([illegible] Saga

Postola Sögur

POSTOLA SÖGUR.

LEGENDARISKE FORTÆLLINGER

OM

APOSTLERNES LIV

DERES KAMP FOR KRISTENDOMMENS UDBREDELSE

SAMT DERES MARTYRDØD.

EFTER GAMLE HAANDSKRIFTER

UDGIVNE AF

C. R. UNGER.

UDGIVEN SOM UNIVERSITETSPROGRAM FOR ANDET SEMESTER 1873.

CHRISTIANIA.

TRYKT HOS B. M. BENTZEN.

1874.

SAGAS DES APÔTRES.

RESUMÉ DE LA PRÉFACE.

Entre nos sagas légendaires celles des apôtres occupent une place considérable. Elles dérivent sans doute des sources latines et plusieurs d'entre elles ayant survécu dans des manuscrits qui datent environ de l'an 1200, on a sujet de supposer que la plupart en ait déjà vu le jour dans la dernière moitié du douzième siècle. Dans le siècle suivant (le treizième) beauconp en ont subi des remaniements et ont été considérablement élargies par des extraits tirés des commentaires du nouveau testament et des ouvrages encyclopédiques du moyen âge, tels que l'Histoire Scholastique de Pierre Comestor, le Miroir Historique de Vincent de Beauvais etc. Il a été le but de l'éditeur du présent ouvrage de réunir toutes les rédactions différentes de ces sagas, et à cet effet il a exploité plus de vingt manuscrits, dont il a donné la description dans la préface en tâchant de déterminer leur âge et d'éclaircir leur rapport mutuel.

FORORD.

De her udgivne Apostelsagaer grunde sig paa latinske Kilder. Da flere af dem, dels nogenlunde fuldstændigt, dels i Fragmenter, ere os levnede i Haandskrifter, der ikke kunne være fra en senere Tid end Aar 1200, har man god Grund til at slutte, at de allerede i det 12te Aarhundredes sidste Halvdel, hvad deres væsentligste Indhold angaar, have været til. Siden ere de i nye Bearbeidelser blevne forøgede med nyt tilkommet Stof, og disse senere Recensioner ere da tilblevne i Løbet af det 13de Aarhundrede, og flere af dem vel i dette Aarhundredes sidste Halvdel.

Et nøiere Kjendskab til Apostlernes senere Skjebne maa have ligget den tidlige Kristenhed stærkt paa Hjerte, og da det Lidet, det ny Testamente herom meddeler, ikke har været tilstrækkeligt, har Traditionen traadt til og søgt at raade Bod paa dette Savn, saaledes at der tidligt i Folkemunde maa have dannet sig Sagn om dem, om deres Bestræbelser for Kristendommens Udbredelse i de forskjellige Lande, og om deres Martyrdød. Disse Sagn ere da senere blevne optegnede og stadig forøgede, indtil de have antaget den Form, hvori de nu foreligge i græske Bearbeidelser. Allerede i det 6te Aarhundrede synes disse at være overførte paa Latin, og fingeres i Fortalen til den latinske Text at skyldes en hebraisk Original af Abdias, første Biskop i Babylon (om ham i Saga Simonis ok Jude S. 787), og at være oversat paa Græsk af dennes Discipel Eutropius, samt igjen fra Græsk paa Latin af Fortalens Forfatter Julius Africanus. Denne Bog er flere Gange trykt i det 16de Aarhundrede, saaledes i Paris 1571 in 8vo under

følgende Titel: „Abdiæ Babyloniæ primi episcopi ab apostolis constituti, de historia certaminis apostolici, libri X, Julio Africano interprete, og blev optagen i „Fabricii Codex Apocryphus Novi Testamenti, Hamburgi 1703.“ Denne Bog har naturligvis udgjort et vigtigt Grundlag for disse Postola Sögur, men som Hjælpekilder have da ogsaa de sædvanlige middelalderske encyclopædiske Haandbøger været benyttede, Peter Commestors Historia Scholastica, Speculum Historiale af Vincentius Bellovacensis, Speculum Ecclesie o. lign. foruden flere af Kirkefædrenes Skrifter og Commentarer til den Hellige Skrift. Nøiagtig overalt at paavise disse Kilder, vilde overskride baade Udgiverens Evner og Hjælpekilder, og da Bogen i og for sig er bleven temmelig stor, maa disse Forord indskrænke sig til at omfatte, hvad der nødvendigst vedkommer Udgaven selv og de Haandskrifter, der ligge til Grund for samme.

Før de enkelte her trykte Sagaer og de ved hver af dem benyttede Haandskrifter omtales, vil det være hensigtsmæssigt foreløbig at give en Beskrivelse af de 7 Codices, der have indeholdt mere eller mindre fuldstændige Samlinger af Apostelsagaerne. Det bemærkes, at Haandskrifterne, hvor ikke andet anføres, findes i den Arna-Magnæanske Samling i Kjøbenhavns Universitetsbibliothek.

1.

Codex Scardensis har indeholdt den fuldstændigste Samling, og den har tillige havt flere af Sagaerne i den vidtløftigste Recension. Originalen existerer desværre ikke mere, men Arne Magnusson har i sin Tid under sit eget Tilsyn ladet tage en særdeles god Afskrift af den og fordelt den i 3 Bind (No. 631, 636 og 628 qv.), saa at Tabet for saa vidt ikke er meget stort. Den har efter Arnes Antydning været en tospaltet Pergamentsbog, i Folio, og, at slutte fra Indholdet af det i Jons og Jacobs Saga tabte Blad (S. 639^{14}—643^{11}), har hver Spalte næsten indeholdt saa

meget som en Side i nærværende Udgave, den har saaledes været omtrent af samme Størrelse, og, hvad den største Del af Bogen angaar, sandsynligvis af samme Alder som Membr. 234 Folio (jvf. Guðbr. Vigfusson Biskupa Sögur I S. XXXV), omtrent fra Aar 1325. Navnet har den af Skard paa Skardstrand ved Bredefjorden paa Island. Den Orden, hvori Sagaerne have fulgt paa hinanden i denne Codex, er tagen til Følge i denne Udgave.

Bogens Indhold har da været: 1) Peters Saga (her trykt som den første Bearbeidelse af denne Saga S. 1—126); 2) Paulus Saga (S. 236—279); 3) Andreas Saga S. 389—404); 4) Johannes og Jacobs Saga (S. 536—711); 5) Thomas Saga (712—727); 6) Philippus og Jacobs Saga (S. 740—743), 7) Bartholomæus Saga (S. 744—752), 8) Mathias Saga (S. 775—778), 9) Simons og Judas (S. 779—789) og 10) Mathæus (797—807). No. 1 og 2 indeholdes i Cd. 631 qv., No. 3 i Cd. 628 qv., No. 4 i Cd. 636 qv., No. 5—10 samtlige i Cd. 628 qv.

Den ældste og største Del af Codex (1—4) har havt en jævn og god Orthographi, har adskilt d og ð, for den sidste ofte þ, har havt nogle Eiendommeligheder tilfælles med adskillige i Norge skrevne Bøger, saasom við (vi to) = við, det samme Forkortningstegn for r finale som for er, hvor islandske Haandskrifter fra en senere Tid gjerne bruge Forkortningstegnet for ur, dog har den ikke adskilt æ og œ, men betegnet begge Lyd med æ. De under 5—10 anførte Partier af Bogen have været med en anden og yngre Haand; denne bruger sjelden ð, betjener sig hyppig af en eiendommelig Snirkel over Vokalerne e, æ, a og o; dette har dog af typographiske Hensyn ikke kunnet gjengives i Udgaven, undtagen ved o, hvor det er opfattet som ỏ, rigtigst havde det vel været ogsaa her at lade den ubetegnet, thi det har vistnok ikke været Afskriverens Mening, at stỏd og iỏkt skulde betegne stöd og iökt. Til denne Egenhed er intet Hensyn taget i Varianterne, hvor et andet Haandskrift ligger til Grund.

2.

Membr. 652 qv. er kun levnet i Fragmenter, den har nemlig nu ikke mere tilbage end 14 Blade. Det er dog saa heldigt, at

Bogen er bleven afskreven, medens den endnu var hel, ved Midten af det 17de Aarhundrede, og denne Afskrift er Cd. 630 qv. Den Orden, hvori Originalen har havt Sagaerne, kan man ikke med Bestemthed vide, da Afskriveren i dette Punkt ikke ganske har fulgt sin Original. Af de levnede Blade kan man imidlertid see, at Bogen har havt Mathæus Saga sidst og umiddelbart foran denne Simon og Judas, ligesom Scardensis, og at Bartholomæus Saga har fulgt efter Jacobs. Peters Saga, hvoraf intet Brudstykke er levnet, har efter al Sandsynlighed staaet først, ligesom i Scardensis; havde den staaet midt inde i Bogen, hvilken Plads Afskriveren af 630 qv. har tildelt den, vilde der utvivlsomt have været nogle Blade tilovers af den som den længste, thi af de øvrige, med Undtagelse af Philippus og Jacobs samt Mathias Saga, som dog forholdsvis kun have optaget liden Plads, findes der Blade tilbage, hvilke af Bogbinderen vilkaarlig ere indheftede. Denne Bearbeidelse af Apostelsagaerne har ikke medtaget Paulus's Saga, og, naar man undtager Thomas, Bartholomæus, Simon og Judas, og Mathæus Sagaer, har den de øvrige i en fra Scardensis meget forskjellig Form.

Denne Membrans Alder maa man vel henføre til Slutningen af det 13de Aarhundrede. Den skjelner temmelig nøiagtigt mellem æ og œ, betegner det sidste ved ø, hvilket Tegn undertiden bruges = ö, der dog sædvanlig skrives ỏ; gjør en overdreven Brug af æ = e, navnlig i Diphthongerne æi og æy, omvendt anvender den, skjønt sjeldnere e = æ, f. Ex. litilleti o. lign. Præpositionen fyrir skrives dels saa, og dels fyr; v bruges oftest baade for u og v (disse to Bogstaver ere i denne Udgave adskilte, uanseet Haandskrifternes vaklende Brug); Diphtongen au skrives dels saaledes, dels av, dels sammendraget ꜹ. Af og til ere Bogstaver udeglemte, og disse ere ofte i senere Tider blevne tilføiede, saaledes er sialfur S. 437^{10} fremkommen derved, at der oprindelig har staaet feilagtig sialf, og dette har en senere Haand rettet ved at skrive Forkortningstegnet for ur over.

De af Membranen tiloversblevne Blade ere trykte umiddelbart efter den fuldstændige Text, hvortil de høre. De første

4 Blade af Johannes Saga ere meddelte som Fragment *A* (S. 436—443); de ere parvis sammenhængende, dog ere de to første ,1, af Bogbinderen satte sidst og derfor paginerede 5—6, 7—8, derimod de sidste ,2, stillede først og derfor paginerede 1—2, 3—4. Det 5te Blad (pagineret 9—10) af Jacobs Saga, er trykt S. 521^{29}—523^{12}, det 6te Bl. (pagineret 11—12) indeholdende Slutningen af Jacobs Saga, S. 524—^{15}-^{38}, samt Begyndelsen af Bartholomæus, S. 754^{11}—755^{15}, det 7de Bl. (pag. 13—14) af Andreas Saga, Fragm. I S. 343^{16}—345^{16}, det 8de (pagin. 15—16) Fortsættelsen af Bartholomæus Saga S. 755^{17}—757^{2}, 9de Bl. (pag 17—18) af Thomas Saga, S. 727^{8}—728^{33}, 10de Bl. (pag. 19—20) af Simon og Judas Saga, S. 789^{20}—791^{28}, 11te Bl. (pag. 21—22) Slutningen af Simon og Judas 791^{6}—791^{28} og Begyndelsen af Mathæus S. 807^{7}—808^{13}, 12te Bl. (pag. 23—24) og 13de Bl. (pag. 25—26) Fortsættelse af Mathæus (S. 808^{15}—811^{29}), 14de Bl. (pag. 27—28) indeholder Slutningen af denne Saga 811^{31}—813^{5}.

Den fuldstændige Text er meddelt efter 630 qv.[1], der paa sine Steder er jevnført med 659 qv., der indeholder enkelte Fragmenter paa Pergament af en Afskrift af 652 qv. omtrent fra Aar 1600. Man maa sige om Afskriveren af 630 qv., at han temmelig samvittighedsfuldt har fulgt sin Original, han har jo rigtignok som alle den Tids islandske Afskrivere sædvanlig moderniseret Orthographi og Sprogform, men har dog undertiden ogsaa bestræbt sig for at beholde de gamle Former, af og til brugt ø (d. e. œ) undertiden skrevet o, sommetider synes han endog at ville overbyde sin Original ved Former, som efter hans Mening skulde give Spro-

1 Denne Afskrift er, efter en foran i Bogen indheftet Seddel med Arnes Haand, tagen af Steindor Ormsson, og gik i Arv til dennes Søn Jon Steindorson, af hvis Kone Jorunn i „Ytra Hiardardal i Önundarfirde“ Arne kjøbte Bogen 1710. Halldor Bjarnarson i Breidadal, der selv eiede en Afskrift af 630 qv., fortalte Arne, at Steindor Ormsson havde skrevet denne Bog efter en Membran, der eiedes af Sigmund Gudmundsson „á Selialandi í Skutilsfirdi“, og at denne Pergamentsbog senere var bleven sønderlemmet og brugt til Skolæder, en Skjebne der har rammet saa manget gammelt Haandskrift paa Island; heldigvis er dog her 14 Blade blevne reddede fra Ødelæggelsen.

get et rigtigt antikt Præg (f. Ex. kvameþ = komit, framask (!) = framast, Superlativ af fram), men som dog aldrig have været brugelige i det gamle Sprog. Endnu et Skridt videre gaa Afskrifter af 630 qv., som ligge til Grund for den paa Island trykte Udgave af Postola Sögur[1], hvor man endog finder þauk, en pseudo-antik Form for det ny-islandske þaug (det gamle þau), der er dannet i Analogi med mik, mjök = det senere mig, mjög o. lign. Man vilde gjøre Afskriveren af 630 qv. storligen Uret, hvis man vilde skrive paa hans Regning de mange Feil, der fra Afskrift til Afskrift er gaaet over i den islandske Udgave. Interessant er det i saa Henseende at sammenligne 629 qv., der er en Afskrift paa anden eller tredie Haand af 630 qv. Blandt Beviserne for at 630 ligger til Grund for de Afskrifter den islandske Udgiver har betjent sig af, kan anføres et temmelig slaaende. I Johannes Saga I, S. 418^{28} forekommer Ordene kvamu Johannis; her har Originalen 652 qv. kvamo (S. 437^{12}), og Afskriften 630 qv. kuamu; men noget fedtagtigt ved Papiret paa dette Sted i 630 qv. har bevirket, at Blækket har flydt ud, saa at man ved en flygtig Betragtning af Ordet kuamu kunde tage a for æ og m for nt, og saaledes læse qvænto, og dette forunderlige Ord staar virkelig i den islandske Udgave S. 72^{29} og i 629 qv. Hvad man med Grund kan anke over hos Afskriveren af 630 qv. er, at han, som vel de fleste den Tid gjorde, undertiden naar Skriften i hans Original var dunkel eller vanskelig at læse, har udfyldt Meningen efter eget Hoved, selv hvor Membranen med nogen Anstrængelse godt havde ladet sig læse. Nærværende Udgiver har søgt at føre Haandskriftets nyislandske Form tilbage til den gamle, han har saaledes adskilt æ og ø, men dog ikke fulgt Membranen i Brugen af æ = e.

1 Denne Udgaves Titel er: Hér hefjast Tíu Sögur af þeim heiløgu Guds Postulum og pínslar vottum. Samanskrifadar af sannferdugum historíu skrifurum, þeim til fródleiks og nytsemdar er þvílíkt ydka vilja. Videyar Klaustri, 1836. Prentadar á Forlag Studiosi Þ. Jónssonar, af Bókþryckjara Helga Helgasyni.

For at levere en Prøve paa Orthographi og Sprogform i 630 qv. meddeles her nedenfor efter dette Haandskrift Brevet fra Jarlen i Ephesus til Keiser Domitian af Johannes Saga (S 417^{38}—418^{19}). Her har man tillige Anledning til at sammenligne Afskriften med Fragmentet af Originalen 652 qv. (S. 436^{16}—437^{3}).

Hinum mylldasta keisara og synum drottni domiciano sender jarll Effesio[1] kuediu. Vier vilium kinna ydar hinne hæstu dijrd, ad hingad æ Asia er komenn eirnn madr af kine ebreskra manna, [og kenner[2] folkinu ad trua ä Jesum Christum hinn krossfesta, og þad sannar hann [med mörgum jarteiknum.[3] Allann atrunad goda vorra þeirra er vier higgium [almattk og osigrud[4] onyter hann, og þau enn göfuglegu höf [vor er[5] alla æfi hafa stadid þa brytur hann nidr. Er þessi fiolkunnugi galldra madr gagnstadlegr ydru bodordi og hefur nu af sinne fiolkyngi og viel bödum snuid mestum hlut borgar lydsinz j Effeso til dyrkunar vid hinn krossfesta mann hinn dauda. Nu firer þa sauk ad vier höfum mikid æstryki ä odaudlegum godum og berum þar firer mikla vmvandan, þa budum vier ad leida hann firer vora domstola, og logdum stund ä med blydum ordum og strydum ad minna hann a ad neita drottne gudi synum Jesu Christo epter ydru bodordi, og lieti af ad boda nafn hans, en færdi þuilykar

1 Afskriveren har her overseet Forkortningstegnet for rum, der er knyttet til o; isl. Udg. har rettet til i Epheso.

2 [saaledes efter Gisning 630 qv., den isl. Udg. retter til sem kennir; Membranen har, lidt utydeligt men aldeles sikkert: sa er Johannes heitir, hann boðar.

3 [Efter Gisning 630 qv.; samme Læsemaade isl. Udg.; Membranen har: at Jesus [er sannr guðs] son lifanda, hvor kun de indklamrede Ord ere usikre.

4 [saaledes efter Gisning 630 qv.; isl. Udg. har forandret osigrud til osigrandi; Membranen har, noget utydeligt men aldeles sikkert: at alldrege mætti sigroð verða, þa.

5 [Gisning for er naliga, der er aldeles sikkert i Membranen.

förner almattkum godum vorum, enn er vier mättum med ônguum hætti þessu til leidar koma vid hann þa lietum vier rita bref þessi, og sendum sydan ydru konglegu velldi ad huerke er ydari mikilmennsku lijkar ad giera af þessum hinum ohlydna manne er fir var nefndr, þa lætid ydr soma ad giora oss þad i kunnleika, þoo ad vier syeum laagier hiä ydr, lifid heiler.

Det samme lyder i den islandske Udgave, hvormed Cd. 629 qv. for det meste stemmer, saaledes:

Hinum vildasta keisara og drottni sínum Dómitianó sendir jall i Ephesó kvedju. Vér viljum kynna ydur hina hædstu dýrd, ad híngad i Asía er kominn einn madur af kyni ebreskra manna, sem kénnir fólkinu ad trúa á Jesúm Kristum hinn krossfesta, og þad sannar hann med mørgum jarteiknum. Allan átrúnad goda vorra, þeirra er vér hyggjum almáttk og ósigrandi, þa ónýtir hann; og þau gøfuglegu hof vor er alla æfi stadid hafa, þá brýtur hann nidur; er þessi fjølkunnugur galdramadur gagnstædilegur ydru bodi, og hefur nú af fjølkyngi sinni og vélbodum[1] snuid mestum hluta borgarlýdsins í Ephesó til dýrkunar vid hinn krossfesta dauda mann. Nú fyrir þá søk ad vér høfum mikid ástríki á ódaudlegum godum, og berum þar fyrir mikla umvøndun, þá budum vér ad leida hann fyrir vora dómstóla, og løgdum stund á med blídum ordum og strídum ad minna hann á ad neita drottni Gudi sínum Jesú Kristó eptir ydar bodi, og léti af ad boda nafn hans, en færdi þvílíkar fórnir almáttkum gudum vorum. En er vér máttum med øngvum hætti þessu til leidar koma til (*Trykfeil for* vid) hann, þá létum vér rita bréf þessi, og sendum ydru konúnglegu veldi, til ad vita, hvad ydar mikilmennsku líkar ad gjøra þessum hinum óhlýdna manni, er fyrr var nefndur. Nú látid ydur

1 Andre Afskrifter, der have foreligget den isl. Udgiver, have vélabrøgdum.

sóma ad gjøra oss þad í kunnugleika, þóad vér séum lágir hjá ydur. Lifid heilir!

3.

Membr. 645 qv. Denne gamle Skindbog maa være skreven ved Aar 1200 (Jvf. Guðbr. Vigfusson, Fortale til Biskupa Sögur XLVIII, Konr. Gislason: Um Frumparta ísl. tungu LXII—LXVI). De af denne Bog her meddelte Sagaer findes der i følgende Orden: Clemens Saga (S. 126—151), Petrs Saga (S. 201—211), Jacobs Saga S. 524—529), Bartholomæus Saga (S. 757—762), Mathæus Saga (S. 813—822), Andreas Saga (S. 349—353), Paulus Saga (S. 216—236).

Denne Membran har mange Forkortninger og sammenslynger ofte to Bogstaver i én Figur, dette er især Tilfælde med af, an, ar, av, nd, ng, ns, de, dr. For Bogstaven f findes to Tegn, det ene har den latinske Form og staar paa Linien, det andet den angelsaxiske (det almindeligste i norske og islandske Haandskrifter), der drager sig under Linien. V bruges oftest for u og v, dog forekommer ogsaa u af og til; Vokalen u er overalt her i Udgaven adskilt fra Consonanten v. I enkelte Lydbetegnelser findes i dette Haandskrift en stor Vaklen, saaledes kan Ordet för skrives páa 6 forskjellige Maader: før, fꝍr, faur, favr, faꝩr, fa∞.

Et Særkjende for dette Haandskrift er følgende latinske Forkortningstegn: n̄ (d. e. non) = eigi, $\frac{i}{n}$ (d. e. nisi) = nema, s; (d. e. sed) = heldr, sic' (d. e. sicut) = sva sem, p' (d. e. post) = efter, l' (d. e. vel) = eþa. At Skriveren her ikke ved Tegnet har tænkt paa den latinske Opløsning af Forkortningen antydes derved, at $\frac{i}{n}$ ogsaa kan betegne Verbet nema (at lære), s; ogsaa heldr Præsens af halda, og n̄ ogsaa eigi, Præsens Conjunctiv af eiga. Disse Forkortningstegn forekomme langt hyppigere end deres Opløsninger: Eigi findes saaledes helt ud skrevet kun tre Gange, to Gange alene, i Originalen 54^{11}, 91^{1}, og den tredie Gang Eigi n̄ (d. e. Eigi eigi) i Originalen 30^{20}, her i Udg. S. 134^{9}, eige én Gang (Originalen 78^{1}), æig' én Gang (Orig. 51^{26}), eg' to Gange (57^{25}, 63), ellers overalt n̄; eþa findes, saa vidt bemærket, kun én Gang, ellers l'; efter én Gang, ellers p'; sva sem to Gange

ellers sic'. Disse Forkortninger ere derfor overalt i Udgaven opløs'e, uden at der under Texten er gjort nogen Bemærkning derved. Hvor derimod andre latinske Ordformer forekomme, ere disse henviste til Noterne med et tilføiet *Cd.* (d. e. Codex), og deres Overssættelse sat op i Texten, dog ere i de sidst trykte Bartholomæus og Mathæus de latinske Ord beholdte i Texten. De saaledes hyppigst forekommende latinske Ord ere: dominus = drottenn, ipse = sialfr, sanctus = heilagr, discipulus = lærisveinn, pater noster = faþer várr, frater = broþer, mia (d. e. misericordia) = miskunn, opc (d. e. omnipotens) = almattegr; én Gang forekommer: nisi relinquat áþr alla gøfgon viþ idola S. 202^{22-23}, af orþa ratione S. 202^{24}, verbis eius 202^{36}.

Bogen er med to forskjellige Hænder; den ene har skrevet de første 42 Blade, den anden begynder med 43de Blad (eller Side 85, hvor Andreas Saga efter en Lacune slutter og Paulus' Saga begynder) og gaar til Bogens Ende. De to Hænder afvige lidt fra hinanden i Retskrivningen. Den første Haand betegner stadig den reflexive Form af Verberne ved sc (sk), og anden Person Pluralis ligesom den neutrale Form af Perf. Partic. skrives i dette Tilfælde altid zc, f. Ex. it finnezc (S. 138^{37}), ér męltozc firer (S. 136^{24}), gleþezk ér (S. 211^{11}), hugþesc eki hafa scipazc (S. 139^{11}). Den anden Haand bruger afvexlende sc og z i den reflexive Form. Lyden æ udtrykker den første Haand meget sjelden ved dette Tegn (f. Ex. vǽnliga S. 131^{1}), undtagen naar det sættes over Linien som Forkortninger: $v^{æ}$ = være, $h^{æ}$þasc = hræþasc, og bruger det da ogsaa gjerne for rø, f. Ex. $g^{æ}$þa d. e. græþa = grøþa, $h^{æ}$a d. e. hræra = hrøra; ellers betjener den sig af ę eller e; den anden Haand bruger afvexlende æ, ę og e, dog oftest det sidste. Den første Haand anvender altid þ baade i Begyndelsen af Ord og i Enden = ð; den anden Haand benytter ð paa en mindre sædvanlig Maade ogsaa i Begyndelsen af Ord: ðvi, ðegar o. lign. Ordet byscop findes saaledes helt ud skrevet én Gang (i Origin. S. 38^{29}) og er derfor overalt opløst saaledes, da dette synes at have været den i vort gamle Sprog hyppigst forekommende Form,

ihvorvel biscop staar i den sidste Linie af Thorlaks Jertegn umiddelbart foran Clemens Saga. Med Hensyn til Formen for Ordet Gud maa mærkes, at overalt hvor en hedensk Guddom betegnes, skrives goþ, altsaa solar goþ, skurþgoþ, goþa varra; ligesaa ved afledede Ord: godomr (d e. goþdomr), goþligr (divinus), goþlauston; menes derimod den sande Gud, skrives Ordet forkortet med et stort G og for at betegne Genitiv og Dativ sættes s eller e over G, og det er kun paa to Steder at Ordet skrives helt ud og da med Formen guþ, nemlig een Gang af anden Haand sidst i Paulus' Saga (her i Udg. S. 236[16]), og een Gang af første Haand i Clemens Saga (her i Udg S. 142[10]); for den anden Haands Vedkommende (altsaa i Paulus' Saga og Slutningen af Andreas efter Lacunen S. 352) er der overalt opløst guþ, i det øvrige derimod, som er skrevet af første Haand, er Formen goþ bleven foretrukken.

Dette Haandskrift stemmer i de Sagaer, som det har tilfælles med 652 (630) qv., temmelig nøie med dette, og er derfor mestendels trykt som Tillæg dertil.

4.

Membr. 656 qv. Denne Pergamentsbog, der indeholder Fragmenter af Maríu Saga og Postola Sögur, er i senere Tid bleven sønderlemmet i fire Parter, hvilke, den Gang Bogen udgjorde et Helt, have været forbundne paa følgende Maade: 656 A[1] (Fragmenter af Maríu Saga), 656 C (Slutningen af Maríu Saga og betydelige Fragmenter af Peters og Paals Saga, trykt S. 283—318, og Begyndelsen af Jóns Saga), 656 A[2] (Fortsættelsen af Jóns Saga, trykt S 445—454, og Mathæus Saga, trykt S. 825—834), 656 B (Fragmenter af Andreas Saga, 2 Blade, trykt som Fragm. II S. 345—348, Fragm. af Jacobs Saga 1 Blad, trykt S. 534—535, Fragm. af Thomas Saga, 3 Blade, trykt S. 729—734). Med Hensyn til Sagaernes Følgerække i denne Codex veed man altsaa, at Peters og Paals Saga har staaet først, derefter Jons, og umiddelbart efter denne Mathæus, men hvorledes de øvrige have fulgt paa hinanden, er usikkert, da de sidste 6 Blade have været løse og vilkaarligen ere sammenheftede. Bogen er vel skreven i Begyndelsen af det

14de Aarhundrede. Som særeget ved dette Haandskrift kan mærkes den hyppig forekommende Form senir = synir, Flertal af sonr, ligesaa at dette er det eneste af alle Haandskrifterne, der bruger Formen postuli = postoli[1].

5.

Codex 239 Folio. Denne Membran er skreven af to meget forskjellige Hænder. Indholdet er:

1) Johannes og Jacobs Saga, samme Recension som Codex Scardensis og meget nøie stemmende med denne, og her i Udgaven (S. 536—699) betegnet *A*2. Haanden synes at være den samme, som har skrevet Codex 226 Folio (Stjórn), adskiller som oftest æ fra œ, hvilken sidste Lyd den betegner ø, vakler i Enden af Stavelser mellem Brugen af ð og d. Sagaen begynder paa første Blads Bagside, har mange Defecter og udgjør nu 35 Blade.

2) Fragmenter af Jóns Saga baptista (her i Udgaven betegnet *C*). Begyndelsen mangler, og mellem de 17 tilbageblevne Blade er der mange Lacuner; der synes at mangle 2 Blade i Begyndelsen, og 12 paa forskjellige andre Steder; Sagaen ender paa Bagsiden af 17de Blad. Med denne Saga begynder den anden Haand i Codex.

3) Peters Saga; begynder paa samme Side som den foregaaende ender; samme Recension som Scardensis, og her i Udgaven betegnet *A*3. Sagaen udgjør 33 Blade og er defekt i Slutningen, hvilken er bleven udfyldt paa vedheftede Papirplade efter Membr 639 qv.

4) Andreas Saga, 6 Blade; Begyndelsen mangler; den er i Udgaven betegnet ***B***, se S. 324^{27}.

5) Pave Gregors Dialoger; 8 Blade, indeholdende Begyndelsen af disse.

6.

Fasc. 655 qv. XII, XIII A, XIII B; 6 store Pergamentsblade. Fragm. XIII A bestaar af 2 Blade, der have dannet det første og

1 Syv Blade indheftede sidst i 656 C, skrevne i det 17de Aarhundrede, ere den oprindelige Codex uvedkommende; de synes at hidrøre fra slette Afskrifter af 645 qv. og 652 qv.; Indholdet er Fragm. af Jacobs, Bartholomæus og Simon og Judas; de ere ikke benyttede her i Udgaven.

sidste af et Læg eller Ark; det første Blad indeholder Slutningen af Peters Saga, det sidste Blad er Begyndelsen af Jacobs Saga De indre tabte Blade have maaske indeholdt Johannes' og Andreas' Sagaer. Fragm. XIII B og XII ere 4 Blade af et Læg eller Ark, hvori XIII B[1] og [2] have udgjort de ydre og XII[1] og [2] de indre til dem stødende Blade; XIII B[1] indeholder Slutningen af Bartholomæus og Begyndelsen af Mathæus's Saga; XII[1] slutter sig umiddelbart til det foregaaende og indeholder altsaa Fortsættelsen af Mathæus' Saga, hvorefter det inderste af Lægget mangler, rimeligvis 2 Blade; XII[2] indeholder Slutningen af Mathæus og Begyndelsen af Simon og Judas, XIII B fortsætter den sidste. Denne Codex kan vistnok ikke være yngre end den sidste Halvdel af det 13de Aarhundrede; den skjelner nøiagtig mellem æ og œ og nærmer sig, hvad Retskrivning angaar, meget til den i Norge paa den Tid brugelige; den er dog uden Tvivl islandsk (jvf. især nærv Udgave S. 215^{15}), og beklageligt er det, at den kun er os levnet i Brudstykker. Skriften er paa sine Steder saa slidt, at den er aldeles ulæselig. Fragmenterne af Peters Saga ere trykte som II B S. 211—216, Jacobs Saga som II S. 529—533, Bartholomæus Saga som II S. 762—766, Mathæus Saga som IV S. 834—841, Simon og Judas som II S. 791—797.

7.

Codex 236 Folio; en temmelig ung Pergamentscodex, skreven omkring Aar 1500. Den indeholder: 1) Johannes og Jacobs Saga, 536—673) her i Udgaven betegnet *C*. Den for dette Haandskrift særegne Afslutning af Sagaen er meddelt S. 672—673, hvorved man faar et Begreb om Afskriverens særegne Retskrivning; med Hensyn paa Sproget maa man lægge Mærke til, at han ved Enden af Sagaen ganske er falden ud af den gamle Sprogtone, og der er Grund til at antage, at han ikke blot er Afskriver men ogsaa Forfatter til denne Slutning. 2) Peters Saga = *B* Recensionen af Scardensis, er ikke benyttet i Udgaven. 3) Paulus' Saga (236—279), betegnet *D* her i Udgaven. Slutningen mangler, S. 263^{27}. 4) Saga Johannes baptista, i Udgaven betegnet *D*; med denne Saga slutter Codex.

Vi skulle nu gaa over til at omtale de enkelte Sagaer, hvoraf denne Samling bestaar, efter den Orden, hvori de her i Udgaven ere meddelte, samt de Haandskrifter, der ligge til Grund for hver enkelt. Foreløbig bemærkes, at alle Overskrifter i nærværende Udgave med store Bogstaver ere tilsatte af Udgiveren, de med liggende Skrift findes i Haandkrifterne.

PETRS SAGA POSTOLA.

I.

Til den her først trykte Recension af Peters Saga ere 6 Haandskrifter benyttede, hvilke efter deres indbyrdes Slægtskab falde i to Klasser *A* og *B*, hvoraf hver tæller 3 Codices, der i Noterne under Texten betegnes A^1, A^2, A^3; B^1, B^2, B^3. For Kortheds Skyld har man brugt $A^{1\ 2} = A^1$ og A^2, $B^{2\ 3} = B^2$ og B^3 o s.v. Naar *A* eller *B* anføres uden tilføiede Tal, tilkjendegives, at alle til Klassen henhørende Haandskrifter ere enige om den anførte Læsemaade, og Forkortningen *övr.* (d. e. de øvrige) modsættes gjerne Læsemaaden i A^1.

A^1, Codex Scardensis (se ovenfor II, III), er lagt til Grund, som den, der har den bedste og constanteste Retskrivning og uden Tvivl ogsaa har været den ældste (den er, tilligemed Fragm. 658 *E* qv. det eneste af Haandskrifterne, der skjelner mellem d og ð); den er ogsaa fuldstændig og uden Lacuner. Dog har det været nødvendigt paa mange Steder, hvor alle de øvriges Samstemmighed er den imod, at henvise dens Læsemaader til Noterne, og paa enkelte Steder har den endog rene Skrivfeil, som Udgiveren ikke har kunnet indlade sig paa at angive. Som et Exempel herpaa kan anføres, at i første Linie paa første Side, hvor alle de andre Haandskrifter have rettlætis solin drottinn, har A^1 rettlætis solin skein, hvilket her er aldeles meningsløst. Som en Egenhed ved A^1 maa fremhæves de af og til forekommende latinske Ord, saaledes: benedictionem 65^{38}, carcer 69^{38}, $72^{38.\ 39}$, 73^{36}, in carcerem ductus 72^{36}, custodes 72^{40}, discipuli 79^{36}, magistri 81^{38}, veritatis 99^{35}.

A^2, Membr. 639 qv.; den indeholder kun Peters Saga, er fuld-

stændig og sandsynligvis skreven i første Halvdel af det 15de Aarhundrede.

A^3, Membr. 239 Folio (jvf. ovenfor XII), den ender med Ordene: Eptir þat villdi Flaccus (S. 106^{27}).

B^1 Membr. No. 19 qv. i det kongelige Bibliothek[1] i Stockholm, indeholder kun Petrs Saga og er sandsynligvis fra den sidste Halvdel af 14de Aarhundrede; den har en Lacune af 2 Blade (S. 51^{11}-54^{12}) og er defekt i Slutningen, hvor den ender med Ordene þo at timinn (S. 125^{25}).

B^2, Membr. 621 qv., rimeligvis fra første Halvdel af det 15de Aarhundrede. Bogen har Lacuner paa følgende 6 Steder: S. 15^{29}-18^{3}, 30^{30}-33^{2}, 50^{20}-52^{22}, 85^{17}-89^{9}, 96^{32}-98^{29}, 106^{17}-108^{16}. De sidste Blade i Bogen optages af Petrs Drápa, hvoraf en Prøve er meddelt i Gislasons „Fire og Fyrretyve Prøver af oldnordisk Sprog og Litteratur," Kjøbenhavn 1860, S. 557.

B^3, Membr. 660 qv. fra Midten af det 15de Aarhundrede, er meget feilagtigt indbunden, har større eller mindre Lacuner paa 9 forskjellige Steder og afslutter Sagaen med Cap. 123 (S. 110^{20}). Paa samme Side, hvor Petrs Saga ender, meddeles følgende korte Beretning om Apostlernes Endeligt: Petrus ok Paulus voru pindir i Romaborg, var Petrus krossfestr en Paulus hoggvinn. Andreas broder Petri var ok krossfestr i borg þeiri er Patras heitir a Achialandi. Johannes ewangelista var uppnuminn a Asialandi i Effesoborg. Jacobus brodir Johannis var hoggvinn i Galilea i riki Herodes hins þridia. Jacobus annar brodir drottins vars hann var lostinn med vifl i Jorsolum a kirkiu, þa er hann taldi tru fyrir folki. Philippus a Tidialandi(!) var grioti bardr a krossi ok uppnuminn. Bartholomeus var pindr, flegin hudin med hnifi ok hoggvinn sidan a enu yzsta Indialandi. Thomas var hoggvinn

1 Jvf. Arwidsons Catalog S. 27, hvor den kaldes „*Saga Krists ok kristninnar fram á daga Nerós keisara*, og hvor den uden Tvivl er gjort for ung ved at henføres til Aar 1450.

a audru Indialandi med sverdi. Matheus a Ethiopialandi i borg Nadaber hann var pindr ok hoggvinn. Simon ok Judas voru bardir med kylfum a Kaldealandi, en færdir sidan i Babilonem.

Med Hensyn til Capitelinddelingen stemme alle Haandskrifterne, paa meget faa Undtagelser nær, og den samme Inddeling er tagen til Følge her i Udgaven. Capitlernes Overskrifter, der ere afvigende i de forskjellige Codices, ere, som af liden Betydenhed, ikke medtagne. Det første Capitel har Overskriften „Prologus" i *A*[3], *B*[2] og *B*[3]; de samme Haandskrifter sætte foran det næste Capitel: Her byriar (hefr) sogu Petrs postola, de andre have dels ingen Overskrift her, dels kan den ikke læses.

Foruden disse ovenfor anførte Haandskrifter findes ogsaa adskillige Membranfragmenter af denne samme Recension af Petrs Saga i Fasc. 6, 8 qv, hvilke ogsaa ere jævnførte, og hvoraf nogle ere benyttede til Varianter; de fleste stemme med *B*-Klassen, kun et med Signaturen *E* slutter sig nærmere til *A*-Klassen, og dette havde maaske, paa Grund af adskillige Eiendommeligheder i Retskrivningen, fortjent at meddeles særskilt.

Som Tillæg til denne vidtløftigere Recension af Petrs Saga er meddelt den om Clemens Romanus efter 645 qv. (s. ovenfor IX-XI), dens Plads synes nemlig rettest at være her, da den for en Del i Sammenhæng fortæller Begivenheder, der i Petrs Saga omtales mere spredt, derved at de handlende Personer selv, Clemens, hans Fader, Moder og to Brødre, hver for sig, eftersom de optræde, fortælle sine Oplevelser. Fortællingen grunder sig dels paa de saakaldte Recognitiones, der tillægges Clemens selv, eller, som de ogsaa kaldes Clementis Romani de Actis Petri (her i Bogen, S. 142^{2}, kaldet Iterarium d. e. Itinerarium Petri), dels paa Martyrologium Sancti Clementis. Som Exempel paa hvor frit den latinske Original er behandlet, anføres her af denne hvad der svarer til Stedet S. 146^{30}-147^{6}, hvor alle de Ukvemsord opregnes, der tillægges Clemens ligeoverfor de hedenske Guder: Dicunt ab ipso affici contumeliis et lacerari patrios deos, ut qui Jovem, omnium deorum maximum, ne deum quidem nomina-

ret; Herculem Alcmenæ filium (quem illi suum conservatorem aiunt) impurum quendam dæmonem et scelestum vocaret; carissimam et suavissimam Venerem meretricem induceret; atque optimam iaculatricem Dianam, sapientem Mercurium deum sermonis, bellicosum Martem, Saturnumque ipsum, ex æquo omnes infamaret atque criminaret. Summa hæc fuit orationis: aut diis sacra faciat et immolet, aut vita quam primum privetur.

Den som andet Tillæg trykte Fortælling om Pilatus er meddelt efter Mmbr. 226 Folio, Spalte 632-638 (betegnet *A*), jevnført med Membr. 225 Folio (betegnet *B*) og Membr. Fragm. i 229 Folio (betegnet *C*).

II. *A*.

Til Grund for denne Recension af Petrs Saga ligger Codex 630 qv. (jvf. ovenfor V), der i Noterne er betegnet *A*, hvor andre Haandskrifter ere benyttede til Sammenligning, men hvor Texten derimod kun beror paa dette Haandskrift og Rettelser ere foretagne i samme, er Haandskriftets Læsemaader i Noten betegnede med *Cd.* Fragmenter af en anden Afskrift af Originalen til 630 qv. (652 qv.) findes i Membr. 659 qv. fra Begyndelsen af det 17de Aarhundrede, der paa sine Steder er bleven jevnført; herfra skriver sig Læsemaaden formæli S. 199[12], hvor 630 qv. har formælendr. To gamle Pergamentsblade i Fasc. 655 qv. XVI A, ere benyttede S. 167—169 og S. 172—173. Fra Cap. 21 S. 181 er Varianter tagne af Membr. 235 Folio [1], betegnet *C*, hvori Slutningen af Petrs Saga findes. Den sidste Del af Sagaen fra Cap. 22 S. 182 er tildels en Oversættelse af den saakaldte Marcelli de mirificis rebus et actibus beatorum Petri et Pauli et de magicis artibus Simonis magi [2], der be-

1 Om denne Codex s. Vigfusson Biskupa Sögur XXXVII. Bemærkes maa, at Stykke 13), der i Catalogen benævnes Pals saga apostoli stutt, ikke er Paals Saga, men Sagaen om den hellige Dionysius (St. Denis).

2 Trykt hos Fabricius: *Codicis Apocryphi Novi Testamenti tertia Pars P. 632—653.*

gynder saaledes: Cum venisset Paulus Romam, convenerunt ad eum omnes Judæi, dicentes: Nostram fidem, in qua natus es, ipsam defende; non est enim iustum, ut tu, cum sis Hebræus ex Hebræis veniens, gentium te magistrum iudices, et incircumcisorum defensor factus, tu cum sis circumcisus, fidem circumcisionis evacues. Cum ergo Petrum videris, suscipe contra eum contendere, quia omnem observationem nostræ legis evacuavit: exclusit Sabbatismum et Neomenias, et legitimas ferias inanivit.

Som Tillæg S. 201—211 er meddelt Fragmenter af Petrs Saga efter den gamle Membran 645 qv. (jvf. ovenfor IX). Ingen Capitelafdeling findes her i Codex, den er tilføiet for at lette Jævnførelsen med den fuldstændige Saga.

II *B*.

Dette Fragment af Petrs Saga (S. 211—216) findes i Fasc. 655 qv. XIII A, (jvf. ovenfor XII, XIII).

PALS SAGA POSTOLA.

I.

Denne første Bearbeidelse af Paulus Saga (S. 216—236) findes i Membr. 645 qv. (jvf. ovenfor IX, XI). Dens væsentligste Grundlag er Apostlernes Gjerninger. Da Paulus efter Legenden led Martyrdøden sammen med Petrus i Rom, er den sidste Del af hans Saga indflettet i dennes; herhen peger Slutningsordene S. 236^{16} svá sem sagt er í annarri sögu, hvorved menes Petrs Saga, som staar længere foran i Cd. 645 qv. To gamle Pergamentsblade i Fasc. 655 qv. XVI B, Fragmenter af samme Codex, hvortil de paa foregaaende Side anførte Blade af Petrs Saga have hørt, ere S. 223—230 benyttede til Varianter og betegnede *Fr.*

II.

Til Grund for den S. 236—279 trykte vidtløftigere Paulus' Saga er lagt Membr. 234 Folio[1], betegnet *A*, jævnført med Scardensis (ovenfor II, III) betegnet *B*, samt Membr. 84 octavo (fra Midten af 15de Aarhundrede) betegnet *C*, og Membr. 236 Folio (jvf. ovenfor XIII) betegnet *D*. Et manglende Blad i *A* (S. 267^{12}—271^{18}) er udfyldt efter *C*. Tillige er jævnført 2 Pergamentsblade og Fragmenter af et 3die i Fasc. 655 qv. XVII; det første Blad indfalder S. 260^{25}—263^{2}, det andet S. 271^{27}—274^{4}, det tredie S. 276^{17}—278^{30}; de to sidste ere Levninger af en gammel Codex, der synes at være skreven i Norge, den skjelner nøie mellem æ og œ, og den sidste Bogstav har den i norske Haandskrifter sædvanlige Form.

De som Anhang S. 279—283 meddelte Membran-Fragmenter findes i det norske Rigsarkiv.

TVEGGIA POSTOLA SAGA PETRS OK PALS.

Den her S. 283—318 meddelte Sammenstøbning af Petrs og Paulus' Saga findes i Mmb. 656 *C* qv. (jvf. ovenfor S. XI). Fortællingen er defekt, da der paa mange Steder mangler Blade. De i Klammer tilsatte Capiteltal er tilføiede overensstemmende med den ovenfor trykte Paulus' Saga I og Petrs Saga II A, for at lette Sammenligningen med disse.

ANDREAS SAGA POSTOLA.

I.

Til Grund for den her først trykte Bearbeidelse af Andreas Saga, S. 318-343, ligger Codex 630 qv. (jvf. ovenfor V). Enkelte Partier af Originalmembranen 652 qv. maa her have været vanskelige at læse, og Skriveren af 630 qv. har været mindre heldig med sine Gisninger. Det træffer sig dog her saa, at vor Saga paa dette Sted temmelig nøie stemmer med Acta Apostolorum Apocrypha, Fabricius I de S. Andrea, Cap. VI, hvorefter Texten nogenlunde

1 Om denne Codex s. *Maríu Saga XI*, og fornemmelig Guðbr. Vigfusson, *Biskupa Sögur I, XXXV*.

lader sig forbedre. Stedet hvor disse Rettelser ere foretagne indfalder i Cap. 5 (S. 322 her i Udgaven), hvor Sostratus beklager sig for Andreas over sin Moder og (efter 630 qv.) siger, at hun er gaaet hen at ophidse Jarlen hans Fader imod ham. Jarlen omtales ellers ikke som hans Fader, og Latinen kalder ham proconsulem provinciæ, og efter dette er her i Texten iarl þessa heraðs (S. 322^{5}) sat isteden for iarl foður minn; for En ek veit, ef ek em asakaðr indtil at þu virðiz at biðia S. 322^{5-8}, der er en Tillempning til den latinske Original, der lyder saaledes: Et scio, cum accusatus fuero, quia nihil habeo quod ad hæc respondeam; satius autem duco vitam amittere, quam matris detegere crimen. Nunc autem hæc tibi confiteor, ut digneris pro me dominum exorare, ne innocens præsenti vita priver, har 630 qv. følgende: En eg veit ef hann truir ordum hennar, þa mun eg ei fa mig ad forsvara um þetta, þvi mier lijst hun eggi iarlinn miog, þvi hun fieck mig ei ad drygia þennan lôst. En af þvi segi eg þier þetta, ad eg bid þig ad bidia o. s. v.; for menn iarlsins 322^{10} (lat. ministri proconsulis) har 630 qv.: vinir sveinsins; for røgði moðir son sinn 322^{13} (lat. mater accusabat eum instanter) har 630 qv.: reiddiz modir sveinsins; for gleymir astuð moðurligrar milldi 322^{14}, støttet til Recension II S. 358^{17} (lat. oblitus maternæ pietatis) har 630 qv.: gleymir þock sælld og þinnar milldi[1]; for let sveininn setia i myrkvafiotra ok bauð kasta a á nokkura S. 322^{27} (lat. puerum jussit in culleum parricidii recludi, et in flumen projici) har 630 qv.: let sveininn setia i mirkvafiotra[2] og

1 Saaledes har ogs. 629 qv.; den islandske Udg. retter: gleymir farsældar þinnar og mildi.

2 For myrkvafiotra (lat. culleum, jvf. huðkeipr Recension II S. 358^{37}, bikaðr seckr Rec. III S. 393^{33}) har 629 qv. myrkvastofu; dette sidste har ogsaa den islandske Udg. S. 179, og Udgiveren har der for at undgaa Gjentagelsen af dette Udtryk, hvor Talen er om Andreas, omformet det hele saaledes: lét setja sveininn i myrkvastofu; og Andream baud hann þar og inn ad setja, hafdi hann hugad honum hefnd nockra til bana.

kasta a d. nokkra. Da Jarlens Befaling at kaste Ynglingen i Elven ikke kom til Udførelse, er bauð indsat foran kasta rettest havde det egentlig været at sætte bauð isteden for let foran sveininn. I det foregaaende Capitel 4 S. 321^{33} er følgende Læsemaade optagen efter et Pergamentfragment af Andreas Saga i Fasc. 238 Folio: þu byðr þeim er þer fylgia, at þei fai mer nogliga fe, sva at ek mega fa mer mat ok klæði, sem ek þarf (lat. ut jubeas his qui tecum sunt, tantum conferre pecuniæ, unde vestitum et victum comparem), hvor 630 qv. kun har: þer fait mer fe nockut, þeir er þer fylgia, og klædi sem eg þarf.

Fra S. 324^{27} hvor Andreas Saga begynder i Membr. 239 Folio (jvf overfor XII), er Varianter af dette Haandskrift, betegnet *B*, anførte under Texten.

Som Fragm. I S. 343—345 er trykt det eneste af denne Saga tiloversblevne Blad i Mmbr. 652 qv., og som Fragm. II S. 345—348 er meddelt to Blade i Mmb. 656 B. qv. (ovenfor XI).

Som Tillæg S. 349—353 ere Sagaen trykt efter Mmbr. 645 qv. (jvf. ovenfor IX), hvor efter Lacunen (S. 352^{36}) den anden Haand i dette Haandskrift begynder.

II.

Den anden Bearbeidelse af Sagaen, S. 354—385, er trykt efter Mmbr. 646 qv. betegnet *A*, formodentlig fra første Halvdel af 14de Aarhundrede, jævnført med Mmbr. 647 qv. betegnet *B*, fra 15de Aarhundrede. To manglende Blade i *A*, S. 370, have tildels men ikke ganske kunnet udfyldes efter *B*, da denne ogsaa har en Lacune paa dette Sted, hvorfor et andet i *A* manglende Blad, S. 375, ikke har kunnet udfyldes. *B* har Lacuner paa 3 Steder. Den ved Slutningen af *A* ufuldendte Fortælling om Biskopen og Djævelen, der er defekt, er aftrykt som Tillæg S. 385—389, efter Mmbr. 657 B qv., en Bog der synes at indeholde Æventyr og Fortællinger fortalte af Biskop Jon Haldorsson, død 1339; se Keyser, Nordmændenes Videnskabelighed og Litteratur S. 468, 469.

III.

Den tredie Recension af denne Saga, S. 389—404, findes i Codex Scardensis (jvf. ovenfor S. II, III).

IV.

Den fjerde Redaction, S. 404—412, er tagen fra Memb. 625 qv.; om dette Haandskrift se Um Frumparta islenzkrar tungu (LVII) af Konr. Gislason, der henfører det til Slutningen af det 13de Aarhundrede.

JONS SAGA POSTOLA.

I.

Til Grund for denne Johannes Saga, S. 412—436, ligger 630 qv. og som Tillæg Fragment A, S. 436—443, ere de fire tiloversværende Blade af Mmbr. 652 qv. (Originalen til 630 qv., se ovenfor III—IV) trykte. Fragm. B, S. 443—445, er nogle Pergamentbladstumper i det norske Rigsarkiv, der have hørt til samme Haandskrift som Fragmenterne sammesteds af Thomas Erkebiskops Saga (trykte under Signaturen F S. 528—534 i Udgaven af denne Saga, Christiania 1869). Ved Hjælp af disse Bladstumper er en Mangel udfyldt i 630 qv., hvor paa Grund af Gjentagelsen af Ordet astgiof S. 414^{29} og 414^{31} efterfølgende 3 Linier: heilags anda við postola indtil send astgiof ere oversprungne.

II.

Den anden Recension af Johannes Saga, 445—454, er meddelt efter Mmbr. 656 qv. (s. ovenfor S. XI).

III.

Den tredie Bearbeidelse af Sagaen, S. 455—465, findes i Mmbr. 623 qv., sandsynlig fra anden Halvdel af det 13de Aarhundrede. Om dette Haandskrift s. Gislason: Um Frumparta L—LVII. Mærkelig er den ikke saa sjeldne Forvexling af *i* og *y* i denne Oldbog; dog synes Skriveren selv at have erkjendt dette som en Feil, da han flere Steder, hvor han først har skrevet *i*, senere har rettet dette til *y*. Disse Rettelser ere bemærkede i Noterne. I dette Haandskrift findes stadig den latinske Form for Bogstaven *f*, ikke den angelsaxiske.

IV.

Den fjerde Recension, S. 466—513, eller som den i Overskriften kaldes Litla Jóns Saga, er meddelt efter Mmbr. 649 qv. Denne Codex er sandsynligvis skreven ved Midten af det 14de Aarhundrede, naar undtages det femte Blad, der maa være fra det 16de Aarhundrede og senere er indskudt S. 469—70. Efter Bogens 2det Blad mangle fire S. 467. Paa sidste (48de) Blads Bagside findes nogle paa barbarisk Latin skrevne Vers til Johannes' Ære, der begynde saaledes:

Terrigene promant et olimphi turma Johann(i)
Dogmata mellifluo virginitate vir(o)

Nederst paa samme Side staar: Þenna bekling aa kirkia sels Johannis ewangelista er stendr at Hof[i] j Vatnz dal.

Som en orthographisk Særegenhed kan mærkes, at m foran n gjerne bliver til f, saaledes hifni Dativ af himinn, hifneskr = himneskr.

JACOBS SAGA POSTOLA.

I.

Den først trykte Recension, S. 513—521, er meddelt efter Cd. 630 qv., og dertil slutter sig Fragment, S. 521—523, af dennes Original Mmbr. 652 qv. (s. ovenfor III-VI). Som Anhang, S. 524—529, er Sagaen meddelt efter Mmb. 645 qv. (s. ovenfor IX-XI).

II.

Den anden Bearbeidelse S. 529—533 findes i Fasc. 655 qv. XIII B (s. ovenfor XII, XIII).

III.

Fragmentet af den tredie, S. 534—535, findes i Mmbr. 556 qv. (s. ovenfor XI).

TVEGGIA POSTOLA SAGA JONS OK JACOBS.

Til Grund for denne Sammenstøbning af de to Sagaer om Johannes og Jacob S, 536—711, ligger Codex Scardensis (s. ovenfor II, III) betegnet i Udgaven *A* (et Blad mangler S. 639^{14} 643^{11}), jævnført med Mmbr. 239 Folio (ovenfor XII) betegnet A^2, Mmbr. 236 Folio (s. ovenfor XIII) betegnet *C*, og Mmbr. 651 qv. betegnet *B*. Denne sidste er en liden Qvart, der slutter midt i Ordet knappinn, S. 694^{24}, men forøvrigt er fuldstændig. Bag i denne Bog, hvor nærværende Saga afbrydes, ere indheftede 2 Blade af Johannes den Døbers Saga, der ere skrevne med en anden Haand, og muligens kun ved et Tilfælde her ere blevne indsatte. Som Eiendommeligheder for dette Haandskrift kunne mærkes skilldi = skylldi Imperf af skulu, midil = millim, firir, sjeldnere fyrir, altid hon ikke hun, de vexlende Former eda og edr, overalt v = u, Irael = Israel. Denne Codex er benyttet til at udfylde den sidste Del af Lacunen i *A* S. 642^{5} fra þann frida til ofagnadi, þar S. 643^{11}, hvor man altsaa har en Prøve paa dens Orthographi. Desuden er ogsaa benyttet Membramfragmenterne 653^{b} qv., to Blade af hver sin Codex henhørende til Sagaens Begyndelse, betegnede *Fr. I* og *II*, samt 9 levnede Blade af en anden Membran 653^{a} qv., betegnede *Fr. III*, og endelig to Blade 650^{a} qv., betegnet *Fr. IV*, hvoraf det ene har tjent til at udfylde den første Del af Lacunen i *A*, S. 639^{14}-642^{5}.

Efter Udtrykket S. 647^{15}, sá er þessa sögu diktaði í latínu (den som forfattede denne Fortælling paa Latin), maa man tro, at en latinsk Original har dannet Grundlaget for nærværende Saga. Fragmenter af en saadan findes udgivet i Vetustius Martyrologium Romanum Lucæ 1668 S 130, gjenoptrykt hos Fabricius, Codex Apocryphus Novi Testamenti III 604-623. Til Sammenligning med Fortalen her i Sagaen 536^{13} hidsættes Begyndelsen af den latinske:

Mellitus servus Christi episcopus Laodiceæ universis episcopis et ecclesiis Catholicorum in Domino æternam salutem. Volo sollicitam esse fraternitatem vestram de Leucio quodam, qui scripsit Apostolorum

Acta, Johannis evangelistæ et Sancti Andreæ vel Thomæ apostoli. Quædam de virtutibus quidem, quæ per eos Dominus fecit, vera dixit; de doctrina vero multa mentitus est. Dixit enim docuisse eos duo principia, quod execratur Ecclesia Christi, cum ipse S. Johannes apostolus in capite evangelii sui unum testetur principium, in quo semper fuerit verbum, a quo universa creata sunt visibilia et invisibilia. Leucius autem dicit eos docuisse duo principia boni et mali, et bona a bono, mala vero a malo principe substitisse.

Stoffet i Slutningen af Jacobs Saga er tildels hentet fra Karlamagnus Saga, man sammenligne saaledes Capp. 84—88 her med Agulandus þáttr Capp. 1—5, Karlam. Saga S. 264—268; Capp. 92 og 93 svare næsten ordlydende til Slutningscapitlerne i Karlam. Saga S. 553—555. Det S. 709 omnævnte Jeitegn, hvor Klerkens Sjæl frelses af Jomfru Maria ved Johannes's Mellemkomst, findes i Maríu Saga S. 1060.

THOMAS SAGA POSTOLA.

I.

Thomas Saga, S. 712—727, er trykt efter 630 qv. (se ovenfor V) betegnet *A*, jævnført med Scardensis (s. ovenfor II) betegnet *B*. Det levnede Blad af Membranen 652 qv. er meddelt 727—728.

II.

Af Sagaens anden Recension, S. 729—734, er der kun tilbage 3 Blade i Membr. 656 B qv. (s. ovenfor XI). Den mærkelige Angivelse af de forskjellige Dele, hvoraf det kongelige Palads skulde bestaa, S. 730[29], som mangler i I. S. 715, er hentet fra Ordericus Vitalis (s. Orderici Vitalis, Historiæ Ecclesiasticæ libri tredecim, ed. Augustus le Prevost, Parisiis 1838, I, P. 310), efter hvilken nedenfor meddeles, hvad der svarer til Stykket her i Udgaven S. 730 med Overskriften Fra Thomasi:

Cum venissent Hierapolim in India civitatem, ingressus Abbanes ad Gundaforum regem, nuntiavit Thomam adesse peritissimum artificem. Rex autem de fabricando palatio cum eo tractavit, et ædificii locum illi ostendit. Thomas autem arundinem apprehendit, et metiendo dixit: Ecce januas hic disponam, et ad ortum solis ingressum: primo[1] proaulam, secundo salutatorium, in tertio consistorium, in quarto tricorium, in quinto zetas hyemales, in sexto zetas æstivales, in septimo epicaustorium et triclinia accubitalia[2], in octavo thermas, in novo gymnasia, in decimo coquinam, in undecimo colymbos et aquarum lacus influentes, in duodecimo hypodromum et per gyrum arcus deambulatorios. Rex autem considerans ait: Vere artifex es, et decet te regibus ministrare. Deinde infinitas illi pecunias relinquens, abiit.

TVEGGIA POSTOLA SAGA JONS OK JACOBS.

Den første Recension, S. 735—740, af disse Sagaer findes i 630 qv., den anden, S. 740—743, i Scardensis, med hvilken sidste er jævnført et Membr. Fragment i 238 Folio.

BARTHOLOMEUS SAGA POSTOLA.

Recension I, S. 743—754, er meddelt efter 630 qv. betegnet *A*, jævnført med Scardensis, betegnet *B*; dernæst er Fragmentet af Membr. 652 qv. trykt S 754—757; derpaa er Sagaen som Tillæg, S. 757—762, meddelt efter Membr. 645 qv. (s. ovenfor IX). Recension II, S 762—766, findes i Fasc. 655 qv. XIII. B (s. ovenfor XII-XIII).

MATHIAS SAGA POSTOLA.

Den første Recension, I, S. 767—775, er meddelt efter 630 qv.; det maa bemærkes, at Apostelens Navn skrives afvexlende

1 i hus S. 730[29] bør skrives .i. hus d. e. fyrsta hus, han betegnede som det første Husrum, aulam, som det andet Salutatorium o. s. v.

2 Her er i Udtrykket triclinia accubitalia (Løibænke) først triclinia stillet paa uret Sted foran .vii. epikastorium, og derpaa er for accubitalia læst .viii. (*d. e.* atta) capitalia, hvorved Oversætteren har faaet 13 Rum i Paladset istedenfor 12.

i Codex Matheas, Matheus og Mathias. Den anden Recension, II, S. 775—778 er trykt efter Scardensis, betegnet *A*, jævnført med Membr. Fragment i 238 Folio.

TVEGGIA POSTOLA SAGA SIMONIS OK JUDE.

Recension I, S. 779—789, er efter 630 qv. betegnet *A*, jævnført med Scardensis, betegnet *B*; Fragment S. 789—791 er Brudstykkerne af Mmbr. 652 qv. (Originalen til 630 qv.) Recension II S. 791—797 findes i Fasc. 655 qv. XII B og XIII B (se ovenfor XII, XIII).

MATHEUS SAGA POSTOLA.

I, S. 797—807, er trykt efter 630 qv., betegnet *A*, jævnført med Scardensis, betegnet *B*; dernæst er som Fragment S. 807—813, meddelt Brudstykkerne af denne Saga i Mmbr. 652 qv.; de S. 809 og 811 bemærkede senere gjorte Rettelser i denne Membran synes at hidrøre fra den samme, der har skrevet 630 qv., idet han nemlig under Afskrivningen af denne Bog efter 652 qv., tillige har indsat det efter hans Skjøn manglende i Membranen; paa det første Sted S. 809[35], har han truffet det rette ved efter helldr at supplere skulu þier, paa det andet S. 811[2] har hans Rettelse været meget uheldig, i det han efter Guð varr i steden for helgaði (i Latinen: Deus benedixit nuptias) har indsat getinn i, saa at han har opfattet Stedet som „Gud blev avlet i Ægteskab.“ Denne Læsemaade er gaaet over i hans Afskrift 630 qv., og saaledes ogsaa kommen ind i den islandske Udgave af Postola Sögur S. 220[12].

Den anden, II, Recension, S. 813—823, er trykt efter den gamle Membran 645 qv. (s. ovenfor IX), og adskiller sig væsentligst fra den første ved Afsnittet om Paradiset, S. 815[31]-816[23]. Dernæst meddeles S. 823-825 et mærkeligt Pergamentsblad i Fasc. 655 qv. IX C, der tilligemed to andre Blade A og B synes at være Levninger af en i Norge skreven Codex, som, hvad Haandskriften angaar, har haft noget tilfælles med Codex B af Fagrskinna (s. Facsimile i Udgaven af denne), saaledes angelsaxisk Form

af r og y og opretstaaende d, men har været ældre, da den har s = r i vas og lign. Dette Fragment er aftrykt med Originalens Interpunktion og eiendommelige Brug af de store Begyndelsesbogstaver.

No. III, S. 825—834, findes i Mmbr. 656 qv. (s. ovenfor XI). Ved Beskrivelsen af Paradis er Varianterne tagne af Scardensis, *B*. Slutningen mangler.

No. IV, S. 834—841, er trykt efter Fasc. 655 qv. XII, XIII (s. ovenfor XII, XIII); den er den eneste, som har indeholdt Apostelens Jertegn.

JONS SAGA BAPTISTA.

Uagtet Johannes den Døber ikke hører til Apostlerne, har dog hans Saga været optagen mellem disses i adskilige af de gamle Samlinger, den er derfor ogsaa medtagen her og stillet sidst, skjønt den vel strengt taget snarere burde have havt sin Plads foran Apostelsagaerne. Den første kortere Saga, S. 842—849, er trykt efter Mmbr. 625 qv., hvorefter den fjerde Bearbeidelse af Andreas S. 404—412 er meddelt, og følger i Haandskriftet umiddelbart efter denne; den er defekt i Slutningen.

Den vidtløftigere Recension af denne Saga S. 849—931, har en særegen Interesse derved, at Forfatteren navngiver sig som Præsten Grim i et Tilegnelsesbrev til Runolf Abbed i Ver, paa hvis Opfordring han har skrevet Bogen, idet han, efter eget Sigende, foruden Evangelierne benyttede Augustinus, Ambrosius, Hieronymus og andre Kirkefædre. Da Runolf Sigmundsson var Abbed i Ver fra Aar 1264 til 1306, og Præsten Grim Holmsteinsson efter Annalerne døde 1298, maa Sagaen altsaa være bleven til i anden Halvdel af 13de Aarhundrede mellem 1264 og 1298.

De hertil benyttede Haandskrifter ere:

1. Membr. 232 Folio, hvis Indhold er: 1) Barlaam og Josaphats Saga; s. Udgaven af denne Saga, Christiania 1851 S. XIX; 2) Maríu Saga; s. Udgaven af denne, Christiania 1871 S. XII; 3) Jons Saga Baptista; 4) Vitæ Patrum. Disse Sagaer ere alle skrevne af forskjellige Hænder, og formodentlig paa Grund

af det overensstemmende Format, tospaltet Folio, blevne bundne i een Bog. No. 1 er uden Tvivl ældst og sandsynligvis skreven i Slutningen af det 13de Aarhundrede, de øvrige ere vel alle fra det 14de Aarhundredes første Halvdel.

No. 3, med en Haand ikke saa ulig den i No. 1 og smukkere end No. 2 og 4, udgjør 22 Blade med 35 Linier paa Siden, og er her betegnet *A* og lagt til Grund for Udgaven som det eneste Haandskrift, der indeholder Sagaen fuldstændig. Med Hensyn til Retskrivningen mærke man, at Skriveren i Steden for at fordoble Consonanterne k, n og t oftest betegner Fordoblingen ved en over Bogstaverne sat Punkt. Med Hensyn til k har han begyndt med at skrive kk, derpaa senere betegnet det k˙, men endelig bleven kjed af denne Betegningsmaade, og tilsidst i Almindelighed kun skrevet enkelt k uden Punkt. Her i Udgaven er denne Bogstav altid bleven fordoblet uden Hensyn til den vaklende Brug i Haandskriftet. Ligesaa maa bemærkes, at i Endelsen ur findes Vokalen kun paa to Steder tilføiet nemlig i Ordet gilldrur (S. 912^{24})og pipur (S. 914^{15}), ellers skrives blot r f. Ex. konr = konur, fauðr = fauður o. lign. Dette er en Egenhed, som ogsaa er eiendommelig for den Uppsalske Codex af Snorra Edda. I Udgaven har man anseet det for rigtigst heri at følge de øvrige Haaadskrifters Sprogbrug.

2. Membr. 233 Folio betegnet *B*. Vor Saga begynder paa første Blads Bagside med Præsten Grims Tilegnelsesbrev; dette mangler i *A*, da det første Blad i Bogen synes at være udrevet, paa hvis Bagside sandsynlig dette Brev har staaet. *B* indeholder kun Fragmenter af denne Saga, nemlig 4 Blade og en halv Spalte af det femte, hvor Johannes Saga ender og Maríu Saga (s. Udgaven af denne S. XXII) begynder.

3. Membr. 239 Folio (s. ovenfor XII) betegnet *C*. Dette Haandskrift begynder med Ordene Af hveriu marki S. 853^{16}.

4. Membr. 236 Folio (s. ovenfor XIII) betegnet *D*. Den begynder S. 903^{1} var þo sialfr.

5. To Blade indheftede ved Slutningen af Membr. 651 qv. (s. ovenfor XXIV) betegnede *E*, S. 924^{14}—925^{28} og 928^{18}—929^{30}.

Naar de øvrige Haandskrifter svigte, saa at *A* er det eneste Grundlag for Texten, har det oftere været nødvendigt at foretage Rettelser i denne; i dette Tilfælde er *A*'s Læsemaade anført nedenunder ved Signaturen *Cd.* (d. e. Codex), for strax at gjøre Læseren opmærksom paa, at man her kun har eet Haandskrift, og at den i Texten optagne Læsemaade her er en Conjectur. For Ex. S. 885[24] er sealfkrafa en Rettelse af Udgiveren for sealfa krapta, som er Haandskriftets Læsemaade; samme Side Linie 21 staar i Haandskriftet efter lata i et þ', hvilket er den sædvanlige Forkortning for þat, da dette ligesaa lidt her som Linie 24 efter Johannes synes at give nogen Mening, maa det ansees for en Feil af Afskriveren, og er derfor bleven henvist til Noten med et *tilf. Cd.* (d. e. tilføier Codex eller tilføies i Codex). Paa det første af disse Steder er det muligt, at þ' kunde være en Skrivfeil for þ'na, d. e. þenna, og at man altsaa burde læse i þenna heim.

Ved Slutningen af disse Forord maa Udgiveren med Taknemmelighed erindre alle Funktionærer ved Universitetsbibliotheket i Kjøbenhavn for den udmærkede Velvillie, hvormed de imødekom ham under hans Ophold der Vinteren 1870—1871, da han samlede Materialet til dette Arbeide, og særskilt maa han nævne Bibliothekaren for den Arna-Magnæanske Samling, Hr. Gundorph, som paa enhver Maade søgte at lette ham Benyttelsen af de litterære Skatte, der ere stillede under hans Varetægt.

Christiania, Marts 1874.

C. R. Unger.

POSTOLA SÖGUR.

POSTOLA SÖGUR.

PETRS SAGA POSTOLA.

I.

Prologus.

I þann tima sem sialf rettlætis solin drottinn Jesus Kristr hafði huldan sinn haleita guðdom með þvi skyi[1] mannligs likama, sem hann tok af hinni alskiru mey[2] Mariu, til þess at hinn usyniligi guð mætti monnum syniliga birtaz ok gera allt mannkyn, þat sem hans kenning villdi hafa[3], luttakara eilifs lifs fyrir sinn stundligan dauða, at rikianda i hinni hæstu hôfuðborg heimsins[4] Tiberio cesare[5], en aa Jorsalalandi Herode tetrarcha ok broður hans Philippo, ok þar með Poncio Pilato, sva ok Lisania, þeim[6] er i guþspiallinu ero nefndir, fædduz[7] bræðr .ii. Simon ok Andreas i þeiri borg er Capharnaum heitir. Faðir þeira het Johannes, [fatækr at femunum en frægr at goðum verkum. Þeir voru[8] fiskimenn at iðn ok fylgðu um stund[9] sælum Johanne baptista heyrandi hans haleita kenning. Simon feck sva sem sannr vin laganna en uvin saurlifis eiginkonu[10], hana nefnir su bok, er heitir Ecclesiastica Historia, Perpetuam. Hun var ættborin af þeiri borg, er

1 fatæka holldi B^1. 2 iungfru A^1. 3 hallda *B.* 4 sialfri Roma *tilf.* *B* 5 keisara A^2 B^1. 6 hofðingium *tilf.* *B.* 7 upp *tilf.* *B.* 8 [þeir voru fatækir at femunum en auðgir at goðum verkum *B.* 9 hrið *B.* 10 *saal.* A^1; eiginnar konu *øvr.*

Bethsaida heitir, ok þaðan af er hun kollut borg Andree ok Petri, þvi at þeir hôfðu þar stundum heimili[1]. Þat finnz ok ritat, at su mær, sem Petronilla er nefnd, hafi verit dottir Simonis þessa sama, sem nu skal fra segia.

1. Hinn sæli Johannes ewangelista hefir þat upphaf at segia fra þessum bræðrum[2], at a einum degi, þa er sæll Johannes baptista stoð i þeim stað, er hann veitti monnum skirn i Jordan, sa hann varn herra Jesum Kristum koma til sin, ok mællti sva til hans: „See her lamb guðs, þat er tekr syndir af heiminum", birtandi[3] þenna sama Jesum mundu sinu signaða bloði ut hella til hialpar ollum heimi. Þessi orð hins signaða Johannis heyrðo .ii. hans lærisveinar, ok var annarr þeira fyrr nefndr Andreas[4] broðir Simonar, en annarr er eigi nefndr. Þeir sneru a veg[5] með varum herra, [þa er þeir skildu við Johannem[6]. Sem varr herra sa þat, mællti hann: „Hvern leitit þit?" Þeir svoruðu: „Þik, meistari, eða hvar byggvir[7] þu?" Hann mællti: „Komit[8] ok siait." Þeir foru þa með honum at kennaz[9] við hann ok at sia bygð hans ok at heyra kenning hans, en foru heim at kvelldi til sinnar iðnar. Þessi sami Andreas for siþan at finna[10] broþur sinn Simonem ok mællti við hann: „Við[11] hôfum fundit Messiam[12] er Kristus er kallaðr." Ok eptir þat for Simon með honum til Jesum. Sem[13] Jesus sa hann, [tok hann sva til orða[14]: „Þu ert Simon Johannis[15] son, þu kallaz Cephas, þat þyðiz Petrus." Eigi greina þat ritningar, hvart Simon atti aðr þau nofn eða gaf varr herra honum þau nu þessu sinni. [En þat er kunnigt[16], at Simon þyðiz hlyðinn, en Petrus ok Cephas [þyðiz steinn[17]; Cephaz þyðiz ok hôfuð at sôgn Ysidori byskups, ok heyra þessar allar merkingar[18] storliga[19] vel sælum Petro. En þat[20] truiz, at þa hafi varr herra honum fastliga Petrs nafn gefit, er hann skipaði [hann fyrstan[21] i tolu .xii. postola. Eptir þat foru þeir bræðr til sinnar iðnar. [Um morgininn[22] fann Jesus Philippum ok kallaði hann til sin, en Philippus kallaði með ser Nathanaelem[23] broþur sinn. Gerðuz þeir baþir [eptir litinn tima[24] vars herra lærisveinar.

1 atsetu *A*¹. 2 guðs vin Petro *B*. 3 birti Johannes *B*. 4 *Her indfalder en Lacune i B*³ 5 gôtu *B*. 6 [at skilnaði þeira Johannis *B*. 7 *saal A*¹ *A*³; byggir *A*² *B*. 8 komi þit *B*. 9 kannaz *B* 10 hitta *A*¹. 11 ver *B*. 12 meistara þann *A*¹ 13 Ok er *B*. 14 [sagði hann *B*. 15 Jons *B*. 16 [Hitt er vitað *B*. 17 [þyðaz steinar *B*. 18 þyðingar *B*. 19 harðla *B*¹. 20 hitt *B*. 21 [honum fyrstum *B*¹. 22 [Einn morgin snimma *A*¹. 23 *saal. B;* Matheam *A*. 24 [litlu siðar *B*¹; er litið leið *B*².

2. Nockuru siðarr for [varr herra[1] i Galileam. Ok eptir þau[2] bruðkaup[3], er varr herra sneri vatni i vin, hof hann sina predikan opinberliga. [Einn tima kendi hann[4] kenningar við Galilee sio, þat er stôðuvatn, er Jordan fellr i, ok stundum tekr nafn af nalægu heraði[5], en stundum kallaz þat sior Tiberiadis[6] af borginni Tiberias, er stendr við vatnit, stundum kallaz þat Genesareth af þeiri sinni natturu, er þat fellr með storum bylgium af eiginni hræring utan[7] nôckurn vinda[8] hvassleik. Sem hann predikaði, þa þrongðiz folkit[9] at honum. Þaa sa hann bata .ii. við vatnit, ok steig hann æ [þann batinn[10], er fyrr nefndr Simon atti, ok let fliota við landit. Þaðan predikaði hann, sva at eigi naði[11] folkit[12] at þrongva honum. [Sem hann lyktaði predikan sinni, þa[13] bauð hann Simoni at roa ut æ diup skipinu ok verpa netium til fiskveiþar. Ok er þat var gort, luktu[14] þeir inni sva mikla gnott fiska, at netin slitnuðu. Þeir baðu þa Johannem ok Jacobum sonu Zebedei at hialpa ser, þviat þeir voru þar a oðru skipi. Þessir menn komu til þeira skyndiliga ok hloðu bæði skipin, sva at driugum voru sockin. Simon fell þa til knia[15] Jesu sva mællandi: „Herra, [far fra[16] mer, þviat ek em syndugr maðr.“ Jesus mællti þa: „Hirð eigi þu at ottaz[17], þviat heðan af muntu menn-ina[18] veiða.“ [Ok þegar i stað fengu[19] þeir land tekit ok settu upp skip sin, ok fylgðu varum herra fra strondu at eins, hverfandi aptr til sinnar iðnar ok atferþar. I þessum atburð ero miok lokkut hiortu syndugra manna til truar, iðranar ok hugarstyrktar. Petr, sa er enn var eigi vorþinn Kristz lærisveinn ok Krist villdi fra ser reka, [berr liking þeira manna, er formenn vilia fra ser reka[20], at þeir þarniz þeira umvandan, ok [þvi helldr hafi þeir naðuligan frið[21] i sinum syndum. En formenninir[22] letta[23] þo eigi af at gefa þess hattar monnum hirtingar ok gera þa opt varnarmenn rettlætis, er aðr ero[24] motstôðumenn sanninda[25].

3. Nôckurum[26] dôgum siðarr geck [guðs son[27] Jesus með fyrr nefndri siovarstraundu ok sa þa brædr Simonem Petrum ok An-

1 [Jesus *B.* 2 þat *B.* 3 bruðlaup B^1; brullaup A^2. 4 [Þa bar sva til at hann kendi *B.* 5 Galilee *tilf. B.* 6 dragandi þat heiti *tilf. B.* 7 fyrir utan *B.* 8 vindz A^3. 9 mikit margmenni *B.* 10 [annan þann *B.* 11 næði B^1. 12 mugriun *B.* 13 [At lyktaðri predikan *B.* 14 luku A^1. 15 fota A^1. 16 [hialp A^{12}. 17 hræðaz *B.* 18 menn *B.* 19 [Jafnskiott gatu þeir *B.* 20 [synir þa menn, er forðazt vilia formenn kristninnar *B.* 21 [megi naðuligan frið hafa *B.* 22 þoat þeir se hataðir *tilf. B.* 23 lata A^3; letu *B.* 24 voru B. 25 rettlætissins B^1, *mgl.* B^2. 26 Fam *B.* 27 [hinn sami *B.*

dream draga not[1] a skipi til fiskveiþar. Hann kallaði þa sva mælandi: „Komit til min, ok mun ek lata yckr heðan af verða fiskimenn manna.“ Þat er sva skilianda, at varr herra sagði sva, at „heðan af munut þit[2] mennina veiða helldr en fiska.“ Þeir fyrirletu þegar netin ok batinn fylgiandi honum [með ǫllu þaðan af[3]. A þeim sama degi kallaði hann til sin fyrr nefnda brǿðr Johannem ok Jacobum ok litlu siðarr Matheum, er Levi er kallaðr son Alphei, or tollaheimtu. Eigi er ritat, hversu aðrir postolar komu til hans. Eptir þat skipaði hann .xii. lærisveina iafnan með ser at vera, þa er hann kallaði postola sina. Setti hann fyrstan af þeim Simonem, er hann kallaði Petrum, ok Andream broður hans, þar næst Jacobum Zebedei ok Johannem broður hans, þa Philippum ok Bartholomeum, eptir þat Thomam ok Matheum publicanum, þeim næst[4] Jacobum Alphei ok Taddeum broður hans, er Judas var kallaðr, siþarst kallaði hann Simonem Chananeum ok Judam Scariothem.

4. A nǒckurum tima kom Jesus i hus Petri, þat sem hann hafði i Capharnaum. En husfreyia hans var af Bethsaida, hennar [moðir var miok þrongd[5] af riðusott, hana græddi Jesus sva skiott, at hon feck þegar[6] fullkomna[7] heilsu, [at biðiandum postolum sinum[8], ok þionaði hun þeim siþan með fullkomnum fagnaði.

5. [Einn tima skylldaði Jesus[9] lærisveina sina at fara fyrir ser[10] hafleiði til Bethsaida, er fyrr var nefnd, ok biða sin[11], þar til er hann skildi fra ser [mugann, þviat folkit villdi taka hann til konungs. En hann flyði[12] einn saman i fiall eitt at biðiaz fyrir. Hann sa þaðan, at lærisveinar hans voru i miklum haska sakir [siofar ok storms ofrgangs[13]; þvi for hann til þeira, sva at hann geck a sionum a [hinni fiorðu stund[14] nætr. Við þessa syn slo sva mikilli hræzlu a þa, at þeir kaulluðuz a fyrir otta sakir. Jesus talaði þa til þeira, [til þess[15] at þeir mǿtti heyra ok kenna mal hans, þviat sakir myrkrs mattu þeir eigi kenna hann at syn. Hann mællti sva: „Verit hugrackir[16], ek em[17].“ Þat er sva at skilia: „ek em Cristr[18] yðvarr meistari, þat sem þer siait, en eigi sionhverfing.“ Elligar mællti hann þessi orð sva sem minnandi

1 logn *B.* 2 [*mgl. B.* 3 [siðan *B.* 4 siðar *B.* 5 [moþur var miok þrongt *A*[1]. 6 i stað *B.* 7 fullkomliga *A*[1]. 8 [af bæn postola sinna *A*[1]. 9 [Sva bar til a nockorum tima, at Jesus sendi *B.* 10 um *tilf. B.* 11 hans *A*[1]. 12 [mug ok margmenni. En þviat hann var viss vorðinn, at folkit villdi taka hann til konungs, flyði hann *B.* 13 [storms ok siofar ofgangs *A*[2 3]; stormviðris *B*[2]; storviðris *B*[1]. 14 [hinum fiorða lut *B.* 15 [sva *B.* 16 hugvaskir *A*[1]. 17 her *tilf. A*[1]. 18 Jesus *B.*

æ þat lærisveina sina, at þeir tryði hann hinn sanna[1] guð, þann sem forðum sagði sonum Israelis: Ego sum qui sum. Petrus mællti þa sakir heitrar truar, er hann hafði til vars herra: „Ef þu ert – [sem hann mællti þetta, ef þu ert[2] Jesus þat er ek se – þa bioð þu, at ek ganga til þin yfir vǫtnin“. Ok þegar steig[3] hann utbyrðis [ok geck[4] yfir bylgiurnar. Ok er hann sa hvassan vind komanda[5] i mot ser, þa ottaðiz hann ok tok at signa[6] i sioinn. Jesus retti þa sina signaðu hond i mot honum ok reisti hann upp sva mælandi: „Þetta bar vitni um litilleik truar þinnar ok efa hiarta þins, er[7] þik dro i kaf.“ Jesus steig þa i skipit, letti þa ok þegar af[8] storminum ok gerði [bliðan sio[9]. Komu þeir ok skiotliga til þess landz, er þeir villdu. En þeir menn, er þar voru fyrir, undruðu mikilliga, hvi[10] Jesus kom æ þvi skipi þannig[11], sem þa [var ytt[12], er þeir sa hann æ landi.

I þessum atburð skinn biartliga postolig trua, en herfiliga hneykiz villa Mar(c)ionis ok Manes, er fyrir þat[13] sǫgðu Krist sionhverfing vera[14] ok falsliga fæddan, er hann geck um sio sem æ landi, þar sem Petr, [sa er[15] engi grunar einfalldan mann verit hafa, gekk ottalaust um barur[16], meþan truan dugði.

6. Einn[17] tima for Jesus i [þær halfur Gyðingalandz[18], sem liggia i nand[19] við borgina Cesaream Philippi. Þessa borg setti Philippus broðir Herodis tetrarche i norþanverðu riki Judee ok kallaði[20] at nafni cesaris, þess er hann hellt riki af, ok sva af sinu nafni. I þenna tima ætluðu Judei[21] Jesum vera einnhvern af fornum spámonnum af dauða risinn, ok sakir þessar[22] villu spurði hann lęrisveina sina, hvern af spamonnum almugrinn[23] segði mannz son vera. Þeir svoruðu: „Sumir segia þik vera Johannem baptistam [eða Heliam, aðrir[24] Jeremiam eða einn af spamonnum, [at skilia[25] Heliseum, fyrir ymissar sakir. Adam er iarþar son, en ver erum manna synir, Jesus er mannz son, þviat hann er son hinnar signaðu iungfru Marie, getinn [utan karlmannz navistu. Sem hann heyrði almugans[26] villu, spurði hann enn postolana, hvern þeir segði hann vera. En sæll Petrus svaraði einn fyrir alla: „Þu ert

1 sama *B.* 2 [at skilia *B.* 3 ste *B.* 4 [gangandi *B.* 5 standa *B.* 6 *saal.* A^{13}; siga A^{2} *B.* 7 at A^{2}. 8 *mgl.* *B.* 9 [siobliðu *B.* 10 at *B.* 11 þangat *B.* 12 *saal.* *B*; ytti A^{23}; var uti A^{1}. 13 þvi A^{1}. 14 verit hafa *B.* 15 [at B^{1}; er B^{2}. 16 baruna A^{2}. 17 Nockurn *B.* 18 [þa parta Judarikis *B.* 19 namunda A^{3}. 20 let nafn taka *B.* 21 Judar *B.* 22 þessarrar *B.* 23 alþyða *B.* 24 [sumir Heliam, sumir *B.* 25 [þat er at skilia B^{1}; *mgl.* B^{2}. 26 [án mannligu eðli eða fręi. Ok at heyrðri almennings *B.*

Kristr son guðs lifanda.“ Þvi kallaði Petrus Jesum Kristum, at þessu hinu hæsta tignarnafni hetu aa ebresku konungar ok byskupar, þeir sem smurðir [ero með helgu oleo[1], en son lifanda guðs, þess er Judar[2] dyrkuðu, greindi hann fra falsguðum[3], þeim sem heiðnir menn vǫlðu ser til atrunaþar annathvart af dauðum monnum eða uskynsamligri skepnu. [Varr herra[4] mællti þa: „Sæll ertu, Simon Jonsson, þviat eigi gaf þer þenna[5] skilning mannlig [nattura eða[6] vitzka, su er [formeraz ok fullgeriz[7] af samtempran holldz ok bloðs, helldr faðir minn, sa er aa himnum er. Ok ek segi þer, at þu ert steinn, ok yfir þann stein mun ek smiða[8] mina kristni, [sem ek (em)[9] ok þu hefir nu iatat ok einn er rettskilinn grundvollr. Ok þer mun ek gefa himinrikis lukla[10], ok ek segi þer, þat er þu [hefir bundit[11] aa iorðo, þat mun bundit aa himni, en þat er þu [hefir leyst[12] aa iorðo, þat mun leyst aa himni.“ Eptir þat bauð Jesus lærisveinum sinum at segia aungum manni, at hann væri Kristr, [fyrr en[13] hann væri af dauða risinn Þvi næst sagði hann þeim, at honum byriaði[14] at fara til Jorsala ok þola þar vanvirður[15] af raðsmonnum ok ritorum ok hofþingium kennimanna, vera drepinn ok risa af dauða aa þriðia degi. [Þa mællti Petrus leyniliga við varn herra[16] þessi orð sakir einkannligrar likams astar, er hann hafði við sinn meistara: „Likna þu þer framarr en þetta verði!“ [Varr herra[17] mællti þa: „Far þu eptir mer ok fylg minu atkvæði, þviat þu ert gagnstaðligr minum vilia ok skilr eigi þa luti, sem guðs ero, helldr þa sem mannligir ero.“ Þvi kallaði Jesus Petrum ser gagnstaðligan, at hann skildi eigi, at dauði guðs sonar væri stormerki mannligrar lausnar, ok reð honum[18] fauðurligt rað; þvi raði heyrði honum at fylgia. Petrus villdi firra Jesum likamligum[19] dauða eptir skilning[20] mannligrar ástar.

7. Eptir .vi. daga, ef eigi er greindr[21] sa dagr, er [þessi ny[22] tiþindi gerðuz aa, ok eigi sa sem aa bar[23] eptirkomanda atburð, leiddi Jesus lærisveina sina aa hátt fiall, Petrum ok Jacobum ok Johannem broður hans. [Jesus guðs son[24] syndiz þa með

1 [voru með heilögu viðsmiǫrvi *B*. 2 þeir A^1. 3 falsligum guðum A^1. 4 [Drottinn *B*. 5 þessa *B*. 6 [*mgl.* *B*. 7 [getz *B*. 8 uppsmiða *B*. 9 [þat er at skilia sem ek er *B*; *her begynder atter* B^3. 10 lykla B^2. 11 [bindr A^{13} B^2. 12 [leysir A^1. 13 [þat er at skilia at *B*. 14 hæfði *B*. 15 vandræði A^1. 16 [Petrus heimti hann þa a tal einsliga ok mællti *B*. 17 [Drottinn *B*. 18 rað sem var *tilf.* A^2 B^{23}. 19 likams *B*. 20 skilningi B^1. 21 taldr *B*. 22 [nu greind *B*. 23 bak er *B*. 24 [Drottinn *B*.

annarri mynd en fyrr[1], halldandi at hvaru sinni[2] undirstauðu, ꜳsiona [andlitz hans[3] skein sem sol ꜳ lônd[4] ukominnar upprisu, klæði hans voru hvit sem snior, [biartari var hann en með nôckurri mannligri natturu væri likt[5]. Þa birtiz[6] postolum Cristz Moyses [ok Helias[7] talandi með Jesu af hans haleita dauða, þeim er hann þolði[8] i Jerusalem, þviat varr herra villdi vitni lata bera [sinum guðdomi[9] af ôllum heimum: af himni með fagrligri[10] raudd, sem sagt mun verða; or paradiso, þaðan kom Helias; af þessum heimi með sôgn lærisveina hans; or helviti, þaðan[11] kom Moyses. Villdi hann af Moyse ok Helia lata vitni bera sva sem af umliðnum[12], af postolum sinum sva sem af viðverandum[13], at dauðir ok kvikir, lôgmal ok spamanna bækr, fyrirfarendr ok eptirkomendr bæri vitni sannleikinum i munni tveggia eða þriggia vatta. Petrus gladdr[14] af dyrð synarinnar mællti þa: „Minn herra, gott er oss her at vera, ok ef þu vill, munu ver giora her .iii. tialldbuðir, þer eina, Moyse [eina, Helie eina[15]. Jeronimus segir, at tialldbuðir þessar villdi postolinn[16] gera af vel ilmanda viði eða laufi, þvi er þar var nogt. En þvi at Petrus villtiz iafnandi Moysen ok Heliam við Jesum i tialldbuðagerðinni, kom liost sky yfir þa, þat sem Moysen ok Heliam firði syn postolanna, [at þeir hygði fôðurliga rôdd þꜳ, er[17] af þvi skyi kom, auðrum hvarum þeira vitni [bera eigi siðr en Jesu[18], ok sva mællti: Þessi[19] [en engi annarr er[20] minn son, en eigi þræll, elskaðr en eigi hataðr, [i þeim þoknuðumz ek[21] mer vel, heyrit þenna sama ok varðveitit hans kenning. Sem postolarnir heyrðo þessi orð, þa kendo þeir sik villz hafa ok fellu fram a andlit sin [sva sem[22] i umegin sakir mannligs ustyrkleiks ok urðu miok óttafullir[23]. Jesus geck at þeim ok reisti þa upp[24] sinni signaðu[25] hendi, af þvi at þeir mattu eigi fyrir sialfra sinna krapt [a fætr standa[26]. Hann mællti þa: „Risit upp ok hirðit eigi at ottaz.“ Sva segir ritningin, at fyrir þꜳ sauk var Petrus

1 ok þo *tilf.* *B.* 2 *saal.* A^1; sannri A^{23}; samri B^{23}; sǫmu B^1. 3 [hans ok andlit B^{23}. 4 hatt *B.* 5 [hvitari en með nôckurri mannligri kunnostu eða grasalitan mætti þvilik verða A^{23}; framar biort en með mannligri kunnastu (kunnattu B^3) eða grasalitum mætti þann veg vera *B.* 6 birtuz A^3. 7 [*tilf.* *B.* 8 mundi þola *B.* 9 [um sinn guðdom *B.* 10 fôðurligri *B.* 11 *tilf.* *B.* 12 framliðnum *B.* 13 lifandum *B.* 14 skemtaðr B^{23}. 15 [aðra, Helia hina þriðiu *B.* 16 lata *tilf.* *B.* 17 [*saal.* A^{23}; þat hugðu þeir fauðurliga raudd A^1; [sem *B.* 18 [*mgl.* *B.* 19 þat er at skilia Jesus *tilf.* *B.* 20 *saal.* *B*; er engi annarr en A^{13}; er en engi annarr A^2. 21 [þessi þockaz A^1. 22 [*mgl.* *B.* 23 hræddir *B.* 24 með *tilf.* A^{23}. 25 signaðri *B.* 26 [upp risa A^1.

osakaðr[1] [um sina[2] villu, at hann skaut sinum vilia raungum undir rettan guðs vilia. Ok er postolarnir brugðu augum i sundr, sa þeir einn saman Jesum með slikri mynd, sem hann var vanr at hafa. Hann bauð þeim, þa er þeir stigu af fiallinu, at segia þessa syn öngum manni, fyrr en hann[3] væri af dauða risinn.

8. Einn tima er Jesus var[4] i Capharnaum, gengu sendiboþar[5] Tiberii cesaris[6] at Petro, þeir sem skatt heimtu, sva sem [bioðandi otta[7] hans meistara sakir takna hans ok frægþar, elligar sakir undirhyggiu sva sem bunir at hropa[8] hann, ef hann giorði eigi þeira vilia. Þeir mælltu sva við postolann: „Meistari þinn gelldr eigi skatt.“ Þann sama dag spurði Jesus Petrum i herbergi, hvart konungar heimti skatt af sonum sinum eða af otiginbornum monnum. Petrus svaraði, at þeir heimti skatt af otiginbornum monnum. I þessum orðum syndi [varr herra[9] sik lausan fra skattgialldi[10], þviat hann var af konungligri Daviðs ætt, ok enn helldr þvi at hann var orð hins hæsta föður himnakonungs. En þo [allt at einu[11] mællti hann við Petrum: „Farðu til siofar, at eigi [styggim ver[12] þessa menn, ok renn veiþarfæri þinu, ok i munni þess fisks, er þu dregr fyrstan, muntu finna sva mikit silfr sem [stater heitir[13]; luk þat i skatt fyrir mik ok þik.“ Petrus for ok dro fiskinn ok fann sva mikit silfr, sem nu var greint[14], i hans munni, ok lauk þat skattheimtandum[15] fyrir varn herra ok sik. En uvist er at vita, hvart aðr var silfr i munni fisksins ok vissi Jesus þat, eða let hann þa verða [þetta silfr, þar sem hann kvað æ, við þau orð er hann sagði, hversu vera skylldi[16].

Her ma sia mikit litillæti vars herra. Guðs son gallt skatt ok þoldi kross fyrir varar sakir, en ver, [sem pryddir erum Kristz nafni[17], giorum ecki þat, er makligt [se þviliku valldi, giolldum eigi skatt, sem konungasynir lausir fra leiðangri ok veralldligum skattgiöfum[18].

9. Þa er [varr herra[19] hafði kent lærisveinum sinum at gefa þeim monnum hit fyrsta sinn einsliga æminning, er við þa mis-

1 eigi asakaðr *B*. 2 [af sinni A^1. 3 mannz son (þat er hann sialfr *tilf.* *B*) A^3 *B*. 4 staddr *tilf.* *B*. 5 sendimenn *B*. 6 keisara A^2 B^1. 7 [ottandi *B*. 8 hrępa A^3. 9 [drottinn *B*. 10 skattgiolldnm *B*. 11 [at liku *B*. 12 [*saal.* *B;* styggviz þeir við *A*. 13 [*saal.* *B;* skattrinn aa at vera A^1; skattr heitir A^{23}. 14 sagt *B*. 15 skattheimtumanni A^{23}; skattheimtumonnum *B*. 16 mundi *B;* [er hann var dreginn, þar sem hann kvað aa, hversu mikit var A^1. 17 [*mgl.* A^1. 18 [er hans valldi ok byriar hans konungligri tign, en ver giolldum skatta iarðligum konungum A^1. 19 [drottinn *B*.

giorði, en annat sinn með vattum, hit þriðia sinn [með samvitand[1] kennimanna, ok þaðan af leiðaz þa sem heiðingia, þa spurði Petrus, hvart naunginum væri fyrirlatanda .vii. sinnum þat sem hann misgerði. En guðs son sagði fyrirlatanda .vii. tigum sinna .vii. sinnum, þat er fiorum hundruðum ok niu tigum sinna. A einum degi eptir sôgn Jeronimi verðum ver þa sva opt at fyrirgefa[2] naunginum, sem hann ma ꜵ einum degi misgiora. [Ella merkir onnur .vii.folld tala[3] .vii. hôfutlostu, þa sem uppras ero allra synda, en onnur allan tima, þann sem fram gengr með .vii. vikum ok iafnmôrgum heimsôlldrum, ok verðum ver þa skylldir at fyrirlata naunginum [alla misgiorninga[4].

10. A nôckurum tima sem Jesus [hafði predikat[5] fyrir einum ungum manni, at auðigr maðr mętti [eigi elligar[6] komaz i himinriki, ok sa sem algiorr villdi vera, skylldi selia allar eigur sinar ok gefa fatækum monnum ok fylgia honum, þa fystiz Petrus at vita, hvat hann ok hans felagar skylldo af guði þiggia umfram[7] aðra menn fyrir einkannligan [skilnat við fauður ok moþur ok frændr ok auðæfi[8]. En Jesus sagði, at [þeir sem honum fylgia sva sem postolarnir, skylldu þa ombun[9] hafa umfram aðra menn, at[10] þa er mannz son sitr[11] i valldzsæti at dæma um allt mannkyn i þeiri endrgetning, sem ôndum ok likômum veitiz i enda veralldar, skylldu postolarnir dæma .xii. ættir Israels, en aðrir heimshafnanarmenn aðra [luti veralldarinnar[12] með sialfum guði, þar sem þeir er eigi hefði alla luti fyrirlatit ok [lifat þo undir[13] guðspialligri kenning, skylldu dæmaz af þeim með sialfum guði til eilifra fagnaða. Ok hverr sa er fyrir guðs sakir fyrirlætr eignir ok oðul, frændr eða tengdamenn eða nôckurn veralldligan lut, skylldi hundratfallt i moti taka[14], þat er at skilia andliga luti, þa sem þvi framarr ero en likamligir lutir, sem þa er hundratfaulld tala er sett ꜵ[15] einfallda[16] tôlu, ok ꜵ þat ofan endalaust lif með guði ok hans helgum monnum.

11. A einum tima talaði Jesus i Capharnaum fyrir Gyðingum ok lærisveinum sinum ok mællti sva: „Ek em lifs brauð, þat sem af himni kom, ok sa sem þetta brauð bergir[17] mun at eilifu lifa.“

1 [*saal. B*; með samvitandi A^{23}; við samvistu A^{1}. 2 fyrirlata *B*. 3 [*saal. B*; þessi .vii.fôlld tala merkir *A*. 4 [allan misverka *B*. 5 [predikaði A^{13}. 6 [torvelliga *B*. 7 fram um A^{23}. 8 [viðskilnað frænda ok hafnan auðęfa *B*. 9 amban B^{1}. 10 [*tilf. B*. 11 sæti A^{23} B^{1}. 12 [parta heimsins B^{23}. 13 [lifði þo eptir B^{23}. 14 i eilifu lifi *tilf. B*. 15 fyrir A^{1}. 16 einsliga *B*. 17 neytir *B*.

Ok [nóckuru eptir þessi[1] orð mællti hann: „Holld mitt er sannliga vist ok bloð mitt er sannliga drykkr, ok ef þer bergit[2] eigi holldi mannz sonar eða dreckit hans bloð, munu þer eigi hafa lif með yðr.“ Við þessi orð stygðuz Gyðingar[3], þviat þeir skildu þessi orð likamliga, ok margir af [hinni fleiri lærisveina tólu Kristz mælltu[4]: „Harðr malsháttr er þetta, ok hverr ma þetta[5] þola?“ Ok þegar i stað hurfu þeir fra Jesu, sva at þeir foru ecki fra þeim degi með honum, ok truðu hans likama mundu með bitum upp neytaz[6]. Jesus skilði móglan þeira ok mællti: „Þetta styggvir[7] yðr. En ef þer siait mannz son þannig[8] upp stiga, sem fyrr var hann, þa er andi sa er lifgar, en holld vinnr ecki;“ þat skal sva skilia: „þa er þer siait mik til himins stiga með[9] alheilum likama en eigi með bitum uppneyttan, munut þer við kennaz [um helgan likama mins, at[10] andligr skilningr er einn halldandi, en likamligr[11] skilningr er unytr.“ Ok þa er þessir lærisveinar foru i brott, mællti Jesus við Petrum ok hans kompana[12], þat er at skilia við .xii. postola sina: „Vilit þer ok eigi i brott fara?“ Petrus svaraði: „Hvern munum ver þa heim sækia, ef ver skilium[13] við þik? Þu hefir i þer orð hins eilifa lifs, ok ver truum ok kennum, at þu ert Kristr guðs son.“ Heilagr Augustinus segir, at drottinn tapaði lærisveinum fyrir sanna predikan til hugganar [við kennimanninn[14], þa er hann segir satt, en folkit styggviz við. Ok af orðum Petri ma taka rettan skilning um Kristz stormerki, at trua fyrst ok kenna siþan, at guðs likami taknsamligr vex ecki, þo at margar oblatur[15] fullgeriz [holld hans ok bloð[16] i stormerki messunnar, [ecki þverr hann ok[17], þo at margar oblatur[15] se uppneyttar af folkinu, ok postolig iatning er kristninnar styrking.

12. At siþarsta matmali þvi sem Jesus hellt paska, eptir þvi sem lógmal Moyses bauð[18], með lærisveinum sinum, reis Jesus upp, ok [at aflógðum sinum[19] klæðum gyrði hann[20] sik með linduki ok steypti vatni i munnlaug, til þess at þva fætr lærisveina sinna, viliandi[21] þessa þionostu fyrst veita sælum Petro foringia[22] postol-

1 [eptir nockur milli sett *øvr.* 2 neytit *B.* 3 Judar *B.* 4. [lærisveinum hinum smærum tauluðu sva til Kristz A^{1}. 5 hann *B*, honum A^{2}. 6 eyþaz A^{1}. 7 styggir *B* 8 þangat *B.* 9 *Her mgl. 2 Blade i* B^{3}. 10 [at um likam minn er *B.* 11 holldligr *B* 12 lagsmenn *B.* 13 skiliumz A^{23} B^{2}. 14 [kennimonnum B^{1}. 15 oblætr A^{23}; oflætr *B.* 16 [til holldz hans ok bloðs A^{1}. 17 [ok þverr ecki *B.* 18 ok hann sat upp *tilf.* *B.* 19 [af ser lôgðum A^{23}. 20 [lagði af ser klęðin en gyrði *B.* 21 ok villdi *B.* 22 formanni *B.*

anna. En hann storliga hræddr, ef guð drottinn væri lægðr[1] honum til fota, mællti sva: „Ho[2], minn herra, þvær þu fætr a mer?“ Drottinn mællti þa: „Þat sem ek giori nu, veitz þu eigi til hvers kemr, en vita muntu siðarr.“ Petrus mællti: „Alldri muntu þva mina fætr [um alldr[3].“ Drottinn mællti: „Ǫngvan lut[4] muntu hafa með mer, ef ek hreinsa eigi fętr a þer.“ En Petr skelfðr bæði með ast ok otta hræddiz framarr Krist ser neitaðan en til fota lægðan, ok mællti: „Eigi [veiti[5] ek at eins undir þinn þvatt[6] fætr mina[7] helldr þar með hendr ok hǫfuð.“ Drottinn mællti þa: „Sa sem[8] þveginn er þarf eigi framarr, en fætrnir se þvegnir, þviat þa er hann allr hreinn. En þer erot hreinir, minir postolar, ok eigi allir.“ Þvi mællti hann sva, at hann vissi, hverr hann mundi selia. Eptir þvegna fætr postolanna tok Jesus klæði sin ok geck undir matborð. Eptir þat mællti hann til þeira: „Þer vitit, hvat ek hefi giort yðr; þer kallit mik herra ok meistara, þat talit þer vel, þviat ek em sva at saunnu[9], ok ef ek yðvarr meistari þo fætr yðra, eigit þer at minu dæmi hverr oðrum þessa þionostu at veita.“

13. Eptir þat giorði Jesus langan sermonem fyrir lærisveinum sinum. En heilagr Johannes hafði sofnat yfir briosti hans. [Bendi þessi fyrirburðr fyrir þat helga guðspiall, sem sialfr guðs son diktaði[10] um holldgan hins hæsta guðs. At lyktum sagði drottinn postolum sinum, at einn af þeim mundi hann við verði selia. Petrus vissi, at hinn sæli Johannes spurði varn herra með mestu trausti þeira luta, er þa forvitnaði, [þvi gerði hann honum bending[11], at hann spyrði varn herra, hverr sa mundi vera. Ok eptir hlioðliga spurning Johannis svaraði drottinn, sva at faer heyrðu: „Sa mun mik selia, er ek fæ[12] þat brauð i hendr[13], sem ek hefir i ker drepit.“ Eptir þat selldi hann [i hǫnd[14] Jude Scarioth. Ok þa geck fiandinn inn i hann, sa er hann eggiaði at fullgera þau svik, er aðr voro diktut i hans hiarta. Geck hann þa þegar ut. Nær þessum tima aptansins hof drottinn messusaungs embętti, snuandi brauði ok vini i holld sitt ok bloð, ok gaf lærisveinum sinum bioðandi, at þeir giorði [þetta embętti i hans minning ok eptirdæmi[15].

14. Jesus hóf þa af nyiu predikan ok fagrligar dæmisǫgur, ok standa þar þessi orð i: „Litlir[16] synir minir! litla stund

1 lagðr A^{93}. 2 *mgl. øvr.* 3 [at eilifu *B.* 4 part *B.* 5 retti B^1. 6 *saal. B*; fotaþvatt *A.* 7 [at eins iatumz ek undir þinn fotaþvatt A^1. 8 er *B.* 9 visu *B.* 10 [Stendr þessi motburðr fyrir þat haleita guðspiall, sem sa hinn blezaði guðs vin gerði *B.* 11 [*saal. B*; þa teiknaði hann honum *A.* 12 sel *B.* 13 hond A^{23}. 14 [brauðit *B.* 15 [þessa minning at hans dæmi B^2. 16 Heyrit *A.*

[mun ek með yðr vera[1], leita munut þer min, sem ek sagða Gyðingum, ok munut þer eigi koma mega þangat, sem ek fer.“ Petrus mællti: „Minn herra, hvert ferr þu?“ Jesus mællti: „Þangat sem ek fer, máttu nu eigi fara, en mega muntu siðarr.“ Petrus mællti: „Hvi ma ek nu eigi fara? [þviat mitt lif gef ek[2] fyrir þitt lif“ Drottinn mællti: „Fyrir hvi dirfiz þu at setia þitt lif fyrir mik[3]? þviat aðr en hani gali æ þessi mott, muntu .iii.[4] sinnum neita mik[5]“ Ok enn mællti drottinn til lærisveina sinna: „Allir munut þer rasa fra rettri tru sakir þeira luta, er um mik geraz æ þessi nott.“ Petrus mællti þa: „Þo at ollum auðrum verði þat, þa skal mik þat alldri henda.“ Þa mællti drottinn: „Þvi siðr mun sva verða, sem þu heitr[6], at þu munt mik þrysvar[7] neita æ þessi nott, sem ek hefi sagt þer.“ Petrus mællti: „Eigi mun ek neita[8] þer, ef mer [verðr auðit[9] at deyia með þer.“ Augustinus segir, at Petrus laug[10] eigi, ok het þvi sem hann truði at fram mundi koma sva sem maðr, en Jesus sagði fyrir ukomna luti sva sem guð. Petrus efndi ok heit sitt, eigi þa er hann villdi, helldr þa er guð villdi. Allir Kristz lærisveinar vurðo storliga hryggvir at heyrðum þessum ræðum[11] sins meistara, en þessa sômu hrygð þerði drottinn af með mörgum fögrum dæmisögum ok vattaði, at hann for[12] at bua þeim stað æ himni, ok þeir mundi at honum þiggia sva haleita miskunn at gera slik takn, sem hann gerði her i heimi, eða meiri, ok segir Augustinus, at þat skal eigi skilia af ollum Kristz[13] verkum.

15. At loknum[14] sinum sæta sermone, þeim er hann gerði fyrir sinum postolum, mællti hann við Petrum: „Simon, heyr mik! Nu beiðiz andskotinn at skaka yðr lærisveina mina sem hveitikorn i salldi, en ek bað fyrir þer, at eigi þrotni trua þin. Fyrir þvi [styrk þu bræðr þina þer ostyrkri, þann tima sem þu verðr fra ostyrkleik snuinn[15].“ Petrus mællti: „Minn herra, með þer em ek buinn at fara i myrkvastofu ok i dauða.“ Eigi laug Petrus, hvat [vilinn hafði[16], en drottinn vattaði[17], hvat [framkvæmdin hafði[18]. Eptir þat gengu þeir allir saman æ fiallit Oliveti. Jesus

1 [em ek með yðr A^{23}. 2 [ek vil giarna gefa mitt lif A^1. 3 mitt B. 4 þrysvar B. 5 þik vera minn mann A^1. 6 segir B. 7 þrim sinnum A^{23} B^1; þrysvar sinnum B^2. 8 nita B^1. 9 [*saal.* B; er auðit A^2, auðnar A^3, endiz A^1. 10 lo B^1. 11 orðum B. 12 mundi fara A^1. 13 *saal.* B; guðs A. 14 lyktum A^3; lyktaðum A^2 B. 15 [*saal.* B; styrkzt þu þann tima, er þu verðr fra ustyrkt snuinn þinna bręþra A. 16 [hann villdi B. 17 varð at raða A^1. 18 [fram mundi koma B.

mællti þa við lærisveina sina: „Vakit þer ok biðiz fyrir, at eigi fyrirleggiz[1] þer i freistni.“ Hann kallaði þa með ser Petrum ok sonu Zebedei, ok [gerðiz hryggr um rasan postolanna, elligar[2] hrygðiz hann til þess, at hann leysti sina menn með sinum eiginligum dauða ok leiddi postolana aptr til sinnar[3] truar [sva mællandi[4]: „Hrygg er ǫnd min allt til dauða.“ Eptir þat geck hann fra postolonum sva sem steinkastz lengð ok baðz fyrir. At lyktaðri bæninni kom hann til postola sinna ok fann þa sofnaða[5]. Hann mællti þa við Simonem, hversu mikit hann vantaði æ at sigra dauðann, er hann feck eigi svefninn sigrat: „Heyr þu, Simon, sagði hann, eigi mattir þu eina stund vaka með mer. Vakit þer enn ok biðiz fyrir, at eigi fyrirleggiz[6] þer i freistni. Andi yðvarr er buinn at pinaz fyrir mer, en nu birtiz ustyrkleikr[7] likama yðvars.“ I annat sinn geck hann fra þeim ok fann þa enn sofnaða[8], þviat augu þeira voru þung[9] af vǫku, sva at þeir vissu eigi, hveriu þeir skylldo svara honum. Hit þriðia sinn for hann fra þeim ok baðz fyrir lengi, ok at lyktaðri bæninni fann hann þa enn sofnaða[10]. Hann mællti þa: „Sofit ok hviliz.“ Ok er þeir hǫfðu skamma stund[11] sofit, þa mællti hann: „Nu er fullsofit.“ I þeiri stundo kom Judas með miklum mannfiolda sendum af hǫfðingium kennimanna, ok þeir toku Jesum hondum ok bundo hann. Petrus mællti þa við Jesum[12]: „Er þat yðvart lof, at ver verimz[13] með sverðum[14].“ Hann hio þegar hit hægra eyra af þeim þræli kennimanna hofðingia, er Malchus het, með brugðnu sverði. Jesus mællti þa: „Petre[15], sliðra þu sverð þitt, fullgort er nu, þviat hverr sa er [með sverði hǫggr[16] fyrir utan retta sauk, mun fyrir sverði tapaz. Ok þu vill eigi at ek drecka þann pinslardryck[17], er faðir minn gaf mer, eða truir þu eigi, ef ek villda veriaz lata, at ek mætta biðia fauður minn til þess, at hann sendi mer framarr en .xii. engla fylkingar[18]? eða hversu mætti þa fram koma spæsǫgur, þær sem i ritningum standa.“ Jesus tok þa afsniðit eyra þrælsins ok giorði þegar heillt.

16. Eptir þat leiddu Gyðingar[19] Jesum bundinn i garð hǫfð-

1 fariz A^1. 2 [geriz nu hryggr, fyrir þat at hann vissi postolana ostyrka i trunni, ella *B*. 3 rettrar *B*. 4 [ok sagði sva *B*. 5 sofandi A^{23} B^2; sofa B^1. 6 fyrirfariz A^1. 7 ostyrkt *B*. 8 sofendr A^2; sofandi A^3 B^2; sofa B^1. 9 þyngd *B*. 10 sofendr A^2 *B*; sofandi A^3. 11 hrið *B*. 12 Hvart *tilf.* A^{23}. 13 *saal.* A^1 B^1; veriumz A^{23} B^2. 14 vapnum *B*. 15 Petrus A^1. 16 [sverð tekr A^{23}; slær annan með sverði *B*. 17 banadryck B^1; dryck B^2. 18 *saal.* *B*; fylki A^{23}; filkimenn A^1. 19 Judar *B*.

ingia kennimanna Johannes kunnr byskupi leiddi inn Petrum. Ok þa er ambatt, su er dura geymdi, sa hann[1], mællti hun: „Ert þu [eigi lærisveinn[2] þessa mannz[3] Jesu?“ Hann svarar: „Eigi em ek.“ A þeim tima stoðu margir þionostumenn[4] kennimanna við þann elld, sem i garðinum var giorr[5], sakir þess at veðr var kallt, ok vermdu sik. Petrus stoð ok þar hia[6] þeim vermandi[7] sik. Þeir mælltu þa við hann: „Ert þu eigi[8] af lærisveinum Jesu?“ Hann svaraði: „Eigi kann ek hann.“ Litlu siðarr talaði til Petrus[9] sveinn einn frændi Malchi, þess er eyrat var af hǫggvit[10]: „Sa ek þik i grasgarði með Jesu.“ Hann svaraði: „Eigi veit ek, hvat þu segir.“ Enn heilagi Augustinus segir, at sumir meistarar vilia afsaka Petrum, sva sem hann hefði[11] rettliga talat, at hann kunni[12] eigi Jesum, þar sem hann sialfr talar, at engi kann algiǫrliga guðs son nema faðir. Sva ok þa er hann mællti: „Eigi em ek,“ sik neitaði hann en eigi Krist. [Sǫmu leið[13] ok, þa er hann mællti: Eigi veit ok, hvat þer segit, sagþiz hann eigi vita [svikræði þeira ok vælar[14], en heimskligt[15] er at afsaka þann, sem guð æsakar ok sialfr syndi sik sekian[16] með tarum. Eptir orðum Augustini neitar eigi sa einn guði, er eigi kallaz kristinn, helldr ok hinn er eigi kallaz lærisveinn, þviat fyrrmeirr hetu [þvi nafni[17] allir rettruaðir menn, aðr en hitt nafn kom upp i Antiochia[18]. At lyktaðri neiting Petri gol hani, ok æ þeiri stundo leit Jesus Petrum. Hann mintiz þa fyrr sagðra orða drottins um[19] sina neiting ok gret beiskliga. Sva segir Leo pavi: Milli lygða[20] kennimanna ok falsvatta, i milli spotz[21] ok spytinga, brigzla ok bardaga leit drottinn Petrum ok rendi sinum helgum augum yfir [hræddan lærisveininn, ok varð syn sannleiksins[22] at hirting hiartans. Ok i auðrum stað sagði hann: Sęl ero þin tar, hinn heilagi Petr, þau er auðlaz[23] afl skirnarinnar ok[24] þva af glæp þrennrar neitingar. Nær var þer guðs hǫnd, su er þik tok skriðnanda[25], aðr þu værir brott vorpinn or hans augliti, ok gaf þer styrkliga[26] at standa i sialfum haska fallzins[27]. Drottinn sa i þer truna eigi

1 *saal.* B^1; þat B^2; til A^{23}; til hans A^1. 2 [einn af lærisveinum *B*. 3 þat er at skilia *tilf.* *B* 4 sveinar *B*. 5 kyndr *B*. 6 *Her beg. atter* B^3. 7 ok vermdi *B*. 8 einn *B*. 9 Petrum B^2; Petri B^1. 10 sniðit ok mællti A^{23}. 11 hafi *B*. 12 kynni A^{23}. 13 [Sva *B*. 14 [svik þeira ne velar *B*. 15 *saal.* A^2 B^{13}; heimsligt A^{13} B^2. 16 *saal.* A^{13}; sekan *ovr.* 17 [sva A^1. 18 annan tima A^1. 19 fyrirsegiandi *B*. 20 lyginna B^1. 21 spiotz A^{23}. 22 [*saal.* *B*; hann (hræddan A^{23}) ok varð syn lærisveinsins *A*. 23 oðluðuz *B*. 24 at *B*. 25 *saal.* *B*; skinanda *A*. 26 styrkleika A^1. 27 *saal.* *B*; fiallzins *A*.

sigraða ok eigi astina fra ser snuna helldr staðfestina skelfða. Nægðiz gratrinn, þar sem eigi þrotnaði goðvilinn, ok brunnr astarinnar þo af sekt hræzlunnar. Eigi var sein lękning hreinsanarinnar, þar sem eigi fannz [1] vili til [2] syndarinnar. Skiott hvarf steinn aptr i sinn stauðugleik ok tok sva mikinn styrkleik, at þar sem hann ottaðiz i Kristz pinu, ottaðiz [3] hann eigi i sinni pinu. Eptir þat flyði Petrus i [þann stað er Cananea er kallaðr [4], ok þorði eigi at lata sia sik milli Kristz lærisveina.

17. At lyktaðri pisl vars herra ok [hrygð graptar [5] hans ok þar með dyrð upprisu hans, kom Maria Magdalena til Kristz lærisveina aa sialfum upprisu [6] morninum ok sagði drottinligan likama brott tekinn or leiðinu. Johannes ok Petrus foru [7] þa til leiðissins; Johannes kom fyrr ok geck eigi inn, en Petrus kom siðarr ok geck þegar inn ok fann eigi likama Kristz, ok truði þvi sem Maria hafði sagt. Hvarf hann þegar með sinum førunaut til herbergis, þar sem þeir hofðu aðr þa nott verit, en Maria stoð eptir við leiðit ok gret. Varð hon þvi maklig at sia Jesum upprisinn [fyrr en aðrir [8], er hun var staðfastari i eptirleit sinni [9] en aðrir guðs astvinir. Sem hun hafði litla stund [10] hia leiðinu [11] staðit [12], vitraðiz henni [sialfr drottinn fyrr en oðrum konum [13], ok bauð þeim at segia lærisveinum sinum, at þeir færi i Galileam, ok þeir mætti [14] hann þar sia. Konurnar foru ok sǫgðu þessa vitran .xi Kristz lærisveinum syrgiandi [15] hans dauða. Þeir hugðu sǫgn þeira spott ok hegoma. Petrus einn saman for [16] þa til leiðis sins meistara, ok truir heilug kristni, at þa hafi hann seð Jesum, [þo greinir eigi guþspiallabok [17], með hverium hætti sia vitran varð. En hverr mun ætla kunna, hvilikr fagnaðr þa mun [birtz hafa hans briosti [18], þar sem aðr sakir þrennrar neitingar þorði hann varla at koma milli annarra Kristz lærisveina, fyrr en [19] guðs engill birti konunum, at Petrus skylldi fara [fyrir Jesum [20] i Galileam. En nu vissi hann sik fyrstan af karlmonnum, [eptir þvi sem guðspiallit vattar [21], set hafa sialfan guð af dauða risinn, ok truði sik i sætt tekinn

1 var B^{23}. 2 *mgl.* B. 3 hræddiz B. 4 [þa staði er Cananea ero nefndir B. 5 [*saal.* A^{13}; hrygð graptrar A^{2} B^{1}; hrygðargreptri B^{23}. 6 deginum eða *tilf.* B^{1}. 7 runnu B. 8 [*tilf.* B. 9 helldr *tilf.* A^{13}. 10 hrið B. 11 leginu B^{23}. 12 með auðrum konum *tilf* A^{1}. 13 [*saal.* B^{1}; sialfr drottinn henni einni fyrr en siðar oðrum konum með henni B^{23}; hann henni (henni sialfr guð A^{3}) fyrr en siðar með oðrum konum A^{23}; henni Jesus sialfr A^{1}. 14 mundi B^{23}; mundu B^{1}. 15 sytandi B^{23}; sytandum B^{1}. 16 rann B. 17 [þo at guðspiallabok greini eigi B^{23}. 18 [birt hafa briost hans B. 19 *Her mgl. 1 Blad i* B^{2}. 20 [til drottins B. 21 [at guðspialligu vitni B.

við sialfan hann[1], þar sem aðr var hann atkominn órvilnan, ef eigi hefði honum guðs milldi[2] liknat. Sva visa bækr aa, at þvi villdi Jesus konum [fyrr birtaz en oðrum monnum[3], at sva sem fyrir konuna kom dauðinn i heiminn, bæri konan fyrst þau tiðindi i heiminn[4], at guðs son væri til lifs af dauða risinn; en þvi fyrr Petro en auðrum lærisveinum, at hans hagr[5] stoð með meiri hættu en annarra guðs vina, [ok var giarnari skiott at vita upprisu sins haleita meistara sakir einkannligrar elsku[6] en nóckurr annarr karlmaðr[7]. A þeim sama degi vitraðiz drottinn .ii. lærisveinum farandi[8] i þann kastala, er Emaus het at fornu en siþarr Nicopol[9], um kvelldit ollum lærisveinum sinum nema Thome, en eptir .viii. daga Thome með auðrum lærisveinum, þa þreifaði hann um sár drottins.

18. Þar eptir syndiz Jesus .vii. lærisveinum Simone Petro ok Thome ok sonum Zebedei, Nathanaeli, er fyrr var nefndr, ok auðrum .ii. eigi nefndum, rónum[10] aa Galilee sio til matfiska aa einnihverri nótt, sva at þeir fisktu[11] ecki[12]. Um morgininn sa þeir Jesum aa siovarstrondu ok vissu eigi, at hann væri. En með hans boði vurpu þeir notinni[13] til hægri handar fra skipi ok luktu[14] þar i .c. ok .l. ok þria mikla fiska, en þo [var oslitin notin[15] Johannes sagði þeim, at Jesus var sa maðr er aa strondunni stoð. Sem Petrus heyrði þat, gyrði hann sik með kyrtli, þviat hann var aðr berr, ok dro nót þeira með nytauldum[16] fiskum, gangandi yfir sioinn til þess er hann kom aa þurt land. En aðrir lærisveinar foru aa skipi til strandar. Þeir fundo glæðr aa strondunni ok fisk aa [þær lagðan, en brauð niðr lagt skamt þaðan. Eptir þat steiktu þeir[17] af þeim fiskum, er þeir hófðu veidda, ok snæddu þa með Jesu. Hann snæddi ok at þessu sinni brauð, en i óðru guðspialli [er lesit[18], at hann neytti[19] hunangsseim[20]. Eigi er getit[21], hversu langt þessi vitran hefir verit fra hins atta dags vitran. Eptir snæðing mællti Jesus við Petrum: „Simon Jons son, hvart elskar þu mik framarr þessum minum lærisveinum?" Petr [þagði eptir sið ebreskra manna[22] yfir þvi er drottinn spurði[23], hvart

1 *saal. B;* guð *A.* 2 miskunn *B.* 3 [*saal. B;* birtaz *A.* 4 *Her mgl. 2 Blade i* B^3. 5 hugr *B.* 6 framarr *tilf.* A^1. 7 [*mgl. B.* 8 þeim er foru *B.* 9 *saal.* A^3; intrapol A^1; intopolis A^2; tricolis *B.* 10 þeir hofðu roit *B.* 11 veiddu *B.* 12 nafn *tilf.* A^2 13 netium *B.* 14 luku A^1. 15 [voru oslitin netin *B.* 16 nu toldum *B.* 17 [ok brauð. Þeir steiktu aa þessum gloðum A^1. 18 [lesum ver *B.* 19 at *B.* 20 hunangs A^2. 21 greint *B.* 22 [s. a ebreskra manna hátt, þagði *B.* 23 vitandi *tilf. B.*

hann elskaði hann auðrum framarr, þviat guði en eigi Petro ero[1] kunnig allra hiôrtu, en birti með merkiligri iatning sitt hiarta sva mælandi: „Þik tek ek til vitnis, at ek elska þik, drottinn.“ Jesus mællti þa: „Fæð þu lômb min.“ Tilskipan starfsins er provan astarinnar. Drottinn spurði i annat sinn: „Simon Jons son, elskar þu mik?“ Hann svaraði hinu sama sem[2] fyrr. Drottinn mællti þa: „Fæð þu lômb min,“ þat er[3] at skilia [einfallda menn ok unga[4] i guðs tru. Drottinn spurði hit þriðia sinn: „Simon Jons son, hvart elskar þu mik?“ Petr varð hryggr við, er hann spurði [hit þriðia sinn[5], ok andsvaraði: „Þu drottinn, veitz alla luti, fyrir þvi veitz þu, at ek elska þik.“ Drottinn mællti þa: „Fæð þu sauði mina,“ þat er at skilia algiôrva menn mina með hialpsamligri kenning ok með dæmum dyrðligra verka ok með eiginligum dauða. Augustinus segir, at þvi spurði varr herra Petrum þrysvar[6], hvart hann elskaði hann, at þrenn iatning væri golldin fyrir þrenna neiting, ok eigi þionaði tungan minnr astinni en ottanum, [ok eigi krafði[7] hæri raustar yfirgnæfandi dauði en hiaveranda lif; ok sva sem fyrrmeirr[8] birtiz ottinn i neiting hirðissins, birtiz nu eigi minnr provan astarinnar i geymslu hiarðarinnar. Eptir þat mællti Jesus til Petrus[9]: „Ek segi þer, at[10] þa er þu vart yngri, gyrðir þu þik ok gekkt þangat er þu villdir, en þa er þu elldiz, mantu rętta hendr þinar, mun þa annarr en eigi þu gyrða þik ok leiða þik þannig[11] sem þu villt eigi.“ Þetta mællti guðs son til þess at birta, með hverium dauða Petr mundi pinaz [guði til dyrðar[12]. Þvi sagði drottinn hann mundu ovilianda til dauðans leiddan, at þat er mannz nattura at vilia eigi pinaz [at likams fyst[13], þo at maðrinn leggi sakir guðs astar þann vilia undir hans vilia. Ok enn mællti drottinn: „Petrus! fylg mer,“ þat er at skilia i kyni dauðans. Jesus stoð þa upp af snæðingi ok [for i brott[14]. Petrus fylgði honum sva sem fyrir nygefit boðorð, ok sa[15], at Johannes fylgði þeim, Petrus mællti þa: „Herra minn! hvat skal [sia herna[16]?“ Þat er [sva at skilia „hvat skal hann þola[17] til dauðans.“ Drottinn svaraði: „Sva vil ek hann vera lata til þess er ek kem.“ Þat skal sva skilia, at hann

1 voru *B.* 2 ok A^{1}. 3 sva *tilf.* A^{23}. 4 [*saal.* *B*; einfallda mer unga A^{23}; einfalldr skalltu vera A^{1}. 5 [sva opt hins sama *B.* 6 .iii. sinnum hins sama *B.* 7 [at eigi krefði *B.* 8 fyrrum *B.* 9 *saal.* A^{3} *B*; Petrum A^{2}; Petrs A^{1}. 10 satt, *B.* 11 þangat A^{2} *B.* 12 [fyrir guðs sakir *B.* 13 [eptir likams vilia *B.* 14 [tok þa i brott at fara *B.* 15 leit *B.* 16 [þessi *B.* 17 [at skilia *B.*

mundi biða i friði kristninnar guðs kallanar. Eptir þat hvarf Jesus fra þeim at syn.

En su grein, hvi varr herra elskaði minnr[1] Petrum sik meirr elskanda, en Johannem framarr sik minnr elskanda, skal sva skiliaz, at Johannes merkir upplitningarlif, þat sem frialst er fra ollum heimsins fiaulskylldum, einum saman guði skulldbundit ok heilugu bænahalldi, studeran ok predikan, en Petrus verkligt[2] lif, þat sem birtir[3] misgeranda, fæðir hungraða[4], vitiar siukra ok vinnr veralldlig þarfindi. Ero þessi lif merkt fyrir .ii. systr, veralldligt[5] fyrir Martham, en upplitningarlif fyrir Mariam, þa er drottinn mællti þetta: Maria valdi ser hinn bezta lut. Elskaði Jesus þvi framarr Johannem [sik minnr elskanda[6], at guð elskar framarr þa[7], sem [i engu angra hann[8], þott þeir vinni smęri luti fyrir astsemð, sem i engi misfelli[9] hitta; en hann elskar minnr Petrum sik meirr elskanda, þviat hann elskar oss minnr vesala[10] en sæla, þo at þeir, sem með ser hafa syndsamliga samvizku, vinni stærri luti sakir guþligrar[11] astar, þviat þeir vitu eigi, hvart þeira syndir ero[12] fyrirgefnar. Finnaz ok þeir menn, at[13] fyrir sakir einkannligs[14] skirlifis segia Johannem framarr elskaðan. [Þat er[15] hugsanda, at engi maðr misiafni með þessum hinum ægiætum guðs postolum, þo at annarr se merktr fyrir upplitningarlif, þat sem æ ser berr liking himnesks lifs, en annarr beri liking þessa heims lifs, sa sem[16] merktr er fyrir verkligt lif. Þviat i þvi lifi[17] sem Petrus merkir voru þa baþir, en i þvi sem Johannes merkir voru okomnir[18] baðir, þviat baðir þoldu þeir krankleika heimsins, baþir biðu þeir ukominna fagnaða. Petrus tok ok eigi sęr einum til stiornar ok nytsemþar at leysa ok binda allt æ himni ok iorðu valld af sialfum guði, helldr ollum guðs helgum monnum, þeim sem uskilianliga[19] heyra til guðs[20] likama, þess sem heilug kristni er, sva at eigi hann einn, helldr oll kristnin bindr ok leysir [syndir folksins[21]. Sva [drack ok eigi hinn sæli Johannes[22] sakir sins reinazta lifs, þa er hann sofnaði yfir briosti Jesu[23], sannleik þess

1 *Her beg. atter* B^2. 2 veralligt B^1. 3 hirtir *B*; bætir A^1. 4 hungranda B^2. 5 verkligt B^2; lif *tilf.* A^2 B^2. 6 [þann sem hann elskaði minnr B^1. 7 menn *tilf.* B^1. 8 [*saal.* *B*; i eingu angrar hann A^2, öngu angrar hann A^3; hann angrar öngu A^1. 9 ofelli *B*. 10 vesæla A^2 *B*. 11 guðs *B*. 12 þeim *tilf.* A^2 *B*. 13 er A^1. 14 eiginligs *B*. 15 [Þvi er þo B^1. 16 at B^1. 17 *tilf.* *B*. 18 þa *tilf.* *B*. 19 uviðskilianliga A^{23}. 20 Kristz *B*. 21 [*mgl.* *B*. 22 [bar til hinum sęla Johanni B^1. 23 hann fann *tilf.* B^1.

haleita guþspiallz in principio, sem hann bar fram af guðdomi[1] Kristz drottins, eigi ser einum til nytsemþar ok framburþar, helldr allri guðs kristni, eptir þvi sem sialfr guð gefr hverium at skilia ok[2] varðveita i sinu briosti, sva við sem verolldin er. Þvi er guþs eins at meta, hvert himintungl annat sigrar með[3] biartleik, þat er at dęma verðleik sinna heilagra manna.

19. Sva vattar guðspiall, at .x. sinnum aa fiorum tigum daga hafi drottinn syndan sik eptir upprisu sina: fimm sinnum aa sialfum upprisudeginum, fyrst Marie Magdalene, annat sinn fleirum konum, þriðia sinn Petro, [hinn fiorða tima[4] lærisveinum sinum, sem i Emaus foru, fimta sinn .x. postolum at fraveranda Thoma, setta tima[5] hinn .viii. dag fra paskadegi þeim sômum postolum[6] hiaveranda Thoma, hit siaunda sinn .vii. lærisveinum a [fiski ronum aa Galilee sio[7], [attanda tima[8] aa Thabor fialli Galilee, hit niunda sinn i snæðingshusi aa sialfum uppstigningardegi, ok bauð þeim at fara i fiallit Oliveti, hit tiunda sinn i fiallinu, þa er hann bauð þeim at kenna kenningar um allan heim. Ok eptir þat steig hann til himins. Kom þegar Petrus litillatr lærisveinn i stað hins milldazta meistara at vera leytismaðr um stiorn kristninnar ok predikan, sem sialfr guð hafði honum boðit at koma i hans stað at fiskia menn[9] með Kristz veiðigôgnum[10] til rettrar truar[11].

20. A[12] miðmunda þess tima, sem var eptir uppstigning vars drottins til himna ok astgiafir heilags anda, villdi Petrus fullgera taulu postolanna, at þrir mętti fara i hveria haufuðætt heimsins at boða guðliga þrenning, með þvi at kiosa mann i stað Jude, ok at samankôlluðum bræðrum stoð hann upp ok tok sva til mals: „Heyrit þer bræðr! oss hæfir at láta framkoma ritning, þa sem heilagr andi birti forðum fyrir munn Davids konungs[13], þa er hann sagði fyrir af Juda þeim [hinum sama, sem[14] leiðtogi var þeira manna, er Jesum toku, i þann grasgarð sem hann var[15] gripinn. Þessi Judas var aðr at taulu með oss en eigi at mannkostum, ok laut hann þann lut at fylgia Gyðingum[16] til þessa uverkans, ok þa þionostu at selia Jesum til bana með klękiligum[17] kossi. Þessi sami maðr eignaðiz akr þann, sem

1 holldgan B^1. 2 at *tilf.* A^{23}. 3 i *B*. 4 [hit fiorða sinn *B*. 5 sinn *B*. 6 at *tilf.* *B*. 7 [fiski ronum B^2; fiskiveiðum B^1. 8 [viii sinn *B*. 9 *tilf.* *B*. 10 veiðivelum B^1, veiðifærum B^2. 11 af allskyns villum *tilf.* B^1. 12 *saal.* A^{13}; At A^2; Um *B*. 13 spamannz sins A^2. 14 [er *B*. 15 i *tilf.* *B*. 16 Judum *B*. 17 *mgl.* *B*.

keyptr var með .xxx.^um^ penninga, sem voru andvirði[1] þeirar illzku, er hann selldi drottin. En hann fyrir sialfs sins ôrvilnan[2] upphengdr sprack i sundr i miþiu, ok[3] ut af hans kviði steyptuz aull hans iðr. Ok þetta er kunnigt[4] ollum, þeim er Hierusalem byggia, at þessi akr eða leirteigr[5] er aa þeira tungu kallaðr Acheldemach, þat er [bloðsteigr rękr[6], allt til þessa dags. Sumir meistarar segia Petrum þetta undir figuru talat hafa, at hann hafi helviti eignaz [i verkkaup[7] sôlunnar, er sannliga[8] kallaz iorð deyiandi manna, sva sem paradis kallaz iorð lifandi manna. Augustinus segir, at makligan dauða feck svikarinn, ok þat var tilheyriligt, at þau iðrin, sem diktat hôfðu drottinliga sôlu, steyptuz ut or bukinum[9], en barkann, þann sem raudd sôlunnar for af, þrongdi knutr snôrunnar; ok at sa, sem selldi drottin himins ok iarðar, [sva sem hataðr af himni ok iorðu samtengiandi at eins uhreinum ôndum hrundnum i þokufull lopt, færiz[10] i loptinu sva[11] sem Achitofel ok Absalon, er sviku David konung. Eptir þat syndi Petrus spasôgur, þær sem þenna atburð boðuðu fyrir, ok tok sva til mals: „[Sva er ritat i psalmabok[12]: Verði bygð hans auð, ok engi se af hans maukum[13], sa er þar byggvi[14], ok annarr[15] honum ulikr taki hans byskupsdæmi. Ok [at fram komi[16] þessi spaa, hæfir oss at kiosa einn af þeim monnum, sem i varum samnaði hafa[17] verit fra þeim degi, sem Johannes baptista hof skirnarembętti[18], ok meþan Jesus var með oss, allt til þessa dags, er hann steig til himins, þann sem bera megi vitni með oss um hans upprisu.“ Eptir þat skipaðu þeir menn undir lutfall, Joseph, þann sem Barnabas[19] var kallaðr, en at kenningarnafni Justus, ok þann mann sem Mathias er nefndr. Þessi Joseph var broþir þriggia postola sona Alphei or hinni lægri lærisveinatôlu Kristz en eigi postoli. Eptir þat tauluðu postolarnir með bænarorðum: „Þu drottinn, er veitz hiôrtu allra, syn þu, hvarn þu vill[20] hafa valit af þessum .ii. til [þess at taka[21] þionostu ok postoladęmi, sem Judas tapaðiz fra, [at hann færi i sinn stað, þat er[22] i helviti.

1 verðkaup B^1; verkkaup B^2. 2 vilia *B*. 3 sva at *B*. 4 *Her beg. atter* B^3. 5 leirligr reitr *B*. 6 [bloðreitr eða teigr *B*. 7 [at verkkaupi *B*. 8 iafnsamliga með rettu *B*. 9 bolnum A^1. 10 *saal.* B^{23}, fæðiz *A*. 11 [semteingdiz at eins ohreinum ôndum hrundinn (hrundnum B^{23}) i þokufullt lopt (færiz i loptinu *tilf.* B^{23}) sva sem hataðr af himni ok iorðu, eptir þvi *B*. 12 [*tilf.* *B*. 13 iafningium *B*. 14 *saal.* A^{13}; byggi *øvr.* 15 þat er annarligr af hans illzku *tilf.* *B*. 16 [af framkominni B^1. 17 hefir *B*. 18 vatzskirn *B*. 19 Barsabas *B*. 20 *saal.* A^1 B^1; villt *øvr.* 21 [at taka þessa *B*. 22 [ok for i stað sinn *B*.

Ok þa gafu postolarnir fyrr nefndum monnum luti, ok fell lutr yfir Mathiam, ok var hann taliðr[1] þaðan af með .xii.[2] postolum. I þessum stað segir Jeronimus, at [fára manna[3] frumtignir megu eigi gera sameiginligt lôgmal. Má ok þvi til svara, at enn [hafði eigi með ollu af latiz[4] figurur logmals Moysi, ok þvi var leyft lutum at neyta[5], meþan eigi var gefinn heilagr andi, en þaðan af var um fiarskipti ein saman lofat lutum at neyta[6].

21. Sem[7] liðnir voru .v. tigir daga fra upprisudegi drottins, [ok sva sem til tekr su hatið, er um .vii. daga stendr yfir ok pentecostes[8] heitir, voru allir Kristz lærisveinar i einu herbergi luktir, sakir þess otta er þeir hrædduz Gyðinga[9]. Kom sva mikill gnyr, sem [þa er[10] hvassviðri, þat er flest hefir[11] or stað þat sem fyrir verðr, hlioðar[12] i loptinu, yfir[13] þat hus, sem Kristz lærisveinar voru inni, .c. ok .xx. at taulu bæði karla ok kvenna. Þa synduz þeim[14] geislar vaxnir sem tungur [standa yfir hôfði hvers[15] mannz, ok vurðu þeir þa allir fullir af helgum anda talandi með ymsum[16] tungum, eptir þvi sem [guðlig milldi villdi hverium veita til styrktar ok vitzku[17]. Þeir Gyðingar[18], sem nær voru, heyrðu hliominn[19] i loptinu[20], en vissu eigi hveriu gegndi. Dreif þangat skiott mikit folk[21] at forvitnaz, [hvat nyiung þar var vorðit; komu þar naliga þeir menn, sem[23] hveria tungu kunnu, þviat undir Antiocho Epiphane voru Gyðingar herteknir ok skiptir[24] til allra þioða[25] ok fyrir skômmu aptr komnir; heyrðiz[26] ollum tilkomnum fiolða postolarnir sina tungu tala um Kristz stormerki. Við þetta urðu allir [þeir sem heyrðo[27] ottafullir ok vissu eigi, hvat volldi. Sumir Judar sôgðu þa vindrukna[28] ok tala fyrir þvi sva mart. Hinn sæli Petrus geck þa með .xi. postolum [opinberliga talandi, at þessi margmæli var eigi af[29] ofdryckiu, þar er þa voru dagmal, en þeir voru ecki vanir at eta[30] ne drecka fyrir miðian dag, helldr ero nu[31] framkomnar spaasôgur Johelis,

1 *saal.* A^{23}; taldr *B*; talinn A^{1}. 2 *saal.* A^{2} B^{23}, .ix. A^{13}; .xi. B^{1}. 3 [fleiri glosa(!) *B*. 4 [nôfðu menn eigi með ollu af latit *B*. 5 *saal.* *B*; skipta *A*. 6 *saal.* *B* A^{3}; skipta A^{12}. 7 Þa er *B*. 8 [at tiltakandi .vii. daga hatið sem pentecosten *B*. 9 Juda *B*. 10 [*mgl* *B*. 11 hefr A^{23}. 12 *saal.* *B*; hliðar *A*. 13 þeim ok *tilf.* *B*. 14 elldingar *tilf.* B^{23}. 15 [sitiandi yfir hofðum serhvers *B* 16 ymisligum B^{23}; morgum B^{1}. 17 [guð villdi hverium manni styrk til gefa B^{1}. 18 Judar *B*. 19 hvin B^{1}, hliom B^{23}. 20 loptit B^{23}. 21 sem *tilf.* *B*. 22 [hver nyiung þar var vorðin *B*. 23 at *B*. 24 dreifðir nær *B*. 25 landa A^{2}. 26 heyrðuz *B* 27 heyrendr B^{12}; heyrandi B^{3}. 28 vinæra *B*. 29 [a berhôgg vattandi, at þessi margmælgi var eigi af sôk *B*. 30 snæða *B*. 31 *Her mgl. 2 Blade i* B^{3}.

þær er sva mæla: Ek mun, segir drottinn, veita minn anda [sva nogliga[1] konum ok kǫrlum, sem þa er vatni er steypt yfir iorð, ungir menn yðrir munu synir sia, en hinum ellrum monnum yðrum munu draumar birtaz, synir yðrir ok dætr munu spár spaa. Ek mun gefa teikn[2] af himni ok [iartegnir aa[3] iorðo, man bloð ok elldr ok reykiareimr taknsamliga synaz. Sol mun svǫrt[4] verða, en tungl mun hafa bloðligan[5] lit, aðr en komi dagr drottins mikill ok auðsyniligr[6], ok hverr, sa er með [sannri ast[7] kallar aa nafn drottins, mun hialpaðr[8] verða. Sva segia doctores, at hinar fyrri spár Johelis birta tilkvamu[9] heilags anda, en þat sem hann sagði sol mundu [svarta verða[10], kom fram, þa er Kristr var pindr. En þat er uvist, hvern lit tunglit hafði undir iorðu aa þeim tima. Þat [var teikn[11], er Jesus sveittiz bloði sinu, þvi sem aa iorðina fell, fyrir pisl sina, ok sva þat er bloð fell af siðu hans aa krossinum, þa er hann var andaðr[12]. Elldr veittiz ok taknsamliga postolonum i astgiǫf heilags anda, en reykiareimr, þat er beiskr hiti viðkomningar, veitiz af nalægð [heilags anda[13] iafnan, þa er maðrinn iðraz hiartaliga sinna synda, en þat, sem [okomit er fram[14] i þessi spaa, man fram koma, aðr [domadagr komi[15].

22. Eptir þat sneriz Petrus til Gyðinga [ok mællti sva[16]: „Heyrit þer, synir Isráels, þessi[17] orð. [Þat er at þer kanniz viðr[18], at nu ero framkomnar spasǫgur Johelis ok fylldar, er[19] gefinn er heilagr andi fyrir Jesum, þann er þer veittut bana, en þo með diupu raði fauðurligrar skipanar [selldr i yðrar[20] hendr. Þann sama Jesum reisti guð af dauða, at leystum[21] mǫrgum ǫðrum or helvitis kvǫlum, þviat þat var umattuligt, at [þat mætti[22] honum hallda. Þessa hans upprisu birtir David sva mælandi undir skilning Kristz til talanda fǫður[23] sins: Eigi mantu þola, faðir, at ǫnd min til helvitis niðrstigandi se þar halldin, ok eigi muntu minn helgaðan likama lata funa eða at dusti[24] verða. Ok þvi, bræðr, er lofat diarfliga at segia, at David patriarcha er dauðr ok grafinn, ok [hans grof, þat er sa dusti sem eptir er af hans funuðum

1 [*saal.* *B*; naliga *A*. 2 bendingar *B*. 3 [takn af *B*. 4 dǫck *B*. 5 bloðgan *B*. 6 auðsær *B*. 7 [alvǫro *B*. 8 holpinn *B*. 9 tilkomu A^{23}. 10 [dauckva *B*. 11 [varð takn *B*. 12 liðinn *B*. 13 [guðs miskunnar *B*. 14 [eptir stendr *B*. 15 [en komi domsdagr *B* 16 [sva mælandi *B*. 17 þessor A^{1}. 18 [*saal.* *B*; Ek kennumz *A*. 19 *tilf.* *B*. 20 [fyrirætlaðr helldr en fyrir yðrar *B*. 21 *saal.* A^{1} B^{2}; lausum A^{23} B^{1}. 22 [*saal.* *B*; þær mætti A^{2}; þer mættit A^{13}. 23 feðr A^{13} B^{2}. 24 dufti B^{1}; dupti B^{2}.

likama, er með oss[1]. Fyrir þa skynsemi hæfir eigi at trua David þetta af ser sagt hafa, helldr fyrir þvi at hann var spámaðr þess[2] vitandi, at drottinn [sor honum[3], at af hans lendum mundi sa koma, er hinn sami guð mundi skipa yfir hans sæti. Spaaði hann fyrir Kristz upprisu með þessum orðum, þviat hann var eigi fyrirlatinn i helviti, ok hans likami þolði óngva funan, þar sem guð reisti hann upp, ok þess lutar ero ver vattar hans lærisveinar. Ok þessi sami Jesus er nu yfir himna[4] stiginn, ok þaðan, sem nu sitr hann aa hægra veg guði feðr, sendi hann oss hinn helga anda, þann sem vinnr þa luti, sem þer siáit ok heyrit at geraz fyrir oss. Hinn sami David spaaði ok fyrir hans uppstigning sva mælandi: Drottinn sagði drottni minum, sit þu til hægri handar mer. Þat er af óngum auðrum mattuligt at skilia en Jesu. Þvi[5] hæfir at allt Jacobs afkvæmi viti sem visligaz[6], at þessi sami Jesus, sem þer krossfestut, er yfir himna hafiðr[7] ok hefir nu sendan oss hinn helga anda."

Við þessi orð Petri komuz[8] margir Gyðingar miok við ok mællto við hann ok aðra postola: „Heyrit, bræðr, ok segit oss, hvat ver skulum gera." Petrus svaraði: „Giðrit iðran fyrir afbrot yður ok takit skirn i nafni Jesu Kristz til fyrirgefningar synda, ok munu þer[9] taka astgiðf hins helga anda, ok [munu þer[10] mæla ollum tungum, þviat yðru kyni hefir guð þessu fyrir heitit ok ollum þeim, þo at langt se heðan, sem guð drottinn hefir til sinnar truar kallat." Mórgum auðrum orðum eggiaði Petrus þa til truar, ok voru aa þeim degi skirð nær [.iii. þushundrað[11] manna. En allir þeir sem tru toku helldo staðfastliga kenning postolanna ok bænahalldi briotandi brauð ok skiptandi hversdagligri[12] fæðu eptir hvers þórf. Ecki hófðu þeir eiginligt, þviat þeir sem eignir eða garða attu, selldu ok kaustuðu verðinu fyrir fætr postolum Kristz, ok hófðu alla luti sameiginliga, veitandi hverium eptir þvi sem þórf stoð til. [Þeir neyttu vista með gleði ok hiartaligu einfelldi með guðs lofi[13]. Hvern dag gengu þeir snemma i guðs musteri til [bænahalldz, ok aptr hurfu þeir til fæðuskiptis[14], hófðu þeir goðan þocka almennings, en guð iok hvern dag tólu þeira.

1 [i hans grof er sa dufti, sem eptir er af hans funuðum likama *B*. 2 þat A^2. 3 birti hann sva B^1; bendi honum sva B^2. 4 upp *tilf.* *B*. 5 *saal.* *B*; þat *A*. 6 skilvisligaz *B*. 7 hafiun A^2 B^2. 8 kvamuz A^1. 9 þa *tilf.* *B*. 10 [*mgl.* *B*. 11 [*saal.* B^2; þusundir B^1; .ccc. *A*. 12 hversdagliga A^2. 13 [*mgl.* *B*. 14 [bænar, ok at henni lyktaðri gengu þeir heim i herbergi sitt til fæzluskiptis *B*.

23. A nauckurum degi bar sva til, at þeir Petrus ok Johannes gengu til musteris at noni dags[1] eptir vana ebreskra manna. Sa þeir við þat musterisport, er Aurea er kallat sakir [einkannligrar frægðar[2], er Alexander Hirchanus hafði þar a lagt, einn halltan mann, þann sem glosa segir [meirr lama verit hafa; hann sat ok bað olmosu[3] af þeim sem inn gengu i musterit. Petrus mællti þa við hann: „Lit þu a, at ver[4] hôfum [ecki fe við hônd[5] þer at veita, en þat sem ek hefi til, gef ek þer. I nafni Jesu Nazareni ris upp ok gack!“ Hann tok þa i hônd honum ok hof[6] hann upp. Styrktuz þa þegar auklu[7] hans ok iliar, ok geck sa, sem þangat var i hvilu borinn[8], a sialfs sins fotum i musterit, ok tok at hlaupa lofandi guð. Sa allr lyðr þann ganga með guðs lofi, sem aðr vissu þeir halltan. Slo þa otta miklum a allan hiaveranda lyð, þann sem vissi, at þessi maðr var halltr fra moður kviði[9]. Ok þa er Petrus sa folkit saman [renna undranda[10] þetta takn, mællti hann: „Heyrit þer, synir Israelis! fyrir hvi litit þer a ockr Johannem, sva sem við hafim þetta gert af ockrum krapti[11]? eigi er þetta ockarr mattr[12], helldr dyrkaði guð Abraham ok guð Ysaach ok guð Jacob i þessu verki son sinn Jesum, þann sem þer selldut til dauða fyrir[13] Pilato iarli [ok neituðut[14], þa er þessi sami iarl dæmdi hann lausan at láta, en þer dæmdut Barraban manndraparann[15] helldr uppgefanda; upphefiara lifsins drapu[16] þer[17], en guð reisti hann af dauða, þess erom ver vattar. Þvi skulu þer vita, at akall hans nafns ok su trua, sem ver hôfum af honum, vann þessum manni alheilsu[18] at allra yðvarra[19] vitni. Ok nu veit ek, bræðr, at þer hafit fyrir uvizku[20] sakir giort sem hôfðingiar yðrir, þviat þat varð fram at koma, sem allir spamenn hôfðu fyrir sagt um Jesum. Giorit fyrir þvi iðran ok snuiz til hans truar, at þa er hvilldartimar ero gefnir rettlátum monnum, fyrirgefiz yðrar syndir, þa er guð hefir yðr sendan þann sama Jesum, sem yðr predikaði ok þat heyrir til at sitia a hægra veg guði feðr allt til upprisutima allra manna, þa er fram munu koma allir þeir lutir, er helgir spámenn hafa fyrir sagt. Sva segir Moyses af honum: Spamann[21] mun guð upp vekia af feðrum yðrum, sva munu þer

1 *mgl. B.* 2 [einkannligs skrautz *B.* 3 [*saal. B*; olmosu hafa beðit *A.* 4 við A^2 B^2. 5 [enga peninga *B.* 6 reisti *B.* 7 ôklu A^{23}; leggir *B.* 8 ok for *tilf. B.* 9 borinn *tilf. A.* 10 [rennanda undrazt *B.* 11 mætti A^3. 12 kraptr A^1. 13 undir *B.* 14 [*tilf. B.* 15 manndrapamann *B.* 16 *saal.* B^2; vagu B^1; dæmdut *A.* 17 i pisl *tilf.* A^2. 18 heilsu *B.* 19 yðar A^2 B^2; yðra B^1. 20 *saal. B*; urækslu A^{13}; uræktar A^2. 21 mikinn *tilf. B.*

hann heyra sem mik, ok hver su ônd, sem eigi heyrir þenna spamann, man utlaga verða fra sinu folki. Allir spamenn fra Samuele ok fyrrum sôgðu[1] fyrir þessa daga. En þer erut synir spamanna ok þess lôgmals, sem sa guð skipaði feðrum yðrum, er[2] Abrahe sagði, at i hans kyni mundo allar þioþir blezan taka. Sa hinn sami guð vakti upp yðr til hialpar Jesum son sinn ok sendi hann yðr at bleza, sva at hverr yðvarr snuiz fra [yðvarri illzku[3].

24. Ok þa er þeir hôfðu eigi lyktat sinni viðræðu, komu til kennimenn ok meistarar[4] musterissins. Þeir uþockuðuz allir við kenning postolanna, þar sem þeir mikluðu þann, sem[5] þeir hôfðu dæmðan[6] sem sekian. Saducei komu ok til ok afvirðu[7] einkannliga, er postolarnir predikuðu upprisu dauðra manna, þa sem þeir neituðu. Þessir allir saman gripu guðs postola ok raku i myrkvastofu, þviat aptantimi var, sva at eigi vannz dagr til at dæma þa. Margir, þeir sem heyrðu þessa kenning, sem postolarnir hôfðu fram borit, sneruz til guðs aa þeim degi, nær .v. þushundrað[8] manna, en [.iii. þushundrat[9] aa sialfum hvitasunnudegi.

25. A næsta degi komu saman hôfðingiar kennimanna ok stefndu þing, þangat drogu þeir postola Kristz ok spurðu, undir hveriu nafni eða hverium krapti þeir hefði þetta giort. En Petrus fullr af helgum anda syndi[10] i fyrstu, at framferð þeira var hegómlig[11], sva mælandi: „Hvart ero ver fyrir velgiôrning, þann sem hinum hallta var giôrr, til dóms dregnir? Nemi þer ok skilit, at þer [gefit oss rangar sakir[12]. En þat vil ek ôllum kunnigt gera, at i nafni Jesu Kristz, þess sem þer krossfestut, er þessi maðr, [sem nu er[13] heill fyrir yðr, græddr. Ok þann hinn sama Jesum reisti guð af dauða; hann er sa steinn, sem af husgiorþarmonnum var ræktr[14], þat er af yðr krossfestr, eptir þat af guði uppreistr ok settr yfir haufuð hyrningar, þat er yfir samkvamu tveggia mura, [sem merkia tvennir lyðir Juþar ok heiþingiar[15], ok fyrir hann ero samtengdir, þviat i honum einum er hialpar ván, ok ecki nafn er annat undir himni, þat er mônnum er[16] gefit at hialpaz fyrir nema[17] Kristz Jesu.“ Sem hôfðingiar Gyðinga[18] sa staðfesti Petri

1 boða B^2. 2 *saal.* B; ok A. 3 [illzku B^2; illu B^1. 4 meistaramenn B. 5 er A^2. 6 dæmt B. 7 syttu B. 8 *saal.* B^2; þusundir B^1, .m. A. 9 .ccc. B. 10 *Her beg. atter* B^3. 11 heimsklig B. 12 [asakit oss rangliga B. 13 [er nu stendr (her *tilf.* B^3) B. 14 rækr A^{23}; onyttr B. 15 [þeira sem merkia tvenna lyði Juda ok heiðingia B. 16 se B. 17 þetta eitt nafn drottins *tilf.* B^{23}. 18 Juda B.

ok Johannis, ok vissu, at þeir kunnu eigi meiri[1] boklistir en sina tungu at eins, buðu þeir þeim at fara af þinginu. En þa er þat var gǫ̂rt, mællto þeir þessi orð sin i milli: „Hvat skulum ver gera monnum þessum, þviat ver megum eigi neita takn þat, sem opinberliga var gert. En til þess at eigi viðfrægiz þeira kenning, megu ver ógna þeim, at eigi prediki þeir i þessu nafni [fyrir nockurum manni.“ Ok at aptrkǫ̂lluðum postolum lǫ̂gðu þeir bann fyrir, at þeir predikaði i nafni Jesu[2]. En Petrus ok Johannes svǫ̂ruðu: „Dæmit þer sialfir, hvart helldr samir [hlyðni at veita[3] guði bioðanda eða yðr [,ef þer fyrirbioðit[4].“ Sem þeir segði þetta: „[Villiz þer bannandi[5] þat sem guð byðr, ok þvi erut þer [með ǫ̂ngum hætti[6] heyrandi, [þviat þat sem hinn hæri byðr, en hinn lægri męlir i moti, þæ er hinn lægri eigi heyrandi[7], þviat eigi megum ver þegia yfir þeim lutum, sem ver hǫ̂fum heyrt.“ Gyðingar[8] letu þa [sleppa hendr af þeim með ognanarorðum[9], þviat þeir þorðu eigi at handtaka þa sakir lyðsins[10]. Petrus ok Johannes foru þa [til Syon ok fundo sina kompana[11] ok sǫ̂gðu þeim, hversu[12] hǫ̂fðingiar kennimanna hǫ̂fðu kiært[13] þa, ok hversu[14] þeir hofðu til svarat. Þeir vurðu við þetta geysi glaðir ok sneruz til guþs sva mælandi: „Heyrþu guð, er skapaþir himin ok iorð, sio ok alla luti, er i þeim ero, þu talaðir[15] með helgum anda fyrir munn fauður vars Davids þins þionostumannz; fyrir hvi tǫ̂luðu þioþir með reiðiraust ok fyrir hvi hugsuðu lyðir hegomliga luti? Saman samnaðuz konungar iarþarinnar ok hǫ̂fðingiar i einn stað moti drottni ok i moti Kristi hans. Saman komu þeir Herodes ok Poncius Pilatus með heiðingium ok Israels folki i þessarri borg i moti helgum sveini þinum Jesu, þeim sem þu sendir at vinna þat, sem þin hǫ̂nd ok þitt rað dęmði at verða skylldi. [En nu lit þu a ognir þeira ok gef þrælum þinum með trausti at tala þin orð.“ Þat er hugsanda[16], at þessu orði er opt motkast veitt ‚saman komu þeir Herodes ok Poncius Pilatus at gera þat, er þin hǫ̂nd ok guðligt rað lǫ̂gtok at verða skylldi‘[17], þviat þeir komu saman at fremia rangt verk, en guð dęmði, at pinslin skylldi fram koma; þo var at hvaru verk Herodis ok Pilati rangligt, en pinslin var goð.

26. Þa er postolar drottins hǫ̂fðu lyktat bæn sinni, tok

1 fleiri B^{23}; fremri B^1. 2 [*tilf.* *B.* 3 [hlyða *B.* 4 [bannondum *B.* 5 [*saal.* *B*; vilit þer fyrirbioða *A.* 6 [at engum kosti *B.* 7 [*mgl.* *B.* 8 Judar *B.* 9 [lausa eptir þetta, en ognuðu þeim með orðum *B.* 10 folksins *B.* 11 [i Syon til annarra lærisveina *B.* 12 hvat A^2. 13 kært við A^2; asakat *B.* 14 hveriu *B.* 15 *saal.* *B*; talar *A.* 16 vitanda B^{23}. 17 [*tilf.* *B.*

iorðin at skialfa i þeim stað, er þeir hôfðu beðiz fyrir. Ok i þeim landskialpta[1] var þeim annat sinn sendr heilagr andi, sva at þeir tôluðu guðs orð með fullu trausti. Sva mikit var þa samþycki[2] guðs kristni, sem þeir hefði eina ônd ok eitt hiarta; engi þeira hafði nôckut sva sem sitt, helldr var þeim allt sameiginligt, engi var þurfandi millim þeira, en þeir, sem aðr attu hus eða akra, selldu[3] við lausafe[4] ok [kôstuðu verðinu[5] fyrir fætr postolum. Skiptu þeir þa hverium til handa, eptir þvi sem hvers stoð þôrf til.

27. [Maðr er nefndr Barnabas, þat þyðiz hugganar son, hann var kominn af ætt Levi, en sakir herleiðingar fæðingi i ey þeiri, er Ciprus heitir. Hann atti einn akr, sakir þess at hann var milli heiðinna manna fæddr, þviat oðrum Levitis en slikum var ecki lofat eiginligt at hafa, hann kastaði verði þessa akrs fyrir fætr Petri ok annarra postola[6]. Þessi Barnabas var siðan af helgum anda valdr til predikanar ok postoladóms[7] með sælum Paulo. En þat er hugsanda, at sinn er hvarr, þessi Barnabas, er auðru nafni het Joseph, ok hinn Joseph, er Barnabas[8] het auðru nafni, þat er hvilldar son, en Justus at kenningarnafni, ok með Mathia var undir lutfall skipaðr, þo at nôckurir hafi i þessu villz.

28. Nær þessum tima kom sa maðr, er Annanias het, með Saphira husfreyiu sinni til postolanna at vera i samlagi með þeim, til þess at hafa þar [fæðu ok klæði utan erfiði eða starf sva sem[9] undir girnd[10] nôckurs [klokligs afla[11]. Þau hôfðu selldan akr sinn ok kaustuðu verðinu, [eigi ôllu helldr sumu[12], fyrir fætr Kristz lærisveinum[13] [ętlandi ser þann lut, sem eigi var fram[14] latinn, sva sem til nôckurs eiginligs aavinnings[15].

1 iarðskialfta *B*. 2 i *tilf.* A^{2} B^{23}; meðr *tilf.* B^{1}. 3 þa *tilf.* B^{1}, þat B^{23}. 4 *saal.* A^{1}; lausum aurum B^{1}; lausa aurum *øvr.* 5 [lôgðu verðit *B*. 6 [*saal. B*; I þann tima kastaði sa maðr sem het Barnabas, þat þyðiz hugganar son, kominn af ætt Levi, en sakir herleiðingar var hann fæddr i ey þeiri, er Ciprus heitir, verði akrs þess, er hann atti, sakir þess at hann var milli heiðingia fæddr, fyrir fætr Petri ok annarra postola, þviat oðrum Levitis en slikum var ecki lofat eiginligt at hafa A^{23}; I þann tima kastaði sa maðr, er Barnabas het, verði akrs þess, er aðr atti hann, fyrir fætr guðs postolum, sakir þess er hann var i milli heiðingia fæddr, þviat auðrum Levitis en slikum var ecki lofat eiginlight at hafa. Barnabas þyðiz huggunar son. Hann var kominn af ętt Levi, en sakir herleiðingar var hann fæddr i ey þeiri, er Ciprus heitir A^{1}. 7 postoladæmis *B*. 8 Barsabas *B*; *her efter mgl. 8 Blade i* B^{3}. 9 [atvinnu án erfiði ok starfi *B*. 10 grein A^{3}. 11 [klokleiks A^{3}. 12 [sumu en eigi ollu *B*. 13 lærisveina *B*. 14 frammi A^{23}. 15 [ok ætluðu þann hlut, sem eigi var fram latinn, ser til eiginligs framdrattar *B*.

Petrus sa þegar [með heilags anda vitran[1] þessa flærð ok mællti sva: „Annania, hvi freistaði Satanas hiarta þitt til þess at liuga at hinum helga anda, eða fyrir hveria sauk falsaþir þu af akrverðinu? Eigi hefir þu þenna lut at monnum logit helldr at guði, þeim er hiòrtun rannsakar ok tapar [alla þa[2], sem lygi mæla?“ Viðr þessi orð Petri fell Annanias dauðr niðr. Um þat ma tala, hvi sa hinn sami guþ hegndi sva skiott þenna prett, er sagði þau orð, er i guþspialli standa: Ef nòckurr slęr[3] þik aa hęgri kinn, [gef honum orlof at sla[4] hina vinstri. En þvi er til svaranda, at i nyri kristni hefndi[5] hann suma luti með skiotri refsing, sva sem lofat er at leggia stęrri pinur aa niðrbrotzmenn laganna i fyrstu, þa er þau ero lògleidd ok framborin, eptir þvi sem lesit er, at i upphafi Moyses laga var sa maðr gryttr, er aa hvilldardeginum[6] las saman tre til ellda. Sva voru ok i upphafi kennimanna kosnings undir hinu sama lògmali Moysi tveir synir Aaron[7] Nabaioth ok Abiuth i elldi brendir, þviat þeir hòfðu guði [fært annarskyns[8] elld. Fyrir þessa sòmu sòk do Annanias braðliga[9], [til þess[10] at aðrir óttaðiz þvilikan falsaradom at gera[11]. Þeir ungir[12] menn, er hia stoðu, toku likama hans ok grofu. Ok [at liðnum þrim stundum dags[13] geck Saphira inn, þar sem Petrus sat fyrir i herbergi, ovitandi[14] dauða bonda sins. Petrus mællti þa við hana: „Hvart selldut þit bondi þinn fyrir sva mikit akrinn, sem til var kom?“ Hun svaraði: „Fyrir sva mikit.“ Petrus mællti þa: „Fyrir hvi hafit þit þat saman bundit með yckr at freista guðs anda? Se nu, at þeir menn, sem bonda þinn grofu, standa hia durum[15] herbergis, ok vit [fyrir vist[16], at þeir munu þik ut bera.“ Þessi kona fell þegar dauð [at fotum Petro[17], þviat hun var samvitandi flærþarinnar. Þeir menn, er fyrir durum[18] stoðu, gengu inn ok sa hana dauða, baru ut lik hennar ok grofu þat hia liki bonda hennar, þviat þat er siðr[19] ebreskra manna at grafa husfreyiur hia bondum[20] sinum, fyrir þat at Eva var formerut af rifi Adams, at eptir samtenging bloðsins fylgði ok samtenging dustsins[21]. Allir þeir, sem [heyrðo þenna atburð[22], ottaðuz storliga miòk fyrir sva braða hefnd.

1 [fyrir af heilags anda gipt *B*. 2 [ollum þeim A^1. 3 lystr *B*. 4 [leyf honum at liosta a *B*. 5 hegndi *B*. 6 hvildardaginn *B*. 7 Arons A^2. 8 [færðan annarligan *B*. 9 braðkomliga B^2. 10 [*mgl.* *B*. 11 fremia *B*. 12 *saal. alle* 13 [þrim dagstundum liðnum *B*. 14 ok vissi hon eigi *B*. 15 dyrum *øvr.*; þessa *tilf.* *B*. 16 [til viss *B*. 17 [niðr *B*. 18 dyrum *øvr.* 19 siðvani *B*. 20 bændum A^2 B^2. 21 duftzins B^1, dupzins B^2. 22 [sa þenna atburð (þessa atburði B^1) eða heyrðu *B*.

29 Mǫrg takn ok stormerki gerðuzt[1] fyrir hendr postola drottins, ok voru þeir iafnliga i þeim lut[2] guðs musteris, sem Salomon[3] var vanr at biðiaz fyrir. En engi otruaðra[4] manna þorði at samtengia sik þeim [þaðan af[5] með nǫckurum falsaradomi fyrir eptirdæmi Annanie. Þo [at hvaru aukaðiz tala þeira, sem[6] Kristi truðu, sva framarliga, at þeir [fluttu siuka menn eptir ser i þeim sængum, er þeir mattu bera með ser[7], ok lǫgðu niðr aa strętum, þar sem hinn sæli Petrus var vanr at ganga, til þess at skugga hans bęri yfir hina siuku, sva at þeir yrði þar fyrir heilir af sinum krankleikum. Þviat þessi sami Petrus var um þenna lut sva framarliga tignaðr, at hann gręddi siuka menn með skugga sinum, en Kristr græddi með klæðatrǫfum[8] sinum, sva sem siukir menn komu [til hans eða við hans trefr[9]. Kom þat þa fram, sem drottinn [talaði til lærisveina sinna[10], at þeir mundo[11] meiri takn gera en hann gerði, ok skal þat þo eigi skilia til allra hans verka.

30. Eptir þat reis upp Caiphas kennimanna hǫfþingi, ok með honum Saducei, þeir sem sik sǫgðu komna af kyni Sadoch kennimannz, þess er Salomon setti i stað Abiathar, elligar[12] kalla þeir sik Saduceos af Sedech, þat þyðiz rettlęti, ok þo með falsaradomi, þviat þeir truðo eigi upprisu dauðra manna, ok voru [þar af reiðir postolum drottins, er þeir sǫnnuðu þa sǫmu upprisu, er sialfir þeir neituðu[13]. Þessir allir samt raku Kristz lærisveina i myrkvastofu. En guðs engill leiddi þa ut [um miðnętti[14] at luktum durum bioðandi[15] þeim at fara i guðs musteri ok predika folki guðs orð. Varð þetta til styrkingar guðligri tru[16], en til hneykingar Gyðingum, þeim sem aa [þa leið[17] efuðu sem Thomas [Kristz upprisu[18] með sǫnnum likama, fyrir þat er hann for af luktu leiði ok um[19] luktar dyr. Matti Thomas nu kenna sialfan sik eigi þvi siðr hafa sannan likama, þo at hann færi um luktar dyr myrkvastofunnar. Voru nu ok Gyðingar hneyktir i sinni lygi, þeiri er þeir sǫgðu Kristz likama stolinn af grofinni, [ok urðu þeir skylldir[20] at trua Kristz upprisu

1 þenna tima *tilf.* B. 2 part B. 3 *saal.* B; Samson A. 4 otruandi B. 5 [siðan B. 6 [vox tala þeira er B. 7 [baru i reckium siuka menn B. 8 klæðatrofum A^3; klæðatrefum A^2. 9 [við þau A^{23}; *fra* græddi með klæðatr. *hertil har* B: at snertum traufum klæða sinna (hans B^1). 10 [mællti við lærisveina sina B. 11 mundi A^3 B. 12 ella B. 13 [fyrir þat reiðir postolum, er þeir preðikuðu upprisuna B. 14 [af myrkvastofunni B. 15 ok bauð þeim B. 16 tǫlu A^2. 17 [þann hatt B. 18 [Krist upprisinn 19 *saal.* B; i A. 20 [*saal.* B; sem skylldir voru A.

eða elligar[1] prova lærisveina hans með þeim sama stuld leidda af myrkvastofu læstri. Postolar drottins foru eptir boði engilsins fra myrkvastofunni ok komu[2] snemma i guðs musteri ok predikuðu þar fyrir folki, sem [hinn sami engill hafði þeim boðit[3] i þeim [hafum stað[4], sem kennimenn [voru vanir at kenna[5] lògmal Moysi.

Snemma þann sama dag kom kennimanna hòfðingi ok þeir sem með honum voru, ok at heyrðum þessum tiðindum stefndu þeir þing [at dæma[6], hvat við postolana skylldi gera, þviat þeir voru settir i myrkvastofu til rannsaks. Þeir sendu þa menn til myrkvastofunnar[, at þeir Petrus ok hans felagar væri aa þingit kallaðir[7]. En varðmenn komu[2] aptr segiandi[8]: „Læsta fundo ver myrkvastofuna, en at henni upplokinni fundo ver òngvan mann.“ [Sem meistari[9] musterissins ok hòfðingiar ok spekingar efuðu, hversu þetta mundi hafa farit, kom einn maðr laupandi ok sagði sva: „Þeir menn, sem þer settut i myrkvastofu, kenna nu folkinu kenningar i guðs musteri.“ Hòfðingi kennimanna ok þionostumenn ok aull þeira sveit gengu þa til musterissins ok leiddu guðs postola fyrir utan alla nauðung ok ofrefli upp[10] aa sitt þing, þviat þeir óttaðuz folkit, þat er þeim sinnaði. Þa stoð upp hòfþingi kennimenna ok mællti: „Þviat þer hafit fyllda Hierusalem af yðvarri kenning, bioðum ver yðr með byskupligri[11] ròksemd, at þer predikit alldri heðan af i nafni Jesu. [En fyrir hvi ofręgit[12] þer oss i þvi, er þer predikit[13] þann saklausan, sem ver dæmdum til dauða.“ En postolar drottins heitir af vandlæti[14] truar þoldu eigi, at einn talaði fyrir þa alla, ok svòruðu allir [i senn[15] ok með einum hug, at þeim samði[16] framar guði at hlyða helldr[17] en mònnum: „En vitit þat [til viss[18], at guð vakti upp Jesum, þann sem þer draput [ok hengdut[19] aa kross, ok hinn sami guð hof hann[20] upp aa himna[21] ser til hægri handar. Ok ver erum vattar allra þessarra luta ok sva tilkvamu heilags anda, þess er Jesus gaf eigi at eins oss helldr ok òllum þeim sem honum hlyða.“ Þessi hin siðarstu orð mællto postolarnir [til lockanar

1 ella *B*. 2 kvamu A^1. 3 [þeim var boðit af sama engli *B*. 4 [sama stað A^2; stòðum *B*. 5 [*saal.* *B*; hòfðu þeim kent *A*. 6 [til umraða *B*. 7 [eptir postolum *B*. 8 ok sògðu *B*. 9 [Ok er meistaramenn *B*. 10 *mgl.* *B*. 11 tign ok *tilf.* *B*. 12 vanfrægit A^3. 13 [Eðr hvi asaki þer oss sem seka predikandi *B*. 14 rettrar *tilf.* B^1; heilagrar B^2. 15 [senn *B*. 16 semdi B^1, sæmdi B^2. 17 *mgl.* *B*. 18 [fyrir vist B^2. 19 hann *tilf.* A^{23}. 20 [hengiandi aa krosstre ok hof *B*. 21 *Her mgl. 1 Blad i* B^2.

hôfðingium Gyþinga ok þeim [1] til iðranar ok rettsnuningar, sem þeir mællti þetta: „Eigi at eins oss helldr ok yðr mun guð gefa hinn helga anda, ef þer vilit aa Jesum trua." Við þessi orð sturluðuz [2] Juþar miok [3] i hiôrtum sinum.

31. Þa stoð upp einn af Phariseis. Þeir ero þvi Pharisei kallaðir, at þeir skipta sik sumstaþar [4] fra almenniligri tru Gyðinga, af pharor er skipti þyðiz. Þessi maðr het Gamaliel, hann var mikill lôgspekingr ok harðla mikils virðr af ollu folki. Hann [mællti, at postolarnir færi litla stund brott [5] af þinginu. Af þessum Gamaliel segir Clemens i sinum pistli [6], at hann var lærisveinn postolanna sem Nichodemus, ok með raði postolanna var hann i milli Gyðinga ok mykti optliga þeira reiði i moti Kristz lærisveinum. Hann [hóf upp mal sitt aa þessa lund [7]: „At er hyggianda ok biðanda en eigi braðliga [8] dæmanda, hvat ver skulum gera at mali [9] þessarra manna, þviat ef þessi predikan, er þeir fara með, er af mônnum at eins upptekin, mun hon skiott fyrir sialfa sik niðr briotaz, en ef hun er guðs verk, mun hun standa ok ôngum manni mattulig [10] niðr at briota. Ok til styrkingar þessum minum orðum segi ek [.ii. almennilig dæmi ok nykomin [11]. Sa galldramaðr sem Theodas het, sagði sik spamann vera, hann sagðiz mundo leiða Gyðinga yfir Jordan með þurrum fęti [12] til þeira staða, sem hann kunni [13] þeim til segia, aa [þa lund [14] sem Josve gerði forðum daga [15]. Af þessarri hans aaeggian selldo margir menn eignir sinar ok foru með penningum sinum aa Jordanar backa til motz við [fyrr nefndan mann [16]. Ok aa þvi þriggia daga rumi, sem hann bað þa biða þessa takns, kom til sendimaðr iarls af Syria [17] með miklu riddaraliði ok drap margan [18] af þessum mônnum, en rak suma aa flótta, en hôfuð Theode magi flutti hann til synis sins verks i Hierusalem. Nôckuru siðarr i þann tima, sem menn iátuðuz undir manntalsskatt ok at lyða Romveria valldi undir Augusto cesare [19], taldi Judas galileus, sa er einn var af þrætu Esseorum [20], þat fyrir miklum fiolða Gyðinga, at þar sem þeir gylldi frumfornir ok tiundir guði, ętti þeir ecki

1 [lockandi hofðingia Juda *B.* 2 átuz *B.* 3 innan *tilf. B.* 4 sumskostar *B* 5 [bauð, at postolarnir væri litla stund a brottu leiddir *B.* 6 pistola A^{1}. 7 [Hann sagði sva *B.* 8 *saal. B*; þraliga A^{13}; þrasamliga A^{2}. 9 raði A^{2}. 10 *saal.* A^{12}; ok er þat ongum manni mattuligt A^{3}; engum manni mattuligt *B.* 11 [fram alkunnig dęmi ok nyliga til borin *B.* 12 fotum *B* 13 kynni A^{2}. 14 *saal.* A^{3}; þann hatt *B*; þau lônd A^{12}. 15 *ngl* A^{3} *B.* 16 [hann *B.* 17 *saal. B*; Tiria *A.* 18 marga *B.* 19 keisara A^{2} *B.* 20 *saal. B*; ebreorum A^{1}, esdorum A^{2}, meistorum A^{3}.

skatta at giallda Romverium eða öðrum höfþingium. Ok sva mikit vann hans[1] fortala, at Pharisei ok mart annat folk let fretta Jesum, hvart lofat væri at giallda cesari[2] skatt. Judas ok hans kompanar taka nafn af þvi, at þeir ero villtir af Juda tru sva framarliga, at þeir kalla sik eina æ rettri tru standa, ok af þessi dul taka þeir nafn. Eigi myklu siðarr tapaðiz þessi Judas ok þeir sem honum samþyktu með yðr kunnigu dæmi.“ Ok er hann lauk [sinni ræðu[3], höfðu höfþingiar kennimanna þat af hans raðum at veita eigi bana postolum guðs, sem þeir höfðu aðr ętlat, þo [at hvaru[4] letu þeir æ þessu sama þingi veita þeim harða huðstroku, ognandi þeim undir dauðans pinu, ef þeir predikaði þaðan af i nafni Jesu. En postolarnir foru fagnandi af þessu þingi, fyrir þat er þeir voru makligir fundnir[5] at þola pinu fyrir öngva[6] sauk fyrir guðs[7] nafni. Ok sva mikill var styrkr truar almattigs guðs með þeim, at eigi viknaðu þeir við harða hotan[8] Gyðinga ok eigi blotnaðu þeir, [helldr styrktuz þeir[9] við beiskan[10] bardaga þeira.

32. A þessum dögum tok at vaxa lęrisveinatala Kristz. Þa [mögluðu kristnir menn af Grecia, er[11] þaðan voru ęttaðir, at[12] ekkiur, þær sem með þeim voru, foru umhyggiulausar. Sem[13] postolar heyrðo [þessa möglan[14], sa þeir sik eigi mega til þess vinnaz at skipta likamligum þarfindum með ollu sinu folki ok hallda þo upp guðs predikan. Þa leituðu þeir ser raðs sva męlandi: „Eigi er rettligt, [at ver fyrirlatim[15] guðs predikan ok [þionim yðr[16]. Þvi byriar[17], at ver velim þa menn, er gott vitni se borit um lifnat ok mannkosti, ok fullir se af [helgum anda[18], til þess at letta oss i þessu starfi.“ Þetta rað þoknaðiz[19] ollum Kristz lęrisveinum vel [ok ollum oðrum truandi monnum[20].

33. I þenna tima voxu[21] upp með Gamalieli lögspekingi .ii. ungir menn, baþir tignir ok vandvirkliga[22] lærðir at skilia lögmal Moysi. Het annarr Stephanus, ok var sa innlendzkr, en annarr Saulus, ok var sa utlendzkr. Hann skilþi [lögmal ok spamanna[23] bękr likamliga, en Stephanus andliga. Spurði Saulus opt þess

1 *saal. B*; þeira *A*. 2 keisara *A*² *B*. 3 [sinu dæmi *A*²³; sinu mali *B*. 4 [*mgl. B*. 5 *mgl. B*. 6 logna *B*. 7 Kristz *B*. 8 heitan *A*³. 9 [*mgl. B*. 10 beiskleik *B*. 11 *saal. A*²; ok *A*¹³. 12 [kęrðu kristnir menn, þeir sem af Grecia voru komnir, um þat er *B*. 13 Ok er *B*. 14 [þetta *B*. 15 [ef ver fyrirlatum *A*¹². 16 [þionan *B*. 17 dugir *B*. 18 [*saal. B*; saðning *A*. 19 þockaðiz *A*¹. 20 [*tilf. B*. 21 oxu *A*²; uxu *A*³ *B*. 22 *saal. B*; vandvirðliga *A*. 23 [logmanna *B*.

þriotliga, er Stephanus leysti tiguliga. A þessum dôgum[1] var Tiberius keisari[2] pindr með [daligum siukdomi[3], sva at lęknar máttu[4] honum eigi bot vinna. Hann fretti þa, at i Judea var lęknir, sa er Jesus het, sa er með orðum sinum[5] græddi allar sottir. Keisarinn sendi þa eptir fyrr nefndum [Jesu legata eða mikils hattar sendiboða með mikilli sæmd[6] at flytia hann til sin af Judea. Sendiboðinn kom til Pilatum i Judea ok [bar fram[7] sitt eyrendi. Pilatus sagði [honum þann sama[8] lækni dauðan. [Sendiboðinn varð skiott viss, at þessi Jesus var eigi at eins lęknir nema[9] helldr guð, þviat hann gaf lif dauðum mônnum. Fyrir þetta snôriz hann aa Gyðinga ok Pilatum, er Jesum hafði til dauða dæmðan, ok gaf þeim landraðasauk, fyrir þat er þeir hôfðu dæmðan hann utan[10] samþycki Romveria, er sva var nauðsynligr ollu folki. Pilatus sneri þessi sauk af ser ok upp aa Gyþinga, sagðiz þetta nauðigr gert hafa[11]. Fyrir þenna flutning sneriz sendiboðinn aa Gyðinga ok sagði þa vera dræpa ok deyðandi með ymsum[12] pinslum, en penninga þeira upptæka[13] keisarans valldi. Þeir urðu miok hræddir við þetta, en fengu þo fyrst frest til andsvara. Eptir þat baðu[14] þeir Stephanum fyrr nefndan veita ser afsakan fyrir [keisarans sendiboða[15], með þvi efni[16] at þeir hefði þann pindan, sem lôg þeira onytti[17] rangliga, en guð mætti eigi deyia. Stephanus lagði þat rað aa með þeim at kalla Gyðinga saman af ollum lôndum ok taka af þeim rað, hveriu[18] Romverium skylldi svara. En þessa afsakan, sem þeir baðu hann fram bera[19], sagði hann með ollu onyta, þar sem takn þau, sem Jesus vann, váttaðu[20] hann guð vera, ok ollum hans verkum ok þeim lutum, sem fyrir hann gerðuz, báru[21] vitni lôgmal Moysi ok spámanna bækr[22]. Þeir hôfðu rað Stephani um [samankall Gyðinga[23], þo at þeir reiddiz rôksemd hans [vaskligra ok einarðligra andsvara[24].

1 timum A^2; tima B. 2 *Her beg. atter* B^2. 3 [dagligum siukleika (siuknaði B^1) B. 4 mætti B^3. 5 einum A^2. 6 [lækni sinn legata, þat er volldugan sendiboða, með miklu stimani B. 7 [let uppi B. 8 [þenna B. 9 *mgl.* A^3. 10 [Legatinn varð skiotliga viss, at Pilatus hafði hann til dauða dæmdan; fyrir þvi gaf hann Pilato landraðasôk, er hann hafði þenna mann til dauða dæmdan án B. 11 *Her tilf* B: Legatinn varð þess skiotliga viss (varr B^2) at þessi Jesus var eigi at eins læknir helldr guð, fyrir þvi at hann gaf lif dauðum monnum. 12 ymissum A^2; ymisligum B. 13 uppnæma (ok i *tilf* B) B. 14 beiddu A^2. 15 [legatanum B. 16 *mgl* B. 17 *saal.* B; onyttu A. 18 hversu B. 19 koma B^2. 20 saunnuðu A^3; vattaði B. 21 bæri B. 22 bækrnar A^{12}. 23 [samankallan spekinganna B. 24 [vaskligri (meðr skiotum *tilf.* B^1) ok einarðligum andsvorum B^2.

34. Hinn heilagi[1] Petrus hafði skiotliga frett af þvi, hvilik andsvôr Stephanus hafði gefit Gyðingum, ok let kalla hann leyniliga til sin. Eptir þat preðikaði hann fyrir honum eggiandi hann[2] at taka helga skirn. En Stephanus let þat eigi torvellt af sinni hendi, [sagði ok at vitni ritninganna vissu[3], at Jesus var guð. Eptir tekna skirn lôgðu postolarnir [æ hann[4] predikanar embętti, ok at tekinni heilags anda gipt gerði hann môrg takn ok stormerki fyrir folkinu i Kristz nafni. En þviat postolar sa fyrir nauðsyn þat til liggia at skipa ser lettismann[5] at veita þeira folki forsia ok ętla kost [þeim, er[6] fyrr var greint, volðu þeir Stephanum sva sem fullkominn formann, ok með honum Philippum, Prochorum, Nicanorem, Timotheum, Parmenam ok Nicholaum advenam[7] antiochenum til þessa starfs, ok settu þa fyrir fætr ser ok lôgðu hendr yfir þa[8] með bænarorðum [at bera þeira leyti sem erchidiakn, þau sem[9] byskupum letta, at þeir verði talmanarlausir ok frialsir til bænar ok predikanar. Ero af þessu dæmi bænir settar til hverrar[10] vigslu, þviat postolarnir lôgðu hendr yfir hôfuð þessum mônnum gefandi þeim diakns vigslu með bænarorðum. Beda segir, at [þa væri þeir[11] til presta vigþir, ok þvi væri hendr lagþar yfir hôfut þeim, sva sem nu er alsiða[12] at gera, þa er prestar ero vigþir. Ok er Gyðingar komu saman til fyrr nefndrar stefnu [i Hierusalem[13], disputeraðu[14] hinir visuztu af þeim moti[15] Stephano[16], ok sigraði hann þa alla með heilags anda krapti ok rôksemdum guðligra[17] ritninga. Þeir reidduz þvi storliga miok, [ok toku hann ok leiddu a þing sitt[18] ok [saukuðu hann um þat[19], at hann hefði lastat guð ok Moysen. Ok er honum var [orlof gefit af hôfþingium til andsvara,[20] hof hann sitt eyrendi af[21] lofan guðs ok Moysi. [Ok er hann hafði ollum sôkum af ser hrundit, þeim sem þa voru æ hann bornar,[22] hof hann predikan af Kristi ok vattaði, at allir þeir, sem eigi vilia æ hann trua, vanvirði lôgmalit ok spamanna bękr, þær sem Jesum[23] vatta guð vera, ok stæði i moti helgum anda. En þeir allir, sem æ þinginu voru, [sa

1 sæli *B*. 2 aa *tilf.* A^{23}. 3 [sagðiz at vitni ritninganna viss a *B*. 4 [*tilf. B*. 5 lettismenn *B*. 6 [sem *B*. 7 *saal B*; advena *A*. 8 hofuð þeim monnum A^{3}. 9 [ok bera þeira hleyti erkidiakn, þau er *B*. 10 serhverrar *B*. 11 [þeir væri siðan *B*. 12 siðr til A^{3}. 13 [*saal. B*; guðligra ritninga *A*. 14 disputaðu B^{2}, dispuðu B^{1}. 15 *saal. B*; við A^{13}, með A^{2}. 16 Stephanum A^{1}. 17 heilagra *B*. 18 [*tilf. B*. 19 [gafu honum þa sǫk *B*. 20 [lof gefit at tala af hofðingia (hofðingium B^{2}) kennimanna *B*. 21 *saal. B;* at *A*. 22 [Siðan *B*. 23 hann *B*.

aa Stephanum[1] sem aa guðs engil. Eptir þat sagðiz hann sia himininn opinn ok Jesum standanda[2] til hægri handar guði. Við þessi orð byrgðu Gyþingar eyru sin ok bôrðu Stephanum grioti til bana. Þeir kôstuðu klæðum sinum fyrir fętr Saulo fostbroþur þessa mannz Stephani. Bað Stephanus aa þa leið fyrir sinum banamônnum sem Jesus aa krossinum fyrir þeim, er hann krossfestu[3]. Juðar kaustuðu [likama Stephani umylldum[4] fyrir dyr ok fugla. En Gamaliel grof hann vegsamliga, sem verðugt var.

Sendiboði Romveria feck eitt likneski vars herra með duki Veronice ok færði Tiberio, ok varð hann þegar[5] heill, er hann sa þat. Þaðan af villdi hann ser ecki annat lata lika, utan[6] senatores legði samþykki til, at sa væri guþ, er græddi sialfan cesarem[7] af sinni sott. En þviat þeir samþyktu eigi, drap hann marga af þeim, en rak suma i utlegð. En þo toku Romveriar ecki tru at þvi sinni, ok eigi meðan Tiberius lifði.

35. Eptir þetta giorðu [Gyðingar styriolld mikla[8] i moti Kristz lærisveinum, sva at nær allir utan hans postolar stucku[9] i Samariam, en sumir i Judeam, eptir þvi guðs boðorði sem hann segir: Ef uvinir yðrir striða[10] yðr i annarri borg, flyit þa i aðra. At lyktum urðo eigi fleiri eptir [at Jorsolum postolar[11] en Petrus ok Johannes ok hvartveggi Jacobus. Ok af þvi at þeir sa fyrir, at þeir mundo allir [til ymissa landa flyia ok skiptaz[12], logðu þeir Petrus ok Johannes ok Jacobus broþir hans hendr yfir hôfut Jacobo Alphei vigiandi[13] hann sakir sins einkannligs heilagleiks til byskups i Hierusalem. Þvi skulu eigi færi en .iii. byskupar byskup vigia.

Saulus, sa er fyrr var nefndr, dro þa konur ok karla i myrkvastofu[14], en ôngvan drap hann sialfr, þviat allzvalldandi guð varðveitti hans hendr fra uthelling saklauss bloðs. En þeir, sem[15] flyðu, predikuðu staðfastliga guþspialliga tru, hvar sem þeir komu fram.

36. Philippus, næstr Stephano i taulu .vii. diakna, predikaði i Samaria ok rak með stórum flockum diôfla fra oðum mônnum, ok gerði margs kyns iartegnir[16]. Þar[17] sneriz mikit folk til Kristz truar ok voru skirðir.

1 [litu a hann *B*. 2 *saal.* A^1 B^1; standa A^{23} B^2. 3 pindu *B*. 4 [hræum hans omylldum B^1, hræi hans umilldu(!) B^2. 5 i stað B^1. 6 en A^3 *B*. 7 keisarann A^2 B^1. 8 [Judar otriðarstorm mikinn *B*. 9 undan *tilf.* B^2. 10 a *tilf.* B^1. 11 [af þeim at Jorsǫlum *B*. 12 [dreifaz til ymissra (ymsra B^2) landa *B*. 13 ok vigðu *B*. 14. myrkvastofur B^2. 15 er B^1. 16 takn *B*. 17 af *tilf.* *B*.

37. Maðr er nefndr Simon magus at kenningarnafni, honum hlyddi[1] allt folk i Samaria fra minnzta manni til hins mesta sakir hans [galldra ok faheyrdrar[2] fiolkyngi. Hann sagði sik vera guðs krapt eða spamann eða guðs engil, ok truðu þeir því, sem[3] villtuz [i hiǫrtum sinum. Sem[4] hann sa Philippum gera þau takn, sem hann mátti eigi gera sialfr, hugði hann, at hann giorði þat af list eða mannligri framkvæmð. Þvi tok hann skirn [sem undir æsionu[5] rettrar truar, at hann męetti heimolligarr fylgia Philippo, til þess at nema [at gera þvilika luti, sem[6] hann gerði, með hinni sǫmu list sem[7] hann, sva sem með auðvelidligri ok fremri kunnastu[8], en hann kynni[9] aðr.

38. Sem[10] postolar guðs, þeir sem[11] at[12] Jorsolum voru, heyrðo, at Samaria hafði tekit við guðs orði, sendo þeir þagat Petrum ok Johannem. Ok er þeir komu þar, baðu þeir fyrir þeim, er Kristz skirn hǫfðu tekit, at guð leti koma yfir þa helgan anda með syniligum hætti. En þat hafði Philippus ecki gert; syndiz[13] hann fyrir þetta diakn en eigi postoli verit hafa, er hann skirði at eins truandi menn i Jesu nafni en fermdi eigi, ok voru postolarnir til þess embęttis sendir. Þeir lǫgðu þa hendr yfir [hǫfut retttruandi monnum[14], ok toku þeir þa[15] helgan anda ok mællto með mǫrgum tungum. Af þessum siðvana er byskupum sparat at at gefa nyskirðum mǫnnum hinn helga anda með fermingarembętti, þat er með smurning i enni, þa er guðs andi er veittr til styrktar þeim, er [smurðir ero[16] af byskupi[17], rettum vicario eða leytismanni postolanna.

39. Fyrr nefndr Simon heyrði, at þeir mællto með mǫrgum tungum, sem[18] postolarnir lǫgðu hendr yfir[19] hǫfuð, þvi truandi sem um iartegnagerðina, at þeir giorði þetta með list eða kunnastu. Þvi gekk hann at þeim ok villdi með penningum kaupa, at þeir kendi honum til feplogs at gera[20] slikt, sem þeir giorðo, sva męlandi at framkǫstuðu fe fyrir fætr þeim[21]: „Taki þer fe þetta til eiginorðs[22], en gefit mer þat valld, at þeir menn, sem ek legg hendr yfir[23], taki hinn helga anda. Petrus [sa, at Simon villdi

1 aðr *tilf.* B. 2 [*mgl.* B. 3 er B. 4 [sakir hans galldra. Ok er B. 5 [*mgl.* B. 6 [þa luti, er B. 7 ok B. 8 list B^{2}. 9 kunni A^{3} B. 10 En þa er B. 11 er A^{2}. 12 i B. 13 syniz B. 14 [ǫllum rettruandi manna hǫfðum B^{2}. 15 þegar B. 16 *saal.* A^{1} B^{2}; smurðr er A^{23} B^{1}. 17 *saal.* B^{2}, byskupum *ovr.* 18 er B^{2}. 19 um B^{1}. 20 vinna B. 21 þeira B^{1}; postolanna B^{2}. 22 eignar B. 23 hofuð *tilf.* B.

hafa til veralldligs vinnings[1] þess hattar valld[2], ef hann kynni fá, ok mællti[3]: „Fe þitt se með þer i tapan[4].“ Þat ma sva skilia: „fee þitt, þat sem[5] þik leiðir i tapan, se með þer, haf þu þat, en eigi Kristz lærisveinar, ok syt[6] fyrir þat [i eilifri[7] pinu, er þu villdir guþs giðf með [fekaupi auðlaz[8].“ Ok enn [talaði Petrus til Simonem[9]: „Engan [lut mantu[10] hafa af guðs giðfum, þat er[11] gipt heilags anda, þviat hiarta þitt er eigi rett i guðs tru. Þvi gior þu iðran fyrir illzku þina, ok bið guð, at hann fyrirlati þer hugsan hiarta þins, þviat ek se þik hafa með þer gall beiskrar samvitzku, þeirar sem ecki blotnar til sætrar[12] iðranar, ok ek se[13] þik bundinn i stauddu fyrirheiti illzku þinnar ok at lata eigi af uppteknum odaðum.“ Sva segia doctores, at Petrus, vitandi Simonem eigi mundo sveigiaz til[14] iðranar, giorði [sitt eyrendi eða[15] embętti gefandi dæmi ððrum kennimonnum at biðia synduga menn til yfirbota[16]. At heyrðum þessum orðum Petri, mællti Simon til[17] guðs postola: „Biðit fyrir mer, at ecki þessarra luta komi[18] yfir mik.“ Commestor segir, at i þvi gerði Simon bera sina samvitzku, at hann kendi sik omakligan, at guð heyrði hann, er hann villdi eigi sialfr fyrir ser biðia, en bað til þess postolana. Þviat hinn syndugi æ [fyrst[19] sialfr[20], en þar næst fyrir aðra at æsta ser Krist[21] miskunnar. Feck hann þar fyrir eigi sina bæn af þeim. [Petrus fyrirmællti Simonem eigi fyrir eiginliga meingerð, sem Florencius munkum, er[22] biorn hans drapu, ok do þeir[23] með likþra lostnir af guði, sem Gregorius vattar[24] i fiorðu bok Dialogorum, at su bðlvan er storþung[25] synd ok bðnnut af guði, helldr [fyrirmællti Petrus honum[26] af mannkosti rettlætis sem þeir kennarar[27], er ottaz skaða kristninnar [ok umsnuning hennar sacramentorum[28], veitandi strið likðmunum til umbotar ðndunum, ef þeir kunnu meta, er fyrir verða, sem Ambrosius gerði við þann, er hann bað[29], at selldiz uhreinum anda, til þess at andirnar þyldi þvi siðr fyrirdæming i enda veralldar,

1 aavinnings A^{23}. 2 [skildi, at Simon villdi til hversdagligs vinnings (avinnings B^{2}) neyta þess hattar valldz (valldi B^{2}) *B*. 3 svaraði *B*. 4 eilifri glatan B^{2}. 5 er *B*. 6 sit A^{2}. 7 [eilifa *B*. 8 [fekaupum eignaz *B*. 9 [sagði Petrus *B*. 10 [part muntu taka eða *B*. 11 af *tilf.* *B*. 12 *saal.* *B*; setrar A^{23}; settrar A^{1}. 13 *saal.* *B*; ser *A*. 14 sannrar *tilf.* A^{3}. 15 [þo sitt *B*. 16 iðranar *B*. 17 við *B*. 18 komiz *B*. 19 fyrr A^{13} B^{2}. 20 [sialfr firir ser at biðia B^{1}. 21 *saal.* A^{12}; Kristz A^{3}; guðs *B*. 22 þeim sem B^{2}. 23 *mgl.* B^{2}. 24 [Sva segir Gregorius *B*. 25 storliga þung *B*. 26 [*mgl.* A^{23}; gerði hann þat *B*. 27 kennifeðr *B*. 28 [*mgl.* *B*. 29 fyrir *tilf.* *B*.

sem þeir gera, er stormæli leggia æ þa menn, er staðfestaz i illum lutum. Hann bôlvan Petri upp af ast við alla guðs kristni, er hann sa ægirni, þa er rót er allz hins illa, upprenna, þat er su villa at selia eða kaupa giptir[1] heilags anda við penningum. Tok hon nafn at heita simonia af Simone sinum formerara[2], en hun er iðinn vili at selia eða kaupa nôckut andligt. En þat er gezia at heimta fe fyrir framða iartegn, ok tok hon nafn af Giezi[3] sveini Helisei spamannz, þeim er tok fe fyrir heilsugiôf Næmann syri, er likþrar haꝼði verit. Heitir einkanuliga simoniacus kauparinn en giecita seliarinn, þo at eptir vana kalliz hvartveggi[4] simoniacus. En fyrr nefnd simonia er með þrennum greinum, hin fyrsta er giôf mot andligum lut af hendi tekinn, aunnur af tungu sem[5] eptirmæli, hin þriðia er oskylld þionosta. En þeir postolarnir predikuðu viða um Samaria ok hurfu siþan aptr i Hierusalem.

40. [I þenna tima[6] eptir pisl Stephani eyddi fyrr nefndr Saulus guðs kristni sva sem einkannligr atblastrarmaðr ógna ok alldrtila Kristz lęrisveina, ok hóf ferð sina með teknu valldi af hôfðingium kennimanna, þeim sem i Hierusalem voru[7], til þess at draga þannig[8] bundna alla[9] þa sem æ Jesum trua[10]. Sem[11] hann var nær kominn þeiri borg, sem[12] Damascus heitir, þa varð hann með guðs raudd af himni komandi til rettrar truar kallaðr, af hesti felldr, baðum augum blindaðr, af felôgum sinum uppreistr, i fyrr nefnda borg leiddr, af guði lærðr, en fyrir Annaniam skirðr ok af blindleik græddr, æ auðru æri eptir pisl Kristz at alþyðu tali, þar[13] sem árit hefr .iiiia kalendas Januarii ok endir i þeim sama stað. Ok hefir þat ár .ccc. tiræð .lx. ok .v. daga, ok heitir usualis annus[14]. Annat heitir annus emergens, þat er telz[15] fra þeim degi, sem æ gioraz þau tiðindi, sem[16] maðr vill merkia eða notera til iafnlengþardags annat ær; kalla þeir, er sva telia, Saulum snuiz hafa æ næsta ári eptir [pinsl vars herra[17], ok er með þessu efni[18] hvartveggia satt. Eptir þetta hof Saulus kenningar predikandi þar i Damasko Jesum Kristum, [til þess[19] er borgarmenn villdo drepa hann. Þvi flyði hann sva, at hann var latinn siga ofan fyrir borgarmurinn[20] i vandlaup[21],

1 gipt B^2. 2 finnara A^3 B. 3 *saal.* B; Gezi A. 4 hvart(v)eggia B^1. 5 sem er B^1; moti B^2. 6 *mgl.* B. 7 byggva A^1. 8 þangat A^2 B; þannin A^3. 9 *mgl.* B 10 *saal.* A^{13}; truðu B^1; truði A^2 B^2. 11 En er B. 12 er B. 13 þvi A^3 B^2. 14 þat er vana ar *tilf.* B. 15 talit A^2. 16 er B. 17 [pining Kristz B 18 moti B. 19 [þar til B. 20 mur borgarinnar B^1. 21 vandlaupi A^3.

ok for þaðan i Syriam ok Ciliciam. En eptir þat for[1] hann aptr. Ok er hann kom i Hierusalem ok villdi vera með Kristz lærisveinum, mistruðu þeir, at hann mundi Kristz lærisveinn vorðinn. En fyrr nefndr Barnabas ciprius[2] leiddi hann til postolanna ok birti þeim vitran hans ok staðfasta predikan i Damasko. En þo at ritat se, at hann væri til postolanna leiddr, þa segir hann sialfr i þeim pistli, er hann sendi til Galathas, at þrimr ærum eptir snuning sina kom hann i Hierusalem at sia Petrum, ok at hann sa óngvan af hinum fremstum xi. postolum utan hann ok Jacobum broþur drottins. Af þessum fundi Petri ok Pauli er lesit æ þenna hátt i einum sermone: Saulus var skirðr af mæðr[3] en birtr[4] af feðr. Petrus varð viss, at Saulus villdi finna[5] hann, fyrir þat tok hann at ottaz hann[6], ok af þessum otta hirti[7] hann hugrenning af guði send, su er þetta kendi honum at skilia: [Ottaz ecki[8], Petre, þviat eigi leitar þik at sia Saulus, helldr einvalit[9] ker Kristz Paulus. Heyr þu, hinn sæli Petre, ok bleza fauður, en tak við broður þeim, er með þer skal veria almenniliga moður. Þu undraz, er[10] Saulus er til guðs snuinn, slikan sem hann let þik vera, þvilikan mun hann[11] hann gora. Ok sa sem þik gerði af Simone Petrum, gerði hann nu af Saulo Paulum. Einn veitti yckr vegsemð ok[12] koronu, ok sa sem at postola gerði fiskimann, skipti [hermanninn i postola[13]. En þoat hann [kiðri þik fyrr en hann[14] siðarr, giorði hann yckr baða iafnrika ok at virþingu lika. Petrus ok Paulus voru baðir samt .xv. daga ok bundu með ser broðurliga elsku, þa er alldri þraut þaðan af. Ok þo at þeir skildiz at likama, til þess at viðara nyti þeira kenninga, helldu þeir þo hiartaliga ast, þa er alldri þrotnaði, meþan þeir lifðo her i heimi, ok at lyktaðu erfiði auðluðuz þeir i einum stað, undir einum hermanni ok æ einum degi fyrir uthelling ágiætz dreyra eilifa dyrð ok fagnaþar[15] fullan felagskap æ himni.

41. At[16] samtengdu andligu broþerni millum hinna æztu riddara[17] Jesu Kristi for Paulus i þa staði, sem greinir saga[18] hans, at [heyia guðligar orrostur, ok hinn sæli Petrus rak fyrir[19] andliga uvini með sverði guðligra orða, vitiaði[20] Samaria

1 hvarf *A*¹. 2 *saal. B*; quiprius *A*. 3 moður *A*² *B*. 4 hirtr *A*². 5 bitta *B*². 6 *mgl. B*. 7 hirði *A*¹, herti *A*². 8 [Hirð eigi at ottaz *B*. 9 einvala *A*³ *B*. 10 at *B*. 11 guð *B*. 12 einn *B*; einn veitti yckr *A*²; *mgl. A*². 13 [ok i verianda hermanninn *B*. 14 [keyri annan fyrr en annan *B*¹. 15 *mgl. B*. 16 *mgl. A*¹³. 17 vigmanna *B*. 18 i sogu *B*. 19 ira *A*³. 20 veriandi *A*³; [kenna monnum retta tru. En Petrus predikaði guðs orð i *B*.

ok nalæg herut, ok[1] fyrirlet þo eigi með ollu Judeam, þar til er postolar skiptuz eptir guðs birting[2] til landa. A einum tima kom hann i borg þa er Lidda heitir, þar fann hann siukan mann kaurleginn[3] um .viii. vetr, þann[4] er Eneas het. Sem[5] postolinn saa þenna mann, mællti hann til hans: „Gręði þik drottinn Jesus Kristr, ok ris upp, Enea!" Þegar i stað tok sa at ganga, er aðr matti eigi standa, [takandi upp þat sem hann laa i[6]. En þeir allir, sem voru i Lidda ok Sarone ok þenna mann hôfðu set, sneruz til guðs takandi[7] helga skirn með fullkominni tru.

42. I þeiri borg, sem Joppen heitir, var ein kristin kona, su er Tabita het aa ebreska, en dorcas aa girzku, caprea eða damula aa latinu. Þessi kona var full af ôllum goðum verkum ok olmosum, ok einkannliga [er hun hafði[8] [mikit starf aa[9] at sauma [fatækra manna[10] klæði. En i þann tima sem Petrus kom i Liddam, tok hun sott ok andaðiz. [Sem likinu var þvegit[11], var þat borit i eitt [hus, þat sem lopt var yfir[12]. En Lidda er nær Joppen. Þa[13] sendo lærisveinar þangat .ii. menn, er þeir vissu þar vera Petrum, [biðiandi at hann komi skyndiliga til þeira, en eigi upplatandi[14] saukina. Hann for þegar i Joppen ok geck i þat lopthus, sem likit var inni. [Yfir þvi stoð[15] mikill fioldi[16] eckna, [ok gretu miok[17] synandi Petro kyrtla ok ônnur klæði, þau er Dorcas hafði þeim gert, til þess at syna þessa konu miok hafa verit gefna fyrir miskunnarverkum, at þaðan af hrærðiz[18] hugr hans til sampiningar með þeim. Hann sá skiott þeira fysi ok skildi þeira missu, ok bað alþyðuna[19] ut ganga; eigi sakir þess at at hann [hugðiz galldra at gera[20] eða uhreina anda at krefia til at kenna [ser vælar[21], sem þeir fiolkunnigir menn, er binda ritat blað með galldralist undir baðar hendr hins dauða, ok ma hann þa mæla ok ganga, en eigi eta[22], meþan su umbuð er ubrugðin[23]. En þat er truligt[24], at þvi hafi Petrus alþyðu[25] ut rekit, at guð[26] giorði sva, þa er hann reisti upp hôfðingiadottur i husi lukta

1 en *B*. 2 tilvisan *B*. 3 korlægan A^2; i kaur liggia A^3; þann sem i kaur hafði legit *B*. 4 *mgl.* *B*. 5 Ok er *B*. 6 [*mgl.* *B*. 7 ok toku *B*. 8 [at hon lagði B^2; lagði hon B^1. 9 [mikinn starfa A^3. 10 [fatækum mônnum B^2. 11 [At þvegnu likinu *B*. 12 [lopthus *B*. 13 þvi *B*. 14 [ok baðu, at hann kæmi skiotliga til þeira, en letu eigi uppi *B*. 15 [Þar stoð yfir B^2. 16 fatækra manna ok *tilf.* B^2. 17 [með grati *B*. 18 *saal.* A^2 *B*; reðiz A^{13}. 19 almenning *B*. 20 [fremdi fiolkyngi *B*. 21 [styrktarrað *B*. 22 snæða *B*. 23 *mgl.* A^2. 24 truanligt B^2. 25 almenning *B*. 26 Jesus *B*.

[ǫngum hiaveranda nema[1] fauþur[2] ok moður. Maa ok vera, at nǫckurir af þeim, sem[3] hann lukti uti, væri [omakligir til[4] at sia taknit. At utgenginni alþyðu sneriz hann til baranna ok [fell aa bæði kne sva mælandi[5]: „Ris upp, Tabita!“ Hun bra þegar i sundr augum, ok at senum Petro settiz hun upp. Hann tok þa i hǫnd henni [ok setti[6] hana aa fætr. Ok at aptrkǫlluðum þeim, sem[7] ut hǫfðu gengit, fal hann hana aa hendi helgum mǫnnum ok eckium, er þar voru við staddir. En hann var þar um stund með Simone, er kallaðr var coriarius, sva sem af curia, þat er konungs hirð, elligar [var hann skinnari, af corio[8].

43. A þessum timum[9] var sa maðr i Cesarea borg, er Cornelius het, [hann var skipaðr yfir hundrað riddara komna[10] af Italialandi til þess at geyma fyrr nefnda borg af halfu[11] Romveria. Þessi maðr Cornelius ok allt hans hyski elskaði siðlæti með guðligum ótta, hann veitti ok [miklar olmosur ok dæmdi retta dóma[12]. Aa einum degi, sem[13] hann flutti fram bæn sina aa hinni niundu stundo[14] dags, sa hann, eigi i svefni helldr in extasi, þat er eptir alþyðu tali þa er maðrinn er millum svefns ok vǫku, [ok rettligar[15] þa er maðrinn er birtr með þeiri syn, sem [yfir fram gengr[16] hátt mannligrar synar, guðs engil til sin ganganda ok sva mælanda: „Heyr þu, Corneli!“ En hann gripinn af guþligum[17] ótta, svaraði honum: „Herra, hverr ert þu?“ Engillinn svaraði: „Vit þu, at bænir þinar [ok olmosur[18] hafa upp stigit i guðs augliti til minningar. En nu send þu menn i Joppen ok bið[19] Simonem, er Petrus er kallaðr, koma hingat i Cesaream, hann mun þer kunnigt gera, hvat þer hæfir at gera. Er hann nu i husi Simonis coriarii, en þat stendr við sio i borginni[20].“ Eptir þat hvarf engillinn fra honum. Af þessu ma marka, at Cornelius truði fastliga[21] aa guð, er engillinn sagði heyrþar bænir hans, þviat fyrir verðleik truarinnar ma koma til [verka miskunnarinnar, en eigi fyrir verðleika verkanna til truarinnar[22]. Commestor greinir[23]

1 [at eins hiaveranda *B*. 2 hennar *tilf.* *B*. 3 at *B*. 4 [eigi makligir *B*. 5 [mællti fallandi a kne (knebeð B^2) *B*. 6 [setiandi *B*. 7 er *B*. 8 [er þat af corio sva sem skinnari *B*. 9 dogum *B*. 10 [*saal.* *B*; skipaðr yfir .c. riddara kominn *A*. 11 hendi *B*. 12 [margar olmosur ok mat eigi personur i domum *B*. 13 þa er *B*. 14 tið *B*. 15 [en þo rettligar (at segia *tilf.* B^2) *B*. 16 [fram gengr um *B*. 17 guðs *B*. 18 [ero heyrðar firir (af B^2) guði ok olmusugerðir þinar *B*. 19 beið *B*. 20 Joppen *tilf.* *B*. 21 fastuðliga A^{23}; falslausliga *B*. 22 [*saal.* *B*; goðra verka ok lykta en eigi fyrir verðleik truarinnar A^1; verka skirnarinnar A^2; verka miskunnarinnar en eigi fyrir verðleika truarinnar A^3. 23 segir A^2 B^2

ok, at Cornelius truði guð holldgaz mundo, en vissi eigi, hvart holldgan hans var framkomin, ok matti hann þat með heilli tru efa, meðan honum var eigi predikat eða af guði birt, at hann væri fæddr i þessa verolld. Eptir þat kallar Cornelius til sin .ii. heimamenn sina ok einn þann riddara, er ottadiz guð, ok eptir sagða þessa syn sendi hann þa i Joppen; en hun stendr aa fyrirheitziorð við haf þat er Cirrenum[1] heitir. En hus Simonis coriarii var við sioinn aa þeiri strond, er [til austrs[2] horfir. Þessir menn gerðu[3] hans vilia ok flyttu sinni ferð.

44. Annan dag þa er þeir voru aa veginum ok droguz nær borginni Joppen, sva at þeir mattu senir verða[4] af husi Simonis coriarii, þvi sem Petrus var inni, geck hann inn i lopthus eitt við hina settu tið dags at biðiaz fyrir leyniliga, ok buinn at snæða eptir þat er hann hafði lyktat bæninni, en [sveinar matbioggu[5]. Ok er su stund kom, er hann var vanr at snæða, fell aa hann hungr aa bæninni, ok segir Augustinus, at hann hungraði eigi til matar[6], helldr at afla guði salur[7]. Við þetta fell aa hann extasis, sva sem fyrr var sagt af Cornelio, þat er sva mikil firring[8] natturligrar hugsanar, at [hann neytti eigi meðan mannligum skilningi[9]. Þa sa hann himininn opnaz, þat er i þessum stað loptit rett skilit, ok þvi næst saa hann at[10] opnu loptinu ker nôckut eða duk siga niðr til iarþar. Þat var i fiorum sinum hornum bundit með fiorum lindum eða dreglum, voru þeira hinir efri endar i loptinu samfastir[11]. I þvi keri saa hann allzkyns kvikvendi[12], ferfætt dyr ok fugla, ok sva skriðkvikvendi iarþar. Þa kom raudd yfir hann sva mælandi: „Ris upp, Petre! Sæf þetta ok et eptir þat.“ Hinn sami Augustinus segir, at synin ok rauddin andsvaraði þeiri hugsan hans, er hann hungraði salunum[13] at hialpa[14], ok hana ætti sva at skilia: Þu, Petre! hungrar eða girniz at hialpa [einum saman Gyðingum[15], snuz nu til heiðinna manna[16], er merkia þau kvikvendi, er þu sér, ok drep með þeim laustu ok lyti, ok leið inn i likama guðs kristni. En Petrus skiliandi i fyrstu likamliga synina svaraði: „Verði eigi þat, drottinn, þviat alldri aat ek þat sem uhreint var[17] eða samfengit.“ En þvi ottaðiz[18] hann at snæða þau

1 Tyrennum *B*. 2 [i austr B^1. 3 þegar *tilf.* *B*. 4 vera *B*. 5 [en þiônostumenn bioggo snæðing *B*. 6 vista *B*. 7 salna B^1. 8 *saal.* *B*; birting *A*. 9 [*saal.* *B*; mannligri skilning gleymði hann meþan *A*. 10 af *B*. 11 sem fastir væri *B*. 12 *saal.* A^{13}; kvikendi A^2; kykvindi B^1, kykendi B^2. 13 salurnar *B*. 14 *Her beg. atter* B^3. 15 [eina saman Juda *B*. 16 þioða *B*. 17 er *B*. 18 hræddiz *B*.

kvikvendi, sem i lôgmali Moysi voru uhrein kôllut, en at ebreskum malshætti samfengit, at hann villdi eigi briota [lôgmal Moysi[1], en ottaðiz þo framarr brigzli Gyðinga, ef hann æti[2] vistir heiðingia. Ok til þess at þenna ótta tæki af honum, kom annat sinn rauddin ok sagði: „Eigi skalltu þat uhreint kalla, er Kristr[3] hreinsaði.“ Þessi raudd ok syn kom þrim sinnum yfir[4] Petrum. Eptir þat syndiz honum kerit til himins hverfa. Endrnyiung[5] synarinnar var styrking vitranarinnar, at hann forðaþiz eigi at fara til mótz við Cornelium ok hans menn af guði hreinsaða ok aðra heiðingia, þa [sem aa guð[6] villdo trua. En þat er kerit hvarf til himins kendi Petro, at þeir, sem af hans orði væri fra heiðnum domi snunir[7], væri til himins[8] stigandi. Ok þa er Petrus hugsaði, hvat synin mundi merkia, komu sendimenn Cornelii [spyriandi at husi Simonis coriarii, ok at þvi fundnu stoðu þeir við hurð[9] spyriandi, ef[10] nôckurr væri sa maðr þar, er Simon heti ok væri kallaðr Petrus. Jafnfram þessu vitraðiz guðs andi enn Petro, [sva sem hann skoðaði[11], hvat synin mundi merkia[12], sva mælandi: „Her fyrir durum[13] standa .iii. menn, er þik leita.“ En eigi sagði hann honum saukina, hvi þeir leituðu hann[14], þviat spaaleiksandinn birtir iafnan[15] huginn um suma luti, þa sem verða skulu, en helldr sumum osaugðum, til þess at þeir, sem slika luti þiggia[16], kenni sik skyllda at varðveita með ser [litillæti ok kenni[17] sik slikar giptir af guði hafa en eigi af sialfum ser. Þa mællti enn andinn við Petrum: „Ris upp ok stig niðr með þeim, [ok efaz ecki[18], at ek senda[19] þa.“ Hann geck þaa skyndiliga af herberginu til motz við sendimennina sva mælandi: „Ek em sa sem þer leitit; eða fyrir hveria sauk komut þer?“ Þeir sôgðu, at Cornelius hundraðshôfþingi hafði[20] þa senda, sa er allt Juðafolk bar [vitni um siðlæti ok at hann var[21] guðhræddr maðr. Þeir sôgðu ok[22], at þessi maðr hafði þau rað þegit af helgum anda, at [hann skylldi sækia þik ok leiða i hus sitt[23] ok heyra af þer, hvat honum byriaði[24] at gera. Ok at heyrðum [þeira eyrendum[25] leiddi postolinn þa i sitt herbergi, ok voru þeir með honum þaa nótt.

1 [lǫgmalit *B*. 2 neytti *B*. 3 guð *B*. 4 fyrir *B*. 5 Endrnyian A^2. 6 [er guði *B*. 7 snuandi *B*. 8 himinrikis *B*. 9 [*mgl.* *B*. 10 hvart *B*. 11 [skoðanda *B*. 12 fyrir benda *B*. 13 dyrum *øvr.* 14 hans A^2. 15 optliga *B*. 16 af guði *tilf.* *B*. 17 [satt litillæti kennandi *B* 18 [ecki efandi *B*. 19 sendi B^{23}, hefi senda B^1. 20 hefði *B*. 21 [þat vitni um siðlęti, at hann væri B^1. 22 *tilf.* *B*. 23 [hitta þik B^1. 24 byriar *B*. 25 [þessum tiðendum B^1.

45. Annan dag eptir for Petrus [með þeim[1], ok nóckurir bræðr með honum, þeir sem til þess hôfðu fylgt honum at vera hans vattar i Cesarea. Ok annan dag fra þvi er þeir foru af Joppen, [komu þeir[1] i nu nefnda borg. Aa þessi stundu[2] hafði Cornelius saman kallat kunningia[3] sina ok nauðsyniavini; þeir vinir heita sva, er manninn fyrirlata eigi [a tima[4] nauðsynianna[5]. Ok er Petrus geck i borgina, rann Cornelius með þar komnum monnum [i mot honum[6] ok fell til fota honum vegsamandi[7] hann. Petrus mællti: „Ris upp þu, þviat ek em maðr sem þu ert.“ Ok þvi at margir frændr ok kunningiar[8] Cornelii voru þar komnir, talaði Petrus fyrir þeim aa þessa lund[9]: „Þer vitut, hversu rangligt er, at Gyðingar[10] fari at finna heiðingia, en guð syndi mer, at engi maðr er uhreinn, þvi giorða ek af yðr beðinn [utan ef[11] ferð mina til yðvar. En nu spyr ek, fyrir hveria sauk þer baðut mik her koma?“ Cornelius svaraði: „Fyrir fiorum[12] dôgum aa niundu tið dags [bað ek fyrir mer[13] i minu husi, þa sa ek mann standa fyrir[14] mer i biôrtu klæði til min talandi: „Heyr þu, Corneli! ok vit þat, at heyrðar ero bænir þinar af guði ok þegnar olmosur þinar. Þvi send[15] þu i Joppen ok bið Simon, er Petrus er kallaðr, til þin koma. Ok þvi[16] senda ek eptir þer. En þu gerðir vel, er þu komt, þviat ver allir, sem[17] her stôndum, erum bunir at hlyða þer i ollum lutum, þeim sem þer ero af guði[18] boðnir.“

46. Petrus [lauk þa upp munn sinn sva mælandi[19]: „Nu hefi ek [sannliga heyrt[20], at guð greinir eigi millum Gyþinga[21] ok heiðingia, helldr [elskar hann þann, sem[22] hann ottaz ok rettlæti vinnr, af[23] hverri þioð sem hann er. Þer vitut ok, at sæll Johannes baptista predikaði Jesum af Nazareth, ok þessi predikan for um allt[24] Judeam [, er hófz eptir skirn Johannis, þa er Jesus tok hana af honum. Sagði sa sami Johannes, hversu guð gaf honum sinn krapt ok smurði hann með helgum anda. Þessi Jesus for siþan um Judeam[25] ok aunnur nalæg riki veitandi velgerninga ok heilsugiafir ollum þeim, er af diôfli voru þrongþir. En ver erum vattar allra hans verka, þeira er hann giorði i [riki Juda[26], ok sva þess er[27]

1 [*tilf.* B 2 biðstund B^1. 3 kunnmenn A^1 4 tið B^{23}. 5 [i nauðsynium B^1. 6 [*tilf.* B. 7 ok vegsamaði A^1. 8 vinir B^1. 9 leið B. 10 Judi B^1; Judei B^{23}. 11 [án efa B. 12 þrimr B. 13 [baðumz ek fyrir B. 14 hia B 15 sent B^1. 16 þa B^1. 17 er B. 18 birtir eða *tilf.* B. 19 [mællti þa B. 20 [senniliga reynt B. 21 Juda B. 22 [er sa honum þeckr, er B. 23 i B. 24 alla B. 25 [*mgl.* B. 26 [heraði Judea B. 27 at B.

þeir hengdu hann aa tre krossins. Hann var aa þriðia degi af dauða reistr af guði. Erum ver þess vattar, þviat ver átum [1] ok druckum með honum, siþan hann reis af dauða. Hann bauð oss at predika ok bera vitni um þat fyrir folki, at hann er af guði feðr skipaðr dómandi lifandi manna ok dauðra, ok at faðir gaf honum allan dóm. En eigi ver einir, helldr ok allir spaamenn, bera honum vitni, at allir þeir, sem aa hann trua [2], munu fyrir hann fa aflausn synda.“

En er Petrus hafði eigi [3] til enda fært sitt mal, kom hinn helgi andi yfir Cornelium ok yfir alla hans felaga, þa sem heyrðu orð Petri. En þeir retttruaðir menn, sem við staddir voru ok skurþarskirn hôfðu [4], urðu óttafullir [5], þa er þeir sa heilags anda gipt veitta heiðnum þioðum, þviat þeir heyrðo þa tala með môrgum tungum ok mikla guð. Petrus mællti þa: „Hverr mun nu vatnit [mega fyrirbioða [6], at eigi taki þeir skirn, er [sva hafa þegit [7] hinn helga anda sem ver.“ Doctores segia, at meira en skirn se [8] at taka helgan anda. Petrus bauð þa, at þeir væri skirðir i nafni Kristz undir þeiri mynd, sem af guði var skiput [9], til þess at viðfrægia Kristz nafn, þat er nafn Jesu guðs sonar; þviat i þessu nafni merkiz oll þrenning, fyrst son, sa er smurðr er, ok sva faðir, sa er veitir smurningina, ok hinn helgi andi, sa sem er sialf smurningin. Eptir þat baðu þeir Petrum dveliaz þar nôckura stund [10], ok var hann þar [nôckura daga [11]. A þessum dôgum er fyrst truat, at Petrus hafi neytt vista [12] heiðinna manna; fyrir þat var hann siðan sakaðr [13]. Ok var þessi hin fyrsta ferð postolanna til þess at predika fyrir [14] heiðnum mônnum, er Cornelius truði aa Krist drottin með sinum felôgum [15].

47. Eptir þetta for Petrus til Hierusalem, ok disputeraðu [16] þeir rettruaðir menn, sem skurþarskirn hôfðu, við hann, fyrir [17] hvi hann hafði [18] þannig [19] leidda þa menn, er hana hôfðu eigi, þviat þat var frægt [20] með Kristz lærisveinum, er heiðnir menn hǫfðu tekit við guðs tru. Þessir menn mælltu við Petrum: „I þeim tveim lutum hefir þu brotit lôgmal Moysi, i þvi auðru er þu sottir til heiðinna manna, en hinu auðru, er þu átz ok drackt

1 snæddum *B*. 2 ok hann elska *tilf.* A^1. 3 varla *B*. 4 tekit *tilf.* A^2. 5 *Her mgl. 2 Bl. i* B^3. 6 [banna mega *B*. 7 [*saal. B*; aðr hafa sva *A*. 8 er *B*. 9 skipat *B*; skôput A^{23}. 10 hrið *B*. 11 [sva at dǫgum skipti *B*. 12 vistum B^2. 13 asakaðr *B*. 14 *mgl.* A^3 *B*. 15 lagsmônnum *B*. 16 disputuðu B^2, dispuðu B^1. 17 *mgl. B*. 18 hefði B^2. 19 þangat *B*. 20 viðfrægt *B*.

með þeim neytandi vistar[1] þeira." Petrus skyrði þeim þa [fyrr greindrar sinnar synar alla skipan[2], ok hversu guðs engill hafði birtz Cornelio. Ok i allri sögunni lagði hann eigi eitt orð við, utan i þeim stað, sem[3] engillinn bað Cornelium kalla til sin Simon[4], er Petrus er kallaðr, þviat hann man segia þer þau orð, þat er at kenna þer þa kenning, at fyrir hana mantu hialpaz ok allt hyski[5] þitt. Ok i auðrum stað [þa er hann sagði[6], hinn helgi andi kom aa þa leið yfir þa sem yfir oss i upphafi, þvi truiz i liking elldligra tungna heilagr andi hafa komit yfir Cornelium ok allt hans hyski. Þar eptir minti Petrus þa aa þessi orð, sem Jesus mællti: Johannes skirði menn i vatni, en þer munut eigi eptir marga daga skiraz i helgum anda, ok váttaði, at honum þotti þessi spaa framkomin yfir Cornelium ok hans hyski, at þeir væri[7] af guði hreinsaðir ok vitnit[8] beranda helgum anda. Ok enn mællti hann til sinna lastmęlismanna[9]: „Nu af þvi at guð gaf þessum mönnum, er ek samneytta[10], hina sömu miskunn sem oss, er truum aa drottin Jesum Krist, litit aa, at ek var eigi maðr til at talma[11] þat, er guð villdi vera[12] lata." Eptir þessa margfölldu afsakan Petri letu menn af at aasaka hann, ok lofuðu allir guð gerandi honum mikilligar þackir fyrir þat, er hann let ser sóma at kalla heiðna menn til sinnar truar.

48. Þat er vitanda, at nu hverfr sagan aptr til sinnar skipanar. En þat er sagt var fra Philippo, Petro ok Johanne ok[13] Paulo, siþan þeir dreifðuz af Judea til þess at kenna kenningar, var sem ilag. Greint var, at þeir voru dreifðir i þeim aungleika[14], sem aa kom i drápi Stephani, foru þeir allt i herað vestanverðrar Syrie, er þeir kalla Phenicem, ok i Ciprum ok Antiochiam, ok predikuðu [öngum nema[15] Gyþingum einum. Meðr þeim höfðu farit nöckurir menn af Cipro ok af Cirene. Ok er þeir komu i Antiochiam, predikuðu þeir Grecis, ok var með þeim guðs hond, su er þa styrkti til þess at gera storar iartegnir fyrir folkinu, ok truði þar[16] mikill mannfiolði aa Jesum Krist. Segir ok Beda, at eptir þat er Petrus sa kersynina, tok kristnin at vaxa.

49. I þenna tima frettiz i Hierusalem, at i Antiochia [i

1 vistir *B*. 2 [alla skipan sinnar fyrr greindrar vitranar *B*. 3 er *B*². 4 Simonem *B*. 5 hus *B*. 6 *saal.* *B*²; [at *B*¹; þa sagði hann *A*. 7 voru *B*. 8 vitni *B*. 9 lastmalandi manna *A*³; lausmęlismanna *B*¹. 10 samsnædda *B*. 11 banna *B*. 12 verða *B*. 13 sva *tilf.* *B*. 14 [*saal.* *A*² *B*; ognleika *A*¹³. 15 [*mgl.* *B*². 16 fyrir *tilf.* *B*.

Siria[1] sneriz mikit folk til guðs. Þa var þangat sendr Barnabas. Ok er hann kom þar, sa hann mikla guðs miskunn með þeim, er truna [kendu, ok sva með þeim er heyrðu[2]. Varð hann þvi feginn, þar sem hann var goðr maðr ok fullr af tru ok helgum anda. En þessi sami Barnabas var kosinn til postola fyrir vitran heilags anda með hinum sæla Paulo. En þa er hann sa sik eigi til vinnaz at predika sva mörgum lyð, sótti hann Paulum i Tharsum, ok foru þeir eptir þat i Antiochiam. Hofz þa i fyrstu, at þeir sem Kristi tryði væri Kristiani kallaþir af Kristz nafni, en aðr hetu þeir discipuli.

50. A þriðia aari eptir pisl Jesu Kristz for þessi sami Barnabas aa skipi til Romam, ok for um nott i borgina eptir einum stiga, ok predikaði þegar um daginn eptir Kristz tru opinberliga fyrir folkinu, en þat var aa tuttugta[3] aari rikis[4] Tiberii cesaris[5]. Menn lögðu litla virðing aa kenning hans. Þat sa ungr maðr harðla tiguliga[6] buinn, sa er þar var kominn með mikla sveit riddara. Sa kvaddi ser hlioðs ok mællti sva: „Hvi verðr yðr Romverium þat fyrir at taka eigi betr við þeim sendiboða, er oss boþar hialp ok miskunn ok heilsu[7] ollum heimi, at þvi er ek hygg.“ Þa gafz hlioð gott af alþyðu. Þar eptir laut[8] þessi maðr Barnabe postola ok kvaddi hann aa þessa lund: „Heill ser þu[9], heilagr postoli guðs drottins Jesu Kristz, ok vel kominn[10] til várrar borgar. Seg þu oss fra hingatburð Kristz i heim[11], fra dyrð hans ok iartegnagerð, fra predikan hans, fra pisl hans ok upprisu, fra uppstigning til himna, ok fra þvi er hann gaf postolum sinum hinn helga anda, ok fra hingatkvamu hans i enda varalldar, þa er hann kemr at dæma um[12] allt mannkyn.“ Barnabas tok þa at leysa þat mal allt, er hann var beiddr, ok hlyddi öll alþyða vel til þess, er hann færði þetta mal til enda, sem hann villdi. Þessi hinn ungi maðr leiddi eptir þat Barnabam postola til herbergis sins ok hellt honum allan kost, meðan hann var i Romaborg ok boðaði þangat ollum þeim monnum, er guðs orð villdo heyra. Faam dögum siðarr geck þessi hinn ungi maðr husbondi[13] til tals[14] við postolann ok sagði[15] sva: „Ek vil segia þer [skil aa[16] mer. Ek heiti Clemens, faðir minn er Faustinianus

1 [*saal.* B^2; Ysidie *øvr.* 2 [heyrðu ok kendu *B.* 3 .xx. B^1; tvitianda B^2. 4 velldis B^2; valldi(!) B^1. 5 keisara *B.* 6 tigurliga A^3 B^2. 7 ok *tilf.* A^{13} 8 lukti (*d. e.* lutti) A^3. 9 ok sæll *tilf. B.* 10 komtu A^{23}. 11 þenna *tilf.* A^3. 12 *mgl.* B^2. 13 husbondinn A^2, *mgl. B.* 14 mals *B.* 15 mællti *B.* 16 [deili a (af B^2) *B.*

systrungr Augusti cesaris[1]. Ek varðveiti at forræði[2] [fauður mins[3] fauðurleifð mina, ok em ek nu halfþritögr[4] at alldri. Nu af þvi at þu ser, at menn leggia her [litinn þocka ok[5] virðing aa kenning þina, ræð[6] ek, at þu farir i nafni drottins ut um hafit i Syriam[7] at finna hinn heilaga Petrum, ok ber honum kveðiu mina rękiliga, ok seg honum, at ek mun aa auðru ári koma til hans, ef ek lifi, ok biðia hann koma hingat i Romam, þviat mer þickir likligt, at guð muni ætlat hafa hinn æzta sinn sendiboða i hina æztu[8] höfuðborg heimsins, at snua þeim [lyð til sin, er hana byggvir[9]. Er þat ok min ætlan, at þer mun annars staþar en her i Romaborg ætlat at[10] taka aavöxt af þinum kenningum.“ Eptir þat let Clemens skip bua hinum sæla Barnabe ok feck til alla nauðsynliga luti. Þar eptir leiddi hann postolann til skips ok bað honum vel faraz, felandi sik undir hans bænir[11] með tárum, þa er þeir skilduz. Siðan letu þeir Barnabas postoli ok hans foruneyti i haf ok [fengu goða[12] byri. Þeir toku land fyrir utan haf i sioborg[13] þeiri, er heitir Cesarea Stracionis[14]. En þar var fyrir Petrus postoli i husum þess mannz, er Zacheus het ok þa hafði tekit byskupsdóm af honum yfir þessarri borg. Sa hinn sami Zacheus er nefndr i guðspialli til þess, at [hann veitti[15] snæðing varum herra i þeiri borg aa Jorsalalandi, er Jericho heitir. Sagði Barnabas þa Petro postola alla atburði ok endalykt sinnar ferðar.

51. A auðru ári kom skip af Roma við[16] Cesaream, var þar aa Clemens, sem[17] fyrr var nefndr. Toku allir borgarmenn vel við honum, ok þeir bezt, er kristnir voru. Minntiz þa Barnabas, hversu hann tok hans malum i Romaborg, ok fylgði honum aa fund Petri postola, en hann tok feginsamliga við honum. Skilþiz hann ok alldri [fra honum[18] þaðan af.

52. Faam dögum siðarr var stefnt fiolment þing aa stræti nær[19] husum Zachei byskups. I þessi borg var einn turn storliga hár. I þeim[20] atti herbergi Simon magus, sa er skirðr hafði verit af Philippo diakn i Samaria, sem fyrr segir, ok bannsettr var af Petro ok Johanne, þviat hann villdi með [fe kaupa[21] at mega gefa hinn helga anda. Þessi sami Simon var þa vorðinn

1 keisara *A*² *B*¹. 2 forraði *B*¹, raði *B*². 3 [*tilf. B.* 4 halfþritugr *øvr.* 5 [enga *B.* 6 bið *B.* 7 Liciam *B.* 8 hæstu *B*². 9 [til sin, er hana byggia *B.* 10 vera ok (at *B*²) *tilf. B.* 11 bænum *B*¹. 12 [gaf þeim vel *B*². 13 sæborg *B.* 14 Stratonis *B.* 15 [*saal. A*² *B*; veita *A*¹³. 16 til *B*². 17 er *A*² *B.* 18 [viðr hann *B*¹. 19 hia *B*¹. 20 turni *tilf. A*². 21 [fekaupum fa *B.*

smiðr sinnar vandrar[1] villu [treystr ok talðr[2] af fiandans fyrirheitum ok falsligum iþrottum, er[3] hann þorði at fara til disputeranar[4] við hinn sæla Petrum, ok sva hôfuðærr, at hann truði sik guð vera eða þorði at auðrum kosti sik guð at kalla með falsi ok lygi, heitandi þeim er æ hann tryði, at þeir mundi eilifir verða. Hafði hann ok i þessarri borg svikit [mikinn þora mannanna[5].

53. At morni [tilskipaðs þrætudags[6] kom Zacheus byskup i lysing þangat, sem Petrus postoli hafði herbergi, sva mælandi: „Timi er, heilagr faðir, at ganga til disputeranar[7] við Simonem, þviat mikit folk er samankomit uti i garðinum biðanda[8] yðvarrar tilkvamu[9]. En Simon stendr i miðium þessum flocki[10] ôruggr um sik ok sinar iþrottir ok fullting fiandans.“ Ok er postolinn heyrði þetta, skildi hann fra ser þa menn, sem eigi[11] voru hreinsaðir af syndum fyrir helga skirn, ok þa hôfðu til hans komit. Eptir þat talaði hann til þeira, sem eptir voru: „Biðium allir samt drottin varn Jesum Krist, at i þessarri utgôngu ok þrętu, er ver skulum hallda i moti Simone[12], láti hann ser sóma oss at fulltingia með sinni oumræðiligri milldi, er krossins dauða þolði til [lifs mônnunum[13], þeim sem hann skapaði[14].“ Ok er bæninni var lokit, gengu menn ut i garð, þar sem mugrinn var saman kominn, ok allir helldo með einni[15] vandvirkt hina hæstu þôgn, biðandi hvat Simon magus, er i miðium flokki stoð sem merkismaðr[16], tęki[17] tala.

54. Petrus postoli kallaði, iafnskiott sem hann kom þangat[18], æ þar kominn lyð sva mælandi: „Friðr se yðr[19] ollum, sem[20] bunir erut at trua sannleiknum[21]. En þeir, sem honum trua, eigu þackar van af guði, sem auðsynt er, ok þeir munu[22] þiggia af[23] honum ômbun hinnar hæstu giafar, ef þeir ganga rettlætis stiga[24]. En þat rettlæti skulu ver æ [þann hatt[25] nema, at lia eyrun til at heyra, hversu rettliga skal[26] lifa, þviat fyrst samir oss at leita rettlætis guðs ok rikis hans. Þviat[27] riki hans er ômbun[28]

1 fiolkyngi ok *tilf.* B. 2 [*saal.* A^{12}; treystr B^{1}, traustr B^{2}; treystiz hann A^{3}. 3 at B. 4 disputanar B. 5 [*saal.* A^{1}; mikinn þora (fiolda B^{2}) manna B; mikinn þora A^{2}; marga menn A^{3}. 6 [þess dags A^{3}. 7 disputanar B. 8 biðandi A^{3} B^{2}. 9 komu B. 10 fiolda A^{23} B^{2}. 11 *saal.* B; þa A. 12 Simonem B. 13 [hialpar monnum (ollum B^{1}) B. 14 *saal. rettet*; skipaði *alle Haandskrifter.* 15 mestu A^{2}; hinni mestu B. 16 merkismenn B^{1}; merkismann B^{2}. 17 at *tilf.* B. 18 þannig A^{3}; a þingit B. 19 ok *tilf.* B. 20 er B. 21 sannleikinum A^{2} B. 22 at skyru *tilf.* B. 23 *Her beg. atter* B^{3}. 24 gôtu A^{3}. 25 [þa leið B. 26 ma A^{2} B. 27 i *tilf.* B^{3}. 28 ok *tilf.* A^{12} B^{3}.

þolinmæði[1] ok[2] annarra dygþarverka[3]; i þvi riki er goðum mònnum fyrirbuin eilif sæla, su er kaupiz með andvirði goþra verka; þar skulu vandir menn, þeir sem moti gera guðs vilia, taka eilifan ufagnat uþrotnandi pisla fyrir andvirði[4] illra verka. Þvi skulu ver i þessu lifi settir með rettri tru kenna guðs vilia ok forvitnaz[5], hvat satt er, þviat sa sem [eigi hefir[6] retta tru ok aðr vill[7] eigi enda[8] sin vánd verk, en hann gangi til profanar, hvat sannleikrinn er, mun hans eptirleitan heimslig[9] ok [litils hattar verða[10] til nytsemdar, þviat sa leitar þess, er [hann ma eigi finna[11]. En þviat ver lifum litinn tima i þessi verolld, ok skulum allir þola i enda veralldar guðs dóm, ættim ver sva við at buaz, at hann sneriz oss til nytsemdar en eigi til vanda. Fyrir þvi ættim ver um alla luti fram eptir þvi at leita, hversu ver hagaðim sva[12] varum verkum, at ver mættim fa hit eilifa lif. Þvi er þat mitt atkvęði ok sva spamannzins, at af þeim aullum, er sik iata guði trua, se eptir rettlætinu leitat. En sa, er þat hefir með ser, er hann[13] truir sannara[14], leggi þat fram eptir minu boði, ok þo með þolinmæði ok hóglyndi. Ok fyrir þessa sauk hof ek með þvi min heilsanarorð til yðvar at æsta[15] yðr ollum fullkomins[16] friðar."

55. Simon magus andsvaraði þa: „Eigi þurfum ver friþar þins, þviat [ver megum ecki vætta at vinna[17] sannleikinn at finna, ef [friðr ok[18] samþycki er halldit[19] var i millum, þviat [ribballdar ok saurlifismenn[20] hafa frið sin i milli, ok hver illzka er annarri samþyck. Vinnr þa ok þetta þing enga gagnsemd þeim, sem vár orð heyra, ef ver giolldum her til samþycki, at friðr se með ollum, þviat þar fyrir svikium ver þeira eyru ok munum þo með ovinattu skiliaz. Þvi vil ek eigi, at þu biðir friðarins, bið helldr bardagans, leita eigi vinattunnar, þeirar sem buin er at samþyckia rettum[21] þrætum. En þat vil ek, at þu vitir fyrir alla luti fram, þar sem þu girniz friðinn, at hann ma alldri faaz, [þar sem[22] .ii. deila, nema annarrhvarr se yfirstiginn ok falli fyrir òðrum."

56. Hinn sæli Petrus mællti þa: „Hvi óttaz þu, Simon, at

1 þolinmæðis A^3. 2 oþrotnanlig nægð *tilf.* B^3. 3 rettlætisverka B^{23}; *fra* riki hans *hertil mgl.* B^1. 4 andvirki A^2. 5 forvitna A^2, vita A^3. 6 [hann hefir eigi A^1. 7 hann *tilf.* A^1. 8 emendera B. 9 heimsklig A^2. 10 [ostorvirk vera B. 11 [eigi ma finnaz B. 12 þess A^2 B; þessum A^3. 13 *saal.* B; annat A^1; hitt A^2, hinn A^3. 14 annat B^{23}. 15 æskia B^{23}. 16 *Her mgl. 1 Blad i* B^2. 17 [oss vantar ecki vætta A^1. 18 [*mgl.* B^1. 19 [friðr er halldinn ok samþycki B^1. 20 [ladrunar ok portlifismenn B. 21 raungum A^1. 22 [ef B^3.

heyra opt friðinn[1] boðaðan, eða veitz þu eigi, at friðr er fylling[2] lôgmals ok algiorleikr[3]? Orrostur verða af syndum. En þar sem eigi er [syndin, þar er[4] friðr varðveittr i disputeranum[5], er þa auðvellt at finna, hvat sannleikrinn kennir oss at vinna."

57. Simon mællti: „Aull þin orð hafa ecki at segia. En nu mun ek syna mátt ok megin guðdoms mins, sva at þer mun þess hugar lia at falla til fota mer ok vegsama mik. Ek em enn fyrsti kraptr aan upphafi ok enda. En þvi geck ek i kvið konu þeirar, er Rachel het, ok var ek fra henni fæddr með mannligum likama[6], at ek mætta mônnunum synaz. Einn[7] tima feck [moþir min[8] mer sigð i hônd ok bað mik skera korn. Ok er ek kom[9] til akrsins, þa mællta ek: „Þu sigð, sker nu upp akr þenna." Hun skar þa sem [.x. menn[10]. Mer er oll skepna hlyðin. Ek flyg i lopti ok blanda ek minn likama við elld, sva at allt saman syniz einn likami. Ek em sannr guð af himni fluttr fyrir hendr engla minna. Ok eigi at eins hefi ek þetta gert, helldr ma ek með ollum tilraunum[11] profa mik vera guðs son, þann sem stendr at eilifu, ok ek mun alla þa, er aa mik trua, láta með þvi[12] moti eilifa vera. En [þin orð[13], Petre, ero tóm, ok ecki sannleiksverk mattu syna, sva sem sa galldramaðr, er þik sendi, mátti eigi sialfan sik leysa af pisl[14] krossins. En ek ma sva gera, at þeir sem mik vilia með hondum taka, sia[15] mik með ôngu moti. Ef ek vil flyia, ma ek fara i gegnum fioll ok hamra sem um blautt[16] leir; þo at ek stiga fyrir fiôll ofan, kem ek heill til iarðar. Ef ek verð bundinn, leysi ek sialfan mik, en[17] læt þa bundna vera[18], sem mik binda[19]; þo at ek se i myrkvastofu settr, lukaz þær[20] upp sialfar fyrir mer. Ek ma[21] lifga likneskiur, at þeir, sem þær sia, hyggi menn vera. Ek læt þar ny[22] alldintre upp renna, sem mer likar, ok [skoga vera[23], þar sem aðr voru[24] eigi. Ek skipti likium aa hveria leið, er mer likar, [sva at ek verða eigi kendr[25]. Ek ma synaz með þrennum aasionum, stundum sauðr, en stundum geit, eða með annarra kvikvenda likium. [Ek synumz stundum barn eða ungmenni, stundum gransprettingr,

1 nefndan eðr *tilf.* B^3. 2 *saal.* B^3; fullting A B^1. 3 algerligleikr A^3. 4 [*tilf.* *B*. 5 disputanum *B*. 6 likam *B*. 7 A einum *B*. 8 [hun B^3. 9 *Her mgl. 2 Blade i* B^1. 10 [maðr *B*. 11 raunum A^2. 12 þviliku *B*. 13 [mal þin *B*. 14 pinu *B*. 15 siae *B*. 16 blautan A^3 *B*. 17 ek *tilf.* *B*. 18 *mgl.* *B*. 19 bundu *B*. 20 *saal.* A^{13} *B*; dyrnar A^2 21 sva *tilf.* *B*. 22 nytt *B*. 23 [skogar vaxa *B*. 24 eru *B*. 25 [at ek mega eigi kendr vera *B*. 26 *tilf.* *B*.

stundum gamall ok hæruskotinn[1]. Þo at ek fliuga i lopt upp, ber ek þaðan gull, ef ek vil. Konunga ma ek lata tigna mik, opinberliga [mun ek vegsamaðr vera[2] með guðligum sæmðum, sva at mer mun skurðgoð smiðat, ok þvi munu fornir færþar vera. Hvat þarf [þetta mal orðum at lengia[3], ek ma gera, hvat er ek vil, ok margra þessarra luta ero raunir allzkonar[4], en hinar munu allar fram koma, sem ek hefi fyrir sagt.“

58. Þa er Simon hafði enda gert æ[5] sinni taulu, tok hinn sæli Petrus sva til mals: „Þat er auðsynt, Simon, at nu hefir þu með sialfs þins munni iatat æ þik flærð ok fiolkyngi en eigi guðdómi.“ Allr lyðr romaði[6] vel þessi orð Petri. Hann mællti þa til Simonem: „Hvilikir munu þeir[7] verða, er eptir þer[8] hverfa?“ Simon svaraði: „Eilifir ok odauðligir sem ek em[9] sialfr.“ Petrus mællti: „Hvart truir þu upprisu dauðra manna?“ Simon svaraði: „Með ollu eigi.“ Petrus mællti: „Hvi villtu liuga, þar sem þu kallaz[10] guðs son, en þu ert at sônnu svikari ok galldramaðr? En varr meistari, er bæði er guðs son ok mannz son, er opinberliga goðr; er þat ok kunnigt gert ok predikat [þeim, sem viðkvæmiligt er ok þat mun predikat[11], at hann er sannliga guðs son. En þu ert þvi siðr guð, at þu hefir at minni vitand i [þinni geymslu[12] lik barns, þess er þu hefir myrt, veitir fiandinn[13] þer frettanda at þeim lutum, er þik forvitnar, andsvôr or þeim[14] litla[15] buk. En ef þu villt nu eigi i stað [við gânga[16], at þu ser galldramaðr, munum ver, er æ Krist truum, fara ok rannsaka herbergi þitt, ok man þat[17] ollum auðsynt vera, at þu ert galldramaðr.“ Þa er Petrus hafði þetta mællt, tok Simon at guðlasta ok [bannaz um[18], ok giorði mikit hark um sik, sva at [ôngvir þottuz[19] æ mega heyra. Hinn sæli Petrus stoð uhræriligr[20] ok tok at æsaka Simonem, at eigi syndiz hann stôckva[21] fyrir[22] illyrðum[23] hans. Þa tok allr lyðr at reiðaz Simone ok hrinda[24] honum ut um þann mur, sem settr var um motfialar[25] þær, sem þingit[26] var æ. Ok at aptrlæstum durum[27] var Simon einn uti. Hinn sæli Petrus

1 [*tilf. B.* 2 [er ek vegsamaðr *B.* 3 [lengra *B.* 4 alkunnar *A*² *B.* 5 at *A*². 6 *saal. B*; romani þyðiz (þyddiz *A*², þydduz *A*³) *A.* 7 menn *tilf. B.* 8 likia eða *tilf. B.* 9 *mgl. B.* 10 segir þik *B.* 11 [*mgl. B.* 12 [þinum vitum *B.* 13 diofull *B.* 14 hinum *tilf. A*². 15 *Her beg. atter B*². 16 [veita viðgôngu *B.* 17 þa *B.* 18 [blota *B.* 19 [engi þottiz *A*³ *B.* 20 *saal. B*; uhræðiligr *A.* 21 stockinn vera *A*³. 22 honum ok *tilf. B*³. 23 *saal. B*; illvirkium *A.* 24 hrundu *B.* 25 *saal. A*¹³; motfialir *øvr.* 26 þingat *B.* 27 dyrum *øvr.*

[stauðvandi háreysti folksins[1] mællti þa at fengnu hlioði: „Bræðr minir! Þolinmoðliga byriar oss at þola illa menn, vitandi at guð þolir[, at þeir lifi[2] til aakveðins tima, þess er hans[3] diuphugut forsia hefir þeim settan, þo at hann megi iafnan svipta þa lifi, at þeira illzka hegniz i[4] almenniligum domi. Eða fyrir hvi skulu ver eigi þola þat, er guð þolir[5]?“ Ok er þeir ætluðu at rannsaka Simonem, sa þeir hann fliuga [i lopt upp[6] hia turni sinum, var hann þa i brottu með allt sitt. Petrus mællti þa: „Nu megit[7] þer sia, at Simon vill eigi lata rannsaka sik. En þer[8] allir, sem nu vilit[9] til Kristz snuaz [ok iðraz andmarka[10], þa veitit honum nu vegsemð með knefalli.“ Ok þa er mikill fiolði [allra þeira manna, sem[11] aa þinginu voru, knefellu, leit Petrus til himins ok bað með tárum, at guð leti ser sóma at þiggia þa alla meðr sinni giætzku, er til hans kriupa[12] flyiandi undan diôfuls valldi. At lyktaðri bæninni reis Petrus upp ok bað alla með guðs friði fara i sitt herbergi, en koma þar aardegis at heyra hans formæli, ok mun þa, sagði hann, lysaz fyrir yðr sannr kraptr almáttigs guðs til hialpar ôndum yðrum ok likômum[13]. En her mun eyþaz atrunaðr við Simonem fra þessi stundo.

59. Um morgininn[14] i lysing kom einn af lærisveinum Simonis, [sa er Marcellus het[15], kallandi[16] Petrum [ok mællti[17]: „Bið ek þik, heilagr postoli guðs, [at þu takir[18] við mer syndugum[19] manni aðr blektum af flærð Simonis, þviat ek hefi her til truat honum sem himneskum guði, þviat ek sa [hann gera[20] marga undarliga luti. En þa er ek heyrða [af þer[21] sannleikinn, syndiz mer hann maðr ok illr maðr. En þa er hann flyði heþan, skilða ek ecki til fullz illzkur hans, ok fylgða ek honum einnsaman. Sem hann sa mik ser fylgianda, bað hann mik sælan kominn ok leiddi mik[22] i þat hus, sem katel hans voru[23] inni. En þa er miðnætti var, vakti hann mik sva mælandi: Ek mun gerà þik ollum monnum betra, ef þu vill[24] með mer staðfestaz. Ek mællta þa: Allt til enda skal ek þik alldri[25] fyrirlata.“ Simon mællti

1 [stöðvaði h. f. ok A^2; stöðvaði akafa lyðsins ok hareysti ok *B*. 2 [þa *B*. 3 *tilf. B*. 4 a *B*. 5 vill þola *B*. 6 [*mgl. B*. 7 megu A^2. 8 þeir A^1. 9 *saal.* A^{23}; vilia A^1 *B*. 10 [*saal.* B^2; ok iðraz synda sinna *A*; *mgl.* B^3. 11 [manna, er þar B^3. 12 *Her beg. Fragm.* 13 likamum *Frg.* 14 myrgininn *Frg.* 15 [*tilf. B*, *Frg.* 16 til *tilf. B*, *Fr.* 17 [*mgl. øvr.* 18 [tak þu *B*, *Frg.* 19 veslum *B*. 20 [at hann gerði *B*. 21 [*tilf. B*, *Fr.* 22 eftir ser *Frg.* 23 varu *Frg.* 24 *saal.* A^1, *Frg.*; villt *øvr.*; allan tima *tilf. B*, *Frg.* 25 eigi *B*.

þa: Sver mer nu i stað at hallda þessi[1] fyrirheit[2]. Ok ek giorða, sem hann bað. Þar eptir lagði hann aa herðar mer nóckur uhreinindi ok sina rækiliga leynda luti. Bar ek þa at hans boði til siovar. Við komum skiott til skips, tok hann þa af minum herðum byrðina ok bar sialfr[3] aa skip, ok kom[4] braðliga til min [ok hafði[5] þa ecki með at fara[6], þviat hann hafði þvi[7] i siovar diup sóckt. Hann bað mik með ser fara, ok kveðz i brott ætla þaðan[8] ok[9] koma um siðir i Romam ok faa þar sva mikinn metnat, at hann mundi [þar fyrir[10] guð truaðr vera ok vegsamaðr með guðligum sæmdum, þa mun ek auðga[11] þik með allri gnótt penninga, [ok at[12] þer liki[13] aptr at fara, man ek marga þionostumenn fa þer til[14] fylgdar. En ek festa þa óngvan[15] trunat aa sógnum hans, siþan ek var með ollu viss vorðinn illzku hans, ok at hann var galldramaðr ok svikari. Þvi andsvaraða ek honum aa þessa lund: [Varkynn mer, þott[16] ek fara eigi heðan i brott með þer af Cesarea, þviat ek em krankr i fotum. Her er ok husfreyia min með bórnum ockrum litt vóxnum, ok ma ek eigi skiliaz við þau. Hann svaraði mer aa þessa lund: Mikil heimska er þat[17] ok leti at briotaz aa þa leið, sem þu gerir nu, við giptu þinni, ok sannliga muntu iðraz þann tima, er ek kem i Romam ok þu frettir mina sæmð. Eptir þat let hann fra landi, en ek for aptr hingat biðiandi, at þu takir mik blektan með svikum Simonis til sannrar iðranar.“ Hinn sæli Petrus tok þenna mann feginsamliga[18] ok bauð honum at sitia uti aa [motinu milli annarra manna[19], til þess er hann segði honum, hvat hann skylldi gera. En postolinn gekk [fram aa þingit[20] ok sa þar kominn myklu meira mug en [hina fyrri daga[21].

60. Hann geck þa i hinn hæsta stað ok leiddi fram[22] þenna mann, er Marcellus het ok til hans hafði komit fra Simone. Birti hann þa alla nu greinda frasógn um leynda luti sins meistara ok brottferð ok um alla fiolkyngi, ok[23] sagði ser [afhenda alla villu Simonis[24] ok villdi skirn taka. Hinn sæli Petrus talaði þa til

1 þessor A^1. 2 orð A^3. 3 *saal.* *B*, *Frg.*; mik *A*. 4 ek *tilf.* A^{12}. 5 hafða ek A^{12}. 6 [ok hafði þa ecki meðferðar A^3; ecki berandi *B*, *Frg.* 7 henni *B*, *Frg.* 8 heðan *Frg.* 9 mundi *tilf.* *B*, *Frg.* 10 [*mgl.* *B*, *Frg.* 11 auka A^3. 12 þo at *B*, *Frg.* 13 [ef þer likar A^2. 14 *Her beg. atter* B^1. 15 engan *B*. *Frg.* 16 *saal.* A^2 *B*, *Frg.*; várkunn er mer þat, at A^1; varkynn mer þat, at A^3. 17 þer B^1. 18 með fegins hendi A^2 *B*, *Frg.* 19 [motfiolum hia oðrum monnum *B*, *Frg.* 20 [þa a mot *B*, *Frg.* 21 [hinn fyrra dag A^3, *Frg.* 22 með ser *Frg.* 23 at hann *tilf.* *B*. 24 Simonar B^2; [af hendi alla simonia A^3.

folksins: „Nu hafit þer set ok heyrt, með hverium atburð sia maðr hefir til min komit, er yðr gorir[1] kunnigar flærðir Simonis, sva ok hversu hann hefir sinni galldrasmiðiu saukt i siovardiup, eigi sakir iðranar, helldr til þess at eigi mætti hans aurskemð[2] opinber verða, sva at hann yrði at þola lôgliga pinu fyrir sin vánd verk.“ En eptir þetta sagði allt folk ser afhendis[3] [allan ætrunat við Simonem[4]. En Petrus postoli predikaði lengi fyrir þeim[5] ok gaf heilsu siukum monnum ok skirði þar mikinn fiolða folksins i nafni Kristz. Tok þa skirn Clemens, er fyrr var nefndr, með ollu sinu fôruneyti, ok lagði alla sina peninga i valld Petri postola ok bað hann fara með ser i Romam at predika þeim monnum guðs orð, sem heyra villdo[6]. En postolinn[7] letz fyrst mundo reka guðs eyrendi[8] um Judeam eptir hans boði, en vitia Rómam æ fyrirætlaðri tið af[9] guði ok enda þar lif sitt at hans vilia.

61. I þann tima predikaði hinn sæli Petrus um Judeam ok Syriam ok eyiar, þær er liggia i[10] Gricklandzhafi, ok um ônnur lônd nælæg. Clemens, er fyrr var nefndr, gerðiz lærisveinn postolans[11] ok fylgði honum iafnan. Þeir menn voru ok með honum, er annarr het Niceta en annarr Aqvila. Sva bar til [eitt sinn[12], at skip, þat er Petrus var æ, kom við ey þa, er Korpo er kôllut, ok dvôlduz þeir þar nôckura daga i einni hôfn. En Niceta ok Aqvila gengu æ land ok komu þar, sem fiolmenn stefna[13] var, ok boðoðu[14] þeim monnum ollum, sem heilir villdo verða sinna sotta, ok sva ollum þeim, er guðs orð villdo heyra, til skips at finna postolann Petrum. Þa geck at þeim kona ein ok mællti við þa: „Mun mer at nôckurri hialp verða, ef ek fer at finna yðvarn meistara?“ Þeir Niceta ok Aqvila svara: „Ef þu ert sannr olmosumaðr[15] ok vilir þu trua æ Krist, mantu sem allir þeir aðrir, sem at falslausu vilia hans kenning hafa, miskunn fæ af hans fundi.“ Annan dag eptir kom hin sama kona æ fund Petri ok fell til fota honum biðiandi ser olmusu. Petrus mællti: „Fyrir hvi þarft þu olmosu at þiggia, eigi uheillig[16] kona, at þvi er [mer syniz[17]?“ Hun svaraði: „Husfru min er likþræ, ok vinn ek til matar ockr, af þvi bið ek olmosugiafa.“ Petrus mællti:

1 *Her ender Frg.* 2 *saal.* A^{13}, ôrskemd A^{2}, ǫrskemd B. 3 *saal.* A^{12}; af hendi A^{3}, afhendan B. 4 [alla villu Simonis ok allan trunat við hann A^{1}. 5 folki B. 6 villdi B. 7 Petrus B. 8 orð B^{1}. 9 hinum sama (sanna A^{1}) *tilf.* A. 10 miðiu *tilf.* B. 11 Petri B. 12 [einn tima B. 13 leikstefna B. 14 buðu B^{23}. 15 þurfamaðr B. 16 *saal.* A^{23}; uheilig B^{23}; oheilligri A^{1} B^{1} 17 [ek hygg B^{23}.

„Hvat skylldar[1] þik til at vinna fyrir konu þessi?“ Ok þa er hun skylldi þat inna, komz hon við miok ok matti lengi[2] engu orði upp koma. Þa mællti Petrus: „Þat er ætlan min, at þu munir verit hafa gôfug kona at metorðum ok kynferð[3] ok auðig at femunum, en nu komi þer i hug hin fyrri ęfi þin ok skammiz þu nu feeleysis þins ok aumleiks þess, er nu er yfir þik kominn.“ Hun svaraði: „Rett hyggr þu þetta, herra minn.“ Petrus mællti þa: „Komi hingat husfru þin til min, ok siam, hvat i geriz.“ Eptir þat var hin siuka kona þangat flutt ok lôgð fyrir fætr Petro. Hann mællti þa: „Vilit þit trua aa guð fauður almatkan ok Jesum Krist son hans ok aa helgan anda?“ Þær svara: „Trua vilium við, sem þu kennir.“ Petrus signdi[4] þa hina likþraa konu, ok varð hun þegar heil [af likþraa sinni[5]. [Eptir þat[6] voru þær skirþar i nafni heilagrar þrenningar. For su kona, er heilsu hafði fengit[7], til frænda sinna með orlofi Petri postola. En su kona, er henni hafði þionat, beiddi at fylgia Petro postola ok heyra kenningar hans optliga. Var henni ok þat veitt. Reðz hon i fylgð[8] með þeim helgum konum, sem i ferð[9] voru með Petro postola, en eigi vissu menn um stund, hver hon var.

62. Nôckuru siðarr komu þeir Petrus skipi sinu við ey, þa er Ciprus heitir, þar voru þeir i hôfn nôckurri eigi [allskamma stund[10]. Þar geck Petrus postoli aa land upp hvern dag ok baðz fyrir lôngum aa bergi[11] nôckuru, þvi sem[12] nær var hôfninni. Þar fell[13] einum megin hia þessu bergi vatnfall[14] mikit. Sva bar til, at aa einum[15] degi kom karl gamall ofan[16] af landi, sa [var miok haarr i skeggi[17]; hann stoð þar .iii. daga miok sva[18] naliga i sômum sporum ok heyrði[19] til bænahalldz postolans ok formælis, þess er hann veitti monnum, predikandi helga tru þeim sem til hans komu[20]. Þessi karl mællti ecki orð aa þessum .iii. dogum. Hinn þriðia dag at aptni[21] þa [bioz hann i brott at ganga. Hann mællti þa[22] þessi orð til Petrum[23] ok hans forunauta: „Þessir menn litaz mer goðir i skapsmunum sinum ok staðfastir en eigi vitrir.“ Postolinn heyrði þessi orð hans ok bað sina

1 *saal.* A^{1} B^{2}; skylldir *øvr.* 2 *tilf.* *B.* 3 kynferði A^{2} B^{23}. 4 signaði A^{23} B^{1}. 5 [*mgl.* B^{23}. 6 [Siðan *B.* 7 tekit A^{3} *B.* 8 ferð *B.* 9 fôr *B.* 10 [allskamt fra A^{3}. 11 biargi *B.* 12 er *B.* 13 var B^{1}. 14 vatn A^{3}. 15 einhverium A^{23}. 16 at þeim *tilf.* A^{2} 17 [var miog hárr B^{1}; hafði miok hærur A^{3}. 18 alla *tilf.* *B.* 19 hlyddi *B.* 20 kvamu A^{1}. 21 apni A^{2} B^{2}. 22 [er hann bioz burt at ganga, mællti hann B^{23}. 23 Petrs postola *B.*

menn færa ser[1] karl þenna. Þeir toku karl ok leiddu fyrir [Petrum. Postolinn[2] mællti [þa: „Hverr ertu?“ Hann svaraði: „Ek em varðkarl einn fatækr, en ættaðr af Róma.“ Petrus mællti[3]: „Fyrir hvi kallaðir þu oss goða menn ok staðfasta i skapi ok þo ovitra?“ Karl svaraði: „Þvi kallaða ek yðr goða menn ok staðfasta i skapi, at ek heyrða, hversu ohrapalliga[4] þer mælltuz[5] fyrir við guð yðvarn, þat ma ek skilia i orðum yðrum, at þer elskit giætzku en hatit udaðir ok illifi[6]. En þvi kallaða ek yðr uvitra, at mer [skildiz sem þer kallaþit[7] mann dauðan vera guð yðvarn ok truit aa hann. En þat ma hverr vitr maðr skilia, at einn er guð eilifr ok almattigr[8] ok óumræðiligr.“ Petrus mællti: „Þu kallar oss uvitra, fyrir þat er var truum[9] aa mann dauðan. En ek kann[10] þer segia, at hvarki þu ne nôckurr annarr ma allvitr[11] vera, nema hann skili þat, at sa hinn sami, er þu kallaðir[12] dauðan vera ok ver truum[9] aa, er bæði[13] maðr dauðligr ok guð lifandi, almattigr ok oumræðiligr.“ Karl mællti: „Hversu megit þer slikt syna satt vera, ufroþir menn ok iþrottalausir?“ Petrus mællti: „Kannt þu iþrottir margar[14]?“ Karl mællti: „Var þat at ek kunna iþrottir.“ Petrus mællti: „Þat vil ek, at þu dveliz með oss nôckura daga, ok mun ek lata til reyna um iþrottir þinar.“ Karl mællti: „Giôrum[15] sva.“

63. Annan dag eptir let Petrus postoli Clemens[16] koma til mals[17] við karl þenna, þviat hann þotti algiôrr at ollum .vii. iþrottum, þeim sem[18] Romverium voru i þann tima kiærar. Toku þeir þa at kannaz við um iþrottir sinar, ok reyndiz sva, at hvartveggi þeira kunni allar iþrottir, þær sem spekingar voru vanir at kunna i þann tima. Eptir þat lôgðu þeir fram hinn fyrsta dag at disputera[19] sin i milli af þeiri iþrott, er gramatica heitir; hun segir[20], hversu rettliga skal [hvert orð fram segia[21], ok hversu [aull orð skal hneigia[22] aa latinu tungu. Annan dag lôgðu þeir fram fyrir sik þa iþrott[23], er retorica heitir; hun kennir malsnilld alla. Þriðia dag geck fram dialectica, er þrætur kann skilia. Fiorða dag foru þeir yfir musicam, er sôngiþrott[24] er. Hinn

1 honum *øvr.* 2 [hann. Petrus *B.* 3 [*mgl. B.* 4 uhraparliga *A*[3] *B.* 5 baðuz *B*[1]. 6 illlifi *A*[1]. 7 [skilz sem þer kallit *B.* 8 ok obrigðiligr *tilf. B.* 9 trum *B*[1]. 10 vil *A*[1]. 11 vitr *A*[2]; alvitr *B.* 12 kallar *B.* 13 guð ok maðr *tilf. B.* 14 nockorar *B*[1]. 15 gior *B.* 16 Clementem *B.* 17 *saal. A*[3] *B*[1]; tals *A*[2] *B*[23]; motz *A*[1]. 18 er *B.* 19 disputa *B.* 20 kennir *B.* 21 [at hveriu orði kveða *B.* 22 [rettliga hneigiaz skal *B.* 23 list *B*[23]. 24 *saal. A*[1] *B*[1]; sôngsiþrott *øvr.*

fimta dag var kônnut arithmetica[1], er taulvisi alla greiðir. Hinn setta dag geck fram geometria, [en hun[2] kennir, hversu mæla skal hæð eða dypt, lengð eða breidd vel hvers lutar. Sva kannaðiz til, at allar þessar iþrottir kunni þessi hinn gamli maðr nôckuru framarr en Clemens, ok kunnu þo baðir vel. Siþarst toku þeir at tala um stiornurims iþrott, er astronomia heitir. Þar villdi hinn gamli maðr ser ecki lata um finnaz ok [ecki um[3] tala. Clemens mællti þa: „Hvart er, at þu kannt þessa iþrott verr en aðrar, eða fyrir hvi lætr þu þer her sva fátt um finnaz?“ Karl mællti: „Þessa iþrott þottumz ek einna[4] bezt kunna, en þat[5] hefir mer sva miok brugðiz, at ek þickiumz nu ôngu mega treysta um iþrottir minar.“ Clemens mællti: „I hveriu hefir þer þat mest brugðiz?“ Karl svaraði: „Þat tregar mik miðk at segia þer.“ Clemens tok þa at grafa[6] þat mal miok. Var þa ok hinn sæli Petrus við malstefnu þeira ok bað hinn gamla mannn inna[7], hvat yfir hann hafði[8] gengit. Karl mællti þa: „Ek átta goða konu raðvanda, at þvi er ek ætlaða. Ek átta við henni .iii. sonu. Hun villtizt oll fra mer ok lagði illt[9] fyrir sik. En broðir minn sannaði þat fyrir mer með stiornugang, at su kona matti[10] með ôngum kosti raaðvônd vera til elli, er þa væri fædd, er sa hafði[11] verit stiornugangr, sem hann sagði [verit hafa[12] aa hennar burðartið. Siðan hefi ek allr [fyrirvorþit mik[13], ok fyrir þvi trui ek ecki aa stiornuiþrott mina.“ Petrus mællti: „Þat er[14] villa mikil, at þu ætlaðir, at stiornugangr mundi raða mega raðvendi konu þinnar. Hygg ek, at þu munir[15] átt hafa goða konu ok raðvanda. En nu [byð ek þer[16], at þu segir mer athôfn þina ok nafn þitt ok konu þinnar ok sona þinna, ok ma vera, at þer verði at[17] þvi nôckur huggan.“ Karl tok þa til mals ok sagði sva.

64. Ek heiti Faustinianus, ek átta .ii. bræðr, het annarr Flavius Clemens, er gaufgaztr var Romveria undir Augusto keisara[18], en annarr het Bassus. Ver erum allir systrungar [fyrr nefndz cesaris[19] Augusti. Systir var heitir Plautilla. Ek hafða heimili i Róma ok sva mikinn framgang, at ek var skipaðr[20] hôfðingi allra senatorum i borginni af [Augusto cesare[21]. Ek hafða ok

1 *saal.* *B*; arismetica *A*. 2 [er *B*. 3 [eyfid til *B*. 4 *mgl.* *B*. 5 hon *B*. 6 *saal.* *B*; gruna *A*. 7 segia *B*. 8 hefði A^3. 9 rað *tilf.* A^2. 10 mætti A^1. 11 hefði B^1. 12 [vera *B*. 13 [*saal.* A^1 *B*; vorðit mik fyrir A^2, fyrirvorðin mik A^3. 14 var *B*. 15 munt B^2. 16 [bið ek A^3. 17 i B^{23}. 18 cesari A^3. 19 [keisarans B^{23}; nu nefndz hofðingia B^1. 20 settr *B*. 21 [hinum sama keisara *B*.

rað[1] yfir þeim heruðum, er liggia við Antiochiam hôfutborg Syrie. Ek atta mer eiginkonu[2] romverska at kyni, hun het Mathidia. Þessi kona var harðla væn at aaliti, raðvônd ok vitr, en iðin at dyrka heiðinna manna [sið ok þeira skurðgoð[3], en ek færða fornir skurðgoðum at sið Romveria en eigi af alhuga. Var þat mal manna, at ek væra miok algiôrr at veralldar speki[4]. Ek truða einn vera almatkan guð, þann er ollu stiornaði. Við husfreyia min áttum þria sonu[5], het einn Faustinus, annarr Faustus, hinn þriði Clemens kallaðr með nafni fauðurbroður sins lifanda. En er þeir voru baðir or bernsku[6] komnir, lagði Bassus broðir minn hug aa Mathidiam eiginkonu mina ok villdi bleckia hana með fiolkyngi at mer ovitanda. En er hun fann illvilia hans, leitaði hun ser raðs at styra[7] undan illzku hans, þviat hun var raðvônd. Einn dag kom hun fyrir mik buin aa þann hatt, sem hon var þa vôn, er hun færði fornir goðunum, ok mællti: „Mer hefir lengi verit aahyggia um þat, hvat leggiaz mundi fyrir sonu ockra; en nu hefi ek gengit i hof solarguðs[8], þess er Apollo heitir ok alldri ma liuga, ok fært honum fornir ok frett hann eptir, hvat leggiaz mundi fyrir sonu ockra, en hann gaf mer þessi andsvôr: „Tak þu sonu þina .ii. Faustum ok Faustinum, ok far með þa i Syriam [ok sel[9] þa til læringar hinum visuztum spekingum; þeir munu verða gôfgir kennimenn. En Clemens son þinn skal heima vera með feðr sinum honum til hugganar, mun'at honum verða vegr frændum hans ok ollum romverskum lyð at eilifu.“ Við þessi orð varð ek dapr miok, ok eptir langa þôgn mællta ek: „Ef þat er guðs fyriræetlan[10], at sva skuli verða, sem þu segir, þa man þvi engi hneckia.“ Siþan bio ek skip gott, ok geck þar aa kona min ok .ii. hinir ellri synir ockrir með miklum fiarlutum ok vegligu[11] fôruneyti. Þeim forst vel, [þar til er þau komu i[12] Sikiley. Sem[13] þau foru[14] i nánd við borg, þa er Patera[15] heitir, en hun stendr aa Gricklandi, tok þau utsynningr steinoðr[16] ok keyrði um nott at ey þeiri, er Korpo[17] heitir, þar leysti[18] skipit [undir þeim[19]. Feck ek þa frett af, at þar hefði fariz menn allir ok allir penningar. Ek kunna þvi sva illa, at ek lôgðumz i reckiu[20] ok hellt varla vitinu sakir þessa mins harms.

1 forrað *B*. 2 eignarkonu A^{23}; husfru B^{23}; huspreyiu B^{2}. 3 [guð *B*. 4 spekt *B*. 5 syni A^{23}. 6 barnæsku A^{2} *B*. 7 fara A^{3}. 8 solargoðs *B*. 9 [seliandi *B*. 10 vili ok fyrirhyggia *B*. 11 vegsamligu A^{23}; vegsæmiligu *B*. 12 [til þess er liðr (þau liðu um B^{23}) *B*. 13 En er *B*. 14 voru B^{1}. 15 Patra B^{1}. 16 mikill A^{3}. 17 Corpu A^{3}. 18 lesti A^{3}. 19 [i sundr B^{2}. 20 af *tilf.* A^{3}.

Þa for Bassus broðir minn til fundar við mik ok let allgoðvættliga[1] ok mællti: „See ek, broðir, at þu ert harðla dapr af mannnamissi þeim, er þu hyggz fengit hafa. En ek ræð þat þu kastir af þer harmi þinum ok gôriz stauðugr við[2], þott þer þicki eigi allt at þinum vilia ganga, þviat ek kann segia þer, at kona þin er aa land komin með miklum fiarlutum, ok er nu i austrhalfu heimsins langt or Rómveria velldi, gefin einum sinum þræli, þeim er lengi hefir verit virktamaðr[3] hennar.“ Við þessi orð[4] varð ek miok styggr[5], sva at ek matta eigi lengi orði upp koma. Þa settumz ek upp ok mællta ek: „Broþir, hvat hyggr þu, hver stiarna þvi mun[6] valldit[7] hafa með skôpum, er sva illa hefir skipaz lyndi konu minnar?“ Hann mællti: „Gôngum við i virktahus ockart, þar sem allr stiornugangr er[8] i.“ Ok er við vórum þar komnir, mællti hann við mik: „Ser þu nu, broðir minn, hversu stiornurnar ganga.“ Ek svaraða [: „Ek se[9] at visu.“ Hann mællti þa: „Þickiz þu skilia, hvar Venus mun staþit hafa aa burðartið eða aa getnaþartið konu þinnar?“ Ek svaraða, at ecki mætta ek ętlan aa þat koma fyrir harmi minum. Bassus mællti þa: „Þess minnir mik, at Venus muni staþit hafa i þeim stað, sem sol rennr[10] upp, þa er dagr er sem skemmztr, aa burþartima konu þinnar. En [ef þa er[11] fædd kona[12], ma hun[13] eigi raðvônd vera, ef hon verðr fulltiða.“ Viðr þessi orð hans varð ek ukveða, ok villda ek upp fra þvi ecki [við hann[14] tala. Eptir þat tok ek at heita a [hinn hæsta[15] guð, at hann kendi mer þat rað, er bezt gegndi, hvat ek skyllda fyrir mik leggia þaðan ifra. Kom mer þa i hug, at ek hafða[16] valld yfir þeim heruðum, sem[17] voru nær Antiochia, þotti mer þat likaz[18], at ek munda þar nôckut spyria til konu minnar ok sona. Eptir þat bio ek skip mitt, geck ek þar aa með miklu foruneyti ok hellt i Gricklandz haf. Forst oss greitt i fyrstu, en um siðir keyrði skip vart at þessi ey, sem nu erut þer við komnir, braut þat allt i spán[19], ok tynduz penningar allir; komz ok engi maðr lifandi aa land nema[20] ek einn, varð mer þo nær farit. En er ek tok hvild i lysing, sa ek, þa er liost var vorþit, hvar ek var kominn. Gekk ek þa i borg þa[21], er skamt

1 allguðrettliga *A*³ 2 [þer at kasta harmi þinum ok geraz staðrammr *B*. 3 virktavinr *A*¹. 4 hans *tilf. B.* 5 hryggr *A*³. 6 muni *B*¹. 7 volldit *B*¹. 8 markaðr *tilf. B.* 9 [at ek sæi *B*²³. 10 renn *A*¹. 11 [þa *A*³ *B*¹. 12 þin *tilf. A*²³ *B*¹. 13 *mgl. A*³ *B*¹. 14 [til hans *A*²³; um *B*. 15 [himna *B*³. 16 hefða *A*²³. 17 er *B*²³. 18 til vera *tilf. B.* 19 spon *B*. 20 utan *B*. 21 eina *B*²³.

var þaðan, ok var ek þar um stund. Eptir þat geck ek i syslu mikla, ok gerðumz ek varðmaðr i borginni. Hefi ek þat starf haft [hina næstu[1] .xviii. vetr, [þar til[2] er ek kom til yðvars fundar.

65. Þa er Faustinianus hafði [til enda fært sitt mal[3], tok Clemens at heilsa feðr sinum, ok varð þar mikill fagnafundr með þeim. Þvi næst kom þat upp, at þar var Mathidia i fôruneyti Petri[4]. Bauð þa postolinn, at hun skylldi segia, hvat yfir hana hafði[5] gengit, siþan hun for af Róma. Hon mællti þa:

66. Su er saunn frett af farlengd[6] varri, siþan ver sigldum af Italia, at oss tok utsynnings stormr[7] hia Patera[8] borg Grecie ok keyrði skip vart um nott at eynni Corpo[9], braut þat i spán[10], en penningar foruz allir; menn druknuðu utan[11] [ek, fylgda ek[12] einu skipborði[13] til landz, en synir minir fylgdu skipflaki[14]. Ek geck aa land um miðnætti, ok kom ek til huss einnar auðigs mannz konu, ok tok hun vel við mer. Hafða ek af henni goþar virðingar sakir dyrs bunaþar, þess er ek hafða or skipsbroti, ok þaðan af hugðu menn mik vera[15] tiginborna. Ok einn dag mællti husfru min við mik: „Se ek, at þu munt vera gôfug kona, þu ert forkunnliga væn at aliti, latgoð ok vitrmal harðla, [ok hannyrð[16] aa ollum giorðum þinum; þvi vil ek, at þu gorir mer husbunat ok[17] þeim mônnum klæði, sem at [hendi þer[18] bera, mun þer þa[19] verða gott til fiar.“ Ek giorða sem hun bað, at ek saumaða klæðin, sva at naliga gatz hverium vel at. Af þvi toku ungir menn, þeir sem sa handaverk min ok heyrðu orðalag mitt, at leggia astarþokka[20] til min. En þviat ek villda [eigi bliðlæti við þa hafa[21], lôgðu þeir [eigi at minni[22] stund aa at fa ast af mer. Sem[23] ek hugðumz varla [mundo undan þeim komaz[24], gekk ek einn dag i fiôru ok barða ek hvôssum steinum i andlit mer, [sva at ek var aull bloðug. Þa tok ek þunna hinnu af fiski ok limda ek við andlit mer[25], til þess at ek væra sem ferliguz[26] at sia. Hendr minar lamða ek með grioti, sva at ek var til ôngrar vandasyslu[27] fær. En þa er ek kom heim til husfru minnar, sôgðumz

1 [um A^3. 2 [er liðit hafa til þess *B*. 3 [enda gert a sinni frasogn (sinu mali B^{23}) *B*. 4 með þeim Petro B^{23}. 5 hefði B^{23}. 6 ferð B^1. 7 þa er ver sigldum *tilf.* A^1. 8 Patra A^3. 9 Corpu A^3 *B*. 10 spon A^2. 11 nema B^1. 12 [*saal.* A^1; ek fylgda *øvr.* 13 skipbroti B^{23}. 14 skipsflaki B^1. 15 mundu vera gôfga kono ok *B*. 16 [er ok mikil hannyrð B^{23}; hefir ok hannyrð mikla B^1. 17 gerir *tilf. øvr.* 18 [þer kann B^1. 19 þat *B*. 20 girndarhug *B*. 21 [engan þyðleik við þa eiga *B*. 22 [at meiri B^{23}. 23 En þa er *B*. 24 [geta undan þeim styrt *B*. 25 [*mgl. B*. 26 endimliguz *B*. 27 syslu A^1.

ek vorðin fyrir vanheilsu. Hun harmaði þat i fyrstu ok giorði vel til min um stundar sakir. En þa er skamt leið þaðan, lagði hun aa mik urækt ok gaf at mer ôngvan gaum. Þvi næst sa[1] ek mik eigi lengr mega þar vera sakir handameins mins. For ek brott or þvi þorpi, sem ek var aðr i, ok geck ek til siovar. Þar sa ek litit hus riuka, þat[2] lauk ek upp, ok sa ek þar eina fatæka[3] konu sitia við glæðr[4]. Hun mællti við mik: „Velkomin husfru hin romverska, er ein komt aa land, þa er allt forst foruneyti þitt. Mikill harmr er þat, er þu skallt sva aum vorðin vera. Ver með mer sva lengi sem þu vill[5], ok skalltu ein ollu raða, þvi er ek aa.“ Þessum hennar orðum varð ek gratfegin. Eptir þat spurði hun mik: „Hvi komt þu her?“ Ek svaraða: „Husfru min lagði aa mik vanrækt[6] sakir krankleika[7] mins, af þvi ma ek eigi þar vera.“ Ek mællta þa: „Fyrir hvi ert þu her komin i hreysi þetta, eða hvat hefir þu til atvinnu þer?“ Hun svaraði: „Fyrir faam[8] vetrum mista ek bonda mins, sva at við attum [ôngvan erfingia[9]. En þvi at ek villda vera ein fyrir mer eptir hans dag, for ek i brott or borginni, ok [biôggumz her fyrir[10] siþan. Nu aa ek akr nôckurn ok fa sauði til atvinnu mer. Hefi ek nu fengit likþrá, sva at ek ma ecki at hafaz.“ Þa mællta ek til hennar: „Ek mun þiona þer, þar til er yfir ockr koma[11] betri dagar.“ Hun tok þat með þôckum. For ek þaðan ifra um borgir[12] ok þorp, ok bað ek ockr matar nær [um .xx. vetr[13], allt til þess er ek kom til yðvar, heilagr faþir.

67. Faustinianus varð nu oætlanliga[14] feginn, er hann sa heila eiginkonu[15] sina, þa sem[16] hann þottiz mist hafa. Hun fagnaði ok miok, er hun sa heilan bonda sinn ok hinn elskuliga son Clemens[17]. Hann varð ok feginn [eiginni] moþur[18]. Þvi næst kom [þat upp, at þeir Faustus ok Faustinus voru[19] þar, er þa nefnduz Niceta ok Aqvila. Voru þeir þa beðnir at segia sina sôgu, hvat yfir þa hafði[20] gengit. En þeir sôgðu sva.

68. Þa er skip vart braut við Corpo, satum við aa skipflaki[21] ok hugðum alla [vara skipara tynda[22]. I lysing sam við vikinga-

1 fann *B*. 2 þvi A^3. 3 siuka B^1. 4 elld A^3. 5 *saal.* A^1 B^2; villt *øvr.* 6 orækt *B*. 7 siuknaðar *B*. 8 nockorum *B*. 9 [ekki barn A^2. 10 [hefi ek her verit *B*. 11 komi B^{23}. 12 *saal.* A^3 B^{23}; borg B^1; borgina A^{12}. 13 [.xx. vetr B^1; .xx. vetrum B^{23}. 14 harðla B^{23}. 15 husfru B^1. 16 er *B*. 17 [sinn kærazta bonda ok hinn elskuligsta son Clementem *B*. 18 [moður sinni A^2; eiginmoður sinni *B*. 19 [þar at þeim upp Faustus ok Faustinus. Voru þeir A^{13}. 20 hefði A^3. 21 skipsflaki B^1. 22 [skipveria ockra (aðra B^2) dauða *B*.

skip nær[1] ok tauluðumz[2] við æ þessa lund: „Vikingar þessir munu taka ockr ok selia mansali, þvi skulum við gefa ockr onnur nôfn, skal annarr ockarr heita[3] Niceta, en annarr Aqvila. Eptir þat toku vikingar ockr ok fluttu [i Cesaream borg æ Jorsalalandi[4]. Þar selldu þeir ockr einni auðigri [husfreyiu af Gyðinga[5] kyni, en hun het Justa. Hun lagði ast við ockr [ok gerði ockr ser at oskbôrnum[6]. Þvi næst selldi hun ockr til læringar Simone mago. Námu við skiott allar hans iþrottir. Við fundum þa, at hann loddi [flærð einni[7] saman ok svikum, þvi skiptum við hagliga meistarum[8] fyrirlatandi fyrr nefndan Simonem hinn galldrafullazta, en heim sækiandi hinn heilaga Petrum, [ok tokum[9] af honum sanna tru, at sva sem aðr voru við fylgiarar falsleiksins[10], værim við þaðan ifra fylgendr[11] sannleiksins. Hôfum við siþan[12] honum fylgt.

At lyktaðri þessi sôgu[13] rann þar upp i milli þeira feðgina sameiginligr[14] fagnaðr; voru þau ôll i fylgð með sælum Petro postola. Var Faustus kallaðr Niceta, en Faustinus Aqvila, eptir þvi sem i skirn sinni voru þeir nefndir. For Faustinianus iafnan með Petro postola, ok var [sva honum[15] hlyðinn, sem hann væri honum [i bernsku[16] til læringar selldr, var hann mikils virðr af ôllum, þviat[17] hann varðveitti[18] með ser satt litillæti.

69. A þessu ære spurði hinn sæli Petrus postoli, at Simon magus villti alla þioð i Antiochia, sva at þeir truðu hann at sônnu guþ[19] vera, en kôstuðu niðr allri[20] þeiri tru, sem guðs postolar hôfðo kent þeim. At heyrðri hôrmung þessi allra dugandi[21] manna hóf hinn sæli Petrus þangat æ leið[22] sina farlengd, til þess er hann kom i borg Cesaream, sem fyrr nefndr Cornelius var fyrir[23]. Hann tok vel[24] við sælum Petro ok feck honum mikit riddaralið til Antiochiam. Ok er þeir komu nær borginni, spurðu[25] þeir, at borgarmenn ætluðu at veria þeim inngôngu[26], þeir sem eggiaðir voru þess oraðs af hinum illa Simone. Faustinianus mællti þa við Petrum: „Theophilus heitir einn gôfugr maðr i Antiochia, hann

1 ockr *tilf.* *B*. 2 toluðum *B*. 3 nefnaz B^{23}. 4 [aa Jorsalaland i Cesaream borg B^{23}. 5 [husfru af Juda *B*. 6 æskingarsonum B^{3}; tilæskingarsonum B^{2}; [*mgl.* B^{1}. 7 [flærðum einum B^{1}. 8 meistarunum B^{1}, meistaranum B^{23}. 9 [takandi *B*. 10 falsarans B^{1}. 11 lærisveinar *B*. 12 fra þessu *øvr.* 13 sôgn *B*. 14 *saal B;* sannleiks *A*. 15 [honum sva *B*. 16 [*tilf.* *B* 17 þoat *B*. 18 sialfr *tilf.* *A*. 19 guðs son *B*. 20 *mgl.* A^{3} B^{23}. 21 dugandis A^{12}. 22 veg B^{23}. 23 i *B*. 24 forkunnliga *B*. 25 fragu *B*. 26 fyrr nefndrar borgar *tilf.* A^{23}; i borgina *tilf.* B^{23}.

hefvir opt verit gestr minn i Romaborg, en ek hans gestr i Antiochia, þa er ek hafða valld yfir heruðum þessum, ok var ockur vinatta allgoð, þvi[1] mun ek fara til fundar við hann ok taka þar herbergi. Vænti ek, at sva munim[2] við um annaz, at þu nair inngongu i borgina[3] með þinu foruneyti.“ Petrus mællti: „Far þu, ef þer likar, en þess fysi ek þik[4], at aðr takir þu skirn, vænti ek at þa muni[5] Simon ecki mein[6] gera þer, þott þit finniz, en elligar[7] er mer ván, at hann geri þer nǒckut angr.“ Faustinianus mællti: „Ecki mein mun Simon mer gera; en þa vil ek skirn taka, er ek kem aptr[8] ǒðru sinni.“ Petrus mællti: „Verði sem guð vill!“ Eptir þat for Faustinianus i Antiochiam, ok tok Theophilus vel við honum. Hafði hann þar fáa daga verit, aðr hann gat snuit Theophilo fra ollum trunaði við Simonem ok til rettrar truar, þeirar sem hinn sæli Petrus kendi.

70. Sva bar til einn dag, at þeir Simon magus ok Faustinianus genguz i moti á strętí, ok sa hvarr þeira[9] annan, en ecki mælltuz þeir við. Faustinianus þottiz kenna blæ[10] nǒckurn á[11] andliti ser, er þeir genguz hia[12], sem bleytu nǒckurri væri vorpit[13] [i andlit honum[14]. Litlu siðarr kom hann i herbergi sitt ok hugðiz ecki hafa skipaz at[15] áasionu[16], en hann var þa sva likr vorðinn Simoni[17], at engi mátti kenna, hvarn þeira sa. Ok þegar sem[18] Theophilus sa hann, mællti hann[19] hárri rǒddu: „Dragz þu ut diǒfuls maðr[20], ǒngva dvǒl muntu her hafa[21].“ Faustinianus svaraði: „Fyrir hvi kveðr þu mik sva hermiliga, husbondi?“ Theophilus mællti: „Ætlar þu, at ek vita eigi, hverr þu ert, Simon hinn illi ok hinn fiolkunnigi?“ Hann svaraði: „Faustinianus em ek, eigi Simon.“ Theophilus mællti: „Annan mantu sva bleckia en eigi mik, þviat ek kenni þik fullgerla, hverr þu ert.“ Faustinianus mællti: „Hygg þu at klæðum minum, ok kenn mik þaðan af, ef þu matt mik eigi at áasionu kenna[22].“ Sem trauðaz mátti hann þvi til leiþar[23] koma, [at hinn ætlaði hann eigi Simon vera[24]. En þa er þeir þottuz baðir kenna[25], hvaðan af hann hafði[26] mein fengit, reðu þeir þat af, at hann for or borginni

1 þar fyrir *øvr.* 2 munum B^{23}. 3 Antiochiam A^2 *B*. 4 *tilf.* *B*. 5 mun A^{23}. 6 grand B^3; *mgl.* B^{12}. 7 ella *B*. 8 til þin A^2 *B*. 9 a *tilf.* A^2 *B*. 10 hlæ A^3. 11 i B^{23}. 12 a moti *B*. 13 framan *tilf.* A^1. 14 [yfir hann A^3. 15 i A^2 B^{23}. 16 aliti B^1. 17 illa *tilf.* B^2; i annliti *tilf.* B^1. 18 *mgl.* *B*. 19 með *tilf.* *B*. 20 limr B^3. 21 eiga *B*. 22 þeckia *B*. 23 sannz *B*. 24 [(við Theophilum *tilf.* *B*) at eigi væri hann Simon A^{23} *B*. 25 sia *B*. 26 þetta *tilf.* B^3.

sem skiotaz[1] ok sotti æ fund Petri apostoli[2]. Ok er hann kom þar, fell hann til fota honum ok mællti: „Veit þu mer miskunn, herra, ok lat mik hafa yfirlit min, þau er ek hafða, aðr en Simon spillti þeim[3].“ Petrus mællti: „Ecki syniz mer[4] brugþit vera æsionu þinni. En þo at auðrum syniz[5] [brugðit vera[6], þa er þer þat ecki mein, ok skal sva giort vera um stundar sakir.“ Faustinianus mællti: „Hvi mun mer þat eigi mikit mein, at hverr maðr ætli mik hinn versta mann, er mik ser?“ Petrus mællti: „Þat[7] skal Simoni verða at [mikilli skömm[8], er hann þickiz[9] þer hafa til meins gert. Fylg þu minum[10] raðum. Tak nu blezan af mer ok far siþan i Antiochiam i hus Theophilus[11] vinar þins, ok lát þar ecki verða vart við þik, fyrr[12] en þu gengr þar æ stræti einnhvern[13] dag, þa er fiolmenni er mikit; þa skalltu kallaz[14] Simon magus ok segiaz[15] skylldr at lysa yfir iþrottum þinum, siðum ok atgiörvi um sinn æ hveriu ære fyrir allri alþyðu. Eptir þat skalltu segia æ þik fiölkyngi ok þær allar flærðir, sem ek kann segia þer, at Simon er sannr at. Þess [væntir mik[16], at Simon muni[17] koma ok heyra orð þin. En þess er mer ván, at hann standiz eigi[18] tölu þina ok skipi menn til at skiota at þer eða gera þer nöckurn geig, ef þeir mega[19]. Þvi skal rað raði mæta, sva at þu ætlir .ii. menn til[20] at hallda skiölldum fyrir þik[21] ok hlifa þer[22], ef menn veita þer tilræði. En ef þer [verða tilræði veitt eða æverkar[23], skunda þu or borginni, ok kom siþan til min.“

Eptir þessa tilskipan [tok Faustinianus[24] blezan[25] af Petro postola, ok for siþan i Antiochiam ok [háttaði sva öllu[26], sem Petrus bauð honum. Ok þa er hann stoð æ stræti ok letz Simon vera lysandi yfir udaðum sinum ok endimum, þa [matti Simon eigi þola[27] ok let skiota at honum .ii. aurum. En þeir hlifðu Faustiniano, er til þess voru ætlaðir[28], ok brugðu[29] skiolldum við skotunum, sva at hann sakaði ecki. Þa mællti Faustinianus: „Nu man ek hætta þessu tali[30], en litlu siþarr man ek synaz

1 fliotazt B^1. 2 *saal.* A^1; postola A^{23}; *mgl.* *B*. 3 mer B^1. 4 spillt eða *tilf.* B^3. 5 henni *tilf.* B^1. 6 [þat B^3. 7 sama *tilf.* *B*. 8 [miklu hlægi *B*. 9 þottiz *B* 10 orðum ok *tilf.* B^{23}. 11 Theophili *B*. 12 *Her mangle flere Blade i* B^3. 13 nockorn *B*. 14 segiaz vera *B*. 15 teliaz vera *B*. 16 [vænti ek *B*. 17 *saal.* A^1 B^1; mun *øvr.* 18 þessa *tilf.* *B*. 19 megu *B*. 20 þess *tilf.* *B*. 21 þer *B*. 22 sva *tilf.* *B*. 23 aakvamur A^1; [verðr tilræði veitt eða aaverkan B^2. 24 [*saal.* *B*; for Faust. ok tok *A*. 25 benedictionem A^1. 26 [breytti *B*. 27 [stoðz Simon eigi A^3. 28 *saal.* A^1 B^1; settir A^{23}, skipaðir B^2. 29 upp *tilf.* *B*. 30 mali A^2 *B*.

milli yðvar aa stræti.“ Við þessi orð hvarf hann[1] i brott or[2] borginni, sva at hann varð hvergi litinn [i henni þaðan fra[3]. En þat folk, sem aðr þottiz horft hafa aa Simon, leit um sik ok sa hann standa meðal manna aa stræti. Þeir toku þa at hrinda honum ok hrekia[4] fra ser sva mælandi: „Nu vitum ver, hverr svikari þu ert, hefir þu nu sagt fra þer þau undr [ok odæmi[5], er engi megu[6] viþ iafnaz.“ Ok er hann villdi[7] svara fyrir sik, æstiz oll alþyða aa hendr honum ok kǫstuðu at honum grioti ok [lurkum ok ǫllu[8] þvi, er þeir mattu til faa. Stauck[9] Simon þa[10] brott or borginni Antiochia, sva at hann efldiz þar ecki siðan[11].

71. Faustinianus kom skiott[12] aa fund Petri postola ok sagði honum, hvat [um leið[13] i Antiochia, ok let þess van, at þeir[14] mundi fa þar goþar viðtaukur. Petrus sendi þa fyrir ser i borgina Nicetam ok Aqvilam at gera vart við, at hann var þangat aa ferð[15]. En þegar er borgarmenn vissu Petrum nær vera, foru allir hinir gǫfguztu menn langt ut af staþnum i moti honum berfættir ok i hárklæðum, ok syndu sva iðran sina fyrir [þa glæpsku, er þeir hǫfðu truat Simone ok fylgt villu hans[16]. Sem[17] Petrus kom i borgina, dreif at honum alþyða, ok voru bornir [at honum[18] siukir menn ollum megin, þeir sem[19] ser væntu heilsu af honum. Sumir af þeim voru diǫfuloðir, sumir kararmenn, sumir með ymissum[20] sottum, sva at eigi mátti taulu aa koma [hina siuku menn[21]. Margir storburðugir[22] menn iosu molldu i hǫfuð ser ok baðu ser miskunnar. Hinn heilagi Petrus sa þa eigi at eins fyrir þat iðran gera, er þeir hǫfðu blotat [Simonem magum[23], helldr sa hann þar með algerva tru almattigs guðs birta briost[24] þeira, sva at þeir truðu allzkyns sottir mega græþaz fyrir hans bæn. Hann hof þa upp til himins sinar helgu hendr með tárum guði þackandi sina velgerninga, ok baðz fyrir aa þessa leið: „Heyr þu, hinn heilagi faðir, þik bleza ek, þik predika ek, þviat þu lez þer soma at fylla hvert orð þins sonar ok fyrirheit yfir oss, at oll skepna kenni[25], at þu ert einn guð aa himni ok iorðo.“ Ok er

1 Faustinianus *B*. 2 af B^1 A^2. 3 [*mgl.* B^1. 4 *saal.* A^{23}; hrækia A^1 B^2; reka hann B^1. 5 [*mgl.* A^{23}; ok endimi *B*. 6 ma B^1, megi B^2. 7 sialfr *tilf.* *B*. 8 [triam ok hvivitna *B*. 9 Hrock *B*. 10 i þessi hrið A^2; i þessi rennu *B*. 11 þaðan af *tilf.* B^1. 12 bratt A^3. 13 [yfir hefði liðit A^3. 14 hann A^2. 15 faur *B*. 16 [glæpi sina A^3. 17 En þa er *B*. 18 [til hans B^2. 19 er B^2. 20 ymsum B^2. 21 [*mgl.* A^3 B^1. 22 mikils hattar A^3. 23 [Simone mago A^2. 24 hiortu B^2. 25 viti *B*.

hann hafði þessa luti ok þessum lika með ser talat, steig hann i háfan stað bioðandi fyrir sik at setia þann [enn mikla[1] siukra manna fiolþa, sem þar var kominn. En er þat var gert, talaði hann aa þessa lund til þeira allra[2]:

72. „[Hirðit eigi at[3] ætla mik, þann sem þer siait at[4] sônnu vera dauðligan mann yðr likan, mega yðr heilsu gefa, helldr skulut þer trua þann, sem af [himni steig[5], mega gefa þeim monnum, sem aa hann trua, bæði andar heilsu ok likama. Þvi skal yður raudd iata fyrir ollum[6] lyð, at þer truit af ôllu hiarta aa drottin Jesum Krist, at þeir sem siukir ero, viti sialfa sik eigi fyrir oss helldr fyrir hann sialfan[7] mega heila verða.“ Ok þa er allr fiôlði[8] siukra manna kallaði með einni raudd þann guð vera at sônnu, sem Petrus boðaði, þa skein mikit lios guþligrar milldi yfir lyðinn, kararmenn runnu[9] heilir at fotum Petri postola, blindir menn vattuðu[10] sik syn hafa tekit, halltir menn giorðu guði þackir fyrir endrbætta gongu. Sumir þar komnir siukir menn lifðu án rodd ok skilning með einum saman andardrætti, fengu þar fullkomna heilsu. Sva segir ok su bok, er heitir Speculum Ecclesie, þat er spegill kirkiunnar, at þar hafi ok [þann tima dags[11] dauðir menn til lifs risit. Ok sva mikinn krapt sinnar miskunnar syndi hinn helgi andi aa þeim degi, at allir fra hinum [mesta manni til hins minnzta mannz[12] iatuðu guði. Fylgði sva mikil miskunn predikan[13] postolans, at aa .vii. dôgum hinum næstum toku tiu þusundir manna skirn meðr fullkominni tru til guðs.

73. Eptir þetta beiddi Theophilus hinn rikazti maðr Petrum postola at vigia til kirkiu vegliga hôll, er hann atti. For þat ok fram. Var þar[14] settr stoll Petrs[15] postola i þeiri kirkiu, ok þa saung hann þar messu fyrst[16] allra manna, at þvi er bękr vátta ok flestir doctores samþyckia. Eptir þat er varr herra hof þat embætti aa skirdags aptan, er i þa minning halldin Petrsmessa aa vár[17]. A þessum degi fell Faustinianus til fota Petro fyrir allri alþyðu ok mællti: „Minn herra! Nu þickia[18] mer guðs orð, þau sem þu hefir saað[19] i briosti[20] mer, vera buin með goðum vilia at gefa af ser goðan aavôxt. Vil ek nu fusliga skirn taka af þer ok verða luttakari heilagrar þionostu.“ Hinn sæli Petrus skirði hann

1 [odęmiliga B^1. 2 *mgl.* B. 3 [Ætli þer eigi at ek B^2. 4 með B^2. 5 [himnum ste B^2. 6 hiaveranda *tilf.* B. 7 *mgl.* B^2. 8 lyðr B. 9 urðu B^2. 10 reiknuðu B^2. 11 [þenna dag A^3 B. 12 [minzta til hins mesta B. 13 orðum B^1. 14 þa ok *tilf.* B. 15 Petri B. 16 fyrstr B. 17 varit A^3. 18 *saal.* A^3 B; þickir A^1, þicki A^2. 19 saið B 20 briost B.

þa, ok tok hann i skirninni æsionu sina, þa sem hann hafði, aðr Simon spillti henni[1]. A þeim degi taldi[2] Petrus postoli fyrir folki ok hof þar mal sitt, sem Faustinianus var, gefandi af honum dæmi auðrum monnum, hversu hann var snuinn fra [heiðnum domi[3] til algiörrar truar ok dyrligs lifs. Þaðan af virði alþyðan Faustinianum sem engil guðs, ok margir veittu honum eigi minni þionostu en Petro postola sialfum. Æfvi Faustiniani ok konu hans ok sona lykz[4] með dyrðligri tru ok goðri atferð með guðs vilia.

74. A auðru áre eptir stolsetning Petri andaðiz Tiberius cesar[5] i Roma[6] ok kaus til rikis eptir sik Gaium son Germanici[7] broþur sins. Rikti hann nær .iiii. ár. Sa maðr hafði verit með Tiberio i þionostu [Gaii, þess sem[8] nu var nefndr, en fyrrum með Druso syni Tiberii, sem Herodes het en Agrippa at kenningarnafni, son Aristoboli sonar hins mikla Herodis en broþir Herodiadis horkonu Herodis tetrarche fauðurbroþur sins. Þessi syskin[9] Herodem Agrippam ok Herodiaden let gamli Herodes fæða upp tiguliga, þoat hann dræpi fauþur þeira grimmliga. Þessi Herodes Agrippa var storhugaðr[10] ok bardagamaðr mikill, ok for i fyrstu[11] af Judea til Tiberium at liðnum Philippo, er sumstaþar er nefndr Herodes, syni gamla Herodis. Þessi Philippus var tetrarcha Jturie ok Traconitidis, ok at liðnum Lisania, þeim er sumir kalla son hins gamla Herodis, en sumir son Tholomei. Þessi Lisanias var tetrarcha Abiline. Villdi þessi Herodes Agrippa fá annanhvarn þenna fiorþung eða baða. Tiberius hellt hann i Roma sakir röskleika[12] ok riddaraskapar i þionostu Drusi sonar sins, er fyrr var nefndr, en dro undan rikit.

At dauðum Druso rak Tiberius fra ser alla menn, þa er honum höfðu fylgt. Varð þa Agrippa at fara aptr i Judeam, þviat Tiberius villdi öngvan sia hans manna, at eigi kallaði [þeira syn[13] aptr i hans minning sonar dauða[14]. Þaa slo örvilnan aa Agrippam, sva at hann byrgði sik i turni nöckurum [ok villdi þar svellta sik[15] til bana. En kona[16] hans sagði Herodiade systur hans til þessa. Hun bað Herodem tetrarcham, er Antipas var kallaðr, veita broþur

1 honum B^1. 2 talaði A^{23}. 3 [heiðni *B*. 4 laukz *B*. 5 keisari A^2 B^1. 6 er Nero het oðru nafni *tilf. B*. 7 *rettet*; Germaturi *A*, Germaniel *B*. 8 [þess mannz er *B*. 9 systkin *A*. 10 maðr *tilf. B*. 11 för *tilf. B*. 12 vaskleiks A^2 *B*. 13 [*saal.* B^2; þeira son A^{13}; *mgl.* A^2. 14 [hann aptr þeira syni i minning harms eptir hans son dauðan B^1; hann aptr þeira syn i minning harms hans sonar dauða B^2. 15 [viliandi svellta þar *B*. 16 husfru *B*.

sinum lifs biörg. Hann tok nafna sinn or turninum nauðgan ok setti i Tiberiade gefandi honum hus[1] til forraða [ok[2] fe, sem hann þurfti[3]. Ok einn dag drukku þeir nafnar i þessum sama stað[4] Tiberiade, þa brigzlaði[5] Herodes Antipas Herode Agrippa[6] þvi, er hann leysti hann undan sulltinum. Agrippa reiddiz miok ok for i Romam [ok ætlaði þa hug Tiberii mundu skiptan við sik[7]. I þessi ferð[8] hitti Petrus Agrippam, ok tok hann honum vel, ok foru þeir baðir saman[9] i Romam. Agrippa feck þvi[10] siðr riki af Tiberio, at hann hellt hann lengi i myrkvastofu, sakir þess at kerrugiætir hans, sa er i brott hafði laupit með penningum herra sins, bar þau orð aa Agrippam, at hann hefði sagt: Makara væri, at ek sæa[11] leonem dauðan en Gaium herra allz heims. Þotti Tiberio Agrippa hafa æskt[12] ser dauða i þessum orðum. A nöckurum degi, þa er Agrippa var i myrkvastofu, sa hann einn uf[13] i limum[14] eins nalægs tres. Þa mællti við hann einn augur, þat er sa maðr, er [af fuglheillum kunni[15] fyrir segia uvorðna luti: „Þu munt skiott leystr verða af myrkvastofunni[16] ok sva miok tignaðr, at allir þinir vinir ok kunningiar munu þik öfunda. I þeiri farsælu muntu deyia ok leifa goða luti eptir þik þinum sonum. En þa er þu ser yfir þer þess kyns fugl, sem[17] nu siam við[18], mantu deyia aa .v.^{ta} degi.“

Litlu eptir þetta andaðiz Tiberius, en Gaius tok riki. Hann gaf Agrippa[19] vin sinum fyrr nefnda .ii. rikisfiorþunga ok með konungs koronu. For hann þa til Jorsalalandz. Ǒfunduðu þeir hann þa sælan, er fyrrum eymtu[20] hann vesalan[21], einkannliga Herodias systir hans harmaði Agrippam bera coronu, þa sem hennar bondi feck alldri. Hun eggiaði nu bonda sinn at fara i Rómam ok fa ser konungsnafn. En hann villdi helldr vera [i naðum[22], þviat hann var miok penningarikr. Hun varð reið miok ok mællti þa til hans: „Fariz penningar þinir, þeir er þu elskar meirr[23] en sæmd þina.“ Af þessarri aeggian foru þau i Romam ok fundu Gaium i Baiss[24].

75. Agrippa þottiz vita, at þau mundo eigi [fyrir goðu[25]

1 *tilf. B.* 2 *mgl.* A^2. 3 [*mgl.* A^3. 4 kastala eða borg *B.* 5 bra *B.* 6 Agrippe *B*, Agrippu A^3. 7 [ætlandi þa mundu skiptan til hans hug keisarans *B.* 8 for *B.* 9 samt *B* 10 at *B.* 11 *saal.* A^1; sæi *øvr.* 12 æst A^1 B^1. 13 fugl A^1. 14 limi B^1. 15 [foglheillum kann B^1. 16 carcere A^1. 17 er B^1. 18 baðir *tilf.* B^2. 19 Agrippe *B*, Agrippu A^3. 20 *saal.* B^1; ermtu B^2; æsktu *A.* 21 veslan B^1, veilan B^2. 22 [kyrr A^3. 23 framarr *B.* 24 Bariss B^1, Paris B^2. 25 [til goðs A^1.

gera þessa ferð. Þvi sendi hann mann með brefi[1] til Gaium iafnfram nafna sinum, ok var þetta aa ritat[2], at Herodes tetrarcha hafði at lifanda Tiberio fest samband við Tyrkiakonung til þess at [striða aa Romveria valld[3], ok til sannanar um þenna lut sagði Herodes Agrippa, at Herodes nafni hans mundi eiga sva mikla vápnagnott i borgum sinum, at vinnaz mundi .lxx. þusunda manna. Gaius las [þetta bref allt[4]. At [þvi lesnu[5] spurði hann Herodem tetrarcham, hversu mikit traust Rómverium væri at honum, eða hversu hann hefði[6] murat[7] borgir sinar, eða hversu mikla vapnagnott hann ætti[8], ok greindi hvat fra var sagt. Herodes kunni þvi eigi moti at mæla, er hann hugði ser mundu til sæmþar snuaz. Gaius truði fyrir þessa grein [satt vera bref[9] Agrippe. Þvi rak hann Herodem i utlegð i Lugdunum Gallie, en gaf frelsi Herodiade sakir Agrippe broþur hennar ok allar eignir[10] hennar[11]. Hun letz eigi vilia[12] skilia við Herodem i gagnstaðligum lutum, þar sem hun fylgði honum i farsælligum[13] lutum. Af þvi voru[14] þau bæði i utlegð, meþan þau lifðu, ok do þar vesalliga[15].

76. Gaius gaf þat riki Agrippe, sem Herodes hafði halldit, ok hafði hann þa .iii. fiorðunga, en einn stoð undan. A þriðia áre rikis Gaii sendi hann likneski sitt um allt Romveria valld[16], en lagði lif við þeim, sem eigi villdo blóta þat. Gyðingar[17] villdo helldr deyia en samþyckia þessu uraði[18], ok þeir sômu, sem fyrr sôgðu „ôngvan hôfum ver konung yfir oss nema cesarem[19]" villdo nu helldr deyia en veita guðliga sæmd likneski[20] cesaris[21]. Herodes Agrippa for þa i Romam ok veitti Gaio veitzlu með [yfirvættligum kosti[22]. Gaius bað hann þar fyrir[23] kiosa ser bæn ok letz mundo veita honum, þat[24] er hann villdi. Agrippa kaus at eigi væri [likneski Gaius dyrkat[25] i Hierusalem. Gaius varð reiðr i fyrstu, en þa er hann minntiz velgerninga Agrippe við sik ok [kvala þeirá[26], sem Agrippa þoldi af Tiberio fyrir hans sakir, ok sva hugrecki hans, er hann bað þess, er lifit la við þeim er neitaði, ok at eigi beiddi hann ser meira rikis, en aðr hafði hann,

1 sendipistil *B*. 2 ritið B^1. 3 [standa a moti Romverium *B*. 4 [þenna pistil allan *B*. 5 *saal.* A^2; þeim (honum *B*) lesnum A^{13} *B*. 6 hafði B^2. 7 muraðar B^2. 8 hafði B^2. 9 [mundu sannan vera pistil *B*. 10 eigur A^2 *B*. 11 sinar *B*. 12 villdu A^{23} B^2. 13 þarfsælligum A^2. 14 *saal. B*; foru *A*. 15 vesælliga A^2 B^2. 16 velldi A^2 B^1. 17 Judar *B*. 18 raði A^{23}; obæfu *B*. 19 keisara A^2. 20 likneskiu A^3. 21 keisarans A^2 B^1. 22 [otôluligum kosti ok stimani *B*. 23 i moti *B*. 24 hvat *B*. 25 [likneskia Gaii gǫfguð B^1; likneskian dyrkuð B^2. 26 [kvalir þær *B*.

þvi mællti hann[1]: „Ef aðr er eigi likneskian sett i musterit, er eigi nauðsyn, at hun se sett, en seg Petronio, þeim sem eigi gerði þenna minn boðskap, at hann kiosi[2] dauða, þviat hann braut mitt boð.“ En sva bar til, at Gaius var drepinn af sinum monnum, er hann for heim fra leikum, þeim er Circenses heita, æ fiorða æare rikis sins, ok heyrði Petronius fyrri[3] dauða Gaii en boðskap um dauða sinn.

77. Af þessum atburð horfði til orrostu i sialfri Róma, consules ok senatores villdo hafa ôngvan einvalldzhôfðingia ok setia allt i forna[4] stett, en riddarar kiôru[5] Claudium vitran manna ok hófsaman at vera cesar[6]. Agrippa let likliga við hvarutveggia[7], en fylgði undir niðri Claudio, sva at fyrir hans framkvæmð varð hann um siðir cesar[6], en þeir allir drepnir, sem voru at vigi Gaii. Eptir þat beiddiz Agrippa, at Claudius kallaði aptr pistilinn Gaii um likneskisdyrkan hans um allt[8] Judeam, en hann veitti þat, at [aptrkall pistilsins[9] skylldi upp hengiaz i ôllum borgum Juða, skiliandi at honum væri[10] meiri vinningr, at Juðar lifði ok gylldi honum skatta, helldr en þeir dæi af sullti, sem þeir hôfðu[11] ser ætlat. Agrippa beiddiz þa heimleyfis[12], ok þat veitti Claudius honum ok þar með Judeam, þann fiorþung rikis sem Pilatus hafði [fyrir raðit[13], þviat hann var þa dauðr; segia sumir hann sakir margra uhæfuverka rekinn[14] af Tiberio i Lugdunum Gallie, þar sem hann var ættaðr, til skemþar[15] sinum kynsmonnum. En Eusebius[16] cesariensis segir, at þessi Pilatus sem dauðadom diktaði um varn herra, var sva môrgum ok illum harmkvælum pindr af Gaio, at með sialfs sins hendi rænti hann sik sinu lastafullu[17] lifi, þviat þionn hinnar grimmuztu glæpzku mátti með [ôngum kosti[18] komaz undan striðri[19] pinu. En sa hôfðingi, sem var þeira i millum, setti Cayphan af byskupsdæmi[20] fyrir bæn Juða ok skipaði i stað hans son Anne, er þa var dauðr. Hann gaf ok aptr þat byskupsklæði, sem Pilatus hellt i sinu husi, utan með fe væri leyst sva miklu, sem hann kvað æ iafnan at hátiðum. Eptir tekit orlof af Claudio ok þegit af honum allt

1 Gaius *B*. 2 ser *tilf.* A^2 *B*. 3 fyrr A^3 B^2. 4 eina B^1, einum B^2. 5 *saal.* A^1 B^2; kusu A^{23}, keyru B^1. 6 keisari B^1 A^2. 7 hvaratveggio *B*. 8 alla *B*. 9 [*saal.* A^2; aptr skylldi kallaz (kallaðiz B^2) pistillinn ok A^1.*B*; *mgl.* A^3. 10 var *B*. 11 hefði A^3. 12 heimferþar leyfis A^1. 13 [raðit *B*; haft A^2. 14 tekinn *B*. 15 sæmdar *B*. 16 byskup *tilf.* B^2. 17 lastafulla A^{23}; hneisiligu B^1, hneisuliga B^2. 18 [ongu moti B^2. 19 stirðri B^2. 20 byskupsdomi A^3 B^1.

riki[1] gamla Herodis með konungsnafni, for hann heim i Jorsalaland ok bar fram pistil Claudii, þann sem[2] aptr tok pistil Gaii, ok let upp hengia i [ollum borgum[3] sins rikis. Tok folkit honum með oætlanligum[4] fagnaði, þa er hann kom til sinna eigna ok vina, þviat hann hafði i mórgu[5] sinnat þeim. Ok sem[6] nær dro dôgum Azimorum, þeir ero næstir paskadegi ok hafa þetta nafn[7] þvi, at þa skal eta osurt[8] brauð, er azima þyðiz án sur, ok er hvartveggia nafn azima ok paska sett fyrir auðru, þa villdi Herodes til þess fyrr[9] koma i Hierusalem, at hann mætti þar hreinsan fa eptir lôgum ok biða hreinn hatiðarinnar.

78. Fyrir aðr nefnda daga Azimorum let hann halshôggva Jocobum postola broður Johannis[10] ewangeliste[11], fyrir þær sakir sem hans pislarsaga vattar. Ok er hann sa, at Gyðingum[12] likaði vel hans tiltekia[13], let hann gripa sælan Petrum, þviat hann var þenna tima i Hierusalem. En þviat eigi var lofat at drepa menn at hatiðum, var postolinn [leiddr i myrkvastofu ok[14] læstr, fyrir þa sôk at hann villdi eptir paskana leiða hann af varðhalldinu ok fa i hendr [folkinu, at þat[15] veitti honum bana, en eigi konungsins þionostumenn sem Jacobo, at þat[16] hefði metnat af þvi at taka af lifi hôfþingia postolanna. Herodes setti umfram þa varðmenn, sem hversdagliga geymdu[17] myrkvastofunnar[18], fiora quaterniones, þat ero .xvi. riddarar, at varðveita postolann; þviat sva sem centurio hefir .c. riddara undir ser, hefir quaternio fiora undir sir eða með ser. A þeiri nott sem[19] konungrinn ætlaði um morgininn eptir at leiða Petrum fram ok fá i valld[20] folksins, svaf hann i milli tveggia riddara bundinn með tveim fiôtrum[21], er sagt er, at Eudoxia drottning þægi[22] at Jorsolum af einum Gyþingi[23] framarr en gull eða[24] topazion, ok flutti i Romam. En þo vôktu[25] sialfir myrkvastofu[26] verðir[27] yfir hennar durum[28] vandliga læstum. Þa stoð engill guðs yfir Petro, sa er með liosi kom i myrkvastofuna, þvi er einn Petrus sa, þa er hann vaknaði, en eigi varðmenninir[29]. Þessi engill laust[30] æ siðu Petri ok

1 hins *tilf.* B. 2 er B. 3 [hverri borg B^2. 4 agætligum B. 5 miôg *tilf.* A^2 B^1. 6 er B. 7 af *tilf.* A^2. 8 *saal.* B; einmællt A^1; usneitt A^{23}. 9 fyrrum A^1 B^1. 10 Jons B^1. 11 guðspiallamannz *ovr.* 12 Judum B. 13 tiltæki B. 14 [*saal.* A^2; i myrkvastofu settr ok A^3; in carcerem ductus ok A^1; i myrkvastofu B. 15 [hofðingium folksins,at þeir B^1. 16 þeir B. 17 gættu A^2. 18 carcerem A^1. 19 er B. 20 hendr B^2. 21 þeim *tilf.* B. 22 þa B^1. 23 Juda B. 24 ok B. 25 vaukðu A^1. 26 carceris A^1. 27 verðirnir B. 28 dyrum *ovr.* 29 custodes A^1. 30 hogg *tilf.* B^2.

vakti hann sva mælandi: „Ris upp skiott!“ Við þessi [orð engilsins[1] fellu fiôtrarnir af honum. Þa mællti engillinn: „Lat um þik gyrðil þinn ok bitt[2] aa þik skua þina.“ Hann gerði sva. Þat er alkunnigt, at spamenn ok postolar hafa [lagðan[3] at ser harðan[4] linda til pinu við [likama sinn[5]. Ma aa[6] sliku sia, at Petrus hefir til þess af ser leyst [þesskyns gyrðil[7] at lina striðu[8] myrkvastofunnar. Slikt sama dæmi syniz ok i þvi, at[9] hann hefir kyrtilinn siga latit um fætr ser at[10] tempra frost nætrinnar. Megu af slikum saukum[11] helgir menn upp gefa i nauðum nôckura luti eptir atvikum ok nauðsynium, þa sem regla þeira byðr, utan ast ok goðvili er iafnan halldandi, en predikan ok bænahalld, sva ok faustur sem handaverk, ero eptir tima skipan ok staða ok tilfella fram[12] hafandi eptir [hinna beztu[13] manna dæmum. Engillinn mællti enn við Petrum: „Far i klæði þitt[14] ok fylg mer.“ Hann giorði, sem honum var boþit, en vissi eigi til fullz, hvart þat var syn eða sannleikr, sem[15] fyrir hann bar. Eptir þat foro þeir[16] um hit fyrsta ok annat varðhalld, þat er hia myrkvastofuvôrðunum ok riddaronum[17]; komu þeir til iarnhliðs; þat hlið leiðir til borgarinnar ok truiz hafa verit aa þeim garði, sem var umhverfis[18] myrkvastofuna[19], en hun var annathvart[20] utan borgar eða i utanverðri borginni. Þat port laukz[21] upp sialft fyrir þeim. Ok er þeir hôfðu farit um einn bæ[22], hvarf engillinn fra Petro, til þess at hann vissi sik með sannleik or myrkvastofu leiddan en eigi i draumi eða annarri syn. Þa hvarf hann aptr til eiginligs[23] skilnings, þviat aðr hafði hann verit með[24] hinum mesta ótta ok [eigi með sialfum ser. Hann mællti[25] þaa: „Nu veit ek með[26] sônnu, at guð sendi engil sinn[27], þann sem[28] mik greip or valldi Herodis ok undan kallzi[29] Gyðinga.“ Þa hit fyrsta kendi hann, hvar hann var kominn.

Eptir þat kom hann at husi[30] Marie moþur[31] Johannis Marci, sa var einn lærisveinn[32] en eigi guþspiallamaðr. I þessum husum

1 [engillig orð A^{23} *B* 2 bind A^{1}. 3 lagt A^{3}. 4 [lagða at ser harða *B*. 5 [likami sina B^{2}. 6 af B^{2}. 7 [gyrðilinn A^{1}. 8 striðleika B^{2}. 9 er *B*. 10 hann mætti *tilf.* A^{1}. 11 *saal.* *B*; lutum *A*. 12 frammi *B*. 13 [beztra A^{1}. 14 þin *B*. 15 er *B*. 16 *Her beg. atter* B^{3}. 17 riddaravôrðunum A^{1}. 18 um A^{3}. 19 carcerem A^{1}. 20 annattueggia *B*. 21 þegar *tilf.* *B*. 22 by *B*. 23 sannligs (sameiginligs B^{2}, sannleigs B^{3}) vitz ok *B*. 24 i B^{23}. 25 [er hann vissi með sialfum ser, mællti hann B^{1}. 26 at A^{23}. 27 til min *tilf.* A^{2}. 28 er *B*. 29 klandi *B*; valldi A^{2}. 30 husum *B*. 31 su var moðir B^{23}. 32 af lærisveinum B^{23}.

hǫfðu saman komit margir lærisveinar at biðia fyrir Petro. En er hann knuði dyrr, geck til hurþar męr ein Rode at nafni, hun kendi mal Petri ok varð sva fegin, at hun gáði eigi hurðina upp at láta[1], helldr hliop hun inn kallandi, at Petrus var[2] fyrir durum[3]. En þeir, sem inni voru, svǫruðu henni: „Villiz þu,“ þviat þeir vissu Petrum i myrkvastofu byrgðan. Mærin sannaði[4] hit sama[5]. Þeir er inni voru svǫruðu[6]: „Eigi er þat Petrus, helldr geymsluengill[7] hans.“ Yfir þenna stað segir Jeronimus, at sva mikil er tign andanna, at fra [þvi er maðrinn er fæddr[8], hefir hvers mannz sala ser skipaðan giætzluengil[9]. Petrus let þa eigi af at knyia dyrrnar[10]. Um siþir luku þeir upp. Ok er menn sa Petrum, urðu þeir óttafullir. En hann bað þa eigi hátt tala ok heyra með hlioðsemd[11] iartegnina, [ella villdi hann, at þeir kallaði eigi fyrir þvi ok[12] gerði hareysti, at [þess[13] yrði vist[14], at hann var[15] lauss vorðinn. Þar næst sagði Petrus, hversu engillinn hafði leystan hann or myrkvastofunni, ok bað þa segia Jacobo Alphei Jorsala byskupi, hvat um hann leið, til þess at hann segði þeim rettruaðum[16] monnum, sem voru i Hierusalem. Þa nott for Petrus[17] i annan stað sakir ótta Herodis ok Gyþinga[18].

79. Um morgininn eptir varð eigi litit rugl milli riddara ok myrkvastofuvarðmanna[19] ok[20] eptirleitan, hvat af Petro væri vorþit. Fyrir þvi er eigi efanligt, at hann hefir af luktri myrkvastofunni ut farit. En ef hun hefði opin verit, þa mætti þeim auðsynt vera, at hann mundi i brottu vera[21]. Ok[22] Herodes fretti þa eptir ok varð eigi viss af riddarum. Leitaði hann þa frekliga eptir við myrkvastofuvǫrðuna[23], hversu við vissi. En er hann feck ecki af þeim, let hann leiða þa fyrir sik til refsingar. En með guðs[24] tilskipan let hann hefndina eigi fram koma, til þess at lausn Petri yrði ǫngum til meins.

80. Litlu siðarr for Herodes fyrir nauðsyn rikissins[25] af Judea i Cesaream Palestine, ok kom skamt fra Tyro ok Sidone at striða við þa menn, sem[26] i þeim bygðu, þviat hann var þeim reiðr. Þeir sottu at malum Blastum hǫfutvǫrð hans[27] ok fehirði,

1 luka A^{23}. 2 væri *B*. 3 dyrum *øvr.* 4 sagði A^{2}. 5 at hvaru *tilf.* B^{23}. 6 sǫgðu B^{23}. 7 gæzluengill *B*. 8 [burðartið mannzins *B*. 9 varðhalldzengil A^{3} B^{23}. 10 hurðirnar A^{3}. 11 hlioðsemi A^{1}. 12 [ok eigi villdi hann, at þeir B^{1}. 13 þat A^{1}. 14 [þeir yrði visir B^{3}. 15 vęri B^{1}. 16 retttruandum A^{1}. 17 i (or A^{2}) Hierusalem *tilf.* *A*. 18 Juda *B*. 19 myrkvastofuvarðanna B^{1}. 20 hǫfðu i *tilf.* A^{3}. 21 *mgl.* B^{13}. 22 En A^{3}. 23 myrkvastofumennina B^{2}. 24 miskunn ok *tilf.* *B*. 25 rikis *B*. 26 er A^{2}. 27 Herodis *B*.

þviat hann var vin þeira ok formælandi, ok fyrir hans bænir sęttuz þeir við konung, þviat þeir mattu eigi þola reiði sva nalægs hôfðingia sem Herodes var. Annán dag eptir sat Herodes a domstoli i konungligu skruði [1] ok talaði til þeira bliðliga. Lyðrinn kallaði, at þetta væri guðs raudd en eigi mannz, er talaði. Þat skal sva skilia, at þeir veittu guði lof, en eigi manni. Sem [2] Herodes heyrði þessi orð, þa lastaði hann eigi [3], er honum voru guðligar sæmþir veittar. Þa segir Lucas, at hann sa guðs engil gnæfanda [4] yfir ser með reiði. En Josephus segir, at hann sa yfir ser uf þann, er fuglheillamaðr sagði [5] honum [vera mundu fyrirsegiara [6] dauða sins [7] innan .v. daga. Herodes sneriz þa til þeira, sem hann lofuðu, ok mællti: „Nu dey ek guð yðvarr.“ Þvi mællti hann sva, at hann vissi sôgu fuglheillamannzins mundo eptir hans atkvæði fram koma. En Actus Apostolorum segir, at engillinn laust hann með [8] reiþi i hefnd postolanna. Þat er sva at skilia, at guðlig [9] hefnd kom yfir hann, sva at um .v daga virkti [10] hann sva snarpliga i [11] innri luti likamans, at maðkar átu hann innan, ok litlu siðarr do hann af þeim uppneyttr með hinni mestu sut [12].

81. Herodes Agrippa hafði átt .ii. bôrn við sinni eiginkonu, son, þann er Agrippa het at eins, ok dottur, þa er Sabina het ok gipt var hinum ágiætazta manni, þeim sem Valentinus het, ok voru þau bæði i Roma. Ok er Claudius spurði dauða Herodis vinar sins, ætlaði hann Agrippe syni hans sva mikinn lut af riki fauður sins fyrir handan Jordan, sem áttu [ættir tveggia [13] Jacobs sona, ok halfan lut hinnar þriðiu. Þo [14] for hann nockuru [15] eptir dauða fauður sins at hallda sialfr rikinu, þviat Claudius truði illa Gyðingum [16]. I riki þessa Agrippe foru rettruaðir menn fyrir engiliga vitran [17], þa er [niðrbrot Jorsalaborgar [18] [gnæfaði yfir. [19]. Sabina varð siþan kristin fyrir predikan ok var pind undir Adriano fyrir Kristz nafni [20].

82. At liðnum þeim .vii. ærum, sem hinn virðuligi Petrus hellt sinn byskupsdom i Antiochia, segia heilagar bækr, at hann

1 klæði *B*. 2 Ok er *B*. 3 þat *tilf. B*. 4 gnæfa *B*. 5 hafði sagt *B*. 6 fyrirsegianda *B*². 7 [fra, at vera mundi fyrirsegiari dauða hans *A*¹. 8 i *B*. 9 guðs *B*. 10 urækti *A*¹. 11 *tilf. B*¹; um *tilf. A*²; *mgl. øvr.* 12 ok margskyns aumum sarleik *tilf. B*¹. 13 [tvennar ęttir *B*¹. 14 *saal. B*; þa *A*. 15 siðarr *tilf. B*. 16 Judum *B*. 17 aminning *B*. 18 [*saal. B*; niðrbraut Hierusalem *A*. 19 [*saal. B*¹; gnæfði yfir *B*²; gnæfanda yfir *A*¹; gnæfandi yfir *A*³; *mgl. A*². 20 *Cap. 80 og 81 ere udeladte i B*³

hafi .ii. ár predikat um Asiam ok aunnur austrriki, en vitiat þo Judeam ok Hierusalem, sem Scolastica Historia greinir. Ok æ enu .xiii.da áre eptir pisl Kristz voru þeir Petrus ok Johannes i Hierusalem, ok þa komu þeir Saulus[1] ok Barnabas þangat til þeira, sva at heilagr andi hafði þa kosit[2] til predikanar ok postoligrar[3] tignar með [fullkominni frægð[4]. En þeir Petrus ok Johannes lögðu fastandi hendr yfir höfuð Saulo[5], er nafn Paulo[6] tok með postola tign, ok Barnabe[7], er aðr er nefndr, ok með þeim Jacobus Alphei með helgum bænum. Ok af þessu dæmi ero settar bænir til hverrar vigslu, [ok sva[8] at erchibyskup skal hinn þriði vera at byskupsvigslu. Sva er ok i þeiri bok greint, en eigi árit æakveþit, at þessir sömu postolar Paulus ok Barnabas deilldo við Gyðinga[9], er þeim veittu lastmæli fyrir þat, er þeir skyllduðu eigi þa menn, sem fra heiðnum domi sneruz[10] til guðs, at hallda meira af lögmali Moysi en þau .x. laga boðorð, er guð gaf þeim [æ tveim steinspiölldum[11], en þeir lögðu orskurðinn undir Petrum ok sottu hann heim i Hierusalem. Var þa þing sett til umtals. Ok eptir mörg motkaust hvarratveggiu reis Petrus upp ok syndi með fullri skynsemi, at lögmal Moysi atti eigi at leggiaz æ þa menn, sem fra heiðnum domi sneruz[12] til guðs af dæmi Cornelii ok hans felaga ok [at dæmum[13] þeira manna, sem Philippus diakn veitti skirn, þar sem heilagr andi kom yfir þa Cornelium, aðr en þeir væri skirþir með syniligum hætti, ok[14] lagði eigi lögmals ok[15] æ þa. At lyktum lagði Jacobus domsorð æ malit fylgiande tillögu Petri eptir innleidd[16] vitni af lögum ok spamanna bokum. Eptir þessum orskurð[17] gerþo þeir pistil til heiðinna manna sva mælanda[18] [eptir önnur orð[19]: Hinum helga anda ok oss syniz eigi at leggia þunga[20] lögmals Moysi æ yðr, helldr at þer varnit[21] við skurðgoða fornan ok fornaðum lutum, við bloði, við þvi sem[22] kafnar, við saurlifi, ok ef þer varnit við þessum lutum, gerit þer vel. En su er skynsemi til, hvi postolarnir fyrirbuðu[23] skurðgoða dyrkan, at sa lutr hafði mest afskeiðis gengit með heiðnum monnum. En þviat þeir voru vanir at drecka bloð, þa[24] er þeir fornuðu

1 Paulus *B.* 2 kiörit (kieyrið B^{1}) *B.* 3 postola *B.* 4 [fagætum forpris *B.* 5 Sauli B^{23}. 6 *saal.* A^{23} B^{1}; Pauli B^{23}; Paulus A^{1}. 7 Barnabas A^{1}. 8 [sva ok *B.* 9 Juda *B.* 10 sneriz B^{1}. 11 steintabulum A^{2}; [rituð a steinblǫðum tveimr *B.* 12 sneriz B^{1}. 13 [af dæmi *B.* 14 en *B.* 15 sǫk *B.* 16 innleiddu *B.* 17 *Her indfalder en Lacune i* B^{3}. 18 mælandi *B.* 19 [milli annarra hluta B^{2}. 20 *saal. 2 Fragm.*; þungan A^{12}; þyngan A^{3} B^{2}; þvingan B^{1}. 21 variz *B.* 22 er *B.* 23 baunnuðu *B.* 24 þat *B.*

[skurðgoðum sinum[1], ok slikt hit sama voru þeir framlutir til bloðsuthellingar, bônnuðu þeir þeim bloð ok bloðsuthelling. En um þat sem kafnar eða svidda verðr, vitum ver eigi rauksemd þeira, utan þat var bannat[2] i lôgmali Moysi. Saurlifi syndiz með heiðnum monnum sem nátturligr[3] lutr ok ôngrar pinu verðr, þvi var þeim þat bannat. At lôgteknum pistlinum foru þeir Paulus ok Barnabas aptr i Antiochiam Ysidie, ok urðu heiðnar þioþir fegnar þessum orskurð. En Antiochia Syrie er ônnur en þessi[4], er Petrus hafði með predikan sinni til Kristz snuna, hun het forðum Rebiata[5]. Þat vátta helgar bækr, at ꜳ .xiii.da áre eptir pisl Jesu Kristz toku postularnir at firraz Judeam, en ꜳ hinu .xiiii.da skiptuz þeir til landa. Þa for Petrus af Hierusalem til Antiochiam ok setti Evodium i sinn stað.

83. Egisippus hygginn maðr ok heilagr samtiða postolonum hefr[6] ꜳ þessa lund at segia þa luti, sem[7] giorðuz um sælan Petrum i Rómaborg. Þa er trua vars drottins Jesu Kristz hialpara heimsins tok at vaxa i hiôrtum kristinna manna ok at dreifaz viða um verolldina með margfôlldu siðlæti, eigi at eins i Judea helldr ok fyrir norðan haf ok i sialfri Roma, er hôfuðborg er heimsins, ôfundaði hinn forni fiandi uvin allz mannkyns þat, er hann sa utalligar salur[8] dragaz undan sinu sviviròiliga[9] valldi, þær sem endrgetnar voru[10] fyrir vatn ok helgan anda, ok hann sa sitt hit niðingliga riki verða fyrir môrgum skôðum[11], þa er postolar drottins aukuðu[12] hans[13] riki fyrir helga predikan með môrgum ok miklum iartegnum. Hann kallaði þa til sin einn af sinum ôrendrekum Simonem magum ok sendi i þessa hôfutborg at [striða þar við[14] guðs kappa, þa sem helgir postolar hôfðu þangat senda at reka þar guðs ôrendi með gôfugligum kenningum. Þessi Simon var ættaðr af þeim bæ[15] Samarie, sem[16] Githo heitir, ok hafði þaðan flyit fyrir Petro postola bannsettr fyrir bôlvaða[17] glæpi fyrst [i Antiochia[18], en siþan um hafit naliga af austri til vestrs, ætlandi[19] ser i ôngum lutum feng[20] utan flotta. Hann kom i Romam at rikianda Claudio cesare[21] neytandi fiandans forstauðu ok[22] falsligum iþrottum, takandi þar sva mikinn fram-

1 [goðunum *B*. 2 *tilf. B*. 3 natturuligr B^{1}. 4 su *tilf.* A^{3} *B* 5 Reblata A^{23} B^{2}; Teblata B^{1}. 6 *saal. B*; hefir *A*. 7 er B^{2}. 8 andir *B*. 9 svivirðuliga A^{2} B^{1}; svivirðliga A^{3} B^{2}. 10 urðu *B*. 11 *saal.* A^{2} *B*; slæðum A^{13}. 12 iuku *B*. 13 guðs B^{2}. 14 [talma þar *B*. 15 by B^{1}. 16 er B^{2}. 17 gerva A^{1}. 18 [um Antiochiam B^{1}. 19 *saal. B*; ætlaði *A*. 20 fang *B*. 21 keisara A^{2}. 22 með A^{2}.

gang af[1] aukning illra verka, at i millum tveggia Tifrar[2] brua, þeirar mikillar ár sem um borgina rennr[3], settu sialfir Romveriar þat skurðgoð, er þeir smiðaðu þeim[4] svikara til sæmþar ok yfir var ritat aa latinu Simone heilugum guði, veitande honum guðliga sæmð. Honum fylgdi Silene[5] ein uraðakona, er puta hafði verit [in Tyro[6]. Hana tignuðu þeir sem hit hæsta hugvit. Hana kallaði Simon Luna[7], en ambattir hennar .v. villistiornur[8], sik[9] kallaði hann sialfa[10] solina. En eigi varð sa guðdomr eilifr, er með falsi var fenginn.

84. Þegar stund[11] leið, sendi sialfr guð með sinni fagrligri forsia[12] aa fiorða ári rikis Claudii cesaris[13] i þessa borg[14] Romam hinn hæsta eyrindreka af mikilleik[15] heilagrar truar ok af haleitri iartegnagerð, hinn [sæla Petrum postola[16], þann er hann skipaði forðum mannligan[17] meistara himneskrar herferðar ok vitran[18] at heyia sannar orrostur ok at reisa herbuðir heilagra mannkosta sva sem buinn at striða i moti einkannligum alldrtila allz mannkyns. Þessi kom þangat af austrriki með sælligum[19] kaupskap[20] hins sanna lioss, sva sem himneskr kaupmaðr buinn at selia felaust endalaust lif við andvirði almenniligrar[21] truar, ok lauk fyrstr upp i Roma himinrikis durum[22] með lukli[23] guðspialligrar predikanar. Ok at upprunnu þessu biarta liosi i fyrr nefndri borg tok at firraz villumyrkr Simonis með sinum upphefiara, þviat sannleiks gata, su er Petrus [syndi, birti[24] hverium manni, er heyra villdi, hversu hann skylldi koma til sannrar truar fyrir helga skirn.

85. En til þess at geislar guðligs lioma lysti eigi [i einni[25] Roma helldr um alla norðrhalfu heimsins, fylgðu fyrr nefndum Petro gaufgir vinnumenn[26] guþligrar saaðgiorþar, kiænir at kasta korni Kristz i ekru[27] andanna, margrar[28] ok mikillar[29] virðingar Clemens fyrr nefndr, Marcus aagiætr lærisveinn Petri ok margir[30] af ebreskum monnum. Voru þeir sumir af .lxx. ok tveim lære-

1 ok *B*. 2 Tibar A^1. 3 renn A^1. 4 þessum *B* 5 *saal.* B^1; Silea B^2; Silent A^{13}; sifleytt A^2. 6 [i Tyroborg *B*. 7 Lunam *B*. 8 villustiornur B^2. 9 sialfan sik *B*. 10 *mgl.* B^2. 11 skamt *B*. 12 forsio *B*. 13 keisara A^2 B^1. 14 hofuðborg *B*. 15 mikilmenzku *B*. 16 [helgazta postola Petrum *B*. 17 makligan *B*. 18 kænan *B*. 19 *saal.* B^2; sælligan B^1; sæmiligum A^2, sækiligum A^3; sannligum A^1. 20 kaupskatt A^{23}. 21 heilagrar B^1. 22 dyrum *ovr.* 23 *saal.* A^1 B^1; lykli *ovr.* 24 [birti, syndi *B*. 25 [at eins i *B*. 26 *saal.* *B*; vinviðir *A*. 27 ekrur B^2. 28 *saal.* A^1; margir *B*; margar A^{23}. 29 miklar A^{23}. 30 *Her beg. atter* B^3.

sveinum Kristz[1], sumir voru lærisveinar[2] Petri ok annarra postola. Ero þessir fair nefndir af morgum: Marcialis, Savinianus, Potencianus, Altinus[3], Fronto; þessir voru af Kristz lærisveinum. Þa voru enn aðrir aagiætir menn, sem fyrr nefndr Marcellus, er verit hafði lęrisveinn hins sviksama Simonis, ok margir þeir, sem eigi greina bækr, nær[4] komu til rettrar truar. Þat finnz ok i helgum bokum, at Perpetua, er Eusebius segir verit hafa eiginkonu Petri, hafi með honum komit i Romam. Pistill Marcelli segir ok Petronillam hans dottur þangat komit hafa, sem siðarr mun getit[5] verða.

86. At eigi syndiz hinn sæli Petrus til litillar nytsemþar fram bera Kristz predikan eða i vind saa sinum orðum, tendraði hinn helgi andi sva mikinn elld guðligrar astar i hiörtum þeira manna, sem hunangsæta kenning kristiligrar truar heyrðu af hans munni, at þeir urðu með öllu eigi saddir, þo at þeir heyrði hann[6] hversdagliga, helldr lögðu þeir bæn at Marco hans lærisveini, er aðr var nefndr, at þa luti, sem hans meistari Petrus predikaði með orði, styrkti hann til [eilifrar minningar[7] fyrir þeira beiðzlur með stauðugligu letri, at hverr saa, sem[8] þat fengi, mætti bæði uti ok inni staðfestaz i þess hattar hugsunum, ok eigi letu þeir fyrri[9] af, en þeir fengu sina fysi. Bar hann sina bok[10] aa dögum Claudii cesaris[11] i þeim[12] luta rikis, er Aquilegia heitir, þar sem hann predikaði at boði sins meistara, ok af þessum saukum sem nu voru[13] birtar. Sem[14] hinn helgi Petrus vissi sik flettan þessu starfi fyrir hinn helga anda með [sönnum siðlætisstuld[15], varð hann geysi glaðr kennandi þeira goðfysi ok sanna tru. Eptir þat leit hann aa ok skoðaði verkit, staðfesti ok lögleiddi, bioðandi at lesa ok eptir at rita sva viða, sem guðs nafn göfgaz aa iarðriki i heilagri kristni. Ok þo at Marcus hefði eigi varn herra seð[16], bar hann fram þessa haleitu kenning af munni sins meistara Petri. Nöckuru siðarr sendi [hinn sami[17] Petrus þenna Marcum guþspiallamann til Egiptalandz, kendi hann kenningar i Alexandria höfuðborg þessa sama landz, ok hellt þar sinn stol snuandi utalligum[18] lyð til guðs með predikan ok postoligum taknum, at fulltingianda hinum helga anda. En i enda sins lofliga lifnaþar

1 *mgl. B.* 2 disciputi *A*[1]. 3 ok *tilf. A*[2] 4 þeir *tilf. B*[2]. 5 sagt *B.* 6 þat *B.* 7 [eilifra fagnaða *A*[3]. 8 er *B.* 9 fyrr *A*[23], fyrrum *B.* 10 fram *tilf. A*[2]. 11 keisara *A*[2] *B*[1]. 12 þann *A*[1]. 13 ero *B.* 14 En þa er *B.* 15 [saunnu litillęti *B*[1], saunnum litillætis striðum *B*[23]. 16 senan *B.* 17 [*mgl. B.* 18 mörgum *B*[23].

for hann til guðs sannr pislarváttr ok dictator[1] heilags guðspiallz i sinu postolasæti Alexandria aa[2] atta áre rikis[3] hins niðingliga Neronis. Var þar siþan settr patriarchastoll [eptir forsia[4] heilagra byskupa[5], ok er sigrfarardagr hans siaunda[6] kalendas Maii.

87. Heilagr Marcialis frændi hins sæla Stephani kom með frændum[7] sinum til Jesum .xv. vetra gamall, þa er hann predikaði ættmonnum Beniamin Jacobs sonar, ok var skirðr af sælum Petro at guðs domi[8]. En þa er frændr hans foru heimleiðis, var þessi Marcialis með drottni fylgiandi honum iafnan ok skipaðr i hina lægri lærisveina tolu Kristz. Hyggia menn þenna Marcialem hafa verit settan i millum postolanna, þa er þeir foru i iafnat sin [i millum[9]. En eptir uppstigning Kristz[10] fylgði hann Petro, þviat hann var honum skylldr[11] at frændsemi. En þa er Petrus hafði lengi predikat i Roma, vitraðiz honum drottinn Jesus Kristr bioðandi honum at senda Marcialem til Galliam, þat heitir nu Francia. Hann kallaði þa Marcialem til sin ok sagði honum synina. Eptir þat sendi hann Marcialem [hinn sama[12] vel lærðan með .ii. prestum [aa sinn veg[13]. Ok er þeir komu langt aaleiðis[14] fra borginni, andaðiz annarr [hans fǫrunautr[15] ok var i iorð laginn[16]. En Marcialis varð hryggr við þetta ok hvarf aptr i borgina Romam ok sagþi sælum Petro postola þenna atburð. Hann svaraði honum aa þa[17] leið: „Hverf aptr skiotliga ok ber[18] með þer staf minn [i þinni hendi[19] ok legg aa likit, ok mun hann[20] lifna.“ Hann for [ok gerði[21], sem honum var boþit, ok reis upp þegar sa, er aðr var grafinn. Marcialis bar þenna staf með ser ok sneri i annat sinn til guðs .xii. þushundruðum[22] manna, en i annat sinn .xv. þushundraðum, sva at þeir toku fulla skirn, fyrir þat er þeir sa hann reisa upp dauða menn með þessum staf. Nǫckurn diǫfuloðan[23] mann, þann sem Hilldibertus het, leysti hann af helviti ok vigði til munks. Ein fru lagði ok staf Petri yfir bonda sinn kǫrlægan[24], ok varð hann þegar heill. Meðr þeim sama staf slǫckti hann elldzbruna Byrdigalisborgar. Riddara nǫckurn ok husfru hans diǫfuloð leysti hann ok. En at liðnum .xl. vetra fra pisl Jesu

1 doctor *B*. 2 hinu *tilf. B*. 3 *mgl. B*. 4 [ok at forraði *B*. 5 postola B^1. 6 *saal.* A^1; .vii. A^3 *B*; septima A^2. 7 *saal. B*; frænda *A*. 8 boði *B*. 9 [a miðil B^1. 10 vars herra A^1. 11 tengðr *B*. 12 [i Galliam *B*. 13 [*mgl. B*. 14 a leið *B*. 15 [af hans forunautum *B*. 16 lagðr A^2; grafinn *B*. 17 þessa *B*. 18 haf B^1. 19 [*mgl. B*. 20 þat A^3. 21 [*saal. B*; þegar *A*. 22 þusundum B^2. 23 af diofli kyrktan *B*. 24 kaurleginn A^1; *mgl. B*.

Kristz vitraðiz hann honum sialfr ok sagði honum fyrir enda lifs sins ok inngongu hins eilifa lifs. Ok at samansômnuðum kristnum monnum, þeim sem hann hafði guði aflat, predikaði hann lengi fyrir þeim, ok [eptir þat[1] tok hann harða riðusótt. Ok at sialfum drottni honum moti komanda leið [hann or likama til himins fluttr af hans englum samtengiandi hans háleitum helgum monnum[2] at eilifu.

88. Helgir menn guðs Savinianus, Potencianus ok Altinus foru i Romam með Petro postola; fyrir þeira bænir veittuz[3] monnum heilsugiafir. Þessa alla sendi Petrus postoli norðr um fiall til þess at afla guði Galliam, er aðr var miok gefin fyrir skurðgoða [villu ok[4] dyrkan bæði með orðum ok eptirdæmum[5] virðuligra verka ok ægiætra[6] iartegna. Hann skipaði Savinianum primatem yfir alla Galliam ok sendi hann i Sennonisborg, er þa var hin frægazta, hun er nu kollut Sainz. Ok er hann kom þar, predikaði hann guðs orð alla tima án afláti ok sneri môrgu folki [fra blotum[7]. En illr diôfull ok ôfundsamr um alla goða luti harmaði sinn skaða ok eggiaði sina einkannliga[8] vini æ hendr byskupi. Þeir fullgerðu skiott vilia vandz[9] meistara[10] slôckvandi Savinianum byskup með ollum skunda [pridie kalendas Januarii[11]. Honum fylgði skiott vel vingaðr frændabalkr, heilagr Potencianus, ok Eodardus[12], Altinus ok Serotinus, ok voru allir grafnir undir borginni Sennonis.

89. Claudius cesar[13] hafðiz við i hernaði þann tima, er Petrus postoli kom i Romaborg, ok æ þvi æri lagði hann undir sik Bretland ok Orkneyiar. Hann sendi Agrippam son Herodis Agrippe til Jorsalalandz með konungstign, reð hann riki þar sem[14] landit var heriat. Claudius feck ok þann domanda eða rettara[15] yfir allt rikit, er Felix het.

90. Flavius Clemens consul Romveria ok foðurbroðir[16] Clementis[17] pafa var ok lærisveinn Petri postola ok af honum sendr i Galliam Belgicam með byskupstign til þeirar borgar, er Mectis[18] heitir, með oðrum[19] guðs vinum, at kenna þar kenningar. Hann steig[20] yfir marga dreka, ok hinn[21] mesta af þeim steypti hann með sinum hondum stolu bundinn, þeiri sem hann var vanr

1 [þar eptir *øvr.* 2 [hans ond or likam til himinrikis flutt af guðs englum samtengdr (samtengiandi B^{23}) hans vinum *B.* 3 morgum siukum *tilf. B.* 4 [*mgl. B.* 5 dæmum A^1 B^2. 6 dasamligra *B.* 7 [til guðs A^3. 8 einhugaðliga B^1; einhvatliga B^2. 9 *saal. B*; vondzligs A^2, sins A^3, valiðs A^1. 10 magistri A^1. 11 [predikanda iafnan *B.* 12 Edvardus *B.* 13 keisari A^2 B^1. 14 til er (a *tilf.* B^1) *B.* 15 soknarmann *B.* 16 fostbroðir A^{13}. 17 *saal. B*; Clemens *A.* 18 Mettis *B.* 19 *saal. B*; ollum *A.* 20 ste A^3 B^2. 21 hinum A^2.

aa halsi at hafa, i aa þaa er Falia[1] heitir, sva at hann saaz alldregi siðan.

91. Hinn heilagi Fronto var ættaðr fyrir norþan fiall ok fra unga alldri guði kiærr. Hann var af Petro postola til byskups vigðr ok sendr i Petragoricas, þangat sem hann var fæddr. Hann reisti upp Gregorium prest, þann sem andaðiz i hans ferð, at aa hann[2] lôgðum staf Petri postola, eptir[3] þvi sem Speculum Ecclesie[4] segir. Hann aflaði guði .lxx munka i sinum stað honum til þionostu. Fyrir hann gerði varr herra þat takn, at camelar baru [utan mannliga leiðzlu at munkum môglandum fyrir matleysi þær vistir[5], sem iarl sa sendi þeim, er Spirius het, þa er sialfr guð vitraþi [honum þeira[6] hungr.

92. Heilagr Memmius byskup romverskr[7] ok storburðugr var af sælum Petro til byskups vigðr ok sendr siþan i Galliam með Dionisio, er siðan var af hinum sæla Clemente skipaðr [byskup i Parisborg[8], ok Eucherio byskupi Triverisborgar ok Saviniano fyrr nefndum, er til Sennonis for, ok Synicio byskupi Suessionum ok auðrum .vi. byskupum ok Domiciano diakn. Þeir voru þa sva samþyckir i drottni Jesu, sem þeir væri af einum kviði bornir. Ok er þeir voru komnir .xviii. milur af Roma[9], toku þeir ser náttstað. Þar andaðiz Domicianus ok var i iorð grafinn. En hinn sæli Memmius byskup hvarf aptr i Romam ok kom fyrir hinn heilaga Petrum sva mælandi með[10] mikilli hrygð: „Heyr þu, minn haleiti meistari! Viti þat yðvarr heilagleikr, at diakninn, sa er þer skipaðut með mer til þess at predika guðs orð, er nu dauðr i[11] veginum.“ Postolinn mællti[12]: „Tak[13] trefr af klęði minu ok far þangat, sem hann var grafinn, ok legg aa likit segiandi þessi orð: Drottinn Iesus ok varr meistari Petrus byðr þer, at sva sem hann bauð[14] þer með sinum munni hiaverandi[15], statt þu[16] upp ok seinka ecki [með mer at ganga[17] ok predika heiðnum þioðum guðs orð, at[18] þat lios guþspialligrar kenningar, er falslaust er ok faam kunnigt, verði ollum opinbert.“ Hann gerði sem honum var boþit, ok for til þess staþar, sem diakninn la dauðr, ok lagði klæðatrefr þær [aa likit[19], sem hann bar eptir ser,

1 Palia A^1. 2 *mgl.* B 3 at A^{23} B^1. 4 Historiale A^3. 5 [*saal.* B; mannliga fæðu utan mannliga l. at m m. fyrir matleysi, þa A. 6 [*saal.* A^2 B; þeim þetta A^{13}. 7 at kyni *tilf.* A^2. 8 [Parisar byskup A^2 B. 9 Romariki A^{13}. 10 af A^2. 11 a B. 12 svaraði honum sva mælandi B. 13 þu *tilf.* B. 14 bioði A^3. 15 hiaveranda A^2 B^2. 16 nu *tilf.* B 17 [mer at fylgia A^1. 18 *saal.* B; ok A. 19 [yfir hann B.

með fyrr nefndri skipan, ok reis sa upp heill, er aðr lá dauðr [i dusti[1]. En Memmius styrði cathalensem kristni .lxxx. ára ok andaðiz at gervum[2] mórgum iartegnum.

93. Sva segir Speculum Ecclesie, at .ii. byskupar Eucherius ok Valerius foru norðr um fiall sendir af sælum Petro með auðrum monnum [i Galliam til predikanar[3]. Ok er þeir voru storliga langt aa leið komnir, andaðiz sa maðr af liði þeira þeim nauðsynligr, er Maternus het. Þeir hurfu þa aptr i Romam ok sógðu sælum Petro dauðan[4] Maternum þeira forunaut, þann sem þeim var nauðsynligr[5] til þionostu ok predikanar. Sæll Petrus svaraði þeim: „Farit aptr, bræðr, ok berit með yðr[6] staf minn ok leggit aa hinn dauða, ok mun hann[7] lifna.“ Þeir foru sem hann bauð ok komu fram[8] i þann stað, er Maternus var grafinn, [sva at[9] .xl. daga voru liðnir fra hans grepti[10]; þo at hvaru lógðu þeir staf Petri aa[11] hinn fulnaða, ok reis hann lifs[12] upp. Ok til styrkingar þessa takns var sia hinn sami Maternus til byskups vigðr i þeiri borg, er Treveris heitir. Predikaði hann þar guðs tru[13] fyrir heiðnum monnum .xl. vetra ok gerði margar iartegnir. Kom þat þar fram, sem[14] drottinn mællti við lærisveina sina: Ok þer munut meiri luti gera i iartegnum en ek hefi gert. Þat skal sva skilia: Eigi mun sa er aa mik truir meiri luti gera en ek, en meiri luti mun ek gera með honum en aan honum.

94. Linus ok Cletus voru iafnan með sælum Petro, eigi sem hinir hæstu kennimenn helldr sem hins hæsta kennimannz fulltingiarar, þviat Petrus fal þeim aa hendi stiorn kristninnar ok at letta af ser veralldligum fiólskylldum, at hann mætti sik[15] varðveita talmanarlausan hinum hæstum lutum, þat er bænahalld[16] studeran ok predikan, ok fyrir þessa dyggliga[17] þionostu, er þeir voru i settir með postoligri tign, urðu þeir makligir at teliaz i catalogo með byskupum, sem siþarr mun sagt verþa.

95. Hermagoram lærisvein Marci ewangeliste skipaði Petrus i stað sins meistara byskup yfir Aquilegiam, dyrligan mann ok fullan af helgum anda. Gerði hann allzkyns takn til birtingar kristninni en til niðranar heiðnum dómi. Heilagan Apollinarem sendi ok hinn sæli Petrus i Ravennaborg, sneri hann þar mórgum

1 [i dupti B^2; *mgl.* B^1. 2 *saal.* *B*; gefnum *A*. 3 [at predika i Gallia B^{23} 4 vera *tilf.* *B*. 5 nauðsynligaztr A^2. 6 yckr A^2 B^{23}. 7 skiott *tilf.* B^{23}. 8 sva fremi B^{23}, *mgl.* B^1. 9 [at A^3; er B^{23}, en B^1. 10 greptri *B*. 11 yfir B^{23}. 12 heill A^2. 13 orð B^{23}. 14 er B^{23}. 15 sialfr *tilf.* A^{23}. 16 bænahalldi B^{23}. 17 dyggiliga A^2 *B*.

lyð til guðs, gaf syn[1] blindum, holltum gongu, heilsu likþraam, en lif dauðum, ok var pindr undir[2] Vespasiano cesare[3] fyrir voru rettrar truar ok auðlaðiz eilifa dyrð.

96. Langt væri[4] varri usnilld at telia lærisveina þessa[5] guðs vinar, er vel flestar borgir Italie ok annarra nalęgra landa auðgaði með agiætum formælandum, eptir þvi sem hann gat framaz við komit[6]. Sva er ok umattuligt at segia, hversu marga menn hann hefir af dauða reist, ok ovist dauðligum manni, þar sem eigi at eins gerði hann sialfr iarteinir, helldr ok margir aðrir undir[7] hans nafni, þar sem skuggi hans yfirborinn[8], [stafr hans, trefr klæða hans, burgu siukum ok veittu[9] lif dauðum. Hann geck ok um sio[10] sem um land, stauðvaði allzkyns vaða, en letti[11] alldri af goðu verki. Hverr mun ok þat greina mega, hversu morgum vitranum guþ let ser sóma at birta hans briost, þar sem naliga oll hans verk ok framferþir, rað ok rauksemþir, styrkti hinn helgi andi, ok þat ma rettliga segiaz af hans iartegnagerð, at hans hinir minnztu lutir [se margra[12] heilagra manna hinir mestu lutir. Þvi [leggium ver niðr[13] fleira af honum at segia fyrir[14] leti ok fáfræði, skundandi[15] til þess at segia[16], hvilikum dauða drottinn leiddi hann til himneskra fagnaða.

97. Fyrr nefndr cesar Claudius hafði nær .x. vetr riki, sva at Petrus var i Roma, en .xvi.[17] aar allz. Hann kaus til þess valldz, er hann hafði styrt, Neronem, er atti Octoviam dottur hans. Þessi Nero var hin fyrstu .v. ar sins rikis miok[18] hogværr. Hann setti Festum yfir Jorsalaland, þar sem eigi reð Agrippa, er fyrr var nefndr. I hans stað kom Albinus, en eptir hann kom Florus, sa er siðarr skal fra segia. En Agrippa broðir Herodis, sa sem prefectus var at tign, reð mestu með Nerone heima i Róma. Þessi Nero var mikill kvennamaðr, um alla fram[19] fullr af [flestum mannlostum[20]. Ok fyrir[21] þvi at sækiaz ser um glikir, [saman þinga niðingar[22], var fullkomit flærðafelag með þeim[23] Simone mago ok þessum Nerone, er hans villa var þeck ok fanginn[24] var skiott af hans flærðum. Þviat Simon het honum, ef hann tryði

1 sion A^{23} *B.* 2 veslum *tilf.* B^{1}. 3 keisara B^{1}. 4 er A^{3} *B.* 5 Petri *B.* 6 komiz A^{2} *B.* 7 i A^{3}, með *B.* 8 *mgl.* A^{3}. 9 [eðr trefr klæða hans burgu siukum, ok stafr hans veitti *B.* 10 þurrum fotum *tilf.* A^{1}. 11 let A^{1}. 12 [margir se annarra A^{1}. 13 [leggiumz ver fyrir A^{2} *B.* 14 sakir *B.* 15 [fysir oss at skunda A^{3}. 16 með *tilf.* *B.* 17 .xiiii. *B.* 18 yfrit A^{2} B^{1}. 19 fullifr *tilf.* B^{2}. 20 [ollum lostum A^{1}; illzku A^{3}. 21 með A^{2}, i A^{3}, *mgl.* *B.* 22 [*tilf.* *B.* 23 fyrr nefndum *B.* 24 fenginn A^{1}.

honum [1], at gera hann mestan [2] af konungum, sigrsælan i orrostum, heilan at likama, langæligan at lifstundum ok ser sameilifan. En saa truði, er eigi kunni slika luti [3] sannri raun at reyna ok hann truði hinn hæsta hialpara sinnar andar, [ok fleckaði sva [4] goð upphauf með glæpiligum [5] enda [6]. En fyrirbending fylgianda aafellis var su [7], at aa setta áre hans rikis fell ellding yfir hans borð með mikilli ógn. Var þessi Nero þaðan af sva miok fylldr af illzku, at hann fleckaði skirleikinn með allzkyns oheyriligu [8] saurlifi, horanum ok frændsemisspellum ok alla vega moti natturu. Hann fleckaði milldina með grimmleiknum, þviat hann saurgaði sinar hendr með allzkyns manndrápum, utsteypandi banabloði eiginna vina ok felaga, frænda ok tengðamanna, bræðra ok moþur [9]. Hann var ok fleckandi sialfs sins hendr [10] með fiölkyngi ok fordæðuskap, hann fleckaði ok hugreckina með allzkyns bleyði, leti ok eptirlifi, hann fleckaði truna með allzkyns udygð, ok hellt hana við öngvan en rauf við alla, öngum betri en öllum verri, þeim er fyrir honum voru cesares [11] kallaðir [12], þviat fyrstr af þeim syndi hann sik uvin guðdomsins lyptandi vapnum i moti kristnum monnum aa .xii.^{ta} aare rikis sins, sem sagt mun verða [13].

98. I þenna tima stoð hinn sæli Petrus með ollum krapti i moti villu Simonis, stundum ser [14] fylgianda [15] sælum Paulo en stundum fraveranda, eptir þvi sem hans saga greinir. Var hann af Festo formanni Gyþinga [16] fluttr [17] i Romam, þa er Nero hafði .ii. vetr rikt. Var hann þar um .ii. aar i [18] frialsu varðhalldi ok leigði ser kornlauðu [19] til predikanar, sva [20] at honum var ecki lofat or borginni at fara, en um .x. aar var hann nöckuru [21] frialsari, for hann þa til predikanar aa Vestrlönd i orlofi [22], þviat Nero var þa eigi fullkominn i sinni illzku. Aa .xii.^{ta} aare rikis Neronis [23] kom hann aptr, sem sagt mun verða, en var pindr aa hinu .xiiii.^{da} ari.

99. Nu af þvi at þessir Kristz postolar [24] Petrus ok Paulus voro kennarar kristinna manna, [mikils hattar meistarar [25], haleitir i goðum verkum, elskarar mannkosta ok haarra hugarkrapta, höfðu þeir Neronem höfuðæran af [heiðnum domi [26] Simonis vakit upp til

1 a hann *B*. 2 meistaramann A^1. 3 at skilia eðr *tilf. B*. 4 sin B^1. 5 glaumsamligum B^1. 6 [*mgl.* B^{23}. 7 sva A^{23}. 8 *saal. B*; uhreinu A^2, *mgl.* A^{13}. 9 mæðra A^3. 10 heiðr *B*. 11 keisarar A^2 *B*. 12 *Her mgl. 2 Blade i* B^2. 13 siðarr *tilf. B*. 14 at B^3. 15 fulltingianda *B*. 16 Juda *B*. 17 bundinn *tilf. B*. 18 at B^3. 19 *saal. B*; i hus A^2; koronu A^{13}. 20 þo *tilf. B*. 21 nockorum mun B^1. 22 leyfi *B*. 23 Nero *A*. 24 riddarar *B*. 25 [mikilfengir at meistaradomi *B*. 26 [*saal.* A^2; fiolkyngi B^3; heiþingium A^1; hofðingium B^1.

hins mesta fiandskapar moti ser, þviat liossins verk ero sur i augum sonum myrkranna. En þo at fraveranda Paulo væri Petrus einn i moti hinum illa Simone, gerði hann ollum bert fals hans ok fiólkyngi, galldra ok [glæpi ok sionhverfingar[1], þær sem hann villti heimskra manna hugi með, ok hann stoð hvarki[2] aa rettu ne aa sónnu, þar til er Simon var af ollum dugandi monnum giórr at skómm ok at skaupi, sva at hann laut[3] þa skómm at hylia[4] með þógn ok þungri sut, ok [at hann hafði[5] annars staþar reyndan mátt ok megn[6] Petri, dirfðiz hann þo enn[7] i Romam kominn þvi at hrosa, at hann reisti upp [menn af dauða[8].

100. [A þessum[9] timum[10] andaðiz einn ungr maðr frændi cesaris[11], storburðugr ok miok harmdauði[12]. Margir þeir er hia[13] voru staddir minntu aa, at profa skylldi, hvart hann mætti upp reisaz. Petrus var hinn frægazti i þesskyns verkum, en heiðnir menn lógðu þar ongvan trunat aa, at dauþir menn mætti upp risa. En krankr harmr krafði lækningar, sva at farit var til Petrum. Voru þeir ok sumir, er Simonem [sógðu tilkallanda[14], en báðir komu. Petrus mællti þa við Simonem: „Þvi at þu hrosar um þenna lut þinum mætti, gef ek þer orlof[15] til, at þu gangir fyrr til hins dauða ok reynir þina framkvæmð, en ef þu mátt eigi þetta gera, man ek til ganga ok biðia Jesum Krist, at hann reisi upp hinn dauða." En þvi at Simon vissi sinar[16] flærðir mikinn framgang fengit hafa með heiðnum monnum, setti hann þann skildaga, at ef hann reisti upp af[17] dauða, skylldi folkit drepa Petrum[18], er hann hafði angrat sitt hit mikla valld i[19] meingerðum. Folkit svaraði: „Lifanda [skulum ver brenna hann[20]." Simon mællti þa: „At þviliku skapi [skulut þer[21] mer hegna[22], ef Petrus ma[23] framarr." Petrus samþykti skildaganum[24]. En Simon geck at sænginni[25] móglandi mikla galldra, sva at hinn dauði tok at hrista hófuþit ok hræraz. Heiðingiar [sógðo þegar kallandi[26], at hinn dauði lifði ok mællti[27] við Simonem, en sloguz með fiandskap aa Petrum, er hann dirfðizt at keppa við [þvilikan

1 [gerninga, glæpi ok figurur *B*. 2 hvergi *B*. 3 varð *B*. 4 þola A^1. 5 [þo at hann hefði *B*. 6 magn B^1, megin B^3. 7 *mgl.* *B*. 8 [dauða menn *B*. 9 [I þann B^3. 10 tima B^3. 11 keisarans A^2 *B*. 12 harmdauðr A^1. 13 við *B*. 14 [kólluðu at A^2. 15 leyfi *B*. 16 framferð sina ok *B*. 17 hinn *B*. 18 fyrir þa dirfð *tilf.* *B*. 19 með *B*. 20 [skal hann i elldi brenna B^3. 21 [skal B^3. 22 hefna A^1 B^3. 23 vinnr *B*. 24 skildagann A^2. 25 reckiunni *B*. 26 [kólluðu þegar A^3 B^3. 27 talaði A^{23}.

mann[1]. Petrus krafði þa hlioðs, ok at þvi fengnu mællti hann: „Ef hinn dauði lifir ok er með[2] sönnu af dauða reistr[3], tali hann, gangi hann, snæði[4] hann. Sionhverfing er þetta en eigi sannleikr, er hinn dauði[5] syniz hrista höfuþit. [Dragit nu Simonem[6] fra hvilunni, ok mun þa synaz, hvat satt er.“ Iafnskiott sem þat var gert, laa hinn dauði með ollu uhræriligr. En Petrus stoð langt fra hvilunni ok flutti fram hlioðliga sina[7] bæn. Eptir þat kallaði hann hátt: „Ris upp þu, hinn ungi maðr, græði þik drottinn Jesus Kristr!“ Iafnskiott reis hinn dauði[8] upp, geck ok talaði ok snæddi[9]. Eptir þat fal Petrus hann aa hendi moður sinni. Menn baðu þa postolann, at sia maðr fylgði honum. Hann svaraði: „Ecki skaðar[10] hann, þo at við skilim, þviat hann er[11] eigi skildr við þann, er hann let upp risa, þess þrælar erom ver.“ Hann sneriz þa til moþur hins unga mannz ok mællti: „Ottaz þu eigi, kona! Ver uhrygg[12] um son þinn, hefir hann sinn hirði nu.“ Folkit villdi nu[13] drepa Simonem. Petrus mællti: „Hölldzti[14] þunga pinu hefir Simon, þott hann[15] kanniz við, at hans iþrottir vinna ecki. Lifi hann nu ok siai[16] Kristz riki vaxa þo at oviliandi.“ Simon varð þa i brottu[17] með fullkominni skömm. En i hefnd [þessar vanvirðingar[18] batt Simon olman hund aa veg [fyrir Petrum[19], at hann rifi[20] hann i sundr. Petrus kom þar skiott ok leysti hann, ok hliop hann þegar eptir Simone mago ok rak hann undir sik. Petrus mællti: „I nafni drottins Jesu Kristz byð ek þer, hundr, at eigi bitir þu holld Simonis, helldr rifir[21] þu klæði hans.“ Hundrinn las þa i munn ser klæði Simonis[22] gaulandi ok slöngdi honum ut af mur borgarinnar. Kom Simon ecki fyrr aptr i Romam en [einu ari siðarr[23]. Þa gat hann sva hagat sinum orðum, at Nero truði honum.

101. A nöckurum tima þa er Simon var fyrir Nerone ok taldiz guðs son, mællti hann: „Hvi tortryggir þu minn guþdom, þann er ek profa með verkum?“ Nero mællti: „I hveriu matt þu[24] profa, at þu ser guð[25]?“ Simon mællti: „Bioð þu at höfut se af mer höggvit i myrkum[26] stað, ok [lati þar[27] liggia bukinn

1 [Simonem (þvilikan mátt *tilf.* B^1) *B*. 2 at B^1. 3 risinn *B*. 4 eti A^3. 5 liðni B^1. 6 [Dragiz nu Simon A^1. 7 stutta B^1, skamma B^3. 8 liðni B^1. 9 neytti vista *B*. 10 sakar B^3. 11 mun *B*. 12 orugg *B*. 13 þa *B*. 14 hellzti A^{23}; yfrit *B*. 15 lifi ok *tilf.* B^3. 16 seae A^1. 17 at fara *tilf.* B^3. 18 [þessarrar hneisu *B*. 19 [Petri A^2 B^1. 20 skylldi rifa B^3. 21 rif A^2. 22 miog *tilf.* *B*. 23 [eitt aar siþan A^{23}; eitt ar var liðit *B*. 24 þat *tilf.* *B*. 25 guðs son B^3. 26 döckum *B*. 27 [latið þar eptir B^3.

ok hôfuþit, sem af er hǫggvit, ok ef ek ris eigi upp aa þriðia degi, vit þat til viss, at ek em gulldramaðr, en guþ, ef ek ris upp.“ Nero let nu þetta gera, sem Simon[1] bauð. En þvi bauð[2] Simon [þetta at gera i myrkum stað[3], at hann bra með fiolkyngi sinu liki i[4] hrut einn ok let hann[5] halshǫggva. Syndiz þeim[6], sem þetta [vann, hrutrinn[7] Simon, til þess er af var hôfuðit. Þetta hôfut bar hann til lioss, ok sa, at þetta[8] var hrutz hôfut en eigi hôfuð Simonis, en [þo þorði hann[9] eigi at segia þetta Nerone, at eigi birti hann sialfr þat, er[10] hann hafði eigi sva gôrt, sem honum var boþit. Simon kom nu ok tok i braut [haufuð ok bol hrutzins[11], ok aa þriðia degi syndi hann sik Neroni sva mælandi: „Lat þurka[12] bloð mitt [þat er saman er runnit i[13] þeim stað, sem ek var halshôggvinn[14], þviat nu hefi ek upp risit af dauða, sem ek het þer.“ Nero truði nu þessi lygi ok dyrkaði Simonem með hinni mestu virðingu.

102. Hinn sæli Petrus varð viss þessa tiðinda ok reis i moti með ollum krapti, birtandi guðs tru sanna vera en flærð Simonis hegomliga[15]. Þvi varð hann fyrir fiandskap[16] Neronis ok môrgum vandræðum. Aa þeim tima vitraðiz honum Jesus Kristr sva mælandi: „Simon ok Nero ero fullir af diôflum ok hugsa þer i moti at standa; hirð eigi þu[17] at ottaz, þviat ek mun vera með þer, ok nu man ek gefa þer huggan af tilkvamu þions mins Pauli. I morgin man hann ganga i Romam. Siau manaði munut þit beriaz við Simonem, ok þa er þit hafvit steypt honum til helvitis, munu þit með sigri[18] til min koma.“ Petrus varð feginn þessu fyrirheiti ok giorði guði þackir.

103. A næsta degi eptir vitranina kom hinn sæli Paulus i borgina[19], ok iafnskiott runnu Gyðingar[20] i moti honum sva mælandi: „I varri tru ert þu fęddr, hana átt þu at veria, ok eigi er þat rett, þar sem þu ert ebreskr [ok af ebreskum monnum kominn[21], at þu kallar[22] þik meistara heiðinna þioða ok verndarmann[23] þeira, sem eigi hafa umskurþarskirn[24], ok þar sem þu hefir hana, er orett at þu eyðir hana. En þess biðium ver, at þa er þu ser

1 hann *B.* 2 bað *B.* 3 [þetta gera i dǫkkum stað *B*¹; i dauckum stað at vera hoggvinn *B*³. 4 a *B.* 5 *tilf.* *B.* 6 honum *A*². 7 [*saal.* *B*³; væri *øvr.* 8 þat *B.* 9 [þorði *B*³. 10 at *A*². 11 [hræ hrutzins hǫfuð ok bol (ok fal *tilf.* *B*³) *B.* 12 þerra upp *B.* 13 [or *B*³. 14 hǫgginn (i *tilf.* *B*³) *B.* 15 ok diofulliga *tilf.* *B*³. 16 Simonis ok *tilf.* *B*¹. 17 *mgl.* *B.* 18 piningarsigri *B.* 19 Romam *B.* 20 Judar *B.* 21 [at kyni *A*². 22 *saal.* *A*¹ *B*¹; kallir *A*²³ *B*³. 23 varnarmann *B.* 24 umsniðning *B.*

Petrum, eyðir þu hans kenning, þviat hann tekr af þváttdagahalld[1], eyþir hann neomenias at nyiu tungli, ok oll vár hatiþarhǫlld unytir hann.“ Paulus svaraði: „[Þat verðr[2] auðvellt at profa mik sannan Juða, þviat ek helld þváttdag ok skurþarskirn, þviat guð hvilldiz aa þeim degi af verkum sinum. Ver hǫfum ok lǫgmal Moysi ok verk hǫfþingia[3] [varra aa bokum skrifat[4], þaðan af megum ver vita, hvat Petrus predikar þessu likt i riki heiþinna manna. En ef hann vill innleiða nǫckura nyiung, þa byriar, at við finnimz fyrir [utan alla[5] sturlan [ok oroa[6] ok utan[7] ǫfund, at ek mega[8] at allra yðvarra[9] vitni syna hann yfirkominn. En ef ek ok þer megit þat [vitni bera honum[10], at hann veri kenning sina með vitnum ebreskra boka, samir oss ǫllum at hlyða honum.“ Ok þa er Paulus hafði þetta talat ok annat þessu likt, foru þeir at finna Petrum ok sǫgðu honum: „Paulus heitir einn ebreskr maðr, sem[11] þik vill finna, ok verðr þu [hann at finna[12], þviat þeir er hann fluttu hingat, [gefa honum eigi orlof[13] at fara sva[14] sem hann vill, fyrr en þat er lof Neronis cesaris[15].“ Petrus varð storliga feginn[16] þessi sǫgn, stoð þegar upp ok for at finna Paulum. Sem[17] þeir saaz, gretu þeir fyrir fagnaði ok faðmaðuz lengi, sva at hvarr dǫggvaði annars yfirklæði með tárum. Eptir þat settuz þeir niðr, ok greindi Paulus [allar tilstauður[18] sinnar ferðar með siovarvalki ok margskyns mæðu[19]. Petrus sagði i moti, hvilikar umsátir ok vandræði hann hafði þolat af Simone mago. Eptir þat for Petrus heim, þviat daginn kvelldaði[20].

104. [Um morgininn eptirkomanda[21] iafnskiott sem dagsbrunin syndi endalykt nętrinnar, kom Petrus at þeim durum[22], sem Paulus var fyrir innan. Var þar[23] fioldi ebreskra manna ok heiðingia, var mikil deilld[24] milli þeira. Gyþingar mælltu: Ver erum valit kyn[25] konunga ok kennimanna ok aagiætra guðs vina Abrahe, Ysaach ok Jacob ok allra spamanna, þeira sem guð syndi sina leynda luti ok stormerki. En þer heiþingiar ok allir yðrir kynsmenn[26] eigut ecki i yðru ætterni, þat er mikit se, utan þat

1 þvattdagshalld *B.* 2 [*saal. B*; þvi byðr ek *A.* 3 hofuðfeðra *B.* 4 [a varum bokum B^3. 5 [an allri *B.* 6 [orða B^1. 7 *mgl. B.* 8 *Her beg. atter* B^2. 9 *saal.* A^3 *B*; yðvar A^1; yðra A^2. 10 [sia A^3. 11 er *B.* 12 hitta A^2; [hans at vitia *B.* 13 [leyfa honum eigi *B* 14 þangat A^2 *B.* 15 keisara B^1. 16 [storfeginn B^{23}. 17 En þa er *B.* 18 [alla tilstǫðu *B.* 19 mæðingum B^1; meiðingum B^{23}. 20 en um morgininn (war hann *tilf.* A^2) aptrkomandi *tilf.* A^{12}. 21 [*tilf. B.* 22 dyrum *øvr.* 23 uti fyrir mikill *tilf. B.* 24 deila *B.* 25 ker A^1. 26 ættmenn B^{23}.

sem saurgat er af skurðgoðum ok blotum [ok auðrum rækiligum lutum[1]." Sem[2] Juðar hôfðu slikt talat, andsvôruðu þeir sem fra heiðni voru snunir til Kristz[3]: „Ver fyrirletum þegar villur várar, er ver vissum hit sanna, ok fylgðum þvi siþan, en þer vissut, hveriar iartegnir yðrir feðr gerðu, tokut við lôgûm ok sææð takn spamanna, hversu þeir gengu þurrum fótum [yfir haf[4], en drektu uvinum sinum i þvi sama hafi með guðs trausti[5]. Þer sææð ok skyligan stolpa fara fyrir yðr um daga en elldligan um nætr. Guð gaf yðr atvinnu[6] af himni, en vatn af steini. Eptir sena þessa alla luti, smiðaðut þer yðr kalf ok færðut honum fornir. En ver, er engi takn sææm, truðum[7] þann guð, sem þer hafnaðut ok fyrirletut." Ok er Paulus heyrði [þessa þrætu[8], mællti hann: „Eigi hæfir yðr at keppaz ææ þessa lund, helldr byriar yðr at hugleiða, hversu guþ let fram koma þat, er hann het feðr[9] yðrum Abrahe, at i hans kyni mundo blezan taka allar þioðir. Eigi gerir hann grein i milli manna, þviat þeir sem undir lôgum hafa misgert, skulu eptir lôgum dæmaz, en þeir sem undir ôngum lôgum syndgaz, munu fyrir utan lôg tapaz, þviat sva mikil vitzka er skiput[10] i briost mannanna, at hann[11] ma natturliga[12] lofa goða luti en fyrirdæma illa luti, ok þat með ser hugsa, at ææsakandi ero pinandi[13] en afsakandi ero ômbunandi." En þa er Paulus hafði talat þessa luti ok þessum lika, myktuz margir af hvarumtveggium. En hôfðingiar Gyþinga stoðu miok i moti kenning postolanna, þviat þeir bônnuðu þeim þinghus sin. Petrus hof þa upp sinn hinn heilaga munn ok svaraði þeim ææ þessa lund um þenna lut:

105. „Heyrit nu, hinir kiæruztu bræðr, helgan anda Abrahe fyrirheitanda, at hann mundi af æævexti kviðar hans setia mann yfir velldissæti hans, þenna sama mann sem himneskr faþir mællti þessi[14] orð til: Son minn ert þu, i dag gat ek þik. Hengdu hôfþingiar kennimanna Juða hann ææ krossins tre sakir sinnar ôfundar, at hann leti fram koma lausn mannkyns, er nauðsynlig var þessum heimi, sva[15] sem hann hafði fyrir sagt, þa er hann sagðiz þessa luti alla þola mundo, at sva sem Eva var skôput af rifi Adams, sva væri heilug kristni formerut af Kristz siðu ææ krossinum deyianda sva fôgr, at hun væri án fleck ok rucku[16]. Þessa gôtu syndi guð Abrahe, Ysaach ok Jacob, ok synir enn

1 [*mgl.* B. 2 Ok þa er B. 3 guðs B. 4 [um sio B^1. 5 fulltingi B^{23}. 6 fæðzlu A^3. 7 þegar a *tilf.* B. 8 [þessar kappautur B. 9 *saal.* A^{23} B^{23}; feðrum A^1 B^1. 10 skopuð B. 11 hon B. 12 natturuliga B^1. 13 *saal.* B; vinnandi A. 14 þessor A^1. 15 þa B. 16 hrucku A^2 B.

ollum þeira sonum, at þeir gangi[1] rettan veg[2] kristiligrar truar, en standi eigi i otru sinagoge. Snuiz nu til guðs, kiærir[3] bræðr, ok gangit i fagnat fauþur yðvars Abrahe, þviat [guþ efndi[4] þat sem hann het honum. Af þessum sama Jesu saung David propheta sva mælandi: Sór drottinn ok [iðraz eigi[5], þu ert kennimaðr at eilifu eptir skipan Melchisedech. En þessi spá kom þa fram, er Jesus hinn æðzti kennimaðr æ krossinum hangandi færði forn sins likama ok dreyra fyrir allri verolld.

106. Eptir þessar fortólur postolanna ok aðrar þessum likar sneriz til rettrar truar mikill fioldi hiaveranda[6] folks, en þeir voru ok þo harðla fair, sem til þess iatuðu sik trua með falsaradomi, at eigi syndiz þeir opinberliga vanrękia guðs boðorð eða æminningar postolanna. Ok þa er þinghusshófþingiar Juða ok blotbyskupar heiðinna manna sa, at fyrir predikan Petri[7] mundo þeir af dæmþir sinum sæmðum ok fiarafla, vóktu þeir upp hurr[8] með folkinu, at þeir skylldi[9] lofa Simonem magum fyrir sialfum Nerone[10] en lasta postolana.

107. A þessum timum sneriz utalligt[11] folk til Kristz truar fyrir predikan[12] Petri. Sva bar ok til, at hinar tignuztu husfrur[13] Libia kona Neronis ok Agrippina kona[14] Agrippe prefecti[15] sneruz til guðs ok villdo ecki þaðan ifra[16] samreckia við bændr sina. Fyrir predikan[17] Pauli fyrirletu margir menn riddarasyslu af herliði Neronis ok fylgðu guðs tru; sva ok nóckurir af sialfs hans herbergissveinum komu til Paulum ok gerðuz kristnir sva framarliga, at þeir komu ecki [fra þvi[18] til hallarinnar. Simon magus verðr nu miok heitr[19] við þetta ok lygr nu mórgum lutum[20] æ Petrum fyrir folkinu, segiandi hann vera galldramann ok svikara. En þeir sem sa þa undarliga luti, er hann[21] gerði, hugðu vera sannar jartegnir ok truðu hans falsaradómi. Hann let synaz, sem eirormar[22] hrærði sik, ok hundar af steinum skornir giæi, en eirligar likneskiur hrærðiz[23] eða hlægi. Hann let ok synaz, sem hann flygi i loptit upp ok hyrfi eptir þat. Þar i mot græddi Petrus siuka menn með guðs orði, gaf syn blindum, hólltum góngu, heilsu likþrám, lif dauðum. Hann bauð ok folkinu eigi at eins

1 *saal.* *B*; geri *A*. 2 stig *B*. 3 kiæru A^{23}. 4 [hann endi *B*. 5 [mun eigi iðraz *B* 6 heyranda *B*. 7 ok Pauli *tilf.* *B*. 8 *saal.* A^{12} *B*; kurr A^3. 9 skylldu *B*. 10 *saal.* A^3 *B*; ser A^2, ser ok Nerone A^1. 11 otaululigt *B*. 12 kenning A^1. 13 frur A^2. 14 husfreyia A^3. 15 greifa A^2. 16 af *B*. 17 Petri ok *tilf.* *B*. 18 [siðan B^2. 19 reiðr B^1. 20 lytum B^1. 21 Simon *B*. 22 *saal.* *kun* A^1; eitrormar *øvr.* 23 reiddiz A^2.

at forðaz Simonem, helldr þar með at birta hans uhæfur, at eigi syndiz þeir diðfulsins vælum[1] samþyckia. Af þessu tilbragði var Simon hataðr ok rekinn[2] af ollum skynsðmum monnum ok siðlatum, [at þeir[3] kolluðu hann[4] galldramann ok glæpafullan, en predikuðu Petrum með guðs lofi, en vinir Simonis sðgðo Petrum vera galldramann, veitandi honum ælygi fyrir flutning[5] sins meistara.

108. Þessi orðsvif komu um siðir fyrir Neronem. Hann kallaði þa Simonem magum i sitt herbergi. Sem hann var inngenginn[6], tok hann at skipta likium, syndiz stundum ungr, stundum miðalldri[7], breytandi ser með fiandans [fiolkyngi i ymsar asionur[8]. Sem[9] Nero sa þat, hugði[10] hann, at Simon væri guðs son. Petrus var þa nær ok sagði, at Simon var þiofr, lyginn, galldramaðr, heriansson[11], glæpafullr, guþniðingr, [ok sa sem fyrirdiarfaði[12] oll guðs boðorð ok gagnstaðligr ollum sannleik, ok ecki stæði eptir, nema þat at hans illzka væri[13] ollum opinber[liga upplokin[14]. Simon geck þa fyrir Neronem sva mælandi: „Heyr mik, hinn goði cesar[15]! Ek em guðs son af himni stiginn. Allt til þessa hefir Petrus einn saman staðit mer i mot, en nu er tvinnuð[16] þessi motstaða[17], þviat Paulus, sa er slikt hit sama kennir sem Petrus mer gagnstaðliga luti, er nu sagðr predika með honum. Þvi er auðsynt, herra, at riki yðvart mun eigi standa mega, nema þu latir þeim bana vinna[18].“ Við þessi orð Simonis[19] varð Nero miok angrfullr[20], ok bað[21] um morgininn eptir þessa menn fyrir sik leiða með miklum skunda.

109. Annan dag komu þeir Petrus ok Paulus Kristz postolar ok Simon magus i domhus Neronis cesaris[22], ok þa męllti þessi sami Simon: „Ek vil yðr kunnigt gera, goði herra, at þessir menn ero lærisveinar eins nazareni, sem mer standa i moti; en eigi ero þeir sva vel tilkomnir[23], at þeir hafi slika tru sem Judar, helldr er þvers fra þvi.“ Nero mællti: „Hvat er nazarenus?“ Simon mællti: „Ein borg er æ Judea iafnan mer gagnstaðlig, su er Nazareth heitir, af henni tok nafn meistari þeira, þviat hann var þar.“ Nero mællti: „Ver vitum, at guð elskar hvern mann, þvi

1 velum *B* 2 rękr *B*¹. 3 [ok *A*² *B*². 4 sem var, daðlausan *tilf.* *B*². 5 *saal.* *B*; fullting *A*. 6 kominn i herbergit *B*². 7 miðalldra *A*³. 8 [fulltingi i margar figurur *B*. 9 Ok þa er *B*. 10 hugsaði *B*. 11 trúðr *B*¹; *mgl.* *B*². 12 [svivirðandi *B* 13 eigi *tilf.* *A*¹. 14 [*mgl.* *A*³ *B*². 15 keisari *B*¹. 16 *saal.* *B*¹; tvinnað *A*³, tvinnat *A*¹, tvifðlld *A*², tvefðlldut *B*². 17 motstefna *A*¹. 18 *mgl.* *B*¹. 19 Simonar *B*. 20 reiðr *A*³. 21 bauð *B*. 22 *mgl.* *B*¹. 23 at skoti komnir *B*.

seg[1] mer, hvi þu vill[2] illa þessum monnum.“ Simon mællti: „Þviat þessir menn rangsneru alla Judeam, til þess at engi maðr [tryði mer[3].“ Nero mællti þa við Petrum: „Fyrir hvi erut þer[4] sva rangsnunir ok[5] yðrir kynsmenn?“ Petrus sneri þa sinum orðum til Simonem[6] sva mælandi: „Veitz þu, at þu mattir marga svikia en mik alldri, ok þa sem þu sveikt kallaði Kristr til sin or þinni villu fyrir mina predikan. Af þvi undrumz ek, með hveriu trausti þu dirfiz at hrosa þer i konungs[7] augliti, ætlandi þik munu sigra Kristz lærisveina [fyrir fiolkyngi þina[8].“ Nero mællti: „Hvat er Kristr?“ Petrus svaraði: „Sa er Kristr, sem Simon kallar sik vera, en er [þo með ǫngu moti[9], þviat verk Simonis ero hin verstu ok diǫfullig, ok sialfr hann er hinn versti. En ef þu, Nero, vill vita þaa luti af Kristi[10], sem um hann gerðuz i Judea, tak þu pistil Poncii Pilati ritaðan [til Tiberium[11], ok nem þar af þessa luti.“ Nero let þa færa ser þenna pistil, en hann sagði sva:

Poncius Pilatus sendir kveðiu[12] Tiberio. Nyliga bar þat til, at ek profaða Gyðinga[13] hafa sakir eiginnar ǫfundar skipat ser ok sinum kynsmonum pinu með grimmri fyrirdæming. Þviat þar sem þeira feðrum[14] var þvi fyrirheitit[, at guð[15] mundi senda þeim sinn hinn helga son af himni, þann er [eptir rettindum[16] mundi kallaz konungr þeira, ok þvi með heitit, at hann mundi fra mey[17] beraz lata aa iarðriki, ok hann mundi vera guð ebreskra manna; þenna kominn[18] vissu Juþar hafa gefit sion[19] blindum monnum[20], reinsan likþram, [græðing kararmonnum, eiginligt[21] vit diǫfuloðum monnum, en lif dauðum, gengit þurrum fotum yfir sio, boþit vindum at kyrraz ok gert mǫrg ǫnnur takn[22], ok þo at allir Gyðingar segði hann guðs son, slóguz hǫfðingiar kennimanna með ǫfund aa hann, ok hondum tekinn selldu þeir hann i minar hendr, liugandi aa hann auðru eptir[23] annat, sǫgðu hann vera galldramann ok gera i moti lǫgum þeira. En ek truandi þeira lygum[24] sellda ek[25] hann barðan [i þeira hendr ok dóm[26]. Eptir þat krossfestu þeir hann, ok at[27] honum grofnum settu þeir varðhalldzmenn. En hann reis upp aa þriðia degi at minum riddarum

1 þu *tilf.* B. 2 villt A^{23} B^{2}. 3 [skylldi mer trua B. 4 þit B. 5 *Her beg. atter* B^{3}. 6 Simonar B. 7 hǫll ok *tilf.* B. 8 [með fiolkyngi þinni B^{23}. 9 [allz ecki A^{3}. 10 Kristo A^{1}. 11 [til Tiberij B^{2}; at Tiberium B^{1}. 12 vin sinum *tilf.* B^{2}. 13 Juda B. 14 feðgum A^{1}. 15 [af guði, at hann B. 16 [at verðugu B. 17 meyio B. 18 *mgl.* A^{3} B. 19 syn A^{23}. 20 hǫlltum gongu A^{3}. 21 [*mgl.* A^{3}. 22 daindi B. 23 aa A^{1}. 24 lygðum B. 25 *mgl.* A^{2}. 26 [undir þeira dom ok valld B. 27 *mgl.* B.

geymandum. Ok sva miok hitnaði illzka Juða, at þeir gafu þessum sômum riddarum fe til at segia lærisveina hans hafa[1] gripit likama hans. En þa er þeir hôfðu tekit penninga, mattu þeir eigi þegia, vattandi[2] sik hafa sena hans upprisu, ok sva þat at þeir hôfðu[3] fe tekit af Juðum. Ritaða ek þvi þessa luti, at eigi dirfiz nôckurr liugari yðr annat at flytia, sva at [þar fyrir truit þer[4] lygðum Juða.

At lesnnm pistlinum mællti Nero: „Seg mer, Petre, hvart allir lutir hafa aa þann veg giôrz um hann?“ Petrus mællti: „Eigi blecki ek yðr, ægiętr[5] herra, at sva er. En Simon þessi er fullr af lygi, umkringdr af flærðum, sva at hann hyggr[6] sik þat vera, sem eigi er hann. [I Kristi er hinn hæsti sigr[7], ok fyrir þann manndom, sem[8] hann tok a[9] eiginligan[10] guðdom, let hans yfirbæriligt[11] valld ser soma at hialpa mônnunum. En i Simone [ero tvennir[12] mættir[13], mannz ok diôfuls, þess er fyrir manninn leitar mônnum talman at vinna.“ Simon mællti: „Undrumz ek, hinn goði cesar, þat, er þer ætlit ufroðan[14] mann[15], fiskimann hinn lygnazta, nôckurs tillitz[16] verðan, sem eigi ma metaz af orðsnilld ne ætt[17], ok eigi er pryddr með nôckurs kyns valldi. Ok at eigi synumz[18] ek lengi þola þenna minn uvin, man ek bioða englum minum at hefna min aa honum.“ Petrus mællti: „Eigi ottumz ek engla þina, en þeir munu mik ottaz verða[19], fyrir þat traust ok þann krapt er ek hefi[20] af drotni minum Jesu Kristo, þeim er þu, Simon, lygr þik vera.“ Nero mællti: „Hvi ottaz þu eigi, Petre, Simon[21], þann er guðdom profar með[22] môrgum tilraunum?“ Petrus mællti: „Ef guðdomr er með Simone, rannsaki hann leynda luti hiartans ok segi mer[23], hvat ek hugsa eða[24] geri; en til þess at eigi megi hann liuga, mun ek fyrrum[25], herra, yðr kunnigt gera, hvat ek hugsa.“ Nero mællti: „Gack hingat fyrst ok seg mer, hvat þu hugsar.“

Petrus mællti: „Bioðit at mer se færðr einn bygghleifr, ok se leyniliga með farit.“ Ok þa er þat var gert, sem aakveþit var, mællti Petrus: „Segi Simon nu, hvat ek hefi hugsat ok hvat ek

1 brott *tilf.* *B.* 2 *saal.* *B*; vitandi *A.* 3 hefði *B.* 4 [þer truit A^{1}. 5 hinn agæti *øvr.* 6 lygr A^{2}. 7 [Jesus Kristr er hinn hæsti konungr A^{1}. 8 er B^{23}. 9 *saal.* *B*; ok *A.* 10 sinn B^{23}. 11 *saal.* A^{1}; yfirvættligt A^{23}; agętligt B^{13}; agripligt B^{2}. 12 tveir A^{3}. 13 [er tvennr mattr *B.* 14 okænan *B.* 15 ok *tilf.* A^{2} *B.* 16 *mgl.* *B.* 17 ætterni *B.* 18 syniz *B.* 19 *mgl.* *B.* 20 haft *tilf.* A^{13}. 21 Simonem *B.* 22 taknum ok iarteignum ok *tilf.* *B.* 23 nu *tilf.* *B.* 24 hvat ek *tilf.* *B.* 25 fyrri A^{2}; fyrr A^{3}.

hefi mællt, ok sva hvat ek hefi gort.“ Nero mællti: „Villt þu, at ek trua Simonem, þann er [dauðan mann reisti upp[1] ok sialfan sik let halshôggva ok syndi sik sialfum mer upprisinn aa þriðia degi, eigi vita[2] hvat gert er[3], þar sem hann giorði þat[4] er ek bauð honum?“ Petrus mællti: „Eigi gerði hann [þessa luti[5] fyrir mer.“ Nero mællti: „Mer hiaveranda[6] gerði hann þessa luti[7], ok hann bauð englum sinum af himni til sin at koma, ok komu þeir.“ Petrus mællti: „Ef hann giorði hit meira, hvi gerir hann þa eigi hit minna? Segi hann nu, hvat ek hefi hugsat eða gert.“ Nero mællti: „Hvat segir þu[8], Simon? Eigi fæ ek skilit[9], hvat liðr [i millum yðvar[10].“ Simon [mællti: „Segi Petrus hvat ek hefi hugsat.“ Petrus mællti: „Þa er ek geri þat, er ek hefi hugsat, mun ek syna mik vita, hvat þu hefir hugsat.“ Simon[11] mællti: „Vit þat, hinn goði cesar, at engi veit hugsan mina[12] nema guð einn, ok at visu lygr Petrus, ef hann segiz vita.“ Petrus mællti: „Hvi leynir þu, hvat ek hefi gort eða hugsat i leynd, ef þu veitz, þar sem þu segir þik guðs son vera?“

En Petrus hafði blezat hleifinn[13], þann sem honum var fenginn, ok brotit, ok latit brotin i baðar ermar ser. Þa reiddiz Simon, er hann matti eigi birta hugsan Petri ok kallaði hátt: „Laupi nu fram [miklir hundar[14] ok rifi Petrum i sundr at aasiánda Nerone cesare.“ Jafnskiott sa menn hunda undarliga mikla[15] laupa at Petro ok vilia rifa hann i sundr. En hann retti baðar hendr sinar, sem þa er hann var vanr at biðiaz fyrir, ok syndi þannig hundunum brauþit, er hann hafði blezat[16]. En þeir hurfu, þegar er þeir sa þat. Petrus mællti þa við Neronem: „Nu synda ek mik vita, hvat Simon hafði hugsat, eigi með orðum helldr með verkum. En i þvi er hann ognaði[17] mer englunum, en hundarnir komu, syndi hann sina engla eigi vera guðliga helldr hundliga[18].“ Nero mællti þa við Simonem: „Sigraða hygg ek ockr nu vera.“ Simon mællti: „Slikt lek hann mer i Judea ok allri Palestina ok i Cesarea. Ok af þvi at hann þreytti opt við mik, nam hann þetta af mer, þvi at þetta er englum gagnstaðligt, en til þess at hann mætti forþaz[19], nam hann þetta af mer; en þat er auðsynt[20],

1 [dauðum gaf lif *B*. 2 munu *tilf.* A^{2}. 3 eða mællt *tilf.* *B*. 4 hvat A^{23} B^{23}. 5 [þetta *B*. 6 hiastandanda *B*. 7 alla *tilf.* *B*. 8 nu *tilf.* *B*. 9 skilt *B*. 10 [yðar a meðal A^{2}, yðvar a milli *B*. 11 [*tilf.* *B*. 12 *tilf.* *B*. 13 bygghleifinn *B*. 14 [hundar olmir ok miklir *B*. 15 stora A^{1}. 16 signat *B*. 17 hotaði *B*. 18 fiandliga B^{2}. 19 þa *tilf.* *B*. 20 auðvist B^{23}.

at engi veit hugrenningar manna nema guð einn.“ Petrus mællti: „Þvi at þu birtir eigi [hugsanir manna serhverra[1], synir þu þat[2] lygi vera, er þu kallar þik guð.“

110. Nero [mællti þa til Paulum[3]: „Hvi talar þu ecki, Paule?“ Hann svaraði: „Þat vil ek þer kunnigt gera, at mikit illt man vaxa i riki þinu, ef þu lætr Simonem sliku fram koma[4], sem nu stundar hann æ, ok [hann mun þvi[5] skiott steypa[6] or [sinni stöðu[7].“ Nero mællti þa við Simonem: „Hvat segir þu nu, Simon?“ Hann svaraði: „Veiti engi mer skyllda virðing[8], ef eigi syni ek mik [guð vera[9].“ Nero mællti: „Fyrir hvi[10] dvelr þu at birta þinn guðdom, at[11] Petrus ok Paulus se pindir?“ „Simon mællti: „Lát þu háfan turn af viðum[12] gera, ok mun ek i hann stiga. Þa mun ek bioða englum minum, at þeir beri mik [at ollum asiandum[13] æ himna til feðr mins. Ok ef þeir Petrus ok Paulus megu eigi þetta gera, muntu profa þa vera fakunniga[14] menn.“ Nero mællti þa: „Hvart heyrir þu, Petre, hvat Simon segir? Af þessu ma[15] birtaz, hvart hann hefir meira krapt en[16] guð þinn.“ Petrus mællti: „Heyr mik, cesar! Nu muntu hit bezta skilia mega, ef þu vill, at Simon þessi er fullr af diöfli.“ Nero mællti: „[Til hvers samni þer orða[17] undanfærslu[18] at mer?[19] sa dagr er eptir þenna kemr mun yðr[20] profa.“ Simon mællti: „Truir þu, hinn goði cesar, at ek se galldramaðr, þar sem ek var dauðr ok reis[21] upp?“ [Simon hafði brugþit liki sinu æ hrut einn ok latit hann halshöggva, en la sialfr i leynum til ens þriðia dags, ok at brott teknum hrutzins bol ok haufði kom hann fyrir Neronem ok sagþiz af dauða risinn, sem fyrr segir. Ok af þessu mællti Nero: Hinn næsti dagr mun yðr profa[22].

[23]Nero sneriz þa til Paulum ok mællti: „Heyr mik, Paule, ok seg mer, fyrir hveria sauk þu talar ecki, ok hverr var þinn lærifaðir, ok hvilika kenning bauðt[24] þu fram i borgum eða kastalum, eða hvilikir urðu þeir[25], sem þik heyrðu, fyrir þina kenning? Ok fullkomliga hygg ek þik vera fyrir[26] utan alla speki, ok eigi trui ek þik nöckurn krapt mega vinna.“

1 [hugsan serhverra manna *B.* 2 sialfr *B.* 3 [sneriz þa til Paulum ok mællti *B.* 4 fara *B.* 5 þer A^1. 6 [mun þat skiott steypaz *B.* 7 [sinu (!) riki A^1. 8 vegsemð A^1. 9 [guðs son B^1. 10 hveria sök *B.* 11 þeir *tilf. B.* 12 triam *B.* 13 [*tilf. B.* 14 okæna *B.* 15 mun *B.* 16 eða *B.* 17 fullting ok *tilf.* A^1. 18 undanferlum B^2; undirfellum B^3. 19 [*mgl.* A^3 B^1. 20 ek A^1. 21 ek *tilf. B.* 22 [*mgl.* A^3 *og* B^3. 23 Hinn sami *tilf. B.* 24 bart *B.* 25 *Her mgl. 1 Blad i* B^2. 26 *mgl. B.*

III. Paulus hof upp sinn signaða[1] munn sva til orðz takandi: Hyggr þu, at ek virða makligt eða viðrkvæmiligt at tala skynsemð við otrufullan mann ok vitstolinn[2], illan ok galldrafullan, þann sem sialfs sins ǒnd hefir dæmða[3] til eilifs ufagnaðar[4], þess er honum mun skiott at hendi koma, ok liugandi segir sik þann[5] vera, sem eigi er hann, ok með sinni fiolkyngi lockar andir manna i eilifa[6] tapan. En ef þu vill[7] heyra hann eða veria hans mal, mant þu tyna ǒnd þina[8] ok tapa riki þinu, þviat þessi Simon er hinn versti maðr. Ok sva sem Jamnes ok Mambres leiddu Pharaonem ok annan egiptzkan lyð i villu, til þess at þeir drektuz[9] i enum rauða sio, kennir þessi maðr með fiandans prettum[10] fauður sins marga illa luti, ok gerir fyrir[11] fiolkyngi ok með auðrum[12] illum vælum[13], þeim sem með monnum nemaz[14], svikiandi marga uvara menn til fyrirdæmingar þins[15] rikis. En ek bið [með sorgfullu hiarta hinn[16] helga anda, at þat diðfulsins sendiboð, sem[17] ek se fyrir þenna mann steypt vera[18] ok dreift um alla verolldina, megi skiott [birt verða[19], hvilikt er. Þvi at sva sem hann heitr sik með engla hondum munu upp hefiaz til himinrikis, mun hann steypaz[20] til hins neðra[21] helvitis, þar sem gratr er ok gnisting[22] tanna. En þar sem þu spurðir mik at kenningu mins meistara, vil ek þer kunnigt gera, at hana taka þeir einir, er[23] hana heyra með hreinu briosti. Þa luti kenda ek folkinu, at allir helldi frið sin i milli ok ast, ok fra Hierusalem kenda ek þessa kenning allt til borgar þeirar, er Illiricum heitir. Ek kenda alþyðu at elskaz sin i milli; ek kenda yfirmonnum[24] ok auðgum monnum at elska eigi yfirgirnd eða ofmetnat, ok at setia eigi ván sina i ovisum auðæfum, helldr undir guði; ek kenda meðalmonnum at una við einfallda [atvinnu matar[25] ok klæðnaðar; ek kenda fatækum[26] monnum at fagna sinni fatækt; ek kenda feðrum at kenna sonum sinum sannan guðs ótta; ek kenda sonum at hlyða heilræðum feðra sinna; ek kenda [eignaðum monnum[27] at luka skatta[28] með skynsemi; ek kenda kaupmonnum

1 blezaða B^3, *mgl.* B^1. 2 ǫrvę̂ntan *B.* 3 fyrirdæmda *B.* 4 ofarnaðar B^1 5 þat *B.* 6 endalausa *B.* 7 villt A^{23} B^3. 8 *saal* A^{13} B^1; þinni A^2 B^3. 9 i eilifum dauða *tilf. B.* 10 hreckvise *B.* 11 fyrir folkinu meðr *tilf.* B^1. 12 ollum *B.* 13 velum *B.* 14 veniaz A^2. 15 sins B^1. 16 [sutfullr i hiarta með hinum *B.* 17 er *B.* 18 verða *B.* 19 [birtaz A^3. 20 með svortum dioflum *tilf.* B^3. 21 neðsta diups *B.* 22 gnistingar *B.* 23 sem *B.* 24 fyrirmonnum *B.* 25 eignar A^2; [eign atvinnu *B.* 26 eiginlausum B^1; þurfa B^3. 27 [*saal.* B^1; eignarmonnum B^3. 28 [bondum at luka (lifa A^2) *A.*

at luka vel skulldir[1] ok skipleigur; ek kenda ǒllum þessum at luka vel leiðangra ok landzskylldir þionum valldzins; ek kenda husfreyium[2] at elska eiginbændr[3] sina ok ottaz þa sem herra[4]; ok kenda bondum[5] at hallda aa þa leið tru við eiginkonur[6] sinar, sem þeir vilia[7], at þær halldi[8] við þa; ek kenda þeim, at þat sem eiginbondinn pinir með konunni, ef hun horaz liggiandi með auðrum manni en sinum, pinir guð með bondanum, ef hann horaz liggiandi[9] með annarri konu en sinni; ek kenda herrum[10] at vera miukum við þræla sina; ek kenda þrælum at þiona truliga[11] herrum sinum ok ottaz þa sem guð; ek kenda kristnum monnum at gǒfga einn guþ almatkan ok usyniligan. En þessi[12] kenning var mer eigi af monnum kend helldr fyrir Jesum Krist ok fauður dyrþar, þann sem mik kallaði af himnum, ok sa hinn sami drottinn minn Jesus Kristr mællti við mik, þa er hann sendi mik at predika: Ek mun vera i þer lifs andi ǒllum aa mik truandum, ok ek mun oll þin orð ok verk rettlat gera."

112. Nero sneriz þa til Petrum ok mællti: „Hvat segir þu, Petre?" Hann svaraði: „Allir lutir ero sannir, þeir sem Paulus hefir sagt, þviat mǒrg aar ero liðin, siðan ek heyrða fra honum[13] sagt af minum byskupum, þeim sem[14] ero i ollu Romariki[15], ok þeir skrifuðo til min af orðum hans ok verkum, þviat hann hafði verit i fyrstu ofsoknarmaðr[16] Kristz truar ok rettz lǒgmals. Eptir þat kallaði hann raudd af himni, su er honum kendi allan sannleik, fyrir þa sauk at hann hafði eigi fyrir ǒfund helldr fyrir ovitzku verit uvin varrar truar. Ok þvi at fyrir oss voru falskristar slikir sem Simon ok falspostolar ok falsspaamenn, þeir sem onyta villdo helgar bækr ok eyða sannleikinum, af þvi var nauðsyn, at þvilikr maðr sem Paulus er, væri sendr at þreyta við þessa menn, þar sem hann hafði ecki annat giort fra[17] barnæsku[18] sinni en at skoða vandvirkliga stormerki guðligs lǒgmals, þau er hann lærðu[19] til þess at vera varnarmaðr sannleiksins, sva sem aðr var hann framflytiari[20] falsleiksins, en nu niðrbrotzmaðr þess sama falsleiks. [Ok þvi at hans hernaðr aa Kristz vini var eigi fyrir ǒfund[21] helldr fyrir vernd lǒgmals, talaði sialfr sannleikrinn til hans af

1 *Her falder en Lacune i* B^3. 2 husfrum *B*. 3 bęndr *B*. 4 drottna *B*. 5 eiginbondum *B*. 6 husfrur *B*. 7 villdi *B*. 8 helldi *B*. 9 *mgl.* *B*. 10 herramǫnnum *B*. 11 *saal.* *B*; miukliga *A*. 12 þessor A^1. 13 *tilf.* *B*. 14 er *B*. 15 Romavelldi A^{23}, Romveriav alldi *B*. 16 ofsękiari *B*. 17 *Her beg. atter* B^2. 18 bernsku *B* 19 lærði A^1 B^3. 20 framflytiandi B^1. 21 aufundar sakir *B*.

himni með þessum orðum: Ek er sannleikrinn, sa er þu verr at þinni þyckiu. Lat[1] af at striða ꜳ mik, þvi at ek em sa er þu striðir ꜳ, þa er þer syniz sem þu striðir i[2] moti uvinum sannleiksins[3]. Ok þa er hann kendi hvat rett var, fyrirlet hann þat sem hann [hafði aðr varit[4], fylgiandi[5] [þeim sem aðr hafði hann a barit[6], ok geck guðs gôtu, þviat hann er lifs gata ollum fyrir sik gangandum, sannleikr ecki liugandum ok eilift lif ôllum rett truandum.

113. Simon mællti þa: „Heyr mik, hinn goði cesar[7], ok skil, hvilikan[8] motblastr þeir veita[9] mer með einu samþycki. Ek em sannleikrinn, en þessir menn skilia at moti mer.“ Petrus mællti: „Engi er sannleikr i þer, ok af einni saman lygi talar þu allt ok giorir.“ Nero mællti þa: „Hvat segir þu, Paule?“ Hann svaraði: „Þat sem þu heyrir af Petro, tru þu min orð vera, við hôfum einn skilning, þviat við hôfum einn drottin Jesum Krist.“ Simon mællti: „Hyggi þer, herra, at ek mega disputeran[10] fram koma i moti þessum monnum, er samband hafa gort [at fyrirkoma[11] mer?“ Eptir þat sneriz hann til postolanna sva mælandi: „Heyrit mik, Petre ok Paule! Vitit þat til viss, at [ver .iii. munum[12] þar koma, sem ek mun yckr dæma, þo at nu mega ek yckr ecki[13] gera.“ Paulus mællti: Heyr nu[14], hinn ægiæti cesar[7], hvilikum ógnum hann heitr ockr fyrir.“ Petrus mællti: „Fyrir hvi gabbar[15] þu eigi at vitstolnum manni, þeim er sva hafa diôflar leikit[16], at hann hyggz eigi munu opinberr verða?“ Simon mællti: „Giôrit[17] mer þackir fyrir þat er ek þyrmi yckr, þar til er ek syni minn mátt.“ Paulus mællti: „Sva talar þu um[18], sem þu munir usakaðr undan komaz.“ Petrus mællti: „Eigi mun Simon trua, at hann se eigi Kristr[19], nema hann siai krapt drottins Jesu Kristz.“ Simon mællti þa: „Heyr mik, hinn hæsti cesar[7], ok hirð eigi at trua þessum monnum, þviat þeir gera bæði,hafa skurðarskirn en neita[20] hana þo auðrum[21].“ Paulus mællti þa: „Aðr en við kendum sannleikinn, toku við likamliga skurðarskirn, en siþan hann birtizt, hôlldum við ok veitum auðrum hiartaliga skurþarskirn.“ Petrus mællti: „Hvi hefir

1 Lett *B.* 2 at B^1; aa B^2. 3 veritatis A^1; [*mgl.* A^3. 4 *rettet*; verit A^{23} B^1, gert B^2. 5 [var fylgiandi aðr A^1. 6 [*mgl.* A^{12}. 7 keisari B^1. 8 hve mikinn A^1. 9 hafa i moti A^1. 10 disputan *B.* 11 [i moti A^2. 12 [nęr .iii. manuðum mun B^1. 13 mein *tilf.* A^1. 14 mik *B.* 15 skulkar *B.* 16 at *tilf.* *B.* 17 Gefit *B.* 18 Simon *tilf.* *B.* 19 guð B^1. 20 veita B^1. 21 *mgl.* A^3.

Simon tekit skurþarskirn, ef hun er ill?“ Nero mællti þa: „Ok hefir Simon skurðarskirn?“ Petrus mællti: „Til þess tok Simon skurðarskirn, at hann mætti framarr bleckia andir ebreskra[1] manna, ef hann syndi sik vera gyðing[2] ok leti sem hann kendi guðs lôgmal.“ Nero mællti: „See ek, Simon, at reiði ok ôfund hiarta þins leiðir þik aa[3] at striða upp aa menn þessa, þviat ek see, at mikil ôfund er milli þin ok Kristz þeira, ok þvi ottumz ek, at þu verðir yfirkominn af þeim ok uppgiôrr sakir margra illra luta.“ Simon mællti: „Sviknir erut þer nu, herra.“ Nero mællti: „Hvat er þat er þu mælir, sviknir ero þer, nema fyrir þat er ek talaða[4] þat frialsliga, sem ek se opinberliga[5], at þu ert fiandmaðr Petri ok Pauli ok sva meistara þeira?“ Simon mællti: „Eigi var Kristr meistari Pauli.“ Paulus svaraði: „Sa sem Petrum lærði hiaverandi[6], lærði mik fyrir vitran sina. En fyrir hvi aasakar þu ockr, Simon, um skurðarskirn, þar sem þu hefvir hana? Seg þat fyrst, af hverri sok þu tokt hana?“ Simon mællti: „Hvar fyrir [spyrr þu[7] mik þessa?“ Paulus mællti: „Þvi at skynsemd er til, at þu ser þessa spurðr.“ Nero mællti: „Hvi roðnar þer kinn at segia þetta?“ Simon mællti: „Þvi tok ek skurðarskirn, at hun var i þann tima af guði boðin, er ek tok hana.“ Petrus ok Paulus mællto: „Heyrit, herra, hvat Simon[8] segir! Ok ef skurðarskirn er goð, hvi letz þu, Simon, hrinda þeim af bergi[9] til bana, er hana hôfðu tekit?“ Nero mællti: „Eigi kem ek enn[10] goðri þyckiu aa yckart[11] mal.“ Petrus ok Paulus svôruðu: „Þat er engis[12] vert, hvern þocka[13] þu leggr aa ockart mal, en þat er nauðsyn, at fyrirheit meistara ockars komi fram.“ Nero mællti: „En ef ek vil þat eigi?“ Petrus mællti: „Þinn vili mun eigi fram koma, helldr fyrirheit hans.“ Simon mællti: „Heyrit mik, goði herra! Þessir menn sitia um yðra milldi ok hafa bundit sik i sinum svikum[14].“ Nero mællti: „Eigi hefir þu staddan utveg gert fyrir [þinu mali[15].“ Simon mællti: „Undrumz ek, sva marga[16] luti, sem ek hefi þer synda, ok stormôrg takn fyrir þer giort, ef[17] þer syniz enn at efa[18] um minn guðdóm.“ Nero svaraði: „Eigi efa[18] ek ok ôngum yðrum trui ek, en þu svara mer þvi framarr um þat, sem ek spyr þik.“

1 *mgl.* A^{3} *B.* 2 Juda *B*; guðniðing A^{1}. 3 *mgl. B.* 4 tala *B.* 5 berliga *B.* 6 *saal.* A^{1} B^{1}; hiaveranda A^{23} B^{2}. 7 [spyri þit *B.* 8 hann *B.* 9 mur *B.* 10 *mgl.* B^{1}. 11 yðvart A^{1}. 12 lutar *tilf. B.* 13 þotta *B.* 14 við yðr *tilf.* B^{1}. 15 [þer B^{1}. 16 goða *tilf. B.* 17 at *B.* 18 ifa *B.*

Simon mællti: „Ǒngu mun ek andsvara þer.“ Nero mællti: „Þvi villtu ecki segia, at þu veitz þik liuga. En þo at ek mega þer ecki gera, þa giôri guð þer[1], þviat hann ma.“ Simon mællti: „Engi svôr[2] muntu at sinni af mer fá.“ Nero mællti: „Þa mun ek ok[3] ætla þik engis[4] verðan, þviat mer skilz, sem þu ser lyginn um alla luti. En hvat þarf her [langt tal[5], þer allir hafit ustôðugan[6] syndan yðvarn hug. Slikt sama hafit þer gert[7] minn hug efanligan i ôllum lutum ok uvitanda, hveriu ek skal um[8] trua.“ Petrus mællti: „Aa einn guð fauður skapara allra luta ok aa Jesum Krist heimsins hialpara[9] ok hinn helga anda, þann er smiðaði himin ok iorð, sio ok alla þa luti, sem i þeim ero, predika ek truanda, af þvi at hann er sannr konungr[10], ok eigi mun endir verða aa hans riki.“ Nero mællti: „Hverr konungr er drottinn?“ Paulus svaraði: „Hialpari allra þioða.“ Simon mællti: „Ek em sa sem[11] þu talar af. En þat vil ek segia yckr, Petre ok Paule, at þit skulut þat alldri fa, sem þit girniz, at ek gera yckr pislarvátta.“ Postolarnir svôruðu: „Alldri se þer gott, hinn illi Simon, þviat þu ert fullr af gôlldrum ok beiskleik illrar samvitzku.“ Simon mællti: „At þu vitir, hinn goði herra, þessa menn vera falsara en mik af himni sendan, mun ek aa morgin til himins stiga, at ek gera þa sæla, sem mer[12] trua. En þessum, er þoran hafa til mer at neita, mun ek syna reiði mina.“ Petrus ok Paulus svôruðu: „Laungu vissum við, at guð kallar ockr til sinnar dyrþar, en þu ert af diôfli kallaðr ok skundar[13] til pinslar.“ Simon mællti: „Herra, latit þessa menn skilia fra yðr, sem hôfutærir ero, at þa er ek kem til fauður mins, mega ek þer liknsamr[14] vera.“ Nero mællti: „Hversu megu ver þat profa, at þu farir til himins?“ Simon mællti þa: „Lat þu turn gera harðla háfan af viðum storum, ok mun ek stiga upp i hann, en þangat munu englar minir til min koma af[15] loptinu, þviat þeir megu eigi syna sinn mátt aa iorðonni milli syndugra manna.“ Nero mællti: „Giarna villda ek sia þik fylla þetta[16] fyrirheit.“ Hann let þa gera háfan turn aa velli þeim, er Marcius er kallaðr, ok bauð ollu folki ok ollum valldzmonnum, [at þeir kæmi[17] at sia [þa atburði ok æfintyr, sem þar giôrðiz[18].

1 *mgl.* *B.* 2 andsvor *B.* 3 *mgl.* *B.* 4 *saal.* A^{3}; einskis A^{2}; einkis *B*; litils A^{1}. 5 [*saal.* A^{12}; langt um A^{3}; tal at lengia *B.* 6 ustaðuligan A^{1}. 7 (við *tilf.* B^{1}) mik gert ok *B.* 8 *mgl.* *B.* 9 græðara B^{2}. 10 *saal.* *B*; guð *A.* 11 er *B.* 12 aa mik B^{2}. 13 stundar A^{23}. 14 liðsinnaðr *B.* 15 or A^{1}. 16 þitt *tilf.* B^{2}. 17 [*tilf.* *B.* 18 [a þetta (hit fakunnliga tiltæki ok syni *tilf.* B^{2}) *B.*

114. A tilskipaðum degi kom uteliandi[1] fioldi folks eptir boðskap[2] Neronis at sia uppstigning Simonis. Nero let ok þangat kalla Kristz postola Petrum ok Paulum. Ok[3] þeim þangat[4] komnum mællti Nero: „Nu mun sannleikrinn birtaz fyrir Simone.“ Petrus ok Paulus svara: „Eigi munu við Simonem beran gera, helldr drottinn Jesus Kristr guðs son, sa sem Simon lętz vera, en er [með ôngu moti[5].“ Paulus mællti þa við Petrum: „Mitt er at biðia guð með beygðum[6] kniám, en þitt er valldz at neyta, ef þu ser Simonem kosta sitt fyrirheit at fullgera, þviat þu vart fyrri kosinn af guði.“ [Paulus gerði þat[7] sem hann hafði talat, en Petrus leit við Simoni sva mælandi: „Lat fram koma þitt fyrirheit, þviat nu nalgaz þin skemð ok kallan ockur Pauli, ok nu se ek drottin Jesum Krist kallanda ockr.“ Nero mællti: „Ok hvert hyggiz[8] þit[9] fara i moti minum vilia?“ Petrus svaraði: „Þangat[10] sem drottinn [Jesus Kristr[11] hefir kallat ockr.“ Nero mællti: „Hverr er drottinn yckarr?“ Petrus svaraði: „Drottinn [varr er[12] Jesus Kristr, hann se ek nu kalla [mik ok[13] Paulum.“ Nero mællti: „Ætlit þit ok til himins at fara?“ Petrus svaraði: „Við fôrum þangat, sem sa vill, er ockr kallar.“ Simon mællti: „At þu vitir þessa menn vera lygna en mik sannorðan[14], man ek, iafnskiott sem ek hefi til himins stigit, lata koma engla mina til þin ok flytia[15] þik til min.“ Nero mællti: „Giôr sem þu heitr[16].“

Simon steig[17] þa upp i [turn sinn[18] berandi a hôfði koronu beygða af þeim viði, er Laurus heitir, a sigrvegara hátt i skinanda klæði, ok með tilsômdum[19] vængium tok hann flug at beina með baðum hondum at fulltingiandum diôfulsins englum[20], þeim sem hann fluttu i háleik[21] loptzins. Folkit tok nu[22] miok at undraz, sva at margir mælltu[23]: „Guðs máttr[24] er þetta en eigi mannz at fliuga [i lopt upp með likama[25], ok ecki gerði Kristr þessu likt.“ Nero mællti þa: „Sannorðr maðr er Simon þessi, en Petrus ok Paulus ero [sviksamir við mannfolkit[26].“ Petrus mællti þa til hans: „Utan[27] dvôl muntu sia, at við Paulus erum

1 otôluligr B^2. 2 boði *B*. 3 At B^1; Ok at A^2. 4 þar *B*. 5 [eigi A^2; allz ecki A^3. 6 likama ok *tilf.* A^2. 7 [Eptir þat gerði Paulus *B*. 8 ætlit A^1. 9 at *tilf.* B^1; munu *tilf.* B^2. 10 þannig A^{12}. 11 [minn *B*. 12 [*tilf.* *B*. 13 [ockr A^1. 14 sannsǫglan A^3 *B*. 15 flyti þeir A^1. 16 mælir *B*. 17 ste *B*. 18 [turninn *B*. 19 *saal.* *B*; sômum *A*. 20 arum *B*. 21 hæð A^3. 22 þa *B*. 23 þessum orðum *tilf.* B^2. 24 kraptr *B*. 25 [i lopti A^3; með likama A^2 *B*. 26 [svikarar mannfolksins *B*. 27 An *B*.

[sannorðir Kristz[1] lærisveinar, en Simon er eigi Kristr, helldr galldramaðr ok fiolkunnigr.“ Nero mællti: „Ok enn halldit þit æ yckarri lygi, ok siait þit hann nu til himins stiga.“ Petrus mællti ok leit til Paulum: „Paule broþir, lit nu upp ok se[2], hvat nu geriz.“ Ok er hann [leit upp með társtocknum augum, sa hann Simonem[3] hátt fliuganda, ok mællti sva: „Hvi lettir[4] þu af, Petre? Gior þat sem þu tokt upp, þviat nu kallar ockr drottinn Jesus Kristr.“ En Nero skelkiandi mællti sva við postolana: „Nu sia þessir menn sik yfirkomna ok gabbaz þo um at hvaru.“ Petrus mællti: „Nu muntu skiott sia, at ockur orð ero eigi gabb.“ Paulus mællti þa við Petrum: „Giôr nu þat sem þu hefir ætlat.“ Petrus stoð þa upp ok mællti at heyranda folkinu: „Heyrit þer diôfuls englar[5], er Simonem berit i loptinu til þess at bleckia hiôrtu otrufullra[6] manna, ek særi yðr fyrir þann guð, er alla luti skapaði, ok fyrir son hans Jesum Kristum, þann sem hinn sami guð reisti upp[7] æ þriðia degi, at þer berit hann eigi lengr, helldr látit þer hann lausan æ þessarri stundo. Ok nu heyr mik, drottinn Jesus Kristus, ok syn Simoni, at hans iþrottir ero hegomligar, at eigi bleckiz sa lyðr æ þetta litandi, er þina tru mun taka, falli hann, [sva at lifandi kenni hann[8] sik [ôngvan mátt hafa[9].“

Við þessi orð Petri vôfðuz vængir Simonis, þeir sem hann hafði ser samða[10], fell hann af loptinu ok kom niðr æ fiora steina æ þeiri gôtu, sem[11] heitir Via Sacra, allr lamðr en eigi dauðr i fyrstu. Ma enn sia þessa steina, segir sa er sôguna ritaði, til vitnisburðar postolligs sigrs. En Simon var fluttr þangat sem Aricium[12] heitir ok do þar. Þettar sannar Augustinus sva mælandi: „Petrus setti sigraðan Simonem af loptzins hæleik[13] ok lamði leggi hans æ steinum honum til brigzla, at hann tyndi fótunum, þviat hann tok vængina en misti gongunnar, siþan hann freistaði flugarins[14]. Þolinmæði Petri [fyrirbauð honum eigi[15] hátt at fliuga, at hann mætti hættliga falla ok ollum hiaverandum at augnabragði[16] verða. Nero let þa[17] varðveita likama Simonis með hinni mestu vandvirkt truandi hann mundu upp risa æ

1 [sannsǫglir guðs *B.* 2 *saal.* A^1 B^1; sia A^{23} B^2. 3 [leit upp, saa hann Simonem með taarstoknum augum A^2; leit upp, sa hann Simonem A^3; hof upp hôfuðit, leit hann Simonem með tarstoknum augum *B.* 4 lætr *B.* 5 ærir B^1; arar B^2. 6 otruaðra *B.* 7 af dauða *B.* 8 [*saal. B*; at hann kenni A^1; sva at hann kenni A^2; sva hatt at hann kenni A^3. 9 [ecki mega B^2. 10 samit *B.* 11 er *B.* 12 Arietum B^1. 13 hæð *B.* 14 flugsins B^1. 15 [leyfði honum *B.* 16 augabragði *B.* 17 *mgl. B.*

þriðia degi. En Petrus mællti: „Eigi mun Simon upp risa, þviat nu er hann sannliga[1] dauðr ok fyrirdæmðr til eilifra kvala.“ Nero mællti: „Hver sauk var[2] til þess, er þu framðir sva mikinn glæp?“ Petrus svaraði: „Kapp[3] hans. Ok ef þu skilr rett, matt þu lita, at honum var mikit veitt i þvi, at hann dæi, at eigi aukaði[4] hann guðlastan yfir guðlastan til margfalldanar sinna pisla.“ Nero mællti: „Grunsaman hafit þer[5] gervan minn hug, ok þvi skal ek ykkr með illu dæmi fyrir fara[6].“ Petrus mællti: „Engis[7] er verðr þinn vili, en þat verðr fyrir nauðsyn fram at koma, er[8] ockr er fyrir heitit.“

115. I þenna tima var sa hofþingi yfir Judea, er Florus het. Hann kvaldi Gyþinga[9] aa marga vega, ok at hiaverandi Veronice[10] drottning systur Agrippe konungs, er til Jorsala hafði komit at [vegsama guðs mustari[11] aa hatiðligum[12] degi, til þess at hann mygði allri mekt[13] Gyðinga ok fyrirkvæmi þeira þriotzku, let hann taka marga virðuliga menn ok huðstrykia suma opinberliga en hengia suma aa krossa. Þessa vanvirðu þoldu Gyðingar eigi ok villdo helldr falla i orrostum en liggia undir allzkyns vanvirþing ok kvolum. Fyrir þessa sauk lettu þeir vapnum i mot Romverium ok unnu sigr i fyrstum orrostum. Sem[14] þessi[15] tiþindi komu i Romam, fiandskapaðiz Nero aa allt kyn ebreskra manna bæði af sauk Simonis, sem nu var greint, ok af nu sagþri uhlyðni Gyðinga[16]. Lypti[17] hann fyrst vópnum i moti kristnum monnum aa .xii.ta aare rikis sins, ok þa drap hann Senecam fostra sinn ok meistara, hinn aagiætazta mann ok hôfutvin Pals[18] postola, fyrir þat er hann villdi eigi hallda [dom um[19] Evellium[20] raðunaut sinn, þann er at senni staðfesti Torpetis pislarvatz truði Kristi. En þvi at þessi sami Nero fullr saurlifvis[21], leti ok lostasemi þorði eigi i orrostur at ganga, þott [hann vęri[22] vanr niþingsverkum hversdagligum[23], var Vespasianus sendr, sa er þa var formaðr herliðs Romveria, at leggia[24] ofdramb Gyðinga[25], ok Titus son hans. En sialfr Nero saddiz eigi [aa illvirkium sinum[26], helldr

1 senniliga *B.* 2 er *B.* 3 Kepping *B.* 4 yki *B.* 5 þit *B.* 6 fara A^2; tapa *B.* 7 Einskis A^2; enkis *B.* 8 sem *B.* 9 Juda *B.* 10 *saal.* A^{12} B^1; Veronika B^2; Beronice A^3. 11 [*saal. B*; templum domini *A.* 12 hatiðar A^2. 13 slekt A^2. 14 En þa er *B.* 15 þessor A^1. 16 Juda *B.* 17 Letti *B.* 18 Pauli *B.* 19 [*saal.* B^2; domum (dettium A^1) ok *øvr.* 20 Avellium B^1, Ovellium B^2. 21 fullifis A^{23} B^1. 22 [*mgl. B.* 23 hversdagliga A^1. 24 lęgia A^3 *B.* 25 Juda *B.* 26 [af illvirkium A^3.

let hann með eitri drepa alla senatores, sva at ulyfiani var kastat i mat þeira at veitzlum. Hann let ok leypa dyrum aa mug mannz [at þeim uvðrum[1], hann let ok leggia elld i borgina, [hann letti ok eigi af þvi sakir iðranar helldr fyrir sakir framkvæmþarleysis[2]. Ok þvilikan hôfðingia þoldi heimrinn um .xiiii. ær[, en letti af ser um siðir; gerðu Galli odd aa liði um þat[3], þeir heita nu Franzeisar. Ok til þess at eigi at eins væri hann uvin mannkynsins helldr ok þar aa ofan[4] guþdomsins, let hann [i bônd setia ok siðarr[5] af lifi taka Petrum ok Paulum hôfþingia postolanna, merkismenn ok oddvita himneskrar herferðar, sem nu skal segia.

116. En af þvi at eigi fær allt sagt i senn, verðr þa luti at segia i þessum stað, er iafnfram gerðuz, ok sumir fyrr, en sumir siðarr. Ok af þvi at ver hôfum eigi staðhaugg aa, nær [þessi atburðr gerðiz[6], ritum ver her orð eptir orð, sem sannligt[7] er at vorþit hafi.

117. A einum tima kallaði sæll Petrus saman mikit folk ok hóf sva sina tôlu at tilkôlluðum[8] sælum Clemente: „Heyrit mik, bræðr ok samþrælar minir, þviat ek vil yðr þat kunnigt gera, at drottinn Jesus Kristr, sa er mik sendi at predika sanna tru, hefir birt mer [dauðadag minn[9]. Ok af þvi skipa ek [þenna mann[10] Clementem byskup i minn stað at hallda upp minni[11] predikan ok kenningum, þviat hann hefvir verit með[12] mer fra upphafi til enda i ollum lutum trur ok tryggr forunautr, ok veit[13] þar fyrir alla mina rôksemð. Hann hefir i ôllum minum mannraunum fyrir aðra menn mer truliga fylgt, ok hann reynda ek rettliga [guð gofganda[14], skirlifan, giarnan gott at nema, hófsaman, goðgiarnan, rettlatan, þolinmoðan, [visan ok vitran[15] at bera meingiorðir af þeim, sem hann lærir með guðs orði. Fyrir þvi fæ[16] ek honum [valld til[17] at binda ok at leysa, þat sem mer var af guði gefit[18], at allir lutir, þeir sem hann dæmir aa iorðo ok lôgtekr, se staddir aa himni, þviat hann mun [þat eitt i lôg taka eða binda, sem bindaz[19] aa, ok þat leysa, sem leysaz aa.“ Eptir þetta leiddi

1 [a einu moti at ovðru B^2. 2 [aflettandi eigi fyrir iðran helldr fyrir framkvęmdarleysi *B*. 3 [þar til er Galli risu i moti A^2. 4 ovin *tilf.* B^2. 5 [*mgl.* A^3. 6 [þessir atburðir gerðuz *B*. 7 sônnu likt A^2. 8 hiaveranda A^1. 9 [dauðadægr mitt A^1; at nalgiz dauðadagr minn *B*. 10 [*tilf.* *B*. 11 eptir mik *B*. 12 *mgl.* A^{23}. 13 hann *tilf.* B^2. 14 [*saal.* *B*; guðs (giafar *tilf.* A^1) gefanda *A*. 15 [kiænan at B^2; *mgl.* A^3 B^1. 16 sel *B*. 17 [þat valld A^2 *B*; valld A^3. 18 fengit B^1. 19 [binda þat, er binda *B*.

Petrus hann i sinn stol ok kendi honum innvirðuliga[1], hversu hann skylldi [stiorna viðteknu valldi[2].

118. Einn tima sem[3] margir lærisveinar voru með hinum sæla Petro [yfir borði[4], bar sva til, at sa lærisveinn, er Titus het, talaði til hans: „Þar sem allir siukir menn [til þin[5] færðir verða heilir fyrir þinar bænir, hvi lætr þu Petronillam dottur þina i kôr liggia?“ Hann svaraði: „Sva byriaði henni at væri.“ En til þess at guðs kraptr birtiz fyrir sælan Petrum, þa mællti hann: „Ris upp, Petronilla, ok þiona oss?“ Hun reis þegar upp heil. Ok at lokinni þionostu bauð hann henni at hverfa aptr til reckiunnar[6]. En þa er hon gerðiz algiôr i guðs ótta, varð hün heil eigi ein saman, helldr veitti guþlig[7] milldi morgum heilsubætr[8] fyrir hennar bæn. Ok af þvi at hun var storliga frið synum, villdi [einn valldzmaðr[9] comes at tign, sa er Flaccus er nefndr, fa hana til eiginkonu ser, ok kom [með þvi eyrendi[10] til hennar með mikla sveit riddara at flytia hana til sins heimilis. En hun sagði: „Ef[11] þu vill mik til eiginkonu hafa, lat æ þriðia degi koma i moti mer hæverskar husfreyiur ok somasamligar meyiar, at með þeim mega ek koma i þitt herbergi.“ Flaccus let ser þetta vel lika. Um þessa biðstund var hin sæla Petronilla með sinni fostrsystur Felicula, þeiri sem algior var i guðs ótta, iðin at heilugu bænahalldi ok fôstum. A þriðia degi kom til hennar prestr, sa er Nicomedes het, ok saung þar messu. [At þeiri somu messu[12] tok Kristz mær Petronilla sacramentum guþligs likama. Eptir þat hneigði hun sik i reckiu ok salaðiz. Fylgðu þær frur ok meyiar eptir[13] guðligri tilskipan, sem Flaccus sendi[14] i moti henni, liki[15] hennar til graptar[16]. Eptir þat villdi Flaccus[17] eiga ganga fyrr nefnda Feliculam ok mællti sva [við hana[18]: „Vel einn kost af tveim, ver husfru min eða fær fornir goðum várum.“ Hun svaraði: „Þvi mun ek þik eigi eiga, at ek em Kristi helgut, en þvi eigi blota, at ek em kristin.“ Hann feck[19] hana þa i hendr einum sinum vicario, sa steypti henni eptir margar pislir i [eina mikla veisu[20]. En Nicomedes prestr grof likama hennar. Fyrir þat villdi Flaccus neyða hann til blota. Hann neitaði æ

1 einvirðuliga A^{23}. 2 [styra viðteknu valld (!) ok stiorn B^{1}; styra sinu valldi B^{2}. 3 þa er *B*. 4 [at snæðingi *B*. 5 [er til þin ero *B*. 6 reckiu sinnar B^{2}. 7 guðs *B*. 8 heilsu B^{2}. 9 *saal.* A^{2} *B*; einvalldz maðr A^{13}. 10 [þess eyrendis *B*. 11 *Her mangler 1 Blad i* B^{2}. 12 [*tilf. B*. 13 at *B*. 14 hafði sent A^{1}. 15 likama *B*. 16 graptrar *B*. 17 *Her ender* A^{3}. 18 [til hennar *B*. 19 selldi *B*. 20 [hina mestu keytu *B*.

þessa lund: „Himnaguði fœri ek fornir, en eigi skurðgoðum byrgðum i hofum sem[1] i myrkvastofum.“ Fyrir þvi var hann barðr með blysvipum til bana ok for sva til guðs.

119. Nu af þvi at ufriðr sa, sem[2] Nero vakti upp ok aðr er ritat, hitnaði miok i moti kristnum monnum, var hinn sæli Petrus beðinn at fara brott af borginni ok flyia i aðra staði, sakir þess at Nero sviptr sinum kumpan Simonem[3] ok hiartaligum astvin leitaði sakagipta moti postolonum Petro ok Paulo kallandi Simonem nauðsynligan mann riki sinu drepinn með fiǫlkyngi Petri. En Petrus uskelfr[4] við otta pinslar ok dauða stoð i moti með þessum orðum: „Gott er fyrir guðs sakir at deyia, þess er fyrir allra manna sauk villdi deyia. Þvi mun ek eigi flyia þenna dauða, er inn leiðir ukominn udauðleik, ok liott er, at saa renni undan pisl sinni[5], er mǫrgum predikaði guði at [offra forn eiginligs[6] likama. Byriar mer fullkomliga at veita varum herra sæmð ok dyrð i sialfs mins pinu.“ Folkit tok með hinni mestu tárauthelling at biðia Petrum fyrirlata sik eigi sva sem aa brotnu skipi at eins uppi maranda millum bylgna ok þiotandi storma ofriþar heiþinna manna. Hann sampindiz[7] þa þeira sorg ok het, at aa næstu nott mundi[8] hann gera þeira fysi. Ok aan dvǫl at lokinni bæn ok heilsaðum bræðrum, tok hann einn saman af borginni at ganga, ok er hann kom til hennar portz, sa hann Jesum Krist renna moti ser. Hann fell þegar til kniaa honum ok mællti: „Minn herra, hvert ferr þu?“ Hann svaraði: „Ek fer i Romam at krossfestaz i annat sinn; fylg mer ok hirð eigi at ottaz, þviat ek em með þer, allt þar til er ek leiði þik inn i riki fauþur mins.“ Petrus tok þa at fylgia [varum herra[9] fyrirfaranda, ok þa hvarf hann honum at syn. Petrus undirstoð[10] synina, sem drottinn hafði[11] fyrirsagt hans pinu, sva sem [guðs son[12] mundi i honum pinaz, [sva sem[13] hann piniz iafnan i sinum limum, eigi með sárleik pislarinnar, helldr með sampining[14] miskunnarinnar eða haleitleik[15] dyrðarinnar. Eptir þat hvarf hann aptr i borgina.

120. Litlu siðarr let Nero i varðhalld setia Petrum ok Paulum guðs postola. Var þa mikill agi ok ufriðr gerr[16] kristnum monnum, þviat þeir voru pindir, er fundnir urðu, en flestir leitudu leyna.

1 menn *tilf.* A^1. 2 er *B*. 3 *mgl. B*. 4 oskelfðr A^1. 5 sins likama *B*. 6 [forna ok offra eiginligum A^1. 7 sampinadiz *B*. 8 *Her beg. atter* B^3. 9 [drottni varum *B*. 10 þyddi sva *B*. 11 hefði *B*. 12 [hann *B*. 13 [þviat B^3. 14 samtenging A^1. 15 biartleik A^1. 16 ollum *tilf. B*.

I varðhalldinu toku margir menn tru af orðum postolanna. Voru af þeim Processus ok Martinianus, er siþarr voru pindir, ok aðrir .vii. ok .xl., er pindir voru .xvi.^{da} kalendas Junii. Margir voru ok aðrir pindir undir Nerone helgir menn i ymsum stǫðum, sem Vitalis ok Valeria husfreyia[1] hans, Gervasius ok Prothasius, Nazarius ok Celsus, Timotheus ok Apollinaris, Felix ok Constancia. Hin sæla Perpetua var ok leidd til pislar at aasianda sælum Petro, ok segir Eusebius, at Petrus varð storliga feginn ok kallaði eptir henni merkiandi hana, með eiginligu nafni sva mælandi: „Heyr mik, Perpetua min eiginkona, minnz þu drottins.“ Ok segir Eusebius, at Petrus varð þvi feginn, er hun var til dauða leidd, at hann virði, sem hun væri af guþligri miskunn til himinrikis kosin ok aa ferð komin til eiginligs herbergis. Ok þvilikir voru hiuskapir heilagra manna ok sva algior [ast guðs valdra vina[2].

121. Þa[3] er faðir allra miskunnsemda ok giafari goðra ǫmbuna[4] vissi kominn þann tima, er hann villdi leiða sina kæruztu vini Petrum ok Paulum or myrkvastofu [þessar veralldar hinnar vǫlltu[5] til eilifs rikis ok oætlanligrar sælu, kallaði fiandinn til sin sinn æskingarson[6] hinn niþingliga Neronem ok eggiaði hann at slǫckva hina liosuztu lampa heilagrar kristni[7] Petrum ok Paulum með svivirðligum dauða. Hann samþyckiandi vilia valiðs[8] meistara kallar til sin Agrippam broður Herodis, þann sem eigi villdi ill verk lata or ætt ganga, ok hefir tal við hann, hvilikan dauða postolonum skal[9] velia, sva mælandi: „Otrufulla menn er nauðsyn at drepa með illum dauða, þvi lat þu beria þa til bana með [iarnsvipum ok[10] hagþyrni, ok alla þeira eptirlikiara lat þu hafa heifiligar helfarar.“ Agrippa mællti sva: „Eigi litz mer þessi domr skynsamligr.“ Nero mællti: „Hvar fyrir?“ Agrippa svaraði: „Þvi at Paulus syniz usekr, en Petrus syniz bæði otrufullr ok manndrapari.“ Nero mællti: „Seg þu þa, hversu þeim skal tapa.“ Agrippa svaraði: „Þat syniz mer rett, at Paulus se halshǫggvinn fyrir eina saman otru, en Petrus, er bæði er [otrufullr ok manndrapari[11], se krossfestr.“ Þa mællti Nero: „Hit bezta dæmir þu.“ Eptir þat voru postolarnir leiddir fra augliti Neronis. En er Petrus kom fagnandi til krossins, bundo kveliarar[12] hann með reipum aa pislartre[13], at sannadiz Kristz atkvæði[,

1 husfru *B*. 2 [astuð sælla manna B^3. 3 *Her beg. atter* B^2. 4 ambana B^1. 5 [þessarrar veslu veralldar *B*. 6 tilæskingarson *B*. 7 kirkiu *A*. 8 wondz A^2. 9 ætla eða *tilf.* A^1. 10 [hǫrðum *B*. 11 [fullr otru ok manndraps *B*. 12 kvalarar B^1. 13 pinslartreit *B*.

þa er hann mællti sva[1]: „Retta muntu hendr þinar, ok annarr en[2] þu mun þik gyrða.“ Ok er þat var giort, mællti Petrus: „Ek bið yðr sendiboða minnar heilsu, snuit krossi minum, þviat drottinn minn Jesus Kristr, sa er af himni steig til iarðar, var hafinn aa rettsnuinn kross; em ek eigi verðr sva at krossfestaz sem minn herra, þviat hann let ser soma at kalla mik af iorðo til himins[3], þar fyrir snuit niðr minu hôfði til iarþar, en upp fotum til himins.“ Þeir gerðu þa, sem hann bað, annathvart þvi at guði þotti sva vera eiga, ella fyrir þat at kveliarinn[4] veitir giarna aukning pislanna[5]. Eptir þat dreif mikill fioldi folks[6] af borginni i þann stað, sem Petrus var krossfestr, ok toku at bôlva Neronem með mikilli reiði, sva at þeir villdo hann inni brenna, en þeir hôrmuðu[7] pining postolans. Petrus fyrirbauð[8] þeim at gera nôckura[9] styriolld ok sagði þeim, hversu drottinn Jesus Kristr undir figuru sinnar pinu hafði fyrirsagt[10] hans pinu ok inngôngu eilifs lifs. Ok eptir þat mællti hann: ,,Hirðit eigi þer, bræðr minir, at syta mina pisl, þviat i dag mun ek taka aavôxt minna verka. Talmit eigi kvôl mina, þviat nu ganga fætr minir lifs gôtu. Þetta er lifs tre, er ek em aa festr, fyrir þetta var niðr brotit dauðans[11] velldi. En þu, drottinn Jesus Kristr, er aa þetta tre steigt[12] fyrir mer, luk upp augu her standandi manna, at þeir siai huggan eilifs lifs.“ Við þessi orð lauk guþ upp augu þeira manna, sem syttu[13] pinsl postolans, sva at þeir sa guðs engla standa[14] með koronum samantempraðum af hinum biðrtuztum blomum [rosa ok lilio[15], en þeir sa Petrum standa aa hinum hæsta lut rettsnuins krossins takandi þa bok af Kristi, sem hann las af þessi orð, er hann talaði. [Af þessi[16] syn gladduz allir i guðs dyrð rettruaðir menn, en otruaðir menn ok kveliarar[17] flyðu skiotliga ok hurfu sem reykr.

122. Petrus sa nu, at môrgum þeim, er aðr voru sorgfullir af pinsl hans, var nu birt dyrð hans. Af þvi mællti hann: „Heyr þu, drottinn minn Jesus Kristr, hinn goði hirðir! Þackir geri ek þer biðiandi, at sva sem sauþir þeir, er þu selldir mer, samharma i kvôl[18] minni, taki þeir lut með mer af miskunn þinni. Þer fel ek aa hendi sauði, þa er þu selldir[19] mer, en þu, drottinn,

1 [segianda *B*. 2 eigi *tilf.* *B*. 3 himinrikis *B*. 4 kvalarinn B^{1}. 5 pislar hans A^{1}. 6 karla ok kvenna B^{23}. 7 syttu miok *B*. 8 bannaði *B*. 9 neina B^{1}. 10 fyrirsagða *B*. 11 dioiuls *B*. 12 stett B^{23}. 13 syrgðu A^{2}. 14 *tilf.* *B*. 15 [rosarum ok liliorum *B*. 16 [Við þessa *B* 17 kvalarar B^{1}. 18 pisl *B*. 19 fekt B^{23}.

veit þeim þat, at eigi kenni þeir sik vera án mer, er æ þik trua, [þann sem mer veitti[1] fullting, at ek mætta þessi hiörð styra. Samna þu hana i þitt sauðahus ok varðveit, þviat þu ert saðning hins eilifa lifs, þer se dyrð um alldir[2] verallda.“ En er allr sa lyðr er við var staddr sagði Amen, skildiz hinn sæli Petrus við þetta lif, ok var hans ònd til himins flutt af helgum englum, þeim sem aðr birtuz til samlags allra Kristz heilagra, honum til dyrþar lifanda með feðr ok syni [ok helgum anda[3] um eilifar alldir allda. Amen.

123. Eptir framfòr postolans birtuz þeir menn, sem engi hafði [þar sena[4] ne siæ mátt, ok sògðuz fra Jorsòlum komnir. Þeir toku likama Petri [af krossinum[5] með Marcello, þeim sem Simonem fyrirlet ok sælliga keypti um sina meistara [takandi við hinn sæla[6] Petrum, ok grofu leyniliga undir þvi tre, er Therebintus het, i þeim stað, er Vaticanus het, þat er hofsgarðr Apollinis vestr fra Romaborg nær þeiri gòtu, er sigrvegara gata heitir. En þeir menn, sem sik sògðu fra Jorsòlum komna, tòluðu til folksins: „Gleðiz þer ok fagnit, þviat þer òðluðuz mikla formælendr [ok vini[7] drottins vars Jesu Kristz, ok vitit [þat, at hinn versti konungr[8] Nero man eigi[9] heðan af hallda riki sinu[10].

124. Nu er fra Paulo[11] at segia þa luti, sem aðr ero eigi greindir, at æ .xii.ta ári rikis Neronis kom hann i Romam, sem fyrr er greint, þangat kallaðr fyrir guðliga vitran. Fann hann fyrir ser i borginni Lucam kominn af Galathia i Grecia, en Titum af Dalmatia. Vurðu þeir honum fegnir, ok hafði hann þa með ser i einni kornlauðu utan borgar, er[12] hann hafði til þess leigða at mega þar kenna kenningar ok tala orð hins eilifa lifs með sinum brę̨ðrum. Hann tok þa til sin at lesa mikinn mannfiolða, ok lògðuz fyrir hann margar andir við tòlu rettlatra manna at samverandi[13] guðligri milldi, sva at frægð hans for um alla landzbygð, ok hliomr hans predikanar ok heilagleiks um allan hring veralldarinnar. Fyrrum var hann kunnr i Romaborg[14] af taknum ok iartegnum, dasamligri kenning ok miklum heilagleik. Margr lyðr sneriz fyrir hann til Kristz truar af hòll Neronis. Vox af þvi hvern dag rettruaðum monnum gleði ok andligr fagnaðr. En

1 [sva sem þu veittir mer A^{2}. 2 veralldir *B*. 3 [*tilf.* A^{2}. 4 [*saal.* *B*; seð *A*. 5 [*tilf.* *B*. 6 [viðr takandi *B*. 7 [or munni B^{1}; i augliti B^{3}; *mgl.* B^{2}. 8 niþingr A^{2}. 9 [hinn versta konung Neronem eigi mega *B*. 10 *Her ender Sagaen i* B^{3}. 11 Pali A^{1}. 12 þeiri sem *øvr.* 13 samvinnandi *B*. 14 Romveria valldi *B*; Romavelldi A^{1}.

drottseti[1] Neronis festi sva framarliga[2] vinskap við hann, þviat hann sa guþliga vitzku með honum vera, at hann feck varla bundiz at eiga tal við hann; en [þviat hann matti[3] eigi viðmæliliga[4] tala við hann, sendi hann þo Paulo optliga bref[5], ok Paulus honum teikn[6] með hans[7] sendiboðum, ok neytti hans kięrligu tali ok raðagerð i sinum kenningum; ok með þessa mannz rôksemð ok kenning Pauli at samveranda[8] helgum anda varð margfalldat retttruat folk. En Paulus predikaði i orlofi[9] ok var heyrðr[10] af môrgum, sva at nôckur rit Pauli las einn meistari Neronis fyrir honum, ok þar fyrir gerði hann Paulum dasamligan ollum[11]. Paulus disputeraði[12] ok við spekinga heiðinna manna ok sigraði þa, þvi lôgðu margir vitrir menn mikinn hug aa hans kenning. Senatores helldu ok Paulum framarliga i sinum skilningi. En at drepnum þessum manni ok allri sveit senatorum ok uppvôktum ofriði i moti Gyþingum[13] ok kristnum monnum ok staðteknum[14] heimolleik hins sviksama[15] Simonis fyrir sauk eiginligrar illzku aa xii.ta aari rikis sins, tok Nero at magnaz i allri illzku ok at ovirða Paulum ok alla[16] goða menn.

125. A nôckurum degi þa er Paulus predikaði at aaliðnum[17] degi fyrir folkinu i einu hæfu lopti[18], bar sva til, at einn ungr maðr skutilsveinn Neronis, Patroclus at nafni, geck heiman fra hôllinni til þeirar kornhlauðu af fortôlum sinna kumpana, sem Paulus var vanr at predika, [ok girntiz[19] at heyra af honum orð hins eilifa lifs, en fyrir mannfiôlda matti hann eigi inn komaz. Þa steig hann upp aa herbergit ok settiz við einn glugga[20] langt fra iorðu skorinn aa herberginu, hugr hans var miok heitr at heyra orð Pauli[21]. En þa er Paulus hafði lengi predikat, seig svefn aa hinn[22] unga mann, þviat hann hafði aðr [vel etit[23]; ok af þvi at illgiarn diôfull ôfundaði þat, er hann villdi giarna guðs orð heyra, af þeiri sôk slo hann[24] svefni aa hann; fell hann þa or glugginum ok do þegar. Liopu menn at segia Neroni þenna atburð i þann[25] stað, er hann hafði[26] laugazt, mest af þvi at

1 meistari *B.* 2 trunað a ok *tilf. B.* 3 [þoat hann mætti *B.* 4 makliga A^1. 5 pistla *B.* 6 *saal.* A^2; tekinn A^1 *B.* 7 sættum ok A^1; hans sætum *B.* 8 samvinnanda *B.* 9 leyfi *B.* 10 giarnliga *tilf. B.* 11 *tilf.* B^2; pullum *tilf.* B^1. 12 disputaði *B.* 13 Judum *B.* 14 i stað teknum *B.* 15 svikfulla A^2; fiölkunniga *B.* 16 aðra *B.* 17 liðnum *B.* 18 snæðings-lopti *B.* 19 [girnandiz *B.* 20 glugg *B.* 21 postolans B^1. 22 þenna *B.* 23 [diarfliga snætt *B.* 24 *tilf. B.* 25 þeim *B.* 26 þann dag *tilf. B.*

þessa mannz hafði hann leita látit. Ok at heyrðum dauða Patrocli syrgði[1] hann storliga miok [ok skipaði[2] annan mann i hans þionostu.

Paulus uvitandi þenna atburð kendi fyrir gipt heilags anda, hvat titt var, ok mællti við folkit: „Nu fann illgiarn andi stað til at freista var[3], en guð mun eptir sinni veniu snua hans illzku i sina dyrð. Farit þer nu, brǫðr minir, ok munut þer finna einn ungan mann þion Neronis cesaris[4] hátt fallinn dauðan liggia; þvi leitit þer at flytia hann til min.“ Þeir foru þegar ok fundo hinn dauða ok færðu[5] Paulo, undrandi hvi hann vissi [þenna lut, þar sem engi sagði honum[6]. Paulus mællti þa: „Nu mun birtaz trua yður við drottin Jesum Krist, þviat timi er til, at sáðkorn hins eilifa lifs falli i goða iorð ok beri hundratfalldan ævôxt. Gangit nu til, synir minir, með fullri tru at biðia drottin Jesum Krist, at ônd þessa hins unga mannz hverfi aptr i likama hans, sva at hann lifi heþan af betr en fyrr.“ Ok er allir hôfðu um stund æ bænum legit[7], mællti Paulus: „Hinn ungi maðr Patrocle! ris upp ok seg, hversu mikla luti guð hefir þer gert[8].“ Hann reis þegar upp ok lofaði guð, þann er þvilikt valld gefr [sinum monnum[9], Paulus sendi þenna mann ok aðra, þa sem voru af hôll Neronis, fra ser til sins heimilis[10]. Foru þeir sinn veg lofandi guð ok fagnandi i hans milldi, þviat hann gorir þeira vilia, sem hann ottaz, ok heyrir þeira bænir.

En þa er þeir stoðu fyrir durum heim komnir[11], sa menn Neronem [miok syrgianda[12] um þenna hinn unga mann. Af þvi mællto þeir við hann, er hia stoðu: „Hirði eigi yður mikilmennzka at bera þunga[13] af dauða Patrocli, þviat hann lifir ok er nu fyrir herbergisdurum.“ Sem[14] Nero heyrði lif Patrocli, þess er hann vissi[15] aðr dauðan, slo æ hann hræðzlu, ok bannaði honum inn at koma fyrir sitt auglit. Um siþir þa er vinir hans aftôldu þetta fyrir honum, var hann inn latinn. En þa er Nero sa hann heilan ok með ôngum dauðamorkum, mællti hann með miklum otta: „Hvart lifir þu, Patrocle?“ Hann svaraði: „Minn herra, lifi ek.“ Nero mællti: „Hverr let þik lifa?“ En Patroclus tendraðr með hita rettrar truar mællti með hiartaligri gleði:

1 sytti *B*. 2 [en setti (feck B^2) *B*. 3 oss *B*. 4 keisara B^1. 5 þeir hann þegar *tilf.* B^2. 6 [þetta at engum tilsegianda *B*. 7 með tarum *tilf.* *B*. 8 gerfva A^2, veitt *B*. 9 [manninum A^2, mônnunum *B*. 10 heima *B*. 11 komandi *B*. 12 [or lagi sytanda *B*. 13 þungan harm A^2; þvingan B^1, þyngan B^2. 14 Ok er *B*. 15 heyrði B^1.

„Drottinn Jesus Kristr, konungr allra verallda.“ Neroni varð illt við, er hann heyrði guðs nafn, ok mællti við hinn unga mann: „Mun hann rikia um veralldir ok fyrirkoma ollum heimsins vǫlldum ok rikium?“ Patroclus svaraði: „At helldr mun hann niðr briota oll heimsins riki, þau sem undir himni ero, at allir þeir lutir, sem undir[1] himni ero, munu honum þiona, þviat hann sialfr er konungr konunga ok drottinn drottna.“ Nero varð reiðr við þessi orð ok [slo hann mikinn pustr[2] ok mællti: „Hvart þionar þu þessum konungi?“ Patroclus svaraði fagnandi: „Visliga[3] þiona ek honum, ok hann reisti mik af dauða.“ Barnabas, Justus, Paulus ok Arion af Capadocia ok Festus af Galathia, þeir sem voru þionostumenn hans, mællto þa við hann: „Hvar fyrir slær[4] þu þenna hinn unga mann spakliga skilianda ok vitrliga ok sannliga andsvaranda þvi, sem þu spurðir? Vit ok, at ver þionum osigruðum konungi, varum herra Jesu Kristo.“ Þa er Nero heyrði, at þeir kǫlluðu allir Jesum Krist usigraðan konung, let hann þa alla reka i myrkvastofu ok aa marga vega kvelia, er aðr hafði hann allmiǫk elskat. Hann bauð ok at leita eptir ǫllum þionostumonnum þessa hins mikla konungs ok bauð, at hvar sem þeir væri[5] fundnir, skylldi pina þa fyrir utan alla vægð[6]. Voru þaa guðs þionar með einkannligri[7] [eptirleitan rannsakaðir[8] af rikisins þionostumonnum ok tænaðarmonnum[9] illgirninnar[10], ok margir fundnir ok fyrir Neronem leiddir.

[I millum[11] þeira var ok Paulus leiddr bundinn berandi fiǫtur[12] fyrir Kristz nafni. Horfðu allir bandingiar aa Paulum, sva at utan[13] alla tilsǫgn[14] matti Nero marka, at hann mundi vera forstiori riddara hins mikla konungs. Nero mællti þa við Paulum at [tilskilldri raun[15]: „Heyr nu, maðr hins mikla konungs en minn fangi! hvar fyrir dirfiz þu at fara i Romariki ok raða þegna ok þionostumenn undan mer, en kalla undir þik riddara or herferð [vars hǫfðingskapar[16].“ En Paulus fullr af helgum anda svaraði diarfliga, sva at allir mattu heyra, er hia voru[17]: „Eigi lesum[18] var riddara or einni saman rikishyrning

1 hinum sama *tilf.* *B*. 2 [laust hann mikinn kinnslag *B*. 3 At visu (skyru B^2) *B*. 4 lystr *B*. 5 yrði B^1 6 frest *B*. 7 innvirðuligri *B*. 8 [skoðan eptirleitaðir B^2. 9 *saal.* *B*; reiknanar (reiknaðar A^1) monnum *A*. 10 illgirndarinnar *B*. 11 [A meðal *B*. 12 vana fiotra *B*. 13 *saal.* *B*; um A^2, *mgl.* A^1. 14 *saal.* *B*; tillǫgu *A*. 15 [skildri þessi tilraun *B*. 16 [minni *B*. 17 Nerone voru, sva mælandi A^2 *B*. 18 leiðum A^1.

þinni, helldr or ôllum heimi, þviat þat er mer boþit, at ôngvan skal ek fra mer reka, þann sem þiona vill eilifum konungi minum, af hveriu kyni sem hann er. Ok þo at þu, Nero, vilir honum þiona ok aa hann rettliga trua, [muntu eigi[1] iðraz. En i annan stað hirð eigi at trua þvi, at auðæfi ok veralldartign þin muni hialpa þer ok dyrð rikis þins, helldr Kristz trua, ef þu vill honum æfinliga hlyðinn vera. Ok þa er hann kemr at dæma lifendr ok dauða, mun hann með elldi eyða allri figuru þessa heims ok veita riddarum sinum þær giafir, sem alldri munu[2] þrotna ok fra upphafi heimsins voru bunar um veralldir verallda, ok þo með fæara manna vitand skipaþar, ok uti byrgia allan skort."

Nero varð reiðr við þat, er Paulus sagði heim þenna með elldi mundu eyddan, ok bauð at alla þessa Kristz riddara skylldi i[3] elldi brenna, en Paulum dæmdi hann[4] með raði senatorum, at halshôggva[5] skylldi sem landraðamenn eptir romverskum[6] lôgum. Hann bauð þa .ii. monnum prefectis[7] at tign Longino ok Megisto ok með þeim Acesto hundraðshôfþingia, at þeir leti leiða Paulum ut af Roma ok [kalla til mart folk at sia dauða hans, ok leti[8] halshôggva hann. Ok er Paulus var leiddr fra augliti Neronis, predikaði hann iafnan fyrir þeim, er hannn leiddu.

126. I annan stað voru sendir speiarar ok þionostumenn Neronis konungs um alla borgina fyrst, ok þar næst um bygþir með [undarligum[9] skunda[10], at[11] skoða með allri vandvirkt eptir kristnum monnum, gripa ok geyma, drepa ok deyða með diôfulsins aaeggian [hveria, sem fundnir yrði[12]. Fell i þessu herlaupi mikill fiolði [Kristz riddara[13], sva at romverskr lyðr þoldi eigi[14] þessa uhæfu, ok til þess at bleyta illgirnd Neronis gerðu þeir herlaup i hofgarðinn[15] ok villdo briota haull hans, kallandi til hans aa þenna hatt: „Gerit enda, herra, aa hinu urettazta boði, tempra[16] með hætti uskynsamliga æði, vinni[17] þôrf olmleiknum, at þenia eigi meirr ut mork[18] grimþarinnar[19]; vara landzmenn[20] tapar þu, þa sem veria Rómveria riki. Heyrðu, cesar[21], alla Rome eyðir þu, þeirar er fyrir fiolð[22] riddaraliðs var ogurlig ollum

1 [mundir þu eigi þess *B*². 2 megu *B*. 3 með *B*. 4 til dauða *tilf.* *A*¹. 5 hôggva *A*¹. 6 hætti ok *tilf.* *A*¹. 7 greifum *A*². 8 [at tilkolludu morgu folki at sia dauða hans leti þeir *B*. 9 ollum *B*². 10 [undarligri skundan *A*¹. 11 ok *A*² *B*². 12 [hverir sem fundnir urðu *A*¹. 13 [kristinna manna *B*¹. 14 lengr *tilf.* *A*¹. 15 hofgarðinum *B*²; hofuðborgina *B*¹. 16 temprit *A*¹. 17 vinnit *A*¹. 18 verk *A*¹. 19 grimleiksins *B*. 20 landa *B*. 21 keisari *A*² *B*¹. 22 fiolda *B*.

þioðum.“ Nero varð ræddr við kall folksins ok gerði nu annan boðskap, at engi skylldi sva diarfr, at drępi nôckurn kristinn mann eða gerði þeim nôckut mein[1] fyrir utan vitand eða dom sialfs Neronis.

127. At veittum ok viðfrægium[2] þessum orskurði var Paulus leiddr or varðhalldi ok i annat sinn settr fyrir Neronem. Ok er hann sa Paulum, kallaði hann hatt aa menn sina sva segiandi: „Gripit þer, gripit þer hinn versta [mann galldrafullan[3], hôggvit hôfuð af fordæðu, látit eigi lifa fiolkunnigan mann, tynit[4] þeim, er mennina gerir vitstolna[5], takit af iorðunni þann, er umsnyr hiôrtum ok hugsan mannanna!“ En Paulus andsvaraði: „Nero, sagði hann, pisl min er um litla stund; eptir hana kemr eilift lif, þat sem[6] mer mun gefa hinn eilifi konungr drottinn Jesus Kristus, sa er koma mun at dæma lifendr ok dauða[7] ok eyða heiminn með elldzbruna.“ Nero mællti þa við fyrr nefnda herramenn Longinum ok Megistum ok Acestum: „Hôggvit [þer skiott[8] hôfut af Paulo, at hann naai at skemtaz við hit eilifa[9] lif, ok viti mik vera usigraðan konung, þann sem hann hefir bundit, sigrat[10] ok af lifi tekit[11].“ Paulus mællti þa: „At[12] þu, Nero, eptir minn dauða vitir mik eilifliga þiona usigraðum[13] konungi, en þik sigraðan, þa er þu þickiz sigra, mun ek lifs synaz þer, siþan hôfuð er af mer hôggvit, at þu megir skilia, at lif ok dauði þionar drottni minum Jesu Kristo, ok hans er allt riki, ok hann gefr hverium þat er hann vill, ok hans er allr sigr, ok þann sem hann dyrkar lætr hann [sæmiliga sigraz[14], en hann er einn usigraðr[15] at eilifu.“ Ok eptir þetta var Paulus leiddr til pislar. Þeir Longinus ok Megistus spurðu hann þa: „Seg oss, Paule, hvar konungr sia er, eða hvar vitraðiz hann yðr, eða hversu kendu þer hann, eða hvat goðs veitti hann yðr, til þess at þer elskit hann með sva miklum astarhita, at þer vilit með [ôngum kosti[16] láta af yðrum sið til þess at hallda nytsemð þessa lifs, helldr virðit þer hverri skemtan skemtiligra ok hverium sætleik sætara at þola saarar pinslir ok dauða fyrir hans skylld, en þat syniz oss mikil villa at hafna skemtan ok lifi en faðma[17] með allri girnd pisl ok dauða.“

1 til meins *B*. 2 *saal.* *A*; viðfrægum B^1, viðfrægðum B^2. 3 [galldramann *B*. 4 tapit *B*. 5 vitstola A^2. 6 er *B*. 7 liðna *B*. 8 [sem skiotaz *B*. 9 *saal.* *B*; efzta *A*. 10 sigraðan A^1. 11 tekinn A^1. 12 Til þess at *B*. 13 udauðligum A^2. 14 [mikilvegliga sigra *B*. 15 konungr *tilf.* *B*. 16 [ôngu moti B^1. 17 fagna A^1.

128. Paulus lauk þaa upp sinn signaða munn ok mællti: „Heyrit þer hiartagoðir menn ok auðgaðir með skilrikri skynsemi! Fyrirlatit myrkr uvitzku ok villu þeira[1], sem dóckvan[2] gera skilning yðvarrar tignar, at eigi megit þer sia þa sanna luti, sem nu ero fyrir yðr folgnir! Snuit augum yðrum til hins eilifva ok hins sanna lioss, at þer megit fyrst kenna sialfa yðr ok koma sva til kynningar þessa konungs með [fagnaðarsamligri gleði[3], ok vera þar fyrir heilir ok usakaþir af þeim elldi, sem ganga mun um allan heim. En eigi veitum ver þionostu nóckurum konungi aa iarðriki helldr lifanda guði konungi[4] himna ok allra verallda, þeim er fyrir illzkur manna, þær sem verða i þessum heimi, mun koma at dæma hann með elldzbruna. Sæll er sa maðr, er aa hann truir, þviat hann mun hafa[5] eilift lif ok lifa um [allar veralldir[6]; en sa er hinn aumazti ok vesælsti[7], er hafnar auðæfum hans giætzku ok langrar elsku, er hann veitir mónnunum, ok sa mun faraz[8] at eilifu. Fyrir þvi steig hann af himni til iarþar, er gerði himin ok iorð, ok sa varð maðr, er manninn gerði, at[9] maðrinn sneriz[10] fra sinu ranglæti ok fyrirleti hegomlig skurðgoð ok mallaus, þau sem hann hafði fyrir guð haft með hinum rækiligazta[11] hætti, ok þionaði þeim, sem hann skapaði[12], ok vegsamaði þann, sem englarnir vegsama með ótta, ok tignaði þann, sem oll volld himinrikis tigna ok þiona. Ok þa er þetta verðr gert, mun guþ gera manninn sinn gófgara ok faganarmann[13] ok sinn luttakara ok samlaga[14] sinna engla, þat er at skilia heilagra anda ok sælla. En þviat guð er andi, er eigi uverðugt, at hann geri þa samlaga[14] sinna anda[15], er hann gófga ok vegsama i sannleik ok i anda. En þann hvern, sem [eigi geymir[16] aa hann at trua, mun hann lata verða felaga ok samlaga[14] ranglatra dióflа i eilifri kvól ok endalausum bruna. I þann elld[17] mun hann senda sinn hafnanarmann, þann sem fra honum flyr, er þa man heiminn brenna, er guð kemr hann at dæma. Þar fyrir dæmit þer samvitzkugoðir menn með yðvarri vitro, hverr heiminn gerði, þviat eigi varð[18] hann, sva at engi gerði hann. Hugsit[19] ok, hverr manninn gerði, þviat [guþligar ritningar vátta,

1 þa *B.* 2 dóckva vilia *A*². 3 [gleði ok eilifum fagnaði *B*². 4 *tilf. B.* 5 *saal. B;* lifa *A.* 6 [alldir verallda *B* 7 vesalsti *A*¹. 8 fyrirfaraz *B.* 9 *saal. B*; ok *A.* 10 sneri *B.* 11 rękiligsta *B.* 12 *saal. B*; skipaði *A.* 13 *saal. B*; fagnaðarmann *A.* 14 samlagara *B*². 15 þat er engla *tilf. B.* 16 [rękir *B*¹; hafnar *B*². 17 bruna *A*¹. 18 *saal. B*; var *A.* 19 Virðit *B.*

at eigi gerði hann sialfr sik[1]. Litit ok aa, at hegomlig likneski ero eigi guðar helldr manna giörþir, ok i þeim gerðum[2] leynaz diöflar. Ok at þeir samþyckiz allir, at þvi sem syniz, ok einhugaðliga[3] girniz glatan mannligs kyns, þa ero þeir þo með ymsum háttum sundrþyckir sin i milli, þviat, sva sem drottinn segir, er eigi friðr með umilldum. En su er sök til, at[4] þeir skunda mennina at glata, at þeir afli ser i pinslum samlaga[5], þviat þeir vitu mennina munu i himin stiga fyrir guþliga miskunn, [þaðan sem þeir fellu fyrir sitt ofdramb[6]. Fyrir þvi hyggit at, romverskir hofmenn[7], ok kanniz[8] við, at guþdoms nafn parteraz eigi i fleiri staði, þviat einn er guþ, af honum ero allir lutir[9], ok einn er drottinn Jesus Kristus, fyrir hann ero allir lutir, ok einn er heilagr andi, i honum standa saman allir lutir ok honum lyða[10] allir lutir, ok eigi er sundrskorning i guðdominum, þviat hann þarnaz margfalldaninni[11]. Hugsit ok, Romveriar, hvaðan sundrþykkit rann upp, ok með[12] hverri skynsemi þat vóx, ok hversu viða ok lengi þat öflgaðiz, ok fyrir hvi upp sprungu[13] sva margföll d eigi kyn guðdomanna, helldr vesallig[14] skripi[15] aatrunaðanna. [Ek segi yðr satt[16], þvi at margir villdo heita[17] höfðingiar, vikingar ok drottnar eigi rettlatra manna, helldr sinnar[18] natturu samlaga[19], ok þeir sem drektir voru i[20] aafellum[21] uvitzkunnar ok i helviti drambvisinnar, villdi hverr sem einn ser lata smiða[22] sins valldz guð, þat er eptir þeim, sem hann ottaðiz, ok undir bio likneski eða önnur gyzki[23] til aatrunaþar; [þviat sva er[24] ritat, at ottinn gerði fyrst guðin. Ok i sva mikit vitleysi vulltu[25] veslir menn, at þeir helldu hina verstu menn fyrir guð, þa er sva höfðu illir verit, at þeira eptirlikiarar mundo eigi missa eptir lögum hins versta dauða. En þvi at nöckurir af þeim kunnu eigi skyn aa[26] guði, voru þeir selldir[27] munhugðum[28] sinum til þess at fremia þa luti, sem lög Romveria leggia[29] bann fyrir[30]. Kom þa þat fram, er fyrir var spaað[31] með hinum helguztum orðum: Verði

1 [eigi var hann, sva at eingi gerði hann, eftir þvi sem guðligar ritningar wotta *A*². 2 munu *tilf.* *A*¹. 3 einkannliga *A*¹. 4 þess hvi (þviat *B*²) *B*. 5 samlagara *B*². 6 [*tilf.* *B*. 7 hermenn *B*. 8 kenniz *B*. 9 giorfir *tilf.* *B*². 10 truliga *tilf.* *B*. 11 pluralinum *B*. 12 af *B*². 13 flotnuðu *B*. 14 vesællig *A*² *B*¹; vegsamlig *B*². 15 *saal.* *B*; skipti *A*², skript *A*¹. 16 [At skyru *B*¹, *mgl.* *B*². 17 vera *B*. 18 sinna *A*². 19 samlagara *B*². 20 af ollum *B*. 21 afaullum *B*¹, atrunaði *B*². 22 gera *B*. 23 skripi *B*. 24 [þvi er sva *B*. 25 ulltu *B*. 26 sönnum *tilf.* *A*¹. 27 sendir *B*². 28 munugðum *B*²; or bygðum *A*¹. 29 setia *B*¹. 30 aa ok ækia *B*². 31 sagt *B*.

þeir[, sem skurðgoð gera, þeim[1] likir. Gerðu þeir ser þa herfilig likneski ok helldu fyrir guð, volltnir i sva mikla heimsku, at þeir tôluðu við treit: Þu ert guþ varr, ok við steininn, Veit oss hialp, ok lutu stofninum[2] ok vegsômuðu malminn, þann sem þeim til handa hôfðu aðr heimskir menn smiþat ok i elldi haft[3]."

129. Við þessa taulu Pauli hófu margir hiaverandi flockar ok heyrandi upp sina raust ok mælltu sva með grati: „Misgert hôfum ver, rangt hôfum ver unnit[4]. Miskunna þu oss, kennari varrar heilsu ok synari hins eilifa[5] sannleiks[6], at ver verðim heriaðir or synda snôrum ok megim[7] forþaz þann elld, er [heiminn mun brenna[8] otruaðan ok hinn versta." Paulus mællti þa: „Heyrit þer, bræðr, sem guþ hefir hiôrtun tekit með sinum anda, standit karlmannliga i trunni, þviat þionostumenn sannrar heilsu munu til yðvar koma, af þeim munut þer skirn taka ok vel staðfestaz i ast drottins vars Jesu Kristz ok vera hialpaðir[9] at eilifu." Longinus, Megistus ok Acestus tôluðu þa þessi orð við Paulum leyniliga: „Biðium ver þik, herra, lat[10] oss verða ritaða[11] i herliði[12] himnakonungs, at ver megim forþaz eptirkomanda elld ok verða luttakarar eilifs rikis, ok munu ver lata þik lausan, sva at þu megir fara, hvert er [þer likar[13], ok munu ver þa[14] þinir forunautar ok þer hlyðnir allt til dauða." Paulus svaraði: „Bræðr minir! Eigi fly[15] ek or orrostu, helldr em ek lôgligr riddari konungs mins. En ef ek vissa dauða fyrir hendi, en eigi[16] vissa ek mik fyrir þenna dauða koma bæði til lifs ok dyrþar, munda ek eigi at eins þiggia þat, sem þer biðit, helldr biðia þess, sem þer bioþit. En nu hefi ek til ôngrar ômbunar[17] unnit[18] um margar pinslir, ok eigi pinumz ek utan[19] sauk, þviat nu stendr þat eptir, at mer gefiz korona fyrir rettlæti af þeim, sem ek truða, ok ek em viss af þvi, at til hans fer ek, ok með honum mun ek vera ok koma i hans biartleik ok i biartleik fauþur hans ok heilagra hans engla at dæma alla verolld. Fyrir þvi virði ek litils þenna dauða ok yðra bæn, ok eigi mun ek flyia ne fyrir hrôckva, ok eigi gera yðvarn vilia." Þeir mælltu þa við hann með grati: „Hvat skulu

1 [skurðgoðum sinum B^2. 2 stofnunum *B*. 3 brent *B*. 4 gert *B*; A^2 *har i Margen* truat, *men i Texten* unnit = A^1. 5 lifs ok *tilf.* *B*. 6 gôtu *tilf.* A^2. 7 *tilf.* B^2. 8 [heimska menn brennir ok hvern A^1. 9 holpnir *B*. 10 lattu *B*. 11 riddara A^1. 12 *saal.* A^1 B^2; herlið A^2, herleið B^1. 13 [þu vill *B*. 14 verða *tilf.* A^2. 15 renn B^2. 16 þvi helldr *tilf.* *B*. 17 ambanar B^1. 18 runnit A^2. 19 án *B*.

ver gera, eða hversu megu þeir, er þik pina, rettliga lifa, eða hversu megu ver til þess koma, er þu eggiar oss at trua æ?“

Ok er þeir tôluðu þessa luti sin i milli ok folkit kallaði haliga, komu .ii. riddarar Partenus ok Ferita, til þess af Nerone sendir at vita, hvart Paulus væri af lifi tekinn, ok sa þeir hann lifanda ok talanda[1] við lyðinn. Þegar sem Paulus sa þa, kallaði hann þa til sin ok mællti: „Heyrit mik, menn, ok truit æ einn guð, þann sem mik ok alla þa, sem æ hann[2] trua, mun af dauða reisa.“ En þeir svôruðu: „Fyrrum[3] munu við þau eyrendislok aptr bera, sem við vórum til sendir, at þu ser dauðr, ok megir þu þa lifa með þinum konungi. En þu gor grein fyrir, hvi þu [dvaldir at fylla[4] boðskap [Neronis cesaris[5]. En nu bioðum ver[6], at þu farir til fyrirætlaðs staþar ok takir æ þer[7] dóm af honum diktaðan.“ Paulus svaraði: „Dvôl mina i likama þurfi þer framarr en ek, ef þer vilit rett trua, þviat ek fer um dauðann til lifs. Af þvi fôrum nu fagnandi i nafni drottins Jesu Kristz.“

Ok er þeir foru til pinslarstaðarins, fylgði þeim utalligt[8] folk. En við hlið borgarinnar geck i moti þeim hin tignazta fru ok hin kiærazta[9] vinkona postolanna Plautilla at nafni vel truut. Hun tok at biðia[10] sik undir bænir Pauli[11] með tárum. Paulus[12] mællti til hennar: „Ver heil[13] Plautilla, dottir sannrar heilsu, ok le[14] mer duk þann, er þu hylr með hôfut þitt, ok gakk nôckut sva af vegnum sakir talmanar folksins, [ok ver[15] min her biðandi, [þar til er ek færi þer hann aptr ok ômbuna[16] þer lánit. Vil ek binda dukinum[17] [fyrir augu[18] mer i stað sveitaduks, ok leifa þer eptir æ honum mark[19] minnar astar, þa er ek fer til Kristz[20].“ Hun tok skiott af ser hôfutdukinn, ok gerði sem hann bað. En[21] Partenus ok Ferita [gaubbuðu hana[22] sva mælandi: „Fyrir hvi truir þu fordæðu ok galldramanni? Fyrir hvi tapar þu hinum bezta duk, sva at þu munt hann alldri um alldr fæa?“ Paulus mællti þa við hana: „Bið her, dottir, minnar tilkvamu, ok mun ek þa færa þer môrk mins dauða æ þessum duki með Kristi um alldr lifandi[23].

Eptir þat spurðu þeir Longinus ok Megistus ok Acestus

1 tala *B*¹. 2 Krist *B*¹. 3 Fyrri *A*²; fyrr *B*¹. 4 [dvelr *A*¹. 5 [keisarans *B*¹. 6 við *A*². 7 þeim *B*¹. 8 otǫluligt *B*. 9 heitazta *B* 10 fela *B*. 11 Pals *B*¹. 12 Pall *B*¹. 13 ok sæl *tilf.* *B*¹. 14 *saal.* *A*¹ *B*¹; lia *A*² *B*². 15 [*mgl* *B*. 16 [til þess at ek kem aptr at fęra þer ok ambana *B*¹. 17 dukinn *B*. 18 [um hǫfut *B*¹. 19 mork *B* 20 guðs *B*. 21 þeir *tilf.* *B*. 22 [skulkuðu hana *B*²; logu at *B*¹. 23 lifanda *B*¹

hugsiukir um sinn hag, [með hverium hætti[1] þeir mundu mega hliota hit sanna lif. En sæll Paulus svaraði þeim ok mællti: „Bræðr minir [ok synir[2], vitit þat, at siðan ek em halshöggvinn ok þer ok aðrir þionostumenn[3] mins dauða erut allir i brottu af þeim stað, sem drottinn [let ser soma at kalla mik[4] til sin, munu rettruaðir menn koma ok grafa [likama minn[5]. En þer hyggit at, hvar ek em grafinn, ok [i morgin snemma komit þannig[6], ok munut þer finna .ii. menn a bæn sinni, Titum ok Lucam, ok segit þeim, fyrir hveria sauk ek hefi yðr þangat sent, ok munu þeir gefa yðr mark[7] sannrar heilsu i drottni. Hirðit eigi at efa[8] þat at vinna, sem yðr er boþit, þviat iafnskiott sem þer stigit i skirnarbrunninn með rettri tru ok verðit luttakarar heilagrar skirnar ok helgaðir með lifgan guþligra stormerkia, munut þer eigi at eins verða ægiætliga[9] hreinir af þessum glæp, er þer ottiz ok verðr i minu drapi, helldr ok munu þer verða hreinsaðir ok sniofi[10] hvitari, ruddir[11] af ollum syndum ok ritaðir i skipan Kristz riddara, [ok fullgeraz[12] samerfingiar eilifs lifs[13].

130. Eptir þat[14] var Paulus[15] leiddr til pislarstaþarins. Hann sneriz þa i austr ok hellt hondum til himins ok [bað fyrir ser[16] lengi a ebresku ok gerði guði þackir. Sem[17] hann hafði lyktat bæn sinni með fagrligum orðzhætti, heilsaði hann bræðrum ok blezaði þeim. Eptir þat batt hann um [hôfuð ser duk[18] Plautille, ok a bæði kne fallandi retti hann halsinn. En banamaðr hans hóf hátt[19] sinn armlegg ok hio sva mikit hôgg, at af flaug[20] hôfuþit. En siþan þat var af bolnum sniþit, nefndi þat nafn drottins Jesu Kristz a ebreska tungu. Af svira Pauli flaut fyrst miolk a klæði riddarans, ok eptir þat bloð. Duk þann, er Paulus hafði [knytt um haufuð[21] ser, villdo taka nôckurir, þeir sem nær[22] stoðu, en hann hvarf[23] or hondum þeim. Sva mikit lios himneskrar birti[24] skein a dauðastund Pauli, ok sva mikill ilmr himneskrar sætu saddi ilming manna, at augu dauðligra manna máttu eigi bera, ok engi tunga matti telia. En allir hiaverendr[25] undruðuz sva mikla guðs miskunn veitta Paulo ok lofuðu[26] um margar

1 [hversu A^1. 2 [*mgl.* B^1. 3 þionar *B*. 4 [lætr mik kalla A^1. 5 [lik mitt A^2. 6 [komit þar (þangat B^2) a morgin *B*. 7 mork *B*. 8 ifa B^2. 9 algerliga *B*. 10 sniafi B^1. 11 roðnir A^2; vorðnir *B*. 12 geraz B^2. 13 rikis B^2; [*mgl.* B^1. 14 þetta B^2. 15 Pall B^1. 16 [baðz fyrir *B*. 17 Ok er *B*. 18 [augu ser (hofut ser *tilf.* B^1) hofuðduki *B*. 19 upp *tilf.* B^1. 20 fauk A^1. 21 [knyttan um augu *B*. 22 nærri A^1. 23 þegar *tilf.* *B*. 24 dyrðar B^1; dyrðar birti A^2. 25 hiaverandi menn *B*. 26 iatuðu A^2; lofuðu ok iattuðu *B*.

stundir drottin Jesum Kristum eilifan ok usigraðan konung, þann sem hinn [mikli kennari[1] Paulus hafði predikat, meistari heiðinna þioða.

En þa er þeir sneru heimleiðis, er sendir voru at flyta[2] dauða Pauli, fundo þeir Plautillam i sama porti lofandi ok dyrkandi guþ i ǫllum þeim lutum, sem henni voru sagþir af sælum Paulo. Þeir spurðo hana þa með hlatri, hvi hun hyldi eigi hǫfuð sitt með þeim duki, er hun leði Paulo[3]. En hun tendrut[4] með astarhita[5] ok hugrekki svaraði þeim: „Heyrit þer, hegomafullir menn ok veslir, er eigi kunnit þvi[6] trua, er þer siait ok þreifit um! senniliga hefi ek þann duk[7], sem ek sellda[8] i hond Pauli, helgaðan af steypingu[9] hans dyra[10] dreyra, ok hann kom til min af himni með miklum fiǫlða biartrar fylgþar sem hinn sannorðazti[11] trunaþarmaðr ok færði mer minn duk ok þakkaði mer minn velgerning, þann sem ek veitta honum, sva mælandi: „Þu, Plautilla, veittir mer [vegsamliga velgerninga[12] her aa iarðriki, en ek mun þer skiott til himinrikis farandi veita mina [fylgð ok[13] goðfysi; skiotliga mun ek aptr hverfa fyrir þina sǫk ok syna þer dyrð hins usigraða konungs.“ Eptir þat dro hun dukinn með rosaligum[14] dreyra runninn or faðmi ser ok syndi þeim. Jafnskiott slo mikilli hræðzlu ok ótta aa þa, ok skunda[15] aptr segiandi[16] Neroni, þat sem þeir hǫfðu set ok heyrt. Sem Nero [hafði heyrt[17] þessi tiðindi, slo aa hann ótta miklum, ok [sturlaðiz i huginum[18], tok hann þa at hafa samtal með spekingum sinum ok vinum ok [rikissins þionostumonnum[19] ok með þeim, sem hann matti ná af senatoribus[20], með ótta ok aga ok mikilli skelfing ok sialfs sins hneyking. Sem[21] þeir tǫluðu þetta sin i millum, kom Paulus um hina .ix.du tið dags ok stoð fyrir Nerone sva mælandi: „Nu em ek Paulus her kominn, riddari hins eilifva[22] konungs ok hins usigraða; tru mer nu, at eigi em ek dauðr, helldr lifi ek i[23] guði minum. En þer, vesall maðr, mun nu eptir litinn tima oumræðiligir illir lutir at hendi koma, ok hin mesta kvǫl [ok eilif tapan[24],

1 [agęti kennari B^1; blezaði B^2; mikli A^2. 2 *saal.* B; fylla A. 3 Pali B^1. 4 tendrat A^1. 5 miklum truarhita B. 6 at *tilf.* B. 7 hinn sama *tilf.* B. 8 retta B. 9 utsteypingu B^1. 10 dyrmęta B^1; dyrliga B^2. 11 sannsǫglazti B^1. 12 [velgerning B. 13 [*mgl.* B. 14 rosuligum B. 15 skunduðu B. 16 ok segia A^1. 17 [heyrði A^2 B^2. 18 [sem hann yrði hlersi (hleyrsi B^2) B. 19 [rikisþionum B. 20 olldungum B^1. 21 Ok er B. 22 hæsta A^2. 23 með A^2. 24 [með eilifri glatan B^2.

fyrir þat er þu hefir mǫrgu saklausu bloði rangliga[1] ut hellt[2]." Eptir þat hvarf þeim Paulus[3] at syn. En Nero lostinn slikri ógn varð hræddari, en truaz megi, ok sva [sem vitstolinn kunni hann[4] eigi sitt rað, ok at eggiandum sinum vinum let hann leysa Patroclum ok Barnabam ok aðra, þa sem bundnir hǫfðu verit, ok let hvern þangat fara, sem villdi.

En Longinus ok Megistus ok Acestus komu eptir atkvæði Pauli til grafar hans ok saa þar tva menn [biðiaz fyrir[5] ok Paulum standa i millum þeira. Þeir óttaðuz [sva hræðiliga[6] syn ok þorðo eigi nær at ganga[7]. En þeir Titus ok Lucas standandi aa bæn sinni sa þa riddarahǫfþingia, sem verit hǫfðu at banorði Pauli, skunda til sin, fyrir þat [voru þeir gripnir með mannligum otta ok flyðu[8]. Við þetta hvarf Paulus riddarahǫfþingium, ok þa[9] kolluða þeir eptir þeim Tito ok Luca sva mælandi: „Eigi skulut þit ætla, guðs menn, at við[10] sækim [til þess[11] eptir yckr at veita yckr dauða, helldr til þess at [kenna ockr retta tru ok flytia ockr[12] um skirnarvatn[13] til eilifs lifs, sem hinn mikli kennifaðir Paulus het oss, sa sem ver[14] saam skǫmmu[15] standa i milli yckar" Ok þa er Titus ok Lucas heyrðu þetta, námu þeir staþar, ok með mikilli gleði ok andligum fagnaði lǫgðu þeir hendr yfir þa, gefandi þeim mark eilifrar helganar, ok fastandi með þeim til aptans veittu þeir þeim stormerki heilagrar skirnar i nafni drottins Jesu Kristz.

131. Eptir nygreinda[16] sigrfǫr[17] guðs postola Petri ok Pauli fiandskapaðiz allr romverskr[18] lyðr aa Neronem, ok gerðu Galli fyrstir herlaup [i moti[19] honum, en um siþir allt Romveria valld, þviat hann gerði sik uvin allz rikissins. Var hann dæmðr af ǫllum senatoribus[20] ok þar með ollum lyð, fyrir þat[21] er hann saurgaði truna með guþlastan[22], milldina með grimmleik, skirleikinn með fullifi, ok [hellt við ǫngvan truna eða þat er hann iataði[23]. Hafði hann þar fyrir alla grunsama, ok um siþir truði hann ǫngum utan[24] .ii. hinum verstum monnum Nemphidio ok

1 iafnliga A^2. 2 steypt *B*. 3 Pall B^1. 4 [vitlauss (vitstolinn B^2), at hann vissi *B*. 5 [a bęnum *B*. 6 [þessa B^1. 7 koma B^1. 8 [flyðu þeir gripnir mannligum otta *B*. 9 þegar A^2; þa þegar B^2; *mgl.* B^1. 10 ver B^1. 11 [fyrir þvi B^2. 12 [kennandi retta tru flyti þit oss (ockr B^2) *B*. 13 skirnarbrunn A^1. 14 vit A^1. 15 fyrir litlu B^1. 16 nu greinda *B*. 17 dyrligra *tilf.* *B*. 18 Romaborgar A^1. 19 [a hendr *B*; aa A^1. 20 ǫlldungum B^1. 21 þvi B^2. 22 guðreskiu *B*. 23 [endi við engan nockorn trunað *B*. 24 nema B^1.

Gemellio. En þeir ottaðuz [hans grimmleiks dęmi[1] ok fyrirletu hann gangandi i samband með auðrum monnum. Var þa dæmt, at hann skylldi með þvi moti leiða[2] um borgina noktan[3] aa motfialar, at snara væri sett[4] aa hals honum, eptir þat skylldi binda hann [aa horni[5] af iarni gervu[6] ok beria þyrni[7], til þess at[8] hann væri steyptr fyrir borgina til dauða. At visum þessum dómi flyði hinn versti niðingr[9] með fiorða mann af borginni með þeiri sǫgn, at hann mundi tapa ser i Tifr[10], riðandi aa skog með dulargrimu ok hestinn eptir látandi i hinum þyckuztum þyrnum i milli [gatna þeira, sem[11] aunnur heitir Numentana, en aunnur Salaria, a fiorðu milu af borginni; leitandi leyna hitti hann litit hreysi, i þvi lagðiz hann niðr i reckiu huldr[12] leiðiligum[13] leppum. Eptir þat let hann ser grǫf gera[14] eptir [sialfs sins vexti ok[15] mæling sins likama ok bað[16] gratandi sitt hræ þar grafa. Þvi næst bað sa[17], sem aðr hafði verit [einkannligr meistari svivirðligra svika ok glæpiligs[18] grimmleiks, at nǫckurr naaverandi[19] manna skylldi fulltingia hans [huglaussi[20] hendi til þess at[21] svipta hann sinu liota[22] lifi. Opt aasakaði hann sina bleyði með beiskum tárum alla luti talandi. Ok um siðir þa er riddarar sendir af senatoribus[23] voru nær, þeir sem hann villdu til pisla draga, lagði hann [vápnum i gegnum sik[24] at fulltingianda hans[25] hræddri hendi þeim uskira spadoni þrælbornum[26], er hann hafði gelldan látit[27] formera eptir konu, kallandi með aumligu[28] hryggleiks[29] yfirbragði: „Svivirðliga hefi ek lifat, en liotliga[30] skal ek deyia[31].“ Do hann þar með sva greindri svivirðing ok oætlanligum otta allra hiaverandi manna. Ok þvi se lof guði ok sæmð heilagri kristni, at allir viti þvilikan verit hafa hinn fyrsta hennar niðrbrotzmann ok fyrirdæmara, ok skili, at [engi lutr var af Nerone fyrirdæmðr nema goðr ok sómasamligr[32]. [Hygg ek[33] her, at

1 [eptirdęmi hans grimleiks *B.* 2 um morgininn *tilf.* B^1 3 neyktan A^1. 4 lǫgð B^1. 5 hr[amm?] A^2. 6 gervan A^2; [*mgl. B.* 7 eða uviðani *tilf.* A^2. 8 er B^2. 9 vikingr A^2. 10 Tibr B^2. 11 [þeira gatna, er *B.* 12 *saal.* A^1 B^1; hulda A^2 B^2. 13 herfiligum *B.* 14 grafa A^1. 15 [*tilf. B.* 16 bauð *B.* 17 hann *B.* 18 [einkanliga meistari svikanna ok glæpsamligs *B.* 19 nærverandi *B.* 20 huglausu *B.* 21 [hugleysi ok A^1. 22 svivirðliga *B.* 23 ǫlldungum B^1. 24 [sik vapni i gegnum *B.* 25 sinni A^2. 26 *saal. B*; hiaveranda *A.* 27 ok latit freista at A^2. 28 ogurligu *B.* 29 *saal.* B^2; aumleiks *øvr.* 30 liotligar *B.* 31 tapaz *B.* 32 [ecki vætta var af Nerone fyrirdæmt nema nockot (storliga *tilf.* B^2) gott ok somasamligt *B.* 33 [*saal.* A^2; hyggit ok A^1; hyggi *B.*

þeir, sem fyrirkoma vilia frelsi kirkiunnar, [hafi sik i brott af[1] slikri uhæfu, at eigi hafi þeir sialfan guð ok [alla verolldina[2] i moti ser með dæmi Neronis, er aa ser berr merking[3] Antikristi, ok segiz i hans sveit latandi dygð ok drengskap, [sæmd ok sigrsæli[4] ok þar með sialfra sinna salur, helldr [firriz þeir misgerninga bætandi falslausliga við guð, sem brotligir verða[5], styði ok styrki kirkiunnar valld[6], ok fai þar fyrir heill ok hamingiu, sigr[7] ok sæmð, fe ok friðsamligt[8] riki, hylli guðs ok goðra manna i þessum heimi en endalausan fagnat i auðrum heimi.

132. Allr lyðr Italie ok einkannliga Romani vurðu sva fegnir dauða Neronis, at þeir helldo hatið með allri[9] gleði, aa [þann hátt[10] sem þeir voru vanir, þa er hôfðingiar komu heim at sigraðum hinum grimmuztum rikissins uvinum. At lifanda Nerone var sa maðr, er Galba het, gerr cesar[11] aa Spania, hann kom i Romam eptir dauða Neronis. En[12] þvi at hann var miok gefinu fyrir aagirni ok leti, gerði hann sinn fostrson[13] ungan mann Pisonem[14] at nafni, tiginn at ætt, fræknan ok framkvæmþarmikinn. Ok er Galba hafði rikt .vi. manaði ok .vi. daga, drap Otto þa baða aa torgi i Roma. Eptir þria manaði drap [Ottonem Vitellius, sa er þrim sinnum hafði verit giôrr consul, með þeim hætti[15] at, þa er Otto sa sik yfirkominn[16], drap hann sik sialfr. Vitellius rikti .iiii. manaði, ok tok þa riki Vespasianus aptrkominn af Judea[17] at settum syni sinum Tito yfir sitt lið. Hann braut niðr Hierusalem. Vespasianus rikti .ix. ár ok [.xi. manaði ok .xxii.[18] daga.

133. Nôckuru eptir pisl guðs postola Petri ok Pauli stalu Greci[19] likômum þeira[20] ok fluttu [aa veg[21] til sins landz, ok þa talmaði þa mikill landskialfti. Tok romverskr lyðr þa i þeim stað er Catacumbas[22] heitir aa gautu þeiri, er Appia heitir, aa hinni þriðiu milu fra Romaborg. Voru þa likamirnir þar geymþir um .vii. mánaði, til þess er [smiði voru uppreist[23] i þeim stôðum, er þeir voru fyrri grafnir. Var þa aptr færðr likami Petri i fyrr nefndan

1 [at hepta sik at *B* 2 [allan heiminn *B.* 3 figuru *B.* 4 [*tilf.* *B.* 5 [iðriz þeir annmarka með oroggri yfirbot *B.* 6 frelsi *B.* 7 sigrsælld *B.* 8 friðsamt *B.* 9 mikilli *A*¹. 10 [a þa lund *B* 11 keisari *A*². 12 fyrir *tilf.* *A*¹. 13 tilæskingarson *B.* 14 *saal. rettet*; Fisonem *B*²; Fison *B*¹; Pilum *A*¹, Pibiem *A*². 15 [Vitellius Ottonem þrim sinnum consul með þvi moti *B.* 16 i orrostu *tilf.* *B.* 17 Gyðingalandi *B*¹. 18 [*saal.* *B*; tvau ok .xx. *A.* 19 Grickir *B*¹. 20 postolanna *B.* 21 aleiðis *B.* 22 *saal.* *B*²; katatubas *B*¹; kappakuubus *A*¹, cabacumbus *A*². 23 [þeim voru musteri reist *A*².

bæ[1] Vaticanum við Naumachiam. En likami Pauli var grafinn æ gôtu þeiri er Ostensis heitir a annarri milu af borginni, en hann var hôggvinn við vôtn þau, er [Salve heita eða Silve[2] ero kôllut. En þessir hinir helgu[3] postolar Petrus ok Paulus voru pindir, þa er liðnir voru fra holldgan Kristz .lxx. vetra, æ .xiiii.da æri rikis Neronis, er æ ser berr eptirliking[4] Antikristi, þess sem[5] hôfut er allra illra manna, a þritôgunda[6] ok auðru æri hans alldrs. Hyggium ver Petrum ok Paulum at dauðum Seneka[7] en innleiddum Simoni við hann hafa deilt um .vii. manaði, ok eptir hans fall[8] inni setit um .ix. manaði, sem martirilogium segir, ok eptir þat pinda.

134. Eptir sælan Petrum sat i hans sæti[9] hinn sæli Linus um .xii. ár. Eptir hann Cletus ônnur .xii. ár. En fyrr [nefndum Clementi er fyrir þa sauk eigi pavadómr[10] skrifaðr[11] aðr en at liðnum þessum nu nefndum byskupum, at þeir voru ellri at byskupstign, en þo var hann i stað Petri alla stund um kenningar ok predikan, sem hans [hinn sanni[12] meistari skipaði honum.

135. Biðium nu einkannliga eptirkomara[13] almattigs guþs Petrum hôfþingia þeira postola, sem lausnarinn[14] valði af ôllum veralldligum monnum ser til môtunauta ok heimsins domara, at sva sem guðs son leiddi hann or þoku þrennrar neitingar [til þrennrar iatningar[15], leiði hann oss fra liotum syndum til margra mannkosta ok astrikis við almatkan guð. Ok sva sem Petr þolði pinsl krossins i Kristz eptirliking til likams dauða, arni hann oss, þo at timinn[16] ok breyskleikrinn banni oss at bera likamligan kross, at ver berim hinn sama kross andliga halldandi undirstauðu rettrar truar, alitning[17] himinrikis fagnaðar, algiorleik tvennrar astar [guðs ok manna[18], staðfesti[19] i goðum verkum allt til enda, at þa er Kristr kemr at dæma um allan heim, verðum ver undir þessum krossi senir guði til hægri handar.

136. Biðium[20] ok sælan Paulum [mikils hattar[21] meistara allrar kristni, þann er sia kunni, hver kenning heyrði hvers mannz briosti, at hann leiði oss æ þau goð verk, sem oss ero ævaxt-

1 by *B.* 2 [Saline heita ok Silive *A*²; Salive ok Silvie *B* 3 hæstu guðs *B.* 4 liking *B.* 5 er *B.* 6 .xxx ta *A*², .xxx. *B.* 7 senato *A*². 8 hafa *tilf. B.* 9 stað *B.* 10 [nefndr Clemens er fyrir þa sauk eigi i pavadom *A*¹. 11 taliðr (eðr skrifaðr *tilf. B*²) *B.* 12 [hinn sami *A*²; *mgl. B.* 13 eptirlikiara *B*². 14 varr lausnari *B.* 15 [*tilf. B* 16 *Her ender B*¹. 17 *saal. B*; aalitinn *A.* 18 [*tilf. B.* 19 *saal. B*; staðfesting *A.* 20 ver *tilf. B.* 21 [mikilvægian *B.*

samlig[1] i guðs augliti. Ok sva sem hann retti þann svira, sem aðr bar hann með yfirgirnd uppreistan i moti guði, litillatliga undir sverð Neronis fyrir guðs nafni, veiti hann oss at leggia[2] varn ofmetnað, þann sem guði er gagnstaðligr i hans augliti. Ok þo at ver þolim eigi með honum sverð vikingsins, standim ver þo[3] undir sverði guðs orðz, þess er oss kenni[4], hversu hinn sanna guþ skal ottaz. Ok sva sem Paulus villdi stundliga þola sakir broðurligrar astar purgatorium með sinum pinslum, þiggi hann þat af guði, at ver vilim sampinaz náunginum i hans nauðsynium, ok fyrir ævǫxt broðurligrar astar tendriz hiǫrtu vár af geislum guðs astar, at þa er Paulus hefir hiǫrtum varum upplokit með lukli[5] vitzkunnar, leysi oss hinn heilagi Petrus með lukli[5] valldzins af ǫllum misgerningum ok syndum, ok laði oss i eilifan fagnat með ollum guðs helgum monnum. Þat lati ser sóma at veita oss almattigr guð upphefiari allra goðra luta, sa er með feðr ok helgum anda lifir ok rikir einn guð um allar veralldir veralldа[6]. Amen.

Tillæg 1.

CLEMENS SAGA.

Julius hét inn fyrste keisere yfer ǫllom heime, oc af honom hafa aller Rumaborgar konongar þat nafn teket siþan. Julius hét øþro namni Gaius, hann var .v. vetr einvaldi Rumaborgar veldes. Hann vógo þeir Brutus oc Cassius i Þors hofi i Rumaborg, oc marger aþrer rikismenn meþ þeim veitto averc honom, svát hann hafþi alz halvan þriþia tøg sara á sér. Syster Julij hét Activa, en hennar dótter het Octovia. Sǫnr Octóv(i)e hét Octov(i)anus, es øþro namni var callaþr Augustus, hann hafþi velde ifer øllom heime nestr efter Julium, oc af honom er siþan Augustus callaþr hverr iverkonongr Rumaveldis. Augustus reþ firer Rumaborgar riki .vi. vetr ens setta tegar. Hann setti friþ of allan heim, oc a

1 avaxtarsamliguz *B.* 2 læegia *B.* 3 *tilf. B.* 4 kennir *B.* 5 lykli *B.* 6 *saal. B*; rettlatra *A.*

hans dogom var [Cristr borenn[1] i þenna heim. Af þessom keiserom tveim hafa namn tekit bócmanaþer .ii. Julius oc Augustus.

Systrungar Augusti voro brøþr[2] .iii. Flavius, es Clemens var callaþr oc gøfgastr var alra Rumveria vnder Avgusto keisera, en annarr Faustinianus, es fra mun verþa sagt, þriþi var Bassus, es verstr var þeira brøþra. Syster þeira brøþra var Plautilla, es leþe Poli postola haufodux síns, þa er hann var leidr til haugs. Hennar geldingar voro þeir Nereus oc Achilleus, es tru retta tóco af kenningo Petrs postola, þa [fec] Plautilla til at þiona dottor sinne, er het Flavia Domitilla, oc af þeira orþom varþ Flavia[3] cristen. En þeir voro baþer pinder firer goþs sacar, oc es messodagr þeira vico [efter cross[4] messo a varet.

2. [5]Faustinianus hafþi velde miket under Augustus keisera, oc hann var settr høfþingi øldunga i Rumaborg oc hafþi forraþ heraþa, es liggia i nónd viþ Antioch(i)o Sýrlandz haufotborg. Kona hans hét Mathidia rumversc at kyne, hon var forcvndliga vęn at iferlite oc raþvønd harþla oc vel vite borin, oc var iþen at blóta heiþen goþ. Maþr hennar var algerr at sér at alre veraldar specþ, hann blótaþi scurgoþ at siþ Rumveria en eige af alhuga, firer þvi at hann truþe raúnar .i. vera almatcan goþ. Þau Faustinianus oc Mathidia otto .iii. sono. Einn het Faustus, annarr Faustinus, enn þriþi var heitenn efter føþurbroþor sinom oc hét Clemens. En er þeir voro comner ór barnøsco, þa tóc Bassus føþorbroþer þeira at legia girndar[6] hvg a Mathidiam moþor þeira oc broþorkono sina, oc leitaþe hann til þess meþ fiølcynge sinne, ef hann mętte blekia hana. En er hon fann vilia hans ohøfan viþ sic, alz hon var raþvønd kona, þa leitaþe hon sér raþs, hvé hon mętte styra bazt undan ilzco hans. Hon bio sic at þeim hętte sem hon var vøn at buasc, þa er hon hafþesc at blótom, oc gec siþan a malstefno viþ buanda sinn oc męlte viþ hann: „Mer hever lengi verit ahyggia at, hvat leggiasc muni firer sono occra. Ec gek of dag, svá buen sem nu em ec, i musteri solar goþs, es Apollo heiter oc aldregi mun liúga. Ec fǫrþa þar forner solar goþi oc frettag at siþan, hvat leggiasc munde firer sono mina. En ec fec þar þvilic svǫr: Tacþu sǫno þina tvá Faustum oc Faustinum oc bu þá til farar, oc far meþ þa til Sýrlandz, oc sel

[1] [Cristus natus *Cd.* [2] fratres *Cd.* [3] flavio *Cd.* [4] [post crucis *Cd.*

[5] *Jvf. ovenfor Peters Saga Cap. 64.* [6] *Først* girnþar *men rettet til* girndar.

þa til fóstr(s) enom froþostum spekingom. Þeir muno verþa gøfger kennimenn. En Clemens sǫnr þinn scal vera heima meþ feþr sinom til huggonar honom, oc mun at honom vegr vera frendom hans oc ollom Rumaborgar lyþ at eilifo.“ Viþ þessi orþ varþ Faustinianus dapr harþla oc svaraþe af moþe miclom oc męlti: „Ef þat er goþs firerhyggia, at sva scyli verþa, sem þu segir, þa má engi þvi hnekia.“ Siþan bio hann scip gott, oc gek þar á kona hans oc syner hans .ii. ener ellri meþ fiarhlutom miclom oc fǫrvneyti vegligo.

3. [1]Þeim forsc vel unz þeir liþo umb Sikiley. Þau foro i nónd viþ borg þa er Patera heiter oc Nicholaus byscop var siþan føddr[2] í. Þar tóc þau útsýnningr steínóþr oc keyrþi of nott at eyio þeire, es Corpho heiter. Þar leysti scip alt i sundr under þeim, oc fiarhluter aller oc menn, nema Mathidia oc syner hennar þau ein høfþo lif. Hon fylgþi scipsborþe nøcqerio til landz, oc gek siþan a land up. Hon com of miþnętti til hus einnar auþegs mannz kono, oc var þar teket vel viþ henne. Þeir Faustus oc Faustinus sóto a scipsflaki, oc er lysa tóc, þa so þeir fara i nond sér vikinga- scip. Þeir letøþo sér raþs sín a milli, hvat tiltøkiligast være. Þa melte Faustus viþ Faustinum broþor sinn: „Þesser menn muno taca ocr oc selia mansali; gefom viþ ocr nomn·aunnor en viþ eigom aþr. Ec mun nęmnasc Niceta, en þu scalt heita Aquila.“ Siþan gripo vikingar sveina þessa baþa oc høfþo þa ut of haf til Jorsalalandz, þeir seldo þa i siaborg þeire, es Cesarea heiter, husfreyio auþegre, oc hét sú Justa oc var Gyþinga kyns. En husfreyia su lagþi ast micla a sveinana oc gerþe þa sér at óscbǫrnom. Hon selde þa til leringar Simone enom fio(l)kunga af Samaria, es craftr goþs almattegs lezc vera. Enn er þeir hǫfþo numet allar iþrotter hans, þa fundo þeir, at hann lodde flørþ einne saman oc ilzco. Þeir hlióposc a braut fra Simone illa oc sotto fund Petrs postola. Hann tóc viþ þeim vel oc kende þeim cristinn dóm, oc gerþosc þeir þa hans lerisveinar.

Mathidia hafþe virþingar goþar af husfreyio þeire, es viþ henne hafþi teket. Hon var buen itarliga fyrst, þa er hon com ór scipsbrote til hus hennar, oc þottesc husfre(y)ia þaþan af vita, at hon mynde gøfugmenne vera. Hon melte of dag viþ hana: „Þat þykiomc ec sia a þér, at þu munt kynstór kona vera, þu ert alvęn iferliz, latoþ vel oc vitrmál harþla, enda er hannørþ a hvivetna þvi, es þu tekr þinum hondom til at gera. Nu vil ec, at

[1] *Jvf. ovenfor Peters Saga Cap 66. 68.* [2] natus *Cd.*

þu gerer mér husbunoþ oc buer clęþi, ef menn muno bera at høndom þer, oc mun þér þat alt saman verþa gott til fiar.“ Mathidia gerþi, sem hon var beþin. Þaþan fra boro menn at henne clęþi morg til gerþar. En hon gerþi sva, at hveriom var vel at[1] scapi, þeim es atti. Þat varþ of unga menn, es sa hana oc asiono hennar oc handnørþer a hverian veg vel gervar oc hørþo orþalag hennar vitrligt, at þeir løgþo a hana astarhug mikinn. En hon veic undan at hafa þyþleíc ne einn viþ þá. En þeir costgøfþo eigi at miþr at geta ost af henne. En þat varþ henne firer of dag, at hon fór i fiøro oc toc steina hvassa oc barþi þeim i andlit sér, svat hon varþ øll blá oc bloþog of andlit. Siþan tóc hon hinnu þunna eþa roþ af fiske oc þanþi of andlit sér oc gerþi sic sem enndimligsta a at sia. Hon meidde oc hendr sinar meþ griote, at hon var til engrar syslo før þeirar es vanda scylde. Siþan fór hon til herbergis sins oc létzc vera orþen firer vanheilso. En þat harmaþe husfreyia hennar fyrst acafliga oc gerþi viþ hana vel oc miscunnsamlega of stundar sacar, en þaþan fra leiþ eigi langt, unz hon lagþi á viþ hana orøcþ micla oc gaf at henne engi gaum.

Mathidia fann þat bratt, at þa matte eki þar lengr vera viþ vanheilso þá es hon hafþe, þa for hon braut ór þorpe þvi oc gec til sevar. Þa sa hon hus litiþ þat riuca, þat lauc hon up oc hitte þar kono eina fatøkia, er sat viþ gløþr, oc qvade hon þa fyrre. Hon svaraþe oc melte: „Vel þu comen, drotning min! Alt mitt scal þitt vera. Ertu husfreyia en rumverska, su er comt ein a land, þa er alt førunayti þitt forsc. Micill harmr es þat, er þu ert sva aum orþen. Vestu meþ mér, sva lengi sem þu vill, oc scaldu ein aullo raþa þvi es ec á.“ Þeim orþom varþ Mathidia sva fegin, at hon feldi tór. Siþan melte hon viþ þa es firer bio: „Fir hvi es þu comen i cot þetta?“ Hon svaraþe: „Fir nøcqeriom vetrom mista ec buanda mins, svat viþ ottom engi erfingia. En ec vilda ein vera firer mér efter dag hans, fór ec af þvi a braut or borg oc baurluþumc her firer. Nu a ec akr necqern oc fá þá sauþe til atvinno mér. Ec hefi nu fengit licþra, oc ma ec nu eki at hafasc.“ Þa melte Mathidia: „Ec mun vera her oc hugga þic oc þiona þér, unz enn coma betri dagar ifer okr.“ En fra þeim dege fór Mathidia of þorp oc borger oc baþ firer þęr matar, oc burgosc þęr þa viþ þat. I þeim staþ hofþosc þęr viþ

[1] *Først skrevet* i, *men dette er underprikket af Afskriveren og* at *skrevet over.*

litils vant .xx. vetr, unz þęr fingo miscunn af fundi ens helga Petrs postola, sem siþar mun fra verþa sagt nacqvat.

4. [1]Nu scal þar til mals at taca, es Faustinianus (er) faþer þeira brøþra Faustus oc Faustinus, þa er hann spyrr tiþende þessi, at scip þat hafþe faritzc viþ Corpho, es kona hans var á oc søner. Hann hugþi, at þau mundo øll þar tapazc hafa. Hann cunni þvi sva illa, at hann lagþesc i rekio af, oc þótte nér sem hann være af viti ginginn i harmi sinom. Þa fór Bassus broþer hans til fundar viþ hann oc lét megingóþvętliga, en ilt bió vnder. Hann qvadde broþor sinn bliþliga oc męlte: „Sé ec, broþer, at þu ert dapr harþla af mannamisse þeim, es þu hyggsc fengen hafa. En hit er raþ at huggasc oc gerasc staþramr viþ, þót þér þyki eigi alt at vilia þinom sialfs ganga. Kona þin hefer comet a land meþ miclom fiarhlutom, oc es nú i austrholfo heims langt a braut ýr Rumveria velde. Hon es nu gefen einom þrele þinom, þeim es lengi hefer vircþamaþr hennar verit.“ Viþ þessi tiþende varþ Faustinianus styggr mioc oc mátti lengi eigi orþi up coma. Hann settesc up oc melte: „Hvat ętlar þu, broþer, hver stiarna þvi mun valda meþ scaupum, er sva illa hever snuezc scap kono minnar?“ Bassus melte: „Gǫngom viþ i vircþahus þat, es viþ eigom oc alr stiornogangr es marcaþr i.“ En er þeir voro þingat comner,| þa melte Bassus: „Sér þu nu her, broþer, hverso stiornornar ganga?“ Hann svaraþe: „Vist se ec.“ Bassus melte: „Þikistu scilia mega, hvar Friggiar stiarna mun staþit hafa a getnaþartiþ eþa burþartiþ kono þinnar.“ Faustinianus melte: „Eki ma ec ǫtlon a slict coma firer harmi þeim, es ec hefic beþet.“ Þa melte Bassus: „Þat þykiomc ec vita, at a burþartiþ kono þinnar mun Friggiar stiarna staþet hafa i þeim staþ, sem sol kǫmr up, þa er dagr es scemstr. En su kona es sva verþr boren má at ǫngom coste raþvǫnd vera, ef hon verþr fultiþa.“ Viþ þessi orþ varþ Faustinianus oqveþi meþ øllo, oc viþ þat es hann sagþe[2] slict, oc vildi hann eki lengr røþa viþ broþor sinn. Hann tóc at heita a enn eina goþ, at hann scylde þvi sciota i hug honom, es honom gegnde hellzt, hvat hann legþi firer sic þaþan fra. Þa mintesc hann a þat, at hann hafþe velde ifer heroþom, þeim es liggia viþ Anthekio, honom þotte oc þaþra glícligast til, at hann mønde nacqvat mega spyria til kono sinnar eþa sona. Siþan bio hann scip miket oc scrautligt harþla oc gek þar a scip sialfr[3] meþ føruneýti miclo. Hann helt scipi þvi

1 *Jvf. ovenfor Peters Saga Capp. 64—68* (*S. 59*[34]*—61*[3]). 2 dixit *Cd.* 3 ipse *Cd.*

i Griclandz haf, oc horfþesc fyrst miøc vǽnliga á a farlengþ hans, en hinn veg laúc þó, at of nott cayrþi scip þat i óþaveþre at biorgom nøcqeriom i ey þeire es Ciprus heiter, oc Norþmenn calla Kipr. Þa brotnaþe scip þat alt i sundr, oc tyndusc fiarhluter aller, þeir es a scipino voro, oc engi maþr comsc a land nema Faustinianus einn, oc varþ honom viþ bana sialfan. En er hann tóc hvild a lande oc lysa tóc, þa kende hann, hvar hann var comenn, hann gek i borg nøqera litla, oc fek hann goþar viþtøkur. En engi maþr kende hann þar. Hann gek þar i syslo micla, oc gerþesc hann þar varþmaþr i borg þeire. Þa syslo hafþi hann .xviii. vetr eþa litlo miþr, unz þingat com Petrus postole oc kende honom tru retta.

5. [1] A are eno þriþia efter pining drottens oc a eno .x. áre veldis Tiberij keisera, þa com Barnabas postole af Jorsalalande a scipi til Rumaborgar, oc fór of nótt i stiga up i borgena Oc tóc hann þegar enn sama dag at bioþa tru rétta oc sanna, es hann com i borgena. En menn løgþo eigi miclar virþingar a tǫlor hans, þeir es til hlydo. Þar com fram maþr ungr oc buenn itarliga meþ riþerasvéit micla oc qvadde sér hlioþs. En hann hóf sva mál sitt: „Hvi verþr yþr þat firer Rumveriom at gera i gegn borgarsiþ oc løgom orom, oc taca eigi betr viþ ǫrendreca goþs, þeim es boþar hiolp oc heilso øllom heime, at þvi er ek hygg.“ Þa galsc hlioþ gótt af alþyþo. Siþan laut sá inn unge maþr Barnabe postola oc qvadde hann a þessa lund: „Heildu oc vel comenn, heilagr[2] postole goþs [drottens vars Jesu Cristz[3]! Segþu oss fra hingatcomo Cristz i þenna heim oc fra burþ hans oc tócnom, þeim es hann gerþe, oc fra kenningom, fra piningo hans oc upriso af dauþa, fra upstigning til himna oc fra tilcomo [heilags anda[4], es hann gaf postolom sinom. Oc sva viliom ver, at þu seger oss fra annarre hingatcomo hans, þa er hann scal coma i enda veraldar at døma of manncyn oc lata hvern hafa þat es til gører meþ goþs miscunn.“ Þa tóc Barnabas postoli at greiþa þat mál alt, sem hann var beidr, oc hlyde þá øll alþyþa vel, unz hann lauc kenningo sinni, sem hann vilde. Siþan tóc sá inn ungi maþr viþ honom í herbergi sino oc fec honom alla reiþo gnogliga oc boþaþe þingat þeim mønnom øllom, es heyra vildo orþ goþs.

Fóm dogom siþar melte sá inn ungi husbuande viþ Barnaban

1 *Jvf. ovenfor Peters Saga Capp. 50 – 73.* 2 sanctus *Cd.* 3 [domini nostri Jesu Cristi *Cd.* 4 [sancti spiritus *Cd.*

postola: „Ec vil segia þer deili a mér oc a cyni mino. Ec heiti Clemens, en faþer minn Faustinianus systrungr Augustus keisera. Ec varþveite at forraþe føþor mins alla føþorleifþ mína, oc emk nu halfþritøgr maþr at aldri. Nu vilia menn, sem þu sér sialfr[1], eigi miøc scipasc viþ kenningar þinar, oc má vera at sé af þvi, at þér se heldr annar staþar avøxtr at taca af kenningom þinom. Nu farþu í nafni drottens til Syrlandz, oc er þú fiþr inn helga Petr høfþingia postola, þa berþo honom qveþio mína røkiliga, oc seg sva, at á øþro áre mun ec coma til hans, ef ec life, oc mun ec biþia, at hann come hingat i borg þessa. Þat þyki mer arǫþilect, at goþ mun hafa ętlat at senda sinn inn hęsta postola oc ørendreka í ena øzto høfoþborg heimsens at snua þeim lyþ til goþs, es þessa borg byggver.

Efter þat let Clemens bua farscost goþan til handa Barnabe postola oc fec alla reiþo a scip þat, þa er hann þurfti at hafa. Siþan leide Clemens Barnaban til scips oc baþ honom vel farasc, oc fal sic meþ tarom under bøner hans, es þeir scilþosc. En scip, þat er barnabas postole var á, fór greít unz þat[2] nam staþar firer utan haf i borg þeire, es Cesarea heiter. Þar var Petrus postoli firer oc i husom þess manz, es Zacheus heiter oc þa hafþi byscopdóm teket ifer þeire borg af Petro postola. Sa enn same Zacheus es nefndr in evangelio til þess, at hann gerþi fǫgnoþ [drotne orom[3] i husom sinom i borg þeire, es Jericho heiter.

En a øþro are com til þeirar borgar ennar sømo af Rumaborg Clemens frende Augusto(!) k(e)isera oc sønr Faustinianus oc Mathidie. Viþ honom tóco aller borgarmenn vel, oc alra bazt þeir es cristner voro. Þa minntesc Barnabas postole a þat, hverso vel Clemens hafþi hans mólom teket i Rumaborg. Hann fylgþi honom a fund Petrs postola, en hann toc viþ honom feginsamliga vel. En fóm døgom siþar var þing fiølment a stręti nęr husom þeim es Zacheus byscop atte. I borgenne var støpull hór miøc. Þar hafþe herberge i støple þeim Simon enn ille oc enn fiolcunge, oc vera lezc craftr goþs. Hann talþesc vera solen siolf[4], en kono sina callaþe hann tungl vera, es qvenkendo namni heiter luna a latino tungo. Stiørnor þęr .v. er løsar fara i lofte oc planete heita at bócmále, talþe hann þęr ambatter vera kono sinnar. Simon inn ille hafþe fyrst scirn teket af Philippo, es .i. var af diacnom .vii. enom fyrstom. Siþan var hann bannzetr af postolom drottens Petro oc Johanne, firer þat at hann hugþesc at fecaupom

1 ipse *Cd.* 2 com *tilf. Cd.* 3 [domino nostro *Cd.* 4 ipsa *Cd.*

myndo gera helgan anda, vilde hann hans gifter fé caupa oc viþ fe selia i gegn þvi es drottenn melte viþ postola sína of helgan anda: At vingiøf[1] oc ǫst heilagre þogot ér helgan anda, enda scolot ér felaust veita.

En a nemndom dege com Petrus postole goþs til þings oc gec at þingstøþenne neþan fra sio. Þingat com oc Clemens meþ micla sveit, þa er under Romveria voro haller. Þar com oc Simon inn ille meþ sveit sina, oc sat hann á ofanverþo stręti i nónd viþ støpul sinn. A þingi þvi reis up Petr postole fyrstr allra manna oc qvadde allan lyþ a þessa lund: „Friþr se yþr øllom, es af øllo hiarta oc af øllom crafte elscit drotten goþ yþvarn.“ Þa svaraþe Simon magus: „Eigi þurvom vér friþ af þer at þiggia.“ Þa melte Petrus: „Fir hvi mattu eigi heyra friþ boþaþan? Af synþom oc af laustom hlyzc iamnan sundrþyke[2] oc bardage, en friþe fylgia aller coster oc øll friþende.“ Þa melte Simon: „Hitt es nu raþ, at þu ger onýtt mál mitt, ef þu mátt nøcqeria flørþ finna í orþom minom. Ec mun oc costa at onýta kenningar þinar, es loclayso einne loþa saman, oc mun ec sýna, hvat et sanna er, (at) til þurftar oc til hialpar sé allre alþyþo.“ Þá melte Petrus: „Førom viþ fram oc þa mól okor meþ hófseme oc scapgøþe.“ Simon svaraþe: „Ensces ero verþ mal þín øll.“

Þá callaþe sá enn illi carl Simon hótt meþ øllo oc melte: „Hlyþet mér aller menn, þeir es her eroþ comner. Ec emc craftr almattex scapera. Ec comk af himnom ofan oc vasc getenn i qviþi kono þeirre, es Rakel het. Hon føde mic .x. vetr vandliga. En .i. hvern dag selde hon i hønd mer sigþ, oc sende hon mic til cornscurþar. Ec com til acrsens oc melta ec viþ sigþenn: Scerþu nu cornet. Hann scar acrenn eigi seinna en .x. menn. Mér es hlyþen øll scepna til þess es ec vil. Ec ma fliúga i lofte i ellz like. Ec gere sva, at aldentre eþa acr rennr þar up sem ec vil. Ec ma fara i gegnom fioll, hvars ec vil. At boþorþe mino hlęia licnesce, þau es ger ero ór tre eþa ór malme, oc hrørasc þau oc męla, ef ec byþ þat. Ec scipte iferlitom minom, ef ec vil, svat ec synomc stundom gamall maþr oc scegiaþr miøc oc hárr, en stundom fultiþe maþr oc nacqvat scegiaþr, en stundom synomc ec gransprettingr eþa yngre, oc sva ungr oc stundom ungmenne. Stundom bregþ ec a mic kycqvenda like ymissa, fogla eþa orma, fiska eþa dýra, nauta eþa hrossa, hruta eþa hafra.“

1 vinbgiøf (*opr.* vmbgiøf) *Cd.* 2 syndrþyke *Cd.*

Þa er Simon talþe slict firer lyþnom, þa andsvaraþe Petrus postole: „Synesc yþr eigi sem sia sialfr diøfols maþr lyse ifer fiolcynge sinne oc flęrþ i sinom orþom, en eigi of godome þeim es hann lezc hafa oc hann hefer þo at øngom coste.“ Lyþrenn svaraþe: „At viso sýnesc oss svá.“ Þa melte Petrus viþ Simon: „Hviliker muno þeir menn verþa, es hverfa efter þér?“ Simon svaraþe: „Sva sem ec em siálfr eilifr oc odauþlegr, sva muno oc aller miner menn aldregi deýia.“ Petrus melte: „Hvárt truer þu upriso dauþra manna?“ Simon svaraþe: „Eigi, eigi.“ Petrus melte: „Hvi vildo liuga? Þat veit ec, at þu hefer i vitom þinom lic barns, þess es þu sialfr[1] banaþer, oc gengr þu viþ þat til frettar. En ór þeim enom litla búc veiter diøfull þér andsvǫr of þa hluti, es þu spyrr at. Førom vér nu, es a Cristum truum, oc rannsøcom vit Simonar, oc vitom hvat vér finnom þar.“

Þa er Petrus melte þessi orþ, þa syndesc mønnom sva sem Simon flygi i lopt up, enda hvarf hann allr hia støpli sinom. Þa var oc comet at nott, oc tóc þa at myrqva miøc, es Simon hvarf. Þa melti Petrus viþ allan lyþ: „Nu mego þer siá, at Simon vill eigi lata randzaca vit sín. Faret ér nu i goþs friþe, hverr i hus sitt, oc comit til mín at morne ardeges, þa scolot ér heýra formęli mit, oc þa mun lysasc firer yþr saþr goþs craftr til hialpar øndom yþrom oc licømom, oc heþan af mun eyþasc atrunoþr viþ Simon, af þvi at menn mego aller vita, meþ hve micil svic hann ferr.“

Annan dag efter com fiolþe manna a fund Petrs postola ardeges. En þa var Simon horfenn ór borgenne meþ alt sit, oc lengi siþan visso menn eki til hans i þeim heroþom. Þann dag talþe Petrus lengi firer lyþnom oc gerþe cunna[2] alre alþyþo flęiþ Simonar. Þa gaf hann oc heilso morgom siúcom monnom, þeir es þar como til hans. Þaþan cristnaþesc fiølþe manna oc tóc scirn i namne drottens. Oc þa var Clemens scirþr oc alt føruneyti hans, oc rezc hann til fylgio viþ Petr postola (oc baþ hann Petr postola), at hann scylde fara til Rumaborgar at boþa þar goþs ørende þeim monnom, es þar vilde heyra. En hann lezc fyrst mundo reca goþs ørende a Gyþinga lande, sva sem honom var boþet af goþe, en lox lét hann vón, at hann mynde vitia Rumaborgar a firerętlaþ(r)i tiþ af goþe, oc callaþesc hann þar møndo enda lif sit at goþs vilia.

Siþan boþaþe Petr postole goþs namn of Gyþinga land alt oc of Syrland, oc of Griclandz eyiar oc þau heroþ, es þar ero i nond.

1 ipse *Cd.* 2 flęrþ *tilf. Cd.*

En Clemens fylgþe honom, hvar sem hann fór. Þeir Niceta oc Aqvila brøþr Clementis voro þa iamnan i fylgio meþ Petro, oc cønnoþosc[1] þeir þó eki viþ Clementem i þann tiþ, at þeir være brøþr hans.

Sva bar at, at scip, þat es Petrus postole var á, com viþ ey þá es Corpho heiter. Þa er þeir dvolþosc þar i einni hverre høfn, þa gengo þeir Niceta oc Aqvila of dag a land up. Þeir cǫmo þar es leicstefna nøcqer var fiølmenn, oc toco þeir at boþa þeim monnom a fund Petrs postola, es heyra vildo goþs orþ eþa kenning helga, eþa fa bót meina sinna, þeir es þar være vanheiler. Þar com Mathidia at gangande oc nemndesc ǫþro na(m)ne en hon átte. Hon melte viþ þá Nicetam oc Aqvilam: „Hvers vętte þit, hvart mér món at nøcqerri hialp verþa, ef ec cømc a fund Petrs postola.“ Þeir svoroþo: „Ef þu ert saþr þurvamaþr, enda vildo trua a Jesum Cristum son goþs, þa mundo vist miscunn fá af funde hans, sem aller þeir es at flęrþlauso vilia hans kenningar heýra oc hafa.“

Annars dags com Mathidia af tilvison þeira a fund Petrs postola oc fell til fóta honom oc baþ hann olmosogiafar. Petrus melte: „Af hvi þarftu at þiggia olmosogiafar eigi oheileg kona nu, at þvi es mer synesc.“ Hon svaraþe: “Freyia min es vanheil oc licþro, oc vinn ec til reiþo oer boþom. Af þvi biþ ec þic olmosogiafa.“ Petrus melte: „Hvat scylder þic til at vinna firer kono þeire?“ Þa er Mathidia scylde þat segia, þa comsc hon viþ acaflega miøc oc mátte øngo orþe up coma. Þa melte Petrus postole: „Þat er ętlon mín, at þu munt verit hafa kona gøfug at metorþom oc auþeg, en nu cǫmr þér i hug ęfi þin en fyrre, oc scamasc þu nu valaþs þins oc vesalþar, er nu es ifer þic comen.“ Mathîdia melte: „Rétt ętlar þu nu, herre minn,“ qvat hon Mathidia viþ postolann. Petrus melte: „Come hingat husfreyia þin, oc sióm vér, hvat siþan geresc af.“ Þa var sýst til þess, at husfreyio hennar var fylgt þingat til fundar viþ Petr postola, oc var hon laugþ firer føtr postolans. Þa melte hann viþ þęr baþar: „Vilit it trua a goþ føþor almatcan oc a sǫn hans Jesum Cristum [drotten varn[2] oc a helgan anda?“ Þęr svoroþo: „Vist monom viþ trua, sem þu kenner.“ Siþan signde Petrus ena siúco kono, oc varþ hon þegar heil af licþró sinne. En þvi nęst voro þęr scirþar baþar i namni þrenningar. Þa fór su kona, es heilsona hafþe fengit, til frendliþs sins meþ leyvi Petrs[3] postola. Mathidia tóc

1 cønnoþesc *Cd.* 2 [dominum nostrum *Cd.* 3 Petres *Cd.*

at biþia, at hon scylde ná at fylgia Petro postola, oc girndesc hon at heyra kenningar hans of daga, enda var henne þat veitt. Hon rezk þa i sveit meþ konom þeim helgom, es vóro i føronauti Petrs postola, en þeygi visso menn of stundar sacar, hver hon var.

En stundo siþar como þeir Petrus oc Clemens scipi sino viþ Kipr, þar voro þeir i hœfn nøcqerri eigi allscamma stund. En þar gec Petr postole up a land hvern dag oc baþsc þar firer løngom a biarge nøcqero, es nęr var høfnenne. Þar var oc vatnfall mikit einom megin hia biarge þvi. Þar com af lande ofan at gangande carl gamall oc hǫroscegge. En hann stoþ .iii. daga alla miøc sva i sømom sporom oc hlyde til bønahaldz postolans oc til formęlis þess es hann veitte þeim monnom, es til hans como. Karl sa melte eki orþ a þeim .iii.m dogom. En at aptne ens .iii.ia dags, þa er hann biosc braut at ganga, þa melte hann þessi orþ of Petr[1] postola oc of fauroneyti hans: „Þesser ero menn goþer oc staþfaster i scaphøfnom sinom oc muno vera eigi vitrer, at þvi [es mer] virþesc“ Þau orþ hørþe Petrus oc melte viþ sina menn: „Taket ér carl þann oc førit mer.“ Þeir toco carl þann siþan oc førþo honom. Þa melte Petrus: „Hverr er þu firer þer, fostre?“ Hann svaraþe: „Ec emc varþcarl einn fatøcr oc rumverscr at cyne.“ Petrus melte: „Hvaþan af callar (þu) ǫss menn goþa oc geþfasta oc þo ovitra?“ Karl svaraþe: „Þvi calla ec yþr goþa oc geþfasta, at ec heyrþa hve litellatliga oc hvé ohrapallega ér męltozc firer viþ goþ yþvarn, ma ec oc scilia af malsendom yþrom, at ér elscit raþvende oc gøzco, en ér hatit odaþer oc ilzco. En af þvi calla ec yþr ovitra menn, at mer virþesc sva sem ér callit mann i. dauþan vera goþ yþvarn, oc truiþ ér a hann sem a goþ. En þat ma hverr maþr vitr scilia, at .i. es goþ almattegr[2] oc obrigþlegr.“ Petrus męlte: „Þu callar ǫss ovitra menn, firer þvi at vér truum a mann dauþan. En ec cann þer þat segia, at hvartke þu ne annarr maþr ma alvitr vera nema hann scili þat, at sa enn same maþr, er þu callar dauþan oc vér truum á, es bøþe maþr dauþlegr oc goþ lifande almattegr[2] oc obrigþlegr.“ Karl melte: „Hverso meget ér slict satt vinna, ofroþer menn oc iþrottalauser?“ Petrus męlte: „Þat vil ec, at þu dvelisc meþ ǫss nøcqeria stund of daga, oc mon ec fa mann til af liþe mino oc fauroneyti at reýna iþrotter þinar.“ Karl melte: „Gørþu sva, ef þu vill.“

Annan dag efter lét Petrus Clementem coma til máls viþ

1 Petrs *Cd.* 2 omnipotens *Cd.*

carl þann, firer þvi at hann þótte algerr at ser of allar iþrotter, þęr er Rumveriom voro tiþar at kunna. Þá toco þeir Clemens oc carl sa enn gamle at cannasc viþ of iþrotter. En sva reyndesc, at hvartvegge kunni allar iþrotter þér er spekingar voro vaner at cunna i þann tiþ. Siþan løgþo þeir fram firer sic enn fyrsta dag iþrott þa er gramatica heiter, oc kenner hon hve retliga scal at hverio orþi qveþa, oc hve øll orþ hneigiasc a latino tungo. Þa iþrótt foro þeir alla ifer enn fyrsta dag. Annan dag tóco þeir þá iþrótt at rannsaca er rethorica heiter, hon kenner malsnild alla. En þriþia dag gec fram dialectica, es þrøtor cann scilia. En fiorþa dag foro þeir ifer musicam, es saungsiþrótt er. Enn fimta dag var caunnot arithmetica, es tølvise alla greiþer. Enn setta dag gek fram geometria, er kenner hvé męla scal hęþ eþa dýpt, lengþ eþa breíd vel hvers hlutar. Sva cannaþesc til, at allar iþrotter þęr kunni sa inn gamli carl necqve framarr en Clemens, oc cunno þeir þo baþer vel. En si[þarst] toco þeir at tala[1] of stiornoiþrott, es astronomia[2] heiter. E[n þo] vilde inn gamle carl eyfit lata af leiþasc at røþa of þa iþrottena. Þat fann Clemens oc męlte viþ hann: „Hvart er, at þu[3] cant verr þessa iþrott en aþrar, eþa hvi lętr þu þér her sva fátt um finnasc?“ Karl svaraþe: „Þa iþrott þottomc ec bazt cunna, en þat hever mér miøc brugþezc, oc þykiomc ec nú mega ǫngo treystasc of iþrotter minar.“ Clemens melte: „I hvi hever þér þat mest brugþezc?“ Karl svaraþe: „Þat tregar mic miǫg at segia.“ Þa tóc Clemens miøc at grava þat mal viþ hann. Ennda var þa Petrus postole hiá malstefno þeira, oc crafþe hann, at sá inn gamle maþr scylde segia, hvat ifer hann hafþe gengit. En honom þótte sva miket firer at rifia up harm sinn allan, þann es hann þottesc beþet[4] hafa, oc com hann traut orþe up. En þa męlte hann of siþer: „Ec átta mér kono goþa oc raþvanda, at þvi es ec ętlaþa, oc óttom viþ ocr iii. sono. En hon viltesc ǫll fra mér, oc lagþe hon ilt firer sic. En broþer minn sannaþe þat firer mér af stiorno iþrott, at stiørnogangr hafþi sá verit a burþartiþ hennar, at eigi være vón, at hon mętte raþvønd vera til elli sinnar. Siþan hefi ec allr firerorþet mic, enda trui ec nu eki a stiørnoiþrottena siþan.“ Petrus męlte: „Þat er villa micil, es þu ętlaþer at stiornogangr mynde raþa raþvende kono þinnar; þat hygg ec, at þu munt þat rett hafa ętlat, es þu hugþer kono þina goþa kono

1 taþa *Cd.* 2 astronona *Cd.* 3 þa *Cd.* 4 bøþet *Cd.*

vera oc raþvanda. Segþu nu mér sannlega alla athøfn þina, oc ma vera at þat verþi þér at necqveri huggon."

Þa melte hann sá inn gamli carl: „Ec heite Faustinianus, en kona mín hét Mathidia, sonr minn es Clemens." Þa tóc Clemens viþ at vacna oc at heilsa føþor sinom, oc varþ þar fagnafundr mikill meþ þeim feþgom. En þvi nęst com þat up, at þar var Mathidia i fauroneyti þeira Petrs postola, oc þar voro syner þeira Faustus oc Faustinus, es þa cølloþosc Niceta oc Aqvila. Þa verþr hvert þeira feþgina[1] auþro fegit, oc søgþosc sin a mille alt þat, es iver þau hafþe gengit, siþan er þau haufþo scilizc. En efter þat talþe Petrus postole tru firer Faustiniano oc beide, at hann mynde scirn taca." En hann svaraþe: „Ec vil trua sva sem þu kenner, en sva freme vil ec scirn taca, es ec emc necqvi froþare at helgom ritningom, en ec sia enn." Þa reþsc Faustinianus til fauroneytis meþ Petro postola oc gerþisc honom sva hlyþinn oc sva hendelangr, sem hann være honom i barnøsco til leringar seldr. Hann hafþi þa virþing micla af øllom monnom, þeim es Petro fylgþo, þót hann beresc sialfr[2] litiþ á.

I þann tiþ spurþe Petrus, at Simon inn ille, es magus var callaþr, vilti þioþ alla i Antiochia, svát þeir truþo hann at sønno goþ vera. En þeir cøstoþo niþr tru þeire allre, es Petrus hafþe kent þeim. Þa fystesc Petrus at fara þingat, enda fór hann, unz hann com i borg þa á Jorsalalande, es Cesarea heiter. Þar hafþi Cornelius .c. høfþingi vald miket, sa er Petrus hafþe scirþan. Hann veitti þar viþtekio(r) goþar Petro postola, oc hann fec honom riþerasveít micla til føronautis i Anthekio. En er þeir nolgoþosc þingat, þa spurþo þeir, at borgarmennener ętløþo at banna Petro inngøngo í borgena Anþekio af firertølom Simonar ens illa. Þa męlte Faustinianus viþ Petar postola: „Theophilus heiter maþr gøfugr i Anþekio, hann hever oft verit gestr minn i Rumaborg, ec hefi oc iamnan[3] verit at herbergi i husom hans, þa er ec hafþac velde of heroþom þessom, oc var vinátta okor einca goþ. Nu vil ec fara til fundar viþ hann, oc mun ec taca herbergi at hans. En þaþan af vętti ec, at viþ munom sva umb sysla, at þu munt ná inngaungo i borgena oc fauroneýti þitt." Petrus męlte: „Farþu ef þu vill. En þo fysi ec þic, at þu taker aþr scirn, þa vętti ec, at Simon myni eki mega þér til meins gera, þót it finnezc. En ella es mer von, at hann gere þér necqvet ogagn eþa geig." Faustinianus melte: „Eki meín mon hann of gera. Þa vil ec

1 friþgena *Cd.* 2 ipse *Cd.* 3 iamnat *Cd.*

scirn taca, er ec cǫm aftr til þín.“ Petrus melte: „Verþi sem goþ vill.“ Siþan fór Faustinianus til Anþekio, oc tóc Theophilus vel viþ honom. Hann hafþe fa daga þar verit, aþr hann gat snuit Theophilo fra øllom trunaþe viþ Simon, oc tóc hann up tru retta, sva sem Petrus postole hafþi kent honom fyrr meirr.

Sva barsc at .i. hvern dag, at þeir Faustinianus oc Simon gengosc at mote a stręti, oc sa hvárr þeira annan, en eki męltosc þeir viþ. Faustinianus þottesc kenna blǫ necqern a andliti sér, es þeir gingosc at mote, sva[1] sem orpit være bleyto nøcqerri i andlit honom. En litlo siþar com hann i herbergi sitt oc hugþesc eki hafa scipazc at iverlitom sinom. En hann var þo orþenn sva glicr Simone at asia, at engi matte maþr øþrom glicare vera en Faustinianus var Simoni, oc eigi kendo menn hvarn þeira só· En þegar es hann com í herbergi, þa callaþe Theophilus oc melte: „Dragstu út heþan, diofuls maþr! Engva dvol scaltu her hafa.“ Faustinianus męlte: „Hvi qveþr þu mic sva hermiliga, husbuande?“ Theophilus męlte: „Ętlar þu at ec vita eigi, hverr þu ert firer þér, Simon inn ille oc enn fiǫlcunnge?“ Faustinianus męlte: „Faustinianus em ec, en eigi Simon inn ille.“ Theophilus melte: „Annan mattu sva blekia, en eigi mic, ec kenni þic fulgerla, hverr þu ert.“ Faustinianus męlte: „Hyggþu at fatabuningi minom oc clęþom, oc kenn mic þaþan af, ef þu matt mic eigi at iverlitom kenna eþa asiono minne.“ Sem trauþast matti hann þvi til sannz coma firer Theophilo, at hann være eigi Simon magus. En er þeir þottosc sia baþer, hvaþan af hann hafþi mein fingit, þa reþo þeir þat, at hann fór a braut or borgenne sem sciotast oc a fund Petrs postola.

En er hann com þar, þa fell hann til fota postolanom oc męlte: „Veittu mér miscunn, herri minn, qvat Faustinianus, oc lát mic hafa iferlit min, þau sem ec hafþa áþr Simon spillte asiono minne.“ Petrus postole svaraþe: „Eke synesc mér brugþet vera iferlitom þinom. En þót øþrom monnom synesc brugþit vera asiono þinne, þa er þér þat eki mein.“ Faustinianus męlte: „Hverr maþr hyggr mic enn versta mann vera, sa er mic sér.“ Petrus melte: „Þat it sama scal Simone verþa at miclo hløgi, es hann þykesc þér hafa til meins gert. Fylgþo nu róþom minom, qvat Petrus, tac þu nu blezon af mer, oc far siþan i Anþekio oc i hus Þeophili vinar þins, oc lat þar eki verþa vart viþ þic, fyrr en þu gengr þar fram a stręti .i. hvern dag, þa er þar er fiolmenne mikit. Þu scal þa callasc vera Simon magus, þu scal

[1] ne *Cd.*

teliasc verþa scyldr til þess of sinn a hverio are at lysa siþo þina oc atgiørfe firer alþyþo. Siþan scal tu segia a hønd þér fiølcynge oc allar flerþer illar, þęr er ec kann þér segia, at Simon es saþr aþ. Þess vętti ec, at Simon mon coma at heyra a orþ þin. Hann mon eigi mega standasc tølo þina þessa, hann mon raþa til menn sina[1] at sciota at þer eþa gera þer necqern geig, ef þeir mego. Þu scal hafa aþr raþna til .ii. menn at halda firer þic scioldom oc hlifa þér, ef menn veita þér tilraþ. En ef þer verþa tilraþ veitt, þa costaþu at hverfa aþr a braut or borgenne sem sciotast, oc com siþan til min.“

En efter þessa tilscipon tóc Faustinianus blezon af Petro oc fór siþan i Anþekio oc háttaþe øllo sva sem Petrus bauþ honom. En er þar com, at hann stóþ a stręti oc talþesc Simon vera oc lysti iver odaþom sinom oc endemom[2], þa matesc (!) Simon magus þat eigi of standasc, hann lét sciόta at honom ǫrom tvennom. En þar brugþu menn sciøldom viþ, es til voro setter at hlifa Faustiniano. Þa callaþe Faustinianus oc melte: „Nu mon ec hǫtta þesse røþo, en þvisa nęst mon ec synasc meþal yþvar a stręti.“ Viþ þessi orþ hvarf hann a braut alr, svat hann varþ hvergi litenn i borgenne þaþan fra. En lyþr, sa er aþr hafþi horft a hann, litaþesc umb, oc so þeir þá Simon standa a meþal sín. Þa toco þeir at rękia hann oc melto viþ hann: „Nu vitom vér, hverr svicare þu ert, hever þu nu sialfr[3] sagt efter þer undr oc endemi þau es enge[4] mego viþ iamnasc.“ En er hann vilde sialfr[3] svara firer sic, þa østesc øll alþyþa a hendr honom, oc cøstoþo þeir at honom griote oc trióm oc hvivetna, es þeir mótto til fa. I þeire rimmo tóco þeir borgarmenn Simon inn illa a braut ór Anþekio, svát hann efldesc þar eki siþan of aldr.

Faustinianus com bratt a fund Petrs postola oc sagþe honom þau tiþende, es gerzc høfþo i Antiochia, oc lét hann þess vón, at hann mynde þar fa goþar viþtøcor. En siþan sende Petrus postole Nicetam oc Aquilam i Anþekio at gera vart viþ, at hann var þingat a fǫr. En er borgarlyþrenn visse, at Petr postole nolgaþesc þingat, þa fóro aller ener gøfgusto menn langt a braut ór borgenne a mot Petro oc gingo berføtter oc i harcleþom oc syndo sva iþron sina Petro postola, firer þat es þeir høfþo horfit efter villo Simonar ens illa oc truat a flerþer hans oc ilzco.

Þa er Petrus com i borgena, þa dreif at honom alþyþa mannz, oc voro þar borner at honom siuker menn ymisligom sottom hvaþan ęva,

1 sinna *Cd.* 2 endemmum *Cd.* 3 ipse *Cd.* 4 engo *Cd.*

þeir er sér vętto haps oc heilso af verþleicom postolans oc iarteinom hans. Þa leit Petrus iver folc þat, es til hans var comet, oc þakaþe goþe tru þeira, þa er hann sa [algerva], es þa var comen i briost þeim. Siþan męlte Petrus postole viþ lyþenn: „Þat megot ér sia, at ec em maþr glicr yþr at øllo øþle oc at ostyrcleic licama mins. Nu scolot ér eigi þat hyggia, at ec mega geva yþr heilso af crapti minom; en ef ér iatit þvi, at Jesus Cristus [sonr goþs[1] lifanda gefr ýþr heilso, oc trueþ ér a hann af øllom hug, þa er vón at ér megit miscunn fá i hans namni.“ Þá iátte allr lyþr Cristo domino oc lezc buinn vera at gera þat alt, es Petrus vilde bioþa. En i þvi bili com lios miket af himne ofan iver allan lyþ, enda fingo þa þeir menn aller bót meina sinna, es siuker høfþo verit. Þa runno cryplingar at fotom Petro postola, oc øll alþyþa lovaþe [nafn Cristz drottens[2]. En þaþan fra fylgþe sva micill goþs craftr Petro postola, at a .vii. dogom enom nęstom toco .x. þusunder manna scirn meþ fullre tru til goþs.

Efter þat beide Theophilus enn cristnasti maþr i Antiochia Petar postola, at hann vigþi høll gøfugliga, es hann atte, til kirkio, enda fór þat fram. I þeire kirkio var setr stoll Petrs postola a þeim dege, sem nu er siþan halden Petrs messa a vár, oc þa saung þar Petr postole fýrstr messo allra manna, at þvi er bøcr segia. A þeim dege fell Faustinianus til fota Petrs postola firer allre alþyþo oc melte þesse orþ: „Nu þykia mér goþs orþ, þau er þu hever sagt i briost mér, vera buen til at gera góþan avøxt. Nu fysomc ec at taca scirn, oc vil ec siþan vera hlutakere heilagrar þionusto.“ Þa scirþe Petrus Faustinianum, oc þa tóc hann asiono sina, þa sem hann hafþi haft aþr Simon brygþe iverlitom hans. A þeim dege talþe Petrus lengi firer lyþnom oc hóf þar mál sitt, es Faustinianus var, oc gaf a honom dǫme øþrom monnom, hve hann var snuenn fra heiþnom dome af miscunn goþs til algørrar tru oc til dyrlegs lifs. En þaþan fra virde alþyþa Faustinianum sem engil goþs, oc marger menn þionuþo honom eki miþr en Petro postola. Ęve hans laúcsc meþ góþo oc kono hans oc suna i tru heilagre oc atferþ dyrligre at goþs vilia.

6. Petrus postole helt .vii. vetr byscopstol i Anthekio, en siþan com hann til Rumaborgar a þeim dogom, er Claudius var keisere iver øllom heime. Þar var hann fyrstr pave cc hafþe hann þat velde halvan þriþia tøg vetra. Clemens fylgþi honom miøc sva alla ęve þaþan fra, er hann com til fundar viþ Petr

1 [filius dei *Cd.* 2 [nomen Cristi domini *Cd.*

postola, oc Clemens gerþi bóc þa of farahag oc iarteiner Petrs postola, es heiter Iterarium Petri, en þat þyþesc sem se farabóc Petrs. Sva seger boc, at a ofanverþom dogom Petrs postola þa com .i. hvern dag fiolþe manna a fund Petrs postola at heyra formęli hans oc kenning. Þa reis Petrus up a mannfunde þeim enom fiolmenna, oc toc hann hønd Clemens oc melte siþan: „Þat hever drottenn[1] vitrat mér, at nu nolgasc miøc andlaztiþ min. Nu set ec þenna mann Clementem i stol minn at stýra oc at raþa allre Rumaborgar cristne, oc honom byþ ec at halda up kenningom helgom oc boþorþom guþs øllom efter dag minn meþ velde þvi, es ec hevi teket af lerifeþr minom oc drotne[2] Jesu Cristo at binda oc leysa alt þat es ec vil a himne oc a iǫrþo. Sia maþr hevir mér fylgt miǫc langa ęve vel oc truliga, oc veit ec hann bazt til fallenn at sitia i stole minom firer tru sacar oc vitrleix oc gøzco.“ Þa setti hann Clementem i stol sinn oc lagþe hendr sinar i høfot honom meþ blezon heilagre þeire, at hann vigþe hann til byscops oc til pava iver alre cristne. Þa minnte Petrus pave Clemens á miøc morgom orþom, hverso hann scy(l)de halda byscopdom eþa hvé hann scilde(!) stýra cristne þeire, es hann var þa iver setr.

Þaþan fra leiþ eigi langt sceiþ, unnz goþs unnande Petrus postole lét lif sit firer ena holei'osto ǫst viþ inn almatca goþ, [sva sem sialfr drottenn[3] hafþe vitrat honom. Enn fyrste pave af Petro vigþr oc til kǫrenn var Linus, oc var hann litla stund. En annarr pave var Cletus efter Linum at forraþe Petrs postola, oc lifþe scamma stund. Enn þriþi pave fra Petro var sia inn gøfge Clemens sonr Faustinianus ens mesta spekings, oc hann var sonr Mathidie[4] ennar cynstørsto kono oc dasamlega raþvandrar sva sem fyrr var fra sagt.

7. En sia en helgi ęttarbøter Clemens glicþi atferþ sina oc kenningar helgar efter Petro postola lerifeþr sinom, oc Clemens pave hafþe ost oc elsco micla af Gyþingom oc heiþnom monnom sva sem af cristno folke. Heiþner menn elscoþo Clemens af þvi, at hann følde eigi siþ þeira, heldr synde hann þeim meþ micille scynseme af þeira bócom sialvra, hverso illa oc flęrþsamlega þeir Þórr eþa Oþenn eþa aþrer ęser voro getner, oc hverso illa oc herviliga þeir lifþo, oc dó siþan vesaliga heþan ór heime, oc ma þa af þvi ǫngom sannondom goþ calla. Clemens pave sagþi sva heiþnom monnom, at þeir mønde þegar ǫþlasc lien oc miscunn af goþe, es

1 dominus *Cd.* 2 domino *Cd.* 3 [sicut ipse dominus *Cd.* 4 Mathadie *Cd.*

þeir hyrfe fra blotom oc alre gœfgon viþ scurþgoþ sín. En Gyþingar elscǫþo Clemens pava af þvi, at hann lét vel of logum þeira oc sagþe langfeþr þeira vera helga menn oc goþs vine micla, oc qvat eigi myndo aþra fyrr øþlasc oc eignasc inngøngo himenrikis vistar, ef þeir tryþi þvi, es helger spamenn þeira høfþo spaþ oc firer sagt of hingatcomo Cristum (!) drottens[1] i heim þenna. En af heilagre vitro oc goþe gefinne oc hyggeligre raþléitne teygþe Clemens pave Gyþinga oc heiþna menn til asthuþar viþ inn almatca goþ føþor oc son oc helgan anda, þann er bøþi er .i. oc þrir, oc fek sva umb røt viþ allan lyþ, at sem sízt stygþesc hugr þeira viþ kenningar hans, oc svat ǫllom rynne sem mest astarhugr til heilagrar miscunnar[2] eingetens sonar goþs. En eigi hafþi hann þessi bliþmęli firer þeim søcom viþ lyþenn, at hann hredesc ógner manna ne styriøld, firer þvi at Clemens boþaþi þar namn goþs oc tru retta, es hann visse áþr mesta heiþne vera oc scurþgoþa villo.

Oc af hans kenningo sneresc til tru retrar agęt kona, su er Theodora hét, oc com oft til kirkio oc þionaþi astsamlega oc vel goþe almatcom. En Sisinnius buande hennar Theodoro var grimmr maþr oc heiþenn. En .i. hvern dag gec Sisinnius af forvitnes søcom efter Theodoro kono sinne i ǫnnor kirkiodyrr. Enn er lerþer studo bøn pavans oc qvoþo amen, þa varþ Sisinnius þegar bøþi blindr oc daufr, oc melte sva viþ þiona sina, at þeir scylde taca i hendr honom oc leiþa hann a braut þaþan, þviat ec ma nú hvartki siá ne heyra. Þionar hans oc þrelar leido hann of kirkiona innan oc mótto eigi hitta út oc fundo eigi dyrr a kirkionne. Þeir foro sva oft i hring of kirkiona innan, unz þeir como þar of siþer, es Theodora var kona hans a bønom sinom. En er hon sa, hvar þeir foro meþ Sisinnium buanda hennar, þa veic hon fyrst fra funde þeira, oc ętlaþe hon, at Sisinnius mønde sia nacqvat, þviat hann hóf up augo sín sem heileýgr maþr. En þó sendi hon mann efter þeim at vita þat, hvat þeim være orþet til meins, es þeir foro sva ogreít. En er þeir svoroþo oc søgþo sva: „Þa er Sisinnius dominus varr vilde sia þa hluti oc héyra, es honom var eigi lofat heiþnom manne oc trulausom, þa tynde hann af þvi bøþi heýrn sinni oc sýn, oc mego nu aller sia þat, at ver hittom eigi leiþ ora ór kirkio út.“ Theodóra fell a kne til bønar sinnar, þa er hon heyrþe tiþende þessi søgþ oc baþ enn almatca goþ meþ tórom, at þeir mętte ganga ut or kirkionne. Þa melte Theodora viþ þrelana: „Takit ér nú i hendr Sisinnio oc leiþit hann heim,

1 domini *Cd.* 2 misericordie *Cd.*

en ec mon halda sva bøn minne, sem ǫss gegni ollom bazt, oc scynda þegar heim, es tiþom es lokit.

Sveinarner toco i hendr herra sinom Sisinnio, sem Theodora bauþ þeim, oc leido heim til hallar sinnar. En þeir fóro siþan aftr til fundar viþ Theodoro scyndiliga oc saugþo henne Sisinnium vera beþe blindan oc daufan. Þa hvarf Theodora af nyio til bønar sinnar oc baþ honom þrasamliga goþ miscunnar[1] buanda sinom, oc fell hon til fóta Clemens pava, þegar er tiþom var lokit, oc sagþi buanda sinn vera beþe blindan oc daufan, þa er hann vilde forvitnasc of hage okra. Þa felde Clemens tór oc eggiaþe þa menn alla, es þar voro, at biþia firer Sisinnio, at goþ gęfi honom syn oc heyrn. Oc fór hann heim meþ Theodoro, es bǫn þeira var lokit, oc hafþi hann alt traust under goþe almatcom. En hiu hans øll Sisinnius stoþo gratande iver honom, oc máte hann eki til sia eþa heýra, es hiu hans heilsoþo Clemens pava oc Þeodoro. Þa hóf Clemens pave up augo sin til drottens[2] oc baþ Sisinnio [miscunnar goþ[3] oc melte a þessa lund: „[Drottenn minn[4] Jesus Cristus, þu [er gaft[5] postola þinom Petari himinrikis lukla, lęrifeþr minom oc meistera, oc þu heilagr goþ męlter sva viþ hann, at sa scal hverr leysasc a iǫrþo fra ǫllom meinom oc øþlasc eilifa miscunn af goþe feþr firer þit heilact arnaþarorþ oc himinrikis vist, er þu vill sva vera lata, en sa hverr bundenn oc fyrdømþr oc goþs flottamaþr verþa, er þit atqveþi es þat; bioþo nu, drottenn, at up lukesc augo þessa mannz oc eyro, þviat þu męlter sva: hverskis es ér biþit, truit ér þvi, cristner menn, at ér munoþ geta þat, es ér biþit, oc mun sva verþa. En þetta heit þit es vist sat, oc hever sva verit of allar veralder veralda.“ En er aller svoroþo, þeir er hia voro, oc qvoþo amen, þa lucosc þegar up augo Sisinnius oc eyro.

En er Sisinnius sá Clemens pava standa hia kono sinne, þa viltesc hugr hans miøc af micille ilzco oc afbryþe oc ętlaþi sva firer sér, at Clemens pave hefþi gervan hann mann blindan oc daufan af fiolcynge sinne. En af øþe þeire oc heimsco, es þa slo a hann Sisinnium, melte hann viþ þrela sina, at þeir scylde taca Clemens pava oc binda hann oc draga hann of øll stręti firer þa søc, es hann fiflde kono hans oc tóc sýn oc heyrn fra honom meþ fiolcynge sinne, sagþe Sisinnius. En þa þotosc þręlar hans draga Clemens pava aftr oc fram at stræetom, sva sem Sisinnius bauþ

1 misericordie *Cd.* 2 domini *Cd.* 3 [misericordie a deo *Cd.* 4 [dominus meus *Cd.* 5 [ert gaf *Cd.*

þeim herre þeira. En þar hlifþe goþ heilagr Clemens pafa astvin sinom, oc drógo þeir efter ser of streti stoka oc steina. Oc sva syndesc Sisinnio sem þrelom hans, at þeir dregi þar Clemens pafa. Enn þeir ener sǫmo hløgesmenn, es eigi visso hvat þeir gerþo[1], hlogo sva at honom sem at bandingia. En Sisinnius qvazc bana scyldo honom sem galdramonnom. „Macliga dragit ér nu stoka oc steina, sagþe Clemens pafe, þviat ér hafit steinhiǫrto oc trueþ a stoka oc steina.“ Þa veite Clemens pave blezon Theodoro, oc fór heim siþan oc melte sva viþ hana, at hon léte eigi af bøn sinne, aþr goþ heilagr miscunnaþe Sisinnio buanda hennar. Oc þa vitraþesc henne Theodoro, es hon var a bǫ́n sinne gratande, .i. hverr gamall maþr gøfuglegr miǫc at alite, oc sagþe henne sva: „Firer bǫner þinar oc gøzcǫ mun buande þinn hialpasc, at þat synesc, es Póll broþer minn sagþe[2]: Helgasc mun otrur maþr oc vandr af kono sinne goþre oc trure, oc vánd kona mun batna af sinom manne goþom oc raþvóndom.“ En þa hvarf Petr postole braut fra henne.

En Sisinnius callaþe þegar a kono sina Theodoro, es hann sa hana, at þat sannaþesc, es Petr postole hafþi sagt henne, sva sem vón var at honom: „Biþþu nu [drotten goþ þinn[3], at hann biarge mér, þoat ec sia overþr, af sinne heilagre miscunn, oc se mer eigi reiþr, þviat afbryþes søcom gec ec efter þér i kirkio inn, oc tóc ec þegar víte a mér, þa er ec forvitnoþomc of þat at sia þa hluti oc heyra, es gerþosc i navisto Clemens pafa. Nu biþþu hann, þoat ec sia þess omaclegr, at hann come til fundar viþ mic, oc mega ec vita sanna tru, þviat mer syndesc sva oc þrelom minom, sem ver byndem pavann sialfan, þa er ver drogom stoka oc steina efter ǫss“ Þa for Theodora scyndiliga efter Clemens pafa oc sagþe[2] honom feginsamliga vitron þessa oc tiþende, es Petr postole hafþe sýnzc henne, oc hon sagþe[2] [fe]ginsøgu þar meþ, at Sisinnius mønde snuasc fra villo sinni, [sem] þegar gec efter, oc sende hann mic nu efter þer, at þu scylder coma þingat til fundar hans.

En Clemens dvalþi þa eigi oc fór feginn meþ henne. En Sisinnius tóc þa vegsamliga viþ honom, sem macligt var, es hann com þingat. Clemens pave talþi þa firer honom tru retta oc sanna oc hvat til andar heilso scylde vinna. En Sisinnius tóc þa at styrciasc i tru retre, oc fell hann til fóta Clemens pafa oc męlte siþan sva: „Þaker gerec nu sønnom goþe, sagþe[2] Sisinnius, oc

1 oc *tilf. Cd.* 2 dixit *Cd.* 3 [dominum deum tuum *Cd.*

almatcom, þeim es mic let blindan verþa oc daufan firer otru mina, til þess at ec mega nu sia it sanna oc heyra en rettų boþorþ, þau er ec hafþa fyrr at scøpi haft. Oc es nu hreinsat hugscot mit fra øllom saure scurþgoþa villo, þviat þat es diofla leýni oc fylscne þeira scurþgoþ, þau er ver truþom miøc oc heimsliga á hingat til oc gaufguþom af allre aluþ, es verr var, en þau tęla alla þa menn, es þeim trua. En ec scal nu trua a Jesum Cristum sannan goþ a himnom.“ Þa føgnuþo aller cristner menn, es hugr hans scylde sva vel scipazc hava a litelli stundo. En Sisinnius tóc þa scirn, oc hiu hans voro scirþ at poscom. En þar[1] var alt saman .xvi. monnom fęra en .xiii. þusunder. Oc sia Sisinnius snere siþan morgom gøfgom monnom til retrar tru af orþom sinom oc goþom firertølom oc þeim iarteinom, es hann hafþi af goþe þegnar, oc af hans miscunn oc af kenningom Clemens pafa.

Þa reidesc blótmaþr, sa er Publius Torqvatianus heiter, viþ þat, at hann sá otal manna snuasc fra scurþgoþa blótom oc til atrunaþar viþ eingetenn son goþs [drotten varn[2] Jesum Cristum. Publius bar fe mikil a rikismenn viþa i heroþom oc baþ þa gera ofriþ mikenn cristnom monnom. Oc þa gerþosc þretor miclar oc sundrþyke meþ Rumaborgar lyþ of Clemens pafa, oc gec liþit sveitom mioc, oc melto sumer menn sva: „Hvat hefer sia inn góþe goþs vinr Clemens illa gert, eþa hvat se þat goþra verca, es eigi geri siá goþs elscare, oc ferr hverr maþr feginn fra hans funde, þot hryggr come til hans. Oc siuker menn fara heiler fra Clemens pafa, þeir es hans astróþ søcia oc hafa siþan, oc taca þar bøþi heilso andar oc licama. Engom gerer hann grand ne geig, en hann duger ǫllom þeim es hans raþ elsca, oc farselesc hverr maþr af honom.“ Aþrer sveitarmenn svoroþo oc sǫgþo sva: „Af fiolcynge einne gerer hann slict alt, oc eyþer hann blotom orom oc alre dyrþ goþa varra. Oc osømer hann sva in gaufgo goþ or, at hann seger, at Þorr se eigi goþ fultrue varr oc en sterxte ǫss arębesfullr, oc er nęr hvars sem hann es blotenn; en þá osømþ oc ovirþing veiter hann Óþne orlausnafullom oc hvarfseme, at sia Clemens callar hann fianda oc ohreinan anda; en hann qveþr Freyio portkono verit hafa; føler hann Frey; en hrøper Heimdaull; lastar hann Loca meþ sløgþ sina oc vęlar, oc callar hann oc illan; hatar hann Høni; bølvar hann Baldri; tefr hann Tý; niþer hann Niorþ; illan seger hann Ull; flimter hann Frig; en hann gør Gefion; sekia dømer hann Sif. Fir ilzco sina qveþr hann

1 þars *Cd.* 2 dominum nostrum *Cd.*

svát orþe. Oc sia lagabriotr føler øll goþ ór oc lastar þau miøc oc gremr at ǫss, oc engi þeira asa ma hann heýra vel latenn, hvártke Þór ne Oþenn. Øllom bindr hann þeim iamnan sciøld up goþom orom oc callar øll ohęf meþ øllo, eþa hvart heyrþo þer mann slict męla fyrr? Blóte hann nu þegar í staþ, eþa hafe bana ella. Nu er sa domr várr allra of hann.“

8. Þa lét Mamertus Julianus Rumaborgar greife leiþa Clemens pafa leyniliga til máls viþ sic, oc toc sva til orþa: „At alr Rumaborgar lyþr seger þig lasta miøc goþ ór oc vera mann fiǫlcungan oc vęldan miøc af villo þeire, es þu gøfgar Cristum necqern ocunnan mér, oc tekr þu up nybreýtni þa i gegn goþom orom oc i mót logom orom. Nu legþu niþr oscil þin ǫll, oc dyrca in gøfgo goþ ór.“ Heilagr[1] Clemens svaraþe vel oc hofsamliga orþom greifans: „Þess øski ec þér af tign þinne, at þu nemer[2] scynseme retta, oc røþþu heldr viþ mic of scynsemesmál en of þretor ocunna manna oc heimscra. Þræta oc syndrþyki alt hefsc avalt af ogegnom monnom oc heimscom, oc má eigi til sannz ne eit of føra viþ þá. En i hlioþe scal spakr maþr oc vitr spyria oc hyggia þá at heilso sinne, oc leita meþ scynseme hugar þins ens sanna goþs, þess es þu mát alt traust viþ hafa.“

Þa sendi Publius Torqvatianus efter viþrmęle þesse þeira Clemens oc Julianus greifa rit oc innsigli meþ sendimonnom sinom til Traiano keisera, oc sagþe[3] sva, „at mikit sundrþyki geresc meþ Rumaborgar monnom af kenningom Clemens pafa, oc spenr hann alt folc oc allan landher fra alre dýrþ goþa varra oc dregr i villo sina oc til atrunaþar viþ Cristum necqern, oc hann slęsc á it mesta amęle viþ Þór eþa Oþen, oc alla føler hann þa ęse oc øll goþ ór.“ En Traianus keisere sende þau orþ at móte, at Clemens scylde blota goþom þeira meþ sęmþ fullre eþa fara a braut ella yr Rumaborg of sę necqern til utlegþar oc i eyþimorc. En Clemens pave var heldr fúss til utlegþar oc meinlęta, en hann hrædesc viþ, þviat af ǫ́st þeire heilagre, es hann unni almatcom goþe, scein sva biart himenrikis sol i hiarta hans, at hann var fuss til allra meinlęta, þeira es goþ heilagr vilde lata at hende honom coma, þviat hann visse víst, at goþs miscunn mønde avalt meþ honom vera i hverre mannrøn oc þraút. En þa toc Clemens oc talþe meþ goþom vilia tru rétta oc sanna firer greifanom, svát hann comsc viþ miǫc of siþer greifenn oc felde tór acaflega, oc melte sva viþ Clemens, þviat goþs milde tøþe avalt mólom pavans:

1 Sanctus *Cd.* 2 meger *Cd.* 3 dixit *Cd.*

„Goþ þinn, qvat greifenn, sa er þu truer á af øllom hug oc gaufgar vel oc truliga oc dyrcar miøc i øllo life þino oc athęfi, vere hann avalt meþ þér, oc efli hann þic til allra hluta oc farar þessar oc utlegþar.“ Oc gaf greifenn honom scip got oc þa reiþo alla, es honom var mest þaurf at hafa meþ sér til farar[1] þeirar, oc baþ hann fara i miscunnar fri(þe) goþs sins, þess er hann truþe á. En heiþner menn mátto eigi vatni halda, es Clemens pave scyldi sciliasc viþ þá. Sva var hann øllom monnom hugþekr oc astfólgenn miøc, at hvert barn unni honom.

En siþan scipaþe Clemens scip þat es greifenn hafþi gefit honom. En honom varþ liþ auþfengt til farar meþ sér, sem vón var at, þviat marger cristner menn vildo giarna honom fylgia, sem þeir gerþo. Oc forsc þeim alt it greizta, unz þeir como i þann staþ, es Certona heiter. En þar var liþ mikit firer, meirr en .xx. hundroþ cristinna manna, oc i anauþ þeire, at þeir telgþo griót, oc voro þvi þiaþer sva miøc, at þeir truþo a Jesum Cristum. En er Clemens pave visse þat, at þeir voro af þvi landflótta oc utlager gerver, at þeir vildo eigi hafna ost viþ Cristum dominum oc tru retre, þa huggaþe Clemens þá meþ kenningom sinom oc melte sva viþ þa alla saman: „Macliga let Cristus [drottenn minn[2] mic hingat fara til yþvar, at ec taca huggon meþ yþr af goþe firer ór meinlęti.“ En þeir søgþo honom til sinna vandręþa, at þeir urþo .vi. milor allar at bera vatn a baki sér, þviat eigi getr nęrr sva, søgþo þeir. „Biþiom ver nu aller saman, sagþe[3] Clemens pafe, at [drottenn varr[4] Jesus Cristus luce up brunn goþan firer iaterom sinom, sa er forþom gaf Moisi vatn or steine oc lyþ sinom i ayþimorc, svát ver megim nú fagna goþom giøfom hans oc iarteinom, þviat hann mon veita oss miscunn sem øllom, es hann biþia nauþsynligra hluta meþ astsamre tru.“ En þa er þeir høfþo lokit bøn sinne, þa litaþesc Clemens umb, oc sá hann lamb standa til høgre handar sér a hóle einom, oc rétti lambit fót sinn oc tafsaþi honom, sva sem þar være vazt (!) vón under. Oc þa scilþe Clemens af crafte heilags anda, at goþ almattegr[5] synde honom einom lamb þat. En hann varþ þesse miscunn goþs oc syn fegenn miøc, oc fór hann þegar þingat sem goþ synde honom sit tacn oc melte sva viþ cristna menn, „at i þessom staþ gravit ér nú iǫrþena [i namne føþor[6] oc sonar oc anda heilags.“ En er þeir grovo þar iǫrþina miøc langa stund oc fundo eigi þann staþ, es lambit hafþe

1 ifarar *Cd.* 2 [dominus meus *Cd.* 3 dixit *Cd.* 4 [dominus noster *Cd.* 5 omnipotens *Cd.* 6 [in nomine patris *Cd.*

tafsat, til þess at almattegr[1] goþ birti þat enn framarr oc berligarr, hverso miclo hęstan verþleic sia inn miscunnsamasti Clemens pafe hafþe viþ goþ a himnom, þa tóc Clemens pafe graftol i hønd sér oc hio tysvar palinom niþr under føtr lambino. En þar spratt þegar micil ó up oc fór rennande, þviat goþ dvalþi eigi miscunn sina, þegar es þęr enar helgo hendr oc enar litellato ęsto goþ giafar miscunsamligrar viþ sic. Oc lysti goþ ifer þvi, at af cratte oc verþleic ens helga Clemens veitte hann mesta þessa ena dasamlixto astgiøf viþ folkit. Þa urþo þeir aller fegner iartein þesse, es goþ hafþi þeim veitta firer tru retta, oc sungo þeir hót lof goþe almatcom oc melto sva, at rennande ó gleþr borg goþs. Oc þa drifo marger heraþsmenn þingat, es þeir frago iarteiner þessar oc þeir so þessa ó renna oc up spretta, þar er þeir høfþo avalt vitat fyrr þurran staþ. En þeim bra mioc viþ þesse tiþende oc vel, es þeir knatto þar lita. En meþ þvi at goþ heilagr unni þeim monnom micillar farsęlo sva sem øllom auþrom, þeim es meþ goþfyse sótto a fund Clemens pafa, þviat af hans orþom fystesc sia alr mannabólcr [til lifanda goþs], es slicar vingiavar gefr oc veiter af sinni heilagre miscunn, [to]co þar tru oc scirn a þeim dege meirr en[2] .v. hunndrot manna, oc sva vel efldesc þar cristenn domr, at a þeim misserom var halfr atti tǫgr kirkna þar gorr oc vigþar af kennimonnom, oc sva øll scurþgoþ broten i þeim heroþom oc øll hof eýd oc aller blótstallar brennder. Oc þa hlógo cristner menn at otru heiþinna manna oc blotom þeira.

En þvi nęst com su saga firer Traianum keisera, at otal manna sneresc til Cristz fra blotom af kenningo Clemens pava. Oc þa var domande sa sendr þingat af hende konongsens es Aufidianus hét, til þess at pina oc vega marga cristna menn. Enn er greivenn fann þat oc reynde, at þeir voro aller fuser ener cristno menn til pisla oc bana firer goþs sacar, þa vęgþi hann mannfiolþa þeim oc lét taca Clemens einn saman, en hann neyde aþra til blóta, sem hann mátte mest. En er hann sa hug Clemens pava staþfastan i tru heilagre oc a þionusto viþ goþ a himnom, þa melte hann viþ þiona sina oc þręla, at þeir scylde feria Clemens pava út a sió langt fra lande, oc binnda miket akere viþ háls honom oc saucqva honom sva niþr i siovar[3] diup, at eigi taki cristner menn at gøfga hann sem goþ. En siþan gripo þeir Gyþingar enn gøfga Clemens pafa oc røro út fra lande miøc langt. En siþan løgþo þeir hendr a Clemens oc bundo akere viþ háls

1 omnipotens *Cd.* 2 in *Cd.* 3 siøvar *Cd.*

honom oc scuto þeim enom staþrama goþs cappa utan borz, oc gallt hann sva þa ena helgo ønd goþe, es fylgt hafþi þeim enom hreina licama, es þeir høfþo þa firer borþ lagþan.

En þa stoþo aller cristner menn a sęvarstrondo gratande efter, es þeir fǫrþo Clemens pafa til bana, oc voro í enni mesto sorgmøþe hugar sins, es þeira astvinr var tekinn oc numenn or høndom þeim til meinlętis ogorlex bana, alt til þess unz lerisveinar hans Febus oc Cornelins huggoþo lyþenn oc melto sva: „Biþiom ver aller bréþr meþ einføldom hug, qvoþo þeir, at [drottenn varr[1] Jesus Cristus sýni ǫss piningarvatt sinn Clemens pafa.“ Oc fello þeir þar aller til iarþar oc boþo litellatliga goþ, at þeir knętte sia licama ens sęla Clemens pafa. En þa gerþosc þęr iarteiner enar hvarmiclo, at sęrenn fell út fra lande of .iii. milor. Oc þa gengo cristner þar efter meþ lofe ens hęsta goþs. Oc veitti goþ heilagr lyþ sinom þurra gauto, unz þeir como at mustere miclo oc itarligo harþla, [þvi er[2] englar goþs høfþo gert ýr marmara grióte. Þeir gengo inn i mustere þat oc dyrcoþo þann goþ, es þeim veitti [þat] firer verþleic oc dyrþ sanna Clemens pafa oc firer bøner hans lerisveina, at [þeir] fundo þa licama Clemens pafa oc lagþan i nyia steinþro oc akere þar hia honom lagit niþr hia altare. Oc þęr runar fundosc a steinþro pavans, at þeir tøki hann eigi a braut þaþan, þvi at sva myclo mest dyrþ (var) þessom enom itarliga goþs vin veit at greftre oc at þionustu heilagra[3] engla almattex goþs, sem nu ma heyra. Oc þęr iarteiner gerasc þar a hverio áre of hotiþ Clemens pafa, at sęr fellr út af lande, oc veiter goþ heilagr þar þurra gøto at ganga til Clemenskirkio vico alla i samt. Firer verþleíc Clemens gefr goþ þa miscunn monnom til hialpar sér, at þeir dyrke þar goþ i þeim staþ oc inn helga Clemens pafa. En þa er menn høfþo lokit bøn sinne þar, þa leto menn aftr vannliga kirkiodyrr efter sér, oc fór hverr heim a leiþ til sins herbergis. En sęr fell at lande hvinanda oc haf colblát meþ øllo efter øþi sino. En faþer sveinsens þess, es[4] somnaþr var i Clemenskirkio, þa er aþrer menn fóro a braut þaþan, oc moþer hans leitoþo sonar sins a meþal cuþra manna sinna oc cunningia, þviat þau saucnøþo hans eigi fyrr, en þa es þaú voro heim a faur comen, oc vętto þess oc vilnoþosc, at hann mønde fylgt hafa nagrønnom þeira. En þau fundo hann eigi, sem gliclegt var, þviat sveinnenn svaf fast efter i mustereno, þa er annat liþ fór a braut þaþan. En faþer sveinsens oc moþer urþo harþla

1 [dominus noster *Cd.* 2 [þ'r *Cd.* 3 sanctorum *Cd.* 4 er *tilf. Cd.*

daupr viþ tion sonar sins, oc ętloþo þau þat firer sér, at sęr mønde sveininom hava grandat i utanfør þeira, oc saucøþo sic of gløp sinn oc athugaleysi, es þau høfþo eigi gaþ sunar sins. En at iamlengþ annars vetrar Clemensdag sialfan, þa fell sęr ut fra lande at vanþa sinom, oc gingo menn þurrom fotom til Clemenskirkio. Oc como þau hiu þar fyrst til musteres allra manna, es sonar sins þottosc mist hafa. En þau urþo þa fegin, es sonr þeira var lifs i Clemenskirkio, oc rann hann þegar a mót þeim meþ enom mesta fagnaþe oc eno mesta astrike viþ bøþi þau fauþor sinn oc moþor. En þau spurþo son sinn at þvi, hverso hann of mętte sva lengi føzlolaust of lifa þar . . . . . .

Tillæg 2.

SAGA AF PILATUS.

***Her hefr upp ok segir fra Tirus konungi ok af Pilato syni hans. capitulum*[1].**

1. Tirus het konungr ættaðr af þeim þioðum, er Magutiensis ero kallaðar. Hann var af borg þeiri er Berseik het, hann kunni vel stiornuiþrott, sem þar er miok titt. Hann reið einn tima langt i brott ꜳ dyraveiðar, ok eitt kvelld er nattmyrkr bannaði honum veiðiskapinn, ok var þo heiðr himinn, rannsakaði hann loptit ok gôngu stiarnanna, tið ok tima stundanna. Hann undirstendr af stiornuganginum, at ef hann ætti þa natt samræði við konu, mundi af hans bloði getaz sa maðr, at raðandi mundi verða margs folks ok heraða ok storum agiętr. Hann var fiarri staddr konu sinni, er Anna het, en hann villdi æigi missa þessa getnaðar; hann sendir sina menn i næstu borg at fa honum konu, þa sem honum væri sæmilig til hiabuðar. Þeir hitta ꜳ eina mylnumannz dottur friða, er Sopila het, ok hvilldi hia honum um nattina. Ok siðan eptir rettan tima þaðan fra fæðir hon sveinbarn. En af þvi at þau Tyrus konungr voru æina natt ꜳsamt, vissi hon æigi nafn

1 *Her segir af þvi er Pilatus mannbickian var getinn B.*

hans ok matti æigi af hans nafni kalla son sinn, þi kallaði hon af sinu nafni sveininn Pilatum. Ok er hann var þrevetr, sendir hon hann feðr sinum, þviat sva hafði hann fyrir mællt. Nu fæðiz Pilatus þar upp með feðr sinum nærr iafnalldri broður sinum syni Anne; ok sva sem hann var fyrir þeim at moðurættinni, sva var hann ok æðri i allri atgervi. Þetta þolir Pilatus æigi betr, enn hann drepr broður sinn ok leynir. Enn þo kom þat upp um siðir, ok harmar konungr miok ok lætr stefna þing ok leitar doms um mál Pilati. Folkit allt kallar hann ulifissmann. Konungi þickir þa lagðr glæpr á glæp ofan. Hann tekr þat rað, at hann sendir hann i skatt til Romaborgar, þickiz hann þa firra sik sonar drapi enn leysaz undan skulld ok skatti. Ok er Pilatus kom i Romaborg, feck hann ser þann kompan, er Pagrinus het, son konungs af Franz, er enn var sendr fyrir skatt. Pagrinus þickir fyrir þeim i aullu, ok þvi lykr Pilatus sva með hann sem með broður sinn, at hann drepr hann. Þetta mislikar Romverium, ok vilia sumir lata drepa hann þegar, en sumum þotti hann val fallinn til formannz moti uvinum þeira, ok taka þat til raðs at setia hann yfir ey þa, er Pontus heitir. Þat folk var sva illt ok hart, at þat þoldi ôngvan hôfðingia yfir ser, ok þotti þeim val, hvart sem helldr væri, at hann bryti þeira þriotzku, eðr þeir gerði með hann eptir verðleikum ok dræpi hann. Nu skilr Pilatus, hversu Romveriar hafa sett hann i hættu, ok giętir sva til, at hann getr undir sik brotit folkit sumt með fegiofum, enn sumt með harðlyndi. Af þessu verðr hann miok agiętr, er hann feck þat folk tamit, er engin gat aðr, ok var siðan kallaðr Pontius Pilatus af eyiunni. I þenna tima rikti yfir Galilea ok Jerusalem ok aullu Judea Herodes tetrarcha, hann frettir framkvemd Pilati ok sendir honum orð, at hann kięmi til hans, ok heitr honum, ef hann kemr, riki yfir Judea. Pilatus ferr fyrst til Romaborgar ok gefr Tiberio keisara goðar giafir ok þiggr af honum lén yfir Judea, þat er Herodes hafði aðr boðit honum, ok þar með iarls nafn, ok ferr hann nu til Jerusalem. Þetta mislikar miok Herode konungi, ok reisiz nu mikill fiandskapr millum þeira, ok stoð sa til þess er guð var pindr. Herodes lætr eina konu sina, enn tekr Herodiam dottur konungs af Arabia ok broðurkonu sina. Um þat vandar Johannes baptista, ok fyrir þat lætr Herodes setia hann i myrkvastofu, ok .xii. manaðum siðarr lét hann hoggva hann, þviat hann hræddiz, at folkit mundi eptir hans orðum vikia ok hafa hann af rikinu. Litlu siðarr draga þeir mágar Philippus ok Arethe konungr lið

saman ok beriaz við Herodem, ok fellr allt lið Herodis, ok var honum þat guðlig hefnd fyrir drap Johannis baptiste, ok fyrir þenna osoma allan saman var Herodes rekinn af riki i utlegð Vienneborgar.

Fra Ruben ok konu hans er fæddi Judas skarioth[1].

2. A dogum Herodis konungs var sa maðr i Judea af ætt[2] er Ruben het, enn kona hans het Ciborea. Þat var eina natt er hon hafði sofnað eptir samlag att með bonda sinn, ok er hon vaknar, grét hon saart. Ruben spurði, hvi sætti. Hon svaraði: „Ek þottumz vita, at skipti ock(u)r hofðu verit. Siðan þottumz ek sea barnit i kviði mer, ok vissa ek, at þat barn mundi verða tion ok tapan allz Gyðingalyðs.“ Ruben reiddiz ok mællti: „Þetta er annathvart talat af ærslum eðr fitonsanda.“ Hon sverr um sinn visdom, ok segir þat til marks, at „aa rettum tima man ek þetta barn fæða með miklum lifshaska, ok annathvart er, at hann er af mer dauðri tekinn, ella deyr hann tvennum dauða, enn folk vart fyrir hann sumt drepit enn allt hertekit.“ Nu liða stundir þar til er Ciborea fæðir sveinbarn með tvennum sárleik holldz ok hugar. Ruben veit æigi gloggt, hvern veg hann skal nu breyta, þickir afskapligt at tortima barninu, enda uraðligt upp at fæða til slikra luta, sem fyrir var spáð. Hann samtengir nu grimd ok milldi, hann gorir stock einn, ok bikar utan ok leggr sveininn þar i ok setr aa utan hanka, sem sagt var fra Moysy. Enn þo bar sina byrði hvarr stockrinn ok til uiafnrar frammkvęmdar. Hann kastar stockinum a sio ut. Veðr stoð af landi, ok rekr stockinn upp i ey þa er Skarioth heitir. Drottning eyiarinnar geck með strondinni, ok þeonostukonur hennar fundu stockinn ok barn liggianda i. Drottningin var sonlaus, enn barnit vænligt, þa baðu þeonostumenn hennar, at hon fæddi upp barnit ok segði sinn son vera. Hon ferr nu at hvila ok lætr sem hon hafi þetta barn fætt ok átt með bonda sinum, ok var þat aullum monnum mikill fagnaðr, ok er honum nafn gefit, ok kallaðr Judas skarioth af eyiunni. Litlu siðarr atti hon son með bonda sinum. Þeir vaxa upp baðir samt, ok var Judas harðleikinn, ok geck hinn gratandi undan. Þat þotti drottningu þungt, þviat hon vissi, hvat titt var, enn þorði æigi upp at bera. Enn þo um siðir segir hon. Ok er Judas veit þat, þickiz hann neistr ok svivirðr, ok fyrir þat drepr hann

1 *Her segir af þvi er Judas var getinn ok udœmum þeim er hann hendi B.*

2 *Aabent Rum i Codex for Ætnavnet.*

konungsson leyniliga ok liopz aa brott með þeim monnum, er skatt fluttu til Romveria. Judas ferr, unnz hann kemr til Pilatum ok bittz honum a hendi, ok af þvi at Pilatus hafði þa fundit mann með skap sitt, þa gerir hann Judam fehirði sinn ok ræðismann, sva at allt gerði hann með hans samþyckt, þvi at fastaztan felagskap gerir likr likum. Einn dag stendr Pilatus með holl sina ok ser i einn alldingarð lystiligan avòxt, ok sva mikil fyst kom at honum til þessa alldins, at lif hans lá við, ef hann feck eigi. Þa kallar hann til sin Judam kompán sinn ok biðr hann taka ser alldin i garðinn, ok segir at lif hans liggr með. Judas leypr i garðinn ok tekr alldinit. Þenna garð atti Ruben faðir hans. Hann leypr til ok mællti hart með Judam. En hann svaraði illa, ok slær i deilu með þeim ok illyrði, þviat hvargi þeira kannaz með annan, þar til er Judas slær Ruben með steini á halsbeinit, sva at þat brotnar, ok deyr Ruben. Ok er hann finnz, ætla menn hann orðinn braðdauðan. Pilatus ser nu, hve mikit hann let sik kosta at gera hans vilia, ok launar honum þvi, at hann gefr honum konu Rubens ok þar með alla eigu hans. Þetta þiggr hann ok fær Ciboream. Hon var iafnan i ryggu skapi, er hon kom i hvilu hia honum. Ok einn tima er þau koma i hvilu, spyrr hann, hvat hana angrar. Enn hon svarar sva: „Mart er mer til sorga. Ek atta son með bonda minum, ok var honum kastat a seo ut, ok for hann þar. Bonda minn fra ek braðdauðan, en þat er eitt er mer þickir mest, at ek skal mann hafa i moti vilia minum.“ Judas svaraði: „Ill efni munu i vera, ek man vera son þinn, enn þu moðir min, ok man ek hafa myrðan fòður minn enn haft at eiginkonu moður mina.“ Fær honum þetta nu mikils. Enn af fortòlum Ciboree ferr hann aa fund Jesu Kristz ok geriz hans lærisveinn ser til syndalausnar, ok geymdi þa olmosu, sem fatækum monnum var gefin, ok stal hann þar iafnan nockuru af, ok leiddi hann sva annan glæp aa annan ofan, þar til er hann selldi sealfan guð til dauða ok piningar, enn hengdi sealfan sik i snòru með òrvilnan ok deyddi ok sprack i sundr af aumleik, ok fellu ut iðrin með illzku.

Her segir fra Adrianus ok Vespasianum[1].

3. Eptir pinsl ok dauða Jesu Kristz ok hans upprisu, þa ihugar Pilatus sitt maal ok uggir reiði keisarans, fyrir þat er hann hafði til dauða dæmdan saklausan mann, sva nytsamligan aullu folki,

1 *Er Vespasianus læknadiz af kuikum B.*

sem Jesus var. Tok hann nu þat ræð, at hann sendir til Romaborgar þann mann er Adrianus het vin sinn með storfe at afsaka sik með[1] keisarann. Adrianus lætr i haf, ok rekr hann allt vestr til Galizulandz, þar sem nu hvilir hinn heilagi Jacobus postoli. Þar fyrir er settr Vespasianus einvalldzhôfðingi af Tiberio keisara. Þat voru þar lôg, at allt þat sem þar ræki a land upp skylldi vera vágrek, ok skylldu landzmenn bæði eigha valld æ fe ok monnum. Nu eru þeir Adrianus teknir ok leiddir fyrir Vespasianum. Adrianus mællti: „Herra! ek er nu kominn á yðvart valld, ok þvi biðr ek, at þer gefit oss miskunn ok frið at fara þagat, sem ver vilium, hvat er af fenu verðr.“ Vespasianus svaraði: „Hvaðan komtu eðr hvert villtu fara?“ Adrianus svaraði: „Ek em af Jerusalem, ok villda ek fara til Romaborgar, enn veðr bægði oss higat.“ Vespasianus mællti: „Seg mer, ertu þaðan sem menn eru vitrir, kanntu nockut af lækningum? Leyn mik æigi, ef þat er.“ Vespasianus hafði kvikur i nôsum allt fra þij sem hann var fæddr, enn þat mein kalla þeir vespas, ok þvi var hann kallaðr Vespasianus. Adrianus mællti: „Ongva bót ma ek þer vinna. Enn var sa dyrðligr maðr með oss, ef þu hefðir hann fundit, værir þu nu heill.“ Vespasianus svaraði: „Þu kant, ok þar við skal liggia lif þitt.“ Adrianus mællti: „Sa hinn sami er syn gaf blindum, heilsu siukum, hreinsaði likþra, græddi ok lifgaði dauða, leiðretti villta, hann veit, at ek kann enga lækning, ok hann man mik leysa undan lifshaska.“ Vespasianus mællti: „Hverr er sa, er þu segir þetta fra?“ Hann svaraði: „Jesus nazarenus, sa maðr sem mattugr var i orði ok verki, hann dæmdu Gyðingar til dauða ok krossfestu hann.“ Vespasianus mællti: „At visu truir ek, ef hann lifði, at ek væri þa heill nu.“ Adrianus mællti: „Enn muntu heill verða, ef þu truir hans krapti.“ Vespasianus mællti: „Sannliga truir ek, at sá má mik heilan gera, sem dauðum gaf lif.“ Ok þegar sem hann hafði þetta mællt, fellu allar kvikur or nôsum hans, ok varð hann þegar heill. Hann varð storfeginn ok mællti: „Oruggr em ek i þvi, at sa er guðs son, er mik græddi, ok þegar ek fær leyfi af keisaranum, skal ek fyrirkoma þeim niðingum, er þetta overkan hafa unnit. Enn þer ok þinu godzi gef ek frið, ok far nu heim aptr, enn ecki með þeim ôrindum, sem þer voru boðin.“ Hann gorir sva ok snyr nu aptr.

1 vid *B.*

Fra Albano ok Veronico husfru[1].

4. A þessum tima spurðiz i Romaborg, at i Judea i Jerusalem var saa læknir, at alla siukleika gerði heila með orði einu. Keisarinn vænti ser þaðan liknar, þviat hann var likþrár, enn vissi æigi hvat titt var. Hann sendi þann mann Pilato iarli, er Albanus het, ok bað hann senda ser lækni þann, er Jesus het ok allt gerir heillt, at hann vinni honum bot sins meins. Albanus kemr a fund Pilati ok segir honum qveðiu keisarans ok orðsending. Pilatus verðr nu okveði við þessu ok biðr ser halfs manaðar frest til andsvara, ok þorði æigi at svara utan vitra manna rað, þviat þa var Jesus liflatinn, ok þorði hann æigi at segia þat Albano. Kona het Veronica, er i mikilli vingan var með Jesum, goð husfru ok raaðvônd. Hon segir Albano marga agięta luti fra Jesu ok kvað hann vera guð sinn ok drottin, „ok þa er hann var her, var hann mer huggan ok minu hyski, enn Pilatus dæmdi hann til krossfestingar ok dauða fyrir illvilia Gyðinga. Siðan reis hann upp a þriðia degi eptir pining sina ok syndiz sinum monnum, en aa .xl.da degi steig hann til himna upp.“ Albanus mællti: „Segir þu þann Jesum til himna hafa stigit, er Pilatus het at senda keisaranum?“ Veronica svaraði: „Pilatus uggir reiði keisarans, þvi at hann veit sik mest sakaðan um þetta mál.“ Albanus mællti: „Mikla eyrindlausu fer ek nu, er ek skal ôngva bot vinna minum herra keisaranum.“ Veronica svaraði: „Þa er minn herra ok meistari for um landit at kenna monnum retta tru, var þat stundum, at ek mista hans navistu, þa villda ek nôckura hans liking hafa mer til hugganar, ok þa villda ek færa duk einn einum skrifara, at hann pentaði þar aa drottins mins aaseonu. Þa mætta ek sealfum honum, ek er ek sagði honum spyrianda efni gongu minnar, þa tok hann dukinn or hendi mer ok strauk með andlit sitt ok feck mer siðan. Ok var þa dukrinn markaðr fagrliga hans asionu ok likneskiu, ok væntir ek þess, ef keisarinn litr þenna duk, at hann fai heilsu sina.“ Albanus svaraði: „Er sia gersimi nockuru gulli eðr silfri samvirðilig?“ „Nei, segir hon, engum utan fastri tru ok fullum goðvilia.“ Albanus mællti: „Hvat er nu til ráðs?“ Veronica mællti: Ek man fara með þer ok syna keisaranum þessa guðliga ásionu.“ Þessu verðr Albanus feginn, ok foru þau til Romaborgar. Keisarinn verðr Albano sva feginn at hann heilsar honum fyrri, þviat hann ætlaði, at Jesus mundi þar vera með honum Albanus segir keisaranum, hvat titt var.

[1] *Af forlogum Pilati ialls B.*

Keisarinn svaraði: „Hvart er mer þa engin ván lækningar?“ Albanus svaraði: „Agięt kona er her með mer, su er hans þeonostukona hefir verit, ok hefir hans likneskiu á einum duki með sealfs hans hendi skrifaða[1] með himneskum hætti þer til heilsubotar.“ Keisarinn bað þenna heilaga dom þegar til sin bera, ok let breiða fyrir allan veginn með pelli ok dyrum vefium[2]. Ok iafnskiott sem keisarinn sa þessa guðliga asionu, þa varð hann alheill. Veronica lofar guð fyrir sinar iartegnir, ok ferr hon siðan heim með miklum giöfum af keisaranum. Siðan lætr keisarinn stefna þing ok synir aullum guðs krapt æ ser ok bað, at Jesus væri tekinn i goða tôlu, þvi at sva sem sa einn er nu fullkominn i heilagra manna tolu, sem i Romaborg ok af pava er lôgtekinn, sva skylldi sa ok engin i goða tolu, sem æigi væri af Romverium logtekinn. Aulldungar villdu æigi þessu iata, þviat þeim þotti omerkilig alþyðu sogn um þetta Nu urðu þeir at raða, ok fyrir þessa sok let keisarinn suma senatores drepa, en gerði suma utlæga. Enn þat var þa siðr allra landa, at ef nockut bæri til merkiligt, skylldi hverr hôfðingi rita til Romveria, ok skylldu þeir fyrstir visir verða. Pilatus tekr nu þat rað, þa er hann ser, at eigi ma leynaz, at hann skrifar til Romaborgar til keisarans fyrst um iartegnagerð, um pining ok upprisu guðs sonar, ok vikr aullum saukum af ser ok á Gyðinga, ok væntir ser liknar af keisaranum, ef hann fyndi með honum sannindi ok einurð. Keisarinn lætr þetta bref upp lesa i Capitolio, ok biðr enn, at Jesus se hafðr i goða tôlu. Enn þeir voru enn samir sem fyrr, þviat þeir þottuz svivirðir i þessu, er alþyðu orðromr [lek aðr a[3], ok þotti þat nu aðrir dæma[4], sem þeir attu at dæma[4]. Tiberius keisari var iafnan siðan vinr truar ok kenningar Jesu.

Her segir af Pilato iarli ok Gyðingum[5].

5. Gyðingar satu nu hræddu hôfði fyrir Romverium ok settu margar sakvarnir fyrir sik, ok voldu ser til formælanda hinn heilaga Stephanum, ok siðan tok hann tru af Petro postola en dauða af Gyðingum. Siðan snua Romveriar aullum fiandskap a Pilatum ok Gyðinga, ok eru at þeim hver fádæmi færð. Pilatus let færa likneski Tiberij keisara eina natt leyniliga i Salomons musteri til lotningar ok atrunaðar. Ok af þessu varð hann sva oþockaðr folkinu, at þeir sneru fullum fiandskap upp æ hann. Enn þo var

1 *Her beg. Fragm. C.* 2 klæðum *C.* 3 [kom aðr *C.* 4 dœma *C.* 5 *Af otta Gydinga B.*

þeim þetta sannlig hefnd af guði, er sva kolluðu i guðs sonar pinsl: Non habemus regem nisi cesarem. Gyðingar samnaz nu saman ok biðia Pilatum taka brott or musterinu likneskit. Pilatus setz yfir domstol sinn ok setr vapnaða riddara i kring um sik, hann heitr þeim drapi ok dauða, ef þeir mæla nockuru i moti. Enn þeir vilia helldr deyia enn þola þessa skomm. Ok er Pilatus sa þa orugga, let hann brott bera likneskit. Pilatus ser, at nauðigt var til vatz i Jerusalem ok vill leita ser frægðar. Hann let stemma upp eitt vatn mikit fiarri borginni ok veitir með eirtrumbum allt i borgina .ccc. skeiða. Til þersa kostnaðar tekr hann fe or Salomons musteri, þat sem guði var gefit til upphalldz ok pryði musterinu. Þetta likaði folkinu sva illa, at hellt við, at þeir mundu[1] ganga at Pilato. Pilatus bað sina menn koma ser i lið þeira, sva at þeir væri i klæðum yfir vapnum, ok vera[2] dreift her ok hvar .ii. eðr .iii. saman, ok hafa lurka i hondum, ok þa er iarlinn gerði þeim bending, lômdu riddararnir á .ii. hendr folkit, suma drapu þeir, enn suma særðu þeir, enn allir flyðu, þeir er lifit þagu. Nu geck illt ok illu verra yfir Gyðinga fyrir sinn glæp, sva at alldri geck af þeim sverð ok sut, ufriðr ok illzka, þar til er at endalykt gaf þeim yfirbreizl allra sinna harma ok kvala, þa er Jerusalem var upptekin af Romverium. Enn þo fellr niðr þessi athofn Pilati, þvi at Gyðingar hofðu aðr bref sent til keisarans ok sagt honum aull þau fadæmi, er Pilatus gerði með[3] þa, ok kveðaz æigi vilia hann hafa lengr yfir ser.

Fra dauða Pilati iarls ok undrum eptir hann.

6. Nu koma boð fra keisaranum, ok stefnir Pilato a sinn fund til Romaborgar. Hann ferr, ok þegar er hann kemr þar, er hann tekinn ok fiotraðr ok settr i dyflizu. Siðan aa keisarinn stefnu við hofðingia, hvat af Pilato eðr Gyðingum skal gera, þottu hvarirtveggiu til dauða hafa gort. Þar var þa kominn Vespasianus ok eggiaði hvarumtveggium pinu, ok lykr sva, at þeir dæmdu dauða Pilato. Enn Vespasiano var uppgefit valld yfir Judea til hernaðar ok folkit allt til dauða ok þræeldoms. Pilatus varð þessa varr, ok vill eigi biða [komandi skulu[4] harmkvæla, hann hafði lausar hendr i myrkrino, bregðr saxe, er hann hafði a ser, ok skerr a barka ser sva ogurliga, at driugum geck af honum hofuðit. Þetta var sagt keisaranum. Keisarinn mællti: „Sannliga hefir hann valit ser hinn versta dauða, er sealfs hans hônd tortimdi hans

1 *saal. B C*; mundi *A*. 2 *saal. C*; ver *A*, var *B*. 3 við *C*. 4 [koma skulandi *C*.

lifi." Lik hans var bundit við einn mylnustein ok sôkt niðr i aana Tifr. Enn illzkufullir fiandr fagnaðu þessu bannsettu valningarkeri ok gera þar môrg undr yfir, syna hann stundum standa aa ánni, stundum gora þeir þann okyrrleik [i vatnit[1], at þat fellr[2] með forsum ok bylgium, ok hverskonar læti voru þangat at heyra; stundum var þar i loptinu at sia, sem elldingar flygi eðr reiðarþrumur gengi, stundum var þangat at heyra brak ok brestir. Þetta þola hôfðingiar illa, ok draga menn hann brott or aanni ok til Vienneborgar, ok baðu sôckva i aana Rodanum, þviat Vienne þyðiz gata helvitis, ok kvaðu maklikt[3], at bôlvaðr staðr tæki bôlvaðan buk. Æigi þoldu þeir þat lengi, þviat slikr illzkukraptr eðr meiri varð þar enn i Romaborg. Þeir flytia hann þaðan i þa borg, er Sosamne heitir. Litla rið hefir hann þar verit, aðr enn þar varð slikt eðr verra enn i hinum stoðunum. Siðan drogu þeir þenna fiandakrapt aa ubygð fioll, þau er heita Septus Mons, þar er lukt um oðrum fiollum. Þeir socktu honum þar i einn diupan pytt. Þat er sogn þeira manna, er þar byggia næstir, at ecki fyrniz fiandanum enn til þessa dags um sitt valningarker at leika með allzkyns ognum ok aumligum latum, er þangat er at heyra, þviat hans pinsla er upphaf enn æigi endir.

II.

A.

1. Petrus postoli hofðingi annarra postola ok Andreas broðir hans voru Johans synir baðir ok ættaðir af heraði þvi er Galilea heitir, ok voru fiskimenn, aðr þeir komu til fylgðar með drottni varum Jesu Kristo. En guðspiôll segia fra þvi, hversu þeir voru kallaðir brøðr fra skipinu, en her er sagt fra Petro, er at sonnu er kendr durvôrðr himinrikis. Eitthvert sinn þa er mart lið kom til at heyra kenning Jesu Kristz, þa stoð hann hia sio þeim er Galilea sior heitir, ok sa hann þar skip tvau standa a strôndinni, en fiskimenn voru at bua net sin. Þa ste hann a skip þat er Simon atti, ok ytti þvi fra landi littat, til þess at eigi þrôngðiz menn at honum of miôk, ok þaðan talaði hann af skipinu.

1 [*tilf. C.* 2 fell allt *C.* 3 ok viðrkvæmiligt *tilf. C.*

Siðan mællti hann við Simon Petrum: „Roi þer a diup ok leysit net[1] yðr til fiskiar.“ Petrus svaraði: „I alla nott hôfum ver mikit erviði haft ok fiskat ekki, en þo at þinu boði mun ek leysa netit.“ Ok þeir gerðu sva. En þegar toku þeir mikinn fiolda fiska, sva at net þeira slitnaði af. Þa kôlluðu þeir Petrus a felaga sina, er a landi voru ok annat skipit attu, Johannem ok Jacobum sonu Zebedei, at þeir kømi til at tøia þeim. Ok þeir komu til ok hloðu bæði skipin, sva at nær hugðu þeir, at sôkkva mundi. En er Simon Petrus sa þat, þa fell hann til knianna Jesu ok mællti við hann: „Far þu fra mer, drottinn, þviat ek em maðr syndugr.“ Jesus mællti við hann: „Hræðz eigi þu, þviat heðan i fra skaltu menn veiða.“ En er þeir komu at landi, þa fyrirletu þeir skip sin ok net ok allt þat er þeir attu af hvarutveggia skipinu, ok fylgðu drottni varum.

2. A annarri tið bauð Jesus lærisveinum sinum at stiga a skip ok fara fyrir ser yfir fiôrð nôkkurn, en hann sialfr for landveg. En at aptni var Jesus einn a landi, en lærisveinar voru a skipi a storum sia, ok mikit veðr i gegn þeim, ok borðuz þeir þar við, allt til þess er þriðiungr var af nott, ok fengu eigi land tekit. Þa kom Jesus gangandi a sionum at þeim. En er þeir sa hann ganga a sionum, hrædduz þeir ok ætluðu at skrimsl væri. Þa mællti hann til þeira: „Hafi þer traustit, þviat ek em, eigi skulu þer hræðaz.“ Þa svaraði Petrus: „Ef þu ert, drottinn, þa bioð þu mer, at ek koma til þin yfir sioinn.“ Jesus mællti: „Kom þu.“ Þa ste Petrus fyrir borð af skipi ok gekk a sionum til drottins. En er hann sa sio storan ok vind mikinn, þa hræddiz hann, ok þegar tok hann niðr at sokkva, ok kallaði a Jesum ok mællti: „Drottinn, gerðu mik holpinn!“ Þa retti drottinn hond sina til hans ok mællti við hann: „Litil er trua þin, fyrir hveria sok efaðir þu nu?“ En er þeir stigu a skip, þa fell þegar vindrinn af. En lærisveinar, er a skipinu voru, lutu drottni, er þeir kendu hann, ok mælltu: „Sannliga ertu sonr guðs lifanda, er vindr ok sior hlyðir boði þinu.“

3. Enn kom Jesus um dag til borgar þeirar, er heitir Cesarea Philippi, ok spurði lærisveina sina ok mællti: „Hvern segia menn vera son mannz?“ Þeir svoruðu: „Sumir segia Johannem baptista, sumir Heliam, sumir Hieremiam eða einnhvern af spamonnum.“ Jesus mællti enn við þa: „Hvern segi þer mik vera?“ Þa svaraði Simon Petrus: „Þu ert Kristus sonr guðs lifanda.“ Jesus

1 skip *Cd.*

mællti við hann: „Sæll ertu Simon dufu sonr, þviat eigi vitraði þer þetta holld ok bloð, helldr faðir minn er a himnum er. En ek segi þer, at þu skallt heita Petrus - en þat er steinn a vara tungu - ok mun ek yfir þann stein smiða kristni mina ok gera sva styrka, at eigi munu helvitis hlið mega i mot henni; ek gef þer lykla himinrikis, ok allt þat er þu bindr a iorðu, skal a himnum bundit.

I oðru guðspialli syndi drottinn Petri, hversu hann skylldi þessa velldis neyta, ok mællti við hann: „Ef broðir þinn misgerir við þik, þa hirtu hann sva, at þit set tveir saman. Holpit hefir þu honum, ef hann hlyðnaz þer. En ef hann hlyðnaz þer eigi, þa haf þu til með þer tva eða þria, at mal þitt se bundit með vitnum tveimr eða þrimr. En ef hann hlyðnaz þer þa eigi, þa seg þu at kirkiu fullri manna. En ef hann hlyðnaz þa eigi þer, þa se hann sem bersyndugr eða heiðinn.“ Þa mællti Petrus: „Ef broðir minn misgerir við mik opt hit sama, skal ek fyrirgefa honum siau sinnum?“ Jesus svaraði: „Eigi segi ek þer siau sinnum, helldr siau tigum sinna siau sinnum.“

4. A þeiri nott aðr Jesus var hǫndlaðr ok til pislar leiddr, þa mællti hann við postola sina: „Allir munu þer við mik skiliaz eða styggiaz a þessarri nott, þviat þat er ritit: Drepinn mun hirðirinn, ok munu dreifaz sauðirnir.“ Petr svaraði: „Alldri mun ek styggiaz við þik, þo at allir styggiz aðrir.“ Jesus svaraði: „Satt segi ek þer, Petrus, at þu munt þrysvar neita mer a þessarri nott, aðr hani gali tvisvar.“ Petr svaraði: „Þo at ek ætta at deyia með þer, drottinn, þa munda ek eigi neita þer.“ En er sendimenn yfirgyðinga hǫndluðu Jesum ok bundu, þa bra Petrus sverði ok hio eyra af einum þræli Gyðinga, ok syndi sva ǫruggleik sinn. Jesus mællti við hann: „Fel þu sverð þitt i umgiorð, þviat hverr er sverði vegr, mun sverði sleginn verða.“ En Jesus grøddi þat sar. En er Jesus var leiddr i garðinn kennimanna Gyðinga, þa gekk Petrus eptir honum litlu siðar ok sat við gløðr ok vermdi sik, þviat veðr var kallt. Þa spurði ambatt nokkur hann, ef hann væri lærisveinn Jesu, ok þess spurði ǫnnur ambatt hann ok sagðiz kenna mælsku hans, at hann var galverskr, ok þat mællti kunningi eða frændi þess mannz, er Petrus hio eyra af, at hann sa hann um nottina með Jesu. En hann neitti i hvert sinn, er þau spurðu, ok kvaðz eigi vita, hverr Jesus var. Enda gol þa haninn. En þa leit Jesus til hans, ok mintiz þa Petrus orða Jesu, er hann hafði mællt, ok gekk ut ok gret beiskliga.

Su iðrun var sva þæg guði, at engill, sa er vitraði trufostum konum upprisu Kristz, nefndi Petrum einn a nafn allra postola ok mællti við konurnar: „Fari þer ok segit lærisveinum Kristz ok Petro, at hann er upprisinn ok mun fyrir yðr koma i Galilea herað."

5. Þat var eptir upprisu drottins, at hann vitraðiz lærisveinum sinum siau saman hia Galilea sio. Þar var þa Simon Petrus ok Thomas, er kallaz didimus, ok Nathanael ok tveir synir Zebedei, ok aðrir tveir af lærisveinum Kristz. Simon Petrus mællti við þa: „Fara mun ek at fiska" En þeir svôruðu: „Fara munum ver með þer." Ok þa stigu þeir allir a skip ok fisktu ekki a þeiri nott. En at morni stoð Jesus a strôndinni, ok kendu lærisveinarnir eigi at hann var, ok mællti hann við þa: „Sveinar, hafit nôkkveria fiska?" En þeir svôruðu: „Ekki," sogðu þeir. Jesus mællti við þa: „Leggi þer net yður til høgri handar, ok munu þer finna fiska." En er þeir gerðu sva, þa mattu þeir trautt upp draga fyrir fiolda fiskanna net sin. Þa mællti lærisveinn, sa er Jesus elskaði, við Petrum: „Drottinn er." En er Petrus heyrir þetta, þa stytti hann upp kyrtil sinn ok ste fyrir borð ok tok netzhals ok dro at landi fullt storra fiska. En þeir voru sva margir, .c. ok .l. ok .iii. fiskar, ok var netit þo oslitnat. En aðrir lærisveinar reru at landi a skipi, ok voru þeir aðr .cc. faðma fra landi. Ok gekk þa Petrus með net sem a þurru landi. En er þeir komu at landi, þa sa þeir fisk lagðan a gløðr ok brauð. Jesus mællti við þa: „Føri þer mer fiskana, þa er þer tokut, ok komi þer ok matiz með mer." Þa gaf Jesus þeim brauð ok fisk ok bergði ok sialfr hvarutveggia.

Þat er sagt i oðru guðspialli, er i þetta sinn varð, at Jesus let Petrum heyriliga ok þrefalldliga iata ser, ok mællti drottinn við Petrum: „Simon Johans son, elskar þu mik framar en þessir?" Hann svaraði: „Þu veizt, drottinn, at ek elska þik." Jesus mællti: „Føð þu lomb min." Enn mællti drottinn i annat sinn: „Simon Joans son, elskar þu mik?" Hann svaraði: „Þu veizt, drottinn, at ek elska þik." Enn mællti drottinn: „Føð þu lomb min" Enn mællti Jesus hit þriðia sinn við hann: „Simon son Joans, antu mer?" Þa ogladdiz Petrus, at Jesus mællti þrysvar hit sama við hann, ok svaraði hann þo: „Þu veizt, drottinn, allt, þu veizt, at ek ann þer." Jesus mællti við hann: „Føð þu lômb min. Þa er þu vart ungr, þa gyrðir þu þik ok gekkt þann veg, er þu villdir, en er þu elldiz, þa mun gyrða þik annarr ok leiða þik þann veg, er þu villt eigi fara." En þetta mællti hann til þess at

syna, hverium dauða Petrus mundi deyia, ok retta hendr sinar a krossi. En til þess beiddi hann Petrum þrysvar iata elsku sinni, at hann bøtti þat i þrefalldri iatningu, er hann hafði guði þrysvar neitat.

6. Siðan er varr drottinn Jesus Kristr ste upp til himna af fialli þvi er Oliveti heitir, þa hurfu postolar af fiallinu ofan aptr til Jorsalaborgar, ok voru þar Kristz lærisveinar allir saman i einu husi a bønum, þeir er fylgt hôfðu drottni varum, tiu daga með Mariu moður guðs ok oðrum helgum konum, þeim er fylgt hôfðu Jesu. Þa gerðiz gnyr mikill af helgum anda yfir husit, þar er þeir voru inni postolarnir, sva sem veðrs þytr væri, ok fylldiz allt husit af liosi, ok sa þat, at settiz yfir hofuð þeim serhverium sem elldligar tungur, ok fyllduz þeir allir helgum anda ok toku at mæla a allar tungur, sva sem heilagr andi kendi þeim. En þar voru komnir menn af morgum lôndum, ok heyrðu margir orð postolanna, ok undruðuz allir, er heyrðu, er hverium þotti þeir mæla a sina tungu, ok mælltu margir sin a meðal: „Hvart eru þessir menn allir galverskir, er mæla a allar tungur, ok erum ver a ymsum londum bornir.“ Sumir sôgðu: „Þeir eru vindrukknir ok vita eigi, hvat þeir mæla af hofuðorum.“ Þa stoð Petrus upp a meðal annarra postola ok mællti við lyðinn: „Ér Gyðingar ok allir þeir er byggia Jerusalem, þat skulu þer vita, at ver erum eigi vindruknir, sem sumir mæla, helldr er nu þat framkomit, er Johel spamaðr sagði, at a hinum efstum dogum mun ek fram steypa helgum anda yfir þræla mina ok ambattir, kvað drottinn, ok munu synir yðrir spa okomna hluti, ok ungir menn yðrir munu sia himnasyn, en gamlir menn munu fa vitranardrauma, ok mun ek gefa iartegnir a himni ok iorðu. Sol mun snuaz i myrkr, en tungl mun hafa bloðs lit, fyrr en kemr dagr drottins mikill ok ogurligr, ok mun hialpaz hverr, er kallar a nafn drottins. En Gyðingar, heyri þer orð min, hvat ek segi yðr um Jesum hinn nadverska, þann er guð vitraði yðr i morgum iartegnum, þeim er hann gerði, sva sem þer vitit, hann seldut þer til bana i hendr illum monnum, sva sem raðit var af Gyðingum. En guð reisti hann af dauða, þviat eigi mattu helvitis byrgi hallda a honum, sva sem David mællti i psaltara hans rôddu: Sa ek drottin avallt fyrir mer, þviat hann er a høgri hônd mer; fyrir þvi gladdiz hiarta mitt ok fagnaði tunga min, ok hvildiz holld mitt i friði Þu fyrirlezt eigi ond mina i helviti, kunnar gerðir þu mer lifs gotur ok lezt eigi funa holld mitt. ⌊Eigi sagði David þetta fra ser, þviat

hann do, ok er grôf hans með oss allt til þessa dags; en hann var spamaðr, ok het guð at setia þann yfir sess hans, er or hans kyni væri borinn, en hann sa fyrir upprisu Kristz, ok sa hann Krist eigi fyrirlatinn i helviti, ok hans holld sagði hann eigi funa mundu, af þvi at þenna Jesum reisti guð af dauða, ok ver erum vattar hans, ok gaf hann oss giôf heilags anda, sem þer siait nu ok heyrit, siðan er hann ste upp til himna ok sitr til høgri handar feðr sinum. Sem David mællti i salmi: Drottinn mællti við drottin minn, sittu til høgri handar minnar, þar til er ek legg ovini þina til skarar fota þinna. En þat skal allr lyðr vist vita a Gyðingalandi, at guð setti drottin allz lyðs Jesum þenna, er þer krossfestut, ok at sa hinn sami er Kristr konungr. En fyrir þvi at þer gerðut þessa synd ovitandi, þa iðriz þer sem fyrst, þviat guð gefr likn ôllum iðrondum fyrir sina milldi ok ast ok miskunn."

En þeir komuz viðr, er þeir heyrðu tôlu postolans ok mælltu við Petrum: „Hvat skulum ver þess gera, at guð fyrirgefi oss varar syndir?" Petrus svaraði þeim: „Geri þer iðran, ok skiriz hverr sem einn yðarr i nafni Jesu Kristz, ok munu þer þa taka likn synda yðarra ok giôf heilags anda, þviat yðr er heitið heilsu ok sonum yðrum ok ollum þeim, er guð vill til sinnar truar kalla." En er Petrus hafði þetta mællt, þa toku tru ok skirn þriar þusundir manna, ok voru staðfastir a bønum ok hlyðnir kenningum postolanna. En postolarnir gerðu margar iartegnir i Jorsalaborg, ok lofaði guð allr lyðr. En þeir er tru toku, voru allir saman ok lofuðu guð ok attu oll auðøfi saman, þar til er þat var vitrat af guði, at postolar skylldu fara a yms lond, sem siðan for fram at vitran heilags anda ok fyrirsogn Petrs postola.

7. Petrus ok Johannes gengu til kirkiu um dag til nontiðar, en nokkurr fotlami valaðr maðr, sa er með þvi meini var borinn, sat fyrir kirkiudyrum hvern dag ok bað þa menn olmosu, er i kirkiuna gengu. En er hann sa Petrum ok Johannem inngangendr i kirkiu, þa bað hann giafar postolana sem aðra menn at vanda sinum. Petrus svaraði honum: „Eigi a ek gull ne silfr, en þat er ek hefi til mun ek gefa þer i nafni drottins mins Jesu Kristz. Ris þu upp ok gakk." Þa tok hann i hônd honum ok hof hann upp. Þa styrktuz føtr hans, ok spratt hann þegar upp, ok gengu þa allir saman i kirkiu. En allir er sa þessa iartegn, þa undruðuz ok lofuðu guð fyrir almatt sinn. En er Petrus ok Johannes gengu ut or kirkiunni, þa þustu allir menn at þeim ok undruðuz þa. Petrus mællti við þa: „Hvat undriz þer þetta? Ekki hofum

við þenna mann grøtt af okkrum krapti. Guð Abrahams, guð Isaachs, guð Jacobs, guð feðra varra dyrkaði son sinn, þann er guð reisti af dauða, en ver erum vattar hans, er trua, at nafn hans grøddi þenna siuka mann ok gaf honum heilsu i yðru augliti. Þenna Jesum seldu þer Pilato iarli ok røgðut hann ok vagut skapara lifsins, þann er guð reisti upp af dauða. En ek veit, at þer gerðut ovitendr sva sem hofðingiar yðrir. En guð fylldi þat, er hann sagði fyrir munn spamannanna um pisl Kristz. Iðriz þer nu þvi ok snuiz til guðs, at yðr fyrirgefiz syndir yðrar fyrir þenna Jesum, er guð sendi hingat, Jesum þann er ver boðum, en nu sitr hann a himnum, þar til er hann kemr a upprisutið, þeiri er fyrir sogðu spamenn. Moyses mællti sva: Guð mun upp reisa mikinn spamann af brøðrum yðrum, honum skulu þer hlyða sem mer, hvat er hann byðr yðr. En hverr mun fyrirfaraz, er eigi hlyðir þessum spamanni. Guð sendi yðr son sinn, at hann blezaði yðr, at hverr yðarr sneriz fra villu sinni.“ En er Petrus hafði lokit tôlu sinni, þa toku tru fimm þusundir manna, er heyrt hofðu þessi orð.

8. En hôfðingiar Gyðinga ôfunduðu þat, at postolarnir boðuðu nafn Jesu, ok hondluðu þeir Petrum ok Johannem ok settu þa i bond ok i varðveizlu til morgins. En at morni komu hofðingiar ok kennimenn i Jerusalem ok leiddu Petrum ok Johannem a þing sitt, ok mælltu við þa: „I hverium krapti eða hvers nafni gerðu þer þessa hluti?“ Þeir svoruðu: „Ef yðr fysir at vita, i hvers nafni sa hinn siuki varð heill, þa varð hann heill i nafni drottins Jesu Kristz, þess er þer krossfestut, en guð reisti hann af dauða; i honum einum er heilsa allz lyðs, þviat ekki er annat nafn gefit monnum, þat er oss megi hialp veita.“ En er hôfðingiar sa staðfesti Petrs ok Johannis, ok kendu at þeir hôfðu verit með Jesu, en þeir sa hann heilan orðinn, er siukr hafði verit, þa mattu þeir eigi i gegn mæla. Þa mælltu Gyðingar með ser: „Hvat skulum ver gera við menn þessa? þviat iartegn su er ollum kunn i Jerusalem, ok megum ver þvi eigi dylia En at eigi fregniz þetta viðara, þa skulum ver banna þessum monnum at mæla i nafni Jesu.“ Þa heimtu þeir þangat postolana ok fyrirbuðu þeim at mæla i nafni Jesu ok kenna tru Jesu Kristz. Postolarnir svôruðu: „Syniz þat sialfum yðr rett, at ver hlyðim yðr helldr en guði, þviat ver megum eigi þegia yfir þvi, er ver sam ok heyrðum.“ En er Gyðingar heyrðu, þa øgðu þeir þeim pislum, ok þorðu þeygi at pina þa, þviat alþyða gôfgaði iartegn

þa, er þeir hôfðu gert. En er Petrus ok Johannes komu til annarra postola ok sogðu, hversu hofðingiar Gyðinga mælltu i gegn þeim, þa hofu postolar guðs upp augu sin til himins ok mælltu: „Þu, drottinn, er skopt himin ok iorð ok sio, nu er fram komit a þessum dôgum þat, er heilagr andi mællti fyrir munn Davids: Þioðir ygðuz ok baru onyt orð saman; konungar ok hofðingiar attu samkomur i mot Kristi, þviat þeir Herodes ok Pilatus sômnuðu liði Gyðinga ok heiðinna manna i þessarri borg i gegn helgum syni þinum, at gera þat, er þu hafðir aðr raðit, at verða skylldi. Nu littu, drottinn, ognir þeira, ok gef þrælum þinum traust at mæla orð þin; rettu hendr þinar at gera iartegnir i nafni sonar þins Jesu Kristi.“ En er þeir luku bøn sinni, þa varð landskialfti, þar er þeir stoðu, ok fylliduz allir helgum anda ok mælltu orð guðs með trausti.

9. Þa gerðiz fiôldi mikil truaðra manna, ok var sem allir hefði eitt hiarta ok eina ond, ok eignaði engi ser aura, helldr attu allir allt saman. En postolar baru vitni upprisu drottins með miklum krapti, ok var miskunn guðs með þeim. Þeir er hus attu eða akra, þa selldu, ok førðu verðit postolum. En þeir skiptu iafnt með ollum, sva at engi var valaðr i liði þeira. Joseph, sa er at ôðru nafni het Barnabas, hann selldi akr sinn ok førði postolum allt verðit. Annanias het maðr, er enn selldi akr sinn ok førði postolum sumt verðit, en hann leyndi sumu, sva at kona hans vissi þat með honum, en hon het Saphira. Petrus mællti við Annaniam: „Fyrir hvi freistaði andskotinn sva hiarta þins at liuga at helgum anda ok leyna sumu af verði akrs þess, er þu selldir, ok sagðir þik allt hafa gefit? Eigi laugtu at monnum helldr at guði.“ En er Annanias heyrði þetta, þa fell hann dauðr niðr. En hann var førðr til grafar. Litlu siðar kom Saphira kona hans ok vissi eigi, hvat gerz hafði um buanda hennar. Petrus mællti við hana: „Segðu mer, kona, er her allt verð akrs þess, er þit selldut?“ Hon svaraði: „Her er allt.“ Petrus mællti: „Þeir munu þik til grafar bera, er lik buanda þins grofu.“ En hon fell þegar dauð niðr. Þeir komu aptr, er Annaniam grofu, ok fundu Saphiram andaða, ok grofu hana hia buanda sinum. Nu varð hræzla mikil yfir ollum lyð.

10. En postolar drottins gerðu margar iartegnir, ok gôfguðu þa allir lyðir. Ok ox hvern dag fiôldi truaðra manna, ok baru þeir siuka menn a stræti fyrir, þar er Petrus for, at skugga hans bæri yfir þa, ok risu þeir upp heilir i skugga hans, hvatki er

þeim var at meini. En yfirgyðingar fylldoz ôfundar ok illzku ok settu postola Kristz i myrkvastofu. En engill guðs lauk upp myrkvastofunni um nott ok leiddi ut postola guðs ok mællti: „Fari þer i musteri guðs ok kennit lifs orð lyðnum.“ En þeir tôluðu fyrir lyðnum i musterinu. At morni dags letu hôfðingiar kveðia þings ok sendu eptir postolum til myrkvastofunnar. Þeir komu aptr, er sendir voru, ok sogðu sva: „Myrkvastofu fundum ver vandliga byrgða ok varðhalldzmenn fyrir dyrum, en ver fundum þar engan mann inni.“ Hôfðingiar undruðuz, er þeir heyrðu þetta, ok vissu eigi, hvat orðit mundi af postolum guðs. Þa kom maðr ok sagði, at þeir voru i musteri guðs ok toluðu fyrir monnum. Þa sendu yfirgyðingar eptir þeim ok leiddu þa a þing sitt ok mælltu: „Ver bônnuðum yðr fram at føra kenning þessa, en þer fylldut alla Jorsalaborg[1] yðarrar kenningar ok reisit a hendr yðr mikla synd.“ Petrus svaraði: „Guði eigum ver framar at hlyða en monnum. Guð feðra varra reisti upp Jesum, þann er þer krossfestut, ok setti hann hôfðingia ok grøðara at gefa lyð Israel iðran ok lausn synda[2]. En ver erum vattar þessarra orða ok heilagr andi, sa er guð gaf ollum þeim, er honum eru hlyðnir.“ Gyðingar atuz innan, er þeir heyrðu þetta, ok villdu vega þa. Þa reis upp einn af yfirgyðingum a motinu, en sa het[3] Gamaliel, ok mællti við lyðinn: „Hyggit at ér, synir Israels, hvat er skulut gera við þessa menn. Fyrir þessa daga var maðr sa er Theodas[4] het, ok sagðiz spamaðr vera, ok truðu honum fiôgur hundruð manna, en hann varð drepinn, ok dreifðuz þeir, er honum fylgðu ok truðu. Siðan kom villumaðr annarr, sa het Judas Galileus, ok sveik hann [margan lyð[5], en hann fyrirforz, ok urðu þeir at engum þrifum, er honum hlyddu. Af þvi lati þer þessa menn fara i friði, ok bannit þeim eigi kenningar, þviat þetta rað mun eyðaz, ef af monnum er upptekit, en ef þat er at guði, þa megu þer eigi standa i gegn guðs vilia.“ Þat var [at engu[6] haft, er Gamaliel mællti, ok bôrðu þeir postolana[7] ok bônnuðu þeim at mæla i nafni Jesu. En postolar foru glaðir af þinginu ok fôgnuðu þvi, er þeir toku meingerðir fyrir nafn Jesu, ok voru hvern dag i musteri guðs ok letu eigi af at kenna monnum nafn Jesu Kristz.

11. Petrus postoli kom um[8] dag til borgar þeirar er Lidde heitir, ok fann hann þar siukan mann, þann er atta vetr hafði i kôr legit, en sa het Eneas. Petrus mællti við hann: „Ris þu

1 Romaborg Cd. 2 sanna Cd. 3 Her bæg. Fr. 4 þeodas Fr. 5 [marga menn Fr. 6 [mgl. Fr. 7 Petrum oc baða postola Fr. 8 of Fr.

upp ok gakk, Enea, drottinn Jesus Kristr grøðir þik.“ En hann reis þegar upp alheill, ok sneruz allir til truar, er sa þessa iarteign. I borg þeiri er Joppe heitir var ein trufost kona, su er Tabita het, full goðra verka ok olmosugøðis, en hon tok sott ok andaðiz[1]. Þa sendu lærisveinar eptir Petro ok baðu hann þangat koma. Petrus reis upp ok for með þeim. En er hann kom þangat, þa stoðu hia likinu ekkiur ok valaðir menn ok gretu miðk, ok syndu honum klæði. þau er Tabita hafði þeim gert[2]. Bað þa Petrus alla ut ganga, en hann var einn hia likinu ok fell a kne til bønar; siðan sneriz hann til liksins ok mællti: „Ris upp þu Tabita!“ En hon hof upp augu sin ok settiz upp, er hon sa Petrum. Hann tok i hȯnd hennar[3] ok leiddi hana lifandi til þeira manna, er gretu andlat hennar. En er tiðindi þessi foru um borgina, þa truðu margir drottni. Ok dvaldiz Petrus marga daga i Joppe i [husi Simonar, er kallaðiz skinnari[4].

12. Cornelius het nokkurr siðsamr hundraðshȯfðingi i borg þeiri, er Cesarea heitir. Sa var heiðinna manna kyns ok truði þo a guð með hium sinum ollum, ok gerði hann mȯrg goð verk. En hann sa engil guðs koma til sin um dag, þa er hann var a bøn at nontið, ok hræddiz hann ok mællti: „Hverr ert þu, drottinn?“ En engillinn mællti við hann: „Bønir þinar ok olmosugiafir eru [i minningu[5] i augliti guðs. Af þvi send þu menn i Joppen eptir Simoni, þeim er oðru nafni kallaz Petrus, en hann er i husum Simonar skinnarra [hia sæ[5], ok mun hann segia þer, hvat þu skallt gera.“ En er engillinn hvarf fra honum, þa heimti hann þangat þria hina øztu huskarla sina ok sendi þa i Joppen, ok sagði þeim, hvat hann hafði heyrt ok set. En er þeir nalguðuz til borgar, þa var Petrus a bøn i lopthusi nȯkkuru at miðium degi. En er hann hungraði ok ætlaði at mataz, er hann hafði bøn lokit, þa leit hann himininn opinn[6] yfir ser ok sa niðr siga duk mikinn af himni með fiorum skautum. I þeim duki voru allzkyns fuglar ok ferføtingar ok skriðkvikendi iarðar. Þa kom rȯdd af himni yfir hann ok mællti: „Ris upp þu, Petrus, ok søf þetta ok et.“ Petrus svaraði: „Eigi et ek ohreinendi, drottinn!“ Roddin mællti: „Eigi skalltu ohreinendi[7] kalla þat, er drottinn hreinsaði.“ Þetta var þrysvar mællt[8], ok leið dukrinn siðan upp til himins. En er Petrus undraðiz syn þessa, þa komu sendimenn Cornelius[9] ok

1 do *Fr.* 2 gor *Fr.* 3 henni *Fr.* 4 [husum skinnara þess, er Simon het *Fr.* 5 [*tilf. Fr.* 6 opnaz *Fr.* 7 ohreint *Fr.* 8 við hann *tilf. Fr.* 9 Cornelii *Fr.*

stoðu fyrir dyrum ok spurðu, ef Simon Petrus væri þar inni. Þa mællti heilagr andi við Petrum: „Þrir[1] menn eru komnir er leita þin, ris upp þu ok far með þeim, ok efa[2] eigi, at ek senda þa hingat.“ Þa gekk Petrus a moti þeim, er hans leituðu, ok mællti: „Ek em sa er þer leitit; [firir hveria soc qvamo þer[3]?“ Þeir svoruðu: „Cornelius hundraðshôfðingi, rettlatr maðr ok siðsamr ok lofaðr af allri alþyðu[4] Gyðinga, honum bauð engill guðs at senda eptir þer, ok vill hann heyra orð guðs af þer.“ Þa tok Petrus við þeim at gistingu, ok for hann með þeim annan dag eptir, ok fylgðu honum nôkkurir af brøðrum or Joppe.

En er þeir komu [annan dag[3] i Cesaream, þa hafði Cornelius boðit þangat vinum sinum ok frændum, [ok gekk hann[5] a mot Petro ok fell til fota honum. Petrus tok i hônd honum ok mællti: „Ris upp þu, þviat ek em maðr sem þu[6].“ Þa gekk Petrus inn i hus hans ok sa þar marga menn komna, ok mællti: „Þer vitit, at Gyðingum er bannat at koma til heiðinna manna, en guð syndi mer eigi vera rækan ne ohreinan nôckurn mann, ok kom ek af þvi, þegar er ek var kallaðr. En þer segit, fyrir hveria sok þer kolluðut mik.“ Cornelius mællti: „Fyrir þrim nottum at noni dags, er ek var a bøn i husi minu, þa stoð hia mer ungr maðr i hvitum klæðum ok mællti: Heyrð er bøn þin, Corneli, ok [sen olmosugerð þin[7] i augliti guðs. En þu skallt senda menn i Joppen eptir Simoni, þeim er Petrus kallaz. Þa senda ek menn þegar eptir þer. En þu gerðir vel þat, er þu komt. En nu erum ver allir bunir at heyra þa hluti, er drottinn bauð þer.“ Þa lauk Petrus upp munn sinn ok mællti: „Nu veit ek vist, at drottinn dømir[8] eigi at þessa heims virðingu, helldr er i hverri þioð honum þægr sa, er truir a hann ok vinnr rettlæti. Guð sendi orð sitt sonum Daviðs ok boðaði frið ollum fyrir Jesum Krist. Þer vitit, at þetta orð kom yfir allt Gyðingaland[9] ok hofz i Galilea heraði eptir þa skirn, er Johannes[10] boðaði Jesum, þann er guð drottinn efldi krapti heilags anda. En hann for ok grøddi alla, þa er af diofli voru þrongdir, þviat guð var með honum. En ver erum vattar allra þeira hluta, er hann gerði i Jerusalem ok ollum heruðum Gyðinga, en þeir [krossfestu hann ok bônuðu honum sva[11]. En guð reisti hann af dauða a þriðia degi eptir pining sina, ok syndi hann eigi ollum lyð helldr raðnum vattum af

1 *saal. Fr*; þeir *A.* 2 ifa *Fr.* 3 [*tilf. Fr.* 4 þioðo *Fr.* 5 [*saal. Fr.*; hann gekk *A.* 6 þer *Fr.* 7 [aurlyndi *Fr.* 8 færr *Fr.* 9 *saal. Fr.*; Gyðingafolk *A* 10 baptista *tilf. Fr.* 11 [bonnoðo honom oc festo hann a tre *Fr.*

guði oss. er atum ok drukkum með honum, siðan er hann reis af dauða, ok bauð hann oss at vatta þat fyrir ollum lyð, at hann er domandi kvikra ok dauðra. Honum bera allir spamenn vitni, ok allir munu taka lausn synda fyrir nafn hans, þeir er a hann trua.“ En er Petrus hafði mællt þessi orð, þa kom heilagr andi yfir alla þa er heyrðu, ok mælltu þeir a margar tungur ok lofuðu guð. En þeir er fylgðu Petro undruðuz, er heilags anda miskunn kom yfir heiðnar þioðir Þa mællti Petrus: „Fyrir hvi skulum ver eigi skira þessa menn, er toku helgan anda?“ En er þeir voru allir skirðir i nafni drottins, þa baðu þeir Petrum, at hann dveldiz þar nôckura daga.

Þa fragu postolar, at heiðnar þioðir toku við orði guðs. En er Petrus kom i Jerusalem, þa mælltu til hans þeir er tru hofðu tekit af Gyðingum: „Fyrir hvi gekktu inn til heiðinna manna ok azt ok drakkt með þeim?“ Þa sagði Petrus þeim, hversu hann sa duk koma til sin af himni ok allan þenna atburð. En er lærisveinar heyrðu þetta, er Petrus sagði, þa lofuðu þeir guð þann er heiðnum monnum gaf synda iðran til lifs eilifs. Þa toku lærisveinar Kristz at boða heiðnum þioðum nafn drottins með trausti heilags anda, ok samnaðiz margr lyðr til almattigs guðs.

3. A þeiri tið gerði Herodes konungr ofrið mikinn kristnum monnum, ok let hann hoggva með sverði Jacobum postola broður Johannis postola ok guðspiallamannz. En er hann sa, at Gyðingum likaði þat vel, þa let hann ok taka Petrum postola a paskum ok setia i myrkvastofu, ok selldi hann .xvi. riddurum til varðveizlu ok villdi bana honum eptir paskana. Petrus var halldinn i myrkvastofu. En kristnir menn baðu fyrir honum. En þa nott er Herodes villdi bana honom eptir um daginn, þa svaf Petr a millum tveggia striðsmanna bundinn tveimr iarnrekendum, ok voru þo verðir fyrir dyrum. Þa kom engill guðs, ok skein lios i myrkvastofuna, ok vakti Petrum ok mællti: „Ris upp þu skiotliga.“ Þa fellu rekendr af hôndum hans. Enn mællti engillinn við Petrum: „Bittu skua þina ok tak klæði þin ok fylg mer.“ Petrus gekk ut ok fylgði honum ok hugði ser draums vera. En er þeir liðu um .ii. varðholld, þa komu þeir til borgarhliðs, ok var iarnhurð fyrir, ok lauk hann þat upp fyrir þeim. En er þeir komu til næsta bøiar, þa hvarf engillinn fra honum at syn. En Petrus hvarf aptr til sin ok mællti: „Nu veit ek vist, at guð sendi engil sinn ok leysti mik or hendi Herodis ok af ollu klandi Gyðinga.“ Þa for Petrus til husa Mariu moður Johannis, er ôðru nafni kallaðiz

Marcus. En þar voru margir kristnir menn inni. En Petrus kvaddi hurðar. Mær nockur gekk til hurðar, en hon gaði eigi upp at luka fyrir fagnaði, er hon kendi mal Petrs, ok rann inn þegar ok sagði, at Petr stoð fyrir dyrum. En þeir er inni voru truðu eigi, ok sǫgðu hana mæla hofuðora. Petr knuði hurðina i annat sinn. Þa luku þeir upp ok undruðuz, er þeir sa Petrum, en hann sagði, hversu engill guðs hafði leiddan hann ut or myrkvastofunni.

En er at morni kom, þa fundu riddarar eigi Petrum. Þeir undruðuz þetta miok ok vissu eigi, hvat af honum mundi orðit. En er Herodes matti eigi finna Petrum, þa hræddiz hann miok, ok for a braut af Jorsalalandi i borg þa, er Cesarea heitir, ok let þar kveðia þings. Ok er hann sat a domstoli itarligum klæðum skryddr ok talaði a motinu, þa daði allr lyðr mælsku hans, ok kvaðu hann guðs rǫddu mæla en eigi manna. En er Herodes drambaði af þessarri virðing ok gaf eigi veg guði, þa laust engill guðs hann illri likþra, ok vall hann moðkum, aðr en hann døi.

14. Philippus het diakn nokkurr, er Petrus hafði vigðan, hann var heilagr maðr ok mikill kennandi. En er hann kom til borgar þeirar, er Samaria heitir, þa toku margir menn vel við honum ok kenningum hans, er þeir sa iartegnir þær er hann gerði yfir siukum monnum, ok varð mikill fagnaðr at þangatkomu hans.

15. Villumaðr nokkurr var i borginni fiolkunnigr, sa het Simon. Hann lezt vera kraptamaðr mikill. A hann truði hverr maðr i borginni, ok sǫgðu allir vera mikinn guðs krapt með honum, þviat hann hafði lengi synda kyngi sina. En er Philippus hafði lengi talat fyrir monnum, þa toku margir tru bæði konur ok karlar. Þa tok Simon ok skirn ok fylgði Philippo ok sa iartegnir þær, er hann gerði i guðs nafni, ok undraðiz miok. En er postolar drottins, þeir er i Jorsalaborg voru, fragu, at Samariamenn toku við tru, þa sendu þeir þangat Petrum ok Johannem. En er þeir komu þar, þa baðu þeir fyrir þeim, at þeir tøki helgan anda. Ok er Simon sa þat, at allir toku hinn helga anda, er postolar lǫgðu hendr yfir hǫfuð, þa tok hann fe ok bar at þeim ok mællti: „Þetta fe mun ek ykkr gefa, at þið gefit mer a moti þat velldi, at hverr taki hinn helga anda, er ek legg minar hendr yfir.“ Petrus svaraði: „Fe þitt fari til glǫtunar með þer, fyrir þat er þu ætlar með femunum at kaupa giafir guðs; engan

hlut mattu oðlaz af þessum hlut eða gipt i sliku tilmæli, ok er hug þinum snuit miok fra guði. Nu gerðu iðran fyrir þessa illzku sem braðast, ok bið guð, at hann fyrirgefi þer þetta. En þo lizt mer hinn veg a þik, at sa beiskleikr bui þer i briosti, at trautt megi þer við biarga." Simon svaraði: „Þess bið ek guð, at hann snui þvi ollu fra mer, er nu mælir þu." Siðan hvarf Simon fra Petro ok kastaði aptr tru Kristz ok skirn sinni, ok tok þa af nyiu at nema fiolkyngi ok gerðiz[1] hinn mesti guðs ovinr ok villumaðr, sva at hann kvazt Kristr vera ok gefa hverium allz goðs kosti, [ef a hann truði[2]. Hann onytti kenningar Petrs postola, sem hann matti, ok syndi mikil fatiðindi i gerningum sinum, sva at margir hugðu hann [guð vera ok[3] gera helgar iartegnir [ok truðu a hann[3]. Nu fyrir þvi at hvartveggi þeira Simon ok Petrus var tiðr alþyðu, en kenning þeira var olik, þa þotti monnum[4] þat vel fallit, at þeir hittiz sialfir, ok vita [mætti ok[5] reyna, hvarr rettara[6] mællti. En þa var Petrus i Cesareaborg a Jorsalalandi en Simon i Samaria. Þa var kveðit a dag, nær þeir skylldu hittaz, ok for Simon þa til [þess fundar[7] ok mikill fioldi manna með honum. En er dagr kom sa, ok þegar lysa tok um morgininn, þa kemr sa maðr til [fundar Petrs[7], er Zacheus[8] het. Sa var hofðingi borgarinnar ok mællti: „Menn eru komnir margir ok biða þin, Petrus, ok er Simon oddviti þess liðs, sa er nu er buinn[9] at eiga þrætu

1 *Cap. 14 og Begyndelsen af 15 lyder i Fr. saaledes:* Æn er gerþiz ofriþr kristnom maunnom a Gyþingalandi, þa for Petrus postoli bratt ór Jorsolum til Griclanz .iii. vettrum eftir uppstigning drottens oc sætti hann byskupstol sinn i Anthekio oc var þar .vii. vætr. Siþan for hann .ii. vætr oc kændi tru Jesu Cristz of .v. stor heroð Pontum, Galathiam, Cappadociam, Asiam oc Biþþiniam. Siþan for hann til Rumaborgar oc ræð þar pafastoli .v. vætr oc .xx., oc vigþi hann .ii. byskupa Linum oc Cletum oc bauð þeim umscygning allz lyðs oc at veita alla þionasto, en hann let alldregi i millum verþa at hallda bǫnom oc hælgom kænningom.

15. Petrus postoli kom til fundar þeira manna, er nyscirðir varo i Samaria heraði at leggia hændr ifir þa, at þeir tôki enn hælga annda. En Simon enn fiolkungi toc fæ mikit oc bar at handom Petro oc qvað sic myndo gefa honum til þess, at hann gæfi gipt hins hælga annda. En Petrus sagði honum: „Þu ert flerðarmaðr oc fullr lygi oc vela; hvat hygstu munu kaupa fe gipt heilags anda? Fe þitt fari i gloton með siolfom þér." Siþan hvarf Simon a braut fra Petro, kastaði aftr tru Criz oc scirn sinni, oc toc at næma fiolkyndi(!) oc gerþiz *o. s. v.*

2 [*saal. Fr.*; er honum truðu *A.* 3 [*tilf. Fr.* 4 *saal. Fr.*; hveritveggium *A.* 5 [ef þa mætti *Fr.* 6 eða sannara *tilf. Fr.* 7 [fundar við Petrum *Fr.* 8 Zakarias *Fr.* 9 *saal. Fr.*; kominn *A.* 9 [*tilf. Fr.*

við þik.“ En er Petrus fra þetta, þa [mællti hann, at ser skylldu hvarir vera skirðir menn ok oskirðir. Siðan[1] mællti hann við kristna menn: „Biðium ver allir saman, brøðr, at guð styrki mik nu, er ek skal fara at boða tru sonar hans til hialpar þeim monnum, er hann sialfr skapaði.“ Siðan bað hann bøn sinni til guðs. En er þvi var lokit, þa gekk Petrus ut ok sa fiolda manna kominn ok Simon fremstan, sva sem allir væri hans sporgongumenn.

Þa varð gott til hlioðs, ok tok Petrus at mæla a þessa lund: „Friðr se yðr ollum, er komnir[2] erut at iata hinu retta. En hverr er hit retta vill faga[3], þa mun sa taka mikil laun af almatkum guði. En hvat se rettara ne meiri launa vert af guði en vilia honum þiona? Þvi er sva mællt, at fyrst skal leita rikis guðs ok rettlætis hans. Sa leitar rettlætis hans, er vita vill, hversu[2] honum skal þiona, en sa leitar rikis guðs, er forvitnaz um þat, hver laun koma munu eptir þionostu guðs. En sa er þat vill vita, þa [skal hverium eilif sæla[4] þar i moti koma, en þeir er i gegn guðs vilia gera, munu taka slikar kvalir, sem hverr er verðr fyrir sinar syndir. Nu er i þessu lifi ollum gefit leyfi at vinna guðs verk, ok byriar oss fyrir[5] þvi at vita guðs vilia sem fyrst, þviat sa mun eigi goð lok gera a sinu verki, er sva fremmi[6] vill vita, hvat hann skal gera, er lokit er þeiri tið, er vinna ma[7]. Nu er su tið skomm, er i þessum heimi er, en guðs domr nalgaz, sa er hann dømir at verðleik um hvern mann, þvi er þess[8] meiri nauðsyn[, at hverr maðr leiti[9] guðs vilia, hvat þess megi vinna, at oðlaz megi lif eilift. Þessi orð[10] mællta ek fyrir yðr, en þau munu finnaz i morgum ritningum, þviat þeir vilia fastast hallda hinu retta, er bezt lika guði. En ef nôkkurr vill þessu moti mæla, ok þikkiz annat vita sannara, þa segi hann þat, en ver munum hlyða, ok sva hvarir oðrum, at orð var fari hofsamliga oll. Þvi hof ek þetta mal friðsamliga, at ek vil frið ollum bioða.“

Þa svaraði Simon: „Ver þurfum ekki friðar þins, en ef frið ok samþykki skal til þess hafa at vita, hvat hit sanna er, þa hôfum ver miok at þarfleysu hingat farit. Enda ef þat er bezt, at hverr hafi frið við annan, þa erum ver litils verðir, þviat þiofar ok illvirkiar hafa frið með ser, hordomsmenn eru samþykkir ok unnaz mikit, ok sva um mart annat, at þeir eru opt samþykkir a hinn sama hlut, er odaðamenn eru. Nu ef ver skulum allir eitt

1 [*tilf. Fr.* 2 bunir *Fr.* 3 ælsca *Fr.* 4 [*saal. Fr.;* skili hann sva at eilif sæla skal *A.* 5 af *Fr.* 6 *saal. Fr.*; framt ei *A.* 7 skylldi *Fr.* 8 *mgl. Fr.* 9 [en hvers annars at leita *Fr.* 10 *Her ender Fr.*

mæla a þessum fundi, ok verðum a hvert orð sattir, þa hofum ver miok fifilda þessa menn, er nu eru her komnir at heyra orð var, ef ver skulum ekki þess mæla, at þeir viti, hvarir satt segia, þar er hingat til hofum ver sitt hvarir kent. Þvi þurfum ver ekki at mæla til friðar helldr til þrætu, at þu megir sigr vega a oss, ef þu treystir þer, ok stiga yfir villu vara með rettri skynsemi, ef þu ert við þvi buinn. En þa er þrætunni er lokit ok reynt er, hvarir satt segia eða hvarir liuga, þa megu allir sattir vera ok hafa þat sem rettast er."

Petr mællti: „Hvat er þess, at þu matt eigi friðinn nefna, eða veiztu eigi, at oll guðs lôg eru i friði ok til friðar sett? Hvi neitar þu friðnum, þar sem þu boðar guðs log, þar er með friði standa oll guðs boðorð? En þar sem friðrinn verðr rofinn, þar geraz misþykkiur með monnum, ran ok orrostur margar ok annarr osomi, sa er guði mislikar, ok slikar syndir megu eigi bøttar verða, nema þeir hverfi aptr til friðarins ok sættiz missattir. Ok verðr af þvi friðrinn upphaf ok niðrlag guðs laga."

Simon svaraði: „Til enskis þikki mer þin orð koma, er her þurfi um at tala, en ek mun nôkkut røða um guðdomsmatt minn, ef þu villt falla til iarðar ok gofga mik. Ek em hinn øðsti kraptr, sa er verit hefir af upphafinu; ek kom i kviði Rakelar moður minnar; ek var fra henni borinn hingat i heim, at menn (mætti) sia mik. Ek flyg i lopti með elldligu fiðri, ok er mer þat engi torføra. Likneskiur læt ek hrøraz. Kveikta ek þat, er aðr var dautt, ok ek gerða brauð or steinum. Ek hefi hlaupit af hinum hæstum hæðum ok eigi komit harðara niðr, en mer hefir høgast verit, þviat englar studdu mik, þeir er mik leiddu. Ek mun þetta eigi með einum orðum sanna, helldr em ek buinn þetta allt at fremia, at oll þioð viti, at ek em sonr guðs æ veranda ok geri alla eilifa, þa er a mik trua. En orð þin, Petr, eru oll tom ok mega enga nytsemi syna, sva sem sa hinn fiolkunnigi, er þik sendi, matti eigi stoða ser sialfum, at hann væri eigi deyddr a krossi. Ek hefi ok þann matt, þo at ek verða hôndum tekinn, þa mega þeir mer eigi hallda minir ovinir, ok eigi sia hvar ek em. En þeir megu mik sia, er ek vil, at sva se. En ef ek vil undan flyia, þa ma ek auðvelldliga fara i gegnum fiôll ok biôrg, ok ma ek sva vaða biorg hin horðustu sem leir. Enda ma ek mik leysa, þo at ek se bundinn eða fiotraðr, en ek ma hina i bôndum lata sitia, er mik bundu. Þo at ek se i myrkvastofu settr, þa ma ek i brautu komaz, alldri er hon sva rambygð. Ond kveiki

ek i likneski, sva at ollum syniz þat kvikr maðr vera. Ok alldintre læt ek upp renna af iôrðu, ok geri ek þar landit hrisi vaxit, er aðr var slettr vôllr. Vera ma ek i elldi, sva at ek brenna ekki. Ma ek ok vera þann veg a at sia, sem ek vil, at eigi verða ek kendr. Tvær asiònur ma ek senn hafa, ek ma synaz sauðr eða geit, ungr sveinn synumz ek, stundum gamall maðr, ok hefi ek sitt skegg. Visa ma ek monnum til fiar, hvar sem folgit er, ok gefa þeim konungdom, er ek vil, ok vera gofgaðr sem guð. Eigi þarf at gera langmælgi um þetta, margar raunir hafa a þvi orðit, at ek gera hvervetna lok a þvi, er ek vil. Þa er Rakel moðir min sendi mik a akr at skera korn, þa sa ek þar liggia sigð buinn til skurðar; þa bauð ek sigðinum, at hann skæri sialfr, ok skar hann meira en tiu menn. Margan við let ek upp renna a einni stundu or iorðu ok þegar alldin spretta a hveriu tre.“

Þa er Simon hafði ut talat, mællti Petr: Þer er tungan lông orðin, ok hefir þu þat nu rausat, at hverr maðr ma vita fiolkyngi þina ok gløpi þa er þu gerir. Þu ert miok olikr Kristi, þeim er þu segiz vera, þviat hans iartegnir eru ollom nytsamar ok syna guðdom hans, en sionhverfingar þinar eru skripiligar ok at engu nytar, helldr skaðsamligar þeim er þar a trua. En ef þu villt eigi iata, at þu ser fiolkunnigr, þa fôrum við til musteris þins með þessu folki, er þer fylgir nu, ok reynum til staðar, hverr fiolkunnigr er.“

Þa tok Simon at bôlva Petri ok mællti sva illt við hann ok mikla guðlastan við Jesum Kristum, at engi maðr þottiz slikt heyrt hafa. Þa gerðiz ohlioð mikil ok styriolld af monnum, þviat allir villdu þekta Simon ok mattu eigi. En Petr oaðiz eigi við Simon ne illyrðum hans, helldr stoð hann i somum sporum sinum ok avitaði Simon um villu sina akafliga. Þa tok lyðrinn at reiðaz Simoni ok drogu hann i brott af motinu, ok varð su hans for, at hann var einn rekinn a braut, en hann kom fiolmennr þangat ok drambaði mikit. En er hlioð var orðit, þa tok Petr til mals: „Ver eigum, goðir brøðr, at bera þolinmoðliga meingerðir vándra manna, þviat guð ma hefna oskila þeira, þegar er hann vill, ok telr hann ser misboðit i ollu þvi, er oss er, en hann vill eigi hefna fyrir domsdag, þa er hann sialfr kemr at døma um alla hluti, ok lætr hvern hafa þat, sem hann er verðr, gott eða illt; þvi skulum ver (eigi) taka fyrir hond guðs at hefna, fyrr en hann vill. En þer allir, er til guðs vilit hverfa ok iðraz vilit syndanna, þa fallit nu a kne til bønar.“ Þa tok allr lyðr at falla til bønar a iorð

niðr. Siðan hellt Petr hondum sinum til himins ok bað með tarum, at drottinn villdi miskunna þeim ok taka þa menn i sætt, er til hans vilia hverfa. Ok er hann hafði beðit fyrir þeim, song hann messu ok bauð ollum at koma þar um morguninn eptir ok heyra kenningar sinar.

16. En um morguninn eptir kom einn lærisveinn Simonar til fundar við Petrum, sa het Marcellus, ok mællti: „Ek bið þik, at þu takir við mer valuðum manni, er tældr em af Simoni hinum illa, þviat ek truða a hann sem a guð, þa er ek sa hann gera marga undarliga hluti. En siðan er ek heyrða orð þin, þa syndiz mer hann eigi guð helldr maðr þo vandr. Þa i gærdag er hann var i brott rekinn, þa var hann einn, ok fylgda ek honum, ok reynda ek eigi litil endemi af honum, er hann kom heim. Ok er hann sa mik fylgia ser, þa sagði hann mik sælan ok bað mik fylgia ser til huss sins. En um nottina mællti hann við mik: Ek mun þik lata ollum monnum øðri vera, ef þu villt fylgia mer ok staðfestaz ok trua mer. Ok ek sor honum þat. Þa beiddi hann mik at unna honum þess søris, ok gerða ek þat. Siðan lagði hann rekindi nokkur a bak mer, þa er hann villdi eigi lata aðra menn vita, ok bað mik bera þat ofan til strandar. Þa forum við baðir, unz við komum þar, er skip la við bakka. Siðan tok hann byrði af baki mer ok gekk ut a skip, ok er at skammri stund a brott horfinn, ok þa er hann kemr aptr, er bagginn a brottu. Þa sagði hann mer, at hann mundi fara til Romaborgar, ok kvaðz þar mundu metorð oðlaz, at menn mundu gofga hann þar sem guð. Hann bað mik miok með morgum fogrum orðum, at ek skyllda fara með ser, en ek nam eigi trua a þat, er hann sagði, ok baðz ek undan forinni, ok sagða ek, at ek hefða fotarmein, ok at ek væra obuinn við sva langri for, en her er kona min ok born, ok ma ek eigi skiliaz við þau. Þa a taldi hann mik ok kvað mik vera litilmenni ok mællti enn: Er þu fregn agæti mitt i Romaborg, þa muntu iðraz, at þu hefir eigi fylgt mer. Siðan skildumz við. En hann for til Romaborgar, en ek for hingat, ok em ek nu buinn at leiðrettaz, ok iðrumz ek nu þeirar villu, er Simon kendi mer."

En er hann hafði mællt, sem hann villdi, þa bauð Petr, at hann sæti þar eptir, en hann gekk sialfr i þann stað, sem hann hafði verit, þa er þeir Simon rødduz við. En þar var meiri mannfioldi kominn en hinn fyrra dag at heyra orð guðs. Þa tok Petrus til orðs ok syndi þeim þann mann, er hafnat hafði villu Simonar ok

mællti: „Sa maðr, goðir brøðr, er þer siait þar standa, kom til fundar við mik fyrir stundu aðan ok sagði fra fiolkyngi Simonar, ok at hann þikkiz nu fundit hafa i þessu sinni, ok treystir ser eigi lengr at vera i þessu landi, þviat nu i nott let hann niðr sôkkva i siovardiup illzkutaufr þau, er hann hafði gert af illzku sinni, eigi fyrir þvi at hann iðraðiz fiolkyngi sinnar, helldr fyrir þvi at hann oaðiz, ef skripindi þau fyndiz eptir honum, at hann mundi þa fyrirdømaz af landzlôgum, ok villdi hann fyrr fyrirfara þessum ohreinendum ok æsta a nyian stofn annarra, þar er hann kemr.“ En er Petr hafði lokit sinu mali, þa toku menn at stara a þann vandliga, er hann hafði sagt fra, ok þotti þat mikil sônn(un) allz þess, er Petr hafði mællt, ok var þar engi sa maðr, at eigi toldu Simon allir fiolkunnigan ok hinn versta villumann. En Marcellus tok tru ok skirn af Petri postola ok fylgði honum avallt siðan ok gerðiz mikill guðs vinr, sva at hann ma með rettu vera i tolu heilagra manna.

17. Siðan gerði Petr postoli fôr sina brott or Jorsalalandi, af þvi at þar tok til at vaxa ofriðr við kristna menn, ok foru þa allir postolar i brott til ymisra landa, sva sem heilagr andi kendi þeim. Þa voru liðnir fra upprisu ok uppstigning vars drottins .iii. vetr. Þa for Petr postoli til Anthechioborgar ok tok þar byskupsdom þann dag, er nu hefir heilagr verit halldinn .xx. nottum eptir kyndilmessu, ok var hann a þeim stoli .vii. vetr. Siðan for hann um .v. storheruð a Grikklandi at kenna monnum retta tru, i Pontum, Galatiam, Capadociam, Asiam, Bithiniam. En er hann kom i borg þa er Tripolis heitir, þa for hann til husa þess mannz er Maron het, þviat honum var þar vel fallit at mæla fyrir monnum. Þa tok at drifa þangat fioldi manna, sem straumr støði. Postolinn ste a steinvegg nokkurn ok taldi fyrir þeim um tru retta ok siðsemi. Þeir menn voru þar nôkkurir, er kvaldir voru af dioflum ok fellu til iarðar, er þeir heyrðu tôlu postolans, ok mælltu ohreinir andar fyrir munn þeira ok baðu, at hann ræki þa eigi a braut þann dag. En Petr postoli þekti þa ok bað þa a braut fara sem skiotast. Ok þegar foru þeir i braut, en menninir urðu þegar heilir a hinni somu stundu. En er þetta gerðiz, þa baðu margir siukir menn, at Petr gæfi þeim heilsu, en hann kvaðz verða at luka tolu sinni, aðr hann bæði þeim heilsu. En su var kenning hans ok tala: „Lofaðr se drottinn minn almattigr guð, sa er ollum vill miskunn veita ok hialpa ollum monnum, sa er son sinn drottin varn Jesum Kristum sendi hingat i heim at

kenna oss lifs kenningar. A hann skulu allir trua, at hann er sonr guðs, foður sinum sameilifr ok iafn i ollum krapti, getinn af foður fyrir allar tiðir eilifliga. En a varri æfi tok hann likamligt eðli ok gerðiz maðr ok let beraz fra meyiu. Hann var her i heimi ok kendi ollum gǫtu til himinrikis ok braut allar torførur a þeiri leið, þa er hann sialfr syndalauss tok likamligan dauða a sik ok ste yfir andardauða varn, ok með likamsdauða sinum gaf hann eilift lif ok eilifa sælu ollum þeim er trua a hann ok hans upprisu ok þiona honum. En ér Grikkir, er spakastir menn eru taldir i ollum heimi, hyggit at vandliga, hvat ek mæli, ok siait at likindum, hvart skynsamligra er, at gofga guð þann, er allar skepnur hefir skapat, ok sva miskunnsamr er, at hann do sialfr til lifs ollum, [eða at gofga[1] griot eða steina, malm eða tre, þat er þer gerit yðr sialfir með hondum yðrum likneski vandra manna. Hvat kemr þeim spekt i halld, er slikt ætla guð vera? þviat guð er almattigr ok allz orkandi ok ollu styrandi, en þetta, er þer kǫlluðut guð, er ovita ok omala, dauft ok sionlaust, ok ma hvergi hrøra sik ok eigi ser koma or elldi, ef þvi er þangat kastat. Þetta mællta ek eigi af þvi, at þer munut nu vilia slika villu faga, helldr fyrir þvi at þer munut nu vilia hafna sem fyrst villu þeiri, er frændr yðrir kendu yðr i øsku, þviat morgum er trautt at hafna veniu sinni ok frænda sinna. En sva er sundrleit trua Kristz ok skurðgoðanna, at engi er verðr at bera kristins mannz nafn, nema hann fyrirlati aðr alla gofgan við skurðgoð. En sa er eigi vill trua þessarri skynsemi orða, þa gaf Jesus mer ok oss postolum sinum þat velldi, at ver mættim gera allzkyns iartegnir i hans nafni, at þeir tryði af iartegnum þvi, er þeir villdu eigi trua af orðum; þvi em ek nu buinn in nomine domini Jesu Cristi at leggia hendr yfir siuka menn ok grøða þa, at trua yður megi magnaz, sva at engi efi se eptir hinnar fornu villu. Eigi vilium ver saka yðr miok, þott þer ætlit þat vel vera, er frændr yðrir gofguðu, meðan þeir vissu eigi annat sannara, en þat er hverium afallzdomr at trua (eigi) hinu sanna, er hann nair at heyra. Þvi mun hverr batna eða versna við helgar kenningar, at sumir leggia a hug, en sumir abbaz við, þa er þeir verða avitaðir fyrir gløpi sina, sva sem þa er drottinn taldi tru fyrir Gyðingum, at sumir hlyddu honum, en sumir stygðuz við hann ok reðu um hann fiǫrraðum." En er Petr hafði lokit tǫlu sinni, þa efndi hann heit sitt við hina siuku menn ok bað fyrir þeim, ok

1 [en dyrkit eigi *Cd.*

þegar fengu þeir heilsu sina. Siðan for Petr postoli til skips or Tripolisborg.

18. En er hann kom i ey, þa er Andaradum heitir, þa kom hann i hus þat er i myndum var gert. Þar sa hann stolpa þa er or gleri voru gervir. En er hann leit a smiði þetta ok föru-nautar hans, þa sa hann ok þeir konu nokkura standa uti fyrir dyrum, ok bað þa menn giafar, er þar gengu ut ok inn. Petr postoli leit við henni ok spurði, hvat henni var at meini, þess er hon vann eigi helldr til atvinnu ser en biðia aðra. En hon bles við ok svaraði: „Væri sva vel, at ek hefða hendr minar heilar ok mætta ek vinna, en nu er þvi verr, at ekki er afl i þeim, þviat þær eru allar þornaðar, ok nær ekki eptir nema litr einn.“ Þa tekr Petr til handa hennar ok þreifaði um, ok varð hon þegar heil. En su kona var moðir Clementis lærisveins Petrs postola. En þa er þeir voru til brautfarar bunir, þa mællti konan við Clementem son sinn: „Þu hinn bezti sonr, þat villda ek, at launat væri konu þeiri, er mer veitti gisting, þviat hon er karar-maðr ok þarf miok yðar.“ En er Petr postoli heyrði þetta, þa varð hann feginn goðgirni hennar ok mællti við hana, at hina siuku skylldi bera þangat. En er hon var þar komin, þa var hon niðrlogð i rekkiu sinni i miðium flokki manna. Þa mællti Petr postoli, sva at allir heyrðu: „Ef ek em rettr kennandi sannrar truar, þa risi kona su upp in nomine domini Jesu Cristi, til þess at trua þessarra manna styrkiz, er her eru nu við staddir, at þeir viti ok trui, at sa einn er guð, er skapaði himin ok iorð.“ En þegar er Petrus hafði þetta mællt, þa reis konan heil upp ok fell til fota Petri ok kysti føtr hans, ok sva allir frændr hennar ok vinir, ok lofuðu guð.

19. Siðan for Petr til gestaskala, þviat þa var framorðit dags. En husbuandi, sa er fyrir skalanum reð, mællti við Petr postola: „Þat er ofallit, at þu sva heilagr maðr byggir oitarligt hus, þar er ek hefi allt ørit at fa þer ok forunautum þinum, bæði mat ok klæði.“ Petr taldi við at fara með honum. Þa kom þar husfreyia með sonum sinum tveimr, ok baðu Petr ok fellu til fota honum, at hann skylldi þar vera með þeim. En hann villdi eigi þat. Þa kom dottir þeira, su er marga vetr hafði diöfuloð verit, ok var lukt i litlum klefa, ok fioturr a, ok hendr hennar voru eigi lausar; hon fell þegar til fota Petro, þegar er hon kom þar, ok mællti: „Rett er þat, drottinn minn, at þu halldir i dag með oss heilsufögnuð minn ok styggir eigi foður minn ne moður.“ En Petr spurði, hvi þat gegndi, er hon mællti, eða hvi fiotrar þeir

væri a henni. En frændr hennar undruðuz, hvi sæta mundi, ok urðu sva fegnir, at þeir mattu eigi orðum upp koma at segia Petri þat, er hann spurði. En huskarl foður hennar sagði: „Su kona misti vitz sins, þa er hon var .vii vetra, ok hefir verit ør siðan avallt; en nu er hon meir en tvitug. Hon var sva oð, at hon beit ok barði ok reif klæði sin ok af oðrum, ef hon matti na. Margan mann meiddi hon ok veitti sumum alldrtila, aðr en hon varð bundin, þviat diofull, er hana kvaldi, gerði hana hverium karlmanni styrkri. En sa hinn sami fiandi oaðiz, þegar er þu komt i nand ok flyði fra henni, ok varð hon þegar heil. Dyrnar lukuz þegar upp sialfar, ok kom hon þa hingat ok fell þegar til fota þer, ok biðia nu allir, at þu þiggir soma at henni ok at frændum hennar." En er hann hafði þetta mællt, þa losnuðu bond oll af henni. Petrus matti þa eigi dyliaz við, at af hans verðleikum var mærin laus orðin ok fengit heilsu sina. Ok þa hann gisting ok allan beina af foður hennar Siðan for Petr postoli, unz hann kom heim til stols sins i Anthechio.

20. Þa er Petr postoli hafði setit a stoli sinum siau vetr, ok gerði allzkyns iartegnir i nafni drottins, þa spurðiz til Simonar hins illa, at hann var kominn i Romaborg ok efldi sva miok villu sina, at margir truðu a hann, at hann væri guð. En hvervetna var kenning hans skaðsamlig, en allra skaðsamligust i Romaborg, þviat þar voru flestir hofðingiar ok gofgastir, ok þotti við þvi buit, ef keisarinn tøki við villu hans, at oll heimsbygð mundi næst trua a hann. Þvi var þat rað allra manna kristinna, at Petr postoli føri til Romaborgar ok gengi a mot villu Simonar ok eyddi, ok þotti þat makligast, at hinn øzti hofðingi kristninnar gengi a moti hofðingia villumanna. Petrus postoli reðz i þessa for, ok fylgði honum Marcus guðspiallamaðr ok Clemens, er siðan var pavi, ok Apollinaris byskup, ok margir aðrir kristnir menn, þeir er honum þionuðu. Þa var Claudius keisari, er Petr kom i Romaborg. Þa voru .xii. vetr liðnir fra uppstigningu drottins ok .xii. nottum eptir iol. Hann gekk fyrst til fundar við Gyðinga ok sagði, at hann var Gyðingr at kyni, ok kvaðz fyrir astar sakir brøðra sinna þangat kominn. En er þeir rødduz við miok marga daga, þa gat Petr postoli hingatkomu Kristz ok sagði þeim margar iartegnir drottins ok taldi fyrir þeim, at hann væri sonr guðs. En margir hlyddu kenningu Petrs postola ok gerðu iðran fyrir villu sina ok toku skirn, eigi at eins Gyðingar helldr ok margir Romaborgar menn, þeir er truðu a Krist af kenningu Petrs postola.

Þa tok bratt at vaxa fioldi kristinna manna, ok var ollum forkunn a at heyra orð guðs. Þa baðu þeir Marcum, at hann gerði þeim guðspiall, sva sem Petr hafði honum fyrir sagt, þviat postolinn matti eigi tømaz fra kenningum við menn eða fra bønum sinum. En Marcus gerði þat, er hann var beðinn, ok ritaði guðspiall. Siðan vigði Petr postoli hann til byskups, ok sendi hann i Alexandriaborg a Egiptalandi, ok er þar siðan patriarkastoll. Tva byskupa vigði hann ok i Romaborg, Linum ok Klitum, at veita monnum þa þionostu er til kennimanna kemr, en hann sialfr var a bønum iafnan ok kendi monnum tru. En er hann vissi nalgaz andlat sitt, þa var þat einn dag, at mart lið var komit til kirkiu at heyra hans kenningar, þa mællti hann: „Hlyði þer mer, goðir brøðr! Drottinn minn Jesus Kristr hefir þat vitrat mer, at nu er skamt til andlatz mins. En ek hefi mann valdan til þess velldis, er drottinn minn gaf mer, Clement lærisvein minn, þann er mer hefir lengi fylgt, ok eru (honum) oll guðs lög einna mest i kunnleika; hann reynda ek goðan mann i allri freistni, astsaman við guð ok menn, hreinlifan ok hogværan, rettlatan ok hofsaman, þolinmoðan ok goðgiarnan, namgiarnan ok froðan. Fyrir þvi sel ek honum þat velldi, er guð gaf mer at leysa ok binda, ok hans atkvæði skal standa um alla kristni.“ Siðan lagði hann hendr yfir hofuð honum ok setti hann i stol sinn ok vigði hann til pava. En þoat Petr postoli væri morgum tiðr af iartegnum sinum, þa voru margir hinir, er framar truðu a Simon hinn illa. En þa var Nero keisari i Romaborg ok truði hann Simoni.

21[1]. A nokkurri tið andaðiz einn gofugr maðr, sa er morgum var harmdauði, en frændr leituðu, ef nokkurr mætti honum lif

1 *1 C lyder Capitel 21 saaledes:* Eptir þetta toku til skipti þeira Petri postola ok Simonis fiolkynga. Ok er þeir fluttu fram sinar kenningar hvorr eptir sinum hętti fyrir romverskum lyd aa einum degi, þa var borit lik hia þeim. Þa mællti Petrus: „Sanna þu tru þina, Simon, ok reis upp þenna hinn dauda mann til lifs. Enn ef þu vill eigi þenna kost, þa mun ek þetta gera.“ Simon svaradi ok kalladi til lydsins: „Ef ek reise þenna mann upp, þa skuli þer drepa Petrum.“ Lydrinn svaradi: „Wer skulum hann kvikan i elldi brenna, ef þu reisir þenna mann upp.“ Simon magnar þa fiolkyngi ok kallar diofla til sin ok gerdi sva, at menn saa likit hręraz. Þa mællti Petrus: „Ef hann lifir, þa matiz hann ok mæli ok gangi heim til herbergis.“ Simon brazt þa reidr vit ok flydi. En Petrus geck at likinu ok reisti upp hinn dauda. Allr lydr kalladi ok mællti: „Einn er gud, saa er Petrus bodar.“ Menn gerdu þa fór at Simoni ok villdu brenna hann i ellde. Enn Petrus stod fyrir þvi, ok for þat eigi framm. Litlu sidar batt Simon hund olman, þar sem Petrus skylldi fara, ok er Petrus

gefa. Kristnir menn leituðu fyrst þess, at Petr postoli kømi til þess, þviat þeir treystu honum vel, en heiðnir menn toldu, at meira mundi stoða tilkoma Simonar, en a þat sættuz þeir, at hvartveggi skylldi til koma. Ok er þeir komu baðir, þa mællti Petr, at Simon skylldi gefa lif hinum dauða, ef hann mætti, ok kvað honum enga þraut, ef hann væri Kristr. En Simon svaraði sva: ef hann skylldi bera ahyggiu fyrir þvi, ok yrði hinn dauði uppreistr, þa kvaðz hann eigi vilia lengr hafa Petr i moti ser. Lyðrinn svaraði: „Ver munum Petr kvikan i elldi brenna, ef þu gefr þessum manni lif.“ Þa tok Simon at kalla a diofla, ok gerði sva af gôlldrum sinum, at hinn dauði þotti hrøraz. Þa mællti Petr: „Ef hann lifir, þa mæli hann ok fari heim til husa sinna ok matiz. Þa braz Simon reiðr við ok villdi i braut ganga, en lyðrinn let hann eigi kost eiga, ok varðveittu hann. Þa reisti Petr postoli upp hinn dauða ok gaf honum lif. Þa kallaði oll þioð: „Einn er guð, sa er Petrus boðar.“ En er þeir villdu Simon brenna i elldi, þa kom Petr honum undan ok mællti: „Ørit er honum þat til kvalar, er hann er yfirstiginn i kyngi sinni, lifi hann ok siai nauðigr vaxa guðs kristni.“ Simon kvaldiz miok, er hann sa sik yfirstiginn, ok for a braut. Siðan tok hann hund mikinn ok batt i dyrum fyrir Petro, at hundrinn biti hann. En Petrus leysti hundinn, er hann kom at honum, en hundrinn lagði þegar eptir Simoni ok villdi bita hann ok bra honum undir sik. En Petrus rann eptir honum ok kallaði a hundinn ok mællti: „Ek byð þer i nafni drottins Jesu Kristz, at þu bitir eigi horund hans.“ Þa tok hundrinn at rifa af honum klæði oll, en siðan greip hann sialfan hann ok dro ok kastaði honum niðr fyrir borgarvegg, ok var hann eigi senn a þrimr misserum.

22. Aðr Pall postoli kom til Romaborgar, þa vitraðiz drott-

kom, þa let Simon hundinn lausan ok sigadi honum aa postolann. Hundrinn snyr þegar at, þar sem Simon er, ok rędr a hann ok rekr hann undir sik. Petrus geck þa at med huggędi ok miskunn ok mællti vid hundinn: „Ek byd þer i nafni Jesus Kristz, at þu bitir hann eigi, helldr rif klędi hans.“ Hann gerdi sva sem Petrus baud. Simon tok at yla sva sem vargr ok for ut af borginni, ok vard þa eigi vart vid hann þann vetr. Litlu sidar vitradiz drottinn Petro postola ok mællti við hann: „Þeir Simon ok Nero ero fullir diôflum ok bera saman rad i moti þer. Enn þu skallt eigi ottaz, þviat ek em med þer, ok eigi mun ek þik fyrirlata. Enn ek mun gefa þer mikla huggan ok traust i þinum mannraunum, her kemr bradliga minn þionn Pall postoli, ok mun hann þer fylgia ok alldri sidan vid þik skiliaz.“

inn Petro ok mællti við hann: „Þeir Simon ok Nero fullir af diðfli bera rað saman a moti þer, en þu skallt eigi ottaz, þviat ek em með þer, ok mun ek gefa þer fullting Pals postola mins, ok mun hann koma a morgun hingat, ok munu þit baðir eiga þrautir við Simon ok stiga yfir hann, ok siðan fara af heimi með sigri a einum degi baðir.“ En um morguninn eptir kom Pall postoli i Romaborg, sva sem drottinn hafði honum fyrirheitit. En Gyðingar foru þegar til fundar við hann[1] ok mælltu: „Sanna þu tru vara, þa er þu hafðir i uppruna þinum, þviat eigi er rett, at þu geriz lærifaðir heiðinna þioða, þar er þu ert Gyðinga kyns, ok attu eigi at eyða skurðarskirn[2], þar er þu hefir sialfr skurðarskirn. En þa er þu finnr Petrum, før[3] þu fram kenning þina i gegn honum, þviat hann eyddi fyrir oss lỏg var oll ok bannaði oss hatiðir varar ok fyrirbauð oss at hallda þvattdaga.“ Pall svaraði: „I þvi megu þer marka[4], at ek em sannliga Gyðingr, at ek varðveiti skurðarskirn ok ek helld þvattdaga, þviat a þvattdegi hvildiz guð af ollum verkum sinum. Ver eigum hỏfuðfeðra ok spamanna log, hvat boðar Petrus þvilikt i riki heiðinna manna? En ef hann vill kenna nokkura nyia kenning, þa segi þer honum [ofundlaust, at við finnimz[5], ok mun ek reyna kenning hans, [sva at þer set hia[6]. [En ef kenning hans verðr sỏnnuð[7] með vitni yðarra boka, þa samir oss ollum at hlyða honum.“ En er Pall hafði þetta mællt, þa foru Gyðingar at segia Petro, at Pall villdi finna hann. Petrus varð feginn, er hann heyrði þessi orð, ok reis upp þegar ok for at finna Pal postola. En er þeir funduz, þa varð hvarr oðrum sva feginn, at [hvargi matti vatni hallda[8]. Pall sagði þa allan atburð farar sinnar, ok sva hversu erfiðliga[9] hann hafði þangat komit. Þa sagði ok Petrus honum, hveriar meingerðir hann hafði tekit af Simoni mago[10]. Þa for Petrus heim at aptni.

23. En er annarr dagr kom, þa for Petr til fundar við Pal postola, ok fann þar mikinn fiolda Gyðinga fyrir dyrum. En þar var mikil[11] þræta milli Gyðinga ok kristinna manna ok heiðinna. Gyðingar mælltu: „Ver erum kyngỏfugir, komnir fra [guðs

1 *Begyndelsen af Capitel 22 hertil lyder i C*: Þa er Pall postoli kom til Romaborgar, komu Gyðingar til hans 2 tru Gyþinga skirnar ok tęgia oskirdum *C*. 3 flyt *C*. 4 reyna *C*. 5 [*saal. C*; at ek vil finna hann *A*. 6 [*tilf. C*. 7 [*saal. C*; sannast *A*. 8 [þeir felldu tar fyrir fagnadi *C*. 9 *saal. C*; osælliga *A*. 10 enum fiolkynga *C*. 11 sundrþycki mikit ok *C*.

vinum[1] Abraham ok Isaach ok Jacob ok spamonnum, þeim er guð sialfr mællti við ok syndi þeim takn sin ok leynda doma; en þer erut af heiðnum þioðum, ok eru feðr yðrir [af engu agætir nema af[2] blotum ok skurðgoðum, ok [hafi þer[3] verit æ rækir fra[4] guði." Þa svoruðu kristnir menn: „Þegar er ver heyrðum hit sanna, þa hurfum ver eptir þvi ok fyrirletum villu vara; en [þer vitit[5] log feðra yðarra, ok sa þer takn spamanna, ok gengut þer þurrum fotum um sio, ok sa þer ovini yðra sökkva i sio, ok syndiz yðr elldligr geisli[6] a himni um nætr, en sky liost um daga, ok gaf guð yðr himnabrauð[7] at føzlu en vatn or steini. En eptir þessa hluti alla gerðu þer yðr skurðgoð ok blotuðut þat, en þer truðut eigi a guð ok fyrirletut hann; en ver sam engi takn ok truðum a guð, þann er þer fyrirletut ok truðut eigi." En er kristnir menn ok Gyðingar þrættu a þessa lund, þa tok Pall postoli til orða ok mællti: „Eigi skulu þer hafa þrætur[8] a meðal yðar, helldr skulu þer a þat lita, at guð efndi heit sitt, þat er hann het feðr varum Abraham, ok sor þess, at i hans kyni mundi allar þioðir þrifaz, þviat guð virðir eigi menn at kyni; ok þeir er i gegn logum misgera, þeir skulu at logum fyrirdømaz, en þeir er fyrir utan log misgera, munu fyrir utan log fyrirfaraz, þviat su hyggiandi er gefin i hugskot manna, at þeir megu skilia[9], hvat a milli er goðs ok illz, at þeir megi[10] eignaz eilifa[11] ömbun fyrir goð verk, [ok refsi illa hluti a sialfum ser[1]." En er Pall hafði þetta mællt, þa stöðvaðiz þræta hvarratveggiu. En hofðingiar Gyðinga avituðu Petrum um þat, er hann fyrirbauð þeim [at hallda[12] logþing þeira.

Petrus mællti [ok svaraði þeim[13]: „Hlyði þer þvi, brøðr, er heilagr andi het David feðr varum, at fra honum mundi sa koma, er [sitia mundi[14] yfir sess[15] hans. Við þann mællti faðir af himni: son minn ertu, i dag gat ek þik. Þann hinn sama krossfestu Gyðingar af ofund sinni, en hann tok a sik þessa hluti alla, til þess at hann fylldi lausn þa, er nauðsynlig var ollum heimi. Ok sva sem Eva var ger af[16] rifi Adams, sva skapaðiz ok kristnin af siðu hins krossfesta Kristz, ok var sva fögr, at hon hafði engi lyti a ser ne flekk. En þessa götu syndi

1 [*tilf.* *C.* 2 [*saal.* *C*; at engu nytir nema at *A.* 3 [hafit ér *C.* 4 fyrir *C.* 5 [þer vissut *C.* 6 stöpull *C.* 7 himnamiöl *C.* 8 *saal.* *C*; þrætni *A.* 9 hvat þeir skulu gera eda *tilf.* *C.* 10 *tilf.* *C.* 11 *mgl.* *C.* 12 [*mgl* *C.* 13 [þa til Gyþinga *C.* 14 [setiaz mundi *C.* 15 sęti *C.* 16 or *C.*

guð sonum Abraham, Isaach ok Jacob, [at þeir væri[1] i tru Kristz ok hans kristni, en eigi i otru Gyðinga. Snuiz þer ok þa til guðs ok gangit inn i fôgnuð Abrahams foður yðars, [þviat guð fylldi þat er hann het honum, sva sem spamaðrinn mællti: Drottinn sor ok mun eigi iðraz, þu ert kennimaðr at eilifu. Kristr gerðiz kennimaðr a krossi, þa er hann veitti verolldinni forn holldz sins ok bloðs[2]." En er postolar drottins hofðu þessum orðum mællt ok morgum þvilikum, þa truði mestr hluti þess lyðs a guð, er þessi orð heyrðu, en fair voru þeir, er i gegn[3] mælltu [kenningu þeira[4]. Þa sa hôfðingiar Gyðinga ok rikismenn þioða, at eyðaz mundu lôg þeira af kenningu postolanna, ok røgðu þeir þa við lyðinn, ok varð osætti af orðum þeira. En siðan røgðu þeir þa við Neronem konung, en þeir lofuðu Simonem magum. En er otal þioðar sneriz til truar af kenningum Petrs postola, þa tok ok tru kona Neronis keisara, en hon het Libia, ok þa tok tru kona borgargreifa þess, er Agrippa het, en hon het Agrippina, ok skilduz þær siðan fra samlagi buanda sinna. En fyrir kenning Pals postola hurfu margir [til rettrar truar[2] fra riddarasyslu ok fra hirð konungs ok gerðuz kristnir ok [gerðu eigi aptr hverfa[5] til konungshallar ne riddarasyslu.

24. [En Simon magus fylldiz[6] ôfundar ok mællti mart illt um Petrum ok kvað hann fiolkunnigan vera. En þeir truðu Simoni, er sa sionhverfingar hans, ok hugðu þat takn vera, þviat hann gerði orm or eiri, þann er hrørðiz[7], ok hunda or steini, þa er go, ok likneski or malmi, þau er hlogu ok hrørðuz, en hann syndiz sialfr fliuga i lopti [i elldz liki[4]. En Petrus gaf heilsu siukum, en sion blindum með bønum sinum, ok rak diofla fra oðum monnum ok gaf lif dauðum. En hann mællti, at menn skylldu sia við svikum Simonar ok við allri villu hans, ok lata eigi at velum diofuls, þviat hann kvað Simon vera lygimann ok fiolkunnigan galldramann ok vándan þiof, ovin guðs ok allz hins retta, ok kvað bratt augliosa mundu verða hans illzku fyrir ollum lyð. Þa gerðiz sva, at allir raðvandir menn ok siðsamir røgðu[8] Simon ok sogðu hann vera skrôksmann, en Petrum guðs vin helgan. En þeir er Simoni fylgðu baru liugvitni með honum ok kvaðu Petrum fiolkunnigan, [þar sem þeir voru sialfir fiolkunnigir[2]. En er þetta mal kom fyrir Neronem konung, þa bauð hann, at Simon magus

1 [*saal.* C; ok þeir eru A. 2 [*tilf.* C. 3 moti C. 4 [*mgl.* C. 5 [komu eigi siðan C. 6 [Eptir þetta fylltiz Simon upp C. 7 skreið C. 8 ræktu C.

skylldi koma til fundar við hann. En er hann kom ok stoð fyrir konungi, þa tok hann at skipta yfirlitum sinum ok asionu, sva at hann syndiz stundum ungr en stundum gamall, stundum har en stundum lagr, en stundum [braz hann i yms liki[1] manna eða kvikenda. Þa hugði Nero, at hann væri sialfr[2] sonr guðs. Þa gekk Simon fram fyrir konunginn ok mællti: „Hlyð þu mer, goðr konungr, þviat ek em sonr guðs stiginn af himni; allt hingat til hefi ek setit Petro þat, at hann segiz postoli vera, en nu er mer tvefolld meingerð i[3], þviat Pall[4] [gengr ok i moti mer ok[5] i lið með Petro ok kennir hit sama sem hann. En þat skalltu vita, konungr, at eigi mun riki þitt standa, nema þu raðir þeim bana.“ Þa varð Nero konungr ahyggiufullr ok bað [gera eptir þeim postolum ok leiða þangat[6].

25. En annan dag eptir, þa er þeir postolar guðs komu fyrir konung [ok Simon magus[7], þa mællti Simon: „Þessir eru lærisveinar [Jesu Nazareni[8], ok eru eigi þess verðir, at þeir heiti Gyðingar, þott þeir se af þeira kyni.“ Nero spurði: „Hvat er Nazarenus[9]?“ Simon svaraði: „Borg heitir Nazareth a Gyðingalandi, su er oss er avallt gagnstaðlig, en or þeiri borg var lærifaðir þeira.“ Nero spurði: „Ef guð leiðrettir ok elskar alla menn, hvi hatar þu þessa?“ Simon svaraði: „Þessir menn tældu allt Gyðingafolk, at eigi tryði þat mer[10].“ Petrus svaraði ok mællti við Simon: „Þoat þu [mættir alla aðra tæla[11], þa munt þu eigi[12] mik svikia, þviat fyrir mik kallaði guð fra villu þa, er þu hafðir svikit. En er þu hefir reynt fyrr, at þu matt eigi vega sigr a mer, þa undrumz ek, af hvi þu hrosar þer [i augliti konungs[13], ok ætlar at þu munir vega sigr a lærisveinum Kristz með fiolkyngi þinni.“ Nero spurði: „Hvat [er Kristr[14].“ Petr svaraði: „Kristr er sonr guðs, sa er Simon þikkiz vera, [ok segiz þar goðr, sem hann er illr ok hann vinnr diofuls verk[15]. En ef þu villt vita, konungr, þa hluti, er um Krist gerðuz a Gyðingalandi, þa lat þu taka bref[16], þat er Pilatus iarl sendi Claudio, ok mattu þa vita hit sanna.“ Þa let Nero taka brefit[17] ok lesa. En [þessi orð eru a brefinu[18].

1 [bra hann a sik liking ymissa *C.* 2 sannr *C.* 3 *mgl. C.* 4 Paulus *C.* 5 [gerir i gegn mer ok gengr *C.* 6 [leiða postolana fyrir sik *C.* 7 [*mgl. C.* 8 [ens naddverska ok ens krossfesta *C.* 9 enn naddverski *C.* 10 Nero mællti við Petrum: „Fyrir hvi erut þer otruir ok allt kyn yðart“ *tilf. C.* 11 [tælir alla aðra *C.* 12 alldri *C.* 13 [*saal. C*; fyrir mer *A.* 14 [*saal. C*; Kristr þat væri *A.* 15 [*tilf. C.* 16 rit *C.* 17 ritit *C.* 18 [þar var sva ritat *C.*

Pilatus iarl sendir kveðiu Claudio. Fyrir skommu [bar þann hlut at, er ver reyndum sialfir[1], at Gyðingar fyrirdømdu sik ok kynsmenn sina af ôfund sinni, þviat guð þeira af himni het feðrum þeira, at hann mundi senda þeim son sinn, þann er vera mundi konungr þeira, ok var þeim heitit, at hann mundi [af meyiu føðaz[2]. En er hann kom, ok þeir sa hann gefa syn blindum, ok heilsu likþram, ok lif dauðum, ok reka diofla fra oðum monnum, ok ganga þurrum fotum a[3] sio ok stoðva vinda, ok gera margar aðrar iartegnir, sva at mestr hlutr Gyðingalyðs kallaði hann guðs son, þa fylldųz kennimanna hofðingiar ôfundar [a moti[4] honum, ok toku hann ok selldu mer, ok sogðu hann fiolkunnigan ok gagnstaðligan logum þeira[5]. En ek truða lygi þeira, ok let ek beria hann, ok dømda ek hann [til dauða[6]. En þeir krossfestu hann ok grofu ok settu vardhalldzmenn hia[7] leiði hans. En hann reis upp a þriðia degi. En sva mikil var illzka Gyðinga, at þeir gafu varðhalldzmonnum peninga[8], til þess at þeir skylldu þat segia, at hans lærisveinar [stæli honum[9] a brott. En þo at þeir tøki við fenu, þa mattu þeir eigi [yfir þvi þegia, sem gorzt hafði[10], þviat þeir sogðu, [at hann hafði upprisit, ok sva þat at þeir toku feit af Gyðingum[11]. En ek reit þetta til þess, at engi skylldi trua lygi Gyðinga, þott þeir segði allt annan veg.

26. En er rit þetta var lesit fyrir konunginum, þa [spurði hann Petr, ef þetta væri sva sem þar var sagt[12]. En Petr svaraði: „Sva er, konungr, eigi lyg ek at þer. En Simon sia er fullr lygi ok flærðar ok ætlar sik guð vera, þar sem hann er vándr[13] maðr. En Kristr er bæði guð ok maðr, ok tok til þess manndom a[14] guðdom sinn, at hann leti ser soma at hialpa monnum. En þessi Simon er maðr, ok hefir með ser dioful þann, er [hverium manni[15] vill mein gera.“ Simon mællti: „Þat undrumz ek, at þu, konungr, skallt nokkurs virða orð þessa hins ovitra ok hins lygnasta fiskimannz, er [oitarligr er at buningi ok[16] at mælsku ok at kyni ok at allri atferð. En ek mun eigi sitia honum lengr þessa meingerð, ok mun ek bioða englum minum, at þeir hefni min.“ Petr svaraði: „Eigi mun ek hræðaz engla þina, en þeir

1 [*saal.* *C*; barst sva at, at ver reyndum *A*. 2 [fra meyiu beraz *C*. 3 um *C*. 4 [i gegn *C*. 5 sinum *C*. 6 [sidan at vilia þeira *C*. 7 yfir *C*. 8 fe *C*. 9 [hefdi tekit likam hans *C*. 10 [þegia yfir þvi, sem þar gerdiz *C*. 11 [sik séd hafa hann upprisa *C*. 12 [mællti Nero: „Segdu mer, Petre, ef þetta er satt“ *C*. 13 illr *C*. 14 eilifan *tilf.* *C*. 15 [monnum *C*. 16 [oitarligan buning hefir ok herfiligr er *C*.

munu mik hræðaz i krapti drottins Jesu Kristz.“ Nero spurði: „Hvi hræðiz þu eigi Simon, er með taknum sannar guðdom sinn?“ Petr svaraði: „Ef guðdomr er með[1] honum, sa er veit leynda hluti, segi hann mer nu, hvat ek hygg[2] eða hvat ek mun gera. En þa hugrenning mun ek segia [i eyra þer[3], konungr, at hann þori eigi at liuga, hvat ek hygg[4].“ Nero mællti: „Gakk hingat þu, ok seg mer hvat þu hyggr.“ Petrus mællti: „Bioð þu, at hingat se førðr[5] brauðleifr leyniliga.“ En er brauðleifrinn var selldr Petro, þa mællti hann: „Segi Simon nu, hvat hugt[6] var eða mællt eða gert.“ Þa mællti Nero: „Hyggr þu, at ek trua þvi, at Simon viti þetta eigi, sa er mann reisti af dauða, ok gerði allt þat er ek bað hann.“ Petrus mællti: „Ekki sa ek hann þat gera.“ Nero svaraði: „Ek sa hann þetta gera allt, ok bauð hann englum sinum at koma til sin af himni, ok komu þeir.“ Petrus mællti: „Ef hann gerði þat, er meira var, fyrir hvi gerir hann eigi hvat[7] minna er. Segi hann nu, hvat ek hygg eða hvat ek gerða.“ Nero mællti: „Hveriu svarar þu nu, Simon? Eigi skil ek nu, hvarr ykkarr sannara mælir[8].“ Simon mællti: „Segi Petrus, hvat ek hygg[9].“ Petrus svaraði: „Þa mun ek syna, at ek veit, hvat hann hyggr, [ef hann gerir þat, er hann hefir ætlat[10].“ Simon mællti: „Þat skalltu vita, konungr, at engi veit hugrenningar manna nema guð einn, en Petrus lygr ok læzt þat vita, er hann veit eigi.“ Petrus mællti: „Segðu, Simon, ef þu læzt vera sonr guðs, hvat ek hugða eða hvat ek gerða.“ En Petrus hafði blezat brauðleifinn ok brotit i ermar ser leyniliga. Þa reiddiz Simon, er hann matti eigi segia hugrenning postolans, ok mællti: „Fari fram hundar olmir[11] ok svelgi Petrum i augliti konungs.“ Þa synduz þar hundar miklir ok [gerðu før[12] at Petro. En Petrus retti hendr sinar a moti þeim ok syndi þeim brauð þat, er hann hafði blezat[13], ok hurfu hundarnir allir þegar, er þeir sa brauðit. Þa mællti Petrus við Neronem konung: „Nu synda ek þer i[14] verki þat helldr en [i orði[15], at ek vissa, hvat Simon hugði, þviat sa er het at senda engla a moti mer, nu syndi hann [þat, at hann hefir[16] eigi guðliga engla, helldr hundliga.“ Nero mællti við Simon: „Þat ætla ek nu, at við sem yfirstignir.“ Simon svaraði: „Petrus hefir opt slika hluti gerva a Gyðinga-

1 i *C.* 2 hugsa *C.* 3 [þer hliodliga *C.* 4 hugsada *C.* 5 borinn *C.* 6 hugsat *C.* 7 þat sem *C.* 8 hefir *C.* 9 hugsada *C.* 10 [er ek geri vid þvi sem hann hugsadi *C.* 11 miklir *C.* 12 [foru *C.* 13 vigt *C.* 14 med *C.* 15 med ordum C. 16 [sik hafa med ser *C.*

landi, ok atti hann opt[1] þrautir við mik, ok er nu þess viss orðinn, at þetta [eitt rað la til, at hann mætti[2] forðaz. En engi ma [hugrenningar manna sia[3] nema guð einn.“ Petrus mællti: „[Hvi mattu eigi sia hugrenningar manna, er þu kveðz guð vera[4]?“ [Þa mællti Nero við Paulum: „Fyrir hvi mælir þu ekki, Paule?“ Paulus svaraði: „Þat skalltu vita, konungr, at sia hinn fiolkunnigi Simon mun samna margri illzku at þer, ef þu lætr hann lengi þvisa fram fara[5].“ Nero spurði: „Hveriu svarar þu nu, Simon?“ Hann svaraði: „Nu mun ek syna, at ek em guð. Lattu mik hoggva i myrkum stað, ok lattu mik þar liggia, sem ek var hoggvinn. En er[6] ek ris upp a þriðia degi, þa mattu vita, at ek em guðs son.“

Þa bauð konungrinn[7] at gera sva sem Simon sagði. En Simon gerði sva i gerningum sinum ok gölldrum, at þar var hrutr til hoggs leiddr, [en monnum syndiz sem Simon væri[5]. En er hann var i myrkum stað hoggvinn, þa hafði sa forvitni við, er hoggvit hafði, ok bar hofuðit [til lioss, ok var þat[8] hrutz höfuð, en hann þorði eigi at segia konunginum, at eigi yrði hann sakaðr [af forvitni sinni[9]. En Simon kom siðan ok tok a braut hræ hrutzins, en bloð hans var þa storknat eptir a iorðu[10]. En Simon syndiz Neroni a hinum þriðia degi, ok sagðiz upp hafa risit af dauða ok mællti: „Lat þu þerra bloð mitt af iorðu, þviat ek var hoggvinn, ok reis ek af dauða [a þriðia degi[5], sem ek het þer.“

[Litlu siðar[11] mællti Simon við konung: „Lat þu gera mer stopul hafan af triam, ok mun ek [stiga i stopulinn ok kalla þaðan a engla mina, ok munu þeir føra[12] mik til himins til mins foður, sva at allir siai[13]. En ef þeir mega eigi slikt gera, þa [eru þeir[14] lygimenn.“ Nero mællti við Petr: „Heyrðu nu, hvat Simon sagðir, er hann kveðz mundu[15] syna, hvern krapt hann hefir.“ Petr svaraði: „Villtu þat skilia konungr, at sa maðr er fullr af diofli, en eigi af guði.“ Nero mællti: „Hvat þarf nu orða við? A morgin skal yðr alla reyna.“

1 margar *C.* 2 [rad la til, sva at hann matti *C.* 3 [hug mannz vita *C.* 4 [Þu segir þik gud vera, fyrir hvi segir þu eigi hugrenningar manna *C.* 5 [*tilf. C.* 6 ef *C.* 7 keisarinn *C.* 8 [i lios, ok sa, at þat var *C.* 9 [um forvitni sina, þviat honum var bodit at gera þetta i myrkum stad *C.* 10 steinum *C.* 11 [En a öðrum degi *C.* 12 [kalla þangat engla mina ok bioda, at þeir hefi *C.* 13 megi sia *C.* 14 [mattu reyna, at þeir eru *C.* 15 *tilf. C.*

27. En þa komu þeir annan dag fyrir konunginn, ok tok Simon til máls: „Truir þu þvi konungr, at ek se fiolkunnigr, þar sem ek hefi risit af dauða?“ Þa mællti konungr við Pal postola: „Hvi mælir þu ekki, Pall, eða hverr er þinn lærifaðir, eða hvilik er kenning þin, su er þu kendir i borgum? En hit ætla ek, at þu [ser engi spekingr[1] ok megir engi stormerki gera.“ Pall mællti: „Hyggr þu þat, konungr, at ek muna vilia orðum onytum deila við ovitran[2] mann, ok þar með fiolkunnigan ok daðlausan, þann er ond sina selr til dauða, ok mun bratt fram koma glatan hans, þviat hann lygr, [er hann segiz sa vera, er[3] hann er eigi, ok tælir menn alla með fiolkyngi sinni. En ef þu villt trua[4] honum, þa muntu glata ond þinni ok riki, þviat hann er hinn versti maðr. Sva sem þeir tveir fiolkunnigu menn Jamnes[5] ok Mambres [a Egiptalandi[6] leiddu i villu Pharaonem konung ok her hans allan, til þess er þeir sukku [i hafit rauða[7], sva tælir sa ovitra menn með velum [foður sins diofulsins[8] ok gerir mart illt fyrir fiolkyngi sina, ok svikr hann þa er ovitrir eru ok gerir mikla meiðing [riki þinu[9]. En ek bið helgan anda með tarum[10] mins hiarta, at sem skiotast megi synt verða, hversu mikla diofuls villu sia maðr byðr, þviat þa er hann ætlar [ser upp at stiga[11] til himnanna, þa mun hann niðr [detta til helvitis[12], þar er vera mun gratr ok tanna gnistan. En þar er þu spurðir at kenningu minni[13], þa megu þeir einir við henni taka, er þiona vilia guði með hreinni ast. En ek kenda hverium þat er til friðar er [ok astar[14], ok for ek með friðarboði allt i Jerusalem[15], talda ek þat fyrir ollum, at hverr [skylldi elska[16] annan. Kenda ek þat rikismonnum ok auðigum[17], at þeir drambi eigi [ne treysti a auðøfi sin, helldr hefði þeir visa van ok traust a guði, ok at þeir skipti með fatøkum ok væri þakklatir guði, en þeir er ser ætti atvinnu, yndi þvi, er[18] þeir ætti, ok girntiz enskis framar. [Kenda ek þat[19] feðrum, at þeir kendi þat sonum sinum [at unna guði; kenda ek þat sonum, at þeir væri hlyðnir feðrum

1 [hafir enga speki *C.* 2 otruan *C.* 3 [sik vera þat sem *C.* 4 hlyda *C.* 5 Ramnes *C.* 6 [er voru fordum a Egiptalandi ok *C.* 7 [nidr i sia *C.* 8 [diofuls *C.* 9 [velldis þins *C.* 10 mętti *C.* 11 [upp at hefiaz *C.* 12 [sǫkkva i it nedra helviti *C.* 13 lærifǒður þins(!) *C.* 14 [*tilf.* *C.* 15 Jorsalaborg *C.* 16 [elskadi *C.* 17 audkyfingum *C.* 18 [af ovisum audęfum ne treystiz i þeim, helldr hefdi þeir visa van ok treystiz i miskunn guds. En þat kenda ek voludum, at þeir fagnadi i voladi sinu ok þackadi gudi, enn þeir yndi sliku, sem *C.* 19 [Þat talda ek fyrir *C.*

sinum ok møðrum[1] sinum ok ollum þrifsamligum[2] aminningum. Kenda ek þat fiareigondum ok farmonnum eða kaupmonnum, at þeir gylldi [vel skatta alla ok lôgskulldir allar[3]. Kenda ek þat konum, at þær [ynni bondum sinum[4] ok væri þeim hlyðnar; kenda ek þat bondum, at þeir ynni sinum konum ok sæi sva við saurlifi[5] við aðrar konur, sem þeir villdi sinar konur grandvarar[6]; þviat þat er karlmanni mislikar við oraðvanda konu sina, þa hefnir guð slikrar syndar oraðvondum[7] karlmanni. Þat kenda ek drottnum, at þeir væri høgir við þræla sina, en þat þrælum at þiona[8] vel drottnum sinum ok truliga sva sem guði. Þat kenda ek allri kristninni at gôfga einn guð truliga almatkan ok osyniligan. En su kenning er mer eigi af monnum gefin, helldr af guði Jesu Kristo ok dyrðar foður, [þeim er af himni mællti við mik þessum orðum[9]: „Far þu, en ek mun vera með þer lifs andi ok ollum þeim, er a mik trua, ok mun ek efla allt þat er þu gerir eða mælir."

28. Nero undraðiz tôlu þessa ok mællti við Petrum: „Hvat [røðir þu um tôlu þessa[10]?" Petrus svaraði: „Hvert orð er satt, er Pall mællti; þviat margir vetr eru nu liðnir, siðan ek tok rit af ollum byskupum, þeim er voru i Romaborgar velldi, ok sogðu allir [eitt um hans orð ok verk[11]. En þa er hann var ovinr laga Kristz, kallaði [rodd guðs hann af himni[12] ok kendi honum hit sanna, þviat hann var eigi fyrir ôfund ovinr varrar truar, helldr fyrir þvi[13] at hann vissi eigi hit sanna. Enn voru ok fyrir vara æfi villuspamenn ok villupostolar sva sem[14] Simon, ok gerðu i moti helgum bokum ok villdu glepia[15] hit sanna; en þessum manni Pali þotti nauðsyn at gera i gegn þeim, þviat hann framdi enga syslu aðra allt fra uppruna sinum, en hann rannsakaði takn guðs laga, ok skildiz honum af þvi at vera vinr hins sanna en ovinr flærðar. En af þvi at ovinatta hans var eigi af ôfund helldr af ast laganna, þa mællti sialfr hinn sanni af himnum við hann: Ek em hinn sanni, sa er þu [villt orøkia[16], lat af þu at gera i gegn mer, [þviat þu berz i moti vinum hins sanna[17]. En er hann

1 [hlydnir at vera fedginum *C.* 2 kenningum ok godum *tilf. C.* 3 [skatt ok landaura ok allar lôgsamligar skylldir *C.* 4 [elskadi bęndr sina *C.* 5 munudlifi *C.* 6 radvandar *C.* 7 ograndvorum *C.* 8 þeir þionadi *C.* 9 [En er drottinn vorr Jesus Kristr sendi mik til kenningar, þa mællti hann við mik *C.* 10 [segir þu, Petre *C.* 11 [mer slikt fra hans ordum ok verkum *C.* 12 [himnesk rôdd a hann *C.* 13 þat *C.* 14 þessi *tilf. C.* 15 nidr briota *C.* 16 [ofsękir *C.* 17 [*mgl. C.*

varð viss hins sanna, þa fyrirlet hann þat, er hann hafði aðr fylgt, ok tok at elska Krist, þann er hann hafði aðr hatat, þann er eilift lif er ollum þeim, er a hann trua, ok satt lios þeim, er guðs gotu ganga." Simon mællti: [„Skildu konungr! sambundit er rað þeira[1] i moti mer." [Nero spurði: „Hverr er hinn sanni?" Simon svaraði: „Ek em hann[2] enn sanni, en þessir setia rað i gegn mer." [Petrus mællti: „Engi er sannleikr i þer, helldr gerir þu ok mælir allt með lygi[3]." Nero mællti: „Hvat segir þu nu, Pall?" [Hann svaraði[3]: „[Sva er sem þu hafir heyrt mik mæla allt, þat er Petrus talaði[4], a einn veg skilium við baðir, þviat við truum a einn guð Jesum Kristum." Simon mællti: „Hyggr þu þat, konungr, at ek muna lengr þræta við menn þessa, er hug sinn reisa við[5] mer? [En þið skulut þat vita, Petr ok Pall[6], ef ek ma ekki her at ykkr gera, þa munum ver þar koma, at ek skal ykkr døma, [þviat ek mun vægia ykkr, unz ek kem i krapt minn[7]." Pall [svaraði: „Hyggr þu þat, Simon, at þu munir heðan heill komaz[8]?" Petr mællti: „Fyrir hvi hlær þu eigi at [þessum oramanni[9], er [leikinn er af diofli, ok hyggr, at hann muni leynaz mega." Simon mællti: „Ek mun vægia yckr, þar til er ek syni krapt minn." Paulus svaraði: „Hyggr þu, Simon, at þu munir heill heðan komaz." Petrus mællti: „Eigi mun Simon fyrr trua, at hann se eigi guð, en hann ser[10] krapt drottins Jesu Kristz." Simon mællti: „Þu hinn bezti konungr, tru þu eigi þessum monnum, þviat þeir eru eigi Gyðingar ok hafa þo skurðarskirn sem Gyðingar." Pall mællti: „Fyrr en við[11] vissum hit sanna, þa tokum við[11] likamliga skurðarskirn, en siðan er við sam hit sanna, þa [skirðumz við[12] skurðarskirn hiartans." Petr mællti við Simon: „Ef ill er skurðarskirn, fyrir hvi ertu þeiri skirðr?" Nero spurði: „Hefir Simon ok skurðarskirn?" Petr mællti: „Eigi matti hann annan veg meir svikia andir[13] manna, en hann liktiz Gyðingum ok syndi sik kenna guðs log." Nero mællti: „Sva syniz mer, Simon, sem þu ôfundir þessa menn, ok ser þu af þvi ovinr þeira, at ofund se a milli þin ok Kristz þeira, ok uggi ek,

1 [Samanbundit rad þessa tveggia mattu skilia *C.* 2 [En ek em *C.* 3 [*tilf. C.* 4 [Þat sem þu heyrðir af Petro, ętladu þat sem ek hafa þat mællt *C.* 5 i moti *C.* 6 [Enn męllti Simon vid postolana: „Hlydit þit nu" *C.* 7 [*mgl. C.* 8 [męllti: Se þu, konungr, hvilikar ognir hann bydr ockr *C.* 9 [manni þessum hofutęrum *C.* 10 [*saal. C*; sva er leikinn af diofli, at hann hyggr leynaz muni hann, en eigi mun hann trua, at eigi se hann guð, fyrr en hann reynir *A.* 11 ver *C.* 12 [skirum ver ok skirumz *C.* 13 salur *C.*

at þeir stigi yfir þik eða komi fari nôkkuru at þer.“ Simon mællti: „Svikinn ertu nu, konungr!“ Nero mællti: „Hvi[1] em ek svikinn? Þat segi ek, er ek se [a þer[2], at þu ert ovinr þeira Petrs ok Pals ok lærifoður þeira.“ Simon mællti: „Eigi er Kristr lærifaðir Pals.“ Paulus mællti: „Sa er Petrum lærði her i heimi, hann sialfr vitraðiz mer siðan ok lærði mik. En er Simon avitar oss um skurðarskirn, segi hann þa, hvi hann hefir sialfr skurðarskirn.“ Simon mællti: „Af hvi spyri þið mik þess?“ [Pall svaraði: „Sok er til þess, hvi við spyrium þess[3].“ Nero mællti: [„Hvat er nu Simon, þorir þu eigi at segia þeim þat, er þeir spyria[4]?“ Simon mællti: „A þeiri tið, er ek tok skurðarskirn, þa var hon boðin af guði.“ Postolarnir svôruðu: „Heyrðir þu nu, konungr, hvat Simon sagði. En ef goð er skurðarskirn, fyrir hvi [gaftu þat ôðrum at sok ok lezt vega þa menn, er skurðarskirn hôfðu[5]?“ Nero mællti: „Eigi ma ek ykkr enn vel trua ne ætla ykkr goða vera.“ Postolarnir svoruðu: „Engu mali skiptir[6] okkr, hvart þu ætlar okkr goða eða illa, en þat er nauðsyn, at fram komi þat, er lærifaðir okkarr het.“ Nero mællti: „[Eigi er vist, at ek vilia þat[7].“ Petr svaraði: „Þat mun verða, er Kristr vill, en eigi þat er þu villt.“ Simon mællti: „[Ser þu[8], konungr, at þessir menn svikia þik ok draga at þer vel.“ Nero mællti: „Þu hefir [eigi at fullu[9] synt mer, at þu ert[10] goðr.“ Simon mællti: „Undrumz ek þat, konungr, at þu skallt eigi trua sva môrgum iartegnum ok storum taknum, er ek synda þer.“ Nero svaraði: „Engum yðrum [mistrui ek at fullu[11], helldr svaraðu þvi, Simon, er ek mun spyria þik.“ Simon svaraði: „Nu þarf ek eigi at svara þer.“ Nero mællti: „Ek mun þik ok enskis virða, þviat ek hygg, at þu liugir allt, ok sva allir þer þrir, ok veit ek eigi, hverium yðrum ek skal trua, þviat þer synit allir hug yðarn ostaðfastan.“ Petrus mællti: „Einn guð boða ek, foður ok son ok helgan anda, skapara allra hluta, þann er gerði himin ok iorð ok sæ, ok er hann [allz drottinn ok eilifr[12] konungr, ok verðr eigi endir rikis hans.“ [Nero spurði: „Hverr er konungr ok drottinn?“ Paulus svaraði: „Grøðari allra þioða ok skapari[13].“ Simon mællti: „Ek em [hann sa, ek em hann sa[14]; en þat skulu þið vita, Petr ok Pall, at [ykkr mun eigi verða þat[15],

1 I hveriu *C.* 2 [*tilf. C.* 3 [*mgl. C.* 4 [Hvart hręðiz þu, Simon, at svara þeim? *C.* 5 [glatadir þu þeim er hana toku ok letz vega þa? *C.* 6 vardar *C.* 7 [Er vist at ek vil þat? *C.* 8 [Hvart ser þu eigi *C.* 9 [enn ok eigi *C.* 10 ser *C.* 11 [trui ek, ok engan ydvarn mistrui ek *C.* 12 [allra *C.* 13 [*tilf. C.* 14 [sa *C.* 15 [þit munut eigi þat fa *C.*

er þið vilit, ok mun ek eigi þiggia ykkr at pislarvattum." Postolar drottins svoruðu: „Verði þer alldri vel, hinn versti Simon, er fullr ert allrar velar[1]." Simon mællti: „Heyrðu Nero konungr, ok vit þat, at [þessir menn liuga, en[2] ek em sendr af himni. A morgun mun ek upp stiga til himna ok gera þa sæla, er mer trua, en syna þessum reiði mina, er nu þora at neita mer." Postolar svoruðu: „Okkr kallaði guð fyrir löngu til dyrðar, en þu ert nu kallaðr af diöfli [ok hrapar þu til helvizkra kvala[3]." Simon mællti: „Hlyð þu mer, goðr konungr! Skildu fra liði þinu þessa hina oðu menn, at ek mega þer hollr vera, þa er ek kem til foður mins a himnum[4]." Nero spurði: „Hversu ma ek þat reyna[5], at þu, Simon, farir a[6] himna?" Simon svaraði: „Lattu gera stopul hafan af triam storum, ok mun ek stiga upp i stopulinn; þa munu koma englar minir til min i lopti, þviat þeir megu eigi koma til min a iorðu með syndugum monnum." Nero sagði: „Sia vil ek þat, ef þu efnir þetta heit."

29. Þa let Nero gera stopul [hafan a viðum[7] velli, ok bað koma lyð allan ok rikismenn til þessa leiðmotz. En er [allir menn komu[8] þar annan dag, þa mællti Nero við postola drottins: „Nu mun reynt verða, hvarir satt segia." Postolarnir svoruðu: „Skiott mun þat reynt verða, en eigi munum við [honum glata, helldr drottinn Jesus Kristr, sa er Simon segiz vera[9]." Þa mællti Pall við Petrum: „Ek mun falla a kne til bønar ok biðia til guðs, en þu neyt velldis þins i gegn honum, ef þu ser hann nokkur odømi[10] gera." Þa fell Pall a kne til bønar, en Petrus leit i gegn Simoni ok mællti: „Ger þu þat, er þu hyggr, þviat nu nalgaz glatan þin, en dyrð var þroaz, þviat ek se nu Jesum Krist, ok kallar hann [okkr Pal[11]." Nero mællti: „Hvert munu þið fara gegn vilia minum?" Petrus svaraði: „Þangat er drottinn Jesus Kristr kallar okkr." Nero spurði: „[Hverr er drottinn yðvarr?" Petrus mællti: „Drottinn varr er Jesus Kristr, ok se ek hann nu ok hann kallar mik." Nero mællti[12]: „Ætli þið ok eigi til himins at fara?" Petrus mællti: „Þangat förum við, sem drottinn[13] kallar okkr." Simon mællti þa við Neronem: „Þegar er ek stig upp til himna, þa mun ek senda engla mina til þin ok lata þik koma til min [með veg[14]." Nero [bað hann sva gera[15].

1 ilzku *C.* 2 [*mgl. C.* 3 [til eilifra pisla *C.* 4 himna *C.* 5 vita *C.* 6 til *C.* 7 [storan a slettum *C.* 8 [lydrinn kom *C.* 9 [*saal. C*; með honum fara helldr til drottins Jesu Kristz konungsins eilifrar dyrðar *A* 10 undr *C.* 11 [mik ok Paulum *C.* 12 [*tilf. C.* 13 þeim likar er *C.* 14 [*mgl. C.* 15 [mællti: Giördu þat er þu mælir *C.*

Siðan gekk Simon upp i stopulinn, sva at allir sa, þeir er hia voru, ok retti hendrnar fra ser, ok hafði koronu á hofði ok [tok at fliuga[1] i loptinu. Þa mællti Nero konungr við Petrum: „Simon er sannsogull[2], en þið Pall erut lygnir.“ Petrus svaraði: „Nu muntu bratt reyna ok viss verða, at við erum sannir Kristz lærisveinar, en Simon er eigi Kristr, helldr er hann [magus ok villumaðr[3].“ Nero mællti: „Þorir þu enn at mæla i gegn honum, ok ser þu hann nu [fara til himna[4].“ Þa leit Petrus til Pals ok mællti: „Paule broðir, hefðu upp hofuð þitt ok sia.“ En er Pall [hof upp hofuð sitt[5] ok sa Simon fliuga, þa felldi hann tar ok mællti: „Hvat dvelr þu, Petr? Ger þu þat, er þu [hefir raðit[6], þviat drottinn Jesus Kristr kallar okkr.“ Nero brosti ok mællti: „Nu sia þessir, at þeir eru yfirstignir[7] ok munu nu øraz[8].“ Petr svaraði: „Nu skalltu reyna, at við erum eigi ørir.“ Pall mællti við Petrum: „Gerðu þat, er þu [tokt upp[9].“ Þa leit Petrus eptir Simoni ok mællti: „[Ærir fianda[10], þer er berit hann i lopti at svikia hiortu otrura manna, ek søri yðr fyrir guð skapara allra hluta ok fyrir Jesum Kristum, er a þriðia degi reis upp af dauða, at þer latit Simon nu þegar lausan ok berit hann eigi lengra.“ Þa fell Simon niðr a stræti þat, er kallat er Sacra Via, a fiora hellusteina[11], ok slitnaði hann i sundr i fiora hluti. En þeir steinar[12] standa enn til sigrmerkis[13] postola drottins allt til þessa dags. Þa let Nero taka [þa Petrum ok Paulum ok setia i bond, en hann let vandliga varðveita hræ Simonar[14] ok vænti upprisu hans a þriðia degi. Petrus mællti: „Eigi mun hann upp risa, þviat hann er sannliga[15] dauðr ok dømdr til eilifra kvala.“ Nero spurði: „Hverr lofaði þer at gera gløp þenna?“ Petrus svaraði: „Præta hans sialfs; en ef þu villt rett virða[16], þa er honum mikit vilnat[17] i þvi, er hann forz fyrr en hann kømi fram sva mikilli[18] guðlastan til øxlingar kvala sinna.“ Nero mællti: „Þið gerðut hug minn ahyggiufullan, af þvi skal deyða ykkr illum dauða.“ Petrus mællti: „Þat mun verða, er okkr er heitit, en eigi þat er þu villt.“

30. Þa[19] let Nero setia Petrum i myrkvastofu. En a þeiri

1 [flo *C.* 2 sannmall *C.* 3 [fiolkunnigr ok lygimadr *C.* 4 [til himins stiga *C.* 5 [leit upp *C.* 6 [tokt til *C.* 7 yfirkomnir *C.* 8 ędraz eda ęraz *C.* 9 [hefir radit *C.* 10 [Englar fiandans *C.* 11 steina *C.* 12 hellusteinar *C.* 13 sigrmarks *C.* 14 [postolana ok binda, en hann baud, at hrę Simonis skylldi vandliga vardveita *C.* 15 *saal C*; andliga *A.* 16 skilia *C.* 17 veitt *C.* 18 illzku ok *tilf.* *C.* 19 Eptir þetta *C.*

nottu komu kristnir menn til hans ok baðu hann forða ser ok fara i braut or borginni. Petrus hræddiz eigi pislir, helldr let hann at bøn lyðsins ok gerðiz[1] braut at fara. En er hann kom til borgarhliðs, þa sa hann drottin Jesum Krist koma i moti ser. Hann laut honum ok mællti: „Hvert ferr þu. drottinn?“ En Jesus svaraði: „Fylg þu mer, þviat ek fer i Romaborg at krossfestaz i annat sinn.“ Þa skildi Petrus, at drottinn mællti þetta um pisl hans, ok hvarf hann aptr i borgina, ok var hann þegar tekinn af liðsmonnum[2] konungs ok leiddr fyrir domstol hans. Nero mællti við Agrippam greifa: „Nauðsyn er oss at glata þessum otruum monnum, af þvi lattu þa beria [i hel[3] með iarnsvipum [ok glata ollum þeim, er þess kyns menn eru[4].“ Agrippa greifi svaraði: „Eigi er þeim sa dauði makligr, er þu byðr, þviat Paulus [ma kallaz[5] saklauss, en Petrus er sekr bæði manndraps ok otruar.“ Nero spurði, [hveriar helfarir þeir skylldu hafa[6]. Greifinn svaraði: „Þat syniz mer rett, at Pall se hoggvinn fyrir aftru[7] sina, þa er hann sannar með Petro, en [þu latir Petrum krossfesta[8] fyrir manndrap, er hann glataði Simoni.“ Nero mællti, at sva skylldi vera[, sem hann dømdi. Pall mællti: „Skamma stund mun ek pindr vera, en siðan lifa æ ok æ með Kristi konungi minum. En til þess at þu vitir, at dauði ok lif þionar drottni minum Jesu, þa mun ek synaz þer eptir dauðann ok andlat mitt, at ek em lifandi, ok syna þat. at ek ber sigr af þer, en þu eigi af mer.“ Nero svaraði: „Leiðit hann a braut sem skiotast ok gerit hofði skemra, at hann viti, at ek em sa konungr, sem raða skal lifi hans.“ Siðan var Pall leiddr a braut. En er konungr fra, at drap hans dvaldiz, þa sendi hann hirðmenn sina tva Peregaritem ok Partimium. En er þeir komu þar, þa heyrðu þeir Pal telia um matt Kristz fyrir lyðnum. En er Pall sa þessa drengi, þa mællti hann við þa: „Komit hingat, synir, ok truit a guð, at andir ykkrar megi hialpaz, a þann guð, er mik kveikti til eilifs lifs sva sem alla retttruandi menn.“ Þeir svoruðu: „Við verðum fyrst at segia konungi fra dvolun lifs þins. En þu bið fyrir okkr, at við naim þeiri tru ok skirn, er þu boðar.“ Pall svaraði: „Komi þið þa ok til leiðis mins, ok munu þið þar finna þa Lukam ok Titum lærisveina mina, ok munu þeir duga ykkr[9].“

1 ętladi i *C.* 2 monnum *C.* 3 [til dauds *C.* 4 [*mgl. C.* 5 [syniz mer *C.* 6 [hverium dauda skulu þeir deyia? *C.* 7 otru *C.* 8 [Petrus se krossfestr *C.* 9 [. Þa voru þeir Petrus ok Paulus leiddir fra ǫgliti Neronis *C.*

31. [1] Siðan toku riddarar i hendr Pali ok leiddu hann til hoggs. En þa varð a gotu hans ein gôfug kona ok siðsom, en hon het Plautilla. Pall mællti við hana: „Liaðu mer duk þinn, kona, at binda fyrir andlit mer, er mik skal hoggva, en ek mun selia þer dukinn, er ek hefi hafðan, sem ek þarf.“ Þa selldi Plautilla honum dukinn. En þeir er Pal leiddu til hoggs, hlogu at henni ok kvaðu hana ekki mundu hafa klæðis sins goðs. Plautilla svaraði: „Eigi mun dukrinn fyrirfaraz, her mun ek biða, unz hann kemr mer til handa.“ Þa var Pall leiddr a stræti þat, er kallat er Via Ostensis, ok hoggvinn þar með sverði, sva at þegar skildiz hofuðit við bolinn, ok neindi hofuðit nafn drottins a hebreska tungu, en or sarum hans þotti helldr miolk renna en bloð. En er þeir villdu taka dukinn, þa hvarf hann or hondum þeira. Siðan kom[1] lios mikit yfir likit, sva at hinir heiðnu hurfu i braut ok foru heim a leið. En er þeir fundu Plautillam, þa spurðu þeir hana i haðsemi, hvar dukr hennar væri, er Pall hefði henni førðan. Plautilla svaraði: „Her er dukrinn, þviat hann kom með otali engla ok førði mer, sem hann het mer, ok mællti: þu beindir fyrir mer, Plautilla, her a iorðu, en ek mun af bragði beina for þina til himna.“ Siðan tok hon duk sinn or serk ser ok syndi þeim. En þeir urðu okveða við, er þeir sa dukinn bloðgan, ok kendu, at sa var hinn sami, sem Pall hafði haft, ok foru siðan skyndiliga heim at segia konungi þau tiðindi, er gerz hôfðu.

32. En er Petr var leiddr til kross, þa mællti hann sva: „Drottinn minn Jesus Kristr, þa er hann kom hingat i heim, þa var hann a rettum krossi pindr. En hann kallar mik til himins af iorðu, af þvi skal ek horfa hofði til iarðar en fotum til himins a krossinum, at ek em eigi verðr at deyia sem drottinn minn.“ Þa

1 *Cap. 31 lyder i C saaledes:* Enn er Pall postoli var til hôgs leiddr, þa var a gôtu hans ein gofug husfru ok sidsaum, enn hon het Plautilla. Postolinn męllti vid hana: „Liadu mer duk þinn at binda fyrir ôgu mer, þa er ek em hôggvin, enn ek (mun) fęra þer dukinn, þa er ek hefi haft.“ Enn þeir menn, sem Paulum leiddu til hôggs, hlogu at henni ok męlltu: „Hvi tapar þu, kona, duk þinum sva godum?“ Hon svaradi: „Eigi tyni ek honum, helldr mun ek her bida, til þess er hann kemr mer til handa.“ Þa var enn sęli Pall hôggvin, ok syndiz miolk renna or sari hans. Enn er þeir villdu taka dukin, þa hvarf hann or hondum þeim. Sidan fundu þeir Plautillam ok męlltu vid hana med hádi: „Hvar er nu dukr þinn, er Paulus het at fęra þer?“ Hon svaradi: „Her hefi ek dukinn, þviat hann kom sialfr, sva sem hann het.“ Þa tok hon or serk ser blodgan ok syndi þeim. Enn þeir urdu ottafullir, er þeir sa dukin blodgan ok kendu.

sneru þeir krossi hans, ok horfðu hendr hans niðr en føtr upp. En þa kom þangat mikill fioldi kristins lyðs, ok bolvoðu Nero konungi, en sumir villdu vega hann. En Petrus bannaði þeim þat ok mællti: „Hepti þer, synir, eigi for mina, þviat føtr minir ganga nu himneska gotu. Eigi skulu þer ogleðiaz, fagni þer helldr með mer, þviat ek mun taka i dag laun erfiðis mins ok bua rum yðart a himnum. Su er osamvirðilig miskunn, er mer er veitt i samvistu krossins, þviat nu em ek samtengdr guði i þessu astarbandi, at ek mun alldri við hann skiliaz, er ek em festr a hans sigrmark, þviat þetta er lifstre, þat er Jesus Kristr dro til sin alla hluti, þa er hann var hafðr a þat, ok leysti allan heim fra eilifum dauða. En Romaborgarmenn, þer er a Krist truit ok af honum einum væntit allrar hialpar ok miskunnar, minniz þer ok a hans þolinmøði ok huggøði, hve margar iartegnir hann syndi yðr fyrir minar bønir. Biði þer ok þa, unz hann kemr i enda heimsins ok gelldr hverium eptir verðleika. Drottinn minn hefir yðr þat synt i dag i piningu minni, er hann mællti fyrrmeirr, at eigi væri lærisveinn framar en lærifaðir ne þræll gofgari en drottinn hans. Nu er mer vegsamligt at deyia a pislarmarki mins drottins ok lærifoður, ok ma ek eigi framar beiða en likiaz drottni minum i piningu“ Þa mællti hinn sæli Petrus þessum orðum: „Þer geri ek þakkir, drottinn minn Jesus Kristr, sonr guðs lifanda, eigi at eins með orðum helldr ok með andanum, þeim er þik elskar ok við þik mælir ok þik biðr ok a þer helldr, ok þik ma skilia ok þik ser; þu ert mer ørinn til allra hluta, sva at ek þarf enskis annars en þinnar miskunnar. En þess bið ek þik, drottinn, at þu gefir þessum monnum þa huggunarsyn, at þeir siai þann fagnað, er mer er veittr i dag.“ En er hann hafði þetta mællt, þa gafz þeim, er gretu pining hans, su huggun, at þeir sa engla með biortum koronum uppi a krossinum ok rettsnuinn krossinn, ok hallda bok fyrir Petri, þeiri er Kristr hafði þeim sellt; en af þeiri bok syndiz þeim hann hvert orð lesa, er hann mællti Þa urðu þeir sva fegnir allir kristnir menn, er þetta sa, at allan hryggleik tok af þeim, en heiðnir menn hurfu braut fyrir guðs krapti. Þa sa Petrus, at margir voru huggaðir af hans dyrð ok þakkaði guði þat, er þeim var veitt, ok mællti: „Þakkir geri ek þer, drottinn, goðr hirðir, at sauðir þinir, er þu selldir mer at geyma, skulu nu fagna með mer. En nu fel ek þa þer a hendi, ok varðveittu þa ok samna þeim til þins huss, þviat þu ert oss ollum eilif gnott, þer se dyrð um alldir allda.“

En er allir sogðu Amen, þa andadiz hinn sæli Petrus postoli hofðingi annarra postola, vegsamaðr af guði sva framarliga, at hann var a krossi pindr sem sialfr drottinn, þa er hann leysti allan heim fra eilifum piningum[1].

33 En Marcellus, sa er skilit hafði við Simonem magum ok fylgði Petro, hann tok lik postolans af krossinum, sva at hann bað eigi leyfis konunginn. Þa synduz nokkurir menn helgir, þeir er komnir letuz fra Jorsolum, þeir voru at með Marcello at þiona likinu postolans ok førðu til staðar þess er heitir Vatikanus ok smurðu dyrligum smyrslum ok logðu i steinþro. Siðan mælltu hinir nykomnu menn við lyðinn: „Þer eigit at fagna ok glaðir vera, þviat þer hafit heyrt formæli hinna øztu postola drottins Jesu Kristz. En þat skulu þer vita, at hinn versti konungr Nero mun eigi lengi lifa ne fagna vigi postolanna, ok mun hann bratt ræntr vera riki sinu.“ Þa var ok sva komit oþokkasælld konungs við alla Romaborgarmenn, at þeir attu þing ok urðu a þat sattir at taka konunginn ok festa i stagl ok beria unz hann døi. Þat var ok a þeim degi, er postolar guðs foru af þessum heimi til guðs, at Pall kom inn i holl konungs at loknum dyrum ok stoð fyrir honum ok mællti: „Sia þu nu, konungr, at Pall er her kominn,

1 *Capp. 32, 33 og 34 lyde i C saaledes:* Enn er hinn sęli Petrus postoli var til kross leiddr, þa męllti hann sva: „Drottinn min Jesus Kristr, þa er hann kom hingat i heim af himni, var hann a rettum krossi pindr. Enn hann kallar mik af iórdu til himins. Af þvi skal ek horfa hôfdi til iardar enn fotum til himins a krossinum, at ek em eigi verdr at deyia sva horfandi a krossi sem drottinn min.“ Þa sneru þeir krossinum. Þa kom otal lyds þangat ok bolvadi Neroni, ok vildu sumir drepa hann. Enn Petrus bannadi þeim þat ok męllti: „Synir minir, talmit eigi fôr mina þviat fętr minir ganga nu himneska gôtu. Eigi skulut er ogglediaz, fagnit þer helldr med mer, þviat ek mun i dag taka avôxt erfidis mins.“ Enn er hann hafdi þetta męllt, þa kalladi hann til guds ok męllti sva: „Þackir geri ok þer, godr hirdir, þviat saudir þinir fagna med mer, þeir sem þu selldir mer. Enn ek bid, at þeir taki hlut miskunnar med mer. Þer a hendi fel ek saudi þa sem þu selldir mer, at þeir viti mik enn vera ser at hialp, sva sem þeir vita, at þu vart mer at hialp, þa er ek vardveitta hiôrd þina.“ Enn þa andadiz hann, er hann hafdi þetta męllt Þa vitruduz þar helgir menn, þeir sem þar hôfdu eigi senir verit fyrr, ok letuz vera komnir or H(i)erusalem. Þeir toku likam ens sęla Petri postola ok grofu i stad þeim, er Vaticanus heitir. At þessu verki med þeim var madr sa gôfugr, er Marcellus het, sem fyrr var nefndr. Enn þeir menn er komnir voru męlltu vid lydin: „Glediz þer ok fagnit, þviat þer namut at eiga ydr hialparmenn ena dyruztu vini drottins Jesus Kristz. Enn

ok em ek nu hirðmaðr hins eilifa konungs, ok mattu nu trua, er þu ser, at ek em eigi dauðr, helldr lifi ek nu með guði minum. En þu, vesæll maðr, att nu skamt eptir olifat ok (munt) fara til eilifra kvala, þviat þu hefir marga goða menn latit vega ok gert margar odaðir aðrar.“ En er hann hafði þetta mællt, þa hvarf hann þegar. En við allt saman þetta, frett þessa ok vitrun, þa varð hann þegar felmsfullr ok vissi eigi, hvat hann skylldi at hafaz, ok hliop i braut fra ollu riki sinu ok varð at giallti; ok voru þeir menn, er siðast sa til, at dyr rifu hann i sundr.

34. En þessir tveir hofðingiar ok postolar Petr ok Pall voru pindir a hinu siaunda ari hins fiorða tigar eptir uppstigning drottins. En er Grikkir villdu hafa a braut með ser likama þeira til austrlanda, þa gerðiz landskialfti mikill, ok runnu eptir þeim Romaborgarmenn ok gripu þa hondum i þeim stað, er Katakumbas heitir a Appia gotu a hinni þriðiu milu fra borginni. Ok voru helgir domar þeira þar varðveittir .iii. misseri, unz sa umbuningr var buinn, er þeir villdu hafa lata. Siðan var likami Petrs førðr i þann stað, sem fyrir ondverðu var grafinn, þat heitir Vatekanus, ok gofgar þann stað allt kristit folk En likami Pals var førðr a Ostensis gotu, tvær milur fra borginni, þar sem hann var hoggvinn. En i hvarumtveggia þessarra staða geraz otal iarteigna allt til þessa dags. Biðium nu einkannliga allzvalldanda guð, sa er þessum sinum tveimr postolum ok ollum oðrum gaf þat valld at leysa ok binda a iorðu, at ver mættim af heyrðu þeira truarinnar eptirdømi þeira fotsporum eptir fylgia i lifi ok

þat skulut er vita, at þessi en versti keisari Nero mun eigi lengi hallda riki eptir dauda postola guds.“ Þess var ok eigi langt at bida, at Nero vard fyrir hatri lidsmanna sinna ok allz lyds, sva at menn urdu a þat samrada at binda hann ok beria stǒngum. Enn er hann vard varr vid þetta, þa kom hrezla mikil yfir hann, ok flydi. sva at hann fannz alldri sidan. En þeir menn voru, er þat sǒgdu, at hann villtiz a vidum ok fęriz af hungri ok kulda, ok rifi vargar hrę hans. Enn er Girkir villdu a brott taka likama postolanna ok hafa med ser til austrlanda, þa gerdiz landskialpti mikill, ok foru a mot þeim Romaborgarmenn i þeim stad, er kalladr er Catacumbas, þriar milur fra Romaborg a gǒtu þeiri, er Appia heitir. I þeim stad ero vardveittir likamir þeira postolanna .iiii. vetr ok .vii. manadi, ok sidan voru þar kirkiur giǒrvar ok buit um likamina med dyrd ok veg ok guds lofi. Enn þar verda margar iarteinir, ok mega menn þar bęnir geta allt til þessa dags af drottni vorum Jesu Kristo, þeim er med fedr ok helgum anda lifir ok rikir einn gud i þrenningu um allar alldir. Amen.

dauða, með lifandi tru at stunda[1] til guðs ok fyrir hans nað ok verðugleika oðlaz syndanna fyrirgefning ok upprisu eilifs lifs fyrir Jesum Kristum varn drottin. Amen.

Fragmenter.

. . . . manna.

17. Siþan gerþi Petrus fǫr braut af Jorsalalande, þviat þa toc at vaxa ofriþr viþ cristna menn, oc foro aller postolar braut or Jorsolom til ymissa landa, sva sem heilagr ande kendi þeim. En þa voro .iii. vetr liþner fra upstigningo drottens[2]. Þa for Petrus til Anþekio oc toc þar byscopsdom þann dag, es nu er heilagr latinn .xx. nottom post m°(!) messo, oc var hann at þeim stoli .vii. vetr. Siþan fór hann of .v. storherot a Griclande at kenna monnom retta tru, Pontum, Galaþiam, Cappadociam, Asiam oc Biþiniam. En er hann com i borg þa es Tripolis heiter, þa ferr hann til husa þess manz, er Maron hét, þviat honom var þar vel fallit at mela firer monnom. Þa tóc at driva þingat fiølþi manna, sem strǫmr stǫþi. En hann stígr a steinveg nøcqern oc talþi firer monnom tru oc of siþseme rétta. Þeir menn voro þar nøcqerer, er qvalþer voro af diǫflom oc fello til iarþar, es þeir heyrþo tǫlo postolans, oc melto ener ohreino andar firer munn þeira oc boþo, at hann reki þa eigi a braut a þeim dege. En Petr þecti þa oc baþ þa fara, sem scioter være þeir. Oc fóro þeir þegar a braut. En mennener urþo þegar heiler a enni s(a)umo stundo. En er þetta gerþesc, þa boþo marger siuker menn Petr, at hann gęfi þeim heilso. En sia var kenning hans oc tala: „Lovaþr se [almattegr goþ[3], sa er øllom mønnom vill miscunn veita oc ǫllom hialpa, sa er son sinn [drotten varn[4] Jesum Cristum sende hingat i heim at kenna ǫss lifs kenningar. A hann scolo aller trua, at hann er goþs sǫnr, sameilifr feþr sinom

1 standa *Cd.* 2 domini *Cd.* 3 [omnipotens deus *Cd.* 4 [dominum nostrum *Cd.*

oc iafn i ǫllom crafti, getinn af feþr firer allar tiþer eilifliga. En a varri ęfe tóc hann licamligt øþli oc gerþisc maþr oc lét berasc fra meyio. Hann var her i heime oc kendi ǫllom gøto til himenrikes oc braut allar torføror a þeiri leiþ, þa er hann sialfr[1] synþa laus tóc licamligan dauþa a sic oc ste iver andar dauþa várn meþ licams dauþa sinom. Hann gaf oc ǫllom eilift lif oc eilifa sęlo i upriso sinni, þeim er a hann trua oc honom þiona. En ér Griker, es spacaster manna ero callaþer i øllom heime, hvggit at ér vandliga at þvi, es ec męli, oc sét at glikendom, hvart scynsamligra er, at gaufga goþ þann er alla scepno hefer scapat oc sva er miscunnsamr, at hann dó sialfr[1] til lifs scepno sinni, eþa at gøfga griot oc malm eþa tre, þat er ér sialfer[2] gerit meþ hondom yþr, licneski vándra manna. Hvat cømr þeim speki i hald,· es slict ętla goþ vera, þviat goþ er almattegr[3] oc alz orcandi oc ollo styrandi. En þetta es ér callit goþ, er ovita ero oc omala, dauf oc sionlaus, oc ma hvergi hrøra sic oc eigi sér braut coma or eldi, ef þeim es þingat castat. Þetta męli ec eigi firer þvi, at ér mynit nu vilia slica villo fága, heldr firer þvi at ér hafnit sem mest þeim vanþa trunnar, es frændr yþrer kendo yþr i øsco, þviat morgom es traut at hafna venio sinni oc frænda sinna. En sva er syndrleit trua Cristz oc scurþgoþanna, at engi er verþr at bera cristins[4] manz namn, [nema hann firerlati[5] áþr alla gøfgon viþ scurþgoþ[6]. En sa er eigi vill trua þvisa af orþa scynseme[7], þa gaf Cristr mér oc ǫss ǫllom postolom sinom þat veldi, at vér męttem gera alzcyns iarteiner i hans nafni, at þeir tryþi af iarteinom þvi, er þeir truþo [eigi af orþom[8]; þvi em ec buinn [i namne drottens mins Jesu Cristz[9] at leggia hendr iver siuca menn oc grøþa þa, at trua yþur megi magnasc, svát engi ife se efter ennar forno villo. Eigi viliom vér yþr miøc saca, þót ér ętlaþit þat vel vera, er frændr yþrer gaufguþo, meþan ér vissot eigi annat sannara, en þat er hveriom afallzdómr at trua eigi eno sanna, ef hann naer at heýra. Þvi mun hverr annat tveggia batna eþa versna [viþ helgar[10] kenningar, at sumer leggia óst á, en sumer abbasc viþ þat at eins, er þeir verþa avitaþer of gløpi sina. Sva sem þa es [drottenn varr talþe firer Gyþingom[11], at sumer hlydo [orþom hans[12], en sumer stygþosc viþ hann oc

1 ipse Cd. 2 ipsi Cd. 3 mnipoteus Cd. 4 x^i Cd 5 [nisi relinquat Cd. 6 idola Cd. 7 ratione Cd. 8 [non de verbis Cd 9 [in nomine domini mei Jesu Cristi Cd. 10 [ad sanctas Cd. 11 [dominus noster talþe pro Judeis Cd. 12 [verbis eius Cd.

reþo umb hann fiǫrróþom." En er Petr hafþe loket tølonni, þa efndi hann heit sit viþ ena siuco menn oc baþ firer þeim, oc toco þeir þegar heilso sina. Siþan fór Petrus a braut ór Tripolis til Anþekio.

18. En er hann com i ey þa es Anþaradum heiter, þa com hann i hus þat es i myndom var gert. Þar sa hann stolpa þa es gerver voro ór glere. En er hann leit a smiþi þetta oc fǫronautar hans, þa só þeir kono necqeria standa úti firir durom, oc baþ hon þá menn giavar, er þar gengo ut eþa inn. Petrus leit viþ henne oc spurþe, hvat henne vęre þess at meine, es hon vann [eigi heldr[1] til atvinno sér en biþia aþra. En hon blés viþ oc svaraþe: [Vęre sva vel[2] at ec hefþa hendr minar heilar oc mętta ec vinna. En nu er þvi verr, at eki er afl i, þviat þęr ero allar þornaþar, oc er nęr eki [efter nema[3] litr .i." Þa tecr Petr til[4] handa hennar oc þreivaþi umb, oc varþ hon þegar heil. En sia kona var moþer Clemens lerisveins Petrs, oc var hon øllom mønnom cunn i þeim staþ En þa er þeir voro buner til brautfarar, þa męlti konan viþ Clemens son sinn: „Þat vilda ec, þu inn bazti sønr, at launat være kono þeiri es mer veiti gisting, þviat hon er kararmaþr oc þarf miøc yþvar." En er Petr heyrþi þetta, þa varþ hann feginn goþgirni hennar oc melte, at gera scyldi efter enni siuco kono oc bera hana þingat. En er hon var þingat comen, þa var hon niþr lagit i rekio sinni i miþiom floki manna. Þa melte Petrus, svát aller heyrþo: „Ef ec em retr kennande saþrar tru, þa risi kona sia heil up i namni Jesu Cristi sonar goþs, til þess at trua þessa manna styrk(isc), es her ero nú stader, at þeir viti oc true, at sa .i. er goþ, es scapaþe himen oc iorþ" En þegar es Petr hafþi þetta melt, þa reis konan heil up oc fell til fota Petro oc cysti føtr hans, oc sva aller frændr hennar oc viner, oc lovoþo goþ.

19. Siþan fór Petr til gestascala, þviat þa var framorþit. En husbuande, sa er firer scalanom reþ, melte viþ Petr: „Þat er ofallit, at þu sva heilagr maþr byggver oitarlect hus, þar er ec hevi alt ørit at fa þer oc fauronautom þinom bøþi mat oc clęþi." En er Petr talþi viþ at fara heim meþ honom, þa com þar husfreyia meþ sonom sinom oc boþo Petar, oc fello til fóta honom, at hann scylde þar vera meþ þeim. En eigi hét hann þeim áþr dotter[5] hennar com, su er marga vetr hafþi diofulóþ verit, oc var lucþ i

1 [non sed *Cd.* 2 [Utinam *Cd.* 3 [post nisi *Cd.* 4 tiþ *Cd.* 5 þeirar *tilf. Cd., men underprikket som Tegn paa at det skal udgaa.*

litlom clefa oc fiøtroþ ramliga. En þa var hon laus orþin, svát hon mátti braut comasc, en þo hafþi hon meþ sér þar fiotrana, oc voro hendr hennar eigi lausar. Hon fell þegar til fóta Petari, es hon com þar, oc melte: „Rét er þat, drottenn [1] minn, at þu halder i dag meþ ǫss heilsoføgnot minn oc styggver eigi føþor minn oc moþor.“ En Petr spurþi, hvi þat gegndi, es hon melte, eþa af hvi fiøtrar þeir være a henne. En frændr hennar undroþosc, hvi sęta myndi, oc urþo sva fegner, at þeir mótto eigi orþi up coma at segia postolanom þat er hann spurþe. En þeir menn aþrer er þar voro svoroþo honom: „Sia kona misti vit sins, þa er hon var .vii. vetra gømul, oc hever ør verit ofvalt siþan, en nu er hon meirr en .xx. Hon var sva oþ, at engi maþr matti henne nęr coma, þviat hon beit oc barþi til oc reif clęþi af sér eþa af øþrom, ef hon matti na. Marga menn meide hon oc veiti sumom aldrtila, áþr hon yrþi bunden, þviat sá diofull qvalþi hana, es hana gerþi hveriom carlmanne styrekri. En sa inn same fiande oaþisc þegar, es þu comt i nond, oc fløþi fra henne, oc varþ hon heil. Dyrren lucosc up siolf, oc com hon oc fell til fota þer, oc biþia nu aller, at þu þigger beina at henne. Petr mátti þa eigi viþ dyliasc, nema af hans verþleic var męrin laus orþin oc fengit heilso sina. Oc þa hann gisting oc allan beina at føþor hennar. Siþ(an) fór hann unz hann com heim til stolsins i Anþekio. En i fǫr þessi hafþi hann veret .ii. vetr.

20. Þa spurþesc til Simonar ins illa, at hann var comenn i Rumaborg oc efldi sva miøc villo sina, at marger truþo a hann oc hugþo, at hann være goþ. En hvervetna var kenning Simonar scaþsamlig, en allra flęrþsamlegost i Rumaborg, þviat þar voro flester høfþingiar oc gøfgaster, oc þótti viþ þvi buit, ef keiserenn tøki viþ villo hans, at øll heimsbygþ mynde nęst trua a hann. Þvi [2] var þat raþ allra cristinna manna, at Pétr føri til Rumaborgar oc gingi a mót Simoni oc eyde villo hans, oc þótti þat maclegast, at inn øzte høfþingi kirkionnar [3] gingi a mót høfþingia villomanna. Petr reþsc i fǫr þa, oc fylgþe honom Marcus goþspiallascald oc Clemens, es siþan var pafe, oc Apollinaris byscop oc marger aþrer høfþingiar oc cristner menn, þeir es honom þionuþo. Þa var Claudius keisere, es Petr com i Rumaborg. Þa voro .xii. vetr liþner fra upstigningo drottens [4] oc .xii. nottom meirr efter iol þat es hann com i borgena. Hann gec fyrstil(!)

1 dominus *Cd.* 2 þ't *d. e.* þviat *Cd.* 3 ecclesie *Cd.* 4 domini *Cd.*

fundar viþ Gyþinga oc sagþe, at hann var Gyþingr at cyni, oc qvazk firer astar sacar brøþra sinna þingat coma. En er þeir rødosc viþ miøc marga daga, þa gat Petr firer þeim hingatcomo [drottens vars [1] oc talþi firer þeim, at hann være sønr goþs oc sagþe þeim margar iarteiner hans. En marger hlydo kenningo Petrs oc gerþo iþron firer villo sina oc toco scirn, oc eigi at eins [Gyþingar heldr [2] marger oc Rumaborgar menn truþo a Cristum oc leto scirasc af kenningo postolans. Þa toc bratt at vaxa fiolþi cristinna manna, oc voro aller(!) forcunna(!) at heyra orþ goþs. Þa boþo þeir Marcum, at hann gerþi goþspiall, sva sem Petr hafþi honom firer sagt, þviat postolenn mátti eigi tǫmasc til fra kenningom viþ menn eþa fra bønom sinom. En Marcus gerþi þat, es hann var be . . . .

. . . .

[3] Nazareþ a Gyþingalandi, su er ǫss es avalt gagnstaþleg, en or þeiri borg es lerifaþer þeira. Keiserenn melte viþ Simon: „Ef þu goþ leiþretter alla menn, firer hvi hatar þu þessa?“ Simon svaraþe: „Þesser menn tøldo alt Gyþinga folc, til þess at eigi tryþi þeir mer.“ Nero melte viþ Petrum: „Firer hvi eroþ er otruer eþa cyn yþvart?“ Petrus svaraþe oc melte viþ Simon: „Þot þu mętter alla aþra of tęla, þa mondo eigi mic of sýcqva, þviat firer mic callaþi goþ fra villo þa er þu hafþer svikit. En (er) þu hever reynt fyrr, at þu mátt eigi vega sigr a mer, þa undromc ec þat nu, af hvi þu hrosar þer i auglite konongs, oc ętlar at þu myner stiga yfer lerisveina Cristz meþ fiolkyngi þinne.“ Nero melte: „Hvat er Cristus?“ Petrus svaraþe: „Cristus es sonr goþs, sa er Simon þykisc vera, oc segisc þar goþr, es hann er illr oc viþr diofuls verc. En ef þu vill vita, konongr, þa hluti es of Cristum gerþosc a Gyþingalande, þa tacþo rit þat es Pilatus iarl sendi Claudio, oc mattu þa vita it sanna.“ Þa let Nero taca ritiþ oc lesa firer ser. En þessi orþ voro a riteno:

Pilatus iarl sender q. Claudio oc meler sva. Firer scǫmo barsc sa hlutr at, es ver reyndom sialfer, at Gyþingar firerdømþu sic sialfer oc cynsmenn sina af aufund sinne. Þviat goþ þeira af himne hét feþrom þeira, at hann møndi senda son sinn, þann er vera møndi kongr þeira, oc var þeim heitet, at hann møndi fra meyio berasc. En er þeir só hann gefa syn blindom, en heilso licþrom oc lif dauþom, oc reka diofla fra oþom oc ganga þurrom føte of sé, oc stoþva vind oc gera margar iarteiner aþrar, svat

[1] [domini nostri *Cd.* [2] [Judei sed *Cd.* [3] *Jvf. ovenfor S. 186.*

flestr Gyþinga lyþr callaþi hann son goþs, þa fyldosc høfþingiar kennimanna oc Gyþinga aufundar i gegn honom, oc toco hann oc seldo mer oc saugþo hann fiolcungan vera oc gagnstaþligan løgom þeira. En ec truþa lygi þeira, oc let ec beria hann oc døma of hann at vilia þeira. En þeir crossfesto hann oc grofo hann oc setto varþhalzmenn iver leiþe hans. En hann reis up a enom þriþia degi En sva mikil var illzca Gyþinga, at þeir gofo fe varþhallzmonnom, til þess at þeir scyldi þat segia, at lerisveinar hans tøki a braut licama hans En þot þeir tøki viþ feno, þa motto þeir eigi þegia ifer þvi es þar geiþesc, þviat þeir søgþo seþ hafa hann uprisa, oc sva þat at þeir hautþo teket fe af Gyþingom. En ec reit þetta, qvad Filatus, til þess at engi scylde trua lygi Gyþinga, þot þeir segþi annan veg.

26. En er rit þetta var leset firer Nerone, þa melte hann: „Segþu mer, Petar, ef þetta er sva sem her er fra sagt?“ Petrus svaraþe: „Sva er, konongr, eigi lyg ec at þer. En Simon sia es fullr lyge oc flęrþar oc ętlar sic goþ vera, þar er hann es maþr. En Cristus es bøþi goþ oc maþr, oc toc hann til þess eilifan manndom a godom sinn, at hann léti sér soma at hialpa monnom. En sia Simon er maþr oc hever dioful þann meþ sér, es monnom vill mein gera.“ Simon męlte: „Undromc ec þat, konongr, es þu scalt necqvers virþa orþ þessa mannz ens ovitra oc ens lygnasta fiskimannz oc oitarligr es at buninge oc at cyne oc at męlsco oc at allri atferþ. En ec mon eigi lengi sitia honom þessa meingerþ, oc mon ec bioþa englom minom oc hemna mín.“ Petrus svaraþe: „Eigi mon ec hræþasc engla þína, en þeir muno hræþasc i crafte [drottens mins[1] Jesu Cristi.“ Nero melte: „Fir hvi hręþisc þu eigi, Petarr, Simonem. es meþ tócnom sannar goddom sinn?“ Petrus svaraþe: „Ef godomr es i honom, sa er veit leynda hluti, segi hann þa mér nú, hvat ec hygg eþa hvat ec mon gera. En þa hugrenning mon ec segia i eýra þer, konongr, at hann þore eigi at liuga, hvat ec hygg.“ Nero męlte: „Gacþu hingat oc seg mer, hvat þu hyggr“ Petrus svaraþe: „Bioþo at hingat se sendr brauþhleifr leynilega“ En er brauþhleifrenn var sendr Petro, þa melte hann: „Segi Simon nu, hvat hugt var eþa gert eþa męlt.“ En þa melte Nero: „Hyggr þu, at ec trua þvi, at Simon viti eigi þat, sa er mann reiste af dauþa, oc gerþi alt þat es ec baþc hann?“ Petrus svaraþe: „Eki sa ec hann þess gera.“ Nero męlte: „Ec sa hann gera alt þetta, oc boþ hann englom at coma

1 [domini mei *Cd.*

til sin af. himne, oc como þeir.“ Petrus svaraþe: „Ef hann gerþi þat es meira var, firer hvi gører hann eigi nu þat er minna var? Segi hann nu, hvat ec hugþa eþa hvat (ec) gerþa.“ Nero męlte: „Hvi svarar þu nu evngo(!), Simon? Eigi of scil ec nu, hvarr ykarr sannara segir.“ Simon męlte: „Segi Petrus, hvat ec hygþa(!).“ Petrus svaraþe: „Þa mon ec sýna, at ec veit, hvat Simon hyggr, ef hann segir, hvat ec hygþa(!).“ Simon męlte viþ konong: „Þat scaltu vita, konongr, at engi veit hugrenningar manna nema goþ einn. En Petrus lýgr oc segisc þat vita, es hann veit eigi.“ Petrus męlte: „Hvi segir þu eigi þa, Simon, hvat ec hygþa, ef þu lezc vera goþ, eþa hvat ec gerþa?“ En Petrus hafþi blezaþan hleifenn oc brotenn i hermar sinar leyniliga. Þa reidesc Simon, es hann matte eigi segia hugrenninga(r) postolans oc męlte: „Fare fram hundar micler oc svelgi Petrum i auglite konongs.“ Þa syndosc þar micler hundar oc gerþo fǫr at Petare. En Petrus rette hendr sinar oc svnde(!) þeim brauþ, þat es hann hafþi blezaþ, oc hurvo hundarner þegar es þeir só brauþet. Þa męlte Petrus viþ Neronem: „Nu synda ec þér i verki heldr en orþe, at ec vissa hvat Simon hugþe, þviat sa er het at senda engla at mote mér, nu sýndi hann sic eigi hafa goþliga engla heldr hundliga engla.“ Nero męlte viþ Simon: „Þat ętla ec nu, Simon, at viþ sem iverstigner.“ Simon svaraþe: „Petrus hever oft gerva slica hluti a Gyþingalande oc atte oft þrøter viþ mic, oc er þess viss orþenn, at þetta ráþ la til, at hann mętte forþasc, en engi ma hug mannz sia nema goþ einn.“ Petrus męlte viþ Simon: „Þu segir þic vera goþ, firer hvi seger þu eigi hugrenningar manna?“ Þa męlte Nero viþ Paulum: „Firer hvi męler þu eki?“ Paulus svaraþe: „Þat scaltu vita, konongr, at sia inn fiolcungi mon samna morgo illo at þer, ef þu lętr hann lengi þvisa fram fara. Nero męlte viþ Simonem: „Hvi svarar þu nu, Simon?“ Simon męlte viþ Neronem: „Nu mon ec sýna, at ec em goþ. Þu scalt mic lata høggva i myrkom staþ oc lata mic þar liggia, sem ec em hauggvenn. En ef ec ris up a þriþia dege, þa mattu vita at ec em sonr goþs.“

Þa bauþ konongr at gera sva sem hann męlte. En Simon gerþi sva i gøldrom sinom, at hrútr var þar til hauggs leidr, en maþr(!) syndesc, at Simon være þar hauggvenn. En er hann var i myrkom staþ hauggvenn. þa hafþi sa forvitni viþ, es hauggvit hafþi, oc bar høfutiþ(!) til lioss, oc sa hann, at þar var hrutz høfut. En hann þorþi eigi at segia konongenom, at eigi yrþi

hann sacaþr of forvitne sina, þviat honom var boþit at gera þetta i myrkom staþ. En Simon com siþan oc toc a braut hræ hruzens, en bloþ hans var þar storcnaþ a iorþonne efter. En Simon syndesc Nero kononge a þriþia dege oc sagþisc þá up hafa risit af dauþa oc męlte: „Latu þerra bloþ mit af iorþo, þviat ec var hauggvenn oc reis ec up a enom þriþia dege, sem ec hét.

En a øþrom dege męlte Simon viþ Nero: „Latu gera mér støpul hovan ór triom, oc mon ec stiga up i hann, oc mon ec calla þingat engla mina oc bioþa, at þeir hefi mic up a himna til fauþor mins, svat aller megi þat siá. En ef þesser mego eigi slict gera, þa mattu reyna, at þeir ero lygimenn.“ Nero męlte viþ Petrum: „Heyr þu, hvat Simon męlte, er hann qvazk myndo sýna hvern craft hann hefer.“ Petrus svaraþe: „Vildo scilia, konongr, at sia maþr es af diofle fullr, en eigi af goþe.“ Nero svaraþe: „Hvat þurve nu orþa umb? A morgon scal yþr alla reýna.

27. En þa como þeir annan dag firer konongenn, oc tóc Simon til mals: Truer þu þvi, konongr, at ec sia fiolcunnegr, þar er ec hefi riset af dauþa up?“ Nero melte viþ Paulum: „Firer hvi meler þu eki, Paule, eþa hvern hever þu lerifǫþor, eþa hvilic er kenning þín, su er þu kender i borgom? En hit ętla ec, at þu hafer ǫngva speke oc þu meger eki þrecvirke of sýna.“ Paulus svaraþe: „Hyggr þu, at ec muna deila orþom onýtom, konongr, viþ otruan mann oc fiolcungan oc dáþlausan, þann er ǫnd sina selr til dauþa, oc mon sciót fram coma glauton hans, þviat hann lýgr sic vera þat er hann er eigi, oc tøler alla menn meþ fiolcynge sinne. En ef þu vilt tøia honom eþa hlyþa orþom hans, þa møndo glata ønd þinne oc riki þino, þviat sia er inn versti maþr, oc sva er sem þeir se Jamner oc Mamr enn fiolcungi, þviat þeir voro forþom a Egiptalande oc leido i villo Faraonem konong oc her hans allan, til þess unz þeir suko niþr i sę. Sva tęler sia maþr nu oc ovisa menn meþ vęlom diofuls foþor sins oc gører mart ilt firer fiolcynge sina, oc sýcr hann þá es ovitrer ero, oc gører micla meiþing veldes þins, konongr! En ec biþ helgan anda meþ torom hiarta mins, at sem sciotast megi synt verþa, hverso micla diofuls villo sia maþr byþr; þa er hann ętlar up at hefiasc til himna, þa mon hann søcqva niþr i helvite it neþra, þar er gratr er oc gnisteng tanna. En er þu spurþer at kenningo leriføþor mins, þa mego þeir einer taca viþ kenningo hans, es honom vilia þiona meþ tru oc hreino hiarta. En ec

kenda hveriom þat er til friþar er oc astar viþ goþ, oc for ec meþ boþorþ friþar alt i Jerusalem. Talþa ec þat firer ollom, at hverr elscaþe annan. Kenda ec þat rikismonnom, at þeir drambaþe eigi i gegn goþe ne treystesc eigi ovisom auþefom, heldr hefþi þeir visa von oc traust meþ goþe. Kenda ec þat valoþom, at þeir fagnaþe valaþe sino oc þakaþe þat goþe, at þeir ynþe þvi es þeir ętte, ef þeir hava atvitno(!), oc girnisc enskis framar. Kenda ec þat fiareigøndom oc farmonnom eþa caupmonnom, at þeir gylde scat oc . . . .

[1] alra hluta oc firer Jesum Cristum er a þriþia dege reis up af dauþa, at ér látit lausan þegar nu Simonem oc beret hann eigi lengra. Þa fell Simon niþr a streti þat er callat er Sacravia a fiora hellusteina, oc slitnaþi hann i fiora hluti i sundr. En þeir standa enn til sigrmarcs postola alt til þessa dax. En þa let Nero taca Pætrum[2] oc Paulum oc setia i bønd. En hann let vandliga varþveita hræ Simons oc vętti upriso hans a þriþia dege. Petrus melte: „Nu mon hann eigi uprisa, þviat hann er nu sannliga dauþr oc dømþr til eilifra qvala.“ Nero melte: „Hverr lovaþi þer gløp þenna?“ Petrus svaraþe: „Præta hans sialfs. En ef hann vill rett scilia, þa er honom miciþ i þvi vilnat, er hann forsc fyrr, en hann qvęme fram sva mikille fiolcynge ok goþlauston til ǫxlingar qvala sinna.“ Nero melte: „Ér gerþot ahyggiofullan hug minn. Af þvi scal ycr deyþa illom dauþa.“ Petrus svaraþi: „Þat mon verþa, es øss er heitit, en eigi þat er þu vil.“

30. Þa let Nero setia Petrum i myrcqvastofo. En a þeire nott como cristner menn til hans oc boþo hann fara braut or Rumaborg oc forþa sér. Petrus hrędesc eigi pisler, heldr let hann at bøn lyþsens oc gerþesc a braut at fara. En er hann com til borgarhliþs, þa sá hann drotten[3] Jesum coma a mót ser, oc laut hann at drotne[4] ok melte viþ hann: „Hvert ferþu drottenn[5].“ En Jesus[6] svaraþe: „Farþu meþ mér, þviat ec fer i Rumaborg oc lata crossfestasc i annat sinn.“ En þa scilþi Petrus, at hann melte of hann þetta oc of pisl hans, oc hvarf aftr til Rumaborgar, oc var hann þegar tekinn af liþsmonnom Neronis oc leidr firer domstol hans. Nero melte viþ Agrippam greiva: „Nauþsyn er ǫss at glata þessom otrum monnom. Af þvi lattu beria þa i hel meþ iarnsvipom oc glata ollom þeim es þess cyns menn ero.“ En

1 *Jvf. ovenfor S. 195.* 2 Þætrum *Cd.* 3 dominum *Cd.* 4 domino *Cd.* 5 dominus *Cd.* 6 oc *tilf. Cd.*

Agrippa svaraþe: „Eigi es þeim sia dauþi maclegr, er þu byþr at glata þeim, þviat Paulus ma synasc saclaus, en Petrus es beþi sekr manndraps oc otru.“ Þa melte Nero: „Hveriom dauþa scal deyþa þa?“ Agrippa svaraþe: „Þat synesc mér rétt, at Paulus se hoggvenn firer otru sina, þa er hann sannar meþ Petro, en þu lat Petro(!) crossfesta firer þat es hann glataþi Simone.“ Nero melte, at sva scyldi vera sem hann dǫmþi. Þa voro þeir Petrus oc Paulus leider fra auglite Neronis.

31. En er Paulus var til hoggs leidr, þa var a gǫto hans ein gøfug kona oc raþvaund, en hon heit(!) Plautilla. Paulus melte viþ hana: Leþu mer dúcs þins at binda fir andlit mér, es ec em hogvenn, en ec mon selia þér dukenn, es ec hefi hafþan sem ec þarf.“ En hon oc fek honom dukinn. En þeir er Paulum leido til høggs, þa hlogo at henne oc melto: „Fir hvi glatar þu, kona, duki þinom goþom?“ Plautilla svaraþe: „Eigi glata ec honom, heldr mon ec heþan biþa, unz hann cǫmr mér til handa.“ Þa var Paulus leidr a stræti, þat er callat er Via Ostensis, oc hǫggvenn þar, oc syndesc miolc renna ór sorom hans heldren bloþ. En er þeir vildo taca dukenn, þa hvarf hann ór hondom þeim. Þa hurvo þeir aftr oc fundo Plautillam a gøtu oc melto viþ hana i háþe: „Hvar er dukr þinn, es Paulus hét at føra þér?“ Plautilla svaraþe: „Her hevi ec dukenn, þviat hann com at føra mér, sva sem hann hét mér.“ Þa toc hon dukenn ór serc sér oc svnde(!) þeim. En þeir urþo oqveþa viþ, er þeir so dukinn bloþgan oc kendo.

32. En er Petrus var til cross leidr, þa melte hann sva: „[Drottenn minn[1] Jesus Cristr þa er hann com hingat i heim af himne, þa var hann a crosse rettom pindr. En hann callar mic til himens af iǫrþo; af þvi scal ec horfa høfþi til iarþar en fotom til himens a crossenom, þviat ec em eigi verþr at deyia sva iamt a crosse sem [drottenn minn[1].“ Þa snero þeir crosse hans oc snero fótom up en høfþe niþr. En þa com otal lyþs þingat oc bølvaþi Nerone keisera, oc vildo sumer vega hann. En Petrus bannaþe þeim þat oc melte viþ þa: „Syner miner, heftiþ eigi ér for mina, þviat fǫtr miner ganga nu himnesca gøto. Eigi scolot ér ogleþiasc, fagniþ heldr meþ mer, þviat ec mon i dag taca avǫxt erfiþes mins.“ En er hann hafþi þetta melt, þa callaþi hann a goþ: „Þaker gøri ec þer, goþr hirþer, þviat sauþer þiner fagna meþ mer, þeir er þu sellder mer. En ec biþ, at þeir take hlut

1 [dominus meus *Cd.*

miscunnar meþ mer; þér a hende fel ec søþe þa er þu selder mer, at þeir vite mic vera enn ser at hiolp, sva sem þeir vito, at þu vast mer at hiolp, þa er ec varþveitta hiorþ þina.“ En þa andaþesc hann, es hann hafþi þetta melt.

33. Þa vitroþosc þar helger menn þeir er engi maþr hafþi þar sena áþr ne siþan. En þesser letosc comner or Jerusalem, oc toco þeir licam Petars af crosse oc grofo i staþ þeim [er Vaticanus[1] heiter. At þeire syslo var oc meþ þeim gøfugr maþr sa er Marcellus heiter, en sa hafþi horfit fra villo Simonar ens fiolcunga oc fylct Petro oc tekit tru. En þeir menn, es comner letosc vera or Jerusalem, melto viþ allan lyþenn: Gleþezk ér oc fagnet, þviat ér noþot at eiga yþr hialpsmenn ena dyrstu vini [drottens Jesu Cristz[2]. Þat scolot ér oc vita, at sia inn versti keisere Nero mon eigi lengi halda riki sino efter dauþa postola goþs. En þess var scamt at biþa, unz Nero varþ fir hatre liþsmanna sinna oc alz Rumaborgar lýþs, svát þeir urþo a þat samraþa at binda hann oc beria hann støngom, sem hann var verþr. En (er) hann varþ varr vit þetta raþ, þa com hræzla micil iver hann, oc fløþe hann þar er hann fannzc aldregi. En þeir voro es þat søgþo, at hann viltesc a viþom úti oc firerføresc af hungre oc culþa, oc vargar rife hrę hans. En þa er Griker vildo a braut taca licame postolanna oc hafa meþ sér til austrlanda, þa gèrþesc landzscialfti mikill, oc runno a mót þeim Rumaborgar menn i staþ þeim, er heiter Catacumbas, .iii. milor fra Rumaborg a gøto þeire, es Appia heiter. I þeim staþ voro varþveitter licamer postolanna .iiii. vetr oc .vii. monoþr, unz þar voro kirkior gervar oc buet umb licame þeira meþ veg oc dyrþ oc lofe goþs. En þar verþa margar iarteiner, oc mego menn bøner geta þar alt til þessa dags at [drotne vórom Jesum Cristum[3], þeim es meþ feþr oc helgom anda livir oc rikir of allar alder alda.

B[4].

. . . .

licama Petri postola oc baro til graptar meþ Marcello leyniliga oc grofo i þeim stað er Vaticanus heitir. En þeir hinir helgu

1 [erus vatican *Cd.* 2 [domini i^{v} x^{i} *Cd.* 3 [domino nostro $i.^{m}$ $x.^{m}$ *Cd.*
4 *Kun Slutningen er tilbage af denne Recension.*

menn, er comnir letuz vera or Jerusalem, þeir mællto viþ lyþinn: „Gleþiz þer nu oc fagnæþ, þviat þer naþut at eiga yþr hialpsmenn oc fultings hina dyrstu guþs vini postola drottins Jesus Cristz. Þat scolu þer oc vita meþ sonnu, at sia enn versti keisari Nero man eigi lengi hallda riki sinu eptir dauþa postola drottins, oc er þat um hann sannmællt, at hann man illa illz biþa, oc muno scamsamlig verþa hans ævilok, oc man hann þo verra viþ taca, er þetta liðr, þo at ill havi hans ævi verit her til.“

En nu er at segia nocqvot fra Paulo postola, at eptir pining oc liflat Petri postola, þa var Paulus tekinn oc leiddr firir Nero keisara þar er hann sat a domstoli. Oc þa er Paulus var þar cominn, þa mællti Nero meþ engri stillingu: „Taki þer þenna illvirkia oc galldramann oc hoggvi hofuð af honum.“ Paulus svaraði: „Scamt meinlæti man mer þat vera, er ec em hoggvinn, en ec man þa at eilivo liva meþ himnescum konungi minum drotni Jesu Cristo.“ Nero mællti þa enn meþ acava: „Hoggvi þer hann skiott, til þess at hann viti þat meþ sonnu, at ec em sa konungr, er hann scal livino ræna.“ Paulus mællti: „Til þess at þu vitir, sagði hann, mic eilifliga liva eptir þat er hofuþit er af mer hoggvit, þa scal ec þer synaz oc viþ þic mæla, at þu vitir þat, at bæþi þionar drotni varum lif oc dauði, oc hann er einn allz konungr, sa er livir oc rikir um allar alldir.“ Siþan var Paulus a brot leiddr oc til þess staþar er honum var ætlat at taca bana. En a þeirri leiþ, þa mœttu þeir a gotu sinni viþ borgarhlið einni konu siþlatri, hon het Plautilla, hon var husfreyia goþ oc gafug i Rumaborg. Oc er þau Paulus fundusc, þa mællti Paulus viþ hana: „Leþu mer hofuþduc þinn, cona, sagþi hann, at ec binda firir augu mer, meþan ec em hoggvinn, en þu bið min her meþan, en ec man fœra þer dukinn, þa er ec hevi hafþan oc ec em hoggvinn.“ Plautilla selldi honum dukinn, sem hann beiddi. En þeir er Paulo fylgþu, hlogu at henni mioc oc mælltu: „Firir hvi glatar þu, cona, duki þinum at þarflausu, oc mannt þu ok alldrigi siþan sia þenna duc.“ Plautilla svaraði: „Eigi glata ec dukinum, oc heþan mon (ec) biða, til þess er hann kemr mer til handa.“ Paulus mællti: „Ger þu sva, dottir, þvi at ec scal þer fœra dukinn meþ dauðamorcum minum.“ Foro þeir þa meþ Paulum, er hann leiddu til hogs, til þess er þeir como a þat stręti er heitir Via Ostensi, oc er þeir comu þar, þu batt Paulus dukinum firir augu ser, oc fell a kne oc retti fram halsinn oc bað þann hoggva, er til var ætlaþr, oc sa hio af hofuþit. En þvi mali fylgþi

þat þegar i stað til iartegna, er harðla er merkiligt, at hofuþit eitt saman, þa er þat var af bolnum, nefndi hatt nafn Jesus Cristz a ebresca tungu. Þat fylgþi oc, at miolc liop or strupanum fram fyrst en siþan bloþ. Þeir riddarar, er að varo liflati Paule, villdu taca dukinn hondum, er hann hafþi bundit firir augu ser, oc varþveita, oc þa hvarf hann allr or hondum þeim. En bæþi var lios mikit oc hilmar(!) i andlati postolans, sva at eigi mattu meira bera þeir er viþ varo, oc eigi hofþu þeir vit til fra at segia. Oc er þeir sa þessa dyrð, þa lovuþo þeir allir guð firir sina dyrþ oc miscunn. Oc er þeir hurvo aptr, þa fundu þeir Plautillam a gotu sinni, oc stoþ hon i sama stað, sem þau hofþu skiliz, þa er þeir leiddo Paulum til hoggs. Þeir spurþu Plautillam meþ latri miclum: „Hvar er nu ducr þinn, er þu leþir Paulo, oc hann het þer at fœra?“ Plautilla svaraði: „Her hevi ec nu dukinn, sagði hon, meþ dyrligo bloþi hans, þviat hann com sialfr oc fœrþi mer dukinn, sva sem hann het, meþ utali engla. Oc þa mællti hann viþ mic: „Firir þat embætti er þu veittir mer a iorþu, scal ec veita þer fagra þionusto a himnum.“ Toc hon þa siþan dukinn or faþmi ser allan bloþgan oc syndi þeim. Þeir urþu allir uqveþa viþ oc otta fullir, er þeir sa dukinn bloþgan, oc kendu allir, at sa enn sami var, sem Paulus hafþi um hofuþ ser, þa er hann var hoggvinn. Siþan foro þeir a fund Nero keisara oc sogþu hanum, hvat i hafþi gerzc oc hvat firir þa hafþi borit bæþi at syn oc heyrn.

Hinn sama dag er Paulus var hoggvinn at noni dags oc at byrgþom durom, þa geck Paulus inn at keisaranum oc stoð firir honum oc mællti: „Nu er her cominn Paulus, sem þu ser, riddara eilifs konungs; tru þu nu, at ec em eigi dauþr oc ec live meþ guþi minum. En þer veslum manni mon scamt at biþa illz dauþa oc afscapligs, en eptir þat mannt þu .... mœta eilivum qvolum. Oc eptir þat er Paulus hafþi þetta mællt viþ keisarann, þa hvarf hann fra honum at syn. En þess var scamt at biþa, er Nero varþ firir hatri miclu liþsmanna sinna oc allz Rumaborgar lyþs, sva at menn urþo a þat samraþa meþ ser at binda hann oc beria hann siþan stongum, sem hann var verþr. Oc er hann varþ varr viþ þetta . . . .

þar er hann fanzc alldri siþan oc villtisc a viþum uti oc firirforsc af hungri oc sulti oc culþa. Segia sva sumar bœcr, at vargar havi rivit hann i sundr, en sumar segia hans dauþa verit hafa enn hervilegra oc afscaplegra.

Paulus postoli var gravinn i þeim staþ er hann var hoggvinn, er heitir Via Ostensi, oc stendr þar nu govoglig kirkia i þeim stað, su er Paulo er helguþ. Oc stundo siþarr gerþusc Girkir til oc villdo taca a brot licami postolanna Petri oc Pauli oc villdo hava meþ ser til austrlanda. Þa gerþiz landskialpti mikill oc runnu i mot þeim Girkiom Rumaborgarmenn i stað þeim er kallaðr er Catacumbas, þat er .iii. milur fra Rumaborg a gotu þeirri er Appia heitir. I þeim stað varo varþveittir licamir postolanna fiora vetr oc .vii. manuþr, til þess er þar varo kirkior gervar, oc var þa buiþ um licami þeirra meþ dyrþ oc vegsemþ oc guþs lovi. En þar verþa margar iartegnir siþan allz hattar, oc megu menn þar geta at guþi þær bœnir, er þeir biðia, meþ arnaþarorþæ þessa hinna œzto guðs postola Petri oc Pauli allt til þessa dags.

Nu er yfir farit nøcqvot meþ scyndingu hvartveggia lif postolanna oc siþan pining þeirra, sagt oc fra þeim hinum haleita sigri, er þeir vagu a heiminum oc þeim hofþingiom er honum styrþo, fyrst at uphafi i kenningum sinum, þar meþ siþan i iartegnagerþ oc i liflati a lesti, er þeim vannz mest i. En til þess er þat gert, sem þer megut sia, goþir menn, at segia gerr eþa fleira fra þessum hinum dyrlegum postolom Petro oc Paulo, helldr en fra einhveriom aðrum guþs helgum monnum, at oss þycki þa meira um vert þeirra dyrþ en aðr, oc kunnim þat sia, hversu mioc ver þurfum þeirra i sifello eþa hversu til mikils þeir ero fœrir vara þorf at stetta. En sva mikil sem er at tia dyrþ allra guþs postola um þat fram sem annarra heilagra manna, þa ero þo miclu stœrri riþ at orþin, hversu sialfr drottinn Jesus Cristr hevir þessa menn tignat um aðra menn fram. Hann callaþi þa sialfr sinni roddu baþa til þionunar viþ sic, þann linlega, er aðr hafþi litillatlega iðn, en þann meþ ogn oc otta himnescra(r) raddar, er aðr var olmr oc uveginn. Tignaþi hann sva Petrum postola firir sitt litillæti, at hann varþ enn œzti hofþingi guþs cristni af einum fiskimanni, en hann mycþi sva Paulum i fyrstu, at hann sneri naliga vargi i lamb at scapshofnum; lagþi guð oc sva allan heiminn undir þeirra tign oc hofþingscap, at su ein scal nu rett trua metasc i guþs cristni, er af þeirra bocum er boþin at sonnu.

Nu sva sem þeirra dyrþ skinn um alla verolldina oc tignar hvert land i heiminum, þat er cristnir menn byggia, þa er þo su dyrþ um alla fram, er Rumaborg hevir lotit af þeirra navisto. Þar hafþi verit, sem Leo pafi segir, upvarp allrar villu oc blotscapar, aðr postolarnir kœmi þar, en nu er þar upspretta allrar licnar

oc leiþretto. Hon var oc firir ondverþo saurguþ i broþurdrapi oc morgum aðrum uscapligum manndrapum, en þessir hinir dyrligu hofþingiar guþs cristni Petrus oc Paulus pryddu hana i uthellingu sins bloþs, oc margir aðrir helgir menn, sva at nu ero naliga oll hænnar stræti roþin bloþi heilagra manna. Oc þo at hon væri colluþ hofuþborg af heiþnum monnum, þa er hon nu orþin at sonnu hofuðborg oc uphaf allz cristins doms, þvi at nu er þangat at sœkia um allan heim licn oc lausn um allar hinar stœrstu nauþsyniar. Er su virþing oc tign Petri postola um alla menn aðra fram, at sa scal avalt œztr oc tignastr vera i allum heiminum, er i hans stoli sitr, pavinn sialfr i Rumaborg, oc scal hann um alla dœma þessa heims, en engi um hann. Eigum ver oc allt traust meþ guþi undir þessum hinum œzsta hofþingia Petro postola, er allt vart land hevir hnigit undir hans tign oc valld firir ondverþo oc undir biscupsstol þann er i Scalahollti er. Eigu þeir menn oc þat helldzt til at telia viþ þenna enn gofga dyrling Petr postola, er undir valldi þessa biscupsstols byggia, ef þeir hallda þangat lyþni i alla staþi oc leggia til þess staþar a hveriom misserum slict, sem þeir ero scylldir til, i auþræþum, hverr af þvi lani, sem guþ hevir let meþ goþum vilia, oc gleymi þvi eigi sem scyllduct er, þat oc hversu mikit gott hverr man þurva þyckiasc af honum at þiggia i moti.

Nu þo at Petr postoli œþlaþisc þat atkvæþi almattigs guþs at hava hofþingscap yfir allum hinum œztum monnum i heiminum, þa gaf hann nu a læsti þann mann til fultings oc samlags viþ Petrum postola, er hann vill nu aliafnan virþa lata viþ hann i alla staði, Paulum postola. Callar hann þa baþa sin augu iafnscygn bæþi oc iafnt vilioþ til allrar forsia oc umscygningar sinnar cristni. Let guþ af þvi sva saman bera hinar œfstu stundir þeirra ævi þessa heims. Þeir sottu baðir eina borg, þa er nu scal œzt vera i heiminum, tocu þeir oc liflazdom undir einum hofþingia, þeim er þa var mestr callaþr at mannvirþingo. Var þeirra pining a einu ari oc a einum degi. Nu hevir guþ af þvi sva latit verþa, at þeirra verþleicar oc kraptar ero langt umfram þat, er ne einn maþr megi tungo til coma fra at segia, þvi at ein var þeirra pining firir ondverþo, hofþu þeir oc baþir lict erviþi firir guþs cristni, meþan þeir lifþo, einn var oc endirinn erviþissins, at hvartveggi toc liflat firir guþs cristni, sva sem nu er fra sagt.

Nu scolum ver eincannliga a þessum degi biþia þessa hina dyrligu guþs postola Petrum oc Paulum, at þeir se varir arnendr

oc formælændr viþ almatkan guþ, at hann geti var sva i þessu livi, at ve[r hliotim] hvilld i andligu livi, oc at at hinum œfsta domi megim ver leiþasc eptir kenningum Pals postola til himinrikis dura. En þa luki oss up himinrikis dyrr Petrus postoli meþ sinu valldi oc vilia, oc leiþi þessir hinir œzstu hofþingiar oss til samvistu viþ almatkan guþ, oc ver niotim þar i sifello eilifrar fullsælu i samneyti allra heilagra um allar veralldir verallda. Amen.

PALS SAGA POSTOLA.

I.

Saulus var grimr viþ lęrisveina Cristz, oc toc hann rit [af hofþingiom Gyþinga[1], at hann føre i Damasco oc leidi hann þadan bunna alla, þa er hann fynde a Crist trua. Enn er hann nolgaðiz til borgarennar, þa com yfer hann lios af himne, oc fell (hann) til iarþar oc heyrðe rod af himne mela viþ sic a þessa lund: „Saule, Saule, hvat søker þu at mer.“ En hann sagþe: „Hverr er þu drottenn[2]?“ Drottenn melte: „Ec em Jesus enn nadverske, er þu hatar. En þat scaltu vita, at þer mun hart verþa at spyrna i gegn brode minom.“ Saulus scalf oc melte: „Hvat vildu at ec gera?“ Drottenn[2] melte við hann: „Ris up ðu oc far i borgina, oc mun þer þar sagt vera, hvat þu scalt gera.“ En þeir er honom fylgþo, stoþo oc undroþoz oc hørþu rod er[3] melte, en þeir sa eigi þann er melte. Saulus reis up af iørþo oc hof up augo sin oc sa eke. Førunøtar hans toco i hendr honom oc leido hann inn i borgena Damasco, oc var hann þar .iii. daga oc .iii. netr, sva at hann sa eki oc at eki ne drac.

Annanias het nøqerr ungr sveinn i borgenne, oc vitraðez drottenn[2] honom oc melte sva: „Ris up ðu, Annania, oc leita manz þess, es Saulus heiter, i husom Jude, oc legg þu hendr þinar yfer høfoð honom, at hann take syn sina.“ Annania sagþe: „Heyrt hefi ec marga segia fra manne þessom, hverso hann scipaðe við helga menn þina i Hierusalem, oc hevir hann vellde

1 [de principibus Judeorum *Cd.* 2 dominus *Cd.* 3 *senere overskrevet.*

af Gyþingom at pina alla þa er calla a þitt nafn.“ Drottenn[1] melte við hann: „Far þu, þviat hann er valet ker mitt, at hann bere namn mitt firer konongom oc þioþom oc sonom Israel. En ec mun syna honom, hveria hluti hann scal þola firer namni mino.“ Þa for Annanias oc fann Saulum oc lagþi hendr sinar [yfir hofuð[2] honom oc melte: „Saule [broþer! drottenn[3] sendi mic hingat, sa er þer vitraþez a gøto, at þu taker syn oc fyllez heilags anda.“ Þa fell af øgum hans sva sem hreistr, oc toc hann sýn sina. En hann reis up heill oc var þa scirþr ðegar, oc styrcþiz þegar, er hann toc føzlo, oc var hann nøqveria daga i Damasco meþ lerisveinom sinom. Oc gec hann þegar a þing Gyþinga oc boþaði þeim Jesum [sun guþs[4]. Aller undroþuz, er orþ hans heyrðo, oc melto: „Er her sa, er a þeim barþi i Hierusalem, er a þetta[5] namn cølluþo, oc com til þess hingat at leiþa ða bundna til Gyþinga?“

2. En Saulus, sa er nu heitir Paulus, styrcþiz at meirr at telia a mot Gyþingom, þeim er i Damasco (varo), oc sannaþe, at Jesus var sunr guþs. Þa bóru Gyþingar raþ saman oc byrgðo hliþ oc hondluþo Paulum oc (vildo) drepa. Þa leto lęrisveinar hans siga hann niþr i festi i vannlaupe af borgarvegg of not. En er hann com i Jerusalem, þa villde hann samtengia sic [lerisveinum Cristz[6]. En aller hrødoz hann oc truþo eigi, at hann vere orþinn Cristz lerisveinn. Þa leide Barnabas hann til postola oc sagþi ðeim, at guþ vitraþi(z) honom a gøtu, oc hverso stadfastliga hann hafde boþat namn Jesu Cristz in Damasco. Þa for Paulus meþ postolom i Jerusalem oc gørþiz hrøstliga [i namni drottens[7], oc talþi tru fyrir Gyþingom oc Grikiom, en þeir villdo bana honom. En er brøþr[8] urþo varer viþ rað Gyþinga, þa fy(l)gþo þeir Paulo in Cesaream. En þaþan for hann i Anþeckio, oc fylgþi honom Barnabas postoli.

En i Anþekio varo marger guþs viner oc kennimenn, þeir er Cristo þionuþo i morgom goþom hlutom. En guþs andi vitraþez þeim berliga oc melte sva: „Velet er Paulum oc Barnabas til þionustu þeirar, er ec sennda þa til.“ Þa løgþo viner hendr iver hofut þeim oc blezoþu ðeim. En þeir varo sennder af helgom anda of ðorp oc borgir oc herot oc eyiar at boþa orþ guþs i þinghusom Gyþinga. En (er) þeir Paulus oc Barnabas comu i

1 dominus *Cd.* 2 [super capud *Cd.* 3 [frater dominus *Cd.* 4 [filium dei *Cd.* 5 þera *Cd.* 6 [discipulis Cristi *Cd.* 7 [in nomine domini *Cd.* 8 fratres *Cd.*

ey ða er Paphus[1] heiter, þa fundo þeir þar villomann neçqvern fiolcungan, en sa hét Elimas, en hann var meþ iarli þeim, er Sergius Paulus het. En iarl var vitr oc heimti til mals viþ sic Paulum oc Barnabam oc var fúss at heyra[2] orþ guþs. En Elimas en fio(l)kunge melte i gegn guþs vinom oc villde[3] snua iarlinom fra tru. En Paulus leit við honom oc melte: „Þu fianda sunr, fullr lygi oc væla, ovinr allz retlætis! Firer hvi lętr þu eigi af at villa rettar gøtor guþs? Nú þegar mun coma iver þic reiþe drottens, oc mundo verþa blindr heþan fra.“ Þa com iver hann þoca oc myrcr, oc varþ þegar[4] alblindr. Jarl toc tru, er hann sa þetta, oc dyrcaði [namn drottens[5].

Þa for Paulus oc forunøtar hans aftr i Anþekio oc gingo a þing Gyþinga a þvatdege. Þa melto høfðingiar þinghus viþ ða: „Tele þer firer lyð þessom, ef nøcqverr yðvarr es mælscumaþr.“ Þa reis Paulus up oc melte: „Heyri þer, syner Israel, es guþ hręþez. Guþ glade feðr yþra oc ioc lyð sinn, þa er þeir varo a Egiptalande, oc leide þa ðaþan met storom iarteinom, oc samþi siþ þeira, es þeir høfðo veret .xl. vetra a eyðimorc, oc dreifði hann .vii. þi(o)ðom fra iørþo þeire, es hann scipte meþ feþrom[6] yþrom. Siþan gaf hann þeim domendr allt til Samuel propheta. En þa baþo þeir konongs, oc gaf hann þeim Saul or kyni Beniamin, var hann konongr .xl. vetra. Siþan gaf guþ þeim þann konong, es hann bar gott vitne sialfr[7] oc melte sva: Ec fann David søn Jessa helzt við mit scap, oc mun hann oc gera vilia minn. Yr hans cyne sendi guþ son sinn Jesum lyð Israel grøþera, sem hann hafðe heitit, oc Joan baptista, þann er vitni[8] hans boþaði øllom lyð Israel[9] iþronarscirn. En er aller hugþo guþs sun vęra Johannem, þa melte hann: Eigi em ec sa er ér ætlit, en sa mun efter mer coma, er ec em eigi verþr at leysa scua af honom. En ér brøþr[10] oc syner Abrahe, þer er guþ hręþiz[11], yþr til handa sende (hann) þetta heilsorað, þviat þeir er bygþo i Jerusalem scilþo eigi orþ propheta, þau er hvern þvatdag varo lesin i þinghusom þeira, oc firirdømþo þeir Jesum. En er þeir fundo enga søc meþ honom, þa baþo þeir Pilatum til at bana honom. En er þeir fyldo alla hluti, þa er ritner varo um Jesum, þa toco þeir hann ofan af crosse oc løgþo hann i grof. En guþ reiste

1 Pallvus *Cd.* 2 heyrþa *Cd.* 3 villdu *Cd.* 4 þigar *Cd.* 5 [nomen domini *Cd.* 6 fieþrom *Cd.* 7 ipse *Cd.* 8 *Dette Ord synes udvisket.* 9 *Her er i Texten et Mærke der henviser til noget Ulæseligt i Margen.* 10 fratres *Cd.* 11 þ't *d. e.* þviat *tilf. Cd.*

hann up af dauþa, oc var hann senn marga daga siþan af þeim, es honom fylgþo yr Galilea i Jerusalem, oc ero þeir nu vattar hans upriso firer al(þy)þo. En ver boþum vþr(!) þat firerheit, er gert var viþ feþr vara, þviat guþ ende þat oc viþ sono yðra, þa er hann reisti up (Jesum) af dauþa, sva sem ritet er in evangelio: Filius meus estu, ego hodie genui te. En [1] hann reis af dauþa oc mon eigi siþan deyia, sva sem David melte: Eigi munndo helgan þinn lata funa. David sagði þetta eigi fra ser, þviat hann do sem aþrer cynsmenn hans oc funaþi i moldo, en sa funaþi eigi, er guþ reisti up (af) dauþa. En þat scolo þer vita, at hann gefr yðr lausn synða þeira, es er męttið eigi fra lausa(s)c i løgom, þviat hverr mun hialpaz, er a hann truer.“ En er Paulus hafði þetta melt, þa baþ lyþrenn, at hann scyldi coma annan þvatdag oc telia slica tølo. En marger Gyþingar tóco tru oc fylgþo postola af ðvi moti.

4. En annan þvatdag com miog sva allr borgarlyþr at heyra orð guþs. En er ivergyþingar sa margan lyð þar comenn, þa fylduz þeir aufundar up oc melto i gegn tolo Paulo(!). En þeir Paulus oc Barnabas melto: „Yðr ættem ver fyrst at boþa orþ guþs, en allz er rækut þat fra yðr oc gørðoz overþer eilifs lifs, þa munom ver hverfa til heiþinna þioða, þviat sva bǫþ oss drottenn [2], þa er (hann) męlte firer propheta sinn: „Ec setta þic lios heiþnom þioðom, at þu værer þeim hiolp oc heilsa alt til enda iarþar.“ Heiþner menn urþo fegner, er þeir heyrþo þetta, oc dyrcoþo orþ guþs, oc truðo aller, þeir er laþaþer varo til orþa saþs guþs of oll heroþ. En Gyþingar baro fe unnder rikismenn oc gerþo ofriþ Paulo oc hans monnom oc raco þa braút ór borgom sinom. En þa foru þeir i herat, þat er Iconium heiter, fullir fagnaþar heilax anda, oc boþoðo þar orþ guþs a motum. Oc truþo þeim þar beþi Gyþingar oc heiþner menn, þviat þeir gørþo margar iarþeiner(!) meþan þeir varo þar. En Gyþingar, þeir er otruer varo, gerþo ofriþ i gegn þeim, svat allr borgarlyþr sciptiz i tva staþi, oc varo sumer meþ Gyþingom en sumer meþ postolom. En er Gyþingar villdo griote beria Paulum, þa styrþi hann undan meþ foronøta sina til borgar þeirar, er Listra heiter, oc kendo þar orþ guþs. I þeire borg var maþr sa siu[cr], er aldregi hafði gengit ne a føtr staþit, oc var hann meþ þvi meine borinn. En er Paulus sa hann oc visse, at hann hafði tru til heilso sin(n)ar, þa melte hann viþ [hinn] siuca: „Ris up ðu oc stat a fętr þina.“

1 er *tilf. Cd.* 2 dominus *Cd.*

En hinn reis up ðegar oc gec. En er lyþrinn sa þat, er Paulus hafði gert, þa melte alþyða: „Guþ com til var i manna li[ciom]“ oc colluþo þeir Paulum Oþin en Barnabas Þor. Þa com þar blotmaþr Þors meþ morgom lyð oc førþe þangat griþunga oc hafra, oc villdo blóta þa. En er þeir Paulus oc Barnabas sa þetta, þa colloþo þeir oc melto: „Hvi gegner þat, er er gøret? Menn dauþliger erom ver sem ér, oc kennom yðr at snuaz fra lostom til guþs, þess er scop himen oc iorþ oc sæ, oc gaf yþr regn af himne oc allden af viþe, oc fyllde heroþ yðor fagnaþar. En er þeir hofðo þetta melt, oc toco (þeir) tru, er heyrþo orþ þeira oc sa iarteiner þeira, oc efldez cristenn domr i heroþom oc i borgom, þar sem þeir Paulus hafðo farit. Oc vigþo þeir presta oc diacna.

5. En er þeir comu i borg þa, er Troade heiter, þa syndiz Paulo i drømi maþr nøcqver or þvi heraþi, er Mazedonia heiter, coma til sin of nott oc mela viþ sic: „Far þu i Mazedonia oc biarg oss.“ En efter þenna drøm for Paulus i Mazedonia [meþ lerisveinom sinom[1] oc vinom, þviat hann visse, at guþ callaþi hann. En þeir dvolþoz marga daga i borg þeire, er Colonia heiter, i huse kono þeirar, er Lidia het. En hon hafðe scirn tekit af kenningom[2] Paulus. En er þeir Paulus oc forunøtar hans foru til bønar of dag, þa rann i mot þeim visendakona[3] ein, su er husdrotnom sinom hafðe kennt morg freþe i visendom sinom. Þa callaþe hon, er hon sa Paulum oc lerisveina[4] hans: „Þesser menn ero þrelar ens hęsta guþs oc kenna heilsogoto.“ Paulus leit til hennar oc melte: „In nomine Jesu Cristi byþ ec þer, ohreinn andi, at þu farer braut fra kono þessi.“ Þa hvarf þegar braut fra henne ohreinn ande. En þeir hręđoz, er aþr hofþo nyttar spasøgor hennar, oc gripo þeir Paulum oc lerisveina[5] hans oc leido þa til Gyþingamoz oc melto: „Þesser menn ero Gyþingar oc boþa oss løg þau, er øss er eigi fallet viþ at taca, þviat ver erom Romaborgarmenn.“ Þa ylmþiz allr herr at mote þeim oc børþo þa vøndom oc setto þa in carcere, oc varo varþholld a mikil, oc varo þeir setter i stok. En þeir varo a bønom oc lofoþo guþ, oc heyrþe myrqvastofovorþr, at þeir sungo lof guþi. Þa varþ[6] landscialfti mikill, oc scalf øll myrqvastofan, oc løc [engill guþs[7] up dyrom, oc losnuþo bønd af þeim. Þa heyrþe myrqvastofovorþr þat, er gørþiz þar, oc hręđez, er hann sa upplocna stofuna, oc vilde spilla ser. Þa callaþe Paulus oc melte: „Gør

1 [cum discipulis suis *Cd.* 2 kennimom *Cd.* 3 visvnndakona *Cd.* 4 discipula(!) *Cd.* 5 discipulorum(!) *Cd.* 6 varþr *Cd.* 7 [angelus dei *Cd.*

eigi þu þer geig, her erom ver aller.“ Þa gec myrqvastofovorþr inn oc fell til fota þeim oc melte: „Hvat scal ec gera, at ec mega hialpaz.“ En þeir svoroþo: „True þu a drotten Jesum Cristum, oc munndo hialpaz, oc hiu þin øll.“ Þa leide hann þa i hus sin oc þo sor þeira, oc toc hann scirn oc hiu hans ǫll, oc lauste hann þa Paulum oc førunøta hans or øllo clande borgarmanna.

6. En er þeir foro þaðan, þa como þeir i borg, þa er Þesalonica heitir, oc gec Paulus þegar i þinghus Gyþinga at vanþa sinom .iii. þvatdaga i samt, oc talþi firer þeim tru oc scyrþi helgar ritningar, þær er ritnar[1] varo of pisl oc of upriso Jesu Cristz, oc toc micell fiolþi manna tru beþi Gyþingar oc heiþner menn. En yfergyþingar aufunduþo þat oc drogo saman sveit micla oc vildo glata Paulo oc [lerisveinom hans[2]. En cristner menn comu þeim a braut unndan ofriðe oc fylgþo þeim til borgar þeirar, er Aþenis heitir, oc beiþ Paulus [lerisveina sinna[3] þar. En er hann sa borgarmenn blota scurþgoð, þa gek hann til manna mótz oc talþi tru firer Gyþingom oc heiþnom monnom. En spekingar þrętto i gegn oc matto eigi sigr vega a honom oc undruþoz męlsco hans oc melto meþ ser: „Hvað þegna er sia enn orþføri maþr, er oss boþar ny unndr?“ En þat undroþoz þeir mest i kenningom hans, er hann boþaþi Jesum Cristum oc upriso dauþra manna. Þa toco þeir Paulum oc leido hann til hofs Oþens oc melto: „Vita viliom ver, hvilic kenning er, þviat þu berr nyia breytne i eyro oss.“ En Oþensborgar(!) menn soto avalt snafðir til þess at fregna eþa spuria neckver ny tiþennde. Þa stoþ Paulus up i miþio liþe oc melte: „Er Oþensborgar(!) menn! Toma se ec yðr oc breytna, þviat ec com i hof yðvart, oc fann ec þar stalla þann, er tignaþr var ocunnom guþi. En ec boþa yðr þann guþ, er er callet ocunnan, þviat hann er drottinn himens oc iarþar, oc scop hann allan heim, oc byggver hann eigi i hofom þeira, es manna hondom ero geor, oc gøfgasc eigi blotum manna, en hann gefr øllom heilso oc lif. En hann (gerþe) einn mann or iorþo oc sette allar verallder, oc erom ver af honom oc lifum i honom. En ef ver erom hans scepna, þa scolom ver eigi ætla guþi glict þat, er menn smiþa af tre eþa malme eþa af hugvitc sino, or golle eþa silfre (eþa) or steine. En guþ firerlitr þessa otru manna, oc boþaþi hann monnom iþran synða, þviat hann sette dag þann, er hann mun døma of allan heim i retlęti firer son sinn. Þann

1 retar *Cd.* 2 [discipulis eius *Cd.* 3 [discipulorum suorum *Cd*

sendi hann i þenna heim til þess at leysa menn fra synþom, oc toc hann her pisler oc dauþa firer alla menn. En guþ reisti hann up af dauþa." En er borgarmenn heyrþo sagt fra upriso døþra, þa hlógu sumer menn, en sumer truþo. Dionisius hofshøfþingi toc tru, oc marger aþrer menn meþ honom.

7. Siþan for Paulus ór Aþenisborg, oc com hann til borgar þeirar, er Corinthios heiter, oc boþaði hann þar Gyþingom tru Jesu Cristz. En (er) Gyþingar melto i gegn tølom hans, þa hvarf Paulus til heiþinna þioða oc kendi þeim tru. Crispus het høfðinge þinghus Gyþinga, en sa toc tru oc hiu hans øll oc marger aþrer. Þa vitraþiz drottenn Paulo of nott i drome oc melte: „Eigi scaltu hrøþaz, heldr melþu orð min, þviat ec mun meþ þer vera oc mangi þer granda i þessi borg." Þar var Paulus .iii. missere i þeire borg oc boþaði orþ guþs. Siþan riso Gyþingar i gegn honom oc rægþu hann viþ Griclanz iarl, þann er Gallius het, oc leidu þeir hann firer domstol hans, oc qvaðo hann gera ser oskil oc bioþa oløg. En er Paulus hafþi svaraþ firer sic, þa melte iarl viþ Gyþinga: „Ef gløpr nøcqverr vere gørr, þa ęttem ver at refsa þat, en þot er eigeþ þrętor of løg yðor at eins, þa vil ec eki døma af þat." Oc matto Gyþingar eki fa af iarli, at hann dømþi[1] of þetta.

8. En Paulus for brot or Corinthio oc boþaði tru Cristz i borgom oc i heroþom, unz hann com (til) borg(ar) þeirar, er Effesus het, oc fann þar nøcqvera lęrisveina[2] Cristz, oc spurþi ða, ef þeir hefði teket helgan anda. En þeir svoroþo: „Eigi vitom ver gørla, hverr heilagr ande er." Paulus spurþi, hveria scirn þeir hefði. En þeir svoroþo oc letoz hafa helga scirn Johannis baptista. Paulus melte: „Vissa ec, at Johannes scirþi lyð iþronarscirn, at þeir tryþe a Jesum." En er þeir heyrþo þetta, þa varo þeir scirþer in nomine Jesu Cristi .xii. menn. En er Paulus lagþi hendr ifer hofoð þeim, þa com heilagr ande ifer ða, oc spaþo þeir oorþna hlute oc melto a margar tungor. En Paulus gec i þinghus Gyþinga oc boþaði orþ guþs meþ miclom crapte, oc var hann þar .iii. monoþr oc boþaði[3] Gyþingom orþ[4] guþs. En er þeir truþo eigi orþom hans oc riso i gegn honom, þa hvarf Paulus fra oc samnaþe cristnom monnom i hus eins mannz. Þvi for fram .ii. or, oc naþo aller, þeir er (i) Asialande varo, at heyra orþ guþs.

1 doþi *Cd* 2 discipulorum *Cd.* 3 boþoðo *Cd.* 4 *senere rettet til* tru.

En Paulus postole syndi margar iarteiner, þviat siuker menn urþo heiler, er sveitaducr hans var lagþr ifer þa, oc fløþo dioflar fra oþom. Þa freistuþo nøqverer otruer Gyþingar at calla a namn Jesu Cristz iver oþan mann, sem þeir hermþe efter Paulo, oc melto: „Ec sęre þic in nomine Jesus þess, er Paulus boþar.“ En .vii. brøþr varo [sener i kennimanna buninge Gyþinga þeira[1], es þessa freistoþo. En illgiarn ande svaraþe þeim: „Veit ec Jesum oc veit ec Paulum; en hverer ero þer?“ Þa varþ enn oþe[2] maþr laus oc þre(i)f einn høndom oc barþi aþra meþ, oc reif oll clęþi af ðeim, oc comosc þeir viþ illan leik a braut or þvi huse. Þessi tiþende foro of alla borg, oc varþ hrøzla micel yfer Gyþingom oc heiþnom monnom, oc tocu marger tru oc dyrcoþo namn Jesu Cristz oc geyrþo iðrun synþa sinna oc hurfo fra blotom.

9. [3]Demetrius het silfrsmiþr neqverr[4] i Effeso[5], sa er gera let silfrhus ok likneski Gefionar, oc dro hann mikinn auþ saman a[6] smið sinne, oc aller[7] þeir er meþ honom varo i syslo. En hann heimti saman alla silfrsmiþa oc melte viþ þa: „Er[8] vitoþ, at ver hofum mikinn auþ æxtan a[9] smiþom varom. En er set oc heyret, at sia maþr Paulus snyr aullom lyð fra blotom, eigi at eins i Effeso, heldr of alt Asialand, oc segir[10] eki guþ vera, þat er [af handa vercom[11] manna høndom er gert, oc mun hann eigi af lata [fyrr, en[12] hann eyþer blot[13] gyþio varrar, er allr heimr gøfgar. Oc munom ver þa enskis virþer af [lyðum vorum[14]. En er þetta heyrþo [þeir, es a mot Paulo melto[15], þa fylldoz þeir auføndar oc reiþe oc gripo lerisveina Paulus[16], þa er a motino varo, oc villdo bana þeim. En er Paulus vildi ganga a þing[17], þa bonnuþo honom lerisveinar hans oc baþo hann forþa ser. Oc gørþez þręta mikil a motino of [kenning Paulus[18], oc røgðo sumer hann, en sumer [svoroþo firer hann, en[19] visso eigi [firer hveria soc[20] þings var kvatt. Þa reis up .i. rikismaþr a þingino[21], en sa het Alexandr[22], oc baþ ser hlioþs. En er þingsmenner[23] sæ, at Alexandr[22] var Gyþingr, þa villdo þeir trautt[24] hlyþa honom oc

1 *rettere*: [syner .i. kennimanna hofþingia Gyþinga. 2 oþr *Cd.* 3 *Her begynder Fragm.* 4 nocqvor *Fr.* 5 borg *tilf. Fr.* 6 af *Fr.* 7 silfrsm[iðar] *tilf. Fr.* 8 þer *Fr.* 9 af *Fr.* 10 hann *tilf. Fr.* 11 [*mgl. Fr.* 12 aðr *Fr.* 13 Gefionar *tilf. Fr.* 14 [lyþnom *Fr.* 15 [allir þeir er a mote voru *Fr.* 16 Pauli postola *Fr.* 17 þeira *tilf. Fr.* 18 [kænningar Pauli *Fr.* 19 [*mgl. Fr.* 20 [hvener *Fr.* 21 mote þvi *Fr.* 22 Alexander *Fr.* 23 þingmenn *Fr.* 24 *tilf. Fr.*

cølluþo einne rødo aller tvær stunder dags oc melto: „Micil er Gefion gyðia var, glate [ovinom hennar[1]. En Alexandr spekingr gat støþvat[2] lyðinn. Þa melte hann sva: „Allir menn vito, at sia borgarlyðr gøfgar Gefion, oc ma þvi eigi i gegn[3] mela, af þvi byriar yðr at sevasc[4] oc døma eki diarfliga firer løg. En ér[5] leidot hingat saclausa menn .v.[6], þa er engi[7] osoma [buðu gyðiu yðvarre[8]. En ef Demetrius eþa smiþar þeir, es meþ honom ero, [hafa sanna[9] søc i gegn nøqerom, þa døme domendr of[10] þat at løgum, svat søkendr oc heyrendr[11] come til; þviat ver megom enskis ens sanna viser verþa a mote þesso[12], þo at alþyða þreti her i allan dag.“ En er Alexander hafðe þetta melt, þa støþvaþiz þyss alþyðo, oc varo lauser latner førunautar Paulus, þeir er Demetrius hafði taca latet. Siþan heimti Paulus til sin lerisveina sina oc talþi firer ðeim, aþr hann føre[13] or borg.

10. [En hann for til Macedonia oc var þar, unnz[14] hann com i borg þa, er Troades heitir, oc var þar .vii. daga [meþ lerisveinum sinum[15]. En a einom þvatdege com mart manna[16] at heyra orð [hans, en hann talþi[17] firer ðeim alt til miþrar nøtr. En ungr maþr nøqerr [het Euticius[18] sa sat við glug oc heyrði þaþan til orþa Paulus[19]. En er Paulus talþi lengi, þa sofnaþi enn unge maþr oc fell ofan[20] af vegg oc lamþez. Þa com Paulus til hans oc stoþ ifer honom lengi oc bað firer honom oc melte viþ þa, er hia stoþo: „Eigi scolo þer hryggvaz, ønd es enn meþ[21] honom.“ Þa lifnaþi Euticius, oc hugguþoz þ ir [er hia stoþo oc ðaucoþo[22].

11. En annan dag for Paulus or þeire borg oc ste a scip [meþ lerisveinom sinom[23], en þat var litlo efter pasca, oc foru þeir [leiþar sinnar, unz þeir comu[24] i stað þann, er Militum heitir. En þat var eigi langt fra Effeso. Þa ætlaþi Paulus at hafa [þar scamma dvøl[25], þviat hann vildi coma til Jorsala at hvitadǫgum, ef [þat mętti verþa[26]. Þa sendi Paulus efter øllom forraþsmonnom kristninnar[27] i Effeso, at þeir kveme til hans i

1 [*saal. Fr.*; hvn ovinom hans *Cd.* 2 stoðvaþann *Fr.* 3 of *tilf. Fr.* 4 *saal. Fr.*; setasc *Cd.* 5 þer *Fr.* 6 *mgl. Fr.* 7 aungvan *Fr.* 8 [*saal. Fr.*; bauþ gyðiu varri *Cd.* 9 [*saal. Fr.*; sm *Cd.* 10 *mgl. Fr.* 11 veriandr *Fr.* 12 þvisa *Fr.* 13 braut *tilf. Fr.* 14 [Þa for hann i Macedoniam, þar til er *Fr.* 15 [*saal. Fr*; cum discipulis suis *Cd.* 16 lið *Fr.* 17 [guðs, oc talþi Paulus *Fr.* 18 [*saal. Fr.*; sa er E. het. En *Cd.* 19 Pauli *Fr.* 20 opinn *Fr.* 21 i *Fr.* 22 [*Lacune i Fr.* 23 [*saal. Fr.*; cum discipulis suis *Cd.* 24 [dag fra degi, þar til er þeir kvamo *Fr.* 25 [scaumma(!) dvol i Asia *Fr.* 26 [sva mætti vera *Fr.* 27 *tilf. Fr.*

Miletum. En er þeir comu, þa melte hann viþ þa: Ér vitoþ brøþr[1], siþan er ec com i Asiam, hverso ec var meþ yþr of[2] alla tiþ oc [þionaþa ec[3] guþi meþ øllo litelęti oc bønum oc meingørþom, þeim es mer barosc at hende af raþom Gyþinga. En ec sparða þa eigi viþ yðr nytsamligar kenningar, oc boþaþa ec Gyþingom oc heiþnom monnom synða iþrun oc tru drottens[4] Jesu Cristz. En nu fer ec til Jorsala, oc veit ec eigi, hvat mer mon þar at hendi berasc, nema þat at heilagr ande [vitrar i borgom, at ec muna bunndinn vera oc pindr, en ec hreþomc þat eigi[5], þviat ec spari eigi licam minn til pisla [firer nafni drottins mins[6], at ec fylla þionosto hans, [þa er[7] hann gaf mer [at boþa orð[8] miscunnar sinnar. En ec veit, at ér munoþ mic eigi siþan sia, þeir es nu [ero her stader. Fyr[9] þvi vatta ec nu i dag, at ec em saclaus viþ alla[10], þviat ec sparða alldregi at kenna yðr heilsorað. Hygget at yðr oc allre hiorð[11] yðvarre! þeir menn einkom[12], er heilagr ande setti byscopa iver cristni guþs, þa er hann leysti alla sino bloþe. En ec veit, at efter brautfør mina muno coma olmer oc grimer vargar til hiarþar[13] þessar, oc af yðr siolfom muno hefiasc villomenn, þeir es leiþa muno lerisveina efter ser. Af þvi veret ér varer[14], oc minnez er kenninga þeira, es ec kennda yðr .iii. vetr, þa er ec var[15] meþ yðr. En nu fel ec yðr guþi a hennde, þeim er mattøgr[16] er at efla[17] orð miscunnar sinnar oc gefa yðr erfð meþ øllum helgom. Ér vituþ sialfer, at ec girndomsc[18] eigi golz[19] yðvars ne silfrs ne clæþa, þviat hendr þessar unno til þess[20], er ec þurfta at hafa oc þeir, er meþ mer varo. Ec synda yðr, hverso yðr byriar at vinna oc tøia[21] siucom oc valoþum oc minnasc orða [drottins vars[22] Jesu Cristz, þviat [þat er sæligra[23] at gefa en at þiggia.“ En er Paulus hafði þetta melt, þa fell hann a kne, oc varo þeir aller saman a bønom. Þa urþo aller hryggver oc oglaþer oc greto þat, er Paulus sagðisc[24] eigi mundo aftr coma. En aller leido hann ovan til siovar beþe carlar oc konor.

12. En Paulus ste a scip oc forunøtar[25] hans, oc foru

1 fratres *Cd.* 2 um *Fr.* 3 [*saal. Fr.*; þionaþi *Cd.* 4 dominus *Cd.* 5 [vittraþi, at i aullom borgom mon ec vera bundinn oc pindr, en ec mon þat eigi hræðaz *Fr.* 6 [*saal. Fr.*; pro nomine domini mei *Cd.* 7 [*saal. Fr.*; þviat *Cd.* 8 [*saal. Fr.*; firer *Cd.* 9 [hæyra kæningar minar. Af *Fr.* 10 yþr *tilf. Fr.* 11 *rettet;* þiorð *Cd.*, iorð *Fr.* 12 *mgl. Fr.* 13 *saal. Fr.*; iarþar *Cd.* 14 vackrer *Fr.* 15 varc *Fr.* 16 mattigr *Fr.* 17 efna *Fr.* 18 girnumz *Fr.* 19 gullz *Fr.* 20 allz *tilf. Fr.* 21 tæia *Fr.* 22 [*saal. Fr.*; domini nostri *Cd.* 23 [hann sagði sællegra vera *Fr.* 24 sagði sic *Fr.* 25 foronautar *Fr.*

[dagfarc, unz þeir como[1] i borg þa, es Cesarea heitir, oc toco þar gisting i husom [Philippus diacns[2], þess er .i. var af .vii. enom fyrstom diacnom, [þeim er postolar hofðo vigþa i Jerusalem[3]. En hann atte døtr .iii. helgar meyiar, þær er spaleixanda hofðo tekit[4]. En er Paulus dvalþiz þar nøcqeria daga, þa com spamaþr af Gyþingalande, sa er het Agibus, oc toc hann gyrþel Paulus oc batt hendr sinar [oc føtr[5] oc melte: „Þa(t) vitraþe heilagr ande, at sa þegn, er þenna gyrþel a, mun bundenn vera i Jerusalem oc seldr i hendr heiðnum[6] þioðom. En er lerisvęinar Paulus heyrþo þat, ða baþo þeir [hann aftr hverfa oc fara[7] eigi i Jerusalem. Paulus svaraþi: „Fyrer hvi møþi þer, brðþr[8], hiarta mitt i grate yðrom, þviat ec em eigi at eins buenn at vera bunndinn, heldr at[9] deyia i Jerusalem [pro nomine domini Jesu Cristi[10]. En efter fa daga for[11] Paulus i Jerusalem [oc lerisveinar hans fylgþo honom oc margir aðrir Cesareamenn. En bræþr toco fæginsamliga vit honom, er hann kom i Jerusalem[12] oc for [hann annan dag[12] at finna Jacobum postola oc aþra bræðr[13], es þar varo, oc sagþi[14] þeim, hveria hiolp guþ hafði gefit heiþnom þioþom firer kenningar hans.

13. [Jacobus varþ fegenn oc brøþr[15], þeir es meþ honom varo, oc gørþo[16] þacker guþi oc melto[17] við Paulum: „Þu veizt, broþir[18], at aller Gyðingar halda rikt log sin. En þeir hafa heyrt sagt fra ðér, at þu [brytr log Moyses oc bannar monnom umscurþarscirn oc gengr inn i kirkior meþ[19] heiþna menn. [Af þvi gørþu þat, es ver męlom, oc hreinsasc firer forner, aþr þu ganger inn i mustere þeira meþ førunauta þina, oc muno þa Gyþingar reyna, at þat er lygi ein, es þeir heyrðo sagt fra þér, ef ðu helldr løg þeira.“ Þa gørði Paulus, sem þeir melto, oc gek eigi inn i mustere, aþr .vii. dagar varo liþner, þviat Gyþinga løg buþo, at sa scyldi eigi ganga i mustere a nǫsto vico, es samvistom hefði veret við heiþna menn[20]. En er Gyþingar, [þeir er af Asia voro komnir[21], sa Paulum i mustere epter .vii. daga, þa vocþo þeir

1 [dag fra degi, þar til er þeir kvamo *Fr.* 2 [Philippi diacn *Fr.* 3 [*mgl. Fr.* 4 *mgl. Fr.* 5 [*mgl. Fr.* 6 *saal. Fr.*; Gyþinga *Cd.* 7 [at hann færi *Fr.* 8 *saal. Fr.*; fratres *Cd.* 9 oc *Fr.* 10 [*saal. Cd.* og *Fr.* 11 gæck *Fr.* 12 [*tilf. Fr.* 13 *saal. Fr.*; fratres *Cd.* 14 *saal. Fr.*; dixit *Cd.* 15 fratres *Cd.* 16 [En er bræðr, þeir er meþ Jacobo voro, hæyrþo þat, þa gerþo þeir *Fr.* 17 *saal. Fr.*; atolo̅ *Cd.* 18 *saal. Fr.*; fratres(!) *Cd.* 19 [briotir laug Moysi oc bannir scurþarscirnn oc gangir i kirkiur við *Fr.* 20 [*mgl Fr.* 21 [*tilf. Fr.*

[styriolld micla i[1] lyðnum oc melto oc colluþo hátt: „Sia maþr er andscoti laga varra oc lyðs vars, oc viller hann alla þioð oc leiþer heiþna menn i mustere vart oc saurgar helga staþi.“ En þeir hofðo set þann mann, er Trifonius het, fara meþ Paulo or Effeso oc i Jerusalem, oc etluþo þeir, at Paulus hefði þann leidan i mustere[2]. Þa dreif[3] margr lyðr þangat, oc gripo þeir Paulum oc drogo ut or mustere oc luco aftr durom[4]. En er Gyþingar[5] vildo bana Paulo, var sagt greifa þeim es [Lisias Claudius[6] hét, at styriolld mikil gørþisc i Jerusalem. Þa com Lisias [meþ riþeralið[7] oc toc Paulum or hondom Gyþinga oc let binnda .ii. rekendom oc spurþi, hverr hann vęre. En er hann matte enkis[8] viss verþa [ens sanna[9] firer ðys alþyðo, þviat hverr callaði [sem mátte[10], þa let hann leiþa Paulum i byrgi neqvert, þangat er eigi matti alþyða comasc. Þa spurþe greifenn, hvat þegna[11] hann vere, eþa hvi styriold[12] geyrþez af þvi. Paulus svaraþi: „Gyþinga cyns em ec oc ętzcaþr or eyio þeire, er Þarsum[13] heitir, oc or þeiri borg, er þu munt cunna. En ec biþ ðic, at þu leyver[14] mer, at [ec coma til mótz oc mela firer lyðnom oc coma[15] orþom firer mic.“ En er greifenn lovaþi[16] þat, þa stoð Paulus i loftriþi eino oc baþ ser hlioþs oc[17] melte a ebresco: „Heyri þer, brøþr[18], þa scynsemi, er ec mun[19] gialda firer mic.“

14. En er [hann melte[20] a ebresca tungu, þa gafsc[21] honom hlioð, oc melte hann sva: „Ec em Gyþingr oc ætscaþr or Þarso. En mic fødi Gamaliel i þessi borg oc kendi mer løg feþra yðvarra[22], oc helt ec þeim[23], sem [er vitoþ[24] aller, oc var ec gagnstoþomaþr þeim, er a Jesum truþo, oc [eflda ec þa[25] til pisla oc dauþa[26], sem høfðinge kennimanna yðvarra berr mer vitne, er mic sendi meþ ritom i Damasco at[27] leiþa bunndna i Jerusalem alla cristna menn, [þa er þar mętti finnaz[28]. En þa er ec atta scamt til borgarennar, þa scein ifer mic lios miceþ af himne at miþiom dege, oc feil ec til iarþar oc heyrþa ec rød męla viþ mic: Saule, Saule, [hvat søker þu at mer[29]? Ec em Jesus nazarenus,

1 [*saal. Fr.*; micla lygi *Cd.* 2 mustare guðs *Fr.* 3 þusti *Fr.* 4 dyrom *Fr.* 5 Judei *Fr.* 6 [Claudius Lisias *Fr.* 7 [til með rideraliþi *Fr.* 8 ænskiss *Fr.* 9 [*mgl. Fr.* 10 [firir munn auðrum *Fr.* 11 manna *Fr.* 12 sia *tilf. Fr.* 13 Tharsum *Fr.* 14 lover *Fr.* 15 [mæla nocqvor orð við lyðinn oc koma ec *Fr.* 16 honom *tilf. Fr.* 17 toc til mals oc *tilf. Fr.* 18 oc synir *tilf. Fr.* 19 syna oc *tilf. Fr.* 20 [Paulus mælti viþ þa *Fr.* 21 gafo þeir *Fr.* 22 varra *Fr.* 23 fast *tilf. Fr.* 24 [þer vitið *Fr.* 25 [batt ec þa oc sællda *Fr.* 26 bana *Fr.* 27 taka oc *tilf. Fr.* 28 [*mgl. Fr.* 29 [quid me persequeris *Fr.*

es þu gører i gegn. En [ec svaraþa oc spurþa: Hvat scal ec[1] gøra. Þa melte drottenn viþ mic: Ris up þu oc far i Damasco, oc [mundo þa viss verþa[2], hvat þu scalt gøra. En er ec matta ecki sia firer miceleic liosens, þa toco forunautar miner i hønd mer oc leido mic i Damasco. En Annanias, vitr maþr oc goþr at vitne allra borgarmanna, com til min oc melte: Saule broþer, sagði hann, tac þu syn þina. Ec sa þegar, oc[3] melte hann viþ mic: Guþ [feþra varra syndi[4] þer vilia sinn, at þu sér it sanna oc heyrþer [raudd hans[5], at þu vatter firer ollom þat er þu sat oc heyrþer. Fyr þvi tac þu nu scirn oc synþalausn i nafni hans. En er ec gørða þetta, sem melt var, oc com ec aftr i Jerusalem oc var ec þar [a bøn[6] i mustere, þa sa ec drotten coma til min, oc melte hann sva: Scyntu braut or Jerusalem, þviat menn taca eigi vitne þat er þu berr of[7] mic. En ec melta: Firer þvi heyrþu[8] þeir eigi orþ min, drottinn[9], at þeir vito, hverso ec stoþ i gegn þeim, er a þic truþo, drottenn, oc var ec viþ þar stadr, es Stefanus vattr þinn var pindr[10], oc varþveitta ec kleði þeira, es hann børþo griote. En drottenn melte viþ mic: Farþu heþan[11], ec mun sennda þic til heiþinna þioða, at þu boþer ðeim namn mitt.“ Þangat til hlydo Gyþingar[12] orþom Paulus. [Þa colluþo þeir oc melto viþ gre(i)fann[13]: „Drepðu þenna mann, eigi er honom lift.“ En er Gyþingar [kastoðo klæþum oc[14] oþo at honom oc villdo vega hann, þa let gre(i)fenn leiþa [i byrgit oc binnda hann oc beria[15]. Þa melte Paulus viþ .i. hundraðshøfþingia, er at var at beria hann: „Er vþr lofat at beria[16] Romaborgar menn[17].“ En er hundraðshøfþingi heyrði þetta, melte hann við greifann: „Hygg at þu, hvat [þu lætr[18] gøra, Romaborgar maþr er sia, er ver beriom.“ En er Lisias greife heyrði þat sact, [þa spurþi hann Paulum, ef þat væri satt, at hann væri Romaborgar maþr. En er Paulus qvat þat satt vera[19], þa foru braut þeir, er hann hofðo barþan, oc iþraðisc[20] greifenn, es hann hafði hann beria latet.

15. En annan dag let greifenn qveðia þings[21], oc leysti Paulum oc [læiddi hann[22] a þing Gyþinga, at hann mętti vita scyrra, firer[23] hveria søc þeir røgþu hann. En Paulus visse[24]

1 [er ec spurþa, hvat ec scyllda *Fr.* 2 [mon þer þar sagt *Fr.* 3 þa *Fr.* 4 [*saal. Fr.*; faþer vár sendi *Cd.* 5 [*tilf. Fr.* 6 [*tilf. Fr.* 7 um *Fr.* 8 *saal. Fr.*; heyrþa *Cd.* 9 *tilf. Fr.* 10 grioti barþr *Fr.* 11 þviat *Fr.* 12 Judei *Fr.* 13 [En þa toko þeir at kalla a græivann oc mælto *Fr.* 14 [*tilf. Fr.* 15 [hann inn i byrge oc beria oc binnda *Fr.* 16 sva *tilf. Fr.* 17 mann *Fr.* 18 [*saal. Fr.*; scalt *Cd.* 19 [*tilf. Fr.* 20 oaðez *Fr.* 21 motz *Fr.* 22 [*saal. Fr.*; leiþa *Cd.* 23 um *Fr.* 24 vera *tilf. Fr.*

tvinna[1] sveit Jorsalamanna, aþra ivergyþinga, er truþo uprisu dauþra manna, en aþra Saduceorum[2], er eigi truþo [upriso þeira[3], oc melte hann viþ þa: „Ec em ivergyþingr[4] at øllo cyni oc [dømþr firer[5] þat, er ec boþa[6] upriso dauþra, at er truet þvi.“ En er Paulus melte þetta, þa sciftez[7] alt Gyþinga liþ i tva staþi, oc gørþisc[8] styriold i lyðnom, oc riso up neqerer ivergyþingar [at tøia[9] Paulo oc melto: „Saclaus er maþr sia oc hevir [eki til[10] gørt.“ En er mikit sundrþyki gorðiz meþ Gyþingom[11], þa [ugþi greifenn, at þeir myndi bana Paulo, þviat marger vilia glata[12] honom, þa sendi hann riþera sina oc let braut taca Paulum or clandi þeira, oc leidi hann[13] i byrgi. En a annarri nott vitraþesc drottenn Paulo oc melte viþ hann: „Vestu[14] staþfastr, þviat sva byriar þer at vatta namn mitt i Romaborg, sem þu vattaþer i Jerusalem.

16. En er dagr com, þa hurfo saman meirr en[15] .xl. Judeorum[16], oc strengðo þess heit, at þeir møndi[17] eigi eta ne drecca, aþr þeir [banaðe Paulo[18]. Siþan melto þeir viþ kennimenn Gyþinga: „Heit høfum ver strengt, at ver scolom [vega Paulum, aðr ver bergem eigi a mat varom[19]. Af þvi seget er þetta Lisias[20] greifa, at hann leiþe Paulum a mot, svasem[21] [er vilit enn[22] heyra scyrra orþ hans. En ver monom vera[23] at vega hann, fyrr en hann comi alt til motzens. En [stadr var hia .i. vinr Paulus oc heyrði orð þessi, oc[24] for hann þegar oc sagþe Paulo vælar[25] þeira. En Paulus senndi hann[26] til greifans meþ einom hundraðshøfðingia, þeim er byriaþi mál [hans. En sa for oc melte viþ greifann, es þeir como þar[27]: „Paulus bandingi [senndi mic, lattu[28] hingat leiþa þenna inn unga mann, oc vil hann segia þer nøqver tiþenndi.“ Þa toc Lisias i hønd honom oc leidi hann fra øþrom monnom, oc spurþi, hvat hann vildi honom segia[29]. [En sa mælti[30]: „Gyþingar muno coma a morgen oc biþia, at þu leiþer

1 tvænna *Fr.* 2 *saal. Fr.*; þa *Cd.* 3 [*mgl. Fr.* 4 *saal. Fr.*; ivergyþinga *Cd.* 5 [*saal. Fr.*; døme ec *Cd.* 6 trui *Fr.* 7 scilþiz *Fr.* 8 þræta mikil oc *tilf. Fr.* 9 [oc tyþo *Fr.* 10 [nihil illt *Fr.* 11 Judeos *Fr.* 12 [ætlaði grevinn, at þeir mendo bana Paulo *Fr.* 13 inn *tilf. Fr.* 14 Verþu *Fr.* 15 an *Fr.* 16 *saal. Fr.*; riþera *Cd.* 17 scyldu *Fr.* 18 [vægi Paulum *Fr.* 19 [ongo bergia, aðr ver vægum Paulum *Fr.* 20 Lisee *Fr.* 21 *saal. Fr.*; sicut *Cd.* 22 [þer scylet *Fr.* 23 bunir *Fr.* 24 [er þæssar vælar hæyrðe systursunr Pauli, þa *Fr.* 25 rað *Fr.* 26 þægar þenna mann *Fr.* 27 [hans, oc mælti vit græivann *Fr.* 28 [bað mic *Fr.* 29 sagt hafa *Fr.* 30 [*tilf. Fr.*

Paulum a þing[1], svasem[2] spyria scyle hann nøqverrar scynseme. En þu scal(t) eigi trua þeim, þviat meirr en .xl. manna strengþo þess heit, at þeir myni vega Paulum, oc ero þeir buner, fyrr en hann come a þing til motzens." En er greife heyrþi þetta sact, þa heimti hann þangat .ii. hundraðshøfðingia, oc melte viþ þa: „Faret er til (meþ) .ii. hundrot riþera oc ønnor .ii. .cc. borgarmanna, oc veret buner, er fiorþungr er af nott, oc faret meþ Paulum, unz er comet i Cesaream til fundar viþ Felicem iarl." Riþerar gørþo, sem þeim var boþit, oc fylgþo Paulo of nottena i Cesaream oc seldo iarli rit greifans. En þessi orþ stoþo a rite þvi.

Claudius Lisias sender q. Felice iarli. Þenna mann sa ec røgþan af Gyþingom oc raþinn til bana. En ec com til meþ liþe miclo, oc leysta ec or clandi þeira oc leida ec hann a þing, oc vilda ec vita, firer hveria søc hann væri røgðr, oc fann ec, at þeir søcuþo hann of nacqvat afbrigþ laga[3] sinna. Oc hevir hann eki þess gørt, es hann se dauþa verþr. En þa er ec fra, at Gyðingar reðo fioraþom umb hann, þa senda ec hann til þin, oc mun ec þangat boþa sauconautom hans, oc scolo þer døma of þetta aller saman.

En er iarl hafði leset rit þetta, þa let hann varþveita Paulum, unz Gyþingar como.

17. En epter .v. daga com Annanias høfþingi Gyþinga meþ nøqveriom rikismanna, oc toco at røgia Paulum. En þa melte .i. þeira, en sa het Tertullus: „Siþan er ver comum til þin, enn bazti (i)arl, þa biþum[4] ver frið mikinn, þviat þu hegner allan osoma. En ver fundum þenna styrialdarmann, er of allan heim (mun) bioþa osoma Gyþingom, oc truer a dauþan mann oc leiþer heiþna menn i musteri vart. En ver gripom hann oc vildom døma hann at laugom varom. Þa bar Lisias greife oss ofliþi oc leysti hann or hondom varom, oc sendi oss til þin, at þu dømþer of þessa hlute, þa er þu spyrr it sanna." En er hann hafþi þetta melt, þa boru Gyþingar vitni orþom hans oc qvoðo þat satt vera. Paulus svaraþe oc melte við iarl: „Lengi hefi ec vitað þic hofþingi(a) þessar þioðar, oc mattu scilia meþ scynsemi þat er ec svara firer mic. Þat mattu vita, at ec com eigi meirr en firer .xii. dogom i Jerusalem; þrȩtta ec viþ mangi i mustere ne i þinghusom Gyþinga, oc dro eigi saman sveit i borgom, ne gørþag

1 mot *Fr.* 2 sicut *Cd. Her ender Fragm.* 3 *Synes rettet hertil i Cd. fra oprindeligt* þunga. 4 bioþvm *Cd.*

styriølld ne sundrþyki lyðs, svat þeir mege mer sacar a þvi finna, er mic røg(i)a. Villa necqver er i Jerusalem, su er menn þręta umb upriso dauþra manna. En ec true guþi þeim, er feðr varer truþo, oc truec þvi øllo, es riteð er umb hann oc i logom er oc a bocom spamanna er, oc upriso dauþra manna, sem feþr varer. En ec com til þess i Jerusalem at gøfga guþ oc føra honom forner oc at duga fręndliþi mino i olmosogøþi. En þeir segi nu, ef þeir fundo nøcqer(i)a illzco i mer, nema þat er ec callaþa a þing(i) þeira oc sagðac døme of upriso dauþra." En Felix iarl dvalþi at døma of mal þeira oc sende aftr Gyþingana i Jerusalem. En hann bauþ e(i)nom .c.hofðing(i)a at varþveita Paulum, svat[1] hann vęre i friðe oc cø(m)esc þæ(y)gi a braut, þviat Felix iarl (h)ugþi, at Paulus møndi fe undan leysasc, oc com hann opt til mals viþ hann oc spurþi marg(ra) hluta. En Paulus talþi firer honom tru oc retlęti.

18. En efter .ii. vetr gerþisc iarlascipti, þviat þat var løg, at ymser være iarlar, þeir er iamco(m)ner varo til veldes. En Felix let binda Paulum, aþr hann føri braut, oc lifði hann þat efter Gyþingom. En sa het Festus, er þa toc við iarldome i Cesaria, oc for til Jorsala .iii. dogom siþarr. Oc como til Gyþingar oc røgðo Paulum oc baþo iarlenn, at hann leide hann i Jerusalem. En þeir biuggosc[2] við þvi at vega Paulum, aðr hann comi til borgarennar. En Festus sagði Paulum halldinn mundo vera i Cesaria, oc baþ hann fara meþ ser þangat þa, er sacar þottosc eiga viþ Paulum. En er Festus iarl hafði vico veret i Jerusalem, þa for hann i Cesaria, oc fylgþo honom Gyþingar marger. En er hann sat annan dag a domstole oc let hann þangat leiþa Paulum[3], oc logo (Gyþingar) a hann, es þeir matto eigi sannar sacar finna a hendr honom, þviat Paulus vann þat sannat, at hann hafþi hvartki geyrt i gegn guþs løgum ne manna. Festus iarl vilde sva gera, at Gyþingom mętte hellz lica, oc melte hann viþ Paulum: „Vildo þat, at ver farem i Jerusalem oc døme(m) þar of þessi mol?" Paulus svaraþi: „Fyrer domstole keisera byriar mer at standa, oc scal ec þar dømþr vera, en eki geyrða ec Gyþingom til meins, sem þu veizt eigi ogørr en ec. En ef ec gørþa nacqvat þat, es bana se vert, þa forþomc ec eigi banann. En ef ec gørða eke þat, es mic megi røgia, ða er rett, at ec na løgum, at keisare døme, ef Jorsalamenn bioþa mer oløg[4]."

1 at *tilf Cd.* 2 bvggiosc *Cd.* 3 p° *Cd.* 4 oleig *Cd.*

Festus melte: „Alz þu kvader keisera til þins máls, þa scaltu þangat fara.“

19. En er þaðan liþo nøqerer dagar, þa com konongr, sa er Agrippa het, i Cesaria, þviat hann atti aurendi við iarl. En er hann var þar marga daga, þa sagði iarl fra Paulo oc melte sva: „Þenna mann let Felix i bøndum vera, þa er ec com her. En er ec com i Jerusalem, þa baþo mic Gyþingar, at ec scylda hann til bana selia oc þeim siolfom i hendr, en ec svaraþac, at eigi være Romaborgar løg til at leiþa mann[1] til dauþa, fyrr en hann come sialfr firer sic orþi oc eiþe. En er Gyþingar comu her, þa let ec Paulum leiþa hingat firer domstol minn, oc baro þeir aungar sannar sacar a hendr honom, þær er hann þęttisc saþr at, en þeir søcuþo hann of nøcqeria nybrøtne tru sinnar oc of Jesum nøqern dauþan, en Paulus segir hann lifa. En ec kunna eigi of døma, þa bauþ ec honom i Jerusalem, at hann domesc þar. En hann lezc vilia hafa dom[2] keiserans.“ Þa melte Agrippa konongr: „Sia villda ec þann mann.“ Þa let Festus leiþa Paulum fyrer auglit konongs oc alla eno œzto menn borgarennar, oc melte sva: „Se þu nu, Agrippa, þenna mann, er aller segia lygimann vera, oc qveþa honom eigi lift vera. En ec finn enga søc i honom, af ðvi ætla ec at senda hann til k(e)iserans, sem hann bønde sialfr. En ec veit eigi, hvat ec scal segia keisera i fra siþom hans. Af þvi spyr ec hann nu, oc segi hann nu sialfr fra ser þat, er ec mega rita oc senda keiseranom, þviat ovist er at senda bunndinn mann oc scýra eigi socena.“

20. Þa melte Agrippa viþ Paulum: „Lofat er þer nu at svara firer þic.“ Þa svaraþi Paulus þeim scynsemi oc melte sva: „Ef ec nae at svara firer mic i dag, þa mun mer vel ganga mal viþ þic, konongr, of alla hluti, þa er ec em ręcþ(r) af Gyþingom, þviat þu veizt løg þeira. Oc vitu aller Gyþingar upruni mina, ef þeir villde þat satt lata, þviat ec heelt einna fastas(t) løgom þeira, oc em ec enn staþfastr i[3] þeiri van, er guþ hiet feþrom vorom, oc alt lif vart truer oc vætter, at fram muni coma, þviat ver trum aller, at guþ lifgar dauþa. En firer ða tru oc van em ec røcþr af Gyþingom. En ec stoð fyrst i g(eg)n namne Jesus ens nadversca, oc let ec marga hans menn setia i bønd, oc toc ec velldi af høfði(n)g(i)om at setia til pisla þa, er a hans namn truþo. En er ec for slics eyrendes i Damasco, þa com iver mic lios solo biartara of miþian dag, oc heyrþa ec rød mela viþ mic:

1 menn *Cd.* 2 doms *Cd.* 3 ⁊ (*d. e.* oc) *Cd.*

Saule, Saule, hvat sæker þu at mer? Ec em Jesus nazarenus, sa er til þess syndomc þer, at þu berer vitne mitt i þeim hlutom øllom, er ec vitra firer þer, oc mun ec sennda þic til margra þioða, at þu leiþer menn fra myrkrom til lios oc fra fianda villo til tru. En ec truþa himnescre vitrun, oc for ec at boþa synda iþron, Gyþingom fyrst oc Jorsalamonnom, en siþan heiþnom þioþom. En firer þessa søc drogu Gyþingar mic or mustere oc vildo bana mer. En guþs craptr hlifðe mer alt til þessa dags, þviat [ec boþa[1] eki annat Gyþingom oc heiþnom þioþom, en þat er spamenn søgðu at verþa myndi, beþi pisl Cristz oc uprisa dauþr(a), oc hygg ec þat, konongr, at þu truer þvi er spamenn segia." Agrippa svaraþi: „Leitar þu þess i sumom malom, at ec scyla cristenn verþa?" Paulus svaraþe: „Slica tru, sem ec hevi, øski ec eigi at eins, konongr, þer, heldr øllom þeim, es þessi orþ heyra i dag." Þa baro þeir konongr oc iarl saman rað sin oc raþunøtar þeira, oc syndesc øllom Paulus vera saclaus oc eigi dauþa verþr. Þa melte Agrippa viþ iarl: „Nu metti sia maþr laus vera, ef hann hefði eigi sialfr nemndan ke(i)serann at døma of sic."

21. Þa var Paulus seldr meþ øþrom bandingiom .c. høfþingia þeim er Julius het, en hann atte før til Romaborgar. Þa stigo þeir a scip oc snøru a leið før sinne. En før þeira varþ sein, þviat þeim gaf trøt byri. En þeir foru meþ Asiolande, unz þeir comu til eyiar þeirar er Creta heitir, en þa gerði andviþri a mot þeim, oc logo þeir lengi við ey þa oc biþo byriar. Þa var eigi langt til vitrar(!). Þa melte Paulus: „Þat se ec, brøþr, at her muno menn scaþa biþa bøþi scips oc fiarins, oc er þo micil van, at menn fae hasca, ef ver forom fra eyio þessi i haust siþan." En Julius truþi þeim, er firer scipi reþo, en eigi þvi er Paulus sagði, oc ætlaþe hann at fara til Feneyiar, ef byr gæfi, oc vera þar u[m vetrar] meginbyri. En ef sunnanveþr vere, þa baþ Julius taca til segls. En er þeir hofðo scamt fra lande siglt, ða laust i gegn þeim landsynningi sva oþom, at þeir urþo at leggia scip i rett. En er sær toc at størasc, þa urþo þeir at casta farme oc letta scip. Þat var morg døgr, svat eigi sa himintungl, oc mødosc menn af culþa oc af hungre, svat flester ørvætto ser lifs oc heilso. Þa stoþ Paulus up millom þeira oc melte: „Þat byriar, brøþr[2], at er hlyþit mer, oc føret eigi braut i hausti or Creta, oc myndo þer eigi fa scaþa þenna. En nu scolo þer viþ

1 [bøþ *Cd.* 2 fratres *Cd.*

þat huggasc, at ver munom aller til landz comasc af brotno scipe, þviat engell guþs, þess er ec þiona, syndiz mer a þessi nott oc melte sva: „Hrøþiz eigi er, Paule, þviat þu munt til Rumaborgar coma, en guþ veiter þer lif allra forunøta þinna. Veret er hugstigner[1] oc hrøster, þviat guþ mun enda heit sitt viþ oss, oc munom ver coma til eyiar nøqverrar.“ En þa er .ii. vicor hafði hriþin veret, þa goto nøqverer menn, at sæi land firer stamn. En þa er þeir fundo bratt, at miþiom scipti oc þeir nolguþosc land, þa costuþo þeir akerom sinom oc biþo sva dax. En þa er dagr com, þa melte Paulus: „Lengi høfom ver nu møder veret af hungri oc culþa oc miclo vase, af ðvi scolom ver mat taca, at ver megem hressasc.“ En þa er aller høfðo føzlo tekit, þa letto þeir scipit oc cøstoþo farme utanborz. En þar var vicscart(?), es þeir varo at comner, þa heimto þeir up ackere oc drogo up segl oc løgþo at lande. En þa er scipit kendi grunnz, þa leysti þat alt i sundr at scutstafne. Þa hliopo utan borz fyrst þeir, er synder varo, oc comosc sva at lande. En þa kendu þeir, hvar þeir varo comner, en þeir varo comner at eyio þeire, er Militene heitir. En þeir cyndo eld mikinn, es þeir como a land, oc vermþu sic, þviat frost var at. En þa er Paulus samnaðe trosom til elz, þa hrøcþisc ormr at hendi honom. En þa er landzmenn so ormenn hanga a hendi honom, þa melto þeir meþ sér: „Sia er morþingi eþa vigamaþr, er veþr hriota viþ honom a sæ, en dyr granda honom a lande.“ En Paulus hristi ormen af hendi ser, oc sacaþi hann eki hønd hans. En lyðrenn stoþ oc sa a hann oc hugþi, at hann myndi falla niþr dauþr. En þa er þeir so, at hann sacaþi eki, þa hugþo þeir hann guþ vera. En hofðingi eyiar þeirar het Puplius, en hann toc viþ Paulus oc førunøtum hans, oc varo þeir þar .iii. daga. En faþir Puplius hafði lengi riþusiucr veret, en er Paulus com til hans oc baþ firer honom, þa reis hann up heill. En er sia iartein spurþisc, þa førþu eyiarsceggiar þangat alla siuca menn, oc toco þeir heilso aller eyiarsceggiar oc vegsomoþu Paulus oc førunøta hans, oc fingo þeir ollum scipveriom hans alla reiþo, þa er þeir þurftu at hafa til br(a)útfarar. En efter .iii. manoþr stigo þeir a scip, þat er þar hafði uppi staþet of vetren, oc leto fra landi, er þeim gaf byr, oc foru þeir siþan, unz þeir como til Rumaborgar.

22. En er cristner menn frógo, at Paulus for til Rumaborgar, þa runno þeir a mot honom langa leið oc felldo tar firer

1 hugsteigner *Cd.*

fagnaþe. En þa er Paulus sa liþ þeira, þa gørþi hann þacker guþi meþ trausti. En er hann com til Rumaborgar, þa var honom lofat, at hann væri þar, er hann være hvartki byrgþr ne bundinn, oc var hann under varþhalldi eins riþera. En efter .iii. daga heimti Paulus til sin necqeria af Gyþingom oc melte viþ ða: „Ec em senndr bundinn i hendr Rumaborgar monnom yr Jerusalem, en ec hefi eki gørt i gegn lyð yðrum ne logum feþra yðvarra. En þa er ec svaraþa firer mic, ok rikismenn þottosc vist vita, at ec var saclaus oc eigi dauþa verþr, þa villdo þeir mic undan lata ganga, en þa er Gyþingar melto i gegn, þa varþ ec scylldr at biþia þess, at ec nęþa yþrom fundi oc hafa þat es keisere vill døma.“ Gyþingar svoroþo: „Engi hefir hingat comet af Gyþingalandi at røgia þic viþ oss ne segia illa hluti fra þer, af ðvi viliom (ver) heyra af þer siolfom, hveria scilning þu hafir, þviat villa ferr of yðra sveit, er øll þioð męler i gegn.“ En annan dag como Gyþingar marger at heyra orþ Pauli, oc talþi hann firer þeim alt til aftans oc minte þa a lǫg Moyses oc a orð spamanna oc kenndi tru Jesu Cristz. Þa truþo sumer orþom hans, en sumer eigi, oc gerþez þręta micel a milli þeira. Þa melte Paulus: „Nu cømr þat fram, er heilagr ande melte forþom firer Ysaiam spamann viþ feþr vara: Eyrom muno þer heyra oc scilia eigi, augom muno þer sia þrifgiof guþs oc þeckiasc eigi, blint er hiarta lyðs þess, oc byrgþo þeir augo sin oc eyro, at eigi sęi þeir ne heyrði, oc villdo þeir eigi snuaz til min, at eigi byrga[1] ec þeim, qvað drottenn[2]. En þat scolo þer vita, at sia þrifgiof er send heiþnom monnom, oc muno þeir þeckiaz.“ Gyþingar hurfo braut fra Paulo, þa er þeir heyrþo þetta. En þa er Paulus fec leyfi af keisera at fara þangat, sem hann villde, þa var hann .ii. vetr i Rumaborg oc boþaði øllom, þeim er til hans como, nomen domini Jesu Cristi, sva at manngi bannaþi honom.

23. En þa er Paulus førþi fram guþs kenningar, þa comu marger til hans or hirþ Neronis k(e)isera oc toco tru, oc ox hvern dag fagnaþr cristnom monnom firer kenningom Paulus. Talþi hann of dag inn i husi, þa com þar byrli keisera, sa er Patrocles het, oc villdi heyra orþ Paulus, oc ste hann up a husit oc sat viþ glug, þviat hann matti eigi inn comasc firer fiolþa lyðs at heyra orþ guþs. En er Paulus talþi, þa somnaþi byrlinn oc fell af huseno oc lamþesc oc do. En Paulus visse af helgom anda, hvat orþit var, oc melte sva: „Faret er a braut, brøþr, oc berit

1 þa *tilf. Cd.* 2 dominus *Cd.*

hingat byrla konongs til min, es er munoþ finna dauþan ofan fallenn af huse.“ En þeir foru þegar oc fundo hann dauþan, oc baro hann inn. Þa undraþisc lyþrinn, er Paulus visse þat, er engi hafði honom sagt. Þa melte Paulus: „Biþiom[1] ver aller meþ fullri tru drotten, at hann gefi lif þessom manni enom unga.“ En þa er þeir baþo aller meþ tarom, þa melte Paulus: „Ris up þu, Patrocle, oc seg, hverso guþ gørþi viþ ðic.“ Þa reis byrli up þegar oc sagði, svasem[2] hann være or svemne vakeþr, oc toc hann tru oc marger aþrir, er þessa iartein sꝏ, oc lofuþo guþ. En Paulus for braut or Romaborg, er hann hafþe .ii vetr þar veret, oc for hann of austrlꝏnd oc boþaði tru Crist heiþnom monnom .ix. or, oc snori morgum lyð fra heiþne oc gørði margar iarteiner, þær er eigi ero talþar i þessi boc. En er Paulus com til Romaborgar annat sinn, þa urþo honom cristner fegner. En efter .vii. manoþr foru þeir Petrus oc Paulus á einom dege baþer meþ sigri til guþs, svasem sact er i annarri saugu.

II.

Her hefr upp Pals sogu postola[3].

Heilagr Pall postoli var fæðingi[4] a Gyðingalandi, sem aðrir guðs postolar, ok fæddr i eyiu þeiri, er Tharsus heitir. Hann var ættstorr[5] maðr, kominn fra Beniamin syni Jacobs. Ok atti Jacob .xii. sonu, þaa sem allt er Gyðingafolk fra komit, ok segir sva Moyses, at aðr en Jacob andaðiz, þaa kallaði hann sonu sina til sin ok gaf blezan hverium þeira ok spaði fyrir, hverr [þrifnaðr at hverss þeira kyni[6] mundi verða. En Beniamin þyðiz filius dextere, þat er aa vara tungu hinnar hægri handar son. Ok fyr þvi at[7] Pall postoli, sa er Saulus het [a unga alldri, eptir þvi sem hans frændr nafngiptu hann[8], var kominn fra Beniamin, þaa

1 bioþiom *Cd.* 2 sicut *Cd.* 3 *Overskriften mgl. i A.* 4 *saal. B*; *A begynder saaledes*: Ver holldum hatið i dag, sem aullum er kunnict ok kunnikt aa at vera, hinum sæla Pali postola; hann var fæðingi *o. s. v.* 5 ætzstor *A.* 6 [hvers þeira þrifnaðr *B.* 7 er *A.* 8 [auðru nafni, sem frændr hans gafu honum *B.*

er su ein sauk til, er hann sitr[9] til hægri handar a innsigli pafvans, en Petr til vinstri handar, at hann er fra þeim kominn, er hægri handar son þyddiz; ok su aunnur, at siðan er hann truði æ Jesum Kristum, giorði hann alldri[2] hofuðsynd, at þvi er lesit er. En þær giora manninn vinstri handar mann. Ok þo at guð einn viti hvers manz forlaug, aðr [en skapaðr er[3], þæ hefvir hann þo spámenn latið spa um sumra manna æfvi, hvilikir verða mundu, ok kemr þat her fram, [at þat[4] er Jacob mælti við Beniamin son sinn[5], þæ er hann blezaði hann, þæ skyra sva helgir feðr, at þa spasaugu hafvi[6] atta Saulus ætmaðr Beniamin[. En þar[7] segir[8] sva: Beniamin man arla dags vera skiæðr[9] vargr, en skipta fæzlu með auðrum at kvelldi. Þat er sva skilit i helgum ritningum, at þetta kiæmi[10] til æfvi Sauli: hann var grimr við guðs kristni a unga alldri ok let drepa kristna menn, en hinn siðarra lut hans æfvi, þæ kendi hann kenningar ok boðaði retta tru, ok saddi sva andligri fæzlu [hverss mannz salu þeira[11], er hans kenningar villdi hafva.

2. En þæ er Saulus var litið barnn at alldri, þæ var hann sendr til læringar i Jorsalaborg, ok nam þar laugbækr Gyðinga at Gamaliele, ok aðrar Gyðinga bækr ok spamanna, fyr þvi at Gamaliel var þæ haufutmeistari i Jorsalaborg ok hafði marga lærisveina [ok fostraði hinn helga Stephanum[12]. Ok satu þeir enn helgi Stefanus ok Saulus at einni bok baðir, ok var su grein æ skilningu þeira fostbræðra, at Saulus skilði aull laugin til[13] freku, eptir þvi sem [ritningin þotti til standa[14], en Stephanus hugði mest at merkingunni[15] ok hvat [fram komið mundi af vera[16] af þvi, er fyrir var spað, eða hverssu[17] langt mundi til þess vera, er lausnin [mundi fram koma[18], su er heitin var Gyðingum. Ok eptir uppstigning vars drottins þæ segir Lucas, at Stephanus giorðiz lærisveinn guðs postola ok predicaði retta tru. En Saulus fostbroðir hans hellt Gyðinga laug rikuliga, eptir þvi sem hann hafði skilið, þæ er hann nam[19], at ecki væri iamskyllt sem þat. Ok þa er Stephanus var gryttr[20] fostbroðir hans, fyr þvi at hann hellt retta tru, þæ var Saulus þar við staddr ok varðveitti klæði

1 *mgl. A.* 2 aungva *B.* 3 [skapaðr se *B.* 4 [*mgl. øvr.* 5 minn *A.* 6 hefir *C.* 7 *saal. C;* þaa *A.* 8 [er hann sagði *B.* 9 slægr *C.* 10 komi *øvr.* 11 [hvern mann, er *B.* 12 [*tilf. B.* 13 með *C.* 14 [ritningar stoðu til *B.* 15 mykingu laganna *B.* 16 [fram komit var *B*; framkomit mundi verða at vera *C*; framkvæmt mundi verða *D.* 17 hve *B.* 18 [kvæmi fram *B.* 19 var at námi *B.* 20 grioti barðr *B.*

þeira manna, er [þat gerðu[1], ok var i aullum raðum með þeim, er Stephanum gryttu, en þotti ser eigi sama at leggia hendr aa hann. En um þetta ræða[2] sva helgar ritningar, at Saulus var[3] sekr allra þeira handaverka, er [at haufðu verit at gryta[4] Stephanum. Ok er [þat eitt[5] mark til, at sa er eigi minnr sekr fyr guði, er ræðr, en sa er giorir manndrapit[6], allra hellz, ef sa er haufðinginn, er[7] ræðr, en hinir hans undirmenn, [ok þo er sva[8], þo at þeir se iafnir menn. En þo visar sva til, at Saulus þottiz her rettu at fylgia. Ok þvi auðlaðiz bæn su framkvæmð, er Stephanus bað fyr þeim, er hann gryttu, ok mællti sva: Gialltu[9] eigi, drottinn, þessum maunnum [þaa synd, er þeir giora i minu drapi[10], þviat þeir vitu eigi, hvat þeir giora. Ok þaa hann liknn til handa Saulo fostbroður sinum. Ok eigi er [a þat kveðit[11], at aðrir hafvi retz[12], þeir sem at þessu verki voru. Ok er her mark til þess, hvat goðra manna bænir stoða synðgum maunnum, þo at þeir se [eigi verðir af sialfra sinna verðleikum[13] at þiggia miskunn af guði ser til iðranar ok salu sinni til hialpar þaðan af.

3. En þaa er Saulus sa, at hann tok vinfeingi af Gyðingum ok virðing af haufðingium [i moti þvi[14], er hann giorði ofrið [guðs kristni[15], þaa beiddi[16] hann at fara til borgar þeirar, er Damaskus heitir, ok giora þar ofrið[17] guðs lærisveinum, fyr þvi at eptir drap [ens helga Stephani[18] þaa flyðu kristnir menn fyr ofriði or Jorsalaborg til ymissa borga. Ok þaa er hann feck þat leyfvi af haufðingium, þaa beiddiz hann brefva ok innzigla [af kennimaunum[19] Gyðinga, at hann skylldi með þeira boði taka alla kristna menn, þa sem[20] hann fyndi i Damasco, ok leiða bundna til Jorsalaborgar, ok hvar sem hann fyndi i þeiri for. Ok eptir þat for hann með micklu fauruneyti til Damaskum, fyr þvi at hann var einn af hinum rikuztum maunnum i[21] Gyðingalandi. En bref ok innzigli kennimanna merkia dæmi þeira sialfra, fyr þvi at þeira likneski var aa innziglunum, ok eru her dæmi til þess gefvin, at þott hinn lærði maðrinn giori eða bioði þat, er hann skylldi eigi, at undirmaðrinn maa eigi betra sitt mal, þott

1 [þar voru við staddir *A.* 2 tala *B.* 3 væri *ovr.* 4 [gryttu *B.* 5 [þetta *B.* 6 verkit *C.* 7 fyrir *tilf. B.* 8 [er sva er *B.* 9 Gialld þu *B C.* 10 [eptir verðleikum, er mik drepa *B.* 11 [þat greint *B.* 12 snuezt *C.* 13 [uverðir sialfir *B.* 14 [fyrir þat *B.* 15 [kristnum monnum *B.* 16 beiddiz *B D.* 17 kristnum monnum *tilf. B.* 18 [Stephani prothomartiris *B.* 19 [kennimanna *B.* 20 er *B C.* 21 aa *B.*

hann giori eptir raungum boðorðum ens lærða eða [hans þungligum dæmum lifvis sins[1]. Fyr þvi at þat er innzigli hverss manz, sem hans liking[2] er, ok sa er tekr goðs manz dæmi til rettra luta[3], sa berr goðs mannz innzigli með ser til sannenda, en ef vándr maðr tekr vand dæmi, þa [er sem hann beri[4] þau bref ok innzigli, er sialfum honum kemr til hofuðbrotz ok eilifs ofarnaðar, nema hann iðriz ok bæti yfir.

4. Ok þa er þeir foru ferðar[5] sinnar einhvern dag, þa bar sva i moti, at liós mikit kom yfvir Saulum, ok voru þeir þa maliga komnir at borginni. Ok varð þeim otti at mikill, ok fell Saulus af baki allr[6] til iarðar. Þa kom raudd yfir hann af himni ok mællti: „Saule, Saule, hvat sækir þu at mer?“ Þa svaraði Saulus: „Hverr ertu, drottinn?“ Ok[7] skyra sva helgar ritningar, at þat biauggi[8] i spurningu hans, at hann þottiz eigi vita, hvart guð sialfr mælti við hann eða guðs eingill[9]. Þa svaraði rauddin: „Ek em Jesus [sa inn nadversski[10], er þu giorir ofrið.“ Her er eptir leitað, [hve nær[11] Saulus hafvi ofrið giort drotni Jesu, ok er þat sva at skilia, at hann kallaði ser þa ofrið giorfvan, er [hans lærisveinar voru i ofriði[12]. Ok þa mællti Saulus með otta: „Hvat villtu, drottinn, at ek giora? fyr þvi at ek [villda þvi aullu hlyða, er þu byðr[13].“ Þa mællti rauddin: „Gack þu inn i borgina, ok man þer þar[14] sagtt vera, hvat þer byriar at giora.“ Ok eptir þat leið liosit til himins. En faurunautar Sauli reistu hann a fætr ok leiddu hann a millum sin inn i borgina ok toku ser herbergi. En þvi leiddu þeir hann milli sin, at synin var fra honum tekin með aullu, ok var hann blindr þria daga oc þriar nætr, þar til er Annanias var sendr til hans af guði, sem Lucas segir guðzspiallamaðr, ok át hvarki ne drak [a þvi meli[15]. Meðan hann var blindr likams augum, þa gaf guð honum andliga syn sinna boðorða, sva sem hann segir sialfr i pistola þeim, er hann ritar til Galathas [borgarmanna, at hann letz[16] eigi af mannligum meistara numið hafva, helldr af vitran drottins Jesu Kristz, þa skilning er guð gaf honum til rettrar truar, ok svarar hann i þeim pistli [umlestramaunnum[17] sinum, þeim er þat saugðu[18], at hann

1 *saal.* *A*; hans þungligum dæmum sins lifs *D*; þungligum dæmum lifs hans *B*; hans þungligum dæmum *C*. 2 likia(!) *B*. 3 laga *B*. 4 [berr hann *B*. 5 leiðar *C*. 6 allt *B*. 7 Þat *B*. 8 byggi *C D*. 9 englar *B*. 10 [nazarenus sa *B*. 11 [hvenar *C*; nær *D*. 12 [lærisveinum hans var *B*. 13 [vil nu hlyða þinu boði *B*. 14 þa *øvr.* 15 [*mgl.* *B*. 16 [borgar ok kvaðz *B*. 17 umlestrarmonnum *C*; umboðsmonnum(!) *D*. 18 [*mgl.* *B*.

mætti eigi kallaz guðs postoli, þar sem hann hafði eigi verit i faaruneyti vars drottins Jesus Kristz, þaa er hann var her i heimi, helldr kaulluðu þeir, at hann væri lærisveinn ok postoli Annanie. En hann [svaraði, sva sem aðr var sagt, at þeir[1] hefði einn lærifauður ok Petr, þo at i sinum stað hvarr ok eigi a einni tið hefði þeir til hans læringar komið.

5. En aa þessu meli vitraðiz drottinn lærisveini sinum þar i borginni, þeim er Annanias het, ok bað hann upp standa ok fara til husa þess manz, er Judas het ok var[2] i þeim garði, er Rectus var kallaðr, ok leita eptir, hvar Saulus væri af Tharso, „þviat hann [biz nu fyrir[3], sagði drottinn, ok vil ek, at þu komir til hans ok gefvir honum syn sina.“ Annanias svaraði: „Heyrtt hefvi ek [saugur af þessum manni[4], at hann hafvi giort mikinn ofrið þinum[5] lærisveinum i Jorsalaborg, ok se[6] nu sendr af Gyðingum með brefum kennimanna at taka alla [þina menn, þaa sem[7] þitt nafn lofvâ, ok leiða bundna til Jorsalaborgar.“ Þaa mællti drottinn: „Far nu[8] sem ek byð þer, fyr þvi at ek hefvi giortt hann einvalaker mitt at bera nafnn mitt fyri heiðnar þioðir, konunga ok iarla, ok iafnvel fyri sialfva Gyðinga; man ek honum syna, hverssu stora luti ok margar þrautir hann skal þola fyr minu nafni.“ Eptir þat vaknaði Annanias ok for til fundar við Saulum. Ok er hann kom inn i berbergit, þa kvaddi hann þegar Saulum fyrri ok mællti sva: „Saule broðir, sagði hann, drottinn Jesus Kristr sendi mik hingat til þin, sa hinn sami, er þer vitraðiz aa leiðinni ok sagði þer, hverr hann var, ok sva, at þer mundi erfvitt verða at spyrna[9] i moti hans[10] valldi. Hann sendi mik hingat til þin, at þu takir[11] syn þina [i minni[12] tilkvamu ok hans miskunn.“ Ok þegar er Annanias hafði þetta mæltt, þaa tok Saulus syn sina, ok fell af augum hans sva sem [reistr nokkut væri, þat er fyrir hafði[13] dregit sialldrin aðr. Ok eptir þat þaa[14] skirði Annanias hann. Ok hafva margir þat fyri satt, at þaa væri honum Pals nafnn gefvit i skirnninni, en þo af vanda þaa var enn stund til þess, er [Saulus nafnn lagðiz niðr[15] af alþyðu. Ok i minning þessarrar ferðar ok skirnar Pals postola þaa er honum halldinn messudagr eptir iol, er Conversio Pauli er kallaðr aa

1 [sagði sva, at hann *B.* 2 *tilf. B.* 3 [biðr fyrir ser *B.* 4 [getit þessa mannz *B.* 5 yðrum *B.* 6 er *B.* 7 [þa, er hann vissi *B.* 8 þu *B.* 9 sporna *B.* 10 vilia ok *tilf. B.* 11 tækir *B.* 12 [fyrir mina *B.* 13 [hreistr hefði verit, þat er fyrir hefði *B.* 14 *mgl. B.* 15 [niðr lagðiz nafn Sauli *B.*

latinu, þat kaullum ver snuningardag a vara tungu. En sva segia helgar ritningar[1], at þaa er hann reið til Damaskum ok roddin kom yfvir hann af himnum, at hann einn heyrði þaa raudd, en eigi þeir er með honum voru, [en andsvorin sialfs hans heyrðu þeir er við voru[2], eptir þvi sem hann vattar sialfr: Qui mecum erant, lumen quidem viderunt, vocem non audierunt eius, qui loquebatur mecum. Þetta þyðiz sva: þeir menn er með mer voru, þaa er ek for til Damaskum, þaa sa þeir liosit, er yfvir mik kom, en eigi heyrðu þeir rauddina þess[3], er við mik talaði. En þessi atburðr, er Pall postoli kom til rettrar truar, segia sumir, at væri[4] aa auðru aari eptir pisl várs drottins, en sumir kalla aa hinu sama aari. Ok er su grein i, at arið er hafvit at bokmali enn atta[5] dag iola, ok er þaa afliðit þat [sama arið[6], er drottinn varr var pindr a, þegar er kemr[7] enn atti dagr. En sumir hyggia at þvi, at drottinn varr var pinndr a Mariu messu, þaa er optazt berr aa langafaustu, ok hefia þeir þar[8] hvertt aar aa þeim degi, er hann var pindr aa, ok at þeira arataulu þaa snerizt Pall postoli a hinu sama ari ok drottinn var pindr.

6. Ok eptir þat er Pall var skirðr af Annania, þaa tok hann fæzlu[9] ok styrkðiz dag fra degi, ok geck þegar i þinghus Gyðinga ok a fiolmenna fundi ok boðaði opinberliga [retta tru[10] at trua aa Jesum Krist, ok var um stundar sakir i Damasko með lærisveinum þeim sem þar voru. Ok er hann talaði berliga a stefnum Gyðinga, þaa urðu Gyðingar ottafullir ok ihuga ok ræddu sin i milli, hvart eigi væri sa allr einn, er þangat var sendr af Jorsalaborg til þess at taka þaa alla haundum, er a þetta nafnn kaulluðu[11], er nu boðaði hann sialfr, ok leiða með svivirðingu til Jorsalaborgar. Ok þaa er þeir tauluðu þetta moti Pali, þaa var hann þess at stauðugri i moti, ok sannaði, at saa væri guðs son, er Gyðingar [hofðu pindan[12]. Ok þaa er þeir saa yfvir, at þeir mattu eigi sigra hann með sannendum, ok þeira svivirðing ox[13] avallt þvi helldr, er þeir tauluðu fleira, þaa reidduz þeir ok giorðu þat rað at setia varðhallzmenn fyrir aull borgarhlið, sva at hann mætti hvergi a brut komaz, en ætluðu um morgininn eptir at ganga at ok drepa hann. Vurðu þaa lærisveinar varir við ok toku þat rað, at þeir letu hann siga fyri borgarvegginn ofvan i einum vandlaupi, ok komz hann sva undan ofriði.

1 bækr *B.* 2 [*tilf. øvr.* 3 þa *C.* 4 verit hafi *B.* 5 attanda *C.* 6 [*mgl. B.* 7 kom *B.* 8 þa *B.* 9 I de baptismo(!) *tilf. C.* 10 [*mgl. B.* 11 kallade *C.* 12 [*tilf. øvr.* 13 vóx *B.*

Ok[1] er her umræða[2], hvi hann[3] skylldi flyia, þar sem boðit er lærðum maunnum, at þeir [skolu sik setia styrkia vornn i moti agangi[4] vandra manna. Ok er su her orlausnn [gefvin af helgum feðrum, at þeim maunnum, er sitia i sætum[5] postolanna eða[6] kenna maunnum retta tru, hvart sem þat er með orðum [eða i goðum[7] dæmum lifs sins, at[8] fleiri vega er flottinn kallaðr en einn veginn[9], ok er sumr rettr en sumr eigi[10]. Heitir miskunnarflotti ok ræzluflotti ok leigumanzflotti. Ok hafði Pall postoli miskunnarflottann ok giorði eptir dæmum vars drottins, er[11] flyði a Egiptaland undan ofriði Herodis konungs, til þess at gefa auðrum dæmi, at þeim[12] væri heimillt[13] at flyia undan ofriði vandra manna, ef þeira lif lægi[14] við sialfra, ok biða sva, ef su stund kiæmi[15], er þeir villdi riða æ vit[16] sin siðarr, ok þeir hefði eigi sva mikinn þunga af sinum glæpum[17] annars heims, sem þæ mundi, ef þeir hefði þat nað at fremia, er þeim lek i skapi, eða hitt ella, at maðrinn se nytsamligri i auðrum stað folkinu til hialpar, en þar sem þæ er hann kominn. Ok heitir þetta miskunnarflotti, ok flyði fyri þessa sauk Pall postoli brutt[18] or Damasko. En leigumanzflotti er þat, sem drottinn segir i guðzspiallinu, at hann flyr þvi fra hiorðinni, at hann ætlar sinn skaða eigi sva mikinn i, sem reyndar er, ok hann þickiz hafva reyfvin[19] af sauðunum, þat er fiarlutrinn, sa er hann girniz at hafva af folkinu [um fram um þat[20], sem rett er, ok lætr hann þvi falla guðs erendi ok fiarrvistar[21] sik. Ok hinn þriði flottinn er flestum kunnigr, er þeir koma a raunarvaullinn, hvat ræzlan vinnr at. Ok lykr þar, at rett er at flyia ok undan at æra[22], ef [lif sialfs liggr við[23], en eigi, ef a liggr ofriðr kristninni ok neykiz[24] hennar almenniligr rettr við.

7. Eptir þat for Pall postoli til Jorsalaborgar ok fann þar guðs postola ok lærisveina. Ok truðu þeir eigi fyrst rettingu hans ok villdu litit samvelldi[26] við hann eiga, allt þar til er Barnabas kom a fund hans, ok sagði Pall postoli honum allan vauxt a sinni ferð. Ok þæ gengu þeir baðir postolarnir æ fund Petrs

1 Nu *B.* 2 aa *tilf. B D.* 3 Pall postoli *B.* 4 [seti sik styrka i vorninni ok i motgangi *B.* 5 [heilagra feðra, at þeir menn, er sitia i sessum *B.* 6 at *C.* 7 [einum eða *B.* 8 *saal. B, C*; ok *A.* 9 veg *B.* 10 rangr *B.* 11 hann *tilf. B.* 12 þat *B.* 13 rett *B D.* 14 liggr *B*; liggi *C.* 15 yfir *tilf. B.* 16 *saal. øvr.*; vitz *A.* 17 syndum *B.* 18 braut *B.* 19 reyfit *B C.* 20 [um þat fram *B D*; umfram þat *C.* 21 *saal. A B*; fiarvistar *C D.* 22 leita *D.* 23 [ef sialfr liggr i veði *B.* 24 hneykiz *øvr.* 25 samhelldi *D.*

postola ok [tiaði Barnabas fyri[1] þeim[2] alla [hans ferð[3] til Damaskum, ok þau tiðendi er þar [haufðu giorzt[4], ok hverssu hann komz a brut or haundum Gyðinga. Ok toku þeir þaa við honum astzamliga þeir Petr ok allir[5] guðs lærisveinar, ok tok hann þegar berliga kenningar at kenna. Ok nockuru siðar þaa vitraði guð [þat postolum[6] af gipt heilags anda, at þeir færi [baðir samt brut or Jorsaulum Pall postoli[7] ok Barnabas, ok sa maðr er Johannes het ok auðru nafni Marcus, ok nockurir fleiri lærisveinar með þeim, ok foru[8] þaa til Girklanz[9] eyia ok um þau laund, er næst lagu Gyðingalandi.

Þaa er þeir komu til Paphum, eyiar þeirar er sva heitir, þaa var þar fyrir iarll sa er Sergius Paulus het. Hann var rikr maðr, hann hafði með ser gyðing einn, sa het Bariu[10] eða Elimas, fyr þvi at hann var fiolkunnigr. Þaa toku þeir at predica guðs erendi Paulus ok Barnabas, ok fanz folkinu mikit um, er heyrðu orð þeira, ok villdi iarllinn giarna hlyða þeira fortaulum. [Þaa aftalði hann þat allt[11] Bariu[10] hinn fiolkungi ok sagði, at þeir færi [ecki nema með falsi, ok aflatti[12] iarllinn at hlyða aa. Enn er Pall postoli heyrði þetta[13], þaa mællti hann til[14] hins fiolkunga: „Heyr þu, er fullr ertt af flærð ok svikum[, diofuls son[15], ovin allz rettlætis, þu setz[16] eigi at ganga i moti almatkum guði. Nu fyri þat sama þaa komi guðs kraptr saa yfvir þik, at þu verðir nu blindr a þessi stundu ok nair alldri sol ne aðra luti at sia, meðan þu lifir.“ Þaa fell su guðs reiði aa hann þegar, er postolinn hafði þetta mællt, at hann var leiðiblindr[17] alla æfvi siðan. En Sergius Paulus tok skirnn ok retta tru af kenningum Pals postola, ok fyr þvi at hann hafði sigrat þann enn fiolkunga mann en giortt rettruaðan Sergium, þaa bað iarllinn, at siðan væri postolinn[18] kallaðr Paulus en eigi Saulus i minning þeirar miskunnar, er iarllinn hafði af honum hlotið[19]. En Origenis segir, at Saulus þyðiz[20] ofriðarmaðr en Paulus litilatr, ok er þaa sem fylgi spasagan Jacobs[21] nafnaskiptinu, er hann nefndi hann varg aa unga alldri, en hann varð aa efra alldri sva miukr sem lamb ok sva litillatr,

1 [tiaðu *C.* 2 honum *C D.* 3 [ferð Pals postola *D.* 4 [gerðuz *B.* 5 aðrir *B.* 6 [Pali postola *B.* 7 [brott or Jorsalaborg Petrus ok Paulus *B.* 8 þeir *tilf. B.* 9 Gricklandz *øvr.* 10 Barium *B*, Barin *C*, Bario *D.* 11 [Þat aftalði *B D.* 12 [með falsi einu ok latti *B.* 13 *tilf. øvr.* 14 Elimas *tilf. B.* 15 [diofuls ok *B.* 16 svifz *B.* 17 leiddr blindr *B*, blindr *D.* 18 hann *B.* 19 fengit *B.* 20 er *B.* 21 Jacobi i *B.*

at hann kallaði sik minztan allra guðs postola, fyr þvi at hann hafði ofrið giortt guðs lærisveinum aa unga alldri.

8. Eptir þat foru þeir Paulus ok Barnabas i þann stað er Listris heitir. Ok þaa er Pall kendi þar kenningar, þaa var við stadr einn siukr[1] maðr, sa er alla æfvi hafði halltr gengit ok alldri staðit aa retta fætr, ok af Pals orðum þaa tok sa maðr tru. Ok er postolinn skildi hans vilia[2], þaa mællti hann til hans: „I nafni drottins Jesus Kristz statt upp a retta fætr ok gack.“ Ok þegar er hann hafði þat mælt, þaa varð saa heill. En er folkið saa [þessa iarteignn[3], þaa kallaði allr lyðrinn: „[Guð eru higat komin til var i manna likneskium[4].“ Ok kolluðu þeir Barnaban Þor, en Paulum Merkurium, þat kaullum ver Oðin. En Barnabas var þeira ellri. En eptir atrunaði heiðinna manna þa fylgðuz þeir iafnan Þorr ok Oðinn. En þvi kaulluðu þeir Pal Merkurium, at Merkurius hafði verið allra manna sniallaztr[5], ok truðu þeir, at hann giæfvi hverium manni snilld, er hefvir. Ok þyða sumir Mercurium sva sem tulk, en sumir sem meðalfaranda tungu ok eyrna, sva sem [snilldin rennr fram[6] af tungunni oc til eyrna þeira, er aa heyra. Ok blotkennimaðr, saa er yfvir var þvi folki, [þaa let hann[7] flytia þangat yxnn[8] ok hafra, ok dyrðligar koronur [ok klæði[9], ok villdi setia aa haufut þeim Pali[10] oc Barnabe, ok siðan færa þeim fornir sem skurðgoðum. En er þeir Paulus[11] saa þat, þaa rifu þeir af ser klæði sin ok kaustuðu molldu yfvir haufut ser, sem vandi var til Gyðinga folks, þaa er þeir heyrðu guðlastan mællta eða giorfva. Siðan kendi Paulus þar kenningar. Ok er hann hafði dvaliz um hrið, þaa komu Gyðingar af þeiri borg, er Antiochia heitir, ok veittu umsatir postolanum[12] með fulltingi borgarmanna, ok toku hann haundum ok grýttu hann utan borgar, sva at þeir þottuz hafa banað honum. Ok er þeir [voru a[13] bruttu, þaa komu lærisveinar hans at vitia hans ok fundu lif með honum ok baru hann i sin herbergi. Ok litlu siðarr raknar hann við ok styrkiz, ok þaa ferr hann þaðan a brutt með sina lærisveina hina saumu leið um Girklanz[14] eyiar, sem hann hafði [þangat farit[15], ok [kom i Antiochiam ok dvalðiz[16] þar um hrið.

1 sivkvr *A*. 2 aa guð at trua *tilf.* *C*. 3 [þær iarteinir *B*; þetta *C*. 4 [Guðar eru hingat komnir i manna likium *B*. 5 malsniallaztr *B*. 6 [skilning renn *B*. 7 [let *B*. 8 uxa *B*. 9 [*mgl.* *C*. 10 Paulo *B C*. 11 Pall ok Barnabas *B*. 12 Pali *B*. 13 [foru i *B*. 14 Gricklandz *B C*. 15 [*saal. øvr.*; þannog komið *A*. 16 [komu i Antiochiam ok dvǫlðuz þeir *B*.

9. Ok nockuru siðar komu menn af nalægum heruðum við Jorsalaborg, [ok voru kristnir[1] ok kaulluðu skyllt at hallda Moyses laug með kristnum sið. En Paulus mælir i moti, ok kom þar þeira deilu, at þeir skutu sinu mali til Petrs postola oc Jacobi postola, er þaa var byskup i Jorsaulum, at þeir skylldu or slita. Ok þaa er hvarirtveggiu komu fyrir þaa i Jorsalaborg, þaa attu postolar þing, ok dæmðiz þat, at eigi skylldi þann þunga leggia aa þaa menn, er a drottin Jesum Krist truðu, at þeir skylldi lagasetningar hallda, þær sem boðnar [haufðu verit[2] i Moyses laugum, fyrir utan tiu laga boðorð, þau sem almattigr guð hafði sialfr aa tveim tabolum fengið Moysi i haund. Ok eptir þat þaa ritaði[3] Jacobus postoli, fyr því at hann var byskup at Jorsaulum, bref til þeira manna, er tru haufðu tekið af heiðnum maunnum, ok bauð þeim fiogurra [luta at giæta[4], at þeir skylldu eigi blota, ok varna við hordomum, eta eigi [þat er hrátt var eða[5] drecka blođ, ok eigi nyta þat er svidda lægi[6] eða þat er kafnaði nockurs kostar. En þvi var blotið fyrirboðit, at saa laustr hafði mest gengit yfvir alþyðu heiðinna manna; en þvi hordomrinn bannaðr, at þeir skilðu ecki af, at þat væri synð, er nattura[7] fysti til; en þvi hraætið eða bloðit at drecka, at heiðnir menn voru þvi vanir, þaa er þeir blotuðu skurðgoðum sinum, at [þeir drucku þat bloðit, er þeim[8] var i fornn færtt, ok þotti [litils vertt[9] manndrap[10], ok voru þvi ok giarnir bloðs uthellingar. En um þat er fæst rætt, hvat til helltt, er þeir baunnuðu þat, er kyrktt eða kiæft[11] væri, at eta eða nyta[12]. Ok þaa foru þeir Pall postoli oc Barnabas með þessum brefum aptr til Antiochiam ok haufðu mickla þauck af þeim maunnum, er [þar voru fyrir, ok[13] eigi voru fleiri lutir en fiorir til viðvarnanar[14] settir þeim maunnum, er[15] nyliga haufðu truna tekit. Ok eru her dæmi til þess, at i aundverða kristni a hveriu landi hefvir eigi verið sva stritt a lagtt i fyrstu, at eigi mætti[16] grundvallaz guðs kristni fyr striðleika[17] sakir, fyr þvi at menn nenntu[18] eigi undir at ganga, ef sva fullkomliga væri boðið i fyrstunni, sem [vera aa[19], þaa er menn koma[20] [sannri skilningu[21] aa guðs boðorð ok reyntt er, hvat bera[22] maa.

1 [*mgl. B.* 2 [voru *B.* 3 gerði *B.* 4 [laga mest at geyma *B.* 5 [hrátt ne *B.* 6 væri *C.* 7 natturan *B C.* 8 [þa drucku þeir bloðit, er þat *B.* 9 [engis vert um *B.* 10 *saal. ovr.*; mannadrap *A.* 11 kafit *B* 12 neyta *B.* 13 er *C.* 14 viðvaurnunar *C.* 15 [*mgl. B D.* 16 standa ok *tilf. B.* 17 stirðleika *B.* 18 nenti *B.* 19 [vera ætti *B D*; *mgl. C* 20 komu *B.* 21 [saunnum skilning *C.* 22 betra *C.*

10. Eptir þetta for Paulus[1] um hinar næstu borgir Antiochie. Ok[2] bar sva i moti, at einhveriu[3] sinni þaa er hann kom i Antiochiam, þaa var þar fyrir Petr postoli ok ætlaði ferð sina til Jorsalaborgar, þviat menn voru komnir i moti honum af Jorsalaborg, ok gekk Petrus þar til borz með þeim. En þeir[4] villdu þaa eina fæzlu taka, er af Jorsaulum voru komnir, er leyfð var i Moyses laugum, at[5] eta eigi svinaflicki[6], ok virðu þeir sva, [er af heiðnum maunnum voru til rettrar truar komnir[7], at Petrus samþyckti[8] þaa lagahalldinu en eigi þeim sið, sem[9] hann hafði aðr haftt, en hinir kiæmi[10]. Þaa geck Paulus aa fiolmenna stefnu, sva at Petrus var við staddr, ok sagði [berliga, at þat atti[11] eigi at vera, at kenna auðruvis þeim maunnum, er af heiðnum þioðum voru komnir, helldr[12] en Gyðingum[13]. Ok getr hann[14] þessa atburðar i [einum pistli[15] sinum ok mælir sva: Cum [venissem Cephas[16] Antiochiam, in faciem eius restiti. Þat mælir sva: Þaa er ek var kominn i Antiochiam, þaa sagða ek Petro i augu upp, hvat er rett var. En Jeronimus segir sva, at Petrus giorði þat, fyr þvi at hann villdi eigi briota þeira manna sið, er hann skylldi fara með, ok af þvi yrði minni avauxtr at[17] hans ferð, at þeir setti þegar sinn hug við honum.

11. Saa atburðr [varð einn[18] nockurum mun[19] siðarr, at þeir skilðu[20] Paulus ok Barnabas, fyr þvi at Paulus villdi eigi þann mann i foruneyti með þeim, er Johannes Marcus hét, en saa var skylldr frændi Barnabe[21], ok villdi hann i ferðina með þeim. En Pall postoli gaf honum þat at sauk, at hann hafði niðr lagtt at predica guðs erendi fyr likamligs[22] otta sakir. En Barnabas villdi þo eigi fyrlata hann, ok skilia þeir af þvi Paulus ok Barnabas. En þo [ræða sva helgir feðr um[23], at eigi væri þat fyr sakir [ne eins[24] hatrs þeira i milli, helldr fyr þess[25] sakir at guð villdi, at viðara nyti þeira kenninga, er i sinn stað for hvarr. Ok for þaa Pall postoli um Syrland ok Ciliciam, ok um þann stað er Derben heitir, ok kom i Listram ok fann þar þann mann,

1 Pall postoli *B*. 2 *saal. øvr.*; at *A*. 3 einu *B C*. 4 *saal. øvr.*; þat *A*. 5 en *B C*; en þat var at *D*. 6 svinaflesk *B D*; svinafleske *C*. 7 [sem komnir voru af heiðnum þioðum *B*. 8 samþycktiz *øvr.* 9 er *B*. 10 komu *B*. 11 ætti *C D*. 12 *mgl. C D*. 13 [at þeim ætti ekki auðruvis at kenna, er af heiðnum þioðum voru, en hinum er af Gyþingum voru *B*. 14 Pall postoli *B*. 15 [pistola *B*. 16 [*saal. A;* venisset Cepham *C*; venisset *B*, venissem *D*. 17 af *B*. 18 enn *C*; *mgl. D*. 19 [gerðiz nockuru *B*. 20 skilþuz *B*; skildu foruneyti sitt *D*. 21 Barnabas *B*. 22 likams *B D*. 23 [raða sva helgir feðr *B*. 24 [neins *C*; nockurs *D*, *mgl. B*. 25 þær *B D*.

er Timotheus het. Ok var hann eckiu son einn[1], ok var hun af Gyðingakyni, ok var faðir hans heiðinn, ok hafði Timotheus tekit retta tru. Ok vigði Pall postoli hann til byskups yfvir þvi folki ok leyfði, at hann væri skirðr umskurðarskirnn aðr, fyr [þvi at[2] hann var yfvir þat folk settr[3], er umskurðarskirnn hafði[4]. Ok er þar umræða, hvi hann leyfði Timotheo umskurdarskirnn, en hann bannaði Tito lærisveini sinum, at hann tæki umskurðarskirnn, þaa er hann vigði hann til byskups. En þat helt til, at hann[5] var yfvir þat folk settr, er komið var fra [heiðnum þioðum[6], ok villdi hann hvariga styggia, þaa er þeira undirmenn voru. En i sinni byskupssyslu[7] þotti Paulo Timotheus helldr[8] harðr en Titus til linr, ok ritaði hann sinn pistil[9] til hvars þeira ok avitaði Timotheum um striðleikinn en Titum um linleikinn. Ok er her dæmi til þess, at hvartveggia kann [verða ok[10] bæði botþarfva[11], ef maðr er of striðr eða oflinr[12].

12. En eptir þat þaa[13] for Pall postoli i þann stað, er Misiam heitir, ok þaðan til þess staðar, er Philippus heitir[14], ok kenndi þar kenningar. Ok i einhverium stað, [þar sem Pall postoli for ok kenndi kenningar ok sneri folki til rettrar truar[15], þaa bar sva [i moti[16], at miok marga daga geck ein mær eptir þeim, su er hafði spaleiksanda ok sagði oorðna luti fyrir, ok mællti hit sama hvertt sinn, er hun sa Pal postola: „Þessir menn eru þionostumenn hins hæsta guðs.“ En er sva hafði gengit miok marga daga, þaa sneriz Pall postoli i mot henni ok mælti: „Ek byð þer, hinn ohreini andi, er með meyiu þessi[17] byggir, at þu flyir i brutt fra henni i nafni drottins Jesus Kristz.“ Ok þaa er hann hafði þetta mælt, þaa flyði andzskotinn fra henni, ok hurfu þegar allar sparnar[18], er hann var a bruttu. Fyr þvi at þat er nattura sumra andzskota, at [þeir vitu[19] fyrir oorðna luti, til þess at þaa megi þeir framarr svikia menn en aðr, þaa er þangat[20] hafva ætrunað, ok er þat kallaðr phitons andi. Ok með þessum fiandans krapt[21] feck Saul konungr til konu eina at lata sitia a leiði Samuelis spamannz, ok syndiz fiandinn Saul i likneski[22] Samuelis ok sagði honum fyrir oorðna luti. En Samuel var eigi

1 *mgl. B.* 2 [þat er *B.* 3 skipaðr *B.* 4 tekit *tilf. C.* 5 Titus *B.* 6 [Beniamin *B D.* 7 byskupsstiorn *B.* 8 of *B.* 9 pistola *B C.* 10 [at verða ok er *B.* 11 botþurfa *C.* 12 oflinnr *A.* 13 *mgl. B.* 14 er kallaðr *B C.* 15 [þeim er Pall postoli kom ok sneri mörgum lyð til rettrar truar ok kendi guðs orð *B.* 16 [til *B.* 17 *saal. øvr.*; þessu *A.* 18 fra henni *tilf. C.* 19 [vita *B.* 20 þann veg *C.* 21 krapti *øvr.* 22 liking *B.*

uppkveykðr[1], sem Saul syndiz. En er sparnnar voru fra meyiunni, þaa gafu sauk þeir menn aa, er hun hafði ambatt verið, fyr því at þeir hauföu fe [til tekit, at hun segði maunnum oorðna luti fyrir[2], ok toku haundum Pal ok Silam með honum, ok borðu ok settu siðan i myrkvastofu. En um nottina þaa[3] kom landzskialpti mikill yfvir myrkvastofuna, sva at [upp hraut myrkvastofvan[4]. Ok myrkvastofuvaurðrinn, sa er giætti, vaknaði ok sa [myrkvastofuna optna[5] ok ætlaði þaa [i brutt laupna, er i myrkvastofuna voru settir[6]. Þaa bra hann sverði ok villdi tyna[7] ser sialfr, fyr[8] því at hann vissi, hver harmkvæli mundu at honum færð af þeim, er hann haufðu til settan at giæta myrkvastofunnar. Þaa [kallaði Pall aa hann ok mællti: „Drep þu þig eigi, fyr því at ver erum her.“ Þaa geck hann inn i myrkvastofuna ok fell til fota þeim Paulo ok Sile[9] ok bað ser liknar. „Tru þu a Jesum Krist, sagði Paulus, ok muntu liknn faa.“ Ok eptir þat tok hann skirnn ok aull hion[10] hans, ok leiddi þaa Paulum i sin herbergi ok gaf þeim [at eta[11]. Eptir þat sendu rikismenn[12] til hans ok baðu hann lata þaa [fara, hvert er þeir villdu, með því yfvirbragði at þeir hefði leyntz a bruttu[13]. En þaa svaraði Pall postoli: „Sva skal eigi vera, fyr því at þetta skal koma fyr Romveria, fyr því at ek em[14] romverskr.“ Ok kom þar, at hinir baðu [hann aa brott at fara[15]. Ok fyr því at hann[16] sa, at þar matti eigi at sinni at hans kenningum meiri avauxtr verða, þaa for hann til þess staðar, er Thessalonie heitir, oc kendi þar kenningar, ok var i þess manz husi, er Jason het. Ok er hann hafði verit þar nær þrim vikum[17], þa sofnuðuz saman aufundarmenn hans, Gyðingar þeir sem þar voru, ok komu til herbergis Jasonis ok villdu taka Paulum haundum ok fundu hann eigi. En husbuanda hans ok annan mann með honum leiddu þeir fyr haufðingia, þaa er yfvir borginni voru, ok gafu þeim[18] sakir, at Jason hefði tekit þaa menn i herbergi sitt, er boðuðu[19] annan konung en keisara ok[20] þann yfvir aullum. En Jason bauð sannendi fyr sik, ok let [þaa a brutt farna ok kvaz vilia[21] bæta sliku, sem hinir villdi. Ok

1 kveykðr *B*; uppkeyrðr *C*. 2 [tekit aa spaasögum hennar *B*. 3 *mgl. B*. 4 [hun upp fauk *B*. 5 [hana opna *B*. 6 [aa braut mundo hlaupna, er þar voru inni *B* 7 tapa *B*. 8 *mgl. øvr*. 9 [sa hann þa Pal ok Silam þar vera ok fell til fota þeim *B*. 10 hiu *B*. 11 [mat *B*. 12 boð *tilf. B*. 13 [i brott fara, ok at þeir kvæmiz sem lengz fra þeim *B*. 14 nu *tilf. B*. 15 [*tilf. B*; *fra* Ok kom þar *hertil mgl. C*. 16 Paulus *C*. 17 vetrum *B*. 18 þær *tilf. B* 19 buðu *B*. 20 kölluðu *tilf. B*. 21 [ek þa i brott fara, ok letz villdo *B*.

gafu þeir Jasoni fararleyfvi, hvertt er hann villdi, ok hans felaugum.

13. En Paulus ok Silas foru þegar i brutt i þann stað, er Derben[1] heitir, ok þaðan til borgar þeirar, er Athenis heitir, [ok þaa var hofutborg ein agiætz a Girklandi[2], fyr þvi at þar voru skolar halldnir af aullum iðrottum ok[3] mestir spekingar i aullu Girklandi. Þar hellt þaa skola sa maðr, er Dionisius het, ok kallaðr ariopagita at kenningarnafni, ok kendr við garð þann, er [stoð i hof Tyss, er blotaðr var[4] til þess, at maðr[5] hefði sigr i bardaugum, ok var þar[6] saa lutr borgarinnar[7] við kendr, er Dionisius var fæðingi[8], ok var[9] þar sva mikil[10] blot, at naliga i hverium garði stoðu hof, ok þeim guðunum garðarnir kendir, er þar voru blotuð i hofunum. Siá[11] hinn sami Dionisius hellt þaa skola i[12] Athenis, er várr drottinn var pindr a krossinum helga. Ok þaa er fyrir dro solina fra [miðdegi ok[13] til nons, þaa kom [þat myrkr um allan heim[14], sem guðzspiaull vatta. Ok er af leið myrkrið, þaa attu spekingar tal með ser i Athenis, þeir er bazt[15] kunnu a stiornubok, ok skilðu, at þat hafði eigi orðit af natturu himintungla, ok varð [eingi orlausnn af þeim[16], hvat til mundi hallda. Þaa mællti Dionisius, er fremstr var þeira i aullu viti ok atgiorfvi: „Eigi veit ek, hver stortiðendi [þaa hafva giorzt[17], er himintunglin hafva þetta af ser sýntt, en ef þat mætti vera, er eigi man[18] vera, at naturuguðit væri pintt, þaa væri mer slikra merkia ván, at skepnan mundi af ser syna.“ En eptir þessi hans orð þaa var þat til[19] raðs tekit, at hof var giortt ok þar altari, ok ritat yfvir uppi, at þat var helgat ok eignað ignoto deo, þat þyðum ver okunnum guði. En er Paulus kom i þat sama hof, þaa hóf hann þar upp kenning sina ok tiaði þat, at drottinn Jesus Kristr hafði aa þeiri saumu stundu pindr verit, sem[20] fyr solina hafði dregit friadaginn langa, ok letz[21] þess nafnn boða, er þeir haufðu þat hús gefvit, ok sneri morgum monnum til rettrar truar af þeiri[22] kenningu. Einn[23] Dionisius mælti við[24]. Ok dvalðiz Pall postoli i borginni [eina .xii. manuðr[25], ok geck hvernn dag

1 Betriben *C.* 2 [Su var hôfuðborg hin aagiætazta aa Gricklandi *B.* 3 þar voru *tilf. C D.* 4 [hof þat stoð i, er goð voru blotuð *D.* 5 menn *B D.* 6 *mgl. øvr.* 7 þar *tilf. D.* 8 i *tilf. B.* 9 voru *C D.* 10 mikit *B.* 11 Sa *øvr.* 12 *tilf. B D.* 13 [miðium degi *B.* 14 [myrkr yfir iorðina *B.* 15 bezt *B C.* 16 [eigi orlausn *B.* 17 [at hafa boriz, þau *B.* 18 ma *C.* 19 *mgl. B.* 20 er *B.* 21 kvaðz *B.* 22 sinni *B.* 23 En *C D.* 24 i moti *B.* 25 [.xii. manaði eina *B.*

til skola Dionisij ok disputaði[1] við hann um truna Ok varð i aullum stauðum sva þaa sem nu, at hinir vitrari menninir[2] toku seinna við [nybreytninni eða trunni[3] en alþyðan, fyr þvi at su er[4] grein i milli kristinna manna ok heiðinna spekinga, ok[5] kristnar bækr ok helgir kennifeðr bioða, at fyrst skal trua, en siðan reyna þat er maðr truir aðr[6], en heiðnir menn ok þeira ritningar bioða, at fyrst skal reyna, en siðan trua, er reynt er. En er þeir Paulus ok Dionisius disputuðu[7] hvernn dag um truna, þaa saa hvartveggi[8] um annan, at afbragzmaðr var fra þvi sem annat folk. Ok sva tok Dionisius bratt at unna Pali, at hvertt kvelld aðr þeir skilði sitt tal, þaa mællti Dionisius: „Skalli, kom þu aa morgin.“ Ok er her visat til þess, at með Gyðingum munu[9] lesnar hafva verit þær .vii. hofutiðrottir, er[10] mestr klerkdomr er i, fyr þvi at Dionisius kunni þær allar, en Paulus disputaði við hann, er þaa kunni bezt dialecticam þeira manna, er þaa voru i Athenis. Ok er hvargi þeira hafði annan yfirstiginn[11] fyr sakir iðrottarinnar innan einna xii. manaða, þaa bar sva i moti einn dag, at þeir stoðu baðir samt fyr [skola Dionisii[12], ok geck at þeim blindr maðr, sa er leingi hafði þat mein haft, ok ræddi Dionisius til Pals, at sa maðr væri almikill[13] aumingi. Ok þaa spurði Paulus Dionisium, hvartt hann mundi trua a Jesum Krist, ef sa maðr tæki syn i hans nafni. En Dionisius svaraði: „Ef ek ræð fyrir, sagði hann, hvattu[14] skallt mæla, ok segir þu eigi fleira til hans, en ek mæli fyrir, þaa man ek trua, ok skal ek heyra hvertt orð er þu mælir.“ Þaa svaraði[15] Paulus: „Hvat villtu [mæla lata[16].“ „Þessi orð, sagði Dionisius: i nafni Jesus, þess er borinn var fra Mariu[17] i Bethleem, ok kendi kenningar a Gyðingalandi, ok var krossfestr at domi Pilati iarls, ok reis af dauða aa þriðia degi, ok steig til himna, eptir þvi sem guðspiaull segia, ok sitr nu [a hægra veg[18] guðs fauður almattigs, tak þu syn þina.“ Þaa svaraði Paulus: „Mæl þu sialfr þessi orð ok seg mina orðsending til.“ Þaa geck Dionisius at hinum blinda ok sagði, at Paulus hafði[19] sendan hann þangat at mæla [þeim orðum[20], sem aðr var sagtt. Ok þegar er hann[21] hafði lyctað[22] þessu erendi, þaa tok sa[23] syn

1 disputeraði *B.* 2 menn *B C.* 3 [nyiungunni *B C.* 4 var *B.* 5 at *B.* 6 *mgl. B.* 7 disputeraðu *B C.* 8 hvarr *B.* 9 muni *B.* 10 at *B.* 11 yfirstigit *B C*; sigrat *D.* 12 [skoladurum *B D.* 13 mikill *øvr.* 14 hvat þu *øvr.* 15 spurði *B.* 16 [ek mæla *B.* 17 meyiu *tilf. B.* 18 [til hægra vegs *B.* 19 hefði *B.* 20 [þessi orð *øvr.* 21 Dionisius *B.* 22 lokit *B C.* 23 hinn blindi *B.*

sina, ok lofuðu allir guð, er þessa iarteignn saa eða heyrðu. En sva segia helgir feðr, at Dionisius hafvi þo fyrr truað Pals kenningum i hugnum, þott [nu giorði hann[1] bertt fyri folkinu. Ok toku þeir þaa baðir at kenna kenningar þaðan ifra. Ok þa vigði Paulus Dionisium til byskups yfvir borgina, aðr hann færi[2] i brutt. En til marks, hverssu mikit vit ok skilning almattigr guð hafði gefvit spekingum heiðinna manna, þaa er þat sagtt, at i hofvinu, þvi er fyrr var fra[3] sagtt, at þeir haufðu giort okunnum guði, þaa villdi alþyða færa blot fram. En þeir saugðu spekingarnir, at natturuguð þurfti[4] engar fornir at þiggia likamligra luta, en þeir skylldu hann dyrka með knefalli ok astriki hugskozins.

14. En er Paulus hafði lengi dvaliz i Athenis, þaa for hann þaðan til Chorinto ok kenndi þar kenningar, ok tok herbergi með þeim manni er Aquila het, en kona hans het Priscilla. Þau voru bæði Gyðinga ættar ok vinir miklir Pals postola. En fra atferð Pals postola [(er) at segia hversdagliga, at hann skipti[5] sva dægrunum[6], at hann saung tiðir[7] ok predicaði folki miok sva til miðdegis[8], en þaðan ifra var hann aa bæn sinni einn fiorðung dags[9], en siðan vann hann til atvinnu ser ok villdi eigi alaz a auðrum[10], at hann ynni ecki til. Ok er þat sagtt, at hann hafði þaa iðn mest[11], at hann giorði landtiolld ok [þær taugir til sem þar þurfti[12], ok þesskonar iðnn hofðu þessi hion Aquila ok Priscilla.

15. Af kenningum Pals postola i þessi borg þaa toku margir menn retta tru, ok þinghusshaufðingi saa er Crispus het. Ok þess getr Pall postoli i sinum pisli, er hann ritar til þeirar borgar, fyr þvi at hann hafði spurtt, at þar var mikil deila a milli manna um skirnina sialfva, hvart hun væri iafnheilug, af hverium sem tekin væri, [eða eigi[13]. Ok fyr þvi at honum þottu[14] þeir ifvazt i, þaa ritaði hann sva: „Þackir giori ek guði, at[15] ek hefvi engan mann skirtt[16] með yðr nema Crispum ok Gaium." En þeir haufðu aðr hrosat þvi borgarmenninir[17] ok i þeim heruðum, er þagat lagu undir: „Ek em skirnarson Pals postola, en þu ertt skirnarson Barnabe, ok er þat minna," ok nefndu[18] marga ut ifra, þaa er skirtt[19] haufðu.

1 [hann gerði þat eigi *B.* 2 *saal. øvr.*; fær *A.* 3 *tilf. øvr.* 4 *saal. øvr.*; þyrpti *A.* 5 [hversdagliga at segia, þa skipti hann *øvr.* 6 deginum *øvr.* 7 sinar *tilf. øvr.* 8 miðsdags *B.* 9 *mgl. B.* 10 sva *tilf. øvr.* 11 fyrir hendi *tilf. B.* 12 þyrpti *A*; [þar taugir ok bunat sem til þurfti at hafa *B.* 13 [*mgl. B.* 14 þotti *B C.* 15 almatkum, þvi at *B.* 16 skirðan *B.* 17 fyrir borgarmǫnnum *B.* 18 *tilf. øvr.* 19 skirz *B.*

16. Ok þaa er hann hafði þar nockura hrið verit, þaa risu Gyðingar i moti honum, ok toku þeir hann haundum. En aðr um nottina hafði drottinn vitraz Paulo ok bað hann diarfliga [flytia sin[1] erendi, „þvi at þinir motstauðumenn munu [ecki mega giora þer til grandz[2].“ En hann var leiddr fyrir haufðingia þann er Gallio het, er þar var[3] yfvir Achaia[4], er Chorintus stendr aa, ok gafvu Gyðingar Paulo þat at sauk, at hann kendi kenningar moti laugum þeira. En Gallio svaraði: „Ef þer gefvit honum[5] sakir um nockurnn lut, þann er ver eigum sannliga dom aa, þaa man ek hegna[6]; en um laug yður Gyðinga hirði ek ecki at dæma.“ Ok þaa er riddarar Gallionis saa, at hann villdi ecki fulltingia Gyðingum um þetta mal, þaa toku þeir Sostenem þinghusshaufðingia[7] ok gorðu huðstrokinn[8] i augsyn Gallioni[9], ok gaf hann enga sauk aa. En Paulus for i frelsi af hans fundi.

17. Ok þaa er Paulus var i Chorintis, ok saa maðr með honum, er Apollo het, þaa foru þeir þaðan til Efpheso ok fundu þar[10] lærisveina Jons baptiste, þaa er hann hafði skirða vatzskirnn, ok voru eigi fermðir[11] af byskupi. Þaa leitaði Pall postoli eptir skirnn þeira ok spurði, hvart þeir hefði tekit giptt heilags anda, sem gefvin er i fermingu[12] sem riddara vapnn til varnar. En þeir [letuz vita skil[13] aa foður ok a syni, ok letuzt[14] eigi hafva heyrt getið heilags anda. Ok at raði Pals postola þaa voru þeir skirðir i nafni drottins Jesus Kristz, ok eptir skirnina þaa lagði Pall postoli haund yfvir haufuð þeim, ok toku þeir þaa gipt heilags anda, sva at þeir mælltu a allar tungur, ok sumir spaðu[15] fyrir oorðna luti.

18. Sva bar at i einhverium[16] stað, þar er Pall postoli rak diofla fra oðum maunnum, at við voru staddir .vii. menn, þeir er kallaðir voru exorciste, þat þyðum[17] ver særingamenn[18]. Þeir voru vanir at fara með særingar, þær sem Salomon hafði til kennt at særa diofla fra oðum maunnum. Þessir menn voru bræðr ok .vii. at taulu ok synir eins[19] haufðingia kennimanna Gyðingafolks. En er þeir haufðu heyrtt, at Paulus hafði rekit diofla fra oðum maunnum i nafni Jesu, þaa þotti þeim ser minna mundu fyrir

1 [styðia sitt *B.* 2 meins *D*; [þer ecki grand mega gera *B.* 3 hǫfðingi *tilf. B.* 4 Achaialandi, þat kollum ver Engilsnes *D.* 5 Pali *B.* 6 honum *tilf. B.* 7 Gyðinga *tilf. C.* 8 huðstryktan *C.* 9 Gallionis *B.* 10 *tilf. øvr.* 11 byskupaðir *B.* 12 *saal. øvr.*; fyrgefningu *A.* 13 [sǫgðuz vita skyn *B.* 14 kvaðuz *B.* 15 af þeim sa *B.* 16 einumhverium *B.* 17 kǫllum *øvr.* 18 saungvamenn *C.* 19 mannz *tilf. B.*

verða at hafva hans orð en særingar þær, sem þeir voru aðr vanir, [fyr þvi at þar þurpti bæði[1] við at hafva graus ok gimsteina, þaa er su nattura fylgði, [er andzskotinn[2] varð at flyia fyrir. Ok eptir þat þaa foru þeir sva með orðtaki sinu, at þeir særðu fiandr fra oðum maunnum i nafni[3] Jesu, þess er Pall boðaði aa at trua, ok flyðu fiandr fra oðum[4] við þessi orð. En aa einhverium degi þaa er þeir komu til oðs[5] mannz, þaa haufðu þeir þessa særing fram, ok þaa mællti fiandinn fyri munn hins oða: „Veit ek, sagði hann, hverr Jesus er, ok sva kann ek skil aa Paulo, en hverir eruð er[6], þat er mer okunniktt.“ Ok þaa æsti fiandinn þann fram hinn æra[7] mann, sva at hann feck ser mikinn lurk ok barði þaa sva, at þeir [voru hvergi færir[8] langa hrið eptir. En eptir þenna atburð þaa sofnuðuz saman fiolkungir menn ok toku bækr sinar, þær sem særingar þeira stoðu[9] aa, ok brendu fyrir fotum Pali postola, ok toku siðan retta tru.

19. Sva bar at[10], þaa er Paulus var i Epheso, at sa maðr er Demetrius het, var þar i borginni. Hann var silfrsmiðr ok steypti miok likneski skurðgoða af [eiri eða[11] silfri. En er Pall postoli eyddi miok blotum i sinum kenningum, þaa kallaði Demetrius saman alla smiði[12] i borginni ok blotmenn ok tiaði[13] þeim, hver sviviröing gor var skurðgoðanna[14], ok su aflan, er smiðirnir hofðu aa likneskiasmiðinni, mundi þeim at engu verða, ef þessi kenning skylldi fram ganga[15]. Safnaði[16] siðan liði miklu, ok villdi [hann taka[17] Paulum, ok let rennara laupa um[18] borgina fyr hvernn garð ok kalla: „Engi er slik sem in mikla Gefion i Ephesoborg.“ Ok i þeiri for voru handteknir[19] tveir forunautar Pauli Gaius ok Aristarkus ok dregnir i þann stað[20], sem illgiorðamenn voru pindir. En er Paulus spurði[21] þetta, þaa villdi hann þagat ganga ok oaðizt[22] eigi, þo at vandir menn legði hendr aa hann. En vinir hans gengu at honum ok baðu hann[23], at hann skylldi eigi þat giora ok[24] leggia sik sva i valld vandra manna. Ok epter þat let hann saman kalla kristna menn, þaa sem[25] i borginni voru, ok bað hann þaa vera staðfasta i sinni truu ok

1 [ok *B.* 2 [at fiandinn *B.* 3 drottins *tilf. B.* 4 mönnum *tilf. B C.* 5 ærs *B.* 6 þer *øvr.* 7 oða *B C.* 8 [foru hvergi *B.* 9 voru *B.* 10 til *B.* 11 [*mgl øvr.* 12 smiðu *C D.* 13 fyrir *tilf B D.* 14 skurðgoðunum *B.* 15 fara *B.* 16 Samnaði hann *B.* 17 [taka *B D;* handtaka *C.* 18 alla *tilf. B* 19 herteknir *B.* 20 garð *B.* 21 heyrði *B* 22 *saal. B C*; oðaðizt *A.* 23 *mgl. B.* 24 at *C.* 25 þar *tilf. B*

astriki við almatkan guð. En hann for þaðan til Athenis[1], ok þar var hann þria manaði [ok for[2] þaðan til Troidam.

20. Ok aa einum laugardegi þaa kom mikit folk[3] til at heyra hans kenning, oc [talaði hann allan daginn ok allt aa nottina[4] til miðrar nætr, ok[5] uppi i lopthusi einu. En uti aa þekiunni við glugg, þann er aa var husinu, sat einn ungr maðr, saa er Euticus het. Ok er [aptna tok[6], þaa syfiaði hann, ok er hann hafði [sofvit um hrið[7], þaa villdi hann snua ser aa annan veg ok skriðnaði af þekiunni ok fell hatt, sva at hann lamðiz ok hafði þegar bana, er hann kom niðr. En þo at Pall postoli kenndi inni kenningar, þaa vissi hann, hvat uti var[8] titt[9], ok sendi menn ut. Ok er þeir komu inn, þaa segia[10] þeir honum, at maðr la uti hia husinu lamðr ok dauðr. En frændr ens dauða kunnu illa dauða[11] hans ok baðu Pal postola, at hann reisti manninn af dauða. Ok siðan fell hann[12] til bænar ok bað, at sa [maðr skylldi lifna[13]. Ok þat veitti guð honum. Ok eptir þenna atburð þaa sneruzt margir menn til rettrar truar.

21. Ok eptir þat segir Lucas, at Pall postoli sneri ferð sinni til Gyðingalandz, ok kom i þaa borg er[14] Cesarea heitir. Ok voru þar fyrir fiorar dætr Philippi diakns, ok allar spakonur, oc saugðu fyrir Paulo, hver meinlæti hann mundi taka i Jorsalaborg, ef hann færi þannig[15]. Ok litlu siðarr kom þar Agabus spamaðr ok tok linda þann, er Pall postoli var vanr at hafva um sik, ok batt a ser bæði hendr ok fætr, ok mællti sva: „Þetta segir heilagr andi fyrir, at þann mann, er linda þenna aa, munu[16] Gyðingar binda i Jorsalaborg ok selia siðan i hendr heiðnum þioðum.“ En er lærisveinar Pals heyrðu þetta, þaa baðu þeir, at hann [skylldi eigi fara[17] til Jorsalaborgar. En hann svaraði sva: „Ek em eigi at eins buinn at vera bundinn i Jorsalaborg fyr guðs[18] sakir, helldr iafnvel at deyia þar fyr hans nafni, ef þat er hans vili.

22. Ok eptir þat for hann[19] til Jorsalaborgar a fund Jacobi postola. Ok er þeir funduz, þaa sagði Pall postoli alla þaa luti, er at haufðu boriz i hans ferð, hverssu[20] storar iarteignir almattigr guð hafði giort til hialpar folkinu. En meðan þeir voru a tali

1 borgar *tilf. B.* 2 [*tilf. B.* 3 fiolmenni *B* 4 [talði hann fyrir lyðnum allt *B.* 5 var hann *tilf. B.* 6 [aptnaðiz *B.* 7 [sofnat *B.* 8 væri *B.* 9 af gipt heilags anda *tilf. B.* 10 saugðu *B.* 11 andlat *B*; andlati *C D.* 12 Pall postoli *B.* 13 [skylldi lifna hinn dauði maðr *B.* 14 *Her mgl. 1 Blad i D.* 15 þangat *B.* 16 muni *B.* 17 [færi eigi *B.* 18 *tilf. B C.* 19 Pall postoli *B.* 20 ok hve *B.*

postolarnir, þaa somnuðuz saman aulldungar yfvirgyðinga[1] með micklum mannfiolda ok villdu taka Paulum. En er Jacobus sa þat, þaa ræddi hann við Pal: „Ser þu, broðir, hverssu margar þusundir Gyðinga eru her [komnir, þeir[2] er tekit hafa retta tru, en þo kemr eigi a leið við þau, at þeir felli niðr þær fornir, er [boðit er[3] at færa i Moyses laugum, ok hafva nu saman safnaz[4] til þess at taka yðr haundum, ok gefva þat at sauk, at þer vilið niðr briota þær setningar. Nu eptir minu raði þaa villda ek, at [þer færðit[5] fornir, sem laugin bioða, ok fiorir menn með yðr, ok man þaa synaz þat fals, er fra þer var sagtt ok þeir hafva truað.“ Ok þetta rað giorðu þeir, ok [settu þing til at lata[6] lysa þvi, at þeim skylldi rett, er af Gyðingum hofðu tekit[7] retta tru, at færa fornir, eptir þvi sem laugin hofðu boðit, þess er[8] þo væri su skilning aa haufð, at þeir mætti hialpaz, er eigi færði. Ok segir guðzpiallamaðr fiogur þing verið hafva i Jorsaulum aa daugum [Pals postola agiætz[9]. Þat hit fyrsta, er Mathias var tekinn i postola tal[10]; ok þat annat, er Stephanus ok .vii. diaknar voru með honum kosnir til þess embættis; en hit þriðia, [þat sem fyrr var[11] sagtt, við hveriu varna skylldu þeir menn, er tekið haufðu retta tru af heiðnum þioðum; en þat[12] ið fiorða, er nu var fra sagtt, at rett skylldi at hallda lagasetningar með þeiri skilningu, at eigi lægi [hialp hans[13] þar við. En annan dag eptir færði hann fornir, ok þeir menn með honum, sem skiltt var.

23. At liðnum fim daugum þaa komu Gyðingar, þeir sem verit haufðu i Asia ok aufundarmenn voru[14] postolans, ok saa, at heiðinn maðr var i gaungu[15] með honum um stræti, ok ætluðu, at hann hefði leiddan hann inn i guðs musteri með ser, ok eggiuðu lyðinn at taka postolann haundum, ok gafu honum tvær sakir: su aunnur, at hann bryti niðr laug þeira; en su aunnur, at hann hefði leitt heiðinn mann i templum domini. Ok byrgðu musterið, sva at hann skylldi eigi þangat flyia til hialpar ser, ok ætluðu at drepa hann, ef [þeir kiæmi þvi fram, sem þeir villdi. En þaa varð varr við[16] haufðingi, saa er Claudius Lisias het, ok geck þar til, er þeir borðu Paulum, með micklu liði. Ok þaa er þeir saa hann[17], þaa lettu þeir bardaganum, ok tok hann or

1 Gyðinga *B.* 2 [komnar, þær *C.* 3 [boðnar voru *C.* 4 samnaz *B.* 5 [þu færðir *B.* 6 [letu þing til gera at *B.* 7 skirn ok *tilf. B.* 8 at *B.* 9 [postolanna *B.* 10 tolu *B.* 11 [er fyrr var fra *B.* 12 þetta *C.* 13 [lif manns *B.* 14 *tilf. øvr.* 15 for *B.* 16 [sva færi, sem þeir ætluðu. En þess varð varr *B.* 17 Claudium *B*

haundum þeim Paulum ok bað binda hendr hans aa bak aptr ok leiða i turnn einn. Ok er þeir foru með hann riddararnir, þaa kaulluðu Gyðingar aa Claudium ok baðu, at hann skylldi lata drepa Paulum. En þaa mællti Paulus til Claudium[1]: „Skal mer nackvat leyfva[2] at tala við yðr?“ Hann svaraði: „Kanntu girzku?“ Paulus svaraði: „Kann ek,“ sagði hann. Ok þaa talaði Claudius til hans aa girzka tungu, fyr þvi at hann villdi [eigi, at Gyðingar skilði[3], hvat þeir ræddu, ok spurði sva: „Ertu[4] sa enn egipzki maðr, er fyr skaummu kom her i Jorsalaborg [ok kvaz vera spamaðr[5] ok leiddi eptir ser a eyðimork margar þusundir Gyðinga[6]? Ok þaa er hann kom þangat, þaa talaði hann fyri sinu folki[7], at þeir skylldu laupa aa Jorsalaborg ok vinna hana undir sik.“ Ok segir sva Josephus sagnamaðr, at hann hefði i fyrstunni fiorar þusundir i eyðimorkina, en þaa dreif sva[8] til hans, at hann hafði .xxx. þusundraða[9], er hann kom til fiallzins Oliveti. „Ok giorði þaa, segir Claudius, minn herra Felix iarll lið i mot honum ok drap af honum mestan þora[10] liðs, en hann komz undan við[11] faa menn.“ Þaa svaraði Paulus: „Ek em, sagði hann, Gyðinga kyns en eigi egipzkr, fædr upp[12] i Tharso ok þar við kendr.“ En her er umræða, hvi hann sagði[13] sik i Tharso fæddan[14], þviat hann var borinn i Galilea heraði i kastala þeim eða þorpi, er Biskallus[15] heitir. En þat hellt til, at þaa er hann var litið barnn, þaa unnu Romveriar þat[16] kauptun, ok toku fauður hans ok sva sialfvan hann ok leiddu at herfangi i Tharsum, ok fæddiz þar Paulus upp ok[17] kallaðr siðan Paulus tharsensis, ok var[18] fæddr i þorpum þeim, er við borgina voru. Ok tiaði siðan Paulus Claudio[19] allan sinn uppruna, ok sagði fra ferð sinni til Damasko, ok hverssu guð hafði honum boðit at boða[20] heiðnum þioðum hans nafnn. En er Gyðingar heyrðu[, at hann væri[21] sendr guðs nafnn at boða heiðnum þioðum, þaa slitu þeir klæði sin ok kaustuðu[22] molldu yfvir[23] haufut ser, ok baðu Claudium, at hann skylldi Paulum[24] ræna lifvi fyr slik orð. En Claudius bat taka Paulum ok setia i varðhalld ok beria, ok feck til hundraðshofðingia einn at fara með honum. En er hann var [bundinn ok ætlat[25] til at

1 Claudij *B.* 2 lofa *B.* 3 [at Gyðingar skilði eigi *B.* 4 eigi *tilf. B C.* 5 [*mgl. B.* 6 riddara *B.* 7 liði *B.* 8 lið *tilf. B.* 9 þusunda *B C.* 10 luta *B.* 11 með *B C.* 12 *mgl. B.* 13 talði *B.* 14 uppfæddan *B.* 15 Giscallus *B.* 16 *tilf. B C.* 17 var *tilf. B.* 18 *mgl. B*; var hann *C.* 19 sitt mal ok *tilf. B.* 20 tia *B.* 21 [þat, at hann var *B.* 22 iosu *B.* 23 i *B C.* 24 lata *tilf. B.* 25 [buinn ok ætlaði *B.*

beria hann, þa mællti Paulus til hundraðshaufðingia[1]: „Er yðr leyptt at beria þann mann, er eigi er at laugum dæmðr?“ Þaa geck þegar hundraðshaufðinginn til Claudium ok mællti til hans: „Hvat er þetta atkvæði, er þu hefvir gefvit at beria þenna mann? Veiz þu eigi, at hann[2] er romverskr?“ Ok þaa geck Claudius til, þar sem Paulus var, ok spurði, ef hann væri romverskr. [Ok svaraði Pall ok letz romverskr vera[3]. Þa mællti Claudius: „Þetta varð ek micklu fe[4] at kaupa, at ek fenga romverskan rett mer til handa.“ Þaa mællti Paulus: „Með þvi var ek fædr hinu sama frelsi, sem Romveriar hafva.“ Her er umræða, hvi Paulus kallaðizt romverskr, þar sem hann hafði alldri i Romaborg komit ok var alinn i Galilea heraði ok fædr upp i Tharso[5], en þat er vist at vita, at hann mundi eigi liuga. Ok segia sva helgir feðr, at faðir hans, aðr [en Paulus væri[6] fædr, hafði giort vinfeingi fulliga við Romveria ok keypt ser þat frelsi ok sinum erfvingium, at [hvar sem hann væri, þaa skylldi hann slikan rett at aullu hafva[7] sem Romveriar, hvargi sem hann væri i [verolldu stadr[8], þar sem Romveria riki væri yfvir, en þat var naliga um [allan heim[9] i [þann tima[10]. Ok þegar er Claudius vissi þetta, þaa treystiz hann eigi at lata beria hann, ok tok þo i sitt valld.

24. En [annars dags[11] eptir þaa lætr hann þings kveðia ok villdi vita, hvat motstauðumenn Pals fengi honum til saka. Ok er þingit var sett, þaa let hann Paulum leiða aa þingit ok bauð, at hann skylldi tala erendi. Ok hof postolinn sva[12]: „Heyrið er[13], bræðr,“ mællti til Gyðinga, „vitið er[13], at ek em saklauss fyr yðr ok goðrar atferðar fyr guði.“ Þaa bauð Annanias haufðingi kennimanna at liosta[14] skylldi i andlit honum, sem Moyses laug buðu, at giora skylldi við þaa menn, er [sialfra sinn(a)[15] dyrð hrosuðu ok giæzku fyr ofmetnaði. Þaa mællti Pall postoli: „Guð man liosta þik, enn hviti veggr!“ En þar er umræða, hvi hann kallaði hann sva. En þat hellt til, at hann dro saman liking til þess manzins, er hann mælir fagrtt ok lætr, sem hann dæmi[16] laug, þaa er hann dæmir i moti laugunum, ok veggsins[17] þess, er hann er kallaðr fagr utan, en hann er onytr innan, fyr þvi at Pali þotti hann rangtt dæma. Ok i[18] auðru lagi þaa er hann kvað

1 hans *B.* 2 Pall *B.* 3 [Hann svaraði: „Ek em romverskr *B.* 4 verði *B.* 5 borg *tilf.* *B.* 6 [hann Pall var *B.* 7 [hann skylldi slikan rett aa ser eiga at öllu *B.* 8 [heiminum *B.* 9 [alla veröldina *B C.* 10 [þær mundir *C.* 11 [annan dag *B.* 12 sitt eyrendi *tilf.* *B.* 13 þer *B C.* 14 beria *B.* 15 [sialfs sins *B C.* 16 mæli *B.* 17 veggiarins *B.* 18 þvi *tilf.* *C.*

sva at[1], at guð mundi liosta hann, þaa spaði hann þat fyrir, at fyrirkomið[2] mundi verða ok eyðazt valld kennimanna, þat sem i Moyses laugum hafði sett verið. En þaa mælltu þeir, er við voru staddir, til Pals: „Skalltu banna hinum hæsta kennimanni i þinum orðum?“ Þaa svaraði Paulus: „Ek vissa eigi, at hann væri hauføingi kennimanna, ok ef ek hefða vitað, þaa væra ek sekr, eptir þvi sem ritningin segir: Eigi skalltu banna haufðingia lyðs þins.“ Ok gefr Pall postoli þau dæmi her, at maðr skal stilliliga svara sinum yfvirboðum, þeim sem af heilagri kirkiu eru settir[3], ok gefva þo eigi upp sitt mal, ef hann hefvir sannendi at mæla. En er sva var komið, þaa oaðiz Pall postoli ahlaup Gyðinga ok leitaði ser raðs, hverssu hann mætti fulltíng faa af sumum ser til liðveizlu. En þar voru[4] staddir yfvirgyðingar ok þeir menn, er Saducei voru kallaðir, ok þar[5] haufðu sina[6] skilning hvarir; yfvirgyðingar truðu [upprisu dauðra manna[7] eptir þetta lif, en Saducei skilðu sva, at [menn skylldu[8] at molldarauka verða sem[9] kykvendi. En fyr þvi at Pall vissi þessa grein þeira i milli, þaa iattaði hann sik vera i tru með yfvirgyðingum um upprisu dauðra manna. En er Seducei heyrðu þat, þaa toku þeir at deila við yfvirgyðinga um truna. Ok stoð þaa upp einnhverr[10] af yfvirgyðingum ok mællti: „Engan lut illan finnum ver með þessum manni Paulo, ok man þetta orð annathvartt mællt hafva fyrir munn Pali[11] guðs andi eða guðs eingill.“ En þat var i moti tru þeira Saduceorum, þvi at þeir neituðu guðs engla vera eða[12] anda. En þa er sva var komit þeira deilu, þaa sendi Claudius menn eptir Pali ok villdi eigi, at Saducei ætti valld aa honum, ok let leiða hann aa braut einshverss staðar i varðhalld[13] sinna manna.

25. Ok um nottina eptir þaa vitraðiz drottinn postolanum ok mællti til hans: „Ver þu staðfastr, sagði drottinn, fyr þvi at sva sem þu hefvir mitt nafnn boðat i[14] Jorsalaborg, sva byriar þer at boða mitt nafnn i Romaborg.“ En um morguninn eptir þaa kaulluðuzt[15] saman .xl. manna af Gyðingum, ok soru þess eið, at þeir skylldu hvarki eta ne drecka, [fyrr en[16] þeir hefði drepit Paulum, ok bannsettu sik a sogurt[17] ofvan, at þvi er Girkir[18] segia a sinum bokum, ef [þetta færi[19] eigi fram. Ok foru siðan a fund

1 orði *tilf.* *C.* 2 framkomit *B C.* 3 skipaðir *B.* 4 við *tilf.* *B C.* 5 þeir *C.* 6 sinn *B C.* 7 [upp risa dauða menn *B.* 8 [maðr skylldi *B.* 9 aunnur *tilf.* *B* 10 einn *B C.* 11 honum *B.* 12 guðs *B C.* 13 valld *C.* 14 um *B.* 15 sômnuðuz *B C.* 16 [aðr *B* 17 sva gert *B C.* 18 Grickir *B C.* 19 [þeir kvæmi þvi *B.*

kennimanna ok aulldunga Gyðinga ok mællto sva: „Með mikilli goðfysi hofum ver þvi guði heitið, at ver munum engu[1] bergia, fyrr en ver hofum drepit Pal. Nu sendit menn til Claudium, at hann kveði þings ok lati Pal koma aa þingit, ok segit, at þer vilit enn rannzaka hans mal, ok skolum ver þaa bunir at[2] drepa hann þar aa þinginu.“ En við þetta[3] mal[4] var staddr systurson Pals postola, ok geck þegar til hans ok sagði honum, við hveriu buizt[5] var. Ok þaa kallaði postolinn til sin einn hundraðshofðingia ok mællti: „Fylgðu sveini þessum a fund Claudij, fyr þvi at hann [hefvir leynda[6] luti at segia honum, þaa[7] er micklu varða at Claudius viti. Ok er sveinninn kom til Claudium[8], þaa segir hann honum raðagiorð Gyðinga i moti Paulo. Ok er Claudius heyrði þetta, þaa bað hann þenna enn unga mann fara leiðar sinnar ok [giora engan mann varan við[9] þessa raðagiorð Gyðinga, en kallaði til sin tva hundraðshaufðingia ok bað þaa bua tvau hundrut riddara ok[10] fara til Cesaream, ok gangandi menn með þeim eigi færi en siautigir manna, ok bað riddarana alla með vapnum vera, en bað Paulo faa .x. fararskiota ok hans fauruneyti[11]. Ok skylldu þessir riddarar fylgia Paulo a fund Felicis iarlls oc giæta sva, at Paulo yrði ecki til haska i þeiri[12] ferð, ok[13] þaa um nottina hefia upp ferðina, ok giorði bref með þeim til iarllsins ok sagði honum vauxt[14] aa Pals mali, hvi hann let honum þannig[15] fylgia. Ok er þeir komu i Cesaream, þaa gengu þeir a fund iarlsins oc færðu honum þessi[16] bref, [sva at Pall var[17] við. Ok þaa er iarllinn hafði heyrt[18] brefvin, þaa mællti hann til postolans: „Ek man þess biða um þitt mal, er motstauðumenn þinir koma, ok heyra þaa hvaratveggiu[19].“ En fim daugum siðarr kom Annanias með aulldungum Gyðinga ok hafði þann mann i fauruneyti sinu, er Tertullius het, saa var hinn sniallazti[20] maðr af Gyðingum ok enn laugkiænsti[21]. Saa talaði langtt erendi fyr iarllinum ok gaf margar sakir postolanum. Ok er hann hafði lokit sinu mali, þaa bað iarllinn postolann svara fyr sik. Ok talaði hann[22] þaa [langa taulu ok svaraði þeim aullum saukum, er Tertullius hafði gefvit honum, ok letzt ecki til þess hafva giortt, at honum mætti sakir aa[23] gefva, ok þvi siðr, at hann

1 öngum mat *B.* 2 *Her beg. atter D.* 3 þeira *tilf. B.* 4 tal *C D.* 5 buazt *C D.* 6 [kunni þa *B.* 7 *mgl. B.* 8 Claudij *B.* 9 [geta fyrir öngum manni um *øvr.* 10 at *B.* 11 mönnum *B.* 12 þessi *øvr.* 13 bað *tilf. B C.* 14 vöxtu *B.* 15 þagat *B C.* 16 *saal. øvr*; þessu *A.* 17 [ok Pal með, ok var hann *B.* 18 lesit *B.* 19 hvaratveggia orð *C.* 20 malsniallazti *B.* 21 lögkænazti *B.* 22 Pall *B.* 23 *mgl B.*

letz aavallt sannendum hafva at fylgtt eptir tilvisan laga ok spamanna boka, ok predicat þeim upprisu dauðra manna ok lif eilifit. En er iarllinn heyrði[1] þetta, at þeir [disputuðu um laug sin[2], þaa virði hann þat litils ok letz her engan orskurð veita mundu, fyrr en Claudius Lisias kiæmi, er þetta mal var kunnikt, til Cesaream.

26. En nockurum daugum siðarr kom Felix iarll ok Drusilla kona hans aa fund Pals postola, fyr þvi at hun villdi giarna heyra hans kenning[3]. Ok segia sva helgir feðr, at hun væri Gyðinga kyns ok hefði fyrr verit gipt konungi þeim, er Lakzicus[4] het, ok hafði[5] þat unnit til raðahags við hana, at hann hafði tekið umskurðarskirnn. En þaa er Felix var settr iarll yfvir Gyðingaland af Romverium, þaa let hun einn Lazikum konung ok giptiz iarllinum eptir fortaulum Gyðinga, fyr þvi at hann var rikari. En er postolinn hof kenning sina fyr þeim, þaa disputaði hann mest um þaa mannkosti rettlæti oc hreinlifvi, ok sagði fra þeim domi, er guð skal dæma um alla menn eptir þetta lif. En er iarllinn heyrði talað um rettlætið ok hreinlifvit, ok hver laun koma mundu fyrir þeim, er helldi þessa mannkosti, eða hver hegnð[6] fyrir mundi koma at[7] enum efzta domi [við þaa[8], er eigi helldi, þaa varð hann ræddr um þat, at postolinn mundi sva talað faa[9], at Drusilla kona hans mundi skilia vilia við hann, en hann skylldr at bæta við Lazicum þat, er hann hafði misgiortt, ok mællti: „Liða verðr nu þetta erendi at sinni, ok þaa er tomstund er til, þaa man ek lata kalla Paulum a minn fund."

27. Nockurum[10] mun siðarr, en þetta hafði verið, þaa var mikil deila i milli Gyðinga ok heiðinna manna i Cesarea, ok þottuz hvarirtveggiu eiga meira valld [at hafva i[11] borginni en aðrir. Fundu þat Gyðingar til, at Herodes, er kallaðr er Askalonita ok drepa let bornnin helgu, hafði giora latið borgina til dyrðar keisaranum, ok saugðu[12], at hann hefði[13] tekit umskurðarskirnn ok verit undir þeira laugum, ok letuz þeir þvi eiga meira valld at hafva en heiðnir menn. En þar i moti saugðu heiðnir menn, at fyrr hefði þeira frændmenn giora latið, en Herodes eflldа[14] siðan, ok heti þaa Pirga Stratonis, ok kaullauðu[15] þeir sitt oðal vera fyr aundverðu. Ok kom sia deila fyr iarllinn Felicem[16], ok baðu hann gefva þeim meiri rettarbot[17], er honum þotti sannara mæla.

1 vissi *B.* 2 [disputeraðu um truna *B.* 3 kenningar *B.* 4 Laricus *B D*; Laritus *C.* 5 hefði hann *B.* 6 hefnd *B C.* 7 aa *B.* 8 [þeim *B C.* 9 geta *B.* 10 *Her beg. Fragm.* 11 [aa *B.* 12 þeir *tilf. B.* 13 hafði *C Fr.* 14 eflde *C.* 15 kvaðu *B.* 16 Felix *B.* 17 rettarbætr *B.*

Ok i fyrstunni þa mællti hann meirr eptir Gyðingum ok tok mikit fe af þeim til liðveizlu. En er hann sa, at þeira fiarlutr [var miok uppi[1] fyr kostnaðar sakar, þa tok hann fe af heiðnum maunnum til liðveizlu, ok lauk sva, at hann gaf upp riddaurum þann fiarlut, sem Gyðingar attu i borginni Cesarea. Ok [þa er þeir voru ræntir, þa giorðu þeir[2] menn til keisarans ok rægðu Felicem or rikinu. Ok var þa nykominn til rikis Nero i Romaborg, ok sendi hann þann mann i stað Felicis er Festus het, ok for sa [til Jorsalaborgar i fyrstunni[3] ok hof þaðan sitt riki. En aðr Felix leti iarlldominn, þa villdi hann vingaz[4] við Gyðinga ok let Pal postola setia i myrkvastofvu ok binda.

28. En er Festus var i Jorsalaborg, þa komu Gyðingar ok allir hofðingiar kennimanna i borginni ok baðu Festum, at hann skylldi Pal postola lata bundinn koma til Jorsalaborgar i þeira valld. En Festus svaraði sva: „Ek ætla nu ferð mina i Cesaream, ok farið er ofan þannig[5] með mer, ok man ek þa dæma þetta mal, er hvarirtveggiu eru við[6]. En þar[7] er umræða [i helgum ritningum[8], hvat til hellt, er avallt[9] var upp kallat til Jorsalaborgar, hvart sem menn foru[10] ofvan til siafvarins fra henni[11] eða upp a landit til fiallbygða. En þat hellt til, at Jorsalaborg þyðiz friðarsyn ok merkir himinriki, er yfir festingarhimninum er. Ok eptir þat for Festus i Cesaream ok hofðingiar kennimanna með honum. Ok a hinu fyrsta þingi, er Festus atti, þa var Paulus leiddr a þingit, ok gefnar honum margar[12] sakir af Gyðingum. En hann afsannaði[13] þær allar i þvi erendi, er hann talaði. En fyr þvi at Festus villdi vingaz við Gyðinga, [þar sem[14] hann var nykominn til rikis, þa spurði hann Paulum, ef hann villdi fara til Jorsalaborgar ok vera þar undir domi iarllsins ok atkvæði. En Paulus svaraði sva: „Ek stend [við domstol[15] keisarans, ok byriar mer þar [dom at taka[16], ok skyt ek minu mali til keisara, [ok veiztu, Feste, sagði Pall, at enga sauk sanna finna[17] Gyðingar mer[18], ok er þvi einskis mannz at selia mik i þeira valld, at ek hefvi minu mali skotið til keisara[19]. Her er umræða hvi hann letz standa fyr keisarans domstoli, þar sem keisarinn

1 [þvarr miok *B.* 2 [þeir er ræntir voru, gerðu *B.* 3 [fyrst til Jorsalaborgar *B.* 4 *saal. øvr.*; vingiæðaz *A.* 5 þann veg *C.* 6 hia *Fr. C.* 7 her *Fr.* 8 [aa helgum bokum *B.* 9 iafnan *Fr.* 10 *saal. B D Fr.*; voru *A C* 11 borginni *Fr.* 12 þegar *B.* 13 afsakaði *B.* 14 [þar er *Fr.*; þa er *B.* 15 [fyrir domstoli *B.* 16 [at eiga dom *B.* 17 hafa *C.* 18 at fa *tilf. C* 19 [*mgl. B Fr.*

var fyr norðan haf, en Pall i Cesarea a Gyðingalandi. Ok er su her orlausnn, at Herodes konungr [hafði latið giora sæti keisaranum aa motfiolum i borginni, at hann skylldi i þvi sæti dæma[1] um þau mal, er fyr hann kiæmi a þeim þingum, sem borgarmenn ætti[2] i borginni, eða saa maðr er af hans hendi væri sendr[3]. Ok þaa er Pall postoli hafði [sinu mali til keisara skotið, þaa svaraði Festus[4]: „Til keisara[5] beiðiz þu, þagat skalltu fara."

29. Nockurum daugum siðar þaa[7] kom Agrippa konungr son Herodis konungs, þess er pina[8] let Jacobum Jons broður, með micklu fiolmenni a fund Festi. En þa[9] var ovinatta mikil Gyðingum við konunginn[10], fyr þvi at þaa er hann hafði valld yfvir Jorsaulum, þaa hafði hann þat leyfvi fengit af keisara, at hann skylldi raða, hverr enn hæsti kennimaðr skylldi vera yfvir Gyðingum, ok settan þann mann yfvir þaa, er eigi var af Aarons kyni[11] i moti Moyses laugum, ok marga aðra luti[12] [gerði hann til uvirðingar við þa[13]. Ok er Agrippa kom i borgina[14], þaa tok Festus með mikilli virðingu við honum. Ok er hann dvalðiz þar um hrið, þaa tiaði Festus fyr[15] honum mal Pals postola ok sakagiptir Gyðinga við hann, ok bað hann leggia[16] rað til, hvat af skylldi giora. Þaa svaraði konungrinn: „Ek villda[17] giarna sia Pal ok hafva[18] tal við hann." Ok annan dag eptir þaa var stefnt saman haufðingium ok riddaurum i borginni at raði Festi, ok var a þvi moti Agrippa konungr ok Beronica kona hans. Ok siðan var Pall leiddr a þingit. Ok er hann kom þar, þaa mællti Festus til konungs ok þeira manna, er þar voru við staddir: „[Se þer[19] þenna mann, er her er framleiddr? Þessum manni biðr alðyða [Gyðinga aa Jorsalalandi[20] liflaz, ok segia hann hafva mart til giort. En nu hefvi ek nackvat ranzakað hans mal, ok finn ek engan þann lut með honum, er[21] hann eigi dauðamaðr fyrir at vera, enda hefvir hann skotið sinu mali undir keisarans dom, ok þvi hefvi ek heitið honum. En nu bið ek þig, [herra Agrippa[22], leggia rað til með mer, fyr þvi at þat er engi[23] siðr at senda þaa menn a keisara dom bundna, er eigi se berar sakar a hendi ok með

1 [let gera sæti sitt aa motfiǒlum i borginni, ok hann skylldi i þvi sæti sitia, er hann dæmdi *B.* 2 *saal. A og Fr.*; attu *B C.* 3 *mgl. B.* 4 [skotit aa keisara fund, þa segia þeir *B.* 5 fundar *tilf. Fr.* 6 ok *tilf. Fr. C.* 7 *mgl. B Fr.* 8 drepa *Fr.* 9 *saal. øvr.*; þar *A.* 10 hann *B.* 11 ætt *Fr.*; ættkyne *C.* 12 læging *B.* 13 [*tilf. B Fr.* 14 Jorsalaborg *B.* 15 *mgl. C Fr.* 16 lia *B.* 17 vil *B.* 18 eiga *B.* 19 [Seait þer *B C*; Seð er *Fr.* 20 [i Jorsalaborg *øvr.* 21 at *B.* 22 [konungr *B.* 23 eigi *Fr.*

brefum megi tia. En ek se her engan þann lut, er ek mega [orugt rita[1] sannyndi þeira sakagipta, er honum voru[2] fundnar.“ Þaa mællti Agrippa til postolans: „Lofvat er þer nu, Pall, at mæla nackvat fyr þina haund.“ Ok þaa stoð Pall upp ok kvaddi ser hlioðs ok hóf sva sitt mal: „Sæll þickiumzt ek þess, sagði hann, er ek skal naa at tala, [sva at þer heyrið, herra konungr[3], ok svara þeim sakagiptum, er Gyðingar gefva mer. Ok með þvi at þu ert enn laugkiænsti[4] maðr með Gyðingum ok veitz þeira siðveniur[5], þaa bið ek yðr með þolinmæði heyra mitt erendi.“ Ok tok þaa siðan [at tia[6] allan sinn uppruna, ok hvat Gyðingar gafu honum at sauk, ok afsannaði allar þær sakagiptir með longo mali, er honum voru gefnar. Ok er hann hafði lengi talað, þaa mælti Festus: „Oðr ertu orðinn, Pall, ok giorir þik ecki iafnnoðan sem bækr þær[7] hinar morgu, sem[8] þu hefvir lesit.“ En þetta mællti Festus fyr þvi, at i moti hverri sauk, þeiri er Gyðingar haufðu gefvit Paulo, þaa tok hann maurg vitni or hverri bok Gyðinga, hverssu rangliga var til hans mælltt af Gyðingum. En Pall [sagði siðan til[9] Festum: „Eigi [æðumzt ek ne ærumzt[10], enn goði domandi, helldr ber ek sannendi fram með hogværi ok linleik, sem vera aa, ok skilr þetta konungrinn sialfr Agrippa, er nu heyrir aa.“ Ok mællti siðan til konungsins[11]: „Truir þu, herra Agrippa, spamanz[12] orðum[13]? Veit ek, at þu truir.“ Her lysir yfvir viti ok snilld Pals postola fyr haufðingium, hverssu hann kunni ser til liðs at mæla við þa. Fyr þvi at annathvart byr i hverri spurningu, at maðr spyrr þess, er honum er ifvi aa, ok vill hann þaa hafva orlausnn af auðrum, eða hann spyrr þess, er aullum er[14] liost[15], ok hrosar hann sva sæmð þess, er hann talar um[16], at hann leysir sialfr or, fyr þvi at engi eru aunnur svðrin[17] til en þau, sem hann hittir[18] aa, ok hefvir hann þa sæmð af haufðingianum ok [goðan vilia[19] fyrir, en haufðinginn[20] dyrð af aullu folkinu, er sva berliga skal [til hans[21] mega tala, at hverium þickir ser skaum i moti at mæla, er við er staddr. Þaa svaraði Agrippa ok mællti: „Skamma hrið[22] mundir þu aðr tala fyr mer, Pall, at ek munda við þeiri tru taka, sem þu boðar.“ Þaa mællti

1 [öruggr vita *B Fr.*; *her ender Fragm.* 2 ero *B C.* 3 [við þik, konungr, ok sva at þer heyrit *B.* 4 lögkiænazti *B C.* 5 siðu *C.* 6 [ok tiaði *øvr.* 7 þinar *B* 8 er *B C.* 9 [svaraði þannig *B.* 10 [em ek oðr *C.* 11 hans *B.* 12 spamanna *C.* 13 bokum *B.* 14 *Her ender D.* 15 augliost *B* 16 við *B.* 17 *saal B C*; saunn *A.* 18 hitti *B* 19 [goðvilia *B C.* 20 *saal. B C*; haufðingium *A.* 21 [*mgl. B.* 22 stund *B C.*

Pall postoli: „Giarna villda ek þess æskia fyr guði, at þu[1], herra, ok allir þeir, er aa hafva heyrt i dag mitt erendi, yrði[2] þvilikir i rettri tru, sem ek em, [fra skilðu þvi, at þeir væri eigi bundnir, sem ek em[3] nu.“ Eptir þetta raufz þingit. Ok er Festus ok Agrippa gengu a brut, þaa taulauðu þeir sin i milli, at Pall hefði [ecki til þess giort, at honum mætti sakir a gefva eða vera i baundum hafðr fyrir. Sagði Agrippa til iarllsins Festi[4]: „Vel mætti [þessum manni Paulo leyfvi gefva[5] at fara, hvertt er hann villdi, ef hann hefði eigi sinu mali til keisarans skotið, en [sva komnu[6] sem nu er, þaa er þat mitt rað at senda hann aa keisarans fund.“ Nu var Pall feinginn i hendr hundraðshaufðingia þeim, er Julius het. Sa hafði litlu aðr verið sendr af keisaranum til Gyðingalandz, ok skylldi þaa fara aptr til Romaborgar.

30. Nu er nockut farið yfvir saugu Pals postola framan til þess, er hann appelleraði[7] sinu mali til keisarans, ok sagtt fra þeim mannraunum, er [Lucas innir upp um æfvi hins sæla Pals postola, en þat er þo litill lutr af þvi, sem sialfr vattar Pall postoli[8] i pistli þeim, er hann ritar til Corinthoborgar. Ok hefvir hann fiortan pisla giorfva[9] ok ritað til ymissa borga, ok þat til hverrar, sem þeir þurpto mest, er hann ritaði til. En þvi let hann fiortan [taulu a[10] vera, at hann merkti i sinum kenningum með sannendum tiu laga boðorð ok fiogurra guðzspialla. En i þeim pistli, sem aðr var sagtt, er hann tindi upp sinar mannraunir, þaa [tiar hann mest[11] þolinmæði ok staðfesti fyr sinum lærisveinum, oc biðr þaa þat giora eptir[12] guðs dæmum ok sinum. En sva segir þar, at villuspamenn haufðu komit i Corintho ok tiaðu strangara lif[13], en Pall postoli hafði þar[14] boðit at hallda skylldi, ok saugðu skyllt Moyses laug at hallda með guðzspialla boðorðum; ok haufðu margir vikit[15] eptir þeira kenning, fyr þvi at þeir haufðu mikit siðlætisbragð a ser. Ok kann optliga sva til at bera, at með goðfysisyfirbragðinu flærðarmannz fær fiandinn margan mann svikit. Sva sem segir Augustinus: Melius est publice peccare, quam sub specie sanctitatis plebem seducere. Þat þyðiz sva: Betra er einum saman at misgiora opinberliga, helldr en

1 þer *B C*. 2 væri *B*. 3 [*mgl. B*. 4 [öngvar þær sakar, at þeir mætti vita, at hann ætti i böndum fyrir at vera. Ok sva mællti Agrippa konungr til Festum *B*. 5 [þessi maðr Pall lauss vera *B*. 6 [at sva bunu *B*. 7 appellaði *C*. 8 [enn lukaz upp um æfi hins sæla Pals postola *B*. 9 gert *B C*. 10 [at taulu *C*. 11 [tier hann þær með *B*. 12 at *C*. 13 lifi *B*; liferni *C*. 14 aðr *B*. 15 vikiz *B*.

at svikia margan mann með heilagleiks[1] yfvirbragði. Ok talar hann af þvi sva, at þaa er ill dæmi eru gefin eða opinberliga synd, þaa kann folkit at varaz foraðit, ok tyniz þo einn maðr i sinum glæp, en margir, ef slægliga er at farið með goðu yfvirbragði en þo[2] fullkominni flærð ok svikum undirhyggiunnar. Ok er mikit folk hafði snuiz eptir þeim [svikamaunnum, er onyta villdu kenningar[3] Pals postola, þaa sendi hann pistil sinn til lærisveina sinna ok bað menn vera stauðuga i þeiri tru, er hann hafði kennt, let þat vera varkunnarlaust, at þeim skylldi helldr trua en honum, er siðar haufðu til þeira komit. Hof hann sva sina ræðu, at hann tok þat efni, er þeim var einn veg gefvit, er til voru komnir, ok honum sialfum, ok spurði hann folkit, hvat til hellt, [er þeim þotti þeir merkiligri[4], ok mællti: „Þeir menn eru ebreskir, er onyta vilia mina kenning, ok [þyrpti þer[5] eigi fyr þvi at trua þeim betr en mer, [at ek em ok ebreskr, hefvi ek þaa tignn slika sem þeir[6]. Af Abrahams kyni eru þeir, ok sva em ek, Kristi þiona þeir, ok sva þiona ek, ok þo at ek giæta [orðtaksins nockuru minnr en hæfvi[7], þaa em ek þo framarr i þeiri þionostu en þeir. Nu þaa alla luti er þeir hafva til tignar fyr ættar sakir ok kunnostu[8], þaa hefvi ek til iafns við þaa. Hvi skoluð er[9] minar kenningar onyta ok hverfva sva i fra sannendum? Fleiri þrautir hefvi ek þolat i meinlætum[10] fyr guðs sakir[11] en þeir: Ek hefvi optliga verit i myrkvastofum fyr [guðs nafni[12] ok morgum meinlætum[13] mætt ok lifs haska; ek var fim sinnum barðr af Gyðingum með svipum[14], þeim er qvadragene heita.“ Þat skyra sva helgir feðr, at i Moyses laugum væri sva boðit, at akveðin var skriptt fyr hvernn andmarka[15], eptir þvi sem til visar i helgum ritningum. Ef maðr braut[16] taunn or haufði manni, þaa skylldi saa taunn[17] lata i staðinn, er or hafði brotið; auga skylldi ok fyr auga koma, en haund fyr haund, akveðnar ok þær sakir, er maðr skylldi lifvi fyrir tyna; sva ok ef maðr giorði smæri [sakir, þa var ok akveðit, hvat þaa[18] skylldi fyrir koma. Ok [segir sva[19], at Gyðingar giæfvi

1 heilagligu *B.* 2 með *tilf. C.* 3 [svikamanni, er onyta villdi kenning *B C.* 4 [þvi er þeir þottu merkiligri *C*; hvi þeim þætti merkiligri þeira orð *B.* 5 [þurfe þer *C*; þurfu þeir *B.* 6 [þvi at ek em einnar tegundar ok þeir, at ek em ebreskr *B*; at ek hefi þa tign sem þeir, at ek em ebreskr *C.* 7 [nockurum mun orðtaks mins *C.* 8 kunnattu *C.* 9 þer *B C.* 10 mannraunum *B.* 11 nafni *B C.* 12 [hans nafn *B C.* 13 mig *tilf. C.* 14 iarnsvipum *B.* 15 lut *B C.* 16 bryti *B;* brytr *C.* 17 aðra *B C.* 18 [luti, hvat þar *B C.* 19 [*saal. B C*; sva sva *A.*

Pali postola þæ sauk, er fyrir attu[1] at koma at þeira kalli .xl. hoggva, ok het su svipa qvadragena, er þeir haufðu þar til, ok segir Pall sik fim sinnum hafva tekit þenna bardaga. En fyr þvi at hann var ættstorr[2] ok nafrændi þeira, er at þessu voru, þæ letuz þeir vilia virða[3] frændsymi[4] við hann meirr en maklig-leika, ok vægia honum i þvi [ok gefva[5] honum einu hauggi færa en fioratigi. Sumir vilia sva skilia, at su svipa, er til þessar hegningar var haufð, væri sva gior, at þar væri [æ fiorirtigir blyknappa niðr[6], ok þa er þeir haufðu lostið postolann nitian haugg ok tuttugu, þæ ræddu þeir um, at þeir skylldu þat syna, at þetta var eigi giort fyr grimleiks sakir við hann, þar er hann var þeira ætmaðr, helldr fyr sakir rettrar hegningar[7], ok skylldi vægia honum nockut, ok [sa er barði hann, tok af einn knappinn, aðr hann lysti enu siðazta sinni[8]. Ok þess getr hann postolinn, at þeir lustu hann einu hauggi miðr[9] en fulla fioratigi. En þetta metz eigi Gyðingum til miskunnar [fyr guði[10] i umræðum heilagra feðra, fyr þvi at þeir toku sem þeir mattu minnz af meinlætum Pals postola, ok villdu þeir þo þar orðlof fyrir hafva, er ecki bio i nema fals eitt ok grimleikr. Þrysvar var hann vandum[11] barðr fyr guðs nafni, en gryttr um sinn[12]; þrysvar varð hann i skips-broti, ok einhveriu sinni bar sva [at moti[13], at allir tynduz, þeir er þar [með honum[13] voru, en [Pall einn lifði ok læ[14] dag ok nott a marabotnum, ok varðveitti guð lif hans sva lengi i sionum, þar sem [dauði er[15] annarra manna a skamri stundu. Margan haska letz hann þolat hafva bæði af illvirkium ok vatnagangi[16] i sinum ferðum, stundum af sinum ættmaunnum[17], en stundum af heiðnum maunnum a eyðimorkum, [borgum ok bæium[18], ok af falsbræðrum. Her er umræða[19], hveria hann kallar falsbræðr, þar sem hann hafði aðr taltt upp Gyðinga ok sva heiðnar þioðir. En þeir eru kallaðir falsbræðr i helgum bokum [eða falsarar[20], er skirðir eru, en kenna siðan rangtt ok [eru með siðlætis yfvir-bragði[21], mæla þeim i vil, sem[22] þæ eru við. Hann letzt mikil meinlæti haft[23] hafva fyr guðs sakir i vokum, i hungri ok þorsta

1 atti *B C.* 2 æzstor *A.* 3 *tilf. B C.* 4 frændsemi *B C.* 5 [er þeir gafu *B C.* 6 [xl. blyknappa niðr aa *C.* 7 hirtingar *B.* 8 [tok sa einn knappinn af, er hann barði, i hinu siðazta hôggi *B C.* 9 minnr *B.* 10 [*mgl. B C.* 11 með vôndum *B.* 12 sakir *tilf. B C.* 13 [*tilf. B C.* 14 [hann sialfr lifði *B C.* 15 [raðinn var dauði *B.* 16 vôtnum *B.* 17 kynsmônnum *B C.* 18 [ok aa bæium *B*; ok i borgum *C.* 19 aa *tilf. B.* 20 [*mgl. B C.* 21 [hafa siðlætis bragð aa ser (yfirbragð *C*) ok *B C.* 22 er *C.* 23 þolat *B.*

ok af kulða ok fatækð klæðnaðar, ok þo umfram alla þessa luti æhyggiu þæ, er hann hafði hversdagliga fyr allri guðs kristni. Hann mælir ok sva astsamliga i þeim pistli, at engi mundi sva [siukr verða, at eigi kendi hann ser i briosti þess sarleiks eða siukleiks, ok engi mundi sva[1] hreldr i huginum, at eigi kendi hann a ser þeirar hrellingar fyr astar sakir [við mennina[2]. Ok þæ er hann hafði þetta tint[3] fyr sinum lærisveinum þeim til þolinmæðis dæma, þæ styrkti hann [sva sina ræðu: „Guð[4], sagði hann, faðir drottins mins Jesus Kristz, sa er blezaðr er um alldir, hann veit, at ek lyg eigi."

31. En með þessum meinlætum ens sæla Pals postola, þæ hafði guð margfalldliga hann huggat með sinni milldi ok miskunn[5]. Ok þa huggan vattar Pall postoli i þessum pistli fyr sinum lærisveinum: „Ef ek skyllda nockut, kvað hann, [inna dyrð þa, er guð hefir veitt mer, ok tia fyr yðr[6], þa væri mer þar efni til af minum meinlætum, [hveria styrkt[7] almattigr guð hefir mer gefit i þeim vitrunum ok synum, sem nu man ek til taka at segia, [þo at[8] þat væri eigi skylldugt[9] nema ek villda." Ok sneri þa malinu, sva sem hann segði fra einhverium manni þat, er hann sagði fra sialfum ser, fyr þvi at þat er vitra manna hattr at nefna eigi sialfa sik til storra[10] luta ok forðs sva auðrum, þeim sem hans aufundarmenn vilia vera, við raungu orðtaki, at eigi megi þeir kalla, at hann hafi giortt fyr hræsni sakir, ok taka af þvi synd[11], er þeir liuga, ok hof þvi postolinn sva malit: „Veit ek mann fyr xiiii. vetrum [hafðan upp[12] til hins þriðia himins ok sia þar leynda luti almattigs guðs; en guð[13] veit, hvart hann var bæði með aund ok likama, eða var aundin ein saman, en þat veit ek eigi, segir postolinn[14], at sa enn sami maðr með þvi moti, sem aðr var sagt, var leiddr i[15] paradis ok heyrði þar þau orð, er manni er eigi leyft at mæla her i veraulldu. Fyr þessa sauk, segir Pall postoli, mætta ek hellzt dyrkaz, en ecki fyr minar sakir; ok þo at ek giorða[16], þa mætti mer eigi virða til ovizku, fyr þvi at ek munda sannendi segia, en ek mun þo við vægiaz, at eigi beri sva i moti, at ne einn, sa er mik ser eða min orð

1 [*tilf.* C. 2 [*mgl.* B C. 3 tiað C. 4 [þa með sinni ræðu sva mælandi: „Bræðr B. 5 *Her mgl. 1 Blad i A; udfyldt efter C.* 6 [tia mina dyrð fyrir yðr, þa er guð hefir veitta B. 7 hvern styrk B. 8 [þviat B. 9 iafnskylldugt B. 10 hinna stærstu B. 11 *tilf.* B 12 [uppnuminn B. 13 einn *tilf.* B 14 Pall B. 15 *saal.* B; or C. 16 giæta eigi sva minna orða sem hæfir B.

heyrir, ætli mik umfram þat, sem[1] hann ser með mer eða heyrir.“ Her er umræða, hvert Pall var [þa hafiðr[2], er hann var uppnuminn til ens þriðia himins, ok skilia þat sva helgir feðr, at honum væri þa synt himinriki, fyr þvi at þat [er himinn kallaðr[3] i helgum ritningum, sem Moyses vattar i upphafi sinnar bokar, þa er hann segir: [„I upphafi skapaði guð[4] himin ok iorð, ok segir at iorðin var auð ok onyt, en [um himin segir hann ecki fra[5]. Ok glosa þat sva helgir kennifeðr[6], at hann talaði þa um himinriki, fyr þvi at þat var skapat þegar fullt af englum ok allri himneskri dyrð, ok er þat kallat empirium celum, en þat þyðiz elldligr himinn, eigi fyr hita sakir helldr fyr [birti sakir, er[7] sva er aullum liost, at hverr skilr annars hugrenning, er þangat kemr, [enda vill hverr sem annarr, sa er þar er[8], siðan fiandinn var æ brutt rekinn ok aull hans sveit. En þvi er þetta kallaðr enn þriði himinn, at fyrst er talt loptið einn himinn, ok þar næst festingarhiminn, er ver siam himintungl a faust vera, ok var giorr annan dag viku, enn þriði er himinn, sa er yfir þessum er. En celum þyðiz hulning[9], ok er þvi loptið[10] celum, at þar er mart leynt ok hulit fyr maunnum, þat er i loptinu er. En þvi er [festingarhiminn kallaðr[11], sa er [vaxinn er sem baullott[12] eggskurn, at þat er oss allt leynt, er fyrir utan er þat, er ver megum sia til himins. En þvi er himinriki enn þriði himinn, at þat er yfir þeim tveim, er aðr voru nefndir, ok sa Pall postoli himneska dyrð ok leynda luti eilifrar sælu, þeirar er vera skal eptir domsdag. En þat er hann segir, at hann var leiddr i paradisum[13], þa glosa þat sva helgir feðr, at honum hafi syndir verit hvilldarstaðir, er rettlatra manna andir[14] skolu hafa til domsdags. En þeir skyra[15] sva, at i tvenningu se paradisus: su aunnur, er þessa heims er ok Adam var i settr, ok er þat land, er[16] liggr i austrvegi, ok sva nauckuru hatt sem tungl gengr[17]. En siðan er Adam var æ brutt rekinn þaðan, þa setti guð [engil sinn[18] til at at varðveita þann stað, sva at engi kæmiz [þann veg[19], ok visar sva til, [sem engill hefði[20] brugðit sverð i hendi. En þat er sva at skilia, at sverð þat er ecki [annat en[21] hitar þeir, er menn megu [eigi komaz þangat[22]. En þat er sva er sagt, at engill se

1 er *B.* 2 [*saal. B*; hafðr *C.* 3 [kallaz himinriki *B.* 4 [sva, at guð skop i upphafi *B.* 5 [fra himninum segir hann ecki *B.* 6 feðr *B.* 7 [þvi at *B.* 8 [*mgl B.* 9 himinn *B.* 10 ok *tilf. B.* 11 [festing kǫllut himinn *B.* 12 [bǫllottr er sem *B.* 13 paradiso *B.* 14 salur *B.* 15 þyða *B.* 16 ok *B.* 17 hæst *tilf. B.* 18 [*saal. B*; engla *C.* 19 þangat *B.* 20 [at engillinn hafði *B.* 21 [nema *B.* 22 [*saal. B*; ecki komaz *C.*

með brugðnu sverði, þaa er liking samandregin elldzins[1] ok sverðzins. Sa maðr er sverð hefir i hendi, [þa ma hann stundum sliðra sverðit[2], en stundum bregða þvi; ok sva eru ok hitar, þeir er þangat eru, at þa er Enok ok Elias foru i paradisum[3], þa var sem engill sliðraði sverðit, er þeir [kendu ecki hitans[4] af guðs fyrirhyggiu, en þa er sem engill bregði[5] sverðinu, er engi [ma annarra[6] þangat komaz, nema þeir. En aunnur paradis er kaulluð hvilldarstaðr, sa er goðra manna salur hafa annars heims, sem [æ visar sialfr drottinn Jesus Kristr[7] i guðzspialli, þa er hann mællti i pisl sinni til illvirkians: Hodie mecum eris in paradiso. Þat þyðiz sva: I dag munttu með mer vera [i paradiso eða[8] i hvilldarstað. En þat er rett trua, at þa er aundin skildiz við likama drottins æ krossinum helga, þa steig hann[9] niðr til helvitis með guðdoms krapti i þann stað, er heilagra manna salur voru fyrir, þviat aðr en pislin kiæmi fram, þa var engi sva heilagr maðr ok dyrligr, at eigi færi salin til helvitis. Ok eru þar þrir staðir greindir i heilagri ritningu: sa er einn, er Abraham ok helgir haufuðfeðr voru i [ok heilagra manna salur[8], ok var þar engi aunnur pisl eða meinlæti, en þeir naðu eigi at sia drottin eða koma til himinrikis dyrðar, fyrr en lausnarinn kiæmi at vitia þeira. En þo voru þeir með sannri huggan heilagrar vanar, at su lausn mundi fram koma, er þeim var fyrirheitin[10]. Ok þa er þiofrinn let lifit æ krossinum, sa er hvilldinni var fyrirheitið af allzvalldanda[11] guði, þa beið hann sva upprisu drottins. En þessi staðr er stundum kallaðr [at bokmali paradisus[12], en stundum limbus inferni, ok þar var þa en hæsta [hvilld salunum[13], þviat þar var þa aund allzvalldanda[14] guðs með guðdoms krapti. En sa staðr er nu eyddr, ok hvar sem nu eru annars staðar salurnar i hvilld annars heims, [þa heitir sa staðr paradisus[15]. Annarr staðr i helviti heitir purgatorium, þat þyðiz hreinsanarstaðr, ok fara þangat þeira manna salur, er sanna iðran hafa giort sinna synda ok skriptir hafa oint[16], ok eru þar, til þess er [uppi er skriptin[17], eptir þvi sem guðs domr er til, en siðan fara salurnar til hvilldar. Enn þriði staðr i helviti heitir puteus inferni, þat þyðiz pyttr helvitis, ok fara þangat þeira manna salur, er i

1 engilsins *B.* 2 [ma stundum fela þat *B.* 3 [paradiso *B.* 4 [eigi kendu hitana *B.* 5 brygði *B.* 6 [matti annarr *B.* 7 [sialfr drottinn segir *B.* 8 [*mgl. B.* 9 hun *B.* 10 fyrirheitit *B.* 11 almatkum *B.* 12 [*saal. B*; paradis *C.* 13 [*saal. B*; dyrð *C.* 14 almattigs *B.* 15 [*saal. B*; þa er sa eyddr *C.* 16 ǒngvar *B.* 17 [skriptin er leyst *B.*

haufuðsyndum[1] lataz ok rekningar eru fra guði, ok leysiz engi or þeim stað, sa er þangat kemr.

32. Ok her næst i pistlinum, er Pall postoli segir, at honum hafi syndir verit hvilldarstaðir rettlatra manna, þa segir hann, at guð hafi aa hann lagt bardaga, til þess at hann fylldiz eigi upp ofmetnaðar af þessum vitrunum. Ok sva visar til, at hann hafi kent likamligrar freistni aa ser, ok kvaðz hann þrysvar hafa beðit guð, at þessi freistni hyrfi af honum, ok hit þriðia sinn, er hann var aa bæn sinni, þa kom raudd yfir hann[2] ok mællti: „Þaurf vinnr þer, Pall, miskunn min, þviat kraptr ok dyrð vex i mannraunum, ef maðr berr vel.“ Her er umræða, hversu margar sakir til verði, [at guð berr mannfolkit[3] her i heimi, ok er þat [or leyst[4], at fyrir fim sakir berr hann. Ein er fyrir þær sakir, at guð[5] vill varðveita litillæti með manni[6], at hann fylliz eigi upp ofdrambs af þeim lutum, er honum takaz vel, ok var su sauk til bardagans við Pal postola. Su er aunnur sauk til bardagans, at guð vill syna sina dyrð [aa þeim er hann berr, til þess at menn skili, at hann er allzvallandi guð, sem hann gerði aa þeim, er blindr var borinn, ok sagði drottinn sialfr, at hvarki hafði misgert hann ne frændr hans til þess bardaga, er aa honum var, helldr hafði hann meinlæti til þess, at guð syndi aa honum sina dyrð[7] ok miskunn i giof synarinnar. En þriðia sauk er su[8], at hirta menn, þa er i moti allzvalldanda[9] guði hafa sina meðferð, ok vill hann þa kalla til sin með meinlæti ok sannri iðran, sem guð giorði við Mariu systur Moyses[. Hun hallmællti Moysi ok misgiorði[10] i þvi, þa laust guð hana likþra i andlitið, ok hafði hun þat [mein .vii.[11] daga til iðranar. En fiorða sauk er til þess at syna [rettlatum maunnum þolinmæði sinna astvina[12], sem guð gerði við Job, at þa þickiz[13] menn at skylldari til at þola meinlæti fyr guðs sakir, er þeir haufðu sva mikla þolinmæði, er ecki haufðu til saka gertt. Eigi skal sva virða, sem guð hafi rangt giort við Job i þessum bardaga, þviat þvi[14] meiri mun dyrðin fram koma at launum, sem verðleikrinn var minni til meinlætanna. En fimta sauk er til [guðs bardaga[15] at syna maunnum ogn meinlæta þeira, er vándir menn eigu fyrir haundum

1 syndum *B.* 2 af himni *tilf. B.* 3 [er almattigr guð berr folkit *B.* 4 [lyst *B.* 5 hann *B.* 6 mönnum *B.* 7 [*mgl. B.* 8 til þess *B.* 9 almatkum *B.* 10 [, er hallmællt hafði Moysi ok misgert *B.* 11 [meinlæti .iiii. *B.* 12 [honum þolinmæði af sinum astvinum *B.* 13 þættiz *B.* 14 þeim mun *B.* 15 [þess *B.*

annars heims, sem guð giorði við Herodem konung, er drepa let baurnin helgu ok við Antiochum konung. Guð let her upp hefiaz þeira meinlæti, er endalausar kvalir attu fyrir haundum annars heims fyrir sina glæpi ok illzku. Þat þickiaz menn finna i orðum Pals postola, at hann hefði boðiz til fyrir astar sakir við folkit at vera einn[1] pindr, ok væri þa allir aðrir[1] frelstir fra eilifum kvolum. En þessi orð Pals postola skal með varygð[2] fram bera ok með rettri skilningu[3], ok trua eigi sva, sem [sumir vilia[4] þocka, at hann villdi eilifliga i kvaulum vera fyrir varar sakir; [en þa hefði hann[5] eigi sanna ast við guð ok menn, [en sa ma eigi hialpaz, er hann þarnaz sannz astrikis við guð ok menn[6], en þat er eigi mælanda [til Pals postola[7]. En þat er satt astriki við guð at unna honum um alla luti fram, en þar næst salu sinni eilifs fagnaðar, en i þriðia lagi salu naungs sins, en i fiorða stað at næra likama sinn ok styrkia til allra þurftugra[8] nauðsynia. Ok ef um þat væri at kiosa, er[9] eigi er, at einn maðr skylldi koma i himinriki, þa hefði sa einn[10] sanna ast, er ser ynni þess betr en auðrum. En þessi orð Pals postola er sva at skilia, at[11] hann bauð sik fram til liknar maunnum undir aull meinlæti, þau er hann mætti kvelia her i heimi[12], eða vera nockura stund i purgatorio i hreinsanarelldi, til þess at þaa væri [alltt folk holpit[13] helldr en aðr.

33. Þat er sagt, at eitthvert sinn i Corintho bannzetti Pall postoli einn mann ok fyrbauð aullum maunnum samneyti við hann fyr þann glæp, er hann hafði framið ok villdi eigi við skiliaz; ok þotti maunnum sva, þott Pall postoli [villdi eigi aa kveða glæpinn[14], at sa maðr[15] mundi hafva lagz[16] með moður sinni eða tveim mæðgum misþyrmtt[17] elligar. Ok þaa er postolinn[18] hafði þann mann bannzettan, þaa þotti fiandanum ser heimilltt þat herbergi ok hliop i bukinn, ok varð saa maðr diofuloðr. Þaa komu frændr enns oða ok baðu Pal postola likna honum ok biðia fyr honum. Þaa tok saa maðr heilsu sina ok geck þegar til sættar ok skilðiz við glæp[19] sinn. En þo i fyrstunni þaa villdu menn eigi samneyta [við hann[20] eða taka hann i

1 *tilf. B.* 2 varyrði *B.* 3 virðingu *B.* 4 [hinir sumir *B.* 5 [fyrir þvi at hann hafði þa *B.* 6 [*tilf. B* 7 [við postolana *B.* 8 luta ok *tilf. B.* 9 sem *B.* 10 eigi *B.* 11 *Her beg. atter A.* 15 verolldu *B C.* 13 [allir holpnir *B.* 14 [kvæði eigi aa *B C.* 15 *Her beg. Bladfragm.* 16 lagiz *B*, legit *C.* 17 *mgl. øvr.* 18 hann *øvr.* 19 glœp *Tr.* 20 [honum *B.*

sitt[1] felag, aðr Pall postoli ritaði til þeira ok bað þaa taka [við honom[2] i samneyti við sik, þegar er hann var sattr við allzvalldanda guð. Ok synir enn sæli Pall postoli her þat, at hvartveggia[3] er skyllt[4], at hegna þat[5], er rangtt er gort, en likna [þegar, ef af er latið[6]. En sva visa helgar bækr[7] til, at i aundverða kristni urðu[8] optliga þau dæmi[9], at þeir menn ærðuz[10], er bannzettir voru af heilagri kirkiu, eða hendi elligar nockur aunnur skyssi. Ok þaa saa menn miok við at [vefvia sik[11] i stormælunum. En i þeiri bok, er postille heitir ok giort hefvir Petrus Manducator yfvir Pals pistla[12], þaa segir [hann fra þvi[13], at fiandinn leitaði ser raðs[14], þotti honum menn of[15] miok við sia at giora storglæpi. Fyr þaa sauk þaa bar þat fyr einn dyrðligan mann, at [fiandinn atti[16] þing, ok sa domandi er þar var yfvir settr, at þvi er honum syndiz, þaa talði[17] hann fyr þeim auðrum fiandum, er þar voru samankomnir, ok bauð þeim, at þeir skylldu þat mest varazt at sla ærslum aa þaa menn, er bannzettir væri af heilagri kirkiu, eða giora þeim [þat ne eitt[18], er menn[19] villdi þaðan af varaz at falla i slika storglæpi, sem [þeir er fyr sannar sakir voru bannzettir af heilagri kirkiu[20], ok maa þaðan af engi[21] diarfliga[22] dæma, at eptir verðleikum manna takiz[23], hvart er manni[24] gengr vel eða illa til virðingar eða farsælldar þessa heims.

34. Nu er yfvir farið nockut þær mannraunir, er Pall postoli sialfr innir[25] upp i sinum pistli, ok Lucas hefvir fatt fra sagtt eða ecki fra sumum lutum. Ok taukum[26] nu þar til, er Julius hundraðshaufðingi bio ferð sina til Romaborgar ok hafði Pal postola i sinu fauruneyti, ok nockura hans lærisveina. Ok er sva fra sagtt, at Julius hellt postolann vel at þeim lutum aullum, er i hans valldi voru. Ok telr her Lucas[27] upp margar borgir, þær er aa leið þeira voru, ok leyfði Julius Pali postola, at hans astvinir kiæmi[28] til hans or hverri borg, þeiri er þeir dvaulðuzt i. Þeir foru skipaferð af Cesarea ok fram fyr Asiam ok um Girklanz[29]

1 valld eða *tilf. B Fr.* 2 [hann *B.* 3 hvervetna *øvr.* 4 hattr *B.* 5 þar *B.* 6 [þa er viðskilzt (við er skilit *C*, við er skiliz *Fr.*) *øvr.* 7 ritningar *øvr.* 8 yrði *øvr.* 9 dœmi *Fr.* 10 œrðoz *Fr.* 11 [vefiaz *øvr.* 12 pistlum *Fr.* 13 [fra þvi *B C*; þar sva *Fr.* 14 ok *tilf. B Fr.* 15 til *B.* 16 [fiandrnir attu *B.* 17 talaði *øvr.* 18 [neitt *C Fr.* 19 [ne eitt mein þat er aðrir *B.* 20 [nu voru bannsettir fyrir *B.* 21 eigi *øvr.* 22 mæla eða *tilf. C Fr.* 23 verði *B.* 24 honum *øvr.* 25 tinir *C Fr.*; telr *B.* 26 ver *tilf. øvr.* 27 *mgl. övr.* 28 kœmi *Fr.* 29 Gricklandz *B.*

eyiar. Ok einhveriu sinni þaa aflatti Pall postoli, at þeir skylldi þat veðr ut taka or þeiri haufnn, er þaa voru þeir staddir, en leiðsaugumaðr fysti, ok samþyctiz[1] Julius þvi, en Pall postoli sagði, at þeir mundi koma i mikinn haska, ok [geck þeim eptir þvi[2]. En er þeir haufðu skamt sigltt i haf, þaa kom veðr i moti þeim með stormi miklum, ok rak þaa morg dægr[3] afleiðis, ok kaustuðu naliga[4] aullum farminum. Ok eina nott giorði veðrit sva mikit, at þeir aurvilnuðuz allir, [aðr en Pall postoli sagði[5], at þeir mundi[6] land taka. Voru menn miok þrekaðir[7], þvi at lengi hafði vistafátt verit i[8] skipinu. Þaa stoð Pall postoli upp ok talaði fyr þeim ok sagði þaa, at þeim mundi þickia þvi betr raðit, at þeir hefði truat hans orðum ok lagtt eigi or haufninni, „en þo bið ek yðr vera i goðu skapi, sagði postolinn, þvi at þaa er ek var aa bæn[9] minni aðan, þaa sendi Jesus Kristr, sa er ek þiona, engil sinn til min, þann er sva mællti: [Hirtu eigi[10], Pall, at hræðaz, þvi at þer byriar at koma fyr keisara ok vera af honum dæmðr[11], ok þu hefvir þegið lif aullum þeim, er innan borz eru með þer. Nu truit[12] fastliga orðum mins drottins.“ Þaa hafði þaa rekit fiortan dægr[13]. Ok aa[14] miðri nott saugðu þeir, er vaurð helldu yfvir skipinu, at þeir þottuz sia land, ok hliopu til sumir ok skutu bati ok villdu [þar aa[15]. Þa mællti Pall postoli: „Ef nockurir[16] ganga aa batinn, þaa munu þeir eigi lifs til landz komaz[17].“ Þaa hioggu riddarar Julij bátfestina[18] af orðum Pals postola, ok sleit hann fra þeim. [Postolinn bauð þaa, at menn mataðiz[19], þeir er aa skipinu voru, þviat hann sagði[20], at i landtaukunni mundi verða bæði mikit starf ok erfviði fyr haundum. Þeir festu þaa upp i framstafninum eit litið segll, [sva sem væri iping[21] nockur[22], ok letu sva reka skipit at landi. En þar er þeir komu at[23], þaa geck [nes eitt af eyiu þeiri, er þaa bar[24] at, ok er skipið kendi grunnz fram, þaa lamði aptr fyrir áfaullum. Þaa mælltu riddarar þat fyrir Julio, at hann skylldi lata drepa alla þaa, er i varðhalldi voru eða i baundum aa skipinu, at

1 samþykti *B.* 2 [þat geck eptir *øvr.* 3 dœgr *Fr.* 4 miôk *B.* 5 [aðrir en Pall postoli *C Fr.*; nema Pall postoli *B.* 6 mundu *C Fr.* 7 dasaðir *B*, þiaðir *C.* 8 a *øvr.* 9 bœn *Fr.* 10 [Hirð eigi þu *B.* 11 dœmðr *Fr.* 12 er *tilf. Fr*, þer *B.* 13 dœgr *Fr.* 14 *tilf. øvr.* 15 [þeir að landi *Fr.* 16 nakvarir *Fr.* 17 koma *B Fr.* 18 festina þa er i var batinum *B* 19 [Ok bað þa Pall postoli, at menn skylldo við buaz *B.* 20 sa *B.* 21 lypting *C.* 22 [*mgl B Fr.* 23 landi *tilf. B C.* 24 [sker fram af eyiu þeiri, er þeir komu at *B.*

eigi bæri sva til, at þeir kiæmiz[1] or haundum þeim, ef þaa bæri annars staðar at landi, en hans menn væri fyrir. En Julius samþyckti þvi[2] eigi, ok [sagði ecki giora skylldu til meins Pali postola eða hans maunnum[3], ok þat[4] var haftt. En sva bar i moti, sem Pall postoli hafði fyrir sagtt, at menn hclldaz allir, en skip tyndiz ok allt annat, þat er aa var. Ok er þeir komu aa land, þa gengu landzmenn vel i moti [at hialpa[5] þeim; ok voru elldar kyndir a strondunni. Ok er Pall postoli safnaði[6] smaviði til elldzins, þaa [i þeim viðinum, er hann bar i fangi ser, hafði leynst ein naðra[7], ok hrocktiz hun at hendi Palls[8] postola. En er heiðnir menn sa þetta, þa ræddu þeir sva sin i milli: „[Þessi man sannligha[9] vera manndrapamaðr eða morðingi, er guðin syna sva beiliga[10] sina reiði yfvir, at[11] siorinn villdi eigi þiggia hann fyr sina glæpi, en nu skylldi honum hit versta eitrkykvendi at bana verða, ok [vera eigi lengr lifsins verðr[12]. En er Pall postoli kom at elldinum fram, þaa lagði hann niðr viðinn, en hristi noðruna [fram af hendi ser i[13] elldinn. Folkit undraðiz, er hia stoð, ok beið þess, er haundin þrutnaði af eitri nauðrunnar eða horundit blesi annarstaðar. Ok er langtt var fra liðit, ok var Pall postoli i[14] starfvi sem aðr, þaa kaulluðu þeir upp allir [sem eins mannz munni, er við voru staddir[15]: „Þessi maðr, saugðu þeir, er guð[16] er til vár er kominn.“ Her dvalðiz Pall postoli i þessi eyiu nockura hrið, ok gaf heilsu fauður þess manz, er Publius het, er þar var haufðingi yfvir eyiunni. [En þann siukleik hafði faðir hans Publii, at hann kendi riðu ok utsottar, ok[17] af bænum hins sæla Pals postola varð hann heill [af þeim siukleikum[18]. Ok toku margir menn tru af þeiri iarteignn ok kenningum Palls postola. En er vára tok, þaa [gengu þeir[19] Julius aa skip ok hans faurunautar, ok foru þaðan til Italialandz[20], er Romaborg stendr aa. Ok er Pall postoli kom þar við land, þaa komu kristnir menn af Romaborg i moti postolanum, þeir er honum fylgðu siðan til Romaborgar. Ok funduz þeir þar postolarnir [Petr ok Pall[21], ok kemr her saman frasaugnn um þeira kenningar. Ok þvi at

1 kvemiz *Fr.* 2 þat *C.* 3 [fyrirbauð hverium manni, at ne eitt mein skylldi gera *B* 4 *Her ender Fragm.* 5 [*mgl. B.* 6 samnaði *B* 7 [hafði naðra ein leynzt i viðinum *B.* 8 Pali *B.* 9 [At visu mun þetta *B.* 10 opinberliga *B.* 11 *tilf. B C.* 12 [*saal. A C*; var hann eigi verðr lengra lifsins *B.* 13 [niðr af hendinni aa *B.* 14 at *B C.* 15 [senn, er við voro, sem eins munni mællti allir *B.* 16 i mannz aaseonu *tilf. B.* 17 [Hann hafði kent riðu, en *B.* 18 [*mgl. B.* 19 [geck *B.* 20 Italiam *B.* 21 [Petrus ok Paulus *B.*

allzvalldandi guð setti [Petr postola[1] hofðingia allra postola ok foringia[2] heilagrar kristni, þa [standa þeir atburðir i hans saugu[3], er þeir voru baðir við staddir. En Nero keisari hafði þa tva vetr [riki haftt, er Pall postoli kom til Romaborgar, ok hvergi nær fullkominn i sinu riki ok[4] illzku, eptir þvi sem siðan var[5]. Ok er Pall postoli hafði skamma hrið verit i Romaborg, þa sendi hann orð Gyðingum, at þeir skylldu allir til hans koma, þvi at honum þotti eigi aurvæntt, at nockur bref hefði komit utan af Gyðingalandi fra hans ofundarmaunnum, at þessir Gyðingar, er i Romaborg voru, [skylldu honum slikar umsatir veita ok ofrið, sem hinir haufðu giort[6], er fyr utan haf voru. [Ok hof hann sva malit i fyrstunni fyr þeim, er til voru komnir at[7] heyra: „Þat vil ek, at þer vitið, bræðr, kynsmenn Abrahe[8], at eigi er þat mitt erendi til Romaborgar at gefva sakir eða rægia mina ættmenn, þa sem her eru fyrir, helldr fyr hina[9] sauk, at ek hefvi minu mali skotið a keisarans dom fyr sakir rogs Gyðinga minna aufundarmanna, ok þeir selldu mik Romverium i hendr fyr utan haf, oc attu þeir mer enga dauðasauk at gefva, þott ek boðaða upprisu dauðra manna. En ek tæ[10] þvi þetta fyr yðr, ef nockur bref hafva komit til yðar um mitt mal, at þer vitið þar sannendi af.“ En þeir svauruðu, at engi bref hefði komit utan um haf [fra honum[11] til þeira, ok engi [maðr hefði tæð[12] hans mal fyr þeim, „en nu vilium ver, [saugðu þeir, vita[13], hveria skilning þu hefvir æ um kenning Petrs postola eða tru kristinna manna, þvi at viða er henni nu i moti mælltt.“ Þa bauð Pall postoli, at þeir skylldu a kveða [a dag[14] at heyra hans orlausnn um þetta mal. Ok a þeim sama degi, sem akveðinn var, kom mikill [fiolði Gyðinga i hans herbergi, ok kendi hann kenningar[15] allan daginn fra morni til kvelldz, ok syndi þeim, hverssu sannliga allar ritningar vattuðu, at drottinn Jesus Kristr guðs son var borinn hegat i heim til lausnar [aullum maunnum, ok[16] toku margir menn retta tru af [þessi kenningu Pals postola[17]. Ok tva hina fyrstu vetr er Pall

1 [*saal. C*; postola *A*, Petrum *B*. 2 allrar *tilf. B*. 3 [aa þat hans saugu at fylgia allt *B*. 4 [raðit rikinu, ok var hann hvergi nær þa enn fullkominn i sinni *B*. 5 varð *B*. 6 [gerði honum ufrið sem þeir *B*. 7 [Nu hof hann sva sina ræðu fyrir þeim, er hans kenning villdu *B*. 8 Adams *B*. 9 þa *B*. 10 *saal A B*; tiae *C*. 11 [*mgl. B*. 12 [hefði tiað *B C*. 13 [spyria þik *B*. 14 [dag til *B*. 15 [mannfioldi at heyra kenningh postolans, ok predikaði hann *B*. 16 [mannkyninu, ok þann dagh *B*. 17 [hans kenningum *B*.

postoli kenndi kenningar i Romaborg, þaa var aullum maunnum leyftt at ganga a hans fund ok heyra hans kenningar[1], ok honum [sialfum var leyft[2] at fara um alla borgina i frelsi, sem hann villdi. En meira frelsi hafði hann [siðan naliga[3] tiu vetr, fyr þvi at þaa var honum leyptt at fara um en næstu [heruð vestr fra borginni[4] at kenna kenningar. Ok aa hinu fiortanda ari rikis Neronis keisara var Pall postoli settr i myrkvastofu at raði Neronis, ok var þaa Simon spekingr[5] at raðagiorð með keisaranum, þann kaullum ver enn fiolkunga Simon. Þaa komu margir menn til Pals postola i myrkvastofuna ok toku retta tru af hans kenningum ok villdu eigi siðan þiona Neroni keisara. Ok fyr þvi[6] bauð Nero, at Pal postola skylldi leiða [a hans fund. Ok þaa er Nero sa Pal postola, þaa mællti hann við sina menn[7]: „Takit þenna illgiorðamann ok hauggvit[8], þviat hann ferr með galldra ok með giorningar ok snyr hvers manz hugskoti.“ Þaa svaraði Pall postoli ok mællti: „Herra, sagði hann, þetta man mer vera skamtt meinlæti, þviat ek man lifva i eilifu lifvi[9] með minum konungi Jesu Kristo, þegar er haufuðit er af bolnum.“ Nero mællti: „Færið af honum hafuðit sem skiotaz, ef hann veit ser van sva mikillar sælu. En ek vænti þess, at sva fremi[10] muni[11] hann skilia, at ek em sa konungr, er engi man sigra, ok ek maa bæði raða lifvi manzins, ok sva hver meinlæti maðr skal þola[12] til dauðans.“ Þaa mællti Pall postoli: „Til þess at þu vitir, at bæði þionar guði drottni minum Jesu Kristo lif ok dauði, þaa man ek vittraz þer, eptir þat er ek em hauggvinn, oc syna þer þat et eilifva lifvit, er goðir menn taka at launum sinnar þionostu við almatkan guð.“ En þetta [viðrtal þeira keisarans ok Pals postola var eptir þat, er Simon spekingr hafði daið[13] herfviligum dauða, ok Nero kallaði fyr þvi Pal postola manndrapamann, at honum þotti af þeim Petro postola hlotiz hafva liflat Simonar vinar sins. Eptir þat var Pall postoli leiddr or borginni til þess staðar, er Catachumbas heitir, a þeiri gautu, er Via Ostensis heitir. Varð fyrir þeim a þeiri leið [huspreyia ok[14] eckia virðulig, er Plautilla het, hun hafði retta tru tekit af kenningum postolanna[15], [ok bað

1 ok predikan *tilf. B.* 2 *saal. C*; frelsi gefvit *A*; [*mgl. B.* 3 [ena næstu *B.* 4 [lônd *B.* 5 magus *C.* 6 þat *B.* 7 [ut af borginni ok mællti *B.* 8 af honum haufut *tilf. B.* 9 *Her beg. Fragm.* 10 *tilf. B Fr.*; framt *C.* 11 *saal. A Fr.*; mun *B C.* 12 hafa *C Fr.* 13 [tauluðu þeir eptir þat, er Simon enn illi var dauðr *B.* 14 [*mgl. B C.* 15 postolans *C*; Pals postola *B.*

Pall postoli, at hun leði honum duk nockurnn at binda fyr augu ser, aðr hann væri hauggvinn, ok sagðiz sialfr koma mundu at færa henni dukinn eptir andlat sitt[1]. Ok sva giorði hun, sem hann beiddi[2]. En þeir [hlogu at henni, er við voru staddir, ok heimskuðu hana um þenna atrunað[3]. En er Pall kom fram til þess staðar, er þeir ætluðu at hauggva hann, þaa fell hann til bænar ok giorði þackir almatkum guði ok blezaði kristna menn alla, þaa er við staddir voru, ok minntiz til þeira. [Knytti[4] siðan dukinum[5] um hofut ser ok fell aa bæði kne ok retti halsinn undir hauggið, ok þaa var hann hauggvinn. Ok er haufuðit flo[6] af bolnum, þaa mællti tungan i haufðinu, nefnndi aa nafnn drottin Jesum Krist a ebreska tungu. Or sarinu rann fyrst miolk en siðan bloð, ok merkir miolkin hans kenningar, þvi at hun er siukra manna fæzla[7], enda eru sva[8] kenningar Pals postola með meiri liknn ok astuð en flestra annarra heilagra manna. Er hann kallaðr postoli heiðinna þioða, þvi at heiðinna manna salur voru mest siukar i motgiorðum við almatkan guð, en sa er mest er siukr, þaa þarf sa linazta fæzluna[9]. Ok kallar þvi Pall postoli sialfr sinar kenningar miolk, sem hann segir: Lac vobis potum dedi, non solidum cibum. Þat er[10] sva: Miolk gaf ek yðr ok eigi sterkari fæzlu, þvi at þer mattuð eigi þaa bera fyrir siukleika sakir. En dukrinn saa er hann hafði [bundið fyr augu ser, aðr hann væri hoggvinn, þaa hvarf þeim at syn, er við staddir voru hans liflat, ok er þeir foru heim aa leið til borgarinnar, þaa stoð Plautilla i sama stað. Þeir beidduz þaa at siaa dukinn, ok þat veitti hun þeim. Ok var þaa bloðugr dukrinn, sagði hun sialfvan Pal postola hafva ser fært dukinn[11]. En er þeir komu a fund keisara, þaa saugðu þeir [þetta með mikilli ræzlu ok alla atburði, sem giorzt haufðu um pisl[12] Pals postola.

1 [Paulus mællti: Lie þu mer duk þinn, kona, fyrir augu mer, meþan ek em hoggvinn, en ek fæ þer eptir andlat mitt *B*. 2 bauð *B*. 3 [riddararnir hlogu at henni ok mælltu: „Fyrir hvi glatar þu duk þinum“ *B*. 4 *saal. B C*; Knutti *A*. 5 [Siðan batt hann dukinn *Fr*. 6 flaug *A Fr*. 7 fœzla *Fr*., fæða *B*. 8 ok *B*. 9 fœzluna *Fr*., fæðu *B*. 10 þyðiz *B Fr*. 11 [knytt at hôfði ser, hvarf þegar or augliti þeira. Ok er þeir hurfu fra pinslum Pals postola, fundo þeir Plautillam standa i saumum sporum. Þeir mælltu við hana: „Hvar er nu dukr þinn, kona, er Pall het at færa þer? syn þu oss hann nu.“ Þa syndi hun þeim dukinn allan bloðugan, ok sagði þat með, at Pall postoli hefði sialfr fært henni með otalligum englafylkium *B*. 12 [honum með mikilli hræðzlu allan atburð fra liflati *B*.

En [þann sama dag[1] nær noni dagsins[2], þaa kom Pall postoli at lucðum dyrum[3] i þat herbergi, sem[4] keisarinn var inni fyrir, ok stoð postolinn fyrir honum ok mælti: „See her nu Paulum[5] riddara eilifs konungs! Nu mantu[6] trua, at ek lifvi með minum konungi eptir dauðann. En aa skaummu meli þaa man otti yfvir þik koma, ok þvi næst manntu deyia [ok fara til eilifra kvala[7] fyr þina glæpi[8], þaa er þu hefvir giorfva i bloðsuthellingu rettlatra manna.“ Eptir þetta hvarf postolinn[9] [honum at syn[10]. Ok fam daugum siðarr villdu borgarmenn ganga at Nerone keisara ok drepa hann fyr [illgiorðir sinar[11]. Þaa kom sa otti yfvir keisarann, at hann flyði or borginni a eyðimerkr út, ok do þar herfviligum dauða.

35. Nu er nockut yfvirfarit saugu hins sæla Pals postola, ok er hann samiafnn kallaðr Petro postola at dyrð ok heilagleik, ok er þvi saman iafnnað, er hinn helgi Petr postoli geck þurrum fotum [aa sionum[12], en hinn helgi Pall lifði tvau dægr[13] aa marabotnum [i sionum[14]. Petr postoli giorði menn heila i skugga sinum, en Pall postoli vissi af giptt heilags anda dauða þeira manna, er letuz fyr utan hans herbergi, sva at engi[15] sagði honum, ok var sialfr inni staddr[16]. Sva er[17] at kveðit, at Pall postoli skyli [alla verolld[18] eptir ser leiða til himinrikis fagnaða, en Petr postoli skal við aullum[19] taka ok skipa i eilif sæti með allzvalldanda guði; sva er ok sagtt, at .xii. guðs postolar skolu dæma[20] um tolf ættir Israel at enum efzta domi, en Pall postoli um allar aðrar þioðir. Ok er[21] þat til marks, at þeir eru[22] iafnnir Petr ok Pall i allri dyrð, þaa villdi guð, at þeir væri baðir pindir i [enni æztu borg[23] i heiminum ok undir einum keisara, aa einu ari ok aa einum degi, ok þo i sinum stað hvarr þeira i borginni. Ok þvi at Pall var þeira ættstærri[24] [at veralldar virðingu[25], þaa var hann i æðra[26] stað[27] pindr i borginni ok með rikismanna dauðdaga, þvi at þaa skylldi halshauggva. [Þotti ok[28] keisararum Pall hafva minna af giort, er hann hafði skemr[29]

1 [*mgl. Fr.* 2 *mgl. B.* 3 durum *B.* 4 er *Fr.* 5 Pal *Fr.* 6 mattu *B Fr.* 7 [til helvitis *B.* 8 glœpi *Fr.* 9 fra *tilf. Fr.* 10 [aa braut skiott *B.* 11 [sakir illgiorða hans *B.* 12 [eptir sionum *Fr.*; um sea *B.* 13 dœgr *Fr.* 14 [*mgl. B Fr.* 15 maðr *tilf. B C.* 16 *saal. øvr.*; staðr *A* 17 ok *tilf. B.* 18 [allar þioðir *B.* 19 þeim *B.* 20 dœma *Fr.* 21 *mgl. B.* 22 væri *B.* 23 [einni borg enni œztu *Fr.* 24 ættstœrri *Fr.* 25 [*mgl. Fr.* 26 œðra *Fr.* 27 *Her end. Fr.* 28 [Enda þotti *B.* 29 skemri stund *B.*

boðat guðs erendi i Romaborg en Petr. Sva diupt standa orð Pals postola, þau er hann segir i sinum pistlum eða kenningum, at hann kallaz doctor gencium, ok þat hefvir sagtt hverr annarra postola, þeira er hann hafva aa nafnn nefndan i ritningum. Latum oss þat hugkvemtt vera, at Pall postoli ok aðrir guðs postolar skolu vera varir domendr a domsdegi með allzvalldanda guði, en arnendr miskunnar[1] við guð þar til. Ok er sva at kveðit, at þeim mun leiði Pall postoli fleiri mennina eptir ser a domsdegi til himinrikis en allir aðrir guðs postolar, sem hann hefvir mycklu meiri mannraunir þollt[2] fyr guðs sakir ok viðara um heiminn farið guðs erendi at boða[3] en naliga allir aðrir, ok framar vitað dyrð ok fagnað himinrikis en þeir[4] aðrir, meðan hann var i þessum heimi, þviat guð hafði syntt honum sina leynda luti. [Biðium nu þess guð, at með milldi skaparans ok arnaðarorði ens heilaga Pauli postola verðim ver aa domsdegi laðaðir[5] til hægri handar allzvalldanda guði ok þaðan leiddir til þess sama fagnaðar, er Pall postoli segir sialfr i fra, er honum var syndr, ok ecki auga hefði nað þvilika dyrð at sia, ok ecki eyra at heyra slikan fagnað, ok hugrinn, er miklu er þo smasmuglari helldr[1] en syn eða heyrnn, mætti eigi hugsa þvilika dyrð, sem guð hefvir fyrir buið sinum astvinum, i þeiri lifvir ok rikir varr herra Jesus Kristr með [feðr ok helgum anda[6] per omnia secula seculorum. Amen.

---

*Fragmenter**.

. . . .

liþs at mæla vit þa, fyrir þvi at annat hvart er i hveri spurni(n)gu, at maþr spyrr þess er honum er ifi a, oc vill hann þa hafa órlausn af auðrum, eþa hann spyrr þess, er aullom er augliost, oc hrosar hann sva sæmð þess, er hann tal(ar) um, at hann leysi sialfr ór, fyrir þvi at engi ero aunnur saurinn(!) til enn þau sem hann hitti a sialfr, oc hefir hann þa sæmð af haufþ' oc goðan vilia enn dyrþ af ollo folki, er sva berliga skal til hans mega mæla, at hveriom þyckir ser skaum i at mæla um hans taulo, er vit er staddr. Agrippa mælti: „skamma hriþ mundir þu tala

1 *mgl. B.* 2 þolat *C*; haft *B.* 3 reka *B.* 4 flestir *B.* 5 [*saal. B*; Af hans arnaðarorði verðim ver aa domsdegi *A C.* 6 [aullum helgum monnum *B.* * *Jvf. ovenfor S. 263*[24]*-264*[18]*, 265*[13]*-266*[1]*, 267*[10]*-268*[33]*, 269*[3]*-270*[17]*.*

fyrir mer aðr enn ek munda taka vit þeiri tru, sem þu byþr.“ Þa mælti Pall postoli: „Giarna villda ek þess æskia fyrir guþi, at þer, herra, oc allir, þeir ær a heyra mitt erindi i dag, yrþi þvilikir i truinni sem ek em nu, at þvi fraskildu, at þeir væri eigi bunir sem ek em nu.“ En eptir þetta raufz þingit. Oc er Festus oc Agrippa gengu a brot, þa tauloðo þeir um meþ ser, at Pall hefþi eck(i) til þess gert, at honom mætti sakir gefa eþa vera i bondom hafðr. Sva mælti oc Agrippa til iarls: „Vel mættir þu leyfi gefa Pali at fara hvert er hann villdi, ef hann hefþi eigi sinu mali til keisarans skotit, enn at sva komnu mali sem nu er, þa er þat mitt raþ at senda hann a keisarans fund.“ Nu er Pall fenginn i hendr þeim manni er Vilia het, oc hafþi litlo aðr verit sendr af keisaranom til Gyþingalandz oc skylldi þa fara aptr i Romaborg. Hann var hundraþshaufþingi.

Pall appellaði sino . . .

. . . .

ebrescir er onyta vilia mina kenning oc þurfa þeir (eigi) þess fyrir þvi at trua þeim betr en mer, at ek hefi þa tign sem þer, at ek em oc ebreskr, af Abrahams kyni eru þer oc sva em ek, Kristi þioni þer, oc sva þiona ek, oc at eg(!) gæta noccuro miþr orðtaka enn hæfi, þa em ek framarr i þeiri þionusto en þeir. Nu þa hluti alla sem þeir hafa (til) tignar fyrir ættar sakir ok kunnusto, þa hefi ek til iafns vit þa. Fyrir hvi skolo þeir mina kenning fyrirdæma oc hverfa fra sannindom. Fleiri þrautir hefi ec þolat fyrir guþs sakir en þeir hafa. Ek hefi optliga verit i myrqvastofum fyrir hans nafni oc maurgum meinlætum mætt ok lifs haska. Ek var fim sinom sinom(!) bardr af Gyþingum með þeim svipum er qvadrageni heita.“ Þat skyra sva helgir feðr, at i Moses logum væri sva boþit, at aqveðinn var skript fyrir hvernn hlut, eptir þvi sem til var sett, ef maðr brytr taunn or haufþi manne, þa skylldi hann lata aðra i staþinn, auga skylldi fyrir auga koma koma(!), en haund fyrir hand(!) fyrir(!), akveþnar voru þær sakir, er madr skylldi lifi tyna, sva oc ef maþr gerdi smæri hluti, þa var aqveþit, hvat fyrir skylldi koma. Oc er sva sagt, at Gyþingar gæfi Pali þa sauk, er fyrir atti at koma at þeira kalli .xl. hauggva af qvadrageno. Ok fyrir þvi at hann var ættstorr maþr oc nafrændi þeira er . . . .

. . . .

veit at ek lyg eigi sa er um allar alldir verallda.

Fra Pali postola.

Enn meþ þessom meinlætum eins(!) sæla Pals postola þa hafþi guþ margfalliga hugat hann meþ sinni milldi oc miskunn. Oc þa hugan vattar Pall postoli i sinom pistola fyrir sinum læri-sveinum: „Ef ek skyllda nacqvat mina dyrþ tia, þa sem guþ hefir mer veitt, þa væri þar efni til af minom meinlætum, hveria styrkt almatigr guþ hefir mer gefit i þeim vitnum(!), sem ek man nu til taka at segia, þviat þat er eigi skyllt nema ec villda.“ Oc sneri sva malinu, sem hann segi fra einhveriom manne þat, er hann sagdi fra sialfum ser, fyrir þvi at þat er vitra manna hatr at nefna eigi sialfa sic til ena stærstu hlutu(!) ok forþa sva þeim, sem hans aufundarmenn voru, vit rongu ordtaki, at eigi megi þeir kalla, at hann hafi gert fyrir hræsni sakir, ok taka af þvi synd, er þeir liuga. Ok þvi hof Pall sva malit: „Veit ek mann fyrir .xiiii. vetrum hafþan upp til enns hæsta himins, at sia þar leynda hluti guþs, enn guþ veit, hvart þat var bæþi meþ aund oc likama, eþa var aundin ein saman, þat veit ec eigi, sagdi Pall. Ok sa inn sami maþr með þvi moti sem adr var sagt, var leidr i pa(ra)diso oc heyrþi þar þau orþ, er manne (er) eigi leyft at mæla her i verolldo. „Fyrir þessa sauk mætta ek helst, segir Pall, dyrkast en ecki fyrir minar sakir. Enn þo at ec gerda, þa mætti mer eigi til ovizku virþa, fyrir þvi at ek munda sann-indi segia, enn ek man þo vægiast vit, at eigi beri sva i móti, at ne einn, sa er mik ser eþa min orþ heyrir, ætli mic um þat fram, sem (hann) ser af mer.“ Her er umræda, hvert Pall var þa hafidr, er hann var upp til inns hæsta himins, oc skilia þat sva helgir fedr, at honom væri þa synt himinriki, fyrir þvi at þat er himinriki kallat i helgum ritningum, sem Moises vattar i (upp)hafi sinar bækr, þa er hann segir, at guþ scop i upphafi himin oc iorþ. Hann segir, at iorþin var auþ oc onyt, en hann segir ecci fra um himininn. Þat glosa sva helgir feþr, at hann taladi þa um himinriki, fyrir þvi at þat var skapat þegar fullt af englum oc allri himneskri dydr(!), oc er þat kallat empirium celum, þat þydiz elldigr(!) himinn, eigi fyrir hita sakir helldr fyrir þær sakir, at sva er aullom liost, at hverr at(!) skilr annars hugrenning, er þangat kemr, enda vill hverr (sem) annarr, sa er þar er, siþan er fiandinn er var(!) a brot rekinn ok aull hans sveit. Enn þvi er þat kallat enn hæsti himinn, at fyst er talet loptit einn himinn, enn þar næst festingarhiminn, þann sem vær siam himintungl a vera fost, hann var scapadr annan dag viku.

Enn þridi er himinriki, er yfir þessom er. Celum þyðiz himinn, ok er þvi loptit, at þar er mart leynt i oc hulit fyrir monnom, þat er i loptinu er. Enn þvi er festing kollot himinn, sa er vaxinn er bollotr sem egg, at þat er oss leynt allt, er fyrir utan þat er, er ver megum sia til himins. Enn þvi er himinriki inn þridi himinn, at hann er yfir þeim .ii, er adr voru nefndir. En þat er hann segir, at hann var leidr i paradiso, þa glosa sva helgir fedr, at honom hafa syndir verit hvildarstaþir, þeir er andir rettlatra manna skulo hafa til dóms, en þat er sva at scyra, at i tveningu se paradisus, su er aunnur er her i heimi er, er Adam var setr i. Ok er þat land oc liggr i austrveg, oc sva noccuro hátt sem tungl gengr. En siþan er Adam var a braut rekinn, þa setti guþ til engil sin at varþveita þann staþ, en engi kæmiz þangat. Ok visar til, sem engillin hefþi sverþ i hendi bru(g)ðit. Enn þat er sva. . . . . fir i hendi þa ma stundom bregþa þvi, sva ero ok hitar þeir enir miklo, er þangat ero, at þa er Enok oc Elias foru i paradiso, þa var sem engillin sliþradi sverþit, er þeir kenndo ecci hitanna af guþs forssia. Enn þa er sem engillinn brygði sverþinu, enn engi matti þangat komast annar. Enn aunnur paradis eru kall(a)dir hvilldarstadir, þeir er godra manna salor hafa annars heims, sem avisar sialfr drottinn i guþspialli, þa er hann mælti i pils sinni til illvirkians: Hodie mecum in paradiso. Þat þydir sva: i dag manto meþ mer vera i hvi(l)þarstaþ. Enn er rett trua, at þa er aundin var skilit vit licama drottins vars a crossinom helga, at hann steg(!) niþr til helvitis meþ guþdoms crapti i þann stad, er fyrir voru salur heilagra manna. Þviat aðr en pilsin kæmi fram, var engi sva heilagr eþa dyrligr, at eigi færi salin til helvitis. Þar eru .iii. stadir greindir i heilagri ritningu. Sa er einn, er Abraham var i oc helgir hofudfedr oc heilagra manna salur, oc var þar engi aunnur pils eþa meinlæti, enn þeir nadu eigi at sia eþa koma til himinrikis dyrþar, fyrr en lausnin kæmi at vitia þeira. Enn þo voru þeir meþ sadri hugan heilagrar vánar, at su lausn mundi fram koma, er þeim var fyrir heitit. Ok þa er þiofrin let lif a crossinom, sa er hvilldinni var fyrir heitit af almatkum guþi oc beiþ sva uppriso drotinns várs. Enn þessi stadr er stundum kalladr at bócmali paradisus enn stundom limbus inferni, oc var þar þa enn hæsta hvild salunum, fyrir þvi at þar var almattigr guþ meþ guþdóms crapti. Enn sa stad(r) er nu eydr, oc hvar sem annars stadar eru salur manna nu i

hvilld, þa heitir sa stadr paradisus. Annarr stadr heitir (i) helviti purgatorium, þat þydum ver hreinsunarstaþ, oc fara þangat þeira manna salur, er sanna iþran hafa gert sinna synda, en oinntar scriptir, oc ero þar til þess, er scriptir ero uppi, eptir þvi sem guþs domr er til, en sidan fara salurnar til hvilldarinnar.

Pall segir fra helviti.

I(nn) þridi stadr heitir puceus inferni, þat þydiz pytr hellvitis, oc fara þangat þeira manna salur, er i hofudsyndum lataz oc rekningar ero fra guþi, oc leysist engi or þeim staþ, sa er þangat kemr. Oc her næst i pistolanum segir Pall postoli, at honum hafi syndir verit hvilldarstaþir rettlatra manna, þa segir hann, at guþ hafi a han lagt bardaga, til þess at hann fylldiz eigi upp metnadar af þessom vitronum, oc visar sva til, at hann hafi kent licamligrar freistni a ser, oc kvast hann þrysvar hafa beþit drottinn vann, at þessi freistni hyrfi fra honom, oc it þridi(a) sinni, er hann var a bæn sinni, kom raud yfir hann oc mælti: „Þaurf vidr þer, Pall, miskunn min, þviat craptr oc dyrþ vex i mannraunum, ef hann ber vel.“ En her er umræþa, hverso margar sakir til þess verdi, er guþ ber folkit her i heimi, oc er þat or leyst, at fyrir fim sakir ber hann folkit. Einn er til þess at varþveita litilæti meþ monnom, at hann fylliz eigi obdrambs upp af þeim hlutum, er honom takaz vel, oc var su til bardagans vit Pall; aunnur er su, at hann vill syna sina dyrþ a þat(!) er hann berr, til þess at . . . .

TVEGGIA POSTOLA SAGA PETRS OK PALS.

---

1. Petrus postuli hofðingi annarra postula oc durvau(r)ðr himinrikis oc Andreas broðir hans þeir voro Jons synir baðir oc ætskaðir or heraði þvi, er heitir Galilea a Jorsalalandi, oc i borg þeiri er Beðsaida heitir, oc voro fiskimenn, aðr þeir komo til fylgdar með drottni varum Jesu Cristo. Enn guðspiaull segia fra þvi, hverssu þeir voro kallaðir af fiskiskipino. En her er sagt fra Petro

Eitthvert sinn þa er mart lið kom at heyra kenningar Jesus Cristz, þa stoð hann hia sæ þeim, er kallaðr er Galilæa sær, sa hann þar skip .ii. standa a straundunni. En fiskimenn voro farnir at bua net sin. Þa ste Jesus a skip þat, er Simon Petrus atti, oc ytti hann þvi ut fra landi littat, til þess at eigi þrongðiz menn at honum of miok, oc þaðan talði hann af skipinu. Siþan mælti hann við Simon Petrum: „Roi þer ut a diup oc leysit net yðr til fiskiar.“ Petrus svaraði: „I alla nótt hofum ver mikit erfiði haft oc fiskt ecki, en þo at þinu boðorði mun ek leysa nettit.“ Enn er þeir gerðu sva, þa toko þeir mikinn fiolda fiska, sva at net þeira slitnaði af. Þa kǫlloðu þeir Petrus a lagsmenn sina, er a landi voro, er annat atto skipit, Johannem oc Jacobum sono Zebedeus, at þeir kæmi til at tia þeim. Oc þeir komo oc hloðu bæði skipin, sva at nær hugðu at sokqva. Enn er Simon Petrus sa þat, þa fell hann til fota Jesu oc mælti við hann: „Farðu fra mer, drottinn, þviat ek em synðugr maðr.“ Jesus mælti við hann: „Hræz eigi þu, þviat heðan fra skalltu mer(!) fiskia“ Enn er þeir komo at landi, þa fyrletu þeir skip sin oc net oc allt þat er þeir attu af hvarutveggia skipino oc fylgðu drottni varum.

2. A annarri tið bauð Jesus lærisveinum sinum at stiga a skip oc fara fyrir ser of fiorð nockurn, enn hann sialfr for landveg. Enn at apni var Jesus einn a landi, enn lærisveinar voru a skipi a storum sæ, oc gerði mikinn vind i gegn þeim, oc borðuz þeir þar við, allt til þess er af var þriðiungr af nott, oc gato eigi tekit land. Enn þa kom Jesus gangandi a sænum at þeim. En er lærisveinar sa hann ganga a sæ, þa hræedduz þeir oc ætluðu, at skrimsl væri. Þa mællti hann við þa: „Hafi þer traustit, þviat ek em her, eigi skaulo(!) þer hræðaz.“ Þa svaraði Petrus: „Ef þu ert, drottinn, þa bioð þu mer, at ek koma til þin yfir sæinn.“ Jesus mællti: „Kom þu!“ Þa ste Petrus fyrir borð af skipi oc geck a sænum til drottins. Enn er hann sa vind mikinn oc sæ storan, þa hræddiz hann. Enn þegar er hann hræddiz, þa tok hann at siga i sæinn niðr, oc kallaði hann a Jesum oc mællti: „Drottinn, giorðu mik heilan.“ Þa retti drottinn haund sina til hans oc mællti við hann: „Litil er trua þin. Fyrir hvi ifaðir þu nu.“ Enn er þeir stigu a skip, þa fell vindr. Enn lærisveinar, þeir er a skipi voro, komo oc lutu drottni, er þeir kendu hann, oc mællto: „Sanliga ertu sonr guðs lifanda, er vindr oc sær hlyðir boði þinu.“

3. Enn kom Jesus of dag til borgar þeirar, er heitir Cesaria

Philippi, oc spurði lærisveina sina oc mællti: „Hvernn segia menn vera son manz?“ Enn þeir svoruðu: „Sumir segia hann Johannem baptistam, enn sumir Heliam, enn sumir Hieremiam eða einnhvern af spamonnum.“ Jesus mællti enn við þa: „Hvern segi þer mik vera?“ Þa svaraði Simon Petrus: „Þu ert Cristus sonr guðs lifanda.“ Jesus mællti við hann: „Sæll ertu, Simon dufu sonr, þviat eigi vitraði þer holld ne bloð þetta takn, helldr faðir minn, sa er a himnum er. Enn ek segi þer, at þu skallt heita Petrus - en þat er steinn a vara tungu - oc mun ek yfir þann stein smiða kristni mina oc gera sva styrkia, at eigi munu helvitiss hlið mega i gegn henni, oc gef ek þer lukla himinrikiss; oc allt þat er þu bindr a iorðu, þat skal bundit a himni, oc allt þat er þu leysir a iorðu, þat skal laust a himni.“

I auðru guðspialli syndi drottinn Petro, hversu hann skylldi þessa velldiss neyta, oc mællti við hann: „Ef broðir þinn misgerir við þic, þa hirtu hann sva, at it set[1] tveir saman. Holpit er honum, ef hann hlyðir þer. Enn ef hann hlyðir þer eigi, þa hafðu til með þer einn eða tva, at allt mal þitt se bundit með vitni tveggia eða þriggia. Enn ef hann hlyðir þa eigi, þa segðu at kirkiu fullri manna. Enn ef hann hlyðir þa eigi þer, þa se hann sem bersyndugr eða sva sem heiðinn.“ Þa mællti Petrus: „Ef broðir minn misgerir opt it sama við mic, skal ek firirgefa honum siau sinnum?“ Jesus svaraði: „Eigi segi ek þer siau sinnum, helldr siautigum sinna siau sinnum.“

4. A þeiri nott aðr Jesus væri haundlaðr oc til pislar leiddr, þa mællti hann við postula sina: „Allir munu þer við mik styggvaz a þessi nott, þviat þat er ritit, Drepinn mun hirðirinn oc munu dreifaz sauðirnir.“ Petrus svaraði: „Alldregi mun ek styggvaz við þig, þo at allir styggviz aðrir.“ Jesus mællti: „Satt segi ek þer, Petrus, at þu munt þrysvar neita mer a þessi nott, aðr hani gali.“ Petrus svaraði: „Þott ek skyla deyia með þer, drottinn, þa mun ek þer eigi neita.“ Enn er sendimenn yfirgyþinga hǫndluðu Jesum oc bundu, þa bra Petrus sverði oc hio eyra af einum þræli Gyðinga, oc syndi sva auruggleik sinn. Jesus mællti við hann: „Felðu sverð þitt i umgerð, þviat hverr er sverði bregðr mun sverði sleginn verða.“ Enn Jesus græddi eyra þrælsins. Enn er Jesus var leiddr i skiðgarð kennimanz Gyðinga, þa geck Petrus eptir honum litlu siðarr i skiðgarðinn, oc sat við glæðr oc vermdi sek(!), fyrir þvi at veðr var kallt. Þa spurði

1 se *Cd.*

ambatt nockur hann, ef hann væri lærisveinn Jesus. Oc þess spurði aunnur ambatt oc qvazc kenna mælsku hans, at hann var galverskr, oc þat mællti þrællinn, sa er hann hio eyrat af, at hann sa hann með Jesu of nottina. Enn hann neitti þvi i hvert sinn, er þau spurðu, oc qvaðz eigi vita, hverr Jesus var. Enda gol þa haninn. En þa leit Jesus til hans, oc minntiz Petrus þa orða þeira, er Jesus hafði mællt við hann, oc hann geck ut oc grét beiskliga. Su iðrun var sva þæg guði, at engill, sa er vitraði trufostum konum upprisu Kristz, nefndi Petrus einn a nafn allra postula, oc mællti við konurnar: „Fari þer oc segit lærisveinum Kristz oc Petri, at hann er upprisinn, oc hann mun koma fyrir yðr i Galilea herat."

5. Þat var eptir upprisu drottins, at hann vitraðiz siau lærisveinum sinum hia Galilea sio. Þar var Simon Petrus oc Thomas er kallaz didimus - þat er inn tortryggvi a vara tungu - oc Nathanael oc tveir synir Zebedeus, oc aðrir tveir af lærisveinum Jesus. Simon Petrus mællti við þa: „Fara mun ek at fiskia." Enn þeir svoruðu: „Fara munu ver oc með þer." Þa stigu þeir allir a skip, oc mattu eigi ne eitt fiskia a þeiri nott. Enn at morni stoð Jesus a straundu, oc kendu lærisveinar eigi, at hann var, oc mællti hann við þa: „Sveinar, hafit nackvat fiskt?" Enn þeir svoruðo: „Ecki," sogðu þeir. Jesus mællti við þa: „Leggi þer net yðr til hægri handar yðr, oc munu þer finna fiska." Enn er þeir gerðu sva, þa mattu þeir trautt draga net sitt firir fiolda fiska. Þa mællti lærisveinn, sa er Jesus elskaði, við Petrum: „Drottinn er andi." Enn er Petrus heyrði þat, þa stytti hann upp kyrtil sinn oc ste fyrir borð ok tok i netzhals oc dro at landi fullt storra fiska. Enn þeir voru sva margir .c. oc .l. oc .iii. fiskar, oc var netit þo oslitnat. Enn aðrir lærisveinar rero a skipi til landz, oc voru þeir aðr .cc. faðma fra landi, oc geck Petrus þetta(!) með netit sva sem eptir þurru landi. Enn er þeir qvomo at landi, þa sa þeir fisk lagðan a gloðir oc brauð. Jesus mællti við þa: „Færi þer mer fiska þa, er þer tokuð, oc komi þer oc matiz með mer." Þa gaf Jesus þeim brauð oc fisk, oc bergði oc sialfr hvarutveggia.

Þat er sagt i auðru guðspialli, er i þetta sinn varð, er Jesus leit(!) Petrum heyriliga oc þrefalldliga iata ser, oc mællti drottinn við Petrum: „Simon son Joans, elskar þu mik framarr enn þessir?" Hann svaraði: „Þu veizt, drottinn, at ek elska þik." Jesus mællti: „Fæðu lomb min þa." Enn mællti Jesus i annat sinn:

„Simon sonr Joans, elskar þu mik?“ Hann svaraði: „Þu veizt, drottinn, at ek elska þik.“ Enn mællti Jesus: „Fæð þu lomb min.“ Enn mællti Jesus it þriðia sinn við hann: „Simon sonr Joans, ant þu mer?“ Þa ogladdiz Petrus, er Jesus mællti þrysvar it sama við hann, ok svaraði hann þo: „Þu veizt allt, drottinn, þu veizt, at ek ann þer.“ Jesus mællti við hann: „Fæð þu sauði mina. Þa er þu vart ungr, þa gyrðir þu þik sialfr oc geckt þangat, er þu villdir, enn er þu elldiz, þa mun annarr gyrða þic oc leiða þic þangat, er þu vill eigi fara.“ Enn þetta mællti hann til þess at syna, hverium dauða Petrus mundi deyia oc retta hendr sinar a krossi. Enn til þess beiddi hann Petrum þrysvar iata elsku sinni, at hann bætti þat i þrefalldri iatningu, er hann hafði þrysvar Cristi neitat.

6. Siðan er drottinn varr Jesus Cristr ste upp til himins af fialli þvi, er heitir Oliveti, þa hurfu postular af fiallinu ofan aptr til Jorsalaborgar, oc voru þar Cristz lærisveinar allir saman i einu husi a bænum .x. daga með Mariu moður guðs oc auðrum helgum konum, þeim er fylgt hofðu drotni varum. Þa giorðiz gnyr mikill af himni ofan yfir husit, þar er þeir voru inni postularnir, sva sem veðrs þytr væri, oc fylldiz af liosi allt husit innan, oc sa þeir, at settuz yfir hǫfuð þeim serhverium þeira elligar tungur. Þa fyllduz þeir allir heilags anda, oc toko allir at mæla a allar tungur, sva sem heilagr andi kendi þeim. Enn þa voru menn komnir af morgum lǫndum i Jorsalaborg, oc kom margr lyðr at heyra orð postulanna, oc undruðuz allir, er heyrðu, er hverium þottu þeir mæla a sina tungu, oc mællto margir menn sin a meðal: „Hvart eru þessir menn allir galverskir, er her mæla a ymsar tungur, eða hvi kveðum þa mæla a varar tungur, er ver erum af ymissum londum her komnir.“ Sumir svoruðu: „Þeir eru víndrucknir oc vita eigi, hvat er þeir mæla af hǫfuðorum.“ Þa stoð Petrus upp meðal annarra postula oc mællti við lyðinn: „Ér Gyþingar oc allir þer er byggit i Jorsalaborg, þat skulu þer vita, at ver erum eigi víndrucknir, sem nocqurir menn ætla, helldr er þat nu fram komit, er Joiel spamaðr sagði, at a enum efstum dogum mun ek ut hella helgum anda yfir þræla mina oc yfir ambattir, qvað drottinn, oc munu senir(!) yðrir spa oorðna hluti. Ungir menn yðrir munu sia himnasynir, enn gamlir menn munu fa vitranardrauma, oc mun ek gefa iarteinir a himni oc a iorðu. Sol mun snuaz i myrkr, enn tungl mun hafa bloðs lit, fyrr enn komi dagr drottins mikill oc ogurligr, oc mun hverr hialpaz,

er kallar a nafn drottins. Þer Gyþingar, heyrit ier orð min, hvat ek segi yðr of Jesum enn nadverska, þann er guð vitraði yðr i morgum iarteinum, þeim er hann giorði, sva sem raðit var fyrir af guði. Enn guð reisti hann upp af dauða, þviat eigi mattu helvitiss byrgi halda a honum, sva sem Davið mællti i salltaranum hans rauddu: Sa ek drottin avallt fyrir mer, þviat hann er a hægri hǫnd mer; fyrir þvi gladdiz hiarta mitt oc fagnaði tunga min oc hvilldiz holld mitt i friði. Þviat (þu) firirlezt eigi aund mina i helviti; kunnar giorþir þu mer lifs gatur oc lezt eigi funa holld mitt. Eigi sagði Davið[1] . . . .

. . . .

. . . . Haufðingiar undruðuz, er þeir heyrðu þetta, oc vissu eigi, hvat orðit mundi af postulonum. Þa kom maðr oc sagði, at þeir voru i musteri oc tolðu fyrir maunnum. Þa sendu yfirgyðingar eptir þeim, oc voru þeir leiddir a þingit, oc mællto Gyðingar við þa: „Vær firirbuðum yðr fram at færa kenning þessa, enn ier fylldut alla Jorsalaborg yðvarra kenninga oc hræsit(!) a hendr oss mikla synð.“ Petrus svaraði þeim: „Guði eigum við at hlyða framarr enn maunnum. Guð feðra varra reisti upp Jesum, þann er iér krossfestuð, ok setti hann hofðingia oc græðara lyðnum oc lausn synda. Enn ver erum vattar hans oc þessa kenninga oc heilagr andi, sa er guð gaf aullum þeim, er honum ero hlyðnir.“ Gyðingar attuz innan, er þeir heyrðu þetta, oc villdu vega postulana. Þa reis upp yfirgyðingr a motinu, enn sa het Gamaliel, oc mællti við lyðinn: „Hyggit at, synir, hvat iér skolut gera við menn þessa: Fyrir þessa daga var maðr, sa er Theodas hét, oc sagðiz spamaðr vera, oc truðu honum .cccc. manna, enn hann varð drepinn, oc dreifðuz þeir, er honum truðu. Siðan kom annarr villumaðr Judas Galileus, oc sveik hann margan lyð, oc fyrirforz hann, oc urðu þeir at ǫngum þrifum, er honum hlyddu. Af þvi lati þer þessa menn fara i friði, oc banit þeim eigi, þviat þetta rað mun eyðaz, ef af maunnum er upptekit, enn ef þat er af guði, þa megu þer eigi standa i moti guðs vilia.“ Þat var haft, er Gamaliel mællti, oc baurðu þeir postulana oc fyrirbuðu þeim enn at mæla i nafni Jesus. Enn postular foro glaðir af þinginu oc faugnuðu þvi, er þeir toko meingerðir fyrir nafn Jesus, oc voru þeir hvern dag i musteri oc leto alldregi af at kenna maunnum nafn Jesus Cristz.

11. Petrus posuli kom of dag i borg þa er Lidde heitir, oc

1 *Her mgl. 2 Blade*; *jvf. ovenfor S.* 163^{40}-167^{9}.

fann þar siukan mann, þann er atta vetr hafði i kaur legit. Enn sa het Eneas, oc mællti Petrus við hann: „Ris upp þu, Eneas, oc gack, drottinn Jesus Cristr græðir þik.“ Eigi þurpti Petrus fleiri bænarorð til at græða Eneam, oc reis hann þegar heill upp oc fylgði Petro postula. Ok sneruz allir til guðs, er sa iartein þessa.

I borg þeiri er Joppe heitir var ein trufaust kona, su er Tabita het, full goðra verka oc aulmosogæðis, en hon tok sott oc andaðiz. Þa sendo lærisveinar eptir Petro oc baðu hann þangat koma. Petrus reis upp oc for með þeim. Enn er hann kom þangat, þa stoðu hia likinu ekkiur oc valaðir menn oc gretu oc syndu honum klæði sin, þau er Tabita hafði þeim gior, oc vattuðu sva skaða sinn firir postulanum, þviat þeir vættu þaðan huggunar, sem hann var. Þa bað Petrus alla menn ut ganga fra likinu. Enn hann feil a kne til bænar. Siþan sneriz hann til liksins oc mællti: „Ris upp þu, Tabita!“ Þa hof hon upp augu sin oc settiz upp, þegar er hon sa postulann. Enn hann tok i hond henni oc leiddi hana lifandi til þeira, er aðr gretu andlat hennar. Enn er þessi tiðindi spurðuz of borgina, þa truðu margir drottni. Oc dvaldiz Petrus marga daga i Joppe i husum skinnara þess, er Simon het.

12. Kornelius het einn hundraðshaufðingi i borg þeiri, er Cesarea heitir, hann var siðsamr maðr. Hann var heiðinna manna kyns oc truði þo a guð sem Gyðingar oc gerði morg goð verk. Enn hann sa engil guðs koma til sin of dag, þa er hann var a bæn sinni at noni dags, oc hræddiz hann oc mællti: „Hverr ertu, drottinn?“ Engillinn svaraði: „Ec em sa, er bænir þinar færik i minning oc i auglit allzvalldanda guðs. Af þvi at guð heyrir bænir þinar, af þvi sentu menn i Joppen eptir Simone Petro, enn hann er i husum Simonis skinnara við sia. Enn fyrir þvi at þu leitar guðs vilia, þa mun hann segia þer, hvat þu skallt gera þess, er guði liki.“ Enn er engillinn hvarf a braut fra honum, þa heimti hann þangat þria ina ætztu riddara sina oc sendi þa i Joppen, oc sagði þeim, hvat hann hafði set eða heyrt, oc bað þa fara eptir Petro. Enn er þeir nalguðuz til Joppen, þa var Petrus i lopthusi nockuru a bæn sinni at miðium degi. Enn er hann hungraði oc ætlaði til matar, þa er hann hafði bæninni lokit, þa sa hann himna opna yfir ser, oc sa hann niðr siga duk mikinn af himni með fiorum skautum. I þeim duki voro allz kyns foglar oc ferfætingar oc skriðkviqvendi iarðar. Þa

kom raudd af himni oc mællti: „Ris upp þu, Petrus, oc sæf þetta oc et.“ Petrus svaraði: „Eigi et ek ohreinindi, drottinn.“ Rauddin mællti við hann: „Eigi skalltu ohreint kalla þat, er guð hreinsaði.“ Þetta var mællt þrysvar við hann it sama. Enn eptir þat leið dukrinn upp til himins. Petrus undraðiz syn þessa. Þa komo sendimenn Kornelius oc stoðu fyrir durum oc spurðu at Simoni Petro. Þa mællti heilagr andi enn við Petrum: „Þrir menn eru komnir uti oc leita þin, oc ris þu upp, oc far með þeim, oc ifa eigi, at ek senda þa hingat.“ Þa geck Petrus ut a moti þeim, er hans leituðu, oc mællti við þa: „Ek em sa, er iér leitið. Enn hvat vili þer?“ Þeir svoruðu: „Cornelius hundraðshaufðingi rettlatr maðr oc siðsamr oc lofaðr af allri þioðu Gyðinga, honum bauð engill guðs at senda eptir þer, oc vill hann af þer heyra orð guðs.“ Þa tok Petrus við þeim at gistingu oc for með þeim annan dag, oc fylgðu honum nocqurir af bræðrum or Joppe oc komo annan dag i Cesaream.

Cornelius hafði boðit þangat vinum sinum oc frændum, oc geck hann a mot Petro oc fell til fota honum. Petrus tok i hond honum oc mællti: „Ris upp þu, oc fall ecki til fota mer, þviat ek em maðr sem þu.“ Þa kom Petrus inn i hus hans, oc sa þar marga menn komna, oc mællti: „Jer vituð, at Gyðingum er bannat at koma til heiðinna manna; enn guð syndi mer engi vera rækian ne ohreinan, þann er a hann truði, oc kom ek af þvi, þegar er ek var kallaðr. Enn ier segit nu, firir hveria sauk ier kolluðut mik.“ Cornelius svaraði: „Firir þrimr nottum at noni dags, er ek var a bæn i husi minu, þa stoð hia mer maðr i hvitum clæðum oc mællti við mik: Heyrð er bæn þin, Cornelius, oc aurlyndi i augliti guðs, oc skalltu senda menn i Joppen eptir Simon, þeim er Petrus kallaz. Oc senda ek þegar menn eptir þer. Enn þu gerðir vel, er þu komt. Enn nu eru ver bunir at heyra orð þin oc alla þa hluti, er drottinn bauð þer.“ Þa lauk Petrus upp munn sinn oc mællti, sva at allir heyrðu: „Nu veit ek vist, at drottinn dæmir eigi at heims virðingu, helldr er honum þægr i hverri þioðu sa, er a hann truir oc viðr rettlæti. Guð sendi orð sitt sonum Iraels oc boðaði frið aullum firir Jesum Crist, sa er drottinn allra. Ier vitoð, at þetta orð (kom) of allt Gyðingaland oc hofz i Galilea eptir þa skirn, er Johannes boðaði Jesum, þann er guð efldi crapti heilags anda. Enn hann for oc græddi alla, þa er af diofli voru þrongdir, þviat guð efldi hann helgum anda. Enn ver erum vattar allra hluta, þeira er hann gerði i Jorsolum oc i

aullum hieroðum Gyðinga. Enn þeir deyddu hann oc krosfestu hann a tre, enn guð reisti hann upp af dauða a þriðia degi, oc syndi guð hann eigi aullum lyð helldr raðnum vattum af guði oss, er atum oc druckum með honum, siðan er hann reis upp af dauða, oc bauð oss at vatta þat firir ollum lyð, at hann er domandi kvikra oc dauðra. Honum bera allir spamenn vitni, oc allir munu taka lausn synda firir nafn hans, þeir er a hann trua." Enn er Petrus mællti þessi orð, þa kom heilagr andi yfir alla, þa er heyrðu þessi orð, oc mællto þeir a margar tungur ok dyrkuðu guð. Enn þeir er fylgt hofðu Petro undruðuz, er heilagr andi kom yfir heiðnar þioðir. Þa mællti Petrus: „Firir hvi skulum ver eigi skira þessa menn, er toko helgan anda sem ver?" Enn er þeir voro allir skirðir i nafni Jesus Cristz, þa baðu þeir Petrum, at hann dvelðiz þar nocqura daga.

Þa fragu postular, at heiðnir menn toko við orði guðs. Enn er Petrus kom i Jerusalem, þa mællto við hann þeir er tru hofðu tekit af Gyðingum: „Fyrir hvi gecktu inn til heiðinna manna oc atzt oc dract með þeim?" Þa sagði Petrus þeim, hversu hann hafði sét koma til sin duk af himni, þann er i voro allzkyns dyr oc foglar oc skriðqvikvendi, oc var mællt við hann þrysvar, at hann skylldi eta þat oc sæfa, oc ecki væri rækt þat er guð hreinsaði. „Enn er dukrim leið til himins or augliti minu, qvað postulinn, þa komo .iii. menn, þeir er sendir voro or Cesarea. Enn heilagr andi vitraði mer, at ek skyllda fara með þeim. Enn er ver komum til husa hofðingia þess, er menn hafði senda eptir mer i Joppen, þa sagði hann oc, hversu engill guðs hafði honum boðit at senda menn eptir mer. Enn er ek talda tru fyrir þeim, þa kom heilagr andi yfir þa sem yfir oss. Þa minntumz ek orða þeira, er drottinn mællti: Johannes skirði mik i vatni, enn ier munut skiraz i helgum anda. Enn er guð gaf þeim slika miskunn sem oss, er truðum a Jesum Crist, hvat mætta ek banna þat guði." Enn er lærisveinar heyrðu þat er Petrus sagði, þa lofuðu þeir guð, þann er ollum vill miskunna oc helgan anda gaf heiðnum monnum oc synda iðrun oc ván eilifs fagnaðar. Þaðan af toko lærisveinar at boða heiðnum maunnum nafn Jesus Cristz með trausti heilags anda, oc samnaðiz mart lið til guðs af heiðnum monnum fyrir kenningar postulanna.

13. A þeiri tið gerði Herodes konungr ofrið kristnum maunnum, oc let hann hoggva sverði Jacobum broður Johannis postula. Enn er hann sa, at Gyðingum likaði þat vel, þa let hann oc taka

Petrum postula at paskum Gyðinga oc setia i myrkvastofu, oc selldi hann .xvi. riddorum til varðveizslo oc villdi bana honum eptir paschana. Þa var Petrus halldinn i myrqvastofo. Enn kristnir menn baðo fyrir honum. Enn a þeiri nott, er Erodes(!) villdi lata bana honum eptir of daginn, þa svaf Petrus a millum tveggia riddara bundinn tvennum iarnrekondum, oc voro verðir fyrir durum. Þa kom engill guðs, oc skein lios i husino, oc svaf Petrus aðr. Þa vakti engillinn Petrum oc mællti við hann: „Ris upp þu sysliga oc bitt skua þina oc tak klæði þin oc fylg mer.“ Þa fello rekandirnar af Petro, oc stoð hann upp oc geck ut oc fylgði englinum, oc hugði ser draums vera. Enn er þeir liðu um tvenn varðholld, þa komo þeir til borgarhliðs, þess er iarnhurð var fyrir, ok laukz þat þegar upp fyrir þeim. Enn er þeir komo til næsta bæiar, þa hvarf engillinn fra honum. Enn Petrus hvarf þa aptr til sin oc kendiz við, at hann var vaktr, oc mælltiz við einn saman: „Nu veit ek vist, at guð sendi engil sinn oc leysti mik or bǫndum Herodis oc or ǫllu clandi Gyðinga.“ Þa for Petrus til husa Mario moður Johannis. Enn þar voro margir kristnir menn saman a bænum. Enn er Petrus knuði hurð, þa geck mær nocqur til dura. Enn er hon kendi mal Petrus, þa gaði hon eigi at luka upp hurðina fyrir fagnaði, oc rann hon inn þegar oc sagði, at Petrus var fyrir durum. Enn þeir er inni voro truðu eigi oc qvaðu hana mæla hofuðora. Enn Petrus knuði hurðina i annat sinn, oc var þa lokit upp durum. Enn Petrus for þa i brott i annat(!) stað.

Riddarar Herodes fundu eigi Petrum at morni, þa undruðuz þeir oc vissu eigi, hvat af honum var orðit. Enn er Herodes fann eigi Petrum, þa reiddiz hann oc for i brot af Jorsalalandi oc i borg þa er Cesaria heitir, oc let þar þings qveðia. Enn er hann sat a domstoli i itarligum klæðum oc mællti a motinu, oc mællti allr lyðr, þat(!) er mal hans heyrðu(!), at engi hefði slika mælsku heyrt, oc qvaðu hann guðs roddu mæla enn eigi manz. Enn er Herodes drambaði i þessi virðingu oc gaf eigi veg guði, þa laust engill guðs hann illri sott, sva at hann vall mauðkum, aðr hann do, oc þat er kallat, at hann kendi a ser lifanda af helvitiss qvaulum nockurum.

14. Philippus het einn diakn, sa er Petrus hafði vigðan hann einn af .vii. diaknum. Hann var heilagr maðr oc mikill kennandi. Enn er hann kom til borgar þeirar er Samaria heitir, þa toko margir vel við kristni oc við kenningum hans, þeir er

sa iarteinir hans, þær er hann gorði yfir siukum monnum eða rak diofla fra oðum monnum, oc varð mikill fognuðr at þangatkvamo hans oc kenningum, oc kristnaði hann þar margan lyð.

15. Simon het nocqur villumaðr fiolkunnigr, hann var i borg þessi Samaria, oc qvazt mikill craptamaðr vera. A hann truði hverr maðr i borginni, oc qvaðu allir mikinn guðs krapt með honum vera, þviat hann hafði lengi synda fiolkyngi sina. Enn er Philippus taldi tru fyrir monnum oc margir toku skirnn, þa tok Simon oc við skirn oc fylgði Philippo oc sa iarteinir, þær er hann gerði i guðs nafni, oc þotti undarlict. Enn er postular fragu, þeir er i Jorsolum voro, at Samariamenn toku við tru, þa buðu(!) þeir Petrum oc Johannem, at þeir færi þangat at styrkia Philippum, oc þeir foro þegar. Enn er þeir komo, þa baðu þeir fyrir maunnum þeim, er tru hofðu tekit, at þeir tæki helgan anda, oc varð sva. Enn (er) Simon sa, at allir toku helgan anda, er postularnir logðu hendr yfir, þa tok hann fe mikit oc bar at þeim oc mællti: „Þetta fe mun ek yckr gefa til þess, at it gefit mer þat at moti velldi sva mikit, at hverr maðr taki inn helga anda, er ek legg minar hendr yfir.“ Petrus svaraði: „Fe þitt fari til glautunar með sialfum þer fyrir metnuð þinn oc fyrir þat, er þu ætlar með fiarhlutum at kaupa giafar guðs, oc mattu engi hlut auðlaz af þessi giof oc gipt með þessu tilmæli, oc er hug þinum snuit miok fra guði, er þu vill gera a mot þvi, er guð mællti of helgan anda, at um giof þagu þer, enda veitið ier sva. Nu gerðu iðrun sem braðaz fyrir þessa illzku, oc bið guð, at hann fyrirgefi þer þetta. En þo lizt mer hinveg a þik, at sa bei(s)kleikr bui þer i briosti, er eigi me(gi) þer borgit verða, oc þat hygg ek, at sva reyniz.“ Simon svaraði: „Þess bið ek guð, at hann snui þessu aullu fra mer, er þu mælir nu.“ Siþan hvarf Simon a brot fra Petro oc kastaði niðr tru sinni oc skirnn oc tok at nema fiolkyngi oc[1] . . . .

. . . .

[2]i Jorsolum, oc hefir hann nu tekit velldi af Gyðingum at binda alla þa er a þitt nafn kalla. Drottinn Jesus mællti við hann: „Farðu, þviat hann er valit ker mitt, at hann beri nafn mitt firir konunga oc heiðnar þioðir oc sonu Gyðingaliðs(!). Enn ek mun syna honum, hveria hluti hann skal þola firir minu nafni.“ Þa for Annanias oc lagði hendr yfir Saulo oc mællti: „Sauli broðir, drottinn Jesus sendi mik, sa er þer vitraðizt a gautu, at þu takir syn oc fylliz heilags anda.“ Þa fell af augum hans sva sem

1 *Her mgl. flere Blade; jvf. ovenf. S. 172*[8]. 2 *Jvf. Páls Saga I ovenf. S. 216*[30].

hreistr væri, oc tok hann syn sina. Enn þa reis hann upp oc var skirðr oc styrkþizt hann, er hann tok fæzslo, oc var hann nocqveria daga i Damasko með lærisveinum, oc geck hann þegar a þing Gyðinga oc boðaði þeim Jesum Crist son guðs. Allir undruðuzt, þeir er orð hans heyrðu, oc mællto: „Er sa her nu, er a þeim barði i Jorsaulum, er a þetta nafn kaulluðu, sem nu boðar hann oc byðr at trua a, oc kom til þess hingat, at hann leiddi þa bundna til Gyðinga i Jorsali,er sva tryði, sem nu kennir hann.“

Af Paulo postula.

(2.) Saulus, sa er nu heitir Paulus, styrkðiz at meirr oc talði a mot Gyðingum, þeim er voro i Damasko, oc sannaði, at Jesus var sonr guðs. Þa baro Gyðingar rað saman oc byrgðu borgarhlið oc villdu haundla Pal oc drepa. Þa letu bræðr hann siga niðr i festi firir borgarvegg i vandlaupi of nott. Enn er hann kom i Jorsali, þa villdi hann samtengia sik Cristz lærisveinum. Enn allir oðuzt hann oc truðu eigi, at hann væri Cristz lærisveinn. Þa leiddi Barnabass hann til postula oc sagði, hversu guð vitraðiz honum a gautu oc hversu staðfastliga hann hafði þegar boðat nafn Jesus Cristz i Damasko. Þa for Pall i Jorsalaborg með postulum oc gerðizt hraustliga i nafni Jesus oc taldi tru firir Gyðingum, enn þeir villdu bana honum. Enn er bræðr urðu varir við rað Gyðinga, þa fylgðu þeir Paulo i Cesaream, enn þaðan for hann i Andþekio, oc fylgði Barnabas honum. I Anðekio voro margir guð(s) vinir oc kennimenn, þeir er Cristi þionuðo i faustum oc i bænum oc helgum kenningum. Enn heilagr andi vitraði(z) þeim berliga oc mællti: „Veli þer Pal oc Barnabas til þionostu þeirar, er ek senda þa.“ Þa lǫgðu guðs vinir hendr yfir haufuð þeim oc blezuðu þa. Enn þeir foro sendir af helgum anda of heroð oc um borgir oc of eyiar oc boðuðo orð guðs i þinghusum Gyðinga. Enn er þeir Pall oc Barnabas qvomo i ey þa er Paphus heitir, þa fundu þeir þar villumann nocqurnn, en sa het Elimas. Enn hann var með iarli þeim er Sergius Paulus het. Enn iarll var vitr maðr, oc heimti hann þa til mals við sik Pal oc Barnabas, oc var fuss at heyra orð guðs. Enn Elimas inn fiolkungi mællti i gegn þeim oc villdi snu(a) iarlli fra tru. Enn Pall leit við honum oc mællti: „Þu fi(a)nda sonr, fullr lygi oc allra væla, oc ovinr allz rettlætiss! firir hvi lætr þu eigi af at villa rettar gautar(!) guðs? Nu þegar mun koma yfir þic reiði guðs, oc muntu verða blindr heðan fra.“ Enn þa þegar kom þoka oc myrkr þat yfir Elimas, at hann sa

ecki, oc leitaði hann, ef nocqurr maðr villdi taka i hond honum oc leiða hann. Þa tok iarll tru oc let skirazt, oc mart manna með honum, er þeir sa þetta, oc dyrkuðu kenningar postulanna oc iarteinir.

Fra Paulo oc Barnaba.

(3). Þa for Pall oc Barnabas oc fauroneyti þeira aptr i Anðekio oc gengu a þing Gyðinga a þvatdegi nocqurum, oc vissu Gyðingar eigi, at þeir voro Cristz lęrisveinar, oc mællto við þa: „Teli þit firir lyð þessum, ef nocqurr yðvarr er mælskumaðr.“ Þa reis Pall upp oc qvaddi hlioðs. Enn þegar er hlioð gafzt, þa mællti Pall: „Heyri þer, senir(!) Gyðinga, þeir er guð hræðaz. Guð Irael valdi feðr yðra oc iok lyð sinn, þa er þeir voro a Egiptalandi, oc le(i)ddi þa þaðan með storum iarteinum, oc samði hann sið þeira fioratigu vetra i eyðimork, oc dreifði hann siau þioðum fra iorðu þeiri, er hann skipti með feðrum yðrum. Siþan gaf hann domendr allt til Samuels spamanz. Enn þa baðu þeir ser konungs, oc gaf guð þeim Saul or kyni Beniamin, hann var konungr .xl. vetra. Siþan gaf guð þeim þann konung, er hann sialfr bar gott vitni, oc mællti sva: Ec fann Davið son Jessa hellzt við mitt skap, oc mun hann gera vilia minn. Ur hans kyni sendi guð sonum Irael Jesum græðara, sem hann hafði fyrr heitit, þann er Johannes boðaði ollum lyð Iraels með iðrunarskirn. Enn er allir hugðu Johannes guðs (son) vera, þa mællti hann: Eigi em ek sa, er er ætlit. En sa mun eptir mer koma, er ek em eigi verðr at leysa skua hans. Ier bræðr oc senir Abrahams, þer er guð hræðiz, yðr til handa er send þessi heilso orð, þviat þeir er byggva Jorsalaborg, skilðu eigi orð spamanna, oc firirdæmðu þeir Jesum, enn er þeir fundu ongva sǫk at honum, þa baðu þeir Pilatus iarll, at hann banaði honum. Enn er þeir fylldu alla hluti, þa er ritnir voro of Jesum Crist, þa toku þeir hann ofan af tre oc logðu hann i grauf. Enn guð reisti hann upp af dauða, oc var hann sen marga daga siðan af þeim, er honum fylgðu or Galilea i Jerusalem, oc eru þeir nu vattar hans firir alþyðu. Enn ver boðum yðr þat firirheit er heitit var feðrum varum, þviat guð efndi þat við sonu yðra, þa er hann reisti upp Jesum af dauða, sva sem ritið er i salmi: Sonr minn ertu, i dag gat ek þik. Enn hann reis upp af dauða, oc mun hann (eigi deyia siðan, sva sem Davið mællti i salmi: Eigi muntu helgan likam þinn lata funa. Davið sagði eigi þetta fra ser, þviat hann do sem kyns-

menn hans oc funaði i molldu, enn sa funaði eigi, er guð reisti af dauða. Enn þat skulu þer vita, bræðr, at guð gefr yðr lausn synda þeira, er þer mattuð eigi fra leysazt i laugum, þviat hverr mun hialpaz, er a hann truir.“ Enn er Pall hafði þetta mællt oc mart annat þessu glict, þa bað lyðrinn, at hann skylldi koma annan þvattdag oc telia slika taulu. Enn margir Gyðingar toko tru af þessi taulo oc fylgðo Pali postula af moti þessu oc þingi.

Capitulum.

(4). Enn annan þvattdag kom miok sva allr borgarlyðr at heyra orð guðs Enn er yfirgyðingar sa margan lyð, þa fyllduzt þeir aufundar oc tauldu i gegn Pali. Enn þeir Pall oc Barnabas mællto: „Yðr ættum(!) ver fyrst at boða orð guðs. Enn allz þer rakut þat fra yðr oc gerðuzt overðir ens eilifa lifs, þa munu ver hverfa til heiðinna þioða, þviat sva bau(ð) oss drottinn, þa er hann mællti firir spamanninn: Ek setta þik lios heiðnum þioðum, at þu veittir þeim hlialp(!) allt til ennda iarðar.“ Þa urðu heiðnir menn fegnir, er þeir heyrðu þetta, oc dyrkuðu orð guðs oc truðu allir, þeir er ætlaðir voro til lifs, oc for orðasað guðs of all(!) herað(!). Enn Gyðingar baro fe undir rikissmenn oc villdu gera Pali postula ofrið oc faurunautum hans, ok raku þa a braut or herðoðum(!) sinum. Enn þeir foro fullir af fagnaði heilags anda i herað þat er Korinum heitir, oc boðuðu orð guðs a motum, oc truþu margir þeim bæði Gyðingar oc heiðnir menn, þviat þeir gerðu margar iarteinir, meðan þeir voro þar. Enn þeir Gyðingar er eigi villdu tru taka, gerðu ofrið i gegn þeim, sva at allr borgarlyðr skiptizt i tva staði, oc voro sumir með Gyðingum enn sumir með postulum. Enn er Gyðingar villdu grioti beria Pal postula, oc flæði hann oc forunautar hans til borgar þeirar er Listra heitir, oc kendi hann monnum þar orðr(!) guðs. I þeiri borg var siukr maðr, sa er alldri hafði gengit ne a fætr stigit, oc var hann með þvi meini borinn. Enn er Pall sa hann oc vissi, at hann hafði tru til heilsu, þa mællti Pall við hann: „Ristu upp oc statt a fætr þina.“ Enn hann reis upp þegar heill oc geck. Enn er Pall hafði þetta mællt oc gert, oc lyðrinn sa þat, þa mællti alðyða: „Goð ero komin til var i manna likiom.“ Oc kaulluðu þeir Pal Oðin, enn Barnabas Þor. Þa kom blotmaðr Þors með maurgum borgarlyð oc færði þangat griðunða(!) oc hafra, oc villdu(!) blota. Enn er Pall oc Barnabas sa þetta, þa kaullu(ðu) þeir oc mællto: „Hvi gegnir þetta, er þer giorit? Menn dauðligir erum við sem iér oc kennum yðr at

snuaz fra blotum oc til guðs, þess er skop himin oc iorð oc sæ oc gefr yðr regn af himni enn alldin af iorðu oc nu fylldi hiortu yðr fagnaðar.“ Enn er þeir mællto þetta, þa toko margir menn tru, er heyrðu þetta oc sa iarteinir þeira. Oc efldiz kristinn domr i hioruðum(!) oc i borgum, þar er þeir Pall haufðu farit, oc vigðu þeir Pall presta oc diacna.

Fra Pali postula oc hans faur[*unautum*].

(5) Enn er þeir komo i borg þa er Troade heitir, þa syndiz Pali of nott i dra(u)mi maðr necqverr koma til sin or heraði þvi er Macedonia heitir oc mæla við sik: „Far þu i Macedoniam oc biarg oss.“ Enn eptir þenna draum for Pall i Macedoniam með lærisveinum sinum, þviat hann vissi, at guð kallaði hann. Enn þeir dvaulduzt marga daga i borg þeiri er Kolonia heitir i husum[1] kono þeirar er Lidia het. Enn hon hafði tekit skirnn af kenningum Pals. Enn er Pall oc forunautar hans foro til bænar of dag, þa rann a mot þeim kona nocqur, su er husdrotnum sinum hafði kend morg ferað af visindum sinum, oc kallaði hon, er hon sa Pal oc lærisveina hans: „Þessir menn eru þrælar ens hæsta guðs oc kenna yðr heilsugautu.“ Pall leit til hennar oc mællti: „I nafni Jesus Criz(!) byð ek þer, ohreinn (andi), at þu far a brot fra kono þessi.“ Þa hvarf ohreinn andi þegar a braut fra henni. Enn þeir reidduz, er aðr hofðu ser nyttar spasaugur hennar oc* . . . .

. . . .

inu uppi oc hlyddi þaðan til orða postulans. Enn er hann taldi lengi, þa sofnaði enn ungi maðr oc fell ofan af veggnum oc lamðiz hann allr. Þa kom Pall til hans oc bað firir honum lengi, oc mællti við þa er hia stoðu: „Eigi skulu þer hryggvazt, aund er enn i honum.“ Þa lifnaði Eutikus, ok hugguðuz þeir er aðr voro hryggvir, er þeir sa hann þa heilan vera.

Capitulum.

(11). Enn annan dag ste Pall a skip með lærisveinum sinum, þat var litlu eptir pascha, oc foro dag fra degi, unz þeir qvomo i stað þann er Miletum heitir. Enn þat er eigi langt fra Effeso. Þa ætlaði Pall at dveliaz skamma stund i Asia, þviat hann villdi koma til Jorsala at hvitadaugum, ef sva mætti verða. Þa sendi Pall eptir forraðsmonnum kristninnar i Effesum, at þeir qvæme

1 hvnvm *Cd.* * *Her mgl. 2 Blade*; *jvf. Páls Saga I ovenfor S.* 220^{27}-224^{19}.

allir i Miletum til fundar við hann. Enn er þeir qvomo þangat, þa mællti Pall við þa: Ér vituð, bræðr, siðan ek kom i Asia, hverso ek var með yðr of alla tið, oc þionaða ek guði i aullu litillæti i bænum oc meingerðum, þeim er mer baruðzt at hendi af raðum Gyðinga; enn ek sparða alldri við yðr nytsamligar kenningar, oc boðaða ek Gyðingum oc heiðnum monnum tru drottins Jesus Cristz. Enn nu fer ek til Jorsala, oc (veit) ek eigi, hvat mer mun at hendi beraz, nema þat at heilagr andi vitrar i borgum, at ek muna bundinn vera oc pindr. Enn ek hræðunz(!) þat eigi, þviat ek spari eigi likam minn til pislar fyrir nafni drottins mins, at ek fylla þionostu hans, þa er hann gaf mer at fylla orð miskunnar þinnar(!). Enn ek veit, at ier munuð eigi sia mik siðan, þeir er nu heyra kenningar minar. Af þvi vatta ek nu i dag þetta, at ek em saklauss við alla yðr, þviat ek sparða alldri at kenna yðr heilsurað. Hyggi þer at yðr oc allri hiǫrð yðvarri. Ier (eruð) þeir menn, er heilagr andi setti byskupa yfir kristni guðs, þa er hann leysti með sinu bloði. Ek veit, at eptir mina brautfǫr munu koma olmir hundar til hiarðar minnar, oc munu af yðr sialfum hefiaz villumenn, þeir er leiða munu eptir ser lærisveina. Af þvi verit ier vakrir oc minniz kenninga þeira, er ek kenda yðr þa þria vetr, er ek var með yðr. Enn nu fel ek yðr guði a hendi, þeim er mattugr er at efla orð miskunnar sinnar. Þer vitut sialfir, at ek girntumz eigi gullz yðvars ne silfrs ne clæða, þviat þessar hendr unnu til allz þess er ek þyrfta oc faurunautar minir. Ec synda yðr, hversu yðr byriar at vinna oc tæia valuðum oc siukum oc minnaz orða drottins vars Jesus Cristz, þviat hann sagði sælligra vera at gefa enn at þiggia.“ Enn er Pall hafði þetta mællt, þa fell hann a kne, oc voro þeir lengi allir saman a bæn. Þa urðu þeir allir oglaðir oc gretu þat, er þeir vissu, at Pall skylldi eigi aptr koma. Enn allir leiddu hann til skips bæði karllar oc konur. Enn er Pall ste a skip oc lagsmenn hans, þa foro þeir dag fra degi, unz þeir komu i Cesaream, oc toku þeir gisting i husum Philippus diacns, þess er .i. var af .vii. diacnum þeim er postular haufðu vigða i Jorsaulum. Enn hann atti dætr .iiii. helgar meyiar, þær er spaleiks anda hofðu. Enn er Pall dvalðiz þar nockura daga, þa kom spamaðr af Gyðingalandi, sa er Agabus het. Hann tok gyrþil Pals oc batt hendr sinar oc fætr oc mællti: „Þat vitraði heilagr andi, at sa þegn, er þenna gyrðil a, mun bundinn verða i Jorsolum oc selldr i hendr heiðnum þioðum.“ Enn er lærisveinar Pals heyrðu þetta, þa mællto

þeir, at hann skylldi hverfa aptr oc fara eigi i Jorsalaborg. Pall svaraði: „Fyr hvi mæði þer hiarta mitt, bræðr, i grati yðrum? buinn em ek eigi at eins at vera bundinn helldr oc at taka bana i Jorsalaborg fyrir nafni drottins Jesus Cristz.“ Enn eptir fa daga for Pall i Jorsalaborg, oc fylgðo honum lærisveinar hans oc margir aðrir or Cesarea. Enn bræðr toko fegnir við honum, er hann kom i Jorsalaborg, oc for hann annan dag at finna Jacobum postula oc þa bræðr er með honum voro, oc sagði hann, hveria hialp guð hafði gefit heiðnum maunnum fyrir hans kenningar.

Fra Pali postula.

(13). Jacobus postuli varð feginn oc gerði guði þackir oc mællti við Pal: „Þu veiz, broðir, at allir Gyðingar hallda rikt laug sin. Enn þeir hafa heyrt sagt fra þer, at þu brytr niðr laug Moysi oc bannar monnum skurðarskirnn, oc gangir inn i kirkiur með heiðna menn. Af þvi eru þat rað vár, at þu hreinsa þik fyrir fram at laugum Gyðinga, aðr þu gangir inn i musteri með fauronautum þinum oc munu[1] . . . .

. . . .

ne gerðac styriolld eða sundrþycki lyðsins, sva at þeir megi saunnur a þvi finna, er mik rægia. Enn villa er i Jerusalem, su er menn þræta of upprisu dauðra manna. Enn ek trui guði þeim, er feðr orir truðu, oc trui ek þvi aullu, er ritit er i laugum oc i bokum spamanna, oc trui ek upprisu dauðra manna, sva sem feðr varir truðu. Enn ek kom til þess i Jorsali at gaufga guð oc færa fornir oc at duga frændlini(!) minu i aulmosugæði. Enn þessir segi nu, ef þeir fundu neckuria hluti illzku at mer, nema þat er ek kallaða a þingi þeira oc saugðumz dæmdr vera of þat, er ek truþa upprisu dauðra manna.“ Felix iarll dvalði at dæma of mal þessi, oc sendi hann hofðingia aptr i Jerusalem. Enn hann bauð einum hundraðshaufðingia at varðveita Pal, sva at hann væri frials oc kæmiz þo eigi a braut, þviat hann hugði, at Pall mundi leysa sik undan með fe, oc kom iarllinn af þvi opt til mals við hann oc spurði hann margra hluta. Enn Pall talði avallt firir honum tru oc rettlæti oc gat eigi sva talt firir honum, at hann villdi tru retta taka, oc var Pall .ii. vetr i varðveizlu hans.

Fra Pal postula.

(18). Enn eptir .ij. vetr gerðiz iarllaskipti, þviat þat voru

[1] *Her mgl. 3 Blade; jvf. Páls Saga I ovenfor S.* 226^{26}*-*231^{1}.

laug, at ymsir væri iarllar, þeir er iafnkomnir voru til velldis. Enn Felix let binda Pal, aðr hann færi braut, oc let hann þat eptir Gyðingum. Enn sa het Festus, er þa tok við iarlldomi i Cesarea, oc for hann til Jorsala þrimr nottum siðarr. Oc komo þegar til hans Gyðingar oc rægðu Pal oc baðu iarllinn, at hann leti leiða Pal i Jorsali oc byggvir(!) við þvi at lata vega hann, aðr hann kvæmi til borgarinnar. Enn Festus sagði, at Pall væri i varðhalldi i Cesarea, oc bað hann þa menn fara með ser þangat, er sakir ætti við Pal. Enn er Festus iarll hafði verit viku i Jorsalaborg, þa for hann i Cesaream oc fiolði Gyðinga með honum. Enn annan dag sat hann a domstoli, oc let hann þa þangat leiða Pal. Þa baru Gyðingar margar storsakar a hendr honum oc gatu onga sauk sannaða. En Pall sannaði þat, at hann hafði hvarki gert i gegn guðs laugum ne manna. Enn Festus villdi sva gera, at hellzt likaði Gyðingum, oc mællti við Pal: „Villtu at við farim i Jorsali oc dæmim þar of þessi mal?“ Pall svaraði: „Fyrir domstoli keisara byriar mer at standa, oc skal ec þar dæmðr vera, ef ek verð. Ecki gerða ek Gyðingum til meins, sem þu veizt eigi ogiorr enn ek. Enn ef ek gerða nacqvat þat, er bana se vert, þa forðumz ek eigi banann. Enn ef (ek) gerða ecki þat, er þessir segia, er mik rægia, þa er rett, at ek na laugum at keisara domi, ef Jorsalamenn bioða mer olaug.“ Festus iarll svaraði: „Allz þu kvaddir keisara til þins mals, þa skalltu þvi na at fara þangat.“

Fra Pali . . . .

(19). Enn er þaðan liðu nocqurir dagar, þa kom konungr i Cesaream, sa er Agrippa het, þviat hann atti erindi við iarll. Enn er hann dvalðiz þar marga daga, þa sagði iarll konungi fra Pali oc mællti: „Þenna mann let Felix i baundum vera, þa er ek kom hingat.“ Siþan sagði iarll konunginum, hversu Gyðingar villdu raða fiǫrraðum of Pal, oc sva at þeir þrættu of Jesum nockurn, þann er Gyðingar saugðu dauðan, enn Pall qvað hann lifa. Enn ek kunna eigi dæma of þat, oc bauð ek at dæmt mundi of þat i Jerusalem. Enn hann lezt vilia hafa dom keisara, oc ætla ek nu bratt at senda hann þangat.“ Agrippa konungr svaraði: „Sia villda ek þann mann oc heyra orð hans.“ Þa let Festus iarll leiða Pal þangat annan dag eptir oc heimti þangat ena æztu borgarmenn oc mællti siðan: „Se þu, Agrippa konungr, oc allir þer, er nu eruð hia staddir, þenna mann, er allir Jorsala-

menn rægia oc kveða honum eigi lift vera. Enn ek finn onga sauk at honum. Af þvi ætla ek at senda hann til keisara, sem hann beiddi sialfr. Enn ek veit eigi, hvat ek skal keisaranum segia fra honum, af þvi tali þer við hann, oc megi hann sialfr segia fra ser, þat er ek mega rita oc senda keisaranum, þviat ovislikt er at senda bundinn mann oc skyra eigi saukina."

(20). Þa mællti Agrippa konungr við Pal: „Lofat er þer nu at svara firir þik." Þa tok Pall at svara oc syna þeim skynsemi firir sik oc mællti: „Ef ek nai at svara firir mik i dag, þa munu mer vel ganga mal við þik, konungr, of alla hluti, þa er ek em rægðr af Gyðingum, allra hellzt af þvi at þu veizt laug þeira oc siðu. Allir Gyðingar vissu(!) uppruni mina, ef þeir villdi þat satt lata, þviat ec hellt allra fastazt laugum þeira, oc em ek enn staðfastr i þeiri van, er guð het feðrum varum oc allt lið vart truir, oc ek veit, at fram mun koma, þviat ver truum allir, at guð lifgar dauða. Enn firir þa tru oc van em ek nu rægðr af Gyðingum." Siþan sagði Pall konunginum allan atburð farar sinnar i Damasko, oc sva, hve guð vitraðiz honum oc bauð, at hann skylldi bera nafn hans fram i Jerusalem enn kenna siðan heiðnum þioðum. „Enn firir þessar sakar, konungr, qvað Pall, at ek gerða sem guð bauð mer, þa toku Gyðingar mik i musteri oc villdu bana mer. Enn guðs kraptr hlifði mer allt til þessa dags, þviat ek boða ecki annat Gyðingum oc heiðnum þioðum, enn þat er spamenn sogðu at verða mundi, þat er pils Cristz oc upprisa dauðra manna, oc hygg ek þat, at þu, konungr, truir þvi er spamenn segia." Agrippa svaraði: „Leitar þu þess i slikum malum, at ek skyla kristinn verða?" Pall mællti: „Slikrar tru, sem ek hefi, æski ek eigi at eins þer, konungr, helldr oc aullum þeim, er þessi orð heyra i dag." Þa baru þeir konungr oc iarll rað sin saman oc raðunautar þeira, oc syndizt aullum Pall vera saklaus enn eigi dauða verðr. Þa mællti Agrippa konungr við iarll: „Nu mætti sia maðr vera lauss, ef hann hefði eigi sialfr nefndan keisara til at dæma of sik."

(21.) Þa var Pall með auðrum bandingium selldr hundraðshofðingia einum, þeim er Julius het, enn hann atti faur til Romaborgar. Þa ste Pall þar a skip með þessum maunnum, oc snero þeir a leið faur sinni. Enn þeir foru með Asialandi, unz þeir komu i ey þa er Kreta heitir. Enn þa gerði andviðri a mot þeim, oc lagu þeir lengi við eyna oc biðu byriar. Enn þa var eigi langt til vetrar, oc mællti Pall við forunauta sina: „Þat se

ek, bræðr, at iér munut fa skaða bæði farms oc skips, oc er þo mikil ván mannhaska, ef ver faurum fra eyio þessi i haust siðan.“ Enn Julius truði helldr þeim er firir skipi reðu, enn þvi er Pall sagði, oc ætlaði at fara til Fenneyiar, ef byri gæfi, oc vera þar of vetrinn. Enn siðan kom sunnanvindr, oc vætti Julius byriar oc bað siðan taka til segls. Enn þegar er þeir komo skamt fra landi, þa laust a mot þeim utnyrðingi steinoðum, sva at þeir urðu þegar at leggia skipit i rett. Enn er siar tok at stæraz oc veðr tok at vaxa, þa urðu þeir at kasta farminum. Enn hrið su hellzt allar tvær vikur, sva at engi himintungl sa. Þa mædduz þeir af kulda oc af hungri, sva at flestir orvilnuðu ser lifs oc heilsu. Þa stoð Pall upp a meðal þeira oc mællti: „Þat hefði byriat, bræðr, at ier færit eigi braut or Kreta, sem ek bað, oc mundo þer þa eigi hafa beðit þenna skaða. Enn nu skulu ver við þat huggaz, at ver munum allir lifandi til landz komaz oc [at] brotnu skipi, þviat engill guðs, þess er ek þióna, kom i nott til min oc mællti: Hræz eigi þu, Pall, þviat þu munt komaz til Romaborgar, oc veitir guð þer lif oc aullum skipverium þinum. Nu kostit, bræðr, oc verit hraustir, þviat guð mun efna heit sitt við oss, oc munum ver bratt til landz komaz.“ Enn litlu siðarr þa gatu menn at sia land firir stafn fram. Enn er þeir nalguðuz land[it], þa kaustuðu þeir atkerum oc biðu sva dags. Enn er dagr kom, þa mællti Pall: „Lengi haufum ver verit i vasi miklu, af þvi taukum ver nu til fæzslu oc hressum oss.“ Þeir gerðu sva. Enn er þeir voru mettir, þa kǫstuðu þeir farmi utan borðs oc lettu sva skipit. Siðan heimtu þeir upp atkeri oc drogu upp segl oc sigldu at landinu sem raðast. Enn er skipit kendi grunz, þa leysti þat i sundr undir þeim at skutstafni. Þa syndu sumir til landz, enn sumir fylgðu skipviðum, oc komo allir lifandi til lanz. Enn þa kendo þeir, at þeir voru komnir til eyiar þeirar er Militene heitir. Þeir kyndu elld mikinn, er þeir komo a land, oc vermðu sik, þviat frost var mikit. Enn er Pall samnaði trosum til ellz, þa hraukðiz hauggormr at hendi honum. Enn er lanzmenn sa orminn hanga a hendi hans, þa mællto þeir með ser: „Sia er morðingi, er veðr hriota við honum a sæ enn dyr granda honum a landi.“ Þa hristi Pall orminn af hendi ser i elldinn ofan, oc sakaði ecki haundina. Lyðrinn stoð oc sa a hann, oc hugði, at þa oc þa mundi hann dauðr niðr falla. Enn er þeir sa, at hann sakaði ecki, þa hugðu þeir, at hann væri guð. Enn hofðingi eyiar þeirar het Publius, sa atti þar bu a land upp, hann

tok við Pali oc aullum lagsmonnum hans, oc voru þeir þar þria daga. Enn faðir Publius hafði lengi riðusiukr verit. Enn Pall kom til hans oc bað firir honum, oc reis hann þegar heill upp. Enn er sia iartein spurðiz, þa færðu eyiarskeggiar þangat alla menn sina, ok toko þeir heilsu þegar. Allir eyiarskeggiar vegsaumuðu Pal oc faurunauta hans, oc fengu þeir aullum skipverium þa reiðu, sem þeir þurftu at hafa til brautfarar, oc voro þeir þar allz .iii. manuðr. Eptir þat stigu þeir a skip, oc gaf þeim vel leiði, unz þeir qvomo til Romaborgar.

(22.) Enn er kristnir menn spurðu, at Pall kom til borgarinnar, þa runnu þeir a mot honum langa leið oc gretu firir fagnaði. Enn er Pall sa lið þeira, þa gerði hann guði þackir með trausti. Enn er hann var kominn til Romaborgar, þa var honum lofat, at hann væri hvarki byrgðr ne bundinn, oc var hann undir varðhalldi rikissmanz eins. Enn eptir þria daga heimpti Pall til sin nockura Gyðinga oc mællti við þa: „Ek em selldr i hendr Romaborgarmaunnum bundinn or Jorsaulum, þar er ek hefi ecki giort i gegn lyð yðrum ne laugum feðra yðvarra. Enn er rikissmenn þottuz vist vita, at ek var saklauss enn eigi dauða verðr, þa villdu þeir mik lata undan ganga. Enn er Gyðingar mællto i mot þvi, þa varð ek skylldr at beiða þess, at ek næða yðrum fundi, oc hafa þat er keisari villdi dæma." Gyðingar svoruðu: „Engi hefir hingat komit af Gyðingalandi at rægia þic við oss ne segia illa hluti fra þer, af þvi vilium ver heyra af þer sialfum, hveria skilning þu hafir, þviat villa su ferr of yðra sveit, er aull þioð mælir i gegn." Annan dag komo Gyðingar margir at heyra orð Pals, oc taldi hann firir þeim allt til aptans oc minti þa a laug Moyses oc orð spamanna oc kendi þeim tru Jesus Cristz. Þa truðu sumir orðum hans, enn sumir eigi, oc giorðiz þræta mikil a milli. Þa mællti Pall: „Nu kemr þat fram, er heilagr andi mællti forðum fyr Ysaiam spamann við feðr vara: Eyrum munu þer heyra, oc skilia eigi, augum munu þer sia þrifgiof guðs, oc þeckiazt eigi. Blint er hiarta lyðs þessa, oc byrgðu þeir augu sin oc eyru, at eigi sæi þeir ne heyrðu(!), oc villdu þeir eigi snuaz til min, at ek byrga þeim, qvað drottinn. Enn þat skulu þer vita, at sia þrifgiof er send heiðnum maunnum, oc munu þeir þeckiaz." Gyðingar hurfu brot fra Pali, er þeir heyrðu þetta. Enn Pall kendi kenningar .ii. vetr i Romaborg, sva at engi bannaði honum, oc feck hann leyfi af keisara, at hann færi i friði, hvert er hann

villdi, oc ox dag fra degi faugnuðr kristnum maunnum af kenningum Pals postula.

Fra Pali postula.

Enn er Pall postuli hafð(i) .ii. vetr verit i Romaborg, þa reðz hann a brot oc for of vestrlaund, þar er heitir Affrika, enn þaðan norðr a Frakland. I þeiri faur var hann .ix. vetr oc kendi heiðnum monnum tru retta oc kristnaði sva margan lyð, at engi maðr ma telia. Hann kom nær a hvert þioðland oc sneri otalligum lyð til guðs, hvar sem hann kom. Enn engi fær talið allar iarteinir hans, þviat hann miskunnaði sva hverium, sem hellzt beiddi þurpt til, oc braut þar hellz bag við avallt, er oðrum þotti torvelligast, oc setti hann grundvoll þeirar cristni, er aðrir varðveittu, þa er hann for fra, oc minntiz hann lærisveina i helgum bænum, þviat hann reit .xiiii. pistola oc sendi serhvern til ymisa borga. I þeim pistolum eru sva miklar kenningar, at þær eru eigi ohelgari enn guðspioll, þviat engi heilagra manna hefir framarr haft gipt heilags anda enn Pall. Þat guðspiall, er Lukas hefir gert, hefir Pall firir sagt, oc er þat einna mest gert of stormerki drottins vars Jesus Kristz.

Þa er Pall postuli var farinn af Griklandi, þa fra hann þat, at villumenn nokkurir voru komnir til Korinthsborgar, þeir er onyta villdu kenningar Pals oc buðu maunnum at hallda skurðarskirn oc sva fleira af hinum fornum laugum, þeim er Pall bannaði at hallda likamliga. Þeir foru með drambi oc riðu vegliga oc voru fatpruðir oc vel fiaðir. Þeir kuguðu lærisveina Pals oc buðu þeim ofriki, at þeir hafnaði kenningum Pals enn tryði þeira orðum, oc qvaðu þeir litil mið at Pali oc kenningum hans, oc qvoðu hann eigi vera Cristz lærisvein oc hallda eigi laug Moyses, kǫlluðu hann ongra metorða verðan, þviat hann var felauss oc vann til matar ser sem vesalingar, oc geck hvert er hann skylldi fara, oc hafði ofrið nær af allri þioðu. Enn mal þeira tælldu borgarmenn oc skrau(t)leikr klæðnaðar þeira, þviat þess verðr morgum giarnt at meirr virða menn at fatabuningi enn at tru, oc hlyddu margir kenningum þeira. Enn er Pall fra þetta, þa sendi hann þeim pistola sinn oc rit, þann er sva mællti.

Capitulum.

Pall þræll Jesus Cristz, er kallaðr er postuli, sendir qveðiu Corinthismaunnum. Guði minum þacka ek þat, er ier eruð vel at yðr gervir* . . . .

* *Her mgl. nogle Blade.*

. . . . [1]gaf guð yðr himnabrauð at fætzlu en vatn or steini. Enn eptir þessa hluti alla gerðu þer yðr skurðgoð oc blotuðut þau. Enn ver sam engi takn þessi oc truðum þo a guð, þann er iér fyrirletuð oc truðut eigi.“ Enn er Gyðingar oc kristnir menn þrættu a þessa lund, þa tok Pall til mals: „Eigi skulu þer hafa þrætur yðvar a milli, helldr skulu þer a þat lita, at guð efndi heit sitt, þat er hann het feðr varum Abraham, oc svarði þess, at i hans kyni mundi allar þioðir arf taka oc þrifaz, oc virðir guð eigi mennina at kyni helldr at laugum oc tru. Oc þeir er i gegn laugum misgera, þeir skulu at laugum fyrirdæmaz, enn þeir er fyrir utan laug misgera, munu fyrir utan laug fyrirfaraz, þviat su hyggiandi er monnum gefin, at þeir megu skilia, hvat a milli er goðs oc illz, at þeir eigniz eilifa sælu, er gott gera, fyrir goð verk, enn þeir hepti illa hluti sina oc refsi.“ Enn er Pall hafði þetta mællt, þa stauðvaðiz þræta hvarratveggio. Þa toko hau(f)ðingiar Gyðinga oc avituðu Petrum of þat, er hann fyrbauð laugþing þeira[2].

Petrus svaraði þeim: „Hlyði þer þvi, bræðr, er heilagr andi vitraði feðr varum Davið, at fra honum mundi sa koma, er hann mundi setia yfir sess hans. Við þann mællti faðir varr af himni: Sonr minn ertu, i dag gat ek þik. Þann inn sama krossfestu Gyðingar af aufund. Enn hann tok a sik þa hluti alla, er fylldiz i pisl hans, til þess at hann fylldi lausn þa, er nauðsynlig var aullum heimi til hialpar. Oc sva sem Eva var gior ór rifi Adams, sva skapaðiz oc cristnin or siðu ens krossfesta Cristz oc varð sva faugr, at hon hafði engi hluta(!) flek a ser. Enn þessa gautu syndi guð sonum Iraels, at þeir se i tru Cristz oc cristni hans enn eigi i otru Gyðinga. Snuizt iér oc þa til guðs oc gangit inn i faugnuð Abrahams fauður yðvars, þviat guð fylldi þat, er hann het honum, sva sem spamaðrinn mællti: Drottinn sor oc mun eigi iðrazt, þu ert kennimaðr at eilifu. Cristr giorðiz kennimaðr a krossi, þa er hann veitti allri þioðu forn holldz sins oc bloðs.“ Enn er postular haufðu þetta mællt oc þessu glikt, þa tok tru Cristz mestr hluti lyðs þess, er heyrðu þessi orð. Enn þeir voru fair, er i gegn mælltu. Þa sa hofðingiar Gyðinga oc rikissmenn, at eyðaz mundu laug þeira af kenningum postulanna, oc rægðu þa við lyðinn, oc varð osætti af orðum þeira. Enn siðan rægðu þeir þa við Nero keisara, enn þeir toko at lofa Simon enn fiolkunga. A þeiri tið sneroz til tru otal þioðar fyrir kenningar Petrus. I þvi

1 *Jvf. ovenfor S. 184*[10]. 2 þerra *Cd.*

liði tok tru Libia cona Nero konungs oc aunnur Agrippina cona Agrippa borgargre(i)fa, oc skilduz þær við buendr sina heiðna Enn af kenningum Pals hurfu margir til tru fra riddarasyslu oc fra hirð konungs oc giorðuz cristnir oc hurfu eigi aptr siðan til riddarasyslunnar.

(24.) Simon magus fylldiz aufundar a mot Petro oc lastaði Petrum oc qvað hann vera kunngan miok, oc truðu Simoni þeir, er sa sionhverfingar hans, oc hugðu þat vera iarteinir hans. Hann gerði orm or eiri, þann er skreið, oc hunda or steini, þa er go, oc likneski or malmi, þau er hlogu oc hræ(r)ðuz. Enn hann sialfr syndiz fliuga i loptinu. Enn er(!) Petrus gaf syn blindum oc heilsu siukum oc rak diofla fra oðum oc græddi[1] allz kyns sottir með bænum sinum oc gaf lif dauðum. Hann bað menn sia við svikum Simonar oc allri villu hans Nu gerðiz sva, at allir raðvandir menn oc siðsamir fyrirlitu[2] Simon oc qvaðu hann vera enn mesta lygimann, enn Petrum guðs vin. Enn menn Simonar baru liugvitni með honum oc qvaðu Petrum vera fiolkungan, þar er þeir voru siolkunnigir(!). Þa sendi Nero konungr orð, at Simon magus skylldi koma til fundar við hann. Enn er hann kom oc stoð fyrir honum, þa tok hann at skipta likium a ser oc asionum sinum, sva at hann syndiz stundum ungr enn stundum gamall, oc hafði ymsa manna alit eða kyqvenda, oc ætlaði konungr, at hann væri guðs sonr. Þa mællti Simon við konung: ,,Hlyð þu mer, goðr konungr, þviat ek em guðs sonr ofan stiginn af himni. Allt hingat til hefi ek setit Petro þat, er hann segiz postuli vera, enn nu er mer tvefaulld meingiorð, þviat Pall gerir ok mer mein oc gengr i lið með Petro oc kennir it sama sem hann. Enn þat skalltu vita, at riki þitt mun eigi standa mega, nema þu raðir þeim bana.“ Þa varð Nero ahyggiofullr oc bað giora eptir postulum oc leiða þangat.

(25). Enn er (þeir) komo þar, þa mællti Simon: „Þessir eru lærisveinar Jesus nazarenus oc overðir at heita Gyðingar, þott þeir se or þeira kyni.“ Nero spurði Simon: „Hverr er Jesus nazarenus.“ Simon svaraði: „Borg heitir Nazareth a Gyðingalandi, enn or þeiri borg var lærifaðir þeira.“ Nero mællti: „Ef guð leiðrettir oc elskar alla menn, firir hvi hatar þu þessa menn, ef þu ert guð?“ Simon svaraði: „Þeir tælldu allt Gyðinga folk, at eigi tryði þeir mer.“ Petrus mællti við Simon: „Þo at þu tælir marga, þa muntu eigi mik sviqa(!), þviat firir mik kallaði guð

1 graddi *Cd* 2 fyrirliti *Cd.*

fra villu þa, er þu hafðir aðr svikit. Enn ef þu hefir reynt fyrr, at þu matt eigi vega sigr a mer, þa undrumz ek, hvi þu þorir at hrósa þer firir konungi oc ætlar, at þu munir stiga yfir lærisveina Cristz.“ Nero spurði, hvat Cristr væri. Petrus svaraði: „Cristr er sonr guðs, sa er Simon þickiz vera. Enn ef þu vill vita þa hluti, er of Krist gerðuz a Gyðingalandi, þa lattu taka bref, þat er Pilatus sendi Claudio keisara, oc mattu þa vita et sama(!).“ Þa let Nero leita at brefinu oc let upp lesa. Enn þetta var a brefinu.

Pilatus iarll sendir qveðiu Klaudio keisara. Fyrir skaummu reyndum ver, at Gyðingar matu sik mikils oc kyn sitt af aufund sinni oc metnaði, þviat guð þeira af himni het feðrum þeira, at hann mundi senda son sinn, þann er vera mundi konungr þeira, oc var þeim þvi heitit, at hann mundi fra meyio beraz. Enn er hann kom, oc þeir sa hann gefa syn blindum enn heyrn daufum, enn gaungu haulltum oc heilsu likðram, reka diofla fra oðum maunnum oc ganga þurrum fotum um sia, oc stoðva vinda oc hriðir, oc gefa lif dauðum, oc gera margar aðrar iarteinir, sva at mestr hlutr Gyðingalyðs kallaði hann son guðs, þa fyllduz haufðingiar kennimanna aufundar a mot honum oc toku hann oc selldu mér, oc saugðu hann fiolkungan oc gagnstaðligan laugum sinum. Enn ek truða lygi þeira, oc let ek beria hann, oc dæmða ek hann til bana. Enn þeir krosfestu hann oc grofu oc settu varðhalldzmenn yfir leiði hans. Enn hann reis upp af dauða a enum þriðia degi. Enn sva mikla illzko haufðo Gyðingar, at þeir gafo fe varðhallzmonnum, til þess at þeir skylldu þat segia, at lærisveinar hans tæki likama hans a braut. Enn þott þeir tæki við feno, þa mattu þeir eigi leyna, oc saugðu þeir, at þeir hefði hann set upp risa, oc þeir hefði tekit fe til launar oc lygi. Enn ek reit þetta til þess, at engi skylldi trua lygi oc utru Gyðinga, þo at þeir segði allt a annan veg enn væri, þviat þeir hrædduz eigi at vega guðs son, oc baro bækr þeira sialfra aull vitni með honum, at hann væri guðs son oc sendr til lausnar heiminum.

(26). Enn er rit þetta var lesit, þa spurði konungrinn Petrum, ef þat væri sva se(m þa)r var sagt. Enn hann svaraði: „Eigi lyg ek at þer, at sva er vist. Enn Simon sia hefir með ser dioful oc fylliz lygi oc flærðar oc lætzt þar guð vera, er hann (er) maðr oc þo illr. Enn Cristr kom til þess at hialpa aullum maunnum, sa er bæði guð oc maðr. Enn ef guðdomr er með þessum Simoni, þa segi hann, hvat ek hygg eða hvat ek ætla at gera, þvi at guð veit allar

hugrenningar manna, oc alla hluti veit hann fyrir aðr enn verði. Enn til þess at Simon þori eigi at liuga, hvat ec hygg, þa mun ek segia i eyra konungi þa hugrenning.“ „Gack þu hingat, qvað konungr, oc seg mer, hvat þu hugsar.“ Petrus geck til konungs oc mællti i eyra honum hlyott(!): „Biottu, at hingat se sendr brauðhleifr leyniliga.“ Sva let konungr gera. Enn Petrus tok við hleifnum. Þa blezaði Petrus hle(i)finn oc braut saman leyniliga oc stack i ermarkios ser. Enn er þetta var gert, þa mællti Petrus: „Segi Simon nu, hvat ek hugsaða, eða hvat ec mælta, eða hvat ek gerða, til þess at ver vitim, at hann er sa er veit hugrenningar manna.“ Þa mællti konungrinn Nero: „Veit ek, at Simon veit þetta, ef hann vill, þar er ek sa hann reisa mann af dauða oc (gera allt þat er ec) bað hann.“ Petrus svaraði: „Ecki sa ek hann slict gera.“ Nero mælti: „Ec sa hann slikt gera, oc ec sa, at hann bauð englum at koma til sin af himni, oc qvomo þeir.“ Petrus svaraði: „Ef hann gerði þat er meira var, þa er honum auðvellt at gera þat er minna er.“ Nero mællti: „Svara verðr þu nu nocquru, Simon, fyrir þic. Eigi skil ek, hvarir sannara segia.“ Simon mælti: „Segi Petrus, hvat ek hygg, oc se iafnmæli með ockr.“ Petrus svaraði: „Eigi segiumz ek guð vera sem þu. Enn þo mun ek syna, at ek veit, hvat þu hyggr, ef þu giorir þat, er þu hyggr nu.“ Simon mællti: „Þat skalltu vita, konungr, at engi veit hugrenningar manna nema guð einn. Enn Petrus lygr, er hann lætz þat vita, er hann veit eigi.“ Petrus mællti: „Ef þu læzt vera sonr guðs, Simon, þa verðr þu skylldr at segia, hvat ek hygg eða hvat ec giorða, þviat þu segir guð vita hugrenningar manna, sem satt er.“ Þa reiddiz Simon, er hann matti eigi segia hugrenning Petrus, oc mælti sva: „Fari fram hundar miklir oc svelgi Petrus i augliti konungs.“ Þa synduz þar miklir hundar, oc gerðu faur at Petro. Enn Petrus retti hendr sinar a mot þeim oc syndi þeim b(r)auð þat, er hann hafði blezat, oc hurf(u) hundarnir þegar, er þeir sa brauðit. Þa mællti Petrus við Nero: „Nu sattu, at ec synda þer i verki helldr enn i orði, at ek vissa, hvat Simon hugsaði, oc nu syndi hann þer engla sina, at þeir eru hundligir enn eigi guðligir.“ Nero mællti þa við Simon: „Yfir eru við nu stignir, Simon.“ Hann svaraði: „Opt hefir Petrus gert slict a Gyðingalandi a mot mer, qvað Simon. Enn ec mun nu syna, at ec em guð, þviat nu skalltu lata hauggva mic i myrqum stað, oc lata mik þar liggia sem ec (em) hauggvinn. Nu ef ec ris upp a þriðia degi af dauða, þa mattu vita, at (ec) em guðs sonr.“

Þa bauð konungr, at (sva) skylldi vera. Enn Simon gerði sva i gaulldrum sinum, at þar var hrutr hauggvinn, er þeim þotti sem Simon væri. Enn þar var myrkt, er hauggva skylldi. Siþan hafði sa forvitni við, er hauggvit hafði Simon, oc bar hofuðit til lioss, oc sa at hrutz haufuð var. Enn sa þorði eigi at segia konungi, at eigi yrði hann sakaðr of forvitni sina. Siðan kom Simon oc tok a braut hræ hruzsins. Enn a enum þriðia degi geck Simon or fylskni, oc syndiz hann þa Nero oc mællti við hann: „Lattu þerra blođ mitt af iorðu, þar er ec var hauggvinn, oc em ec nu upprisinn af dauða, sem ec het.“ Enn er þeir qvomo, þa mællti Simon við konung: „Lattu gera mer staupul havan or triam, oc (mun) ek stiga i staupulinn oc kalla þangat engla mina oc bioða, at þeir hefi mik upp a himna til fauður mins, sva at allir megi þat sia. Enn ef þessir megu eigi slikt gera, þa mattu reyna, at þeir eru lygimenn.“ Nero mællti við Petrum: „Heyrðir þu nu, hvat Simon sagði, at hann qvazt syna mundu, hvern crapt hann hafði.“ Petrus svaraði: „Bratt muntu nu skilia, at hann er fullr af diofli.“ Nero mællti: „A morgin skal reyna yðr alla.“

(27). Þa sneriz Nero til Pals postula oc villdi, at hann svaraði nockuru firir sic, oc mællti við hann: „Hvi mælir þu ecki, Pall? eða hverr er þinn lærifaðir, eða hvilik er þin kenning, su er þu kennir i borgum? Ecki ætla ek þic vera mælskumann, oc engi þrekvirki ætla ek þic vinna mega.“ Pall svaraði: „Hyggr þu þat, konungr, at ec muna orðum deila við otruan mann, þann er aund sina lætr fara til dauða, oc mun nu bratt fram koma glautun hans, þviat hann lygr, er hann segiz þat vera, er hann er eigi, oc tælir hann alla m(eð) f)iolkyngi sinni. Enn ef þu vill tæia honum eða hlyða orðum hans, þa muntu glata aundu þinni oc riki þinu, þviat hann er inn vesti maðr, sva sem þeir Jamnes oc Mambres fiolkungir menn a Egiptalandi leiddu i villu Farao konung oc her hans, unz þeir sucku niðr i hafinu rauða. Sva tælir sia maðr ovisa menn með vælum diofuls fauður sins oc gerir mart illt fyrir fiolkyngi sina, oc svikr hann heimska oc giorir mikla mæðing velldis þins. Enn ek bið helgan anda með tarum hiarta mins, at sem skiotaz skyli synt verða, hversu mikla diufuls(!) villu sia maðr byðr, þviat þa er hann ætlar upp at hefiaz til himna, þa mun hann niðr sǫckva i enn neðsta hlut helvitis, þar er gratr oc gnistan tanna. Enn ef þu spyrr at kenningu lærifauður mins, þa mega þeir einir við henni taka, er honum vilia þiona með tru oc hreino hiarta. Enn ek kenda þat hverium, er til friðar er oc

astar, oc for ek með friðarboðorð allt i Jerusalem. Talda ec þat firir feðrum, at þeir kendi þat sonum sinum, at unna guði; talda ec þat firir sonum, at þeir væri hlyðnir feðrum sinum oc mæðrum oc aullum þrifsamligum aminningum. Talda ec þat firir aullum, at hverr elskaði annan. Talda ec þat firir rikissmaunnum oc auðkyfingum, at þeir drambaði eigi i guðs miskunn. Talda ek þat firir valuðum, at þeir fagnaði valaði sinu oc þackaði guði; enn þeir er ser hefði atvinnu, yndi þvi, er þeir ætti, oc girndizt enskiss framarr. Talda ek þat firir fiareigundum oc farmaunnum eða kaupmaunnum, at þeir gylldi skatta eða landaura oc allar laugskulldir sinar. Talda ek þat firir manna konum, at þær ynni bondum sinum oc væri þeim hlyðnar. Talda ek þat firir bondum þeira, at þeir ynni konum sinum oc væri sva grandvarir við aðrar konur, sem þeir villdi sinar konur grandvarar við aðra menn, þviat þat er karlmanni* . . . .

. . . .

ði koronu a haufði oc tok at fliuga i lopt upp. Þa mællti Nero við Petrum: „Simon er sannsaugull, enn it Pall erut lygimenn.“ Petrus mællti: „Nu muntu bratt viss verða, at við erum sannir Cristz lærisveinar, enn Simon er villumaðr.“ „Oc þorir þu enn, qvað Nero, at mæla i gegn honum, oc ser þu hann nu til himna fara.“ Þa leit Petrus til Pals oc mællti: „Pall broðir, hef upp augu þin oc sia.“ Enn er Pall sa Simon fliuga, þa felldi hann tár oc mællti: „Hvat dvelr þu nu, Petrus, gerðu þat, er þu tokt upp, þviat drottinn Jesus Cristr kallar ockr.“ Þa brosti Nero oc mælti: „Nu sia þessir, at þeir eru yfirstignir oc munu ganga af vitinu.“ Petrus svaraði: „Nu skalltu reyna, at vit vitum vel.“ Pall mællti við Petrum i annat sinn: „Giorðu nu þat, er þu hefir raðit.“ Þa leit Petrus eptir Simoni oc mællti: „Ér fianda ærir, er berit hann upp i lopt til at sauckva(!) hiortum otrura manna, yðr særi ek fyr guð skapara allra hluta oc fyr Jesum Crist son hans drottin varn, er a þrið(i)a degi reis upp af dauða oc ste upp til himna oc sitr nu a himnum uppi oc mun þaðan koma at dæma of lifendr oc of dauða, i hans nafni særi ek yðr, at iér latið hann lausan nu þegar oc berit Simon eigi lengra.“ Þa letu fiandr Simon lausan, þeir er aðr baro hann, oc fell hann niðr a stræti, þar er heitir Sacra via, a fiorusteina, oc slitnaði hann i sundr i fiora hluti. Enn þeir steinar standa enn til sigrmarks postulonum allt til þessa dags. Þa let Nero taka þa Petrum oc

* *Her mgl. et Par Blade; jvf. ovenfor S. 191⁷-195².*

Paulum oc setia þa i baund, enn hann let taka hræ Simonar oc varðveita, oc vætti upprisu hans a þriðia degi. Petrus mællti við (Nero): „Nu mun hann eigi upp risa, fyrir þvi at nu er hann aðaliga dauðr oc fyrirdæmdr til eilifra qvala.“ Nero mællti: „Hverr lofaði þer at gora slikt?“ Petrus svaraði: „Þræta hans sialfs. Enn ef þu vill rett virða, þa er honum mikit veitt i þvi, er hann fyrirforz fyrr enn hann qvæmc fram sva mikilli guðlaustun.“ Nero mællti: „Þit giorðut hug minn ahyggiofullan, af þvi skal ek deyða yckr illum dauða.“ Þa let Nero setia Petrum i myrqvastofu oc varðveita. Enn Pall var leiddr til kornhlauðu einnar, oc skylldi hann þar vera varðve(it)tr.

Liflat Pals postula.

*Enn er Pall var kominn til kornnhussins, þa dreif þangat m(ik)ill fioldi borgarlyðs oc sva hirðmanna konungs at heyra kenningar Pals. Þangat kom oc byrli konungs, enn sa het Petroclus, oc villdi heyra kenningar Pals. Enn þa matti hann eigi komaz inn firir mannfiolða þeim, er þar var firir, þa ste Patroclus upp a husit oc settiz hia glugg einum. Enn þa er Pall hafði þar lengi talit, þa sofnaði Patroclus oc fell af husveggnum oc lamdiz þegar. Enn Pall vissi af gipt heilags anda, hvat orðit var uti, oc mællti: „Heyrit ier, bræðr, nu hefir andskoti fundit færi a at freista yðvar. Gangi þer út oc munu þer finna þion keisara fallit hafa af vegg oc andaðan, færi þer hann mer.“ Þa foro nocqurir menn at leita skyndiliga oc fundu inn unga mann dauðan oc færðo likit Paulo. Allir undruðuz þat, er Pall vissi þetta oc hafði engi sagt honum. Siþan mællti Pall við lyðinn: „Nu mun drottinn syna tru yðra. Nu er su tið, er guð mun sa eilifo saði a goða iorð, oc mun hann gera hundraðfalldan avoxt. Biðiu ver nu allir, at guð lifgi þenna inn unga dreng, til þess at hann lifi betr heðan fra en hingat til.“ Enn þa er allir baðu, þa mællti Pall: „Ris upp þu, Patroclus, oc seg, hvat guð hefir giort við þic.“ Þa reis Patroclus upp, sva sem hann vacnaði or svefni oc lofaði guð.

Enn er Patroclus hafði dauðr fundinn verit, þa var dauði hans sagðr Nero. Enn hann varð hryggr, er hann fra, oc setti annan mann til at byrla ser. Enn inn sama aptan, þa er dauði hans var sagðr, þa kom maðr at hugga konung, sa er sva mællti: „Ver eigi þu oglaðr, konungr, her er Patroclus uti firir durum oc lifir.“ Nero undraðiz, er hann heyrði þetta, oc bað Patroclum inn

* *Jvf. ovenfor Petrs Saga I S. 110 Cap. 124 og Páls Saga I S. 235 Cap. 23.*

ganga, er aðrir baðu þess. Enn þa er Nero sa engi dauðamerki a honum, þa spurði hann sva: „Hvart lifir þu, Patroclus?“ Hann svaraði: „Lifi ek vist.“ Nero mællti: „Hverr lifgaði þik.“ Patroclus svaraði: „Drottinn Jesus Cristr konungr eilifrar dyrðar oc allra verallda.“ Nero mællti: „Skal sa rikia of alldir oc raða firir aullum rikium heimsins.“ Patroclus svaraði: „At visu brytr hann aull þessa heims riki undir sic, oc þiona honum allir hlutir undir himni, þviat hann er konungr konunga oc drottinn drottna.“ Nero laust hann halshaug oc mællti: „Villtu eigi þeim konungi þiona þa?“ Patroclus svaraði glaðliga: „Vist vil ek honum þiona, þvi at hann reisti mic af dauða.“ Þa varð Nero viss, at margir vinir han(s) voru kristnir, oc bauð hann, at aullum skylldi hrinda i myrqvastofu.

Siðan bauð hann, at þangat skylldi leiða firir domstol hans alla cristna menn, þa er finnaz mætti. Enn þa er þetta var giort, þa ser Nero Pal i þvi liði, oc þottiz hann vita, at Pall var forraðsmaðr þess liðs, oc mællti Nero við hann: „Siþan þu komt i Romaborg, þa spandir þu riddara mina undan mer, oc telz þu þiona enum gaufgazta konungi, oc ertu nu bundinn af minu riki.“ Pall svaraði fullr heilags anda staðfastliga, sva at allir heyrðu, þeir er hia voro: „Eigi at eins hefi ec menn spanit or þinni hirð, konungr, helldr nær of allan heim hefi ek spanit menn til guðs tru, oc er mer þat boðit, at taka við aullum þeim, er þiona vilia eilifum konungi minum, oc mundir þu þess alldregi iðraz, konungr, ef þu tryðir a hann, þviat þer megu ecki stoða auðæfi ne metorð, nema þu þionir honum, þviat þa er kemr sialfr domandinn at dæma of lifendr oc of dauða, þa mun hann eyða allt riki þessa heims, enn gera sæla sina riddara.“ Þa reiddiz Nero oc mællti við greifa sina tva Longinus oc Megistus oc hundraðshaufðingia þann er Acestus het: „Leiði þer þenna afskiranda(!) mann ut or borginni oc hauggvit af honum hofuð.“ Pall svaraði: „Skamma stund mun ek haugvinn vera, enn ek mun avallt lifa með guði konungi minum eilifum, drottni minum Jesu Cristo, þeim er koma mun at dæma kyqva oc dauða oc allan heim með elldz ablasningu.“ Nero mællti: „Hauggvi hann sem skiotaz, at hann viti, at ec em sa, er raða skal lifi hans.“ Pall svaraði: „Til þess at þu vitir, at lif oc dauði þionar drottni minum, þa mun ec synaz þer eptir andlat mitt lifandi, oc mattu þa vita þic yfirstiginn.“

Enn siðan var Pall leiddr til piningar. Þa mællto þeir Megistus oc Acestus oc Longinus við postulann: „Segðu oss, hvar

konungr þinn er, eða hvat gott veitir hann yðr kristnum maunnum at aumbun þeirar astar, er ier vilit helldr deyia herfiligum dauða firir hans nafni, helldr enn niota þessa heims fagnaða, þviat oss syniz þat villa mikil at elska dauða oc qvalar enn fyrirlita lifit.“ Pall svaraði: „Heyri þer, hygnir menn oc auflgir i goðu viti! fyrirlati þer myrkr villunnar oc okænsku, þa er daukvir vegsamliga skilning yðra, sva at iér siait eigi it sanna, helldr snui þer hugskotzaugum yðrum til sanz lioss oc eilifs, at fyrst kunni þer deili a sialfum yðr, enn siðan megi þer með fagnaði kunna þenna konung. Vær þionum eigi iarðligum konungi, sem ier ætlit, helldr guði lifanda konungi himins oc allra verallda, sa kemr at dæma fyrir elld of aull rangindi, þau er verða i þessum heimi. Þa verðr hverr sæll, er a hann hefir truat, oc hefir sa eilift lif oc sælu. Enn sa er orækir langt tóm oc vill eigi til hans snuaz, sa veit ecki ser vesalla oc fyrirferstz(!) æ oc æ. Enn til þess ste guð niðr til iarðar af himni, sa er skapat hefir himin oc iorð, oc giorðiz fyrir þvi maðr, sa er manninn skapaði, at maðrinn skylldi snuaz fra villu oc illzku sinni oc fyrirlata skurðgoð dumb oc dauf oc onyt, enn gaufga þann er allt hefir skapat. Þann gaufga aull himnesk velldi, oc oll engla fylki þiona honum. Enn ef sva verðr gert, þa veitir guð þeim sitt fulting oc samlag engla sinna oc allra heilagra. Enn af þvi at guð er andligr, þvi skal aund manzins hann gaufga, oc veitir hann aundinni eilifa sælo með heilagra manna aundum. Enn sa er eigi vill trua a guð, sa skal selldr illgiornum diofli i qvalar oc brenna i eilifum elldi.“ Enn þa er Pall hafði þetta mællt oc mart annat þvi lict, þa mællto allir, þeir er heyrðu þessa taulo: „Þu synir eilift lif oc kennir eilifan sannleik ok heilsu miskunnar, at ver leysimzt or synda snaurum, oc megum forðaz þann elld, er þenna heim skal brenna oc allir ranglatir skulu i kveliaz.“ Þa mællti Pall: „Ér bræðr, er guð hefir vitiat til yðvarra hiart(n)a, standi þer hraustliga i tru, þviat enn eru eptir guð(s) þionar þeir, er yðr munu skira, oc munu þer hialpaz i elsku drottins, ef ier eruð staðfastir i henni.“ Þa mællto þeir Longinus oc Megistus oc Acestus: „Biðium ver þic, at þu merkir oss til riddara ens eilifa konungs, at ver forðimz okominn elld oc auðlimzt eilift riki. Enn ver munum lofa þer, at þu farir þangat, sem þu vill, oc munu ver fylgia þer oc skiliaz eigi við þic.“ Pall svaraði: „Eigi em ek flottamaðr, helldr hraustr riddari mins konungs. Ef ec vissa eigi vist, at ek skyllda fyrir þenna dauða koma til lifs oc dyrðar, þa munda ek eigi at eins

gera þat, er iér biðit nu, helldr munda ek biðia yðr, at iér leyfðit þat." Enn þa er þeir mællto þetta með ser, þa sendi Nero tva riddara Parthenus oc Ferita, at þeir skylldi vita, ef Pall væri hauggvinn. Enn er Pall sa þa, þa kallaði hann: „Trui þer, sveinar, a guð lifanda, þann er mik oc alla lifgar af andar dauða." Þeir svoruðu: „Við verðum fyrst at segia konungi fra bana þinum. Enn þu far til þess staðar, er þic skal hauggva, oc bíð þu ockar þaðan, oc bið þu firir ockr." Pall svaraði: „Yckr er meiri þaurf dvalar dauða mins, enn mer er, ef it vilit trua, þviat firir þenna dauða skal ek fara til lifs eilifs."

[1] Siþan var Pall le(i)ddr or borginni ut. Enn er hann kom til borgarhliðs, þa fann hann þar gaufga husfreyio, þa er Plautilla het, oc mællti Pall við hana: „Le þu mer haufuducs þins at binda firir augu mer, er mik skal hauggva. Enn ec mun sialfr færa þer, er ec hefi hafðan." Plautilla selldi honum dukinn. Enn ridarar heimskuðu hana, er hon leði duksins, oc qvaðu hana ecki mundu hafa goðs klæðis. Pall mællti við hana: „Bið þu heðan, unz ec kem at færa þer dukinn með iarteinum dauða mins." Enn er þeir foro þaðan, þa mællto þeir Longinus oc Megistus oc Acestus við Pal: „Hverr mun oss skira?" Pall svaraði: „Komit ier a morgin arla til leiðis mins, oc munu þer þar finna sveina mina Lucas oc Titus, segi þer þeim, at ek senda yðr þangat, oc munu þeir gera yðr Cristz riddara oc erfingia himneskz rikiss." Siþan var Pall leiddr a gautu[2] þa er Ostensis heitir. Þar bað hann firir ser lengi a ebreska tungu, oc batt siðan sialfr dukinn firir augu ser oc fell baðum kniam til iarðar oc var siðan hauggvinn. Þa nefndi haufutið(!) nafn guðs hatt a ebreska tungu, er þat var af bolnum. Enn ór sari hans kom fyrst miolk enn siðan bloð. Enn þa er riddarar villdu taka dukinn, þeir er hoggvit haufðu hann, þa hvarf dukrinn allr. Þa kom lios mikit af himni yfir postulann, sva at aungir þottuz i gegn mega sia. Þar fylgði sva mikill ilmr, at eigi ma mannlig tunga sva fra segia sem var. Allir cristnir menn lofuðu almatkan guð af þeiri dyrð, er veittiz Pali postula hans. Enn inir heiðnu riddarar hurfu a braut oc fundu Plautillam oc mællto við hana með haði: „Hvi hefir þu eigi haufuduk þinn a haufði, þann er þu leðir Pali at binda firir augu ser?" Hun svaraði þeim: Iér vesalir vilit eigi trua, þott ier siait augum yðrum, a guðs takn oc iarteinir hans vina. Vist hefi ek her duk minn með dreyra Pals, þviat hann sialfr kom her

1 *Jvf. Petrs Saga II A, S. 197.* 2 gauti *Cd.*

aðan með fiolda englaliðs oc mællti við mik: Þu, Plautilla, beindir faur mina a iorðu, firir þvi mun ek beina faur þina til himna.“ Siðan syndi hon þeim dukinn bloðgan. Enn þeir urðu oqveða, er þeir hey(r)ðu þetta, þviat þeir kendu dukinn, oc foru þeir sky(n)diliga oc saugðu konungi alla þa hluti, er þeir hau(f)ðu sét oc heyrt.

Pining Petrus.

(30, 31, 32, 33). Enn næsta dag aðr Pall væri hauggvinn, var Petrus settr i myrqvastofu. Enn of nottina næstu eptir komo margir menn til myrqvastofunnar oc baðu Petrum akafliga, at hann skylldi forða ser. Petrus svaraði: „Þat samir eigi, bræðr, at ek hræðumz at deyia eða flæia, þviat sællict er at deyia firir guðs nafni, þess er með sinum dauða bio aullum oss odauðleik til handa, oc er omaklict at sa flæi dauðann oc sina pils sialfs, er auðrum kennir at flæia eigi sinar píslir.“ Enn lyðrinn bað þess at meirr með tarum, at hann skylldi fara or borginni. Enn hann giorði þat of siðir, sem hann var beðinn, oc eigi af þvi at hann hrædiz at deyia, helldr nenti hann eigi at synia lyðnum þess, er hann var með grati beðinn, oc ætlaði hann a braut or borginni. Enn er hann kom til borgarhliðs, þa sa hann drottin Jesum Crist koma at moti ser, oc laut Petrus honum oc mællti við hann: „Drottinn minn, hvert ferr þu?“ Jesus svaraði: „Fylgðu mer, þviat ek fer i Romaborg at krosfestaz i annat sinn.“ Þa skildi Petrus, at drottinn mællti þetta of pils hans, oc hvarf hann aptr i borgina oc var þegar tekinn af riddarum, er hann kom i borgina, oc leiddr firir domstol Nero. Þa spurði Nero Agrippam greifa, hvart Petrum skylldi beria iarnsvipum til bana eða skylldi hann hafa annan bana. Agrippa svaraði: „Eigi er þat maclict, at hann se bariðr til bana, helldr a hann at vera krossfestr firir manndrap sitt, þat er hann hefir glatat Simoni.“ Nero mællti: „Nu dæmdir þu vel, oc skal sva vera.“ Siðan var Petrus dæmdr til krosfestingar. Enn er hann var leiddr til krossins, þa dreif mikill liðsfioldi til hallar konungs oc mællti; „Þic skulum ver i elldi brenna kykvan, Nero, eða firir hvi villtu fara borg varri i dauða heilags Petrus, eða firir hvi gerir þu þenna glæp? Ohæfa er at firirdæma enn saklausasta mann, oc ugganda at guð muni firirfara oss aullum i drapi sva gaufugs manz.“ Petrus bað, at lyðrinn skylldi sefaz, oc mællti við þa: „Allir iér, er a Crist truit oc alla ván hafit til hans, hafi þer oc i minning hans hogværi oc þolinmæði,

þviat hann hefir yðr margar iarteinir syndar firir mik. Biði þer nu oc þa, unz hann kemr at giallda hveriom sem vert er. Sagt hefir guð mer allt þetta fyrir, at eigi er lærisveinninn meiri enn lærifaðirinn, oc eigi er þrællinn æðri enn drottinninn. Þat var oc firir skaummu, er ec villda lifa eptir yðr oc flæia undan, enn þa kom drottinn i moti mer i borgarhliði, ok laut ek honum oc spurða ek hann, hvert hann skylldi fara. Enn hann svaraði mer: Fylgðu mer, þviat ek fer i Romaborg at krossfestaz i annat sinn. Enn þa er ek fylgða honum, þa mællti hann við mik: Hirð eigi þu at hræðaz, þviat ek em með þer, unz ec kem oc leiði þik i riki fauður mins. Enn firir þetta dveli þer eigi faur mina, at ek vil skynda at skiliaz við likamann oc vera æ með Cristi. Taki þer við likamanum, enn drottinn við andanum.“ Siðan geck Petrus at, þar er krossinn stoð, oc mællti: „Drottinn minn Jesus Cristr var a rettum krossi pindr. Enn hann kallar mik til himins af iorðu, af þvi skal ek horfa haufði til iarðar enn fotum til himins a krossinum, at ek em eigi verðr at deyia sva sem drottinn minn.“ Þa snero þeir krossinum, oc hverfðu hendr hans niðr oc haufuð til iarðar enn fætr upp til himins, sem hann bað. Þa var mikill fiolði cristinna manna þar kominn þeira, er greto andlat postulans. Enn heilagr Petrus postuli huggaði þa oc mællti: „Eigi skulu þer hræðaz ne hryggvaz, helldr fara með mer, þviat i dag mun ek taka laun erfiðiss mins oc bua rum yðvart a himnum, þviat sia er osamvirðilig dyrð oc miskunn, er mer er veitt i navistu krossins, þviat ek em nu sva samtengðr guði i þessu astarbandi, at ek mun alldregi skiliaz við hann, er ek em festr a hans sigrmark, þviat þetta er lifstre, þat er Jesus dro til sin alla hluti á, þa er hann sialfr var upphafiðr a þetta tre oc leysti allan heim fra eilifum dauða. Þetta er mer vegsamlict at deyia a pislartre drottins mins oc lærifauður, oc ma ek eigi framarr æskia enn glikiaz drotni minum i pislum. Nu geri ek þer þackir, drottinn Jesus Cristr sonr guðs lifanda, eigi at eins orðum nema oc allra hellzt með andanum þeim, er þic elskar oc við þic mælir oc þic biðr oc a þer heldr oc þic ma skilia oc þic ser; þu ert mer einn ærinn til allra hluta, sva at ek þarf enskis annars við. Veittu þa huggunarsyn þeim, er her eru nu, at þeir siai þann faugnuð, er mer er veittr i dag.“ Enn er hann hafði þetta mællt, þa sa allir, þeir er hia voro, engla guðs uppi a crossinum með biortum koronum oc rettsnuinn krossinn. Þeir helldu bok firir Petrum, þeir(i) er Cristr sialfr hafði þeim sellt. Enn af þeiri boc

syndiz þeim Petrus hvert orð lesa, þat er hann mællti. Þa tok allan hryggleic af cristnum monnum, þeim er þetta sa. Enn heiðnir menn urðu hræddir oc flæðu brot firir guðs krapti. Þa sa Petrus, at margir voru huggaðir af hans dyrð, oc mællti: „Þáckir geri ek þer, drottinn goðr hirðir, er sauðir þinir, þeir er þu selldir mer at geyma, skulu nu fagna með mer. Nu fel ek þa þer a hendi, oc varðveittu þa oc samna þeim til þins huss, þviat þu ert þeim aullum eilif gnott. Se þer lof oc dyrð of alldir.“ Enn er cristnir menn allir qvaðo amen, þa andaðiz postulinn.

Enn Marcellus, sa er skilitz hafði við Simon enn illa oc fylgt siðan Petro, hann tok lic postulans af krossi oc beiddi eigi konung leyfiss at. Þa synduzt nockurir helgir menn, þeir er komnir letuz or Jorsalaborg, þeir þionuðu liki postulans með Marcello oc færðu til þess staðar, er Vaticanus heitir, oc smurðu dyrligum smyrslum oc laugðu i steinþro. Þa mællto enir nykomnu menn við lyðinn: „Ér eiguð at vera glaðir, þviat ier hafit formælendr enna(!) æztu postula guðs oc enna(!) kærstu vini drottins Jesus Cristz. Enn þat skulu þer vita, at sia enn versti konungr Nero mun eigi lengi fagna dauða postulanna, oc mun hann bratt ræntr verða lifi sinu oc riki.“ Þa var sva komit ovinsæld konungs við alla Romaborgar hofðingia, at þeir urðu a þat sattir at taka hann oc festa i stagl oc beria, unz hann dæi grimligum dauða.

Fra postulum.

(33, 34). Þat var a þeim degi er postularnir foro til guðs, at Pall kom inn i haull konungs nær eykt dags oc stoð fyrir konunginum oc mællti við hann: „Seðu nu, Nero, at her er Pall hraustligr riddari eilifs konungs. Nu mattu trua, at ek em eigi dauðr, helldr lifi ek með guði minum. Nu bratt mun ill ogn taka þic, vesall maðr, oc biðr þin en mesta eilif quaul, firir þat er þu hefir bana latið helgum maunnum guðs oc giort morg stor ohaupp aunnur.“ Enn er postulinn hafði þetta mællt, þa leið hann fra augum þeim. Enn við vitron þessa varð Nero hræddari enn fra megi segia, oc varð at giallti oc vissi eigi, hvat hann skylldi at ser hafa. Vinir hans baðu, at lausa skylldi lata þa menn cristna, er i hoftum voro, Patroclum oc Barnaban oc marga aðra, oc var sva gert. Enn Nero hliop brott fra riki sinu oc varð at giallti, oc letuzt menn þat sia siðaz til hans, at dyr rifu hann i sundr. Enn þeir Longinus oc Megistus oc Acestus komo snemma of morguninn, sem Pall hafði mælt, til leiðiss hans oc sa

þar þa Titus oc Lukass biðia firir ser, sem Pall hafði þeim til visat, oc Pal sa þeir standa a millum þeira, oc namu þeir staðar, oc þotti undarlict þat, er þeir sa Pal þar standa. Enn er þeir Titus oc Lucass sa menn þa, er þeir vissu þat, at fylgt hofðu Pali til bana, þa hræδduz þeir oc flæðu undan. Enn þa leið Pall til himna upp Þa toko þeir Longinus oc kau(l)luðu a þa oc mællto: „Sælir guðs menn, eigi skulu þier gruna oss fyrir þvi komit hafa hingat at vilia bana yðvarn, helldr vilium vær taka af yðr skirn heilags vatz, sva sem inn æzsti kennandi Pall het oss, sa er nu aðan sa ver standa a millum yckar.“ Enn er þeir Titus ok Lukas heyrðu þetta, þa namu þeir staðar með andligum fagnaði oc gafu þeim þa þegar primsigning, oc buðu þeim at fasta þann dag allt til aptans. Enn at apni voru þeir skirðir i nafni drottins Jesus Cristz með algiorri tru oc saðri ast. Enn þeir Petrus oc Paulus voru pinðir a enu siaunda ari ens fiorða tigar eptir uppstigning drottins. Enn er Grickir villdu hafa brot með ser likami þeira til austrlanda, þa giorði landskialpta mikinn, oc runnu Romaborgar menn eptir þeim oc gripu þa haundum i þeim stað, er Katakumbass het, þa er þeir voru komnir nær þriar milur fra borginni, oc voru helgir domar þeira þar varðveittir þriu misseri, unz sa umbuningr var buinn, er menn villdu þa hafa lata. Siðan var Petrus færðr i þann stað, er hann var grafinn firir aundverðu, oc er þar gaufgaðr avallt siðan. Enn Pals likami var færðr a Ostensis gautu .ii. milur fra borginni, þar sem hann var hauggvinn. Enn i hvarumtveggia stað geraz otal iarteina af bænum þeira Petrus oc Pals allt til þessa dags at teianda drotni varum Jesu Cristo, þeim se vegr oc dyrð of allar alldir. Amen.

ANDREAS SAGA POSTOLA.

I.

1. A Jorsalalandi i þorpi þvi, er Bethsaida heitir, þat stendr i Galilea heraði, þar fødduz brøðr tveir, annarr er Simon nefndr, en annarr Andreas. Johannes er nefndr faðir þeira. Þeir voru fiskimenn. En eitthvert sinn er þeir voru a sio ronir, þa segir

sva heilagr Mattheus i guðspialli, at Jesus Kristr gengi at siovarstrondinni, þar er þeir satu fyrir utan at fiski, en sa heitir Galilea sior. Þa kallaði drottinn a þa ok sagði: „Ek mun gera ykkr at fiskurum mannanna.“ En þegar er þeir heyrðu orð drottins, fyrirletu þeir alla hluti iarðneska ok fylgðu drottni varum. Þeir brøðr hofðu aðr verit lærisveinar Johannis baptista, sem Jon guðspiallamaðr segir. Sa hinn sami Simon var siðan kallaðr Petr, ok eru þeir brøðr af hinu øzta manntali þeira .xii., er mótunautar drottins eru kallaðir. Þessi enn sami guðs almattigs astvinr var með drottni varum alla þa stund, er hann var her i heimi. Við þat hit siðasta ok dyrmætasta matmal var Andreas með óðrum postolum, er drottinn sneri brauði ok vini i holld sitt ok bloð skirdags aptan ok gaf postolum sinum at bergia. Hann var ok staddr við upprisu drottins ok við hans uppstigning, ok við giof heilags anda a hvitasunnudegi, ok við oll þau stortiðindi, er þar gerðuz.

2. En er postolarnir skiptuz til landa, þa for Andreas postoli fyrst til Sviþioðar hinnar miklu at føra þar guði margfalldan avoxt sinna kenninga. Ver hofum litinn hlut at segia af hans iartegnum, en þær er sagðar eru, eru faheyrðar þvilikar. Andreas postoli var miukr ok miskunnsamr, sva at hverr maðr unni honum hugastum, er hann kunni. Hann var manna þekkiligastr ok biartastr yfirlitz, sva at yfirlit hans var likari engla asionu at birti; hann var ok hinn liknsamasti i ollum mannraunum, sem segir heilog ritning: mitissime sanctorum sanctissima extollendo merita; þat mælir sva: þu ert hinn miukasti heilagra, tokt upp hina helgustu verðleika. Andreas sannaði nafn sitt fagrliga i sinum athofnum at guðs vilia, þviat þat er a latinu virilis eða roboratus, þat þyðiz karlmannligr eða óflugr, hann bar ok karlmannliga fram guðs erendi, hvar sem hann kom, ok var oruggr at gera guðs takn hvervetna, þar sem nauðsyn beiddi ok guðs mattr gerðiz biartari þa en aðr.

3. Sa atburðr er sagðr, þa er Andreas postoli kendi kenningar i Achaia heraði, þa kom engill guðs til hans ok mællti við hann: „Mattheus postoli broðir þinn er nu tekinn af heiðnum monnum i borginni Mirmidon ok blindaðr baðum augum ok bundinn iarnrekendum, ok siðan settr i myrkvastofu fyrir guðs nafn. Nu vill guð, at þu farir til fundar við broður þinn ok gefir honum syn ok leiðir hann or myrkvastofu, þviat honum er eigi ætlat at føra guði avoxt sinna kenninga i þeiri borg.“ Andreas

svaraði: „Hversu ma þat vera, þar er ek veit eigi, hvar su borg er?“ Þa er postolinn hafði þetta mællt, þa mællti engill guðs: „Far þu til siovarstrandar, ok muntu þar finna skip eitt litit, ok stig þu a þat. En ek mun vera leiðtogi þinn þangat, sem þu skallt fara.“ Siðan hvarf engillinn at syn fra honum. En Andreas gerði sem engillinn bauð honum, ok fann þar skip litit a siovarstrondunni, ok ste hann a þat. Ok þvi næst þa rennr byrr a hinn høgasti, ok sigldi hann til þess er hann kom til Mirmidoniam borgar, eptir þvi sem guðs engill styrði skipi hans. Siðan gekk hann af skipi i borgina til myrkvastofu þeirar, er Mattheus var inni; ok þa er hann kom þar, þa var a myrkvastofunni varðhalld mikit, ok var hon læst ramliga. En er Andreas postoli kom at myrkvastofunni, þa spruttu þegar fra lasarnir, ok skein lios solu biartara fyrir honum i myrkvastofuna. En er Andreas postoli sa Mattheum postola þar inni með oðrum bandingium, þeim er þeir borgarmenn hofðu i pislum fyrir guðs nafni, þa gret hann beiskliga ok bað til guðs ok mællti: „Drottinn minn Jesus Kristr, sa er ver boðum með tru, ok fyrir þinu nafni førum ver fram þina kenning, ok þu er þer lezt soma at gefa fyrir haleita milldi þina syn blindum, heyrn daufum ok holltum gongu, heilsu likþram ok lif dauðum, bið ek þik, luk upp þu augum þræls þins Matthei, at hann fari at boða nafn þitt.“ En þegar er hann hafði lokit bøn sinni, þa skalf myrkvastofan, ok þvi næst skein lios mikit i myrkvastofuna af himni. Þa tok Mattheus postoli sion sina, ok fellu af honum iarnrekendrnar, er hann var bundinn með, ok allir þeir er bundnir voru, slitnuðu bondin af þeim, ok urðu þeir lausir, ok lofuðu allir guð ok mælltu: „Mikill er guð, sa er helgir postolar boða.“ Siðan leiddi Andreas postoli þa menn alla or myrkvastofunni, ok let hvern fara til sins heraðs. Þa varð fagnaðarfundr mikill með þeim postolunum, ok sagði Mattheus postoli Andrea postola, hversu hart hann hafði niðr komit við þar borgarmenn fyrir guðs nafni, ok sva helldu þeir fast sinni villu, at þeir skipuðuz ekki við hans kenningar til batnaðar. Andreas postoli svaraði: „Guð hefir mik sendan hingat til fundar við þik, broðir, fyrir þvi at hann vill annarsstaðar taka avoxt þinna kenninga. Skalltu nu fara brott or þessarri borg ok þangat, er guð hefir þer ætlat at erviða fyrir sinu nafni, en ek mun eiga þrautir við þenna borgarlyð.“ Þa for Mattheus postoli a braut þaðan ok ut a Blaland, ok leiddi þar margan lyð til guðs fyrir sina kenning, ok let þar lif sitt fyrir guðs nafni, þa er hann hafði aðr snuit

þeim hinum ofagrliga lyð ok gervan fagran i guðligri tru af sinum kenningum.

Þegar er Mattheus var a braut farinn, tok Andreas postoli at kenna kenningar i borginni berliga. Ok þegar er borgarmenn heyrðu hans kenningar þeir er eggiaðir voru af diofuls krapti at svivirða guðs kenningar þa toku þeir þegar hondum Andream postola ok drogu hann um borgina innan a hari sva harðliga, at a hverium steini ok stræti var hans bloð set. Postolinn let eigi at helldr af kenning sinni, sa er fullr var af miskunn heilags anda, ok bað fyrir þeim overðum, at guð gæfi þeim rettsyni til sinnar miskunnar, ok mællti: „Drottinn minn Jesus Kristr, luk upp þu hiartans augum þessarra manna með þinni miskunnar hendi, sva at þeir snuiz fra villu sinni, þviat þeir vita eigi, hvat þeir gera.“ Af bøn postolans ok hans verðleikum fyrir guðs miskunn varð sva mikils vert um dyrð postolans, at hann var sem mest kennandi ok katastr, er þeir pindu hann sem mest; ok kom sva um siðir fyrir guðs miskunn, at þeir letu hann þegar lausan ok mælltu: „Misgert hofum ver við þik, af þvi at ver vissum eigi, hvat ver gerðum. Biðium ver þik, at þu fyrirgefir oss þat, er ver hofum misgert við þik, ok synir oss heilsugotu, at eigi stigi guðs reiði yfir borg þessa.“ En er þeir hofðu þetta mællt, þa fellu þeir til fota postolanum. En hann reisti þa upp ok boðaði þeim drottin varn Jesum Krist ok þær iartegnir, er hann gerði i þessum heimi, ok hversu hann leysti heiminn með sinu bloði. En borgarmenn toku tru retta ok skirn i nafni foður ok sonar ok anda heilags at þiggiandi fyrirgefningu sinna synda, ok lofuðu allir guð ok helgan Andream postola.

4. En er Andreas postoli for or þessarri borg, þa for hann þangat, sem hann hafði aðr boðat guðs orð. Ok er hann kom til þeira heraða ok gekk leiðar sinnar um dag með lærisveinum sinum, þa gekk a moti honum einn blindr maðr ok mællti: „Heyrðu, Andreas postoli guðs! Veit ek, at þu matt gefa mer syn mina; en eigi vil ek syn taka, fyrr en þu byðr þeim er þer fylgia, at þeir fai mer nogliga fe, sva at ek mega fa mer mat ok klæði, sem ek þarf.“ Postolinn svaraði: „Þetta er eigi mannz rodd, er nu mælir, helldr er þetta rodd ovinarins, er eigi villdi, at guðs takn syndiz a honum.“ Siðan lagði hann hendr sinar yfir augu hinum blinda manni ok gaf honum syn sina, ok for sa maðr leiðar sinnar lofandi guð ok hinn sæla Andream postola.

5. Sveinn nokkurr kristinn het Sostratus, er kom til fundar

við Andream postola leyniliga ok mællti: „Moðir min girniz fegrðar asionu minnar, ok optliga eggiar hon mik til þess, at ek hafa samræði við hana, ok þvi fly ek til þinnar miskunnar ok raða goðra, at hon er nu með reiði mikilli, ok er nu farin at eggja iarl þessa heraðs mer a hendr. En ek veit, ef ek em asakaðr, at ek mun engu til svara, þviat ek ætla betra at tyna lifi minu en at gera opinberan lôst moður minnar. En af þvi segi ek þer þetta, at þu virðiz at biðia drottin fyrir mer, at eigi verða ek drepinn fyrir þessa alygi.“ En er hann hafði þetta mællt, þa komu þangat menn iarlsins ok sogðu honum, at iarlinn byðr honum til sin at koma. En er Andreas postoli lauk bøn sinni, þa for hann með sveininum. En moðir sveinsins stoð fyrir iarlinum, þa er postolinn kom. Þa røgði moðir son sinn ok mællti: „Herra iarl, vittu at hann gleymir astuð moðurligrar milldi ok vill saurlifi fremia við mik, ok varla ma ek forðaz, sva at eigi verða ek saurguð af honum.“ Þa mællti iarlinn við sveininn: „Seg þu, sveinn, ef þessir hlutir eru sannir, er moðir þin segir a hendr þer?“ Hann þagði ok þorði engu at svara. Þa reðz iarlinn um við sina menn, hvat af þessu mali skylldi gera. Moðir sveinsins tok þa at grata. Þa mællti Andreas postoli við hana: „Þu ert vesol kona, þu grætr þat, er þu fær eigi munuð þina ranga framit við syni þinum. Hvi ottaz þu eigi at selia einga son þinn til bana fyrir ablastr saurlifis ok girndar þinnar at eins.“ Ok nu mællti hon við iarlinn: „Heyrðu, jarl! Siðan sonr minn villdi þetta gera, þa daðiz hann at þessum manni, ok vill alldri við hann skiliaz.“ Af þessu fylldiz iarlinn reiði mikillar, ok let sveininn setia i myrkvafiotra ok bauð kasta a á nokkura, en Andream bauð hann setia i myrkvastofu, unz hann hefði hugat honum hefnd nokkura til bana. Þa fell postolinn til bønar. Ok i þvi bili varð landskialfti mikill ok þar með reiðarþrumur storar, ok fell iarlinn or hasæti sinu, ok allir fellu til iarðar, þeir er aðr satu. Moðir sveinsins fell allt til iarðar ok do þvi næst. Þa fell iarlinn til fota postolanum ok mællti: „Miskunna þu oss, guðs þionn, er nu munum elligar fyrirfaraz, at eigi gleypi iorðin oss.“ Þa er postolinn let af bøn sinni, stoðvaðiz landskialftinn ok kyrðuz reiðarþrumur. Postolinn signdi alla þa, er af hræzlu hofðu niðr fallit, ok gerði þa heila. En iarlinn þektiz kenning guðs orða ok truði a guð með ollu folki sinu, ok var skirðr af postola guðs.

6. Sinopensis son Graciani varð diofuloðr ok þungliga halldinn, þa er hann hafði þvegiz i laugu þeiri, er konur hofðu aðr

þvegiz i. En Gracianus faðir hans sendi rit til iarls þess, er nu var fra sagt, at hann beiddi Andream koma til sin, þviat Gracianus hafði tekit riðusott, en kona hans bolgnaði af vatzsott, en iarlinn bað postolann fara. Ok hann for, ok var honum ekit i vagni til borgarinnar. Ok er hann gekk inn i hus Graciani, þa østi ohreinn andi sveininn, ok kom hann til postolans. Postolinn avitaði ohreinan anda ok mællti: „Fly þu, ovinr mannkyns, fra þioni guðs.“ Ok þegar flyði hann fra honum øpandi. Þa gekk postolinn til rekkiu Graciani ok mællti: „Rettiliga ertu siukr, þviat þu afrøktiz rekkiu konu þinnar ok þyddiz portlifi. Ris upp nu i nafni drottins Jesu Kristz, eigi skalltu misgera framar, at eigi komi at þer meiri sott.“ Hann varð þegar heill. Þa mællti postolinn við konu Gratiani: „Þo blekti þik miok, kona, girnd augna þinna, er þu fyrirlezt buanda þinn en hafðir samræði við annan mann.“ Ok enn mællti hann: „Drottinn Jesus Kristr, beiði ek millda miskunn þina, at þu heyrir præl þinn ok veitir mer, ef su kona vill optar gera saurlifisgløp, þann er hon gerði fyrr, at hon verði með ollu eigi heil sins meins. En ef hon ma sik hallda fra þessum lesti, allz þinn mattr er at vita oorðna hluti fyrir, þa bioð þu, at hon verði heil þessarrar sottar.“ En er postolinn hafði þetta mællt, þa spratt hon sva hart or rekkiunni fram, at nær þotti iorðin svigna fyrir. Ok var hon siðan alheil, ok sva maðr hennar. En Andreas braut brauð ok gaf þeim. En þau truðu a guð ok allt hyski þeira, ok þokkuðu guði ok fromdu aldri þvilika lostu, sem þau hofðu fyrr gert. Siðan sendi Gratianus giafir goðar postolanum með þionostumonnum sinum. En hann sialfr kom litlu siðar, ok kona hans með honum, ok fellu til fota postolanum ok baðu hann þiggia giafar þeira. Hann svaraði: „Eigi er mitt at þiggia hluti þessa, hinir kærustu brøðr, en yðr somir at veita þessa hluti þeim, er þurftugir eru.“ Ok ekki hafði hann af fe þvi, er honum varført.

7. Eptir þat for hann til Nicia borgar. Þar voru siau dioflar, þeir er þar synduz hia gotu nokkurri, þeiri er leið manna la a hvaratveggiu hond gotunni, en er menn foru hversdagliga hia gotunni, þa gryttu fiandr a þa, ok fengu margir menn bana af barsmið þeira. En er Andreas postoli kom þangat i nand borginni, þa for i mot honom allr lyðr með viðsmiorskvistum ok mælltu: „Heilsa var er miok i hendi þinni, guðs maðr,“ ok siðan sogðu þeir honum til sinna vandræða. Þa mællti Andreas postoli: „Ef þer truit a Jesum Krist son almattigs guðs ok a helgan anda sameilifan feðr ok syni, einn guð i þrenningu, þa munu þer frelstir

verða fra þessarri diofla øsingu." Þeir kolluðu ok mælltu: „Hvat sem þu kennir, munum ver trua ok hlyða þinum orðum, þo at þu frelsir oss fra þessarri freistni at eins." Hann þakkaði guði tru þeira. Siðan bauð hann dioflunum at standa i augliti allz lyðs. Þa synduz fiandr i hunda likium. Þa sneriz Andreas postoli til folksins ok mællti: „Siai þer nu her diofla, þa er yðr eru gagnstaðligir. En ef þer truit þvi, at ek mega bioða þeim i nafni drottins, at þeir hverfi fra yðr, þa iati þer þvi fyrir mer." Þa kolluðu þeir ok mælltu: „Truum ver Jesum Kristum vera son guðs, þann er þu boðar." Þa mællti Andreas postoli við dioflana: „Fari þer braut i þurra staði ok avaxtalausa, ok gerit engum manni mein, þar er nafn drottins verðr kallat, unz þer takit skyllda kvol helvitis loga." En er hann hafði þetta mællt, þa yldu fiandrnir ok hurfu fra syn lyðsins, ok var su borg með slikum atburð frelst. En guðs postoli skirði allan lyðinn ok setti byskup yfir, þann er Celestinus het. Hann var spekingr mikill, ok varðveitti hann vel sinn lyð, sem Andreas postoli hafði honum boðit.

8. Þa er Andreas postoli for or þessarri borg, þa gekk hann a skip ok for til Bizantium borgar. En er hann var i hafi, þa gerði at þeim veðr mikit ok siavarstorm, sva at nær kafnaði skipit undir þeim af afollum, ok um siðir baðu þeir Andream postola fulltings við haska ok braðum bana. En postolinn bað þa til guðs ok bauð vindi at falla. Þvi næst fell vindr ok gerði logn, unz þeir komu til Bizantium borgar. Ok er þeir gengu a land upp, þa sa þeir mikinn mannfiolda með brugðnum sverðum, ok gerðu for at þeim. Ok þa er[1] postolinn sa þat, þa gerði hann krossmark a moti þeim ok mællti: „Bið ek þik, drottinn, at niðr falli hofðingi[2] þeira, sa er þa eggiar þetta at gera; skelfiz þeir af guðligum krapti, at eigi grandi þeir þeim, er fulltings vænta af þer." En er hann hafði þetta mællt, þa for engill guðs fyrir þeim með miklum biartleik ok tok sverð hermannanna, en þeir fellu allir til iarðar. En Andreas postoli for leiðar sinnar ok hans menn osakaðir fyrir hermonnum, ok hermenn kostuðu sverðum sinum ok fellu til fota postolanum. En engill drottins hvarf þa [fra þeim at syn[3] með liosi miklu.

9. [4]Tveir brøðr gofugir at kyni bioggu i þeiri borg, er Pervitum heitir, annarr atti tva sonu, en annarr tvær døtr, þeir

1 *Her begynder B.* 2 fadir *B.* 3 [a braut fra þeim *B.* 4 Andreas postoli bannadi frændspell *Overskrift B.*

attu auð fiar. Af því at þeir voru harðla kyngofugir, þa mællti annarr við broður sinn: „Se! Við hofum [gnogt fiar[1], en her er sa engi i þessarri borg, at[2] høfi at samtengia varu kyni. Nu kom þu, ok leggium saman eigur okkrar, synir minir skulu ganga at eiga døtr þinar, ok [samtengiaz þa auðvelldliga eignir[3] okkrar.“ Þetta mal likaði þeim vel, ok [samfestu þat ok kvaðu a brullaups[4] stefnu. Þa mællti rodd guðs við þa: „Eigi skulu þið samtengia sonu ykkra i hiuskap, [þar til at[5] kemr Andreas postoli þionn minn, þviat hann mun [segia ykkr, hvat þið[6] skulut gera.“ Þa var buin veizlan ok monnum til boðit, ok allr viðrbuningr brullaups til samdr. A oðrum[7] degi kom Andreas postoli, ok urðu allir menn fegnir, er hann sa, ok runnu a moti honum með [koronum ok fellu honum til fota[8] ok mælltu: „Ver biðium þik, þionn guðs, sem ver vorum[9] amintir, at þu komir ok kennir oss, hvat ver skulum gera, þviat þat er oss boðit at hlyða þer, ok [oss var sagt, at eigi skylldi[10] synir varir kvangaz fyrr en þu kømir.“ En andlit postolans var sva biart sem sol, sva at allir undruðuz ok lofuðu[11] guð. Postolinn mællti: „Eigi skulu þer[12] blekkia þessa frumvaxta menn, eptir [því at[13] þeim var veittr avoxtr rettlætisins, gerit helldr iðran, þviat þer misgerðut[, at[14] þer villdut samtengia i hiuskap sva nana frændr. En eigi bonnum ver yðr [brullaup eða[15] samkundur, þviat guð bauð samtengiaz karlmann ok konu, helldr fordømum[16] ver ohæfa hluti.“ En er hann hafði mællt þetta, þa iðruðuz frændr hinna ungu manna ok mælltu: „Ver biðium þik, drottinn, at þu [biðir fyrir oss við þinn guð, þviat ver misgerðum við þik ovitandi[17].“ En er hinir ungu menn sa [slika hluti ok skina asionu postolans sva[18] sem engils guðs, þa mælltu þeir: „Eigi vissum ver, heilagr maðr guðs, at þu værir sva mikill ok flekklaus kenning þin, ok at visu[19] vitum ver, at ver hofum misgert við þik.“ Postolinn mællti: „Varðveiti þer vel[20] þa hluti, er þer heyrðut, at guð se með yðr ok þer takit verkkaup yðart, þat er lif eilift[21].“ Ok er postolinn hafði þetta mællt, þa blezaði

1 [gnog audęfi *B.* 2 er *B.* 3 [samtengia sva eigur *B.* 4 [at fǫstu satmali kvodu þeir a braudkǫps(!) *B.* 5 [unz *B.* 6 [syna ydr, hvat er *B.* 7 þridia *B.* 8 [koronur ok fellu fyrir fętr honum *B.* 9 hofum verit *B.* 10 [*saal. B*; at eigi skulu *A.* 11 vegsǫmudu *B.* 12 synir minir *tilf. B.* 13 [þat er *B.* 14 [vid gud, er *B.* 15 [*mgl. B.* 16 fyrirdęmum *B.* 17 [fyrirgefir oss, þviat eigi vissum ver, hvat ver gerdum *B.* 18 [yfirlit postolans skina *B.* 19 sǫnnu *B.* 20 hreinliga *B.* 21 er med engum enda lykz *tilf. B.*

hann þeim, ok for [þar til, at hann fann[1] skip, þat er fara villdi til Macidonia borgar. Honum vitraðiz þa engill guðs ok [mællti, at hann skylldi[2] ganga þar a skip ok boða orð drottins. Postolinn gerði sva, [at hann boðaði þeim orð guðs, sva at þeir truðu[3] a drottin Jesum Krist ok dyrkuðu sælan Andream postola drottins, er eigi at eins kendi hann orð guðs a landi helldr ok a sæ.

10. I borg Thesalonicensis var maðr frumvaxta ok auðigr at fe ok gofugr at kyni, hann het Exuus. Hann kom til Andreas postola at ovitondum frændum sinum, ok fell til fota honum ok mællti: „Ek bið þik, blezaðr guðs postoli, [at þu synir[4] mer sannleiks gotu, þviat ek [kennumz, at þu ert sannliga sendimaðr[5] þess, er þik sendi til varra heraða.“ En postolinn [varð þessu feginn ok predikaði drottin Jesum Kristum fyrir honum, ok truði hann þegar a guð[6] ok fylgði postolanum hirðandi ekki um sin feðgin, ok bar enga ahyggiu fyrir sinum auðøfum. En sem faðir hans ok moðir soknuðu hans, leituðu þau hans viða, ok um siðir heyrðu þau, at hann mundi vera hia Andrea postola i þeiri borg, er Philippis heitir. Siðan foru þau þangat með ser berandi dyra gripi ok mikil auðøfi, ok ætluðu með fegiofum at skilia son sinn fra postolanum. En hann villdi eigi at helldr við hann skiliaz, ok mællti sva við sin feðgin: „Gæfi guð, at þið ættit eigi þessi auðøfi, til þess at þið kendiz við skapara[7] heimsins, sa er sannr guð er, at ið fyrir allt fram frelsaðit salir ykkrar fra hans tilkomandi reiði.“ En Andreas postoli ste niðr or [lopthusi, þvi er hann var i, ok predikaði[8] þeim guðs orð. En er þau villdu eigi til þess hlyða, for postolinn aptr til sveinsins byrgiandi [dyr a husinu[9]. Siðan kolluðu feðgin[10] sveinsins saman með ser mikinn fiolda manna, ok ætluðu inni at brenna son sinn i þvi husi sva segiandi: „Fyrirfariz illum dauða sveinn þessi, er [hafnar ok hatar sin feðgin[11].“ Siðan baru þeir [elld at husinu ok logðu i næfrar ok spanu ok aðrar elldkveikiur, þær sem elldnæmar voru, ok tok at brenna husit. Ok er loginn stoð i lopt upp, tok hinn ungi maðr litit ker með vatn, þat er ampli heitir, sva talandi:

1 [a braut siðan. Þa er Andreas postoli kom til Pervitum borgar, fann hann þar *B.* 2 [bad hann *B.* 3 [ok lęrdi skipveriana ordi guds, ok trudu skipveriar *B.* 4 [syn þu *B.* 5 [skil, at þu ert sannr þionn *B.* 6 [bodadi honum gud drottin Jesum Kristum, ok trudi hinn ungi madr ok var skirdr *B.* 7 upphefiara *B.* 8 [loptskemmu nockurri ok bodadi *B.* 9 [loptit ok dyrr hussins *B.* 10 fręndr *B.* 11 [fyrirlætr fôdur ok modur ok alla frendr *B.*

„Heyrðu, drottinn Jesus, bøn mina, i hvers valldi er allar hofuðskepnurnar saman standa ok þeira nattura, þu vokvar þurra hluti, en lætr þorna vata hluti, þu kølir elldliga hluti, en kveikir upp þornaða hluti. Sloktu elld þenna með þinum almætti, at þinir menn sliofiz eigi ne slokni fra þinum astarhita, helldr upptendriz þeir ok hitni til sannrar truar[1]. Ok er hann þetta sagði, þa [dreifði hann vatninu or amplanum niðr[2] i elldinn, ok sloknaði þegar [i stað allt þetta bal sva gersamliga, sem hann hefði alldri kveiktr verit[3]. Ok er þetta sa feðgin sveinsins, mælltu þau: „Se her undr ok fadømi, hversu fiolkunnigr okkarr son er orðinn.“ Eptir þetta settu þau stiga við loptit ok ætluðu [sva at þeim at ganga vapnaðir ok drepa postolann[4] með sverðum. En drottinn blindaði augu þeira, sva at eigi sa þeir at ganga upp stigann, ok fellu iafnfram ofan, sem þeir dirfðuz upp at stiga.

Ok er þeir stoðu i þessum illverkum, þa tok til orða einn af borgarmonnum, sa het Lisimakus, sva segiandi: „Heyrit [heimskir menn, til hvers starfi þer þessa hluti með þarfleysu[5] erfiði? Siai þer eigi, at drottinn berst [fyrir menn þessa[6] a moti yðr? Latit af þessarri heimsku, at eigi [verði þer slegnir með beiskri reiði[7].“ Ok [er hann hafði þetta mællt[8], komuz þeir menn miok við i sinum hiortum ok mælltu sva: „At visu er sa sannr guð, er þessir menn dyrka, [hvern er ver hofum stygt með varum illgerðum[9].“ Ok er þeir toluðu þetta, [með þvi at þa var myrkt vorðit af nott, þa skein hit biartasta lios yfir þeim[10]. Ok af þessu liosi lukuz upp augu þeira allra, er aðr voru blindir vorðnir, sem fyrr segir. Siðan stigu þeir upp[11] til postolans ok fundu hann a bøn sinni, ok fellu til fota honum þegar fram a golfit kallandi ok segiandi: „Biðium ver þik, herra, at þu biðir fyrir oss þrælum þinum, þviat ver hofum verit blektir af þungri villu ok hofum eigi set hit

1 [at husinu harda sef ok tiör(u)brydiur ok elldiskid ok slogu elldi i, tok þa at loga husit. Ok þa er elldrinn geck husum hęrra, þa greip enn ungi madr fötu eina vaz fulla oc męllti: „Drottinn Jesus Kristus, i þess hendi stendr saman edli hverrar skepnu, þu er vökvar þurra hluti enn þurkar vota, ok þu er stillir elld ok slöckvir bruna, slöcktu þenna elld, sva at þinir menn kenni engan þef reykiar eda hita, helldr kveikiz þeir i tru *B.* 2 [slo hann vatninu or fötunni ok *B.* 3 [allr elldrin sva skiott, at engi flęr var eptir *B.* 4 [þa at vega *B.* 5 [karllar, hvi starvid ér i þessu *B.* 6 [med þessum mönnum *B.* 7 [hefni hann ydr himneskri hefnd *B.* 8 [*saal. B*; af honum þessa hluti talandi *A.* 9 [enn ver höfum nu verit motstödumenn hans. 10 [þa skein lios mikit yfir þa, enn adr var nattmyrkr *B.* 11 i loptskemmuna *tilf. B.*

sanna." En sva var mikil þeira hiartalig viðrkenning ok iðran, at fyrr sagðr Lisimakus undraðiz sva segiandi: „Senniliga er Jesus Kristr son guðs lifanda, þann er boðar heilagr Andreas postoli guðs þionostumaðr." Eptir þat reisti postolinn þa upp[1] ok styrkti i heilagri tru ok kristiligu siðferði.

En faðir ok moðir hins unga mannz voru sva horð ok grimm i sinu hiarta, at þau villdu eigi [trua guðligum almætti, þo at þau sæi þvilik stortakn, helldr fyrirletu þau son sinn með miklu hatri ok aptr farandi til sinnar fostriarðar, ok alla þa eign ok aura, er sveinninn atti eptir þeira dag, gafu þau upp oskylldum monnum með opinberum handsolum ok þeim skilmala, at þeira son skylldi þar alldri af fa hinn minnzta penning. En at liðnum .l. daga do þau bæði a einu augabragði somu stundar. Sem borgarmenn vissu þat, varðveittu þeir allt fe hins unga mannz ok gafu honum upp allan sinn auð fyrir astar sakir, en þo skildiz hann eigi við postolann[2].

11. Eptir þessa hluti bað hinn ungi Exuus Andream postola, at þeir [skylldu ferðaz baðir[3] til Thesaloniam borgar, [i hverri er hann atti fyrr sogð auðøfi[4]. Ok er þeir komu þar, þa [samnaðiz saman allr borgarlyðr ok frændr ok vinir hins unga mannz, ok er þeir sa hann, fognuðu þeir honum með mikilli gleði. Ok at samankomnum ollum a einu fogru leikmoti, predikaði hinn ungi Exuus sinum borgarmonnum guðs erendi ok sagði fra þeiri dasemd, er guð hafði veitt honum. En Andreas postoli þagði[5]. En borgarlyðrinn kallaði: „[Gerðu heilan[6] son Carpiani vars samborgarmannz, þviat hann hefir harðla lengi legit i þungri sott, ok munum ver þa trua a Jesum, þann er þu predikar." Þa svaraði Andreas postoli: „Engi hlutr er guði omattuligr; en til þess at þer truit a hann, þa leiðit hingat hinn unga mann ok siuka [fyrir vart auglit[7], ok mun guð Jesus Kristr grøða hann af allri sott[8]." Þa

1 af golfinu *tilf. B.* 2 [trua; þau ræktu sva þenna mann, at þau foru til iarda sinna ok gerdu þann maldaga a fe sinu, at sia erfingi þeira skylldi ecki eignaz. En eptir .l. daga urdu þau braddaud będi a einu ǒgabragdi. Enn þviat allir borgarmenn elskudu hin unga mann af hans gęzku ok hogvęri, þa gafu þeir honum alla erfd sina, ok eignadiz hann allt þat, er fadir hans ok modir hǒfdu att. Enn þo skildiz hann eigi vid postolan, enn gaf avǒxt garda sinna fatękium monnum ok veitti rękd þurfǒndum i þeira naudsynium *B.* 3 [fęri badir saman *B.* 4 [*mgl. B.* 5 [foru menn at sia sveininn. Enn er allr borgarlydr var kominn i einn gard, þa bodadi sveinnin þeim ord guds, sva at postolin hlyddi ok undradiz vitrleik hans *B.* 6 [Gręd þu *B.* 7 [i ogsyn oss *B.* 8 ef ér vilit trua *tilf. B.*

for faðir hans til sins herbergis ok sagði syni sinum: „I dag muntu heill verða, minn elskuligasti sonr Dimati.“ Þvi at sva het hann. Sveinninn mællti: „Nu sannaz draumr minn, faðir, þvi at ek sa i svefni þenna mann, er mik mun grøða.“ Ok þessa hluti talandi klæðiz hann skiott sinum klæðum, risandi þegar i stað upp or rekkiunni, rennandi með skiotri ras til þess [plaz, er Andreas postoli predikaði[1], sva at faðir hans ok moðir gatu honum eigi fylgt, ok fallandi til fota postolanum gerandi honum margfalldar þakkir fyrir veitta heilsugiof. En allr lyðr undraðiz ok dasamaði þetta stormerki, er þeir sa þann ganga, er [a þremr vetrum ok tuttugu[2] hafði alldri matt or rekkiu risa, ok lofuðu þeir ok dyrkuðu almatkan guð sva segiandi: „[Engi er likr þeim guði, er Andreas postoli boðar[3].

12. Einn bondi rikr af fyrr sogðum borgarmonnum atti son diofuloðan. Þessi maðr bað Andream postola sva segiandi: „Bið ek þik, guðs maðr, at þu gerir heilan son minn, þviat hann er illa halldinn af dioflum.“ Ok eptir þetta vissi ohreinn andi sik mundu verða i brott rekinn fra honum, ok sveik hann sveininn [ok teygði hann i leyniligan kofa[4], ok hengdi hann sik i snoru, ok snaraði ovinrinn með þeim hætti or honum salina. En er faðir hans kom heim, fann hann son sinn dauðan, ok tok miok at grata þessi hans aumligu tilfelli, ok sagði sva við vini sina ok þiona: „[Berit son minn ut a þann voll, sem allr lyðr er saman kominn[5], þviat ek trui þann gest, er predikar þann sanna guð, mega uppreisa son minn til lifs.“ Siðan var gert sva, ok settu niðr likit fyrir føtr postolans segiandi honum atburð hans dauða. Þa mællti faðirinn: „Trui ek, guðs maðr, at son minn muni upprisa fyrir bøn þina ok verðleik.“ Þa sneriz Andreas postoli til lyðsins ok mællti: „Heyrit allir lyðir Thesalonia borgar! hvat mun yðr stoða, þo at þer siait þa hluti, ef þer vilit eigi a guð trua?“ Lyðrinn svaraði: „[Ef þu reisir þenna mann af dauða, þa skulum ver a guð trua[6].“ Þa mællti Andreas postoli til hins dauða: „I nafni Jesu Kristz ris þu upp!“ [Ok þegar reis hann upp lofandi guð ok hinn sæla Andream postola, en allr lyðr lofaði guð, ok toku tru ok skirn ok veittu postolanum ørinn soma ok leiddu hann með miklum veg i borgina, ok dvaldi hann þar ok samdi kristni guðs[7].

1 [gardzins *B.* 2 [.iii. vetr ok .xx. *B.* 3 [Eigi skulum ver fyrirlata gud þann, er bodar sęll Andreas postoli *B.* 4 [i einum leyndarklifa(!) *B.* 5 [Fęrit þer hrę sveinsins i gardin ut *B.* 6 [Eigi skalltu efa, guds madr, at ver munum allir trua a gud, ef hann lifnar“ *B.* 7 [Sveinnin. reis upp

13. Einn rikr maðr, er Medias het, var i borg þeiri, er Philippis heitir, hann var miok harðraðr ok grimmr, hann atti son siukan með miklum vanmætti. Hann kom til fundar vid Andream postola sva segiandi: „Heyrðu mik, guðs maðr! Bið ek þik, at þu gerir heilan son minn, þviat [hann er vanmegna a ollum likama[1].“ Ok er hann mællti þetta miok gratandi, þa þerði postolinn kinn hans ok augu af grati klappandi hann með sinni hendi, ok mællti: „Styrkstu, son min, ok huggaz ok tru a guð, ok mun fyllaz [þinn goðvili[2].“ Siðan tok hann i hond honum ok fylgði honum til borgarinnar, ok er þeir komu [inn i borgarhliðit[3], rann a mot þeim einn gamall maðr, bað hann með tarum Andream postola [veita hialp sonum sinum tveim, hveria er þessi sami Medias hafði halldit langa tima i myrkvastofu fyrir nokkura mikla afgerð ok misverka með sva mikilli grimdarpinu, harðindum ok kvalafullum bôndum, at stor sar ok þungligar akomur fellu a likami þeira, sva at þeira holld bolgnaði, þrutnaði ok funaði i langan tima af þessu þunga kvalræði[4]. Þa sneriz sæll Andreas til Medias ok mællti: „Heyr þu, maðr! þu biðr, at grøddr se sonr þinn, en fyrir hvi biðr þu þess, þar er þu hefir þa i bondum, er vanheilir eru? Nu ef þu villt þiggia þat, er þu biðr, þa leystu fyrst aumingia or bondum, at sonr þinn verði heill, þviat su illzka, er þu framdir, heptir bønir minar.“ Þa fell Medias til fota postolanum ok kysti a føtr hans ok mællti: „Se[5] þessir leystir .ii. ok .vii. aðrir, er þer var eigi til sagt, at i bondum væri, til þess at sonr minn verði heill.“ Nu voru þeir leiddir i syn við postolann, ok lagði hann hendr sinar yfir sonu hins gamla mannz, ok [hreinsaði sar þeira ok gaf þeim fulla heilsu eptir þria daga[6]. Eptir þat mællti postolinn við son Medias: „Ris upp þu i nafni drottins Jesu Kristz, er mik sendi til at lækna[7] sott þina.“ Þa tok postolinn i hond hans ok hof hann upp, ok hann reis upp

þegar. Þa kalladi allr lydr med rẹzlu ok mẹlltu: „Þôrf vinnr oss ôllum þat, er ver truum a gud, þann er þu bodar, þion guds.“ Þa leiddi allr lydr postolan til hus med logum ok kertum, fyrir þvi at myrkt var af nott. Ok var hann þar .iii. daga ok kenndi þeim guds ord *B.*

1 [lama er allr likamin *B.* 2 [vili þinn *B.* 3 [til borgarhlids *B.* 4 [bidia fyrir sonum sinum. Þa hafði Medias setta i myrkvastofu fyrir oumbrẹdiligan glẹp. Þeir voru allir ecki nema sullir, ok funudu allir *B.* 5 Verdi *B.* 6 [*saal. et Fragm.*; þria daga aðr en þeir yrði heilir *A*; þvo sár þeira, ok urdu þeir heilir sóttar sinnar *B.* 7 lẹkia *B.*

ok lofaði guð ok gekk. Sveinn sa het Philomedis, hann hafði tva vetr ok tuttugu verit lama. Þa kallaði allr lyðr ok mællti: „Lækna[1] þu siuka menn ok øra, guðs maðr!“ Þa mællti postolinn til sveinsins: „Far þu til husa siukra manna ok bið þa upp risa i nafni Jesu Kristz, þess er þer gaf heilsu.“ En allr lyðr undraðiz, er hann for til siukra manna, en allir urðu heilir, er hann kallaði a nafn drottins yfir. Ok truði allr lyðr guði, ok førðu postolanum giafir ok baðu, at þeir mætti heyra guðs orð, en hann [boðar þeim guðs orð en[2] hafði ecki af giofum þeira.

14. Einnhverr[3] maðr, auðigr at fe en fatøkr at tru, var i þeim stað, er Andreas postoli kendi kenningar. Hann hafði fiolda þionostumanna með ser, en einn var sa hans þionostumaðr, er honum var kærari[4] en aðrir, þat var sveinn egipzkr. Hann tok riðusott sva harða, at hann andaðiz nær þegar a hinni somu stundu. Hans lanardrottinn harmar þat miok. Sa buandi for siðan til fundar við Andream postola, þviat hann heyrði marga dasamliga hluti fra honum sagða. Hann fell til fota honum ok mællti með tarum: „Þvi treystumz ek, guðs þionn, at þu matt gera alla hluti, þa er þu villt. Sveinn minn, sa er ek unna mikit, er nu dauðr, ok bið ek þik, at þu farir til huss mins ok gialldir mer hann aptr lifanda.“ En er postolinn heyrði þetta, þa for hann til huss hans[5], ok var þar mannfioldi mikill fyrir. Þa taldi Andreas postoli fyrir þeim lengi, at þeir tøki heilsu anda sinna. Eptir þat sneriz hann til baranna, er likit la a, ok mællti: „Ek byð þer i nafni drottins mins Jesu Kristz, ris upp heill.“ [Þa reis sveinninn upp þegar heill[6], ok selldi Andreas postoli hann lanardrottni sinum. Þa toku þeir allir retta tru ok skirn, er þar voru við staddir, ok lofuðu guð ok sælan Andream postola.

15. Siðan for Andreas postoli til Nichomedia borgar. En er hann nalgaðiz borgina, þa foru menn a moti honum ut or borginni með lik eins ungs mannz. Þar [voru i for faðir ok moðir sveinsins, ok bæði[7] með miklum harmi. Moðir sveinsins var hrum af elli, hon for fyrir likinu[8], ok reytti sik ok veinaði ok mællti: „Vei mer gamalli, sem ek em, er ek skal [sva aum orðin[9], at sia einga[10] son minn dauðan, ok sa harmr mun[11] mik til bana leiða.“ Andreas postoli heyrði kall hennar ok harm[12], ok rann

1 Lękn *B.* 2 [*tilf. B.* 3 Demetrius het *B.* 4 [mycklu kęrri *B.* 5 hins ódga mannz *B.* 6 [*tilf. B.* 7 [var będi fadir sveinsins ok modir ok voru *B.* 8 liki sonar sins *B.* 9 [þau órlóg bida *B.* 10 *mgl. B.* 11 skal *B.* 12 *saal. B*; harmaði *A.*

[sem skiotast ok huggaði hana, sem hann var vanr i slikum[1] nauðsynium, ok mællti sva: „Bið ek yðr, at þer[2] segit mer, hversu at bar um [liflat sveinsins[3]?“ Faðir ok moðir sveinsins mattu engu[4] svara fyrir harmi, en þionarnir svoruðu ok sogðu, at hann hafði verit staddr i husi nokkuru[5] einnsaman, ok hofðu siðan hundar siau olmir komit at honum ok bitit til bana. Þa mællti Andreas postoli, er hann heyrði þetta, ok varp møðiliga ondinni miok ok rendi augum til himins ok mællti með tarum: „Þat veit ek at sonnu, drottinn, at dioflar hafa um setit at bana honum, þeir hinir somu, sem ek rak fra oðum manni i Niceaborg. En nu bið ek þik, lofligr grøðari, at þu vekir hann upp, at eigi fagni gagnstaðligr[6] ovinr mannkynsins dauða hans.“ Siðan mællti hann við foður sveinsins: „Hvat muntu[7] gefa mer, ef ek [geri hann heilan[8]?“ Hann svaraði: „Ek hefi ekki til dyrligra at gefa þer en hann sialfan, ef hann ris upp[9] at þinu boðorði.“ Þa retti Andreas postoli hendr sinar til himins ok bað til guðs ok mællti: „Bið ek þik, drottinn, at aptr hverfi ond sveins þessa til likama sins, at þa er hann [er lifnaðr[10] snuiz hann ok margir aðrir til drottins at fyrirlatnum skurðgoðum, ok verði hans lifnaðr[11] til andarheilsu ollum, [þeim er her eru við staddir[12], at eigi verði þeir dauða þrælar, helldr [nai þeir heilsamligu[13] lifi.“ En er allir truaðir menn sogðu amen, þa sneriz postolinn til baranna ok mællti: „I nafni drottins Jesu Kristz ris upp þu ok statt a føtr.“ Þa reis sveinninn upp heill. En allir undruðuz þat, er hia voru, ok kolluðu mikilli roddu ok mælltu: „Mikill [er guð drottinn[14], sa er Andreas postoli boðar. Þa toku frændr sveinsins margar [gersemar ok gafu sveininum[15], en hann førði postolanum. En postolinn villdi engar giafir þiggia fyrir iartegnir helldr [en fyrr, helldr[16] skirði hann þenna lyð allan, er i þeiri borg var, með fullri tru ok iatningu heilagrar þrenningar. En svein þenna hafði Andreas postoli[17] með ser til Macidonia borgar ok kendi honum þrifsamligan[18] froðleik, ok gerðiz hann lærisveinn postolans.

16. Þa er sæll Andreas postoli for leiðar sinnar með siovarstrondu um dag ok ætlaði til Macidonia borgar, þa bar sva

1 [huggędi a hann þa sem avallt i *B.* 2 er *B.* 3 [andlat sveins þessa *B.* 4 eigi *B.* 5 litlu *tilf. B.* 6 *mgl. B.* 7 villtu *B.* 8 [gelld þer aptr sveininn *B.* 9 til lifs *tilf. B.* 10 [lifir *B.* 11 lifsgiof *B.* 12 [monnum *B.* 13 [verdi þeir guðs menn ok nai eilifu *tilf. B.* 14 [gud er Kristr *B.* 15 [giafir ok fęrdu honum *B.* 16 [*mgl. B.* 17 a braut *tilf. B.* 18 *mgl. B.*

at, at siorinn kastaði upp liki einu fyrir føtr postolanum [til loks noktu[1]. Postolinn varð glaðr við þenna atburð ok mællti: „Þat høfir[2] oss at reisa þenna mann af dauða, at ver vitim, hvers hattar maðr hann hefir verit.‘ Siðan fell Andreas postoli til bønar ok bað til guðs. Eptir þat tok postolinn[3] i hond hinum andaða ok lypti honum upp af iorðu, ok lifnaði hann þegar. En postolinn gaf honum kyrtil sinn, þviat hann var naktr[4], ok mællti: „Segðu oss [tilstoður farar þinnar ok alla atburði[5].“ Hann svaraði: „Eigi mun ek þik leyna, [hvat manna[6] ek em. Ek heiti Philopater, en ek em son Sostrati gofugs mannz or Macedonia borg. Ek hafða nyliga heim komit af Italialandi til foður mins. En er ek kom heim, þa heyrða ek sagt fra þeiri kenningu[7], er engi hafði slika[8] heyrða. En sa er kenningina bar fram, [taldi sik vera lærisvein[9] hins hæsta guðs; [en er ek[10] heyrða sogð morg takn fra honum, þau er hann gerði, ok lækningar þær, er hann veitti monnum, eigi með grasadrykkium eða iarnskorningu[11] eða með oðrum lækningarbrogðum likamligum, helldr grøddi hann með einu orði [almattigs guðs[12] allar sottir, [bæði at[13] hann gaf syn blindum ok heilsu likþram, ok heyrn daufum [en hǫlltum gǫngu[14], ok rak diofla fra oðum monnum ok gaf lif dauðum, þa fystumz ek at fara at sia hann, fyrir þvi at ek ætlaða eigi annat, en hann mundi sialfr guð vera, er hann gerði slika hluti. En þa er ek siglda [um dag[15] með forunautum minum, ok forum ver .xl. manna saman a skipi, þa gerði at oss siovarstorm mikinn, sva at skipit kafði undir oss ok siðan hvelfði, ok druknuðum ver allir. En mætti sva vel at beraz, at upp kastaði likum þeira ollum sva[16] sem mer, ok[17] þeir væri[18] lifgaðir af þer, sva sem ek.“ En er hann hafði þetta mællt, þa stoð hann ok horfði a postolann ok ætlaði[19], at þar mundi kominn sa hinn sami guðs maðr, er hann hafði [leita farit; lætr siðan fallaz[20] til fota postolanum oc mællti: „Veit ek at sonnu, at þu ert guðs þionn[21]. Nu bið ek þik, at þu biðir fyrir [mer ok[22] þeim, er með mer foru, at þeir lifni, ok [at þeir[22] megi kenna sannan guð, þann er þu boðar.“ [Ok

1 [ok alnǫcktu *B.* 2 byriar *B.* 3 hann *B.* 4 nǫckvidr *B.* 5 [til farar þinnar ok allan atburd, sva nafn þitt ok kynferdi *B.* 6 [hvatki at manna(!) *B* 7 er nu[illegible]er fram fęrd *tilf. B.* 8 þvilika fyrr *B.* 9 [talþiz vera lęrisveinn *B.* 10 [Nu er ek *B.* 11 skorningu iarns *B.* 12 [*mgl. B.* 13 [*saal. B*; þvi *A.* 14 [*tilf. B.* 15 [*mgl. B.* 16 slikt *B.* 17 at *B.* 18 allir *tilf. B.* 19 hugsaði i hug ser *B.* 20 [leitat, ok fell *B.* 21 madr *B.* 22 [*mgl B.*

nu[1] hellt postolinn upp hondum sinum til himna ok mællti: „Bið ek þik, drottinn, at þu synir mer[2] lik þessarra manna allra, er foru með Philopatri, at þeir megi kenna þik einn guð sannan.“

En er hann hafði þetta mællt, þa sa þeir þegar likin oll einu miðr en .xl. fliota [i lanni[3] ok kasta upp her ok hvar a landit. Þa tok hinn ungi maðr [at grata[4], ok allir þeir er við voru staddir[5], ok fellu [fyrir føtr postolanum ok mælltu ok baðu[6], at hann gæfi þeim monnum ollum lif i guðs nafni. En Philopater mællti þessum orðum: „Faðir minn sendi mik hingat með [miklum fiarhlutum fyrir sakir goðvilia sins ok fekk mer alla nytsamliga hluti til þessarrar farar[7]. En nu ef[8] hann spyrr þenna atburð minnar farar[9], þa mun hann lasta guð þinn, ok [undan mun hann føraz kenningu þinni[10], en ek villda eigi, at sva føri[11].“ Ok er þeir [gretu allir, þa bað[12] postolinn, at saman skylldi samna likum þeira, þviat þeim hafði dreift upp kastat. En er þeim var samnat i einn stað, þa mællti Andreas við hinn unga [mann: „Hvern villtu fyrstan lata upp reisa[13]?“ En hann svaraði: „Gnaram fostbroður minn.“ Þa fell postolinn a kne ok hellt upp hondum til himna ok bað lengi til guðs ok mællti með tarum: „Þu guð, grøðari heimsins, reis upp þu þenna hinn dauða mann Gnaram, [at þeir baðir fostbrøðr kenni dyrð þina ok at boða þitt nafn með staðfesti[14] fyrir lyðnum.“ [En þegar er hann hafði þetta mællt, þa reis sveinninn Gnara upp[15], ok undruðuz allir þessa iartegn, þeir er við voru staddir. Eptir þat fell Andreas postoli a kne hia serhverium þeira ok mællti: „Bið ek þik, drottinn minn Jesus Kristr, at þessir menn allir risi af dauða upp, er dreifðir hofðu verit um diup siovar. Siðan bauð Andreas postoli lærisveinum sinum, at [hverr þeira skylldi taka i hond einum serhverium þeira hinna dauðu manna[16] ok mæla sva: „Drottinn Jesus Kristr sonr guðs lifanda reisi[17] þik upp.“ En er þeir gerðu sva, lifnuðu þeir allir tveimr færra[18] en .xl. manna, ok dyrkuðu

1 [Þa tok A. p. fullr af helgum anda at kenna honum berliga guðs ord, enn sveinninn undradiz miok kenning hans. Eptir þat *B.* 2 *mgl. B.* 3 [at landi *B.* 4 [*tilf. B.* 5 lerisveinar postolans *tilf. B.* 6 [til fota honum ok męlltu med tarum *B.* 7 [miklu fe fyrir goðvilia sakir ok goðu foruneyti *B.* 8 er *B.* 9 ok manntion *tilf. B.* 10 [mun hann fordaz kenning þina *B.* 11 yrdi *B.* 12 [badu allir miok, þa męllti *B.* 13 [mann ok spurði, hvern hann villdi fyrstan upp reisa af dauda *B.* 14 [fostbrodur Filopatri, at hann kenni dyrd þina ok lofi nafn þitt *B.* 15 [Þa reis hann upp þegar *B.* 16 [þeir skylldi taka i hendr sierhverium enum dauda *B.* 17 veki *B.* 18 miðr *B.*

guð ok mælltu: „Drottinn, engi er þer likr.“ Siðan toku þeir retta tru ok skirn Philopater ok forunautar hans allir af Andrea postola. Eptir þat beiddi Philopater Andream postola at fara til Macidonia borgar ok kristna foður hans ok þann lyð allan, er i þeiri borg var. En postolinn for at bøn hans til borgarinnar. Hann kristnaði Sostratum foður Philopatris ok alla vini hans ok allan borgarlyðinn [með heilagri[1] kenningu guðs orða af[2] þessum iartegnum, er nu voru sagðar, ok morgum oðrum, þeim er hann gerði, meðan hann var i borginni at guðs vilia.

17. Þa er Andreas postoli kom til Patras borgar i Achaia heraði, þa reð fyrir borginni iarl sa er Egeas het, hann hafði þa nyliga þat velldi tekit, eptir þat er sa iarl hafði andaz, er Lisbius[3] het. Þa gekk til mals við postolann kona su, er Effidima het, hon var kristin ok hafði tru tekit af kenningu Sosias, er einn var af hinum fornum lærisveinum Kristz. Hon fell til fota postolanum ok kysti føtr hans ok mællti: „Heyrðu, Andreas postoli! Drottning min Maximilla kona Egeas iarls biðr, at þu komir til hennar, þviat hon hefir riðusott mikla, sva at hon er[4] at bana komin, en hon vill giarna heyra kenning þina. En Egeas iarl buandi hennar stendr [fyrir reckiunni gratandi[5] með brugðnu sverði, ok ætlar þegar at leggia sverðinu i gegnum sik, ef hon andaz.“ Siðan gekk Effidima [eptir postolanum[6] til huss þess er Maximilla var fyrir[7]. En er þau komu[8], þa sa þau, hvar iarlinn stoð, ok mællti postolinn þessa kostar við hann: „Gerðu þer nu ekki illt þegar[9], helldr hirðu sverð þitt i sliðrum, þviat koma mun su tið, er þu munt við [mik keppa, ok muntu þa beriaz i mot mer[10].“ Jarlinn skildi eigi, hvat postolinn sagði, ok gaf honum rum at ganga. En er postolinn kom at rekkiu hennar, þa fell hann til bønar, ok siðan tok hann i hǫnd henne[11] Maximille. En hon sveittiz þegar oll, ok þvi næst tok af henni alla riðusott. Postolinn mællti þa, at henni skylldi fa føzlu. En iarlinn førði Andrea postola hundrað penninga silfrs, en [postolinn leit eigi til ok villdi eigi[12] fe þiggia sem fyrr fyrir iartegnir. Siðan for iarlinn a braut or borginni erenda sinna um riki sitt, en Maximilla drottning tok tru ok skirn af Andrea postola ok unni bratt mikit guði ok hellt hreinlifi, meðan hon lifði.

1 [af *B.* 2 ok *B.* 3 Lisibus *B.* 4 ner *tilf. B.* 5 [*tilf. B.* 6 [fyrir postolann *B.* 7 inni *B.* 8 þar *tilf. B.* 9 *mgl. B.* 10 [oss keppa ok oss a mot beriaz *B.* 11 *mgl. B.* 12 [hann villdi eigi til lita ne *B.*

18. Þat er upphaf a fornum bokum at pislarsôgu Andreas postola, at sva mælir sa er sôguna hefir setta: Friðr se yðr ollum kristnum monnum, er settir eruð[1] i Kristz nafni i austri ok vestri, i norðri ok suðri, ok ollum þeim, er trua a einn guð i algørri þrenningu, sannan fôður ogetinn, sannan son eingetinn af feðr, sannan helgan anda framfaranda af feðr ok syni, ok þann foður almatkan truum ver allan einn vera, er gat son, ok [son eingetinn, þann[2] er getinn er af almatkum feðr. En þessa tru namum ver af Andrea postola drottins vars Jesu Kristz, segir sa er sôguna hefir fyrst dictat, ok kvezt[3] seð hafa allar pislir hans ok þrautir, ok heyrðum ver kenningar hans, segir [sa er sôguna hefir dictat[4], ok megum ver fyrir þvi fra segia, at ver vitum sannleik a.

Andreas postoli kristnaði allan lyð i borginni Patras, siðan[5] hann hafði grøtt[6] Maximillam af riðusott, þviat hann hafði aðr farit um allt Grikkland ok [gørvar margar iartegnir[7] i nafni drottins ok sneri hvern dag morgum lyð fra blotum skurðgoða til rettrar truar, dauðum gaf hann lif, en blindum syn, ok rak diôfla fra oðum monnum. Þa skutu blotmenn fe saman ok gafu iarlinum Egea ok mælltu við hann: „Siðan er Andreas postoli kom hingat til landa, þa lætr hann menn eigi hallda lôg konunga ok føra fornir goðum.“ Þa tok iarlinn við fe þeira ok bað taka Andream postola ok leiða fyrir domstol sinn. Ok er hann kom til borgarinnar Patras, þa tok hann þegar at neyða menn til blota. En heilagr Andreas postoli gekk a mot honum ok mællti: „Þat somir[8] þer, er þu ert domandi manna, at þu kennir domanda þinn, þann er a himnum er, ok kunnir sannan guð, en kallir hug þinn fra þeim, er eigi eru sônn guð.“ [Egeas mællti: „Ert þu sa Andreas, er niðr brytr hof goða varra ok telr fyrir monnum nybreytni þa, er Romaborgar hofðingiar fragu fyrir skommu ok baðu niðr at leggia.“ Andreas svaraði: „Ek em sa er boða orð hit sanna drottin varn Jesum Krist, ok (at) menn fyrirlati skurðgoð þau, er handaverk manna eru, ok trui helldr a sannan guð, er skop alla hluti ok leysti menn fra eilifum dauða, ok sa hinn sami guð mun hialpa þeim, er sônnu trua[9].“ Egeas mællti: „Hverr er hinn sanni guð?“ Andreas svaraði: „Hinn sanni er a himnum, þar er lios rennr upp, þat er a braut rekr villumyrkr; en er

1 ero *B.* 2 [eingetinn son *B.* 3 będi kvaz *B.* 4 [hann *B.* 5 er *tilf. B.* 6 grędda *B.* 7 [gert miklar iarteinir *B.* 8 samir *B.* 9 [*mgl. B.*

seð[1] eigi liosit, þvi at þer ætlit þat guð vera, er steinar eru ok tre. En Romaborgar hofðingiar vita eigi þat, at sonr guðs kom hingat i heim monnum til hialpar, ok sagði skurðgoð þessi eigi guð vera helldr hina verstu diofla ok ovini allz mannkyns, þa er þess eggia menn at gera þat, er guð reiðiz þeim ok hverfi fra þeim ok heyri eigi bønir þeira; en er guð hverfr fra þeim, þa verða þeir [herfengnir ok hlegnir[2] af diofli, unz þeir fara ut or likomum sinum sekir ok syndugir, ok hafa þa ekki með ser nema syndir einar."

Egeas mællti: „Þa er Jesus yðarr boðaði þessi hin tomu[3] orð, þa krossfestu Gyðingar hann fyrir þat." Andreas svaraði: „Drottinn allz velldis[4] let ser soma at stiga niðr af himni ok taka mannz likama a sik, ok var hann viliandi pindr til þess, at hann leysti fra dauða hinn fyrsta mann, er fariz hafði, ok hann let til þess pinaz einn fyrir alla[5], at hann tøki af oss ollum kvalir ok syndir." Egeas mællti: „Ef hann tok kvalir af ollum, fyrir hvi eru þeir þa opt morgum pislum kvaldir[6], er a hann trua?" Andreas svaraði: „Ver erum fusir at taka kvalir[7] fyrir guðs nafni, þviat ver vitum annat lif, ok truum ver, at þat er satt. En ef þu villt[8] vita takn krossins, þa mun[9] ek segia þer, hversu skynsamligri ast skapari allz mannkyns tok a sik þessa pisl viliandi en eigi nauðigr til heilsu varrar." Egeas mællti: „Eigi ma ek þat skilia, hversu hann var viliandi pindr, þar er hann var selldr af lærisveini sinum ok hondlaðr af Gyðingum ok leiddr fyrir Pilatum iarl ok krossfestr af riddorum iarlsins at raði Gyðinga." Andreas svaraði: „Þvi segi ek þer hann vilianda pindan, at ek var með honum, þa er hann var selldr af lærisveinum[10] sinum, ok sagði hann oss fyrr en hann var selldr, at hann mundi selldr verða[11] ok krossfestr til lausnar ollum monnum ok risa upp a þriðia degi. Þa mællti Petrus broðir minn við hann: Miskunnaðu sialfum þer, drottinn, at eigi verði þat. Þa reiddiz hann Petro ok mællti: Hverf aptr þu, þviat þu skilr eigi þa hluti, er guðs eru. En a hinum efsta aptni, er ver vorum allir saman, þa sagði hann, at einn varr mundi selia hann við verði. Þa urðum ver allir hryggir. En hann villdi eigi þat lata verða vara hrygð ok mællti: Sa mun mik selia, er nu sel ek brauð i hond. Þa sagði hann oss oorðna hluti sva sem liðna, ok syndi þat, at hann var at vilia

1 siait *B*; 2 [herteknir *B*. 3 sômu *B*. 4 valldandi *B*. 5 ôllum *B*. 6 pindir *B*. 7 pislir *B*. 8 villdir *B*. 9 munda *B*. 10 lærisveini *B*. 11 vera.

sinum pindr ok sva selldr, þviat hann forðaðiz eigi þann stað, er hann vissi at hann mundi selldr verða.“ Egeas mællti: „Undrumz ek þat, at[1] þu sva spakr maðr skallt vilia trua a þann mann, er þu segir sialfr krossfestan vera, hvart sem þat var at vilia hans eða ovilia.“ Andreas svaraði: „Þat sagða ek þer, [at mikit er takn krossins, ok mun ek þat enn skyra fyrir þer[2], ef þu villt[3] til hlyða.“ Egeas mællti: „Ek mun þolinmoðliga hlyða; en ef þu villt eigi at mer lata, þa muntu sialfr a þer taka þetta mark ok krosstakn, er þu lofar.“ Andreas svaraði: „Eigi munda ek þer boða dyrð krossins, ef ek hræddumz pisl hans.“ Egeas mællti: „Oramal er þat, at kalla þat dyrð, er kvol er, ok þu ert sva diarfr, at þu hræðiz eigi dauðann.“ Andreas svaraði: „Eigi af dirfð helldr af tru hræðumz ek eigi dauðann, þviat dauði rettlatra er dyrligr[4] en dauði syndugra hann[5] er hinn versti. En af þvi vil ek, at þu heyrir takn krossins, at þu megir trua a guðs son ok koma til endrbotar andar þinnar.“ Egeas mællti: „Þat kalla menn endrbøtt, er spillt hefir verit, en ek veit eigi, at ond min hafi spillt verit, sva at hon þurfi endrbotar.“ Andreas svaraði: „Hinn fyrsti maðr, er allra dauða olli af synd girndartres, hann var skapaðr af osaurgaðri iorðu; en þat var ok nauðsyn[6], at fra osaurgaðri meyiu leti beraz guð ok maðr, sa er skop hinn fyrsta mann, ok leiddi manninn til lifs þess, er hann hafði tynt, ok bøtti þat a krosstre, er misgert var a girndartre, en hann retti hendr sinar hreinar a krossi, ok var honum gefit eitr at drekka, at hann bøtti þat a pislartre, er hendr Adams toku søta føzlu a bonnuðu tre. Dauða varn tok hann a sik ok gaf oss lif sitt.“ Egeas mællti: „Þetta[7] mattu segia þeim, er þer trua, en ek mun lata þik festa a kross, þann er þu lofar, nema þu latir at mer ok blotir goðum varum almatkum.“ Andreas svaraði: „Einum sonnum almatkum guði føri ek hvern dag fornir[8] til alltaris, eigi griðunga holld ne hafra bloð, helldr flekklaust lamb. En þa er lyðrinn hefir holld þess etit ok bloð þess drukkit, þa er þat lamb heillt ok lifanda, er søft var.“ Egeas mællti: „Hversu ma þat vera?“ Andreas svaraði: „Ef þu villt vita, hversu þat ma verða, þa gerstu lærisveinn hins hæsta guðs, at þu megir þess viss verða, er þu spyrr.“ Egeas mællti: „Ek mun með pislum heimta at þer frasogn þessarra hluta“ Andreas svaraði: „Undrumz ek þat, er[9] þu skylldir spakr maðr heita, er

1 er *B*. 2 [*tilf. B*. 3 *saal. B*; villdir *A*. 4 *saal. B*; dyrmætari *A*.
5 *mgl. B*. 6 auðsynt *B*. 7 þessi ord *B*. 8 forn *B*. 9 þar er *B*.

þu ert olltinn i sva mikla heimsku, at þu hyggz mik neyða munu til þess at segia þer takn guðs; heyrðir þu takn krossins[1], heyrðir þu takn fornarinnar. En ef þu truir Krist vera sannan guðs son, þann er Gyðingar krossfestu, þa mun ek segia þer, hversu þetta lamb lifir heillt ok flekklaust i riki sinu, er søft var[2], ok etið holld þess ok bloð þess drukkit af lyðnum." Egeas mællti: „Hversu ma lamb þat vera heillt i riki sinu, ef þat er søft ok etit, sem þu segir?" Andreas svaraði: „Ef þu truir af ollu hiarta, þa mattu þat vita, en ef þu truir eigi, þa mattu þess alldri viss verða." Þa reiddiz Egeas iarl ok let setia Andream postola i i myrkvastofu. En þa kom þangat allr heraðslyðr, ok villdu drepa iarlinn ok briota upp myrkvastofuna en leiða a braut postolann. En Andreas postoli mællti við þa: „Eigi skulu þer snua hogværð[3] drottins i diofulligan ofrið, þviat drottinn syndi oss alla þolinmøði, þa er hann var pindr, eigi þrætti hann ne kallaði, ok eigi var kall hans heyrt a strætum; hafi þer frið ok þolinmøði ok dvelit eigi pisl mina, helldr bui þer yðr sialfa til, at þer megit stiga yfir vandra manna ognir ok pislir með oskialfanda hug ok þolinmøði. Ef nokkur pisl[4] er uggandi, þa er su, er eigi hefir enda, þviat ognir manna eru likar reyk, hefiaz bratt upp ok eyðaz bratt. Ef nokkurar pislir eru ogurligar, þa eru þær, er sva hefiaz upp, at eigi endaz. En þessa heims pislir eru lettar, ok megum ver þær auðvelldliga standaz; en ef þær eru þungar, þa verðr bratt eptir þær fagnaðr[5]. En annars heims pislir eru eilifar, þar er hvern dag [gratr ok[6] op ok kvol an enda. Þat hræðiz eigi Egeas iarl. Veri þer ok þa bunir, brøðr minir, at standaz stundligar pislir, at þer megit koma til eilifra fagnaða, þar er þer megit gleðiaz ok lifa æ með Kristo."

Þessum orðum ok oðrum þvilikum talaði Andreas postoli fyrir lyðnum um alla nottina, unz dagr kom. En þa let Egeas iarl leiða postolann fyrir domstol sinn ok mællti við hann: „Þat hugða ek nu, at a þessarri nott mundi [hugr þinn skiptaz[7] fra heimsku þessarri ok fra lofi Kristz þins, at þu mættir með oss fagnað hafa, þviat þat er heimskligt at fara viliandi til krosspislar ok selia sik til kvalar." Andreas postoli svaraði: „Hafa mætta ek fagnað með þer, ef þu villdir trua a Krist ok hafna blotum, þviat Kristr sendi mik til þessa landz, at ek førða margan lyð guði til handa." Egeas mællti: „Af þvi skyllda[8] ek þik til

1 ok *tilf.* B. 2 er B. 3 hogværi B. 4 ogn B. 5 *mgl.* B. 6 [*tilf.* B. 7 [skipaz hafa hugr þinn ok horfit B. 8 skylldi B.

blota, at þessir menn, er þu hefir svikit, fyrirlati kenning þina ok føri goðum varum fornir, þviat engi er su borg i Akaialandi, er eigi se hof goða varra brotin eða eydd. En nu vil ek, at þu endrbøtir þau, at goðin sefiz, er þer eru reið orðin, ok þu megir vera i vinattu varri. En ef þu villt eigi þat, þa muntu pindr vera morgum pislum ok festr siðan a krosstre, þat er þu lofar." Andreas postoli svaraði: „Heyrðu, dauða sonr ok elldibrandr eilifs loga! Hlyð þu mer þræli ok postola drottins mins Jesu Kristz! Ek hefi her til miukliga talit fyrir þer um tru, ok hugða ek, at þu mundir um siðir skilia retta skynsemi ok fyrirlata skurðgoð ok trua a þann[1], er a himnum er, en þu harðnar i heimsku þinni ok hyggr mik hræðaz munu ognir þinar eða pislir; þvi þægari[2] verð ek guði minum, sem ek stondumz fleiri þrautir fyrir hans nafni."

Þa let Egeas binda postolann milli tria tveggia ok beria hann með svipum. En er siau hriðir hofðu gengit bardagans[3], þa var hann enn leiddr fyrir iarlinn. Egeas mællti: „Hlyð þu mer ok rað þik fra bana[4], ella mun ek lata þik krossfesta." Andreas svaraði: „Ek em þræll kross Kristz, ok mun ek helldr øskia sigrmerkis[5] hans en hræðaz. En þu matt forðaz eilifar kvalir, ef þu truir[6] a Krist, er þu hefir reynda staðfesti mina, þviat ek harma dauða þinn, en eigi pisl mina, þviat pisl min er eins dags eða tveggia, eða þriggia hit lengsta, en þin kvol er eigi þa nær enda en aðr, er liðr þusund vetra." Egeas mællti: „Lat af heimsku þessarri ok spill eigi fyrir þeim, er vel lifa." Andreas postoli svaraði: „Drottinn minn Jesus Kristr bauð mer at lata eigi af at boða orð hans ok snua syndugum[7] monnum til iðranar." Egeas mællti: „Heittu[8] at lata af kenningu þessarri[9], ella mun ek lata glata þer." Andreas postoli svaraði: „Ek em þess buinn at taka margar pislir fyrir guðs nafni helldr en at[10] lata af kenningu hans." Þa reiddiz Egeas iarl ok let krossfesta Andream postola, ok bauð sva kveliondum, at þeir byndi hendr hans ok føtr a krossinn, en negldu eigi, til þess at hann hefði þar langa pisl[11] sva sem i stagli.

En er þeir leiddu hann til kross, þa kom þar[12] margr lyðr ok mællti: „Rettlatr maðr ok vinr guðs, hvat gerði hann þess, er hann er til kross leiddr?" En Andreas postoli bað lyðinn þess, at þeir dveldi eigi pisl hans, en hann tok pisl glaðr ok feginn ok

1 guð *tilf. B.* 2 þægri *B.* 3 *mgl. B.* 4 eða *tilf. B.* 5 sigrmarks *B.* 6 þa *tilf. B.* 7 mörgum *B.* 8 þvi *tilf. B.* 9 eða *tilf. B.* 10 *mgl. B.* 11 pinu *B.* 12 þangat *B.*

let eigi af kenningu drottins. Ok er hann kom þangat, er krossinn var uppreistr, þa sa hann krossinn um langa leið ok kallaði mikilli roddu: „Heill þu kross, er helgaðr ert af likama Kristz ok skryddr af limum[1] hans sva sem af gimsteinum, þu stendr ok biðr min, en ek geng glaðr til þin, þviat ek kenni leynda hluti þina. Tak þu við þeim, er til þin fysiz, þviat ek se i þer þat, er mer er af guði heitit, tak þu [mik litillatan[2] ok før mik drottni Jesu. Þu hafðir iarðliga hræzlu, aðr Kristr ste[3] a þik, en nu eignastu[4] ast himneska, þviat allir, þeir er trua, vitu, hversu mikla fagnaði þu hefir með þer. Oruggr ok fagnandi fer ek til þin, en þu tak glaðliga við mer lærisveini þess, er a þer hekk, þviat ek var avallt þinn unnandi ok fuss at faðma þik. Þu goðr kross, er tekit hefir fegrð ok pryði af liðum drottins, lengi fysiligr ok af ollum hug elskaðr, tak þu mik fra monnum ok giallt mik lærifeðr minum, at sa taki mik a þer, er mik leysti a þer.“ En er hann hafði þetta mællt, þa hofu pinendr hann a krossinn ok bundu reipum allan likama hans, sem þeim var boðit.

En þar stoðu hia krossinum .xx. þusundir manna, er tru ok skirn hofðu tekit af Andrea postola. En i þvi liði var broðir Egeas iarls, [en hann het Stratocles[5]. Þeir kolluðu allir[6] ok kvaðu rangan þann dom vera, er heilagr maðr ok rettlatr var pindr. En Andreas postoli styrkti hugi manna[7] þeira er guði truðu, ok eggiaði þa til þolinmøði, ok kvað þa eilifa dyrð taka mundu fyrir þessa heims pislir. Þa for allr lyðr með miklu kalli til husa Egeas iarls ok mællti: „Hvi gegnir þetta atkvæði þitt? Rangliga dømir þu, grimmir eru domar þinir. Hvat gerði sa maðr illt eða rangligt? Nu er borg var hrygg, ok fyrirforumz ver allir. Glataðu eigi borginni, ok veit oss[8] helgan mann ok drep eigi astvin guðs helgan ok raðvandan ok skryddan goðum siðum, lat eigi þu pina goðan kennanda, milldan ok hoglyndan, skynsaman ok hofsaman[9], þviat hann hefir nu verit tva daga a krossi, ok lætr[10] enn eigi af at kenna oss hit sanna ok syna oss þat, er rett er ok gott. Gef þu oss helgan mann, at ver lifim, leystu raðvandan mann, ok mun allt Grikkland i friði vera; gef þu oss spakan mann, ok mun Achaiaherað eignaz miskunn.“

Egeas dvaldi at hlyða þeim ok villdi eigi leysa postolann af krossinum. Þa reiddiz lyðrinn, ok villdu þeir drepa iarlinn, ef

1 liðum *B.* 2 [litillatan fyrir gudi *B.* 3 stigi *B.* 4 eignaz þu *B.* 5 [er Stratocles het *B.* 6 er hia stoðu *tilf. B.* 7 *mgl. B.* 8 rettlatan mann, giallt þu oss *tilf. B.* 9 hogsaman *B.* 10 hann *tilf. B.*

hann villdi eigi heyra orð þeira. Þa hræddiz Egeas iarl ok het at leysa postolann af krossi. Reis iarlinn nu upp ok for með þeim. En er Andreas postoli sa hann, þa mællti hann: „Af hvi komt þu hingat, Egeas? Ef þu villt[1] a Krist trua, þa mun þer upp lukaz miskunn guðs, sem ek het þer, en ef þu komt hingat til þess[2] at leysa mik af krossi, þa mun ek eigi heðan stiga lifandi, þviat nu stend ek i guðs augliti. En ek harma vesolld þina, þviat þin biðr eilifr dauði. Renn þu, vesall maðr, meðan þu matt, at eigi verði þat, at þu vilir þa renna, er þu matt eigi." Þa villdu þeir[3] retta hendr sinar til krossins ok leysa [Andream postola[4] af krossinum, ok mattu þeir eigi. Þa gengu til aðrir at oðrum at leysa postolann, ok mattu þeir eigi, þviat hendr þeira skulfu, er hann villdu leysa. Þa kallaði Andreas postoli ok mællti: „Lat eigi þu, drottinn, þræl þinn verða heðan leystan, þann er nu hangir a krossi fyrir sakir nafns þins. Sel þu eigi, drottinn, mik aptr i verolldina, þar er nu se ek leynda fagnaði þina a himnum. Lattu eigi, drottinn, iarðligan mann oflægia mik, þar er nu kenni ek dyrð þina fyrir kross þinn, helldr tak þu mik, drottinn lærifaðir minn Jesus Kristr, [er ek hefi senn ok vil enn sia, tak þu mik, drottinn Jesus Kristr[5] goðr hirðir, ok lat mik eigi leystan verða, aðr þu takir anda minn." En er hann hafði þetta mællt, þa sa allir lios mikit koma sva sem elldíng af himni yfir krossinn, sva at engi matti i gegn sia. En er þat lios hafði verit halfa stund dags, þa var andlat postolans, ok for ond hans með þvi hinu mikla liosi ok mikilli dyrð til almattigs guðs.

En Maximilla kona iarlsins gofug ok raðvond, su er þa elskaði hreinlifi, tok likama Andreas postola af krossinum ok smurði dyrligum smyrslum ok grof likama postolans vegsamliga. En Egeas var gripinn af diofli i alþyðu augliti, ok var dauðr aðr hann kom[6] til hallar sinnar. En broðir hans Stratocles for með likam postolans; hann gerði[7] ser ekki nyta af fe broður sins, ok mællti sva: „Fariz með þer allt þat, er þu attir, Egeas, en mer vinnr þorf trua Kristz, su er Andreas postoli kendi mer." Þa kom hræzla mikil yfir allan lyð, sva at engi varð eptir, sa er eigi tryði [guði, þeim[8] er ollum vill ok ma hialpa ok til miskunnar leiða.

Or leiði heilags Andrea postola flytr manna ok oleum með hinum søtasta ilm. Af þessum stormerkium marka borgarmenn, hver arferð vera mun hver misseri fra oðrum a þvi landi eða

1 vill *B.* 2 eina *tilf. B.* 3 menn *B.* 4 [hann *B.* 5 [*mgl. B.* 6 kęmi *B.* 7 villdi *B.* 8 [Krist þann *B.*

viða[1] annarstaðar. Stundum veitaz þessi takn meir en stundum minnr[2], ok gefr iorð[2] þa minna avoxt ok minni arferð, er ognogligar flytr manna or leiðinu, en stundum eru þessi takn sva gnogliga veitt af milldi guðs ok heilagleik sæls Andrea postola, at viðsmiorit rennr allt fram a mitt kirkiugolfit i þeiri kirkiu, er stendr yfir leiði sæls Andreas postola. En þa er sva gnogliga veitaz þessi takn, þa kemr goð arferð eptir, ok gefr iorðin goðan avoxt af ser. En ef þessum heilivagi er riðit a siuka menn, þa fa þeir bøtr[3] sinna meina, hvat sem þeim er aðr at meini. Biðium ver nu sælan [guð a himnum, at hann sendi oss slika tru ok traust með sannri þolinmøði undir krossinum, sem hinn helgi guðs postoli Andreas hafði, ok at ver mættim með honum at liðnu þessu lifi fa eilifa gleði ok vist i himinriki fyrir drottin varn Jesum Kristum[4]. Amen.

---

*Fragment. I.**

. . . . . . dreas kom til Patras borgar i Achaia heraði, þa reð fyrir . . . . rl sa ær Egeas het, hann hafði þa nylega þat velldi tekit æptir . . . . afði andaz, er Lisbius het. Þa gekk til mals við postolann ko . . . . dima het, hon var kristinn(!) ok hafði tru tekit af kenningo . . . . nn var (af) hinom fornum læirisvæinum(!) Kristz. Hon fell til fota postola . . . . føtr hans ok mællte: „Heyrðu, Andreas postole! Drottning mi . . . . kona Egeas iarls biðr, at þu komir til hennar, þvi at hon . . . . t mikla, sva at hon ær at bana komin, en hon vill giar . . . . nning þina. En Egeas iarll buandi hennar stendr með brug . . . . ar þegar at leggia sverðino i gegnum sik, ef hon anðaz . . . .

2 viðara *B.* 2 *tilf. B.* 3 bot *B.* 4 [A. postola oss arnadarordz, at hann arni oss i þessi verǫlldu ars ok audrę̨da, friðar ok farsę̨lu, idranar ok yfirbota vorra misverka, sva i auðrum heimi hliotim ver hvilld ok frid paradisar vistar til domsdags, enn at honum lidnum naim vę̨r himinrikis ingǫngu med gudi almatkum, þeim er lifir ok rikir um allar alldir verallda. *B.* * *En Remse af dette Pergamentblad er bortskaaret, hvorved de første Ord af hver Linie mangler paa Forsiden, men de sidste paa Bagsiden. Jvf. ovenfor S. 335⁹-337¹.*

fidima eptir postolanum til huss þess ær Maximilla var . . . . au komu, þa sa þau hvar iarllinn stoð, ok mællte postolinn þes . . . . ð hann: „Gerðu þer nu ækki illt þegar, helldr hirðu sverð . . . . m, þvi at koma mun su tið, ær þu mônnt við mik keppa . . . . beriaz i mot mer.“ Jarllinn skilðe æigi, hvat postolinn sagði ok g . . . . at ganga. Enn ær postolinn kom at rekkio hennar, þa fell hann til bø . . . . tok hann i hônd henne Maximille. En hon svæittiz þegar ǫll, ok þvi . . . . henne alla riðosott. Postolinn mællte þa, at henne skyllde fa føzlo. . . . . Andrea postola hundrað penninga silfrs, en postolinn læit æigi til . . . . þiggia sem fyrr fyrir iartegnir. Siðan for iarllinn a brott . . . . enda sinna of rike sitt, en Maximilla drottning tok tru . . . . drea postola ok unne brått mikit guði ok hellt hræinlifi meðan hon lifðe.

Pislar saga.

. . . . af a fornum bokum at . . . . . . ôgu Andreas postola, at sva mælir sa ær sôguna hefir . . . . ðr ollum kristnum monnum, er settir æroð i Kristz nafne i . . . . i norðre ok suðre, ok ǫllum þæim ær trua a æinn guð i . . . . go sannan fôður ogetinn, sannan son æingetinn af feðr* sannan helgan anða fram faranda af feðr ok syni ok . . . . matkan truum ver allan æinn vera, ær gatt son ok son æi . . . . getinn ær af almatkum feðr. En þessa tru namum ver af . . . . d(rot)tins vars Jesus Kristz, segir sa ær sôgona hefir fyrst dictat . . . . fa allar pislir hans ok þrautir, ok hæyrðum ver kenningar . . . . sôguna hefir dictat, ok megum ver fyr þvi fra segia, at ver vi . . . . Andreas postole kristnaði allan lyð i borginni Patras, siðan hann . . . . Maximillam af riðosott, þvi at hann hafði aðr far . . . . land ok gørvar margar iartegnir i nafne drottins ok snere hvern . . . . lyð fra blotum skurðgoða til rettrar truar. Dauðum . . . . blindum syn ok rak diôfla fra oðum monnum. Þa skuto . . . . man ok gafo iarlinum Egea ok mællto við hann: „Siðan er Andr . . . . hingat til landz, þa lætr hann menn æigi hallda lôg konunga ok f . . . . Þa tok iarllinn við fe þeira ok bað taka Andream postola ok læiða . . . .

* *Her begynder Bagsiden.*

sinn. Ok ær hann kom til borgarinna(r) Patras, þa tok hann þegar at . . . . til blota. En hæila(g)r Andreas postole gekk a mot honum ok n ællti . . . . ær þu ert dcmande manna, at þu kennir domanda þ . . . . mnum ær ok kunnir sannan guð, en kallir hug þinn f . . . . ero sônn guð.“ Egeas mællte: „Ert þu sa Andreas, er niðr . . . . oða varra ok telr fyrir monnum nybreytni þa er Rom . . . . giar frago fyr skommo at ok baðo niðr at leggia. Andreas sv . . . . boða orð hit sanna drottin varn Jesum Krist ok(!) menn fyr la . . . . þau ær handaverk manna ero ok true helldr a sannan guð . . . . hlute ok læyste menn fra æilifum dauða, ok sa hinn same . . . . pa þæim er sônno trua.“ Egeas mællte: „Hverr er hinn sanne gu . . . . hinn sanne ær a himnom, þar er lios rennr upp, þat er a braut . . . . rkr, en ær seð æigi liosit, þvi at þer ætlit þat guð vera ær stei . . . .

---

*Fragment II**.

. . . .

þa mun ec segia þer, hversu þat lamb lifir heillt oc flecklaust i riki sinu.“ Egeas mællti: „Hversu ma þat vera oskatt, er þu segir allan lyð af eta, oc lifa þo, enda se þat aðr sæft oc etit, sem þu segir?“ Andreas svaraði: „Ef þu truir af aullu hiarta þinu, þa mattu þat vita, enn ef þu truir eigi, þa muntu þess alldregi viss verða.“ Þa reiddiz Egeas oc let setia postulann i myrqvastofu. En þa er hann var þar byrgðr, þa kom nær allr heraðslyðrinn til hans, oc villdu drepa iarllinn, enn briota upp myrqvastofuna oc leiða a braut postulann. Enn heilagr Andreas mællti við þa: „Eigi skuluð iér snua hogværi drottins vars Jesus Cristz i diofuliga styriolld, þviat drottinn syndi oss alla þolinmæði, þa er hann var pindr, eigi þrætti hann oc eigi kallaði hann, oc var af ongum manni vaurn hans sen i ne einum hlut, hafi þer oc þa frið oc þolinmæði oc dvelit eigi pisl mina, helldr bui þer yðr sialfa til, at er megit stiga yfir vandra manna ognir oc pislir oc(!) þolinmæði oc oskialfanda hug. Ef nocqur ogn er uggandi, þa er su uggandi, er eigi hefir enda, þviat manna ognir eru glikar reyk, hefiaz bratt upp oc eyðast bratt. Ef nocqueriar pislir eru ogurligar,

* *Jvf. ovenfor S. 339[4]-342[27].*

þa eru þær, er sva hefiaz upp, at eigi endaz. Enn þessa heims pislir ero lettar oc ma auðvelliga standaz þær; enn ef þær eru þungar, þa er þo þat til kostar, at bratt verð(r) eptir þær. Enn annars heims pislir eru eilifar, þar er hvern dag gratr oc óp oc qvalar on enda, enn þær hræðiz Egeas eigi. Verit ier nu oc þa, bræðr, bunir at standaz stundligar pislir, at iér megit avallt gleðiaz oc lifa æ oc æ með Cristi." Þessum orðum oc auðrum þvilikum taldi Andreas postuli firir lyðnum of alla nottina unz dagr kom. Enn dag annan snemna sendi Egeas eptir postulanum oc let leiða hann fyrir domstol sinn oc mællti við hann: „Þat hugða ek, at (a) þessi nott mundi hugr þinn hafa horfit fra heimsku þessi oc fra lofi Cristz þins, at þu mættir hafa lifs fagnaði með oss, þviat þat er heimslict at vilia sialfkrafi fara til kross pislarinnar oc selia sic til pisla oc qvala." Andreas svaraði: „Ec mætta hafa fagnaði með þer, ef þu villdir tru(a) a Crist oc leggia niðr blot, þviat Cristr sendi mic til þessa landz, oc hefi ec nu margan lyð fædan honum til handa." Egeas mællti: „Af þvi skylldi ec þic til blota, at þessir menn, er þu hefir svikit, firirlati kenning þina oc færði(!) þegar fornir goðum varum, þviat engi borg er su i aullu Ackia(!) heraði, er eigi se niðr brotin hof goðanna oc eydd aull blót. Enn nu attu at endrbæta þau, at goðin huggiz, er þau hafa þer aðr reið orðit, oc þu megir þa vera i varri vinattu. Enn ef þu vill eigi þat, þa muntu maurgum pislum pindr vera, en at nest lokum crosfe(s)tr a þeim crossi, er þu lofar avallt." Andreas svaraði: „Heyrðu, dauða sonr oc elld(i)-brandr eilifs loga! hlyðu mer þræli oc postula drottins mins Jesus Cristz! ek hefi miucliga talit firir þer til þessa of tru drottins, oc hugða ec, at þu mundir skilia retta skynsemi oc firirlata skurðgoð en gaufga sannan guð, þann er a himnum er. Enn þu harðnar i heimsku þinni oc hyggr, at ec muna hræðaz ognir þinar." Þa let iarllinn binda postulann a meðal tria tvegia oc beria svipum. En er gengnar voro .vi. hriðir bardagans, þa var hann leiddr firir iarllinn, oc mælti Egeas við hann: „Hlyttu mer, Andreas, oc rað þic fra bana, eða ella mun ek lata krosfesta þic." Andreas svaraði: „Ec em þræll cross Cristz, oc skal ec helldr elska sigrmark crossins enn hræðaz. Enn þu matt forðaz eilifar qvalar, ef þu truir a Crist, er þu hefir reynda staðfesti mina, þviat pils min er eins dags eða tveggia eða þriggia, oc harma ec þvi dauða þinn enn eigi qvol mina. Enn þin qvol er eigi þa enda nærr enn aðr, er liðr þusund vetra." Egeas mællti: „Heittu þvi, at þu munir lata af kenningu þessi, eða ella mun ec lata glata þer."

Andreas svaraði: „Ec em þess buinn at taka margar pislir oc dauða firir guðs nafni helldr enn lata af kenningu hans.“ Egeas mællti: „Lattu af heimsku þessi oc hirð eigi at villa þa, er vel lifa.“ Andreas svaraði: „Drottinn minn Jesus Cristr hann bauð mer, at ec skyllda eigi af lata at boð[a orð hans] oc snua villu lyð til iðrunar.“ Þa reiddiz Egeas oc let krosfesta Andream oc bauð qveliorum at binda hendr hans oc fætr a crossinn en eigi negla, at hann hefði þar langa pisl sva sem i stagli. Enn er þeir leiddu hann til krossins, þa kom þangat margr lyðr kallandi oc mælandi: „Sia er rettlatr maðr oc vinr guðs, hvat gerði hann þess, er hann skylldi crosfesta?“ Andreas bað lyðinn, at þeir hneckti eigi pisl hans. Enn hann for glaðr oc feginn oc let eigi af guðs kenningu. Enn er hann kom þangat, er krossinn var uppreistr, þa sa hann crossinn of langt oc kallaði mikilli rauddu oc mællti: „Heilldu, cross, er heilagr ert af likama Cristz oc skryddr af hans liðum sva sem af gimsteinum! þu stendr oc biðr min, enn ec geng nu glaðr til þin, þviat ec kenni leynda hluti þina. Tak þu við þeim, er til þin fysiz, þviat ec se i þer þat er mer er heitið af guði. Tac þu, heilagr cross, litillatan firir guð sakar oc fær drottni Jesu Cristo. Þu hafðir iarðliga grimð oc hræzlo, fyrr enn Cristr stigi a þig, enn nu hefir þu eignaz himneska ast, þviat allir vitu, þeir er trua, hversu mikla fagn(a)ði þu hefir með þer; œruggr oc fagnandi fer ek til þin, enn þu tak glaðr við mer lærisveini þessum þinum, þviat ek var avallt þinn unnandi oc fuss at faðma þi(!) þic. Þu goðr cross, er tekit hefir frægð oc pryði af liðum drottins, lengi fysiligr oc ahyggiusamliga elskaðr, tak þu mic fra maunnum oc giallt [mic lærifeðr minum, oc sa taki mic a þer, er mic leysti a þer.“ Enn er postulinn hafði þetta mællt, þa flozt hann or fautum oc selld(iz) kveliorum, enn þeir hofo hann upp a kross oc bundu reipum allan likama hans, sva sem þeim var boðit. Enn þar stoðu hia crossinum .xx. þusundir manna. Þar var oc með þeim broðir Egeas iarlls, en sa het Stratucless. Þeir kaulluðu allir einni rauddu oc qvoðo þat rangan dóm vera, er heilagr maðr var pindr. En Andreas styrkti hugi þeira er guði truðu, oc eggiaði þa til þolinmæði oc qvað þa eilifa dyrð hafa mundu firir þessa heims pislir. Enn þa for allr lyðr með kalli miclu til husa iarlsins oc mællti sva: „Hvi gegnir þetta atqvæði, iarll? rangliga dæmir þu, rangir eru domar þinir; hvat gerði sia maðr illt eða rang[ligt]? Nu er borg vár hrygg, oc firirfaurumz ver allir. Glataðu eigi borg varri, oc veit oss oc giallt oss

retlatan mann, oc drep eigi astvin guðs helgan oc raðvandan, skryddan goðum siðum. Lat eigi þu pina goðan kennimann, milldan oc hóglyndan oc skynsamligan, þviat hann hefir nu tva daga verit a crossi, oc lætr hann eigi af at kenna oss et sanna oc syna oss þat er rett er oc gott. Gef þu oss helgan mann, at ver lifim, leys þu raðvandan, oc mun allt Gricland vera i friði; gefðu oss spakan mann, at allt Achaia herað eigniz miskunn.“ Enn Egeas dvaldi oc villdi eigi leyfa, at postulinn væri af krossi tekinn. Þa reiddiz lyðrinn, er iarllinn villdi eigi heyra orð þeira, oc villdu þeir drepa hann. Þa hræddiz Egeas oc het at leysa postulann, oc reis upp af dómstoli oc for með þeim. Enn er Andreas sa hann, þa mællti hann: „Af hvi komtu hingat, Egeas? Ef þu vill trua a Crist, þa mun þer upp lukazt miskunnar gata, sem ec hét þér, en ef þu komt til þess hingat at leysa mic, þa ma ec eigi heðan niðr stiga af þessum crossi lifandi, þviat nu se ec konung minn, oc nu gaufga ec hann, oc nu stend ec i augliti hans, oc ec harma vesold þina, þviat þin bið eilifr dauði. Renndu, vesall, meðan þu matt, at eigi verði þer þat, at þu vilir þa renna, er þu matt eigi.“ Enn þa rettu menn hendr sinar til crossins at leysa postulann ofan, oc gengu til aðrir at auðrum at leysa hann, oc mattu ongvir, þviat hendr hvers þeira skulfu, er til villdu taka. Þa kallaði Andreas postuli hatt oc mællti sva: „Lat eigi þu, drottinn Jesus Cristr, þræl þin heðan verða leystan, er nu hangir hann a crossi firir sakir nafns þins. Sel þu eigi mik, drottinn, aptr i veraulldina, er nu se ek leynda fagnaði a himnum. Lattu eigi, drottinn, iarðligan mann of lægia mic, er nu kenni ek dyrð þina firir kross þinn, helldr tac þu mik, lærifaðir goðr, oc lat mic eigi leystan verða, aðr þu tekr anda minn.“ Enn er hann hafði þetta mællt, þa sa allir lios mikit koma, sva sem elldíng væri, af himni yfir krossinn, þat var sva biart, at engi matti i gegn sia. Enn er liosit hafði verit halfa stund dags, þa andaðiz postulinn, oc for hann með þvi liosi til guðs. Enn Maximilla raðvond kona, su er elskat hafði hreinlifi, hon tok . . . .

Tillæg.

Passio sancti Andree apostoli.*

Heilagr postole Andreas fór of alt Gricland oc gerþe miclar iarteinir oc margar oc boþaþi namn oc orþ goþs avalt Jesu Cristz oc snere hvern dag morgo liþe fra blotom scurþgoþa til miscunnar livanda goþs, dauþom gaf hann lif en blindom syn oc rac diofla fra oþom. Þa scuto blótmenn saman fé oc gofo iarle þeim er Egeas hét, oc melto viþ hann: „Siþan er Andreas com hingat til landz, þa lętr hann menn eigi hallda løg kononga oc eigi føra forner goþom orom.“ Þa tóc iarlenn viþ feno þeira oc baþ taca Andream oc leiþa firer domstol sinn. En er Egeas iarl com til borgar þeirar er Patras heitir, þa tóc hann at neyþa cristna menn til blota. En sanctus Andreas postole gec a mót honom oc melte: „Þat somer þér, iarl, er þu ert domande manna, at þu kunner domanda þinn, þann er a himnom er, oc þu dyrker sannan goþ, oc callir hug þinn fra þeim, er eigi er(o) sonn goþ.“ Egeas melte: „Ertu sa Andreas, er niþr brytr hof goþa varra oc telr firer monnom nybreytne, þa er Rumaborgar hofþingiar fingo firer scømo oc buþu niþr at leggia?“ Andreas svaraþe: „Ec em sá er boþag orþ it sanna, dominum nostrum Jesum Cristum, at menn firerláti scurþgoþ, þau er handaverc manna ero, oc true a sannan lifanda goþ, þann er scop alla hluti oc leysti menn fra eilifom dauþa. En inn sanni mun hialpa þeim er sønno trua.“ Egeas melte: „Hverr er inn sanne?“ Andreas svaraþe: „Inn sanni er a himne, þar er lios rennr up, þat er a braut recr villomyrcr. En ér of sét eigi lioset, þviat ér ętlit þat goþ vera, er steinar ero oc tre. En Rumaborgar hofþingiar vito eigi þat, at sǫnr goþs com til hialpar monnom, oc sagþi scurþgoþ þessi eigi goþ vera heldr ena versto diofla oc oviner(!) alz manncyns, þa er eggia menn at gera þat, er goþ reiþesc þeim, oc hverfe goþ fra þeim oc héyri eigi bøner þeira. En er goþ hverfr fra þeim monnom, þa verþa þeir rekningar oc leikner af diøflom, unz þeir fara ut or licømom sinom seker ok saurger oc hafa eki meþ sér nema synþer einar.“

Egeas melte: „Þa er Jesus yþvarr boþaþi þessi en tomo orþ, þa crossfesto Gyþingar hann firer þat.“ Andreas svaraþe: „Drottenn alz veldes let sér soma at stiga niþr af himne oc taca

* *Jvf. ovenfor S.* 336^{15}-340^{12}.

manz licama a sic, oc var hann viliande pindr, til þess at hann leysti fra dauþa inn fyrsta mann, es farezc[1] hafþi. En hann let til þess pinasc .i. firer øllom, at hann tøke af øllom qvalar oc synþer.“ Egeas melte: „Ef hann toc qvalar af øllom, hvi ero þeir oft morgom pislom, pinder, es a hann trua?“ Andreas svaraþe: „Vér erom fuser at taca pisler firer goþs namni, þviat vér vitom annat lif oc truum at þat es sat. En ef þu vilder vita tacn crossens, þa mon ec segia þér, hverso scynsamligri ost scapare mannevns tóc þessa pisl a sic viliande en eigi nauþ?gr til heilso varrar.“ Egeas melte: „Eigi ma ec þat scilia, hverso hann var viliande pindr, þar er hann var seldr af discipulo suo oc høndlaþr af Gyþingom oc leidr firer Pilatus iarl oc crossfestr af riþerom iarlsens at raþi Gyþinga.“ Andreas svaraþe: „Þvi segi ec hann vilianda pindan, at ec var þar meþ honom, þa er hann var seldr af discipulo suo, oc sagþi hann ǫss, fyrr en hann være seldr, at hann mønde seldr verþa oc crossfestr til lausnar monnom oc risa up a .iii. dege. Oc melte Petrus frater meus viþ hann: „Miscunnaþu siolfom þer, drottenn[2], at eigi verþi þat.“ Þa reidesc hann Petro oc melte: „Hverf aftr þu, þviat þu scilr eigi þa hluti es goþs ero. En a enom[3] efta(!) aptne, es vér orom aller saman, þa sagþe hann ǫss þat, at .i. várr munde selia hann. Þa urþom vér aller hryggver, oc hann vilde þat eigi lata hryggva hugi ora oc melte: Sá mon mic selia, es ec sel nu brauþ i hønd. Þa sagþe hann ǫss oorþna hluti sva sem liþna, oc synde þat, at hann var at vilia sinom seldr, þviat hann forþaþesc eigi staþ þann, er hann visse at hann mønde seldr verþa.“ Egeas melte: „Undromc ec þat, er þu sva spacr maþr scal vilia trua a mann þann, er þu segir sialfr[4] crossfestan vera, hvart sem þat var at vilia hans eþa ovilia.“ Andreas svaraþe: „Þat sagþa ec þer áþr, at miciþ er tácn crossens, oc mon ec enn þat scyra, ef þu vill til hlyþa.“ Egeas melte: „Eigi of callar þat tácn, es qvol er.“ Andreas svaraþe: „Ef þu vill þolenmoþliga hlyþa, þa mundo víss verþa, at su en sama qvol er tácn manncyns løsnar.“ Egeas melte: „Ec mon þolenmoþliga[5] hlyþa; en ef þu vill eigi at mér lata, þa mundo sialfr[4] taca'a þér cross tacn, þat er þu lofar.“ Andreas svaraþe: „Eigi munda ec þer boþa dyrþ crossens, ef ec hrędomc pisl crossens.“ Egeas melte: „Oramal er at calla þat dyrþ, er qvol er, oc ertu sva diarfr, at þu hręþisc eigi dauþann.“ Andreas svaraþe: „Eigi af dirfþ hręþomc eigi heldr

1 farezf *Cd.* 2 dominus *Cd.* 3 enenom *Cd.* 4 ipse *Cd.* 5 þoleumoþiliga *Cd.*

af tru, þviat dauþe retlatra er dyrligr, en dauþe synþogra en verste. En af þvi vil ec, at þu heyrer tacn crossens, at þu meger trua a son goþs oc coma til endrbotar andar þinnar.“ Egeas melte: „Þat calla menn endrbótt, er spilt hever verit, en hverso hafe ønd min spilzc, svat hon þurve endrbotar firer þa hluti, es þu sannar?“ Þa melte Andreas: „Enn fyrsti maþr gerþi synþ a girnþartre, en þat var macľect, at su synþ være bótt a pislartre. Enn fyrsti maþr, er alra dauþa olle af synþ girnþartre(s)ens, hann var scapaþr ór osaurgaþre iorþo, en þat var oc nauþsyn, at fra osaurgaþre meyio lete berasc goþ oc maþr, sa er scóp enn fyrsta mann oc leide mannenn til lifs þess, er hann hafþi týnt, oc bótte þat a crosstre, er misgert var a girnþartre. En hann rette hreinar hendr sinar a tre, oc var honom gefit eitr at dreca, at hann bótte þat, es tøcvisar hendr toco sóta føzlo af baun(n)oþo tre Dauþa varn tóc hann a sic oc gaf oss lif sitt.“ Egeas melte: „Þessi orþ mattu segia þeim, er þvi trua, en ec mun lata festa þic a cross firer(!) þann er þu lovar, nema þu later at mer oc blota(!) goþom orom almatcom.“ Andreas svaraþe: „Einom goþe almatcom oc sonnom føri ec hvern dag forn til altera, eigi griþunga hold ne hafra bloþ, heldr lamb fleclaust. En þá er lyþr hevir hold þess etiþ oc bloþ þess drukit, þa er lamb þat lifanda, er søft var.“ Egeas melte: „Hverso ma þat vera?“ Andreas svaraþe: „Ef þu vill vita, hverso þetta ma verþa, þa gerstu discipulus ens[1] sanna, at þu meger vís verþa þess, er þu spyrr.“ Egeas melte: „Ec mon meþ pislom heimta at þér frasaugo þessa hluta.“ Andreas svaraþe: „Undromc ec þic, es spacr maþr scylder heita, er þu ert oltenn i sva micla heimsco, at þu þykesc mic muno neyþa til þess at segia þér tacn goþs. Heyrþer þu tacn crossens, oc heyrþer þu tacn fornarennar. En ef þu truer Cristum vera sannan goþs son, þann er Gyþingar crossfesto, þa mun ec segia þér, hverso þat lamb lifer heilt oc fleclaust i rike sino, es sóft er oc etiþ oc bloþ þess drukit af lyþnom.“ Egeas melte: „Hverso ma la(m)b vera i rike sino, ef þat er sóft oc etiþ, sem þu sagþer?“ Andreas svaraþe: „Ef þu truer af øllo hiarta, þa máttu þat vita, en ef þu truer eigi, þa mattu þess aldregi viss verþa.“ Þa reidesc Egeas oc lét setia Andream i myrqvastofo. En þa com þingat alr heraþslyþr, oc vildo þeir drepa iarlenn en briota myrqvastofona oc leiþa braut postolann. En Andreas melte viþ þa: „Eigi scolot ér snua hogvęre drottens[2] i diofolegan[3]

1 enn *Cd.* 2 domini *Cd.* 3 diofelgan *Cd.*

ofriþ, þviat drottenn synde oss alla þolenmóþe, þa er hann var pindr, eigi þrętte hann ne callaþi, oc vasat call heyrt a strætom. Hafit ér oc þa þolenmęþi oc dvelit eigi pisl mina, heldr buit ér yþr sialfa til, at ér megeþ stiga ifer vandra manna ógner oc pisler meþ þolenmęþe oc oscialfanda hug. Ef nøcqer ógn er uggande, þa er su uggande, es eigi hevir enda, þviat ogner manna ero glicar reyc, þęr hefiasc brat up oc eyþasc brat. Ef nøcqerar pisler ero ogorligar, þa ero þęr ogorlegar, es sva hefiasc up, at eigi endesc. En þessa heims pisler ero lettar, oc má auþvelliga standasc þęr; en ef þęr ero þungar, þa verþr brat efter þęr. En annars heims pisler (ero) eilivar, þar er hvern dag gratr oc óp oc (!) on enda. En Egeas hręþesc þat eigi. Veriþ ér oc þa buner, fratres, at standasc stundligar pisler, at ér megeþ coma til eilifra fagnaþa, þar er er megeþ avalt gleþiasc oc liva ęi meþ goþe."

Þessom orþom oc þessom glicom talþi Andreas firer lyþnom umb alla nott unz dagr com. En þa lét Egeas leiþa postolann firer domstol sinn, oc melte enn viþ hann: „Þat hugþa ec nu, at a þessi nott mynde hugr þinn hafa horviþ af heimsco þessi oc fra lofe Cristz þins, at þu mętter hafa lifs føgnoþ meþ oss, þviat þat er heimslict at fara viliande til crosspislar oc selia sic til qvala." Andreas svaraþe: „Hafa mętta ec fagnat meþ þér, ef þu vilder trua a Crist oc hafna blotom, þviat Cristr sendi mic til þessa landz, til þess at ec førþa honom yþr til handa." Egeas melte: „Af þvi scyldi ec þic til blota, at þesser menn, er þu hever syket, scyli firerláta kenning þina oc fǫre(!) goþom þęgiar forner, þviat engi borg er su i Achaia heraþe eþa a Griclande, er eigi se hof goþa varra broten eþa eyd. En nu attu at endrbøta[1] þau, svát goþen sevesc, er þer ero reiþ, oc þu meger vera i vinotto varre. En ef þu vill eigi þat, þa mundo pindr vera morgom pislom, en siþan mundo festr a crosstre, þat er þu lofaþer." Andreas svaraþe: „Heyr þu dauþa sonr oc eldibrandr loga eilifs! Hlyþu mér þręli goþs oc postola Jesu Cristz drottens[2]! Ec hefi til þessa miycliga(!) talþet(!) firer þér of tru, oc hugþa ec, at þu mynder scilia retta scynseme oc firerlata scurþgoþ en trua a sannan goþ, þann er a himnom er. En þu harþnar i heimsco þinne oc hyggr mic muno hreþasc ogner þinar. Lat fram þu þa* . . . .

. . . .

. . . . . . **up kastaþ her oc hvar a landit. Þa toc enn ungi

1 endrbota *Cd.* 2 domini *Cd.* * *Her indfalder en Lacune.* ** *Jvf. ovenfor S. 334*[5]*-335*[9].

maþr oc aller þeir es viþ voro stader [at grata oc fellu] firer føtr postolanum, oc baþo aller, at hann [gefe þessom ollom lif] i guþs namni. En inn unge maþr Filopater melte sva: „Faþer minn sendi mic hingat meþ miclom fiarhlutom firer guþs vilia oc fec mer alt til farar, [þat er ec] þurftac. En nu ef hann spyrr atburþ þenna farar minnar, þa mon hann lasta guþ þinn, oc undan mon hann fǫraz kenningo þinne; en eigi vilda ec, at sva yrþi." En er þeir grę̨to aller, þa baþ postolenn, at saman scylldi samna licom þeira allra, þviat þeim hafþi dreift up kastat. En er þeim var saman samnat øllom [lico]nom i einn staþ, þa melte Andreas postole viþ inn unga mann: „Hvern villdu fyrst láta up reisa?" Hann svaraþe: „Gnaram fostbroþor minn." Þa fell postolenn a kne oc (helt) høndom til himens oc bað lengi met tarom til guþs oc melte: „Þu guþ greþeri minn! reis up þu þenna inn dauða mann, es fostraþr hevir veret met Filopater, at þeir kenni dyrþ þina oc lofe namn þit firer lyþnom." En þa reis Gnara up, oc undruðoz aller þessa iartein, es viþ voro stader. Epter þat fell Andreas a kne hia serhveriom þeira enna dauðu manna, oc bað lengi met tarom firer hveriom þeira oc melte: „Bið ec þic, dominus Jesus Cristus, at þesser rise up af dauða, er dreifþer hafa verit of diup sevar." Siþan bauð Andreas postole discipulis suis, at hverr þeira scylldi tak[az] mann a hønd oc mela sva: „Up keyqvi þic Jesus Cristus filius dei vivi." En er þeir gerþo sva, þa lifnuðo aller tveim miþr en .xl. manna oc dyrcuðo guþ oc melto: „Engi er þer licr, guþ, i mę̨tte." Siþan toco tru oc scirn Filopater oc forunautar aller (af) Andrea postola. Epter þat beide Filopater Andream postola at fara til Macedoniam at cristna føþor hans oc þann lyð allan, er i þeire borg var. En postolenn for at bøn hans til borgarennar oc cristnaþi Sostratum foþur Filopatris oc alla vine hans oc allan borgarlyðinn af kenningom guþs eyrendreca oc iartegnom þessom, er nu ero sagðar, oc mørgom auðrom, ðeim er hann georði i borgenne at vilia guþs.

II.

Prologus.

Guði til lofs ok dyrðar, hans heilugum monnum til sæmdar ok virðingar, skulum wer frammbera nockura atburði af lifi ok iarteignum hins heilaga Andree postola, heyrandi monnum til[1] gleði ok andligrar hugganar. En wer hǫfwm litinn part feingit af hans iarteignablomi[2], en þær faar, sem sagðar eru, þa eru harðla dasamligar ok faheyrðar. Biðr ek lesandi menn ok heyrandi þessa frasogn, at þeir styggiz eigi við minn stirðan frammburð ok umiukt orðferli, hugsandi þat sem af heilugum guðs postolum er[3] skrifvat, ath þeir elskuðu meirr i sinum frammburði ok predikan ufleckaðan sannleik helldr en orðasnilld eðr sliettmæli. En eftirfaranda efni byriaz sva i guðs nafni.

Her byriaz saga Andree postola.

I þann tima er eingetinn guðs son Jesus Cristus birti verolldina með sinni holldgan ok hegatkvamu[4], hvat er oss veittiz fyrir fru sanctam Mariam, sem bæði er hans moðir ok hin skiærazta mær, ok sva sem þau atferðuðuz bæði milli syndugra manna aa Jorsalalandi, fædduz þar upp tveir bræðr i þeiri borg, er Bethsaida heitir, hver er stendr i Galilea heraði, annarr þeira hiet Simon, en annarr Andreas. Johannes hiet faðir þeirra ok var kallaðr kenningarnafni anthiocensis. Hinn heilagi Andreas var lærisveinn hins signaða Johannis baptiste. Ok einn tima berr sva til, at Johannes baptista sa drottin varn til sin komanda, hvern er hann auðsyndi með sinum fingri sva segiandi: „Sie her lamb guðs, þat er brott tekr syndir heimsins.“ En þessi orð Johannis heyrðu .ij. af lærisveinum hans, ok var annarr þeira hinn heilagi Andreas, ok sneru þeir þegar aa veg með Jesu takandi sva orð sins meistara, sem hann kendi þeim við sik at skilia en fylgia Jesu. En er varr herra sa þa ser fylgia, snyz hann til þeira sva segiandi: „Hvers leiti þit?“ Þeir svoruðu: „[5]Meistari! hvar er þitt heimili?“ Hann segir: „Komi þit ok siait.“ Siðan komu þeir ok voru hia honum þann dag. Eftir þat for heilagr Andreas aa fund Simonar broður sins ok segir til hans með miklum fagnaði: „Ver hǫfwm fundit Jesum Kristum son guðs lifanda.“ An-

1 gamans og *tilf. B.* 2 iarteignum *B* 3 stendr *B.* 4 hingatkvomu *B.* 5 Heyr *tilf. B.*

dreas leiddi Simonem broður sinn til Jesum, ok er Jesus leit Simonem, talar hann til hans: „Þu ert Simon Jonsson, en þu munt vera kallaðr cephas, en þat þyðiz petrus.“ Hinn heilagi Johannes guðspiallamaðr segir fra þessum atburð, ok kallar hann fyrr nefnda borg Bethsaidam borg Petri ok Andree, sakir þess ath þeir hofðu þar uppvaxit. Þessir bræðr voru fiskimenn, þa er þeir þroskuðuz. Ok eitthvert sinn þa er þeir hofðu ꜳ sio roit, þa segir sva Matheus guðspiallamaðr, at Jesus Kristr geck ꜳ siofvarstraundu, þar sem þeir voru fyrir uti[1] ꜳ fiski ꜳ þeim sio, er heitir Galilea siorr. Þa kallaði Jesus[2] ꜳ þa ok mælti: „Komi þit til min, ok mun ek gera yckr fiskimenn[3] manna.“ En þegar þeir heyrðu orð drottins, þa firirlietu þeir alla iarðliga hluti ok fylgðu drotni varum Jesu Kristo. Þessi Simon er siðan kallaðr Petrus ok varð hofðingi postolanna, ok eru þessir bræðr af hinni æztu postolataulu, er einkannliga eru kallaðir felagar ok fylgiarar vars herra Jesu Kristz, þviat þeir voru i ǫllum felagskap ok samneyti með honum sialfum. Sia hinn sami guðs astvin Andreas postoli var með almatkum guði lausnara varum alla þa stund, er hann var[4] her i heimi, heyrandi hans hina helguztu predikan ok siandi þau[5] dasamligu takn, er hann gerði með almætti sins guddoms. Vattar þat ok heilagt guðspiall, ath Andreas var nalægr þvi stormerki, er drottinn saddi fimm þusundir manna af fimm brauðhleifum ok tveim fiskum; sva ok eigi siðr, þa er Jesus for til Jorsalaborgar a palmsunnudag, fylgði honum Andreas með ǫðrum postolum. Ok þa er nǫckurir heiðnir menn hofðu sott til Jorsala or ǫðrum laundum, þeir er giarna villdu sia Jesum Kristum sakir þeirar frægðar, er fra honum gieck viða um heiminn, ok þat veittiz þeim firir meðalgaungu hins heilaga Andree ok Philippi, ok ꜳ þeirri stundu kom raudd af himni ok talaði við Jesum, sva at allir nærrverandi menn heyrðu. Sva ok spurði Andreas postoli með hinum æztum hofðingium postolanna diarfliga drottin varn Jesum Kristum, með hverium hætti geraz myndi hans[6] siðarri tilkvama, domadagr ok endir þessarrar veralldar, hvat er drottinn skyrði fagrliga firir þeim, eftir þvi sem skrifvat stendr fylliliga i guðspiǫllum. Við þat hit dyrðliga[7] matmal var ok Andre(a)s postoli með ǫðrum postolum, er drottinn varr sneyri[8] brauði ok vini i holld sitt ok bloð ꜳ skærdags[9] aftan, ok gaf sinum postolum at bergia. Hann

1 utan *B.* 2 Kristr *tilf.* *B.* 3 veidimenn *B.* 4 sidan *tilf.* *B.* 5 hans hinu *B.* 6 hin *tilf.* *B.* 7 dyrliga *B.* 8 snere *B* 9 skirdags *B.*

var ok við [upprisu drottins nalægr[1] ok uppstigning hans til himna, sva sem guðspioll vatta. Hann var ok með ǫðrum postolum við þat haleita stormerki, er heilagr andi kom yfwir postolana i pentecosten, þat er at skilia a tiunda degi fra uppstigning Kristz, ok við þau aunnur stortiðindi er þar giorðuz, sva sem heilagr Lucas segir i sinni bok, er heitir Actus Apostolorum.

2. [2]Þa er heilagir guðs postolar skiptuz til landa, þa for blezaðr Andreas postoli fyrst til Sviþioðar hinnar miklu at færa þar[3] margfalldan avauxt guði af[4] sinum kenningum. Andreas postoli var sva miuklyndr ok miskunnsamr, at hverr maðr unni honum hugastum, sa er hann kunni. Hann var manna þeckiligaztr ok biartaztr yfirlitz, sva at hans yfirlit voru likari einglum en maunnum ath birti, hann var liknsamr[5] i aullum nauðsynium, sem segir heilug ritning: Mitissime sanctorum sanctissima extollendo merita. Þat þyðiz sva: þu hinn milldazti allra heilagra tokt upp hina helguztu verðleika. Andreas postoli sannar nafn sitt fagrliga i sinum athofnum með guðs vilia, þviat þat er a latinu virilis eðr[6] roboratus, en þat norrænaz[7] karlmannlighr eðr auflugr. Hann bar ok karlmannliga framm guðs eyrindi, hvar sem hann for, ok var auflugr at gera heilug takn hvervitna, sem nauðsyn beiddi ok guðs kraftr syndiz þa biartari en aðr.

3. [8]Sa atburðr er sagðr, þa er Andreas postoli kendi kenningar i einhverium stað, þa kom eingill guðs til hans ok mælti: „Matheus postoli broðir þinn er nu handtekinn af heiðnum maunnum i einni borg ok blindaðr baðum augum, ok siðan settr i myrkvastofu, þviat honum er eigi ætlað at færa avoxt af sinum kenningum i þeirri borg. Nu far þu til hans ok gef honum syn sina.“ Andreas svaraði: „Hversu ma ek þat giǫra, þar sem ek veit eigi, hvar su borg er.“ En er postolinn hafði þetta mælt, þa nam eingillinn hann upp ok bar hann aa einni stundu til fyrr sagðrar borgar ok til þeirar myrkvastofu, sem Matheus postoli var inni. Ok þa er þeir komu þar, þa hvarf eingillinn fra honum. A myrkvastofunni voru varðhaulld sterk[9], ok var hun rammliga læst. En er Andreas postoli kom at myrkvastofunni, þa spruttu upp lasarnir, ok for lios solu biartara i stofuna fyrir honum. En þegar liosit kom i stofuna með postolanum, þa tok Matheus syn, er blindr var aðr baðum augum. Þa varð fagnafundr mikill með postolunum,

1 [staddr upprisu drottins *B.* 2 Af Andrea postola *Overskr. A.* 3 fram *tilf. B.* 4 i *B.* 5 ok hinn liknsamasti *B.* 6 eda *her og senere B.* 7 þydizt *B.* 8 Andreas gaf syn Matheo *Overskr. A.* 9 mikil *B.*

ok sagði Matheus Andree, hversu hart hann hafði niðrkomit við þa borgarmennina fyrir guðs nafni, ok at þeir hielldu sva fast sinni villu, at þeir skipuðuz ecki við hans predikan til batnaðar. Andreas postoli segir þa: „Guð hefwir mik sendan higat til fundar við þik, broðir, fyrir þvi at hann vill annars staðar taka avoxt þinna kenninga. Nu skalt þu fara brott heðan or þessi borg ok þagat, sem guð hefwir þer ætlað at fara, en ek mun eiga þrautir við þenna borgarlyð.“ Þa for Matheus postoli brott þaðan ok ut aa Blaland ok predikaði[1] þar guðs eyrindi, ok færði hann þar guði mikinn avoxt sinna kenninga ok liet þar lif sitt fyrir guðs nafni, þa er hann hafði aðr snuit þeim lyð ok gert þa fagra ok biarta i guðs tru [ok sinum kenningum[2]. En þegar er Matheus postoli var brott farinn, þa tok heilagr Andreas postoli at kenna kenningar opinberliga i borginni. En þegar borgarmenn heyrðu hans predikan, þeir er framm voru eggiaðir af diofuligum krafti at svivirða guðs kenningar, þa toku þeir þegar Andream ok drogu hann um borgina innan sva hart ok umannliga, at a hverium steini ok stræti var hans bloð sieð. Postolinn liet eigi at helldr af kenningum guðs boðorða, sa er fullr var af miskunn heilags anda, ok bað fyrir þeim uverðugum, at guð giæfi þeim riettsyni til sinnar truar ath hverfa. Ok af bæn postolans ok miskunn heilags anda þotti þeim sva mikils vert um styrk hans ok milldleik orða hans, at þa var hann linaztr við þa[3], er þeir pindu hann mest. Ok sva mikill kraftr guðs fylgði orðum hans[4], at lyðr sa allr, er grimmaztr var i þeiri borg, tok skirn ok rietta tru ok lofuðu einn guð i þrenningu ok hinn signaða Andream.

4. Siðan for heilagr Andreas brott or þessi borg ok predikaði viða guðs orð um austrhalfu heimsins, um Sviþioð hina miklu, sem fyrr var getið, sva ok um Asiam ok einkannliga[5] um Grikland, sem siðarr mun getið[6] verða i þessi frasaugn. Sem heilagr Andreas postoli bar framm guðlikt predikanar embætti[7] i nockuru iarlsriki, kom til hans einn ungr maðr Sostratus at nafni, friðr ok fagr at aliti, en fegri i tru, þviat hann var vel kristinn. Hann heimti postolann leyniliga a einmæli sva segiandi: „Heyr, heilagr Andreas guðs postoli! Ek er kominn at sækia þitt traust ok heilræði i þeim vanda, sem mer er til handa fallinn; en þat er með þeim hætti, at moðir min likamlig fysiz[8] friðleika minnar asianu, ok optliga telr hun fyrir mer aeggiandi ok biðiandi, at

1 *saal. B*; predika *A*. 2 [*mgl. B*. 3 ok katastr *tilf. B*. 4 postulans *B*.
5 *tilf. B*. 6 sagt *B*. 7 ord *B*. 8 *saal. B*; fystiz *A*.

ek skyli henni samþyckiaz til saurlifissynda, hvat er ek þverliga afneittaði[1], þviat ek vissi þat guðrækiligan glæp vera. Ok er hun kom eigi framm sinum vilia við mik, þa fylldiz hun af mikilli reiði, farandi a fund iarls þess, sem[2] stiorn hefwir yfwir þessum heruðum, asakandi mik fyrir hans valldi ok verpandi a mik sinum glæp. En ek staðfesti þat með mer, at þa er ek er asakaðr af henni [fyrir iarlinum[3], þa man ek eingu til svara, þviat ek virði þat heilagligra[4] ok betra fyrir guði at tyna lifi minu, helldr en ek geri opinbera synd moður minnar. En nu iatta ek þessa hluti fyrir þer, til þess at þu virðiz ath biðia fyrir mer til drottins, at ek sie eigi af lifi tekinn saklauss fyrir þenna hlut.“ Ok er þeir tala þessa hluti sin i milli, þa koma sendimenn iarlsins kallandi hinn unga mann á hans fund. En sæll Andreas postoli riss upp eftir bæn giǫrfa ok ferr með honum. Ok sem þeir koma[5] fyrir iarlinn, riss upp moðir sveinsins ok rægir son sinn sva segiandi: „Heyr, herra iarl, minn flutning! Þessi hinn ungi maðr gleymdi astuð moðurligrar milldi, viliandi fremia svivirðligan saurlifnað við mik moður sina, ok varla gat ek brott slitiz[6] or hans haundum, sva at eigi vyrða ek af honum saurgut ok svivirð. Nu biðr ek, at þu gerir mer riett af honum ok dæmir hann at laugum.“ Þa mælti iarl við hinn unga mann: „Seg þu, sveinn, ef þessir hlutir eru sannir, er moðir þin berr at þer.“ En hann þagði eingu orði svarandi. Þa spyrr iarlinn i annan tima ok þriðia, ok þegir sveinninn sem aðr. Siðan atti iarlinn raðagerð við sina raðgiafa eftirleitandi, hversu þeir skylldu þetta mal dæma. En moðir hins unga manz tok at grata. Ok er sæll Andreas sa þat, mælti hann til hennar: „Heyr, aum ok vesol kona, hver þu ut sendir beiskleiks grat sakir þess saurlifis, er þu villdir fremia við þinn son, ok þik frammsteyttir[7] i sva liota[8] girnd, at þu ottaðiz eigi at tyna ok tapa þinum einga syni i logandi lostasemi.“ Ok [postolanum þetta talanda[9] mælti konan til iarlsins: „Herra iarl, segir hun, siðan er son minn villdi þa hluti giǫra, sem ek sagði yðr, þa hliop hann til þessa[10] utlenda manz ok fylgdi honum, eigi viliandi við hann skilia.“ Ok er iarlinn heyrði þetta, fylldiz hann af reiði bioðandi, at hinn ungi maðr skylldi taka þa pinu, sem hinir mestu glæpamenn eru vanir at þola með þeim hætti, at hann skylldi lykia innan i huðkeip, ok þar i hia honum apyniu, hana

1 neitadi *B.* 2 er *B.* 3 [og hennar illum latum *B.* 4 helgara *B.* 5 fram *tilf. B.* 6 slitit mig *B.* 7 framsteyptir *B.* 8 myckla *B.* 9 [er postulenn hafdi þetta talad *B.* 10 hins *tilf. B.*

ok hauggorm, þeim til pisla aukninga[1], er þann veg var kvaldr, ok sauckva siðan i siofar diup. En Andream postola bauð iarlinn at setia i myrkvastofu, þar til at[2] hann væri ok drepinn með firirhugsaðri kvol. Nu sem þessir voru boðnir allir hlutir af iarlinum en eigi enn fylldir[3] i verki, þa fiell heilagr Andreas til bænar, ok þegar varð hinn mesti landskialfti með þungum ok storum reiðarþrumum, sva at iarlinn fiell til iarðar af [sinum domstoli[4], ok allir nærverandi menn lagu aa iorðu sakir hræzlu ok ognar þeirar er yfwir þa kom[5]. En moðir sveinsins var lostin af elldingu, ok [þornaði hun upp ok do[6] þegar herfiligum[7] dauða. En iarlinn fiell til fota postolanum sva segiandi: „Miskunna þu oss, guðs postoli, er komnir erum at dauða, at ei svelgi oss iǫrðin sakir varra synda." Ok er hinn agiæti Andreas bað firir þeim, þa lietti af þegar ǫllum landskialfta, ok kyrðuz reiðarþrumur, ok varð hit bliðazta veðr. En postoli gieck til allra þeirra, er lagu a berri iorðu skelfdir af otta, ok gerði þa alla heila með sinu boði. En fyrr sagðr iarl tok við guðs orði truandi á sannan guð með [litillæti, ok aull hans[8] hirð, ok voru skirðir af postola guðs i nafni heilagrar þrenningar. Frelsaðiz með þessum hætti fyrr sagðr sveinn bæði af lognum aburð ok af likams dauða gerandi guði þackir ok hinum sæla Andree postola.

5. [9]Gratinus[10] hiet einn bondi þeirar borgar maðr, er Sinopensis er kollut. Hans syni bar sva til hryggiliga, at sva sem hann laugaðiz ok þóz[11] i kvenna laug, var hann gripinn af diofli glatandi vitið[12] ok kvalldiz þungliga. En Gratinus sendi bref til iarls þess, er þar var yfir skipaðr, biðiandi at hann bæði hinn heilaga Andream koma til Sinopensem[13] borgar at gera þa menn heila með sinum bænum, er þar voru þungliga halldnir, þviat fyrr nefndr Gratinus hafði tekið harða riðusott. En husfreyia[14] hans bolgnaði upp ok þrutnaði af vatnsott, sva ath hvarki þeira matti ur reckiu risa. Ok af bęn iarlsins steig heilagr Andreas upp æ reiðskiota [ok riðr[15] til borgarinnar. Nu sem postolinn gieck inn i hus Gratini[16], þa æsti illgiarn andi sveininn, ok hliop hann á veg fyrir postolann ok fiell til fota honum. En Andreas snubbaði diofullinn[17] sva segiandi: „Hverf brott þu, uvin allz mannkyns,

1 *mgl. B.* 2 *tilf. B.* 3 framkomnir *B.* 4 [stoli sinum *B.* 5 var komen *B.* 6 [*saal. B*; þo *A.* 7 hormuligum *B.* 8 [allri sinni *B.* 9 Af heilsugiofum *Overskr. A.* 10 Gracinus *her og senere B.* 11 þvozt *B.* 12 vitinu *B.* 13 Sinopensis *B.* 14 kona *B.* 15 [ridandi *B.* 16 Gracinus *B.* 17 *saal. A og B.*

fra þionostumanni guðs.“ Ok þegar hvarf uvinrinn brott veinandi ok kallandi með miklu hareysti, ok varð bonda son alheill á saumu stundu Siðan geck postolinn til reckiu Gratini bonda talandi þessum orðum: „Af riettum guðs domi sykiz þu með miklum ohægindum, sakir þess er þu hefwir firirlatið þina eiginliga husfru ok samblandaz saurlifiskonum En nu ris þu upp i nafni drottins mins Jesu Kristz, ok statt heill a þina fætr, ok misgior eigi heðan i fra, at eigi fallir þu i meira krankdom.“ Ok þegar varð bondi heill ok albættr allrar sottar. Eftir þat sneriz signaðr Andreas til konunnar sva segiandi: „Heyr kona! Girnd ok fysi[1] augna þinna blekti þik, at þu firirlietz bonda þinn ok attir samræði við uheimila menn.“ Siðan bað postolinn til guðs með þvilikum orðum: „Drottinn Jesu Kriste, er af krafti guðdoms þins veitz alla hluti, fyrr en verði, þer er kunnigt, hvat ukomit er um hag konu þessarrar! Biðr ek þina millduztu miskunnsemi, at þu heyrir mik þinn þionostumann, ok veit þu, at kona þessi græðiz þvi at eins, ef þu veizst hana ei munu aftr falla i fyrra fullifi. Ok ef hon færr sik fra halldit saugðum glæp, þa græðiz hun at þer bioðanda.“ Ok at lyktaðri bæn spratt upp[2] af konunni mikil vatnras ok fiell niðr um hana alla, ok varð hon á einu augabragði alheil með bonda sinum. En heilagr Andreas tok brauð ok braut ok gaf henni at eta. En hon gerði honum margfalldar þackir, ok truði hun [drotni Jesu Kristo[3], ok bondi hennar ok son með ollu sinu hyski. Ok alldri hurfu þau þaðan aftr til þeira fullifissynda, sem aðr haufðu þau i legit. Eftir þetta sendi Gratinus giafir dyrðligar heilugum Andree postola með sinum þionostumonnum, ok litlu siðarr for hann sialfr með husfru sinni aa fund postolans, frammfallandi firir hann ok biðiandi, ath hann þægi giafir þeira. Hverium postolinn sva svarandi[4]: „Heyrit, minir kiæruztu! eigi heyrir mer ath þiggia yðrar giafir, helldr byriar yðr at veita þær fatækum monnum ok þurfandum.“ Ok eingan hlut villdi hann þiggia af þvi sem[5] honum var offrat. En þau foru aftr til sinna heimkynna lofandi guð ok hinn heilaga Andream.

6. Eftir þessa hluti ferðaðiz heilagr Andreas til Niceam borgar. En þar voru .vii.[6] dioflar aa almanna vegh i grǫfum ok kumlum dauðra manna, ok iafnvel um miðdegi sem aðra tima. Gryttu dioflarnir alla þa menn, er um þenna veg framm foru[7], ok særðu suma ok meiddu, ok marga af þeim drapu þeir til dauðs.

1 fysne *B.* 2 utt *B.* 3 [aa drottin Jesum Kristum *B.* 4 svarar *B.* 5 er *B.* 6 fiorer *B.* 7 *saal. B*; fo *A.*

Ok hofðu borgarmenn langan tima þessi vandræði þolat. Ok er þeim var flutt, at Andreas postoli nalgaðiz þeira borg, þa for allr lyðr[1] ut i moti honum berandi olivukvistu ser i haundum, ok sungu lofsaungva kallandi ok sva segiandi: „Var hialp ok heilsa er i þinu valldi, guðs þionostumaðr!“ Siðan saugðu þeir honum, hvern haska er þeir hofðu att [ok þolat[2] langan tima. Þa mælti postolinn: „Ef þer vilit trua a drottin Jesum Kristum son guðs, er með helgum anda rikir einn guð i þrenningu, þa munu þer frialsaz[3] með hans fulltingi af þessarri ofsokn dioflanna.“ En þeir kaulluðu sva segiandi: „Aullum hlutum, þeim sem þu predikar, munum wer trua, ok þinum boðorðum vilium wer giarna hlyða, til þess at wer verðim leystir or þessum vandræðum.“ En heilagr Andreas gerði guði þackir firir þeirra tru ok bauð diǫflunum at koma firir sik i augliti[4] allz borgarlyðs. Ok þegar komu þar .vij. dioflar i liking storra hunda. Þa sneriz heilagr Andreas til lyðsins segiandi: „Sie her eru nu diǫflar, þeir sem[5] yðr hafva ofsott allt her til. Nu ef þer truit, ath ek megi þeim bioða i nafni drottins Jesu Kristz, at þeir hverfi brott fra yðr, þaa iattið þat firir mer.“ En allr lyðr kallaði sem eins munni talandi: „Truum wer senniliga Jesum Kristum vera son guðs lifanda, þann sem þu predikar.“ Þa bauð heilagr Andreas dioflunum sva segiandi: „Fari þer i þurra [iǫrð ok þa staði, sem eingi[6] groðr ma upp vaxa, ok gerit eingum manni mein. Ok eigi komi þer i þa staði[7], sem nafn drottins Jesu Kristz hefwir verit [a kallat[8], þar til er þer við takit yðr verðugar pislir i eilifum elldi.“ Ok at postolanum þessa hluti talanda hurfu dioflarnir brott af augliti nærstandandi manna með mikilli ylingu ok grenian, ok [frelsaðiz sva borgarlyðr[9] af ǫllum haska. En heilagr Andreas postoli skirði lyðinn ok skipaði þeim byskup Celestinum at nafni, vitran mann ok agiætan, sa er varðveitti ok fullgerði með hæstu goðfysi þau boðorð, sem hann hafði með[10] tekið af sinum lærifǫður.

7. [11]Fra Niceaborg for heilagr Andreas til siofar ok ætlaði at sigla yfir haf, þat er kallað er Hellispontus. Þetta haf skilr .ii. þriðiunga heimsins Asiam ok Europam[12], þviat firir norðan er Grikland, en firir sunnan Asia hin meiri. Þetta haf gerir enda a miðiarðarsionum með sinum botni i hinni miklu Sviþioð. I þenna

1 borgarlydr *B* 2 [at þola *B*. 3 frelsazt *B*. 4 augsyn *B*. 5 er *B*. 6 [stadi, þar sem eingi avoxtr eda *B*. 7 med ollu *tilf.* *B*. 8 [og allt *B*. 9 [frelsadi so heilagr Andreas borgarlydinn *B*. 10 *saal.* *B*; ut *A*. 11 Af ferðum Andree *Overskr.* *A*. 12 Europiam *B*.

botn fellr ofvan af Sviþioð hin mikla ꜳ, er heitir Tanais eðr Taqvil, ok gerir þetta vatnfall þar umskifti ꜳ fyrr saugðum heimsins þriðiungum. Nu sem Andreas postoli stigr a skip með sinum maunnum, ætluðu þeir at sigla til Miklagarðz, er i þann tima var kǫllut Bizancium[1]. Ok er þeir voru komnir [i sialft meginhafit[2], þa gerði at þeim æði storm veðrs með storum bylgium ok siofarfalli, ok tok at kefia undir þeim skipit með afollum, ok þotti ǫllum ser raðinn bani. Ok er þeir biðu þann veg haska dauðans, bað heilagr Andreas firir þeim til drottins bioðandi storminum af at lietta ok bylgium siofarins at lægiaz. Hvat er þegar varð eftir hans boði, ok varð hit hægazta logn[3] a sionum ok hit bliðazta kyrviðri[4]. Ok sva leystir or ǫllum haska sigldu þeir glaðir ok katir til Bizancium borgar lofandi guð ok hinn heilaga Andream hans postola.

8. Ok er signaðr Andreas hafði dvaliz i Miklagarði, sem honum þotti fallit, sneri hann sinni ferð til þeirra rikia i Griklandi, sem Tracias eru kǫllut. Ok er hann gieck leiðar sinnar um dag með sinum lærisveinum, sa þeir um langt mikinn fiǫlda vapnaðra manna moti ser fara með brugðnum sverðum, [spiot ok skiolldu[5] i sinum haundum berandi. Ok þegar þeir nalguðuz, þa villdu þeir á þá ráða; ok er þat sa heilagr Andreas postoli, þa gerði hann krossmark i moti þeim sva segiandi: „Bið ek, drottinn, at falli uvinrinn forstiori þessarra manna, sa er þa eggiar þessa hluti at gera, skelfiz þeir af guðligum krafti ok geri þeir ecki mein væntandi monnum i þer.“ Ok þegar[6] postolinn hafði sva talað, birtiz eingill drottins með mikilli birti ok liosi farandi firir þeim moti þessum hermonnum, takandi þeira brugðin sverð ok spiot sva dasamliga, ath allir hermenn fiellu þegar til iarðar firir guðligum krafti, ok postolinn[7] framm yfir þa með sinum faurunautum. En eingill drottins hvarf brott af[8] þeira augliti með miklu liosi, en hermenn allir kostuðu fra ser sinum sverðum ok vapnum ok runnu sva vapnlausir til postolans frammfallandi honum til fota, vegsamandi ok dyrkandi guðligt stormerki [með allri goðfysi[9].

9. Heilagr Andreas postoli for siðan til þeirrar borgar er Pervitum heitir[10]. I þessarri borg bygðu tveir bræðr, ok atti annarr þeirra .ij. sonu, en annarr .ij. dætr. Þeir bræðr voru harðla rikir at auðæfum ok hinir gǫfguztu at kyni umframm alla[11] sina samborgarmenn. Ok einn tima talar sva annarr þeirra til

1 Brencium *B.* 2 [a sialft hafsmegnit *B.* 3 vedr *B.* 4 logn *B.* 5 [spiotum og skiolldum *B.* 6 er *tilf B.* 7 foru *B.* 8 fra *B.* 9 [*mgl. B.* 10 er nefnd *B.* 11 adra *tilf. B.*

sins broður: „Sie her, segir hann, við erum nu[1] rikir ath auðæfum ok fiarhlutum, ok er eingi sa af ockrum samborgarmonnum, er makliga samteingiz ockru afkvæmi. [Nu kom þu, ok gerum samfelag ockar i millum, bæði þat er gozi til heyrir ok sva maunnum[2]. Synir minir taki dætr þinar ser til eiginkvenna, ok samteingium með þessum hætti ockarn rikdóm.“ Þessi raðagerð likaði vel broður hans, ok gerðu sáttmal með ser staðfestandi [þessa samkvæmd með tilheyriligum heimanfylgium, hverium[3] hinir ungu menn skylldu við taka þa þegar i sitt hlutskifti. En at akveðnum bruðhlaupsdegi þa vitraðiz fyrr saugðum bræðrum drottinn vaarr[4] i syn sva segiandi til þeirra: „Eigi skulu þit samteingia sonu yckra ok dætr, þar til er kemr til yðvar minn postoli, sa er Andreas heitir, þviat hann mun yðr syna, hvat yðr byriar[5] gera.“ Eftir þetta hvarf drottinn fra þeim at syn. En þeir baru saman með ser þessa vitran. Nu[6] var firirbuin bruðhvilu[7] skemma ok boðsmenn samankallaðir, ok allr bruðkaupligr viðbunaðr[8] var til reiðu, ok allt eins biðu þeir postolans. Ok a hinum þriðia degi þaðan fra kom Andreas til borgarinnar. Ok er þeir sa hann, fǫgnuðu þeir honum með mikilli gleði, ok geingu i moti honum með kertum ok koronum, ok fiellu honum til fota sva segiandi: „Ver hǫfum biðat[9] þinnar tilkvamu með ugg ok otta, heilagr guðs postoli, at þu skylldir oss kunnigt gera þat er vær skulum gera, þviat oss var þat vitrað af guði þinum, at vær skylldim þer hlyða ok eigi samteingia vara sonu ok dætr, fyrr en þu kiæmir at boða oss hialparvegh.“ Asiana hins heilaga Andree var þa sva biort ok skinandi sem sol, sva at allir dasaumuðu ok dyrkuðu guð. Þa talar postolinn til þeirra: „Ei skulu þer, synir minir, bleckia sialfa yðr, ok ei vili þer [svikia þessa[10] ungu menn með uleyfiligu sambandi, a hverium er birtaz mun siðarr riettlætis avoxtr, helldr geri þer iðran [firir þat er þer misgerðut[11] við guð[12], at þer villdut með hiuskap samteingia sva naskyllda menn at frændsemi. En eigi fyrirsmam wer i þessum orðum laugligan hiuskap, þviat hann er eigi forðandiz, með þvi at guð hefwir boðit fra upphafi heims, at karlmaðr skylldi samlagaz konu, helldr firirdæmum wer baunnut frændsemisspell ok ulofaða hordoma.“ En er postolinn talaði þessa hluti, komuz við feðgin hinna ungu

1 miog *B.* 2 [*mgl. B.* 3 [þetta samband med tilheyriligre heimanfylgiu, hveria *B.* 4 vorn Jesum Kristum(!) *B.* 5 at *tilf. B.* 6 Sem nu *B.* 7 brudlaups *B.* 8 *tilf. B.* 9 bedit *B.* 10 [gipta þessa hina *B.* 11 [*mgl. B.* 12 *Her er udskaaret et Blad i B.*

manna með mikilli iðran ok saugðu sva: „Biðium wer þik, herra, at þu biðir firir oss til guðs þins, at hann likni oss, þviat wer gerðum synd ovitandi.“ En sva sem hinir ungu menn sá yfirlit postolans skina sva biart sem sol eðr guðs eingill, þa mæltu þau við hann: „Mikil ok harðla skiær er kenning þin, heilagr guðs vin, ok vissu wer eigi þvilika hluti fyrr. Senniliga kennumz wer nu við, ath wer hǫfvum misgert moti guði þinum.“ Þa mælti postolinn: „Varðveiti þer an saurgan þa hluti, sem þer heyrðut af minum munni, at drottinn sie með yðr, ok ath þer skilit(!) taka verkkaup yðvars starfs i eilifu lifi, þat er stendr með eingri endalykt.“ Siðan skirði postolinn þetta folk allt ok siðaði i sannri tru gefandi þeim sina blezan, ok skildiz sva við þau.

10. At þessum hlutum giǫrfum ferðaðiz heilagr Andreas til Pervitum borgar Tracie rikis, ok fann hann þar kaupskip, þat er ætlaði at sigla til Macedoniam. Þa birtiz postolanum guðs eingill ok bauð honum a þat skip upp stiga ok kynna þeim sannan guð. Ok sva giǫrði hann, at hann predikaði þeim a skipinu guðs orð, þar til at styrimaðr ok allir þeir, sem með honum voru, truðu a drottin varn Jesum Kristum ok vóru skirðir af postolanum, ok gerði sæll Andreas guði margfalldar þackir firir sina milldi ok miskunn, sa sem iafnvel aa sio sem landi gefr maunnunum ath heyra ok skilia sina predikan, hvar firir þeir trua á eingetinn son almattigs guðs.

11. I þeirri borg a Griklandi, er Thessalonica heitir, var nǫckurr ungr maðr Exuus at nafni, harðla rikr ok gaufugr bæði at ætt ok auðæfum. Hann leyndiz brott fra fauður ok moður at þeim ovitandum ok sækti á fund hins heilaga Andree postola frammfallandi honum til fota, biðiandi ok sva mælandi: „Biðr ek þik, blezaðr guðs postoli, at þu synir mer sannleiks gautu, þviat ek viðkennumz, at þu ert senniligha þionostumaðr þess, er þik sendi til varra heraða.“ En heilagr Andreas varð þessu feginn ok predikaði honum drottin varn Jesum Kristum, ok truði hann þegar á guð fylgiandi postolanum, ecki hirðandi um sin feðgin ok einga ahyggiu berandi firir sinum auðæfum. En er faðir ok moðir saukn-uðu hans, þa leituðu þau hans viða, ok um siðir heyrðu þau sagt, at hann myndi vera með Andrea postola i þeirri borg, er Philippis heitir. Siðan foru þau þagat berandi með ser dyrgripi ok mikil auðæfi, ok ætluðu þau með fiegiofum at skilia son sinn fra postolanum. En hann villdi eigi at helldr við hann skiliaz, ok mælti sva til sinna feðgina: „Giæfi guð, ath þit ættið þessi auðæfi til

þess, at þit viðkendiz skapara heimsins, sa sem sannr guð er, at þit mættið sva frialsa salur yckrar af koma munandi reiði.“ Hinn heilagi Andreas steig niðr ur lopthusi nǫckuru, þvi sem hann var i, ok predikaði þeim guðs orð. En er þau villdu ecki til þess hlyða, þa fór postolinn aftr til sveinsins ok byrgði dyrr á husinu, þar sem hann var inni. Siðan kǫlluðu feðgin sveinsins saman með ser mikinn mannfiǫlda ok ætluðu at brenna inni son sinn i þvi sama husi, ok saugðu sva: „Firirfariz sveinn þessi illum dauða, er hafnar ok hatar sin feðgin.“ Siðan baru þeir elld at husinu ok lǫgðu i næfrar ok spónu ok aðrar elldkveykiur, þær sem elldnæmaztar vóru, ok toku at brenna husit. Ok þa er loginn stoð i lopt upp, tok hinn ungi maðr eitt litið vatzker, þat er ampull heitir, sva talandi: „Heyrþu, drottinn Jesu Kriste, bæn mina, i hvers valldi er allar hofutskepnunnar(!) saman standa ok þeira nattura! þu vǫkvar þurra hluti, en þurkar vata hluti, þu kiælir elldliga hluti, en kveykir upp kolnaða hluti; slauck þu elld þenna með þinum almætti, ath þinir menn sliofiz eigi ne slokni fra þinum astarhita, helldr upptendriz[1] þeir ok hitni til sannrar truar.“ Ok þetta segiandi dreifði hann vatninu ur ampullanum[2] niðr i balit[3] ok sloknaði þegar i stað [allr þessi elldr[4] sva giorsamliga, sem hann[5] hefði alldri kveyktr werit. Ok er hans feðgin sa þat, mæltu þau: „Sie her undr ok fadæmi, hversu fiǫlkunnigr ockarr son er vorðinn.“ Eftir þat settu þau stiga við loftið ok ætluðu sva [atgaungu veita með vapnaða menn ok drepa þa[6] með sverðum. En drottinn blindaði augu þeirra, sva at þeir sa eigi [gradur stiganna[7] ok fiellu iafnframm ofvan, sem þeir ætluðu[8] upp at stiga. Ok er þeir stoðu i þessum illvirkium, þa tekr til orða einn af borgarmaunnum, sa hiet Lisimacus[9] sva segiandi: „Heyrit, heimskir menn! til hvers starfi þer þessa hluti með þarflausu erfiði? Siai þer ei, at drottinn berz firir þessum maunnum moti yðr? Liettið[10] af þessi heimsku, at eigi verði þer slegnir með himneskri reiði.“ Ok [við þessi hans orð[11] komuz þeir allir miǫk við [af sinu hiarta[12] ok mæltu sva: „At visu er sa sannr guð, er þessir menn dyrka, hvern wer hofum[13] ofsótt með varum illgerðum.“ Ok er þeir tǫluðu þetta, með þvi at þa var vorðit myrkt af nott, þa skein hit biart-

1 *Her beg. atter B.* 2 amplanum *B.* 3 elldinn *B.* 4 [allt þetta bal *B.* 5 *saal. ogsaa B.* 6 [at þeim at ganga vopnadir og drepa postulann *B.* 7 [at ganga upp stigana *B.* 8 dirfduzt *B.* 9 Licimacus *B.* 10 Latit *B* 11 [af honum þessa hluti talanda *B.* 12 [i sinum hiortum *B.* 13 *tilf. B.*

azta lios yfir þeim, ok af þessu liosi lukuz upp augu þeira allra, er aðr voru blindir vorðnir, sem fyrr sagði. Siðan stigu þeir upp til postolans ok fundu hann veranda á bæn, ok fiellu þegar til fota honum[1] kallandi ok segiandi: „Biðium wer þik, herra, at þu biðir firir oss þrælum þinum, þviat wer hofum verit[2] blektir af þungri villu ok [sieð ei[3] hit sanna.“ En sva var mikil þeira viðkomning ok hiartalig iðran, at fyrr sagðr Lisimacus undraði sva segiandi: „Senniliga er Jesus Kristr son guðs lifanda, þann er predikar[4] heilagr Andreas hans[5] þionostumaðr.“ Eftir þat reisti postolinn þa upp ok styrkti þa i heilagri tru ok kristiligu siðferði. En faðir ok moðir hins unga manz voru sva hǫrð ok grimm i [sinum hiortum[6], at þau villdu vist eigi trua guðligum almætti, þott þau sæi þvilik stortakn, helldr firirlietu þau son sinn með miklu hatri aftr farandi til sinnar fostriarðar. Ok alla þa eign ok arf, er sveinninn atti eftir þeirra dag, gafu þau upp uskylldum monnum með opinberum handsaulum ok þeim skilmala, at þeirra son skylldi alldri þar af fa einn[7] minzta penning. En eftir fimtigi daga liðna fra þessu do þau bæði með skiotum dauða á augabragði einnar stundar. En er borgarmenn urðu þess visir, þa varðveittu þeir uskaudd aull auðæfi hins unga manz, þviat þeir elskuðu hann sakir sins goðleika ok hofsemi, ok [tok hann[8] upp alla sina fǫðurleifð[9] ok eignaðiz alla þa hluti, er feðgin hans hǫfðu átt. En eigi at helldr skildi[10] hann við Andream postola. En hann gaf ok veitti leigur ok avǫxtu iarðanna i[11] nauðsyniar ok olmosur fatækra manna[12], utlendra ok hertekinna ok annarra þurfandi manna.

12. Eftir þessa hluti bað hinn ungi maðr Exuus Andream postola, at þeir skylldi ferðaz baðir til Thesalonicam borgar, i hverri hann atti fyrr saugð auðæfi. Ok er þeir komu þar, þa saufnuðuz saman allir[13] frændr ok vinir [ok faugnuðu honum[14] með mikilli gleði. Ok [allir samankomandi[15] i einn stað a nǫckuru fǫgru leikmoti predikaði hinn ungi Exuus sinum borgarmaunnum guðs eyrindi, sva at hinn heilagi Andreas þagði hia[, dasamandi þa vitzku ok speki[16], er guð hafði honum gefit. En borgarlyðrinn kallaði sva segiandi: „Gior þu heilan son Carpiani vars borgarmanz[17], þviat hann hefwir harðla leingi legit i þungri sott, ok

1 fram a golfit *tilf.* *B.* 2 *tilf.* *B.* 3 [hofum eigi sed *B.* 4 bodar *B.* 5 guds *B.* 6 [sinu hiarta *B.* 7 enn *tilf.* *B.* 8 [gafu honum *B* 9 ur almenningu *tilf.* *B.* 10 skildizt *B.* 11 *saal.* *B*; ꝭ *A.* 12 og *tilf.* *B.* 13 allr borgarlydr *B.* 14 [hins unga manz, og er þeir sau hann, faugnudu þeir *B.* 15 [saman komnum aullum *B.* 16 [dasemd þeiri *B.* 17 samborgarmanz *B.*

munum wer þa trua a Jesum, þann er þu predikar.“ Þa svaraði Andreas: „Eingi hlutr er guði umattuligr[1]. En til þess at þer truit aa hann, þa leiðit [hinn unga mann[2] firir vart auglit, ok mun Jesus Kristr græða hann af allri sott.“ Þa for faðir [hins siuka sveins[3] til sins herbergis ok sagði syni sinum: „I dag munt þu heill verða, minn elskuligi son Climathe.“ Sva hiet hann. Sveinninn mælti: „Nu sannaz draumr minn, faðir, þviat ek sa i syn þenna mann, er mik mun græða.“ Ok þessa hluti talandi klæddiz hann skiotliga sinum klæðum [ok reis upp þegar ur reckiunni ok rann með sva skiotri ferð, at[4] faðir hans ok moðir gatu eigi fylgt honum, fallandi til fota postolanum gerandi honum margfalldar þackir firir veitta heilsugiǫf. En allr lyðr undraði[5] ok dásamaði þetta stortakn[6], er þeir sa þann ganga, er aa þrim vetrum ok tuttughu hafði alldri mátt or reckiu risa, ok lofuðu þeir ok dyrkuðu af ollu hiarta almatkan guð sva segiandi: „Eingi er likr þeim guði sem Andreas predikar.“

13. Einn bondi rikr af fyrr saugðum borgarlyð[7] atti son diǫfuloðan. Þessi maðr bað heilagan Andream postola sva segiandi: „Biðr ek þik, guðs maðr, at þu gerir heilan son minn, þviat hann er kvaldr[8] af diǫfli.“ Ok eftir þetta vissi uhreinn andi sik myndu vera brott rekinn fra sveininum. Sveik hann hann[9] ok teygði hann i einn leyniligan kofa, ok heingdi hann sik þar i snauru, ok snaraði uvinrinn með þessum hætti ur honum salina. En er faðir hans kom heim, fann hann son sinn dauðan, ok tok hann[10] at grata þessi hin aumligu tilfelli talandi sva til sinna vina ok þionostumanna: „Berit lik sonar mins ut a þann[11] vǫll, sem allr lyðr er saman kominn, þviat ek treystir ok truir, at þessi hinn nykomni gestr, er predikar sannan guð, mun mega[12] uppreisa minn son.“ Siðan gerðu þionostumenn sem bondinn mælti, ok settu niðr likit firir fætr postolanum segiandi honum, hversu sveinninn hafði kyrktr verit af diǫfli. Þa mælti faðir sveinsins: „Truir ek, heilagr faðir[13], at minn son mun mega af dauða risa firir þinar bænir ok verðleika.“ Þa sneriz heilagr Andreas til folksins sva segiandi: „Heyrit allir lyðir þessar[14] borgar! Hvat mun yðr stoða, þa er þer siait þessa hluti verða, er þer vilit eigi a guð

1 omatugr *B.* 2 [hingat hinn siuka svein *B.* 3 [hans *B.* 4 [risandi þegar i stad upp ur reck(i)unni, rennande med svo skiotri ras til þess plaz er Andreas postuli predikade, svo *B.* 5 undradizt *B.* 6 stormerki *B.* 7 borgarmonnum *B.* 8 illa halldenn *B.* 9 sveininn *B.* 10 miog *tilf. B.* 11 þenna *B.* 12 til lifs *tilf. B.* 13 guds postuli *B.* 14 thesalonicensis *B.*

trua?“ Þeir svǫruðu: „Efaz þu eigi i þvi, guðs maðr, at ver skulum allir a þinn guð trua, ef þu lifgar þenna dauða svein.“ Ok [eftir þessa hluti talaða[1] mælti postolinn til hins dauða: „Ris upp, hinn ungi maðr[2], i nafni vars herra Jesu Kristz.“ Ok þegar lifnaði hann ok reis upp alheill lofandi guð ok hinn heilaga Andream postola. En allr lyðr tok at ottaz mikilleika takn[ ]ins kallandi ok sva segiandi: „Þǫrf vinnr oss þetta til sannrar truar, ok truum wer nu allir [þeim guði, er þu predikar[3]. Siðan leiddu þeir postolann heim til herbergis með kveiktum[4] kertum ok lysandum skriðliosum, þviat nattartimi var kominn, innleiðanði hann i borgina með miklum[5] fagnaði, ok þar dvaldiz postolinn þria daga, lærandi þa ok semiandi til algiorrar truar vars herra Jesu Kristi.

14. A einhverium degi þa er heilagr Andreas postoli geck leiðar sinnar með sinum lærisveinum, bar sva til, at einn blindr maðr kom i moti þeim kallandi ok sva mælandi: „Heyr, Andrea guðs postoli! Veit ek, at þu mátt gefa mer syn mina, en eigi vil ek fyrri taka syn, en þu byðr þeim sem þer fylgia, at þeir fai mer fie nockut, af hveriu ek megi fa mer nogliga mat ok klæði.“ Postolinn svarar: „Þetta er eigi manz raudd, er þessi mælir, helldr fianda, er eigi villdi, at guðs takn syndiz á honum[6], at hann tæki sina syn.“ Siðan lagði hann hendr sinar yfir augu hins blinda manz, ok tok hann þegar syn sina lofandi guð. En er hann var klæddr herfilighum klæðum[7], mælti Andreas: „Takið brott af honum þessi hin saurgu klæði ok gefit honum nyian klæðnat.“ Siðan afklæddu þeir hann. Þa mælti Andreas, at hann skylldi taka slikt sem hann þurfti. Ok at alklæðnaði teknum for þessi maðr fra fundi postolans til sins heimilis lofandi ok dyrkandi guð ok hinn sæla Andream postola.

15. [8]I þeirri borg, er Philippis er kollut, var sa maðr er Medias hiet, harðla rikr at fie, grimmr ok harðbrystr. Son þessa rika mannz la siukr með miklum vanmætti. Hann for á fund heilags Andree postola sva segiandi: „Heyrþu[9] guðs maðr! biðr ek, at þu gerir heilan son minn, þviat hann er miǫk vanmegn at ǫllum likama.“ Ok er hann mælti þetta miǫk gratandi, þa þerði postolinn kinnr hans ok augu af tarum ok grati sakir sins huggiæðis, er hann matti ecki aumt sia, huggandi hann ok bliðkandi

1 [þeim þvilika hluti talandum *B.* 2 sveinn *B.* 3 [a þann gud, er predikar heilagr A. guds þionustumadr *B.* 4 *tilf. B.* 5 pris ok *tilf. B.* 6 þessum manni *B.* 7 tautrum *B.* 8 Af rikum manni *Overskr. A.* 9 Heyrande mik *B.*

með sinni hendi ok mælti: „[Styrkz þu[1], son minn, ok huggaz ok tru a guð, ok mun fyllaz þinn goðr vili.“ Siðan tok hann[2] i haund honum ok for[3] til borgarinnar Philippis, ok er þeir geingu inn i borgarhlið, rann i moti þeim einn gamall maðr biðiandi með tarum hinn heilaga Andream veita ser hialp [ok sonum hans[4] tveimr, hveria [fyrr nefndr[5] Medias hafði halldit langan tima i myrkvastofu ok fiotrum firir nǫckura mikla afgerð með sva harðri pinu, at fiellu sar a likami þeirra ok [funaði holldit[6]. Þa sneriz Andreas postoli til Mediam bonda sva segiandi: „Heyr, maðr, segir hann, þu biðr, at græðiz son þinn, en þu helldr i myrkvastofu ok baundum þa menn, er funa upp kvikir. Nu ef þu vill, ath guð heyri bænir þinar, þa leys þu fyrr fiotur af veslugum maunnum, til þess at son þinn leysiz af sinum krankdomi, þviat ek sie, at illzka su, sem[7] þu fremr, gerir talman minum bænum.“ Þa fiell Medias til fota postolanum kyssandi þa[8] sva talandi: „Ek skal senniliga leysa þessa .ii. menn or myrkvastofu ok aðra .vii., af hverium þu heyrðir ecki[9] sagt, til þess at son minn fai sina heilsu.“ Þa bauð hann, at þessir allir væri [leystir ok[10] leiddir firir postolann, ok sva var gert. En heilagr Andreas lagði sinar hendr yfir þa ok hreinsaði[11] sar þeirra ok gaf þeim fulla heilsu eftir þria daga liðna, leysandi þa sva or allri anauð[12], gefandi þeim frelsi, ok foru þeir brott lofandi guð ok sælan Andream. En á auðrum degi eftir þessa hluti gieck Andreas til hins siuka sveins[13] sva segiandi: „I nafni drottins Jesu Kristz, þess er mik sendi higat at lækna þinn siukleik, riss upp heill or þinni sæng.“ Siðan tok postolinn i haund honum[2] ok reisti hann upp, ok þegar aa saumu[14] stundu varð hann alheill[15] lofandi guð firir veitta velgerninga. En hann[16] hiet Philomedis ok hafði legit i kaur mattlaus .ii. vetr ok tuttugu. Þa tok allr lyðr at kalla sva segiandi: „Græð þu ok vara siuka menn, hinn agiæti guðs vin.“ En er hann[17] heyrði akall lyðsins, mælti hann vid Philomedem[18]: „Far þu til herbergia siukra manna ok bioð þeim upp risa i nafni vars herra Jesu Kristz, i hvers krafti þu ert heill

1 [Styrkstu *B.* 2 *tilf. B.* 3 foru *B.* 4 [sonum sinum *B.* 5 [þessi same *B.* 6 [funudu so þeira holld *B.* 7 er *B.* 8 og *tilf. B.* 9 fra *tilf. B.* 10 [*tilf. B.* 11 sva *tilf. B.* 12 og prisund *tilf. B.* 13 þar sem hann la i reckiunne *tilf. B.* 14 samri *B.* 15 heill gangandi og *B.* 16 þessi enn ungi madr *B.* 17 postulinn *B.* 18 sveininn Philopendem *B.*

vorðinn.“ Siðan[1] for hinn ungi[2] madr um hus og herbergi siukra manna kallandi a nafn Jesu Kristz, og urdu allir heilir sinna sotta, med hverium krankleika sem hverr var halldinn, og trudi allr borgarlydr aa gud, og færdu postulanum dyrligar giafir bidiande hann kenna sier enn framar gudlig bodord. Enn postulinn predikadi þeim sannan gud, en ongvar þeira giafir þiggiandi, og urdu þeir skiott algiorvir i kristiligri tru.

16. Einnhverr audigr madr at fiarhlutum en fatekr at tru var i þeim herodum, er Andreas postuli kenndi kenningar, hann hafdi fiolda þionustumanna med sier. Einn var sa hans þionustumadr, er honum var miklu kærri en adrir, en sa var egifskr at kyne, hann tok ridusott so harda, at hann andadizt nær aa hinne somu stundu. Hans lanardrottinn harmadi miog dauda sveinsins, farandi til fundar vit Andream postula, þviat hann heyrdi marga dasamliga hluti af honum sagda. Hann fiell til fota postulanum og mælti med tarum: „Þvi treystir ek, guds madr, at þu matt gera alla hluti þa er þu villt. Sveinn minn, sa er ek unna mikit, er nu daudr, og bid ek, at þu farer til hus mins og gefer lif sveinenum.“ En er postulinn heyrdi þetta, þa for hann til hans herbergis, og var þar firir mikill mannfioldi. Þa taldi Andreas postuli leinge tru firir þeim, at þeir tæki heilsu andar sinnar. Eptir þat snerizt postulinn til bænar, þar sem likit la, og mælti: „Eg segi þier, sveinn, ris upp þu i nafni drottins Jesu Kristz og statt upp heill.“ Þa reis sveinnenn þegar af dauda alheill, og selldi Andreas postuli hann sinum lanardrottne. Þa toku aller tru, þeir er þar voru vit stadder, ok skirduzt i nafni fodur og sonar og heilax anda og lofudu gud og hinn heilaga Andream postula.

17. Sidan for heilagr Andreas postuli til þeirar borgar, er Nichomedia heitir, og er hann nalgadizt borgarhliden, þa foru menn ut i moti honum ur borgum(!) med lik eins ungs manz. Þar var og i for med þeim fadir og modir sveinsins med mycklum harme, so at fadir var studdr og upphalldinn af hondum sinna manna megandi varla giora likfylgiu sins sonar. Enn modir hrum af elli reytti sig at lyktum lokum(!) kveinkande og so segiandi: „Vei mier vesælli, er minn alldr skal allt vera framleiddr a þann tima, at eg skal þann vitbunat ok þa bidstund hafa mins dauda at pinazt nu þegar af dauda sonar mins, og eru sligt þung aurlog.“

1 Ok at aullum lyd dasamandum *B.* 2 *Her mgl. 2 Blade i A, der ere udfyldte efter B.*

Og er þau kolludu gratandi þessa hluti og þessum lika fylgiande likinu, kom til heilagr Andreas postuli heyrandi þeira harm, og huggadi þeira sut sem margra annarra og mælti: „Bid ek, at þier segit mier, hversu at barzt um liflat þessa unga manz, er hann for so skiott fram af þessu lifi.“ Fadir hans og modir mattu aungu svara sakir harms og trega, en þionustumenn svara og sogdu, at (er) þessi hinn ungi madr hafdi verit staddr einn saman i nockuru litlu husi, komu at honum ovartt .vii. hundar storir, og redu þegar a hann og rifu hann i sundr og bitu til bana, og do hann af þessum harmkvælum. Og er heilagr Andreas postuli heyrdi þetta, andvarpadi hann hatt og rendi augum til himens so mælandi med tarum: „Þat veit ek at sonnu, drottinn minn, at dioflar hafa um hann setit, þeir hinir somu sem ek burtt rak ur Nicea borg, og honum bana veitt. Enn nu bidr ek þik, hinn godgiarne Jesus, at þu reiser hann af dauda, at eigi fagni motstadligr ovin allz mannkyns af hans dauda.“ Sidan mælti hann vit faudur sveinsins: „Hvad muntu gefa mier, ef ek giore heilan son þinn?“ Hann svarar: „Ecki hefi ek dyrligra til at gefa þier en son minn sialfan, ef hann ris upp af dauda til lifs af þinu bodordi.“ Þa retti heilagr Andreas postuli hendr sinar til himna og bad til guds a þessa lund og mælti: „Bidr ek þik, almattigr gud drottinn minn, at aptr hverfi aund þessa sveins til sins likama, at af hans upprisu snuizt hann og margir adrir til þin at firirlatnum skurgodum, og verdi hans lifgiof til andarheilsu aullum villtum monnum, at eigi verdi* . . . .

. . . .

du** ok mæltu: „Mikill er guð Jesus Kristus, sa er Andreas boðar. Þa toku feðgin sveinsins margar giafir ok gersimar ok gafu syni sinum. En hann færði þær allar postolanum, hveriar Andreas postoli villdi með eingu moti þiggia, helldr skirði hann þann lyð allan, er i þeirri borg var, með fullri tru ok iatningu heilagrar þrenningar. En svein þenna hafði Andreas með ser til Macedoniam borgar kennandi honum hialpsamligan froðleik, ok gerðiz hann lærisveinn postolans.

18. Þa er heilagr Andreas postoli for veg sinn með siofarstraundu með mǫrgum lærisveinum sinum, þa barz sva at, at siorrinn kastaði upp firir fætr þeim liki einu klæðlausu með ǫllu. Postolinn varð glaðr við þenna atburð ok mælti: „Þat byriar at reisa þenna mann af dauða, at ver vitim, hvershattar maðr þessi

* *Her er en Lacune i B*; *jvfr. ovenfor S.* 332[20]-332[25]. ** *Her beg. atter A.*

hefir verit, eðr hveria hluti uvin mannkynsins hefir moti honum framit.“ Siðan fiell heilagr Andreas til bænar ok bað til guðs. Eftir þat tok hann i haund hinum andaða ok lypti honum upp, ok lifnaði hann þegar. En er hann hafði eingi klæði, þa gaf Andreas honum kyrtil sinn ok mælti: „Seg þu mer tilstǫðu ferðar þinnar ok alla atburði.“ Hann svarar: „Eingu mun ek þik leyna, hvat manna sem þu ert. Ek heiti Philopator, ok er ek son Sostrati gaufugs manz ǫr Macedonia borg. Ek hafði nyliga komit af Italia heim til fauður mins. En er ek var heim kominn, heyrði ek sagt fra kenningum þeim nyium, er eingi hafði fyrr heyrt þvilikar, þar með heyrði ek sagt fra storum iarteignum ok heilsugiǫfum siukra manna, er nǫckurr ukunnr lærifaðir gerði, sa er sik taldi vera lærisvein hins sanna guðs. En er ek heyrði sagða fra honum þessa hluti, fystumz ek hann at finna, þviat ek ætlaði, at hann myndi sialfr guð vera. En þa er ek sigldi með faurunautum minum, þa gerði at oss siohrið mikla með stormi ok storum bylgium, sva at skipinu kastaði undir oss ok hvelfdi, ok druknuðu wer allir fiorir tighir manna. En þess villdi ek nu æskia, at uppkastaði likum þeirra allra, er mer fylgdu, ok væri þeir ok lifgaðir af þer sem ek.“ En er hann hafði þetta mælt, þa horfði hann a postolann ok hugði, at þar myndi kominn sa sami guðs maðr, er hann hafði leita farit; hann fiell þa til fota postolanum ok mælti: „Veit ek at saunnu, at þu ert þionostumaðr hins hæsta guðs. Nu bið ek þik firir minum kumpanum, at þeir lifni af þinum verðleikum ok megi kenna sannan guð skapara sinn, þann er þu predikar.“ Þa tok heilagr Andreas fylldr af heilugum anda ath boða honum staðfastliga sanna tru. Hinn ungi maðr undraði miǫk kenning hans. Siðan hiellt postolinn haundum til himins ok mælti: „Bið ek þik, drottinn minn, at þu synir mer lik þessarra manna allra, er tynduz með Philopatore, at þeir kenni þik sannan guð.“ En er hann hafði þetta mælt, þa sa þeir þegar lik allra þeirra manna, er tyndz hǫfðu, einu minnr en .xl. kasta upp her ok hvar a landit. Þa tok hinn ungi maðr at grata, ok allir þeir sem við voru staddir, ok fiellu til fota postolanum, biðiandi at hann giæfi lif ǫllum þessum maunnum i guðs nafni. Philopator mælti þa: „Faðir minn sendi mik higat með miklum fiarhlut sakir goðs vilia fandi mer alla nauðsynliga hluti til ferðar. En ef hann spyrr misfarar minar, þa mun hann lasta guð þinn ok hafna kenningu þinni. En ei villdi ek, at sva vyrði.“ En er þeir grietu allir, þa bað postolinn, at þeir skylldi saman safna likunum,

þviat þeim hafði dreift upp kastað. Ok at þeim saman komnum i einn stað mælti Andreas við Philopatorem: „Hvern vill þu fyrstan láta uppreisa?“ Hann svaraði: „Gnaram fostbroður minn.“ Þa fiell Andreas a kne ok hiellt haundum til himna ok bað leingi með tarum til guðs ok mælti: „Heyrðu, Jesu hinn goðgiarni guð! Reis upp þu þenna hinn dauða, er fostraðr hefir verit með Philopatore, at hann við kenniz þina dyrð ok lofiz nafn þitt af ǫllum lyðum.“ Þa reis Gnara upp þegar, ok undruðuz allir þessa iarteign, er við voru staddir. Eftir þat steypti postolinn framm sinum bænum með tarum firir sierhveriu liki hinna dauðu ok mælti: „Bið ek þik, drottinn Jesu Kriste, at þessir menn allir risi upp af dauða, er druknat hafa i siofardiupi.“ Siðan bauð hann, at lærisveinar hans tæki i haund serhverium hinum dauða ok mælti sva: „Lifgi þik Jesus Kristus son guðs lifanda.“ Ok er þeir gerðu sva, þa lifnuðu allir þessir átian ok .xx., ok dyrkuðu sannan guð ok mæltu: „Einn er guð drottinn, ok eingi er þer likr.“ Siðan voru þeir allir skirðir af Andrea. Eftir þat beiddi Philopator postolann at fara til Macedoniam ok kristna fauður hans ok allan lyð þeirrar borgar, hvat er heilagr Andreas gerði, eftir þvi sem hann var beðinn, ok lofuðu allir lyðir allzvaldanda guð, þeir sem heyrðu sva dasamligar iarteignir.

19. Þessu næst segir latinubokin, at hinn heilagi Andreas postoli ok astvin drottins kom til þeirar borgar i Achaia heraði, er Patras heitir. I þeirri borg var iarl, sa er Egeas hiet, hann hafði firir litlu þat riki tekið eftir þann iarl, er þar hafði andaz, er Lisbius hiet. En er Andreas postoli var i borgina kominn, þa geck til hans kona nǫckur, su er Effidima hiet, hon var kristin ok hafði tekið tru af predikan Sosie, er einn var af Kristz lærisveinum. Hun fiell til fota postolanum ok mælti: „Heyrþu Andrea postoli! Fru min Maximilla iarls kona biðr, at þu komir til hennar, þviat hun hefir riðusott mikla, sva at hun er nærr at bana komin. En hun villdi giarna heyra kenning þina. En iarlinn bondi hennar stendr firir reckiunni gratandi með brugðnu sverði, þviat þegar hun andaz, ætlar hann at leggia sik i gegnum.“ Siðan geck Effidima firir postolanum til herbergis, er fruin la i. En er hann sa iarlinn hallda a brugðnu sverði, þa mælti hann við hann: „Ger þu þer ecki illt, iarl, helldr varðveit þu sverð þitt i sliðrum, þviat koma mun su tið, er þu munt við oss deila ok moti beriaz.“ En iarl skildi eigi, hvat postolinn sagði, ok gaf honum rúm at ganga til reckiunnar. Þa fiell postolinn til bænar ok tok i haund

Maximille, ok þegar sveittiz hon aull, ok siðan varð hon alheil. Postolinn bauð þa, at henni skylldi gefa fæzlu. En iarlinn færði honum hundrat silfrs. En Andreas villdi eigi til sia ne þiggia. Siðan for iarlinn brott or borginni eyrinda sinna. En Maximilla tok tru ok skirn af Andrea, ok unni hon bratt mikit guði, ok tok hon at hallda hreinlifi ok þiona guði alla æfi siðan, meðan hun lifði. En sa er setta hefir piningarsaugu sæls Andree postola, byriar prologum með þessum orðum.

20. Kennimenn ok klerkar allra kirkna ok borga Achaielandz gera ǫllum kristnum maunnum, þeim sem byggia um allan heim i austri ok vestri, i suðri ok norðri i Kristz nafni skipaðir, kunniga pisl ok liflat hins heilaga Andree postola, hvat er wer sam varum augum. Friðr sie yðr ǫllum, er truit á einn guð i algiǫrri þrenningu, sannan guð fauður ugetinn ok usyniligan, ok a eingetinn son hans drottin varn Jesum Kristum, sa er pindr var firir hialp ok heilsu allrar veralldar, ok á helgan anda af hvarumtveggia frammfaranda feðr ok syni, huggara ok lysara allrar almenniligrar kristni, ok þenna fauður truum wer almatkan, sá er gat af ser sannan son eingetinn. Vær truum ok sannan guð helgan anda af feðr ok syni frammfaranda. Ok þessar þriar personas dyrkum wer einn guð i þrenningu ok þrennan i einingu, uskiptiligan ok oumræðiligan i einni undirstǫðu, en þrennr i personis. Þessa tru namum wer af heilugum Andrea postola drottins vars herra Jesu Kristz, þviat wer sam pisl hans ok heyrðum kenningar hans, ok firir þvi megu wer sannliga fra segia, sva sem wer skulum firir yðr skyra i fylgianda efni.

21. Heilagr Andreas postoli kristnaði allan lyð i borginni Patras, siðan hann hafði græðda Maximillam af riðusott, sem fyrr segir. En eftir þat for hann um aull heruð Achaie predikandi firir lyðnum guðs orð, gerandi miklar ok margar iarteignir i nafni vars herra Jesu Kristz, ok sneyri hvern dag mǫrgum flockum fra skurðgoða villu til truar ok miskunnar lifanda guðs; dauðum gaf hann lif en blindum sion, ok rak diǫfla fra oðum maunnum, hreinsaði hann likþra, heyrn gaf hann daufum, en mal mallausum, græðandi allar sottir eigi með grasadryckium eðr iarnaskurð, ok eigi með nǫckurum likamligum lækningum, helldr með orði einu saman ok krafti heilags anda. Ok þa er þessu hafði frammfarit um tima, þoldu blotbyskupar eigi, er þeir sa hversdaghliga niðrbrot sinnar villu, niðrfall ok auðn sins fiarafla, er þeir toku firir sina þionostugerð við skurðgoðin. Þa skutu þeir saman fie miklu

ok gafu iarlinum Egee, er fyrr var nefndr, ok mæltu við hann: „Siðan er Andreas postoli kom til landz þessa, lætr hann eingan mann hallda laug konunga varra ne landzriett ok eigi færa fornir guðunum, þviat hann eyðir alla þeirra gaufgan. Firir þvi gefum wer þer fie þetta, til þess at þu hneckir honum ok lata(!) hann ei umæddan undan ganga pislum ok dauða.“ En þott iarlinn hefði sieð ok heyrt takn ok iarteignir, þær er Andreas postoli gerði, þa er hann græddi Maximillam konu hans, ok margar aðrar, með þvi at hon hafnaði, siðan er hun tok skirn, samfaurum við hann, ok þo mest sakir fiegirni ok illzku sinnar, þá tok hann við fie þessu, ok bað hann handtaka Andream postola sina þiona ok leiða firir domstol sinn.

22. Eftir þetta for Egeas til borgarinnar Patras ok tok at nauðga kristna menn til skurðgoða villu ok fornfæringa við guðin. En Andreas efldi kristinn dominn, hvar sem hann for. Ok er hann frietti til gerða iarlsins, þa gieck hann i mot honum ok mælti: „Þat byriar þer, iarl, með þvi at þu ert domandi manna, at kennaz við þinn domara, þann sem a himni er, ok gaufga sannan guð, þa er þu kennir hann, ok snua hug þinum fra skurðgoða villu, þviat þau eru eigi guð helldr diǫflar.“ Egeas mælti: „Ert þu Andreas, sa er niðr brytr hof goða varra ok teygir menn til þeirar nybreytni drambsamligs atrunaðar, er Romaborgar hofðingiar buðu með aullu at eyða?“ Andreas svaraði: „Ek er sa er boðar sannleiks orð drottins vars Jesu Kristz, at menn hverfi fra skurðgoðum manna haundum(!) ok dyrki sannan guð ok lifanda, þann sem skapaði alla hluti, at þeir frialsiz fra eilifum dauða, þviat sialfr sannleikrinn Jesus Kristr mun þeim fulltingh veita, er trua vilia saunnu.“ Egeas mælti: „Hvat er hit sanna?“ Heilagr Andreas svaraði: „Sannleikr allr er aa himni, þaðan sem upp rennr lios, þat er brott rekr aull villumyrkr. En þer megit eigi sia liosit, þviat þer ætlið tre ok steina guð vera. En Romaborgar hǫfðingiar vissu ei enn, at sannr guðs son, sa er kom til hialpar ǫllu mannkyni, sagði likneski þessi eigi guð vera helldr hina verstu diǫfla ok uvini allz mannkyns, þa er þess fysa hvern mann, at guð reiðiz þeim. Ok þa er guð styggiz við mennina, snyz hann fra þeim ok vill ei heyra bænir þeirra, ok verða þeir þa herteknir af diǫfli, sviknir ok spottaðir, allt þar til er þeir fara út af sinum likamum sekir ok nǫktir* . . . .

. . . .

* *Her mangler et Blad i A; jvf. ovenfor S. 337⁶-338¹⁹.*

Andir spilltuz þa er hinn fyrsti maðr leiddi dauða yfir mannkynit firir girndartrie, ok firir þvi var nauðsynligt þvi sama mannkyni, at sa hinn sami dauði, sem inn hafði geingit firir girndartrie, væri brott tekinn firir pislartre. En firir þvi at hinn fyrsti maðr var skapaðr ur hreinni iǫrðu, sa er leiddi syndina yfir heiminn firir boðorða brot, þa var nauðsynligt, at fra hreinni meyiu fæddiz sannr maðr, firir hvern er son guðs, sa er skapat hafði fyrsta mann, endrbætti mannkynit til[1] eilifs lifs, þess er hann hafði tapað firir Adam ok Evo, ok með krosstrenu ræki hann brott girndartreið. Ok þa er hann [rietti ut hendr sinar æ krossinum[2] firir oftekiufullar hendr varar, þa tok hann gallbeiska fæzlu firir [bannaða fæðu girndartres[3], ok tok hann á sik dauða varn, at hann gæfi oss[4] udauðleik sinn.“ Egeas mælti: „Þessi orð matt þu segia þeim, er þer trua. En ef þu [vill eigi gera minn vilia[5] at færa fornir goðum almatkum, þa mun ek lata festa þik æ kross, þann er þu lofar.“ Heilagr Andreas svaraði: „Einum saunnum ok almatkum guði fornfæri ek hvern dagh, eigi reykelsisreyk ne kiǫt beliandi griðunga[6] ne hafra bloð, helldr uflekkat lamb á altari hins heilaga kross. En er allr lyðr rietttruaðra[7] manna hefir etið holld ok druckit bloð þessa lambs, þa er þat sama lamb alheillt ok lifanda, þat er sæft var, ok er þat þo sannliga sæft ok[8] holld þess etið ok bloð druckit af lyðnum, allt eins er þat senniliga heillt ok uskatt, uflekkat ok lifanda, sva sem ek sagði.“ Egeas mælti: „Hversu ma þetta verða?“ Andreas svaraði: „Ef þu vill vita, hversu þetta ma verða, þa giorðz þu lærisveinn hins sanna, at þu megir nema þat er þu spyrr.“ Egeas mælti: „Ek mun heimta með pislum af þer kynning þessa hlutar.“ Andreas svaraði: „Undra ek þik hygginn mann fallit hafa i sva mikla heimsku, at þu ætlar þik með ognum eðr kvǫlum heimta munu af mer kynning guðligra stormerkia. Heyrðir þu takn krossins ok heyrðir þu stormerki fornarinnar, ok ef þu truir Jesum Kristum son guðs vera sannan guð ok sannan mann, þann er krossfestr var af Gyðingum, þa mun ek segia þer, með hverium hætti lamb ma lifa heillt ok uskatt[9] i riki sinu, þat er sæft er ok etið.“ Egeas mælti: „Hversu ma lamb lifa heillt i riki sinu, með þvi at þat sie drepit ok af ǫllum lyð upp neytt, sem þu segir?“ Andreas svaraði: „Ef þu truir af ǫllu hiarta, þa mattu þat vita.

1 *Her beg. atter B.* 2 [heck a krossinum, retti hann ut sinar hendr hreinar *B.* 3 [sæta fædu bannads tres *B.* 4 *tilf. B.* 5 [lætr eigi at mer *B.* 6 gradunga *B.* 7 riettruandi *B.* 8 senniliga *tilf. B.* 9 oskadad *B.*

En ef þu truir eigi, þa verðr þu þess alldri viss.“ Þa reiddiz iarlinn ok liet setia postolann i myrkvastofu ok mælti: „A morgin skal ek hann ath fullu reyna.“

23. Þa er heilagr Andreas var byrgðr i myrkvastofu, þa kom fiǫldi heraðslyðs[1] til hans, ok villdu drepa Egeam iarl en briota upp myrkvastofuna ok leysa postolann. En sæll Andreas taldi firir þeim með þessum orðum: „Eigi skulu þer, bræðr minir, snua friði vars herra Jesu Kristz i diǫfuliga styriǫlld, þviat drottinn syndi oss alla þolinmæði, þa er hann var til pislar selldr[2], eigi kallaði hann ne þrætti, ok eigi nǫckurr heyrði raudd hans æ strætum. Hafi þer hlioð ok hægan frið, ok talmit eigi mina pisl, helldr veri þer bunir sva sem [guðs kappar[3] at standaz ognir ok pislir með uskelfdum hug, ok stigit yfir likamligar pislir firir sanna þolinmæði. Ef ognir ok pislir eru hræðiligar, þa eru þær hræðiligar er sva byriaz upp, at eingan hafa endann, þviat mannligr otti er likr reyk, rennr upp skiott ok eyðiz þegar. Þessa heims pislir eru annattveggia liettar ok litlar, ok ma auðvelliga standaz, en ef þær eru þungar [ok usigranligar[4], þa liða bratt ok tekr brott lifit; en annars heims pislir eru eilifar, þar er æ kvol ok kveinkan[5], sut ok gratr án enda, til þessarra pisla óttaz Egeas iarl eigi at fara. Veri þer helldr bunir til þess at koma til eilifra fagnaða firir stundligar pislir, þar er iafnan megi þer fagna, iafnan blomgaz, iafnan rikia með guði at eilifu.“ Þessa hluti ok þessum lika taldi Andreas postoli firir lyðnum alla nott i gegnum styrkiandi þa sva i guðs ast ok otta allt til lysingar.

24. A ǫðrum degi miok snemma sendi Egeas iarl sina þiona bioðandi þeim at leiða Andream firir sinn domstol. Ok er hann var þar kominn, mælti Egeas við hann: „Þat ætlaði ek, at þu myndir á þessi nott hafa kallat hug þinn brott fra heimsku þinni ok fra lofi Kristz þins, at þu megir hafa lifs fagnat með oss, þviat heimskligt er at vilia sialfkrafi[6] fara til pislar krossins ok senda sialfan sik i elld ok loga ok haðuligan dauða.“ Heilagr Andreas svaraði: „Hafa mætti ek fagnað með þer, ef þu tryðir Kristi ok hafnaðir [fágan skurðgoða[7], þviat Kristr sendi mik til þessarra heraða at safna honum til handa mǫrgum lyð.“ Egeas mælti: „Firir þvi skyllda ek þik til gaufgunar við goðin, at þeir lyðir, sem þu hefir svikit, firirlati [þarflausa kenning þina[8] ok færi þegar

1 híeradslyda *B.* 2 leiddr *B.* 3 [gud skapari *B.* 4 [*mgl. B.* 5 kveinan *B.* 6 sialfviliandi *B.* 7 [skurgodin *B.* 8 [þarfleysu kenninga þinna *B.*

fornir goðunum, þviat eingi er su borg i ǫllu Achaialandi, at eigi sie eydd hof goðanna ok niðrbrotin. Nu átt þu at endrbæta gaufgan goðanna, at þau megi sættaz við þik, en þu sier staðfastr i varri vináttu. En ef þu gerir ei sva, þa mun ek lata pina þik mǫrgum pislum ok siðan festa þik ꜳ kross, þann er þu lofar.“ Andreas svarar: „Heyrþu dauða son ok elldibrandr [buinn til[1] eilifs bruna! Heyrþu mik þionostumann[2] ok postola drottins Jesu Kristz! Hingat til hefir ek miukliga mælt við þik um sanna tru, at þu mættir verða viðtakari skynsemdar ok verndari sannleiks, hafnandi hegomligum skurðgoðum, en dyrka sannan guð, þann sem[3] a himni er. En allz þu staðfestiz i þinni svivirðligri villu, harðnandi sva i þinni utru, at þu hyggr mik munu hræðaz ognir þinar, þa haf frammi allar [þær pislir, sem[4] þu hefir mer ætlað, þviat þvi þægari verð ek guði konungi minum, sem ek staundumz[5] fleiri pislir firir hans nafni.“ Þa liet Egeas þenia heilagan Andream milli tveggia tria ok binda ok beria með[6] svipum. Ok þa er kveliarar hofðu gert honum .vij. lotur með mikilli grimd, þa liet iarlinn hann ofvan taka ok leiða firir sik, ok mælti: „Hlyð þu mer, Andrea, ok rað sialfum þer heilt, at ei sie leingr þinu bloði ut steypt. En ef þu gerir eigi sva, þa mun ek þik lata deyia ꜳ pislartrie krossins.“ Andreas svaraði: „Ek er þionostumaðr kross Jesu Kristz, ok skal ek þvi framarr æskia sigrmark[7] krossins en hræðaz[8]. En þu munt mega forðaz eilifar kvalir, þær sem[3] þer eru firirbunar, ef þu truir á Jesum Krist, siðan þu hefir reynt staðfesti mina, þviat ek hræðumz af þinum dauða, en ek sturlumz eigi af pisl minni, þviat hon[9] er eigi leingri en eins dags, tveggia eðr þriggia, en þin pisl ma eigi endaz eftir þushundrat vetra. Þvi lát þu af at auka þer kvalir ok kynda þer [eilifan elld[10].“ Egeas mælti: „Hverf þu brott af heimsku þessarri ok spill ei firir þeim, er aðr lifa vel.“ Andreas svaraði: „Drottinn minn Jesus Kristr bauð mer ath lata eigi af at boða staðfastliga hans orð ok syna villtum maunnum sanna iðran.“ Egeas mælti: „Heit þu mer þvi at lata af þessi þarfleysu ok drambsamligri kenningu, elligar mun ek lata drepa þik illum dauða.“ Andreas svaraði: „Eigi at eins er ek buinn til bana, helldr ok at þola allzkyns pislir, fyrr en ek lata af guðligum kenningum.“ Þá reiddiz Egeas ok bauð ath krossfesta skylldi

1 [*mgl. B.* 2 guds *tilf. B.* 3 er *B.* 4 [pislir þinar, þær er *B.* 5 stend *B.* 6 storum *tilf. B.* 7 sigrmargs(!) *B.* 8 eigi *tilf. B.* 9 min pisl *B.* 10 [sialfum eilifan loga *B,*

heilagan Andream [sva firirsegiandi kveliarum[1], at þeir skylldi binda hendr hans ok fætr aa krossinum ok þenia hann ut sva sem i stagli, en negla hann eigi, sva at hann dæi skiott, helldr at hann pindiz langri kvǫl.

25. En er kveliarar[2] leiddu sælan Andream til krossfestingar, þa safnaðiz saman margr lyðr kallandi ok sva segiandi: „Hvat gerði þessi hinn riettlati vinr guðs ok manna til þess, at hann sie [til krossfestingar leiddr[3].“ En heilagr Andreas bað lyðinn, at eigi skylldi þeir talma pisl hans, ok for hann glaðr ok fagnandi til pisla eigi afliettandi guðs kenningum. En er hann[4] kom til þess staðar sem krossinn var firirbuinn, ok hann sa [til hans um langt[5], þa kallaði hann með mikilli rauddu sva segiandi: „Heill þu kross, sem[6] helgaðr ert af Kristz likama ok skryddr af hans limum sva sem gimsteinum[7], þu stendr leingi ok hviliz sva sem mæddr biðandi min, ok veit ek þik firir vist af þvi fagna, ok fer ek firir þvi[8] fagnandi til þin, þviat ek kenni þinn leyndan hlut, firir hveria sauk þu biðr min; tak þu við mer, hvern þu girniz, þviat ek fann fysiliga þina asionu, þviat ek sie þann fagnat i þer, sem[6] mer er firirheitinn af guði. Heyr þu, heilagr kross, tak þu við mer litillatum[9] firir guðs skylld, ok sent mik til drottins Jesum Kristum. Aðr en varr herra stigi upp aa þik, þa hafðir þu hræðzlu af iarðligum maunnum, en nu eignaz þu himneska ast af riett-truaðum maunnum, ok framarr ǫllum aheitum tekr þu við mer, þviat þu veitz, hversu mikla fagnaði þu hefir i þer ok hversu haleitar giafir [mer eru[10] firirbunar. Auruggr ok fagnandi kemr ek til þin, til þess at þu takir glaðr við mer lærisveini þess, er hieck á þer, þviat ek var iafnan unnandi þer, ok ek fystumz þik at faðma. Heyr þu, hinn goði kross, er tekið hefir alla fegrð ok pryði af limum drottins, leingi hefir mik fyst til þin, ok þik hefir ek athugasamliga[11] elskat ok an aflati þin leitað, ok nu um siðir þik með heitum hug fundit firirbuinn, tak þu mik fra maunnum, ok giallt mik meistara minum, at firir þik taki hann við mer, er mik leysti aa þer.“ En er hann [mælti þetta[12], afklæddiz hann ok selldi kveliarum klæði sin. En þeir [geingu til ok festu hann aa krossinn ok[13] bundu með reipum hendr hans ok fætr[14], ok allan likam hans þaundu þeir, sva sem þeim hafði boðit verit. En .xx. þusundir manna stoðu hia krossinum, ok var i þeira[15] liði broðir

1 [og sagdi kvolurum *B.* 2 kvalarar*B.* 3 [krossfestr *B.* 4 heilagr Andreas *B.* 5 [krossinn *B.* 6 er *B.* 7 gimsteinn *B.* 8 þinar sakir *B.* 9 *mgl. B.* 10 [*tilf. B.* 11 sannliga *B.* 12 [hafdi þetta mælt *B.* 13 [*mgl. B.* 14 og gengu til og reistu krossinn *tilf. B.* 15 þessu *B.*

Egee, sa er Stratokles hiet. En hann kallaði með ǫllum lyð, ok tauldu rangan dom, þann er heilagr guðs vin var pindr. En sæll Andreas postoli styrkti[1] lyðinn ok hiǫrtu riettruaðra manna eggiandi alla til þolinmæði, kennandi þeim þat, at litils eru verðar þessa heims pislir til samvirðingar við eilifa amban haleitra himinrikis fagnaða.

26. Eftir þetta for allr lyðr með kalli miklu til husa iarlsins[2] sva segiandi: „Heyr iarl, hvert er þetta doms atkvæði? Illa dæmdir þu, grimman urskurð gaft þu, rangir eru domar þinir. Hvat gerði þessi maðr illt, hvat gerði hann rangliga? Sturlaz ok skelfiz oll borg vár, allir wer munum deyia. Glata þu eigi borg varri, er nu er aull i ugleði. Veit þu oss riettlatan mann, giallt þu oss helgan mann, drep þu eigi guðs vin[3] heilagan ok raðvandan, pryddan goðum siðum, goðan lærifauður, milldan, hogværan, skynsemdar fullan; eigi skylldi hann þessa hluti þola, helldr lat þu oss taka hann af krossinum, þviat hann hefir nu .ij. daga æ honum[4] verit ok predikat[5] oss sannleiks gautu ok nauðsynliga hluti, ok fæðir[6] hann hiortu vár með sinum kenningum. Gefþu oss helgan mann, at ver lifim, leystu skirlifan mann, ok mun allt vart [folk ok[7] fostrland vera i friði. Gef þu upp vitran mann, ok munu ǫll heruð Achaielandz [wera i friði með sinu folki[8].“ Egeas dvaldi ath hlyða lyðnum ok villdi eigi leysa postolann af krossinum. Þa reiddiz lyðrinn og villdi[9] vega iarlinn. En [hann hræddiz[10] þa ok hiet ath leysa Andream upprisandi [ǫr sinu sæti[11] ok for með lyðnum.

27. En er heilagr Andreas sa Egeam, mælti hann til hans: „Til hvers komt þu higat[, Egea? Ef þu vill[12] trua a Krist, þa mun[13] þer upplukaz miskunnargata[14], sva sem ek hiet þer; en ef þu kemr til þess eins[15] at leysa mik, þa mun ek vist eigi mega niðr setiaz af þessum krossi, meðan ek er lifandi i likama, þviat ek sie nu konung minn, ok nu lyt ek honum, ok nu stend ek i hans augliti. En ek harma þina vesolld, þviat buinn biðr þin eilifr dauði. Renn þu nu, vesæll[16] maðr, meðan þu matt, at eigi takir þu þa at vilia, er þu matt eigi.“ Þa geingu kveliarar[17] til, ok mattu með eingu moti snerta krossinn með sinum haundum.

1 þa *tilf.* *B* 2 allir samt kallandi og *tilf.* *B.* 3 astvin *B.* 4 krossi *B.* 5 firir *tilf.* *B.* 6 sedr *B.* 7 [*mgl.* *B* 8 [myskunn fa *B.* 9 villdu *B.* 10 [Egeas ottadizt *B.* 11 [af stolinum *B.* 12 [nema þu vilir *B.* 13 firir *tilf.* *B.* 14 myskunnardyr *B.* 15 hingat *B.* 16 vesall *B.* 17 kvalarar *B.*

Siðan foru til aðrir at oðrum at leysa postolann[1], ok mattu eingir[2], þviat hendr þeirra ok armleggir skulfu ok stirðnuðu[3]. Þa kallaði sæll Andreas á guð með mikilli raudd sva segiandi: „Lat þu mik eigi þionostumann þinn, drottinn Jesu Kriste, leystan verða, þar sem firir þitt nafn hangir ek á krossinum. Lat þu eigi, drottinn, mik [atferðaz milli likamligra[4] manna, þviat ek staðfestumz nu i þinum leyndum hlutum. Lat þu mik eigi, drottinn, lægðan verða af[5] dauðligum manni, með þvi at firir kross þinn kenda ek mikilleika þinnar dyrðar, helldr tak þu við mer, meistari minn Jesu Kriste, sa er ek elskaði, hvern ek sa ok ek kenda, þer helld ek, ok þik girnumz ek at sia ok með þer at vera. Tak þu við mer, herra Jesu Kriste goði[6] lærifaðir, ok lat mik eigi leystan verða af þessum krossi, aðr en þu tekr aund mina til þin.“ En er hann hafði þetta mælt, þa kom lios mikit yfir hann af himni sva sem elldíng at ǫllum asiandum, ok skein umhverfis hann með sva mikilli birti, at eingi mannlig augu mattu sia postolann firir liosinu. En er þetta hit mikla lios hafði yfir honum verit miǫk sva halfa stund dags, þa andaðiz heilagr Andreas postoli ok for til guðs með liosinu brott hverfandi fra þeirra augum. En Maximilla hin gaufgazta fru[7], su er elskaði hreinlifi ok heilagleik, tok með allri vegsemd likama postolans af krossi, smyriandi með dyrðligum[8] smyrslum, ok grof siðan i sæmiligum[9] stað. En Egeas iarl var gripinn af diǫfli á veg, aðr[10] hann kiæmi[11] til herbergia sinna, ok var kvaldr af uhreinum anda i augliti allz lyðs, ok do þar braðum dauða. En broðir hans[12] Stratocles fylgdi [likama Andree[13] forðandiz alla hneyking. Ok er hann sa þessa hluti, sem gerðuz, þa villdi hann ecki nyta ser af ǫllu[14] gozi Egee broður sins ok mælti: „Firirfariz[15] allt þat er þu attir, Egea, en mer vinnr[16] þaurf einn drottinn minn Jesus Kristr, þann er ek viðkendiz[17] firir Andream hans postola.“ En sva mikil ogn ok hræzla gerðiz yfir ǫllum otruaðum maunnum, at eingin var eftir i borginni ne i aullu Achaia[18], sa er eigi tryði á guð græðara varn Jesum Krist, sa er ǫllum vill hialpa ok leiða til sannleiks kynningar ok sinnar miskunnar, honum sie vegr ok dyrð, sæmd ok æra per eterna secula, amen.

1 af krossinum *tilf. B.* 2 eigi *B.* 3 piprudu, er til gengu hann at leysa *B.* 4 [ferdazt hedan af midal heilagra *B.* 5 Egea *tilf. B.* 6 godr *B.* 7 kona *B.* 8 dyrligum *B.* 9 hinum sæmiligasta *B.* 10 en *tilf. B.* 11 heim *tilf. B.* 12 Egee *B.* 13 [like postulans *B.* 14 fe og *tilf. B.* 15 med þier *tilf. B.* 16 alla *tilf. B.* 17 vidkennizt *B.* 18 lande *tilf. B.*

28. En siðan er hin raðvanda fru Maximilla hafði [iarða latið[1] likam signaðs[2] Andree postola i virðuligu[3] leiði, sem fyrr segir, þa vegsamaði hun siðan legstaðinn geymandi hans með allri sæmd ok virðing, sem hun kunni framaz, boðandi[4] þær iarteignir, er drottinn Jesus gerði i þeim stað firir verðleika sins kiæra postola, biðiandi an aflati þenna hinn sælazta guðs astvin, at hann virðiz at vera hennar minnigr[5] firir guði i sinum bænum. En sva dasamlig takn verða við hans legstað, ath þat[6] færr eingi tunga talið, ok ei er þat undarligt, þviat sva er skrifvat, at or hans steinþro flytr fram himnamiǫl likt hinu biartazta hveiti, ok þar með rennr framm hit skiærazta[7] viðsmiǫr ur þvi sama leiði. Ok[8] af þessum stórtaknum mega bygðarmenn þeirra heraða marka, hvilik arferð [vera mun[9] hver missari frá ǫðrum i [nalægum sveitum[10], þviat sum missari synaz þessi takn unógligarr framm fliota, ok gefr iǫrðin þa minna avǫxt af ser ok [verðr litil arferð[11], en þa er nogliga flytr viðsmiorit eðr himnamiǫlit ǫr leiðinu, þa gefr iǫrðin avoxt nogan af ser, ok er þa mikit ar um aull[12] herut. Ok sva er sagt, at stundum veitiz þetta takn sva nogliga, at viðsmiǫrit[13] flioti allt framm a miðt kirkiugolfit[14], þeirar er giǫr var yfir hans leiði honum til dyrðar ok gǫfganar ok vigð guði ok hinum heilaga Andree postola.

Nu er yfir farit saugu hins signaða Andree skyndiliga, eftir þvi sem wer haufum á bokum fundit fra lifi hans ok iarteignum. Ok þott eigi sie hans saga her leingri[15] rituð, þa verða þar iafnan allzkyns takn allt til þessa dags, sem hann hvilir at likama, ok hvervitna annars staðar um viðerni veralldarinnar af bænum ok verðleikum[16] hins agiæta Andree postola sva mǫrg, at eingi maðr ma þau tina eðr lesa aa einum degi. Sækium nu aa þessum [timum ok[17] ǫllum ǫðrum einkannliga þenna[18] blezaða guðs postola Andream at trausti ok arnaðarorði, ok biðium þess, at hann þiggi oss til handa af guði alla þa hluti, er hann sier at wer þurfum mest[19] at þiggia bæði þessa heims ok annars. Fysumz nu, goðir menn, af ǫllu hiarta[20] lofa ok dyrka, virða ok vegsama hinn sæla Andream postola á hans hatiðardeghi, sva sem wer kunnum

1 [iardat *B.* 2 hins heilaga *B.* 3 hinu virduligazta *B.* 4 og let skrifa *B.* 5 minnugr *B.* 6 þau *B.* 7 skirasta *B.* 8 þar *tilf. B.* 9 [muni verda *B.* 10 [þeim herodum og so vida annarstadar um heimenn *B.* 11 [er þa litit arferdi *B.* 12 lond og *tilf. B.* 13 þetta hit helga vidsmior *B.* 14 kirkiugolf *B.* 15 lengr *B.* 16 þessa *tilf. B.* 17 [degi og tima og a *B.* 18 enn *tilf. B.* 19 af honum *tilf. B.* 20 at *tilf. B.*

framaz oss til friðar ok farsælu, [at hann arne oss af guðe drottne vorum Jesu Kristo þat, sem oss er nauðsynligazt firir sal ok lif[1] en almatkum guði drotni varum Jesu Kristo til lofs ok dyrðar, þeim er með feðr ok heilugum anda lifir ok rikir einn guð i þrenningu um allar [veralldir verallda[2].

Af byskupi einum.

Byskup einn merkiligr maðr sat i borg nǫckurri, þott wer hafim eigi fundit með eignarnafni, hverr sa staðr var. Hann var i mǫrgum hlutum merkiligr maðr ok frabærilig persona, guðhræddr maðr ok olmosugiarn. Þat er af honum greint milli annars hans siðferðis, ath næst heilagri guðs moður tignaði hann Andream postola framm yfir aðra guðs vini, hiellt hann hans messudag hit hæsta festum i kirkiunni, en hit rikazta hof i sinni haull með dyran kost. Nu berr sva til i nǫckurum árgang riett upp a hatiðisdagh sialfs Andree, sem herra byskup er i kirkiu kominn ok ætlar skryðaz til messu, at ein faugr fylgd kemr ath kirkiunni, er þar iungfru ein formaðr. Geingr hon þegar firir byskupinn, fellr á knie ok heilsar upp a hann miǫk hæferskliga, hneigir sik at honum diarfliga, sem hann sat firir, ok segiz vilia gera iatning sina firir honum sialfum aa sva dyran dag. Byskupp ferr undan, segiz hafa skipat penitenciarium kirkiunni at heyra skriftamal, leysa ok binda með guðs miskunn sva framarliga, sem sialfr hann siti yfir, ok þvi visar hann henni af ser, sva ok firir þa skynsemd, at messutimi var kominn. Hun fylgir uppteknu, segiz við eingan skriftaz skulu at sinni utan við sialfan hann, felr ok upp a hann alla abyrgð, ef hon andaz uskriftuð, „eðr hvat, sagði hun, syniz þer riettviss ok viliugr at hialpa þurfandum, ef þer skipit yðr sva uskaplikan sialfum guði, sem spamaðrinn sagði af honum: Respexit in orationem humilium et non sprevit precem eorum.“ Þat segir sva: leit guð bænir riettlatra, ok eigi hafnaði hann orð þeirra. Hvat leingra, þar til þrystir hon byskupi með kloksamligum greinum ok miukum malum, at hun hefir sitt mal. Vinnr hon sva sitt verk með yfirbæriligri snilld ok alitligri undirstauðu, at byskupsins hugr hnigr nǫckut sva firir eftir manz natturu, ok þvi byðr hann henni i boð sitt um daginn. Sem guðs embætti er fagrliga endat, geingr byskup i hall sina, skipar hann fruinni sæmiligan sess, er þar eftir vana agiæt veitzla með dryck ok dyran kost.

1 [*tilf. B.* 2 [alldir veralldar Amen *B. Den følgende Legende mangler i B.*

Nu sem sa liðr daginn ok menn geraz vel reiknaðir, verðr sva undarliga moti vana, at allt þetta samsæti ryfz brott af hollinni, sva at um siðir verðr eigi fleira eftir en byskupinn ok fruin ok einn borðklerkr, er hiellt keri firir þeim. Ok sem þann veg fatt er um byskupinn, yrkir hann á fruna til gleði. En þar kemr at moti skreyttr malshattr ok sva greinilig annsvǫr, ath byskupinn verðr aulteiti af. Þvi skipar hann henni upp á aðra haund ser miǫk nærri. Risa þa upp ath nyiu gamanræður með sva mikilli snilld ok seim varranna, sem Salomon segir, at byskupinn er naliga buinn til herleiðzlu. Ok þat sier milldr drottinn með bæn hins millda Andree. Er þvi næst klappat á dyrnar ok kraft inngaungu, þviat byskup hafði latið lykia hallina, siðan leikrinn tok ath vaxa. Þessi bangar sva aurugliga, ath hann þyckiz firir vist eyrindi eiga. Þvi byðr byskupinn klerkinum at afloka hurðina. Fruin talar þa: „Minn herra, sagði hun, giǫrit ei sva bratt um, at þessi gangi inn, fyrr en þer vitið hverr hann er. Ek veit ei hvat þvi velldr, at margir hefiaz til uvinattu við mik, ok eigi þycki mer uvænt, at her sie kominn nǫckurr af þeim. En sakir þess at þer leiddut mik inn i yðvart boð, truir ek, at þer vilit mer eingi kaullz eðr unaðir gera lata á sva agiætri hatið." Byskup svarar: „Þat er sannliga várr vili, at þu hafir her naðir, en oðrum kosti er þat eigi vani várr at streingia dyrr á varum herbergium einkannliga firir þurfandum, þviat eigi vitum (ver) her inni, hverr at kemr, kann ok vera at boðsmenn varir krefi inngaungu." „Nei, segir fruin, ecki er þat til, en þetta má skiott profa, ef ukunnr maðr er, at setia honum eina spurning litla, þviat þar firir kenni ek hann bratt." Byskup svarar: „Þu skalt raða þessu, en ecki er þat ástundan min at þyngia ukunna menn með spurningum, eðr hvers skal spyria?" „Þess, sagði hun, hveria skepnu guð hafi æzta gert af lægstu efni." Með sva fallit eyrindi ferr klerkrinn, lykr upp dyrr ok sier þar mann uti i pilagrimsbuningi. Ok þegar spyrr peregrinus, hvart byskup siti þar inni. Klerkrinn segir sva vera. Peregrinus segiz hafa skyllt eyrindi á hans fund. Klerkr segir, at þat mun bratt verða „Hvi skal þar dvol á vera, segir peregrinus, ek hugði, at á þenna dag eftir goðri frægð myndi byskupinn buinn at heyra fatæka menn." Klerkr segir, at ei var dvolin meiri, en hann leysti eina spurning, er honum var sett. „Sett, sagði hann peregrinus, er mer spurning ein; hverr heyrði slikt af eins byskups herbergi, at fatækir pilagrimar skulu spurningum mæta. Er ok seint satt at frietta, þviat i dag hugði ek her firir fǫðurliga milldi

en einga nyiung, eðr hver er spurning?“ Klerkr segir sem fyrr var skrifvat. Peregrinus hugsar sem vitr madr ok svarar siðan: „Hver er æðri skepna en maðr, eðr hvert er efni lægra en iarðar leirr.“ Klerkinum finz um þessa urlausn ok lofar miǫk. Peregrinus segir þa: „Ef þer vel likar, þa mun ek hafa orlofit.“ Klerkr segiz aðr vilia finna byskup ok kvez vænta, at þa sie allt til reiðu. Sva gerir hann, vikr aftr ok segir byskupinum spaklig annsvǫr. Byskup verðr glaðr við ok biðr i guðs nafni, at hann lati inn sem fliotaz þann blezaða mann. Fruin segir: „Herra minn, sagði hon, farit eigi of fliott, ek þykiz enn eigi glaugt vita, hvart hann er vin minn eðr uvin. En ef hann leysir aðra grein, þa mun ek skilit fa.“ Byskup segir, ath þessi hlutr er miǫk ufagr at mæða meinlausan mann, „en þo munt þu enn raða verða, eðr*

. . . .

---

*Tillæg.***

Af byskupi ok puka.

Byskupp einn merkiligr madr sat i borg nockorre innan Italie, þott ver hafim eigi (fundit) med eignarnafni, hverr sa stadr var. Hann var i morgum lutum nytsamligr ok frægileg persona, gudhræddr ok godfuss til heilagrar kirkiu ok fatækra manna. Þat er af honum greint millem annars sidferdiss, at næst heilagri guds modur tignade hann ok virdi Andream postola umfram adra guds vini, hellt hann hans messudag summum festum i hofudkirkiunni, enn hit hæsta hof i sinni hall med rikum sendingum ok voldum personum bęđi af kirkiunni ok curia. Nu berr sva till a nokkurn aargang rett upp a hatidisdag sealfs Andree, sem herra byskup er i kirkiu kominn nęrr þridiu tid dags ok hugsar skrydaz till haamessu, at ein fogr fylgd kemr at kirkiunni. Er þar iungfru ein formadr fyrir. Gengr hon þegar inn i musterit med sinn skara ok þvilikt sem beinan veg fram fyrir byskupinn, fellr a kne ok heilsar upp a hann będe med hefersku laatbragde ok fogru ordtake. Þar med hneigir hun sik at honum dearflega,

* *Her ender A.* ** *Den ved Lacunen i A mangelfulde Legende meddeles her fuldstændig efter en anden Membran.*

sem hann sat fyrir, ok segiz vilia gera iatning sina fyrir honum sealfum aa sva dyran dag. Byskup for undan, segiz hafa skipat penitencialem kirkiunnar at heyra skriptamaal, leysa ok binda med guds miskunn sva framarla sem sealfr siti yfir, ok þvi visar hann henne af ser ok fyrir þa skynsemi, at messutimi var kominn. Hon fylgir uppteknu, segiz vidr engan skripta skulu at sinni utan vidr hann sealfan, felr ok upp a hann alla abyrgd, ef hon andaz uskriptud, sidan hann syniar sva miukri bęn, „edr hvat syniz þer, sagde hon, rettviss ok viliugr at healpa þurfandum, ef þer skipit sva uskapligan(!) sealfum gude, sem spamadrinn sagde af honum: Respexit in oracionem humilium et non sprevit precem eorum, leit gud bęn litillaatra ok eigi hafnade hann ord þeira.“ Hvat er þetta leingra, þar til þrystir hon byskupi med kloksamlegum greinum ok miukum maalum, at hon hefer sitt maal. Vinnr hon sva sitt maal med[1] yfirberri snilld ok alitlegre undirstodu, at byskupsins hugr hnigr nockut eftir mannz natturu, ok þvi bydr hann henne i bod sitt um daginn, aadr þau skilia. Sem guds embętti er fagrlega fyllt, gengr herra byskup i hall sina, skipar fruinni sęmilegan sess. Er þar eftir vana hin agiętazsta veitzla.

Enn er aa lidr daginn, sem menn eru vel reiknadir med vęnan kost ok vin, verdr sva undarlega moti vana, at allt þetta samsęti ryfz brott af hallinni, sva at um sidir verdr eigi fleira folk eftir enn byskupinn, fruin ok einn bordklerkr, sem helldr kere fyrir byskupinum. Ok sem þa menn fęttiz um byskupinn, yrkir hann a fruna til glede, enn þar kemr i moti skreyttr maalshaattr ok sva greinilegr maalshaattr ok andsvor, at byskupinn verdr olteiti. Af þvi kallar hann hana brott af þvi, sem fyrr hafde hon, ok skipar henne upp a adra hond ser miok nęrre. Risa þa upp at nyiu gamanrędur med sva mikilli snilld ok seim varranna, sem Salamon segir, at byskupinn er naalega til buinn herleidzlu, ok þat ser milldr drottinn med bęn hins heilaga Andree. Er þvi nęst klappat ok krafit inngonghu, þviat byskup hafde laatit lykia hallina, sidan leikrinn tok at vaxa. Þesse bangar sva urogglega, at hann þikkiz fyrir vist erende eiga. Þvi bydr byskup klerkinum at afloka hurdina. Fruin talar þa: „Minn herra, sagde hon, gerit eigi braatt um, at þesse gangi inn, fyrr en þer med vitzsku profit, hverr hann er; ek veit eigi, hvat þvi velldr, at margir hefiazst til (u)vinaattu vidr mik, ok kann vera, at her se kominn einn af þeim. Enn sakir þess at þer leiddut mik i ydart bod, true ek, at

1 ok *Cd.*

þer vilit mer eigi kallz edr unaadir gera laata a sva agię̨tri haatid ok ydarn hinn æzsta veitzludagh. Byskup svarar: „Þat er sannlega vaarr vili, at þu hafir her naadir, enn odrum kosti er þat eigi vani vaarr at streingia dyrr fyrir þurfandum, þviat eigi vitum ver her inni, hverr uti er. Villdem ver einna sizst, at a þenna dag oss henti þat miskunnarleysi, at sa fę̨ri angradr i brott med toma hand, sem olmusunnar þę̨ttiz þyrfa.“ Hon svarar: „Þetta maa sva profa.“ Byskup spyrr, hveria raun skal þar til leggia. Hon seger: „Hann skal faa eina litla spurning, þviat þar fyrir kenni ek hann braatt.“ Byskup svarade: „Fyrir þina bę̨n skalltu raada þessu, enn ekki er þat min astundan at þyngia fatę̨kian mann med spurningum, edr hvers skal spyria?“ „Þess, sagde hon, hveria skepnu gud hefir hę̨sta gort af lę̨gzstu efni.“ Med sva fallit erende ferr klerkrinn, lykr upp dyrum ok serr þar einn mann uti i pilagrimskledum. Ok þegar sem (þeir) finnaz, spyrr peregrinus, hvart herra byskup siti þar inni. Klerkr seger sva vera. Peregrinus segizst hafa sky(ll)t erendi a hans fund. Klerkr seger, at þat man skiott geraz. „Hvi skal þat dvala, seger peregrinus, ek hugde, at a þenna dag eftir godri frę̨gd myndi byskupinn buinn at heyra fatę̨kia.“ Klerkr segir, at þa var eigi dvolin meiri, en hann leysti eina spurning, er honum var sett. „Sett, sagde hann peregrinus, er mer spurning ein. Hverr heyrdi slikt af eins byskups herbergi, at faatę̨kir pilagrimar skulu spurningum mę̨ta? Er ok seint satt at fretta, þviat i dag trude ek her fyrir fodurlega millde en enga nyiung, edr hver er spurning?“ Klerkr greinir sem fyrr var skrifat. Peregrinus (hugsar), sem vitr madr er vanr, ok svarar sidan: „Hverr er ę̨dre skepna en madr, hvert er lę̨gri(!) efni en iardar leir.“ Klerkinum finnz um þessa urlausn ok lofar miok. Peregrinus segir þa: „Ef þer vel likar, þa man ek hafa orlofit.“ Klerkr segiz adr vilia finna byskup ok vę̨nta, at þa se allt til reidu. Sva giorir hann, vikr aptr ok segir byskupinum spaklig andsvor. Byskup verdr gladr ok bidr i guðs nafni, at hann laati inn sem skiotaz þann goda mann. Fruin sagde: „Herra minn, sagde hon, farit eigi of fliott, enn þikkiz ek eigi gloght vita, hverr hann er, vin minn edr uvin. Enn ef hann leysir adra grein vel, þa man ek skilt faa.“ Byskup segir, at þesse lutr se miok ufagr at mę̨da meinlausan mann, „enn þo mantu enn rada, edr hvers skal nu spyria?“ „Þess, segir hon, hveria iord hann veit ę̨zsta.“ Ferr klerkr sinn annat ok lykr upp dyrum. Er þar peregrinus fyrir ok spyrr þegar: „Man nu gefit

orlofit,“ segir hann. Klerkr segir, at stendr moti. Peregrinus svarar: „Hver nyiungh man nu handla byskup þenna, edr hvat hindrar nu til?“ Klerkr segir, at honum er sett spurning ônnur. Peregrinus brosir þa ok męler: „Eigi þikki mer þo lett fyrir, edr (hver) spurning er nu uppbrotin?“ Klerkr segir, at su er, „hveria iord þu villt hęsta kalla.“ Peregrinus svarar: „Þesse er spurning mikils verd, ok hon er loflegrar undirstodu, þott ek muni fatt um tala, enn þat predikar oll almennilegh kristni, at lifande sun guds tok sannan likam daudlegrar ok duptlegrar naatturu i hreinum kvide iungfru Marie, þenna bar hann, i þessum predikade hann, i þessum pindiz hann, i þessum reis hann upp nu dyrkadum ok odaudlegum, i þessum steig (hann til himins), ok i þessum sitr hann til hęgri handar gude fedr konungr allra verallda. Kalla ek nu leysta qvestionem mer setta, man ek nu skulu orlof hafa.“ Klerkr svarade gratande, at þat þorir hann eigi, fyrr en hann finnr byskup. Skilia þeir, ok spyrr byskup nu fyrr, hve leyst vęri spurning. Klerkr segir, hve yfirbęrilega hon var skyrd. Sem byskup hefir þat heyrt, talar hann: „Laat inn i stad, seger hann, þat biezada lif.“ Fruin hoggr enn i moti, segir sik nu allt skilia, hverr uti stendr, ef spurning er en þridia. Byskup angraz miok af þessu umfangi ok sagde þetta geraz at ser naudgum, en spyrr þo, hvat nu skal til fa. Hon segir, at nu skal spyria, hve langt hann segir vera millem himins ok helvitis nidri. Sem klerkr hefir fram borit fyrir peregrinum þa þridiu spurning, svarar hann sva: „Ek leysti tvęr greinir, er til min komu, þviat þęr tok ek baadar af kvide heilagrar kristni, enn þessa grein .kann ek eigi leysa, en þo man ek giora veg fyrir, hvert byskupinn skal vikia ser, ef honum er forvitni a þessu. Spyri hann fiandann, þann er sitr i haasętinu hea honum, þviat þenna veg for hann, þa er hann fell i dramb ok steyptiz af hęd himinrikiss i dyflizu helvitiss.“ Klerkinum þikkir nu hardna rędan, berr þo einardlega erindit inn fyrir byskupinn. Enn er uvinrinn, sa er leyndizst i formi konunnar, heyrer sik uppsagdan, steyptizst hann þar bolvadr nidr i murinn, sem hann var kominn. Byskupinn þat litande riss upp i stad będe hreddr ok feginn, ok gengr nu sealfr til dyranna. Er þar engi madr nu synilega uti. Þvi skilr byskupinn, at miskunn guds ok gięzla hins heilaga Andree hefir set raad hans, ok fellr framm til bęnar þakkandi hinum hęsta gudi ok hans postola, hversu mikla millde ok fagrlega asea þeir hofdu honum veitt, þviat aan efa truer hann, at sa peregrinus, sem uti

stod, (var) sealfr Andress sendr honum til healpar. Var nu eigi langt at bida, adr bodsfolkit mintiz. hverr fagnadr inni var, þoat med leyndre uvinarins umsyslu vęre þat fyrr brott horfit. Birtir saga þesse, hversu kristnum manne er þat naudsynlegt at taka nockurn helgan mann ser til fulltings, at sa blezade vin guds veriande mannzins lif bede her ok i annarre verolld

---

III.

Her hefz upp Andreas saga postola.

Heilagr guðs postoli Andreas var þrim sinnum kallaðr af drotni Jesu. I fyrstu kallaði hann aa hann til kunnleika ok kenninga sins heilaga nafns með þeim hætti, at einn dag bar sva til, at Johannes baptista sa, hvar Jesus gekk, ok talaði við Andream lærisvein sinn ok annan hans kompan: „Sea þu her guðs son, þann er fyrir sakir skiærleika ma likiaz við flekklaust lamb. Seait her þann, er tekr syndir af heiminum.“ Ok þegar gekk Andreas ok annarr lærisveinn Johannis til herbergis Jesu, ok bað hann þa þar velkomna ok með ser vera, ok voru þeir allan þann dag með honum. Sem Andreas fann Simon broþur sinn, sagði hann honum af Jesu. Foru siðan baðir bræðr at finna hann. Tok Jesus vel við þeim ok sagði þeim mörg stormerki. Siþan foru þeir til iðnar sinnar ok reru aa fiski eptir siðveniu. Annan tima kallaði Jesus þa bræðr til sins heimolleika aa einum degi, (þa er) kom mikill flokkr at sea Jesum, þar sem hann geck fram með seo þeim, er liggr til Galilea heraðs. Ok sem folkit undraði hann, sa hann, hvar þeir Simon ok Andreas satu aa fiski. Þa kallaði hann aa þa ok bað þa at landi róa. Þeir gerðu sva. Siþan ste hann aa bátinn til þeira, ok er þeir höfðu hlaðit bátinn með fiskum, þa kallaði Jesus Jacobum ok Johannem sono Zebedei, þar sem þeir voru aa fiski aa auðru skipi, ok talaði við þa. En þeir sneru með honum heim til herbergis, ok foru heim siþan. Þriðia tima kallaði hann þa Simonem ok Andream til sinnar dagligrar þionostu, þa er hann gekk annan tima aa þeiri sömu strondu, satu þeir enn áá fiski, ok bað þa til sín koma ok ser fylgia, iatandi þeim,

at sva volldugir skylldu þeir vera at leiða folkit til himinrikis, sem þeir voru aðr til fiskibragða. Ok þegar sem þeir heyrðu hans orð, fyrirletu þeir alla sina eigu ok fylgðu honum iafnan siþan, ok áttu alldri iarðligh auðæfi. At lokinni pinu vars herra Jesu Kristz ok upprisu af dauða ok uppstigning til himna, var hinn blezaði guðs postoli Andreas með auðrum hans lærisveinum ok hans signaðri moþur aa hvitasunnudegi, þa er hinn helgi andi kom yfir þau aull saman ok lysti þeira hiórtu til allrar vitzku ok upptendraði[1] guþliga speki með þeim, gerandi þeim dirfð ok malsnilld með óruggum vilia at[2] predika hinn krossfesta Jesum vera sannan guð ok sannan mann. Ok sem Simon Petrus broþir Andree saa þat, er Gyðingar fyrirsmáðu þær hialpsamligar kenningar, er lærisveinar Jesu báru fram, veitandi þeim þar i moti harþar huðstrokur ok myrkvastofur undir dauðans viðlaugu fyrirbioðandi þeim at predika Jesum Kristum, þa kallaði hann saman sina kompana, ok sem óllum þeim samþykti, hvat þeir skylldu opinberliga predika, þa skildu þeir[3], i sinn lut heims hverr þeira farandi með guðs forsea, (ok) i yztu endimerkr veralldarinnar (er) þat kunnigt vorþit, hvilikan aavóxt þeir færðu sinum lausnara, þar sem almenniligh kristni truir aa hann af þeira fortólum.

2. [4]Hinn heilagi Andreas guðs postoli boðaði guðs orð i þvi konungsriki, er Licia heitir, en Matheus guþspiallamaðr talði tru fyrir folki i þvi heraði, er Borgundia heitir. En formenn landzins villdu með óngu moti trua honum, ok toku hann ok stungu ut augu hans ok settu hann siþan bundinn i myrkvastofu, ok ætluðu at drepa hann eptir faa daga. A þeim sama tima kom guðs engill til Andream postola ok bauð honum at fara til Borgundiam at frelsa Matheum postola or bóndum ok myrkvastofu. Andreas postoli svaraði ok sagði sik þvi siðr veg kunna til Borgundiam, at hann kveðz eigi vita, hvar þat herat var. Engillinn bað hann fara til siofar, ok sagði, at hann mundi sea þar eitt skip, þat sem hans farkostr skylldi vera. Andreas gerði sem engillinn bauð, for til siovar ok fann skip. Ok sem hann var buinn, hellt hann fra landi, ok með guðs forsea tok hann land faam dógum siðarr, ok varð viss af landzmónnum, at hann var kominn til Borgundiam. For hann siþan til þeirar borgar, sem Matheus var inni. Ok sem hann at kom myrkvastofunni, þa laukz hun upp þegar fyrir honum. En er Andreas postoli saa Matheum postola sva hórmuliga halldinn, þa gret hann aakafliga ok bað til guðs, at hann skylldi miskunna

1 upptendrandi *Cd.* 2 ok *Cd.* 3 ok *tilf. Cd.* 4 Predicatio *Overskr.*

sinum postola ok þionostumanni. Ok þegar i stað gaf hann honum bæði augu sin heil, ok aull bônd spruttu af honum. Gerðu þeir postolarnir baðir þackir guði ok gengu ut af myrkvastofunni. Siþan gerðu þeir þat rað baðir samt, at Matheus skylldi fara til Antiochiam. Ok sem hann var brottu, taldi Andreas tru fyrir mônnum i Borgundiam. Þa urðu þeir aakafliga reiðir, ok toku Andream postola ok bundu hendr hans ok fætr ok drogu hann um stræti borgarinnar, sva at bloð rann af ôllum hans likama. Ok meþan hann var i þessi pinu, þa bað hann fyrir þeim, er hann kvôlðu, ok lysti guð allra þeira hiôrtu til rettrar truar, ok var allr lyðr borgarinnar skirðr i nafni Jesu Kristz fyrir predikan Andree postola. Ok sem hann hafði kent þeim kristiliga tru ok skipat þar byskupa ok presta, sem nauðsynligt var, for hann i Antiochiam. Þar sem hinn helgi Andreas postoli þolði margar pislir fyrir guðs nafn, sem fyrr var sagt, þa er eigi truligt, at hann hafi sva litils verðleiks verit fyrir guði, at hann mætti eigi aptr faa sina heilsu með sinum blezuðum bænum. En þat er ollum auðsynt, at guþ villdi einkannliga virþing sinum vin Andree postola i þessu stortakni.

3. Einn ungr maðr tiginn af tiguligri ætt ok auðæfum heyrði giarna fortôlur Andree postola, ok var opt i hans herbergi. En frændum hans mislikaði þat, ok baðu hann ecki hlyða aa fortôlur postolans, en sa hinn ungi maðr gaf ôngan gaum at þeira orðum. Ok sem hann var einn dag i herbergi með postolanum ok heyrði hans kenningar eptir siðveniu, komu þangat frændr hans reiði fullir ok villdu drepa postolann, er hann var staddr einn i lopthusi. En er þeir mattu eigi inn komaz, baðu þeir hinn unga mann ut ganga til sin. En hann kveðz með ôngu moti vilia skilia við Andream postola. En frændr hans urðu sva galnir, at þeir lôgðu elld i herbergit. Ok sem loganum laust upp um allt husit, þa tok hinn ungi maðr eina fautu fulla með vatni ok kastaði fram fyrir elldinn, sva at þegar sloknaði. Ok sem frændr unga mannz sa þetta, sôgðu þeir, at hann væri vorðinn galldramaðr, ok settu nu stiga við loptið, at þeir skylldo sva upp komaz. Ok er þeir voru bunir til þess, urðu þeir blindir allir, sva at þeir sa eigi stigann. Einn af þeim, er þar voru staddir, sa þessa luti ok talaði sva til þeira: „Þer, heimskir menn, erfiðiz at þarfleysu, seait þer eigi, at guð geymir þessarra manna fyrir yðr; latit af yðvarri iðn, at eigi komi guðs reiði yfir yðr.“ Margir af þeim, er sa þessi stormerki, truðu aa guð ok voru skirþir af Andrea postola.

En þeir, er þetta illvirki hôfðu gert ok villdu eigi retta tru taka, do skiott innan færra daga.

4. [1] Husfru eins manndrapara varð kviðug af samvistu við bonda sinn, ok er natturligr timi hennar barngetnaþar kom, tok hun harða sótt, ok kallaði til sin systur sina ok mællti við hana: „Bið fyrir mer hina helguztu gyðiu vara Dyanam, at hun lini minn krankleika.“ Nu for hun þar til, sem upp var sett likneski Dyane, ok fell fram fyrir hana litillatliga ok bað hana auðmiukliga gefa systur sinni heilsu. En i þvi sama skurðgoði svaraði diôfull henni: „Fyrir hvi kallar þu aa mik, þar sem ek ma ôngva hialp veita þer? Far helldr til Andream postola ok bið hann hialpa systur þinni.“ Hun for ok fram kom til postolans ok bað hann veita systur sinni nôckura hialp. Postolinn for þegar, ok sem hann kom til hinnar siuku konu, talaði hann til hennar: „At rettum guðs domi þolir þu þessa pinu þviat þu hugðir skurðgoð blind ok dauf mega hialpa þer. En ef þu truir aa guð ok iðraz synda þinna, þa mun ek gefa þer heilsu þina. En fyrir sakir illgerða þinna ok bonda þins, skalltu dauðt barn fæða.“ Þessi kona truði aa guð, sem postolinn bauð henni, ok fekk heilsu sina, en skilþiz sva við getnat sinn sem hann sagði fyrir.

5. [2] Nicholas het einn gamall maðr, er kom til Andream postola ok mællti við hann: „Ek hefir lifvat nær .lxx. vetra ok nær allan minn alldr likamsmunut fullgert ok legit i saurlifnaði. Einn tima tok ek guðspiallabok i hond mer, biðiandi til guðs, at hann veitti mer þat, at eigi spilltumz ek optarr i fullifi. En af þvi at vónda siðvenia var mer sem nauðsynlig til likams heilsu, þa leið skamt þaðan, aðr su lostasemi tendraðiz með mer, ok gaf ek ôngan gaum at guþspiallabok ne minni bæn, er ek fram hafði i guðs augliti. For ek til pútnahuss. Ok sem ek þar kom, mællti ein puta við mik þegar: Ut þu, hinn gamli maðr, ok ver eigi sva diarfr, at þu komir nær mer, þviat þu ert guðs engill, ok miôk undarligt er þitt yfirbragð. Ek varð óttafullr við orð puttunnar, ok kom mer i hug þat, er ek bar guþspiallabok með mer. For ek þegar aa brott ok til þin. Nu bið ek þik, guðs postoli, at þu samsættir mik við guð.“ Sem hinn heilagi Andreas hafði heyrt iatning Nicholai, bað hann til guðs með tárum fyrir honum allt fra .iii.ðia tima dags ok til nóns. Ok sem hann upp reis, villdi hann hvarki eta ne drecka, ok sagði sva: „Fasta skal ek þar til er guð birtir mer, hvart hann vill hialpa þessum gamla manni eða

1 Af husfru eins (!) *Overskr.* 2 Af einum ungum manni *Overskr.*

eigi.“ Ok þegar er hann hafði fastat .v. daga, þa kom raudd af himni yfir hann sva mælandi: „Auðlaz hefir þu, Andreas, þat, er þu baðt fyrir gamla Nicholao; en sva sem þu fastaþir fyrir hans skylld, sva skal hann ok sialfr fasta ser til synda lausnar.“ Siþan bauð Andreas postoli Nicholao at fasta .v. manaði við brauð ok vatn. En hann gerði alla luti, sem postolinn bauð honum, ok þionaði guði með goðfysi, ok litlu siðarr andaðiz Nicholaus. Eptir þat kom eingill guðs til Andream postola ok sagði honum, at guþ hafði gefit Nicholao himinriki fyrir hans bæn.

6. [1]Einn kristinn ungr maðr kom til fundar við Andream postola ok bað hann heyra sina nauðsyn. Postolinn geck með honum fra auðrum monnum, ok sem þeir voru .ij. samt, sagði hinn ungi maðr: „Moþir min hefir tapat við mik moþurligri ast; sakir þess at henni syniz ek sva fagr, þa lystir hana til min, ok biðr mik leggiaz með ser, en ek villdi þat með ǫngu moti. Þar fyrir varð hun mer reið ok hropaði mik fyrir domanda ok sagði honum, at ek villdi sva fyrirdæmðan glæp gera með henni, ok er nu stefnudagr kominn, er domarinn hefir aa kveðit, at þetta mal skal profat vera fyrir honum. En hvat sem moþir min segir, þa mun ek fyrri þegia, en bera nǫckura luti aa moþur mina, ok þvi bið ek þik, guðs postoli, at þu hialpir mer sva, at eigi deyia ek fyrir þessa aalygi.“ Nu sem ungi maðr var til stefnu kallaðr, fylgði honum Andreas postoli. Sem þeir komu fyrir domarann, var moþir hans þar fyrir ok hropaði hann fyrir fyrr nefnda uhæfu. Domarinn spurði sveininn, ef þat væri satt, er hun sagði. Ungi maðr svaraði ǫngu. Þa mællti hinn helgi Andreas postoli við moþur hans: „Þu hin grimma kona, hvi skammaz þu þin eigi at biðia syni þinum dauða fyrir þina eiginliga illzku?“ Þa sneriz hun til domarans ok mællti: „Vit þat, herra minn, at siþan son minn hlyddi fortǫlum þessa mannz, þa hefir hann iafnan staðfastr verit i sinni illzku til min.“ En domarinn hugði þat satt vera, er hun sagði, ok bauð sinum mǫnnum at taka sveininn ok binda i einum bikuðum seck ok kasta honum framm i eina diupa aa, en Andream postola bað hann setia i myrkvastofu, meþan hann hugsaði honum pinu til dauða. Sem Andreas postoli heyrði þetta, fell hann aa kne ok bað til guðs. Þa kom ogurligr landskialpti ok reiþarþrumur ok elldingar, ok fellu allir til iarþar. En þa vándu konu slo elldingh, sva at hennar beið ecki eptir utan ausku. En domarinn ok allir aðrir baðu postolann hialpa ser. Hann bað

[1] Af einum ungum manni *Overskr.*

fyrir þeim til guðs, ok leið siþan su ógn af. Siþan tok domarinn skirn ok retta tru af Andrea postola, ok allt folk, er við var þenna atburð, lofaði guð fyrir predikan Andree postola.

7. I þann tima er heilagr Andreas postoli var i borg þeiri, er Villea het, sǫgðu menn honum, at aa veginum, er til laa borgarinnar, leynduz .vij. diǫflar, þeir sem drapu umfarandi menn. Postolinn for með borgarmǫnnum aa þann sama vegh, ok bauð diǫflum at syna sik. En þeir komu fram fyrir folkit, ok sa allir þa i hunda aaseonum. Siþan bauð hann þeim at fara brott ok gera ǫngum manni mein. En þeir hurfu þegar aa brott. Sem borgarmenn sa þetta stormerki, hlyddu þeir fortǫlum postolans ok toku skirn ok retta tru. Eptir þetta for Andreas postoli brott or Villeaborg. Ok sem hann kom til annarrar borgar ok gekk at hliðinu, þa mætti hann liki eins ungs mannz, er til graptar var borinn. Spurði hann þa er með foru, með hverium hætti hann hefði dáit. En honum var sagt, at .vij. hundar hefði komit i herbergit til ens unga mannz ok drepit hann þar. Sem postolinn heyrði þetta, varð hann hryggr miok ok hellt hǫndum til himins sva talandi með tárum: „Veit ek, drottinn, at hundar þessir, er sveininn hafa drepit, ero þeir .vij. diǫflar, er ek rak brott or Villeaborg.“ Siþan kallaði hann aa fauþur sveinsins ok spurði, ef hann villdi gefa honum sveininn, ef hann reisti hann af dauða. Faþir ens unga mannz svaraði: „Ecki er þat i heiminum, at mer se kiærra en son minn, ok ef guð gefr honum lif fyrir þinar sakir, þa mun ek hann sialfan gefa þer til þionostumannz.“ Sem postolinn heyrði þetta, fell hann allr til iarþar oc bað til guðs, at hann skylldi gera sinn almátt opinberan fyrir folkinu, er þar var við staðt. Ok at lyktaðri sinni bæn tok hann i hǫnd sveininum ok reisti hann upp lifanda i nafni Jesu Kristz. En allr lyðr, er þetta stormerki sa, lofaði guþ ok hinn sæla Andream. Þessi hinn ungi maðr gerðiz lærisveinn postolans ok fylgði honum iafnan siþan.

8. Þa er Andreas postoli geck nærri sea með mǫrgum auðrum, þa sea þeir, at liki var uppkastat i fiǫruna fyrir fętr postolanum. Þa fagnaði Andreas drottni sialfum ok mællti: „Þat villdi ek, at sea maðr risi upp ok segði af ferðum sinum.“ Nu biðr hann fyrir honum, at hann skylldi lifna, ok tekr i hǫnd honum ok reisti upp hinn dauða. Ok þa lifnaði hann þegar. Hann var naukðr, þa gaf postolinn honum kyrtil sinn ok mællti: „Seg þu oss atburð um liflát þitt.“ Hann svaraði: „Ecki mun ek leyna þik, maðr, hverr sem þu ert. Ek em systurson husfreyiu

einnar, þeirar er fyrir skômmu kom af Lungbarðalandi. En þa er ek kom til fostriarða minna, heyrða ek nyian sið boðaðan, þann sem enginn maðr hafði fyrr heyrt, ok var mer sagt, at einn guðs lærisveinn gerði marga menn heila, þa er aðr voru siukir, ok margar iartegnir heyrða ek, at hann gerði, ok stormerki. Ok er ek heyrða þessa luti sagða, þa villda ek giarna sea þann, er slikir lutir voru fra sagðir, þviat ek ætlaða ecki annat, en guþ sialfr mundi gera slika luti. Ok þa er (ek) siglða með felôgum minum, kom at oss hrið mikil, ok varð mikill siovargangr, sva at allir tynduz, þeir er aa skipinu voru. Makara væri, at þa ræki upp sem mik, ok væri uppreistir sem ek.“ Ok er hann hafði þetta mællt, þa hugsaði hann, at hann mundi tala við sialfan postola guðs, ok fellr til fóta honum ok mællti: „Sannliga veit ek, at þu ert guðs þionn. Nu bið ek þik, lavarðr minn, at þu biðir, at þessa menn reki til landz, er tynzt hafa, ok láti almattigr guþ þa lifna, til þess at þeir kenni sannan guþ skapara sinn, þann er þu boþar.“ Þa var Andreas postoli fylldr af helgum anda ok kendi honum heilagar kenningar. Nu daasamaði hann kenningar hans ok mælsku, ok nu retti heilagr Andreas hendr til himins ok mællti: „Ek bið þik, drottinn minn, at þu latir uppkasta likum þeira manna, er tynz hafa með þessum manni, til þess at þeir mætti kenna skapara sinn.“ Ok er hann hafði þetta mællt, þa rekr þar .xix. ok .xx.(!) lik at landi, ok tok hann at grata af fagnaði, ok fell til fota postolanum, ok bað, at hann reisti þa af dauða. En sea maðr het Philopator. (Hann mællti): „Faþir minn sendi oss hingat með miklum fiarlut, er honum var ecki um guþ þinn ok kenningar yðrar, en hvegi sem þat er, þa munu ver þvi um trua, sem þu segir.“ En allir þeir, er hia voru, felldu tár. Nu ræddi postolinn við þa, at þeir samnaði saman likunum, þeim er upp voru rekin. Ok er saman voru borin likin i einn stað, þa spurði Andreas Philopator: „Hvern villtu at ek reisa upp fyrst?“ Hann svaraði: „Þat vil ek, at þu reisir upp Gnaram frænda minn.“ Þa fell heilagr Andreas aa kne ok hellt hôndum til himins ok bað lengi með tárum: „Heyrðu, hinn goði Jesus Kristr, reis þu upp hinn dauða fostra Philopatoris, at hann kenni dyrð þina, ok mikli nafn þitt.“ En Gnaras sprettr upp þegar. En allir þeir er við voru, lofuðu guð ok hinn heilaga Andream postola. Siþan ferr postolinn til serhvers liks ok biðr guð almatkan ollum þeim lífs, ok mællti sva: „Ek bið þik, drottinn Jesus Kristr, at þessir risi upp, er her liggia dauðir.“ Ok nu mællti Andreas við þa, er

hann hafði uppreista: „Farit þit nu til felaga yckarra ok mælit sva yfir hverium hinum dauða: Drottinn Jesus Kristr sonr guðs lifanda reisi þik upp.“ Þeir gerðu sva, ok mælltu slik orð yfir hveriu likinu, sem postolinn hafði kent þeim. Ok risu upp allir, þeir sem dauðir hôfðu verit, einum manni miðr en .xx., ok lofuðu allir guð ok hinn sæla Andream postola, ok mællto sva: „Engi er likr þer, drottinn.“

9. Heilagr Andreas postoli predikaði kristiliga tru i Achaya heraði, ok skirði þar allan lyð i nafni Jesu Kristz, ok husfru Egce iarls tok retta tru. Ok sem hann hafði vigþar þar kirkiur ok kennimenn, þa nalgaðiz sa timi, er guþ villdi ômbuna honum sina þionostu ok veita honum himneskan fagnat. I þann tima hôfðu Romveriar skipat yfir Achayam þann hôfðingia, er Egeas het, hans kona het Maximilla. En er Egeas varð þess viss, at kona hans var kristin vorþin, varð hann reiðr ôllum kristnum mônnum, ok for skyndiliga til borgar þeirar, er Patras het, ok hvar sem hann fann kristna menn, nauðgaði hann þa til blota. En er Andreas varð varr við þessi tiþindi. þa for hann til iarlsins ok mællti við hann: „Þer byriaði, iarl, at kenna domara þinn, þann sem aa himnum er, þar sem með hans miskunn ertu domari manna aa iorðu. Ok siþan þu hefir kent þinn sannan domara, þa skalltu dyrðka hann ok iðraz þess, er þu hefvir dyrðkat dioðfla skurðgoð.“ Þa spurði Egeas: „Ertu sa Andreas, er predikar þessa villu, er romverskir hôfþingiar bioða at eyða skuli með ôllu?“ Andreas svaraði: „Romverskir hôfþingiar skildu enn eigi, at guðs son kom hingat i verôlld til þess at hialpa ôllu mannkyni, ok syndi hann með berum orðum ok iartegnum ok sagði i skurðgoðum vera dioðfla, þeim er heiðnir menn dyrðka, ok þeir uhreinir andar eggia[1] menn til þess at dyrka sik, at guþ verði þeim reiðr fyrir þat, ok siþan hann snyz fra þeim, vill hann ok eigi heyra, þa er þeir ero herteknir af dioðflum ok ero spottaþir af honum (!), þar til er þeira salur ero utdregnar af likamanum ôngva luti með ser hafandi utan syndir.“ Egeas svaraði: „Þa er Jesus yðvarr predikaði þvilikan hegoma, var hann krossfestr.“ Andreas mællti: „Krossins pinu tok Jesus Kristr sialfviliandi aa sik oss til lifs ok lausnar, en eigi fyrir sakir nôckurra illgerða.“ Þa spurði Egeas postolann: „Með hverium hætti færr þu þat sannat, at hann hafi sealfraði þolat krossins pinu, þar sem sealfr hann var selldr af sinum lærisveini ok hôndlaðr af Gyþingum ok krossfestr af riddorum Pilati iarls.“ . . . .

1 eiga *Cd.*

Þa hóf heilagr Andreas postoli sina ræðu ok syndi iarlinum með skynsemd, at Jesus Kristr var at vilia sinum pindr, ok sagði sva: „Þa er ek var með meistara minum Jesu, sagði hann fyrir lærisveinum sinum piningh sina ok mællti sva: „Ver skulum fara til Jorsalaborgar, ok mun mannz sonr selldr vera hôfðingium kennimanna, ok munu þeir dæma hann til dauða ok fa siþan i valld heiðinna þioða, at þeir spotti hann, huðstryki ok krossfesti, ok siþan mun hann ꜵ .iij.[ia] degi risa upp af dauða. Ok sem Petrus broþir minn heyrði þetta, bað hann Jesum sva skipa, at hann þylði eigi slik harðinde. En Jesus svaraði honum styggliga, ok sagði hann eigi skilia guðs vilia þar um. Ok annan tima sagði hann oss, at hann hafði valld til at skilia sina sal við likamann ok samtengia þau annan tima ok lifa siþan at eilifu. Sva sagði hann ok opinberliga, at Judas einn af hans lærisveinum mundi selia hann. Ok sem Judas hafði þessi drottinssvik fullgert, þaa vissi Jesus, hvern stað hann hafði ꜵ kveþit, til þess at Gyþingar skylldo handtaka hann, ok for hann þegar þangat sialfviliandi ok beið þeira þar, er hann drógu til pinu.“ Sem postolinn hafði þessa luti sagt, ok sagði sik sialfan hafa verit hia þessu ôllu, þa sagði(!) hann. þat til, at mikit væri stormerki krossins. En er Egeas heyrði þessi orð Andree postola, svaraði hann: „Hversu ma þat segia takn ne stormerki, helldr kvôl ok pinu, ok ef þu vill eigi lyða minu boði, þa skalltu profa ꜵ sialfum þer stormerki krossins.“ Andreas svaraði: „Ef ek hræðumz pinu krossins, þa munda ek eigi predika dyrð krossins. En þvi vil ek þik heyra lꜵta dyrð krossins, at sva mætti til bera, at þu tryðir ok viðkendiz ok hialpaðiz með hans heilagleik. Ero ok margar skynsemþir, hversu nauðsynligt ok viðrkvæmiligt stormerki lausnarinnar er. I fyrstu sakir þess, at forfaþir varr Adam braut sva guðs boðorð, at hann ꜵt epli af þvi tre, er guþ bannaði honum. þa var viðrkvæmiligt, at meyiar sonrinn, sa er Adam ok hans afspringi leysti fra eilifum dauða, vęri sem epli upphengðr ꜵ pinu krossins; sva var viðrkvæmiligt, at sva sem hinn fyrsti maðr var af uspilltri iorðu skapaðr, sva væri oc guðs son af skiærri meyiu fæddr, þa er hann kom i heim þenna at endrbæta alla luti. Ok sva sem gamli Adam retti sinar hendr ok tok þat epli, er honum var bannat, sva retti varr nyi Adam Jesus Kristr sinar hendr negldar ꜵ kross oss til frelsis. Fyrri Adam ꜵt sama epli með miklum lystugleika, en Jesus varr drakk beiskt eitr ꜵ krossinum hangandi. Sva var ok nauðsynligt, at þar sem guþ villdi gera maṇniṇ

odauðligan at lifa eilifliga með sialfum ser at eilifu, þa tok guþ varr dauðligan[1] likam aa sik. En ef guþ heíði eigi dauðligr maðr gerz, þa mættim ver sea, at ver vęrim alldri odauðligir." Þa mællti Egeas: „Þilikan hegoma mun þer ecki stoða at tala fyrir mer, hlyð þu helldr raði minu, ok fær fornir almatkum goðum várum." Andreas svaraði: „Almatkum guði fornfæri ek dagliga flecklaust lamb, ok siþan kristit folk hefir etit þat sama lamb, þa er þat allt at einu lifanda ok uskatt sem aðr." Egeas spurði, hversu þetta mætti vera. Postolinn svaraði: „Ef þu vill geraz Kristz lærisveinn, þa skal ek segia þer hans stormerki, elligar ertu eigi verðr at vita þar nóckut af."

10. Sem Egeas hafði heyrt sva fagrar fortólur Andree postola, varð hann aakafliga reiðr ok mællti sva til hans: „Af þvi at mer synaz orð þin hegomlig, þa skal ek með pinum krefia af þer, at þu synir skynsamliga þinar fortólur sannar vera." Siþan bauð iarlinn, at postolann skylldi setia i myrkvastofu. En sem annarr dagr kom, þa var Andreas postoli leiddr af myrkvastofunni fyrir domstol iarlsins. Þaa bauð Egeas honum af nyiu at færa fornir skurðgoðum sva segiandi: „Vit þu þat sannliga, Andreas, at ek skal lata þik festa aa þann sama kross, er þu lofar, nema þu gerir, sem ek byð." En er Egeas hafði mórgum kvólum ognat postolanum, þa svaraði hann hófsamliga sva talandi: „Hugleið þu, þræll, allzkyns pinu, ok skalltu mik buinn finna at þola þær allar i nafni Jesu Kristz, þviat ek trui mik þvi kiærra vera ok þægiligra minum konungi, sem ek þoli fleiri pinur fyrir hans nafni." Sem iarlinn heyrði þessi svór postolans, þa anefndi hann einn mann ok .xx. af sinum mónnum til þess at huðstrykia Andream postola. Ok er þat var gert, þa bauð hann þeim enum sómum mónnum at krossfesta postolann með þeim hętti, at þeir skylldu binda hann aa krossinn ok staga með reipum allan hans likam, ok sva skylldi hann langa pinu þola til dauða. En er hinn helgi Andreas var leiddr til krossins, þa varð mikit samlaup folksins kallanda (ok) sva segianda: „Þessi rettlatr maðr er saklauss fyrirdæmdr." En postolinn bað folkit, at eigi skylldi þat talma pining hans. Nu sem hinn helgi Andreas sa langt fra ser, hvar krossinn var uppreistr, þa heilsaði hann honum sva segiandi: „Heill ser þu, hinn heilagi kross, er heilagr er af Kristz likam ok pryddr af hans limum sva sem með gimsteinum, þviat aðr en drottinn varr steig upp aa þik, þa fylgði þer veralldlig hræðzla, en nu hefir

[1] odauðligan *Cd.*

þu tekit himneskan elskuga sakir heilagrar fystar, ok af þvi kemr ek nu ôruggr til þin ok fagnandi, ok sva tak þu mik með gleði, lærisvein þess, er heck aa þer, þviat iafnan elskaða ek þik. Heyr þu, hinn goði kross, sa er tokt frægð af limum drottins, lengi hefi ek girnz til þin, ok hiartaliga elska ek þik. Tak nu við mer, ok skil mik brott fra þessa heims mônnum, ok gialld mik meistara minum, at fyrir þvi taki sa við mer, er mik leysti aa þer hangandi.“ Ok sem postolinn hafði sva sagt, afklæddi hann sik ok feck i hendr, er hann skylldi pina, ok siþan hengðu þeir hann aa krossinn, ok bundu með reipum allan hans likam, sem þeim var boðit. Hinn helgi Andreas hefir tva daga verit lifandi með þess hattar pinu aa krossinum, ok voru þar hia staddir tvau þushundrat kristinna manna, þeir sem heyrðu hans predikan allan þann tima. En mikill mannfiôlði for til husa iarlsins, ok ógnuðu honum dauða ok sôgðu sva: „Fyrir hvat skal maðr guðs meinlauss, hógværr ok milldr þola þvilika pinu? Ok ef þu, iarl, lætr hann eigi ofan taka af krossinum, þa skulu ver drepa þik.“ Egeas varð hræddr við þetta orð, reis upp ok for með þeim, ok ætluðu(!) at taka postolann niðr af krossinum. En er Andreas sa iarlinn, mællti hann: „Fyrir hvi komtu hingat, Egeas? Ef þu vill iðraz misverka þinna ok trua aa guþ, þa skalltu miskunn fa af honum, en ef þu kemr til þess at leysa mik af krossinum, þa skallt þu vita þat, at alldri stig ek lifandi niðr af honum, þviat nu se ek konung minn, þann er min biðr.“ Ok sem folkit til leitaði at leysa postolann, stirðnuðu hendr þeira ok armleggir skulfu, sva at engi matti nær koma hans heilaga likama.

11. Hinn helgi Augustinus segir sva i bok þeiri, er hann saman gerði af sannri iðran, at hinn sæli Andreas postoli, sem hann sa folkit grata sina pinu, bað hann til guðs sva segiandi: „Heyr þu, drottinn minn, ek bið þik, at þu latir mik eigi lifanda niðr stiga af krossinum, þviat nu er timi til, at þu bioþir iorðunni at geyma minn likama, þviat sva lengi hefi ek borit hann, ok hann volkat ók erfiðaz fyrir honum, siþan hann var mer aa hendi folginn, at [nu lystir[1] mik með þinum vilia at verða frials af honum ok hans þunga buningi. Nu endrminnumz ek, drottinn minn, hversu hann var mer þunganarfullr ok uhægr at bera, latr ok ofmetnaþarfullr at temia til goðs, ostyrkr móti yfirkomandi freistni. Veitz þu, drottinn, hversu opt minn kranki likami villdi mik fra draga sætleik þinnar elsku, at opt unaðaði hann

[1] [þu leystir *Cd.*

mik af kyrrleik minnar elskuligu hvilldar með harmi hiartaligrar æhyggiu. Kunnigt er þer, hinn goðgiarnazti faþir, hversu lengi min sal hefir i striði staþit moti sinum likam ok sigrat iafnan með þinni hialp. Ok þvi beiðumz ek af milldum ok rettvisum domara, at eigi bioþir þu mer at bera hann lengr. Tak aptr nu af mer þat goðz, er þu bauðt mer at geyma, ok fa iorðunni i valld minn likam, þar til er hann skal upprisa ok ômbun (taka) sins erfiðis af þer, ok veit eilifan fagnat, lausnari minn Jesus Kristr, er með feðr ok helgum anda lifir ok rikir æn enda." Sem hinn helgi Andreas hafði þetta sagt, þa kom yfir hann lios af himni með mikilli birti, ok skein halfa stund dags, sva at folkit, er nær stoð, matti varla móti sea. Ok sem þat sama lios leið til himins, gaf guðs postoli upp sina sal ok for með fagnaði til himinrikis.

12. [1]Maximilla kona Egee iarls tok likama postolans af krossinum ok gerði hans utferð sæmiliga ok grof hann miôk vegsamliga. En fyrr en Egeas kom heim til sins heimilis, varð hann diôfuloðr ok kvaldiz herfiliga ok do þegar at æsiándum þeim ollum, er nær hôfðu verit pining postolans. Sva segiz, at af grof Andree postola flytr manna, þvilikt at sea sem oleum, með hinum sætazta ilm. Merkia landzmenn þar af árferð. Þa berr iorðin meira ævôxt, er fyrr nefndir lutir gefaz gnogligarr, en þa minna, er þeir faaz litilligarr þar af. Var þessi iartegn saunn, meðan likami Andree postola læ i þeim stað, er hann var grafinn. En nu siþan [hann var[2] fluttr til Miklagarðz, þa er ecki ritat af þvi, hvart þat helldz eða eigi, at þessar guðs giafar flyti fram af hans likam.

13. Einn siðsamr byskup vegsamaði hinn sæla Andream postola með einkannligri elsku millim annarra guðs vina sva hiartaliga, at ôll sin giætzkuverk sagðiz hann gera guði til tignar ok hinum sæla Andree postola til virðingar. En sem hinn forni fiandi sæ þenna hinn goða byskup breyta með heilagleika, ôfundaði hann hinn vóndi ok sina sviksamliga slægð frammi hafði, takandi æ sik einnar vęnnar iungfru æsionu. Þessi kona for til byskups ok kom til hans hallar, ok sem hun fann hans þionostumenn, teði hun þeim sitt eyrendi ok sagðiz vilia iata fyrir byskupi sinar syndir leyniliga. Sem þeir sôgðu byskupi hennar orð, bauð hann, at hun skylldi iata syndir sinar fyrir þeim, sem hann hafði fengit fullt valld til þess. Nu sôgðu byskupsmenn henni, en hun neitaði þvi ok sagðiz ôngum manni birta skulu sina leynda luti

1 Af Maximilla conu E. *Overskr.* 2 [var hann *Cd.*

nema honum sialfum. Sem byskupinu heyrði þat, bað hann, at hun skylldi til hans koma. Ok er þau voro tvau samt, hof hun sva sina ræðu: „Ek bið þik, herra minn, at þu miskunnir mer, þviat ek em ein iungfru ung at alldri, gôfugh at ætt, af konungligu kyni komin, sæmiliga ok lystugliga uppfędd i minni barnæsku, en nu em ek her komin ein saman ok utlendzk i fatækum bunaði. At sônnu var faðir minn miok volldugr i sinu riki, ok sem hann villdi gipta mik einum mikils hattar manni, villda ek þat með ôngu moti samþyckia, ok sagða ek mik hafa heitit guði, at spilla alldri minum meydómi með karlmannligri samvistu. En er faþir minn villdi þraungva mer þar til ok ógnaði mer likamligum pinum, ef ek villda eigi hans vilia gera, þa leyndumz ek i brott um nótt, ollum monnum þat ovitandum, þviat helldr kaus ek at lifa fatækliga en briota mina tru. Nu sem ek heyrða sagt fra yðrum heilagleik, þa flyði ek til yðvar væntandi, at yðart huggiæði mundi sampinaz minni vesold ok sva fyrir sea, at ek mætti her guði þiona frialsliga með kyrleik hreinnar samvitzku hlutlaus af ollum unaðum.“ Sem byskup hafði heyrt hennar orð, undraði hann sva mikinn astarhita i hennar briost kominn vera heilags lifnaðar með mikilli malsnilld, ok sva sem hann hugleiddi hennar volldugleik ok sva hennar fagra likama, svaraði hann sva: „Vertu ôrugg, dottir min, þviat drottinn mun veita þer sina miskunn i þessi verolld, en annars heims eilifa dyrð með sialfum ser, þviat sakir astar hans hefir þu upp gefit frændr ok fee ok þitt fostrland með, allri veralldligri sælu hefir þu karlmannliga hafnat, ok þvi skalltu mik buinn finna at gera þinn vilia, ok seg sialf, hvern stað þu vill velia i minu byskupsdæmi þer til bygðar, at þu megir eptir fyst fullgera guðliga þionosto. En af þvi at timanum liðr, þa skalltu eta með mer i dag.“ Jungfru svaraði: „Bioð mer eigi þat, faðir minn, þviat vera kann, at vándir menn virði þer þat til ufrægþar, en þa verðr auðruvis en ek villdi, ef þu fær nôckurn vanheiðr af mer.“ Byskup svaraði henni: „Ver skulum sitia fleiri saman en vit tvau ein, ok þvi ma þat með ôngu moti ill grunsemð með sônnu segiaz.“ Siþan gengu þau til borðz, ok skipaði byskup sva, at hvart þeira sat i mot auðru yfir borðinu, en annat folk sat tveggia vegna ut i fra þeim. Byskup leit optliga til iungfruinnar ok undraði fegrð hennar. Ok sem hans auga var lystugt til hennar asynar, þa klôcknaði hans hiarta til slioligs(!) sambandz með henni at hafa. Af þessu skildi fiandinn, hvat tiðt var með honum, ok let eigi sein at ser at særa hans

hug, aukandi fegrð meirr ok meirr. Ok sem byskupinn hafði staðt gert með ser, at hann skylldi leggiaz með iungfruinni, þegar hann fær ser viðrkvæmiligan stað til, þa kom til herbergis einn utlendr maðr fatækr ok kvaddi ser ækafliga inngôngu með hôggum ok háreysti, en durverþir villdu eigi upp lata fyrir honum. Ok sem hann skok hurðina, talaði byskup til iungfruinnar ok spurði hana, ef hun villdi, at sa okunni maðr gengi inn. Hun svaraði: „Berit upp fyrir hann eina þunga spurning, ok ef hann leysir hana vel, þa ma hann inn ganga, elligar er hann eigi verðr at koma i yðra hôll.“ Ollum er við voru þotti þetta goðr orskurðr vera, ok leituðu með ser, hverr til fallinn væri at tala með utlendzka mann. Ok sem engi var þess buinn, mællti byskup: „Ver seam ôngvan betr til fallinn at tala af varri hendi en yðr, þviat ollum er þat auðsieð, at yðr vantar hvarki vitzku ne malsnilld, ok þvi biðium ver yðr, at þer giorit sva.“ Hun mællti þa: „Spyrit hann, hvat guð hefir þess giort i litlum lut, at merkiligaz se.“ Sem hinn utlendzki heyrði þessa spurningh, svaraði hann: „Sva mikill mannfiolði sem verit hefir fra upphafi heims, ok sva margir sem fæðazt munu til enda veralldar, þa finnaz ôngvir þeir .ii., at likar æsionur hafi at ollum lutum.“ En allir, er heyrðu hans andsvôr, sôgðu þau hin hæstu vera. Jungfru sagði: „Ver skulum spyria hann fleiri luta, at ver verðim vis, ef hann er vitr maðr. Spyr hann, hvar i hverium stað iorðin er hæri en himinninn.“ Sem hinn utlenzki heyrði þessa spurningh, svaraði hann: „Drottinn Jesus Kristr takandi á sik mannligan likam, let pinaz ôllu mannkyni til lausnar, ok eptir pining sina ok upprisu af dauða steig hann upp yfir alla himna sannr guð ok sannr maðr með þeim sama likama, sem hann tok i sinum guþdomi i kviði sinnar blezaðrar moþur Marie, ok vit þat sannliga, at þar sem guðs likami er, þar er iorðin hverium himni hærre.“ Sem þessi andsvor heyrðuz, lofuðu allir hans vitzku ok sônnuðu hans orskurð. Jungfru svaraði: „Hina .iii ia spurningh miok diupa ok torvellda at leysa skal ek gera honum, ok ef hann leysir hana vel, þa er hann at sônnu verðr at eta með byskupi. Spyrit hann nu, hversu langt er milli himins ok helvitis.“ Hinn utlendzki maðr svaraði: „Far aptr til þess, er þik sendi til min, ok spyr hann vandliga af þessum lut, þviat hann veit þat meirr giôrr en ek, ok þat ma hann sialfr segia þer, þviat hann mællti þat rum, er til helvitis er, ok vitið þat sannliga, at su fagra iungfru er eigi kona, helldr hinn versti diôfull.“ En er sendimaðr heyrði þetta, óttaðiz hann

ok sagði öllum, er i voro herberginu, þessi svör. Sem allir undruðuz hans sögn, þa hvarf fiandinn brott fra þeira ögliti. En byskupinn hugleiddi, hvert hans hiarta hafði verit, ok hvarf aptr til sinnar samvitzku ásakandi sialfan sik, ok bað guð með tarum fyrirgefa ser sinn misverka, ok sendi þegar i stað sina þionostumenn, at þeir skylldu hinn utlendzka mann inn leiða, en hann fannz hvergi. Eptir þetta kallaði byskup saman allan borgarlyð ok sagði opinberliga þenna atburð, ok bauð þeim at fasta þann dag ok biðia, at guð virðiz at birta þeim, hverr hinn utlendzki maðr hefði verit, er hann hafði frelsat af sva miklum saluhaska. A þeiri sömu nott var byskupi vitrað, at hinn helgi Andreas postoli hafði synt sik i fatækum ok i utlendzkum buningi, ok kom þar til þess at frelsa byskup af fianda svikum. En byskup þackaði guði ok hinum sæla Andree postola, hversu miskunnsamliga við hann var gert, ok elskaði hann siþan með einkannligri virþing alla tima.

14. Þat er sagt, at i borg nöckurri var einn formaðr, sa er rangliga tok undir sik akr, þann er gefinn hafði verit Andree postola. En er byskup, sa er i var staðnum, heyrði þat, bað hann hinn sæla Andream postola hefna honum, er honum gerði rangt, ok þegar i stað tok sa riðusott. Siþan bað hann byskupinn biþia fyrir ser til guðs ok iataði honum at giallda honum aptr akrinn. Ok er byskupinn vissi þat, for hann til kirkiu Andree postola, þeirar er akrinn var fra tekinn, ok braut alla lampa kirkiunnar ok sagði sva: „Her skal alldri lios tendraz, fyrr en drottinn hefir refst ranglæti sins ovinar, ok kirkian hefir sitt goðs aptr fengit.“ Ok þegar i stað tok formaðrinn hina sömu riðusott, sem hann hafði fyrr haft, ok sendi menn til byskups, bað hann enn biðia fyrir ser til guðs ok iataði þat, at hann skylldi aptr leggia akrinn Andree postola, ok leggia annan akr iafngoþan til kirkiu hans. En er sendimenn komu til byskups, sögðu þeir honum bæn formannzins, en byskup svaraði þeim: „Ek hefi iafnan beþit til guþs, ok nu hefir hann heyrt mina bæn.“ Eptir þat let formaðrinn bera sik til byskups, oc bað hann biðia fyrir ser. Siþan bað hann fyrir (honum). Ok sem byskupinn geck i kirkiu hins helga Andree postola, ok sa hinn kranki maðr, er fyrr var fra sagt, skylldi inn ganga i kirkiuna, dó hann, ok eptir andlát hans var akr hins helga Andree aptr lokinn ok hans kirkiu var sinn skaði aptr golldinn.

Þessar iartegnir ok pislarsaugu hins sæla Andree ritaðu prestar ok diaknar i Asia, þeir sem sialfir saa hans verk ok heyrðu hans predikan. Skulu ver biðia, at sea hinn sæli Andreas guðs postoli biði almátkan guðs son. at hann veiti oss frið ok fagnat þessa heims, en annars heims leiði hann oss með sialfum ser inn i himinrikis fagnat, þar er hann lifir ok rikir einn guð i þrenningu per omnia secula seculorum. Amen.

IV.

Andreas postoli guds, er ver holdum i dag messudag, var fæddr i borg þeirri er Beþsaida heitir. Han var Joans sonr oc broþir Petrs postola. Han þyddisc i fyrsto Johanem baptistam oc gerdizst hans lærisvein oc beid sva ens ædra meistara[1] oc lana(r)-drotins. Oc var han þa med Joani baptista, er han syndi drotin varn med sinni hendi oc sagdi þar vera lamb guþs. En er Andreas heyrdi þessi ord Joans baptiste, þa sagdi han Petro broþor sinom til drotins vars, oc konnodosc þeir þa þegar vid han, en qvomo þa til fylgdar vid han, er han kalladi þa bada senn bredr af einom fiskibati til sins foroneytis. En fylgþo þeir honum þadan i fra i sifello, medan han var i þessom heimi, oc var su greien(!) a med þeim bredrom, at Petrus var mestr formelandi þeirra allra, en engi var þeirra diarfari of alt þat er manraun var i en Andreas. Oc þa er lidin var pislartid drotins vars oc hans uprisa oc upstigning til himna, ok han hafdi midlat astgiof heilags anda sinom postolom, þa voro þeim brat synd forlog sin, þau er guð hafdi þeim hugat, a hvert þiodland hverr þeirra skyldi fara kenningar at kenna, oc kom þat a lut Andreas postola at fara um Gricland oc um Akaia velldi.

Oc er þeir skildoz postolanir a Jorsalalandi, þa for Andreas fyrst of Griclandz eiar(!) oc kendi þar kenningar i fyrsto oc sneri

1 neistara *Cd.*

morgum monnum til rettrar truar. Han kom sidan til borgar þei(r)ar agetrar er Mirmiclonia(!) heitir, oc voro þar þau tidendi, at þangat hafdi komit Matheus postole oc gudspiallamadr oc villdi kenna þeim retta tru. En þeir toko han oc leko hart oc bordo oc settu han i myrqvastofo sidan, oc sat han þar, þa er Andreas kom i borgina. En er Andreas verdr (varr) vid, hver tidendi þar voro, þa fer hann þegar til stovonar oc braut hana upp oc leddi(!) a braut postolann, oc badodz þeir fyrir postolannir. Sidan tok Matheus syn sina, er han hafdi adr blindadr verit, oc vard han heill allra meidinga, þeirra er (han) hafdi af þeim tekit borgarmonnum. For han sidan til Blalandz oc kendi þar tru þvi landzfolki, er þar var, oc tok þar pining fyrir guþs nafn. En Andreas tok þar fyrst kennigar(!) at kenna, oc af ollu saman iartegnom hans oc kennigum toc sa borgarlydr allr retta tru, adr han færi þadan. Þa er Andreas for um Griclandz eyar, þa gerdi han allzkyns iartegnir, gaf sion blindum, heyrn daufum, rak diofla fra odom monnum, en resti(!) dauda menn til lifs.

Oc er han com i þau herod er Achaia[1] heita at bokmali oc a vara tungu er kallat Engilsnes, þa somnodoz saman þar blotmanna hofdingar(!) oc baro ogrynni fiar undir iarl heidin þan er Egeas het, oc sogþo sva: „Fra þvi er Andreas kom hingat i þessi herod, þa hefir eyz miok goda atrunadr, fyrir þvi at han banar þat miok, en margir trua hans ordum oc hafna ollum varom bodum.“ Jarlin toc vid feno oc baud sidan, at han skyldi leida i syn viþ han, oc for iarlin i borg, þa er Patras heitir, oc naudgadi monnum til blota. En honum rann i mot Andreas postole oc melti þegar vid hann fyri diarfliga: „Þat hæfir, ef þu ert domari manna her a iardriki, at þu kannizd vid domara þin, þan er a himnom er, oc mattir þu grena(!) þan gud er a himnom er, er sadr gud er, fra þeim godom, er flærdsamlig ero oc eigi ero son gud.“ Egeas mælti: „Ert þu sa Andreas, er nidr (brytr) hof goda vara oc tevgir(!) menn til þess at brio(ta) a bac Rumveria vilia oc fornar venior, þær er her hafa lengi hofdingar bodit?“ Andreas svaradi: „Ek em sa er bodar ord sanleicsins siafls(!) oc drotin Jesum Crist, at men hverfi a braut fra skurdgoda bloti oc kenist vid sana(n) gud oc lifanda, þan er alla luti hefir skapat oc os hefir frelsta fra eilifom dauda, oc mon þeim sanleicrin at fultingi verda, er a han truir.“ Egeas melti: „Hvat er sanleicrin?“ Andreas svaradi: „Sanleicrin er a himni, þar renr lios þat up, er

[1] haia *Cd.*

a braut recr flærdar myrkur, en er seð eigi þat lios, er tre eda steina ętlid guð vera. En er þu gazt vid Rumveria hofdingia, þa hafa þeir enn eigi vid kanazc, at guds sonr hafi hingat i heim komit, sa er þat kenndi, at skurdgod þau et(!) er trued a ero dioflar en eigi gud oc ovinir alz mankyns, oc kenna þat sinom atrunadarmonnum, er gud stygviz vid oc snyz fra, oc vil þeim eigi lyda,. oc þa er gud snyz fra þeim, þa verda þæir herfengner af dioflinum, oc leicr han þa alt þar til er þer(!) fara af heiminum sekir oc oc necþir, hafa ecki med sor nema synder einar.“ Egeas melti: „Spurt hefi[1] ek gerla, þa er Jesum(!) vdar(!) melti slica hegoma oc þarflausor, þa crosfestu þeir han.“ Andreas melti: „Til þess ste drotin ofan af sino velldi oc toc a sic mandom, til þess at han mæti i sinom mandomi oc piningo þan leysa, er fyrst hafdi tynz fyr sina ohlydni, oc var han at sialfvilia sinom pindr ein fyr alla, at han teki af ollom qvalar i sinni piningo.“ Egeas melti: „Ef han tok af ollom qvalar, hvi þyckia þeir allir pislar verdir, er han dyrka?“ Andreas melti: „Undromc ek þat um sva vitran man, er þu skallt þat eigi skilia, at ver erom fusir pislir at taca oc lif at lata fyr guds sacar. En þvi sætir þat, at ver vitom annat lif vera sat oc eilift, ok fysomc ver af þvi til þes lifs en qvidom ecki lif at lata, oc ef þu villt vita tacn oc stormerki heilags cros oc af hvi skaparin valdi ser at sialfvilia heldr þa pining en adra, at deyia a crosinom[2].“ Egeas melti: „Hvi fer þu med slico at kalla han at sialfvilia pindan hafa verit, þars han var seldr af lerisveini sinom oc haldin af Gydingum oc crosfestr af ridderum Pilati iarls, eptir þvi sem Gydingar beiddo.“ Andreas svaradi: „Þvi sagda ec sva, at han veri at sialfvilia sinom pindr, at ek var þar med honom, er han var seldr, sem þu segir, af sinom lærisveini. En fyr en han sialfr veri crosfestr oc seldr, þa sagþi han os adr fyrir, at einn af vari sveit mundi han selia, eigi oc sidr sagdi han fyr pining sina oc upriso. En Petr brodir min bad, at eigi skyldi sva verda, en drottin svaradi honum stygliga oc bad han fra ser fara, ef han skildi eigi þa hluti, er guds voro. Oc sagdi þvi framar, at han lezc mat til hafa bædi nidr at legia ond sina oc sva up at taca hana En er ver urdum allir rygvir vid þessa rædu, þa sagdi han berliga, at sa mundi han selia, er þa toc braudskifo af hans [hendi, ok var sva sem hann sagði, sem von var, ok mattu þaðan af marka, at hann vissi gǫrla fyrir ok villdi eigi undan hneigiaz.“ Egeas mælti:

1 hafi *Cd.* 2 *Eftersætningen mangler.*

„Undromz ek þik sva vitran mann oltinn i sva mikla heimsko, at[1] þu truir ne ein man mundo sialfraða vera crosfestan.“ Andreas melti: „Þu vill þer eicki(!) skiliasc þat er a mot er þinom villia(!); en þer mundi þyckia a adra leið, ef þu vissir stormerki crossins slic sem ero.“ Egeas melti: „Mer synist qvol en eigi stormerki.“ Andreas melti: „Su qvol hefir komit til leidretto ollo mankyni, ef þu vill þvi þolinmodliga lyda oc lata þer þat skiliast sem sat er.“ Egeas melti: „Þolinmodliga mon ec lyda, en ef þu lydir eigi mer, þa mundu sialfr fyrir meta stormerkiom crossins, þeim er þu lofar.“ Andreas svaradi: „Ec munda eigi boda dyrd crossins, ef ec ottodumc piningina hans.“ Egeas melti: „Ørelict mal er þitt oc diarfli(c)t, kallar þat dyrd er qvol er, oc ottasc eigi dauda sem adrir menn.“ Andreas melti: „Engi er þat dirfd, þot ec hrædomk eigi daudan, af þvi at dyrligr er retlatra manna daudi, en en versti syndogra manna daudi. En ek vilda, at þu lyddir oc tryddir(!) þvi, at eingetin guds sonr let p(i)nasc til endrbætingar andar þinar.“ Egeas melti: „Þat þarf at endrbæta, er adr hefir faritz, en hverso hefir ond min farizc, at hon þyrfi at endrbætasc.“ Andreas melti: „Ec ma þat segia þer, hverso ondin ma[2] endr bætast fyrir stormerki crosins. En fyrsti madr er skapadr var tok daudan af treno fyr ondverdo, er han at af þvi bannat epli, oc vard af þvi þan daudan at sløcqva a pislartreno. Oc sva sem en fyrsti madr var skapadr af iordinni hreini oc fleclaussi, sa er daudan toc af girndartreno[3], þa var sa getin oc af skiri meyio oc fleclaussi, er hendr sinar retti fra ser a pislartreno oc frelsti sva mennena fra eilifom dauda til eilifs lifs, oc sva sem Adam bergdi sætlec bann(a)ds eplis, sva toc oc guds sonr beiskan dryk a crosinum, at alz hatr sløcdi han varn dauda med sinom odaudleic.“ Egeas melti: „Þessi ord mattu þeim boda, er þvi vilia trua, er þu kennir, en ef þu vill eigi mer samþyckiaz oc færa fornir godum varum almatkum, þa mun ek lata þik festa a crosin þan er þu lofar.“ Andreas melti: „Ek mun fornir færa almatkum gudi, sa er sadr gud er oc lifandi, eigi mon ek honom færa griþunga hold ne hafra blod, heldr mon ec færa hvern dag fleclaust lamb a altari heilags cros. Oc þa er þes holdz neytir allir(!) lydr oc drecr þess blod, þa er þat eptir hellt(!) oc lifanda a himni.“ Egeas melti: „Hverso ma þetta vera?“ Andreas melti: „Þat ma ek þer greniliga(!) segia oc sva at þer ma vel skiliazc, ef þu vill hans lærisvein gerazc.“ Egeas melti: „Eg

1 [*med en anden Haand.* 2 ena *Cd.* 3 giradartreno *Cd.*

mon med qvolom at þer heimta þessa frasogn" Andreas melti: „Undromc ec þic sva vitran man hrata i sva mikla heimsko, at þu munir mik til nacqvas(!) naudga. Þu heyrdir nu stormerki crosins oc sva tacn fornarinar, oc ef þu truir Crist guds son vera, þan er crosfestr var af Gydingum, oc truer han sannan vera gud, þa megum ver segia þer, med hveriom hætti þetta ma vera, at lambit se sæft oc eitit(!) oc megi þa vera eptir þat heilt oc fleclaust oc lifanda i riki sino a himni." Egeas melti: „Hverso ma lamb riki hafa, þat er adr er sæft oc etid af ollom lyd?" Andreas melti: „Þat mattu þegar skilia, ef þu villt trua af ollo hiarta þino, en ef þu vill eigi trua, þa mattu þess aldregi viss verda." Þa reiddisc Egeas oc baud at byrgia han natlangt oc qvaz a morgon skyldu reyna han fram(a)r, en þar til hafdi verit.

En er postolen var byrgdr i myrqvastovoni, þa dref(!) þangat allr heradslydr. oc villdo drepa iarlin en taca postolan 'or stofone. Oc er Andreas vard þess varr, þa stodvadi han [þa oc [1] melti: „Eigi skolod er snua hvild drotins mins Jesus Cristz i diofoligan ofrid, af þvi at þa er drotin var seldr, þa syndi han i ollom lutum þolinmædi, eigi kalladi han a strętum uti ne þræti. Nu hafid her hliod at oc verit fridsamir oc talmid eigi pining mina, heldr buid er ydr sva sem kappar guds oc verit bunir at taca [2] sialfir piningar fyr guds sacar, af þvi at su ein er qvolin ug(ga)nndi, er engan hefir endan, en manlig ogn er sem reykr se, fyr lokit en finni. Ero þessa heims ognir avallt anat hvart linar oc letbærar, oc ma þer þa audveliga bera, en ef þęr ero þungar þa taca þær brat ondina fra manne. En þeir sarleicar, er eilif(i)r ero med ser, hafa hversdagligan grat oc syting oc endalausar qvalar, til þessara ottasc [3] nu eigi Egeas at koma. Nu verit heldr bunir, brædr minir, til v(era)ldligra pininga, at er megid fyr þer koma til eilifra fagnada, þar er monod avalt i gleði oc eilifom bloma vera rikendr med gudi." Þa er Andreas hafdi alla not fyr þeim talid oc etiat(!) þa til þolinmædi oc styrct þa i retri tru alt unz lios dagr var [4].

En um dagin sendi Egeas eptir Andream oc let han leida fyr dæmistol sinn oc melti: „Til þess ætla ec, at þu munir i not vitkaz hafa oc munir lata af lofi Cristz þins oc vilia nu niota fagnada þa(!) med os, þvi at storheimslict er fysasc til crosfestingar eda i eldi at brenna." Andreas svaradi: „Ec ma hafa med þer fagnadi, ef þu vil a Crist trua oc hverfa fra villu, þvi at Cristr sendi mic til þess hingat, at ec snudgada honom margan lyd i

1 [þat *Cd.* 2 tata *Cd.* 3 ottosc *Cd.* 4 *Eftersætningen mangler.*

þeso landi.“ Egeas melti: „Fyr þvi skyldi ec þic til at blota, at þeir er fyr þic ero taldir(!) fyrlati sina villo oc hegoma oc færi þeir fornir godum varom. Nu er engi borg su i ollu Achaia, er eigi se eyd oll hof oc nidr brotin; nu matu þa vera i vari vingan, ef þu leitar þessa luti[1] at leidretta oc sæfir sva reidi godana, er nu ero adr reið ordin. En ef þu vil eigi þenna cost, þa mundo mæta morgom qvolom, oc (a) lesti skal þic festa a crosin, þan er þu lofar.“ Andreas melti: „H(e)yr sonr daudans oc eldkveyka fyrirbuen eilifom elldum, vit tu mik þion drotens oc postola Jesus Cristz! Ec hefi melt m(i)ucliga vid þic her til oc teygt þic sva til retra(r) truar, oc at þu hafnadir goda bloti[2] oc dyrkir þan gud er a himno(m) er. En ef þu stadfestir heimsko þina oc orad, þa mon ec eigi ottasc ognir þinar oc heitan, hvat sem þer synisc fram at hafa, þviat ec mon þvi þægeligri minom konungi vera, sem ec þoli meira hardretti fyrir hans sacar.“ Þa vard Egeas reidr mioc oc let han þenia[3] postolan milli tria tvegia oc fect(!) siav[4] virdinga menn at beria hann med svipum, en sidan var han leidr fyr iarlin oc melti han sidan: „Hlyd mer, Andrea. oc tac þat rad er þic frelsi fra uthelingo blods þins, en ef þu vill eigi sva, þa mun ec lata veita þer leflat(!) a crosinom.“ Andre(a)s svaradi: „En em ec þærll(!) cros Cristz, oc eski ec mer heldr sigrs a crossinom en ec ottomc han. En þu mont bida eilifar qvalar, þær er þu mont eigi fordast i enni somu tru, ef þu vill þa heldr trua en adr, en ec hrellomc af gloton þini en eigi af piningu mini. Piningu(!) min mon eigi vera lengri en ein dag eda tva eda þria, en þin pining er þa eigi nęr enda, er margar þusundir ara ero lidnar. Nu þarf tu eigi af þvi at heitaz, at þu eycr þinar qvalar i þvi en eigi minar.“ Jarlin melti: „Hverf af heimsko þinni oc hird eigi þeim afleidis at snua, er adr vilia vel lifa.“ Andreas melti: „Sva b(a)ud drotin min mer Jesus Cristr, at ec skylda aldergi(!) af lata hans ord at boda oc snua (a) sanna idron (þeim), er adr fara villir ens reta.“ Egeas melti: „Heit þu mer at hverfa af kenning þini, en ella mon ec þic lata af lifi taca.“ Andreas melti: „Eigi at eins em ec buin alata(!) heldr oc at bera allar þær qvalar, er vdr(!) keimr(!) i hug mer a hendr at leigia(!).“ Þa vard iarlin reidr mioc oc baud sinom monum at crosfesta Andream med þeim hetti at binda han med reipom a crosinn oc þennia han sem i stagli, þotti þa qvalin(!) leingri en han veri negldr a crosin.

1 lutt *Cd.* 2 bolti *Cd.* 3 þeima *Cd.* 4 *eller* han.

Oc þa er han var leidr til crosfestingar, þa þusti at fioldi manna med kalli myclo oc acafa oc melto: „Hvat gerdi sia en retlati madr oc guds astvinr, er han er til cros leidr.“ Andreas bad at þeir skyldo eigi talma pining hans, for han gladr oc fagnandi oc let aldregi af sani(!) keiningo(!). En er[1] han kom þar er han sa of langa leid crosin up reistan, þa qvaddi han crosin oc melti: „Heill o(c) sæll, heill heilagr cros, er helgadr ert af licama Cristz oc prydr af hans limom sem af dyrstom gimsteinom, lengi hefir þu nu hvildzc oc min bedit, oc vittu mic en fusasta til þin vera, þvi geng ec til fus at ec keni l(e)ynda luti þina, oc ec veit, of hveria soc þu ert upreistr. Tac þu þan er til þin girnisc, ec em giarn at fina þina grein, .se ec med þer þa luti, er mer ero fyrir heitnir. Tac þu, heilagr cros, litillatan fyr gudi, oc fær mic til drotins Jesus Cristz. Þu hafdir med þer iardligan otta adr drotin stigi up a þic, en nu hefir þu odladzc himnesca ost, oc em ec af þvi fus, at þu takir mic til þin, þvi at þat er vitat af truøndom oc unondom, hve micla fagnadi þu hefir med þer, oc hve miclar giafar þu hefir bunar. Orædr oc fagnandi kem (ec) til þin, tac þu mic oc med blidom lærisveini þes, er adr hec a þer, þvi at ec var avalt þin unandi oc fus þic at fadma, þu en godi cros, er toct fegrd oc prydi af limom drotins, langæliga girniligr oc æsciligr, an aflati hefi ec þin leitat med mikilli fyst, tac þu m(i)c nu fra monum oc gialt m(i)c meistara minom, at sa taki mic fyrir þic, er mic leysti fyrir þic.“ En er Andreas hafdi þetta mælt, þa lagdi han clædi sin af ser oc gaf þeim er han pindo. Þa gengo þeir at oc hofo han up a crosin oc þondo reipo(m) allan licama hans, eptir þvi sem þeim var bodit. Þangat sotti at manfioldi mikill, eigi færa en tuttogo þusundir mana, oc var i þvi lidi brodir Egee, sa er het Stracocles. Þeir ioro allir med calli miclo oc sogdo postolan at rongom domi pindan vera. En heilagr Andreas styrcþi hiorto þera oc sagdi hve mi(c)lar eilifar ombonar(!) kan(!) fyr tidlingar(!) piningar.

I þvi bili hverfr a braut þadan allr lydrin oc fer til husa iarls med hareysti miklo oc melto: „Hvart er þetta rad þin, oc rangir ero domar þinir. Hvat gerdi þessi madr rangt æda hveriar sacar ero honom at gefa? Nu mon tynaz oll var borg, oc monom ver allir farazc. Glatadu eigi borg vari oc veit oss retlatan man oc gialtdu os helgan man. Vegþu eigi þan, er bædi er kær gudi oc monum, helgan oc skirlifan, pryddan at sidleti, godan kennara,

1 en *Cd.*

mildan oc hogveran, skyran oc skynsaman. Eigi skal han þessa pining lengr þola, han hefir nu tva daga a crosi hangit oc lætr han en eigi af got at kenna oc sedia os sinom malom helgom. Gef þu os helgan man, at ver megim lifa; leysto ofan spekingin, at vart land megi miskun odlasc. Egeas d(v)alði oc villdi eigi postolan ofan leysa. Þa knudiz at allr lydrin oc villdo drepa iarl. Han vard þa hredr mioc oc sprat up af dæmistoli sinom oc for med þeim ofan at leysa postolan. En er Andreas sa han af crosinom, þa melti han: „Til hvers comtu hingat til var Egeas? Ef þu vil en vid canasc, þa mon þer en upluk(a)sc licnar gata, sem ec het þer, en ef þu komt til þess eins hingat at leysa mic ofan, þa mon eigi þat verda þit erendi, aldregi kem ec lifs af þessum crosi, þvi at ec se nu konung min, oc nu lyt ec honom oc stend ek i hans augliti, en harma ec þina vesold, er þin bidir(!) buin eilif qvol oc gloton. Ren þu vesall, medan þu matt, at eigi vilir þu þa vid leita, er þu mat eigi.“ Þa gengo men at crosinum adrir at odrum, oc villdo ofan leysa postolan oc mattu eigi, af þvi at toc or aflit allt or hondum þeim, er þeir retto up til. Þa calladi Andreas hat a crosinom oc melti: „Lattu mic eigi leysa, drotin Jesus Cristr, þion þin af þessum crossi, er ec hangi a fyr þit nafn, lattu mic eigi nu drotin i anat sin vefiasc i iardligom ahygiom, er ec em aviti ordin nu leyndra luta þina, lattu mic eigi leystan verda af þessom enom vanda mane Egea, er ec hefi nu kendan mikilleic þin fyr cros þin helgan. Tac þu mic nu, meistari min Jesus Cristr; þan hefi ec seen oc kendan oc elskadan, þan lit ec oc girnomc af hiarta ollo, oc med þeim em ec i sifello. Tac þu mic nu, drotin Jesus Cristr, en godi meistari, oc lat mic eigi fyr af crosinom leysa, en þu hefir adr tekit anda min.“ En er han hafdi þetta melt, þa com lios yfir crosin af himni, sva sem elding veri, oc sva biart, at engi mæti i gegn sia, oc var þat næ(r) halfri tid dags. Oc er liosit leid af, þa var postolen andadr oc hafdi han med þvi liosi til guds farit.

En er postolinn var af crosinom tekin, þa vard til ein gofog husfreyia, er Maximilla het, at lata grafa licama hans, oc var ridit a einom(!) dyrligstom smyrlum(!), oc fylgdi helgum domi hans til grafar allr cristin lydr, sa er i borgini var, oc var þar at ollo vandadr umbunadr, sva sem fong voro a. En Egeas var gripin af diofli oc do fyr en han qvemi heim til husa sina, oc sa allir hans dauda vesæligan. Oc er brodir hans Strazocles sa þessi tidende, þa vildi han engan lut eignasc, þan er Egeas hafdi att, oc melti

sva: „Farisc allir lutir med þer, Egeas, þeir er þu hefir att, en mer mono vel endasc kenningar þær er Andreas hefir kendar, oc mon ec þær leita at hafa.“ En eptir pining postolans oc dauda Egeas, vard sva mikill otti, at þar var engi villomadr ne heidingi, sa er eigi hefdi retta tru, oc lofodo allir gud oc dyrkodo hans postola, er þeir þago þa iarteinir af hans arnon, eptir þvi sem þa er han var lifandi, toco sion blindir en heyrn daufir, gaungo haltir, en heilso licþrair. Oc þa er guds cristni toc at eflasc mioc i Rumaborg, þa var gert þadan eptir helgum domi Andreas postola oc þangat flutr med mikilli dyrd, oc er han nu þar dyrkadr sem enir hasto(!) guds postolar an enda. amen.

JONS SAGA POSTOLA.

I.

1. Johannes postoli kom snemma til fylgðar með drottni varum Jesu Kristo. Johannes var broðir Jacobi postola, Zebedeus hét faðir hans, en Maria moðir, ok var hon Salome dottir, en Anna var hennar moðir ok sva Mariu drottningar. Drottinn kallaði þa Johannem ok Jacobum brøðr a enum sama degi til sinnar fylgðar sem þa Petrum ok Andream, ok letu þeir brøðr foður sinn ok farkostinn ok fylgðu drottni varum i sifellu i mikilli sømd ok virðingu af honum. Kallaði hann þa brøðr nokkurum sinnum með Petro til sva mikils trunaðar ok haleitra virðinga, sem oðrum var engum slikt veitt hans lærisveinum. Sva segir hinn helgi Mattheus postoli ok guðspiallamaðr, at drottinn kallaði þa með ser eitthvert sinn, Petrum, Johannem ok Jacobum, ok leiddi þa a eitt fjall, ok syndi hann þeim sik i annarri mynd, en þeir hofðu hann fyrr sénn: andlit hans var sva biart sem sol, en klæði hvit sem snior. Ok þa vitruðuz þeir Moyses ok Elias, ok toluðu þeir við drottin. Þa mællti Petr við drottin: „Her

er oss gott at vera, ok gerum her þriar tialdbuðir, þer eina, Moysi eina ok Elie eina.“ En er Petr mællti sva, þa kom yfir þa sky liost ok rodd af himni, er sva mællti: „Sa er sonr minn elskaðr, hlyði þer honum, hann er mer þoknanligr.“ En þeir postolarnir fellu til iarðar felmsfullir. En Jesus tok a þeim ok bað þa eigi hrædda vera. En er þeir hofu upp augu sin, þa sa þeir engan mann nema drottin Jesum einn saman. Ok er þeir stigu niðr af fiallinu, þa bauð drottinn Jesus þeim, at engum skylldi þeir segia þa sion, fyrr en hann væri af dauða risinn.

En þvi meirr sem dro at pining drottins vars, þa fylgði Johannes honum, sem þeir er fastast gerðu honum fylgia, ok spurði hann einn með meira trausti en aðrir sialfan guðs son þess, er þeim var ǫllum mikils vert at vita. Ok at siðasta matborði, þvi er hann hafði með sinum postolum, aðr hann leti pinaz, þa hafði hann fyrir þeim margar røður, þær er þeir fengu af miklar sorgir ok ahyggiur; ok segir fra þeim morgum lutum gorr en aðrir guðspiallamenn hinn helgi Johannes postoli i sinu guðspialli. Ok er þar var komit røðum vars drottins, at hann sagði postolum sinum berum orðum, at einn af þeim mundi selia hann, þa gerðuz þeir hryggir við; þviat allir vissu sik sykna um þetta vera, nema sa er gerði, en i annan stað vissu þeir ok truðu, ok þat mundi allt eptir gangaz, er hann sagði þeim fyrir.

En meðan þeir røddu slika luti, þa var enum sæla Joani postola logð su virðing til handa, at hann var sofnaðr yfir briosti sialfs guðs sonar, ok hlaut hann þa sva mikla speki af sialfum spektarbrunninum drottni varum Jesu Kristo. Ok sva sem vattaz i heilagri ritningu hans, at hann hefir umfram komiz aðra mennina i sinum skilningi ok nærr flogit guðdominum hinum hæsta i sinu guðspialli, en naliga se vit til annarra manna skilningu at at koma; ok sva sem aðr var hann gnøgðr af morgum mannkostum, þa kom þo mikit við siðan, sva sem honum væri nu at gnogu byrlat i hans hit helgasta briost af sialfum spektarbrunninum, er guðs son sialfr er, allt þat er honum ok oðrum af hans munni, hvar sem heiminn byggia, mætti at mest hialp ok miskunn verða bæði þessa heims ok annars. Petr postoli bendi hinum helga Jon postola, at hann spyrði drottin, hverr hann mundi selia; þviat hann vissi, at Jesus unni honum mest, ok drottinn mundi honum sizt synia at lata hann vita þat, er hann forvitnaðiz. Ok þa spurði hann drottin varn: „Drottinn, hverr mun þik selia?“ Drottinn svaraði honum: „Þeim mun ek nu fa i hendr brauð, þat er ek

hefi aðr drepit í drykkiarker.“ Ok eptir þat seldi drottinn brauðit i hendr Juda, er kallaðr er Iscariot, sa er seldi drottin varn. Ok eptir matmalit um nottina, þa er hann var a bøn sinni, þa let hann þa enn nærr ser vera en aðra postola, Petrum, Jacobum ok Johannem brøðrna, sva sem segir Mattheus i guðspialli sinu.

En er varr drottinn var til piningar leiddr, þa var Jon einn eptir, er allir aðrir voru orðnir honum fraskila hans lærisveinar. Ok er drottinn varr var a kross festr, þa stoðu þessir astmenn hans hia krossinum, Maria sialf drottning moðir hans, ok þessi hans haleiti astvinr ok frændi Jon postoli, ok moðursystir drottins Maria Cleophas dottir ok Maria Magdalena. Ok er drottinn varr hafði set moður sina, þa sagði hann: „Se herna, moðir, her er son þinn.“ Siðan mællti hann við lærisveininn: „Se herna sonr, her er moðir þin.“ Ok fra þeiri tið upp tok hinn sæli Jon postoli hana i sina varðveizlu. Hvar heyrðum ver, goðir menn, haleitari dyrð, en þessum hinum helga manni var veitt af sialfum Jesu, at vera settr sonr hans moður, ok matti með rettu guðs lofi kalla hana moður sina.

2. En at liðinni piningunni ok greptri drottins, ok sialfr upprisudagr kom yfir, þa urðu þau fagnaðartiðendi, sem sialfr Jon postoli segir i guðspialli sinu. At liðnum þeim dogum þa vitraðiz drottinn Jesus Kristr postolum sinum, þar sem þeir voru byrgðir fyrir sakir ræzlu við Gyðinga, ok sannaði þa siðan fyrir þeim upprisu sina ok syndi þeim hendr sinar ok siðu, ok urðu þeir forkunnar fegnir. Siðan bles hann a þa, ok gaf þeim helgan anda ok þar með valld at fyrirgefa syndir ollum monnum, þeim er þess væri makligir, en þeim skylldi eigi fyrirgefaz, er þeir villdu at sva væri. Þat skulum ver hugleiða, at tvisvar sinnum er akveðin astgiof heilags anda við postola drottins, þetta hit fyrsta sinn, sem nu heyrðuð er, eptir upprisu drottins, er hann var nu sialfr syniliga hia þeim, en oðru sinni, er þeim var send astgiof heilags anda a hvitsunnudegi eptir uppstigning drottins, sva sem hann hafði sialfr heitit fyrir uppstigning sina. Þessi tvenn heilags anda astgiof merkir þau tvenn astar boðorð, er oss eru skylldust boðin at hallda af almattkum guði, en þat er at unna almattkum guði um alla luti fram, en elska naung varn, þat eru allir kristnir menn, sem sialfa oss. Skal su heilags anda giof, er a iorðunni er gefin, merkia elsku naungsins, er af iorðunni er skapaðr, en su astgiof heilags anda, er af himnum var send, skal merkia elsku almattigs guðs, þess er i himnum er. En fyrir þvi var heilags

anda astgiof fyrr gefin af sialfum guðs syni a iorðunni en siðan send af himnum, at ver megum sva at eins at komaz með fullu at elska almattkan guð, at ver unnim fyrir guðs sakir naungum varum kristnum monnum, þeim er ver siam hversdagliga fyrir augum oss. Sva segir hinn helgi Jon postoli i pistola sinum: Sa er eigi elskar broður sinn, þann er hann ser, hversu ma hann elska guð, þann er hann ser eigi. Þat megum ver skilia, goðir menn, at ver fam eigi unnat guði eptir makligleikum slikri elsku, sem hann unni oss, þa er hann sendi eingetinn son sinn til pin-ingar fyrir varar sakir, nema nokkur hellzt i þvi at ver gerim guðs boðorð ok elskim naung varn, allra hellzt þann er oss þøtti annars verðari fra oss en elskunnar. Þviat þa er þat auðsýnt, at ver gerum þat þa fyrir guðs sakir, ef ver elskum þann manninn, er ella væri eigi þeirar elsku fra oss verðr. En þat er allt saman ast við guð, at gera þat er hann byðr oss, en þeir eru allir likligstir til at þiggia mesta miskunn af almattkum guði, er mest miskunna þeim, er miskunnar þurfa, ok gera þat fyrir astar sakir við guð meirr en orðlofs mannanna.

3. Sva segir Johannes postoli, at Thomas postoli var eigi við staddr þessa vitran, ok svaraði oðrum postolum, þa er þeir sogðu honum upprisu drottins, at hann mundi eigi trua, at hann væri upprisinn, nema hann sæi nagla stað i hans hondum ok fotum ok þreifaði um siðu hans, þar sem hann hafði særðr verit. En eptir atta daga voru postolarnir enn allir saman staddir, ok nu var Thomas með þeim. Þa kom drottinn til þeira ok mællti þa af einvirðingu við Thomam postola ok bað hann þa at þreifa um hendr sinar ok føtr ok um siðu sina, ok vera þaðan af trufastan en eigi otruaðan. En Thomas svaraði: „Drottinn minn ertu ok guð minn.“ Nu var i tortrygð Thomas enn sannari raun upprisu drottins, ok umþreifingu postolans ok iatningu, þar með otruleiks myrkr af sniðit þeira manna hiortum, er ella mundu efa um upp-risu drottins, at hon væri eigi sva vandliga rannsokuð, at hann var með somum likama upprisinn bæði guð ok maðr.

4. Eptir þessi tiðendi spurði hinn sæli Jon postoli fra þeiri vitran, er drottinn varr syndiz lærisveinum sinum, þa er þeir voru a sæ ronir, þann er kallaðr er Mare Tiberiadis. Þar voru þeir saman siau, Petrus postoli ok Thomas postoli ok þeir brøðr Jon postoli, er nu segium ver fra, ok Jacobus, ok Nathaniel, ok tveir aðrir af lærisveinum drottins. Þeir mattu eigi fiska, fyrr en drottinn Jesus vitraðiz þeim ok stoð a strondunni, ok spurði,

hvart þeir hefði nokkut matarligt. En þeir sogðu, at þat var eigi. En hann svaraði: Lati þer net yðart a høgra veg fra skipinu, ok munu þer þa finna fiska. Þeir gerðu sva, ok þa mattu þeir eigi draga net fyrir fiolda fiska. Þa tekr til orða sa lærisveinn, er Jesus unni mest – en þa er iafnan, sem hinn helgi Jon postoli se nefndr, er sva er at kveðit – ok mællti við Petrum: „Drottinn er.“ Ok er Petr heyrði þetta, þa gyrðir hann sik kyrtli sinum ok stigr fyrir borð, en aðrir lærisveinar komu a skipinu ok fluttu net þeira til landz fullt af fiskum, en Petr dro net þeira til landz ok fiskana. Eptir þat bað drottinn þa fara at mataz, ok gaf þeim at eta brauð ok fisk. En er þeir voru mettir, þa mællti drottinn við Petrum ok spurði hann eptir þrysvar sinnum, hvart hann ynni honum. Ok hvert sinn með spurningunni þa fal hann honum a hendi gæzlu guðligrar hiarðar. Ok er Petrus hafði þrysvar iatat sik undir guðliga elsku, þa merkir drottinn fyrir honum, hvilikan dauða hann mundi þola fyrir guðs nafni. Ok eptir þat mællti hann sva við hann: „Fylgðu mer.“ Þa snyz Petrus ok leit þann lærisvein, er drottinn unni mest, sa enn sami er sofnaði yfir briost drottni at hinu efsta matborði, ok sa spurði drottin, hverr hann mundi selia. En er Petr ser þenna lærisvein, mælir hann við Jesum: „Drottinn, hvat skal sia herna?“ Drottinn svaraði honum: „Ef ek vil hann vera lata, unz ek kem sialfr, hvat kemr þat til þin? fylg þu mer.“

Þessi røða for i milli lærisveinanna, ok toku þeir sva við, at Johannes mundi eigi deyia. En drottinn sialfr sagði eigi sva, at hann skylldi eigi deyia, helldr at hann skylldi biða hans sialfs, unz hann kømi at vitia hans. Ok þat varð, sem at ván var, at fagrliga mundi ent þat við hann af sialfum drottni, sem siðarr mun enn verða fra sagt. Su er grein a gior um þessa hina haleitu guðs postola Petrum ok Johannem, at Petr hafi mest unt guði allra hans postola, en drottinn sialfr hafi Joni postola mest unt allra þeira fyrir sakir þess hins helga skirlifis, er hann hafði umfram hvern annan.

5. Eptir pining drottins ok hans upprisu ok uppstigning til himna, ok hann hafði helgan anda sendan lærisveinum sinum, þa gengu þeir fyrstir a berhogg kenningar at kenna Petrus ok Johannes, ok gerðu þeir baðir margar iartegnir, ok toku þeir i mot af Gyðingum marga bardaga ok voru iafnan i myrkvastofum møddir; en þeir fognuðu þvi ollu, er þeir toku ok þoldu i mannraunum ok piningum fyrir astar sakir við guð almattkan. En eptir þat er

postolar hofðu skipat guðs kristni a Gyðingalandi, eptir þvi sem fong voru a, þa skipuðu þeir Jacobo postola broður drottins yfir kristnina ok settu hann byskup yfir Jorsalaborg, ok logðu þeir hendr yfir hofuð honum, Petrus postoli fyrst at upphafi, ok þar siðan með honum Jacobus ok Johannes brøðr. Ok þaðan af er skynsemi til þess tekin, at engan byskup skal sva vigia, at færi byskupar se við en þrir, erkibyskup, sa er vigir, ok aðrir tveir byskupar með honum, þeir er styði þat hit haleita embætti.

En eptir þat er postolar hofðu skipaz af heilags anda tilvisan, a hvert þioðland hverr þeira skylldi fara kenningar at kenna, þa for hinn helgi Johannes postoli ok guðspiallamaðr a Asialand, ok kendi þar kenningar ok sneri þar miklum mannfiolda til almattigs guðs með fogrum iartegnum, gaf sion blindum ok heyrn daufum, ok reisti upp dauða menn til lifs.

I þann tima hafði riki tekit yfir heiminum sa keisari, er Domicianus er nefndr. Hann veitti mikinn ofrið kristnum monnum, ok var sa ofriðr næstr eptir þann, er Nero hinn vandi keisari hafði reistan. Domicianus keisari var sa hinn ovinsælasti við alla alþyðu, þviat hann var grimmr maðr, otrur ok fegiarn ok vanstilltr miok um flesta luti: meirr hlyddu menn honum ok þionuðu fyrir ræzlu sakir en astuðar. Hann sendi þau boð um riki sitt, at alla kristna menn skylldi pina eða drepa, þa er eigi villdi neita kristni eða blota skurðgoðum. Ok er þessi ofriðr gekk yfir, var hinn sæli Johannes postoli ok guðspiallamaðr staddr i borg þeiri, er kolluð er Effesus, ok þar var hann handtekinn gorr af iarli einum, ok leitat þess við hann eptir boðorði keisara, at hann mundi neita guði ok lata af kenningum þeim, er hann førði fram. Hinn helgi Johannes postoli svarar sva þessu mali: „Morgum hlutum meirr byriar mer at hlyða guði en mônnum. Nu fyrir þa sok mun ek eigi neita drottni minum Jesu Kristo, ok alldri mun ek af lata at boða hans hit haleitasta nafn, þar til er ek hefi fyllda at guðs vilia mina lifdaga ok þa hina helgu þionostu guðs, er mer er til handa huguð ok selld af almattkum guði.“ Við orð þessi postolans varð iarlinn akafa reiðr ok bauð at taka postolann ok varðveita með grimmum varðhôlldum. En i annan stað lætr hann rita bref, þat er sva mællti ok hann sendi Domiciano keisara, ok stoðu þessi orð a þvi brefi:

Hinum milldasta keisara ok sinum drottni Domiciano sendir iarl Effesiorum kveðiu. Ver vilium kynna yðarri hinni hæstu dyrð, at hingat a Asia er kominn einn maðr af kyni ebreskra

manna, sa er Johannes heitir, hann boðar folkinu at trua a Jesum Kristum hinn krossfesta, ok þat sannar hann, at Jesus er guðs son lifanda. Allan atrunað goða varra, þeira er ver hyggium, at alldri mætti sigruð verða, þa onytir hann, ok þau hin gôfugligu hof, er naliga hafa alla æfi staðit, þa brytr hann niðr. Er þessi hinn fiolkungi galldramaðr gagnstaðligr yðru boðorði, ok hefir nu af sinni fiolkyngi ok velum ok boðum snuit mestum luta borgarlyðsins i Effesoborg til dyrkanar við hinn krossfesta mann hinn dauða. Nu fyrir þa sok at ver hofum mikit astriki a oðauðligum goðum ok berum þar fyrir mikla umvandan, þa buðum ver at leiða hann fyrir vara domstola, ok logðum stund a með bliðum orðum ok striðum at minna hann a at neita guði sinum Jesu Kristo eptir yðru boðorði, ok leti af at boða nafn hans en førði þvilikar fornir almattkum goðum varum. En er ver mattum með engum hætti þessu til leiðar koma við hann, þa letum ver rita bref þessi ok sendum siðan yðru konungligu velldi, at hvatki er yðarri mikilmennzku likar at gera af þessum hinum olyðna manni, er fyrr var nefndr, þa latið yðr soma at gera oss þat i kunnleika, þoat ver sém lagir hia yðr. Lifit heilir.

En iafnskiott sem Domicianus keisari hafði lesit brefit, þa var hann akafliga oðr ok bauð iarlinum, at hann skylldi leiða Joan postola fiotraðan til Romaborgar. En þat voru lôg þeira, at þeim manni skylldi engum biðia lifs eða lima, er i Romaborg væri fiotraðr leiddr. Ok er þetta boðorð keisara kemr fyrir iarlinn, þa lætr hann taka hinn sæla Joan postola ok setia i iarn ok flytr hann sialfr til Romaborgar.

En þa er þeir koma þar, þa segir iarl Domiciano keisara kvamu Johannis. En hinn grimmasti keisari Domicianus byðr sva iarlinum, at hann skyli Joan postola ok guðspiallamann beria með svipum ok skera af honum harit allt, sva at ollum monnum mætti hann sem ovirðuligastr þikkia. Eptir þat skylldi hann lata setia hann i ketil kvikan, fullan af (vellanda) viðsmiôrvi, ok skylldi hann sva lata lif sitt, ok kvað a stað, hvar þetta skylldi gera, fyrir utan lið þat a Romaborg, er Porta Latina er kallat. Ok bauð hann, at oll sveit Romaborgar olldunga skylldi við vera stodd þessi tiðendi. Eptir þat let iarlinn domstol bua ser i akveðnum stað, ok siðan let hann þangat leiða hinn sæla Joan postola, ok bauð at føra hann or klæðunum ok beria hann með svipum ok klippa af honum harit allt. Kveliarar gerðu sem þeim var boðit. Eptir þetta var gort eptir boðorði hins grimmasta

keisara Domiciani, ok var hinn sæli Joan postoli ok guðspiallamaðr settr i vellanda viðsmiðr at hiaverondum ollum Romaborgar olldungum. Ok var honum su vist sva høg, sem hann væri i laugu hofliga heittri; ok segir heilog bok, at hann kømi iafnskirr þaðan ok heill or vellanda viðsmiðrvi, sem hann var skirr ok reinn fra ollu saurlifi. Þessi hinn dyrligi atburðr varð pridie nonas Maii. Þann dag eru siðan tiðir gôrvar hinum sæla Joani postola ok guðspiallamanni. En til merkia ok eilifrar minningar hins sæla Joans postola ok guðspiallamannz um þenna hinn postoliga sigr, þa letu kristnir menn kirkiu gera i þeim stað, sem þessir atburðir gerðuz, ok er þannug mikil for kristinna manna, ok margr maðr fær þar mikla bot ok fro sinna meina fyrir miskunn almattigs guðs en arnaðarorð hins sæla Joans postola ok guðspiallamannz. Eptir þessi stortiðendi villdi iarlinn giarna lata Joan postola ok guðspiallamann i frelsi a braut fara, ef hann þørði fyrir keisaranum.

Ok er Domicianus vissi, at hann matti eigi a þa leið veita liflat hinum sæla Joani postola ok guðspiallamanni, sem hann hafði ætlat, þa bauð hann þat, at hann skylldi flytia i eyðiey, þa er Pathmos heitir, ok hugði, at hann skylldi þar svellta i hel, ok bannaði þar ollum monnum honum biôrg at veita. En guð veitti honum sva mikla likn, at hann syndi honum leynda luti, bæði þa er a himni eru ok a iorðu, ok marga doma sina. En a hinu sama ari, sem Joan var i Pathmos, toku Romveriar Domicianum af lifi með mikilli ovinsælld ok odømum, at þeir attù þing i borginni eptir liflat hans ok dømdu þat a þingi, at þat skylldi allt vera leyft, er hann hefði bannat, en þat bannat allt, er hann hafði leyft. Voru ok a braut reknir allir frændr ok vinir Domiciani, en þeir voru allir sømdir, er hann fordømdi.

En af þessum ollum saman atburðum voru menn sendir eptir Joani postola, ok þar sem hann hafði dømdr verit af Domiciano til utlegðar ok liflatz, þa var hann nu aptr fluttr til Effesoborgar með virðingu ok vegsemd, sem vera atti. Borgarlyðr allr, karlar ok konur, runnu a mot postolanum með miklum fagnaði ok kolluðu: „Blezaðr er sa er kemr i nafni drottins.“ En er postolinn gekk i borgina, þa var borit i mot honum lik husfreyiu þeirar, er Drusiana het, er verit hafði vinkona postolans mikil, meðan hon lifði. Liki hennar fylgðu fatøkir menn margir, ekkiur ok utlendir menn, foðurlausir ok frændlausir, ok gretu miok ok mælltu: „Heilagr Joan postoli, her førum ver þer Drusianam, er avallt

lyddi þinum aminningum; hon føddi oss ok klæddi ok þionaði með reinlifi ok i litillæti ok girndiz mest þinnar aptrkvamu, ok þotti ser enskis at vant, ef hon næði þik at sia.“ Þa bauð postolinn, at niðr skylldi setia bararnar, ok bauð at leysa skylldi likit, ok kallaði þa siðan ok mællti: „Drottinn Jesus Kristr vekr þik, Drusiana; ris upp þu ok statt a føtr þina, ok hverf aptr til hus þins, ok bu mer veizlu i husi þinu.“ Hon reis upp ok laut postolanum, ok þotti ollum likara þvi, sem Drusiana væri af svefni vakin helldr en af dauða reist. Þa kallaði allr lyðrinn naliga um þriar stundir dags ok mælltu: Einn er guð, sa er Johannes boðar, einn er hann ok sannr drottinn Jesus Kristr.

6. Þa er hinn sæli Joan postoli ok guðspiallamaðr kom aptr or utlegð heim til Effesoborgar, eptir þvi sem nu er fra sagt, þa var Nerva orðinn keisari, ok at hans boði var hinn sæli Jon braut fluttr or Pathmos, ok sva allir aðrir menn, þeir er Domicianus keisari hafði i utlegð latið fara, þa voru þeir aptr fluttir. En er hinn sæli Johannes rendi augum nokkut yfir kristni almattigs guðs, þa er hann hafði aðr sialfr setta ok samda, aðr hann væri i braut rekinn or Asia, þa þotti mikit skioplaz hafa fyrir sakir villumanna, þeira er þar hofðu mikinn yfirgang haft, meðan hann hafði a brottu verit, ok nu vill hann þat fyrst allra hluta endrbøta, er þeir hofðu brotið, ok sva haleitligt rað i moti setia, ef slikir lutir kynni optarr moti at beraz, at sizt mætti heilagri guðs kristni at meini verða, ok menninir mætti einfalldastir verða i heilagri tru guði til dyrðar en sialfum ser til eilifrar nytsemdar. Hann hefr upp guðspiall sitt, þat er hann orti sialfr ok ritaði með sva haleitri heilags anda gipt, at hann hefir miklu nærr komiz at røða um eilifan guðdom almattigs guðs en hverr annarra manna, ok þann hinn haleitasta getnað guðs sonar, er hann var getinn af almatkum guði feðr sinum fyrir allar tiðir. Ok er upphaf þess guðspiallz: In principio erat verbum. Endir guðspiallzins er ok akafa haleitr, ok sva hvert orðit þar i milli. Þessu hinu sama guðspialli fylgia margar aðrar haleitar ritningar, þo at guðspiallit beri af ollum oðrum, ok eru hans pistolar lesnir um alla guðs kristni, ok byr þar enn i mikil nytsemd ollum þeim monnum, er ser vilia þat i nyt føra með miskunn almattigs guðs.

7. Hinn helgi Joan postoli kendi iðuliga kenningar, ok þar með gerði hann fagrligar iarteignir optliga, þo at ver munim fár segia af mórgum, ok kemr fafrøði var til þess en eigi vilialeysa. Sa atburðr varð um dag, at einn hôfuðspekingr, sa er Kraton er

nefndr, hafði haft uppi a torgi þess hattar mal um þessa heims hǫfnun, at hann hafði eggiat brøðr tva at selia foðurleifð sina, en kaupa með gimsteina, en briota þa siðan i augliti allrar alþyðu. Ok er sveinarnir gerðu þetta, bar sva til, at þar kom at farandi hinn sæli Johannes postoli, ok kallar til sin Kraton speking ok mællti við hann: „Heimsklig er su heimshafnan, er lofuð er af monnum en fordømd at rettum domi almattigs guðs. Ok sva sem su lækning er hégomlig ok onyt, er eigi batnar meinanna við eða sottarinnar, sva ok hit sama er su hegomlig kenning, er hvarki gerir, at hon bøtir siðu mannzins ne grøðir sar andanna. Minn meistari drottinn Jesus Kristr lærði sva einn ungan mann, þann er girndiz at komaz til lifs eileifs, ok mællti við hann þessum orðum: „ef hann villdi algorr maðr vera, skylldi hann selia alla eigu sina ok gefa fatøkum monnum, en þar i mot skylldi hann van eiga eilifs fiarlutar i himinrikis dyrð ok þar með lifs eilifs, er engan hefir enda.“ Kraton spekingr mællti: „Agirni grandar morgum manni, er hennar avoxtr berliga brotinn i þessu a milli manna. En ef almattigr guð er sannliga þinn meistari, sva sem þu segir, ok vili hann, at verð þessarra gimsteina se helldr gefit fatøkum monnum, þa lattu verða grødda gimsteinana, ok þat sama, sem ek hefi geri latið til manna lofs, þa lattu verða til dyrðar þess hins sama guðs, er þu kallar meistara þinn.“

Þa samnar hinn sæli Joan postoli saman gimsteinabrotunum ok leggr i hendr ser, ok hefr upp hendr sinar til himins ok mællti: „Heyrðu, drottinn Jesus Kristr, þeim er ekki er omattuligt, sa er endrbøtir brotinn heiminn fyrir girndartreit fyrir tre heilags kross, trufostum monnum þinum (til) hialpar; sa hinn sami drottinn, er augun gaf þeim, er blindr var borinn, ok þat sama eðli augnanna, sem honum hafði aðr neitað verit eptir likamligu eðli, þat gaftu honum aptr; sa hinn sami drottinn, sem aptr kallaðir til lifs Lazarum, þann mann er aðr hafði fiora daga i leiði legit, ok grøddir allan siukleika ok allar sottir með þinum hinum mattkasta krapti, verð þu nu við minu akalli yfir þessa hina dyrligu steina, er þeir hafa brotið til manna lofs, er eigi vissu avôxt olmusugerðar; heyrðu nu, drottinn, endrbøttu steina þessa fyrir hendr engla þinna, at verð þeira megi snuaz til hialpar þeim, er þurfa eru, ok sem flestir truaðir menn megi koma til þin, almattigr guð faðir, sa er eigi hefir getinn verit! fyrir eingetinn son þinn drottin varn Jesum Krist ok helgan anda, lysara ok helgara allrar kristninnar.“ Ok er allir truaðir menn, þeir er

hia postolanum voru, hofðu svarat ok sagt amen, þa voru sva samanfest gimsteinabrotin, at alldri sa, at þeir hefði brotnir verit. Þa fell Kraton spekingr, ok þeir hinir ungu menn ok allir lærisveinar hans, til fota postolanum, ok toku retta tru ok voru allir skirðir. Siðan tok Kraton at boða tru berliga a drottin varn Jesum Krist. Eptir þetta selldu þeir brøðrnir gimsteinana ok gafu verðit fatøkum monnum, ok þa tok otalligr lyðr ok fioldi truaðra manna iafnan at fylgia hinum sæla Joani postola.

8. Eptir þetta gerðu ok aðrir gôfgir menn i Ephesoborg eptir dømum þeira brøðra, ok selldu alla eigu sina ok gafu verðit fatøkum mônnum, en fylgðu sialfir postolanum, hvargi er hann for of borgir ok boðaði guðs ørendi. Sva barsk at eitthvert sinn, þa er þeir gengu inn i borg, þa er Pergamus heitir, þa sa þeir þræla sina skrydda með silkiklæðum ok ganga fram skinendr i þessa heims dyrð. En er sva barz at, þa urðu þeir brøðr lostnir af diôfulligri ôr ok urðu hryggvir miok ok hôrmuðu, at þeir baru einn môttul ok voru fatøkir, en þeir sa þræla sina forkunnar vel buna. En hinn sæli Joan postoli skilr bratt þess konar harma, er þeir hôfðu, ok mællti þa: „Ek skil gløgt, at þið hafit skipt hugum ok yfirlitum, fyrir þvi at þit fylgðut kenningu mins drottins Jesu Kristz ok gafut alla luti fatøkum mônnum, þa er þit attuð. Nu ef þit vilit taka til ykkar þa hluti, er þit attut i gulli ok silfri ok dyrligum steinum, ok endrbøta sva skaða þann, er þit þikkiz fengit hafa, þa føri þit mer retta vôndu bundna saman i kerfi.“ Ok er þeir hôfðu sva gert, þa kallaði postolinn a nafn drottins, ok urðu þa vendirnir at gulli. Eptir þetta mællti postolinn við þa: „Førið mer smasteina af sævarstrôndu.“ Ok er þeir hofðu sva gôrt, þa kallaði postolinn a almattigt nafn drottins, ok snuaz steinar þessir i gimsteina. Þa mællti postolinn við þa brøðr: „Fari þit nu .vii. hina næstu daga til gullsmiða ok gimsteinamanna, ok latið reyna, hvart þetta se satt gull ok sannir gimsteinar; komit siðan aptr til min, ok segit mer, hve reyniz.“ Eptir þetta foru þeir brøðr, eptir þvi sem postolinn hafði fyrir mællt, ok at .vii. dôgum liðnum komu þeir aptr til postolans ok sogðu sva: „Drottinn, segia þeir, við hôfum komit til allra gullsmiða, ok sôgðu allir okkr eitt til, at þeir hefði alldri set iafngott gull; við fundum ok þa menn, er gløgt kunna gimsteina at sia, ok sogðu þeir ok allir eitt, at þeir hefði ok þessa steina bezta sena.“ Þa svarar hinn helgi Joan postoli: „Farit nu ok leysit aptr til yðar iarðir þær, er þit hafit við himneskum fagnaði selldar, þviat þið hafit nu glatat þeim fagnaðar ômbunum,

er ykkr voru hugðar i himneskum fagnaði. Kaupit nu silkiklæði ok skinit um stundar sakir sem rosur, en er þær rotna, er ilmr þeira (er) sem mest(r), þa falla þær enn braðliga. Þit andvôrpuðut, er þit sað þræla ykkra auðga orðna en ykkr fatøka, ok syttuð þvi; verit nu blomgaðir, unz þit bliknit, verit nu auðgir stundliga, en at eilifu fatøkir. Hvat syniz yðr nu þa? Ma eigi hônd almattig guðs sva gera, at þrælar verði auðgir ok skini i mikilli dyrð? Þa þraut hefir almattigr guð sett ôndum manna, at þeir er fyrir guðs sakir vilia eigi stundlig auðøfi hafa, þa skulu þeir trua, at þar fyrir skulu þeir hafa eilif auðøfi.

Meistari varr sagði oss sva fra einum auðgum manni: sa kræstiz vandliga hvern dag, ok hvern dag bioz hann við gull ok purpura, en fyrir dyrum hans la einn þurfamaðr, sa er Lazarus er nefndr, sa girndiz miok til at eta mola, þa er felli af diski hins auðga mannz, ok villdi engi gefa honum; en hundar komu til ok sleiktu sar hans. Sva barz at, at þeir ônduðuz baðir a einum degi. Lazarus þessi hinn fatøki var fluttr i faðm Abrahams, en hinn auðgi maðr var grafinn i helviti. Siðan hefr hann upp augu sin, þar sem hann var i kvolum staddr, ok leit hann Lazarum sitia langt fra ser i faðmi Abrahams. Siðan kallar hann hatt ok mællti: „Faðir Abraham, miskunna mer ok send Lazarum, at hann drepi hinum minzta hlut fingrar sins i vatn ok lati koma i munn mer, at ek mætta køla tungu mina, þvi at ek kveliumz i loga þessum.“ Abraham svaraði honum ok mællti: „Minnztu, sonr, at þu tokt goða luti aðr i lifi þinu, ok Lazarus slikt hit sama illa luti; en nu er hann huggaðr, ok þu ert kvaldr. En i þessum ollum lutum þa er sva mikit forað ok stirt var a milli, at sa ma eigi hingat koma, ok engi heðan þangat fara.“ Þa svaraði hinn auðgi maðr: „Ek atta fim brøðr, þvi bið ek, at Lazarus eða nôkkurr maðr, sa er af yðr se sendr, vari þa við, at eigi komi þeir i þenna kvalastað.“ Abraham svaraði: „Þeir hafa Moysen ok aðra spamennina, hlyði þeir þeim.“ Eptir þetta mællti enn hinn auðgi maðr: „Eigi munu þeir trua, drottinn, nema nokkurr maðr risi upp af dauða, sa er þeim segir, hvat titt er.“ Abraham sagði: „Ef þeir trua eigi Moyse ok spamônnunum, þa munu þeir eigi trua þeim, er af dauða riss.“

Allar þessar røður styrkti drottinn varr ok meistari með iartegnakrôptum. Ok þa er hann var spurðr af monnum, þeim er heyrðu hans kenningar: Hverr kom hingat til þess þaðan at segia þetta, sva at ver megim trua þvi? Drottinn sagði: Berit hingat

til min þa hina dauðu menn, er þer hafit til. Eptir þat baru þeir til hans þria likami dauðra manna, ok reisti hann þa upp alla til lifs, sva sem hann vekti þa af svefni, ok sonnuðu þeir þa alla luti, er hann sagði. En hvat skal ek segia ykkr fra drottni minum, með þvi at enn eru þeir her menninir við staddir, er ek hefi reist af dauða i nafni hans sialfs, sva at þit hafit við verit. Seð hafið it, at ek hefi i hans nafni grødda kararmenn ok reinsat likðra, gefit sion blindum en rekit diôfla fra oðum mônnum. Þessi auðøfi megu þeir menn eigi hafa, er elska þessa heims auðøfi. Muna megu þit þat, at þa er sialfir þit gengut til siukra manna ok lôgðut hendr a ok kolluðut a nafn drottins Jesu Kristz, þa urðu þeir heilir. Þit rakut diofla fra oðum monnum ok gafut sion blindum. Se herna! bratt er þessi miskunn nu fra ykkr tekin, ok eru þit nu bratt orðnir vesælir menn, er aðr vorut styrkir ok miklir. Ok sva mikill otti var sialfum diôflunum at ykkr, at með ykkru boði urðu þeir lausa at lata þa menn, er þeir hôfðu aðr i sinu valldi hafða; en nu munu þit ottaz alla diofla, þviat sa hverr er elskar fiarlut, sa er þræll Mammona. Mammona þat er diôfuls nafn, sa er ræðr fyrir rangri agirni ok drottnar þeim monnum, er þenna heim elska. En þeir sialfir er elska heiminn ok safna saman miklum auðøfum, þa eignaz þeir eigi at helldr auðøfin, helldr ma hinn veg rettiligarr at kveða, at þau eignaz þa. Nu með þvi at engi maðr hefir meirr en einn maga sialfr, en þo vilia þeir varðveita sva mikinn mat, at þar af mætti fylla þusund manna kviðu, ok engi maðr er meirr en einn likami, ok hafa þo margir sva mikla klæðagnott, at vel mætti einn maðr klæða þusund manna. En þvi þurfti þess sizt, at eigi veit sa, er slikt dregr saman, hverium til handa hann varðveitir. Sva mælir heilagr andi fyrir munn Davids konungs: Hegomliga ræliz margr maðrinn. Ok enn mælir hann lengra fram: sa er samandregr fiarlut ok veit eigi, hverium til handa hann safnar saman. Nakta hefir moðir oss fødda alla i heiminn, bæði þurfum ver þegar klæðnað ok mat ok drykk; en hvatki er ver hôfum, meðan ver lifum, þa skal iôrðin við nôktum taka varum likômum, þviat þeir hafa af berri iorð skapaðir verit. Oll himnesk auðøfi hafa i þessum heimi iafnt auðgir ok fatøkir, fyrst solar lios ok tungls ok annarra himintungla; allir hafa iafnhôrð veðr ok goð, iafnheimil er kirkia fatøkum sem rikum, iafnheimil skirn ok fyrirgefning allra synda, ok smurning heilagrar krismu, ok heilôg berging holdz ok bloðs drottins vars Jesu Kristz, ok eigi er firr heilags anda gipt fatøkum en auðgum,

þviat almattigr guð er harðla iafnlyndr i sinni tilskipan, en dømir eigi eptir þessa heims metnaði, helldr eptir sônnum verðleikum, ok eigi ma annan veg niota þessarra guðs giafa auðgir en fatøkir. Vesæll er sa maðr, er þat vill varðveita meira en þarf, með þvi at hann ma um sinn fiarlut alldri ôruggr vera, helldr at hann ma eigi stundum niota með fagnaði sialfr þess, er hann þurfti at hafa, tekr hann riðusott eða onnur mikil ohøgindi a likama sinum; þa ma hann eigi matar neyta, eigi ma hann drekka með fagnaði, ok er þa sem agirni mannzins se mint a, hvat hon hefir gort; þviat þat er hon hefir nott ok dag ahyggiu fyrir borit ok enga tið latið varðveizlulaust, veit hann eigi, hverr hafa skal, en sialfr ma þa eigi miok vera um sik oruggr. Nu gengr mart at solu þessa heims mônnunum: þiofar megu eigi briota hus þeira, iarðir þeira eru fagrliga fagaðar, gengr vel plogr þeira, ok ætla at hafa onnur misseri meira sað, en þeir hafa fyrr haft, ekki giallda skatta; þeir lata reisa hia torgum storar buðir, fullar af kaupskap, ok ætla ollum mikit at vinna, skipa ollu til snuðar; mykia með bliðmælum reiði ser meiri manna, en þa er þeim misbioða hinir minni menn, þa skal taka af þeim hvern penning; þeir reiðaz hveriu orði, er aðrir mæla, en stilla sialfir litt orðum sinum, ok ef nôkkurr mælir til iafns við þa, þa megu þeir þat varla bera; ollu samþykkiaz þeir, þvi er likamanum þykkir blitt vera; rita stundum fe sitt ok bliða þar a huginn; stundum skal leika, en stundum tefla, ok varaz hvarki at saurga sik ne aðra i munuðlifi; ok eptir þetta fara þeir af heiminum með braðum bana neykðir með ollu, bera ekki með ser nema syndir sinar, ok skulu þeir þa fyrir þeira sakir þola eilifar piningar."

Þa er hinn helgi Joan postoli hafði þetta mællt, þa var borit hia þeim lik eins ungs mannz. Moðirin fylgði likinu, ok hafði mist aðr buanda sins. Sa hinn ungi maðr hafði kvangaz fyrir manaði, ok var þar með likinu su kona hin sama. Ok fellu ôll til fota postolanum með miklum grati ok baðu hann i guðs nafni, at sva sem hann reisti Drusianam til lifs, sva baðu þeir hann reisa upp þenna mann af dauða. Sa maðr var syrneskr at kyni ok hafði heitit Stacteus. Sva var mikill gratr allra manna, at sialfr Joan postoli matti eigi vatni hallda. Siðan leggz hann til bønar ok baðz fyrir lengi með tarum; eptir þat reis hann af bøn sinni, retti upp baðar hendr sinar ok baðz lengi hlioðliga fyrir. Ok er hann hafði þetta þrysvar gert, þa bað hann at leysa likit. Siðan mællti hann: „Heyrðu, hinn ungi maðr ok hinn

syrneski Stacteus, þu vart ofmiok gefinn likamligri ast, fyrir þvi mistir þu sva skiott andar þinnar. Heyr þu, hinn ungi maðr, sa er eigi vissir skapara þinn ok eigi ser þu hialpara mannanna, eigi vissir þu sannan vin þinn; nu fyrir sakir þinnar ovizku hittir þu a hinn versta andskota. Mórgum bønum ok tarum hefi ek framhellt i augliti drottins mins fyrir þinar sakir, til þess at þu mættir verða fra dauða leystr. Ok nu ris þu upp, ok boða þessum tveim brøðrum Attico ok Eugenio, hversu mikla dyrð þeir hafa latið, ok hve mikla pining þeir eiga fyrir hóndum.“ Þa reis Stacteus upp i augliti postolans ok dyrkaði hann, ok siðan mællti hann til þeira brøðranna, ok tok at avita þa miok ok mællti þessum orðum: „Ek sa engla ykkra, þa er ykkr hofðu ætlaðir verit af guði til varðveizlu, ok gretu þeir miok; en i oðrum stað sa ek aru diófulsins, ok fógnuðu þeir miok glatan ykkarri. Ek sa riki þat, er ykkr var fyrirbuit, ok þau hin haleitu herbergi, er ykkr voru til handa huguð ok gór af skinandi gimsteinum; þau voru full af eilifu liosi, full af eilifum krasum ok eilifri skemtan. Slika luti hafi þit fyrirlatna, en fengit ykkr þa staði i moti, er fullir eru af myrkrum, fullir af drekum ok gnistondum logum, fullir af kvólum ok ollum oumrøðiligum piningum, fullir af otta, fullir af óskurligri ogn. En þit hafit fyrirlatið þa staði, er fullir eru af óllum blomum, þeim er alldri kunnu at fyrnaz, af allzkonar fógrum róddum, ok tekit þar a moti þa staði, sem eilifr gratr er ok ylun bæði nætr ok daga. Engi er ykkr annarr a gorr, en biðia postola drottins, at sva sem hann reisti mik upp til lifs fra dauða, sva reisi hann ykkr upp fra andar dauða, ok nófn, þau er nu eru af skafin lifsbok, mætti þangat enn aptr leiðaz með guðs miskunn.“ Eptir þat falla þeir til fota postolanum Atticus ok Eugenius ok [Stacteus, er af dauða var reistr, ok með þeim allr lyðrinn, ok baðu postola guðs, at hann bæði þeim miskunnar við almattkan guð. Enn sæli Joan postoli gaf þeim þau svor, at þeir brøðrnir skylldu syna guði iðrun sina þriatigi daga, ok bæði ser miskunnar af guði, ok þat með at gullvendirnir mætti aptr snuaz til sinnar natturu auðgætligri, sem þeir hófðu aðr verit. Eptir þat er liðnir voru .xxx. daga, þa voru eigi steinarnir aptr komnir til sinnar natturu. Þa komu þeir aptr Atticus ok Eugenius til postolans ok mælltu við hann: „Avallt hefir þu miskunn kenda, drottinn, ok avallt likn boðaða, þu bautt sva, at maðr skylldi manni vægia, ok ef almattigr guð vill, at maðr vægi manni, sva miklu meirr mun almattigr guð vægia mónnunum. Hneyktir erum við i synd okkarri, ok þat

sama sem við girndumz með augunum, hôfum við nu gratið með augunum. Biðium við þik nu, drottinn, biðium við þik nu, postoli drottins, at þa hina somu likn, er þu hefir iafnan fyrirheitið i orðunum, syn þu nu i verkunum.“ Ok er þeir nu iðruðuz ok gretu miok, ok allir þeir er við voru staddir, þa mællti hinn sæli Joan postoli: „Drottinn guð varr hefir sva mællt, at hann vill eigi syndugs mannz dauða, helldr vill hann, at hann snuiz aleiðis ok lifi. Ok þa er drottinn Jesus kendi oss kenningar ok røddi um þa menn, er gerðu sanna iðran sinna andmarka, þa mællti hann sva: Vist segi ek yðr, at mikill fagnaðr er guðs englum af þeim manni, er snyz fra syndum sinum til sannrar iðranar, en meiri fagnaðr er þeim at einum þessum manni, helldr en af niu mônnum ok niutigum, þeim er eigi þurfa at biðia. Nu vil ek yðr vita lata, at varr drottinn hefir þegit iðrun þessa manna.“ Ok eptir þat snyz hann til þeira brøðranna ok mællti við þa: „Fari þit nu ok berit nu aptr vonduna til skogar, þaðan sem þit tokut fyrir ôndverðu, þviat nu eru þeir aptr snunir til sinnar natturu; berit aptr ok steinana, þviat nu eru þeir slikir sem fyrr.“ Ok er þetta var allt gort, sem postolinn bauð, toku þeir brøðrnir Atticus ok Eugenius alla slika miskunn, sem þeir hôfðu fyrr haft af heilags anda gipt, sva at þeir raku diofla fra oðum monnum, en gafu syn blindum ok heilsu siukum, ok allzkonar krapta gerði almattigr guð fyrir þeira arnaðarorð.

9. Sva hefir sagt byskup, sa er Eusebius heitir, i bok þeiri, er kôlluð er Ecclesiastica Historia, at þa er hinn helgi Joan postoli ok guðspiallamaðr var aptr kominn or eynni Pathmos til Effesoborgar eptir dauða Domiciani, þa var hann þess beðinn, sem hann gerði, at fara sem viðazt um heruð ok borgir at boða orð guðs ok semia kristni almattigs guðs, vigia kirkiur eða lata reisa i þeim stôðum, sem eigi voru aðr. Hann setti ok kennimenn til varðveizlu kirkiunnar eða kristninnar, bæði byskupa ok presta ok aðra lærða menn, a þann pall hvern, at vigslunum fylgði, eða stað, sem honum var aðr af helgum anda til visat. En er hann var kominn til einhverrar borgar ok hafði þar tiðir veittar ok alla þa luti, er til guðligrar þionostu komu, þa sa hann þar einn ungan mann vænan ok mikinn vexti, sterkan at afli en harðla oraðinn i skapsmunum. Siðan mællti hinn sæli Joan postoli við byskup, þann er skômmu aðr hafði vigðr verit: „Þenna hinn unga mann fel ek þer a hendi at guðs vitni ok allra heilagra, at þu gætir hans forkunnar vandliga.“ Byskup tekr við manninum ok heitr

þvi postolanum, at hann skal alla hluti eptir þvi sva gera, sem hann bauð. Postolinn minnir hann a miok opt, at hann skyli gæta vandliga, en hann heitr honum hinu sama avallt. Ok eptir þat ferr postolinn a braut ok aptr til Effeso. Ok er hann var i brautu, leiðir byskup þenna mann hinn unga i sialfs sins herbergi; hann sitr longum a tali við hann ok telr fyrir honum helga tru, fær honum allra luta vel, þeira sem hann þyrfti at hafa, ok er hann bliðr við hann, ok eptir þat skirir hann hann ok veitir honum alla þionostu helga. Ok er hann hafði þetta allt at gort, er honum þotti skylldast vera, þa let hann þenna hinn unga mann fara nockuru sialfraðara. En er nockurar stundir liðu, þa slær þessi hinn ungi maðr ser lausum við um vel flesta hluti, þa er syndum sættu, ok aflar ser sveitar þeira manna, er galausastir voru ok helldr østu hann en stilltu um allt, þat er illa samdi, ok hans iafnalldrar voru. Leggiaz nu allir saman i drykkiur ok i saurlifi þvi næst, ok a nottum sitia þeir um herbergi manna ok taka at stela. Ok eigi þikkiaz þessir menn sva miklu mega a leið koma, þvi er illt er, sem þa lystir til, fyrr en þeir reðuz i braut fra oðrum monnum ok ut a merkr ok skoga, ok gerðuz hinir mestu illvirkiar, ok var þessi hinn ungi maðr foringi þeira til allra illverka. Kom honum þat i hug stundum, at þetta semdi illa, ok varð honum þat eigi til meiri hialpar, en þa tok hann at ȯrvilnaz með ollu. Lagði hann þat þa fyrir sik at gera sem verst verk, en hugði, at þa mundi ekki stoða aptr at hverfa.

En er miok lengi hafði þannug fram farið, þa kemr hinn sæli Joan postoli ok guðspiallamaðr at bøn manna til þessar borgar hinnar somu. Ok er hann hafði skipat þeim hlutum ȯllum, er til kristninnar komu, þa mælir hann við byskup þann, er fyrr var getið: „Þat er nu rað, byskup, at þu selir framm þann lut, er ek sellda þer til varðveizlu næstum, er ek var her i þessi borg, at vitni guðs ok heilagrar kristni. Byskup varð ottafenginn við þessi orð hans ok ætlaði, at hann mundi heimta at honum fiarlut nockurn, þann er hann þottiz eigi hafa við tekit, hyggr at fyrir ser, at þat var ekki Jons at fara með neina flærð ne lygi, at þat eitt mun hann heimta, er rett mun vera; hyggr at fyrir ser, ok eigi ma hann finna at helldr. Slær þa a hann þȯgn ok kann engu svara. Þa mælir hinn sæli Joan postoli berara við hann: „Þann hinn unga mann heimti ek at þer, er ek fal þer a hendi, at þu skylldir abyrgz hafa at guðs vitni ok þeirar kristni, er þu ert yfir settr.“ Þa svarar byskup ok grætr miok: „Dauðr er

hann, drottinn.“ Postolinn svarar: „Hvener andaðiz hann, eða hvat varð honum at bana?“ Byskup svaraði: „Guði er hann dauðr ok ollum goðum monnum, þviat hann er orðinn hinn versti maðr; lagðiz fyrst i saurlifi allzkonar, en a lesti gerðiz hann illvirki, ok nu liggr hann uti a fialli nokkuru, ok mikil illvirkiasveit með honum.“ Þa er hinn sæli Joan postoli heyrði þessi orð, þa fekk honum sva mikils, at hann slitr klæði af ser ok mællti til byskups: „Goðan varðveizlumann fekk ek, þar er þu vart, eða hversu gættir þu broður okkars. Bui mer nu hest ok fai mer leiðtoga at leita hans.“

Eptir þat sprettr hann upp ok ut or kirkiunni, ok stigr þegar a bak ok riðr sysliga, kemr þar farandi, sem illvirkiarnir voru fyrir. Þeir taka hann þegar hondum, en hann vill allz ecki flyia. Þa segir hann þeim ørendi sitt: „Hofðingia yðarn vil ek finna, þvi at þat er mitt ørendi.“ Siðan er sent eptir honum. Ok er hann er miok i nand kominn, þa kennir hann hinn sæla Joan postola ok vill þegar flyia undan. Postolinn gefr þa litinn gaum at miklum alldri, stigr a hestinn ok hleypir eptir honum ok kallar af miklu afli: „Hvi flyr þu, son minn, foður þinn gamlan? Hvi flyr þu vapnaðr maðr ok ungr vapnlausan mann ok gamlan? Hvi forðaz þu þann, er Kristr hefir sendan til hialpar þer. Hræztu eigi, vesall maðr, hefir þu enn nokkura van, þviat ek skal giallda guði skynsemi fyrir þik, buinn skal ek at deyia fyrir þinar sakir, sva sem Kristr do fyrir varar. Nem þu staðar nu, son minn, þvi at mina ond mun ek i veð leggia fyrir salu þina, til þess at þu megir hialpaz. En þu trui þvi fastliga, at Kristr hefir sendan mik.“ Ok er postolinn hafði þetta mællt, þa nam illvirkinn staðar ok tok sanna iðran allra sinna gløpa, ok gret þat þa beiskliga, er hann hafði aðr afleitliga misgert. Ok eptir þat fellr hann til fota postolanum ok biðr ser hialpar ok miskunnar. Postolinn var þa af baki stiginn með oumrøðiligu litillæti, ok þa fellr hann til fota illvirkianum. Ok er þeir voru baðir uppstaðnir, þa ser postolinn, at hinn ungi maðr vill fela hina høgri hond sina. Postolinn skilr, hvi þat gegnir, ok mundi hann þar með margs mannz saklausu bloði ut hafa hellt með þeiri somu hendi. Tekr siðan til handarinnar, ok dregr at ser ok kysti, ok mællti siðan við hann: „Verðu styrkr nu, son minn, ek skal biðia fyrir þer an aflati ok iafnan fasta með þer, øðlaz muntu likn af almattkum guði.“ Siðan fara þeir aptr til borgarinnar, ok skilz eigi hinn sæli Joan postoli fyrr við þenna mann, en hann hafði

leiddan hann i kirkiu ok i fullt samlag kristinna manna, ok gaf siðan a honum eitt hit fagrligsta dømi ollum syndugum monnum, þeim er sannliga vilia iðraz sinna synda. Þessi maðr lifði siðan vel ok skynsamliga alla sina æfi, ok varð hann mikill guðs vinr fyrir arnaðarorð hins helga Joans postola.

10. Þa er sva var komit, at mestr luti liðs i Effeso ok naliga allr lyðr um allar borgir ok heroð i Asia dyrkuðu hinn sæla Joan postola, ok boðoðu hans dyrð, en truðu a almattkan guð, þa sofnuðuz saman aller blotmenn, þeir er i Effeso voru, ok buðu sva mikinn ofrið hinum sæla Joani postola, at þeir toku hann hondum ok drogu hann til hofs þess, er þeir hofðu eignað Gefion, ok villdu þar neyða hann til blota. Þa mælir hinn sæli Joan postoli: „Ek mun nu gera yðr iafnaðarkost; ek mun leiða yðr til kirkiu drottins mins Jesu Kristi, ok siðan kalli þer a nafn Gefionar ok biðit hana fella ofan kirkiuna, ok ef hon gerir þat, þa mun ek samþykkiaz við yðr. En ef þer megit eigi þetta gera oll saman, þa mun ek kalla a nafn drottins mins Jesus Kristz ok biðia hann fella ofan allt hofit ok briota skurðgoðit allt i sundr, þetta er þer dyrkit. Ok ef þetta verðr allt, eptir þvi sem ek mæli, þa mun þat synaz sannligt at fyrirlata þenna hinn hegomliga atrunað við Gefion, ef hon er þa sigruð ok i sundr brotin af drottni minum, ok þa skulu þer vilia hverfa eptir mer ok trua allir a einn guð.“ En þa er postolinn hafði þetta mællt, fagnaði allr lyðrinn, ok þott þeir væri nokkurir, er i moti villdu mæla, þa var þat þo mestr hluti manna, er þessu samþyktuz. Þa mællti hinn sæli Joan postoli við lyðinn, at allir menn skylldi ut ganga or hofinu ok vera hvar fiarri. Ok er allir menn hôfðu sva gort, sem postolinn bauð, þa mælir postolinn biartri rôddu, sva at allir menn heyrðu: „Drottinn minn Jesu Kriste, ek bið þik, at þu briotir niðr hofit þetta með ollum þeim skurðgoðum, sem i þvi eru, sva at engum manni verði mein at, en menn megi at sônnu þvi trua ok vita, at þetta hof Gefionar ok skurðgoð hefir diofull bygt en eigi guð.“ Ok iafnskiott sem postolinn hafði þetta mællt, þa brotnaði allt senn hofit ok þau ôll skurðgoð, er i þvi voru, ok siðan varð þat allt at dupti einu. Þenna dag sneruz til truar .xii. þusundir manna heiðinna, ok voru þa hvarki talin bôrn ne konur. Ok siðan tok lyðrinn at kalla: „Einn er guð sannr guð, þann er dyrkar Johannes.“

Ok er þessi tiðendi ser byskup, sa er Aristodimus er nefndr, sa hafði yfirmaðr verit allra blota, þa verðr hann fullr af hinum versta anda ok hinum illgiarnasta ok vekr ofrið i moti Joani

postola. Ok er postolinn ser þetta, þa mællti hann. „Segðu mer, Aristodime, hvat ek skal þess gera, at ek mega taka reiði þessa hina miklu or skapi þer?“ Aristodimus svaraði: „Ef þu villt, at ek trua a guð þinn, þa mun ek gefa þer eitr at drekka, ok þa er þu hefir drukkit, ok deyr þu eigi skiott af eitrinu eptir þann drykk, þa þikki mer þat at sonnu sia mega, at sa er drottinn guð, er þu dyrkar.“ Hinn sæli Johannes svaraði: „Þoat þu gefir mer eitr at drekka, en ek kalla a nafn drottins mins Jesu Kristz, þa mun ekki eitrit mer granda mega.“ Þa mællti Aristodimus: „Þat skulum ver fyrst at gera, at þu skallt sia, at aðrir drekka, ok deyia, þegar þeir hafa drukkit eitrit.“ Eptir þat for Aristodimus til fundar við iarl, þann er yfir borginni var, ok bað hann fa ser tva menn, þa er aðr voru til hoggs ætlaðir fyrir sakir gløpa sinna. Ok eptir þat setr hann þa a mitt manna motit hia postolanum i augliti allz lyðsins, ok let þa drekka eitrit; ok iafnskiott sem þeir hofðu drukkit, fellu þeir dauðir niðr baðir. Eptir þat mælir Aristodimus: „Hlyð þu mer, Johannes, ger annathvart skiott, hverf fra þeiri kenningu, er þu hefir ǫllum lyð með snuit fra goðum varum, eða tak her nu við eitri, ok drekk sem skiotast, til þess at þu synir guð þinn almattkan vera, ef þu ert alheill eptir, þa er þu hefir drukkit.“ Þa gekk hinn sæli Joan postoli fram hia þeim, er dauðir voru, ok tekr oskialfandi við eitrinu. Siðan gerði hann krossmark yfir kerinu ok mællti sva: „Heyr þu, drottinn minn ok guð, faðir drottins mins Jesu Kristz, með þess orði eru himnar styrktir, undir þann eru allir hlutir orpnir, til þess luta allir hlutir, ok undir þann lytr allr mattr; ok þa er ver kollum a þitt hit helgasta nafn oss til fulltings, þa verðr hvert eitt kvikendi aflima, ok hver naðra ok dreki, alldri er hon sva grimm, at hon verði eigi allt afl sitt at lata; fyrir þinu helgasta nafni sloknar scorpio, sigraz regulus, spalangus ma eigi illt gera a moti þinum vilia, ok oll onnur eitrkvikendi, maðkar, ok hvart sem þat er ferføtt kvikendi eða skriðkvikendi, allt þat er dauðamark nokkut i byr ok fylgir, þa sloknar allt, ef þat er þinn vili; heyr þu, drottinn minn, ok lat þat verða mer at engu meini, helldr gef þu nu þessum mǫnnum ǫllum, er her eru við staddir, rettsyni til at sia þa hluti, er þeim skiptir miklu mali, ok þau eyru, er hlyði þinum boðorðum, ok þat hiarta, er skilia megi mikilleik dyrðar þinnar.“ En er postolinn hefir þetta mællt, þa gerir hann krossmark yfir munni ser ok drekkr af gorvallt. Ok er hann hafði drukkit, þa mællti hann:

„Þess bið ek enn, drottinn, at þeir hinir somu menn, er mik hafa þenna drykk drekka latið, snuiz til þin ok oðliz af þer hialp ok miskunn.“ Eptir þat horfir allr lyðr a hinn sæla Joan postola um þriar tiðir dags, ok alldri sa þeir hann roðna ne blikna eða annan veg bregðaz i sinu yfirbragði, helldr var hit sama bliðligr ok glaðligr ok þekkiligr i ollu yfirbragði. Eptir þat kallaði lyðrinn allr ok mællti sva: „Einn er sannr guð, þann er dyrkar Johannes.“

Aristodimus villdi enn eigi trua, en lyðrinn tok at asaka hann. Siðan snyz hann til postolans ok mællti við hann: „Enn er eptir efi nokkurr i skapi minu; ef þu reisir upp til lifs þa menn, er aðr eru dauðir af eitrinu, þa mun hugskot mitt hreinsaz af ǫllum efa.“ En er lyðrinn heyrir þessi orð Aristodimi, þa risu allir i moti honum ok mælltu sva: „Ver munum brenna þik kvikan i elldi ok allt hyski þit, ef þu þorir at møða postola guðs lengr i þessu mali.“ Hinn sæli Joan ser, at þa horfir enn til hins mesta ofriðar, biðr hann ser hlioðs ok mællti, sva at allir heyrðu: „Sa er hinn fyrsti af guðligum krǫptum, ok er oss skylldliga boðinn eptir at likia, at hafa þolinmøði i frammi; en þat er þolinmøði, at þola heimsku ok motgerðir ovitra manna fyrir guðs sakir. Nu með þvi at Aristodimus hellzt enn i otru sinni, þa skulum ver leita at leysa otruleiksknuta hans, þa er hann er með bundinn, ok þo at seint verði, þa skulum ver sva gert fa, at hann skal kannaz við skapara sinn. Eigi mun ek af lata, fyrr en sar hans eru með ǫllu groin; mun ek gera sem aðrir læknar, þeir er siukan mann hafa með hǫndum, þann er miok er þurfi lækningar, ok þvi meiri stund sem þeir hafa a lagt, þvi meira þikkir þeim skipta, at þat komi vel at halldi, er þeir hafa til lagt, ok verði maðrinn heill. Slikt hit sama er hann nu; ef Aristodimo vinnr eigi þorf þat, er aðr er at gort, þa skulum ver leita annars raðs, ok vita, ef þat megi helldr duga.“

Eptir þat kallar hann til sin Aristodimum, ok gaf honum kyrtil sinn, en stoð sialfr eptir i mǫtlinum. Þa mællti Aristidimus við postolann: „Hvat skal mer kyrtill þinn?“ Postolinn svaraði: „Hann skal syna þik sialfum þer, hversu hneykiligr þu ert, ok hverf þu braut siðan fra otruleik þinum.“ Aristodimus svarar: „Hversu mun kyrtill þinn þat gera mega, at ek mega hverfa braut fra otruleik minum.“ Hinn sæli Joan postoli svarar: „Far þu nu ok legg hann yfir lik þeira manna hinna dauðu, er eitrit drukku, ok mæl þessum orðum: Postoli drottins mins Jesu

Kristz sendi mik til yðar, til þess at þer risit nu upp af dauða i nafni þess hins sama guðs, ok allir menn viti ok við þat kanniz, at bæði þionar lif ok dauði sinum drottni Jesu Kristo.“ Ok er Aristodimus hafði þetta gert, þa risu þeir þegar upp heilir. En er Aristodimus ser þat, lytr hann hinum sæla Joani postola, ok ferr siðan skyndiliga til fundar við iarlinn ok kallar harri rôddu: „Hlyð þu mer, herra iarl; veit ek, at þu matt muna þat, at ek hefi optliga eggiat yðr til reiði mikillar i moti hinum sæla Joani postola, ok marga luti illa hefi ek við hann gorva. Nu skômmumz ek þess allz, ok uggi ek mer nu reiði hans, þviat hann er guð ok leyniz undir mannligri asionu; þviat ek gaf honum eitr at drekka, ok eigi at eins var hann alheill fyrir þa sok, helldr gerði hann þvi framarr, at þeir menn, er eitrit hofðu drukkit ok dauðir voru, þa risu þeir upp til lifs, þa er ek lagða minum hôndum kyrtil hans a þa; ok eru þeir nu sva heilir, at alldri er dauðamark a þeim.“ Jarlinn mællti: „Hvat villtu nu þa at við gerim?“ Aristodimus svaraði: „Við skulum fara baðir ok falla til fota postolanum ok biðia okkr liknar, ok gera siðan hvat er hann byðr okkr.“ Eptir þat foru þeir baðir saman ok fellu til fota postolanum ok baðu ser liknar. Postolinn tok við þeim með miklum fagnaði ok þakkaði almattkum guði margfalldliga miskunn sina, ok eptir þat bauð hann þeim at fasta eina viku ok iðraz annmarka sinna. En er su vika var liðin, þa skirði hinn sæli Joan postoli iarlinn ok Aristodimum ok allt frændlið þeira ok tengdamenn ok þionostumenn. Eptir þat brutu þeir ôll skurðgoð, er þeir hôfðu at varðveita, ok gerðu kirkiu til dyrðar hinum sæla Joani postola, ok var hann i þeiri hinni somu kirkiu numinn til himna, með þvi moti sem nu munum ver segia.

11. Þa er hinn helgi Johannes hafði lifat i þessum heimi niu vetr ok niutugu vetra, þa vitraðiz honum sialfr drottinn varr með lærisveinum sinum, ok mællti við hann: „Kom þu til min, hinn ynniligasti minn astvin, þviat nu er su tið komin, er þu skallt niota eilifrar sælu i samkundu minni með brøðrum þinum.“ Hinn sæli Johannes reis upp þegar ok villdi fara. Drottinn mællti þa enn við hann: „Drottinsdag þann, er kemr eptir fim daga ok halldin er minning upprisu minnar, þa skalltu koma til min.“ Ok er drottinn hafði þetta mællt, þa hvarf hann fra honum at syn upp til himna. En þa er hinn næsti drottinsdagr kom, þa safnaz (menn) til fundar við hinn sæla Joan postola til þeirar kirkiu, er i hans nafni hafði smiðuð verit; kom þar margr lyðr.

Ok fra hinu fyrsta hanagali ok til dagmala þa veitir hann monnum helga þionostugerð guðs ok þar með fagrligt formæli ok astsamligt. Ok eptir þat mælir hann þessum orðum: „Brøðr minir ok systr ok samþrælar ok samarfingiar ok hluttakarar drottins vars eilifs! Kenniz þer við drottin varn Jesum Kristum, hversu mikla krapta ok hversu mikil stormerki ok vingiafir með heilagri kenningu hann hefir ser latið soma at veita yðr fyrir mik. Verit nu staðfastir ok þrarækir i þessum boðorðum, þviat nu hefir minn drottinn latið ser soma at kalla mik af þessum heimi.“ En er postoli guðs hafði slika hluti mællt, þa let hann grof grafa hia alltarinu ferskeytta ok bera ut molldina alla or kirkiunni, ok siðan stigr sialfr Joan postoli ofan i grofina ok rettir upp hendr ok mællti sva: „Laðaðr kem ek til þin, drottinn minn Jesus Kristr, þviat þu lætr þer soma at laða mik til þinna krasa; veiztu, at af ollu hiarta minu girnumz ek til þin. Sa ek andlit þitt, ok var mer, sem ek væra af dauða reistr ok hefða ek aðr i leiði legit. Ilmr þinn hefir vekraðar upp með mer eilifar girndir. Rodd þin er full af hunangligum søtleik, ok viðrmæli þitt samvirðiligt engla malum. Hversu geysi opt sem ek hefi beðit þik, at ek skyllda til þin koma, þa svaraðir þu mer: bið þu enn, til þess at þu megir leysa þann lyð, er a mik vill trua. Þu hefir varðveittan likama minn af allri saurgan ok leysta ond mina ok alldri fyrirlatit mik, þa er ek for i utlegð ok ek hvarf aptr þaðan. Þu hefir þer latit soma at setia mer i munn orð sialfs sannleiks þins, ok latit mik muna vitni at bera krapta þinna, ok hefi ek rituð þau hin somu verk, er ek hefi set augum minum, ok þau orð, er ek hefi heyrt af þinum munni með minum eyrum. Nu fel ek þer a hendi sonu þina, er heilog kristni sonn mær ok moðir hefir borit ok endrgetit fyrir vatn ok helgan anda. Tak þu mik nu, drottinn, at ek mega vera með brøðrum minum, er þu komt sialfr ok laðaðir mik. Luk þu upp fyrir mer, drottinn, þviat ek tek nu at knyia a dyr eilifs lifs, sva at myrkra hofðingiar komi ekki mer i mot, ok ofmetnaðar fotr komi ekki mer i nand, ok engi hond komi su við mik, er þer er fiarlæg; helldr tak þu mik, drottinn, eptir þinu orði ok leið mik i samkundu krasa þinna, þar sem kræsaz með þer allir vinir þinir, þviat þu ert Kristr ok sonr guðs lifanda, þu hefir holpit heiminum eptir boðorði foður þins, sa er per lætr soma at gefa oss helgan anda, ok þu gerðir oss luttakara af heilags anda miskunn þinna boðorða. Fyrir þann sama helga anda gerum ver þer þakkir um endalausar alldir allda.“

Allr lyðrinn studdi mal postolans ok sagði Amen. Þa kom lios mikit yfir postolann, sva at engi matti i gegn sia, ok hellzt þat um halfa tið dags. En eptir halfa tið dags var til grafarinnar farit, ok fannz ekki vætta nema himnamiôl, ok verða siðan i þeim sama stað allzkonar iartegnir, ok fa menn þar bot meina sinna fyrir arnaðarorð hins sæla Joans postola. Likami hins sæla Joans postola hefir alldri fundinn verit, ok er þat a enskis mannz viti, hvart hann hefir þegar með likama upp verit numinn a þeim hinum sama degi, eða hefir guð varðveitt likama hans til upprisu. Þat segia helgar bøkr, at bæði hafi þau andaz af þessum heimi hin dyrliga drottning himins ok iarðar, hin sæla Maria moðir drottins, ok hinn helgi Joan postoli; en um likama kunnum ver eigi at røða, en þvi truum ver, at beggia þeira likami se miklu helgari, en neinum manni se lofat hendr eða vitorð a at hafa.

12. Nu hofum ver yfirfarit hit liosasta um nokkura atburði, þa er ver hofum i bokum lesit um hinn sæla Joan postola ok guðspiallamann. Ok þo at her um muni miklir frøðimenn margra hluta sakna, þeira er litlu væri oskylldara i frasogn at føra, en þessir er nu hofum ver sagða, þa væntum ver þo um þa menn alla, er þessa frasogu festa með athuga ok hafa gorsamliga i minni, at þar af megi þeir ser kaupa marga goða hluti með ast ok elsku við almatkan guð ok þenna hans hinn haleita astvin enn sæla Johannem postola. Er oss þat nu ok oll nauðsyn, goðir menn, at felaz a hendi þessum gôfugliga guðs postola, þar sem almattigr guð drottinn varr Jesus Kristr, sonr guðs lifanda, fal honum a hendi hina helgustu mey Mariu moður sina, er hann unni sialfr um alla menn aðra fram. Biðium nu þar með af ollum hug þenna hinn dyrliga guðs astvin Johannem, at þar er honum varð auðit skirra lifs ok hreinna en hverium annarra karlmanna, at hann styrki oss með sinu arnaðarorði til betra lifs ok skirra, en ver hofum hingat til haft. En fyrir þat sama astriki, sem almattigr guð unni honum umfram aðra postola, þa styrki hann oss til sannrar astar við almatkan guð, ok at ver faim yfirbot allra varra misgerða við sialfan hann, ok at ver mættim vera með sannri iðran ok hialpsamligum viðrbunaði vars andlatz teknir til paradisar hvilldar, þa er ver skiliumz við þetta lif. En sva sem almattigr guð kom sialfr at vitia þessa sins astvinar, ok laðaði hann með ser til eilifra fagnaða, sva lati hann ser ok soma, þa er hann kemr a hinum efsta domi at døma um allt

mannkyn. ok postolarnir at døma með honum, at laða oll oss til eilifrar samvistu með sialfum ser ok ollum helgum monnum per omnia secula seculorum. Amen.

Fragment A.

1*

. . . .

guði en maunnum. Nu fyr þa sauk mun æk æigi næita drottne minum Jesu Kristo, ok alldrege mun æk af lata at boða hans hit haleitasta nafn, þar til er ek hefi fyllda at guðs vilia mina lifdaga ok þa hina helgu þionostu guðs, er mer er til handa huguð ok selld af almattkum guðe.“ Við orð þesse postolans varð iarllinn akafa ræiðr ok bauð at taka postolann ok var(ð)væita með grimmum varðhaulldum. En i annan stað lætr hann rita bræf, þat er sva mællte, ok hann sende Domiciano keisara, ok stoðu þessi orð a þvi bræfi:

Hinum milldasta keisara ok sinum drottne Domiciano sendir iarll Effesiorum kveðio. Ver vilium kynna yðarri hinni hæsto dyrð, at hingat a Asia er kominn æinn maðr af kyni ebreskra manna, sa er Johannes heitir, hann boðar folkinu at trua a Jesum Kristum hinn krossfesta, ok þat sannar hann, at Jesus [er sannr guðs] son lifanda. Allan atrunað goða varra, þæira er ver hyggium at alldrege mætti sigroð verða, þa unytir hann, ok þau hin gaufugligo hof, er naliga hafa alla ævi staðit, þa brytr hann niðr. Er þesse hinn fiolkunge galldramaðr gagnstaðligr yðro boðorði, ok hefir nu af sinne fiaulkynge ok velum ok boðum snuit mestum luta borgarlyðsins i Effesoborg til dyrkanar við hinn krossfesta mann hinn dauða. Nu fyrir þa sauk at ver haufum mikit astrike á udauðligum goðum ok berum þar fyrir mikla umvandan, þa buðum ver at læiða hann fyr vara domstola ok laugðum stund a með bliðum orðum ok striðum at minna hann á at næita guðe sinum Jesu Kristo eptir yðro boðorði, ok leti af at boða nafn hans, en førðe þvilikar fornir almattkum goðom varum. En er ver mattum með engum hætti þesso til læiðar koma við hann, þa letum ver rita bref þessi ok sendum siðan yðro konungligo

* *Jvf. ovenfor S. 417²⁰-421².*

velldi, at hvatke er yðarri mikilmennzko likar at gera af þessum hinum ulyðna manne, er fyr var nefndr, þa latið yðr soma at gera oss þat i kunnlæika, þo at ver seem lagir hia yðr. Lifið hæiler.

En iafnskiott sem Domicianus keisari hafði lesit brefit, þa var hann akafliga oðr ok bauð iarllinum, at hann skylldi læiða J(o)an postola fiøtraðan til Romaborgar. En þat voru laug þæira, at þæim manne skyllde engum biðia lifs eða lima, er i Romaborg væri fiotraðr læiddr. Ok er þetta boðorð keisara kemr fyrir iarllenn, þa lætr hann taka hinn sæla Joan postola ok setia i iarnn, ok flytr hann sialfur til Romaborgar.

En þa er þeir koma þar, þa segir iarll Domiciano keisara kvamo Johannis. En hinn grimmasti keisari Domicianus byðr sva iarllenum, at hann skyle Joan postola ok guðzspiallamann beria með svipum ok skiera af honum harið allt, sva at aullum maunnum mætti hann sem uvirðuligastr þikcia. Eptir þat skyllde hann lata setia hann i ketil kvikan fullan af viðsmiørve, ok skyllde hann sva lata lif sitt, ok kvað a stað um, hvar þetta skyllde gera, fyrir utan lið þat a Romaborg, er porta latina er kallat, [Ok bauð hann, at au]ll svæit Romaborgar auldunga skyllde við vera staudd þessi tiðendi. [Eptir þat let] iarlinn domstol bua ser i akveðnum stað ok siðan [let hann þangat læiða] hinn sæla Joan postola, ok bauð at føra hann or klęðunum ok beria hann með svipum ok klippa af honum harit allt. Kveliarar gerðu, sem þæ(i)m var boðit. Eptir þetta var gort eptir boðorði hins grimmasta keisara Domiciani, ok var hinn sæli Joan postole ok guzspiallamaðr settr i vellanda viðsmiør at hia veraundum aullum Romaborgar aulldungum. Ok var honum su vist sva hég, sem hann væri i laugu haufliga(!) hæittri. Ok segir heilog bok, at hann kømi iafnskirr þaðan ok hæill or vellanda viðsmiørve, sem hann var skirr ok ræinn fra ollu saurlife. Þessi hinn dyrlige atburðr varð pridie nonas Maii. Þann (dag) ero siðan tiðir gørvar hinum sæla Joani postola ok guðzspiallamanne. En til merkia ok æilifrar minningar hins sæla Joans postola ok guzspiallamannz um þenna hinn postoliga sigr, þa leto kristnir menn kirkio gera i þe(i)m stað, sem þessir atburðir gerðoz, ok er þannog mikil før kristinna manna, ok margr maðr fær þar mikla bot ok fro sinna mæina fyr miskunn almattigs guðs en arnaðarorð hins sæla Joans postola ok guzspiallamannz. Eptir þessi stortiðendi villde iarllinn giarna lata Joan postola ok guzspiallamann i frelsi a braut fara, ef hann þørði fyr kæ(i)saranum.

Ok er Domicianus visse, at hann matti æigi a þa læið væita liflat hinom sæla Joani postola ok guzspiallamanne, sem hann hafði ættlað, þa bauð hann þat, at hann skylldi flytia i eyðiey, þa er Pathmos hæitir, ok hugði, at hann skyllde þar svellta i hel, ok bannaði þar aullum maunnum honum biørg at væita. En guð væitti honum sva mikla likn, at hann syndi honum leynda lute, bæði þa er a himne ero ok a iorðu, ok marga doma sina. En a hino sama are, sem Joan var i Pathmos, toku Romveriar Domicianum af lifi með mikille uvinsælld ok odømum, at þeir attu þing i borginne eptir liflat hans ok dømðu þat a þingi, at þat skyllde allt vera leyft, er hann hefðe bannat, en þat bannat allt, er hann hafðe leyft. Voru ok a braut reknir allir frændr ok vinir Domiciani, en þeir voru allir sømðir, er hann fordømðe.

En af þessom aullum saman atburðum voru menn sendir eptir Joani postola, ok þar sem hann hafði dømdr verit af Domiciano til utlegðar ok liflaz, þa var hann nu aptr fluttr til Effesoborgar með virðingo ok vegsemð, sem vera atte. Borgarlyðr allr karlar ok konur runnu a mot postolanum með miklum fagnaði [ok kolluðu]: „Blezaðr er sa er kiømr i nafne drottins.“ En er postolinn g[eck i borgina], þa var borit i mot honum lik husfreyio þæirar, er Drusiana het, er verit hafði vinkona postolans mikil, meðan hon lifði. Like hennar fylgðu fatøkir menn margir, ekkior ok utlendir menn, fauðurlausir ok frændlausir, ok greto miok ok mællto: „Heilagr Joan postoli, her førum ver þer Drusianam, er avallt lydde þinum aminningum; hon fødde oss ok klæddi ok þionaði með ræinlife ok i litilleti, ok girndiz mest þinnar aptrkvamo, ok þotti ser enskiss at vant, ef hon næði þik at sia. Þa bauð postolinn, at niðr skylldi setia bararnar ok bauð at leysa skyllde likit, ok kallaði þa siðan ok mællte: „Drottinn Jesus Kristr vekr þik, Drusiana, ris upp þu ok statt a fœtr þina, ok hverf aptr til hus þins ok bu mer væ(i)zlu i husi þino.“ Hon ræis upp ok laut postolanum, ok þotti aullum likara þvi, sem Drusiana væri af svefni vakin helldr en af dauða ræist. Þa kallaði lyðrinn naliga um þriar stundir dags ok mællto: Æirnn(!) er gut(!) sa er Johannes boðar, æirnn(!) er hann ok sannr drottinn Jesus Kristr.

(6.) Þa er hinn sæili(!) Joan postole ok guzspiallamaðr kom aptr ur utlegð heim til Effesoborgar, eptir sem nu er fra sagt, þa var Nerva orðin keisari, ok at hans boði var hinn sæli Jon braut fluttr or Pathmos, ok sva allir aðrir menn, þæir er Domicianus ke(i)sari hafði i utlegð latið fara, þa voru þeir aptr fluttir.

En er hinn sæli Johannes renndi augum nokkut yfir kristne almattigs guðs, þa er hann hafði aðr sialfr sett ok samða, aðr hann væri i brautt rekinn or Asia, þo(!) þotti honum mikit skioplaz hafa fyrir sakir villomanna, þeira er þar haufðu mikinn yfirgang haft, meðan hann hafði a bruttu verit, ok nu vill hann þat fyrst allra hluta endrbøta, er þeir haufðu brotið, ok sva halæitlikt rað i moti at setia, ef slikir lutir kynne optarr mote at beraz, at sizt mætte hæilagri guðs kristne at mæine verða, ok menninir mætte æinfalldastir verða i hæilagri tru guðe til dyrðar en sialfum ser til æilifrar nytsemðar. Hann hæfr upp guzspiall sitt, þat er hann orti sialfr ok rataði með sva hælæitri(!) hæilags anda gipt, at hann hefir miklo nærr komiz at røða um æilifan guðdom almattigs guðs en hverr annarra manna, ok þann hinn hælæitasta(!) getnað guðs sonar, er hann var getinn af almatkum guðe fæð(r) sinum fyr allar tiðir. Ok er upphaf þess guzspiallz: In principio erat verbum. Endir guzspiallsins er ok akafa halæitr, ok sva hvert orðit þar i mille. Þesso hino sama guzspialle fylgia margar aðrar halæitar ritningar, þo at guðspiallit beri af aullum auðrum, ok ero hans pistolar lesnir um alla guðs kristne, ok byr þar enn i mikil nytsemð aullum þæim maunnum, er ser vilia þat i nyt føra með miskunn almattigs guðs.

(7). Hinn helgi Joan postoli kendi iðuliga kenningar, ok þar með gerði hann fagrligar iarteignir optliga, þo at ver munem fár segia af maurgum, ok kemr fafrøði var til þess en æigi vilialeysa. Sa atburðr varð um dag, at æinn haufuðspekingr, sa er Kraton er nefndr, hafði haft uppe a torge þess hattar mal um þessa heims haufnon . . . .

2*.

. . . .

fagnaðr er þæim at æinum þessom manne, helldr en af nio maunnum ok niotugum, þæim ær æigi þurfa at biðia. Nu vil ek yðr vita lata, at varr drottinn hefir þegit iðrun þessa manna.“ Ok eptir þat snyz hann til þeira brøðranna ok mællte við þa: „Fari þit nu ok berit nu aptr vaundauna(!) til skogar, þaðan sem þit tokut fyr aundverðu, þvi at nu ero þeir aptr snunir til sinnar naturu; berit aptr ok stæinana, þviat nu ero þeir slikir sem fyrr.“ Ok er þetta var allt at gort, sem postolinn bauð, þa toko þeir brøð(r)nir Atticus ok Eugenius alla slika miscunn, sem þeir haufðu fyrr haft

* *Jvf. ovenfor S. 427[12]-430[28].*

af hæilags anda gipt, sva at þeir rako diofla fra oðum maunnum, en gafo syn blindum ok hæiilso(!) siukum, ok allzkonar krapta gerði almattigr guð fyr þeira arnaðarorð.

(9). Sva hefir sagt byskup, sa er Eusebius heitir i bok þeiri, er kaulluð er Ecclesiastika Historia, at þa er hinn helgi Joan postoli ok guðspiallamaðr var aptr kominn or eynni Pathmos til Effesoborgar eptir dauða Domiciani. þa var hann þess beðinn, sem hann gerði, at fara sem viðazt um heroð ok borgir at boða orð guðs ok semia kristne almattigs guðs, vigia kirkior æða lata reisa i þæim stôðum, sem æigi voro aðr Hann setti ok kennimenn til varðvæizlo kirkionnar eða kristninnar, bæði byskupa ok presta ok aðra lærða menn, a þann pall hvern, at vigslonum fylgði, eða stað sem honum var aðr af helgum anda til visat. En er hann var kominn til æinhverrar borgar ok hafði þar tiðir væittar. ok alla þa luti, er til guðlig(r)ar þionostu kvomu. þa sa hann þar æinn ungan mann vænan ok mikinn vexti, sterkan at afle en harðla uraðinn i skapsmunum. Siðan mællte hinn sæli Joan postoli við byskup, þann er skaummo aðr hafði vigðr verit: „Þenna hinn unga mann fel ek þer a hendi at guðs vitni ok allra hæilagra, at þu getir(!) hann(!) forkunnar vandliga.“ Byskup tekr við manninum ok hæitr þvi postolanum, at hann skal alla lute eptir þvi sva gera, sem hann bauð. Postolinn minnir hann a miok opt, at hann skyle gæta vandliga, en hann hæitr honum hino sama avallt. Ok eptir þat ferr postolinn a braut ok aptr til Effeso Ok er hann var i brauttu, læiðir byskup þenna mann hinn unga i sialfs sins herbergi; hann sitr longum a tali við hann ok telr fyrir honum helga tru, fær honum allra luta vel, þeira sem hann þyrti(!) at hafa, ok er hann bliðr við hann, ok eptir þat skirir hann hann ok væitir honum alla þionostu helga. Ok er hann hafði þetta allt at gort, er honum þotti skylldast vera, þa let hann þenna hinn unga mann fara nockuro sialfraðara. En er nockurar stundir liðo, þa slær þessi hinn unge maðr ser lausum við um vel flesta lute, þa er synðum sæittu(!), ok aflar ser svæitar þæira manna, er galausastir voro ok helldr œstu hann en stillto um allt, þat er illa samði, ok hans iafnalldrar voro. Leggiaz nu allir saman i drykkior ok saurlifi þvi næst, ok a nottum sitia þeir um herbergi manna ok taka at stela. Ok æigi þikkiaz þessir menn sva miklo mega a læið koma þvi er illt er, sem þa lyster til, fyrr en þeir reðuz i braut fra auðrum maunnum ok út a merkr ok skoga, ok gerðuz hinir mestu illvirkiar, ok var

þessi hinn unge maðr foringe þæira til allra illverka. Kom honum þat i hug stundum, at þetta semði illa, ok varð honum þat æigi til mæiri hialpar, en þa tok hann at œrvilnaz með aullo. Lagði hann þat þa firir sik at gera sem verst verk, en hugði, at þa mundi ekki stoða aptr at hverfa.

En er miok lengi hafði þannug fram farið, þa komr hinn sæili(!) Joan postole ok guzspiallamaðr at bøn manna til þessar borgar hinnar saumo. Ok er hann hafði skipat þæim lutum aullum, er til kristninnar komo, þa mælir hann við byskup þann, er fyrr var getið: „Þat er nu rað, byskup, at þu selir framm þann lut, er ek sellda þer til varðvæizlo næstum, er ek var her i þessi borg, at vitne guðs ok hæilargrar(!) kristne. Byskup varð ottafengin við þessi orð hans ok ætlaði, at hann mundi hæimta at honum fiarlut nockurn, þann er hann þottiz æigi hafa við tekit, hyggr at fyrir ser, at þat var ekki Jons at fara með ne æina flærð ne lyge, at þat æitt man hann hæimta, er rett man vera; hyggr at fyrir ser, ok æigi ma hann finna at helldr. Slær þa a hann þaugn ok kann aungo svara. Þa mælir hinn sæli Joan postoli berara við hann: „Þann hinn unga mann hæimti æk at þer, ær æk fal þer a hendi, at þu skylldir abyrgz hafa at guðs vitne ok þeirar kristne, er þu ert yfir sætr.“ Þa svarar byskup ok grætr miok: „Dauðr er hann, drottinn.“ Postolinn svarar: „Hvener andaðiz hann, eða hvat varð honum at bana?“ Byskup svaraði: „Guði er hann dauðr ok aullum goðum maunnum, þviat hann er orðinn hinn versti maðr, lagðiz fyrst i saurlifi allzkonar, en a læsti gerðiz hann illvirke, ok nu liggr hann uti a fialli nokkuru ok mikil illvirkiasvæit með honum.“ Þa er hinn sæli Joan postole heyrði þessi orð, þa fekk honum sva mikils, at hann slitr klæiði(!) af ser ok mællte til byskups: „Goðan varðvæizlomann fekk ek, þar er þu vart, eða hverso gættir þu broður okkars. Bue mer nu best ok fae mer læiðtoga at læita hans.“

Eptir þat sprettr hann upp ok ut or kirkionne ok stigr þegar a bak ok riðr sysliga, kemr þar farandi, sem illvirkiarnir voro fyrir. Þeir taka hann þegar hondum, en hann vill allz ecki flyia. Þa segir hann þeim œrendi sitt: „Haufðingia yðarn vil ek finna, þvi at þat er mitt œrendi.“ Siðan er sennt eptir honum. Ok er hann er miok i nand kominn, þa kennir hann hinn sæla Joan postola ok vill þegar flyia undan. Postolinn gefr þa litinn gaum at miklum alldri, stigr a hestinn ok hleypir eptir honum ok kallar af miklo afli: „Hvi flyr þu, son minn, fauður þinn

gamlan? Hvi flyr þu vapnaðr maðr ok ungr vapnlausan mann ok gamlan? Hvi forðaz þu þann, en(!) Kristr hefir sendan til hialpar þer? Hræztu æigi, væsall maðr, hefir þu enn nokkura vǫn, þvi at ek skal giallda guði skynsemi fyrir þik, buinn skal ek at deyia fyrir þinar sakir, sva sem Kristr do fyrir varar. Nem þu staþar nu, son minn, þvi at mina aund man ek i veð leggia fyrir salo þina, til þess at þu megir hialpaz. En þu trui þvi fastliga, at Kristr hefir sendan mik.“ Ok er postolinn hafði þetta mællt, þa nam illvirkinn staðar ok tok sanna iðran allra sinna gløpa, ok griet þat þa bæiskliga, er hann hafði aðr aflæitliga misgert. Ok eptir þetta fellr hann til fota postolanom ok biðr sser(!) hialpar ok miskunnar. Postolinn var þa af baki stiginn með oumbrøðiligo litillæti, þa fellr hann til fota illvirkianum. Ok er þeir voro baðir upp staðnir, þa ser postolinn, at hinn ungi maðr vill fela hina hęgri haund sina. Postolinn skilr, hvi þat gegnir, ok munde hann þar með margs mannz saklauso bloði utt hafa hellt með þeiri saumo hendi. Tekr siðan til handarinnar, dreg(r) at ser ok kyste ok mællte siðan við hann: „Verðu styrkr nu, son minn, æk skal biðia fyrir þer an aflate ok iafnan fasta með þer, auðlaz munntu likn af almatkum guði.“ Siðan fara þeir aptr til borgarinnar, ok skilz æigi hinn sæli Joan postoli fyrr við þenna mann, en hann hafði læiddan hann i kirkio ok i fullt samlag kristinna manna, ok gaf siðan a honum eitt hit fagrligsta dømi aullum synðgum maunnum, þæim er sannliga vilea iðraz synna(!) synða. Þessi maðr lifðe siðan vel ok skynsamliga alla sina ęvi, ok vaðr(!) hann mikill guðs vinr fyrir arnaðarorðr(!) hins helga Joans postola.

(10.) Þa er sva var komit, at mestr lute liðs i Effeso ok naliga allr lyðr um allar borgir ok heroð i Asia dyrkuðu hinn sæla Joan postola, ok boðoðu hans dyrð, en truðu a almattkan gut(!), þa saufnoðuz saman aller blotmenn, þeir er i Effeso voro, ok buðo sva mikinn ufrið hinom sæla Joani postola, at þeir toko hann haundum ok drogo hann til hofs þess, er þeir haufðu æignað Gefion, ok villdo þar neyða hann til blota. Þa mælir hinn sæli Joan postole: „Ek man nu gera yðr iafnnaðar kost; æk mun læiða yðr til kirkio drottinns mins Jesu Kriste, ok siðan kalli þer a nafn Gefionar ok biðit hana fella ofan kirkiona, ok ef hon gœrir þat, þa man ek samðykkiaz við yðr. En ef þer megit æigi þetta gera aull saman, þa man ek kalla a nafn drottins mins Jesus Kristz ok biðia hann fella ofan allt hofit ok briota skurðgoðit allt i

sundr, þetta er þer dyrkit. Ok ef þetta verðr allt eptir þvi sem ek meli, þa man þat synaz sannlikt fyrlata þenna hinn hegomliga atrunað við Gefion, ef hon er þa sigrœð ok i sundr brotin af drotne minum, ok þa skolo þer vilea hverfa eptir mer ok trua aller a æinn . . . .

Fragm. B.

Første Spalte*.

ligir. en þeim skylldi eigi . . . .
villdo at sva væri. Þat skolom . . . .
tysvar sinnǫm er akveðin . . . .
anda við postola drottens þe . . . .
nu heyrðoð er eptir uppr . . . .
nu sialfr synelega hia þe . . . .
er þeim var send astgiǫ . . . .
hvitsunnodegi ok eptir upp . . . .
sva sem hann hafði sialfr he . . . .
stigning sina. Þessi tvenn . . . .
. . . . rð er oss
. . . . f almatt
. . . . matkum gu
. . . . ng varn

Anden Spalte**.

. . . . istnir menn sem sialfa oss.
. . . . gs anda giǫf er a iorðunni
. . . . a elsko naungsens er af
. . . . paðr. En su astgiǫf heila
. . . . himninum var send skal mar-
. . . . attigs guðs þess er i him
. . . . var heilags anda astgi-
. . . . af sialfǫm guðs syni a
. . . . ðan send af himnunum

* *Jvf. ovenfor S. 414[27]-414[36].* ** *Jvf. ovenfor S. 414[36]-415[5], 415[14]-415[17].*

. . . . sva at eins at komaz með
. . . . almattkan guð at ver unn
. . . . akir naungum varum kris
. . . . m sem ver siam hversdag
. . . . m oss. Sva segir enn helgi
. . . . stola sinum. Qui non diligit
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
elsku fra oss v . . . .
almattkan g . . . . byðr oss
en þeir ero allir . . . . gia me
sta miskunn af . . . . est misk-

Tredie Spalte*.

kunna þeim er miskunnar . . . .
a þat fyrir astar sakar við . . . .
orðlofs mannanna. Sva se . . . .
hannes postoli at Thomas postoli v . . . .
þessa vitrǫn ok hann svarað . . . .
stolom þa er saugðo hon . . . .
enns at hann mundi eigi tru . . . .
risinn næma hann sęi nagla s . . . .
hans ok fotǫm ok þreifaði . . . .
hann hafði særðr verit.
Enn eptir atta d . . . .
nir enn allir sam . . . .
nu var Thomas . . . .
kom drottenn til þeirra . . . .
virðingo við Thomam . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . . er þeir voro a
sę ron . . . . r mare tiberi
adis. Þ . . . . Petrus postoli ok
Thom . . . . postoli er nu segiom

* Jvf. ovenfor S. 415^{17-26}, 415^{35-38}.

Fjerde Spalte*.

. . . .
. . . . mettir. Þa mełte drottenn
. . . . yrr hann eptir þrysvar sinnom
. . . . om. Ok hvert sinn með
. . . . fal hann honom a henndi gez
. . . . rðar. Ok er Petrus hafði
. . . . ik under guðlega elsko þa
. . . . fyrir honom hvilikan dau
. . . . a fyrir guðs nafni. Ok ep
. . . . hann fylgðu mer. Þa snyz Petrus
. . . . n er drottenn unni mest sa enn
. . . . fer briost drottni, at eno
ęfsta m . . . .
mundi s . . . .
ælir hann v . . . .
sia hern . . . .

II.

Her hefr upp saugu Johannis postula.

Johannes postuli oc guðspiallaskalld hann var systrungr drottins vars sialfs Jesus Cristz at frændsemi. Faðir hans het Zebedeus, enn moðir hans Maria. Hon var systir Mariu drottningar. Enn eptir uppstigning drottins vars Jesus Cristz, þa var Joan postuli sendr til Asialandz at cristna þar. Enn þa var Domicianus keisari i Romaborg. Enn er hann spurði til Johannes postula, þa lætr hann gera eptir honum til Asialanz i borg þa er Effesus heitir, oc lætr hafa hann til Romaborgar oc villdi neyða hann til blota Enn er hann reyndi staðfesti hans mikla, þa let hann setia Johannes i viðsmiorsketil vellanda. Enn guð hlifði honum, sva at hann kom iafnheill or þeim vellukatli, sem hann var hreinn oc osakaðr af allri likams munuð. Enn er Domicianus matti eigi stiga yfir trufesti Johannis i þessi pisl, þa let hann

* *Jvf. ovenfor S. 416*[11-21].

færa hann i ey eina obygða, þa er Pathmos heitir. Enn þa er hann var sva firirlitinn af maunnum, þa sendi guð honum engla sina, oc var andi hans uppnuminn a himna, oc voru honum þar vitraðir leyndir hlutir guðs bæði liðnir oc oliðnir, oc reit hann þar bok þa, er Apocalipsis heitir, eptir vitrun guðs. Enn Domicianus konungr varð drepinn a enum sama vetri, er hann hafði postulann sendan i utlegðina.

Siðan var þat rað allra Romaborgar manna, at allir menn hefði þeir frið oc frelsi, er Domicianus hafði dæmda aðr hann dó. Þa naði Joan oc at fara aptr með veg til Asialandz oc til borgar Effesus. Enn þa rann a mot honum allr borgarlyðr með fagnaði oc mællto sva: „Lofaðr se sa er kemr i nafni drottins.“ Enn er Joan kom til Effesu borgar, þa var borin a mot honum kona su dauð, er lengi hafði þionat honum oc fús verit at finna hann. Enn hon het Drusiana. Liki hennar fylgðu valaðir menn oc frændlausir oc gretu dauða hennar. Þeir mællto sva við Joan: „Her færum ver þer Drusianam, er þinum kenningum var hlyðin oc þionaði guði i hreinlifi oc litillæti oc fæddi oss alla oc bað þess hvern dag, at hon mætti þic sia aðr hon dæi. Enn nu komtu sva, at hon matti þic eigi sia. Þa (bað) Joan þa niðr leggia bararnar oc leysa likit. En siðan mællti hann, sva at allir heyrðu þeir er hia voru: „Drottinn Jesus Cristr vekr þic, Drusiana, ris upp þu oc gack heim til hús þins oc buzt við qvamo minni, þviat ek mun þic gista i aptan.“ Þa reis Drusiana upp oc fór heim, oc þotti henni, sem hon væri or svefni vauknuð. Þa kallaði allr lyðr einni rauddu of þriar stundir dagsins oc mællti sva: „Einn er guð, sa er Joan postuli boðar, oc einn er sannr drottinn Jesus Cristr guðs sonr græðari varr.“

2. Spekingr einn het Craton, hann hafði lærisveina marga auðga at fe undir ser. Hann gat þat talit firir bræðrum tve(i)mr auðgum at fiarhlutum, at þeir selldu fauðurleifð sina oc toku við gimsteina eina. Enn siðan haufðu þeir gimsteinana til þings oc brutu alla i sundr til agætiss ser. Enn er Johannes postuli sa þat, þa kallaði hann Craton speking til sin oc mællti við hann: „Heimslig er sia haufnun heimsins, er lofuð er af maunnunum en firirdæmd af guði. Sva sem[1] læcning su er onyt, er eigi batnar við, sva er oc sia haufnun fiarins onyt, er eigi græðir sar andarinnar. Þa er einn ungr maðr spurði lærifauður minn, hvat hann skylldi vinna til eilifrar sælu, þa kendi hann honum þat rað, at

1 er *Cd.*

hann gæfi aumum maunnum alla aura sina, oc qvað hann eignaz mundu auðæfi a himnum oc lif eilift.“ Craton svaraði: „Ef lærifaðir þinn er sannr guð oc vill hann helldr, at þetta fe se gefit aumum maunnum, þa græð þu at heilu þessa gimsteina, oc ger þat til dyrðar fauður þinum, er ec gerða til manna lofs“ Þa samnaði Joan saman gimsteinabrotunum, oc hof upp hendr sinar til himins oc mællti sva: „Drottinn Jesus Cristr, er endrbætir allan heim firir cross þinn, þann heim, er fariz hafði firir girndartre, oc þu er[1] syn gaft þeim, er blindr var borinn, oc þu er upp reistir Lazarum af dauða eptir .iiii. daga, oc þu er græddir alla siuka með krapti orðs þins, heyr þu bæn mina yfir þessum enum dyrligum steinum, er þeir brutu til agætiss, er eigi vissu crapt aulmosugæðis þins. Endrbættu, drottinn, þessa steina firir hendr engla þinna, at verð þeira se haft til miskunnarverka oc til nytsemi þrælum þinum, þeim er trua a einn guð fauður oc son hans Jesum Cristum oc helgan anda, huggari(!) allrar cristni.“ Enn er hann lauk bæn sinni, þa urðu gimsteinarnir heilir, sva at engi brestr var a. Þa tok Craton spekingr tru oc lærisveinar hans allir. Enn þessir .ii. inir ungu menn fellu til fota postulanum oc baðu ser liknar. Enn Craton gerðiz kennandi mikill.

Fra brœðrum tveim.

3. Þa bar enn sva at, at tveir bræðr lifðu eptir þessum enum ungum maunnum oc gafu fe sitt allt valuðum maunnum oc fylgðu Johannes postula. Enn er þeir komo of dag i borg þa er Pergamus heitir, þa sa þeir þa menn ganga i silkiklæðum oc skina i allri heims dyrð, er verit haufðu þrælar þeira. Enn þa urðu þeir lostnir af aurum diofuls oc urðu hryggvir, er þeir sa sic opruða oc illa klædda oc valaða, oc þræla sina pruða oc auðga. Enn er Joan sa, at þeir voru hryggvir, þa mællti hann við þa: „Se ec, at hugr yðvarr hefir skipaz, oc iðrizt iér nu þess, er it gafut aumum monnum allt þat, er it attuð, oc fylgðut kenningu Jesus Cristz. En ef it vilit eignazt þat, er it attuð i gulli eða silfri eða gimsteinum, þa fær(i) þit mer vaundu retta or skogi oc steina sma or fioru.“ Enn er þeir gerðu sva, þa kallaði Joan postuli a nafn Jesus Cristz, or urðu vendirnir at gulli en st(e)inarnir at gimsteinum. Þa mællti Joan við þa: „Farit ier nu viku þessa oc synit smiðum gull þetta oc gimsteina, oc segit mer sem yckr reyniz.“ Þeir foru oc qvomu aptr eptir .vii. daga oc sogðu

1 ert *Cd.*

Joani sva: „Ver fundum alla gullsmiði, oc saugðu þeir allir, at þetta væri it bezta gull oc inir beztu gimsteinar.“ Þa mællti Joan við þa: „Fari þer nu oc kaupit yðr iarðir, þær er ier selldut, oc dyrlig klæði, oc skinit of stund sva sem fagrt gras, þat er hefir fagran lit oc goðan ilm oc þornar bratt. It oglaudduzt, er þit sa(!) þræla yckra auðga vera, enn it þottuz fatækir oc valaðir. Verit nu auðgir of stund, ef it vilit, enn it se(!) þa aumir æ oc æ. Guð ma gera þa menn auðga, er þrælar hafa verit. Enn þat boðorð gaf guð oss, at ver tryðim oss eignaz mundu eilif auðæfi, ef ver villdim firir guðs ast hafna þessa heims aurum. Lærifaðir varr sagði oss fra einum auðgum manni, þeim er skein i heims pryði oc var sællifr, enn firir durum hans la licþrar maðr, sa er Lazarus het, er þiggia vildi mola af borði ens auðga manz, oc vildi hann eigi gefa honum. Enn þeir dó baðir, oc var enn valaði leiddr af englum i faðm Abrahams, enn inn auðgi (i) eilifa qvaul. Þa hof enn auðgi maðr upp augu sin til Lazarus, oc kallaði a hann: Faðir Abraham, miskunnaðu mer oc send Lazarus at dreypa vatzdropa af inum minzta fingri sinum a tungu mer, þviat ek qveliumz i loga þessum. Abraham svaraði honum: Minztu, sonr, at þu hafðir marga hluti goða oc fagra i lifi þinu, enn Lazarus illa. Nu er hann huggaðr, enn þu ert qvaliðr. Enn auðgi mællti. Ec bið þic, at nocqurr risi upp af dauða oc minni bræðr mina .v., at eigi komi þeir i pislarstað þenna. Abraham svaraði: Hlyði þeir spamaunnum sinum oc Moysi, þviat þeir munu eigi trua, þott nackvarr risi upp af dauða, ef þeir trua eigi spa maunnum Enn er drottinn varr sagði þessa saugu, þa spurðu hann nockurir, hverr þaðan qvæmi hingat, er þat segði, sva at trua mætti. Enn þa bað drottinn færa ser dauða menn. Enn er honum voru færðir .iii. dauðir menn, þa vacti hann þa sva sem af svefni, oc baro þeir vitni orðum hans. Enn hvat þarf ec at segia yckr fra orðum hans eða iarteinum, þar er þeir eru margir, er ec gaf lif i hans nafni, sva at it sat. I hans nafni sa þit blinda syn taka, enn likðra heilsu, enn flæia diofla fra oðum. Enn slic krapta auðæfi megu eigi þeir hafa, er iarðlig auðæfi girnaz It sialfir gengut til siukra manna oc gafuð þeim heilsu i nafni drottins. Enn nu er su miskunn fra yckr tekin ok eruð orðnir vesalir, þar er it voruð sælir. Dioflar flæðu fra oðum oc hrædduzt yckr. Enn nu skulu[1] þit ganga hræddir firir diofium, þviat sa er fe elskar, þionar þeim fianda, er eggiar til fegirni. Enn þessa

1 skuðu *Cd.*

heims menn eignaz eigi auðafi (!) sin, heldr eignazt auðæfi þa. Þa er einn maðr dregr saman margra manna fullsælu, þa hirðir hann eigi at eins fe sitt oc sparir, helldr sparir hann bæði við sic oc aðra, oc veit eigi, hverium hann sparir til handa þat er hann hirðir með ahyggio. Nauctir qvamo ver hingat i heim, enda skal iorðin við oss naucðum taka. Enn himnesk auðæfi eru aullum iafnheimil. Solar skin oc lios tungls oc goð veðratta, kirkiu innganga oc skirnar bruðr, synda lausn oc holltekia drottins, smurning heilags krisma oc aull guðs milldi er iafnheimil aumum sem auðgum, oc eigi er þetta veitt at þessa heims virðingu. Enn sa er heimskr, er hann girniz fleira, enn hann þarf, þviat hann ma eigi auruggr þess niota, er hann þarf eigi, þviat sottir oc vanheilsa sækir liðu manz, oc ma hann þa eigi niota fiar sins ne krasa ne pryði. Oc þa skilr maðr, at auðæfi mega honum ecki, helldr gera þau hversdagliga ahyggio þeim, er þau varðveita, oc eru þeir alldregi ahyggiolausir, þviat þeir starfa firir iarðligum avexti oc auka hus sin oc ackra, enn þeir ugga ser skaða af elldi eða af riki haufðingia eða af rani þiofa. Þeir vilia sneyða ser orikri menn oc lifa eptir girndum sinum, oc hræðaz eigi at saurga i syndum bæði sic oc aðra. Enn er þeir gera þessa hluti alla, þa gripr þa braðr dauði or heiminum, oc hafa þeir þa syndir einar með ser oc taka eilifar qvalar firir glæpi sina.“

Enn er Joan hafði þetta mælt, þa foro menn með lik eins eckiu sonar, þess er firir þrimtigum daga hafði aðr qvangazt. Þa fell moðir sveinsins til fota postulanum oc margr lyðr með henni, oc gretu allir oc baðu Joan, at hann reisti upp af dauða þann enn andaða, sva sem hann reisti upp Drusianam. Enn sva mikill gratr var þar oc hryggleikr þeira manna, er fylgðu likinu, at Joan matti eigi vatni hallda, oc fell hann a kne oc hellt hondum til himna oc var lengi a bæn. Enn er hann hafði giort krossmark yfir honum, þa bað hann leysa likit oc mællti sva: „Þu inn ungi maðr, er lifðir at munuðum þinum oc tyndir lifi þinu oc aundu þinni oc vart firir enum versta fianda, þviat þu kunnir eigi skapara þinn oc græðara, ec hefi beðit drottin minn lengi firir þer, at þu losnir or synda baundum oc dauða, oc segir þessum tveim bræðrum Antiocho(!) oc Eugenio, hverso mikilli dyrð þeir tyndu eða hverra pisla þeir eru verðir.“ Þa reis enn dauði upp. Enn hann het Stacheus, hann laut postulanum. Enn siðan mællti hann við þa bræðrna: „Ec sa varðhalldzengla yckra hryggva, enn árar fiandans hlogu at yckr. Ec sa dyrð þa, er yckr var ætluð, oc

hallir gervar or skinaundum gimsteinum fullar fagnaða oc eilifra krasa, lifs oc lios oc unaðs. Enn it hafit þvi nu aullu glatat oc tekit þa staði i gegn, er fullir eru meina oc myrkra, orma oc eilifra qvala, ellz oc harms, sottar oc hræzslu, fylu oc eilifs dauða. Nu er þat eitt biargrað til at biðia postulann, at hann reisi yckr af andar dauða til heilsu, sem hann reisti mik af likams dauða til lifs, oc hann leiði andir yckrar til guðs miskunnar, þviat þær eru nu skafnar af lifs bok a himnum.“ Enn þa fell sa til fota postulanum, er af dauða var reistr, oc sva þeir Anticus(!) oc Eugenius, oc baðu ser licnar af postulanum. Enn Joan svaraði þeim þvi, at þeir skylldu guði færa sanna iðrun oc biðia þess enn næsta manuð, at vendir, þeir er at gulli eru orðnir, oc steinar, þeir er at gimsteinum urðu, hyrfi aptr til eðlis sins ens fyrra. Enn er liðnir voru .xxx. daga, þa var gullit orðit at vaundum enn gimsteinar at grioti. Þa komo þeir oc saugðu Johannes sva: „Þu kendir oss avallt miskunn, oc sagðir þat, at guð mundi þeim firirgefa syndir, er auðrum veitti licn oc miskunn. En við skaummumzt nu synda ockarra oc iðrumz nu með grati þess er við misgerðum með girndaraugum, þa er við sam heims fegrð. Enn nu biðium við þic, guðs postuli, at þu synir þa licn i verkum, er þu hetzt i orðum.“ Þa sa Joan postuli iðrun þeira oc mællti við þa: „Drottinn varr mællti þessum orðum: Eigi vil ek dauða synðugs manz, helldr vil ek, at hann lifi oc batni oc snuiz fra villu til lifs. Satt segi ec yðr, at meiri faugnuðr mun vera englum guðs a himni yfir einum þeim, er synda iðrazt, en[1] yfir maurgum rettlatum þeim er eigi misgerðu. Enn þat skulu þer vita, at guð hefir þegit iðrun yðra.“ Þa mællti Joan við þa Antikum oc Eugenium: „Farit nu oc berit vaundu þessa til skogar, þangat sem it tokuð, enn steinana i fiauru, þviat nu hefir hvarttveggia snuiz i sitt eðli.“ Enn er þat var giort, þa gafzt þeim miskunn su, er þeir haufðu tynt aðr, at þeir raku diofla fra oðum maunnum, sem fyrr hafði verit, oc gerðu margar iarteinir i guðs nafni.

4. Þa er Joan postuli kom til borgar nocqurrar at boða guðs orð, þa sa hann þar einn ungan mann vænan at aliti oc sterkan at afli. Þa mællti Joan við byskup þann, er firir borginni reð: „Þenna mann fel ek þer a hendi at vitni guðs oc allrar cristni.“ Oc minti Joan hann optt a þat, at hann varðveitti vandliga þenna enn unga mann. Enn Joan for siðan heim til borgar sinnar. Enn byskup tok við enum unga manni oc let eigi

1 er *Cd.*

ser hendi firr ganga, unz hann hafði skirn tekit. Siðan truði byskup honum betr oc treystiz guðs miskunn oc gaf enn minna gaum at honum enn aðr. Enn sia slozt fyrst i dryckior enn siðan i stulð, enn at nestlokum geriz hann illvirki. Enn er Joan postuli kom i annat sinn til þessar borgar oc hann hafði lokit þeim syslum er hann villdi, þa hitti hann byskup oc mællti við hann: „Synðu mer þann mann, er ek sellda þer at Cristz vitni oc liðs þess er hia var.“ Byskup þagnaði oc vissi eigi, hvat Joan heimti at honum. En hitt vissi hann, at Joan mundi þat eitt heimta, er hann atti. Johannes mællti enn við hann: „Enn unga mann heimti ec at þer oc aund hans.“ Þa svaraði byskup með tarum: „Dauðr er hann.“ Joan mællti: „Hveriom dauða þa er hann dauðr?“ Byskup svaraði: „Guði er hann dauðr, þviat hann hliopz heðan a braut oc gerðiz illvirki.“ Enn er Joan heyrði þat, þa varð hann oglaðr oc bað til bua ser hest sinn oc leiðtoga at fylgia ser. Enn er Joan kom til illvirkia buða, þa villdu illvirkiarnir haundla hann. Enn hann forðaðiz þat ecki oc mællti við þa: „Til þess kom ek hingat, at ec vil finna haufðingia yðvarnn.“ Enn er sa kom oc kendi Joan, þa skammaðiz hann oc villdi undan flæia. Enn Joan hleypti eptir honum oc kallaði a hann oc mællti sva: „Sonr, firir hvi flær þu fauður þinn? Hirð eigi þu vesall at hræðazt, hefir þu enn ván lifsins. Ec mun giallda Cristi skynsemi firir þic oc taka dauða firir þic sva sem Cristr firir oss. Nem þu staðar oc trui þvi at Cristr sendi mic.“ Þa nam hann staðar oc drap niðr hofði oc lagði niðr vapn sin. Siðan fell hann til fota Joani postula oc gret sarliga synðir sinar oc skirðiz i tara brunni. Enn Joan svarði þess, at hann villdi sætta hann við guð oc hreinsa hendr hans af manndrapi. Þa leiddi Joan hann til kirkiu oc bað opt firir honum oc fastaði sialfr með honum oc let eigi af at biarga honum, aðr hann varð sva hreinsaðr af synðum oc algiorr i krauptum, at hann varð kennimaðr siðan oc byskup yfir þeiri borg inni saumu oc hlifskiolldr cristninnar.

5. Enn þa er allr lyðr gaufgaði Joan a Asialandi, þa gerðu heiðnir menn ofrið a mot honum oc toko hann oc haufðu til hofs Gefiunar oc villdu neyða hann til blota. Enn Joan mællti við þa: „Fari þer til kirkiu drottins mins Jesus Cristz oc kallit a nafn gyðiu yðvarrar Gefiunar, at hon felli kirkiuna; en ef hon fellr, þa mun ec blota. Enn ef ier megut þat eigi, þa mun ek kalla a nafn drottins mins Jesus Cristz, oc mun falla hof yðvart oc brotna skurðgoð yðvart. Enn ef þat verðr, þa mun yðr sialfum synaz

þat oc rett at firirlata villu þa er yfir verð(r) stigin oc iata guði minum." Enn flestir urðu þessa iaqvæðir firir utan fa menn. Þa bað Joan menn a braut fara langt fra hofinu, oc kallaði hann mikilli rauddu: „Drottinn Jesus Cristr, þic bið ec, at hof þetta falli með aullum skurðgoðum. þeim er inni eru, at aungum manni verði mein at, helldr viti allir, at licneski þetta er dioful enn eigi guð." Enn er Joan hafði þetta mællt, þa fell hofit allt með aullum skurðgoðum, oc firirvarð allt sem molld i vindi. A þeim degi sneruzt til tru .xii. þusundir karlla firir utan bornn oc konor, oc toko skirn oc mællto einni rauddu: „E(i)nn er sannr guð, sa er Joan boðar." Þa samnaði sa maðr, er Aristodimus het, blotbyskupum allra skurðgoða, oc biogguzt við orrostu oc fylldus ens versta hugar i gegn cristnum maunnum. Þa mællti Joan við Aristodimus: „Segðu mer, hvat ec skal þess gera, er ifa taki or hug þinum." Hann svaraði: „Ef þu vill, at ec trua guði þinum, þa mun ek gefa þer eitr at drecka. Enn ef þu deyr eigi, þa er þu drekr, þa er þat vist, at þu truir a sannan guð." Joan svaraði: „Ef ec heit a guð minn, þa mun eitr þitt eigi granda mer." Aristodimus mællti: „Þu skallt sia aðr dauða þeira, er drecki eitrit, oc muntu þa hræðazt at drecka." Joan svaraði: „Sagða ec þer aðan, vertu buinn at trua a drottin minn, ef ec staundumz e(i)trit." Þa for Aristodimus til iarls nockurs oc hafði þaðan tva menn dæmða til draps, oc let þa drecka eitrit i augliti Joans oc allz lyðs. Enn þeir do þegar. Aristodimus mællti við Joan: „Hlyð þu mer Joan, oc lat af kenningu þessi, er þu hefir margan lyð skildan fra blotum, eða ella dreck þu nu eitrit oc syn krapt guðs þins, ef þu ert heill eptir dryckinn." Þa tok Joan ohræddr við kerinu, þvi er dryckrinn var i, oc gerði yfir krossmark oc mællti: „Drottinn guð faðir, sa er aull skepna þionar oc allr heimr hræðizt, þu guð, er af krapti þins nafns kyrraz oc sefazt oc stauðvaz allir ormar oc drekar oc pauddur oc aull eitrkycqvendi oc allt þat er gagnstaðlict er heilsu manna, a þic heit ek, drottinn, slauk þu eitr þetta oc allan dauðakrapt þess, oc gef þu þessum lif, er þu skapaðir þeim hugskozt(!) augu, þau er þic mattu sia, oc hiarta þat, er þeir megi skilia þina dyrð." Þa gerði Joan krossmark yfir munni ser oc yfir aullum likam sinum oc drack allt or kerinu oc mællti: „Bið ec þic, drottinn, at þessir menn allir snuiz til þin oc geriz verðir at taka andar heilsu." Enn allr lyðr stoð oc sa a Joan of .iii. stundir dags, oc sa þeir hann a engi veg lit bregða oc kaulluðo oc mællto: „Ein(n) er sannr

guð sa er Joan boðar.“ Enn Aristodimus gerði eigi enn at trua oc mællti við Joan: „Enn er eptir ifi i hug minum. Enn ef þu gefr lif þeim, er dó af eitrinu, þa mun hugr minn hreinsaz af aullum ifa.“ Lyðrinn svaraði honum: „Brenna munu ver þic kycqvan i elldi, ef þu vill framarr leggia þrautir firir guðs postula.“ Þa sa Joan postuli, at styriolld mundi geraz, oc bað ser hlioðs oc mællti: „Þolinmæði er maunnum skylld at glikia eptir guði oc standaz vel meingerðir otrura manna. Ef Aristodimus truir enn eigi, þa skulu ver leysa baund otru hans oc lata eigi af at hialpa honum, aðr hann kennir skapara sinn, oc guðs lækning græðir sar hans, þviat sva sem [læknar g]ræða siuka menn, þa munum ver sva gera við þenna mann; ef hann er [eigi af] þvi græddr, er enn er gert, þa skal leita annars raðs, ef þat megi betr hlyða.“ Þa kallaði hann til sin Aristodimus oc selldi honum kyrtil [sinn. Ari]stodimus mællti: „Hvat skal mer kyrtil(!) þinn?“ Joan svaraði, at þu ska[mmi]z otru þinnar.“ Hann svaraði: „Hversu ma kyrtill þinn taka otru af mer?“ Joan mællti: „Farðu oc legg kyrtilinn a lic inna dauðu oc mæl þetta: postuli guðs sendi mik til yðvar, at it risit upp i nafni guðs hans, at allir viti, at lif oc dauði þionar boðorði Jesus Cristz.“ Enn er Aristodimus for oc mællti þetta, þa lifnuðu inir dauðu. Þa laut Aristodimus Joani postula, oc rann þegar til iarlsins oc mællti: „Þat muntu vita, at ek hefi opt rægðan Joan við þic oc gert mart i moti honum; enn ec uggi mer guðs reiði firir þat, þviat hann er sialfr guð i manz asionu, þviat hann drack eitr oc sakaði hann ecki. Siðan lagða ek kyrtil hans a ina dauðu, oc lifnuðu þeir oc hafa ecki dauðamark a ser.“ Jarlinn mællti: „Hversu villtu, at við gerim nu þa?“ Aristodimus mællti: „Faurum við oc faullum til fota honum oc biðium ockr liknar, oc gerum þat siðan, er hann byðr ockr.“ Enn er þeir gerðu sva, þa tok Joan við þeim oc þackaði guði leiðretting þeira oc bauð þeim .vii. daga faustu, oc skirði þa siðan oc aull hiu þeira oc frændr oc vini. Enn þeir letu gera kirkiu i guðs nafni oc helguðu Joani postula. Enn i þeiri kirkiu inni saumo var Joan upp numinn til himna.

5. Enn þa er Joan postuli var einum vetri miðr enn tiræðr, þa vitraðiz honum drottinn Jesus Cristr með postulum sinum oc mællti við hann: „Kom þu, vinr minn, til min, þviat nu er maclig tið, at þu fagnir með bræðrum þinum at boðorði minu.“ Joan reis upp þegar oc villdi fara. Drottinn mællti við hann: „Enn næsta drottinsdag, þat er eptir fim daga, þa skalltu koma til min.“

Þa for drottinn til himins or augliti Joans. Enn inn næsta drottinsdag kom mannfioldi mikill til þeirar kirkiu, er ger var Joani postula, oc veitti Joan þeim tiðir oc talði firir þeim allt fra morni oc til dagmala oc mællti: „Ér bræðr, guðs þrælar oc hluttakendr guðs rikiss, minnizt iér, hversu miclar astgiafar oc kenningar oc iarteinir drottinn varr veitti yðr firir mic. Veri þer staðfastir i kenningum hans oc boðorðum, þviat drottinn minn kallar mic af heimi.“ Þa let hann grafa ser g(r)auf hia alltari oc bera ut molld[ina or kir]kiunni. Siðan ste hann i graufina oc hellt hondum til himins oc mællti: „Þackir geri ec þer, drottinn Jesus Cristr, þviat þu laðaðir mic til himna oc til þinna fagnaða oc vissir, at ek fystumz af aullu hiarta at koma til þin. Ec bað, drottinn, at ek skyllda na at koma til þin, enn þu mælltir, at ek skyllda biða oc leysa lyðinn fra villu skurðgoða. Þu varðveittir likam minn við allri saurgun oc leystir aund mina oc firirlezt eigi mic, þa er ek for til utlegðar oc aptr þaðan, oc settir þu saunn orð i munni minum oc lezt mik bera vitni iarteinum þinum. Enn ec veit verc þin, þau er ec heyrða oc sa augum minum, oc sva orð þin oc iarteinir. Enn nu fel ek þer a hendi, drottinn, sonu þina, þa er heilog cristn(i) saunn mær bar firir vatn oc helgan anda. Tac þu mic, drottinn, at ec fara með bræðrum minum, þeim sem þu laðaðir mic til. Luc þu mer upp lifs dyrr, at eigi renni myrcra haufðingiar a mot mer, helldr tak þu mic, sem þu hetzt mer, oc leið mic til þins fagnaðar, þar er allir vinir þinir fagna með þer, þviat þu ert Cristr sonr guðs lifanda, er græðir allan heim at boðorði fauður þins oc sendir oss helgan anda, oc þu gerðir oss styrkia i boðorðum þinum firir þann enn sama anda, gerum ver þer þackir of odauðligar alldir allda, amen.“ Þa kom lios sva mikit yfir postulann eptir bænina, at engi matti i gegn sia. Enn er þat lios leið a braut, þa var graufin fundin full af himnamiolvi, enn aund Joans for til himins með liosino. Enn engi maðr vissi, hvat af likama hans varð. Enn þetta miol var allt snævi hvitara, oc var engi dusti saurs a þvi, sva sem engi dusti ne saurr hafði dregit yfir hiarta enum sæla Joani postula af mannligri ostyrkt. Enn i þeim stað fa allir bót sinna meina, hvatki er aðr er at meini, firir bænir ok verðleika sæls Joans postula, oc getr sia inn sæli postuli allt, þar er hann biðr, at drotni varum Jesu Criste, þeim se vegr oc dyrð með feðr oc helgum anda nu oc æ of oendiligar alldir verallda. Amen.

III.

Domitianus keisari framþi ena mesto styriolld nest eptir Neronem, hann var sammęþri viþ Titum keisara son Vespasiani. Domitianus let gera i Romaborg til fręgþar blothus, þat er forþom var callaþ Panthéon, þat er at scilia allra goþa. A hans daugum ofarla let iarl, sa er at conongs raþi var settr yfir Effesuborg, hantaka sęlan Johannem postola oc guþspiallascalld oc sagþi honom fra conongligo boþi, at hann neitti Cristi oc leti af at boþa nafn hans. Postolinn svaraþi: „Þat byriar mer meirr at hlyþa guþi helldr[1] en monnom, þaþan af ma ec egi nita Cristi drottni minom ne hvilasc af boþon nafns hans, unz guþ vil luca kenning minni." En viþ þessi sva(u)r þa bauþ iarl, at Johannem scyldi lycia i myrqvastufo sva sem motstoþomann konongs, meþan hann sendi bref til keisarans. Þetta var a brefi þvi.

Hinum milldasta keisara avallt aukanda rikis Domitiano iarl Effesomanna sendir góþa qveþio, þvi at ver ky[nnim d]yrþ[2] yþvarri nocqvern mann af ebrescri ętt kom[inn ver]a, Johan at nafni. Hann boþar oss Jesum Cristum en crossfesta, oc segir hann s[anna]n guþ oc guþs son vera, en hann eyþir dyrkon oyfirstig[ligra] goþa varra, oc niþr brytr hann gaufgandi hof, þau er smiþoþ varo i uphafi heims. En sia ętlar enn kungi oc en goþręki at standa a mot konongligo boþi yþro, oc snyr hann nęr aullom lyþ Effesoborgar i boþorþþom(!) cunnigra vęla sinna til dyrconar manz crosfetz(!) oc dauþs. Ver hofom ast þa oc gǫfgon til odauþligra goþa varra, at ver buþom hann at leiþa i augsyn oss, oc fyr dømistola costoþo ver at locka hann meþ bliþom orþom, oc heitoþomsc viþ hann meþ ognarorþom eptir boþi rykis(!) yþvars, at hann neiti Cristi sinom oc lęti af kenningom hans, oc fęrþi hann helldr fornir þegiar almátkom goþom varom. Þenna mann haufom ver egi mátt meþ einigri(!) scynsemi teygia til yþvarrar vingonar. Greiþa viliom ver til enna hésto héþa velldis rikis yþvars, at hvatki er licar at gøra yþrom mikilleik viþ þenna gagnstauþomann, kynnyþ(!) er varom litilleic. Lifit vel.

En þegar er Domitianus hafþi rit raþit, þa var hann gripinn af øþi mikilli oc lét gera rit oc sendi iarli oc melti, at helgan Johannem scylldi føra af Effesoborg meþ rekendom bundinn oc til Romaborgar. Þa gerþi iarl eptir konongligo boþi oc let en helga

1 s; *d. e.* sed *Cd.* 2 *Hvad her og siden er sat mellem* [ ], *mangler i Codex paa Grund af Hul i Pergamentet.*

Johannem verþa i sinni fǫr til Romaborgar bundin meþ rekend[om Var þeg]ar sagt keisaranum þangatqvama postolans. En keisarinn bauþ iarli, at hann scylldi fy[rst la]ta beria Johannem meþ svipom en siþan clippa hár af haufþi honom oc scegg, at hann syndisc monnom þa haþoligri en aþr, en at lokom scylldi hann láta í viþsmior vellanda i hliþi, þvi er heitir ante portam latinam. En eptir konongligo boþi let iarll ser bua dømistol hia hliþino, oc let postolan leiþa fyrir sic. Oc þa er hann var þangaþ leidr, þa bauþ iarll, at hann scyldi or fautom fęra oc beria svipom oc klippa har hans oc scegg. Qvalerar gerþo þat, er iarll melti. Þetta var enn fyrsta nonas dag Maii at hiaverondom aulldongom, er Johannes var velldr i viþsmiorvi. En þaþan gek hann á braut alheill, svát hvergi var brunninn fleckr a honom. Siþan var honom halldin minning þann dag, þat er .iii. notom eptir crussis(!) messo of varit. Þa er iarl sa þessar iarteinir, þa villdi hann leysa postolan, ef hann hreddizc egi konongs riki. Þa sendi konongr hann til utlegþar i ey þa er Pathmós heitir, oc naþi hann þar optt huggon af guþi, þott hann veri ón scemton manna. Þar reit hann boc eptir himnasyn þeiri er drottinn vitraþi honom bęþi of ordna hluti oc óorþna. En Domitianus ke(i)sari var drepinn af olldongom í Romaborg. En þvi at guþi var røkþ a p[ostola]nom, þa var þat i lǫg tekit af aulldongom oc af keisara þeim er þa var til tekinn, er Nerva hét, at bacferla þat allt, er Domitianus hafþi boþit.

Þa var Johannes apt[r ca]llaþr meþ veg til Asialanz, er þaþan hafþi ferþr verit meþ meingerþ. En allr lyþr karla oc qvenna rann a mót honom fagnandi oc melto: „Lofaþr se sa er kemr i nafni drottins.“ En er Johannes nalgaþisc Effesum, þa var lic kono þeirar borit a mot honom, er Drusiana het, er lengi hafþi fus verit at finna hann. Valaþir men frenlausir fylgþo liki hennar gratendr oc melto: „Heilagr Johannes postoli, ver fęrom þer Drusianam, er hlyþinn[1] var þinom boþorþom, oc fęddi oss alla oc keléddi(!) oc þionaþi guþi i litillęti oc hreinlifi oc baþ þess hvern dag, at hon[2] neþi at sia þic. Nu ertu kominn, oc ma hon nu egi sia þic.“ Þa melti postolinn, at staþar scyllði(!) lata nema bararnar oc leysa licbǫnd, oc callaþi mikilli rauddo oc melti: „Drottinn Jesus Cristr vekr þic, Drusiana! Ris up þu oc gakc heim oc bu oss vistir, þviat ek mon þic gista í qveld.“ Þa reis

1 *Først skrevet* hliþinn, *men af Afskriveren selv rettet til* hlyþinn. 2 h' *d. e.* hann *Cd.*

up Drusiana oc fór heim scyndiliga, oc þottisc hon vacnoþ or svefni helldr[1] en af dauþa reist. Þa callaþi allr lyþr eine rauddo of þriar stundir dags oc melti: „Einn er guþ, sa er Johannes boþar, einn er oc sannr drottinn var Jesus Cristus.“

Þa er Johannes var kominn til Effeso, let hann til sin calla allann heraþslyþ oc melti til þeira: „Allir vitoþ er, bręþr, þat, at sia guþniþingr Domitianus lét niþr briota allar kirk[ior], þer er i þessom sveitom varo, en nu vil ec þess biþia yþr, at er latit þer up reisa i ollom þeim heroþom, er undir yþr ero, til lofs ok til dyrþar domino Je[su Cristo m]inom meistera.“ En siþan varo kirk(i)or upp reistar, sva sem postolinn beiddi. Siþann vigþi hann byscopa oc presta oc aþra klerka oc scipaþi þeim til kirkna eptir tilvison heilags anda. En nokcoro siþar com en sęli Johannes til borgar nokcorar egi langt fra Effeso. Þar var byscop, sa er litlo aþr hafþi (vigþr) verit. Þa sa Johannes svein einn forkunliga venan oc mikinn vexti, oc er hann leit hann, þa melti hann til byscops: „Þenna svein fel ec þer á hendi til varþveizlo unndir vitni domini Jesu Cristi ok heilagrar kirkio, er þu varþveitir; hann scallþu varþveita meþ allri vircþ; þu scalt setia hann til bokar oc lata hann scyra oc kenna alla nauþsynliga hluti.“ En byscop let sva vera scolo, sem postolinn baþ. En litlo siþar for Johannes aptr til Effeso. En byscop tok viþ sveininom oc varþveitti hann meþ allri sęmþ oc vircþ. En þa er hann var scirþr, þa var hann þar i goþo yfirlęti varþhallzlaust sva sem undir trausti heilagrar scirnar. En litlo siþar sneri hann sinom batnaþ til mikillar ohęfo, ok fra enni øzþto guþs giof kom hann ser i mikit foraþ, hann gorþisc hordomsmaþr oc ofdrykciomaþr, en litlo siþar hliopsc hann a braut ór borg(i)nni of nótt oc fec ser sveitar oc gorþisc illvirci oc drap menn til fiar ser. En nokcoro siþar kom en helgi Johannes aptr til þeirar ennar saumo borgar. En byscop gekc a mót honom meþ [sino]m klerkalyþ oc meþ enom mesta fagnaþi, oc leiddu hann til haufoþkirkio i borginni. Heilagr Johannes talþi siþann lengi fyrir lyþnom oc styrkti tru þeira, oc eptir messo þa męlti hann til byscop(s): „Hvar er sa hlutr, er ek sellda yþr til varþveizlo undir vitni drottins sialfs oc þessar kirkio, er þu varþveitir?“ En er byscop heyrþi orþ postolans, þa undraþisc hann, ok hugþi at postolinn røddi of grip nokcurn, þann er hann hefþi honom selldan, oc hugþi at viþ sic, oc kom ege hug a, at sva mętti of vera. En þa er seinkaþisc of svorin

1 s; *d. e.* sed *Cd.*

byscops, þa mꝑlti postolinn viþ byscop: „Ecki leita ek eptir fiarhlut ne einom viþ þic, helldr spyr ec eptir of þann en unga mann, er ek fek þer i hendr, hvar hann se.“ En [er] byscop heyrþi þetta, þa fell hann til fota postolanum oc mꝑlti meþ grati: „O hosson faþir, dauþr er hann,“ qvaþ hann. Þa svaraþi heilagr Johannes: „Hve ner var þat, ꝑþa hverso bar at umb þat?“ Byscop svaraþi: „Sannliga er hann dauþr, fyr þvi at hann gerþisc fyrst saurlifismaþr, en á þat ofan gerþisc hann illvirki.“ En er helgi Johannes heyrþi þessa saugo, þa sleit hann cleþi af sér oc ios molldo i haufoþ ser ok melti: „Fyr hvi scyldir þu lata aund broþur þins? Bui mer hest oc leittoga(!), oc vil ek fara oc vita, at ek mega biarga honom.“ En eptir þat þa fer en helgi Johannes oc menn meþ honom, ok komo i þann staþ, er illvirkiarnir varo fyrir. En eptir þat þa varo þeir handtecnir. Þa melti en helgi Johannes: „Eegi(!) þurfoþ er at hallda m[er] sem þiof, fyr þvi at ek mon hvergi flǿia undan yþr. Gǿriþ er þat, er yþr er scylldra, ok fariþ eptir forráþsmanni yþrom, oc vil ek hitta hann.“ Þeir gerþo sva illvirkiarnir, sem þeim var boþit. En er foringi þeira varþ vis, at men varo komnir til þeira, þa biosc hann viþ ok vapnaþisc ok fer til þangat, er þeir postolinn stoþo. En þ[ega]r er hann sa postolann, þa fløþi hann undan. En er postolinn sa þat, þa rann hann eptir honom, en illvirkinn undann. En fyr sakar elli Johannis, þa møddisc hann, er hann gat egi farit hann, ok nam staþar ok kallaþi: „Heyr þu, ungr drengr! hvi flør þu sonor(!) fauþor þinn? hvi flør [þ]u gamlan mann oc vap(n)lausan? Heyr þu, sonr, egi scalldu hreþasc, fyr þvi at þu at van til lifs. Heyr þu, sonor, ok flø égi, ec scal gialda drottini(!) minom scynsemi fyr þic. Oc iamvel scal ec deyia fyr þic, sva sem drottinn tok dauþa fyr oss. Oc ek scalc(!) oc giallda ond mina fyr ond þinni. Heill sva, at þu statt ok tru mer, þviat drottinn sendi mik.“ En er ungi maþr heyrþi þessi orþ postolans, þa castaþi hann vápnonom oc fell til iarþar oc screiþ at fotom postolanom ottafullr oc gratanði. En sꝑli Johannes fell ok til iarþar hia honom ok hellti morgom tarum ut fyr ond hans. En þa er þeir haufþo miok lengi a bǿn verit, þa reis Johannes up oc tok i hond honom. En hann fal ena høgri haundina. Þa melti postolinn: „Hvi forþar þu enni hǿgri hendinni?“ Illvirkinn svaraþi: „Heyr þu, fadir! egi þori ek, at su haund, er sva margra manna bloþi hefir ut hellt, komi viþ sva helgan mann“ Postolinn [sva]raþi: „Satt segi ek þer, at sva sem ek kom þer undann atrunaþi diofla

fyr vazscyrn(!), sva scaldu nu scirazc i annat sinn fyr iþranarscirn. Hann kysti siþann a hond honom oc gaf honom bletzon sina. En siþan fara þeir oc fauronaútar þeirra aptr til borgarinnar oc til kirkio. Siþan leggr postolinn slikar scriptir a hann oc þa, sem þeir þyrfto, i fostom ok i vakom oc i auþrom heilsamligom raþom, oc kennir þeim hvern dag helgar kenningar .vii. daga samfast. En hann styrkisc siþan oc þeir i almenniligri tru oc helt hana vel siþann guþi til lofs en ser til misconnar.

Þat var en(n) þa er Johannes var i einhverio husi staddr, þar var mart manna inni, oc hafþi postolinn kent kenningar lyþnom, en eptir þat set(t)isc postolinn niþr. En þar var inni hani scamt fra postolanom, en þa tok hann til hendi sinni oc lęc viþ foglinn. En eptir þat kom inn einnhver leikari, oc hafþi boga i hendi, oc sa er postolinn lec viþ foglinn oc ręddi til hans: „Heyr þu guþs postoli! hvi scalldu leika viþ scynlaust kykvendi, þar er þu scylldir at guþi einom higgia(!), þars þu scinn i helgom iarteinom?“ En postolinn svaraþi: „Sva scyldi goþr maþr. En segþu, hvat er þat er þu helldr á?“ Leikerinn(!) svaraþi: „Bogi minn er þat.“ Postolinn melti: „Hvi er hann egi upbendr?“ Leikarinn svaraþi: „Egi ma þat, fyr þvi at or dregr staþinn allann ór honom þa.“ Postolinn svaraþi: „Er þatna. Satt segi ec þer, at sva sem boginn ma egi einart uppi standa, sva er ok farit manligo eþli, at eigi ma viþ allt senn sciliasc, oc verþr at þyrma eþlino i ollo þvi, er synþa[laust] er, fyr þvi at drottinn Jesus minn meistari tok a sic allar mannraunir, þer er synþalausar varo, til þess at varar ostyrkþir yrþi oss egi at áfalli, ef ver villdim viþ sciliasc; þvi scolom ver allir hann gaufga oc hann lofa oc dyrka fyr alla hluti framm, er aullo er ęþri oc aullom betri, sa er lifir oc rikir in secula seculorum, amen.“ En eptir þessi orþ postolans þa fell leikarinn til fota postolanom oc baþ ser liknar fyr aleitni si[na] oc otru, oc lofoþo allir guþ oc enn helga Johannes, þeir er hia varo.

Craton het spekingr, sa er talþi fyr tveimr bręþrom lęrisveinom sinom, at þeir scylldi veria aurom sinom i gimsteina ena dyrligsto oc briota þa siþan i augliti allz lyþs a fiolmenno torgi. En er þeir gorþo þat, þa bar at þar gongo postolans, oc callaþi hann til sin Cratonem oc melti: „Heimslig er su hǫfnon heims, er af monnom lofasc en guþ fyrdęmir. Sva sem tom er lecning, su er egi greþir siukan, sva er oc hégomlig kenning, su er egi betir andar siþo. En lerifaþir minn melti sva viþ einn ungann mann,

at hann scylldi gefa þurfamannom alla eigo sina, ef hann villdi algor vera, oc mundi hann þa eignasc a himnom eilift lif." Craton spekingr męlti: „Her liggr nybrotinn i manna augliti ávoxtr męnzcrar ágirni. En ef lęrifaþir þinn er saþr guþ, oc vil hann at þurfamonnom se fe gefit, þa gorþu heila gimsteinana, oc gor þat til dyrþar lęrifauþor þins, er ec gorþa til ma[nna] lofs." Þa samnaþi Johannes gimsteinabrotum i hendr ser oc hof up augo sin til himins oc melti: „Drottinn Jesus Cristr, er endrbettir heim þenna fyr crosstre, er spiltisc fyr girnþartre, oc lauct up augo þess, er blindr var borinn, oc callaþir Lazarum til lifs, er .iiii. daga hafþi i grof verit, oc greddir þu alla siuca meþ orði crafstz(!) þins, endrbętt þu nu fyr hendr engils þins þessa gimsteina, er þeir bruto til fręgþar mannanna, er egi cunno crapt ǫlmosogęþis, at verþ þ[eir]a veitisc valǫþom i miskonnarverki til lofs oc dyrþar nafns þins oc til ny(t)semi allrar cristni." En er hann hafþi þetta męlt, þa voro gimsteinar sva heilir, at eingi brestr var a þeim. Þa tok Craton spekingr tru oc þessir hinir ungo menn, er gimsteina brutu, oc allir lerisveinar hans, oc varþ hann enn mesti kennandi rettrar tru.

En varo aþrir tveir bręþr ungir oc auþgir i Effesoborg, þeir er eptir þessa manna dǿmum lifþo oc gavo alla eigo sina fatękiom monnom oc fylgþo postola guþs, er hann for of borgir at boþa orþ guþs oc helgar kenningar. En er þeir komo of dag til borgar þeirar, er Pergamus heitir, þa sa þeir þa menn i silkiklęþom, er verit hǫfþo þrelar þeirra, þa urþo bręþr lostnir fianda aur oc oglǫddosc, er þeir sa sic i herviligom clęþom en þręla i silkiklęþom[1]

. . . .

yckr oc flęlþo(!) fra oþom monnom fyr yckrar bęnir, þviat sa er girnisc auþsins, hann er þionn auþar sins en egi eigandi; þviat þa er einn maþr dregr samann morþ fiar, at vinnazc męt̄ti at ǿrno þusond manna til fǿzlo oc til clęþnaþar, þa varþveitir hann meþ ahiggio(!) þat, er hann ma egi sialfr viþ sig niota, oc veit hann þeygi, hveriom hann sparir þat Nǿcþir vorom ver bornir i heim þenna, þurfendr cleþa oc matar, oc scolo vér nokþir í iorþ fara. En allir eigom ver saman himnesc aúþęvi. Jafnheimillt er auþgom sem snauþom scin solar oc tungls, regn oc goþviþri, kirkio inganga oc synþa laúsn, scirn oc holtekia drottins, oc aull misconn oc veizla. Allra þessa giafa neytir[2] fatekr sem auþigr. En sa er

1 *Her mangler et Blad.* 2 *Først skrevet* neitir, *men rettet af selve Afskriveren.*

of sęll, er flęira girnisc en hann þarf, þviat hann ma egi auruggr þess niota, er hann þarf, þvi e[f hann] verþr siukr eþa sar, þa ma hann egi niota unand[i a]tz ne drykciar eþa cleþa. En þat scolo vita ágiarnir menn, at þeim megu ecki stoþa auþęvi, þau er ligia fyrir oc gera sorg oc sút oc sótt þeim, er þau varþveita meþ mikilli ahyggio dag oc nott viþ þiofom oc viþ eldi oc viþ scauþom En er þeir starfa í þeiri ahyggio at draga saman auþ sem mestann af saukom oc vęlom[1] oc caupom raungom oc af morgom febraugþom, þa verþa þeir brátt teknir af heimi oc hafa þa ekci meþ sér nema synþir einar."

En er postolinn hafþi þett[a me]lt, þa var þangat borit lik eckio sonar no[cco]rs, þess er fyr .xxx.m daga hafþi aþr qvangazk. Moþir hans ok kona fylgþo likino oc fiolþi annarra manna, oc greto allir oc fello til fota postolanom oc baþo hann up reisa þenna enn unga mann af dauþa, sva sem hann reisti Drusianam. Heilagr Johannes felldi tár, er hann sa marga grata, oc fell á kne oc var lengi a bęn, siþan stoþ hann up oc hellt hǫndom til himins oc baþ lengi fyr enom andaþa. En er hann gerþi þat þrysvar, þa lét hann leysa likit oc melti: „Þu en ungi dréngr, er Stacteus heitir, er fyrir þer sakar var lostinn af fianda, at þu kunnir egi scapera þinn, oc tyndir[2] ondo þinni, þviat þu lifþir eptir munoþom licams þins, lengi hefi ec beþit drottinn minn fyrir þer, at þu losnir fra daúþa bondom oc segir þessom tveim brøþrom Attico oc Eugenio, hverri dyrþ þeir tyndo eþa hvert viti þeir mono taka." Þa reis up Stacteus oc laut postol[anom] oc tok at ávita þa Atticum oc Eugenium, oc melti: „Sa ek var[þha]lzengla ycra hryggva, en áru andscotans fagna falli yckro. Sa ec gulligar gimsteínom settar hallir, er ykr varo bunar á himni fullar silfr(s) oc lios, friþar oc fagnaþar, unaþs oc krasa, en þeim tyndo þit, oc hafiþ eignasc þa stadi, er fullir ero af drekom oc deynanda loga, hrezlo oc hryggleix, dauns oc sottar; þar er of daga oc of nętr gratr oc scamsamlict op oc tanna gniston. Ecki eigoþ it annat til nema at biþia postolann, at hann reisi up andir yccrar af eilífom dauþa til heilso, sva sem hann reisti mik af likams dauþa til lifs, þviat naufn ykcr ero scafin af lífs bok." En er Stacteus hafþi þe[tta m]ęllt, þa fell hann til fota postolanom meþ aullom lyþ oc enom ungom brǫþrom Attico oc Eugenio, oc baþo hann biþia fyrir þeim til guþs. En Johannes bauþ þeim xxx. daga iþron oc baþ þa þess mest biþia a þeiri stundo, at vendirnir,

1 svęlom *Cd.* 2 *Först skrevet* tindir.

er at gulli varo orþnir, oc steinarnir, er at gimsteinom varo orþnir, at þeir snęrisc aptr i ęþli sitt. En er liþnir varo .xxx. daga, þa hofþo egi gullvendirnir ne gimsteinarnir snuisc i ǫþli sitt. Þa como brǫþr oc melto viþ postolann: „Avallt sendir þu misconn oc licn oc baút, at maþr scyldi manni licna oc varkynna, sva sem hverr villdi ser at guþ misconnaþi eþa licnaþi. En vit scaumomsc nu synþar ockarar oc iþromsc nu meþ grataundom augom þess, er vit rendom með gi(r)nþaraugom til veralligra hluta. Af þvi biþiom ver þic, heilagr postoli guþs, at þu synir i verkom misconn þa er þ[u het]st ávallt i orþom.“ En er bręþr iþroþosc synþa[r s]innar oc alþyþa[1] baþ fyrir þeim, þa melti Johannes viþ lyþinn: „Drottinn guþ varr melti fyr spamanninn: eigi vil ec dauþa syndux, manz, helldr at hann leiþrettisc oc lifi. Sva męlti lerifaþir var Jesus Cristr viþ oss: satt sęgi ek yþr, meiri faugnoþor(!) er englom guþs yfir einom manni syngom(!), er iþron gorir oc lętr af synþom, en yfir .xxx ix. þeira, er egi misgørþo. Af þvi scolo þer þat vita, at drottinn minn mon þiggia iþron b[rǫþ]ra.“ Þa melti heilagr Johannes viþ Atticum oc Eugenium: „Fariþ nu oc beriþ vaundo aptr til scogar, þaþan er it tokoþ þa, þviat nu mon snuasc til ęþlis sins tveggia hvart gimsteinar [oc gull[2].“ En er þeir gorþo sem postolinn bauþ, þa toko þeir alla misconn, þa er þeir haufþo tynt, oc rako diofla fra oþom monnom, sem fyr haufþo þeir gort.

En er allr borgarlyþr oc landherr vegsamaþi helgan Johannem, þa drogo blotmenn lid saman a mot honom oc leiddo hann til hofs Gefionar gyþio sinnar oc villdo neyþa hann til blota. Postolinn melti þa: „Ec mon leiþa yþr til kirkio drottins mins Jesu Cristi, oc calliþ er a nafn Gefionar yþvarrar oc latiþ er falla ofan kirkiona i nafni hennar, oc mon ec lata at yþr. En ef er megiþ þat egi, þa mon ec calla a nafn drottins mins Jesu Cristi oc láta ofan falla hof yþvart oc scurþgoþ, [oc] mon yþr siolfom þat synasc rét at fyrláta þa [vi]llo, er niþr hefir brotizsc, oc snuisc til guþs mins.“ En er mestr hluti lyþs varþ iaqveþr þessa mals, þa fysti Johannes lyþinn at fara langt fra hofino. En er lyþr gecc fra hofino, þa callaþi hann mikilli rauddo oc melti: „Þig biþ ek, drottinn Jesus Cristus, at þu latir niþr falla hof þetta meþ aullom scur(þ)goþom, þeim er inni ero, sva at aungom manni verþi at meini, oc at allr sia lyþr viti, at þetta likneski Gefionar er diofolict en egi guþlict.“ En er postolinn hafþi þetta

1 *Først skrevet* alþiþa. 2 *saaledes rettet:* at grioti *Cd.*

melt, þa hrunþi hofit meþ ollom scurþgoþom, þeim er inni varo, sva at aungom manni [vaiþ] at meini, oc varþ sem molld, su er fikr(!) í vindi. Þa callaþi allr lyþr oc melti: „Einn er sannr guþ, sa er Johannes boþar.“ A þeim degi toku tru .xii. þusundir karlla at otaulþom konom oc baurnom.

Þa fylldisc Aristodimus hofþingi ens grimmasta hugar oc samnaþi her miklom oc vacþi þa stiryold(!), en lyþr heiþinna manna biosc til orrosto a mót cristnom lyþ. Þa melti heilagr Johannes: „Segþu mer, Aristodime, hvat scal ec þess gøra, er ek taka reiþi or hug þinom?“ Aristodimus svaraþi: „Ef þu vil, at ec trua guþi þinom, þa mon ec gefa þer eitr at drecka, oc er vist, at mikill er guþ cristinna manna, ef du deyr égi af ęítrino.“ Johannes melti: „Þat mon mer egi granda, ef ek calla á nafn drottins mins.“ Aristodimus melti: „Fyrst scall þu sia þa, er drecka eitrit oc deyia þegar, oc mun þu þa hręþasc drykcinn.“ Johannes svaraþi: „Sagþa ec þer aþann, vestu buinn at trua á drottinn minn Jesum Cristum, ef ec staundomc eitrit.“ Þa for Aristodimus til iarls, oc hafþi þaþann .ii. bandingia, þa er til draps varo dęmþir fyr glępi sina, oc lét þa drecka eitrit i augliti postolans fyr aullom lyþ, oc fello þeir þegar niþr dauþir. Þa melti Aristodimus: „Hlyþ þu mer, Johannes, oc lát af kenningo þessi, er þu spenr allar þioþir fra blotom, eþa ella drek þu eitr þetta, oc syn guþ þinn almátkan vera, ef þu mát heill vera eptir drykcinn.“ Þa tok Johannes viþ dryckiarkerino óhreddr oc gerþi crossmark yfir oc melti: „Drottinn guþ faþir drottins mins Jesu Cristi, sa er allri scepno styrir, oc allir hlutir þiona oc allir mettir hręþasc, af þess nafni sevasc haugormr, oc flǽr dreki, oc kyrrisc padda, oc stauþvasc oll eitrkycqvendi, oc slocnar allt afl dauþferandi grasa, á þic collom ver til fulltings, slokþu eitr þetta oc allann scaþsamligan mátt, þann er þat hefir í ser, oc gef þu i augliti þino ollom, þeim er her standa, syn at sia et rętta, oc eyro at heyra, oc hiarta at scilia mikilleic þinn, at þeir snuisc oc finni heilso anda sinna.“ En er hann hafþi þetta męlt, þa signdi hann sic oc drack or allt, þat er i kerino var. Lyþrinn stoþ oc horfþi a hann .iii. dagstundir. En er þeir sa hann egi scialfa ne lit bregþa, þa colloþo allir oc melto: „Einn er guþ sa er Johannes boþar.“ Aristodimus mátti þeygi trua, oc melti hann viþ postolann: „En er eptir ifi i hug minom, en sa mon a braut losasc, ef þu lętr lifna i nafni Cristz þins þa er eitrbolgnir liggia nu her.“ Lyþrinn melti meþ reiþi i gegn honom oc letosc brenna

mundo hann i eldi, ef hann legþi naukqveriar þrautir framar fyr postolann. En er Johannes sa magnasc alþyþo[1] rom, þa baþ hann ser hlioþs oc melti: „Su er en øzta eptirgliking guþligra crapta, at ver sem þolinnmoþir oc standimsc vel freistni otruaþra manna. Ef Aristodimus hellzk enn i otru sinni, þa scolom ver leysa rexna tortrigþar(!) hans oc lata egi af, aþr hann kennir scapera sinn. Sva sem lecnar gøra viþ vanheila menn oc leita annarar lęcningar, ef aunnor stoþar egi, sva scolom ver oc grøþa þenna mann meþ þvi raþi, er enn es egi gort, ef hann er egi grøddr. Gørom annat taknn þa til lekningar honom.“ Þa for postolinn or kyrtli sinom oc selldi Aristodimo, en hann stoþ i mautli sinom eptir. Aristodimus spurþi: „Til hvers selldir þu mer kyrtil þinn?“ Johannes svaraþi: „at þu scamisc ótru þinnar.“ Aristodimus spurþi: „Hverso ma kyrtil(l) þinn taka iva af hiarta mino?“ Johannes svaraþi: „Far þu oc leg kyrtillinn(!) yfir ena dauþo oc mel sva: postoli drottins Jesu Cristi sendi mik til ykcar, at it risiþ up i nafni guþs, at allir viti, at lyf(!) oc dauþi þionar drottni Jesu Cristo.“ En er Aristodimus gørþi sva, þa riso upp þeir er dauþir varo, oc lifþo lengi siþan. En er Aristodimus sa þessi tiþenndi, þa rann hann scyndiliga til iarls oc melti viþ hann: „Hlyþu mer, iarll; þat munt þu muna, at ec vacþa opt reiþi þina i gegn Johanni oc gørþa ec honom morg oscil. En ec uggi, at ec taka guþs reiþi fyrir þat, þvit(!) hann er sialfr guþ oc leynisc i manz ásia; hann dracc ęitr, oc sakaþi hann ecki, hann gaf lif þeim er do af eitrino, sva at ec lagþac kyrtil hans yfir þa, oc lifa þeir nu oc hafa engi dauþamaurk a ser.“ Jarl spurþi: „Hvat vil þu, at vit gørim?“ Aristodimus svaraþi: „Faurum viþ oc faullom til fota honom oc biþiom ockr licnar, oc gerom siþann þat er hann byþr okr.“ En er þeir gørþo sva, þa tok Johannes viþ þeim oc bauþ þeim .vii. daga fausto i rauko(!), oc varo þeir siþann scirþir, oc aull hiu þeira oc frendr oc magar oc vinir, oc brutu scurþgoþ aull oc reisto upp kirkio micla til vegs postolanom, oc var hann i þeiri kirkio upnuminn til himins.

Þa er heilagr Johannes var vętri miþr en tiręþr at alldri, þa vittraþisc honom drottinn Jesus Cristus meþ lęrisveinom sinom oc melti viþ hann: „Com þu til min, þviat nu er su tiþ, at þu fagnir meþ breþrom þinom at minni samcundo.“ Þa reis Johannes up oc villdi fara þegar, en drottin melti viþ hann: „En nęsta drottinsdag scalt tu coma til min.“ En er en nésti drottinsdagr com,

1 *Først skrevet* alþiþo.

þa varþ fiolmenni mikit i kirkio þeirri, er smiþoþ var til vegs Johanni postola, oc talþi hann fyr lyþnom allt fra ǫndverþom morni oc til dagmala, oc melti: „Ér samerfingiar oc bręþr oc hluttakendr rikis guþs! minnizc hvilikar iarteinir oc kenningar drottinn Jesus Cristus veitti yþr fyr mic, oc halldiþ ér þeim fast boþorþom, ef drottinn callar mic nu þegar or heimi.“ En er Johannes hafþi męsso sungit, þa lęt hann grafa ser grauf fersceytta hia altari oc fęra ut molld or kirkio, oc ste hann i grofna siþann oc hellt hondom til himna oc melti: „Laþaþr kem ek til fagnaþar þins, drottinn Jesus Cristi, þviat þu lezt þęr soma at laþa mik til þinna crasa, þviat þu vissir mic fusann til þín af aullo hiarta. Sa ek anlit þit oc endrlifnaþa ec, ilmr þinn vakti fysi mina. Oftt baþ ec þic, at ec scyllda til þin coma, en þu batt mic biþa oc samna truanda lyþ. Þu varþveittir likama minn fra allri saurgon oc leistir(!) aund mina oc fyrlezt mik egi, þa er ec var í utlegþ, oc settir þu orþ þin i munni minom, oc reit ec verk þin, þau er ec sa augom minom, oc orþ þau er ec heyrþa ór þinom munni. En nu fel ec þer á hendi sono þina, þa er heilog cristni endrgat fyr vatnn oc helgan anda. Tac þu mik, at ec sia meþ breþrom minom, þeim er þu komt at laþa. Luk up þu fyr mer lifs durum, at egi renni á mót mer myrkra hǫfþingiar, helldr leiþu mic til þinna crasa, þa er meþ þer fagna allir vinir þinir, þviat þu ert Cristr son guþs livanda, er greddi heim þenna oc leystir oss af boþorþom þinom fyr en helga anda, fyr þann gørom ver þer þackir fyr oendiligar alldir allda.“ En er allir svaroþo oc qvoþo amenn, þa kom lios sva mikit yfir postolan vist eina stund dags, at engi mátti i gegn of sia. En þa er af leiþ liosit, þa var grøfinn full himnamiols, oc hellzk su iartein allt til þessa dags, oc verþa þar margar iarteinir, oc leisasc(!) margir or háska oc sóttom oc gęta benir, þeir er þangat coma meþ tru rettri. Nu varþveiti oss guþ almattigr, sa er lifir oc rikir meþ feþr oc helgum anda of alldir allda. Amen.

IV.

Her byriar litlu Jons sogu postola ok guðspiallamannz.

I þann tima heimstoðu, er sialf rettlætiss solin lukt i likam, drottinn varr Jesus Cristus, birti Jorsalariki meðr sinni naveru syniligr maðr ok sannr guð miðil manna, vattar sa meistari, er Petrus Damianus heitir, at Johannes, er siðan varð postoli ok æztr ewangelista vars herra, fæddiz i þeiri halfu Jorsalalandz, er Galilea heitir, ok i þeiri borg er Bethsaida kallaz. Faðir hans het Zebedeus, rettviss maðr ok fatækr at femunum. Moðir hans var sva burðug, at sialf hifnakongsins moðir Maria var hennar systir meðr sama nafni Maria. Er þa liosi biartara, hvert kynferdi tignar þenna Johannem i frændsemi sialfs græðarans. Ok þvi liktiz hann i uppvegsti frænda sinum herra Jesu fatækr at goðzi veralldar, litillatr ok famalugr. Zebedeus var fiskimadr, ok þvi var Johannes son hans meðr honum i somu iðn, at þar la undir dagligt viðværi. Sami Petrus greinir, at su var oreign þeira feðga, at ei fenguz verðaurar at kosta lin til netianna, ok þvi varð oft at endrbæta ofreyndan mauskva. Lucas ewangelista segir, at ecki boknam lagði Johannes firir sik a náms alldri, ok þvi sotti hann hvarki þing ne malstefnur, at maðrinn var bæði einfalldr ok ufrodr, sva at bokin likir (hans) hlioðlifi þeim fiskum, er hann dro sialfr at borði. Sem her stendr, vikr meistari malinu ok segir sva: Eigi er, segir hann, tomt at greina uppvogst, oreign ok atferð þessa Johannis, þviat þaðan skínn biartara, hvaðan leiddi þa spektardyrð, er siðar oðlaðiz hann i guðs liosi upp ifir alla karlmenn natturuliga byriaða, sem siðar mun getið verða meðr guðs vilia. Sva vikia bækr til, at af bruðar faðmi hafi varr herra kallat Johannem frænda sinn til fylgdar ok postoligrar tignar, ok þvi varð hann makligr einsligri ast af sælum guðs syni, at hann skein maðr hreinni en nockurr af þeim heilaga safnaði, er græðara várum þionaði. Gofugliga skein a skirdagskvelld virðingarhæð ok verðleikr sæls Johannis með þremr forvænum frumtignum. Su fremst ok fyrst, er hann hvilldiz ifir sialft hifnakongsins briost undir bordinu. Su onnur, at af þeim lifsbrunni drack hann þann lifanda seim ok sætleik hifneskrar læringar, sem siðan for ok flaut i allar ættir heimskrínglunnar. Su var þriðia frumtign, at þann angr ok otta, er fylldi hiortu postolanna allra, hof hinn sæli Johannes i frið ok fagnat firir þann frabæran kærleik, er hann hafði odlaz medr sialfan son guds ifir allan safnat postolanna. Virðu-

ligr herra Leo pafi magnus greinir fagrliga i sinni bok, hvaðan upp reis angr ok otti postolanna, eigi af sektar samvitzku, sem hann váttar, at verða seliarar vars herra Jesu, helldr af þeiri undirstoðu, at siðan græðari várr hafdi birt meðr sinum ordum, at einnhverr af þeira safnaði myndi geraz i þa guds reidi at selia hann með verði, ottadiz hverr i sinu briosti velltanda hiol veykrar mannzins natturu, at meinlaus forhugsan mun þvi minnr profaz til heilagrar stadfestu en forsagnar framkæmd hifneskrar vitzku, er rikti meðr briosti herra Jesu. Ok i sva striðan pungt, sem nu stendr ifir þeirri maltið, er vegsamanda, hvaðan likn ok lietta leiddi inn til postolanna. Blezadr herra Petr postoli, sem hann ser tignarrum guds mannz Johannis ifir lausnarans briost, gerir hann eitthvert signum volldugum guðs manni þeim sama sælum Johanni, at firir sinn kærleik muni hann vissu fa, hverr eignaz mun þann eymdarhlut at selia saklaust lif herra Jesu undir pisl ok plagur bolvaðra Juða. Blezadr Johannes dvelr ok eigi at gleðia brædr sina, þviat varr drottinn Jesus birtir honum meðr fyrstu spurning, hvar sia siukdomr hafi heimili. Her næst er aa litanda, meðr þvi at virðuligr herra Petr postoli helldr firir hofðingiadom þyðing eða merking allra postolanna, er su tign ok frami miklu lofi maklig er blezaðr Johannes oðladiz i þeiri máltið, at verða coadiutor æzta mannz a ollu iorðriki(!), er skipaðiz með himinrikis lyklinum sialfum, allt at binda ok leysa. Ok ef sva birtiz siðarr i þessu mali, at sami Johannes verðr coaðiutor þess annars postolans, sem berr æzta krunu rettvisi ok rauksemdar með allri guðs kristni, reisiz þvi hærra i lopt upp hans haleita virðing. En siaim nu þessu næst i litilli dvol settra greina, hverri dyrðartign auðgaz virðuligr herra Johannes, þa er hann stoð undir krossinum, oc hann giorðiz vicarius vars drottins, tilæskingarson hifnakongsins moður, oc sva með nockurum hætti broðir lifanda guðs sonar. En hverr mun þat orði greina, hversu guðs maðr sæll Johannes fremdi þat signaða umboð at geyma, gleðia oc þiona virðuligri guðs getara allt i hennar endadag þessa veralldar lifs, þar til son hennar hifnakongr bauð henni heim, laðandi[1] . . . . bar enn. Orlofi þer at ek seti yðr eina spurning." Herra pafinn segiz luta undir oll hans orð. Byskup talar: „Segit mer at þvi, hvart herra Petr postoli forfaðir yðvarr misgiorði nockut i sinu lifi?" Herra pafinn svarar: „Heilagr Petrus misgiorði harðla miok, ok

1 *Her mangle 4 Blade.*

bætti sik haleitliga með beiskum tarum i miskunn Jesu Cristi.“ Byskup spyrr: „Hvat misgiorði hinn heilagi Petrus?“ Herra pafinn svarar: „Hann neittaði varn herra Jesum Cristum.“ Byskup spyrr: „Hvart neittaði hann herra Jesum um sinn eða optarr?“ Herra pafinn svarar: „Hann neittaði þrim sinnum a einn dag.“ Byskup spyrr: „Hverr heyrði iatning hans eða hverr lagði honum skriftir?“ Sem her er komit mali, færr herra pafinn orðfall. Þar firir megnaz byskupinn i sinni roksemd ok tekr sva til orðz: „Þvi setti engi maðr a iordriki(!) sik sva hafan at heyra iatning eða hirting veita sogðum Petro, at hann var skipaðr af sialfum guðs syni ollum monnum æðri, ok þvi skipaðiz hann sialfr i doms hasæti ifir sitt misfelli; geri þer ok sva, heilagr faðir, berit brott af yðr sut ok saran trega, ok setiz upp i domstol sem postoligr herra ok dæmit sialfr yðra sok.“ Herra pafinn lætr ser at kenning verða skakandi brott af ser allan angr, sem fremst matti hann, byriandi sententiam upp a sialfan sik i þenna skilning: „Sa er orskurðr minn, sagði hann, at i minni herfiligri glæpsku hefir ek wnnit sva mikla uhæfu, sem steypt i svelg helvitis alla þa guðs kristni, er mer var a hendi folgin. Hvat mundi limrinn kunna utan likiaz hofðinu? Þvi gengr heðan framm annarr orskurdr várr, at engi maðr dirfiz a iarðriki hærri stéttar eða lægri at veita minum likam kristiligan groft, hvat sem mer verðr at bana.“ Firir þenna sva striðan orskurð herra pafans fellu tar þvi framarr af margs mannz briosti. Hvat lengra, en herra pafinn með fyrr nefndri sinni fylgd riðr aftr i Rom meðr ollum flyti, gengr inn firir Dioclecianum keisara, sem hann sitr ifir borð, ok talar sva: „Vær Marcellinus pafi, sagdi hann, er nu her kominn, engi fágari bannsettra skurðgoða, helldr faðir ok forstiori guðs hiarðar, þo at umakligr.“ Þessu heyrðu byðr an dvol Dioclecianus, at herra pafinn með prestum sinum leiðiz ut af borgarmur, allir undir hálshogg. Liggr hann sva umylldr undir berum hifni um þria togu daga, ok þo með þeiri guðs blezan, at engi meinsemd af iorðu eða lofti grandar hans likama. Innan þeira þriatigi daga verðr kiorinn til pafadoms lofsamligr maðr sira Marcellus. Ok fylldum sva morgum dogum birtiz blezaðr Petr postoli Marcello electo sva talandi: „Broðir Marcelle, sagði hann, hvar firir lystir þina goðfysi at lata liggia minn likam undir berum hifni sva lengi?“ Marcellus svarar postolanum: „Herra minn sæti, segir hann, hvat hofum ver meiri virðingar, en veitiz þinum helgazta likama með tignargroft ok þionostu?“ Blezaðr Petrus svarar: „Likamr minn

i Marcellino pafa broður minum segi ek at enn liggr uti umylldr.“ Marcellus svarar: „Hverr mundi þora, heilagr faðir, at leggia honum graftrar hond meðr orskurðar ogn, er hann diktaði sialfr i sinodo ut a Pul?“ Heilagr Petrus svarar: „Kemr þer ei til minnis, broðir Marcelle, þat er sagði várr herra Jesus Cristus, at hverr er sik lægir, mun upp hefiaz? Hveria minkan matti hinn æzti byskup ser til lægðar ok litilætiss meiri inn leiða, en þessi framdi upp a sialfan sik, at firirbioða ser veitaz allan kristiligan groft, sem lesaz mun æfinliga með guðs kristni honum til lofs, ok þvi skolu nu framkæmaz meðr honum grædarans ord, at hann hefiz upp af sinni lægð, þviat ek byðr þer at veita honum hina tignuztu graftrar þionostu rétt hia sialfum mer.“ Eftir sva talat endar virðuligr Petrus sitt eyrendi. En Marcellus fyllir i alla stadi boðordit með guðs lofi ok heilagrar kirkiu fagnaði. Lyktar sva þenna æfentum, ok þvi er heðan aftr at vænda til stólpa heilags Gregorij, þviat þadan gengum ver áðr framm i guds nafni.

2. Sem lesin var dæmisaga virðuligs herra Marcellini pafa, kollum ver heyrandum monnum upploknar dyrr, at renna augum til synar innan mustaris heilagrar kristni, hverr manna sik framdi sva hugdiarfan at leggia framferð virðuligs herra Petri postola undir atfyndli eda fulltekna umvandan, ok enn þvi framarr, ef sva finnz, at hann letrsetti ok let beraz· innan um kristnina þat er hann kallaði ufagrt. Til þessa hlutar, er sva finnz faheyrðr lesinn, ma leiða signaðan psalmistam David kong, þa er hann segir, at guð er dasamligr i sinum helgum monnum. Sælum Gregorio pafa finnz ok mikit til þessa hlutar i sinni skyring ifir nefnda bok Ezechielem, at sva fallit bland skilldi ganga inn i blezat broðerni sialfra postolanna Petri ok Pauli, en þat er þeirar undirstoðu, sem hann greinir, at sva sem postolar voru dreifðir til ymisra landa með predikanar embætti, greinir hann, at herra Petr postoli var sva miukr ok eftirlatr Judum innanlandz ok utan, at hann villdi samþyckia umsnidningar þionostu, þott þeir gangi til gudspialligrar kenningar vars herra Jesu Cristi. En þann tima sem heilagr Paulus predikari vorðinn* fregnar þat af frammferd Petri, liggur(!) honum ei med ollu, helldur suo sem þeir mætazt i borg Anntiocia geingr hann framm firir Petrum medur afklæddre einord, segir ath þat stanndi aungvann veg, ath holldligtt logmal blanndi sik upp i nytt testamenntum grædara vors herra Jesu Cristi, ok einkannliga su

* *Her begynder et Blad i Codex, der senere er indsat i Bogen og skrevet med en Haand fra Slutningen af det 16de Aarhundrede.*

þiod lagin til eptirlætis, sem omakliguzt var firir þann pislargrat er hun vann upp aa saklaust lif gudz sonar sialfs. Þessa somu sina einord ok atyrði, er hann veitte sælum Petro j nefndri borg Anthiocia, setr hann upp aa pistil sinn, at hvor megi lesa, ef vill. Ok þvi kemr sa sami kvittur firir Petrum postola, sem adr er ritat, ok hversu hann skipar þa sinne lund med fagætri fridsemi, vilium vier þess verdugliga minnazt, er fyrr var lesit, ath .ij. postolar gudz Petrus ok Paulus stodu svo sem til becgia(!) handa siðugum gudz astvin Johanni postola. Hvat er rettara sagt, enn sæll Johannis stod j millum þeira ei likamliga helldr andliga med seimi ok signadri giæzku hunangligra orda til fridsemdar þeira brodernis, med þeim hætti sem byskup lyti honum j eyra hvorttveggia. Vier megum hier suo segia ath sem Petrus med hogverd ok litillætis þolinmædi gefr hann þvilik ord: Kunnigt sie ydr, fadir, hvad ek setta j minn epistula med hinum æstu greinum, ath gud er astin, þvi stanndit modur hogværd an allri hræring, þott þier lesit einardlig ord hins heilaga Pauli, þviat j giord hvorstveggiu er rettiliga þydd gudz elska med ydr til þess ath draga sem flesta til drottins Jesu Cristi j daudanz punct med sælum Paulo brodr þinum, j þa grein ath afleggia forna setning enn elska nya myskunn med aullu hiarta. Ath sælum Paulo hneigir hann sig valinn gudz vin sem svo talannde: Minniz þier, heilagr fadir, þott vannlæti gudz riki sæki framarla med ydr, at allir vier forum miog hnoggvannde j morgum hlutum, sem ek setti i minn epistula, ok þvi geymit hogværd til allra manna, sem meinlausir eru af lestinum, þott þeim siaizt yfir med einfellde ok elsku naungzins. Nu er at vikia aptur til heilagx Petrs, hversu hann verndar sinni vizku til hinz himneska litelætis eptir aminning Johannis. Þat fyrst ath hann leggr lærisveina undir harda avitan, ef nockr viki umlestris(!) orda a personu Pauli firir þat ef þeir kalla meistara sinum j moti, þat fylgir meira ath jnnj sialfs sinz pistola er svo skrifat ut j kristnina setr hann klerkdom ok visku sæls Pauli suo tignarsamlig ord:* Kennum vær yðr ok lærum, hvar sem ufroðir menn reikandi af rettum veg afvirða hans heilagar ritningar, sialfum ser til tapanar. Sem her er komit segir sæll Gregorius til kristninnar: Virðanda er bræðrum kirkiunnar, i hverri hugskotzheð þessi guðs astvin hafði skipat sína stauðu. Hann las annars ritning með ávitanargrein samsetta til sialfs sins, en lagði þar i mot þau vegsemdarorð, sem æfinliga munu lesaz i kristninni. Hver var su hogværð

* *Her ender det senere indskudte Blad.*

ok hugarhvílld, hvert afl eða hugsanarmykt með þeim manni, er sva giorði. Ei kallar hann til minnis i þenna pungt, at af lausnara várum Jesu Cristo var hann fyrstr kallaðr i postoliga tign, hia ser leiðir hann nu ok, hversu hann þa forðum af sælum guds syni sialfa lyklana hins hifneska rikis, ok hversu allt a hifni ok iorðu mundi laust ok bundit eftir hans boði Eigi réiknar hann nu til nálægðar þa frumtign, er hann geck forðum ifir sioinn sialfan. Liða lætr hann ok hia ser, hversu kararmenn runnu framm af reckium sinum efldir i ollum liðum, þegar hann bauð i nafni Jesu. Eigi minniz hann ok til miklanar sialfum ser, hversu skuggi hans likama græddi siuka með guðs krafti. Eigi leiðir hann ok firir sin augu þat hifneska valld, er hann drap liugandi hion Annaniam ok Saphiram með roksemdarorði. Liða lætr hann ok, hversu lif ok daudi þionaði hans villd með boði almattigs guðs Jesu Cristi. Nu sem vær heyrum, segir guðs maðr Gregorius, sva mikla dyrðarhæð guðs astvina til litillætis ok mannkosta, at þeirra port risi þvi hærra til himins, hvat segir ek þa sálugr ok mer likir, er golfit merkium undir þvi porti, nema biðia guð miskunnar ok með kennaz várt þolleysi, at ef (vær) mætum einu meinyrði, leggium vær fiorfallt eða framarr aftr i moti, en signaðr herra hofðingi kristninnar virði meira litillæti ok friðsemdar þolinmæði en allar sinar frumtignir. Her næst ma vel segia, at herra Gregorius pafi bar sammyndat blóm sinni veru ok blezaðum vana, þat er at vera hinn æzti byskup ok stólpi kris(t)ninnar með háreist port hifneskrar upplitningar, en lægir sik iafnframm gólfi likan, ok samlagaz sva með litillætis dyrð eínfaulldum safnaði kirkiunnar sona. Þessum sæmdarorðum til hans settum, heyri menn, hvat hann segir af postolum guðs i þenna skilning: Ástvinir beggia postolanna Petri ok Pauli, segir hann, leituðu ymissan útveg at eyða allri misgrein þeira miðil. Fylg(i)arar Pauli segia i forteknu orði, at þat hefir hann alldri hent, at notera Petrum postola medr einu atmæli i sinum epistola, helldr annan mann nockurn sama eignarnafns. Þessir birta framarr vilia sinn ok fylgi en bokfræði, segir fadir Gregorius, þviat i sama pistli lysir Paulus án efa, at hann atyrðir sialfan Petrum postola, þa er hann setr sva: Sa sami guð er vann með Petro i postoladóm umsniðins fólks, sa sami vann með mer sina gæzku miðil heidins fólks. Fylgismenn virðuligs Petri hafa með kappsamri lund þa umleitan, at þann epistolam, er helldr lofsemdarorð ifir læring ok vitru heilags Pauli, hafi Petr postoli alldri giort. En her i mot rennr sæll Petrus

sva biart sem lios halldandi, með þvi skínanda vætti, at i sama epistola greinir hann transfigurationem græðara várs herra Jesu a fialli Thabór, ok hversu foðurlig rodd af hifni hliodandi kom ifir þa, sem ewangelium váttar. Hofum ver nu, segir guds maðr Gregorius, með fæm klausum hoglyndi heilags Petri minning giort, ok þvi skal nu þessu næst vikia til hógværis virðuligs Pauli, þviat hans blezaða briost var sva auðgat predikanar roksemd, at hann þyrmdi engum manni, ok ei helldr, sem greindiz, sialfum Petro, en sinum undirmonnum tiaði hann þa hogværð, sem birtiz harðla frabær, þa er hann predicaði Chorinthis, at hann sneyri þa fra heiðnum dómi ok veitti þeim lifs brauð. En þeir firir sina singirnd ok hardbrysti letu hann hungra innan borgar af matleysi, sva at honum sendiz kostr af Macedonia, at hann mætti lifa. Ok ei þvi helldr felldi hann sitt heilagt embætti, ok ei for eitt orð til hefndar af hans munni um sva morg ar, sem hann var Corinthis. En til þess, segir sæll Gregorius, at þeir iðraðiz ok giorði betr til annars predikara guds eyrendiss, en þeir giorðu til hans, skrifar hann þeim til með miukaztum orðum, sem hann snerti þeira handveg ok harðbrysti til lækidoms ok meiri myktar, en fyrr hofðu þeir. Nu eru þetta sem smadropar af tracteran virðuligs Gregorij, er hann setr af þvisa efni; settum vær firir þa skynsemi þo at i stuttu mali þessar klausur her inn, at þrir æztu merkismenn hifnakongs i nafni heilagrar þrenningar eignaðiz minningargrein i bækling þessum. Ok þvi munum ver her upp gefa i guds nafni ok vikia til frasagnar gofugligs Johannis postola, þar sem fyrr gafz upp, at hann gengr til sins hlutskiptis austr i Asiam minni.

3. Þann tima með guðs fulltingi er ynniligr Johannes tekr til avaxtar planteran Pauli postola, ma vel til hans tala orð Ysaie spamannz: Litill brunnr, segir hann, vógs i mikla moðu. Af litlum brunni heilags Johannis var heima greint i Galilea hversu þraungr var. En nu váttar riki austr i Asia, hversu lifanda vatn geingr fiogurra vegna út i allar ættir af hans munni, iartegnum ok lifi, þa er hann skirir, skipar ok skiptir viðerni kristninnar i sex byskupsdæmi ok hinn sionda archistolinn i hofuðstað landzins, er Effesus heitir; ok hversu biartr var þessi blezaðr vingarðs fágari hifnakongsins færr engin maðr letrum lukt, þviat i haleitum guðs krafti, er honum fylgdi, syndiz náliga sigrut mannz nattura. En i ávinning, at hann vyrði fadir margra sona i dyrð eilifri, var hann sva miukr ok varkunnigr i aðra grein veykum manni, at þar firir

birtiz hann biartr ok blezaðr huggari ok hit mætazta eftirdæmi. Ok sakir þess at sa er kraftrinn næst gudi, at sterkr samtempriz veykum, vilium vær fyrst setia með frasogn þat lof virduligs Johannis, er at lytr sva follnum skilning i guðs nafni.

4. Blezadr herra sæll Johannes dasamligr i sinum hugarkrafti gaf þat eftirdæmi guds þionostumonnum at lina stundum sitt erfiði ok hverfa sva nyrr aptr i guðligt embætti, at lofligt umskifti geri friðar efling natturunni. Hvert dyrðarverk hann blezaðr syndi með þeima hætti, at optliga sem hann sat i somu borg, hefir hann hia ser fagran hana hvitan at lit sem til léttis ok skemtanar. Var þetta morgum heyrinkunnikt, þviat guðs maðr er lioss i þessum leik. Hvat er fregn miðil annarra einn fuglari fatækr at fee en vel itækr um skynsemdir, maðr harðla kænn við boga at afla ser ok sinu folki viðværis. Forvitni berr hann mikla i briosti, hveria grein herra Johannes muni gefa firir hanaleikinn, þviat honum syniz sva háfum stétt ok heilagum engi onnur iðn heyrilig utan bæn ok studéran. Heðan hefir hann sik a nalæga mork við stað, er þa sitr i signadr Johannes, ok gefr upp iðiu sina þegar at liðanda degi, þviat nu er hann raðinn i at hanamálit skal eigi lengr undan dragaz. Framm gengr hann i staðinn, ok hofliga frettiz firir um herbergi guds mannz, biðr orlofs til inngongu ok fær þegar an allri dvol. Boga sinn ok orvamęli hefir hann með ser i fylgd, setz niðr annan veg moti postolanum ok skytr flatan bogann undir fætr sér a golfit. Sitr um stund ok seer, at nu rétt samtíðar leikr sæll Johannes við hanann eftir vana. Fuglari fylliz þvi framarr hugrenningum ok talar sva: „Herra, segir hann, þat er eyrendi mitt a yðvarn fund at heyra skynsemd, ef þer vilit gefa, hvar firir yðr likar at leika við þat litla kreatyr, sem nu sér ek, þviat yðr athofn truiz af morgum æ til andligs ávagstar en i enga lausung.“ Guds maðr sér i moti honum með hugleiðing, hversu heyriligaz væri svaranda sva follnum manni, ok tekr sva til orðz: „Vin minn, segir hann, hvers hattar maðr ert þu, er mik spyrr þessa?“ Fuglari svaraði: „Ek er fatækr maðr aflandi mér ok mínu folki dagligrar hialpar meðr handa erfidi.“ Heilagr Johannes segir þa brosandi til hans: „Hvers háttar iðn er þer kæruzt at hialpa með liðinu?“ Fuglarinn svaraði: „Se,“ sagði hann, ok retti hondina til bogans a golfinu, „her er minn afli ok atvinna.“ Sæll Johannes spurði: „Ert þu kænn maðr við boga?“ Fuglarinn svaraði: „Sialldan hæddi fugl boga minn.“ Postolinn segir: „Tak upp bogann ok sýn mer!“ Sem þat er gort

talar enn guðs maðr: „Ek sér, at boginn er vel veiðimannligr. En hvi er streingrinn sva linr, sem lauss leiki?“ Fuglarinn svaraði: „Þat ma, herra, eigi annan veg vera.“ Guðs maðr segir: „Skyr þat enn framarr firir oss, hvi streingrinn þarf umskiftis.“ Fuglarinn svaraði: „Þvi ma streingrinn eigi þarnaz umvænding, at hann berr eigi somu raun sifellda; boginn beiðir ok lika vegð sem broðir hans, þviat hann er bendr þvi skarpari, sem hann hviliz aðr i linan streingsins.“ Blezaðr maðr drottins brosir þa sva talandi: „Nu syniz mér, son minn, sem með þinni athofn ok iðn hafir þu sialfr leyst þat, er þu spurðir oss. Lat mina veyka nátturu skiliaz firir boga þinn, þviat mundanglig vægð eflir mannzins hugskot til goðra verka eftir hvilld lofliga tekna.“ Sem veiðimaðr heyrir skynsemd af blezaðum munni sva biarta ok astrika, fellr hann framm undir blezan með ollu miuklæti ok vændir aftr i veg til sinna hluta.

5. Sæll Johannes sitr oftaz ok heimolligaz i hofutborg Effeso, þess i miðil er hann visitérar kristnina siaandi stiorn ok ráðvendi byskupanna, lif ok siðu sérhverra stétta ut ifra, upprætandi með postoligri rauksemd villur ok uveniur allar, sem fremst var honum mattulikt. Sva smiðaði þessi gofugligr herra biarta kristni af grundvelli virðuligs Pauli, veitandi ungum ok ellra, korlum ok kvendi, heilum ok kraunkum þann hialpardryck hverium, sem hans hifneskr meistaradomr sa vænstan til heilsu eilifrar. Ok þvi sva at hofðingi friðarins ok hofut astarinnar drottinn várr Jesus Cristus var medr honum samvinnandi til allra godra hluta. Sva starfar heilagr i guðs vingarði, þar til er vargr kemr ok gripr hirdinn en dreifir hiorðina. Þessi vargr er sialfr fiandinn vándr ok svikafullr, er firir sina handgengna vini unáðar sælan elskara drottins medr ofsókn, angr ok utlegd. En fyrr en þat mal se byriat, er hugleiðanda vitrum manni, at heiðinn domr varð diuprettr i þvilikum stórrikium. Leiðiz her sialf Roma til dæmis, er um allan pafadom heilags Petrs postola hellt innan staðar aufllugan styrk ok bolfaðan, sva at reið um siðir sialfum Petro i krossfesting. Sama dæmi sækir Asiam, sem sidar mun greina.

6. I þann tima er austrhalfan fagnar i lifi ok liosi virduligs Johannis, sem nu greindiz, helldr keisaradóm i sialfri Roma Domicianus, son Vespasiani en bróðir Titi, er wnnu medr iarni ok bruna bolfaða Jorsalaborg, er pindi sialfan son guds. Þessi Domicianus afkyniaz forliga fra Tito broður sinum, þviat hann byðr um allt Romveria valld, at skurðgoða villa fágiz, en vars herra tru fóttroðiz ok hennar predikarar grimmliga piniz. Þessi eitrlig

illzka með afarkostum geisar fiogurra vegna út i hvert riki, ok þvi finnr hun Asiam sem onnur lond. Er þa eigi langt, aðr valldzmaðr Effesiborgar, er a latinu kallaz proconsul, ríss upp meðr vandlæti goðanna, hefir heilagan Johannem a stefnu, bioðanði honum af hálfu keisarans at kunna sín hóf ok heria eigi a sæmd ok siðveniur hofðingia, sem hann vill forðaz reiði ok afoll veralldar rikis. En kappi Kristz stendr með ollu úbeygðr, segiz meirr munu hlýða guði en monnum, at flytia ok frægia vars drottins dyrð, frials firir hverium manni um alla sina daga. Firir sva fallit annsvar guðs ástvinar grimmiz proconsul sva geystr, at hann gripr Johannem til iarns, en skrifar bref til Roms ok flytr hans mál, sem her stendr ritat.

Sinum milldazta herra volldugum Domiciano keisara sendir Effesinus proconsul kæra kveðiu með skylldugri hlyðni. Yðvarri tign se vel kunnigt, at sa ebreskr maðr, er Jon heitir, predikar i Asia Jesum Cristum hinn krossfesta, segir hann vera sannan guð ok son guðs lifanda. En fagan goða varra smár hann i ollum sinum orðum ok verkum, segir þat ecki vera utan villu, er vær forum með. Hann brytr at velli þau virðulig mustari, sem efilduz með veralldar rikdomi, bolar ok brennir guðin sialf, upprætir lunndinn, ok hvat er hann kann i hermd ok hatri hrærir þessi ebreus baðum hondum mót yðvarri villd ok varum atrunaði. Nu sem lýsiz af þessu framferði, verðr yðr liost, hversu galldramaðr ok villumeistari rangturnar login ok alla setning með sinni fordæðu, þviat nalægt allan borgarlýð Effesinum dregr hann undir orðslægðir ok dyrkan við þann dauda mann. Nu sakir þess at vandlæti guðanna lifir með skylldu i várri stiorn ok hiarta, buðum ver þenna ebreum firir várn dómstol, ognandi með afarkost undir yðru tignarnafni ok útgefnu boðorði, at predikan hins krossfesta dirfðiz hann engum manni framarr at orðfleyta. En þar i gegn mættum vær sva ubeygðri þriózku af hans ofbelldi ok andsvorum, sem þer ok ver værim engiss verðir. Ok tiáðum vær yðvarri tign þessi letr, at þer várum stétt audsynit, h[vat um] greindan [Jon] skal framm fara. Valete.

7. Sem þessi bref beraz i Rom firir Domicianum keisara, blæss ei seint hoggormr helvitis þat bolfaða briost meðr sva eitrblondnum boðum ok brefum aftr i Asiam til proconsulem, at hann færi fiotraðan a skip fanginn Johannem framm til Romam undir þann orskurð, sem honum diktaz firir sinar frammferðir. Sva geriz, sem brefin frammkoma, at astvin Jesu Cristi er fanginn i

fiotrum út a skip, er gengr til Romam, fylgir honum sialfr proconsul með morgu liði. Sem þeir koma i Róm, ok Domiciano bannsettum verðr þat flutt firir orðsending proconsulis, at Johannes faugi krununnar er þa nalægr at þola dóm, vill keisarinn hvárngan þeira sia ne heyra, utan helldr i bolfan sinni ok bræði bydr hann proconsuli at leiða Johannem firir þat borgarport, er latina kallaz, afklæddan, hyddan ok afhærðan með fullri háðung, náverandi sialfri aulldungasveit rómverskri. Þar eftir stendr sva boðit, at eyrendreki várs drottins steytiz lifandi niðr i viðsmior vellanda. Þetta boð sva bolfat Domiciani frammkæmir proconsul, sem var i hans fórðzi fremst ok sialfræði. En þat var herra Jesu Cristi hifnakongs (vili), er annan veg geck ut, en þeir Domicianus hugðu, þa er gofugligr guðs kappi sæll ok blezaðr Johannes for framm af ketlinum smurðr en hvergi brunninn. Hiti vellandi vinnr honum lof ok dyrð eilifa, sem váttar su kirkia, er stendr i Rom firir aðr nefnt port latinam. En þo at drottinn allrar dyrðar rétti sina hægri hond til hifneskra stormerkia ifir sinum blezaðum frænda ok astrikum postola, sem biart berr vitni um i aðra grein messudagr sa, er kristnin helldr a várit eftir festum Sancte Crucis i sigrmark sancti Johannis, brę̨ðiz ei þvi helldr harðýðgi bolfaðs Domiciani keisara, helldr leggr hann nu astvin Jesu Cristi undir útlegðarkvol til eyiar þeirar, er Pathmos heitir, at hann samreikniz þar þeim, er fordæmdir vóru undir griotvinnu nott ok dag. En þessa pinu sem aðra fyrr vændir drottinn hifneskr i sina dyrð ok sæmd Johannis, þviat greind eyiarvist vinnr guðs kristni þa tign, er lifir til heims enda. Hann kom þar postoli guðs sonar. En nu auðgaz hann sva mikit i utlegðinni, at með postoligri tign verðr hann spamaðr i nyia testamento. Nyia testamentum byriaz af degi Johannis baptiste, en lyktaz með efzsta degi veralldar. Dyrð heilagra hinn haleiti Jesus birtir þat meðr þessum útlaga sælum Johannes, sem signaðr Davið kongr syngr i sinni bok, at faðir hifneskr er leiðtogi rétvisra ei firirlatandi nockurn þeira, er honum vel þiona, helldr gleðiandi ok geymandi hvern þvi framarr, sem hann er meirr þurfandi. Virðuligr vin drottins blezaðr Johannes þiggr i Pathmos sva frumtignaða ástgiof a einn drottinsdag, at sialfr skaparinn herra Jesus Cristus kallar hans andarsýn til himinrikiss dyrðar tiáandi hans hugskotz fegrð sina leynda hluti ok hin haleituztu stórmerki. Ifir þa andarsýn ok birting eilifliga blezaða semr sæll Johannes eina bók, er kallaz Apocalipsis. Su bók berr sva blezaðan faðm, sem skyrir meistari Joachim, at hun hondlar

sex heimsalldra, þat er at skilia veralldarstaða oll af degi Adam til enda. Sva mikil dýrð virðuligs Johannis birtiz i þeiri bók, sem sialfr skrifar hann heim i Asiam, at firir upploknar dyrr himinrikiss hafi hann skærliga greint hirðsveitir heilagra, hvat er ei þarf undran leiða, þótt sva biartr verðleikr sæi guðs valda menn, er framm gengu lífliga braut blezaðra guðs boðorða. En þat ma synaz frabært i greindri bok, at Johannes skildi þa figuru ok skrifaði, sem merkti hann sialfan, þat er aurn sa er stoð i lofgiordum hia sialfu guðdomsins hasæti. Ok hvat þyðir sva dasamligt takn utan einvalld hifnakongs, er alla hluti sérr nalæga, þo dagr veralldar se seinni með sinni framrás. Sannliga sýnir þessi arnar figura þa virðing, er guðs maðr sæll Johannes þiggr enn framleiðis, sem sagt mun verða; þviat astgiafir hifnakongs veitaz þessum manni meðr frumtignaðum rikdóm. Þvi er skrifanda þessu næst, hversu várr drottinn kallar hann heim af útlegð, þviat haleitr hirðir herra Jesus sérr, at kristnin i Asia þarf nu meirr en fyrrum, at sæll guðs maðr styði hana, sakir þess at þrir forrennarar Anticristi hafa hlaupiz i erfð hins krossfesta, sem vargar i sauða dún at fragripnum hirðinum. Fyrsti sa dauðasonrinn heitir Marcion, annarr Cherinthus, þriði Ebron með bannsettum kompanum, er liugandi fliuga meðr þat fals, at guðs son væri engi, aðr Maria mær varð getandi. Þvi geriz guds sáudum hungrandi nauðsyn, at sa leiðiz heim, er lǽgia kann ok lemia sva bolfaða guðlastan. En með hverium hætti eða tildrætti guðs maðr vændir heim til Asiam, stendr sva skrifat.

8. Domicianus keisari rikti fimtan aar, vann hann þat i efsta sinum argang at ofsækia signaðan Johannem bæði til elldz ok utlegðar. Þvi safnaz at honum illir hlutir sva gnógliga til elldzbruna helvitis, at hann likiz hinum verstum monnum tveimr, er heita Heródes Askalonita ok Nero, er drap guds astvini ok merkismenn Petrum ok Paulum. Þat eru fotspor Herodis, er Domicianus elskar hardla miok at hata ok hrinda i ymissan dauða allan þann ættlegg, er hann fann nakvæman i frændsemd vars græðara Jesu Cristi. Skal þeim su sok ríða til tions ok tapanar, at tigit kyn sva volldugs ok virðuligs kongs hefi engan þeira til veralldar rikis. Nerónem fágar Domicianus i guðrækum girndum ok taumalausum lifnaði. Her með svelltr hann i þeiri fiarágirnd, at innan sialfrar Rómam drap hann ok dreifði til utlegðar burðuga menn, at kongsgarðr mætti gleypa goðzin. Þvi æpir fordæming upp a hans bolfat lif með reiði guðs ok manna, sva at sialfr sena-

tus i Rom ríss upp i mót honum ok drepr hann i sinum glæpum. Do hann sva svivirðliga, sem hann lifði haðuliga. Her með er Romverium sva hatrligt allt hans lif, at þeir logtaka með villd ok valldi virduligs keisara, er nu var nytekinn Nerfa at nafni, at allir hlutir i frammferð Domiciani skolu deyia með honum, hvert riki valld eða sæmd sem hann hafði serhverium veitt, nærr eða firr, skal allt i unytt falla. Hvat ok er hann hefir pint með rani ok rangindi, afarkost ok utlegðum, skal aftr skipaz sérhverium með fullri rettarbót sæmdar fiár ok frelsis. Eru boð ok bref gior með rennarum viðs vegar ut i rikin, at sva geymiz hver grein, sem nu var tiáð. Heðan leiðir, at astvin lifanda guðs sæll ok signaðr postoli Johannes, nu spámaðr vorðinn, þiggr sitt frelsi ok heimferðarleyfi. En áðr hann lyfti sinni ferð til Asiam, lystir á at líta með stuttu mali, hversu frammkæmiz með sælum Johanne ritningarorð, at hverr madr er gudi þvi nalægri, sem hann meirr þrongiz af þessum heimi. Þat sýnir eyiarvist guds vinar i Pathmos, sem sialfr hann vattar i upphafi sinnar bekr Apochalipsis, at Jesus Cristus himinrikis kongr birtiz honum skrýddr ok skinandi með sva haleitri dyrð, at dáudlig nattura Johannis matti ei standaz, helldr fell hann framm til iarðar sem daudr maðr, aðr græðari várr sannr guð lagdi sina helguztu hond ifir hans hofut sva talandi: „Vik ifra þer allan ótta, ok set með letri, hvat er þer birtiz i minu liosi.“ Her eftir at upploknum sialfum hifninum segir honum græðarinn Jesus: „Stig allt upp higat,“ segir hann. Nu sér vitr lesandi maðr, at þessar tvær frumtignir eru miok biartar, hond ok heimboð hifnakongs. Her fylgir þat fleira i hifnasýn Johannis, at þa er einn guds engill hafði sýnt honum forkunnlig stormerki, ok sæll Johannes villdi frammfallinn þacka honum þar firir, talar sva engillinn: „Geym at þinni giorð, segir hann, sambræðr erum mið.“ Nu þo at allt iardlikt hafi lágan stétt hia hifneskum giofum þessa Johannis, er til minnis leiðanda, hveria frægð ok astuð hann hafði miðil allra goðra manna, hvarfirir skrifuðu til hans einkannligir formenn kristninnar fogr bref bæði samharms ok hugganar. Hvar af vær vilium minnaz i fliotu máli þess letrs, er honum sendir einn guðs vin Dionisius at nafni bæði astrikr ok i andanum vel skygn, hann talar sva: Ek lágr þionn Dionisius heilsar þik, heilug sál, þviat þu ert bæði sannr ok sæll guðs astvin, elskuligr ok girniligr, sætr, hreinn ok astsamligr. Sva hefir min hugleiðing, at þér, virðuligr faðir, munit aftr vænda eftir tima rás i Asialand, ok skenkia enn sem fyrr morgum lyð lifanda vín af blezaðum brunni

hins goða Jesu meistara þins, drottins várs ok dyrðarkongs. Her með látum vær luta til virdingar voldum astvin drottins, at blezaðr herra nyvorðinn Nerfa keisari sendir sina villdarmenn honum i mót allt til eyiar Pathmos. Þessir bera guðs manni blíða kveðiu keisarans boðnir i alla mýkt ok þionkan, ferð ok fylgd landz ok lagar, allt heim i hofutborg Effesum. Blezaðr Johannes þackar meistara sinum herra Jesu alla þessa gleði, giof ok gudligar veitzlur. Sva vændir hann signadr brott or Patmós með vegligu foruneyti heim i eiginskola Effesum. Þat setr heilug ritning, at vinr drottins kom heim til erchistolsins Effesum a þriðia dag iola með þeim fagnaði allrar guds hiarðar, at langan veg ut af staðnum runnu fylkingar sem i guðs tilkvamu syngiandi hátt ok morgu sinni sama lof, sem veittiz varum lausnara a palmadag i siðurstu Jorsalareið, þat er Benedictus qui venit in nomine domini. Sva norrænat: Blezaðr er sa maðr er kemr i nafni drottins.

9. Heyrðum vær lofgiorðir, þær er Effesinus erchistoll veitti guðs manni signaðum Johanni i hans heimkvamu ok at verðugu, þviat rett sama dagh synir hann sik vera þann blezaða mann, er kemr i drottins nafni, þa er lif ok dauði þionar hans bæn tvefalliga meðr vars herra villd ok boði. Meistari Miletus váttar þat sama satt vera, sem i dagh stendr skrifat bæði i songbokum ok fornum kveðskap, at i greindri processione hafi signaðr Johannes reist af dauða husfru Drusianam ok setit samdægris ifir hennar bord i góðum fagnaði andligrar miskunnar. Varð þat þvi frægara verk, sem fleiri voru váttar, ok þvi mátti heyraz mikill hliómr margmennis þann dag út um þriar stundir, at sa einn er sannr guðdrottinn, sem virðuligr Johannes postoli predikar. Sva segir ágætr herra Alexandrinus erchibyskup Clemens at nafni, at bratt sem signaðr Johannes var heim kominn, visiterar hann þa kristni, sem fyrr aflaði hann sinum guði, með postoligri roksemd ok heilagri predikan, þviat nu sérr biartr ok blezaðr hirðir sinna sauða, hver kirkiunnar nauðsyn krefr ok kallar framarr en fyrr. Einkannliga verðr hann beðinn, at firir sina ifirreið muni hann upp ræta þat eitrat illgresi, sem fyrr nefndir forrennarar Anticristi hofðu helvitzkir varpat i heilagt hveitiflúr kirkiunnar. Ok áðr guds maðr hræriz i veg, vilium ver setia einn ævintyr i skilning þar um, meðr hvilikum hugarkrafti hann myndi niðra villunni. Policarpus het einn af lærisveinum Johannis postola, er siðar varð Smirnensis byskup. Hann vattar i sinu letri, at uvinrinn Cherinthus villumaðr var sva udæmis diarfr, at hann flyði eigi Effesum, þott sialfr Jo-

hannes sæti innan staðar, sem i þvi lysiz, sem her fylgir til vættis. Lásum ver fyrr, hvert varkyndar kyn sæll Johannes veitti kristninni, þa er hann lek með hananum forðum. En nu i aðra grein skrifar Policarpus byskup fyrr nefndr, at meistari hans postoli guðs vandiz a vísum timum at taka dagbað til þess at þva sik. Þvi gengr sva til frasagnar um dag, sem guds madr er i badferð ok kemr innfarandi i stofuna, sér hann at uvoru vándan villuþion Cherinthum inni firir i baðinu. Hvarfirir várs drottins vin er i seinlæti með engum hætti hondlaðr, helldr sva fliotr út af husinu, sem vandlætið bar hann braðazt, með sva felldum orðum: „Brott heðan, segir hann, at guðs reiði grípi oss eigi með braðan slag firir nockura samveru Cherinthi villumannz.“

10. Greindr æfintyr skal standa firir fulla skyring, hversu sterkliga virduligr Johannes eyddi villureykium bolfaðra orma brott af kristni Asiana með sætum sunnanvindi heilags anda, er honum fylgdi ok frammkæmdi til allra goðra hluta. En hverr mun skyrt fa þa birti ok blezaða nytsemd alla samt, er hann vann kristnum dominum i þessarri visiteran, hversu hann hirti logbrotin en lęknaði mannkostinn, dro fra lýti en leiddi a lifsgotu, efldi almenningstru, en lægði stygðir, formeraði sannan frið, en lærði ufróðan, reisti kirkiur eða pryddi reistar, með þessum ok oðrum privilegijs, ok hvat hans tign með trausti hifnakongs vann i ser greindu upphelldi ok endrbæting guðs rettar, ma sa einn virða, er alla hluti gefr vel skilia, hversu foðurliga milldi ok miukan lófa hann blezaðr felldi til i hverium stad at draga dauðamyrkr fra augum andarinnar ok leiða til lios eilifrar guds miskunnar, sem skilrikr vattr mun enn syna framarr flestum dæmum, aðr uti er frasognin. En nu þessu næst er a litanda miðil annarra lofgiorða virðuligs herra Johannis, hversu með predikanarembætti hann hefir framm gengit i styrktarkrafti heilags anda ulikr hverium dauðligum manni; þviat allt af timum drottinligrar piningar, upprisu ok uppstigningar allt i andalykt Domiciani, predicaði hann guðs orð án ollu letri ok bokafulltingi, eigi minnr en um sextigi ára ok fimm, allt þar til hann var i útlegð rekinn. En þar sem nu er mali komit, ma val inn leiða þa ritning, at morgu sinni sækir sama mót goðr vili græðarans ok illvili mannz, sem framaz ifir oll dæmi birtiz i pinu lausnara vars. Synt er, at ofundin ebréska negldi hans hendr ok fætr upp a krossinn, en su sama krossfesting með guðligum astarhug til sinnar skepnu gaf ollum trulyndum eilifa samkundu.

11. Likt dæmi, sem nu var inn leitt af vars drottins pinu, ma rettliga dreifa heðan framm til kristninnar i Asia með þessarri glosu. Þar hlupu inn limir fiandans i formannzlausa kristnina, er með sinu falsi settu stundligt upphaf eilifum guðs syni. En i mot þessu myrkri bar drottinn lifandi sva fagrt lios af hifni, at ei kann dimmaz framm til doms. Ok nu til framkæmdar, hvat i þessum timum hafa gera formenn kirkiunnar, utan hugleiða tva hluti mislika, þat er grand er geck af munni guds uvina, sem fyrr var tiað, en i aðra grein geislandi birti ok bokargiorð gofugligs Johannis af hifnasyn i Pathmós. Hedan gefr þeim háfan skilning hinn heilagi andi, at sami lifs verðleikr guði sva nakvæmr laðar sætliga uvordna frumtign til umliðinnar. Sva efliz þetta mal i disponeran hifnakongs, at fremstr Effesinus erchibyskup, þar með lydbyskupar sama rikis, ok enn her til sendibref ok miukar bænir af ymisum halfum, at guds astvin sæll Johannes geri sermonem moti þessarri villu, er fyrr greindiz, at hann auðsyni varn herra Jesum Cristum sameilifan guði fedr i haleitum guðdomi æ rikianda, sva at þessi hans komponéran samsettri i lof ok dyrð sialfrar dyrdar guddomsins verndi kristnina ok varðveiti sterkliga i truar sannleik, hverr váði eða villa sem inn kann koma i siðarrum timum henni til striðs ok unáða. Her meðr tiáz sælum Johanni þriu verk þriggia guðspiallamanna Mathęi, Marci ok Luce. Segia byskupar, at i þessum þremr virdiz þeim gnógliga skrifat af manndomi várs drottins ok af þeim hlutum, er hann vann firir mann, en hifneskr guðdomr hans sýniz þeim minnr með lofgiorðum bodaðr, en krefr nauðsyn ok nytsemd kristninnar. En þo at bænarstaðr þessi væri virðuligr ok storum nytsamligr, er guðs madr Johannes eigi fliotr i iattyrði, þviat hans haleit vitra sérr giorr en aðrir, hversu verkit var hátt ok hifneskt. Firir þa grein aðra var hann seinn, at þat var sem lundlagt vars drottins postolum, at elska meirr hugarkraft en letrgiorðir, þviat bokin var su einkanliga biort, er þeir blezaðir baru framm til synis i sinu lifi. Her ma til greinar leiða signaðan Paulum postola, er kominn or skola paradisi sialfrar leifði eigi meiri bokagiorð kristninni en nockut compendium sinna sendibréfa. Honum liktuz aðrir af skola vars herra. Ok ei þvi siðr kemr þar máli með guðs vilia, at signaðr Johannes gefr sik eftirlátan flutningi lærðra manna, ok með þeiri atferð i augliti guðs, sem bazt mátti honum sama, at hann segiz þetta verk a engan veg annan upp byria, utan firir renni bæði vokur ok bindendi, at guðs milldi se honum samvinnandi. Sem þetta hefir allt iattað andlig gleði

til frammkvæmdar, hefir guðs maðr þat upphaf, at letr þriggia guðspiallamanna tekr hann undir athygli, ok finnz honom sva til, at allra þeira verk eru loflig með liosi sannleiksins. Ok iamfram sérr hann, at umrás þeira er einkannliga fliot i fyrstum verkum græðara várs, sem hann byriaði predikan lifsins, þviat þann argang er sæll baptista Johannes var innkastaðr eða halshogginn, sýnaz þeir setia upphaf sinnar letrgiorðar.

12. Allri heimskringlu, er firir font ok heilaga tru lifir ok leitar eilifðar krunu, er kunnigt vordit, hversu biartr Johannes guðs maðr hof sitt helgazta ewangelium in theologia, þa er sagði hann: Jn principio erat verbum. Af þessu ritningarupphafi sva háfu ok hifnesku feck hann at verðugu þat tignarnafn bęði með Grecis ok Latinis at heita theologus, þviat þessi einn af fiorum ewangelistis hóf i sialfum hifninum sinn frammburð. Hann skildi þria guðspiallamenn hafa biart boðat holldligan higatburd vars herra, ok þvi vikr hann fra iorðu til hifnarikis gnogliga gæddr ok dryckiaðr i miskunnargleði heilags anda. Sva mikit efni gefr Augustinus Ypponiensis upp i sæmd hins signaða Johannis, at hann hefði þvilikt upprásar lios a engan veg odlaz utan uppnuminn ifir oll englafylki, sem utallig lof annarra heilagra feðra ollum megum til þiona ok þionandi lúta. Sva til orðz at taka, sem eftir stund liðna vændir heilagr Johannes til iarðrikis, ok tekr til letrs þann árgang, er firir rann innsetning Johannis baptiste, ok þvi skrifar einn Johannes várr blezaðr sogumaðr ok sæll af bruðkaupum in Chana Galilee. Her ma nu líta moðuna fiorðu paradisi með lifligri dogg til eflingar ok avaxtar allri guds kristni, her birtiz fagrt miðdegi, þa er solin skinn i hæsta hioli, þa er hifneska dyrð vars drottins pryðiz ordum Johannis. Her ma kennaz hunangligr[1] ilmr harðla ynniligr til briostz ok bergingar iorðneskri(!) kristni, þa er sætleikr sialfra englanna ilmar af munni Johannis a vorr ok hiarta valdra manna. Her ma sia annan leonem hia velldissæti udauðligs Salomonis. Hvat hlioðar her unefndr leo utan Ave Maria? Hvat rómar várr leo nema verbum caro? Her er nu þat arnar form, er fyrr greindiz i hifnasýn virðuligs Johannis, þviat sa fugl beinir hærra flug en nockurr annarr. Þvi stendr hann vel i glósu Johannis, er i upplitningarhæð eilifrar dyrdar bar sik nálægara sialfri sól guðdomsins en nockurr hofutfaðir eda heilagr maðr, er upplypti andligt auga til hifneskra hluta. See, hvern ávoxt hefir privilegium sæls Johannis. Lit aa, hvat aflar hans meydomr ok skirlifi. Se,

1 hugnangligr *Cd.*

hvat hann drack af briostfostum brunni hins blezaða Jesu i siðarsta snædingi. Sæl er su elli, er þvilika erfð leifði kristninni, blezut er su sála, er græðarans orðfelli hiellt i minni sva vakrliga ut um sextigi ára, at engi folnan fell aa, helldr oll merkiligri ok skýrri en dauðleikr mannz megi virða. Þvi stendr ewangelium Johannis siðarr en onnur þriu a hverri bok, at þat giorðiz siðarst i framm-rás timanna, sem nu var greint. Blezat ok biart var þessa mannz lif, sem avoxtr vattar, þviat um alla sina daga liktiz hann æztum guðs astvinum. Litillæti lofligt, er grundvollr kallaz ok lim allra mannkosta, hellt hann ubrigðiligt með eftirdæmi virðuligs herra David kongs. Hlyðni guðs boðorða með sælum Abrahe hofutfoður en þolinmæði með dyrðligum Jób spamanni hafði þessi guðs elskari. Þvi var honum eftir ordum sæls Gregorii pafa skepna guðs almáttigs eftirlát ok hlyðin, at hann gaf sik fyrr sialfan undir sanna guðs hlyðni með ond ok likam, hvat skinn liosi biartara i þessum miraculis.

13. Bræðr tveir fullrikir menn i Effeso villdu heimi hafna. En hver þar er regla til, var þeim ukunnikt, þviat i raðagiorð leiða þeir eigi Johannem postola, helldr heiðinn speking, er Craton het. Gefr hann tillogu samlika sinni tru, at þeir umvænda godzin i dyrustu gimsteina ok briota með hegomadyrð þa somu sundr i onytt a fiolmennu torgi. En hversu herra Joni theologo likar þessi heims hafnan, þann tið hann kemr framm a motið, tekr heiðinn Craton rett a sinar berar brynn með makligri ávitan, hversu hann heimskaði bæði sik ok adra, þar til at spekingr byðr þann veg at lúta Jesu hinum krossfesta með tru retta, ef Johannes i hans nafni endrbætir brotna gimsteina. Ok þann utveg tekr giarna hialpari salnanna, þviat at bæn giorri eru gimsteinar heilir, en Craton skirðr með allan sinn skara. Af þessu dyrdarverki syngr sva sælum Johanni heilug kirkia: Cratonem philosophum traxit ab ydolatria de stulto mundi contemptu ad virtutum studia.

14. Enn er lesit ab(!) oðrum tveim bræðrum, er lofliga með rauksemd sæls Johannis dreifðu sin goðz til guds lima, nu fatækir i fylgd ok visitéran sins andligs foður, aðr fiandlig aur helvitzkrar ofundar grefr þeira briost i borg Pergamo, sem þeir sia i veralldar mekt sina fyrri þionostumenn, hvat ei færr leynz firir sælum Johanne. Þvi tekr hann orðum þeira vesolld, ok færr eigi bata wnnit sva griotligum hiortum, sem uvinrinn hafdi smogit. Ok sakir þess at nu rikir enn heimrinn með þeim, byðr þeim guðs maðr bera til sin fiorugriot ok skogarhris, hvat hann hvartveggia

i guðs nafni umvændir, snýr vond i valit gull, en griot i gimsteina, at sálugir bræðr taki þetta firir andlig auðæfi, ef þeim syniz kiorligt; ok þeir herfangnir voru bunir at hlaupa fram a foraðit, áðr milldr guð firir meðalgongu sæls Johannis litr þa með sva dyrðligum hætti, at maðr af dauða reistr firir astúð ynniligs Johannis, Stacteus eignarnafni, boðar þeim or oðrum heimi sina glatan eilifa, nema þeir heyri ok hlýði voldum guðs vin, er þeim kennir lifs gotu. Meðr þessum hætti ok arnan herra Johannis vænda þeir af villistig til sannrar idranar ok endrgialldz lifanda guði. Ifir þessarri hlyðni skepnunnar, er her veittiz sælum Johanni, syngr sva kirkia: Saxa gemmas, aurum virgas sua per imperia mutavit et reformavit in naturam propriam.

15. Sagt var fyrr i þessu mali, hversu i storlondum hafði heiðinn domr háfa rót með grimmd ok guðrækri villu, þott predikarar sannleiksins drægi margan af valldi Pharaonis. Ok þat sama profar sæll Johannes ewangelista a sialfum ser. Sva lengi sem hann hafði adr predicat i Asia, þa er hann nu ei því siðr sem herfanginn ok dreginn af heiðingium framm til hofs hofutgyðiu þeirar, er Diana kallaz. Her skal postolinn kúgaz undir dauðakvol til hnefallz ok fornar Diane. En hann dvelr fornfæring, byðr helldr heiðingium með hogværð, at hvarir profi sinn guð; gerir þeim kost at kalla sina Dianam ifir musteri sins herra Jesu ok fella þat, ef þeir mega, til grundvallar. En ef þeir fordiarfaz, segiz hann munu profa, hversu herbergi dimmrar Diane bregðr vid blezat nafn Jesu Cristi. Ok því samþyktu af ollum muginum, at Jon skal fyrr profa sitt akall, biðr hann þa sem sina vini, at þeir rymi út af hofinu. Var su bæn guði viliug, þviat ei seinna en Johannes gerir enda sins akallz til vars herra, hrynr sva hofit niðr sem i einn léttan dupta iardarinnar firir sterkum stormi. Þetta dyrdarverk eflir sva haleitliga vars drottins hond, at sama dag snuaz til rettrar truar fimm þushundrat folks. Fagnar þa guðs ástvin miklum saluafla. Ok þo stendr eftir hundheiðinn hofutbyskup Effesiborgar, er Aristodimus hét, ok með honum iarlinn af keisarans halfu, þviat kristni guðs kendi þess, at lofligr Nerva nefndr fordum vard ei langlifr. Reiðiz nu Aristodimus byskup sva forliga firir hofsbrotið moti sælum Johanni, at nu er allt til arasar buit, sem herhlaup se innan staðar. Gofugligr Johannes likiz þa sem oftarr sælum Job i þolinmæði, rennandi framm i mot rasanda byskupi sva talandi: „Hvat mun ek þess giort fá, Aristodime, at þer hægiz um hiarta, þviat nu sé ek þik miok reiðan.“ Byskup

svaraði: „Til friðgiorðar midil ockar liggr engi annarr vegr, en þu dreckir eitr dauðlikt, ok halld heilu lifi i nafni meistara þins Jesu.“ Signaðr Johannes iattar þegar sva harðstinnum heiðingians utveg. Byskup segir þa: „Fyrr skalt þu sia þinum augum, hvat þeir taka, er eitrið drecka.“ Biðr ut siðan af iarlinum tva fordæmda menn undir eitrdryckinn, er án dvol deyia baðir. Ok þo stendr astvin drottins uhrærðr i sinu iattyrði, takandi bikar byrlaðan með eitrið sialft ut af byskups hendi ok dreckr með sigrmarki heilags kross af i einu, stendr siðan biartr ok ubrugðinn um sva margar dagstundir, þar til mikill rómr með samri rodd ríss upp i muginum, at einn er sannr guðdrottinn blezadr, sa er Johannes predicar. En þo at Aristodimus byskup heyri margan eitt ok hit sama hlioða, vill hann eigi þvi helldr at bordi ganga, utan krefr nu i endaliga truar efling, at herra Johannes reisi þa til lifs, er þar lagu dauðir. Sæll guds maðr svarar: „Gack til sialfr þessa verks, tak mottulinn af herdum mer, ok legg ifir likamina.“ An dvol, sem byskup hefir fyllt postolans bod, endrlifna þeir hardla gladir, er adr voru eitrdrepnir. Þarf nu eigi langt um, at firir þessi tvo frægdarverk virduligs Johannis frialsaðiz allr lydr Effesinus af myrkrum Egiptalandz, þat ær at skilia af villu fiandans, sva at herra Jon leiddi þa lifs gotu um rauða haf a firirheitziorð, þat er skirnarport til himinrikis. Logdu siðan þessir tveir menn, byskup ok iarlinn, sva mikla ast til herra Johannem, at þeir elfdu þat agæta musteri honum til lofs, er tima siðarr laðaði guds elskara framm i heimboð ok samkundu hifnakongs. En nu heðan skal vikia frasogn til þeirar milldi ok eftirsoknar, er þessi gofuligr guðs riddari sæll Johannes veitir einum hlaupingia, er rann or herbuðum hifnakongs framm a forat ok villistíga, þviat sva fellt eftirdæmi ma einkannligan ilm kristinna manna hiortum inn bera, at elska sva haleitan miskunnar foður, þa er heyriz, hversu hann dregr villtan vesling af kvolum ok kverkum helvitis, leiðandi aftr i faðm ok fagnat heilagrar guðs kristni.

16. Clemens erchibyskup Alexandrinus fyrr nefndr váttar, at i visiteran sinni kemr sæll Johannes i borg einhveria at miklum hatiðisdegi. Sækir þagat fiolmenni bæði sakir dags ok at sæma signadan guds mann. Ok i sva mikilli fiold sér Johannes einn ungan mann sva vænan i natturugiofum likamans, at honum finnz til bædi mikit at þacka gudi ok harma iamframm, þviat hann skilr firir heilagan anda, at hiartat var ulikt likamsformi fogru, er hann bar firir utan. Hedan leiðir þau biortu miskunnarorð, er

hann vikr at byskupinum, er litlu vigð[i hann til so]mu domkirkiu: „Undir guðs vitni ok heilagrar kirkiu, er þer styrit, felum ver yðr a hendi þann unga mann, at þer geymit hann i lifs veg ok gialldit oss hann með andar avexti, sem ver komum her næst með guds vilia.“ Oftar en um sinn repeterar herra Johannes þessor ord, aðr hann riðr af garði. Þvi hlydir byskupinn giarna takandi þann væna mann með bliðu ok bestzta(!) kosti sinnar olværðar. Ok sem hann skilr at unga manni likar val, leitar hann eftir hogliga um tru ok siðferdi mannzins, ok profaz sva til, at trufesti finnz eigi með honum. Byskup telr þa firir honum tru kristinna manna, þar til hann samþyckir heilagri skirn ok iattar guðs boðorðum. Ok er hann hefir numit fræði sin með góðum siðum, sem syniz, linar byskup athalldztaum til um nockurn mun, at hann hafi frialsan gang a garðinum, þviat hann treystir i stormerki skirnarinnar, at boðorð vars herra muni eigi i klungr kastaz hafa. En þat mál profaz minnr val en hann hugði, þviat eigi seinna en ungi maðr finnr, at vardhalldit rymiz, leggr hann klokskap i mót, at eigi skal hann fliott kippa beislinu en hafa þo sitt mal, áðr lykr. Ferr þvi fram eftir tima, at hann legz i kað ok náttdryckiur með suck ok saurlifi, sem lifit beiðir, en fleira illt þvi næst i nattstuldum með sinum iafnaulldrum, nu vorðinn stórr ok sterkr maðr ok hlaðinn atgiorfi, þo at hann neytti h[eimsklig]a ser veittra giafa. Þviat þessu næst geriz hann sem hestr eða mull með gapanda gin, sva at hvergi ma nærr honum koma, drecktr um sidir i orvæntis forat, grimmr ok graðugr i blod ok bana kristinna manna, sva at til rans ok guðs reiðisverka hleypz hann brott af byskupsgarði út i fiall fiarri bygðum með sinum bolfaðum bræðrum, þiofum ok manndraparum, nu vorðinn þeira meistari til allzkyndis glępa, sem fyrr voru hans leiðtogar til smærri hluta. Nu er greint, hvert umboð byskup hefir framit eftir orðum ok ástrikum vilia Johannis. Liða nu timar, þar til guðs maðr Johannes visiterar kristnina. Ok er hann nalægiz þessa borg, ma enn val sva segia, at allr lyðr fagnar i hans kvamu, þviat foðurlig astuð með honum ubrigðilig bar ollum likn ok lækidom i hverskyns nauðsynium. Leiðiz vars herra vin með hatiðligri processione af byskupinum i borgina. Ok sem herra Johannes hefir skipat þeim kirkiunnar eyrendum, er þagat lutu eða lagiz hofðu, sérr hann til byskupsins hia ser ok segir sva: „Timi er nalægr, at þer fram leiðit þat sama, er guð ok ver þer i valld gáfum næstu várri visiteran.“ En byskupinn er sva einkannliga fraleiddr sialfum ser, at ei færr hann

hann endrminnz, hvar þessi postolans ord heima eiga. Ok þvi flýgr hugsan til hiartans, þoat eigi væri fogr, hvart fiarheimtu nockura muni herra Jon inn leiða. En hardla brátt varpar þeiri hugleiðing ifra honum, þviat ollum lyð var kunnigt með eiginni raun, hvar agirni oll herra Johannis var i komin, þat er at afla salir sem flestar guði til hægri handar at efsta domi. Her eftir þagnar byskupinn, aðr herra Jon talar sva: „Sál brodurins með andar avexti ydr a hendi fólgna, en eigi tæripenga krefium ver, at þer sýnit oss.“ Byskupinn svarar þa gratandi: „Ho, ho, herra minn sæti, hann er longu dauðr.“ Meðr hveriu kyni giorðiz hans liflat,“ segir guðs maðr. Byskupinn segir: „Guði lifanda er hann longu dauðr, sa utileguvargr rans ok manndrapa er grimaztr ma finnaz miðil manna.“ En er guðs maðr heyrir sva hormuligt orð, angraz hans lif meðr grátligri sút, ok talar sva: „Ek þóttiz hafa format lifs gotu manninum undir yðra hond; en nu dugir engan veg, at sva standi.“ An dvol býðr vin drottins, at skiotr ok leidsogn se til reiðu framm til fiallzins, er ránsmenn hallda með sinum glæpum. I stað hefir hann sik a hest sva fliótr ok færr sem uminnigr mikils alldrs. Sva vill herra Clemens segia, at þessi guðs riddari hafdi eigi meira fylgi til motz við sva margt ok mikit illmenni en einn leidtoga framm i veg, ok þvi sva, at allt hans traust var með einum gudi.

17. Nu sem herra Johannes kemr i fiallit framm, er uti vakr vorðr spellvirkia a hveriu gatnamóti, ok þvi er Johannes þegar umkringdr af sonum ranglætis ok naliga fanginn af hestinum. Hann blezaðr talar þa: „Hvat uskylldugt áfáng geri þer? með ydr á ek ecki eyrendi, utan kallit mer formann ydvarn, til hans er ek sendr.“ Ok án dvol með þess valld, er skepnan hlydir, gera vándir þetta sendiboð. Ok sem látro heyrir þa, rís hann hart ok herklædiz til handa ok fota, sem i stríd skili(!) hann ganga. En sva framt sem hann berr nidr i nalægd med riddara þenna, er kominn var, kennir hann þegar guðs mann, ok bregðr sva við, sem eigi var vani dagligr godra manna, at meðr flugskiotum flotta tekr hann a rás, sem fætr mattu mest skrefa. Astvin drottins slær þa til rásar hestinn, sem framast eru fong á, ok kallar með þessu ordfelli: „Son minn, son minn, hvi flýr þu ok firriz fodur þinn? hvi rennr þu herfærr ok heill undan mer olldruðum manni ok vapnlausum?“ Sem þeir hafa reýnt skeíð eda tvo, dregr hart saman, þviat hestr var fimr, en flottamaðr feitr ok herklæddr, hvarfirir eyrendreki drottins semr ser onnur ord enn sætari: „Son minn

sæti, ottaz eigi, þviat enn hefir þu lifs ván. Sé, son minn, ek mun giallda guði minum skynsemd firir þína sál; ok ef drottinn minn vill þat krefia, skal ek feginn likamsdauða þola firir þik, sva sem drottinn þoldi firir vára sok, ok mina sal mun ek gefa firir þitt lif. Þvi veit mer bæn mina, at þu gefir stað, tru mer, at drottinn sendi mik.“ Meðr þessi siðuztu orð stendr spellvirkinn sem herfanginn varpandi framm a vollinn sverðinu ok sérhverium herfórum, sva at berr með einum kyrtli stendr hann, er guðs maðr kemr til. Ok iafnbrátt sem herra Johannes ste niðr af hestinum, fellr latro framm a vollinn firir fætr honum með þeim grát ok andvorpum, at vel mátti hann skiraz i annat sinn með miskunn ok ablæstri heilags anda. En hverr mun greint fá gleði guðligs þaklætiss, er fylldi briost hins signaða Johannis, sem hann litr siukan sáuðinn flaktan með sárum grata sina glæpi með ángr ok tárum. En er guðs maðr sitr ifir honum gratanda, sérr hann með sinni vitzku, at maðrinn piniz einkanliga af þeiri sekt, er hondin hægri hefir wnnit með ran ok banord saklausra, þviat þenna lim felr hann ok firrir guðs vinar augum, sem mest færr hann. Lofsamligr læknir sálnanna þolir þetta með engum hætti, nema helldr fellr framm a iorðina iafnsitt latrone, takandi með afli astrikis þa somu sektarhond undir koss ok þann kærleik, at þann sama lim segir hann nu þegar vorðinn biartan ok blezaðan firir tar ok tiguliga idran. Sva mikla milldi fremr drottinn eilifrar dyrðar i þessu mali, at gofugligr hirðir herra Johannes leiðir þenna mann aftr i faðm ok fagnat heilagrar guðs kristni, stendr i bæn, bindendi ok iðran dag ok nátt með honum, þar til at endrgolldinn guði gefr hann sælan son a briost biartri moður sinni.

18. Lasum ver um tima lif ok skinandi iartegnir tiguligs herra Johannis ewangeliste, ok mun þer synaz sem skilrikir váttar se frammleiddir firir asianu kristni guðs, hversu dýrmætan skola hann oðlaðiz fordum heima i Jorsalalandi. Ok þótt ver settim hans skóla nafni einfallda tolu, ma hann rettligar kallaz fimmgreindr i rettri roksemd ok heilagri glósu. Frumtignaðr var sa skoli, er hann þaa ifir blezad briost sialfum guds syni, þviat þessum likiz engi dauðligr maðr utan ein modir drottins, þa er hon bar hann ser i kviði. Annan skola hafdi herra Johannes sameiginn oðrum postolum undir læring ok meistaradómi lausnara vars Jesu Cristi firir pinsl ok eftir upprisudýrð hans fram til uppstigningar. En siðan sat blezaðr þann skola, sem æztr var allra ok guði næstr ifir allt iarðriki, sa var undir læring lysandi guðs modur

af þeim stormerkium, sem hun ein en eingi daudligr maðr a iorðu matti vita sem liosaz vitni, boðan Gabrielis i luktu herbergi. En þótt heilug ritning seti þenna signaðan firir nockura grein sameiginn skola ollum guðs postolum at heyra kenning ukunnra stormerkia af blezuðum vorrum virduligrar Marie drotningar, helldr þo allteins drottins umboðsmaðr ok valdr vikarius heilagr Johannes ifirbæriliga tign i ollum heimolleik með haleitri drotning himins ok iarðar i kenningum, þionkan ok fylgd, sem krunaðr kongr hifnarikis varr herra Jesus Cristus skipaði a krossinum miðil annarra greina, er skrifadar standa i hans táknsamligu testamento. Ok at elskulig frændsemd sancte Marie drottning skini þvi framarr i dyrðarlof heilags Johannis, vilium ver setia .ij. letr, er at lúta sva felldu efni.

Jgnatius het maðr i Jorsalalandi, at kenningarnafni neophitus, þat er rettskilt sa maðr, er nýrr eða ungr ma kallaz i guðdrottins tru, þviat sæll Johannes hafði firir litlu lært hans fylgd ok sialfan hann til truar vars herra Jesu Cristi. Þessi maðr Ignatius, er ver nefndum, var sva tiginn firir meðalgaungu andaligs fedrs sins Johannis postola, at virdulig drottning Maria kendi hann vel giorla. Heðan leidir þat efni, at sagðr Jgnatius skrifar eitt litið sendibref með sinni salu nauðsyn til várrar fru, hvat er sva norrę̨naz.

Yðr kærri Kristz moður Maria talar sva sannr vin Ignatius. Sem yðrum voldum stétt er val kunnigt firir tilæskingarson yðvarn Johannem postola, er ek einn neophitus vorðinn með hans kenningum. En þott frændi þinn ok ynniligr geymari skeinkti mer ok minum kompanum neophitis fogr firirheit meðr miskunn ser veittri, gaf hann mer veg yðr at sækia til styrks ok hugganar, ok þat er heyriligt, min fru, at lærisveinn sonar ydvars styðiz með yðra hond framm a lifs veg. Ek iattar, at af þinum elskuligum Jesu heyrði min ustyrkt sva stóra hluti, at mitt hiarta bar ei án ótta. En þat er ollum kunnigt, hvern heimolleik ok samvitand leyndra hluta þer hofðut með Jesu, at þat geck framarr ollum giofum ok frumtignum annarra manna, ok þvi girniz ek með ollum hug at þiggia milldi ok miuka lækning ydvars signaða moðernis. Miskunn guðs virdulig rikir með yðr. Undir þa somu gefz ek sem kriupandi meðr bræðrum minum, at ver allir samt eflimz af þer, firir þik ok með þer eilifliga. Amen.

Mot sva greindri littera neophiti ritar sæl ok signut jungfru sancta Maria annat bref með þvi ordfelli, sem henni er kært vorðit ok hana leiddi forðum til drotningardæmis ifir allri skepnu. Þat bref er sva or latinu fært.

Samlærðum manni ok elskuligum Ignatio heilsar lág ok litil ambatt Jesu Cristi. Hvat er þin kristilig gódfyst nam ok heyrði af minum herra Jesu firir Johannem minn elskuligan, er allt logleitt, rett ok roksamligt. Legg allar samt þær greinir undir ubeygðan godvilia þins hiarta með ilmanda ávexti goðra verka. Hallt með styrktaranda firirheit þitt með teknum kristnum dómi, samtemprandi fogru firirheiti bæði lif ok siðferði. Koma mun ek með Joni minum at vitia þin ok bræðr þer lika. Upptendran með tru lofligri styrki þina lifsbraut, at þu striðir karlmannliga ok óttiz enga ofsoknar dirfd guðs úvina. Hlifiz andi þinn gæddr i guðs miskunn, at hann fagni sæll ok signaðr i sinum hialpara um veralldir án ennda. Amen.

Nu sem bréf várrar fru berr sik til, er án efasemd halldanda firir hennar iattyrði, at þau Johannes bædi samt hafa vitiað Ignatium. En hvárt honum gafz út þat sama symbolum, er herra Johannes componeradi með boði várrar fru, eða veittiz þat oðrum fyrr eða siðarr, hofum ver letrliga eigi fundit. Symbolum er truar form, ok byriar sva i latinu tungu: Unus deus pater verbi viventis. Er nu liosi biartara i þvilikum letrum, hversu ilmandi ástúð rikt hefir með hiortum várrar drottningar ok virðuligs Johannis, sem enn siðarr nærr enda þessa mals mun getið verða. En nu eftir dvol Jorsalarikis vikim aftr i Asiam til brefa herra Johannis, ok siaim með faám orðum, hvat honum var kærazt ut at tæra sinum andaligum sonum. Hvat finnz með kristninni sva iðuligt i pislum sæls Johannis sem elskan ufolsut til guðs ok mannz Þar af talar hann sva eilifliga blezaðr i einum stað: Þvi bræðr minir, skrifar ek til yðvar, segir hann, at þer forðiz syndina En ef nokkurr hefir misgiort, lifgiz hann sem fliotaz ok aftr vændi til sættar við guð, þviat tiguligan tulk hofum ver oðlaz með likri nátturu firir varum syndum, sa er græðari varr rettlatr Jesus Cristus liknin sialf, eigi at eins ifir varum logbrotum helldr allrar heimsbygðar. Nu er synt oss þat virdingar kyn at kenna varn sannan skapara, ef ver girnumz þat, er hann vill at ver fremim, en þat er einkannliga kærleikr af hiarta til guðs ok manna. Guð er ástin, ok sa maðr er stadfestiz með ástinni, hann er með sialfum guði, ok guð með honum. Heðan skýriz, at sa maðr er lyginn, er unna segiz gudi, en hann hefir at hatri brodur sinn samkristinn mann. Hversu ma þat geraz, at hann unni usyniligum gudi, ef hann hatar nanginn firir augum ser. Þat er vars drottins boðorð ok vili, at fylgiz ok fadmiz i sama hiarta tvifolld elska bæði guðs ok

kristinna manna. Nu sem heyrdiz lif herra Johannis, munt þu sanna, at þat kysti kærliga kenning munnzins, þat váttar spellvirkinn ok fiorir villtir bræðr, þat Craton philosophus, fiogur þushundrat ok byskup Aristodimus með allri kristni Asiana, ok sva tigið herbergi hafði elskan i hiarta Johannis allt fram i lifs enda, sem synir ritning með ævintýr.

19. Þa er signaðr ástvin drottins var sva mæddr með miklum alldri, at lærisveinar þurftu at styðia hans blezaðan likam i framgongu til dómkirkiunnar i Effeso, hellt stadarfólkit vakran vorð, nærr sa blezaðr þeira faðir var i veg buinn af sinu oratorio. Skipaz siðan lyðrinn i sundrgreinda flocka tva vega með strætinu, at hneigia, siá ok signan þiggia sva gofugligs herra, sem hverr ok einn hugdi sik helgaz af. Var sva nu komit, at ganga guds mannz mátti eigi lengi dveliaz gegnt hverri forsveitinni, ok þvi gefr hann ollum eitt ok sama fliott ok fagrt læringarorð, sva fellt: Diligite alterutrum, diligite alterutrum. Þat er norrænat: Elskiz ydvar i miðil. Nu með þvi at þetta geck sva titt hit sama, spyrią lærisveinar sælan Johannem: „Hvi syniz yðr, heilagr fadir, at tala sva opt hit sama?“ Hann svarar: „Synir, ef þetta er halldit, þa er allt i frið þegit.“

20. Heyrdum ver, hversu herra Johannes ewangelista veitti orliga astrikis auðæfi til beggia handa i sinum patriarchadómi, ok þvi stendr val, at meistari Petrus Damianus, er nefndiz i upphafi sogunnar, svari þessu capitulo, ok segi oss kristnum monnum, hvat vær erum honum skylldugir aftr i gegn. Hann tekr sva til ordz: Þat er auðsyn vaar skyllda at elska þann af ollu megni, er sialfr græðarinn unni heitazt allra sinna postola ok næst sinni haleitri mæðr Marie. Sva ok í aðra grein erum ver kristnir menn honum hardla skylldbundnir firir þann frabǽran frialsleik, at thesaúr þann tiginn ok hifneskan, er einvalldzkongr allrar skepnu veitti honum i malagiof, tærði hann oss ok dreifdi um veralldar viðerni með stormerkisfullu hlutskifti. Hvat er þat i kroftum eda manndýrðum, at þessi guðs virktavin þarniz með frumtignadri sęmd ifir aðra menn? Hann er postoli firir pislargiorð, ewangelista firir ewangelium, spámaðr nyia testamenti firir bok Apochalipsin, piningarvattr drottins var hann ok virduligr, þvi haleitari, sem hann var lengr með guðs skipan luktr i likam með bindendi, vokum ok bænum langt ifir alldr ok tima serhverra guðs postola, þviat þessi hifnakongs elskari leiddi sina lifdaga ut ifir ellifu keisara, er sva heita, Augustus, Tiberius, Gaius, Claudius, Nero, Galba, Otto,

Vespasianus, Titus, Domicianus, Nerva. Næstr eftir Nervam rikti Traianus, hinn tólfti at tolu. A hans timum geraz þau tiðendi austr i Asia, sem greinir meistari Hireneus, sva til ordz takandi: Eftir marga agætismenn frammliðna sitr einn valiðr maðr austr i Asia sem erfingi allra þeira, þessi er sa sem drottinn Jesus elskaði, bæði samt postoli ok guðspiallamaðr, Johannes eignarnafni, styrandi með mikilli roksemd þa kristni, sem i þeim halfum efldiz firir hans embætti ok biarta góðfýsi. Hans virduligum verkum ok sætum setningum mega allir byskupar i Asia, prestar ok klerkar, vitni bera, er sæ signaðan Johannem sva langlifan, at hann styrði sina kristni allt framm a tima Traiani. I oðrum stad segir enn sami meistari: Su kris(t)ni sem stendr er(!) i Asia, grundvalladiz firir virðuligan Paulum, en uppreistiz firir signaðan Johannem, er hana stiornadi allt a daga Traiani.

21. Þa er liðit var fra upphafi veralldar fimm þushundrat hundrat niu tigir ok niu áar, en fra higatburð græðara vars Jesu Cristi hundrat tirætt, er sva lidit dogum drottins ástvinar, er ver hofum nefnt um tima, at hifnakongr herra Jesus hefir disponerat at veita honum heimbod i eilifa samkundu, mæddum af milldri elli ok morgum sveita i guds vingarði. Þvi minniz meistari allra valdra manna, hver ord hann valdi forðum þessum Johanni litlu eftir upprisu sina, sva talandi til virðuligs herra Petrum postola: Sva vil ek hann vera láta, þar til ek kemr, segir drottinn. Þessi ord lausnara vars eru sva skýrð, sem hann segði: Eigi mun ek senda engiligan eða hifneskan kraft móti Joni frænda minum, helldr mun ek rett firir sialfan mik laða hann til eilifra fagnaða. Nu eru timar sva leiddir, at framkvæmd eflir fagnaðinn, þa er sialfr eilifðar kongr drottinn Jesus birtiz sinum elskuligum frænda Johanni meðr ilm ok unaðsemd elskuligrar ok hifneskrar bliðu fylgianda foruneyti postola sinna, sva talandi til Johannem med sætri rodd, framarri en englarnir megi veita: Kæri minn, kom til min, þviat timi er kominn, at þu gleðiz i minu faðmlagi með bræðrum þinum. En hverr megi boða fagnat Johannis i þessum dyrðarorðum drottins Jesu, ríss upp i stað ok ætlar til heimbods. Grædarinn talar þa i annat sinn: Eftir fimm daga stendr upprisutid min, a hverri þu munt til min koma. Liðr várr herra sva til hifna. Eru þessi græðarans orð með þeiri glósu, sem greinir su bok, er heitir Rationale Officiorum, at þessi upprisutið drottins var sa sunnudagr, er stendr octavo kalendas Julij. Þat bar saman i þessum argang, at a þann sunnudag stoð fæðingartið sæls Johannis baptiste, sem getið mun verða

enn i oðrum stað. Merkilikt er guðs sonar verk, at kalla þann tið aurninn háfleygan upp i himin haleitrar dyrðar, sem kallaz aundvegi arsins ok solin gengr hæst i krafti sinum.

Nu sem kemr firirheitin tið, sækir guds ástvin þat vegli(g)sta mustari Effesine borgar, er reistiz undir hans nafni fordum, sem greint var. Þann signaðan dag sinnar heimferðar syngr hann sialfr messu ok þionostar almennings fólk, bæði með guds likam ok lífligri predikan. Ok nærri endalykt sins sæta sermonis víkr hann einkannligum astarorðum at sinum andaligum bornum sva segiandi: „Heyrit, bræðr minir ok samþrælar, hlutakarar ok samerfingiar i riki guðs, geymit at vel ok kenniz með, hversu hiartaliga þer erut skylldbundnir at þacka sonnum guði firir þær ástgiafir ok iartegnir, er hann veitti yðr her til firir mik. Þvi standit ubrigdiliga i hans blezan ok bodordum. Vitið, minir sælu synir, at þessi aminning til ydvar mun min efsta her a iordu, þviat Jesus Cristus meistari minn virdiz at kalla mik brott af þessu lifi." En með þessum orðum, er astvin guðs firir sagði sina framfor, er hugleiðanda, hver tar ok trega sa lydr myndi bera, er lif ok læring hafdi þegit af þeim haleitazta fodur, er allr flaut i milldi ok miskunn með várkynd ok sampinu, hvat er hvern kunni standa til andar ok likama. Ok þott fagnanda væri helldr en gratanda af hans eilifdar krúnu, bar harmr hiortun ofrafli(!), sva at lækir taranna sloktu naliga lifanda lios i lampa truarinnar.

22. Nu medr þvi at drottinn heilagr andi hafði synt sinu herbergi allan hatt þessa stormerkis, bauð guðs maðr firir hatidina, at a hægra veg hins vegligsta alltaris i hofutkirkiunni sialfri væri upptekit marmaragolfit, ok i þat sama uppbrot bauð hann geraz ferhyrnda grof, sva at allr iarðarduftinn var af mustarinu brott borinn. Er nu sva liðinn með hifneskri skipan dagstiminn, at i nefnda grof stigr niðr elskari vars herra lyptandi sinar hendr til hifnakongsins heyrnar sva segiandi: „Heyr þu, drottinn Jesu Criste! þackir geri ek þinni milldi, þviat þu virdiz mer at bioda heim i fagnat þinnar eilifrar náveru, vitandi at ek fystiz med ollu hiarta þik at sia. Seé, drottinn minn, nu kemr ek boðinn til þinnar sællar samkundu. Ek sa asionu þina, minn blezaðr herra, ok varð ek þegar sva glaðr sem reistr til lifs fra dauða, ilmr þinn vakti með mer eilifar girndir þinnar asyndar. Þin rodd er hunangfliotandi, full með sætleiks dyrð, frabærilig engla natturu i hifneskri unaðsemd. Þu veitz, minn sæti herra, at ek bað þik morgu sinni, at ek myndi til þin koma. En biort elska þin svaradi mer, at

firir salunauðsyn þins lyds væri enn biðanda. Þackir geri ek þer eilifum gudi minum, þviat þu vardveittir minn likam hreinan fra allri spilling, ok lýstir iafnan mina ond, engan tima firirlatandi mitt lif, helldr gudliga gleðiandi sva i utlegð sem heima. Lof se þer sonnum gudi minum, þviat þu skipaðir blezat ord þins sannleiks dyrðarfullz i munni minum, birtandi nalægum ok ukomnum tima þin stormerki firir mik þion þinn, þa er ek skrifaði þau verk, er ek sa, ok þau signut ord, er ek heyrði framfarandi af þinum mætazta munni. Nu vil ek þer a hendi fela, drottinn minn, alla þa sonu, er heilug kristni mær ok sonn moðir fæddi þer firir vatn ok endrgat firir heilagan anda. Nu, herra minn hifneskr, Jesu Criste, tak mik til þinnar dyrðar, at ek se með brædrum minum, i hverra fylgd þu birtiz mer ok laðaðir með blezaðri þinni astúð. Luk upp þu, drottinn minn, lifs port firir mer, þviat nu knyrr ek. Gæt min, sæti herra minn, at myrkra grimd renni eigi mer i mót með sinn drambsemisfót, helldr leiðiz ek með þinu fagnaðarfullu firirheiti til samkundu þinnar hifneskrar naveru, hvar fagna með þer allir vinir þinir án enda. Þu ert Cristus son guds lifanda, er með boði þins haleita foður hialpaðir heiminn veitandi oss heilagan anda, at vær skilldim sameigna læring framm flytia til þinna biartra ok blezaðra boðorða, firir þann sama heilagan anda gerum ver þer þackir, lof ok dyrd eilifum gudi um uendaligar verallдir verallda.“ Medr þvilikri endalykt stendr gofuglig bæn hifnakongsins astvinar, ok þvi svarar gratandi lydr um alla kirkiuna með amen. En þvi næst birtiz þat fyrst af hifneskum drottins stormerkium, at ifir postolann skinn sva fagrt lios, at engi dauðligr maðr mátti bera. Ok sem su hifneska birti leið af eftir liðna halfa dagstund, fylgdi þegar annat oumræðiligt guds verk, at postlinn saaz eigi, en grofin full með drifhvitu hifnamioli, er þar getz eftir sogn mikla Augustini ubrigðiligt sem i friosamri iord allt til þessa dags. Þat fylgir meira i lof hifnakongs ok hins agæta Johannis, at su friosemd hialpar ok heilsu prýðir þat mánna, er fyllir grof virduligs Johannis postola, at þat ma engin daudligs manz tunga orðum skyra, ok er þat enkar viðkæmilikt, at signut móðan paradisi dreífiz víða með lifligum avexti.

23. Medr næsta capitulo lásum vær, hversu hifneskliga herra Johannes son Zebedéi for framm af stundligu lifi til eilifrar krunu með allzvolldugum guði, pryddr frumtignum framarr en skyraz megi daudligs mannz orðum. Postoli guds ok patriarcha, spamaðr, pinslarváttr ok hinn biartazti ewangelista náfrændi lausnarans i

heimligri kynslóð, en brodir andaligr firir umboðstign blezadrar fru Marie drotningar, tilæskingarson somu guðs getara ok vicarius vars græða(ra) i greindu embætti, þar með erfingi guðs sonar firir modurliga elsku ok miuka umhyggiu, her með valinn mær ok lærðr i guðs liosi framarr ollum kennifeðrum, heimolligr ástvin Jesu, lysanda lif firir hans augliti, biartr i briosti, hunangligr i ordi, hægr i þogn ok sonnu þolinmæði, astrikr ok goðgiarn, takandi með gloðu hiarta band ok bardaga, utlegð ok afarkosti firir ilmanda nafn Jesu Cristi, með pinslum ok fiotrum, rekstrum ok dyflizu, sambrodir litillatra, en uppréistr með vandlæti rettvísi moti drambsomum ok uhlýðnum. Umæddr vann hann rettlæti, ok þvi hviliz hann i fialli fullrar sælu vel verðugr með samlagi drottins vars Jesu Cristi. Sannleikr rikti með honum, ok alldri um sinn fannz ein flerd með honum. Þvi er hans eilifðar ýndi með einum guði, at hann girntiz hlutinn engan i likama, nema sia hifneska dyrð i heraði lifandi manna. Þa er ástvinr drottins firirlét myrkvastofu þessa heims, hafði hann niutigi áara ok niu likamligs alldrs, þat var a oðru ari fyrr nefndz Traiani keisara, drottni varum Jesu Cristo rikianda per omnia secula seculorum.

24. Greint var fyrr, hvilikan andlatzdag hin hifneska forsia valdi virduligum Johanni postola upp a burdartið Johannis baptiste. Heðan leiðir þat mæl, er stendr i nefndri bok Rationali Officiorum, at visdómsmenn ok meistarar génguz á með greinum fylgis ok ritninga, hvárr þessarra tveggia guds ástvina væri meirr frumtignadr, eda hvárr vęgia skilldi firir oðrum sakir hátiðarhalldz ok tiðagiorðar. Ok sva oflgaz þat efni með miklu megni, at tveir frægir meistarar til margra lista gera með ser sem endaligan stefnudag, at hvárr i sinni vitru skal þa undir dómara tiltekna fram bera in scriptis þær fremstu allegationes, er i lofgiord guds vina verda fundnar. Tekr nu i bidstund hvárr sitt diupazta studium, þviat villd ok vinátta var heit ok hugsandi i beggia briosti at vinna malit. Ok a næstu nótt stefnudeginum birtiz fagr madr i sýn þeim meistaranum, er fylgdi virðuligum sogumanni varum. Þessi er kom, syniz meistara nockot sva rióðr asiánu, sem honum forþyckiz eitthvert. Þvi byriar hann brátt ok nockut snart sitt eyrendi sva segiandi: Úþarft ok einkanligt starf hrærið þer, dauðligir menn, at setia þrætu ok fylgi ifir dyrð ok lofi heilagra manna, er hverr fagnar i annars liosi sem sialfs sins. Nakvæmra væri ydr ok skylldara at hugleiða sialfa yðr, hvat þer hafit mótgiorða eða mannkosta firir guðs augum. Er ok stórum diarfligt, ef þer dyliz a nockurn

hátt, hvern orskurð sialfr lausnarinn samdi, þa er hann sagði: Inter natos mulierum non surrexit maior Johanne baptista. Eftir sva talat hverfr sýnin. En meistari víkr veg til heilsuráðs, lægiz her firir allr aski(l)naðr, þviat kristnin truði her birtan litillatan ok brodurligan vilia virduligs herra Johannis ewangeliste, ok þvi skipudu kirkiunnar feðr, at messudagr sæls Johannis postola skilldi halldaz árliga a þriðia dag iola firir þrifallda grein skynsemdar: þa fyrstu, at þat er, sem sagt var, heimkvamudagr hans af utlegd til Effesum; þa aðra, at þat er kirkiudagr þess haleita musteris, er prýðiz með hans tiguligum legstað; su greín gengr þriðia, at formenn kirkiunnar villdu skipa signaðan Johannem sva forkunnliga, at guds piningarvattar standi honum til beggia handa, ok sva virðuligir sem eru tvennir frumvattar, einir firir laustn, en annarr eftir, at her faðmlagiz þrigreint pinslarvætti eftir heilagri bok, eitt með vilia ok fromdu verki, þat a virðuligr Stephanus, annat með sonnum astarhug an endaligri bloðsútheiling, þat eignaz gofugligr Johannes, þriðia með verki án allri forhugsan, þat er blezaðra barna. Sva hviliz haleitr herra Johannes ewangelista miðil roðinna guðs vina. En siaim nu her næst, hverr tignarmaðr i andaligum felagskap ok fylgi hviliz hia honum i hofutkirkiunni Asiana innan Effesum.

25. Policrates, er einn var af morgum erchibyskupum i Effeso, skrifar a þann hátt til virðuligs herra Victorem pafa i Róm, hann segir sva: Mikil liosker slokuuðu i Asia, þau er drottinn mun upp reisa i siðarsta degi sinnar tilkvámu, þa er hann birtiz i sinni dyrð ok leitar alla sina vini. I Effeso hviliz virðuligr herra Johannes, er i snæðing sat blezaðr upp ifir drottins briost, guðs kennimaðr, berandi byskupligt petallum, sannr pinslarváttr ok hinn biartazti lærifaðir, skinandi með iartegnablómi sva firir andlát sem i dagh, þviat firir hans mánna lifnar ok fagnar sva margt lif endrgolldit, at eigi má letri luka. Annarr maðr, segir erchibyskup, er guðs postoli Philippus, er firir guði birtiz með sinum tveim dætrum hardla fagrt lios i kristni Asiana. Er nu sýnt með letri Policratis erchibyskups, þat er vær settum til greinar, hveriu fylgi sæmiz signaðr Johannes ewangelista bæði a hifni ok her i heimi. Ok þvi er eigi undarligt, þótt þat komi framm um siðir i sogunni, at þessir tveir bræðr ok guðs kappar riða herskryddir framm i somu fylking. En hverium hershofðingia i kristninni veittiz sva máttug virðing at hafa þvilika fulltingsmenn, mun siðarr lióst verða.

26. Theodosius er nefndr keisari kominn af kynlegg Traiani, er fyrr var greindr i þessu mali. Faðir hans er nefndr Honorius, hans synir wrðu tveir siðan frægir kongar, er hetu Archadius ok Honorius. En nu sem sagan byriaz, stýrir Theodosius Austrriki, en Valentinianus Vestrlond. Hafði þesshéttar sundrgrein rikianna gengit inn i fyrstu, þa er Constantinus mikli tviskifti erfð ok sæmdarhęð miðil sona sinna, er hétu Constans ok Constantius. Nefndr Theodosius var i marga grein agætr maðr i sinu valldi, trulyndr ok tigins olmosugæðis, hamarr villumanna, en heilagrar forstoðu með vernd ok vilia postoligrar kristni. En þott hans lif væri lofligt firir marga hluti, er lesit ei þvi sidr, at þat geck inn til hans, sem greinir háleitr herra Gregorius pafi i fyrstu bok Dialogorum, at hofdingians hugr dreifðr i margri fiolskylldu bleckiz þvi braðara firir fals ok flutning illra manna, sem hann er vanmegnari firir marghéttat sundrskifti ymissrar ahyggiu. Ok hvar þetta efni framkæmdiz með keisaranum, vilium ver inn setia ok samtengia lofsgreinum gofugligs herra Johannis postola, þviat hans tilæskingarmodir virdulig drotning mær Maria eignaz eftir vana hasætisdyrð i malinu með sinu valldi. Sa maðr sezt ok til motz annan veg, sem bæði liktiz signaðum varum sogumanni firir eignarnafn ok fagran lifnat, sem lysaz mun i fylgiandi frasogn.

27. A dogum Theodosij var i Griklandi ungr maðr, Jon at nafni, fæddr i einum kastala, er þeir kalla Stórulis, honum var lagit kenningarnafn Damascénus. I skóla sat hann ungr at árum, en gamall i goðum siðum, maðr sva frabærr i fliotum skilningi, at innan tolfta ær sins alldrs hefir hann fagrliga umfarit allar .vij. hofutlistir liberales. Gengr sva þaðan framm i alldr ok agæta vitru, at ollum giofum ser logðum af guði víkr hann til hægri handar, kennidóm helldr hann til foðurligrar læringar með hvern er gott villdi nema. Vigslur tekr hann ok kennimannzdóm með þeiri þionostugiorð, at guds moðir hin milldazta Maria lagði til mikla vináttu, þviat messusong atti hon bæði handvísan ok ástrikan hia þeim guðs manni. Her með leggr sira Jon drotning varri þa elsku, at hann fórnar henni fogr dikt til heilagrar tiðagiorðar, bæði lofmesna ok óttusonga, sem siðan hefir kirkian halldit eftir hans daga. Nu sva kristiligr sem var nefndr lifnaðr sira Jóns, leggr hann til nockut, sem ei liðr langt, hafnandi heimsins bliðingar munkr vorðinn með bæn ok bindendi. Ok sva sem af barndómi hafði hann unnat mikit várri fru, tekr hann nu til sem nyliga henni tign at veita með alltaris offr ok hreinlifi biortu, ok þvi

munt þu sanna vilia, at þessi dyrðarmaðr hafði signaðan Johannem postola firir leiðtoga sem allir aðrir, er guðs moður lúta með hreinu lifi. Her með sæmiz brodir Jon i þann heiðr, at rikum monnum i landinu þótti hans skóli æztr ok sinum sonum nytsamligaztr, þviat hann lærdi eigi at eins fróðar bóklistir, helldr iafnvel sáluvænar manndyrdir. Heðan þróadiz sva frægð brodur Jóns, at eigi siðr fluttiz hans nafn firir sialfan Theodosium keisara, hversu þarfr hann var rikinu bæði firir bókfræði ok allz háttar heilræði þeim er hann sóttu i vandkvæði. Þvi fylliz með þessum guds vin orðtak heilags Pauli i þeim stað: Hverr sa maðr, segir hann, sem milldliga vill lifa, mun ofsókn þola. Heðan gengr sva til frasagnar um dag, sem broðir Jon létti sér i spazéran utan borgar með skólanum, at i uvart kringir um þa alla samt bolfat herhlaup Sarracenorum, sva at án minztu dvol gripaz þeir herfangnir framm i Serkland. Fellr sva til i hlutskifti herfangsins, at brodir Jon verðr hins rikazta mannz af þeim arma lýð. Ok þótt hann væri leiddr í útlegdarkvol, likiz hann enn i þeim hlut virðuligum Johanni ewangeliste nafna sinum, at gud drottinn linar utlegðina ok mýkir sva með miskunn sinni harðan hug i heiðnu briósti husbondans, at hann gefr sinum fanga rumara gang an ollu þrælsligu undirbroti, en nockurr þægi annarr af þeiri herleidzlu. Þvi tekr brodir Jon sýslu sina með lesning ok goðlifi, með mýkt ok hófsemi sva virðuliga, at heiðinginn matti eigi þegiandi bera, þar til talar hann broður Joni með sva felldu efni: „Minn kæri, segir hann, ek hefir hugleitt sidferði þitt, ok hversu þu ert formentr framarr oðrum með klerkdóm ok malsnilld, songraudd ok letrgiorð. Nu, sem þu veítzt, a ek ungan son, er ek myndi æskia til þinnar hamingiu, at i greindum natturugiofum vyrdi hann þer sem likaztr, at ef vær missum þinnar náveru, a nockurn veg mætti þin minning með oss her innanlandz langsamliga lifa með þessum minum syni.“ Hvat er her lengra, brodir Jon tekr af fyrsta stafrofi þann ungan mann ok lærir hann sva gnógliga i sinum utlegðartima, at þar liktiz vándr maðr voldum meistara i allri list ok letrligri bókfræði sva framt, at sama kynfylgia sýndiz beggia þeira verk, dikt eða penni.

28. Nu er at vikia heim aftr i Grikland til Theodosium keisara, at sva sem hann færr sanna vissu, hvar brodir Jon er halldinn i Serklandi, gerir hann sitt valld ok greiðir með órskurdi upp ifir háls Sarraceni utan alla dvol, nema brodir Jon fari frials af hans herleiðzlu heim i sitt fóstrland. Sva gengr, at heiðinginn vill

giarnara láta brodur Jon en lífit. Ok þvi kemr sa guðs maðr heim i Grikland á fund keisarans, sem hann sitr i Constantinopolim, þat kollum ver Miklagarð. Herra keisarinn tekr hann með þeim fagnadi andar ok likama sem af dauða reistan til lifs, gefr honum þar með innan borgar klaustrareising með ollum ríkdóm ok rettarbót, er lifnaðinum heyrði til æfinligrar nytsemdar. Þar leggr keisarinn honum medr þann kęrleik, at hann vitiar margan dag munklifit til samręðu við broður Jon um rikisstiorn ok vandamál, þar til ofundin etr sitt háðuligt herbergi ok bruggar bana saklausri sál. Þessa grein eignaz daúðasonrinn i Serklandi, er lęrðiz umakligr forðum af brodur Joni. Hann fregn farsæld ok virðing broður Jons, ok grimmiz sva eitrliga með helvítzkri ofund, at i diupsettri flęrð diktar hann honum dauðaráð með þeiri tilferð, at hann diktar eitt bref undir nafni brodur Jons, sem hann svíki land ok lif brott af herra keisaranum. Sem þat bolfat bref er buit, færr hann þat i foruneyti oðrum svikara ser likum, at innan keisarans hallar skal hann þvi upploknu niðr verpa, at þat tiaiz sem fyrst hirðinni til ofsóknar við brodur Jón. Þessi ráð fremiaz oll, sem egnd voru, rettlátum til krunu, en syni ranglætis til pinu. Ma þat inn leiðaz ok i þetta mál, at fiandlig flęrð etz ok angraz af þeiri gætzsku, er sliofari finnz i kristninni, en brodir Jon leiddi framm i munklifi sínu, með offr ifir altari guds moður, með bęn ok biartri stiorn, er hann tiaði með tiguligu eftirdęmi sinum andligum sonum. Þvi skal hann únaðaz af sinu klaustri firir rógsbref undir pinu firir keisarans hasæti eftir skinandi forgongu gofugligs Johannis postola nafna sins, þviat settar þriar greinir, bref, pinsl ok kongs reiði afloglig samlikiz i beggia þeira lifi.

29. Nu er þessu nest bref fundit i kongs holl, uppbrotið ok vęgðarlaust firir sialfum honum ifirlesit. Þat bolfat fals berr þess háttar hlioð: Brodir Jon damascénus minnztr i munkalogum sendir sinum astvinum i Persidalandi kvediu með fremstu goðvilld til frelsis ok frama. Yðr se kunnigt, at hit vęnazta herfólk herra keisarans er út giort i fiarlęgar halfur, sva at Grecia liggr sem eydd ok upplęg, ef nockurr vill til hennar lita; þvi komit, framir menn, at fagr sigr er ydr handviss. Hrindit eigi fręgðinni, helldr fágit hennar asiánu, at ydr nofn ok virktir megi alldr boða. Valete. En hverr ma rita þann róm ok reiði, er hurrar innan hallar upp a meinleysi broður Jóns, at hann se úr volltinn hreinlifra manna tolu vándr svikari vorðinn sins herra keisarans. Kongrinn klædir sina leonsreiði með þogn ok vitzku, þar til innboðinn brodir Jón

ma nalegr heyra þau hermdarorð, er hann skal fáá. Herra keisarinn talar sva til hans i horðum anda breðinnar: „Se þik, svikarinn vándr, segir hann, hveria amban til velgiorða þu lagðir oss ok várum sonum, utlegð ok svivirðu meðr eilifu brigsli. Niðinglig sialfs þin hond ásakar þitt liota lif, sva at enga hneiging fær þu giort undan þinni háðung.“ Brodir Jon berr með hógværð sva harðan hvirfilvind, ok svarar sva brefinu ifirlesnu: „Eigi færr ek þat afsannat, segir hann, at þessi penni er samlikr minni hendi, en þo veit varr herra lifandi guð, at bref þetta er hvárki min sekt firir guði ne samvitand.“ En firir þetta andsvar broður Jons hægiz hvarki keisaranum ne hirðinni, segia með vanstilltu háreysti, at nu leggr svikarinn glęp ifir giorfa svivirðing, lygð ifir landrað, ok verndir ifir vándan hug, ok at dauðason finnz honum engi dáligri. Þessu nęst nefniz dómr ifir málit ok segiz upp siðan með þeiri vægð, at brodir Jon skal ei liftion hafa, sakir þess at hann reiknadiz um tima miðil herra keisarans vina, helldr skal hann þann liminn afleggia, er þeir segia glæpinn giort hafa. Þvi leggr brodir Jon eftir dominum saklausa hægri hond undir afhogg. Þar fylgir sva mikit grimdarkyn keisarans, at afhoggit byðr hann beraz fram i klaustrakirkiuna ok þar tiaaz i hafum stað, þeim til háðs er borit hafði, eða ei siðr ollum lifnadi somu reglu, hvar er hann stædi. Sem brodir Jon færr gang af kongsgarði leitandi framm i kirkiu sina beinanda(!) veg firir miskunnarportið Mariam drotning, ok rett firir þat sama hennar alltari, sem hann hafdi oftaz henni messuembætti fagrliga flutt, sem hann kemr firir skriftina, afklædir hann með ollu handarsárit sem synandi drotninginni mein, með einkannligum heimolleik ok trausti sva talandi: „Sé, min fru, segir hann, amban varra verðleika. Se, þvilik er sæla þinna þræla. Hvi syndiz blezaðri miskunn þinni at gefa orlof þeim er mik plaguðu firir minar syndir? var ei su min hond afhoggin, er þer fórnfærði, ok su er skrifaði þina lofsonga? munu firir lifandum ok liðnum sva margar bænir fremiaz upp heðan, min sæta fru, sem þa daga er þessi hond með þinni blezan matti þinum sæta syni fórn færa?“ Þessu likt, sem nu var lesit, talar hann til skriftarinnar um nockura daga, þar til at a eina nátt, sem brodir Jon liggr mæddr af angri allz midil svefns ok voku, birtiz honum biort ok blezut drotning himinrikis einkanligum sętleiksorðum sva til hans talandi: „Hvat liðr þer nu, minn kęri þionn?“ Brodirinn kennir þegar, hver komin var, ok svarar: „Hó, min drotning sæt ok ynnilig! Ek spyr þik, hvar vart þu, þa er ek pindiz firir usannan áburð?

Lit, hin liufa drotning, fram i kirkiuna, sia hvar hondin hangir, eigi mer einum, helldr ok þer til vanvirðu." Guðs modir svarar þa: „Styrkz i drotni, son minn, sa er manninn skapaði af engu efni, er máttugr at endrgręða einn liminn af þer brott sniðinn." Eftir þessi orð ser broðir Jon, at hon sialf sękir handarafhoggit fram i kirkiuna ok setr siðan viðr stubbann sva meistarliga i augabragdi, at hvárt kysti annat með ollu álgroit. En hvat er langt at gera af þeiri góðfýst ok tárfelldu þacklęti, er broðir Jon lagði drotninginni firir sva tignarsamliga velgiorð, eða hvilik var su lofmessa, er hann flutti sama dag henni til virðingar með ást af ilmandum mergium sins hiarta, eða hvat er segianda af þeiri iðran ok hormung, sem herra keisarinn bar með sinu hugskoti, sem hann fregn þessi tiðendi, þviat firir giord drotningar himinrikis sérr hann sitt verk falsat a villtum rettletisvegh. Þvi rennr hann idranargotu með signadum Davið kongi fram i klaustrit firir fętr brodur Joni sva sęfðr i tarum, sem sa maðr er með megni fysiz at forðaz grát ok pinur helvitis. En þann tima sem brodir Jon hefir þat aflat með sinum hiartteinum(!) eigi mędulaust, at herra keisarinn styrknar til guds miskunnar firir sva mikit afbrot, spyrr hann broður Jon, hvadan su hin faheyrða flęrð gekk inn, er hann felldi til sva haðuligrar motgiordar við guð. Broðir Jon kynnir honum þa hogvęrliga þann unga mann, er hann lęrði sér likan til allra greina ok giorða, sem hann var i útlegd. Ok sva skilz latinumæl þar við her með oss, at þat dauðaráð varð siðar alkunnigt af ofundar grunni. En upp heðan lagði Theodosius keisari þa elsku til brodur Jons, sem hiartat mátti veita sinum kęrazta feðr.

30. Eftir þessa hluti sagða vikr sér frasogn til Vestrlanda, hversu hryggilig uhęfa þar geriz, at tveir drottinssvikarar drepa sinn herra Valentinianum keisara, het annarr Eugenius at viðrnefni antigraphus, en annarr Arbogastes riddarahofðingi. Gripr nu Eugenius virðingarnafn sem at erfðum, þar til guð niðrar honum. En er Theodosius keisari spyrr sannliga þessi tiðendi, harmar hann sem góðr hofðingi sva afskapligan glęp, hversu tveir fyrr nefndir niðingar spilltu með fégiofum hofutvorð ok herbergissveina keisarans ok giorðu nattvig af lifi herra sins. Heðan leiðir, at herra Theodosius keisari gengr einkannliga til sins raðgiafa brodur Jons, hvart hann skal treysta sva vel sinum styrk at efla strid i Vestrlond moti sva horðum lyð. Brodir Jon veitir honum efalaust annsvar með spádómsgift, at hann skal oruggr ferðaz at lęgia guðs uvini, aðr hann skilz or þessu lifi eftir fá manaði liðna, vænir

at hann fai nockurn styrk, þann er eigi sérr hann dagleingis, segir hans testamentum bęði heilagt ok hialpsamligt at setiaz murr firir husi Irraelis ok slá með rettlęti logmálsins þa er svivirðu login, bęði bękr ok natturu, þa er þeir nídduz a herra sinum. Firir sva roksamliga brýning broður Jons byr herra keisarinn sinn styrk brott or Miklagarði til Vestrlanda gefandi sik ok sina fylgd undir bæn brodur Jons ok allra guds þiona i rikinu. Sva tekr hann með skipum Vestrlond ok helldr niosn af hernadi Eugenij vikings. Spyrðz honum þat af, at liðsmunr þeira mun verða stormikill, þviat landherrinn stendr oftaz þyckari fylking en skipalið. Ei þvi siðr helldr hann fram ferðinni, þviat traust hans er með sonnum guði, sem lysiz i þvi, at hann krypr iafnan i veginum undir bęnafullting godra manna með vokum ok benum sem olmosugiordum sialfs sins gódfýsi. Sva kemr vestr i Valland allr hans herr til moðu þeirar, er Frigidianus heitir. Þar setr hann herbuðir sinar a fagra eng, er liggr með aanni. Upp i þann háls nalægan herbuðum, er stendr firir ofan láglendit, var nockur kapella hreinlifismanna. Þagat sękir Theodosius keisari til nattvoku. Ok moti degi sígr a hann hofgi. Hann sérr i þeim þunga girniliga sýn ser af gudi veitta. Hann þickiz staddr i þeim kapellukór, er nu greindiz, ok sia niðr a engina, at frammi firir herbuðunum sitia tveir alvęnir riddarar dubbaðir til handa ok fóta með sva dýran herskrúða, sem hann sáá engan aðr. Þeir bera gladél hardla gloandi, sitiandi sniohvita ok bryniaða vapnhesta. Annarr þeira biartra riddara talar tiginni rodd til keisarans a þenna skilning: „Heyr Theodósi, vik langt i fiarlęgð allan ótta brott fra þinu hiarta, dubba helldr kongliga báðar þinar hendr á nęsta dag er kemr, at með herneskiu oflugra vigmanna vegir þu frægan sigr; lát svelginn dauðans gleypa þa eggbitna, er i agirndarelldi hofu sinn dramlętisfót upp i mót herra sinum; fagna miok i guds milldi, fullting ok frami ockarr brędra er þer gefinn fram i strið. Vit án efa, at ek er Johannes ewangelista austan af Effeso, en broðir minn Philippus er sva i utreiðum með mer sem i legstad ok iarteignum heima i Asia.“ Eftir sva talat er sýnin brott endut.

31. Theodosius keisari þackar miukum ordum vitran þessa. Geck ok sva fram sem signadr Johannes sagði, at sama dag tokz orrosta með sva einkannligum hętti, at þeir sem sigri var heitid firir hifneskan sendiboða, hopa naliga til flótta, þviat synir myrkranna voru bęði sterkir ok kęnir til bardaga. En spurning ma inn renna með vitrum manni, hvi herra Johannes er sva tómlátr i

liðveitzlu þeiri, er sialfr iattaði hann keisaranum; þvi dvelr hann með rettri glósu, at várr herra vill veita Theodosio keisara sva mikla tign i þessu mali, at hann likiz virduligum hofutfeðr Abraham með þessu tilteknu dęmi. Várr drottinn hét Abraham sva miklu kynferði sem stiornutal himins, ok þo skilldi sva til falla um kvánfáng hans, at ubyria kona fell honum i faðm, aðr hann lagði guði miuklata bęn ok friosemd veittiz Sárre hans eiginkonu at geta Ysaac. Likt bęnaroffr vill varr drottinn þiggia i þessum stað af Theodosio keisara, aðr en fram kemr firirheit gofugligs Johannis postola, ok þat er verðugt, at þréllinn kriupi, aðr hann oðlaz stora hluti, at firirheit efliz með bęn ok bęn með firirheiti. Sem keisarinn sér, at hans fylkingar sturlaz i sinni stodu, víkr hann or orrostunni til bęnar framm a eitt biarg sva nalęgt, at herrinn mátti vel sia hann ok heyra. Hann hefr upp báðar hendr til guðs ok segir sva: „Heyr, heilagr faðir eilifr guð! þer er kunnigt, at i þessar halfur þottiz ek flytiaz firir þitt signaða nafn ok vandlęti laganna. Þvi biðr ek þitt blezaða einvalld, at þu litir eigi syndir minar helldr rettar bęnir heilagrar kristni þinnar, ok styrkir handlegg þinna manna til framgongu at niðra þinum úvinum, at þitt hifneska tignarnafn lofi hver tunga i eilifar veralldir verallda.“ En er hans eigit herfólk heyrir bęn þessa, treysta þeir þvi framarr guds fulltingi. Þarf nu ok eigi at geta til, hvar Johannes postoli stendr at viginu, þviat hann tekr ser i hond úsyniliga skepnu drottins, þat er vindrinn i loftinu, ok striðir sva sterkliga með hennar afli, at eiginraun fa þar af kempur Eugenij; þviat hvat er þeir hoggva, kasta eða skiota, berr aftr i brot ok bana sialfum þeim, mega keisarans menn brytia ok bola baulfaða svikara, hvern eftir sinum vilia. Hreinsaz sva Vestrlond með dauða Eugenij at rikianda drotni várum Iesu Cristo um allar alldir. Amen.

32. Heilagr Augustinus er hinn fiorði doctor heiminum til lęringar ok drottins vars þionostu valdr ok vigðr. Hann var klerkr agętr með bóklist, ok þvi fellr honum sva virðuligt embætti með guðs vilia, at taka með tracteran ok skyring hina helguztu ritning i kristni guðs, þat er guðspiall heilags Johannis. Ok i tilbunaði þess verks hafa klerkar þvilika frasogn, at byskupinn leyfdi um stund sinu hiarta sva hafan hugsanargráda, hvart hann myndi eigi nęrr faa gengit guddómsliosinu i nockura grein, en sęll Johannes for firir i sinni upplitning. Ok er byskupinn leiðiz i þetta erfiði, er hann staddr i siotuni nockuru innan sins ættlandz vestr i Affrica, hvaðan sva geriz einn dag, sem hann spázérar einn samt

utan borgar með þvi hęsta studio, er diupr klerkdómr veitti honum, helldr hann litla grein, hvar hann gengr, áðr sandr á siofarstrondu verðr firir honum. Nu gefr hann stað, ef hlyda skal, ok sem hann ser um sik framm at sionum, lítr hann, hvar sitr einn smásveinn miok nęrri sionum. Herra byskup ser, at pilltr þessi hefir silfrspón i hegri hond með þeiri athofn, at hann berr sioinn með spéninum, æ sem tiðaz ma hann, upp i þa sandgrof, sem hann hefir giort firir ofan. En þat ferr eftir eðli nátturu, at siórrinn svelgr sva fliott undir sandinum hvat er þagat legz, at engan ser stad. Byskup ser æ um stund athofn þessa, hversu bernslig honum virðiz, ok talar sva: „Pilltr minn, hvi starfar þu i tómt?“ Sveinninn svaraði roskmannliga: „Hvi herra, segir hann, skal ek eigi þetta vinna?“ „Þvi, segir byskupinn, at þorsta siofarins fædir þu alldri, ok hvat er þu gefr grofinni, tekr siorrinn aftr undir sik, ok þvi er þetta alskostar umáttuligt.“ Pilltrinn svarar: „Ef þetta virðiz umoguligt, er ek legg firir mik, er þat morgum hlutum forligra, er þu setr fram firir þik. Þu dregr ifir þik þa dul, at þer muni veitaz su spekt, at nakvémaz framarr guds dyrd i þinum orðum, en samdi ok setti Johannes son Zebedei valdr af einvalldi hifnakongs umfram alla iorneska(!) menn at tala með leyndum ablęstri heilags anda giafar nérr guddomssins liosi en nockurr maðr i heimsins viderni. Tak rááð er ek gef þer, set þik lagan sem firir fétr Johannis ewangeliste, ok tractera hans blezut orð kristni guðs til nytsemdar en þer til sémdar.“ Eftir sva format rád hverfr pilltrinn. En heilagr Augustinus þackar guði með miuku framfalli vitian sina, vikiandi sinni ástundan ok iðn undir heilreði. Kallaz þat verk tractatus Augustini, er hann setti ifir ewangelium Johannis. Þvi lifir lysandi minning þessa guds astvinar með morgum hétti innan heilagrar kristni a iorðriki(!). Bæði fyrr ok siðarr i lofgiordum gofugligs guds vinar Johannis ewangeliste er til minnis leiðanda, með hverri tign ok trunaði, ast ok einfelldi hann fylgdi sinn meistara herra Jesum hifnakong ok hinn hęsta byskup, þa er hann striddi mot hervikinginum af Babilon, offrandi sinum feðr lifandi fórn firir lif ok utlausn sinna skepnubarna. Hverr af riddarum herra Jesu stoð annan veg undir merkinu til motz við moður liossins nema fagr ok frumtignaðr Johannes. Þvi sotti hann ser þar at verðugu mikla virðingarhęð, þa somu tiár hans likneski undir vars drottins krossi iafnfram várri fru. Þvi samdi heilug kristni baðum þeim samt somu bęn, er byriar O intemerata, at þeira dyrð faðmleggiz i ástúð við almattugan guð. Sva mikla

miskunn segir margr predikari fylgia þeiri signaðri bęn, at sa maðr, er hana less dagliga með góðum athuga, mun frialsaz af allri pinu eftir sitt andlát. Ok þat mun þer þickia samþykt fara sýn þeiri, er veittiz einum siðlatum kennimanni i útlondum með þvi formi sem her stendr.

33. A nattartið stendr frammi firir prestzins sęng einn ungr maðr vęnn at aliti a þat kynmot sem skolaklerkum er vanalikt. Hann talar a þenna skilning: Ek er sendr til þin, prestr minn, at bera þér hialpareyrendi af hálfu minnar sętu fru guðs moður ok heilags Johannis ewangeliste, er rettliga kallaz annar son hennar. Ek hefir meðferðar bęn eina, er þau vilia bęði at flytiz ok fręgiz um kristnina, þviat hon er fáam kunnig enn a þessum dogum. En með hverri miskunn bęn þessi stendr, er ek létr nu undir kodda þinn, sem mer er boðit, skal ek skýra þer með eiginni raun sialfs mins, at þar af lysiz verandum ok úkomnum, hvat þeim hęfir at gera. Ek var einn skolapilltr i þeiri borg, ok sem einn siðlátr guðs maðr sa mik leikinn ok athugalausan i mina saluhialp, tiaði hann morgu sinni lifs orð firir minum likamligum eyrum, ok þvi sva, at innri maðrinn með mer var eigi viliugr at vikia eftir hans fortolum. Hann skyrði mer, hverr heimrinn er, hvat hann svíkr alla sina trunaðarmenn, ok þvi bað hann mik sia hans uppegndar gilldrur ok flyia til hafnar inn i klaustr. En sva sem ek aumr maðr villdi þat hialpráð eigi heyra, let hann ei þvi helldr af at leita mina ond. Syndi hann mer þa bęn þessa ok bað mik sva miukliga sem milldrar vingiafar, at ek skilldi elska bénina ok lesa dagliga. Ok þetta feck um siðir hans blezut elska. Var þvi likt, sem sa guðs þionn vissi firir með spadómi alla mina gotu, þviat eftir viðtekning benarinnar lifða ek eigi lengr en fimtan daga. Giordu minar eskusyndir sva mikinn harm ond minni, at ferligir fiandr gripu mik sem herfánginn til kvala, aðr geisli guðspiallamanna gofugligr Johannes kom a veginn spyriandi þa, er mik drogu, hvi þeir dirfðiz at hertaka guðs moður þion ok þeira beggia. En þviat illgiarnir logðu gabb ok gys moti hans orðum, setr hann eyrendi annat, sva talandi til umilldra: Undir tignarvalldi virðuligrar guðs moður i himinriki firirbyð ek yðr at hréra fót or þessum sporum með salina, áðr ek gengr at hennar orskurð, hvarir her skolu meira raða. En þat færr ek þer eigi skyrt, segir sálin, hversu sa pungtr var fliotr, at blezaðr kom aftr berandi uhreinum ondum þann otta, at án efa skolu þeir męta guðs moður tilkvamu, nema þeir gefi liðugt upp i valld sęlum Joni þat herfáng er þeir

gripu Ok meðr þessum orðum wrðu fiandr sva piprir, sem nyfundnar pinslir vęri felldar ifir þa alla. Sva varð ek frials firir guðs miskunn. En ben sva blezut fręgiz firir þina hlyðni ok lif i biortu liosi drottins án enda. Eftir vitran þessa ser veit(t)a sótti prestrinn fiolmennan sinodum með byskupum ok abotum tiaandi þar skilrikan vátt, þat er þa somu cédulam, er hinn framfarni lagði undir koddann, sem aðr greindiz. Buðu siðan formenn kristninnar, at bęn su blezut ritaðiz fiogurra vegna með oftsamligri minning, ok nu i dag er sva vorðit, at hun er borin a hvert endiland heilagrar kristni, ok su er útallig fiold góðra manna, at þegar á ungum alldri veniaz at lesa hana dagliga, ok þar ma nefna til miðil annarra virðuligan mann Ethmundum, er siðan varð Cantuariensis erchibyskup i Englandi. Hann tok með oðrum þęgiligum verkum þegar á namsalldri at lesa O intemerata. Ok sakir annars fiolskylldis i skólanum er lesit, at einn dag leið honum or minni at geyma benarinnar, sva at fell firir honum, ok hvat lengra, en þegar nesta aftan, sem hann er sofnaðr i sęng sinni, gefz honum andarsyn, at herbergishurðin lyktz (upp), þar ganga inn þrir menn allir vęnir. Kennir Ethmundr klerkr þegar, at i miðiu gengr sęll Johannes ewangelista, hann er rioðr i asianu miog, hefir hann ok annat misþyktarmark, þat er stór palmastika reidd um augsl; með sva forligu ifirbragði, sem nu var greint, rennr hann snuðigt framm at sęnginni, sem i stað muni hann setia pálmastikuna með megni i hofut Ethmundi. En við þetta ógnarbragð verðr hann sva hreddr, at hann fleygir ser ór sęnginni með tarum framm a golfit firir fętr selum Joni. Ok þar kominn heyrir hann sina sekt með auðsynum hirtingarhlióm frammsagða a þenna hatt: Hver nytsemd, er þu framdir a nęsta dag, mun afsaka þik af sva mikilli vanręktarsynd, at þu gleymdir lofsemd minnar fru guds móður ok mina virðingarbęn. Nu leggia til malsins þeir tveir menn, er i fylgd voru með postolanum, at miskunn se veitandi ungum alldri, segia þar með, at hann muni betr gera framleiðis, kalla tár hans vátta sanna iðran. Drottins astvin sæll Johannes mýkiz nu með fogrum tillogum sva talandi: Meðr þessum hętti ferr þu likn, at þu geymir betr, en gleymir eigi. Með þessum orðum lyktaz synin. En Ethmundr vaknar sva fullr af tarum, at harmr hiartans bar vitni, hvat firir hann hafði borit.

34. Heyrðum ver, hversu heilagr Johannes ewangelista veitti udvalda hirting Ethmundo klerk firir eina gleymsku, hvat er birtiz i elskumark vars drottins, þviat vinum sinum venzt hann at veita

fliotar áminningar, ok þegar bętiz nybrotið, at engin vanrękt þróiz þeim i þunga. Her fylgir su elskugrein sęls Johannis til Ethmundum, at þessi valdr vin vars herra liktiz þeim fagrliga, er bruðarfaðminn flyði, sem upphafliga stendr i sogu þessi, ok með hveriu kyni þat verðr i viðrlikan mannkost, stendr sva skrifat i lifssogu sęls Ethmundar. Sem hann kom heim i England ór skola sunnan um sio, tekr hann ser til studium herbergi með eckiu einni miogh férikri. Hon atti dottur ugifta, væna iungfru, sitia þau Ethmundr bæði samt i maltiðum ifir borð. Ok sakir þess at hann var fagr maðr i asion ok ollum vexti, virðiz honom oftar en um sinn, sem iungfruin sia(i) kęrliga til hans a kvelldit, einkannliga þa er aul birtir briostið ok alla alvoru þar um. Þaðan leiðir sva til um aftantima nockurn, sem húsfruin er brott gengin, at męrin lykr upp leyni hiartans firir Ethmundi. En hann svarar sva til með heilagri undirhyggiu ok segir: „Geym at, sagði hann, at þenna trunat viti engi maðr með þer utan ek einn. En i morgin sem moðir þin er i bęiarsyslu, kom til min, ef þa er samt i hug, þviat þu veitz, at svefnherbergi vár eru nalęg i stauðu.“ Sva segir hann blezaðr. En hon gefr honum þock firir. Liðr nottin. Ok timaliga sem Ethmundr hefir studerat um stund, er hurðin hogliga tekin, hann gengr til ok lykr upp. Er þar komin iungfru ok beiðir inngongu. Þat er veitt an dvol, at hon inn leiðiz af Ethmundi, ei til faðmlags ok bliðu, sem breyskum monnum er tiðt, helldr undir þann lima, at til bloðsins pláguð gengr hon ut af husinu. Blezut var su plága gefin i nafni guds iungfruinni sva nytsamlig, at upp þaðan fýsti hana hvarki til Ethmundar fadms ne nockurs karlmanz. Se þenna Ethmund frabęran ok biartan hreinlifissmann, gofugligan fylgiara virðuligs Johannis postola. Þessum guðs vin er eignat sva blezat verk i kristninni, at hann hafi diktat vers várrar fru guðs móður Gaude virgo mater Cristi með þeiri bęn, sem þar fylgir af hennar fimm greindum fagnaðum. Siaim ver nu þessu nęst annan enskan mann, er virðuliga þionaði blezaðum Joni postola.

35 Margir agętir menn i guðs kristni hafa kiorit sinum salum til fulltings virðuligan herra Johannem postola nest sialfri himinrikis drotning guðs moður Marie, halldandi hans arligt festum með allan heiðr ok kostnat rikum ok aureiga, hvat lesit stendr miðil annarra hluta af agetum herra Ethvarði Englandz kongi. Hann vegsamaði sęlan Johannem af ollum guds astvinum sem valinn ok vigðan ser ok sinu riki til fulltings ok forstiora, skipandi a hans hatið þriðia dag iola sva virðuliga veitzlu, at bæði gladdiz af guðs

giofum fullrikr ok fatękr. Miog lofar heilug bok þenna kong Ethvarðum, þviat bęði var hann stiornsamr ok astfolginn sinum landzlýð. Alldregin angraði hann guðs fatękan mann, ok engi for brott an huggan einhverri, er hann sotti. Hvat er vel auðsyniz þessu næst bęði til elsku sęls Johannis ok góðfysi olmosugęðis.

36. Sva bar til i nockurum árgang a þriðia dag iola, sem herra kongrinn gengr in processione um kirkiu leiddr virduliga af sialfum herra byskupinum, kemr rett a veginum einn ungr ok vęnn maðr mot honum, a þat form ok buning sem einn Jorsalafari. Hann vikr sem heimolliga ok miok kunnliga at sialfum herra konginum með þessum orðum: „Herra, segir hann, gefit mer nockut!“ Kongrinn svarar: „Minn kæri, lit á, hversu ver erum staddr, nu eru olmosupeningar eigi nærrhenndis.“ Pilagrimr flytr sik enn ok segir: „Ef þer finnit nockut handbęrt, i hveriu kyni sem er, þa gefit mer firir þess mannz nafn ok minning, er þer syngit i dag, ef þer elskit þann nockut.“ Sem kongrinn heyrir nakvęmlig orð, minniz hann þegar Johannis ewangeliste vinar sins, dregr án allri dvol fingrgullit af hendinni ok gefr honum með auðsynni gleði. Skilia þeir sva, at pilagrimr kallar gefit vel ok herraliga. En hvern utveg hann gerir firir gulli þvi er hann þaa, stendr sva skrifat.

Einn kynstor maðr i Englandi hafði herfanginn vorðit af Sarracénis heiðingium ok setið niu ær i utlegðarkvol með fiotri ok dyflizu, sárr af harmi ok hungri. Þessarri guðs olmosu birtiz herra Johannes ewangelista a nęstu nott eftir fund þeira Englandz kongs. Hann býðr hertekna manni tvo fogr eyrendi til Etvarðar kongs, þat fyrra, at kongrinn skal þess uduldr, at sialfr Johannes birtiz honum a sinn hatiðisdag, þat er annat eyrendit, at virðuligr Johannes vill resignera gullit, ok þvi tekr þat enski maðr, at hann beri með bliðri kveðiu Johannis þat sama konginum. Er siðan fliott til frasagnar um ferðir enska mannz, sem hann hefir tekit sendiboð hins signaða Johannis, at i augabragði er hann frials or valldi umilldra ok heim kominn i England a sinn eiginn garð, kenndr af hýski ok husfru sinni. Tekr hann hvilld a sama dag, en ferdaz þegar annan nesta a kongsgarð, berandi skilrikt efni lofgiorðum sæls Johannis, frelsi sitt fra heiðnum dómi, en fingrgull herra Ethvardo kongi. Feck virðuligr ewangelista drottins maklig lof a þann dag, dasamaðiz ok kongsins gezka, profut i hifneskum kerleik heilags Johannis. En allan þann vitnisburð lagði Ethvardr

kongr undir sva ufalsat litilęti, at i dag skinn hann skrinsettr i Englandi.

37. Meðr einkannligum astvinum heilags Johannis megum ver vel nefna herra Jorund goðrar minningar niunda byskup at Hólum norðanlandz a Islandi. Johannis hatið i iolum var vigsludagr byskupsins, ok þvi sęmdi hann hatiðina með song ok skruða forkunnar vęnum, sem framaz ma litinn verða i þvisa landi. Her með lagði hann hatiðinni hóf ok heimboð ifir hvern dag i árinu með dyrazta bordbunat ok allri olvęrð, er rikdomr kirkiunnar matti tęra. Her til samdi hann þa tign, at hann skipaði a prestastefnum ok bauð ifir allt sitt byskupdęmi, at i hveriu officio várrar fru sungnu eða lesnu skilldi segiaz minningarbęn sęls Johannis, sem siðan hefir halldiz. Leiddi byskupsins goðfysi þat setningarform af þeiri fręndsemd, er fyrr greindiz, hversu várr herra hifnakongr Jesus Cristus skipaði þau nakvęm sin i miðil a krossinum.

38. Skalldin letu ser ok girniligt synazt at sęma þenna guds astvin með þeiri list, er þeim veittiz af guði. Ma þar til nefna fremsta persono Nicholas fyrsta ok fremsta Þverar munklifis abota i Eyiafirði, er bęði var gęddr natturugiofum ok voldum mannkostum. Hann orti drapu sęlum Johanni, ok þar af lystir til minnis inn leiða sem eina þria puncta með þeim skilning, er signadum Johanni bera mesta tign, þat er su frumtignut elska, er hann oðlaðiz af sialfum syni guðs nęst virðuligri Marie drotning; þar af segir hann sva:

Unni allra manna
alskyrr ok mey dyrri
heilagr Kristr hins hęsta
hreinlifis þer einum.
valdi heims ok haulda
hauksniallr kongr allrar
sér til sýslu stiora
sárveginn þik fręgan.

Af somu elsku talar hann i oðrum stað, hvert innsigli sonr guðs lagdi til hennar i Pathmós, þa er hann segir sva:

Þeim unni guð geymi
guddoms er vel sómir
hreinum hifna synar
hirðar vist með Kristi.

Jon heyrðir þu orða
eilifs foður deili
hollr við oss ok allan
almátt sia knáttir.

I þriðia stad segir hann sva blezaðr af sama sętleik elskunnar:

Sialfr unni þer sinna
sniallr postola allra
sal deilandi solar
siklingr framaz miklu.
hatt gengr vegr sa er veitir
vagnbryggiu þer tiggi
Jon ert þu hreinstr und háfa
hiallborg skapaðr karla.

Annan mann til oðgiorðar signaðum Johanni nefnum ver Gamla kanunk austr i Þyckabe, hann orti drapu dyrligum Johanni, ok kvedr sva til astarlofs Jesu Cristi, er hann veitti sinum frenda:

Tignar fra ek þik upphaf eignaz
eigi mistir blezan Kristi
rað eflandi risnu pruðan
recka liðs af flęrðar hnecki.
Solar rannz at siklingr unni
seima briotr i þessum heimi
męrðar kęnu ok móður sinni
mętra lifs en aðrir gęti.

Af eitrligri grimd Domiciani keisara ok veitzlum várs drottins til Johannem i Pathmós segir hann sva:

Brigð komu þess brátt er hugði
baulfylldr kongr verða skylldu
harðla fliott þviat huggan veitti
hreggskríns iofurr fręnda sinum.
alla naði eirar stillis
ítr postoli dyrð at lita
humra naustz þa er hofðu flestir
hreinir þollar fréttir einar.

Af náveru hifneskrar Jerusalem i sęlu Johannis segir hann sva:

Systrungr hefir nu allt þat æstir
yta hilmis giftu flyti
solar vangs með sialfum deili
synda lauss i fullu yndi.
drottinn valdi drengia sętti
dyggra lif en menn of hyggi
alla hlaut af engla stilli
Jon postoli dyrð ok kosti.

Nærr enda drapunnar setr broðir Gamli bęnarform til virðuligs Johannem, þat sama sem oss er ollum nauðsynligt, hann segir sva:

Haurðu lat mik hveriu firðan
hreinlifr faðir drottar meini
siðan mętti var of eyðaz
andar sar þvi er lionum grandar.
flotna villda ek fra þer alldri
friðgeymandi skiliðr verða
uggr er mer hvart þat mag þiggia
þessa gift er heimar skiftaz.

Nefnandi er þriði maðr Kolbeinn Tumason magr herra Guðmundar Holensis byskups virðuligs. Nefndr Kolbeinn eignaðiz hlut i skalldatolu einkannliga firir þat, hversu margt ok merkiligt hann orti signaðri guðs getara til tignar. Hann orti ok miðil annarra hluta sęmdarlof sęlum Johanni ewangeliste, þat er hann kallaði Jons visur, þviat verki sa er eigi stefsettr, en þo kvęði sva langt, at þat hefir .xl. eyrenda ok .vij. umframm. I ondverðu briosti þess kvęðis setr hann þa dyrðarástuð, er guðs son veitti Johanni, ok hversu gudsriddarinn stóð i striði várs grędara undir krossinum, ok hveria tign hann oðlaðiz i umboði teknu at geyma drotning himinrikis; hann segir sva:

Angr fellir vartu ollum
einn postolum hreinni
heilags Kristz i hęstu
happskeytr fauruneyti.
Unni engum manni
iafnheitt friðar veitir
þyðr sem þer ok moður
þat er minniligt sinni.

Miðr geck þu einn en aðrir
auðlings fra piningu
svik bannandi sunnu
sniallr postolar allir.
þviat drengr i styr straungum
stott þu hia kvol drottins
blið ok bragnings moðir
byrstrandar gratandi.

Sialfr kallaði sęllar
sól knarri þik harri
son Marie sęrar
sundhyrs i kvol bundinn.
rað fal ręsir lyða
risnu kendr a hendi
diks aðr dauðann tęki
dagrennir þer hennar.

Kęnn leitz þu hag hreinnar
hofðingi drotningar
hafs meðan hyrþoll lifði
hugat bliðliga siðan.
Þer var hon sem harrar
hilldingr skipa villdi
yckr lofar ela þekiu
oll þioð i stað moður.

Nærr enda sins verks setr Ko(l)beinn þessa visu af guðligum veitzlum ok verðleikum sęls Johannis; hann segir sva:

Frami gengr hátt sa er hifna
herteitir þer veitir
snardeilandi solar
sundz a margar lundir.
hárr er a hvern veg meiri
hyrbioðr en kyn þioðar
allda garðz með orðum
yðra dyrð geti skýrða.

Eftir samanlesnar .xii. visur af verkan Nicholai, þar næst broður Gamla, ok nu siðazt Kolbani, gefizt sa skilningr heyrandum sogu

þessa, at tolffolld tala kyssir með rettri skyring lif ok algiorfi gofuligs Johannis. Stendr nu nerri siðarsta capitulum, er sva byriar i guðs nafni:

39. Nu birtiz i bękling þessum, at vęr erum i fiarska fęddir fra legstað ok liomandum iartegnum ynniligs foður Johannis. Þviat ver, er lifum nalęgt undir norðanvert heimskautið, eigum langt at lita til erchistolsins Effesum, er stendr i austrhalfunni ok þeim þriðiungi veralldar, er heitir Asia. Þvi lyktaz frasogn i nafni lifanda guðs með þvi endimarki, at vér kriupum þer til fota, blezaðr herra Johannes ewangelista, biðiandi með vorrum ok hiarta, at sva sem þu minntiz forðum spellvirkians með foðurligri milldi ok hifneskri astuð, ok ei siðr enska manz i utlegðar anauð, sva leysir þu vart lif or þręldóm ok þyngan helvitis umsata ok leiðir a iorð valdra manna, hvar goðfusir ok guðhreddir gleðiaz með dyrð eilifri, sem þu skrifaðir i þinni bok Apochalipsi. Heyr þu oss þina þrela, valdr vin hifnakongs, liomandi gimsteinn i uppsmiði eilifrar Jerusalem, ok lampi lysandi i holl hifnarikis ok biartr geisli i hofutgulli skaparans, at þeir allir oðliz þitt fullting at eilifu, sem heyrt hafa þessi þin lof, ok hverr er less eðr letrið elskar þiggi af þinni hendi amban i eilifri gleði með lausnara varum Jesu Cristo ok heilagum anda samrikianda per omnia secula seculorum. Amen.

JACOBS SAGA POSTOLA.

I.

I dag holldum ver messudag Jacobo postola broður Johannis, i þa minning er hann tok pining fyrir guðs nafni ok sotti með piningarvætti ok sigri til himinrikis dyrðar ok eilifrar sælu. Jacobus var systrungr drottins at iarðligri frændsemi. Zebedeus het faðir hans, en Maria moðir, ok var hon Salome dottir, en Anna var hennar moðir ok sva Mariu drottningar. Drottinn kallaði þa Johannem ok Jacobum brøðr a enum sama degi til sinnar fylgðar sem þa Petrum ok Andream, ok letu þeir bæði foður sinn ok farkostinn með, ok fylgðu drottni varum i mikilli sømd ok virðingu

af honum; kallaði hann þa brøðr nokkurum sinnum með Petro til sva mikils trunaðar ok haleitra virðinga, sem engum var oðrum slikt veitt hans lærisveinum. Jacobus hafði kvangaðr verit, ok var kona hans ônduð, ok lifði hann eptir hana fagrligu bindanda lifi. Eptir piningartið guðs sonar ok hans upprisu ok uppstigning, ok eptir þat er postolar hofðu þegit gipt heilags anda, þa foru guðs postolar, eptir þvi sem hann hafði sialfr boðit þeim fyrir sina uppstigning, at þeir skylldu naliga um allan heiminn fara ok kenna hans kenningar allri skepnu. Segir sva Speculum Ecclesie, at Jacobus hafi farit a Hispanialand at kenna monnum retta tru. En þa er hann feck þvi eigi a leið komit fyrir sakir otruar þeira ok illzku, þa for Jacobus aptr til Gyðingalandz at styrkia tru með þeim lærisveinum, er þar voru. Jacobus for um allt Gyðingaland ok Samariavelldi, ok gekk inn i þinghus Gyðinga ok syndi þeim helgar ritningar, þær er a þeira bokum stoðu af drottni varum Jesu Kristo, vera þa fylldar ok framkomnar.

2. Jacobus postoli drottins vars Jesu Kristz, broðir Johannis evangeliste, for ok kendi tru a ôllu Gyðingalandi ok Samaria, en þat er land, ok gekk hann a þing ok samkomur Gyðinga, ok syndi þeim af helgum ritningum ok af spamannabokum ôll vitni, er þeir baru af drottni Jesu Kristo. En fiolkunnigr maðr, sa er Ermogenis het, sendi lærisvein sinn, sa het Filetus, ok nokkura Gyðinga með honum, at hann þreytti i gegn Jacobo postola ok sannaði þat i orðum sinum, at Jesus Kristr væri eigi sannr sonr guðs, sem Jacobus sagði. En Jacobus postoli eyddi með krapti heilags anda alla malkroka hans, ok syndi hann af dømum heilagra boka, at Jesus er sannr guðs son. Þa hvarf Filetus aptr til Ermogenis ok mællti við hann: „Þat skalltu vita, at Jacob, sa er kallaz þræll ok postoli Jesu Kristz ma alldri verða yfirstiginn, þviat ek sa hann i nafni drottins Jesu Kristz reka diofla fra oðum mônnum, ok gefa sion blindum ok heilsu likþram, en vinir minir letuz set hafa hann reisa menn af dauða Allar ritningar helgar man hann boklaust, ok synir þaðan af, at engi er annarr sannr guð, en sa er Gyðingar krossfestu Lattu þer lika rað mitt, ok kom þu til til hans ok bið þer liknar af honum. En ef þu vill þat eigi gera, þa mun þer at engu duga fiolkyngi þin; ok þat skalltu vita, at ek mun aptr hverfa ok biðia at ek verða hans lærisveinn.“ Þa fylldiz Ermogenis ôfundar, er hann heyrði þetta, ok batt hann Filetum, sva at hann matti sik hvergi hrøra, ok mællti við hann: „Siam, ef Jacob þinn kemr at leysa þik or bôndum þessum.“ Þa sendi

Filetus svein sinn til Jacobum. En er sa kom ok sagði þetta, þa sendi Jacobus sveitaduk sinn ok mællti: „Taki Filetus duk þenna ok mæli sva: drottinn Jesus Kristr reisir upp þa er falla ok leysir bundna.“ En sa for, er sendr var, ok selldi Fileto sveitadukinn. Þa losnaði hann or bôndum Ermogenis ok hlo at fiolkyngi hans ok rann til postolans. Þa reiddiz Ermogenis, er lærisveinn hans hlo at honum, ok vakti upp diofla ok sendi þa ok mællti: „Fari þer ok leiðit hingat Jacobum til min ok Filetum lærisvein minn, at ek hefnumz við þa, at eigi þori aðrir lærisveinar minir at hlæia at mer.“ En dioflarnir komu þar, er Jacobus var a bønum. Þa toku þeir at yla i lopti ok mælltu: „Jacob, postoli guðs, miskunna þu oss, þviat ver brennum fyrir tið bruna vars.“ Jacob mællti: „Til hvers komu þer hingat?“ Dioflarnir svara: „Ermogenis sendi oss, at ver leiddim þik til hans, ok sva Filetum; en þegar er ver komum hingat, þa batt oss engill guðs elldligum bondum, ok brennum ver.“ Jacobus mællti: „I nafni fôður ok sonar ok anda heilags leysi yðr engill guðs, ok fari þer aptr, ok leiðit Ermogenem hingat bundinn, ok meiðit hann at engu.“ Þa foru dioflar, ok bundu hendr Ermogenis a bak aptr með reipum, ok leiddu hann til Jacobum ok mælltu: „Þu sendir oss, er ver brunnum ok vorum kvaldir miok.“ Þa mællti Jacob við Ermogenem: „Þu hinn versti maðr, hvi treystiz þu at hafa trunað undir ovin mannanna, ok hugðir þu eigi at, hversu þu bazt at senda þer engla at granda mer. En ek let þa hina sômu syna þer reiði sina.“ Þa kolluðu dioflarnir ok mælltu við Jacobum: „Gef oss leyfi i gegn honum, at ver megim hefna þinna meingerða ok varra kvala.“ Jacobus mællti: „Fyrir hvi taki þer eigi Filetum, er her stendr fyrir yðr?“ Dioflarnir mælltu: „Ver megum eigi þann taka, er i þinni varðveizlu er.“ Jacobus mællti við Filetum: „Su er kenning drottins mins Jesu Kristz, at hverr launi goðu illt. Ermogenis batt þik, en þu leys hann nu, ok lat hann fara i friði fra diofli.“ En er Filetus hafði leystan hann, þa stoð hann ok drap niðr hofði ok þorði hvergi at fara i braut. Jacobus mællti við hann: „Far þu nu frials, þangat er þu vill, þviat eigi er var kenning, at maðr snuiz nauðigr til truar.“ Ermogenis svarar: „Ek kenni reiði dioflanna, at þeir munu þegar drepa mik, er ek geng heðan, nema þu gefir mer nokkut þat, er ek mega hafa með mer.“ Jacobus mællti: „Taktu staf minn, ok farðu ôruggr, þangat er þu vill.“ „Þa tok Ermogenis staf postolans ok for oruggr til hus sins. Þa tok hann kistur sinar ok lagði a

bak ser ok lærisveinum sinum, fullar fiolkyngisboka, ok kastaði niðr fyrir føtr postolanum ok villdi brenna þær i elldi. Jacobus mællti við hann: „Kasta þu grioti ok blyi i kisturnar, ok sokk þeim i sæ niðr, at eigi fai menn skaða af dauni þeira, er þær eru brendar.“ Ermogenis kom aptr, er hann hafði þat gert, ok fell til fota postolanum, ok bað ser liknar ok mællti: „Þu lausnari anda, tak þu iðran þess, er hingat til hefir andskoti verit ok amælandi þinn.“ Jacobus svaraði: „Ef þu førir guði sanna forn ok iðran, þa muntu sanna miskunn taka af honum.“ Ermogenis mællti: „Þat er at marki, at ek føri sanna iðran guði, at ek hefi nu a braut kastat ollum bokum minum, þeim er a var oll olofuð dirfð, ok hefi ek neitt allri fiolkyngi ovinarins.“ Jacobus svaraði: „Far þu til husa þeira manna, er þu hefir svikit, ok kalla þa aptr til guðs, er þu kallaðir fra guði; seg þat satt vera, er þu sagðir logit, en þat logit, er þu hafðir sannat; briot þu ok skurðgoð, þau er þu hafðir gofgat, ok otru þa alla, er þu hafðir fylgt; fe þat er þu eignaðiz af illu verki, veittu nu þat við goð verk; ok sva sem þu vart sonr diôfuls, þa er þu liktiz honum, sva ver þu nu sonr guðs ok likz honum, er hvern dag veitir goðgerninga sina overðum ok gefr føzlu omakligum. Ef guð var milldr við þik, þa er þu vart illr, þa mun hann vera miklu miskunnsamari við þik, ef þu lætr af at misgera.“ En er Jacobus hafði þetta mællt, þa gerðiz Ermogenes hlyðinn þessum hlutum ok varð algôrr i guðs ast, sva at hann matti margar iartegnir geta af guði, ok sneruz margir vinir hans ok lærisveinar allir ok margir aðrir til truar drottins vars Jesu Kristz af kenningum hans ok fyrirletu villu Gyðinga.

3. En er Gyðingar sa, at Jacobus hafði snuit þeim manni til truar, er þeir hugðu alldri mundu verða yfirstiginn, þa gafu þeir fe tveimr hundraðshofðingium, þeim er voru i Hierusalem, at þeir tøki Jacobum ok setti i bond; en annarr þeira het Lisias, en annarr Theokristus. Þeir kvôddu motz ok letu þangat leiða Jacobum ok døma um hann at lôgum þeira. En er hann var þangat leiddr, þa mælltu Gyðingar við hann: „Fyrir hvi truir þu a mann dauðan, þann er ver vitum allir, at krossfestr var með þiofum?“ En Jacobus fullr hins helga anda svaraði: Hlyði þer mer, brøðr, ok allir, er eruð synir Abrahe! Guð het þvi feðr varum Abrahe, at i hans kyni myndi allar þioðir þrifaz. En kyn hans er kallat fra Israel en eigi Ismael, þviat Ismael var þyborinn ok braut rekinn með møðr sinni fra allri erfð kyns Abrahe. En guð mællti við Abraham, at fra Ysaac myndi hans kyn eflaz. En Abraham var kallaðr vinr guðs, fyrr

en hann tøki skurðarskirn eða helldi þvattdaga, ok fyrr en hann vissi nokkur log guðs boðorða. En hann varð vinr guðs eigi af skurðarskirn, helldr af þvi at hann truði fyrirheiti guðs, at i hans kyni myndi allar þioðir þrifaz. En ef Abraham varð vinr guðs þvi, at hann truði guði, þa er ok vist, at sa er ovinr guðs, er eigi truir guði." Gyðingar mælltu: „Hverr er sa, er eigi truir guði?" Jacobus svaraði: „Sa er eigi truir þvi, at i Abrahams kyni munu þrifaz allar þioðir. Sa truir eigi guði, er eigi truir þvi, er Moyses mællti: Guð mun senda yðr mikinn spamann, honum skulu þer hlyða, hvatki er hann byðr. En Ysaias sagði, með hverium hætti koma myndi fyrirheit guðs: mær mun son ala, kvað hann, ok mun kallaz nafn hans Emmanuel, en þat þyðiz guð með oss. Heyrit Hierusalem, kvað Hieremias, koma mun lausnari þinn, ok mun þat vera takn hans, at hann mun upp luka augu blindra ok gefa heyrn daufum, en lif dauðum með orði sinu. Sva mun hann koma sem sonr mannz, kvað Daniel, ok mun hann eignaz allt velldi. David mællti ok orðum sonar guðs: Drottinn mællti við mik, þu ert sonr minn. Guð mællti ok sva við David: Sa mun koma or þinu kyni, er ek mun setia yfir sess þinn. Um pisl hans mællti Ysaias: Sva er hann leiddr til pislar sem sauðr til skurðar. Daniel mællti ok orðum sonar guðs: Negldu þeir hendr minar ok føtr, ok stoðu ok sa a mik, ok skiptu með ser fǫtum minum ok logðu hluti yfir klæði min, ok gafu mer eitr at drekka, þa er mik þyrsti. David mællti um dauða hans: Likamr minn mun hvilaz i friði, þviat þu lætr eigi ǫnd mina i helviti. En um upprisu hans mællti David orðum sonar við foður: Upp reis ek, ok em ek nu með þer, fyrir sut aumra ok vesolld valaðra mun ek upprisa, kvað drottinn. Davið mællti ok um uppstigning hans: Drottinn ste upp til himna i fognuð. En hann sitr til høgri handar guðs foður, sva sem David mællti við drottin minn: Sittu til høgri handar mer. Þar sagði ok Davið, at hann myndi koma með ogn elldz ok døma um heim þenna: Guð mun koma syniliga, ok mun eigi guð varr þegia, elldr mun brenna i augliti hans ok hrið ogurlig umhverfis hann. En þessir hlutir allir eru fylldir ok framkomnir i drottni varum Jesu Kristo, þeir er liðnir eru, ok munu fyllaz þeir, er enn eru okomnir fram. Sva sem Ysaias mællti: Upp munu risa dauðir, ok vakna þeir er i grǫfum eru. En ef þer vilit vita, hvat þa mun verða, er dauðir menn risa upp, þa hlyði þer þvi, er David segiz hafa heyrt af guði: Guð mællti um sinn, kvað hann, þessa hluti tvenna heyrða ek, drottinn hefir velldi

ok þu guð miskunnar, þviat þu munt giallda hverium sem einum eptir verkum sinum. Af þvi geri hverr yðarr iðran, brøðr minir, at eigi taki þer giolld fyrir verk yður, er nokkurn hlut attut með þeim, er krossfestu þann, er allan heim leysti fra kvolum. Þviat hann lauk upp augu þess, er blindr var borinn, ok reið hann molldu ok hraka sinum i stað augnanna, ok gaf honom syn, ok syndi þat i þessu verki, at hann hafði sialfr skapat manninn or molldu. Þviat ver spurðum drottin varn Jesum Kristum: Hverr misgerði i kyni hans, at hann skylldi blindr vera borinn? En hann svaraði oss ok mællti: Eigi misgerði hann ne frændr hans, helldr at guðs verk syndiz a honum. En siðan er hann grøddi likþra, ok gaf syn blindum, ok rak diofla fra oðum mônnum, ok reisti upp dauða, þa kolluðu allir einni roddu ok toldu hann sekan ok dauða verðan. Þat sagði David fyrir ok mællti orðum guðs sonar: Þeir launuðu mer illu gott ok gulldu hatr fyrir elsku mina. Þat var ok fyrirsagt, at hann myndi selldr vera af lærisveinum sinum. Sa vellti mik, kvað David, er át brauð með mer ok ek truða. Þessa hluti alla sagði heilagr andi yðr fyrir munn spamannanna. En ef ver truum þvi eigi, þa megum ver eigi forðaz helvitis eilifar kvalir. Eða hvi munum ver forðaz pislir, ef ver erum otruir, þar er heiðnir menn trua orðum spamannanna, en ver truum eigi feðrum varum. Gratum ver ok þa, brøðr, gløpi vara, ok iðrumz með tarum þessa skamsamligra gløpa, at guð miskunnsamr þiggi iðrun vara, at eigi komi oss þau dømi, er at baruz ovinum guðs um Moyses daga, sem David mællti: iorð opnaðiz ok gleypti Datan ok allt lið Abirons, elldr brann i þinghusi Gyðinga, ok brendi logi synduga menn."

En er Jacob hafði þetta mællt, þa veitti drottinn sva mikinn veg mali hans, at allir mælltu sem einum munni, þeir er heyrðu: „Misgort hofum ver, gefðu oss hialp ok seg oss, hvat ver skulum gera." Jacobus mællti við þa: „Eigi skulu þer ôrvilnaz, trui þer ok latið skiraz, ok munu yðr fyrirgefaz syndir yðrar." En margr lyðr Gyðinga tok tru Kristz af kenningu postolans.

Þa tok Abiathar Gyðinga byskup at fyllaz ofundar ok gerði hina mestu styriolld, ok keypti fyrir fe af einum yfirgyðingi, at sa tøki Jacobum postola ok leiddi bundinn til borgar Herodis konungs. En Herodes mællti, at hoggva skylldi postolann. En er hann var til hoggs leiddr, þa kallaði likþrar maðr a hann ok mællti: „Heilagr postoli drottins Jesu Kristz, leys þu mik af sott þeiri, er kvelr alla liðu mina." Jacobus svaraði: „I nafni

hins krossfesta drottins mins Jesu Kristz, ris þu upp heill, ok lofa guð grøðara þinn.“ Þa reis sa heill upp þegar ok rann ok lofaði nafn drottins Jesu Kristz. En sa yfirgyðingr, er til hǫggs leiddi Jacobum postola, het Josias, hann fell til fota postolanum ok mællti: „Ek bið þik, at þu gefir mer likn, ok ger mik hluttakara heilags nafns.“ Jacobus skildi, at hiarta hans var lyst af guði, ok mællti: „Truir þu þvi, at drottinn Jesus Kristr er sonr guðs lifanda, sa er Gyðingar krossfestu?“ Josias svaraði: „Su er trua min fra þessarri stundu, at hann er sonr guðs lifanda.“ Þa let Abiathar byskup taka Josiam ok mællti við hann: „Ef þu ferr eigi fra Jacobo ok bolvar nafn Jesu Kristz, þat er Jacobus boðar, þa munt þu vera hoggvinn með honum.“ Þa svaraði Josias: „Serþu bolvaðr ok allir dagar lifs þins, en nafn Jesu Kristz, þess er Jacobus boðar, se lofat um allar alldir.“ Þa let Abiathar beria hnefum i andlit honum, ok sendi bref Herodi, at hann væri hoggvinn með Jacobo. En er þeir komu til þess staðar, er þeir skylldu hoggnir vera, þa mællti Jacob við hoggvandann: „Førðu okkr vatn, fyrr en þu hoggvir okkr.“ Þa var þangat borinn sar fullr vatz. En Jacobus mællti við Josiam: „Truir þu i nafni drottins vars Jesu Kristz sonar guðs lifanda?“ Josias svaraði: „Trui ek.“ Þa hellti Jacobus vatni yfir hann ok mællti: „Gef þu mer friðarkoss.“ En siðan lagði Jacobus hendr sinar yfir hofuð honum ok gerði krossmark i enni honum. Josias varð þegar algorr i tru drottins ok þegar hoggvinn með Jacobo postola, ok gerðiz sannr piningarvattr, ok foru þeir baðir a einni stundu til drottins.

4. Þeir Ermogenis ok Filetus toku helgan dom postola guðs, at þvi er segir Speculum Ecclesie, ok førðu þa fyrst i Joppen a laun, ok eptir þetta stigu þeir a skip með helgan dom postolans. En er þeir voru a skip komnir, þa sofnuðu þeir, ok vǫknuðu eigi fyrr, en þeir voru komnir við Spanland, ok baru likama postolans af skipi ok logðu a stein einn, en hann braðnaði undir sem vax. Var þa sem i steinþro væri lagðr heilagr domrinn. Þar reð fyrir skamt fra kona ættstor, er Lupa het; hon var sva rik, at hon hafði mikinn hlut landraða, hon var heiðin sem hundr ok full upp otruar ok akefðar. Ermogenis sendi menn at forvitnaz, hvart hon villdi leysa grǫft postolans, ok þo at hon hefði omiukliga tekit hans kenningum lifanda, þa bað hann, at hon gerði nu virðing hans heilags doms, er guð hafði þangat visat. Ok er þeir komu þangat, þa let hon taka þa alla ok fiotra, ok sendi til handa konungi, at hann skylldi glata þeim. Konungr let setia þa i myrkva-

stofu ok biða þess liflatz, er hann hafði ætlat þeim, er þeir væri þaðan leiddir. En er konungrinn gekk til borða, þa kom engill guðs syniliga til myrkvastofunnar ok leiddi þa braut þaðan, sva at margir menn sa á. Ok er borðit var a braut farit, þa sendi konungr til myrkvastofunnar at leiða a braut bandingiana þaðan. Þeir fundu stofuna opna ok mennina a brautu, ok hurfu þeir aptr ok sogðu konungi sva komit. Hann sendi menn eptir þeim, ok var þeim bratt sagt, at þeir voru farnir yfir a þa, er fell i gegnum borgina, ok sottu þeir þangat eptir. En er þeir komu a bruna, þa brast bruin niðr, ok tynduz þeir allir i anni. En er konungrinn fra þessi tiðendi, þa varð hann ottafullr, ok let þa kalla aptr til sin með sætt ok friði, ok let skiraz, ok oll hirð hans. Þa hurfu þeir aptr til Lupam ok beiddu hana annat sinn graptar postolanum. Hon tok þa eigi ovænliga þeira mali, en var þo i illum hugum, af þvi at hon kunni hvarugi vel, þvi er þeir hofðu undan rekiz, en allra verst þvi, er konungr hafði tru tekit ok hans menn. Leitar hon ser þa nyra bragða, at hon mætti þeim tapa. Hon atti øxn i skogi otama, stora ok ygia, sva at engum var naliga i nand komanda. Þangat visaði hon þeim, er øxninir voru, ok bað þa beita fyrir vagn ok aka sva þangat i borgina með likama postolans. Þeir foru siðan eptir hennar tilvisan, ok er þeir sa øxnina oða ok østa i moti ser fara, þa gerðu þeir krossmark fyrir þeim, ok gengu þeir þa at fotum þeira sva høgir sem lomb; ok toku þeir þa siðan ok oku likama postolans i borgina rettan veg, ok foru hogliga. En er Lupa sa um langa leið þau tiðendi, þa bra henni miok við, ok sneri þa hug sinum aleiðis ok tok þa retta tru, ok gerðiz þa miuklynd ok høg, full truar ok gøzku, ok let hon holl sina vigia til kirkiu, þa er hon atti bezta, ok helga með guði hinum sæla Jacobo postola. Var hann i þeiri kirkiu leiddr, ok lagði hon þar til alla sina aleigu, at pryða þa kirkiu a alla vega, eptir þvi sem hon hafði framast fong a. Ermogenis var þar hinn fyrsti byskup, en Filetus eptir hann, ok allir vǫlduz þeir til hofuðstaða, er þangat hofðu farit með helgan dom postolans, ok urðu þar margar iartegnir i sifellu. Þangat toku menn at fara miok þa þegar af nalægum londum, þottuz fa fro meina þeir, er þess þurftu. Ok eigi þverr su virðing, er menn leggia til hinum sæla Jacobo postola enn þangat i sinni tilsokn, af þvi at nu er þangat sva mikil for, sem þa er mest hafði verit, ok er sa staðr nu sva dyrliga buinn, sem þeir er bezt eru bunir i heiminum, ok verða þar avallt iartegnir með ollu moti a siukum monnum.

Þat er sagt a bokum, at hinn sæli Jacobus postoli hafi þegit lif þeim manni til handa, er til hans villdi søkia ok sialfr hafði ser skaða gort. Sva segir Lucas guðspiallamaðr, at nærri paskum hafi verit dauðadagr Jacobus postola, en halldinn nu siðan hatiðliga sa dagr, er umbuningr var veittr hans helgum domi með iartegnum þeim mörgum, er þvi fylgðu. Þenna dag pryðir ok með guðs postola i sinu liflati hinn sæli ok hinn helgi Kristoforus guðs piningarvattr, er risi var at vexti, ok sva nokkut ok mattugr i taknum at sinu hofi, sem hann var vexti. Hann var fullr af helgum anda ok sneri mörgum þusundum manna til guðs, ok var hann eptir þat halldinn af heiðnum konungi ok i myrkvastofu møddr, iarnsvipum barðr, brendr með logum ok i ofni kvaldr, ok hlifði guð honum i ollum þessum mannraunum. Siðan var hann at skotspæni hafðr, en hoggvinn a lesti a þessum degi. En eptir hans liflat tok skirn með iartegnum konungr ok fyrirsogn Kristofori, ok allir hans menn, ok efldu þeir þaðan fra miok guðs kristni, er aðr hofðu hana miok lamda, ok þiggia menn nu hvervetna miskunn mikla af guði af arnan Kristofori, þeir er nu gera hans dyrð her i sinum lofsöngum. Biðium nu a þessum degi þessa hina agætu guðs kappa, at þeir arni oss við guð almatkan þess, at ver megim verða með þeim luttakarar eilifrar dyrðar i himinrikis sælu an enda. Amen.

Fragment.

*til husa þæira manna, ær þu hefir svikvit, ok kalla þa aptr til guðs, er þu kallaðer fra guði. Seg þat satt vera, ær þu sagðir logit, en þat logit, ær (þu) hafðir sannat. Briottu ok skurgoð(!) þau ær þu hafðir gaufgat, ok otru þa alla, ær þu hafðir fylgt; fe þat ær þu æignaðiz af illu verki, væittu nu þat við goð verk, ok sva sem þu vart sonr diöfuls, þa er þu liktis(!) honum, sva ver þu nu sonr guðs ok likz honum, er hværnn dag væitir goðgerninga sina overðum ok gefr føzlo umakligum. Ef guð var milldr við þik, þa ær þu vart illr, ok mön hann vera miklo miskunnsamari við þik, æf þu lætr af at misgera.“ En er Jacobus hafði þetta mællt, þa gerðiz Ermogenes hlyðinn þessum hlutum ok varð algørr i guðs ast, sva at hann

* *Jvf. ovenfor S. 516[13].*

matte margar iartegnir gæta af guði, ok sneruz margir vinir han(s) ok lærisvæinar allir ok margir aðrir til truar drottins Jesus Kristz af ken(n)ingum hans ok fyrlætu villo Gyðinga. Enn ær Gyðingar sa, at Jacobus hafði snuit þæim manne til truar, ær þeir hugðo alldregi mundo verða yfirstiginn, þa gafo þeir fe .ii. hundraðshôfð-ingiom, þæim ær voro i Hierusalem, at þæir tøke Jacobum ok setti i bônd. En annarr þæira het Lisias, en annarr Theokristus. Þeir kvôddo motz ok leto þangat læiða Jacobum ok døma um hann at lôgum þæira. En ær hann var þangat læiddr, þa mællto Gyðingar við hann: „Fyr hvi truir þu a mann dauðan, þann ær ver vitum allir, at krossfestr var með þiofum“ En Jacobus fullr hins helga anda svaraði: „Hlyði þer mer, brøðr, ok allir er eroð synir Abrahe. Guð het þvi fæðr vorum Abrahe, at i hans kyne mynde allar þioðir þrifaz. En kyn hans ær kallar(!) fra Israel en æigi Ismael, þvi at Ismael var þyborinn ok braut rekin með møðr sinne fra allri erfð kyns Abrahe. En guð mællte við Abraham, at fra Ysaac mynde hans kyn æflaz. En Abraham var kallaðr vinr guðs, fyrr en hann tøke skurðarskirnn æða helldi þvattdaga, ok fyrr en hann visse nôkkur lôg guðs boðorða. En hann varð vinr guðs æigi af skurðarskirnn, helldr af þvi at hann truði fyrirheite guðs, at i hans kyne mynde allar þioðer þrifaz. Enn æf Abraham varð vinr guðs þvi, at hann truiðe(!) guðe, þa ær ok vist, at sa ær ovinr guðs, er æigi truer guðe.“ Gyðingar mællto: „Hverr ær sa er æigi truir guðe?“ Jacobus svaraðe: „Sa ær æigi truir þvi, at i Abrahams kyne muno þrifast allar þioðir. Sa truir æigi guðe, ær æigi truir þvi, ær Moyses mællte: Guð môn senda yðr mikinn spamann, honum skulo þer hlyða, hvatke ær hann byðr. En Ysaias sagði, með hveriom hætti koma mynde fyrirhæit guðs: Mær môn son ala, kvat hann, ok môn kallaz nafn hans Emmanuel, en þat þyþiz guð með oss. Hæyrið, Hierusalem, kvað Hieremias, koma maun lausnare þinn, ok môn þat vera takn hans, at hann môn upp luka augo blindra, ok gefa heyrnn daufum en lif dauðum með orði sino. Sva maun hann koma sem sonr mannz, kvað Daniel, ok man hann æignaz allt velldi. David mællte ok orðum sonar guðs: Drottinn mællte við mik, þu ært sonr minn. Guð mællte ok sva við David: Sa môn koma or þino kyni, ær æk môn setia yfir sess þinn. Of pisl hans mællte Ysaias: Sva ær hann læiddr til pislar sem sauðr til skurðar. Daniel mællte ok orðum sonar guðz: Negldo þeir hendr minar ok føtr, ok stoðu ok sa a mik, ok skipto með ser fôtum minum ok laugðu hlute yfir kleði min, ok gafo mer æitr

at drekka, þa er mik þyrste. David mællte of dauða hans: Likamr minn man hvilaz i friðe, þvi at þu lætr æigi aund mina i helvite. En of uppriso hans mællte David orðum sonar við fauður: Upp ræis ek, ok em æk nu með þer. Fyrir sut aumra ok vesolld valaðra man æk upp risa, kvað drottinn. David mællte ok um uppstigning hans: Drottinn ste upp til himna i faugnuð. En hann sitr til høgri handar guðs fauður, sva sem David mællte við drottin minn: Sittu til høgri handar mer. Þar sagði ok David, at hann myndi koma með ogn ælldz ok døma of hæim þenna: Guð mǫn koma syneliga, ok mǫn æigi guð varr þegia, elldr mǫn brenna i auglite hans, ok hrið ogurlig umhverfiss hann. En þessir hlutir allir æro fylldir ok framkomnir i drottne vorum Jesu Kristo.

. . . .

. . . .

*dyrliga buenn, sem þeir ær bæzt ero bunir i heiminom, ok verða þar avallt iartegnir með ollo moti a siukum mǫnnum. Þat ær sagt a bokum, at hinn sæli Jacobus postoli hafe þegit lif þæim manne til handa, ær til hans villde søkia ok sialfr hafði ser skaða [gort]. Sva segir Lucas guzspiallamaðr, at nære paskum hafi verit dauðadagr Jacobus postola, enn halldinn nu siðan hatiðliga sa dagr, er umbuningr var væ(i)ttr hans helgum dome með iartegnum þæim mǫrgum, ær þvi fylgðo. Þenna dag pryðir ok með guðs postola i sino liflate hinn sæli ok hinn helgi Kristoforus guðs piningarvattr, ær risi var at vexti, ok sva nokkut ok mattugr i taknum at sino hofi sem hann var væxte. Hann var fullr af helgom anda ok sneri mǫrgum þusundum manna til guðs, ok var hann æptir þat halldinn af hæiðnum konungi ok i myrkvastofu møddr, iarnsvipum barðr, brendr með logum ok i ofni kvalðr, ok hlifðe guð honum i ollum þessom mannraunum. Siðan var hann at skotspæni hafðr, enn hoggvinn a lesti a þessom degi. En æptir hans liflat tok skirnn með iartegnum konungr ok fyrirsǫgn Kristofori ok aller hans menn, ok efldo þeir þaðan fra miok guðs kristne, ær aðr hǫfðu hana miðk lamða, ok þiggia menn nu hvervætna miskunn mikla af guði af arnan Kristifori, þeir er nu gera hans dyrð her i sinum lofsǫngum. Biðium nu a þessom degi þessa hina agęto guðs kappa, at þæir arne oss við guð almatkan þess, at ver megim verða með þæim luttakarar æilifrar dyrðar i himinrikis selo an enda. Amen.

* *Jvf. ovenfor S. 520[38].*

Tillæg.

Passio sancti Jacobi apostoli.

Jacobus postole [drottens vars Jesu Cristz broþer Johannis goþspiallamanz[1] hann fór oc kendi tru a øllu Gyþingalande oc Samaria, en þat er land, oc gek hann a þing oc samcomor Gyþinga, oc syndi þeim af helgom ritningom oc spamanna bocom øll vitne, þau er þeir boro of drotten[2] Jesum Cristum. En fiolcunnegr maþr, sa er Hermogenes hét, sendi lerisvein sinn, en sa hét Filetus, oc nøcqvera Gyþinga meþ honom, at hann þrætte i gegn Jacobo oc sannaþi þat í orþom sinom, at Jesus Cristus være eigi saþr sónr goþs, sem Jacobus postole sagþi. En Jacobus eyde meþ trausti heilax anda alla malkroca hans, oc syndi honom af domum heilagra[3] verca, at Jesus er saþr sonr goþs. Þa hvarf Filitus(!) aftr til Hermogenem oc melte viþ hann: „Þat scaltu vita, at Jacobus sa er callasc þræll oc postole Jesu Cristz hann má alldregi verþa ivirstigin, þviat ec sa hann i nafni drottnes[4] reka diofla fra oþom oc gefn syon(!) blindom en heilso licþrom. En viner miner letosc sét hafa hann reisa mann af dauþa. Allar ritningar helgar man hann boclaust, oc synir þaþan þat, at engi er annarr sonr goþs nema sa er Gyþingar crossfesto. Lattu þer líca raþ mitt, oc com þu til hans oc biþ þér licnar af honom; en ef þu vill eigi gera þat, þa mun þer at engo duga fiolcyngi þin. En þat scaltu oc vita, at ec mon aftr hverfa oc biþia, at ec mega verþa hans lerisveinn." Þa fyldesc Hermogenes øfundar, es hann heyrþi þetta, oc batt hann Filetum, svat hann mátti sic hvergi hrøra, oc melte viþ hann: „Siom vér nu, hvart Jacobus þinn come at leysa þic or bøndom þessom." Þa sendi Filetus svein sinn til Jacobum. En er sa com oc sagþi þetta, þa sendi Jacobus sveitaduc sinn Filito oc melte: „Tace Filetus duc þenna oc męle sva: Drottenn Jesus Cristr reisir up þa er falla oc leysir bundna." En þa er sa com oc selde Fileto sveitaduc, es sendr var, þa losnaþi Filetus ór bondom Hermogenis, oc hlo hann at fio(l)kynge hans oc rann til postolans. Þa reidesc Hermogenes, es lerisveinn hans hló at honom, oc vacþi up diofla oc sende þa oc melte: „Farit ér oc leiþet hingat Jacobum til min oc Filetum lerisvein minn, at ec hefnomc viþ þa, at eigi þori aþrer lerisveinar miner at hleia at mér." En dioflarner como þar es

1 [domini nostri Jesu Cristi frater Johannis evangeliste *Cd.* 2 dominum *Cd.* 3 sanctorum *Cd.* 4 domini.

Jacobus var a bønum oc toco at ýla i lofti os melto: „Jacobe postole goþs, miscunnaþo øss, þviat ver brennom þegar nú firir tiþ bruna várs.“ Jacobus melte viþ þa: „Til hvers como þer hingat?“ Dioflarner svoroþo: „Hermogenes sende øss, at ver leidem þic til hans oc sva Filetum. En þegar es ver comom hingat, þa batt ǫss engill goþs elldligom bǫndom oc iarnrekondom oc brennom vér.“ Jacobus melte: „I nafne føþor oc sonar oc heilax anda leýse yþr engill goþs, oc fariþ ér aftr, oc leiþet hingat Hermogenem bundenn, oc meiþit at engo hann.“ Þa foro dioflar oc bundo hendr Hermogenis a bac aftr meþ reipom oc leido hann til postolans oc melto: „Þu sender øss, þa er vér vorom brender oc qvalþer mioc.“ Þa melte Jacobus viþ Hermogenem: „Þu inn heimscasti maþr! fir hvi traystesc þu at hava trunoþ under ovin mannz, oc hugþer þu eigi at, hvern þu bat senda þer engla sina at granda mer. En ec lét þa eigi ná enn at syna þér reiþe sina.“ Þa colløþo dioflarner oc melto viþ Jacobum: „Gef þu øss leyfi i gegn honom, at ver hefnem þinnar meingerþar oc varra qvala.“ Jacobus svaraþe þeim: „Hvi tócoþ ér eigi Filetum, er hann stendr fyrir yþr?“ Dioflarner melto: „Vér megom eki þess taca, es i þinne varþveizlo er.“ Jacobus melte viþ Filetum: „Su er kenning [drottens mins[1] Jesu Cristz, at hverr launi goþo illt. Nu er Hermogenes batt þic, Filetus, en þu leys hann oc lat fara i friþi fra diofli.“ En er Filetus hafþi leystan hann, þa stóþ hann oc drap niþr høfþi oc þorþi eigi a braut at fara. Jacobus melte viþ hann: „Far þu frials þingat es þu vill, þviat eigi er þat or kenning, at maþr snuesc nauþegr til tru.“ Hermogenes melte: „Ec kann reiþe diofla, at þeir muno mic þegar drepa, es ec geng heþan, nema þu gefer til friþar nacqvat, þat er ec of hava meþ mér.“ Jacobus melte: „Tac þu staf minn oc haf meþ þér, oc far ohryggr þingat er þu vill.“ Þa tóc Hermogenes stafen postolans oc for til hus sins ohrødr. Þa toc hann oc lagþi a bac sér oc lerisveinum sinum kistor fullar fiolkyngesboca oc castaþe niþr fir fǫtr Jacobo oc vilde brenna þér i ellde.“ Jacobus melte viþ hann: „Casta þu heldr griote eþa blye i kistornar, oc sǫk þeim i sę niþr, at eigi fae menn scaþa af daune þeira[2], es þęr ero brendar.“ Hermogenes com aftr, es hann hafþi þat gert, ok fell til fóta postolanum oc baþ sér licnar oc melte: „Þu lausnere anda! Tac þu iþron þess, er hingat til hefer veret andscote þinn oc amęlande.“ Jacobus svaraþe: „Ef þu fører goþe sanna iþron, þa mundo sanna

1 [domini mei *Cd.* 2 *synes senere rettet til* þeim.

miscunn af honom fa.“ Hermogenes svaraþe: „Þat er at marki, at ec føre sanna iþron goþe, at ec hefi nu a braut castat ǫllom bocom minom, þeim er a var oll olofut dirfþ, oc hefi ec neitt allri fiolcynge ovinarens.“ Jacobus svaraþe: „Far þu nu til husa þeira manna, er þu hever sviqvit oc calla þa aftr til goþs, es þu leider fra goþe, oc seg þat satt vera, er þu sagþer logit, en þat logit, es þu hafþer sannat. Brióttu oc scurþgoþ þau ǫll, er þu gǫfgaþer, oc otru þa alla es þu fylgþer. Fe þat er þu eignaþesc af illu verke, veittu nu þat viþ goþ verc. Oc sva sem þu vast sonr diof(o)ls, þa er þu glicþesc honom, sva vestu nú oc sonr goþs, oc glixtu þeim, er hvern dag veiter goþgiorninga sina overþom oc gefr fǫzlo (o)vinom sinom. Ef goþ var mildr viþ þic, þa er þu var(t) illr, oc mon hann nu miclo mildare viþ þic, er þu lętr af at vera illr oc þu tecr at þiona honom i goþom vercom.“ En er Jacobus hafþi þetta melt, þa gerþesc Hermogenes hlyþenn þessom hlutom øllom, oc varþ algerr í goþs ost, svat hann matte margar iarteiner geta at goþe, oc snerosc viner hans oc lerisveinar hans aller oc marger aþrer til tru Jesu Cristz af kenningom hans oc firlęto villo Gyþinga.

En er Gyþingar só, at Jacobus hafþi snuit þeim manne til tru, er þeir hugþu aldregi møndo verþa iferstigenn, þa gofo þeir fé .ii. hundraþshøfþingiom, þeim er voro i Jerusalem, at þeir tøki Jacobum oc sette i bønd. En annarr þeira hét Lisias, en annarr Þeocristus. Þa qvodo þeir moz oc leto þingat leiþa Jacobum oc døma umb hann at løgom þeira. En er hann var þingat leidr, þa melto Gyþingar viþ hann: Firer hvi truer þu a Jesum, mann þann er ver vitom aller at crossfestr var meþ þiofom?“ En Jacobus fullr ens helga anda svaraþe þeim oc melte: „Hlyþet ér mer, brøþr,[1] oc aller þeir(!)er eroþ syner Abrahe.“ Þa hof Jacobus up tølo: „Goþ hét þvi Abrahe feþr orom, at í hans cyne mvnde allar þioþer þrivasc. En cyn hans es callat fra Israel en eigi fra Ismael, þviat Ismael var þyborinn oc braut rekinn meþ erfþ sinne fra øllo kyni Abrahe. En goþ melte viþ Abraham, at fra Isaac mønde hans cyn eflasc. En Abraham var callaþr vinr goþs, fyrr en hann tøke scurþarscirn eþa hann helde þvatdag, oc fyrr en hann visse nøkor løg goþs boþorþa. En hann varþ vinr goþs eigi af scurþarscirn, heldr af þvi at hann truþe firerheite goþs, at i hans cyne mønde þrivasc allar þioþer. En ef Abraham varþ vinr goþs þvi at hann truþi goþe, þa er oc vist, at sa er ovinr goþs,

1 fratres *Cd.*

es eigi truer goþe.“ Gyþingar melto: „Hverr er sa es eigi truer goþe?“ Jacobus svaraþe: „Sa er eigi truer þvi, at i Abrahams cyne muno þrivasc allar þioþer; sa truer eigi goþe, es eigi truer þvi es Mǫises melte þetta: Goþ mon senda yþr mikenn spamann, honom scolot ér hlyþa sva sem mér, hvatki es hann byþr. En Isaias sagþe, meþ hveriom hętte coma mønde þetta fiirheit: Męr mon qviþog verþa, qvaþ hann, oc mon ala son, oc mon callasc namn hans Jesus eþa Emmanuel, en þat þyþesc goþ meþ oss Heyrþo Jerusalem, qvaþ Jeremias, coma mun lausnere þinn, oc mon þat vera tacn hans, at hann mon upluca augo blindra oc gefa hey(r)n daufom oc qvekva dauþa til lifs meþ orþi sino. Sva mon hann coma sem sonr mannz, qvaþ Daniel, oc mon hann eignasc alt velde. David melte oc orþom sonar goþs: Drottenn[1] melte viþ mic, þu ert sonr minn. Goþ melte oc sva viþ David: Sa mun coma ór þino cyne, es ec mon setia iver sess þinn Isaias melte of pisl hans: Sva er hann leidr til pislar sem sauþr til scurþar. David melte oc orþom sonar: Negldo þeir føtr mina oc hendr minar, oc stoþo oc só a mic, oc scipto meþ ser fotom minom, oc laugþo hluti iver cleþi min, oc gofo mér eitr at dreca, þa er mic þyrsti. David melte svá of dauþa hans: Licamr minn mon hvilasc i friþi, þviat þu firerlętr eigi ond mina i helvite. En of upriso hans melte David orþom sonar viþ foþor: Up reis ec oc em ec nu meþ þér. Fyr sút aumra oc fyr vesolþ valaþra mun ec up risa qvaþ drottenn[1]. David melte oc of upstigning hans: Drottenn[1] ste up til himna meþ sigri i fagnoþ. En hann sitr til høgri handar goþs foþor, sva sem David melte viþ drotten[1] minn: Sittu til høgre handar mer. Þat sagþe oc David, at hann mønde coma meþ ógn elz at døma of heim þenna: Goþ mun syniliga coma, oc mon eigi goþ varr þegia, heldr mon hann døma of livendr oc dauþa, oc mon hans hriþ ogorlęg umbhverfis hann. En þa es þesser hluter aller ero fylder oc framcomner i drotne vorom Jesum Cristum, þeir es liþner ero, oc muno fyllasc þeir er enn ero eigi framcomner, sva sem Isaias melte: Up muno risa dauþer oc vacna þeir es i grovom ero. En ef ér vilit vita, hvat þa mon verþa, es dauþer menn risa up, þa hlyþet ér en(n), qvaþ Jacobus, þvi, er David lezc heyrt hafa af goþe, þessa tvenna hluti: Goþ hever velde, drottenn, oc miscunn a(!) þu, þviat þu munt gialda hveriom sem einom efter vercom sinom. Af þvi gere hverr yþ-

[1] dominus *Cd.*

varr iþron, brøþr[1] miner, at eigi takit ér giold firer verc yþor, er nøcqvern hlut ottoþ i meþ þeim, er crossfesto þann, er allan heim leysti fra qvolom, þviat hann lauc up augo þess, er blindr var borinn, oc reiþ hann moldo oc hraca sinom a staþ augnanna oc gaf honom syn, oc synde þat i þesso verke, at hann hafþi sialfr[2] scapaþa menn ór moldo, þviat ver spurþom drotten[3] Jesum Cristum, hverr misgert hafþi i kyni hans ens blinda, at hann scyldi blindr vera borinn, en hann svaraþi oc melte: Eigi misgerþi hann ne frændr hans, heldr til þess at goþs verc syndosc a honom. En siþan er hann græde licþra en gaf sýn blindom oc rac diofla fra oþom oc reiste up dauþa, þa cølloþo aller einne rødo, qvaþ Jacobus, oc tølþo hann sekian oc dauþa verþan. Þat sagþe oc David fyrer oc melte orþom sonar goþs: Þeir lønoþo illo gott, oc gulldo hatr firer elsco mina. Þat var firer sagt, at hann mønde seldr verþa af lerisveini sinom. Sa vęlti mic, qvaþ David, es át brauþ meþ mér oc ec truþa. Þessa hluti alla sagþe yþr heilagr ande firer munn spamanna. En ef vér truum eigi þvi, þa megom vér eigi forþasc eilifar qvalar. Eþa firer hvi munom ver pisler forþasc, ef vér erom otruer, þar er heiþner menn trua orþom spamanna, en ver truem eigi feþrom orom. Grotom vér oc þa brøþr[1], oc iþromsc meþ torom þessa scamsamligra gløpa, at goþ miscunsamr þigge iþron ora, at eigi come iver oss þau døme, es at borosc ovinom goþs of Moises daga. Sem David melte: Jorþ opnaþesc oc gleypti Daþan oc alt liþ Abirón. Eldr brann i þinghuse þeira, oc brenndi logi synþga menn."

En er Jacobus postole hafþi þetta melt, þa veitte drottenn[4] sva mikenn veg male hans, at aller męlto eins munni, þeir er heyrþo: „Misgert hofom vér, gefþu oss hiolp, oc seg, hvat vér scolom gera.“ Jacobus melte viþ þa: „Eigi scolot er ørvilnasc, trueþ ér oc látez(!) scirasc, oc muno yþr firer gevasc synþer yþrar.“ En er margr Gyþinga lyþr tóc tru Cristz af kenningo postolans, þa tóc Abiathar Gyþinga byscop at fyllasc øfundar oc gerþi ena mesto styriold, oc caufti fe at einom ivergyþinge, at sa tøke Jacobum oc leide hann þingat bundenn til bøiar Herodes konongs. En Herodes melte, at høgva scylde postolann. En er hann var til høgs leidr, þa callaþi licþrar maþr a hann oc melte: "Heilagr postole Jesu Cristi, leystu mic af sótt þessi, er qvelr alla liþo mina." Jacobus svaraþe: „I namni ens crossfesta Jesus Cristz [drottens mins,[5] ristu up heill oc lofa græþera þinn." Þa reis sa

[1] fratres *Cd.* [2] ipse *Cd.* [3] dominum *Cd.* [4] dominus *Cd.* [5] [domini mei *Cd.*

heill up þegar oc rann oc lovaþi namn drottens[1] Jesu Cristi. En sa ivergyþingr er til høggs leide Jacobum, sá hét Josias, hann fell til fota postolanom oc melte: „Ec biþ þic, at þu gever mer licn oc gører mic hluttacanda heilax namns.“ Jacobus scilþe, at hiarta hans var lyst af goþe oc melte: „Truer þu þvi at drottenn[2] Jesus Cristus es sonr goþs livanda, sa er Gyþingar crossfesto?“ Josias svaraþi: „Su er trua min alt fra þessi stundo, at hann es sonr goþs lifanda.“ Þa lét Abiaþar byscop taca Josias oc melte viþ hann: „Ef þu ferr eigi fra Jacobo oc vill eigi bolva namn Jesu Cristi, þa mundo høggvenn vera meþ honom.“ Josias svaraþe: „Serþu bolvaþr oc aller dagar lífs þíns. En namn Jesu Cristi, þess er Jacobus boþar, er lofat of allar alder.“ Þa let Abiaþar beria hnefom i andlit honom oc sende rit Herodi oc baþ þess, at hann være hoggvenn meþ Jacobo. En er þeir como til staþar þess, er þeir scyldo hǫggner vera, þa melte Jacobus viþ høggvandann: „Førþu ǫss vatn fyrr en þu høggver ocr.“ Þa var þingat borinn sár fullr vatz. En Jacobus melte viþ Josiam: „Truer þu i namni [drottens vars[3] Jesu Cristi sonar goþs lifanda?“ Josias svaraþi: „Trui ec.“ Þa helti Jacobus vatni iver hann oc melte viþ hann: „Gefþu mer nu friþarcoss.“ En siþan lagþi Jacobus hendr iver høfot honom oc gerþe crossmarc Cristi i enni honom. En Josias var algerr i tru [drottens vars[3] Jesu Cristi oc þegar høggvenn meþ Jacobo postola, oc gerþesc saþr piningarvattr goþs, oc foru þeir baþer a einne stundo til drottens[1], þess er vegr er oc dyrþ of allar allder alda.

II.

Passio Jacobi apostoli.

I dag holldum ver messudag Jacobo postola broður Jons guðspiallamannz i þa minning, er hann toc pisl firir guðs nafni oc sotti meþ piningarsigri til himinrikis dyrþar oc eilifrar sęlu. Jacobus var systrungr drottins at iarðlegri frændsemi, Zebedeus het faþir hans, en Maria moþir, oc var hon Salome dottir, en Anna

[1] domini [2] dominus [3] [domini nostri

var hænnar moþir oc sva Mario drotningar. Drottinn callaþi þa brœþr Jacobum oc Johannem a hinum sama degi til sinnar fylgþar sem þa Petrum oc Andream. Letu þeir oc bæþi faþurinn oc farscostinn oc fylgþu drotni varum oc varo i mikilli sœmð oc virþingo af honum. Callaþi hann þa brœþr nocqveriom sinnum meþ Petro til sva mikils trunaðar oc heileitrar(!) virðingar, sem engom var aðrum slict veitt hans lerisveinum. Jacobus hafþi kvangaþr verit, oc var onduð kona hans, oc lifþi hann eptir hana siþan fagrligu bindandi livi. En eptir pining guþs sonar oc upriso hans oc upstigning til himna, oc eptir þat er postolar hofþu þegit gipt hins helga anda, þa foru postolarnir, eptir þvi sem hann hafþi þeim boþit firir sina upstigning, at þeir scylldu naliga um allan heim fara oc kenna hans kenningar allri skepno. Sva segir Speculum Ecclesie, at Jacobus havi farit a Hispanialand at kenna þar retta tru. Oc er hann feck þvi eigi a leið (comit) firir sakir utru þeira oc illzcu, þa for Jacobus aptr til Gyþingalandz at styrkia tru meþ þeim lærisveinum er þar varo. Jacobus for þa um allt Gyþingaland oc Samariavelldi, geck hann inn i þinghus Gyþinga oc syndi þeim spamanna ritningar helgar, þær er a þeira bocum stoðu, af drotni Jesu Cristo vera þa fylldar oc framcomnar.

Þar var þa fyrir fiolcunnigr maðr, sa er Ermogenes het, hann var i kerleicum miclum við Gyþinga. Hann sendi lærisvein sinn, er Philetus het, meþ yfirgyþingum at eyþa kenningar postolans, oc hann gerþi sem honum var boþit, sagþi hann þann eigi sannan guþs son vera, er Jacobus boðaþi. En Jacobus sannaþi sina kenning meþ trausti heilags anda, en eyddi hans villu. Hvarf þa Philetus aptr til Ermogenis oc mællti við hann: „Vita scallt þu þat, at þu mannt eigi mega sigrasc a Jacobo, er sic segir vera þion Jesus Cristz oc hans postola. Ec sa hann i nafni drottins reca diofla fra oðum monnum, geva sion blindum oc reinsa licþra; sogþu oc vinir minir mer þat, at þeir hofþu set hann reisa dauða menn til lifs. Recr hann allar ritningar til þess, at engi se annarr guþs sonr, en sa er Gyþingar crosfesto. Nu lyþ þu raþi minu oc far a fund hans oc sæzc viþ hann, þvi at þer man ecki annat stoþa, man ec oc aptr hverva til hans oc beiðaz, at ec verþa hans lærisveinn.“ Ermogenes varð þa reiðr miok oc batt sva fast Philetum, at hann matti engan lut rœra a ser oc mællti siþan: „Siam nu, ef Jacobus þinn leysi þic af þessum bondum.“ Philetus sendi þa svein sinn scyndiliga til Jacobus at segia honum, hvat titt var. Oc er hann com þar, þa seldi Jacobus honum i hond duk sinn

oc mællti: „Tac þu duk þenna oc sel honum, ok mæli hann sva: Drottinn ørðgar up bundna oc leysir fiotraþa.“ Oc er sveitaducr Jacobi com til Phileti oc hann toc viþ honum, þa losnuþo oll bond af honum, oc rann hann þa til Jacobus oc gambraþi yvir Ermogene oc hans illzscu. Ermogenes varþ þa reiþr mioc oc vacþi up diofla meþ fiolkyngi oc sendi þa til Jacobus oc mællti: „Farit þer nu oc leiðit hingat Jacobum oc Philetum svein minn, at ec hefna sva þessum, at eigi fysi annan slic firn til at taca.“ Oc er dioflarnir como þar at, er Jacobus var, þa tocu þeir at yla i loptino oc mællto sva: „Jacobe postole guþs, miscunna þu oss, þvi at ver brennum nu firir tið bruna vars.“ Jacobus mællti: „Firir hvi komu þer til min?“ Dioflarnir svoruþo: „Ermogenes sendi oss, at ver scylldim þek oc Philetum leiða til hans. En þegar er ver comum her, batt oss engill guþs elldlegum rekendum, oc qveliomc ver nu.“ Jacobus mællti: „I nafni foþur oc sonar oc anda heilags leysi ec yþr, at þer hvervit aptr til Ermogenis, oc leiþit hann til min bundinn, en gerit honum ecki mein.“ Þeir foru siþan oc bundo Ermogenem reipum hendr hans a bak aptr, oc leiddu hann firir postolann oc mællto: „Þu sendir oss til bruna oc kvala, oc ættim ver þer grimmo at giallda.“ Þa mællti Jacobus viþ Ermogenem: „Þu enn heimscasti maþr, nu mant þu sia, meþ hveriom þu hevir haft rað oc trunað, uvini allz mannkyns, oc sendir þu þa mer til meins oc hasca, er nu myndo þeir þic i helio hava, ef ec stœþvaða þa eigi“ Dioflarnir colluþu þa oc mællto: „Gefþu oss valld til, at ver hefnim bæþi þinna meingerþa oc varra bruna.“ Jacobus mællti: „Hvi taki þer hann nu eigi?“ Þeir svoruðu: „Megum ver at siþr honum granda, at ver megum eigi einn mol taca, þann er i gezlu þinni er.“ Jacobus mællti þa viþ Philetum: „Vit þu þa vera kenning drottins Jesus Cristz, at menn launi goðu illt. Hann batt þic, en þu leys hann nu; hann villdi þic geva a diovols valld, en þu lat hann fara frialsan af diofla valldi.“ Philetus leysti hann þa. En Ermogenes stoþ oc drap niþr hofþi. Jacobus mællti þa: „Far þu nu frials, hvert er þu vill, þvi at engum scal nauþga til at snuasc eptir varri kenningu.“ Ermogenes mællti: „Ec veit gerst reiði dioflanna; ef ec hevi eigi af þer traustit, þa mono þeir þegar vilia taca mic oc kvelia.“ Jacobus mællti: „Tac þu staf minn oc far þa oruggr.“ Hann gerþi þa sem hann bauð, oc for siþan heim til innis oc samnaði saman ollum galldrabocum sinom oc lagþi a herþar lærisveinum sinum, en sialfr tok hann sumar. Þeir costuþo þeim firir fœtr Jacobo postola, oc

gaf hann þær upp allar oc bauð at brenna þær i elldi. Jacobus mællti: „Eigi scal þær i elldi brenna, at menn fai bana eþa mein af reyk þeim er af verþr, helldr scal þeim sockva i sævar diup meþ miclum þunga.“ Oc er þvi var lokit, þa hvarf Ermogenes aptr oc fell til fota postolanum oc mællti: „Þu ert sannr frelsari andanna, tak [þann mann] i sætt iþranda sinna afgerþa, er þu hevir aðr micla scapraun af hafþa oc borit þolinmoþliga.“ Jacobus mællti: „Ef þu synir guþi sanna iþran, þa mont þu oðlasc sanna licn.“ Ermogenes mællti: „I þvi mant þu marca mina tru oc sanna iþran, at ec hevi eytt ollum minum bocum oc neytt(!) allum hinum fyrra minum atrunaþi.“ Postolinn mællti: „Far þu nu oc snu þeim aleiþis, er þu hevir aðr villta, seg þu nu þat satt vera, er þu sagþir fyrr logit, oc þat logit, er þu hafþir aðr sannat. Eyð þu ollum scurþgoþum oc blotscap, þeim er þu hevir her til a truat. Veit þu nu meþ goðvilia allt þat fe, er þu hevir aþr fengit meþ rangendum oc slœgþ. Oc sva sem þu vart sonr diofulsins, meþan þu licþisc honum i þinum verkom, þa gersc þu nu sva guðs sonr oc liksc honum heþan fra i þinum verkum. Veit nu gœþi þeim, er þer ero uþeckir, þu att þatt(!) guþi at launa, þvi at þa er þu vart honum illr, þa var hann þer goþr, en miclu mun hann þer nu betri, er þu tecr honum at þiona oc staðfestisc i goþum verkum.“ Oc er Jacobus hafþi þetta mællt, þa gerþi hann eptir þvi sem postolinn hafþi kent honum, oc toc Ermogenes skirn oc retta tru oc Philetus oc oll su sveit, er meþ þeim hafþi verit. Oc gerþisc Ermogenes sva algerr i sinni tru, at guþ let hann iartegnum skina.

En er Gyþingar verþa þessa varir, at Ermogenes var undan þeim spanþr oc fiolþi annarra manna, þa baro þeir fe undir tva hundraþshofþingia i Jorsalaborg, het annarr Lissicus en annarr Theocristus, oc tocu þeir postolann oc hofþu i sinni gezlu. Eptir þat var hann leiddr a þing Gyþinga, at hann vęri dœmþr at þeira logum, oc mællto yvirgyþingar viþ postolann: „Hvi boþar þu oss Jesum, þann mann er crosfestr var meþ illvirkiom?“ Jacobus mællti: „Hlyþit mer, brœþr allir, þeir er erot synir Abrahe. Guþ het þvi Abrahe, at hann myndi hans ætt lata erfþar niota. Abraham callaþi guð vin sinn, oc mest af þeiri tru, er hann hafþi til guþs umfram aðra menn.“ Þa mællto Gyþingar: „Hverr myni eigi trua guþi?“ Jacobus svaraði: „Sa truir eigi guði, er eigi truir sem Abraham truþi, eþa guþs vinr Moises, oc sagþi hann sva i sinni boc: up mon guþ reisa spamann mikinn, lyþi þer þvi ollu

er hann byþr yþr. Um þenna enn sama spaþi Ysaias, hveriom hætti hann myndi coma: Mær man qviþug verþa oc son bera, oc er nafn hans guþ meþ oss. Hieremias segir sva: Coma mon lausnari i Jorsalaborg, oc man þat marc hans vera, hann mon luca up augu blindra manna, mon hann heyrn geva daufom, en vekia dauða menn til lifs meþ orþum einum. Ezechiel mællti sva: Coma man til þin, Jorsalaborg, konungr þinn litillatr, oc mon hann endrbœta þic. Daniel segir sva: Sva mon hann coma sem sonr manz, oc man hann oðlasc allt velldi oc hofþingscap. Daviþ mællti oc orðu(m) sonar guþs: Drottinn mællti við mic, sonr minn ert þu, i dag gat ec þic. En þetta mællti hann roddu foþur: Sialfr mon hann calla mic, faþir minn ert þu, en ec man setia hann allum konungom hæra. Oc siþan mællti guþ viþ Daviþ: Af metti qviþar þins er sa er ec man setia yfir sæti þitt. Um pining hans rœþir Ysaias sva: Hann man leiddr vera sem sauðr til scurþar. Davið segir sva um pining hans: Grovo þeir hendr minar oc fœtr oc tolþu bein min oll. Skiptu þeir cleþum minum oc logþu luti a, gavo þeir mer gall til fœzlu oc byrluþo mer olyfian, þa er mic þyrsti. En þetta mællti hann um dauða hans: Holld mitt mon i friþi hvilasc oc eigi mant þu firirlata ond mina i helviti . . . . oc meþ þer vera. Oc enn i aðrum stað: Firir sakir óreiga vesalþar oc syting(!) fatœcra mon ec up risa. Um upstigning hans mællti hann sva: Leiddi hann meþ ser tekit herfang upstigandi i hæþ. Oc enn i aðrom stað: Drottinn ste up meþ gleþi. Sva sagþi oc Anna moþir Samuel: Drottinn ste up til himna. Oc enn segir David sva: Sagþi drottinn drotni minum, sittu til hœgri handar mer*

* *Sagaen standser her midt i en Linie; den har altsaa været ufuldendt Haandskriftet.*

III.*

. . . .

[Gefðu] Ermogenem i v[alld var]t, at ver megim reka harma þ[inna oc qvala var]ra oc hefna þess er ver brunnum firir hans sakir.“ Jacobus postuli mællti: „[Firir h]vi taki þer eigi Filetum, þar er hann stendr iafnt firir yðr nu.“ D[io]flarnir svoruðu: „Hó, hó, vær megum eigi ne einn gripa, þann er i þinni varðveizlu er.“ Þa mællti Jacobus við Filetum: „Leystu nu Ermogenem, at hann viti, at þat er kenning drottins vars Jesus Cristz at giallda goðo illt; þviat hann batt þic, þvi giorðu hann frialsan af dioflum.“ Enn þa er Filetus hafði hann leystan, þa stoð hann hneckðr oc lutr oc locði af(!) hendr niðr. Þa mællti Jacobus postuli við hann: „Farðu nu frials hvert er þu vill, þviat þat er vár kenning, at engi snuizt nauðigr til tru.“ Ermogenes svaraði: „Ek kann reiði dioflanna, þeir munu þegar taka mic oc deyða með pislum ymisum, nema þu gefir mer nacqvat, þat er ec mega hafa með mer avallt.“ Jacobus mællti við hann: „Taktu farastaf minn oc far auruggr með hann.“ Þa tok Ermogenes stafinn oc for i huss sitt oc lagði a bak ser oc lærisveinum sinum kistur oc hirðslor, þær er fullar voro upp boka, oc bar hann til Jacobus postula oc villdi brenna þær i elldi. Þa mællti Jacobus við hann: „Haufgaðu hirdzlur þessar með grioti oc sauck þeim i siofar diup, at eigi qveli brunaþefr bokanna þa menn, er viltir eru af diofli.“ Enn þa er Ermogenes hafði þetta giort, þa for hann oc fell til fota postolanum oc mællti sva: „Heyrðu lausnari andanna, taktu nu iðranda mann, þann er þic aufundaði allt hingat til oc við þic var bacmalugr.“ Jacobus svaraði: „Ef þu færir sanna iðrun guði, þa muntu sanna likn fa af honum.“ Ermogenes mællti: „Sva mioc færi ec guði iðrun, at allar bæcr minar bær(!) ec a sæ ut oc sǫckða með grioti, þær er villa var a, oc þar með neiti ek aullum illzkuiþrottum ovinarins.“ Þa mælti Jacobus við hann: „Farðu nu of hús oc heruð oc kalla þu aptr þa alla, er þu hefir aðr vilta, at þu gialldir þa drottni sinum, er þu toct a braut fra honum fyrr. Seg þu nu þeim þat vera skrauc, er þu sagðir fyrr satt, enn þat satt, er þu sagðir aðr lyli(!). Enn þu trui þat vera sk[urðg]oð, er þu gaufgaðir aðr, oc firirspa[r lygn]ar er þu ætlað[ir munu framf]ara, firir þat briottu þau i sundr; fe þat er þu tokt af illum v[elum ok il]lum verkum þinum veittu þat nu i goðum verkum, oc sva se[m þu vart] diofuls sonr i eptir-

* *Jvf. ovenfor S. 515[26]--517[2].*

glikingu hans, sva giorztu nu guðs[sonr] oc gior hans eptirglikink(!) oc goðra manna, oc sa er hversdagliga veitir kauplaust goðgiorninga. Þa mun guð þeim giallda firir þat allt siðarr hundraðfaulldum avexti. Nu ef guð var goðgiarn við þic, þa er þu vart illr við hann. sva myclu meiri gæzku mun hann þer veita, ef þu lætr af at gera a mot honum oc þionar honum i goðum siðum, sva at honum liki þat vel.“ Enn meðan heilagr Jacobus sagði þessa hluti oc þessum glika, þa hlyddi Ermogenes aullu þvi er hann sagði, oc varð hann algiorr i hræzslo oc i ast drottins Jesus Cristz, sva at drottinn varr veitti morg tacn oc iarteinir firir hans sakar. Enn er Gyðingar sa þenna sva mioc snuiz hafa, er þeir ætluðu auruggan i kyngi sinni vera mundu, at hann oc allir vinir hans, þeir er hann hafði aðr vilta, truðu a Jesum Crist firir kenningar Jacobus postula, þa baru þeir fe undir tva hundraðshofðingia, annan Lisiacem enn annan Theocristum, enn þeir voru þa i Jorsalaborg. Þeir toko Jacobum postula oc settu hann i varðhalld. Enn eptir þat var hann framleiddr til þingmotz með mikilli styriolld, oc villdu þeir heyra laugmal hans oc kenningar, oc mælto þeir við hann: „Til hvers boðar þu atrunuð(!) a Jesum, þann mann er ver vitum allir at krosfestr var a millum illvirkia tveggia.“ Þa mælti Jacobus fullr af helgum anda: „Heyri þer, bræðr oc synir Abrahams! Guð het feðr varum Abraham, at i kyni hans mundi allar þioðir arf taka. En Ismael er eigi með kyni Abrahams, helldr eru Gyðingar komnir fra Abraham, þviat Ismael var a braut rekinn með mæðr sinni Agar fra kynsmaunnum Abrahams, oc var sagt Abraham af guði, at fra Ysaac mundi auka ky(n)sloð Abrahams. Enn Abraham var vinr guðs kalla(ð)r fyrr enn hann tæki skurðarskirn oc fyrr en hann helldi þvattdaga oc fyrr en hann vissi ne eitt . . . . .

. . . .

TVEGGJA POSTOLA SAGA JONS OK JACOBS.

Prologus.

Friðr ok blezan drottins vars Jesu Kristz lifanda guðs sonar stigi niðr i ỏrleik sinnar [miuku miskunnar[1] yfir þeira manna hiỏrtu, sem góðfusliga girnaz heyra skrifaða luti fylgiandi frasagnar, hver er samanstendr i litlum part lifs ok[2] iartegna kiærra Kristz riddara ok gỏfugligra guðs postola Johannis ok Jacobi blezaðra bræðra, er sæmaz einslighum frumtignum meðal[3] hirðmanna himnakonungs, sem siðarr mun sagt[4] verða með guðs vilia. Byriaz þessi bæklingr i nafni heilagrar þrenningar ok allra himneskra krapta hafvandi þilikan prologum fyrir sinu briosti, sem her[5] ma heyra.

Miletus lágr þionn Jesu Kristz sendir virðuligum herra Laodicensi byskupi ok allri postoligri kristni þa kveðiu at koma til þeirar heilsu, sem samanstendr i drottni Jesu Kristo. Yðvarri heilsu[6] se[7] vel kunnigt, at sa maðr, er Leucius heitir, hefir framarligha skrifvat af kenningum ok kraptaverkum volldugs herra Johannis ewangeliste, æ þann hætt at af hans iartegnum hefvir hann marga luti ufalsliga fram borit, en af predicanarorði hans hefir hann suma[8] fullkomliga logit. Munum ver þat eina her greina, sem oss syniz hæst ganga móti postoligum grundvelli kristiligrar truar ok sỏnnum friði astarinnar; en þat er, at Leucius segir blezaðan Johannem lært hafa tvau upphauf, annat gott en annat illt, ok hafa[9] goðir lutir fram gengit af goðu upphafi, en illir af illu, hvat er heilog kristni guðs fyrirsmær[10] ok fóttreðr sem verstu villu ok hæstu uhæfu; þviat virðuligt hofuð þess[11] blezaða likama, er sæll Johannes hefvir formerat i guþspialligum sannleik, skinn liosi biartara, kallandi hátt ok hvellt um alla kristnina, at hann hefvir predikat eitt upphaf, i hveriu hann vattar guðs orð sannan guð með sỏnnum guði æn enda verit hafa, fyrir hvern er guð faþir skapaði alla luti syniliga ok usyniliga. Ok meðr þi at upphaf er eitt gott ok heilagt, verðr liost trulyndu hugskoti, at oll

1 [milldi *Fr.I.* 2 *tilf.* *B*, *Fr.I.* 3 midil *B*, *Fr.* 4 greint *B*, *Fr.* 5 nu *Fr.I.* 6 *saal.* *A og* A^2; elsku *B*, *Fr.* 7 er *Fr.* 8 luti *tilf.* *B*, *Fr.* 9 *saal.* *A og* A^2; hafi *B*, *Fr.* 10 forsmár *B.* 11 hins *tilf.* *B*, *Fr.*

skepna skôput af goðum skapara er goð i sinni natturu, ok [illir lutir ero[1] mannzins afbrot en eigi guðs skepna, sva sem birtiz með englinum ok manninum, þo at þeir villdi eigi varðveita sinn goðleika, var þat sialfra þeira haað ok niðrrapan, en hvarki nattura ne guþlig skapan. Þvi pinir guð rettlatr ranglæti mannanna, at mótgerþir við hann er eigi mannlig nattura. Hann reiðiz rettliga hafnan ok motgerðum en eigi sinum handaverkum, þviat hvat er maðrinn hefir ôðlaz i sinni skapan, verðr honum til verðleiks ok sæmþar meðr sialfum guði, ef hann rettliga drottnar ok yfirbyðr rangar girndir i veyku holldi. Fyrr greindum Leucio samlagaz þeir menn, sem sva eru vansignaðir, at þeir bera sin lyti upp aa lausnarann, segiandi at guð hafi skapat með þeim efni syndanna, ok ella mætti þeir eigi misgera, dæmi[2] dragandi af fyrsta feðr Adam, er sinum glæp sneri upp aa sealfan guð sva segiandi: „Suu kona sem þu gaft mer til návistu, fekk mer [epli þat[3] er ek aat.“ Sva snaraði Adam upp aa skaparann sin afbrigði, sem hann þetta segði eptir orðum sæls Gregorii: Þu gaft mer efni til at misgera, þviat þu skapaþir konuna. Þessi illzkuviðr teygðiz siþan af þeiri gômlu rót alt hegat i verolldina aa vara tima ok vefz um mannkynit, sva at margir leggia synd yfir synd ok uhæfu yfir hofutglæp[4], aa þann hátt sem segir hinn sæli Gregorius, at margir iðraz þvi siðr glæpanna, at þeir vernda sinn ufagnat ok kalla vel vera; ok þa er þeim væri nauðsyn til at lægia sik fyrir guði ok segia: Ek misgerða, þa reisaz þeir móti guði ok hans ôrindrekum[5], er þeim segia: Þu misgerþir. Várkunn[6] væri aa við vándan mann, at hann verndaði sina illzku, ef þat[7] drægi hann undan guþligri[8] hefnd ok harðri pinu. En meðr þvi at hverr er æ þvi verri, sem meirr verndarr sin ranglæti, ok stendr þo[9] undir ogurligum guðs dómi, er okaupmannligt at þyngia meirr ok meirr sina byrði, þviat engin er sva stollz eða storr i allri verolld, at eigi se guð meiri, ok þat er hann fyrirbyðr ok aasakar i sinu lôgmali, vinnr ôngum veralldligum manni at afsaka með sinum hugþokka. Eigi mun mikit synaz þat, er Adam gerði, þott hann æti eitt[10] epli af einu tre, en þat var mikill glæpr[11], er hann aat epli[12] með boðorðabroti ok ulyðni við sannan guð. Þi er liost, at meðr þvilikum þunga stendr allt[13] afbrigði, sem þat dæmir eilif ok almattig guðs

1 [illr lutr er *B*, *Fr.* 2 dømi A^2. 3 [epli A^2; eplit *B*, *Fr.* 4 hôfudglæpi *B*, *Fr;* ohæfu *C.* 5 eyrendrekum *B.* 6 várkynd *B.* 7 su hans vernd *C.* 8 drottinligri *B*, *Fr.* 9 sem adr *tilf. B Fr.* 10 *mgl. B*, *Fr.* 11 gløpr A^2. 12 eplit *B*, *C*, *Fr.I.* 13 hvert *B*, *Fr.*

speki. Þær greinir, sem undir standa þessu mali, gera oss liosar virðuligir guðs postolar Johannes ok Jacobus. Leiðum ver reinleik Johannis fram i vitni, at maðr ma vel lifa her æ iarðriki, ef hann heptir rangar girndir fyrir guðs ástriki. Jacobum latum ver bera vitni, at eigi vinnr afsakan syndanna[1], sem finnaz man i enda þessa mals, at Jacobus verndar þa sôk sakir vinattu viðr annan mann, sem guð almattigr vill eigi sektarlaust[2] vera láta. En þvi[3] næst munum ver snua til efnis varri ræðu meðr þessum orðum fyrirfarandum[4], at ek vik minni æsionu til þin, almattigr guð, biðiandi þina[5] blezaða milldi, at þu teer[6] minni tungu til frasagnar[7], at þer scalfum megi vera til lofs ok dyrþar, þinum elskarum kiærum postolum til sæmþar ok virþingar, mer til nockurs lettis ok syndalausnar, ok ollum er heyra til hugganar ok [eilifrar hialpar.[8] Her meðr biðium ver þik, hinn kiærazti guðs elskhugi virðuligr[9] herra Johannes ewangelista, at þu framkvæmir[10] æ oss retta merking þins blezaða nafns, at sva sem þat þyðiz miskunn guðs, þa bið oss vægðar ok várkyndar af himnesku ei: valldi, at þa luti sem ver skrifum af þinni dyrð, virðiz oss eigi til ofdirfðar helldr i goðan vilia. Einkaunliga [ser þu ok nælægr varum bænum[11], hinn biartazti guðs riddari blezaðr Jacobe, þiggiandi með þinum herradomi þat, er af þer finnz skrifvat i þessu mali.

Nu meðr þvi at greindir guðs lærisveinar ero bræðr bæði i postoligri tign ok likamligri[12] frændsemi, munum ver þeira lif iafnframm boða, i hverium[13] lutum er sva ma standa[14]. En þar sem skilr þeira lif ok iartegnagerð til frasagnar, munum ver æ þat fyrri[15] segia, sem fyrr hefir gôrz undir þeim hôfðingium, sem[16] nefndir verða, at settum þeim grundvelli, er upp helldr alla goða luti.[17]

1 fyrir gudi *tilf. C.* 2 sektarlausa *B, Fr.* 3 þessu *B, C, Fr.* 4 *saal. øvr.;* framfarandum *A.* 5 *Her ender 1ste Blad Fr. I.* 6 *saal. A, A²;* tæir *B, Fr.;* tærir *C.* 7 sva *tilf. B, C.* 8 [sannrar truar eflingar *C.* 9 *Her ender 1ste Blad Fr. II.* 10 framkæmir *B.* 11 [verttu oss ok vorum bænum nalægr *C.* 12 likams *B;* maunligri *C.* 13 hverigum *B;* hverium þeim *C.* 14 vel vera ok vidrkvæmiliga *C.* 15 fyrr *C.* 16 er *B.* 17 Vilium ver þvi, at hia honum uppbyriezt ok endizt þetta litid erfidi, honum ok hans himneska velldi til lofs ok dyrdar, en aullum guds utvôlldum til godra eptirdæma. Amen, amen. *tilf. C.*

Her hefr upp sogu .ii. postola ok blezaðra bræðra Johannis ok Jacobi.

Almattigr guð, milldr ok blezaðr skapari allra luta, sem hann sa mannkynit dauðt ok drepit i eitrligri ôfund diôfulligrar flærðar fyrir glæp ok ulyðni hins fyrsta fôður Adams[1], sem greint var i prologo[2], skipaði[3] þegar i heims upphafvi meðr sinu ubrigðiligu raði at hialpa heiminum, er nu var tyndr ok tapaðr, fyrirsegiandi hôggorminum, er svikit hafði fyrstu moður Evam, at þat freo[4] mundi um siðir upp renna af konunnar kviði, sem i[5] sinum krapti mundi þat prettvisa hôfuð hart lemia ok lômðu makligha niðra. Þij talaði varr herra sva, at hialp heimsins var þegar framkomin i hans guðdomligri speki, at hann mundi senda sitt [orð ok[6] græða siukdom mannkindarinnar, er oll lá drepin i lendum Adáms fyrir þann ulyðnisglæp, er hann steypti yfir sik ok allan sinn attboga. Þessu eingetnu guðs orði, sammáttugu fyrir allar veralldir sealfum guði, berr Johannes ewangelista biart vitni i sinu guðspialli, sem enn mun siðarr getit verða með guðs orlofi. Undir þetta guðs fyrirheit runnu margir timar[7], sva at liðu fullir .v.[8] heimsalldrar. Var æ þeim stora tima mikil vesold i heimi þessum, þviat fiandinn ruddiz fast um i verolldinni sva sem lausbeislaðr sakir þess mikla valldz ok herskapar, sem hann greip ser i hond fyrir fyrsta glæp[9]; þat til marks, at eigi var meirr i allri verolld en ein þioð með rettri tru; þessi þioð hafði nafn tekit af sinum forfôþur sonarsyni Abrahams ok var kallaðr Israels lyðr. Guð drottinn elskaði miok þetta folk, er eitt en ekki annat hafði kynning hans boðorða blezaðra, veitandi þeim margar ok miklar astgiafvir framarr en fra mætti[10] segia. En þo var þat hæst meðal [allra annarra[11] greina, at hann reisti upp meðal þeira ægiæta menn ok mikils verða fulla meðr gipt heilags anda, þau fagnaðartiðindi fyrirsegiandi ok i sinar bækr[12] setiandi, at almattigr son guþs i himinriki mundi koma æ iarðriki ok taka manndom af reinni meyio ok lata beraz af

1 Adam *B.* 2 þessa efnis *tilf. C.* 3 skipar hanu *B.* 4 frio *B.* 5 med *C.* 6 [holld þat eilifa ord at *C.* 7 veralldarinnar *tilf. B.* 8 fim *B.* 9 Adams ok Ewo *tilf. C.* 10 megi *B, C.* 11 [allra *A*[2], *B;* annara *C.* 12 bøkr *A*[2].

hennar ubrugðnum kviði siuku kyni Adams til heilsubotar, ok at þetta allt skylldi veitaz Jsraels lyð en ðngri þioð annarri. En sa sem giarna girniz heyra framburð spamanna, er mest gekk um tva heimsalldra, þriðia ok fiorða af Abraham til David konungs, hyggi þann tima vel at sðgunni, er blezaðr Jacobus postoli less þa[1] saman ok utskyrir meðr [faabæru vitni[2] fyrir Gyðinga lyð[3]. Aðrir af spamonnum voru sva gloandi i guðs fyrirheiti, at þeir kallaðu up i himininn sva sem moðir ok þrotnir af langri biðstund[4], hátt romandi meðr ymisligu orðtaki. [Greinir af þeim ððrum diarfligarr Ysayas at nafni kallandi[5] meðr miklu[6] haareysti: Makara[7] drottinn, segir hann, at þu rifir[8] i sundr himnana um siðir ok niðr stigir[9]. Sva hlioðaði flokkr spámanna fullr með andligri girnd at sia guð, en sa[10] þo eigi, þviat fyrirætlut raas timanna var enn eigi utvoltin aa iarðriki.

Numera(!) annorum[11].

2. I þann tima sem liðin voru af heims upphafi .v.[12] þusundir ok .cc.[13] aara, litr[14] allzvalldandi guð milldr ok miskunnsamr yfir sonu mannanna, seandi[15] at af biðrtum áttboga vinar sins virðuligs Daviðs er upprunnin ein iungfru með Israels folki sva aagiæt ok ynnilig i sinum reinleika, sem engin var [borin i verolldinni[16]. Þessi blezut mær heitir Maria, full[17] meðr giptum heilags anda, fyrst hugsandi ok framiatandi at hallda engiligt lif aa iarðriki. Hun[18] var kyniut i moþurætt af Bethleem borg Juda, sitiandi sagðan tima með fauðurfrændum sinum i þeim stað Galileeheraðs aa Gyðingalandi, er Nazareth heitir, fðstnut goðum manni af husi Daviðs Joseph at nafni. Faðir hennar het Joachim, ok nu undir lok liðinn, moþir hennar het Anna, er giptiz i annan tima þeim manni, er Cleophas het. Þessa mey Mariam kyss himnakonungrinn af ollum dætrum Israelis[19] til þeirar virðingar at veita hans eingetnu liosi sky manndomsins, at usyniligr guð i sinni natturu megi samtempraðr[20] hennar holldi syniligr verða monnum aa iarðriki.

1 hann *C.* 2 [frabærri vitru (vizku *C*) *B*, *C.* 3 folki *A*[2], *B.* 4 vors drottins hingadkomu i heiminn *tilf. C.* 5 [Einn af þeim odrum diarfari Ysaias at nafni kallar *B*; greinir þetta hverium audrum diarfligar spamadrinn Esayas *C.* 6 þviliku *øvr.* 7 Betra *C.* 8 ryfir *C.* 9 hier *tilf. C.* 10 hann *tilf. C.* 11 capitulum *B;* um ara merking *C.* 12 fim *B.* 13 .ii. hundrat *B.* 14 leit *C.* 15 siaandi *A*[2]; [siandi *B.* 16 [onnur fyrr borin þvilik i verolldina *C.* 17 *Her mangler 2 Blade i A*[2]. 18 Hon *B.* 19 Iraelis *B.* 20 samteingiazt *C.*

Þvi er guðs engill Gabriel sendr til nefndrar iungfru i Nazareth boðandi henni meðr hialparkveðiu Ave Maria, hversu himneskan aavôxt ok blezaðan hun mundi getandi verða. Ok án dvôl sem iungfru Maria hefir upp lokit truarport ok[1] litillætis kallandi sik ambátt drottins, gengr rettlætissolin i þat mætazta musteri[2] klæðandi sina geisla meðr tekinni mannz natturu af hennar skiær-azsta likama, sitiandi [.ix. manaði[3] fyrir hennar briosti sem volld-ugr[4] konungr i sinu hasæti, þar til er hann gengr ut af sinni hall[5] sannr guð ok sannr maðr varðveittri meydomsins dyrð i alla staði, fæddr aan sótt ok sút i Bethleem borg Juða fyrstu [natt iola[6] með ollum fagnaði sinnar mæðr[7] ok agiætum friði allrar veralldarinnar aa fertôgunda[8] ok oðru aare rikis Augusti keisara, helgandi hinn vi^{ta}[9] heimsalldr með sinni tilkvamu, takandi um-skurþarskirn með Jesus nafni aa .viii.[10] [dag iola[11] eptir lôgmali Moysi. Viðrkvæmiliga kallaz várr herra Jesus, sem guðs[12] engill fyrir sagði, aðr hann væri getinn i moður kviði, þviat i nafni Jesu ero .v. stafir fullir með skyring sannrar [truar ok[13] rôksemðar, er sva megu lysaz meðr fám orðum, at fyrsti stafr merkir gleði sytandi manna, annarr eilifð lifandi manna, þriði saðning hungrandi manna, iiij^{di}[14] fliotandi nægð[15] þurfandi manna, .v.^{ti}[16] heilsa siukra manna. Þetta blezaða nafn er yfir [oll nôfn[17], þviat i þessu einu hialpaz allir, hvert[18] varr herra fylldi[19] med vægð ok miskunn i verolldina, sannliga[20] sem linr læknir ok gôfugligr græðir[21] sinna sauða, takandi þegar i barndómi þvingan[22] ok utlegð fram i Egip-taland undan ufriði Herodis konungs Aschalonite, er þann tima hellt riki yfir Juðum undir Augusto cesare[23]. En eptir herfviligan dauða Herodis, er makligha kom aa [fertôghta ok .iiij.[24] aare Augusti cesaris, at rikianda Archilao yfir Judea eptir [fôður sinn[25], sækir Joseph ok hans signuð festarmær guðs moþir heim af utlegð Egipta-landz með sveininn Jesum til nefndrar borgar Nazareth. Wex varr herra þar upp, sem hann var i fyrstu boðaðr.

1 *mgl. B.* 2 mustari *B.* 3 [niu manudr *B.* 4 valldz *B.* 5 holl *B*, haull *C.* 6 [iolanott *B.* 7 modur *C.* 8 fertuganda *B*, *C.* 9 setta *B.* 10 attanda *B;* atta *C.* 11 [degi *B.* 12 hans *B*; Gabriel *C.* 13 [*mgl. B.* 14 fiordi *B.* 15 gnægd *B.* 16 fimti *B.* 17 [ollum nofnum C. 18 hveria þyding fyrrgreinda sins blezada nafns *C.* 19 sannliga *tilf. B.* 20 *mgl. B.* 21 grædari *B.* 22 þyngan *B.* 23 keisara *C.* 24 [fertuganda ok sionda *B.* 25 [dag fodur sins *B.*

Um afkvæmi Onnu.[1]

3. Þessu næst er greinanda, hversu fyrr nefnd Anna var blezut ok einkanliga barnsæl. Hun óðlaðiz at fæða Mariam guðs moður. Hon gat aðra dottur með Cleopha bonda[2] sinum fyrr nefndum, er hun vill enn Mariam heita láta, þviat þat nafn[3] hafði[4] henni harðla kiært vorþit[4]. Þa Mariam dottur sina giptir hon þeim manni, er Alpheus het, áttu þau Alpheus ok Maria Cleophe[6] .iiii. sonu, voru af þeim fiorum[7] .iij. postolar guðs, Jacobus, Simon ok Judas. Eptir andlat Cleophe giptiz Anna þeim manni þriðia tima, er Salome het, ok aa meðr honum þriðiu Mariam, er hun giptir [þeim goða manni, er Zebedeus heitir[8]. Zebedeus ok Maria Salome attu .ii. sonu Jacobum ok Johannem. Var Jacobus þeira ellri Voxu þeir upp aa Gyðingalandi i Galilea. þegar aa unga alldri lyðnir fôður ok moþur ok aullum, er þeim villdu gott kenna, litillatir i hiarta, elskandi reinleik andar ok likama, sva tiguliga bornir, sem fyrri[9] var greint, at sealf himnakonungsins moþir var þeira moðursystir. Annan veg at telia atti Anna systur Esmeriam at nafni, hennar dottir var Elisabeth moþir Johannis [baptista, Zacharias het hans faðir.[9] Gefz her upp ættartala vina drottins.

Um rikisskipti Augusti.

4. Nu sem Augustus keisari hefir styrt Romaborgar riki .xl[11] aara ok .vj, gengr hann fram[12] um dauða dyrr, tekr þa riki Tiberius son hans ok keisaradom, er hann hafði átt með sinni fyrri fru, er het Libia. Ok er Tiberius cesar hefir rikt .xii. aar, ruglaz miok riki Juða, þviat keisarinn kippir þvi sundr i fiorar tetrarchias, skipar Jerusalem ok þann fiorþung landz, er þar liggr undir, ugiptumanninum[13] Poncio Pilato; annan fiorþung, þat er at skilia Galileam[13], Herodi, er kallaðr var Antipas, son[15] gamla Herodis. Hann[15] efldi .ii. borgir i sinu riki, aðra til sæmþar Tiberio cesare, en aðra[17] Libie moður hans, kallaði hann keisarans[18] borg Tiberiaden, er stendr aa siofarstrond maris Galilee, ok þvi nefniz optliga[19] mare Tiberiadis, at hann dregr nafn af borginni; fruinnar borg [kallaz Herodis[20] Libiaden[21], gor[22] til veralldligrar virðingar ok heimligs

1 Um Aunnu ok Mariam guds modur ok hennar adrar dætr *B.* 2 eiginbonda *B.* 3 *tilf. B, C.* 4 var *B.* 5 verit *C.* 6 *saal. B*; Alphei *A*; *mgl. C.* 7 *saal. B*; .iiii. *A*, *mgl. C.* 8 [godum manni Zebedeo at nafni *B.* 9 fyrr *B, C.* 10 [sonar Zacharie, er sidan var kalladr baptista *B.* 11 fioratigi *B.* 12 almenniligan veg *tilf. C.* 13 ogæfumanninum *C.* 14 skipar hann *tilf. C.* 15 syni *C.* 16 Þessi Herodes Antipas *C.* 17 til heidrs *tilf. C.* 18 *saal. B, C*; keisara *A.* 19 siorinn *tilf. C.* 20 [kallar Herodis *B.* 21 [heitir Libiades *C.* 22 ser *B.*

metnaðar. Þriðia part rikissins, þat er at skilia Ituriam ok Traconitidem, helldr Philippus broðir Herodis, hann reisti borg i norþanverðo riki Juða til sæmþar ok virðingar Tiberio cesare[1] ok kallaði hana Cesaream Philippi, sva sem i þann skilning, er Philippus efldi hana til virðingar cesare[2], ok þvi skylldi hun heiti taka af beggia þeira nöfnum. Hann[3] atti Herodiaden dottur Arethe konungs, hveria Herodes girntiz[4] sakir fullifis [at taka af broður ok geras[5] sina horkonu. Fiorða lut landzins helldr Lisanias, sem segir Lucas ewangelista.

De Johanne baptista.

5. A fimtanda ære rikis Tiberij, en fiorða Poncij Pilati, undir nefndum höfþingium i Gyþingalandi,[6] kemr hinn helgi andi yfir greindan Johannem son Zacharie i eyðimork, sva at hann predikar Judeis opinberliga vatzskirn[7] i synda fyrirgefningh, mætum skynsemðum æminnande, at þeir forðiz illgerðir en elski manndyrðir, þviat nalgaz himinriki[8]. Þvi drifr[9] til hans mikill mugr af ollum áttum at taka vatzskirn[10] i Jordan, miðil hverra kemr sealfr litiilætisbrunnrinn[11] drottinn Jesus Kristr æ xxx.da[12] ære sins alldrs þiggiandi skirn af blezaðum frænda sinum Johanne baptista æ .xiii.da dag iola. For þa drottinn varr Jesus i eyðimork at fasta, en siþan predika, en þo eigi til fullz opinberliga fyrr en hann [snaraði vatn[13] i vin æ næsta áre .xiii.[14] dag iola at bruðlaupi[15] i Chana Galilee Segia þat sumir menn, at Johannes son Zebedei hafi þar verit bruðgumi, ok at varr herra Jesus Kristr hafi kallat hann brott af bruðar faðmi. Virðuligr herra Beda prestr segir æn efasemð[16] in expositione super ewangelium Sequere me, at sva finnz skrifat af sannorðum sagnamonnum, at drottinn Jesus Kristr hafi þann tima kallat Johannem frænda sinn til sin, sem hann hafði[17] ætlat at kvænaz, ok þvi yrði hann makligr [einkannligrar elsku ok astgiafa framarri[18] öðrum af sealfum guði, [at fyrir sagða[19] sina dygð væri hann reinari hverium manni, kosin[20] mær af skap-

1 keisara *B* 2 keisaranum *C.* 3 Þessi sami Philippus *C.* 4 brodir hans girniz *B.* 5 [ok gerir *B.* 6 *Her beg. 2det Blad Fr. I.* 7 vatnskirn *B.* 8 segir hann *tilf. C.* 9 *saal. B, Fr.*; dreif *C*; drifu *A.* 10 skirn *B, Fr.* 11 riettlætisbrunnrinn *C.* 12 þrituganda *B.* 13 [hafdi snarat vatn *B, Fr.*; sneri vatni *C.* 14 þrettanda *B, Fr.* 15 brudkaupi *B, Fr.* 16 ifasemd *B, Fr.* 17 hafi *C.* 18 [einkannligri elsku ok astargiofum framar *B, Fr.* 19 [*saal. øvr.*; fyrir *A.* 20 kosinn *B, C.*

aranum, flekklauss ok grandvarr[1] æ verandi. Eigi syniz ok[2] þessum orðum virðuligs Bede motstaðlig vera su prosa, sem syngz i iolum octavo dag sæls Johannis. Þar segir sva millum[3] annarra sæmþarorða: Tu leve coniugis pectus et cetera. Þat þyðiz[4] sva: þu fyrirletz [sem litið vert festarkonu briost[5] ok fylgðir guði, at þar fyrir gerðiz þu makligr at drekka lifanda vatn af lausnarans briosti. Nu er liost fyrir lesnar greinir, at signaðr Johannes hefir af bruðlaupi[6] kallaðr verit, en hvart þat hefir verit in Chana Galilee eða i oðrum stað, finnum ver eigi skrifat, en þat er vitanda, at varum herra Jesu Kristo var til boðit ok hans mæðr[7] þessa bruðlaups, ok þat annat, at Maria[8] let til sin koma, er vinit þraut at veitzlunni, ok tiaði[9] fyrir sinum eingetna syne. Synaz þessar baðar greinir [meðr ganga[10] orðum skilrikra manna; [þviat fyrri grein er, at sa háttr er bruðkaupanna[11], at sæmiligum frændum skal fyrst bioða; þat[12] onnur grein, at astriki frændsemi[13] er þat mestr kinnroði, ef nockut fall eða lyti verðr aa veitzlunni[14]; þat þriðia syniz eigi i mot[15], at engin ewangelista segir af þeima lut utan[16] Johannes einn. [Þat flytz[17] ok með fyrri grein, at Maria Magdalena hafi bruðr verit, en Saulus ôndvegishaulldr[18] er siðan var[19] Paulus[20]. Nu segia feðr sonum sinum þvilika luti, ok gengr sva framm aa vara tima. En hvat sannleikrinn hefir[21], gefum ver [allt i guðs[22] valld, eigi diarfliga dæmandi[23], helldr til skemtanar framsetiandi. En fyrir vist þo at [Johannes hafi af várum herra kallaðr verit[24] af þessu bruðkaupi, fylgði hann honum eigi fyrri alvarligha, en Johannes baptista var innkastaðr[25] sem Matheus segir. Innsetningh Johannis varð at næstum paschum eptir bruðkaupit, fyrir þa sok at Herodes tetrarcha þolþi honum eigi retta umvandan þeirar hôfutskemþar, sem fyrr var ritin, at hann horaðiz með broþurkonu sinni, ok fyrir þa sok let Johannes lifvit. En þvi gerðum[26] ver minningh guðligra stormerkia, þo at meðr

1 grandværr *B.* 2 frodum monnum *tilf. C.* 3 midil *B, Fr.* 4 þydir *B.* 5 [*saal. B, Fr.;* þina festarkvon *C;* festarkonu þina sem litið virð *A.* 6 brudkaupi *B, Fr.* 7 blezadri modur *B;* ok lærisveinum *tilf.* C. 8 guds modir *tilf. B, C.* 9 svo vordit *tilf. C.* 10 [ganga med *C.* 11 [þvi fyrri grein, at sa er hattr *C;* Sa er hattr *Fr.* 12 þvi *C;* su *Fr.* 13 frændseminnar *C.* 14 [*mgl. B.* 15 standa fyrrum greinum *tilf. C.* 16 nema *Fr.* 17 fylgir *C.* 18 *saal. A og C;* ondvegismadr *B.* 19 postuli ok nefndizt *tilf. C.* 20 [*mgl. Fr.* 21 eignazt i greindum hlutum *C.* 22 [gudi i *B.* 23 utan *tilf. B, Fr.* 24 [varr herra (lausnari *Fr.*) hafi Johannem kallat *B, Fr.* 25 i myrkvastofu *tilf. C.* 26 gerum *B.*

stuttu mali, at oss virðiz timinn verða skyrri ok skilianligri, ef enn siðarr i bokinni er til þeira luta aptr vikit, sem nu hafa lesnir verit.

Af postola tolu[1].

6. Nu sem varr herra fregn[2], at Johannes baptista[3] er innkastaðr frændi hans, lykr hann upp sinn blezaðan munn til predikanar embættis, þvi framarr takandi sinum meistaradomi marga lærisveina kenningarorðum til minninghar ok ollum eptirkomandum til eilifrar nytsemdar. Nôkkura af þeim[4] skipar hann ser næsta[5] sem sina raðgiafa ok fullkomligha[6] felagha giæðandi þa alla mikilli virþing meðr þvi nafni, at hann kallaði þa sina postola .xii.[7] at tôlu, þa er sva heita: fyrsti er Simon Petrus ok[8] Andreas broþir hans Jons synir af Chapharnaum, menn ægiætir ok mikils virðir, er viðr fyrstu lausnarans rôdd fyrirletu æ sio Galilee allt sitt goðz fylgiandi honum, [skipandi fiskimenn[9] i fagra predikan ok postoligt embætti; her næst ero .ii.[10] bræðr virðuligir synir Zebedei Jacobus ok Johannes, er tendraþir með astarhita fauþur [i himinriki[11] fyrirlietu sinn holldligan feðr[12] ok felagsmenn æ greindum sio Galilee, samtengþir sama dag fylgð ok foruneyti drottins vars sem blezaðir[13] bræðr Petrus ok Andreas; aðrir .viii.[14] ero þessir, Philippus ok Bartholomeus, Thomass ok Matheus, Jacobus Alphei ok Taddeus, Simon Chananeus, ok [siðarstr allra[15] Judas Scarioth, er selldi sinn lausnara[16]. Þessir auðlaðuz at sia þat er spamenn baðu[17] ok fyrirsôgdu, en sa þo eigi, þessum veittiz at heyra guðs orð ok næraz[18] af hans signaðri nalægð, predikandi[19] borgum ok heruðum himnariki, gerandi margar iartegnir i hans nafni. En meðr þvi at þann[20] tima leyniz illgresit samblandit[21] guðs ævexti, Judas Scarioth meðr[22] postoligum samnaði, syniz oss viðrkvæmiligra at tala þa fleirum sæmðarorðum [til allra samt .xii. postola, ef syniz[23], er heilags anda giôf er fram-

1 *saal. B*; capitulum *A.* 2 þat *tilf. B* 3 *tilf. övr.* 4 þessum *B.* 5 hit næsta sva *övr.* 6 fullkomna *övr.* 7 tolf *B, Fr.* 8 annarr *tilf. C.* 9 [skiptandi fiskveidi *B, Fr.*; hveria hann skipadi af fiskimonnum *C.* 10 adrir *B, Fr.* 11 [himinrikis *B, Fr.* 12 *saal. ogs. B.*; fodur *C.* 13 sælir *B, Fr.* 14 atta postolar *B, Fr.* 15 [allra sidaz *B* 16 lavard *övr.* 17 baduzt at sia *C.* 18 *saal. A, C.*; læraz *B, Fr.* 19 i *tilf. C.* 20 þenna *B, Fr.* 21 godum *tilf. C.* 22 samlaginn *C.* 23 [ef likar, til allra saman tolf postola *B, Fr.*

komin ok Mathias kosinn i þat skarð, er svikarinn Judas fell[1] brott or, at hann færi i stað sinn, þvi munum ver [optaz at þeim[2] vikia, sem byriaðu mali til heyra.

Capitulum.

7. Þat vattar virðuligr textus[3] heilagra guðspialla[4]. at varr herra Jesus Cristus Maria sonr hefir lagit einkannligan kiærleik til .iii.[5] sinna postola Petrum[6], Jacobum ok Johannem, sem fyrir þat skinn liosi biartara, at þa er hann syndi sinn guðdom aa fialli Thabor, kaus hann þessa .iii. til foruneytis af ollum samnaði sinna lærisveina, at þeir væri vattar ok vitorðzmenn sva mikils trunaðar, sem hann fyrirbauð þeim at opinbera fyrir[7] nökkurum manni, fyrr en hann væri af dauða risinn En þo at þeir[8] .iii. væri sæmiliga virðir miðil annarra, helldr hinn sæli Petrus, [sem verolldin vattar[9], hofðingskap allra postola fyrir sina tru ok tiguligan frama, sva at guðs son het [honum at faa ok gefa valld ok lykil himinrikis meðr[10] virðing allra kristni[11], ok þat er vel verðugt, þviat heilug ritning segir, at Simon Petrus hafi meiri ast ok heitari haft til sins meistara en nockurr annarr lærisveina, [sva sem af annarri halfu er senniliga lesit, at drottinn varr Jesus Kristr elskaði meirr Johannem en nockorn annan sinna postola[12] fyrir þann blezaða reinleik ok hiartaligan[13] skiærleik, er hann hafði þegar[14] umfram aðra menn, sem fyrr var greint. Vattar ok þat sæll Johannes i sinu ewangelio, at hann hefir kiærr ok heimolligr verit Jesu, þviat hann kaus ser af ollum nöfnum [i sinum[15] framburði[16] at heita lærisveinn, sa er Jesus elskaði. Her synaz upp risa glaðligar[17] greinir tveggia spurninga. Su onnur, hvi varr herra villdi oðrum meira unna en þeim, er honum unni mest; su onnur, hvarr betri er ok helgari, sa er varn herra elskaði mest, eða sa er varr herra unni[18] mest, hvat er eigi þarnaz guðliga forsea[19] ok fagrligar greinir af honum fyrir

1 villtiz *Fr.* 2 [at sinni til þeira aptr *C.* 3 texti *C.* 4 *tilf. övr* 5 þriggia *övr.* 6 *Her ender Fr 1.* 7 *mgl. B.* 8 þessir *B C.* 9 veit *B*; [*mgl. C.* 10 [at gefa honum lyckil himinrikis med valldi ok *B.* 11 [at gefa honum himnarikis lyckla, þat er andligt valld at leysa ok binda *C* 12 [*tilf B.*; *mgl. A, C.* 13 hiartaliga *B* 14 þegit *B.*; *mgl C.* 15 sialfs sins *B.* 16 [*mgl. C.* 17 gladliga *B* 18 elskadi *B.* 19 forsio *B.*

hugðar[1]. Skilianligt er fyrir þilikar rasir astarinnar, at greindir guðs postolar beri[2] aa ser einkannliga merking leyndra stormerkia, ok þat annat, at þessir .ii. se til þess kosnir af sialfum guði at þiggia einkanlig privilegia. Munum ver litit skrifa með stuttu mali af [þvilikum storefnum[3] ok þo siðarr i bokinni.

Johannes ferdazt um Gydingaland[4].

8. Meðr sva haleitri ok heilagri hirðsveit, sem nu er greint, ferr sea hagazti[5] meistari drottinn Jesus um borgir ok bæi, herut ok halfur Jorsalalandz æ sem vitrazti veiðimaðr, sendandi sitt net til vægðar ok viðrhialpar, þar sem hann matti[6] flesta draga af diupi illzkunnar til sinnar miskunnar ok stôðugrar strandar eilifs fagnaðar. Margar astgiafir ok umælda [valgerninga tieði[7] hann[8] sinu folki Israel, fyrst [predikaði hann[9] salum þeira sik sialfan til friðar ok sælu æ verandi fagnaða, lysandi blinda menn þeira, reinsandi likþraa, lifgandi dauða, frelsandi diôfuloða meðal annarra utoluligra iartegna, er hann gerði i guðdomligum krapti sinna orða allan hatt eptir [sinni villd[10]. En i moti sva virðuligum verkum vikuz Gyðinga hôfðingiar allt annan veg, en nôckurr mundi hyggia kunna, [innandi fótspor margra[11] sinna forellra, er til þess hôfðu langan uvana at giallda môgl ok illmenzku i moti guðs ast ok sannri elsku, ok þvi verr tokz þeim til[12], sem þeim [la meira við[13], sva at alla þa virðing, sem guð veitti þeim framarr en oðrum þioðum i sinni tilkvámu hinni helgaztu, sneru þeir[14] ser i skômm ok eilifan áfallzdom, strengiandi sinar samvitzkur með ryðfullum[15] rekendum[16] drambvisrar ôfundar, sva at tigulig tru heilagra guðspialla hafði[17] þar ekki rum til vistar[18]. Sannleikrinn boðaði þeim biartan heilsuveg greinandi þa drambsemi ok hegomliga dyrð, er þeir i vôfðuz, aa marga lund, en þeir aatuz innan sem illar nôðrur æ þvi meirr með eitri grimdarinnar, sem hann las optarr saman þeira lyti ok bað þa til aflatz ok yfirbotar, þar til at [sneriz ut[19] i dauðligt hatr, sem siðarr bar raun aa. En þo at Juða hôfðingiar legði[20] kapp aa at

1 hugadar *C.* 2 bera *C.* 3 [þviliku storefni *B* 4 *Overskr. C.* 5 helgazti *B*, *C.* 6 mætti *C.* 7 [velgerninga tedi (veitti *C*) *B*, *C.* 8 blezadr *tilf. B.* 9 [predikandi *B.* 10 [sinum vilia *B.* 11 [fylgiandi fotsporum þeira *C* 12 *tilf. B*, *C.* 13 [vardadi meira, at vel tækizt *C.* 14 sialfum *tilf. C.* 15 rækum *C.* 16 *Her begynder atter A².* 17 atti *B.* 18 ivistar *B.* 19 [þeir sneru ser ut vid hann *C.* 20 allt *tilf. C.*

byrgia fyrir ser allan[1] fagnat, fengu þeir eigi folgit himneska birti með dimmum fordrætti [sinnar[2] illzku ok[3] otru, helldr flaug ok fluttiz hvervetna frægð ok ægiæti vars herra. Þvi sotti til hans af ollum áttum mugr mannz, [fyrst innan landz at þiggia heilsugiafir ok heyra kenning hans, en hans nafn ok kraptauðig dyrð gekk siðan[4] ut i Syriam ok oll nalæg riki; þvi sottu eigi siðr heiðnir menn til heilsubotar, þviat varr herra græddi þa[5], ok þo fæa, sakir þess at enn var eigi kominn timi heiðinna þioða, ok þess annars at varr herra vill i moti sea, at Juðar megi eigi hans kenning þat finna, at hann gerði lôgbrot i of framri rækt [ok elsku heiðinna þioða[6], sem hann váttaði[7] optliga, at einkannliga var hann sendr til þeira sauða, er foruz[8] af husi Israel. En þo at brunnr giætzkunnar gerði alla luti vel, voru[9] griotlig hiortu margra Gyðinga, sva[10] at þeir hofðu i glennzi sina hofuðglæpi, en færðu i fleyming ok dáraskap drottinlig verk ok stormerki, sem lesit er af saurlifismanninum Herodi konungi, at þa er hann spurði verk várs herra, talar hann sva: „Her man[11] endrlifnaðr, sagði hann, Johannes baptista, er ek let drepa, ok man nu vera spæanyrr til iartegnagerða i annan tima“. Her gefr skilia, at Herodes berr vitni sialfum ser um drap Johannis, er gerðiz áre siðarr, en hann var innkastaðr. Nu til neykingar[12] viðr þenna[13] bolvaðan konung ok[14] hans maka vilium ver setia nôckurn[15] æfvintyr þeiri grein til styrkingar, at heiðnir menn hôfðu betri tru ok meiri goðfysi til vars herra en sialfir Gyðingar; þvi vilium ver hann ok[16] giarna skrifa, at þat er þeim ok þeira niðingskap mest til svivirðingar.

Af Syrie[17].

9. A þeim timum var einn agiætr konungr yfir Syria fyrir utan Eufraten Abbagarus at nafni. Hann sitr i þeiri borg, er

1 eilifan *C.* 2 *saal. C;* sannrar *A.* 3 [vandrar *B.* 4 [at þiggia af honum heilsugiafir ok heyra hans kenning, frægdezt hans blezada nafn ok krauptugar dygdir ei at eins þar innan landz, helldr ok iafnliga for hans signud frægd allt *C.* 5 heidna menn *C.* 6 [kenninga ok heilsugiafa vid heidna menn *C.* 7 sialfr *tilf. B, C.* 8 fyrirforust *C.* 9 sva *tilf. B, C.* 10 *mgl B, C.* 11 mun *B, C.* 12 ok verdugrar svivirdu *tilf. C.* 13 sva *B.* 14 adra *tilf. B.*; alla *tilf. C.* 15 einn *A*², *B,* eitt *C.* 16 fyrir adra grein *tilf. C.* 17 Af Abagaro konungi *C.*

Edissa[1] heitir, mikill ok máttugr i veralldligum styrk ok storum rikdomi, en veykr ok vanmáttugr i laungum [ok ulæknanligum[2] krankdomi. Þessi konungr heyrir haleita frægð af verkum þess unga mannz, er nu vex upp i Jorsalariki ok heitir Jesus at nafni, hvar fyrir hann þikkiz skilia, at nu man sa einn kominn i verolldina, at hans gamlan siukdom man græða kunna, þott engin villdazti læknir i hans riki megi þat vinna. Ok sem hann hefir optliga giarna heyrt guðligt takn fyrir sannorða menn ok mikils verða, staðfestir hann með sinu raðuneyti at senda mann meðr brefum til[3] herra Jesum beiðandi með elsku sinnar likamsheilsu. Til þessarrar ferðar kyss hann skynsaman mann, hófsaman ok skilvisan[4], Annaniam at nafni, fæandi honum þat bref, er hann skilrikliga várum herra fram berr, hvert uppbrotit ok yfvirlesit helldr þilikan skilning, sem her fylgir.

Abbagarus konungr, auðru nafni toparcha, son Eychanie borgar Edissane[5], sendir litillata kveðiu goðum græðara Jesu, er birtiz i halfum Jorsalarikis æ vórum[6] timum. Mer er flutt fyrir hlioðandi rödd miðilfarandi æru, hversu þin persona sæmiz margfölldu lofi mikillar dyrþar i fæabærum[7] krapti fyrr oheyrðra iartegna, sva at þu lifgar dauða, en lætr blinda sea, reinsar likþræ, en lætr halta ganga, rekr brott diöfla ok ureina anda, græðandi oll sottarkyn forn ok ny, eigi meðr skurð eðr bruna, eigi meðr grösum eðr beiskum dryckium, helldr með einu samt[8] afli þinna orða. Nu sem ek heyrða þvilika luti, skipaða ek [þinum stett .ij. utvegi i[9] minu hugskoti, annattveggia at þu ert guð ok steigt niðr af himnum til greindra stormerkia, ella ert þu son guðs harðla mattugr til [greindra ok[10] mikilla verká. Fyrir þvi bið ek þik þessa luti skrifandi, at þu virðiz til min at koma ok angriz eigi við mæðu langra vega, þess örendis at græða þa sótt, sem ek ber[11] uhægliga æ minum likama marga tima. Ok fyrir þa sauk at mer er senniliga flutt, at Gyðingar mögla i moti þer ok vilia þer umsatir veita, se þer kunnigt, at ek helldr litla borg ok þo sæmiliga, en hun vinnr okkr baðum þörf, ef þu vill undan leita æleitni Gyðinga.

Þvilikt er sendibref Abbagari konungs fullt með sannindum

1 Edessa *B*, *saal. ogsaa senere.* 2 [*saal.* *A*², *B*; ok uviknanligum *A;* [likams *C.* 3 virðuligs *tilf. øvr.* 4 skilrikan *B.* 5 Edessane *B.* 6 varum *A*² *B.* 7 *saal. A og A*²; frabærum *B*, *C.* 8 saman *B.* 9 [þinni stiett tvo vegu *C.* 10 [mætra ok *C*; *mgl. B* 11 bar *B*; hefi borid *C.*

ok rettri tru, nogligha[1] giædt með miskunn ok rettlæti.. Þvi öðlaðız hann sva mikla miskunn i moti, at græðarinn sialfr skrifaði honum annat bref með Annania sendimanni, hvert hann farsælliga fram berr i nefnda borg Edissam, tiandi sinum herra Abbagaro konungi. Nu meðr þi at þetta sendibref [vars herra[2] kallaz viða skrifat aa umerkiligum bokum ymissra leikmanna bæði rangt i sialfu ser ok sva i sinni pretituleran, syniz oss nytsamligt at setia hann[3] her sæmiliga[4] orð eptir orð i latinu, til þess at hans rett [ok skilvist samanhalldit[5] form megi her synaz ok utskrifaz heðan, ef nockurir beiðaz[6], þviat þar liggr mikit við, at synir kristninnar fági rettliga orð drottins sins ok færi þau eigi brott or efni, [þo at af annarri halfu se þess væntanda i guðs miskunn, at þat verði hverium gott[7], sem hann gorir með goðu[8]. Rubrica pistilsins er i þeiri grein lastandi, er[9] hun segir varn herra sent hafa Matheum til Abbagarum konungs með þetta sendibref, i auðrum stað finnz skrifat, at hann hafi sent Taddeum; hvat er bæði verðr tómt fyrir þa sök, sem fyrr var skrifat, at Annanias syrus bar annat bref fram til Jorsala, en annat aptr i Edissam, hvert i ser helldr þvilict form drottinligrar raddar, sem her ma heyra.

Epistola.

Beatus qui credidisti in me, cum memet ipsum ipse non videris. Scriptum est enim de me, quia hij qui vident me, non credunt in me, et qui non vident[10] ipsi, credent in me et vivent. De eo autem quod scripsisti michi, ut veniam ad te, oportet me omnia, propter que missus[11], hic explere, et postea quam complevero, recipi me ad eum, a quo missus sum. Cum ergo adsumptus fuero, mittam tibi aliquem ex discipulis meis, ut curet omnem egritudinem tuam et vitam tibi atque hijs, qui tecum sunt, prestet.

Sva skrifaðan pistil drottins vars Jesu Kristz setr virðuligr herra Eusebius cesariensis byskup i sinni bok, er heitir Ecclesiastica Historia, hverr sva norrænaz, sem her ma heyra.

Sæll ert þu, er truðir aa mik, meðr þvi at eigi sátt þu sialfan mik; þviat af mer er skrifat, at þeir sem mik sia, munu eigi trua aa mik, ok þeir sem mik sea eigi, munu trua aa mik ok munu lifa.

1 gnogliga *B.* 2 [drottins vars A^2, *B.* 3 [*saal.* *A*, A^2, *B;* vors herra pistil *C.* 4 senn liga *B*; greiniliga *C.* 5 [*mgl. B.* 6 girnaz *B.* 7 ad godu *C.* 8 [*mgl. B.* 9 at *B.* 10 me *tilf. B.* 11 *tilf. B, C.*

En [þat er[1] þu skrifaðir til min, at ek skylldi[2] koma til þin, byriar mer at fylla her alla luti, til hverra ek er sendr, ok siþan takaz aptr til þess, er mik sendi, sem ek hefir þat fyllt. Ok þann tima sem ek hefir aðr verit uppnuminn, mun ek senda þer nôckurn af minum lærisveinum, at [hann græði[3] alla þina sott ok veiti þer lif ok þeim, er með þer ero.

Her er endir sendibrefs vars herra Jesu Kristz samanstandanda með fôgru fyrirheiti, hvert fram kom aa sinni tið. Ok með þvi at þar er enn eigi komit sôgunni, latum ver þann luta biða, en segium helldr þa luti, er fyrri gerðuz, er fyrir runnu haleitri fylling heitinna stormerkia. Þvi skulum ver af Syria brott venda ok heim i Jorsalaborg[4] til várs herra.

Um vors herra motstodumenn[5].

10. Þessu næst er greinanda, at sva sem motstôðumenn ok guðs uvinir voru til hans harðir ok hatrsamir, voru hans frændr ok vinir einkannliga honum kiærir ok astrikir, allra fremst ok fyrst sæl ok blezut hans moðir iungfru Maria, er honum fylgði með allri dygð ok moðurligri astuð sva i gagnstaðligum sem i farsælligum lutum. Her með voru .ii.[6] systr hennar með sama nafni fylgiandi optliga drottins [fylgð ok[7] foruneyti, upphafliga fyrir skylld þess[8] haleita meistara sins frænda ok þar með fyrir moðurliga elsku við sina sono, er stoðu vel verðugir i postola tôlu. Hvaðan af sva geriz einn tima, sem varr herra er aa ferð til Jorsalaborgar, at Maria moþir Johannis ok Jacobi sona Zebedei gengr fyrir hann litillatliga, hafandi með ser sonu sina i fylgð baða, undir þeiri aasyn[9] [ok undirvorpning[10], sem hun villdi þiggia nockut, ok varr herra synandi sina miskunn[11] til konunnar, yrkir aa hennar ôrendi ok talar sva: „Hvat villt þu“, segir hann. Hon svarar: „Þat, herra, at þu heitir mer þvi, at þessir synir minir siti hit næsta þer i þinu riki, annarr til hægri handar, en annarr til vinstri.“ I þessarri bæn Marie ero .iiii. lutir merkiandi: þat fyrsta, hversu með miklum astarhita ok moðurligri dygð hun villdi sinum sonum sæmdar leita, þott hun væri eigi sva glôgg ok smasmugal[12]

1 [þar sem *C.* 2 skyllda *A*², *C.* 3 [*saal. C;* grædi *B;* græða *A*, *A*². 4 Jorsalaland *B*, *C* 5 *Overskr. C.* 6 tvær *B* 7 [*mgl. B* 8 hins *tilf. B* 9 asionu *øvr.* 10 [*mgl. B*, *C.* 11 blidu *B*, milldi *C.* 12 *saal. A*, *A*², *B;* smasmugul *C.*

hvat henni hæfði at biðia; þat annat er ok hugleiðanda, hversu þessi Maria var Jesu kiær ok heimollig, er hun skylldi þora þess at biðia, sem .ij. af Kristz kappasveit, er Ysidorus Ethimoligiarum kallar sonu hlioðandi reiðarþrumu ok stora risa i mikilleik ok styrkleik truarinnar, treystuz eigi fram at bera, en villdu þo giarna þiggia; þat þriðia gefr vel skilia, at bænarstaðr Marie rann upp af þeira undirlögum, þott þeir þegiandi frammi standi ok hafi moður sina at hlifskilldi; þat .iiii.[1] er vel virðanda, hversu postolar voru holldligir þenna tima, aðr þeir fengu gipt heilags anda, þviat nu girnaz þeir meðr heitri elsku metorð ok sæmdir, en siþan [fæaga þeir i[2] fyrirlitning, brigzlum ok bardögum ok hverri verralldar[3] vanvirðing. Þat vattar Jesus i næstum andsvörum satt vera, at greindri bæn voru fleiri samraða[4] en ein saman husfru Zebedei, þviat hann vikr sinni ræðu til blezaðra .ii. bræðra sinna postola, er frammi standa, ok talar sva: „Eigi viti þer, segir hann, hvat yðr hæfir biðia.“ Ok enn talar hann meira: „Megi þit drekka þann drykk, sem ek man drecka?“ Ok er postolarnir, litt skoðandi diupleik orðanna[5] þann tima, sögðuz[6] þat fyrir vist gera mega, [segir drottinn varr[7] i annan tima: „Senniligha manu þit drekka minn drykk, en at sitia mer til hægri handar ok[8] vinstri er eigi mitt at gefa ykkr, helldr þeim sem þat er fyrirbuit af minum feðr.“ Drykkr þessi, er drottinn kallar sinn ok segiz drekka munu, merkir þa saru pinu, er hann tok meðr föður boði[9] fyrir varri hialp ok heilsu, hvern hann vattar sonu Zebedei drecka munu, þviat þeir ok allir aðrir, er pislarvætti þola fyrir rettlæti, samlagaz þeim pinslardrykk, er drottinn bergði aa krossinum helga. En með hverri skipan ok hætti hvarum þeira bræðra byrlaðiz pislardrykkr með guðs vilia, mun siðarr betr liost verða, sem lif þeira segiz lengra. En þat er Jesus sagði eigi sitt at veita nefndum bræðrum þau hasæti, sem þeir baðu, leiddi hann þau orð af mannz natturu, hvat er lysaz ma fyrir [þa litlu[10] glosu, sem hann [sagði sva[11]: þat er þit baðut son mannz gefa[12] ykkr[13] sæmð ok virðing andligra fagnaða, heyrir eigi þeim[14] tima, ok eigi stendr dauðligum manni þvilikt iata, þviat þeira dyrð er

1 fiorda *B.* 2 [fagna þeir i *B.* 3 [fagudu þeir fyrirlitning þolande med fagnadi hverskyns *C* 4 samradi *B.* 5 i *tilf.* A^2, *B.* 6 sögðu sik *øvr.* 7 [*saal. B;* drottinn varr segir *A*, A^2. 8 edr *B.* 9 *saal. øvr.;* bæði *A.* 10 [þa litla A^2; litla *B.* 11 [sva segdi *B.* 12 veita *øvr.* 13 i *tilf. B.* 14 þessum *B*, *C.*

su, sem einn odauðligr guð i heilagri þrenningu hefir skipat fyrir alla tima. Sva svarar elskubrunnrinn nu at sinni þeira bæn, fyrir þa[1] grein er[2] hann er sonr· mannz litandi aa diuplikt[3] form varrar natturu, skipandi allt at einu meðr sinu almatku einvalldi fyrir þa grein, er hann er guðs son, at þessa bæn tveggia bræðra Jacobi ok Johannis skal hann veita, þa er hann vill ok þann veg er hann vill, sva biart ok auðsyniliga, at ollum verði liost, er i koma verolldina, hversu goðr drottinn er nærri bænum[4] sinna þræla; hvers enn mun getit verða, aðr þetta verk tekr[5] sinn enda.

Capitulum.

11. A atianda aare rikis Tiberij cesaris[6], sem drottinn Jesus hefir kent mikinn kulða af gamalli ǫfund udyggra Gyðinga[7], flærð ok undirferli, umlestr ok aaleitni, svik ok umsatir, róg ok rasanda forz, sva illmannliga sem afskapliga, at þeir girntuz full-komliga[8] hans dreyra, sér hann, sem ut ero gengin .iii. aar full ok .xxx.[9] timaligs alldrs, at fylldar ero rasir hans veralldligs vegar, ok hann byriaði[10] með fǫðurligu[11] raði at framkvæma þat ǫrendi, sem þegar i[12] upphafi var fyriræltlat af hans guðdomligri speki at hugga sem miukr faðir þær faaraðar ok mæddar sinar olmosur, sem satu i diupum[13] dauða ok dimmu heraði, þviat giarna vill siaa virðuligr[14] hirðir til þess þola [saar ok sutligan[15] dauða, at hans sauðir lengi dauðir megi þvi helldr lifa. Þessarri elsku finnz engin meiri, at hirðirrinn þyrmi eigi sialfs sins lifi. En hverr mun telia [mega eðr[16] kunna alla þa elsku, er hann veitti sinum bǫrnum ok veykum astvinum i nalægum tima sinni[17] pinu, nærandi þa miukum stuðningum[18] ok styrkiande fǫgrum fyrirheitum, til þess at hans piningarharmr skylldi þeim eigi of nærr ganga, veit-andi þeim at skilnaði nyfundna list til sannrar astar ok eilifra fagnaða, þviat i siðarsta snæðingi, sem hann helldr aa skirdags kvelld meðr sinum postolum, þværr[19] ok þurkar fætr allra þeira drottinn ok meistari sinna lærisveina. En eptir þat klæðiz hann

1 *saal. øvr.;* þessa *A.* 2 at *B.* 3 *saal. A*, A^2; duptligt *B*; daufligt *C.* 4 *saal. øvr.*; bæn *A.* 5 taki *B.* 6 keisara *C.* 7 med *tilf. B;* sem *tilf. C* 8 fullkomit A^2, *B.* 9 þrirtigir *B.* 10 byriar þessu næst *B.* 11 foður A^2, *B*; fodur sins *C.* 12 heims *tilf. B.* 13 dǫprum *B.* 14 virðuligi A^2, *B.* 15 [*saal. øvr.;* sott ok sárligan *A.* 16 [*mgl B* 17 sinnar C. 18 aminningum *B*; fortolum *C.* 19 hann *tilf. B.*

ok setz yfir borð, gerandi langan sermonem fyrir þeim ollum saman, ok meðal annarra luta talar hann sva með sárligu óttaboði sins likama: „Satt segir[1] ek yðr, at einn af yðr man selia mik.“ En þetta orð slo harmanliga hiortu postolanna, þviat þeir vissu eigi, til hvers hann talaði. Ok þo at þeir kendi her um allir grandalausar sinar æhyggiur[2], utan sa er giorði, ræddur þeir[3] eigi þvi siðr velltiligt hiol veykrar natturu bæði fyrir sik ok aðra. Ok sem þann veg stendr, at guðs astvinir ero slegnir ugg ok otta [yfir sinni giptu ok meistarans dauða[4] meðr heitri girnd at vita, hvern þat uhæfuverk man henda, segir blezaðr varr sagnamaðr[5] Johannes ewangelista, at einn af lærisveinum Jesu hneigði sitt hôfut yfir hans blezaða briost ok hvilldiz yfir hans signaðum[6] faðmi. See her dyrðligan mann Johannem ewangelistam, er sva boðar sialfs sins hæstu virðing, at hann forðaz alla hræsni ok upphafning, hann berr fram sina dyrð undir þeiri æsionu ok litillætis varðveitzlu, sem hann tali[7] af[8] nôckurum ôðrum, sem til er lofligr vani heilagra feðra, at þa er þeir segia þat, er þeim til heyrir i lofi sinna ritninga, lika[9] þeir annars personu en eigi sina; þviat[10] [blezaðr Paulus segir ok vattar i sinum epistola talande sva af sinni dyrð, sem her ma heyra[11]: Veit ek mann hafa verit gripinn, segir hann, fyrir .xiiij. árum allt til ens þriðia himins, sem guði er kunnigt en eigi monnum[12], hvart i salinni eðr bæði samt i ônd ok likama. Sva sem Paulus gorir Johannes ewangelista skrifandi sitt lof undir annarligri æsynd, þviat rettligarr hefði honum til heyrt[13], ef hann hefði viliat sva segia: Ek var hneigiandi mitt hôfut ok likama i faðm Jesu, helldr kaus hann hitt[14] orðtak, sem fyrr var skrifat [meðr gefandi glosam sannliga[15] at engin megi við dyliaz, hverr af lærisveinum þessi var, segiandi at þenna elskaði Jesus[16]. Þat skal eigi sva skilia, at varr herra Jesus elskaði þenna einn af sinum lærisveinum, helldr þenna einn oðrum kærligarr ok heimolligarr sakir einkannligrar hans frum-

1 segi *B.* 2 samvizkur *B.* 3 serhverir *tilf. B.* 4 [at greindu ordtæki sins liufa lavardar ok meistara, fystust þeir *C.* 5 sôgumaðr *A*², *B.* 6 *saal. A*², *B.;* blezadum *A.* 7 ei af sier helldr *tilf. C.* 8 *Her mgl. et Blad i A*². 9 likia *B;* setia *C.* 10 hvat er *B.* 11 [sæll ok virduligr Pall postoli talar svo af sinni dyrd, sem her fylgir *C.* 12 mer *B, C.* 13 rettliga *B.* 13 svo vordit ordtæki *tilf. C.* 14 þat *B, C.* 15 [med gefandi sanna glosu *B*; gefandi sanna ok sæmiliga glosan *C.* 16 Sva audsynir æ Johannes sina personu, at þenna elskadi Jesus *tilf. B.*

tignar, þviat hans skærleikr[1] gerði hann makligan hæri elsku en nóckurn annan. Utoluligh vitni heilagra ritninga vattar[2] þetta liosi biartara, at drottinn Jesus hefir guðliga elsku eigi at eins til sinna postola helldr[3] allra sinna okominna lima[4], sem hann sialfr synir i skilning þeira orða, er hann talar við sina lærisveina: Sva sem faðir elskaði mik, sva elskaða ek yðr. En þo elskaði hann Johannem framarr oðrum, þviat þessi óðlaðiz at neigiaz yfir meistara briost, eigi at eins i nálægt astarmark helldr i forspa okomins stormerkis. Þessi neiging Johannis yfir spektarbrunn[5] blezaðan faðm drottins sins berr fræga figuru þeirar hamingiu ok hófutgiptu, er honum kom siðan til handa i sinum endadógum, at almattigr hófutsmiðr kaus hann til þeirar virðingar af ollum monnum at skrifa hæri luti ok helgari af leyndum stormerkium tilheyrandi sialfum guðdominum, en nockurr fyndiz i heilagra feðra ritningum eðr mattuligt[6] væri iarðneskum manni aðr eðr siðan frambera utan þeim[7] einum. Þvi se þin speki blezut, hinn goði Jesu, er sva skipaðir, at þann tima sem þer byrlaðiz pinslardryckr, byrlaðir þu þinum elskara vitzkudrykk af þeiri lifandi æði spekinnar, sem helldr ok i ser hefir allar hirðzlur vitrunnar. Sva giæðir þu, milldr konungr, mætan riddara stinnum malagiófum, veitandi honum þinn faðm til andaligrar[8] elsku ok yfirvættis[9] krunu, er fyrir þina ast neitaði forðum kvensligan faðm i likamligri návistu, at þvi fegra ok gleðiligra[10] yrði hans hugskotzauga til þinna leyndra luta, sem betr skygðiz æ gloð astarinnar skirt af allri moðu[11] bitra munhugða[12]. Þenna elskar þu ok þenna faðmar þu, hinn goði Jesu, i þeiri samkundu, sem aull angraz af þinni pinu, hvat er almennilig kristni helldr i minning æ dagliga meðr þinu boði, greinandi fæm orðum mikil tiðindi þeim sæla manni til sæmþar, er hun syngr þetta af: Walde honorandus est beatus Johannes, qui supra pectus domini in cena recubuit.

Capitulum.

12. Nu sem Simon Petrus fyrst af .xii. uppsitiandum postolum ser, hversu skipat er, at Johannes lytr at varum herra,

1 *saal. B, C;* kiærleikr *A* 2 *saal. A, C*; vatta *B.* 3 til *tilf. C.* 4 hluta *C.* 5 ok *tilf. B.* 6 *saal. B, C;* matulig *A.* 7 þessum *B*; honum *C.* 8 andligrar *B, C.* 9 blezadrar *tilf. C.* 10 gladara *B, C.* 11 meining *C.* 12 munugda *B*; munuda *C.*

gefr honum val[1] skilia, at þenna[2] byriar þess spyria, sem nu [girnaz allir[3] vita, hverr selia man þeira meistara, þott engin þeira treystiz [upp bera[4]. Sva i annarri grein veit Petrus til þess nogligan[5] vana, at sæll Johannes spurði með mestu trausti ok heimolleik varn herra þeira luta, sem þa forvitnaði at vita. Þvi helldr Simon Petrus sagðan hátt, gerandi nòckut mark sælum Johanni, eigi meðr róm eðr orðum helldr likamsræring, at hann skuli spyria sinn meistara, hverr hann muni selia. Ok er Johannes undirstendr vilia Simonis, spyrr hann Jesum ok þo lágliga: „Herra, hverr er sa, er þik man selia?“ Ok drottinn Jesus svarar honum með litlum róm, sva at fáir heyrðu[6]: „Sa mun mik selia, sem tekr af minni hendi dòggvat[7] brauð, siðan ek hefir tilbuit“. Ok eptir sva talat færr hann sama brauð Jude Schariothis. Ok iafnfram sem þat brauð gekk inn i kvið Jude, geck inn ok sealfr fiandinn i hans hugskot, eigi sem nykominn gestr, helldr sem heima alinn uvin, at sva sem i fyrri inngongu hafði hann ruggat[8] alla dygð Jude at eins i hugrenningum, skal hann i siðarri inngongu framleiða fular hugsanir i liotan ævòxt illra verka, hvar fyrir sva geriz i stað, at hann hefir sik uti af herberginu eigi nu sem annarligr[9] freistninni, helldr sem eigin diòfulsins i alla staði [fuss ok fliotr[10] til nyrra febragða at selia sinn meistara meðr niðingskap ok taka þar í moti penningha. A svikara Juda, er ut for til fiarafla en feck eilifan skaða, verðr liost eptir orðum sæls Augustini erkibyskups, at þat varðar meira, hvilikr maðrinn er, en hvat hann tekr. Jude var gefit brauð af borði Kristz, ok þegar gekk fiandinn i hans hiarta eptir þann bita, þviat goðir lutir meina ranglatum, sva sem illir gagna rettlatum. Dæmi svikarans Jude skyrir fyrri grein, en siðarri skal provaz með sònnu dęmi. Blezaþr Paulus talar af sinni personu: „Til þess, segir hann, at ek drambaði eigi af þeim birtingum, er guð veitti mer, er gefinn holldi minu andskotans engill til freistni ok bardaga, fyrir hveria sòk ek bað drottin þrysvar, at hann ræki þann engil fra mer,“ en í moti bænarorðum tok ek þilikt andsvar: Þòrf vinnr þer, Paule, miskunn min, þviat kraptr algeriz i siukdómi“. Se her dæmi. Engill fiandans striddi aa Paulum, ok þar fyrir algerðiz postolans kraptr i Kristi, þviat hann tok val[11] illan lut, sva sem Judas tok illa goðan lut.

1 vel *B.* 2 *saal. A*, *B*, *C.* 3 [vilia allir giarnaz *B.* 4 [hann þess at fretta *C.* 5 optligan *B* 6 er upp satu *tilf. B*, *C.* 7 doggat *B.* 8 ok onadad *tilf. C.* 9 i *tilf. C.* 10 [*saal. B.*; fliotr *C*; full ok liotr *A.* 11 vel *B.*

Capitulum.

13. Eptir utferð Jude gorir drottinn Jesus sætan sermonem sinum postolum, er hann hafði fædt ok styrkt i þeim sama snæðingi meðr sinum dyrazta likama ok dreyra undir brauðs ok vins æasionu moti yfirkomanda stormi uheyrðra mannrauna, er þeim kom[1] skiott til handa fyrir þa ógn ok otta[2], er hręrðiz i mikilleik hans pininga. Ok meðr þvi at þessor[3] tiðindi geraz i sialfri Jorsalaborg, sem milldr guð villdi, gengr varr herra siðla til bænar upp i fiallit Oliveti meðr sinni fylgd ok fôruneyti. Hann tekr þa enn með heimolleik .iii. sina postola Petrum, Jacobum ok Johannem ser til foruneytis brott fra auðrum samnaði, at þessir .iii. se nalægir þeiri bæn, er hann gorir einsliga til sins blezaða fôður. Ok skiotliga eptir þat kemr þiofrinn Judas með miklum styrk af hendi haðuligra Gyðinga, er kolluðuz hôfðingiar lyðsins en voru niðingar ok niðrbrotzmenn rikissins. Þessir hôndla Jesum eptir forsôgn falsarans Jude, binda hann [ok hôndla ok hallda hann sem fanginn[4] fram i garð Chaiphe kennimannz. Kemr nu hræðiligr ótti yfir Kristz vini ok lærisveina, sva at þeir flyia [hingat ok þingat[5], utan þeir .ii. Petrus ok Johannes fylgdu[6] honum fram i garðinn; hvat [er lengra um at gera[7], en himnarikissins astvin sæll Johannes skildiz við sinn meistara i ôngri þraut, framfylgiandi sins herra merki sem goðr riddari ok dygðugr allt i siðarsta strið undir pinu krossins standandi, sem hann vattar i sinu guðspialli[8], annan veg hia krossinum, en blezut Maria moþir Jesus til hægri handar. Ok aðr[9] drottinn giæfi sinn anda, gorir hann nytt ok astsamligt elskuband miðil Mariam moþur sinnar ok Johannem postola frænda sins, skipandi at signut iungfru Maria skal vera Johanni[10] i moður stað, en Johannes iungfru Marie i sonar stað, hvat er hin hæsta speki gerði miok viðrkvæmiliga[11], at mærin skylldi meydominn varðveita. Hverr af iarðneskum monnum var sva til fallinn at geyma þann skiærazta meydóm, er guðs son bar til iarðrikis, sem sa er hreinztr[12] fannz allra karlmanna með vitnisburð guþligs astrikis? Hver ma meiri sæmd vera, en nu tiaðiz veitt vera[13] þeim guðs riddara, at guðs son milldr ok blezaðr skipaði[14] hann at[15] nôckurum hætti sinn samerfingia ok broður

1 komu *B.* 2 aga *B.* 3 þessi *B.* 4 [hallda sem fanginn *B.;* hallda sem sinn fanga *C.* 5 [hegat ok þagat *B.;* hingat ok þangat *C.* 6 fylgia *B, C.* 7 [lengra *C.* 8 *Her beg. atter* A^2. 9 en *tilf. B.* 10 Johanne *B, C.* 11 vidrkæmiliga, *her og senere B.* 12 hreinastr *B, C.* 13 *mgl.* A^2, *B.* 14 *saal. övr.;* skapaði *A.* 15 með *övr.*

moðurligrar astar sva andligrar sem veralldligrar. Sva faðmaz lof þessa Johannis ok kyssiz sin i meðal. En meðan hann stendr undir merki sins herra, er nu striðir konungliga moti hôfðingium helvitis, er greinanda skaummu mali, hversu aðrir Kristz riddarar[1] standa i þeim ofriði, eðr hvilikan lut hverr eignar ser i þessum bardaga, er upp brast i moti rettum konungi meirr en saklausum, er nu hangir ꜳ krossinum.

Um fall Petrs ok hans idran, item um Pilatum ok Judam svikara[2].

14. Fyrst er greinanda i framburði settra greina, at Simon Petrus hôfðingi postolanna hefir þrysvar neitat sinum[3] lavarð ok lausnara, en stendr nu i iðranargrati ok yfirbot i guðs ôgliti[4] endrbætandi sterkligha sinn krapt ok virðing þegar i annan tima, en aðrir postolar ok lęrisveinar voru með flotta dreifðir sva[5] sem sauþir hirðisslausir. I annarri grein miok ulikri þarf eigi[6] gera langmæli, þviat ôfund ok illzku[7] sialfra Gyðinga berr vitni krossins pina[8]. Dómr fyrr nefndz Pilati er ok kunnigr hverium manni, dictaðr með ueinarð[9] ok ranglæti. En þo at hann dæmdi illa ok ueinarðliga, er nôckut valld hafði af keisaranum yfir Jorsolum i þenna tima, er hinn fiandans limrinn meirr undrandi, er þess ôrendis for til Jorsala[10] or sinu riki, at samþykkia [ôllu illu[11], er verst var moti guði gert. Þessi [er dauðasonrinn[12] Herodes Antipas, er fyrrum drap Johannem baptistam sinu sverði, en nu sækir til þess langa vegu brott or sinu riki at drepa Jesum með sviviriðligu samþykki. Þat aflaði fullr hroki fornra glæpa, at hvartveggi sekt fylgdi honum til helvitis, meinlauss dreyri predikarans ok saklaus pina lausnarans. Þessu næst er nefnandi niðingrinn Judas Scharioth[13], er selldi sinn lavarð fyrir [.xxx. penningha[14] sem vándr falsari ok drottins svikari, oðrum illr en sialfum ser verstr ok grimmaztr, þviat optliga hafði hann[15] stolit fe fatækra manna, þat[16] er varr herra fekk honum at geyma, en nu rænir hann sialfan sik liotu lifi kyrkiandi sinn bolvaðan barka með [stirðum knut ok[18] virgli snôrunnar [ok kastaðr ok

1 kappar *övr.* 2 *Overskr. C.* 3 sinn *övr.* 4 augliti *övr.* 5 *mgl. övr.* 6 at *tilf. B.* 7 *saal. B*; illzka *A*, *A*², *C.* 8 [pinu *C.* 9 *saal. A*, *A*², *C;* oeinord *B.* 10 heiman *tilf. B* 11 [þvi ollu *B.* 12 [*saal. B*, *C;* dauða sonr *A*, *A*². 13 Scariotis *B.* 14 [þriatigi penga *B.* 15 haduliga *tilf. B.* 16 *mgl. B*, *C.* 17 [sterkum *C; mgl B.*

niðrsteyptr[1] i ôrvæntingar forat, þvi heitara sem hann fell hæra, þvi meirr loganda sem hann for niðr lengra. Sva fell þar gamallt illgresi i eilifan elld brott or guðs akri. Þvi skal þar við skilia, sem Judas er kominn i stað sinn, ok renna augum þessu næst fram til krossins, er ver aðr fra gengum, litandi þann akr drottins, sem[2] þar frævaz[3] i nyrri sæmd ok virðing aavaxtarins. Þessi aavôxtr i akri drottins er hinn sætazti guðs vin[4] Johannes, er karlmannliga fylgdi sinum konungi, hverr nu hefir utgefit sinn anda blezaðan, læknandi þann siukdóm a pinslartre, sem inn gekk i paradisum fyrir girndartre, heriandi nu til helvitis með afli guðdomsins, knyiandi lokur ok lasa helvitzkra herbuða með hvellum hamri sins almattigs anda, lemiandi diôfulsins hôfuð, sem [fyrir var heitit i heims upphafi[5], brott gripandi sem biartr sigrvegari alla sina menn af uvina valldi, leiðandi þa meðr styrkri hendi til eilifrar gleði, er nu var auðfær ok upplokin með hans piningar lukli[6].

Um Christi upprisu[7].

15. Þeim frægazta sigri, er drottinn Jesus vann i dauðans heraði, samtengir hann sina dyrð, þat er at skilia sanna dyrð upprisunnar aa .iii.ia degi eptir pinslina, birtandiz[8] sinum astvinum, er nu sátu i sut ok angri fyrir hans ryggiligan dauða, styrkiandi þeira hugskot til sannrar trulyndi meðr skyrum stormerkium sinnar[9] upprisu´, etandi ok drekkandi meðr þeim, at þar fyrir legði aa flotta ôll ifasemd hverrar vantru sva nalægrar sem ukominnar[10] i verolldina. Sva huggar sia blezaðr herra nu enn at nyiu sina tilæskingarsonu verandi með þeim .xl.[11] daga, skipandi enn sem fyrr sælan Petrum hôfðingia postolanna meðr algerri satt[12] þrennrar neitingar. En aa fertôgunda[13] deghi eptir pinslina stigr hann upp til himnarikis[14] af fialli Oliveti at aaseandi sinni [blezaðu mæðr[15] ok .xi. postolum með auðrum lærisveinum aðr fyrirheitandi at senda þeim heilagan anda eptir fá daga liðna. Þij foru lærisveinar aptr i Jerusalem, sem guð hafði boðit, ok biðu sva fyrirheitinna giafa. En i þeim .x.[16] dôgum sem[17] frestaðiz

1 [nidrsteyttr *B.* 2 er *B.* 3 friofaz *B.* 4 signadr *tilf. B.* 5 [*saal övr.;* fyrr var heitit *A.* 6 lykli *B, C.* 7 *Overskr. C.* 8 *saal B, C.*; birtandi *A, A*². 9 [*saal. övr.;* sannrar *A.* 10 *saal. övr.;* ukominn er *A.* 11 fioratigi *B.* 12 sætt *B, C.* 13 fertuganda *övr.* 14 himinrikis *B.* 15 [blezadri modur *B, C.* 16 niu *B.* 17 er *B.*

heilags anda kváma, kallar Petrus saman bræðr tiandi þat skarð, er a varð postolanna samnaði fyrir glæp svikara Jude; þvi segir hann nauðsynligt, at annarr se kosinn i fylling tǫlunnar, sva at .iij. se skrifaðir[1] hverri hǫfuðǽtt heimsins til predikanarembættis. Undir þenna kosning ero settir .ij. menn, het annarr Joseph iustus broþir .iii^a^. postola sona Alphei, er fyrr voru nefndir, en annarr Mathias, var hvartveggi[2] tiltekinn or lærisveina tǫlu Kristz. Settu þa postolar guþs luti með bænarorðum, ok fell lutr yfir Mathiam, at hann skylldi taka þa virðing, er Judas fell fra, ok reiknaz meðr .xii. postolum. Liðr nu sva fram til hvitasunnudags, er stendr hinn fimtǫgundi[3] fra paskadegi.[4] Þann sama dag sendir faðir ok sonr [hinn heilagan anda[5] yfir allan samnat sinna postola ok lærisveina, er i einu herbergi satu allir sakir ottaboðs Gyðinga, .c.[6] ok .xx. bæði samt karlar ok konur, meðr sva miklum almætti ok fliotvirki, at þeir kunnu [ǫllum tungum at tala[7], en óttaduz hvarki elld ne iarn ok ongvar pinslir illra manna, allir fullir meðr heilagleik ok heilsugiǫfum [siukra manna[8]." Ok er þat eigi undarligt, þviat almattigr guð hefir .xii. af þeim skipat til þeirar virðingar fyrir allar veralldir at bera sitt nafn um heimsins viðerni. Ok þo at heilagr andi skenkti þessum ollum nóga[9] miskunn sins ǫrleiks, sem hann villdi hverium veita til styrktar ok vitzku, ero allt eins frabæriligir Petrus, Jacobus ok Johannes, ok allir saman .xii. postolar, þviat þa kaus himinrikis faðir til þess at briota niðr diǫfulsins riki her i heiminum ok frialsa[10] andirnar brott af hans valldi með sonnu predicanarorði. Þessir .xii. astvinir himnakonungsins, synir hǫfutfeðra, erfingiar spámanna, forgǫngumenn ok virðuligir hirðar drottinligrar hiarðar, auðlandiz sva mikla virþing, at þeira hliomr gekk ut i hvert riki ok þeira predikan snaraðiz [ut i[11] hvert iarþar skaut, þessir .xii. ero meistarar pislarvatta, leiðtogar iatara, varðhalldzmenn heilagra meyia, stiornarmenn kristninnar, lærisveinar sialfs guðs ok raðgiafar drottinligrar speki, hǫfðingiar truarinnar, stolpar himinsins[12], endrbætarar heimsins, vegsamandi ok virðandi meðr hæstu sæmd ok hatiðarhalldi, þviat fyrir þa pryðiz allr heimr himneskri birti. Kollumz ver nu lokit

1 skipadir *C.* 2 þeira *tilf.* *B*, *C.* 3 fimtugandi *B*, *C;* fimtǫgunda *A*². 4 fyrsta upprisudegi *B.* 5 [hinn helga anda sinn *B.* 6 hundrads(!) *B.* 7 [at tala allar tungur, er geingu umhverfis veraulldina med ymsum þiodum heimsens, tvær at taulu ens atta tigar *C.* 8 [vid siuka menn *C.* 9 gnoga *B*; i nog *C.* 10 *saal.* *B*, *C*; frialsandi *A*², frelsandi *A.* 11 [ut a *C;* fram aa *B*, *A*². 12 *saal.* *B;* heims *øvr.*

hafa þa skulld, er ver hetum fyrr i bokinni, at tala nockurum sæmdarorðum til allra saman .xii. postola, þa er oss þætti timi til[1] vera.

Um utgaungu postulanna til ad predika[2].

16. An dvol eptir astargiöf [hins heilaga[3] anda gengu postolar ut af leynikofa dubbaðir sem riddarar til striðs ok bardaga moti Gyðingum, sterkir sem leones i trausti truarinnar, usigranligir i ollum mannráunum, kiænir at heyia Kristz orrostur ok reisa herbuðir heilagra mannkosta, einkannliga merkismenn ok foringiar þeirar sælu sveitar blezaðr Petrus ok hans andligr broþir signaðr[4] Johannes, mesta gipt hafandi til allra giorða ok guþligra framferða, sva heilsugiafa sem predikanarorða. Þessir .ii. gera nu þegar opinberar iartegnir, sem engin ma við dyliaz, predikandi Gyðingum[5] einarðliga, at sa er sannr guðs son [er þeir krossfestu[6], hverr af dauða reis æ .iii.ia degi eptir pinslina, steig upp til himna ok sendi sinum postolum heilagan anda, hvar fyrir þeir boða Judum hæstu nauðsyn at iðraz sinna glæpa ok forþaz þann bruna, er biðr ranglatra. En bolvaðir Judar hafa þvi siðr iðran eðr viðrkenning sins ufagnaðar, at þeir ogna postolum guðs undir horðum afarkostum, ef þeir orðfleyta nöckurum manni nafn Jesu, sva sem þeir vilia forþaz herfiligar pinslir ok haðuligan dauða. Til þvilikra kostaboða svara þeir Petrus ok Johannes einn tima, váttandi at allzvalldandi guð er makligr[7] sinu boðorði meiri lyðni en nöckurir menn æ iarðriki dauðligir. Ok fyrir þilik andsvör reidduz Gyðingar ok raku þa brott af þeiri þingstoð, er þeir helldu. Foru þa nefndir guðs kappar[8] til allra lærisveina segiandi[9] ækefð Gyðinga. En sælir guðs astvinir styrktuz i guði, hvergi óttandiz ognir ranglátra Gyðinga, hvarki vægiandi fyrir bliðu ne linandi fyrir striðu. Þvi komu þeir Petrus ok Johannes .ii. einir i þa þraut, at, þa er þeir höfðu gengit til templum domini æ .ix.du tið[10] dags at biðiaz fyrir ok gerðu heilan þar haltan mann einn i nafni Jesu Nazareni, voru þeir fyrir þessa sauk baþir hafðir æ stefnu, sem fyrr er skrifat. En hvart er Judar drogu linara eðr nockuru harðara, stoðu postolar guðs uhræddir[11] i hverium stormi, predikandi Jesum hinn krossfesta, synandi með ritningum spamanna,

1 þess *tilf. B, C.* 2 *Overskr. C.* 3 [heilags *B, C.* 4 *tilf övr.* 5 opinberliga ok *tilf. B, C.* 6 [sem þeir hafa krossfest *B.* 7 i *tilf. B.* 8 i Syon *tilf. B.* 9 þeim ord (forz *C*) ok *tilf. B, C.* 10 stund *B.* 11 ohrærdir *B.*

at hann er sannr guð, lofligr domandi[1] lifs ok dauða. Þvi retta Gyðingar sinar hendr fram[2] lengra ok gripa alla postola inn i myrkvastofu, en leiða siðan fram a þing, ok gafu þeim[3] gillda huðstroku, bioðandi enn at nyiu, at þeir af leggi nafn[4] Jesu. En postolar almattigs guðs fóru fagnandi af þessu þingi gerandi margar þackir guðligri milldi, fyrir þat er þeir voru makligir at þola meingerð fyrir nafn Jesu Kristz. Her kemr inn viðrkvæmiliga su grein, er fyrr var skrifut i .x.da[5] capitula sögunnar, at postolar guðs voru eigi [skapglikir i elsku[6] sinni, þa er þeir beidduz sæmðar ok metorða, ok nu er þeir gleðiaz [þungum piningum[7] Gyþinga. Her a ok heima önnur grein, er finnz i sama kapitula[8], at sa pinslardrykkr, er varr herra Jesus Cristr fyrir sagði virðuligum bræðrum Jacobo ok Johanni sonum Zebedei, at þeir mundi drekka fyrir hans nafni, byrlaz þeim baðum her fyrstan tima undir hörðum þust hatrsamra Gyðinga, en dreifiz siðan [ut[9] i .ii. rasir[10], sem guð görir rað fyrir.

Um dauda Stephani; *Paulus snyst*[11].

17. Nu sem valdir vinir himnakonungsins virðuligir postolar guðs digna með öngu moti viðr klapp eða kall briostkalldra Gyðinga, berandi þvi framarr blezat nafn Jesu Kristz hins krossfesta, aukandi tolu hans hirðmanna til varðveitzlu hans boðorða undir ymisligum stettum[12] valldz ok embættis, grimmaz Gyðingar þvi meirr ok fiandligarr lyptandi sinar hendr i fulla ofsocn moti kristnum monnum, hvar fyrir þeir[13] gryta sælan Stephanum frumvatt guðs, einn af .vii. diaknum, er postolar höfðu vigt. Her með gera þeir grimman mann, er i þann tima het Saulus, fram til borgar Damaskum þess örendis at hallda kristna menn, hvar sem[14] fyndiz, ok reka bundna til Jorsala. En a þeima[15] veg vendir almattigr guð um[16] sinu valldi stormerkiliga, at nefndr Saulus snöriz[17] i Paulum ok verðr sannr vin heilagrar truar ok kristinna manna, en hinn mesti uvin Gyþinga, sva at þeim varð enginn harðari[18] i horn at taka. Þviat himneskr guð kaus þenna Paulum til at bera sitt nafn fyrir konunga ok aðra[19] höfðingia

1 domari *B.* 2 i moti *tilf.* A^2; mun *tilf. B.* 3 ollum *tilf. B.* 4 at predika nafn A^2; predikan i nafni *B.* 5 tiunda *B*; .ix.da A^2, *C.* 6 [skaplikir i æsku *B.* 7 [ok fagna undir þungum svipum þriozkra *B.* 8 capitulo A^2, *B.* 9 *mgl.* A^2, *B.* 10 [vids vegar *C.* 11 *Overskr. C.* 12 stett *B.* 13 *Her beg. Fr.III*^{1}. 14 þeir *tilf. Fr.* 15 þeim *B.* 16 sva um i *B.* 17 snyz *B*; sneriz *Fr.* 18 alla leið *tilf. övr.* 19 allz kyns *B.*

sæmdr postoligri tign meðal hæstu[1] guðs astvina, at[2] hann [boðar boðorð[3] sæls Petri um alla kristnina iafn i verðleikum ok virðuligum starfalaunum. En þo at Saulus væri frasnuinn ollu fulltingi við Gyðinga, linaðuz þeir eigi at[4] helldr i sinum illvirkium[5] ok ǫfsottu enn sem fyrr guðs hiörð ok lærisveina, sva at innan litils tima voru eigi meirr eptir i Jorsolum en .iiii. postolar Petrus, Johannes ok Jacobus hvartveggi. En aðrir .viii. voru dreifðir i ymisliga staði ok halfur innan landz eða utan, þo enn eigi sva i fiarska, sem siðarr var geranda meðr guðs vilia, [ok þo allt eins[6] skilr blezaðr Petrus meðr sinum bræðrum postolunum, at skiotliga munu þeir allir skiliaz til ymissligra[7] staða. Þvi sia þeir nauðsynligt at setia byskup i Jorsolum til valldz ok stiornar þeiri kristni, sem þar aflaðiz guði. En þott nefndir postolar guðs Petrus, Jacobus ok Johannes hefði mesta fylling þegit[8] sællar miskunnar, kaus engin þeira þvi heldr sialfan sik til þessar sæmdar, þviat þeir taka samþykkiliga þann kosning at vigia virðuligan mann Jacobum Alphei til Jorsala byskups, leggiandi[9] sinar hendr yfir hans blezaða höfuð. Styrði sa guðs maðr göfugliga sinu valldi ok for til almattigs guðs[10] eptir .xxx. aara liðna sins byskupsdoms, sem enn mun siðarr getit verða meðr guðs vilia.

Ad Johannes elskar Mariam ok Maria Johannem, sem Jhesus baud þeim sialfur[11].

18. Meðr þi at ver sögðum Jacobum byskup vigðan til Jorsala en postolar guðs [frelsa[12] sina fætr til predikanarembættis ymissa landa, er dveliandi litill timi til þess at[13] skrifa nockur sæmþarord af höfðingium[14] postolanna, fyrr en þeir skiliz sin i millim. Vilium ver einkannliga byria þat mal aa þeiri virðingarhæþ, er sæll Johannes tok af sialfum guði undir krossinum heilaga, sem fyrr var sagt, at drotning himins ok iarðar fru sancta Maria guðs moðir skylldi honum vera sem moðir, en hann henni skylldugr sem son. Hvat er blezaðr Johannes ræktaði vandliga ok virðuliga eptir sins herra boði, takandi vara[15] fru sanctam Mariam i alla ast ok umhyggiu framarr en nockurr annarr. Eighi er þat [at helldr[16] gleymanda,

1 haleitra *Fr.* 2 sva at *Fr.* 3 [bodaz brodir *B.* 4 þvi *B.* 5 illzkuþrota *B.* 6 [þvi *B.* 7 fiarlægra *Fr.* 8 þegar *Fr.* 9 *saal. övr.;* leggia *A* 10 med pislarsigri *tilf. B, C.* 11 *Overskr. C.* 12 frialsad hafa *C.* 13 [frialsa til predikanarembættis ymissra herada, munum ver *B.* 14 formonnum *B.* 15 sina *övr.* 16 [ok *B.*

at allir guðs postolar þottuz sælir ok einkannliga skylldugir i hverri sæmd ok æru, er þeir kunnu henni veita sem sinni drotning. Var henni ok kiæraz með þeim at vera sem optaz ok læra þa af þeim stormerkium sonar sins, sem henni mattu kunniguz[1] vera fyrir margfallda gipt heilags anda. En þess aa millum vitiaði su blezaða drotning þa virðuliga staði, sem hennar son helgaði sinum stormerkium, dôggvandi[2] þa meðr elskutárum alla til minningar ser veittra fagnaða, [en snôri aptr siþan til valinnar[3] dygðar postolanna ok heimolligaz sins geymara Johannis postola[4]. Her fysir aa at lita fagran ymisleik guðligrar skipanar i .ii.[5] aagiætum lærisveinum lausnara vars Petro ok Johanni, hversu virðing þeira komi samvirðiligh[6] undir retta[7] glosu, sem her ma heyra[8]. Drottinn varr Jesus Kristr gaf Petro i valld lukla[9] kristninnar, en sælum Johanni fal hann aa hendi varðveitzlu mæðr sinnar. [Hvartveggi postolunum[10] i valld gefin er sônn moþir, Maria er moðir Kristz, en kirkian er moþir allra kristinna manna. Af heilagri Marie tok drottinn likama, en leiddi kristnina fram af holldi sinnar siðu. Mikil ok sæl er blezut mær[11] fru sancta Maria guðs moðir, þviat af hennar kviði tok lifandi guð þann sama likama, er i gegnum var[12] grafinn með spiotlagi, leiddi fram kristnina fyrir vatn ok dreyra. Meðr þessum hætti syniz heilog kristni tekit hafa sitt upphaf ok efni fyrir blezaða Mariam moður Jesu Kristz. Hvartveggi þessi er[13] heilog meðr uspilltum meydomi, hvartveggi mær ok moþir, aunnur Petro, en ônnur Johanni i valld gefin, til þess at virðing frægra verðleika skylldi samvirðilig birtaz i tveim hôfðingium himinsins[14], þvi framarr sem betr er reiknaðr valldzins þungi hvars embættis. Sva segir Jesus Petro: „Þer man ek gefa lukla himinrikis“. Her i moti [litit aa[15] valld ok privilegium Johannis, hvat er i moti, at blezut Maria drotningh ma viðrkvæmiliga[16] himinn heita, meðr þvi at i hennar kviði meydomligum var oll guðdomsins fylling .ix. manaði; sa var skipaðr i litlu herbergi meyligs[17] kviðar, er stiornar riki himinsins ok gleymir þo i engum lut hôfðingskap iarðrikis. Nu er, sem birtiz i allar greinir, diorfungarlaust at segia mey Mariam himin vera, ok þvi skipaði varr drottinn sælan Johannem lykilbera[18] himinsins meðr

1 kunnuz *B.* 2 dôggandi *B.* 3 valdrar A^2, *Fr.* 4 [*mgl. B.* 5 tveimr *Fr.* 6 saman *C.* 7 *saal. övr;* setta *A.* 8 heyraz *B.* 9 lykla *B*, *C.* 10 [Hvarumtveggia postolanna *B.* 11 *tilf.* A^2, *B*, *C.* 12 *mgl. B.* 13 hrein ok *tilf. B.* 14 *saal.* A^2, *B*, *Fr.*; heimsins 15 [litum a *B*; er a litanda *C.* 16 *tilf. övr.* 17 *saal. övr.*; meyiar *A.* 18 lykilberara A^2; lyckilsberara *B.*

nockurum hætti, þa er hann dæmði[1] moður sina honum i geymslu. Um sva virðuligar giafir ok samkvæmiligar, sem þessir guðs riddarar þagu baðir af sinum konungi, er eptir leitanda meðr faam orðum, hvat þvi velldr, er fyrr var skrifat i .vii.da kapitula[2], at varr herra veitti meiri elsku Johanni en sælum Petro. Þa aðra grein setium[3] ver fram i sogðu kapitulo, hvarr betri maðr er þeira tveggia, er annarr elskar meirr[4] sinn meistara ok skapara með ollu hiarta, en annarr elskaz af guði meirr ok heitara. Þat þriðia finnz ok skrifat i greindu kapitulo, hvi varr herra villdi annan meirr elska, en þann sem honum unni mest. Her af dreifir hinn diupi Augustinus mikit efni margvisra greina; hvat ver munum naliga alt um liða, utan heyra eina spurning, er hann setr fram, en siðan svara fyrrum greinum, sem með skemmztu mali ma undirstanda. Hvarr er betri, segir hann, sa er framarr elskar Krist eða[5] sa er minnr elskar? En þat[6] man skiott or leyst, at sa er betri, er framarr elskar guð. Nu er setiandi aunnur spurningh, hvarr betri er, sa er minnr elskaz af guði, eða sa er framarr elskaz? Mun ok þessi grein skiott svarat aan ifvasemð, at sa se[7] betri, sem meirr er elskaðr af almatkum guði I fyrri spurningargrein[8] gengr Petrus fremri Johanni, en i siðarri verðr Johannes forgôngumaðr Petri. I lôgtekinni skyring er misiôfn elska sælla guðs postola sva takandi með heilum skilningi, at striðandi kristni aa iarðriki merkiz oll fyrir einn saman Petrum sinn hôfðingia ok skipaðan herra, en sigrandi kristni i himnum æ rikiandi skyriz fyrir Johannis dygð ok reinleika. Nu er auðsynligt, at Petrus elski miok, til þess at ver frelsimz[9] af þessarri utlegð. Elskiz ok hiartaliga Johannes, at ver standim eilifliga með odauðleik andligra fagnaða[10]. Fyrir þa grein hefir Petrus minni elsku af guði, at ver erum veykir ok syndugir i þessu lifi, þvi hefir Johannes meiri elsku[11], at alt er brott borit af andligu riki, þat er guði misliki. Engin [mun dirfaz[12] þvi helldr at setia nockura sundrgrein milli þessa guðs postola, meðr þvi at hvartveggi þeira var i skyring Petri um tima, ok hvartveggi leið siðan fram i merking Johannis, baðir rettvisir ok trulyndir i [sinu lifi[13] eðr enn helldr i[14] guðs umboði, þviat sæll Petrus gaf sitt lif fyrir rettvisi kristninnar ok staðfesti truarinnar, en blezaðr Johannes

1 gaf *B;* feck *C.* 2 capitulo *A*², *B* 3 *saal. B, C;* áttum *A, A*². 4 *mgl. övr.* 5 *saal. B, C, Fr;* en *A, A*² 6 þar *B.* 7 er *Fr.* 8 *saal. övr.;* skynsemdargrein *A.* 9 frealsimz *Fr.* 10 *Her ender Fr III*¹ 11 ast *B.* 12 [maðr dirfiz *A*², *B* 13 [sinu *A*², *C.* 14 [*mgl. B.*

geymdi val meðr allri dygð vara[1] fru sanctam Mariam, meðan hun dvaldiz her i skugga þessar veralldar. Skulu þeir lutir skiliandа manni þaurf vinna til settra greina.

Guds postular starfa i helgu embætti.[2]

19. Sem her er komit sögunni, at örindrekar almattigs guðs bera sinn hliom i hiortu valdra manna til himinrikis, kemr[3] oss til minnis, hvat skrifat stendr i rescripto græðarans til Abbagarum konungs, i hveriu er hann fyrirhet at senda nockurn af sinum lærisveinum til hans eptir sina uppstigning, hvat er sannleikrinn truliga[4] fyllir, þviat hans orð megu eigi framkvæmdarlaus um liða. En sva skipar varr herra þvisa[5] efni, at i þann tima sem blezaðr Thomas[6] gengr ut af Jerusalem til predicanarembættis, birtiz honum fyrir gipt heilags anda, at hann skal gera sendiboða[7] til Abbagarum konungs fram i Syriam sva virðuligan ok val[8] fenginn, at hann geri alla skylldu guðligra fyrirheita. Til þessarrar ferþar kyss hinn sæli Thomass einn af sinu foruneyti ægiætan mann Taddeum at nafni tiltekinn af lærisveinatolu Kristz [.lxx. ok .ij.[9] En meðan ver segium af ferð ok örendislokum Taddei, gefum ver upp i Jorsolum postola guðs Johannem ok Jacobum, at ver megim [þeira sögu þar byria þann tima, sem ver erum brott bunir af Syria[10].

Taddeus med tekur postuligu embætti grædandi marga fyrir guds krapt[11].

20. Guðs maðr Taddeus sem hann hefir þegit af sælum Thoma postoligt valld ok guþspialliga virðing til þessarrar ferþar, gorir hann sinn veg fram til borgar Edissenam takandi ser herbergi hia þeim husherra, er Tobias het. Ok litinn tima hefir hann þar dvaliz, aðr hans nafn [verðr þar storligha frægt[12], þviat hann gręðir hverskonar sottir i krapti guðs, sva at allir undraz[13] umbergis. Flyr þetta orð fram til eyrna[14] Abbagari konungs, at postoli Jesu er kominn i borgina, sa er mikit valld hafi ok uskilianligt til heilsugiafva. Konungrinn spyrr[15] innvirðiliga[16], hveria luti

1 sina A^2, *C; mgl. B.* 2 *Overskr. C.* 3 *saal. B, C*; kiörnir *A*, A^2. 4 *saal. øvr.;* rettliga *A.* 5 þessu *C.* 6 postoli *tilf. B, C.* 7 sendimann *B.* 8 vel *B.* 9 [siǫtigum ok tveimr *B.* 10 [þar byria annan tima *B.* 11 *Overskr. C.* 12 [storliga frægiz *B.* 13 *saal. øvr.*; undruðuz *A.* 14 *tilf. B.* 15 at *tilf. B.* 16 innvirðuliga A^2, *B.*

[eðr hversu mikils verða Taddeus hafði[1] unnit, siðan hann kom i borgina. En eptir þat senniliga[2] flutt, hugsar hann meðr ser sem vitr maðr, at nu mun sa kominn, er Jesus het honum at senda til heilsubotar andar ok likama. Þvi gorir hann fram til husbonda Tobiam bioðandi honom aa sinn fund. Ok er Tobias kemr, talar konungr sva til hans: „Oss er flutt, Tobia, at einn mikils hattar maðr se[3] kominn i borgina ok hafi dvaliz um stund [innan þinna herbergia[4]. Nu leið hann aa varn fund, þviat ver vilium sea[5] hann. Sem Tobias hefir heyrt sinn herra konunginn, snyr hann heim til herbergia ok segir Taddeo, at Abbagarus konungr kallaði hann til sin. Þeim orþum Tobie svarar hinn sæli Taddeus[6]: „Meðr þi, segir hann, at Abbagarus konungr girniz mik at sea[7] sem einn af lærisveinum Jesu, væntandi nóckurrar heilsubotar i minni tilkvamu, skal ek senniliga koma aa hans fund, þviat þat er einkannliga mitt órendi i þessa borg at tala við hann nóckut.“ Næsta dag eptir ganga þeir aa konungs garð Tobias ok Taddeus. Þegar i stað er þeir at koma þvi herbergi, er konungrinn sitr i með sinu stormenni, faa þeir bliðt orlof til inngongu. En iafnfram sem Taddeus kemr inn i herbergit ok konungrinn sierr[8] i hans aasionu, stendr hann upp meðr óllum skunda af sætinu ok fellr til fóta postolanum með sva miklu litillæti, sem ek veit eigi, segir sa er diktat hefir sóguna, hvat guðligt honum birtiz i inngongu Taddei, [þat er óngum veittiz at sea[9] utan konunginum einum. En allir raðgiafar, hirðmenn, [þionostumenn ok sveinar[10] undruðuz geysi miok hans tiltæki, þviat þeir haufðu engan vana til slikra[11] gerða. Abbagarus konungr talar þa til Taddeum: „Senniliga ert þu lærisveinn Jesu sonar guðs lifanda, er mer sagði forðum: Ek mun senda þer nockurn af minum lærisveinum, þann er þik græði ok lif veiti.“ Signaðr Taddeus svarar þa konunginum: „Þij er ek sendr af guði til þin, at þer truðut senniliga[12] aa hans nafn meðr mikilli dygð, ok ef þér staðfestiz heðan af i hans kristiligri tru, munu yðr veitaz allar girndir yðvars hiarta guði[13] til sæmþar en yðr til fagnaðar.“ Konungrinn svarar þa: „Senniligha truir[14] ek aa Jesum Crist allt her til. Ok ef ek tæki[15] eigi mer i fang veralldar styrk af [romverskum riddorum[16], skylldi[17] ek

1 [Taddeus hefdi *B.* 2 sannliga *B*, *C.* 3 er *B.* 4 [i þinum herbergium *B.* 5 sia *B*, *C.* 6 *Her mangler 6 eller 8 Blade i C.* 7 sia *B.* 8 ser A^2, *B.* 9 [þiat eingum veittiz þat at sia *B.* 10 [ok konungsins þionostusveinar *B.* 11 þilikra *B.* 12 snemma *B.* 13 *saal. B*; ser *A*, A^2. 14 truða *B.* 15 tøki A^2; tæka *B.* 16 [romversku riki *B.* 17 skyllda A^2.

fara i Jorsalaland með minum her ok drepa niðr við[1] velli þa niðinga, er krossfestu Jesum[2], ok ef ek hefði styrk nógan, skylldi eigi rikleiki Romanorum fyrir standa.“ Þessum konungsins orðum svarar Taddeus: „Drottinn varr fylldi goðan vilia sins blezaða fauður, eptir þat gort steig hann upp til foður.“ Konungrinn svarar: „Ek veit aan ifa, at hann steig upp til himna sannr guð, ok ek truir aa hann[3].“ Taddeus svarar þa: „Undir þessi[4] tru yðvarri setr[5] ek mina hönd yfir yðr i hans nafni.“ Ok þegar i stað sem hann hefir sva gort, verðr konungrinn frials ok fullkomliga heill af ollu vanmegni, undrandiz geysi miok, hversu guð[6] fylldi þat ok framkvæmdi fyrir Taddeum sinn lærisvein, sem hann hafði fyrirheitit i sinu brefi. Aukar þat ok eigi litt konungs þakklæti, at honum er heilsa gefin eigi með grösum eða læknisdomum[7] helldr einum saman [krapti guðligs valldz ok almætti[8]. Eighi gerði Taddeus þessa eina iartein i Edisso[9], helldr græddi hann marga aðra borgarmenn af ymisligum sottum ok uhægindum, millum hverra var einn halltr maðr ok fotrumr[10] Abdon at nafni, þiggiandi retta göngu fyrir aatekning Taddei. Ok er Abbagarus konungr profar bæði nalægan guðs krapt fyrir sik ok[11] aðra, talar hann sva til Taddeum: „Mikils hattar luti gorir þu með guðs krapti, sva at ver [leiðumz allir i undran ok[12] daasemi. Nu bið ek þik, at þu kynnir mer af tilkvamu Jesu, með hverium hætti hun se vorðin. Sva vil ek ok, at þu segir mer af hans krapti, i hverium hann gerði sva marga stora luti, sem ek fyrr heyrði.“ Taddeus svarar sva konunginum: „Nu at sinni, herra, mun ek fátt við yðr tala af tilkvamu eðr taknum vars herra, fyrir þa sauk at ek er sendr til þessarrar borgar [opinberliga at predika[13] guðs orð. Þvi biðr ek, at þer latit blasa i morgin allan borgarlyð saman i einn[14] stað, sva at ek megi ollum þeim veita lifsbrauð fyrir plantat sæði hins eilifa orðz drottins vars Jesu Kristi.“ Abbagarus konungr gorir aan dvol, sem postolinn beiðir, dreifandi sitt boð um alla borgina, at á næsta dag skulu allir i einn stað saman koma. Ok sem lyðr er margr saman kominn[15] eptir konungs boði, stendr upp Taddeus postoli i miðiu liði[16] predikandi guðs örendi

1 at *B*. 2 sinn herra A^3, *B* 3 ok faudur hans *tilf. B* 4 þessarri A^2, *B*. 5 set A^2, *B*. 6 almattigr *tilf. B*. 7 lækidomum A^2, *B*. 8 [guðs krapti *B*. 9 Edessa *B*. 10 fothrummr *B*. 11 fyrir *tilf. A*. 12 [undrumz med *B*. 13 [at predika opinberliga *B*. 14 *saal.* A^2, *B*; einum *A*. 15 lesinn A^2, *B*. 16 *mgl. B*.

bæði langt ok sniallt, fagrliga greinandi, hversu guð vitiaði verolldina ok tiaði[1] mannfolkinu marga valgerninga, hversu hann dó saklauss fyrir lifi[2] sinna sauða ok reis af dauða, hversu hann steig til himna með sælu herfangi sinna hirðmanna gefandi sinum postolum heilagan anda eptir fæ daga liðna, bioðandi þeim at fara ok predika i allar ættir heiðinna þioða ok at skira truandi menn i nafni fôður ok sonar ok anda heilags. Ok er Taddeus hefir lyktat sermonem með einkannligri gipt ok speki heilags anda, finnz Abbagaro konungi sva mikit um hans framburði[3], at hann lætr bera fram mikit gull ok sylfr[4] fyrir postolann, at hann þiggi fyrir sitt starf ok mæðu. [Fyrir hvert er vel[5] birtiz, at konungrinn var enn ungr i reglu postolanna, hversu þa byriaði kauplaust veita, þat er þeir þagu án andverði[6] fyrir miskunn ok ôrleik heilags anda. Þetta boðorð man vel hinn signaði Taddeus, talandi sva þann tima, sem giafarnar ero frambornar[7]: „Hversu megum ver, segir hann, þiggia annarligt goðz, meðr þvi at ver upp gafum vart goðz ok afneitaðum fyrir guðs nafn? Nu berit helldr fram fyrir mik þat offr, er allzvalldandi guð ok hans vinnumenn vilia giarnaz þiggia: truit allir staðfastliga ok latit skiraz i nafni foður ok sonar ok heilags anda.“ Þessum orðum Taddei sem ôðrum veitir almattigr guð sva mikit afl ok miskunn i þessum stað, at hann kristnar alla borgina, meira mann ok minna. Fullkvæmdi drottinn varr Jesus Kristr sva sitt fyrirheit við Abbagarum konung bæði samt i likamligum lutum ok andligum. Her með skein sva mikil[8] miskunn yfir greindri[9] borg allan tima, siðan vars græðara[10] bref kom i hana, at engin villumaðr [eðr skurðgoða villumaðr eðr[11] Gyðingr[12] ma i henni þrifaz. Þessi borg ma ok með engum herskap unnin verða, þviat i stað sem heiðnar þioðir sitia um hana, er annathvart at þeir friðsamaz eðr flyia, siþan þeir heyra vars herra pistil hátt lesinn yfir borgarmurum[13] Ok guði til lofs gerþiz sva einn tima, sem enn satu hermenn um borgina, at nyskirt barn stoð aa borgararminum ok las brefit með skyrum orðum. [Ofan aa þetta veitti drottinn siþan sva mæta giôf þessarri borg, at hinn signaði Thomass postoli var þagat fluttr af Indialandi[14] eptir fylldan sigr pinslarvęttis, ok er skrinlagðr i hofuðkirkiunni [meðr sva virðuligu

1 tedi A^2; tædi *B*. 2 lif *B* 3 framburd *B*. 4 *saal.* *A*, A^2; silfr *B*. 5 val A^2. 6 andvirdi A^2. 7 [þiat konungrinn var enn ungr i reglu postolanna. Þa taladi hinn signadi Taddeus *B*. 8 guds *tilf.* *B*. 9 greinda *B*. 10 *saal.* A^2; herra *B*; herra græðara *A*. 11 [eda *B*. 12 *saal.* A^2, *B*; gyðingar *A*. 13 borgarmurinn *B*. 14 [Ok til þessarrar borgar var hinn signadi Thomas postoli fluttr *B*.

formi, at skrinit hangir i lopti upphalldit meðr fögrum silfrfestum, at sa sem upphafit reisti til predikanarembættis inn i borgina, skuli hana pryða æfinliga með kroptum sinna iartegna, hvert er geriz af þess valldi, er heiminn hefir allan i hnefa ser.[1]

Lyktaz[2] her at segia af goðum herra Abbagaro konungi, ok þvi byriar oss þvisa næst at venda til Jorsala ok sea[3], hvat hinn sæli Jacobus postoli Jons broðir hefz[4] at. Þviat fyrr en komi .xiiii.[da] aar eptir pining drottins vars, aa hveriu allir postolar fyrirletu Judeam alvarliga ok dreifðuz til ymissa þioða, er greinandi pinslarpalmr hins blezaða Jacobi, sakir þess at hann oðlaðiz fyrstr af postolasveitinni at ganga roðinn ok krunaðr i himinriki. Endir[5] her hinn fyrsta fiorþung af sögunni.

Her hefz Jacobs saga.

Agætr Jacobus postoli drottins vars Jesu Kristz broðir Johannis ewangeliste, sterkr kappi ok sannr sendiboði vitiaði alla Judeam ok Samariam gangandi diarfliga i þinghus Gyðinga, synandi þeim meðr rauksamligum vitnisburð ritninganna[6] liosliga, at allir lutir ero vel fylldir i drotni varum Jesu Kristo, þeir sem aðr voru fyrir sagðir i spamanna bokum. En meðr þvi at örleikr vars herra Jesu Kristz skipaði sinum postolum ymislig sæti i verolldinni, þann part hverium sem [honum likaði[7], sierr[8] hann með sinni guðdomligri speki, at þenna Jacobum byriar fyrri fram at fara til þeirar halfu, sem hann skal vera[9] at eilifu, helldr en aðrir postolar taka sin lutskipti meðr fullri skipan, fyrir þa grein at hann mun[10] fyrstr fyrirlata verolldina, en missa þo i engan stað sinnar æru fyrir dauðans fliotleik[11], helldr verða þeira iafningi, sem hæstan soma öðlaz i kristninni. Þvi [vitraðiz honum hinn helgi andi ok segir[12], at hann skal fara higat yfir hafit allt vestr i Hyspaniam at bera þar fram guðs orð ok örendi. Ok blezaðr Jacobus gorir, sem guð byðr honum, aflandi guði nöckurn aavöxt in Hyspaniis með sinni mæðu ok erfiði. En þat er aa skorti, at hann fengi unnit lifandi, ætlaði guð honum at fylla önduðum. Nu eptir fyrirætlaðan tima af guði, hverfr hann aptr af Hyspaniis til Jorsala fyrir þrifallda skynsemi: þaa fremstu, at[13] hann leti þar sitt lif fyrir hans nafni; þa aðra, at hann vill styrkia þa kristni, er hann hefir fyrrum aflat i Judea ok Samaria, bætandi þat sem honum þotti aa skorta;

1 [*mgl. B.* 2 Lyktar *B.* 3 sia *B.* 4 *saal. alle.* 5 Endar *B.* 6 *mgl. B.* 7 [hann villdi *B.* 8 ser *A*[2], *B.* 9 verda *B.* 10 skal *B.* 11 fliotleika *B.* 12 [vitrar honum hinn heilagi andi *B.* 13 gud almattigr kalladi hann til þess heim aptr, at *tilf. B.*

[þa þriðiu[1], at hann sotti heim sætan felagskap sinna bræðra postolanna, þviat þeir voru enn eigi allir [brott farnir, sem fyrr segir ok siðarr profaz[2]. Striðir nu hinn sæli Jacobus postoli með miklum styrk ok vandlæti truarinnar moti ranglatum rettindisuvinum, heptandi þeira hröckvisi með stanganda[3] broddi gagnfærrar skynsemi, sem i fæm orðum vattar Leo pávi.

Capitulum.

22. A[4] þenna tima var i Judea einn frægr galldrameistari, Ermogenes at nafni, mikill ok mattugr i diöfulligum giorningum fullr með fordæðuskap ok allzhattar fulum framningum. Bækr hafði hann til sinnar kunnastu bæði margar ok storar, allar hlaðnar ok þykksettar með bolvaðum listum bannsettrar flærðar. Þeim bokum fylgdi sva mikit diöfulligt afl með [stækum ok[5] sterkum atkvæðum, at hann vakti upp uhreina anda ok sendi þa, hvert er hann villdi, bioðandi þeim at gora hvern ufagnat er hann lysti[6]. Undir þilikan meistaradom, eða enn helldr margvisan falsaradom, Ermogenis gengu heimskir menn til náms ok læringar, [hæðiliga fræddir i herfiligum skola undir vándum ok uveniufullum meistara[7]. Optliga tok hann fe til af illum monnum ser likum at gera hinn ok þenna ufagnat með sinum gölldrum. Þi helldu hann margir fyrir hinn visazta speking, [heyrandi þat fals ok hegoma, sem hann bar fram með slægligum orðkrokum ok lykkiottum utvegum[7]. Mörgu sinni fekkz hann mikit i at afblomga frægð ok framferðir Jacobi postola. Var þat ok fyrir þa grein eigi undarligt, þviat þeira siðir voru miok ulikir. Einkannliga mikit traust höfðu Juðar æ[8] þessum manni Ermogeni, at hann mundi [sva hart ok diuphugat risa[9] i mot postolanum með sinum fiolkunnigum brögðum, at predikanarorð nyrrar miskunnar mundi eigi ganga framarr. Ok sva fylliz Ermogenes mikillar drambvisi [truandi upp æ sinn falsaradóm ok fallvalltar görningar, at hann muni[10] postola guðs i nöckuru sigra mega eða i malsendum[11] yfirstiga, hvart sem helldr fyrir sik eða sina lærisveina. Hvar fyrir sva geriz einn tima, sem postoli guðs predikar i nalægð viðr þann stað, er greindr galldramaðr sitr i, at Ermogenes tekr[12] einn af sinum lærisveinum meðr [bøn ok[13] raði Phariseorum, þann er honum þickir visaztr ok i malkrokum ser likaztr, at eyða allan grund-

1 [*saal A*², *B*; þat þriðia *A*. 2 [brottu, sem fyrr segir *B*. 3 smiuganda *B*. 4 I *B*. 5 [*saal. A*, *A*²; *mgl. B*. 6 fysti *A*², *B*. 7 [*mgl. B*. 8 af *B*. 9 [setia sva hart ok diuphugat rad *B*. 10 [at hann hygz munu *B*. 11 *saal. A*, *A*²; malsemdum *B*. 12 velr *A*², *B*. 13 *tilf. A*², *B*.

voll þeira orða, sem Jacobus berr fram i Judea. Þessi[1] lærisveinn heitir Philetus, [dragandi nu mart ulyfian ser i hiarta fyrir snakligan iblastr sins meistara[2], dubbaðr villuvapnum til striðs ok bardaga moti drotni at rangturna rettindi ok leggia at velli guðdomligha dyrð vars herra Jesu Kristz. I þessarri ferð með Phileto voru nöckurir Gyðingar[3] gamlir uvinir Jesu, er þat skulo allt lofa ok satt kalla, sem Philetus kann liugfroðr framm bera.

Capitulum.

23. Nu sem þessir allir [koma i einn stað saman, þar[4] sem blezaðr Jacobus er fyrir, berr Philetus sik diarfliga til at þræta moti postolans rettri kenning æstundandi þat sama með falsligum [hlykkium ymissa greina[5], at Jesus Kristus Nazarenus er[6] eigi sannr son guðs lifanda, þo at Jacobus sæmi hann alla vega ok kalli sinn meistara. En i moti lygðum Phileti setr postoli guðs sannar forspár heilagra ritninga [gerandi styrkliga[7] með gipt heilags anda, eyðandi [alla motburði[8] villumanna, synandi liosi biartara, at Jesus er son guðs lifanda æ veranda. Umfram þvilika speki, sem Philetus heyrir af munni Jacobi, sérr hann þat[9] sinum augum, at [postoli guðs[10] gorir ymislig takn lysandi blinda, reinsandi likþræa ok frelsandi diöfuloða. Her með heyrir[11] Philetus þat vatta sina vini ok kompana, at þeir hafi sieð[12] sælan Jacobum [gera sva stórt takn, at hann reisti menn af dauða[13]. Meðr þiliku efni leggr Philetus af falsligum flutningi skiliande sik lægðan ok sannliga[14] sigraðan sem alla aðra, er Jesum guðlasta. Þvi snyr hann aptr hvatliga sinni ferð til Ermogenem galldrameistara sva talandi millum annarra luta: „Þat skaltu vita, segir hann, utan ef, at þessi Jacobus, er kallaz postoli ok þionn Jesu Kristi Nazareni, er þer ok hverium manni usigranligr, þviat ek sa upp æ, at i nafni drottins sins rak hann brott diofla fra oðum en hreinsaði likþræa ok gaf syn blindum monnum. Her með þarf eigi langt at gera, at hann helldr i sinu briosti[15] helgar ritningar tiltækar ok reiðubunar, með hverium hann auðsynir, at þessi einn, en[16] engin annarr, er sannr guðs son, sem Gyðingar krossfestu. Nu hlyð minu raði, legg af þinu ofbelldi ok kom til postolans[17]

1 *tilf.* *B.* 2 [*mgl.* *B.* 3 yfirgydingar *B.* 4 [saman koma fram i þann stad *A*², *B.* 5 [greinum *B.* 6 væri *B.* 7 [*mgl.* *B.* 8 [allar motbarur *B.* 9 *mgl.* *B.* 10 [hann *A*², *B.* 11 *saal.* *B*; gorir *A*, *A*³. 12 seet *A*²; séd *B.* 13 [gefa lif daudum monnum *B.* 14 liosliga *A*², *B.* 15 allar *tilf.* *B.* 16 *tilf.* *A*², *B.* 17 med litillæti *tilf.* *B.*

biðiandi þer liknar ok miskunnar fyrir laung ok mikil ranglæti. En ef þu gorir eigi sva, mantu[1] flatt af fara, þviat þinir galldrar ok gômul uvenia man þer i engu gagnaz[2], siðan þu vill af kappi deila við þer betra mann. Nu hvart sem þu kyss þer til handa goðan lut eða illan, skal ek i stað aptr venda til postolans ok biðia hann litillatliga, at hann taki[3] mik syndugan milli sinna lærisveina“. Þessum orðum[4] Phileti reiðiz Ermogenes geysi miok ok akafligaz þvi, er hann sagði siðaz, at hann skylldi fara til fundar við postolann ok geraz hans lærisveinn. Þvi hugsar hann, at Phileto skal þessi ferð seinni verða [ok ogreiðari[5], en hann hugði, ok geriz til með sinum lærisveinum at hafa hendr aa Phileto ok binda hann sva sterkliga, at hann ma sik hvergi or stað ræra[6]. Eptir þat[7] gort talar Ermogenes sva til Philetum, þar sem hann liggr bundinn: „See[8] nu, segir hann, hversu Jacobus kompan þinn frealsar þik af þessum bôndum“. Sva liggr Philetus harðliga halldinn. Nu þegar fyrir aastundan guðs[9] vilia ok með þvi at hann hefir oðlaz goða tru i guðligu valldi ok verðleikum [hins heilaga[10] Jacobi, gerir hann skosvein sinn leyniliga fram til postolans, at honum gori kunnigt, hversu nu stendr. Ok án dvol sem vinr drottins heyrir framburð sveinsins, fær hann honum i hendr sinn sveitaduk sva mælandi: „Far þu ok ber Phileto min orð, at hann snerti þenna duk ok segi sva: drottinn Jesus Kristr [reisir upp[11] sterkliga bundna ok leysir [fót stokkaðra[12]“. Meðr sva agiætu erendi, sem nu er greint. snyr sveinninn aptr sinni ferð berandi dukinn sinum meistara meðr þeim orðum, er postolinn let fylgia. Ok þegar i stað sem hann hefir tekit dukinn ok sva talat, losna af honum i brott bôndin meðr sva mikilli fliotvirki, at engin iarðnesk hônd matti sva [skiott skera[13] i verolldinni. Gafz honum sva [vinatta ok felagskapr Jacobi postola, let galldrakarlinn Ermogenem ok alla hans væl. Er nu freals Philetus[14] hafandi sik[15] fram aa veg með ollum skunda til virðuligs Jacobi postola, takandi þar likn ok yfirbot sinna misverka. Spyrr Ermogenes þat til hans ferða, at hann hlær ok hęðir at ollum þeim listum ok kunnaztu, sem hans fyrri meistari for með, váttandi hans visdom ôngu saman standa utan hindrvitni

1 muntu *A*², *B*. 2 gagna *B*. 3 reikni *B*. 4 greinum *A*², *B*. 5 [*tilf.* *A*², *B*. 6 hræra *B*. 7 sva *B*. 8 Siam *B*. 9 gods *B*. 10 [virduligs *B*. 11 [*saal*, *A*², *B*; leysir *A*. 12 [fotstockada *B*. 13 [gera *B*. 14 [felagskapr ok vinatta Jacobi, þot galldrakarlinn Hermogenes hæddi at henni. Er nu Philetus frials ok lidugr *B*. 15 þegar *tilf.* *B*.

ok hegoma. Ermogeni liggr slikt allilla, at einn af hans skolaklerkum skal opinberliga hann ufrægia [ok gefa auðrum lærisveinum slik eptirdæmi[1]. Þvi tekr hann aa diupazta[2] grunn sinna bolvaðra boka, þrifandi þau helvitzku hervapn, sem hann hugði ekki við standa, kallandi til svivirðiligra[3] diôfla, bioðandi þeim at[4] gera, sem her ma heyra: „Farit þer til hvatliga, segir hann, ok leiðit higat til min bundinn Jacobum postola ok Philetum minn lærisvein, at ek mega hefna min aa honum fyrir þat gabb ok gys, er hann hefir mer sett [framarr en nôckurr lærisveinn sinum meistara[5], at þvi helldr ottiz aðrir hans skolabræðr[6] mik at spotta“.

Capitulum.

24. Nu[7] sem uhreinir andar hafa heyrt sitt[8] ôrendi, fara þeir með skiotri[9] raas i nalægð við þann stað, sem blezaðr Jacobus postoli er fyrir a bæn sinni. En þat er þeim var boðit, at binda postolann, tekr þeim eigi greiðliga, þviat engill guðs af himnum[10] tilkomandi talmar þeira ferð i loptinu setiandi alla i gloandi rekendr, [sva at þeir mattu[11] sik hvergi ræra. Taka þeir nu [at æpa[12] ok yla með ogurligri rôddu[13], þviat þeir brenna heitt ok makliga fyrir sina dirfð ok ofstopa. En meðr þvi at þeir skilia, hvaðan af[14] þeim leiðir þenna bruna, kalla þeir hatt i loptinu aa Jacobum postola ok segia sva: „Jacobe postoli guðs, miskunna þu oss, þviat ver brennum[15] fyrr en timi se kominn varrar verstu pinu“. Signaðr Jacobus svarar: „Hvat villdu þer hegat[16]“, segir hann. Diôflar svoroðu: „Ermogenes sendi oss higat þess ôrendis at leiða ykkr Philetum baða bundna[17]. En þegar sem ver veslugir nalguðumz þenna stað, greip[18] engill guðs oss ok batt elldligum fiotrum, sva at þar fyrir kveliumz[19] ver allir“. Postoli guðs talar þa: „I nafni foður ok sonar ok heilags anda leysi[20] yðr engill guðs af þeim fiôtrum, sem hann hefir yðr i sett, at þer megit liðugir gora mina sendiferð. Þer skulut aptr fara sômu leið, sem þer komut higat, ok gripa Ermogenem yðvarn meistara, bindit hann ok leiðit aa minn fund, ok[21] geymit, at þer þyrmit honum ok

1 [veitandi odrum eptirdæmi sva at gera *B.* 2 diupara *B.* 3 sin daliga *B.* 4 sva at *A*²; sva *B.* 5 [*mgl. B.* 6 *saal. A*², *B;* skolaklerkar *A.* 7 *mgl. A*², *B.* 8 *saal. A*², *B*; sin *A.* 9 fliotri *B.* 10 *saal. B;* honum *A*, *A*². 11 [sva at þeir megu *A*²; at þeir megi *B.* 12 øpa *A*². 13 [hatt at remia ok hvellt at skrenia (*ell.* skrema) *B.* 14 *mgl. B.* 15 allir *tilf. A*², *B.* 16 hingat *B*, *og saal. overalt.* 17 til hans *tilf. B.* 18 þreif *B.* 19 *Her beg. Fr.III*². 20 læsi *B.* 21 en *B.*

meiðit[1] i engu“. Hviliku[2] boði hins heilaga Jacobi hlyðir án dvol hvartveggi halfa[3] himnesk ok helvitzk, sva at fiandr[4] fara lausir af valldi guðs engils gripandi gamla Ermogenem, sem þeim var boþit, binda hendr hans [ok fætr[5] með horðum reipum [hafandi sik[6] fram aa þann veg, sem til la postolans, miok harðorðir ok [illfengir með ogurligum[7] afarkostum sva segiandi: „Þu sendir oss[8] i harðan bruna ok hræðiliga pinu, ok þvi skaltu nu biða ufagnat“. En þo at fiandr leti storliga i orðum við Ermogenem, mattu þeir honum eigi grand vinna, sakir þess at postoli guðs hafði þeim bannat. Sva kemr Ermogenes bundinn fyrir auglit virðuligs Jacobi mætandi rettum hirtingum þegar i upphafi, þviat blezaðr vin drottins setr honum harða tolu[9] millum annarra luta[10] sva segiandi: „Þu hefir drambat langan tima af þinni vitzku ok diupri kunnastu miok þarflaussi[11], þviat þu ert heimskari [en nóckurr maðr[12] annarr, sakir þess at þu gorir vinattu við uvin allz mannkyns biðiandi hann senda þer sina engla ok[13] gera mer mein ok skaða. En ek hefir enn bannat þeim[14] at stoðva aa þer sina reiði“. Ok er dioflar heyra þessi orð postolans, æpa þeir hatt ok segia[15] sva: „Gef þu oss hann i valld, at ver gripim hann ok hefnim bæði þinna meingerða ok varra pinsla“. Sæll Jacobus talar þa til uhreinna anda: „See her, segir hann, Ermogenes stendr frammi fyrir oss bundinn, fyrir[16] hvi gripit þer hann eigi?“ Dioflar svoruðu: „Þvi siðr megum ver honum grand vinna i þinni nalægð, at ver megum eigi mein gera þvi minnzta kvikvendi[17], er dvelz i þinu herbergi“[18]. Blezaðr Jacobus talar þa til Philetum sins nyia lærisveins: „Til þess at[19] Ermogenes skili þann skolą drottins vars Jesu Kristz [þo at omakligr[20], at maðr gialldi gott moti illu, skaltu leysa hann, þviat hann batt þik, ok sva sem hann fiótraði þik saklausan, skaltu nu gefa honum frialsan gang fyrir diófla pinslum ok allri ógnan.

Capitulum.

25. Philetus [lyðir nu sins herra boði giarna[21] ok leysir Ermogenem. En sva sem þat er gort, stendr hann lutu hófði i

1 hann *tilf. B.* 2 þviliku *B.* 3 god ok ill *tilf. B.* 4 dióflar *Fr.* 5 [*mgl. B.* 6 [a bak aptr rekandi firir ser *B.* 7 [illskiptir æ med ognum ok *B.* 8 at ovauru *tilf. B.* 9 i fyrstu *tilf. Fr.* 10 orda *B.* 11 i þarflaust *B.* 12 *saal övr.;* maðr en nóckurr *A.* 13 at *B.* 14 her til *tilf. B.* 15 kalla A^2, *B.* 16 *mgl. B.* 17 kvikendi A^2; kykvendi *B.* 18 husi *B.* 19 omakligr *tilf. B.* 20 [*mgl. B.* 21 [hlydir giarna sins herra bodi *B.*

sômum sporum ok ræriz hvergi. Signaðr Jacobus talar þa til hans: „Far nu skiott[1] leið þina, hvert er þer likar, þviat eigi er þat varrar[2] kenningar, at nôckurr nauðgiz til rettrar truar". Ermogenes svarar: „Mer er kunnigt forz ok reiði diôflanna, at þegar i stað sem ek fer heðan brott, gripa þeir mik ok grimliga kvelia ymisligum pinslum til dauða, utan þu gefir mer nockura hlif, at ek mega ôruggr fara[3]". Sæll Jacobus svarar: „Tak þer i hônd ferðastaf minn ok gakk i goðu trausti, hvert er þu vill". Ermogenes þiggr þat giarna, snuandi heim til sinna herbergia. Ok ꜵn dvôl kallar hann saman sina lærisveina fándi þeim storar byrðar með þungum bokum bolvaðra gerninga, berandi sialfr fram til fundar Jacobi postola, verpandi þeim ollum niðr hermiliga meðr þeiri ꜵstundan at lata graðugan loga gleypa þær allar. Ok er Jacobus postoli sierr[4], at Ermogenes byðz[5] til bokabrennunnar, segir hann sva til hans: „Tak helldr griót ok bly ok ber i tôskurnar hia bokunum, streng siþan aptr ok saukk i siofardiup ollu samt, til þess at reykr[6] þeira beriz i brott af iorðunni [með allri meinsemd ok pinslum[7] mannanna". Ermogenes gorir[8] þessa luti alla eptir postolaus boði, komandi siðan aptr með sônnu litillæti, halldande postolans fætr framfallinn miukliga sva mælandi: „Heyrðu, agiætr fulltingiari salnanna! tak þu her einn [iðranda þræl[9] til þin flyianda, er þu þoldir alt her til ôfundsaman ok umlestrsfullan". Blezaðr Jacobus svaraði: „Ef þu offrar guði sanna iðran, muntu ôðlaz sanna likn ok miskunn þinna andmarka". Ermogenes svaraði: „Sva [framarliga færir ek guði mina[10] iðran, at allar þær bækr, sem saman helldu mitt fals ok fordæðuskap, hefir ek brott vorpit ok [saukt i siofardiup, her með hefir ek afneitat i minu hiarta ollum prettligum listum ok svikligum fiandans verkum[11]; þvi biðr ek, at þu takir mik undir iðran ok yfirbot". Postolinn svarar: „Þat er nauðsynligt upphaf þinnar yfirbotar, at þu leiðir aptr til guðs þa, sem þu hefir fyrrum fra honum dregit með þinum falsligum fortolum. Þi skaltu [leitandi fara þeira manna hus ok herbergi, sem þu snorir[12] af rettum veg, segiandi þeim sialfum[13] opinberliga, at þat ero hæstu sannindi, sem fyrrum[14] kallaþir þu

1 brott *B.* 2 *saal. A*, A^2, *Fr.*; varar *B.* 3 vera *B*, *Fr.* 4 ser A^2, *B*; serr *Fr.* 5 *saal. A*, A^2, *Fr.*; byz *B.* 6 *Her ender Fr. III*[2]. 7 [fra allri meinsemd *B.* 8 sialfr *tilf.* A^2, *B.* 9 [vandan þræl med idran A^2, *B.* 10 [framarla færi ek gudi sanna *B.* 11 [drekt i siofardiupi ok afsagt mer allar prettvisligar listir ok sviklig fiandans verk *B.* 12 snôrir A^2. 13 [segia þeim sialfr *B.* 14 fordum A^2, *B.*

fals ok rangyndi[1], en þat lygð ok hegomi, sem þu kallaðir rettindi. Her með skaltu niðr leggia[2] ok [duptliga dreifa allan þann ufagnat, sem þu hefir aa lagit uleyfiligan trunat[3]. Aptr skaltu bæta rangtekit goðz hverium manni, ok þat er þu aflaðir illa með þinum falsaradomi skaltu nu veita i[4] goð verk, at sva sem fyrrum vartu son diofulsins, [hans eptirglikiandi[5] i lôstum, sva skaltu nu fyrir tilæskingarmiskunn verða son guðs, honum tilglikiandi[6] i goðum lutum, er sina sol lætr upp renna sva yfir illa sem goða, sva yfir þa sem hann guðlasta, sem þa er hann lofa. Nu ef hann milldr ok blezaðr framdi aa þer sina goðgirnd, þa er þu vart illr ok honum olyðinn, hversu framarr man hann syna þer sina miskunn, ef þu vill vera[7] honum lyðinn i goðum lutum". Þvilika luti ok aðra talaði blezaðr[8] Jacobus fyrir Ermogeni. En[9] hann tekr allt með andligum fagnaði ok geymir i verki, fyllandi með hæstu lyðni, gerandiz siþan lærisveinn postolans sva alvarliga snuinn til goðs fra illu, sem miskunnsamr drottinn virðiz bratt at birta, at [þar sem fyrr nægðiz fals ok ranglæti, skylldi siðan nogliga skina kraptr ok rettlæti. Fyrir hvat varum herra Jesu Kristo er einkanligt lof syngianda, at[10] sa sami skal nu iartegnir gera i hans nafni, sem fyrir litlum tima var sva bolvaðr, sem fyrr var greint i bokinni. Hinn sami var hann fyrir mannliga natturu, en allr annarr fyrir postoliga[11] tru, fylgiandi sælum Jacobo postola með allri dygð ok goðvilia lifs ok dauðum[12], sem siðarr man sagt verða. Voru þeir Philetus fremztir i hans fylgð ok foruneyti, mesta elsku honum synandi [aa nátt ok aa deghi[10] i ollum lutum.

Capitulum.

26. Þat er vani ranglatra manna, þeira er drektir ero i diupi lastanna, at þeir gleðiaz iafnan af styrk ok uppgangi illra manna ser likra, en angraz i hverri margfalldan rettlatra [ok vilia þeim mygia ok með þi aullu fyrirkoma, sem þeir mega[13], ofsækiandi sem sina fauðurbana, hvat er enn fylla fagnaðarlausir Juþar meðr fornri grimd ok nyrri[14] við fauður ok sonu[15] kristninnar; þviat þann tima sem þeir sea Ermogenem magum snuinn til rettrar truar með ollum sinum vinum, bolgna þeir i mikilli reiði,

1 rangindi *A*², rangendi *B*. 2 briota *A*². 3 [eyda þinum ollum oleyfdum atrunadi *B*. 4 *tilf. B*. 5 [hann eptirlikiandi *B*. 6 likiandiz *B*. 7 geraz *B*. 8 hinn sæli *B*. 9 Hvat *B*. 10 [*mgl. B*. 11 heilaga *B*. 12 lidnum *B*. 13 [viliandi þeim mygia ok fyrirkoma *B*. 14 *saal. B*; nærri *A*, *A*². 15 *saal. B;* s·n *A*, *A*².

fyrst fyrir þat er dyrkaz nafn Jesu ok aukaz tala kristinna manna, sva fyrir þat er þeir hafa latit þann mann or sinu liði, er þeir hugðu mestan berserk at beriaz i moti kristninni. Þat þickir[1] þeim ok illa, er[2] þinghus þeira missi allrar þeirar soknar[3] ok offrs, sem þat hafði langan tima halldit af greindum mago ok hans ættmonnum[4], vinum ok lærisveinum. En [þeir sea, at Ermogenes[5] fagar nu þvi siðr þeira traust ok[6] tru, at hann dregr hvern fra þinghusinu, er hann ma orka, til Kristz ok heilagrar kirkiu. En meðr þvi at þeir[7] kalla Jacobum postola efni ok undirstoðu allra þessarra meingerða, kunna þeir honum mesta uþokk, sva at þeir vilia giarna sinar fehirðzlur leggia til þess, at hann fai[8] skaða. Af þvi samblasa[9] Juðar moti kennimanni vin drottins meðr sinum harðyðgisanda ok ofbelldis, spillandi meðr fegiöfum [.ii. c. hofðingia[10] i Jorsolum Liscicam ok Tecristum, at þeir skuli gripa postolann ok kasta i myrkvastofu. Ok sem þat er gert fyrir meðalgongu fiandans ok fepennings broður hans, at postoli guðs er gripinn ok grimliga[11] orpinn i þungt varðhalld, setia Juðar mikit þing[12], takandi fornar malsemdir[13] sinar, er þeir fram hôfðu fyrrum[14] við herra Jesum, segiandi at Jacobus skal aa þing leiðaz ok dæmaz eptir lôgum. Þij er vattr sannleiksins framleiddr af varðhalldi til þessarrar þingstefnu, sem Judar hallda. Ok þegar sem hann kemr, treysta[15] Pharisei aa þann styrka[16] stolpa kristninnar talandi sva [meðr ygum augum ok reiðri aaseonu[17], sem her ma heyra: „Enn leggr þu eigi af, segia þeir, helldr [ferr þu með iðuliga[18] at predika Jesum, þann mann er ver vitum allir krossfestan hafa verit með spellvirkium“. En blezaðr Jacobus tekr þessi akefþarorð Phariseorum með mikilli þolinmæði, svarandi þeim bliðliga, ok ollum er hia standa, fylldr af[19] gipt heilags anda: „Heyrit þer mik, [vissir menn, ok mina[20] bræðr, sem allir þeir er sik vita standa i ættartolu Abrahe. Guð i himnum gaf Abrahe feðr varum þat fyrirheit, at i hans kyni mundo arftækar verða allar þioðir. Kyn Abraham er eigi ambattarson Ysmael helldr Jsrael, þviat Ysmael var utrekinn með sinni moður Agar frabyrgðr ollu lutskipti kyns Abrahe, þvi segir guð Abrahe,

1 likar A^2, *B*. 2 at *B*. 3 sæmdar *B*. 4 *mgl.* *B* 5 [hann *B*. 6 eda *B*. 7 Judar A^2, *B*. 8 *saal.* *B*; færi *A*, A^2. 9 *saal.* *B*; samblanda *A*, A^2. 10 tva hundradshôfdingia *B*. 11 *tilf.* *B*. 12 ok breitt *tilf.* *B*. 13 *saal.* *B*; malsendir *A*, A^2. 14 fordum *B*. 15 vandir *tilf.* *B*. 16 sterka *B*. 17 [*mgl.* *B*. 18 [fæz þu i dagliga *B*. 19 med *B*. 20 [minir *B*.

at hans kyn mun kallaz son Sarre Ysaach. Abraham faðir varr þa mikit sæmdarnafn, sva at hann var kallaðr guðs vin, ok var þetta fyrr en hann kynni nockut lôgmal guðligrar skipanar, eigi dyrkandi þvattdagshelgi ne umskurðarskirn þiggiandi. Vin guðs er hann orðinn eigi fyrir umsniðningar þionostu helldr fyrir sterka tru, at i hans kyni mundi allar þioðir taka[1] sina erfð. Nu þa ef Abraham gerðiz fyrir retta tru vin guðs, er auðsynt, at sa verðr uvin guðs, er eigi truir rett eptir hans[2] dæmi. Þessum orðum hins blezaða Jacobi svara sva Pharisei: „A hvern villtu þat bera, at eigi trui guði?“ Jacobus svarar: „Sa er eigi truir, at i kyni Abrahe mundi allar þioðir ôðlaz fagnat, ok sa er eigi truir Moysi, er sva segir: Suscitabit vobis dominus prophetam magnum. Þessi orð talaði Moyses til Israels lyðs meðr skygnri forspa ukominna luta: drottinn mun uppreisa[3] með yðr mikinn spamann, þann er þer munut heyra i ollum boðorðum sem mik sialfan. Þetta guðs fyrirheit framborit af spadomsanda Moysi gerir sniallr maðr Ysayas nôckuru liosara, undir hverri skipan þat mundi verða, þa er hann sagði sva: Ecce virgo in utero concipiet, þat norrænaz sva: See her[4], mær mun getandi verða, ok hun mun son fæða, þann er kallaz mun guð með oss Af þessarri guðs kvamu til vár sagði[5] spamaðr: Ecce veniet redemptor tuus, Jerusalem, [et hoc eius signum erit, cecorum oculos aperiet, surdis reddet auditum et voce sua excitabit mortuos[6]. Þetta þyðiz sva: See þu, Jerusalem, koma mun lausnari þinn, ok mun hafa þat mark ok vitnisburð, at augu blindra mun hann uppluka, heyrn mun hann daufum aptr giallda, ok dauða menn með sinni rauddu uppreisa. Þat sama vattar Ezechiel sva segiandi: Veniet rex tuus, Sion, [humilis et restaurabit te[6], þat er sva at skilia: Heyr þu, Sion, koma mun konungr þinn litillatr ok mun endrbæta þik. Daniel spamaðr segir sva af þessu efni: Sicut filius hominis ita veniet, [et ipse optinebit principatum et potestatem[6]; þat ma sva skyraz i skômmu mali: sva mun hann koma sem sonr mannz ok mun ôðlaz valld ok hôfðingskap. Agiætr David konungr talar sva sem með rauddu guðs sonar: Dominus dixit ad me, [filius meus estu, ego hodie genui te[6]; þat hefir þvilikan skilning: Drottinn sagðe til min, Son minn ertu, ek gat þik i dag. Sami David[7] talar sva i oðrum stað sem með roddu guðs foður til sins sæla

1 odlaz A^2, *B.* 2 *saal.* A^2, *B;* guðs *A.* 3 sagdi hann *tilf. B* 4 segir hann *tilf. B.* 5 Helias *tilf. B.* 6 [*tilf B.* 7 psalmaskalld *tilf. B.*

sonar: Ipse invocavit me, pater meus estu, [et ego primogenitum ponam illum excelsum pre regibus terre[1]; þat er sva at skilia: Hann sealfr mun[2] mik kalla ok segia, faðir minn ertu, þvi mun ek hann setia frumgetinn framarr virðuligan en alla konunga iarþarinnar. Sialfr guð talar enn sva til Daviðs i þriðia stað: De fructu ventris tui, hvat er sva norrænaz: Ek mun setia yfir sæti þitt, segir drottinn, af avexti kviðar þins. Þilikar spasögur ok margar aðrar runnu fyrir tilkvamu drottins[3]. Þessu næst er skrifanda, hvat Jacobus berr fram af þeim forspam, er gengu fyrir pining hans, upprisu ok uppstigning ok annarri tilkvamu, at blezaðr postoli guðs hlifi alla þa luti meðr diupri vitzku, sem ver höfum skrifat[4], hvat er ver fyrir sögðum i fyrsta kapitulo bokarinnar[5], at geraz mundi fyrir virðuligan herra Jacobum postola i nalægð Judeorum.

Capitulum.

27. Af litillatri pinu drottins vars talar sva i spadomsanda hinn snialli Ysayas: Sicut ovis ad occisionem ductus est, hvat hefir þilikan skilning: Sva er hann leiddr sem sauðr til draps, segir spamaðrinn. Af sialfri krossfestinginni spár hinn sæli David: Foderunt manus meas et cet. Grofu þeir i gegnum, segir hann, hendr minar ok fætr, ok reiknaðu þeir öll min bein, ok skiptu ser til handa klæði min. Sami David segir enn her af i oðrum stað: Dederunt in escam meam fel. Gall gafu þeir[6], segir hann, i mina fæðu ok drykkiuðu minn þorsta með vinsyru. Af dauða hins krossfesta Jesu segir enn David: Caro mea requiescet in spe. I ván man hvilaz minn likami, segir hann, þviat þu, drottinn, munt eigi lata[7] sal mina i helviti. Af sinni upprisu talar guðs son fyrir munn Davids til sins blezaða feðr: Exsurgam et adhuc tecum sum. Ek man upprisa, segir varr herra. Ok enn i oðrum stað tiar hann nauðsyn sinnar upprisu: Propter miseriam inopum et cet. Af dauða mun ek risa, segir drottinn, fyrir vesold þurfandi manna ok sut fatækra. Af sęlli uppstigning drottins vars, segir enn David salmaskalld: Ascendit deus in iubilacione. Meðr skemtan, segir hann, steigh guð til himna. Ok Anna moðir Samuelis spamannz segir sva heðan af: Drottinn steig upp i himna með miklum hliom. Mörg vitni onnur finnaz af uppstigning drottins vars Jesu Kristz,

1 [*tilf. B.* 2 a *tilf. B.* 3 vars Jesu Kristz *tilf. B.* 4 af upphafi *tilf. B.* 5 bækrinnar *B.* 6 þer *B.* 7 fyrirlata *B.*

segir hinn blezaði Jacobus postoli, at hann sitr tii hægri handar guði feðr i himinriki. Vattar þat David i sinni bok sva segiandi: Dixit dominus domino meo, drottinn sagði minum herra: Sit mer til hægri handar. Siðarri tilkvamu guðs at dæma lifendr ok dauða vattar sami psalmista: Deus manifeste veniet et cet. Guð mun auðsyniliga[1] koma, segir hann, ok guð varr mun eigi þegia, i augliti hans mun elldr brenna ok ǒflug hirð umhverfis[2] hann. Af upprisu dauðra manna i guðs tilkvamu talar Ysayas: Surgent mortui et cet. Upp munu risa dauðir menn, þeir sem i grofum ero, þviat guð allzvalldandi sitr þa i dómsæti neytandi miklu valldi, gialldandi serhverium [eptir sinum verðleikum.[3] Fyrir þi, bræðr, segir hinn sæli Jacobus, gerit iðran sem fyrst yðvarra verka, at þer flyit[4] þa hefnd ok pinu, sem[5] yðr verðr i guðs domi, ef þer iðriz eigi; [renni þeir[6] allir fyrstir ok fremstir til rettrar iðranar, er sinar samvitzkur vita þess valldar, at þeir gerðu eða gerandum samþyktu i krossfesting þess hins meinlausa, er allan heim frealsaði af pinuligum dauða. Þij siðr var hann krossfestr[7] makligr, at hann gerði yðrum lyð marga goða luti. Wer hans lærisveinar saam upp aa, at hann lauk upp þess mannz augu til skiærrar synar, er blindr var borinn. Ok til þess at hann profaði sik vera þann sama, er skapaði Adam af iarðar leiri, [blandaði hann[8] munnzins salivo með iarðar dupti riðandi yfir augnastaði blinda mannz. Ok meðr þvi at ver spurðum drottin varn Jesum Kristum, hvart þat var hans syndagialld sialfs eða feðgina hans, at hann skylldi blindr fæðaz, svaraði hann oss sva til, at hans [eða hans feðgina skulld volldi[9] eigi þessum blindleika, helldr var hann til þess, at aa honum skylldo auðsynaz guðs verk; þat er sva skilianda, at sa hǒfutsmiðr, er skapaði manninn, birtiz nu auðsyniliga tilkominn, þviat hann skapaði skiæra syn yfir þau augu, sem alldri fyrr hǒfðu lios auðlaz með sinni natturu. Sannliga[10] fylldiz aa minum blezaða meistara þat, er prophetinn skrifvaði, at honum mundi hatr ok illzka ǒmbunat [moti goðum verkum[11], þviat þann tima sem hann græddi kararmenn· [ok krepta, reinsandi[12] likþraa, lysandi blinda, frealsandi[13] diðfuloða, lifgandi dauða, millum annarra otǒluligra

1 augsyniliga A^2. 2 umbergis *B*. 3 [sin verk eptir makligleikum *B* 4 *saal. B;* fyllit *A*, A^2. 5 er *B*. 6 *saal. B;* rennit þer *A*, A^2. 7 krossfesting *B*. 8 [*saal. B;* blandaði (blandandi *A*) við *A*, A^2. 9 [synd eda hans fedgina volli *B*. 10 Senniliga *B*, A^2. 11 [fyrir god verk *B*. 12 [*saal. B*; krepta ok reinsaði *A*, A^2. 13 *saal. B;* frealsaði *A*, A^2.

iartegna, kǫlluðu allir moti honum samankomnir, at hann væri sekr dauða. Illa ômbunaði sa honum ok goða luti, er sat at hans borði, en selldi siðan sialfan hann við verði, sem David fyrir sa sva segiandi: Qui edebat panem meum. Sa er át mitt brauð, [môglaði lymsku ok[1] udygð i moti mer. Þessa luti alla sôgðu fyrir spamenn synir Abrahe, þviat hinn helgi andi talaði fyrir þeira munn. Ok ef ver truum eigi þeira orðum, hversu megum ver forðaz eilifar pinur. Vægðarlaust munu ver brenna, ef ver vilium eigi trua haufutfeðrum varum ok spámonnum, en utlendar þioðir taka[2] með fagnaði ok rettri tru spamanna raddir. Nauðsynligt er oss at mykia skapara varn með gratligum andvôrpum fyrir þa marga luti ok mikla, er ver gerðum i mot honum bæði með orðum ok verkum, at hann milldr drottinn taki iðran vara, sva at ver forðimz þat ilt, er ofbelldismenn i sinum glæpum ero makligir at taka.“ Sem hinn blezaði Jacobus postoli hefir þilika speki fram sett millum annarra luta með sætri giôf heilags anda, veitir guð i himinriki sva mikla miskunn hans orðum meðr sælli framkvæmð ok signaþri fliotvirki, at allir er ꜳ voru þinginu kolluðu með einni rôddu: „Misgerðum ver, rangt gerðum ver. Gef þu oss lausn, hvat skulum ver gera?“ Heilagr Jacobus[3] postoli svaraði þeim sva ollum: „Bræðr, ottiz eigi, verit hugsterkir ok ôrvæntit eigi, truit ꜳ guð ok skiriz i nafni foður ok sonar ok anda heilags, at allar yðrar syndir þvaiz af i þeim brunni, er sealfr drottinn varr Jesus Kristus helgaði til hialpar ok syndalausnar ollu mannkyni.“ Sva aflaði verkmaðr drottins[4] mikinn ꜳvôxt ꜳ einum degi, at allr sa lyðr, er þar var kominn, truði rett á Jesum Kristum ok skirðiz i hans nafni. Þvi munum ver láta Jacobum gleðiaz ok fagna i sva ꜳgætum sigri salnanna, en hyggia at þessu næst, hvat fram ferr i riki Rómveria eðr meðr hôfðingium Jorsalalandz, at þi skilianligra verði, hvaðan leiðiz, er[5] blezaðr Jacobus postoli mætir skiotliga[6] sva [miklu valldi ok[7] ufriði, at hann lætr sitt lif meðr[8] ofsoknarsverði fyrir guðs nafni.

Af Gaio capitulum.

28. Tiberius keisari rikti .iiii.[9] ár eptir liðna[10] pining drottins vars. A hans siðarstum timum sat i Roma einn maðr i fiotrum

1 [margfalldadi lymsliga *B.* 2 taki *B.* 3 *Her beg. atter C.* 4 Jacobus postuli *tilf. C.* 5 ef *B.* 6 *tilf. B, C.* 7 [miklum vansa ok *B;* miklum *C.* 8 undir *C.* 9 fiogur *B, C.* 10 *mgl. B, C.*

kastaðr i myrkvastofu með keisarans boði, Herodes at nafni, kallaðr Agrippa, son Aristoboli sonar gamla Herodis. Hann var framazti maðr bæði af harðfengi ok vitzmunum ok hafði verit fyrr i Roma, en nu skemmztu kominn af Judea sakir hatrs ok hermdar við Herodem tetrarcham frænda sinn at fa nôckut valld yfir Juðum. En fyrir þa sauk er hann fanginn i Roma, at Tiberius cesar berr at honum, at hann hafi[1] æskt honum dauða með sinum orðum ok kosit til rikis [hinn bezta sinn vin[2] Gaium at nafni, er kallaðr var Galicula [sonr Germaniel[3]. Ok sem enn sitr Herodes inni, andaz Tiberius; tekr þa nefndr Gaius valld yfir Romverium gefandi liðugan gang vin sinum Herodi Agrippa[4] ok þar með konungskrunu yfir .ii. fiorþungum Jorsalalandz, er halldit hôfðu Philippus ok Lisanias, nu baðir undir lok liðnir. Ok sem hann kemr heim i land [meðr sva mikilli sæmd[5], ôfundar fyrr nefnd Herodiadis, at Agrippa hefir meira valld bæði i krununnar virðing ok viðerni landzins en hennar horkarl Herodes Antipas. Þvi dengir[6] hun Herodem at fara til Romam, hvat er Agrippa spyrr[7] skiotliga, skrifandi eitt bref leyniliga til Gaium keisara, segiandi at Herodes Antipas hefir odyggr verit[8] Romveria riki sakir sambandz við utlenda[9] hôfðingia. Ok þetta profar Gaius satt vera fyrir klokliga eptirleitan við Herodem tetrarcham, sem hann kemr fram i Roman. Hvar fyrir cesar rekr hann i utlegð allt vestr i Span. Bar hann til utlegðar æ baki ser drap Johannis baptiste ok samþykki við Pilatum at pina Krist. Þvi do þar illr mannhundr makliga i verstu utlegð, aðr hann tæki gisting eilifra kvala. En þat ma undarligt synaz, sem til berr stundum, at glæpamenn ero settir til hirtingar glæpafullum, sem auðsyniliga birtiz æ nefndum Gaio keisara, með þvi at hann var sealfr sva bolvaðr son diôfulligrar drambsemi, at hann let gera likneskiu eptir ser, at hon væri dyrkut[10] um allt riki Romveria, en var þo i[11] annarri halfu skipaðr hegndarhamarr[12] .ii. hinum mestum[13] guðs uvinum Herodi ok Pilato. Þviat þann tima sem geystuz i lopt upp glæpir Pilati, þrysti Gaius keisari sva hart at honum með romversku riki[14], at su bôlvaða mannfyla rętti sealfan sik herfiligu lifi leggiandi sik i gegnum með sealfs sins mæki. Varð sva

1 hefdi *B.* 2 [hans hinn mesta ovin *C.* 3 [*saal A*, A^2, *B; mgl. C.* 4 Agrippe *B.* 5 [*tilf.* A^2, *B.* 6 eggiar *C.* 7 fregn *B.* 8 keisaranum i *tilf. C.* 9 *saal. B*; l'da *A*, *A2*; *mgl. C.* 10 sem gud *tilf. B.* 11 af *B*, *C.* 12 hefndarhamarr *B*; hegndarmadr *C.* 13 verstum *B.* 14 valldi *B.*

með rettum domi, at[1] þat fula briost, er diktaði rangan dom fyrir hark ok hirtingarsverð Gyþinga, græfiz sialft i gegnum fyrir sinn beiskleika, at hrokut pina allt af grunni glæpanna fengi grimmligan enda[2] meðr skaumm ok skaða.

Feck Klaudius valld yfir Gydinghum[3].

29. Sem Herodes tetrarcha er af riki tekinn ok i utlegð haðuliga rekinn, veitir Gaius cesar Agrippe vin sinum þann fiorðung landz, er hann hafði halldit; var þat á iiii[4] áre rikis Agrippe yfir Juðum, er hann þa þriðia fiorðung landz af keisaranum. A þvi sama áre gorir hann sinn veg fram til Romam veitandi Gaio [cesare digran snæðing meðr utalligum kosti ok stimanis. Ok sem Herodes dvelz enn i Roma, er Gaius drepinn með svikum sinna manna, hafði hann þa rikt eigi full iiii.[6] ær, ok do þvi verr ok svivirðligarr, sem hann drambaði framarr. Eptir hann verðr Claudius cesar, illr maðr ok ranglatr, meðr vitrligri fylgð ok framstoðu Herodis, hvar fyrir hann fekk sva mikla vinattu keisarans, at hann tok bliðt orlof heim til Jorsalalandz, sva at hann hafði þegit allt þat riki, er forðum hellt hans fòðurfaþir Herodes gamli. Taka Gyðingar með miklum fagnaði við honum, þviat hann hefir þau keisarans bref i sinni ferð, er aptr kalla hveria dyrkan við likneski[7] Gaij. Her með hugsar Herodes, at sva sem Juðar fagna i hans farsælðum, skal hann nòckut þat gera, sem[8] þeim megi bezt lika. En honum gaf sva skilia, at þeim muni eigi i oðrum hans giorðum meiri þòck, en hann kynfæri sik ok kvisti limu kristninnar, þa er trua æ Jesum ok truliga þiona honum. [Ok er illr ævòxtr hefir fram gengit opinberliga af vandri rót, Herodes af feðr sinum ok forellrum, ero Juðar eigi[9] þvi miukari viðreignar, sem birtaz mun i fylgianda kapitulo sògunnar[10].

Jacobus dubbadr til riddara af gudi[11].

30. A þessum tima sem Herodes Agrippa er sva til rikis kominn, er i Juðea einn agiætr riddari konungs, er með sinum frama vinnr mòrg storvirki. Hann riðr ut herklæddr til handa ok fota með serhverium herfórum, er villdaztar kunni at fæ, ok byriar dygð-

1 *Her beg. Fr.III*[3]. 2 *saal. øvr.;* dauða *A.* 3 *Overskr. Fr.* 4 fiorda *B.* 5 [keisare(!) stinna veislu med storann kostnad og mickinn stimau *C.* 6 fiogur *B.* 7 likneskiu *A, B, Fr.* 8 er *Fr.* 9 *saal. A, A*[2]*;* æ *Fr;* þeim mun *C.* 10 [*mgl. B.* 11 *Overskr. Fr.*

ugum riddara[1] i strið at hafa. Skiolld hefir hann sva sterkan, at engin uvina slagr eða skot megu[2] honum granda; hialm ôruggan fyrir hveriu hôggi yfirkomanda vaða; bryniu [hefir hann sva trausta, at ekki lag óttaz hann fyrir hennar dygð[3]; sverð [hefir hann[4] sva gott ok furðuliga bitrt, [at eigi verðr betra[5] borit; þar með brynhosur biartar ok boga vænan með glôðum aurvamæli; spora friða [matuliga samða berr hann[6] aa sinum fotum, hafandi furðuliga fiman hest[7], vanan sterku striði með vænazta bitli[8]. Þessi riddari er eigi Herodes[9], helldr [Jesu Kristi himnakonungs, virðuligr guðs vin[10] Jacobus postoli, er með greindum herfórum ok guðligum folkvapnum ryfr sterkliga otrufullar fylkingar haðuligra Gyðinga. En hversu mega þessi [vapn[11] herskruðans[12] heyra til framferðum Jacobi utan með þeiri atferð[13], sem her fylgir [skômmu mali[14]. Fyrst er aalitanda, hvat riddarinn merkir eða hans fimr fararskioti. Meðr þvi at þetta, sem fyrr var greint, stendr saman með rettri skyring i einum manni, sva sem hinn blezaði Gregorius segir i þriðiu bok Dialogorum, at Axa dottir Caleph sitiandi[15] sinn asna merkir salina styrandi stirðum likama til goðra verka, sva þyðiz her [valdr riddari[16] virðulig sal Jacobi stiornandi meðr goðu taumalagi þat holld, er henni var undirgefit fyrir guðs milldi. Skiolldr hans er usigranlig trua fyrir hveriu fliuganda skeyti villumanna sva Gyþinga sem heiðinna manna. Hialmr hans er styrk van til himneskra luta, [ubeygilig hverium slag farsælligrar bliðu eðr gagnstaðligrar striðu[17]. Brynia hans er astarinnar algiorleikr til guðs ok manna, hlifandi hans hiarta fra ollu angri ser veittra meingerða, ok þar með uti byrgiandi hverskyns hatr sinna uvina, [veitandi bruðlaupsklæði fram i samkundu eilifra fagnaða, þviat aan þessum skruða ma þar engin koma[17]. Sverð hans er orð [lifanda guðs[18] gagnfærra hveriu bitrazta iarni til brottsniðningar lastanna. Biartar brynhosur ero hans fætr bunir til guðs boðorða ok umæddir at fara i borg af borg guðs ôrendi fram at bera. Bogi vænn ok bitr skeyti ero þær helguztu vitranir, sem hann sendi i hiôrtu trulyndra með predikanarorði sinu at samvinnanda helgum anda. Sporar samtengdir

1 dreing *B*. 2 ma *A*², *B*, *C*; mega *Fr*. 3 [altrausta *B*. 4 [*mgl. B*. 5 [sem bezt verdr *B*. 6 [*mgl. B*. 7 til reidar *tilf. Fr*. 8 beisle *C*. 9 Herodis *A*². 10 [virduligr himnakonungs kappi *B*. 11 nôfn *B*. 12 [vopn og herskrude *C*. 13 glosu *C*. 14 [*mgl. B*, *C*. 15 upp aa *tilf. C*. 16 [vakr riddari a vænum hesti *B*. 17 [*mgl. B*. 18 [heilagrar predikanar *C*.

hans fotum ero fôstur ok bindandi[1], er pindu hans likam, sem riddari slær sinn hest meðr sarsauka. Meðr þilikum fórum aflaði Jacobus sinum herra [mikinn soma ok margfalldan[2] með fręgum[3] ævexti salarinnar[4], sem eigi var laungu lesit, hversu hann sneri margan lyð til rettrar truar. Hvat er i þessum tima valldz ok rikis Herodis ôfundar geysi miok einn byskup af Gyðinga tru Abiathar at nafni. Þessi guðs uvin rærir allt ok or lagi færir vekiandi storm ok sturlan moti predikara sannleiksins, spillandi rað ok riki konungsins bæði með flutningi ok fegiofum, þviat friðrinn er hans uvin ok allr rettr ævôxtr salnanna er honum sottarauki. En með þvi at hann kallaz yfirbyskup þessa árs með Gyðingum ok hôfðingi kennimanna, segiz hann hafa með skylldu vandlæti laganna tiandi konunginum, at riki Juða mun skiott eyðaz ok at ôngu verða, ef menn Jesu Nazareni skulu her[5] upp ganga ok einir ollu raða; hvert er Herodes heyrir giarna, sakir þess at þar var fusum at fleygia til illra luta, þviat hans hugrenningar voru laungu bunar at laugaz i bloði kristinna manna.

Halshogg Jacobi[6].

31. Nu sem konungr ok kennimenn ero samþyckir i þeiri guðs reiði ok grimmum illvilia at drekka meinlausan dreyra Jacobi postola, gorir byskup Abiathar eptir fornum sið Gyðinga, vill eigi spara sialfan sik til verstu[7] luta, en[8] vill iafnfram rettviss synaz ok i ôngum lut af lôgmalsins boðorðum vikia. Þvi hefir hann aðra fyrir ser bæði at gripa postolann ok undir dom at draga, reisandi verstu styriolld i þeim stað, er vinr drottins atferðaz, sva at hann var[9] fanginn ok haðuliga dreginn með boði byskupsins æ þann hatt, at einn ritmeistari Phariseorum Josias at nafni gengr at með nógum[10] styrk berandi einn streng yfir blezaðan hals vinar drottins vars, dragandi sva meðr þys ok afli undir dauðadom fram i garð Herodis konungs. Var þar skamt at biða illz orskurþar, sem i nog[11] var fyrir máttr ok megin illzkunnar. Þvi diktar Herodes dóms atkvæði, at Jacobus skal lata lif sitt undir manndrapara sverði. Ok er orskurðrinn opinberaz af konungsins holl, leiðiz astvinr vars herra ut af garðinum til þess staðar, sem hann skal halshôgginn vera. Er i þeiri ferð allra fyrstr

1 bindendi *B.* 2 [margfalldan soma *övr.* 3 sigri ok *tilf. B.* 4 salnanna *B, C.* 5 æ *B.* 6 *saal. B*; rettsnuning Josie *Fr.* 7 illra *B.* 8 *saal. B, C;* er *A, A*[2], *Fr.* 9 er *B.* 10 gnogum *B.* 11 gnog *B.*

scriba Josias, er fyrr var nefndr. Ok rett aa þeim veg sem vinr drottins gengr fram til pinslarvættis, liggr einn salugr kararmaðr kallandi hátt aa postolann sva segiandi: „Blezaðr Jacobe postoli drottins Jesu Kristi, frealsa þu mik af þeim pinslum, er allir limir minir angraz af“. Postolinn svarar: „I nafni drottins mins Jesu Kristi hins krossfesta, fyrir hvers tru ek leiðiz nu til halshôggs, ris upp þu i stað alheill ok bleza skapara þinn“. Ok aan dvol sprettr hann upp heill ok katr, rennandi fram aa veginn fyrir postolann iatandi með miklum fagnaði blezat nafn drottins vars Jesu Kristi. Ok er Josias ser sva haleita iartegn, fellr hann fram aa iorðina meðr þvilikum orðum fyrir fætr postolans: „Biðr[1] ek þik, at þu gefir mer likn ok gerir mik luttakara heilags nafns“. Hinn blezaði Jacobus skilr fyrir gipt heilags anda, at [hann er[2] vitiaðr af guði ok svarar honum sva: „Truir þu, at drottinn varr herra Jesus Kristus er sannr son lifanda guðs, sa er Gyðingar krossfestu?“ Josias svarar: „Ek truir, at hann er son guðs lifanda, ok þessarri tru skal ek fylgia alla mina æfi“. Ok þegar i stað sem Abiathar byskup fregn þat, at Josias hefir tru tekit, lætr hann gripa hann ok leiða fyrir sik ok talar sva: „Ef þu skilr eigi allan kompanaskap ok vinattu við Jacobum, ok þar með bolvar þu nafn[3] Jesu Kristi, muntu liotliga lata þinn hals“. Josias svarar með snôrum orðum ok guðligu vandlæti: „Bôlvaðr ser þu, ok allir þinir guðar se bannsettir, en nafn drottins vars Jesu Kristz, þess er Jacobus postoli predikar[4], se blezut [um eilifar alldir[5]“. Byskup þolir illa slik storyrði, þviat þolinmęðiskraptr [átti ekki rum[6] i hans briosti. Þvi biðr hann gripa Josiam ok sla honum[7] flautum aa iorðina, siðan lætr hann [at ganga sina þionanarmenn[8] at hefna þeira meingerða, er honum voru veittar[9], aa þann hátt at þeir[10] setia stor hnefahôgg aa þann munn ok varrar[11], sem sva hart hafði með[12] byskupinn talat. Eptir þat gort, sem likar, gerir Abiathar byskup sendiboð[13] til Herodem konungs, kunnigt gerandi, hversu Josias ritmeistari ferr með sinu mali. En af konungsins halfu koma þau andsvôr, sem Abiathar byskupi voru helldr með en i moti, at Josias skal lata sitt lif undir[14] sama sverði sem Jacobus postoli. Sva ero þeir leiddir baðir samt i þann stað, sem til var skipaðr, at þa skylldi hôggva. Ok er þeir fram koma,

1 Bið *A²*, *Fr.* 2 [Josias er senniliga *B.* 3 nafni *B*, *C.* 4 bodar *Fr.* 5 [i eilifar veralldir *B.* 6 [hafdi ekki hus *B.* 7 *mgl. øvr.* 8 þionostumenn *Fr.* 9 gervar *Fr* 10 [*mgl B.* 11 varrir *A²*. 12 vid *B.* 13 sendiboda fram *Fr.* 14 *saal. övr.*; með *A.*

talar blezaðr Jacobus sva við þann mann, er þeim skylldi bana[1]: „Fyrr en þu halshôggvir okkr, lat higat koma vatn.“ Ok sem þat var gort, at fata full með vatn var fram borin, spyrr Jacobus Josiam sva mælandi: „Truir þu[2] nafni drottins vars Jesu Kristz sonar guðs?“ Josias svarar: „Trui ek.“ Siþan skirði postolinn hann. Hann talar siðan: „Gef mer nu friðarkoss.“ Ok sem þeir hafa kystz sin i milli, leggr postolinn sinar blezaðu hendr yfir hôfut Josie ok signar hann, gerandi krossmark i enni honum. Ok sva algiorr i heilagri tru drottins Jesu Kristz oðlaz Josias fagrt pislarvætti a sômu stundo sem Jacobus postoli, takandi með honum sæla aumbun i eilifum fagnaði.

Likferd Jacobi postola.[3]

32. Nærri þessum tiðindum voru lærisveinar virðuligs Jacobi postola þa[4] meirr i [leyndum[5] en opinberliga[6] sakir illzku ok ogna[7] Gyðinga. Sarligan[8] ok hôrmuligan ekka hôfðu[9] þeir allir her af, sem honum hôfðu fylgt, einkannliga hans lærisveinar, þviat nu sea þeir sinn mæta meistara dauðan liggia meðr dreyrugum svira. En fyrir þa sok at þeir skilia fyrir truarinnar styrk, at framfallinn i herbuðum himnakonungs tekr hann at lifa sælligar með sinum drotni sem goðr riddari sigrandi sina uvini, bera þeir saman rað sin at bera brott a nokkurn hatt þann heilaga likam, sva at eigi megi hann mæta grimdarfullum gerðum Herodis konungs eða bôlvaðra Gyðinga. Fyrir þessum raðagerðum er fremztr Ermogenes ok annarr Philetus, er fyrr voru nefndir, siðan með þeim .ii.[10] aðrir, allir með einum elldi uppkveyktir at hialpa postolans likam, þvi leyniliga, at þeir mattu eigi opinberliga, sakir þess at þa[11] lek allt sem i einum loga fyrir uppgang ok ofsoknir Gyðinga; sem a þvi ma marka, at fyrir sômu paska, sem Jacobus var halshôgginn, var Petrus postoli gripinn af Jorsolum ok innkastaðr i myrkvastofu með boði Herodis konungs, þviat sva sem hann skilr Juðum mikla þôck aa þeim domi, er Jacobus fekk i[12] dauðans orskurði, vill hann framleiðis auka sin verk en minka eigi. Ok þvi skal þessu næst hôfðingi postolanna undir luta, ok senniliga drap Herodes signaðan Petrum með illvilia sinum ok fiandligu eptirlæti

1 *saal. A, A^2;* bana veita *Fr., C;* at þeim vinna *B* 2 i *tilf. B.* 3 *Overskr Fr.* 4 þo *B* 5 *saal. A, Fr.;* leynum *A^2, B* 6 [leyndum stad en opinberum *C.* 7 gudrækra *tilf. B.* 8 harm *tilf. B.* 9 fengu *B* 10 fim(!) *B.* 11 nu *B.* 12 *tilf. B.*

við Gyðinga, þo at guð almattigr varðveitti sinn postola til meiri ok lengri nytsemdar kristninni, frialsandi hann af fiôtrum ok valldi Herodis með styrkri[1] hendi, sem fulliga stendr skrifat i lifssôgu sæls Petri. Munum ver þvi heðan aptr venda til likfylgiu sæls[2] Jacobi.

Capitulum.

33. Ermogenes ok hans kompanar taka leyniliga brott likam blezaðan sins ágiæta meistara, flytiandi norðr eptir riki Juða sem mest i fiarska við Jerusalem, er nu var ok hafði verit um tima sva sem ôndvegi hatrs ok unaða.[3] Um siðir koma þeir fram i þa borg, er Joppen heitir. Su borg stendr nalæg norðr við hafit, ok þvi hugsa lærisveinar at setia likamann æ skip ok flytia til graptar i einnhvern leyniligan stað, sva at Gyðingar megi sina grimð eigi framarr leiða við postolann, þviat þeim syniz þolanligra, at astvin drottins liggi i leynum, þar til er guð almattigr gefr frið sinni kristni, helldr en hann se undir uvina valldi. Hvat er allt gerðiz með guðligri[4] forseo; þviat iafnfram sem þeir hafa stigit æ skip með helgan dominn látande[5] brott af Joppen, sendi guð [af Syon[6] þann þunga yfir hiôrtu lęrisveina, at þeir sofna allir innbyrðis. Leiðir þa guðs engill skipit, sem honum likar, sva hart ok furðuliga snart, at þat for æ einni nátt langan veg i verolld umfram natturu, let[7] um kvelldit af Jorsalalandi en tok hôfn um morgininn i vestanverðri Hyspania myklu i þeim luta rikisins, er heitir Galicia, nærri þeiri borg, er þann tima var kollut Fornahistria[8]. Sem skipit er komit i gott lægi ok blitt, vakna lærisveinar Jacobi, lita æ landzleg ok kenna skiotliga með guðs vilia, hvar þeir ero at komnir, þviat þeir lærisveinar, sem þagat hôfðu farit forðum með sælum Jacobo, kenna giorla[9] serhveria luti. Gora nu allir saman guði lof ok hans mætazta vin fyrir alla þa miskunn ok stormerki, er skein yfir þeira ferðum; bera nu æ land heilagan dominn með andligri gleði ok sonnum fagnaði setiandi[10] niðr æ einn stein, er stoð nærri hôfninni, þegar i fyrstu með haleitri ok himneskri iartein[11], þviat allir þeir sæ upp æ, at steinninn [lieði sin[12] ok linaðiz undan þeim blezaða þunga, sva sem hann væri krammr sniorr eða onnur vikianlig skepna.

1 sterkri *B.* 2 hins heilaga *A*², *B*, *Fr.* 3 i mot drottne vorum Jesu Christo ok ollum hans vinum *tilf C.* 4 himneskri *B.* 5 leitandi *B*, *C.* 6 [*mgl. B.* 7 ut *tilf. B.* 8 hin forna Hirria *B*; til forna Hitria *C.* 9 greiniliga *B.* 10 *Her end. Fr III*³. 11 iartegn *övr.* 12 [*saal A*, *A*²; ledi sin *B;* ledi sin til *C.*

Capitulum de Lupe.

34. Fyrir þeiri[1] rikissins halfu, sem fyrr var nefnd, ræðr ein fru veralldar[2] rik Lupa at nafni. Var henni þat nafn viðrkvæmiligt, þviat hun fylldi þat [i verki[3]. Vargynia þyðiz hennar nafn aa[4] norrænu, hvert er hon profar skiotliga [eiginligt heiti sins hiarta[5] fyrir þa grimð ok illvilia, sem hon setr upp i moti Jacobo postola. Sôgðum ver fyrr i bokinni, at almattigr guð hugði[6] sælum Jacobo at vinna fullan ok fagran sigr in Hispaniis, ok þo eigi fyrr en onduðum. Hafði hann i þeim halfum forðum plantat sæði truarinnar, þat er nu var kallt vorþit ok með ollu frosit fyrir langa fraveru heilagrar dôggvar[7], þat er at skilia skaðafullrar missu sællar[8] aaminningar. Þetta sama reynir aa ser virðuligt fôruneyti sæls Jacobi, sem þeir profa landzlyðinn til nôckurs goðvilia. Nu ero eptir sumir hia helgum dominum, en sumir fara upp aa land at finna fruina ok aðra landzmenn at biðia graptarstaðar postolanum með sæmð ok virðing, ok at þeir skylldi nu taka meðr[9] fagnaði þess [hins sama[10] andaðs mannz likam ser sendan af guði, sem þeir villdo eigi heyra meðr fullri lyðni, meðan hann lifði. En þegar i stað sem hin grimma Lupa undirstendr[11] þeira orendi, styggiz hun við geysi miok, sem henni væri borin hin verstu tiðindi, lætr gripa alla sendimenn postolans ok skytr þeim brott af sinum garði, bioðandi at þeir se haðuliga reknir fram i rikit[12] undir sverð eþa ôxi þess grimmazta konungs, er þar reð fyrir. Var þat snimma[13] dags, er þeir rekaz fram i staðinn. Gora þa sendimenn Lupe drottningar kunnigt fram aa konungsgarðinn[14], hvat þeir hafa meðferðar. Ok aan dvol sem konungrinn hefir heyrt þeira framburð, lætr hann gripa menn Jacobi alla samt i verstu fiôtra ok myrkvastofu, segiandi at þegar sem drykkiuborð ero brottu, at[15] þann sama dag skulu þeir lifit lata með herfiligztum kvolum, er til finnaz þeim at veita. Ok er meinlausir guðs orindrekar ero sva leiknir, kemr heilagr engill guðs frealsandi þa brott af allri pinu [ok halldsemi[16] þeirar dyflizu, leiðandi liðuga, sva at margir staðarmenn saa upp aa, rett i þann tima er konungrinn sat yfir borðum ok ætlaði skiott at dôggva sina fæðu með þeira bloði. Ok þessu næst sem konungs-

1 þessarri *B.* 2 veralldz *B.* 3 [i verkum *B;* ok satt gerdi med grimd ok illsku *C.* 4 i *B.* 5 [ser eiginligt *B.* 6 unni *B.* 7 dôggar *B* 8 *saal. övr.*; heilagrar *A.* 9 andligum *tilf. B* 10 [*tilf. A²*, *B.* 11 *saal. övr.;* heyrir *A.* 12 *saal. B, C;* rekit *A, A².* 13 snemma *B, C.* 14 gard konungs *B.* 15 a *B.* 16 [*mgl B, C.*

borðin ero brottu, sendir hann sina menn til myrkvastofunnar at leiða bandingiana fyrir sik. Sendimenn koma skiott aptr með miklum fadæmum, segia læsta myrkvastofuna en bandingiana alla i brottu. Ferr þa fioldi manna at leita þeira eptir konungs boði yfir moðu, þa er fell hia borginni Ok sem þeir koma fram [a þa bru, er liggr[1] yfir moðuna, brestr hun niðr undir þeim með hræðiligum gny ok vaveifligum atburð, sva at þar fyrir drukna margir konungsmenn, en finna eigi flóttamenn. Viðr þessi undr[2] oll saman verðr konungr miok pipr ok hræddr, ok hirð hans oll, ok [byðr þa at nyiu at[3] leita hinna utlendu manna ok leiða með sæmð til sin, ef þeir fyndiz. Voru þeir þa þegar auðfundnir ok til konungsins með vegsemd leiddir. Greindu þeir fyrir konunginum allan hátt sinnar þarkvamu með skyrum framburði, birtandi þau stormerki er i þeira ferð urðu. Ok af þeira orðum með guðs miskunn tekr konungrinn retta tru ok heilaga skirn með aullum sinum her. Siþan fara lærisveinar Jacobi postola til fundar við Lupam, beiðandi at hun veiti þeim sæmiligan stað til at iarða postolann. En hun verðr miok rygg við þeira kvamu, þviat hon harmaði bæði þat, at[4] þeir hôfðu forðaz grimð ok æði konungsins, en þo þat meirr, at konungrinn meðr ollu sinu liði var snuinn til rettrar truar [ok af þeira orðum undirokaðr guðliga þionostu[5]. Hugsar hon nu með diupsettu raði at fyrirfara likam postolans ok þo sva klokliga, at helldr skulu sealfir lærisveinarnir synaz þat gera en hun. Þvi finnr hun þann utveg at gera gott yfirbragð illra hugrenninga ok synaz sæmð gera Jacobo postola, meðr þeiri grein at i hennar rikdomi voru margir[6] yxn skoggengnir, ygir ok utamir; þessa likir[7] fru Lupa, sem hun vili lia meðr goðvilia fyrir vagn moti helgum dominum Jacobi postola. Ok þo at lærisveinar fáe val[8] skilit, hvat henni gengr til slikra[9] gerða, treystaz þeir i guði ok gera krossmark moti yxnunum sva stormerkiliga, at þau ero i stað þreifanlig ok fyrir vagni leiðanligh[10], þar til er þeir koma fram til siofar, sva langt sem .iii. milur brott af staðnum, leggia þa heiligan dominn i vagninn ok leiða yxn til drattar. Ero þeir þa æn dvol allir sva tamir i sinni gôngu ok hofsamir, sem alla æfi sina hefði þeir vaniz fyrir arðri, eða enn helldr til þess tempraðir ok vandir i frabærum meistaradomi at dragha kyrt ok hægliga þann vagn, er i sitr hinn dyrazti hôfðingi. Sva lata postolans menn ganga

1 [*saal. øvr.*; yfir bru þa er laa *A*. 2 *saal øvr*; ord *A*. 3 bidr þa at nyiu *B*. 4 er *B*. 5 [*mgl. B*. 6 storir *tilf. B*. 7 *saal A*, A^2; lætr *B*, *C*. 8 vel *B*. 9 sinna *B*. 10 leiditôm *B*.

yxnina sialfraða ok liðuga, sem þeir vilia, biðiandi almattigan guð, at hann kiosi sinum postola þann stað til graptar, sem honum likar. Sva ganga þessor[1] yxn allan hinn beinzta veg heim at staðnum Lupe drottningar ok siðan inn i garðinn, sem þeir væri leiddir af styrku fôruneyti, ok eigi gefa þeir fyrri[2] staðar, en þeir koma inn i sialfa fruinnar hôll með helgan dominn, þar sem hun sitr fyrir með sinu villdarliði. Er nu skamt [at biða[3], at heilagr domrinn brunar inn i hallina[4] með sinu foruneyti ok fylgd ok Lupa skiptiz i sauð af vargi, þviat hinn bezti meistari slær hana[5] með dyrkan ok dasemi þilikra stormerkia, sva at allan tima siðan var hon eigi siðr[6] full meinleysis ok miskunnarverka en aðr undirhyggiu ok margskyns[7] illvilia. Tok hun þa[8] fagnaþarfull við blezaþum likam sæls Jacobi postola, gefandi honum sina hall[9] ok sealfa sik með allri sinni eign til æfinligrar þionostu [ok upphelldis i þeiri virðing, er valinn postoli guðs auðlaðiz i þeim halfum með vilia sins drottins[10]. Var su hin agiæta hôll til[11] vigð at herbergia þann sæla likam ok kallaz musteri guðs ok hans postola, þviat Ermogenes með sinum forunautum leiddi þar meðr sæmiligri graptarþionostu sinn mæta meistara, takandi fyrstr byskupdom i þeiri borg, en siðan Philetus eptir hans dag. Voru þeir baðir ægiætir menn i sinni stiorn ok valldi, aflandi mikinn ævôxt i vestrhalfunni með sinum kenningum ok kraptaverkum Jacobi. Eigi at eins voru þessir .ii. mikils virðir[12] af forunautum[13] Jacobi, helldr allir ok serhverir skipaðir formenn heilagrar kristni i ymissa staði [nytsamligir salunum til at fa himinriki[14]. Blomgaðiz vestrhalfan aa þessum timum gôfugliga fyrir þann mæta gimstein, er [niðr settizt i hennar halfum[15], geislandi umbergis með krôptum ok iartegnum, þar til at ranglætisþoku grimmra uvina dro sva þykt fyrir geislana, at þeir mattu eigi lysa, sem meðr guðs vilia mun enn siðarr sagt verða.

Regressum.

35. Heyrðum ver meðr sannindum sagt af purpurligu[16] pinslarvætti ok virðuligum grepti heilags Jacobi, ok synaz her viðrkvæmiliga [.ii. ritningar at taulu val[17] fylldar[18] hvar i sinum stað, i fyrra

1 þessi *B*. 2 fyrr *B*. 3 [i milli A^2; i midil *B*; þess i medal *C*. 4 hollina *B*. 5 hennar hiarta *B*. 6 minnr *øvr*. 7 allzkyns *B*. 8 nu *B*. 9 holl *B*. 10 [*mgl*. *B*. 11 þess *tilf*. A^2. 12 verdir A^2, *B*. 13 fôruneyti *B*. 14 [*mgl*. *B*. 15 [þar nidr settiz *B*. 16 purpuraligu *B*. 17 vel *øvr*. 18 [ritningar vel fylldar tvær at tolu *B*.

at dauði heilagra manna er dyrðligr i drottins augliti[1], i siðarra at likamir heilagra ero grafnir i friði. En meðr þvi at forkunnligr lutr syniz optliga mætari ok aagiætari i sinni birti ok fagrligu formi, ef svartr lutr sem ulikaztr er hia borinn, skulum ver þessu næst aptr venda enn til Jorsalalandz ok sea, hversu geriz daligr dauði Herodis konungs Agrippe, er sitt bölvaða sverð let riða yfir postolans svira, at þvi framarr skini dauði sæls Jacobi, sem meirr dimmiz ok sortnar dauði Herodis konungs i sut ok grati, eptir þi sem David segir miok sundrlikt [ok i fyrra stað[2], at dauði syndugra manna er hinn versti.

Capitulum.

36. Þa er Herodes konungr hafði haft einvalld yfir ollu riki Juða .iii.[3] ár, kemr hann til þeirar borgar, er Cesarea heitir i hans riki. Þa borg hafði hans fauðurfaðir[4] gera latit ser til virþingar samtiða Augusto keisara, hvar fyrir hann dro nafn borgarinnar af keisaradominum ok kallaði Cesaream. Hun het aðr Pirgostratonis[5] ok stendr i þeiri halfu landzins, er Palestina heitir, eigi langt fra Joppen, er fyrr var nefnd. Ferr Herodes Agrippa til Cesaream i þenna tima með mikilli virðing ok veralldar metnaði, a þann hátt at [hlioð ok mikit kall gengr ut i rikit alla vega umbergis, at Herodes konungr[6] ætlar at veita Palestinis leika fagra i borg Cesarea til sæmdar [ok æru[7] Claudio keisara, þviat þa stoð nalægr sa dagr, er keisarinn i Róma hellt[8] mest[9] hóf. Hvar fyrir mikill lyðr[10] drifr til Cesaream af allri þeiri halfu, er þar liggr undir, ok einkannliga þeir sem rikaztir voru ok makligaztir at sea konunginn sialfan ok lita hans skemtanir. Ok sem kemr annarr dagr þeirar liðandi gleði, hefir konungrinn sik snemma uppi um morgininn með ollu sinu stormenni ok borgarlyð fram aa þat mot[11], sem fyrra dag var [skipat leikinum[12]. Aa þeim sama velli er settr mikill ok virðuligr konungsstoll, hvar yfir hann setz skryddr skinanda[13] klæði virðuliga vofnu[14] með [gull ok silfr[15]. Þat er rett i þann tima sem solin ryðr verolldina með sinum

1 *saal. øvr.;* ógliti *A.* 2 [þvi sem hann sagde i fyrra stad, þviat hier segir hann svo *C.* 3 þriu *B.* 4 Herodes *tilf.* A^2; Herodes gamli *B*, H. Ascalonita *C.* 5 Pirgastratonis *B*, *C.* 6 [hann *B.* 7 [*mgl. B.* 8 helldr A^2. 9 *saal. øvr.;* mikit *A.* 10 ok margr *tilf. B.* 11 plass *C* 12 [*saal. B*; skipar leikinn (leikmenn A^2) *A*, A^2; leikrinn aa skipadr ok framinn eptir konungsins bode *C.* 13 *saal. B*; skinandi *A*, A^2. 14 *saal.* A^2, *B;* vofin *A.* 15 [gulli ok silfri *B.*

fyrstum geislum. Ok er þat gulliga klæði, sem konungrinn sitr i, tekr aa sik rioðandi birti af solinni, er þi likt sem lios[1] mætiz sin i milli, þviat birtinni briar af klæðinu, sem slai aptr i mot solinni, sva[2] at þeir menn, sem nærri[3] voru, fengu varla i gegn sieð[4]. Af þessu efni reisir hôfuðsmiðr hræsninnar sva diôfulligan dáraskap i þeira manna hiôrtum, er þar voru, at þeir hugðu þessa birti ut ganga af konungsins guðdomi, heimskandi sealfa sik sva sem blindir ok [verr en lutlausir[5] allrar skynsemdar[6]; þviat þann lioma, sem upp laust aa konungsins aaseonu af briandi birti, er saman kom frammi fyrir honum, kunnu þeir eigi at skilia eptir heimligri natturu [veralldligrar skynsemþar[7], helldr kalla þeir með hafum raustum upp aa þann er aa stolinum sitr, biðiandi ser miskunnar ok farsælldar sva sem af guði, ok millum annarra luta tala þeir sva: „Allt her til óttaðumz ver þik[8] sem mann, en fra þessum tima iatum ver þik vera umfram mannliga natturu“. Slikar uhæfuraddir heptir eigi Herodes konungr meðr nôckurri stiorn, ok eigi lætr hann ser meingerð i vera, [þvi at[9] honum veittiz bolvað ueinurð uleyfðrar sæmdar[10]. Hvar fyrir skamt liðr, aðr honum er skyrliga kent, hvat hann er, þviat þessu næst sierr[11] hann engil standanda ok yfirgnæfanda hans[12] hôfði; ok án dvol skilr hann, at þessi engill er kominn þess orendis at setia honum dauðasting i postolanna hefnd ok nyligrar drambsemi, at hann dro guðs lof undir sik ok samþykti þegiandi. Profaz þetta ok skiott fullkomin sannindi, þviat hann er sleginn þegar i stað með sva miklum blæstri [ok otruanligum harmi[13] i kviðinn, at hann þikkiz vita sinn enda kominn. Þvi snyz hann til vina sinna ok talar sva: „See her, segir hann, ek guð yðvarr skelfiz skiotliga ok[14] skylldaz at deyia, þviat guðligr kraptr aasakar falsligar sæmdir mer skômmu veittar. Ok ek, er nu kallaðiz af yðr odauðligr, gripz nu i dauða hermiliga framsteyttr. Takandi er saa orskurðr, er guð skipaði, þviat ver lifðum lengi með sæmð ok fylldum nu [vara sælu[15], þviat her stendr hennar endir“. Sem konungrinn hefir sva talat, verðr hann þegar i stað at bera heim til borgarinnar akafliga siukan [ok allan or lagi færðan[16]. En sva var hann undarliga vinsæll, at [karlar ok konur, ungir menn ok gamlir[17] gretu sárliga þessor[18] tiðindi,

1 liosin *B.* 2 skinanliga skært *tilf. B.* 3 nalægir *A*², *B.* 4 seed *A*²; séd *B.* 5 *saal. A*²; vitlausir *A.* 6 [skynsemdarlausir *B.* 7 [*mgl B.* 8 sva *tilf. B.* 9 [þo at *B.* 10 *saal. øvr*; girndar *A.* 11 ser *A*², *B.* 12 sinu *B.* 13 [ok þrota *B*; *mgl. C.* 14 til *tilf. B.* 15 [*saal. B;* varar sælur *A*, *A*². 16 [*mgl. B.* 17 [allir *B.* 18 þessi *B.*

flokkum rennandi fram at borginni, dreifandi sik eptir þeim[1] landskap niðr i dupt ok hárklæði, með sut ok grati biðiandi konunginum heilsu af guði. Sva stendr um .v. daga, at konungrinn kvelz i akafri pinu kviðarins, seandi niðr yfir folkit af þvi sama lopthusi, sem hann liggr i, hversu[2] allt er vesallt i angist ok akôfum harmi, hvar fyrir hann grætr eigi siðr en aðrir. Sva gengr hann aumr fram af stundligri sut [ok pinu[3] i eylifa[4] vesold aa fimtôgunda[5] ok fiorða aare sins alldrs. Þa hafði hann konungr verit .vii. aar, fiôgur undir Gaio, en .iii. undir Claudio, eptir þeim hætti sem fyrr var skrifvat.

Eptir dauða Herodis skipar Claudius cesar son hans yfir riki Juda, er Agrippa het, gefandi honum konungsnafn með ollu þvi valldi, er haft hafði faðir hans Hellt Agrippa þat riki [xx vi. ár[6], allt þar til at glæpir Gyðinga margir ok fornir eyddu landit undir þeim með sullt ok bardaga, sem siðarr mun getit verða[7].

Siðarsti hlutr bokarinnar[8].

37. A setta aare rikis Claudij cesaris skiptuz postolar[9] guðs[10] til ymissa[11] landa eptir þeiri[12] skipan, sem faþir himinrikis kaus hverium til handa. Blezaðr Petrus hôfðingi postolanna tok i sitt lutskipti Pontum, Galacium, Bithiniam, Capadociam ok aðrar nalægar halfur, en siðarst var hann sendr af guði i hôfutborg heimsins sealfa Romam, ok þar let hann með sælum sigri sitt blezaða lif undir Nerone cesare, er næstr[13] rikte eptir Claudium. A sama aare, stað ok degi undir sama hermanni niðingligum Nerone krunaðiz ok með pinslarvætti broþir Petri virðuligr Paulus postoli, er þegit hafði sva mikinn krapt[14] guðligrar[15] miskunnar til predicanarembættis, siþan hann snôriz, at rettliga ma til hans tala eptir orðum sæls Gregorij, at honum fylgi allr heimr aa domsdegi fram fyrir drottin. Millim annarra rikia ok storlanda, er hann hafði [saað i til avaxtar guðs i himinriki, hafði hann predikat guðs ôrendi[16] austr i Asia minni. Var þar allt eins aa þessum timum[17] kristnin miok ung

1 þeira *B.* 2 *saal. B*; hverium *A*, A^2. 3 [*mgl.* A^2, *B.* 4 eilifa *B.* 5 fimtoganda A^2, *B.* 6 [tuttugu ár ok sex *B.* 7 Byriar her þridia lut sogunnar *tilf. B.* 8 *B har kun* capitulum *som Overskrift.* 9 almattigs *tilf.* A^2, *B.* 10 endaliga *tilf. B.* 11 ymissra *B.* 12 *tilf. B.* 13 næst *B.* 14 ôrleik *B.* 15 himneskrar A^2 *B.* 16 [predikat guds eyrendi, hafdi hann verit *B.* 17 tima *B.*

ok hvergi nærr fullkomin, þurfandi styrktarmannz, ef eigi skylldi með ollu hniga. Þessa iorð i austrhalfunni hlytr hinn kiærazti guðs elskugi gǫfugligr Johannes postoli, er nu fyrirlætr Hierusalem sem allir aðrir; fyrir þa grein hina fyrstu, at hann hefir fyrir tima sent fram i fehirðzlur[1] himnarikis þann hinn gǫfugliga gimstein, er hann tok forðum i sina geymslu með guðs boði, þviat sa haleiti herra sem honum fal æ hendi sina [moþur gimstein allra meyia[2], bauð henni heim i sealfs sins samkundo ok allra himneskra krapta, [gerandi hatiðliga processionem með skinandi flockum sinna borgarmanna, millim hverra stoð vel ok makliga Jacobus postoli sameifingi orðinn[3] eilifra fagnaða fyrir þann pinslarpalm, er ver tiaðum hann tekit hafa. Leiddi hann sina moþursystur brott af goðri geymslu Johannis broþur sins i betri unaðsemd ok udauðleik himneskrar curie með sealfum guði æ rikiandi án endimarki[4]. Fyrir þa grein aðra ferr Johannes brott af Jerusalem, at algerr [miskunnartimi er miok nalægr[5] Asie minni, at hann geisli þar sem skiærr ok skinandi lampi með allzkyns blomi eylifrar sæmþar [guði til lofs ok hans heilagri kristni til endalaussar farsældar[4]. Fyrir þa þriðiu grein[6] firrizt Johannes Jorsalaborg, at hans blezaða nalægð muri eigi borgina eðr verndir[7] veiti með sinum bænum moti þeiri hefnd, sem nu nalgaz rettliga hennar sakbitna svira. Þvi kemr sa virktavin drottins austr i Asiam eptir guðligri skipan fagandi honum[8] himneskan akr [með ublekkiligum ristli[4] freosamra fyrirheita, endrsmiðandi hvervetna ok uppreisandi kristnina fyrst með ilmanda seim sinna predicanarorða, en þar næst með sva storum iartegnum ok heilagleiks verkum, [sem einum guði æ himnum ma fylliliga kunnigt vera; þviat þessi iarðligr maðr Johannes postoli[9] gekk sva fram i sinu embætti með sterkum ok haleitum guðs krapti, at naliga ma sigrut synaz mannlig nattura, en i annarri grein var hann sva miukr ok linr i sinu hiarta með várkynd ok elsku veykra manna, at þar fyrir mátti hann rettliga kallaz hinn haleitazti huggari ok hit mætazta eptirdæmi ollum þeim ok serhverium, er miskunnina þurftu at hafa[10], hvar af ver vilium segia einn æfintyr til styrkingar settra[11] greina.

1 fehirdzlu *B.* 2 [blezadu modur *B.* 3 *tilf.* *A*². 4 [*mgl.* *B.* 5 [timi er *B.* 6 sǫk *B.* 7 *saal.* *B;* verendir *A,* *A*². 8 *mgl.* *B.* 9 [at hann *B.* 10 þiggia *B.* 11 framsettra *B.*

Capitulum.

38. Blezaðr Johannes dasamligr i sinum hugarkrapti gaf þat eptirdæmi guðs þionostumonnum at lina stundum sitt erfiði ok hverfa sva nyrr aptr i guðligt embætti, at lofligt umskipti gori nað[1] ok frealsleik natturunni. Hvat er hann liosliga syndi með þeima hætti, at optliga sem hann sat aa sama stað, hefir hann hia ser til skemtanar einn hana hvitan miok fagran ok val[2] fiðraðan, leikandi ser við hann, gerandi þar af sinu hiarta gott ok mundangligt gaman. [Voru þessar[3] postolans gerðar margir menn visir, þvi at hann [falz at[4] þessu engan mann aa þeim timum sem hann villdi þat gera. Hvat er fregn millum annarra einn veiðimaðr fatækr at aurum en eigi lutlauss i skynsemdum. Hann aflaði ser matar ok husfrey[5] sinni ok bôrnum[6] með þeiri list, at hann var manna kiænstr við boga, sva at nær misti hann alldri fugls. Honum þotti æfi sin goð, þvi at hann undi ser við mentan goða en sakaðiz ekki við fatæktina. Nu einn dag sem hann hefir uti verit til fuglveiða aa nalægum skogi viðr þann stað, sem Jon postoli sitr i, gefr hann upp sina syslu at aaliðnum degi hafandi sik fram i staðinn með miklum skunda, þviat langan tima hefir hann borit mikla forvitni, hvat þvi muni vallda, er[7] hann heyrir senniliga flutt, at sva goðr maðr ok geðfastr, sem postolinn er, skuli fara með [nôckurum leik eða lettis gamanbrogðum[8]. Nu sem hann kemr fram at postolans herbergium, biðr hann ser orlofs til inngôngu, ok þat veitir skiotligha sa blezaði herra, er[7] fyrir sitr. Gengr þa veiðimaðr inn með þeima hætti, at hann helldr aa boga sinum ok ôrvamæli[9], þviat hann vill eigi sin tol lata hendi fra[10] ganga; hneigir hann postolanum ok heilsar upp aa hann, setz siðan niðr ok slær[11] boganum flautum niðr á golfit fyrir[12] fætr ser; sitr sva þegiandi um stund ok litaz um. Er honum nu seon sôgu rikri um þat, er hann forvitnaði, þviat rett i þenna tima hefir postolinn hia ser fuglinn þann væna til skemtanar. Hvar fyrir veiðimaðrinn fylliz nyium hugrenningum sinnar forvitni ok talar sva: „Herra, segir hann, þat er orindi mitt higat, at verða þess viss, sem mik hefir lengi forvitnat, hver skynsemð yðr[13] gangi til þess, at þer hafit hia yðr[14] þat litla creatyr, þar sem ek hugði, at þer mundit umæðiliga biðiaz fyrir natt[15] með degi." Sem hann

1 nadir *B.* 2 vel *øvr.* 3 [Verda þessarrar *B.* 4 [leyndi *B.* 5 husfreyio *B.* 6 þeira *tilf. B.* 7 sem A^2, *B.* 8 [nockorn leik eda letlig gamanbrôgd *B.* 9 ôrvameli *B.* 10 firir *B.* 11 skytr *övr.* 12 undir *øvr.* 13 *mgl. B.* 14 til leiks *tilf. B.* 15 nott *B.*

hefir sva[1] tala[4], sier postolinn bliðliga [til hans[2] þegiandi litinn punct sva sem hugleiðandi, hversu viðrkvæmiligaz væri veiðimanninum svaranda. Eptir þat talar hann sva: „Vinr minn, segir hann, hverr ertu, er mik spyrr þessa lutar?“ Hinn svarar: „Ek er einn fatækr maðr aflandi mer matar ok minum bórnum með handa erfiði.“ Postolinn svarar: „Hveria iðn leggr þu mest fyrir þik at hialpa bórnunum?“ Veiðimaðrinn svarar: „Se herna,“ segir hann, ok visar hendinni niðr til bogans, er la[3] æ golfinu, „her er minn afli ok atvinna, þenna boga bendir[4] ek dagliga með mórgum sveita.“ Postolinn svarar: „Ertu kiænn maðr við boga?“ Hann svarar: „Jæ, herra! Sialldan hefir fugl átt at hælaz[5] við boga minn.“ Postolinn mællti þa: „Tak upp [boga þinn[6] ok lát mik sea.“ Ok sem þat er gert, segir hann sva i annan tima: „Ek ser[7], at þat er vænn bogi ok veiðimannligr, en hvi er strengrinn sva linr, at hann hefir nærr ekki hallda[8].“ Fuglarinn svarar: „Herra, segir hann, þat er veiðimanna háttr at lina strenginum, i hvern tima er þeir gefa upp at skiota, þvi at eigi ma oðruvis vera.“ Postolinn svarar: „Gef mer þar grein til, hvi bogastrengrinn ma eigi iafnan standa með sama hætti“ Fuglarinn svarar: „Ef bogastrengrinn stæði iafnan sem harðaztr, stykki hann ok þyldi eigi. Boginn er ok i sinni grein nauðsyniaðr, at strengrinn liniz, þviat hann verðr uppbendr [þvi betr[9] ok skarpari[10], sem hann venz eigi i sama bug hveria stund fra[11] annarri“. [Postolinn svarar þa brosandi[12]: „Nu[13] hefir þu, broþir minn, sealfr leyst þa spurning, er þu fram settir mer i fyrstu. Lattu þinn bogastreng skiliaz fyrir mina natturu, at sva sem þu sagþir honom ofboðit verða iafnan harðr at vera, ma eigi mannlig nattura þvi orka at hallda æ iafnan sama striðleika. Sva ok sem bogi þinn er nybendr þvi órvari, sem hann hviliz betr i linan strengsins, er mannzins hugskot þvi betr tendrat i lystugleik goðra verka, sem þat mæðiz miðr[14] i sama þunga.“ Sem veiðimaðrinn hefir heyrt sva haleita skynsemi af postolans munni framborna ok þydda af sialfs sins orðum ok athófnum, fellr hann fram ok þackir gerir þeim agiæta guðs vin fyrir oll sin andsvór ok litillæti. Gengr siðan ut af herberginu með andligri gleði aptr til sinnar iðiu þiggiandi postolans blezan at skilnaði.

1 þetta A^2; þann veg *B*. 2 [moti honum A^2, *B*. 3 liggr A^3, *B*. 4 bendi *B*. 5 hølaz A^2. 6 [bogann *B*. 7 se *B*. 8 at hallda *B*, *C*. 9 [betri *B*. 10 [þeim mun betr *C*. 11 af *B*. 12 [Postoli drottins vars brosir þa litt þat ok talar sva *B*. 13 *Her beg. Fr.III*[4]. 14 siðr A^2, *B*.

Settr erchistoll i Effeso[1].

39. Hinn blezaði herra Johannes postoli skipaði fagrliga [kristnum dominum[2] i Asia kiosandi hofuðborg rikissins ser til sætis, er Effesus heitir. Þar skipar hann erchistol[3] ok vigir til erkibyskup, þvi helldr setiandi annan i þann stett en sialfan sik, at hann vill lauss ok liðugr vera guðs orð ok ôrendi at bera. Her með skipar hann ser aðra byskupsstola, er sva heita, Smirna, Pergamus, Thiatire, Sardis, Philadelphia ok Laodicia. Til þessa allra kirkna vigir hann lyðbyskupa[4], skipandi at þessir byskupstolar skulo luta undir erkibyskupsdæmit i Effeso. Optaz ok heimolligaz sitr hinn blezaði Johannes, sem fyrr er greint, i hôfuðborg rikissins Effeso, þess i milli er hann visiteraði kristnina, siandi fyrst yfir stiorn ok raðvendi byskupanna, en siþan lif ok siðu þeira undirmanna serhverra ut ifra, upprætande[5] með sinni postoligri rôksemd þær uveniur lyðsins, sem byskupar orkaðu eigi fram at hafa. Sva smiðaði þessi gôfugligr herra biarta kristni ok haleita af þeim grundvelli, er sett hafði forðum agiætr predikari Paulus postoli, sem ver greindum fyrr i þessu mali. Veitti hann ollum, [ungum ok gômlum, kôrlum sem konum, styrkum ok vanmattugum, heilum ok siukum[6] þann hialpardrykk ok miskunnar af sinum boðorðum, sem hann sa [i sinum herradomi[6] at bezt hæfði ok til heyrði serhverium, ok þvi sva, at hôfðingi friðarins ok hôfuð astarinnar sialfr guð var með honum, stiornandi hans hiarta ok likams hræringar[7] til sinna boðorða [ser til soma fyrir utalligan ævôxt ok innleiðzlu salnanna[6]. Sva skipar[8] þessi vinnumaðr i vingarði drottins meðr naðum ok friði, þar til er vargrinn kemr ok gripr hirðinn i brott en skelfir hiorðina meðr lykkiottum rasum sinna haldreka. Þessi vargr er diofullinn sialfr blasandi sina handgengna vini til þess at ofsækia ok unaðir veita[9] guðs kristni[10] bæði fyrir eitr villunnar ok akefð ofsoknarinnar. En hvaðan[11] ufagnaðr tekr sitt upphaf, er oss i þessum stað [varrar frasagnar[6] greinanda. Munum ver af þvi sælan Johannem[12] uppgefa heima i Asia, þviat oss byriar at fara til Romam, þviat þaðan er rikis van, sem nogt[13] er til. Af Rôma munum ver snua ut yfir haf til Jorsala ok finna enn Gyðinga, siandi[14] glæpi þeira ok [hefnd glæpanna[15], en eptir þat venda aptr i Romam til goðra hôfðingia, er [voru i þann tima[16] i curia, ok

1 *Overskr. Fr.* 2 [kristinn dominn *Fr.* 3 erkibyskupsstol *B.* 4 liodbyskupa *B.* 5 upprøtande *A*². 6 [*mgl. B.* 7 æ *tilf. B.* 8 starfar *B.* 9 heilagri *tilf. B.* 10 i Asia *tilf. B* 11 þessi *tilf. B.* 12 nu *tilf. B.* 13 gnogt *B.* 14 *saal. øvr.;* sia *A.* 15 [glæpanna pinu hrædiliga *B.* 16 [þann tima sitia *B.*

þvi næst, sem ranglatt riki setz i keisaradominn at betri monnum brott kolluðum, munum ver flyia brott af Roma ok sækia heim rettlatan huggara sælan Johannem austr i Asia meðr [þess fulltingi sem faðir er allra[1] miskunnsemða[2].

Appellacio Pauli[3].

40. Claudius keisari, er fyrr var nefndr i sôgunni, rikti .xiii. ár ok .viii. manaði. Eptir hann tekr riki bolvaðr maðr Nero ok illa at ser gerr [i ollum lutum, þviat hann var[4] hin leiðazta mannfyla ok hin daðlausasta fordæða meðr briostzins hugleysi ok hverskyns fullifvi. En i aðra grein var hann sva grimmr ok geysi[5] harðr upp aa kristni guðs i himinriki, at hann letti fyrstr keisari opinberliga vapnum moti honum[6] drepandi, sem fyrr segir, hæstu hirðmenn himnakonungs Petrum ok Paulum ok aðra fleiri ut i fra, sem umattuligt er at telia. A .vii.da áre þessa Neronis retta enn Juðar hendr fra siðum drepandi blezaðan broþur drottins Jacobum postola[7] byskup i Jorsolum, fyrst fyrir þa sok, sem vattar i hans sôgu, er hann predikaði Jesum, en siþan fyrir þat at, sva sem Paulus postoli kom inn i þeira land ok þeir hôfðu hôndlat hann rægiandi fyrir Festo, er þann tima hellt Judeam, appellerar Paulus fram i Romam til[8] Neronem keisara undan valldi Festi ok domi Gyðinga. Ok meðr þvi at Juðar hôfðu dauðann ætlat Paulo, vilia þeir eigi allz missa ok snua nu heim i Jerusalem grimmandiz aa þann goða guðs mann Jacobum neytandi fullu valldi ut at steypa hans meinlausu bloði, þviat Festus, er fram sendi Paulum til Romam, er nu undir lok liðinn. Sem Juðar unnu æ ok æ verra ok verra, sem timinn[9] liðr lengra, gnæfir yfir þeim hræðilig hefnd ok guðlig reiði, þviat þeir vilia ser aa ôngva[10] lund i nyt færa guðs miskunn ok þolinmæði. Fulla .xl.[11] ára dvaldi drottinn sina reiði eptir þann ræðiliga glæp, er Juðar frômðu moti hans eingetnum syni, skipandi þeim fyrst alla .xii. postola til predicanarembættis, en siþan Jacobum Jorsala byskup hinn dyrðligzta mann, at þa skylldi uaflatliga aa minna, ef þeir [kynni grata eðr[12] iðran gera fyrir sina udæmiliga glæpi, ok at þeir mætti með tárum slockva graðugan loga sinna pinsla. [Hvat synir sva langr timi, nema guðs þolinmæði,

1 *Her mgl. 1 Blad i C.* 2 [guds fulltingi *B.* 3 *Overskr. Fr.* 4 [*saal. øvr.;* um alla luti, þvi var hann *A.* 5 helvitis *tilf. øvr.* 6 henni *B.* 7 ok *tilf. B.* 8 *saal. øvr.*; fyrir *A.* 9 timum *B.* 10 einga *B.* 11 fioratigi *B.* 12 [mætti grata eda kynni *B.*

ok at hann leitaði iðran[1] Juða ok feck eigi[2], þviat eigi girniz hann dauða syndugs mannz, helldr at hann leiðrettiz ok lifi.

Bystn i Gydingalandi yfir Jorsalaborg[3].

41. Sem hinn hæsti faðir allra miskunnsemða hefir til fullz profat, at eigi vilia Juðar aa heilsuveg snaraz fyrir orð sinna[4] blezaðra ǒrindreka, leggr hann eigi af þvi helldr at vitia þeira, ef aa nockurn hatt fengi hann linat þeira briostfastan harðleika. Þvi [hefir hann til af himni takn ok stormerki, helldr synandi sina hægri hǒnd i fyrstu nalæga til hefndar ok striðleika, en aa setiandi pinuna, hvar af oss syniz viðrkvæmiligt at boða[5] nockura luti til lofs ok dyrðar almatkum guði[6]. Þat er fyrst greinanda, at nǒckurn tima saaz i loptinu yfir borginni Jerusalem skinandi stiarna með gloðu liosi, sem logi væri, sverði lik i sinum vexti, ok siðan stendr þessi cometa[7] allt aar i gegnum meðr sama loga, sva at bloðrefillinn horfir iafnan aa borgina. Tima siðarr[8], sem mikill lyðr kemr saman i Jorsolum at hatiðardegi Azimorum .viii.[9] dag Aprilis manaðar, kemr aa .ix^du^ stundo nætr sva mikit lios ok birti yfir Salomons musteri[10], at allir hugðu kominn hinn biartazta dag, ok stoð um halfa stund. Þotti heimskum monnum þetta farsælligt, en vitrum spekingum miok feigligt. I saumu hatið var ein kviga leidd til fornar i musterit, ok rett sem hun stendr frammi fyrir alltarinu, fæðir hun lamb, sva at þionostumenn hallda aa henni meðan. I sama tima geriz þat i musterinu aa settu tið[11] nætr, at su stora hurð sem byrgði austrhusit, þat er þeir kalla[12] Sancta sanctorum, laukz upp aan manna fulltingi. Var þat [allt eins[13] i mót ollum likindum, þviat hun var sva þung [bæði af sinum vexti ok malmsins klæðnaði[14], at hinir vǒskuztu [menn .xx. fengu[15] varla upplokit eða læst. Her með hafði hon sva marga rekendr ok lasa ok lokur uppi ok niðri, sem til heyrði þvi husi, er miklu[16] varðaði. Eptir greinda hatið Gyðinga aa .xx.^ta^ ok fyrsta degi Maij manaðar, [var þat undr sieth[17] nærri solarfalli, at otruanligt mætti[18] þickia, ef færri sæi, þa syndiz[19] sem væpntar

1 iðranar *Fr.* 2 [*mgl. B.* 3 *Overskr. Fr.* 4 ok iartegnir hans *B.* 5 tala *A*². 6 [sendir hann af himni takn ok stormerki, enn i fyrstu synandi þeim sina hægri hǒnd helldr en asetiandi pinuna, sem her finnz skrifat gudligri milldi til lofs ok dyrdar *B.* 7 cometes *B.* 8 *Her ender FrIII*⁴. 9 atta *B.* 10 mustari *B, og saaledes overalt.* 11 stund *B.* 12 kǒlludu *A*², *B* 13 [*mgl. B.* 14 [med sinum buningi *B.* 15 [tuttugu menn fengu hana *B.* 16 mest *B.* 17 seed *A*². 18 matti *A*². 19 [þa syndiz nær solarfalli *B.*

fylkingar ok flockar til bardaga bunir i loptinu gerði borginni umsatir ok atsoknir. A næsta hatiðisdegi[1], er kallaz pentecostes, gerðiz sa lutr, at sva sem kennimenn gengu um nátt at sia i musterit, kendu[2] þeir i fyrstu sem nôckura þrong eða[3] þys af fiolmenni, en siþan heyra þeir raddir segiandi æ þessa leið: „Farim ver brott heðan"! Sva auðsynum taknum, sem nu voru skrifut, truði með ôngu moti su vesla þioð, sem hun væri[4] af ollu vitinu, hvarki hafandi augu ne andir at hræðaz guðligt valld ok hræðiligar ognir, helldr veittu þeir trunat þeim verstum svikurum, er sik kolluðu spamenn ok sôgðu þilik takn allt annat merkia en guðliga misþykt. Þvi reðu Gyþingar þat af at hafna[5] ollum lutum, þeim er guð drottinn fram hafði þeim til leiðrettu. Þij er timi kominn, at bogi drottins see uppbendr ok hart til hirtingar dreginn. Hvar fyrir himnesk vitian birtir þeiri[6] kristni, er nu var i Jorsolum undir stiorn ok valldi Simeonis, sonar Cleophe broþur Joseph festarmannz heilagrar Marie guðs moþur, at hun skal flytia sik brott af[7] borginni ut yfir Jordan, i þann stað er Pella heitir, at heilagir menn gefi liðugan[8] stað guðligri hefnd æ Jerusalem, [at eigi tyndiz[9] rettlatir menn með ranglatum, helldr kvæmi[10] drap ok dauði yfir sina eiginliga sono [ok tæki umilldan lyð i langri flærð ok undirhyggiu[11], er kost [atti at lifa en villdi[12] deyia, [gefandi þat hverium i fulla dauðasôk, ef þeim villdi gott kenna ok til lifsins draga[11]. Þvi dettr þeim æ hals um siðir þungr slagr af handlegg himnakonungs með þeim hætti sem nu skal greina

Af Vespasiano[13].

42. A þessum timum var i Roma undir Nerone keisara einn mikils hattar hôfðingi Vespasianus at nafni, storliga rikr at veralldligum auðæfum ok næstr i metorðum sealfum keisaranum. Hann atti .ii. syni[14], het hinn ellri Titus, en hinn yngri Domicianus. [15] Vespasianus var liotr i andliti miok, sakir þess at hann hafði [æ kinninni eitt æxl[16], hafði[17] látit lækna til profva[17], ok var meinit æ þvi hærra, sem [optarr var nockut[19] at gôrt, þvi hafði

1 hatidisdag *B.* 2 heyrdu *B.* 3 ok *A²*, *B.* 4 brott *tilf. A²*, *B.* 5 *tilf. B.* 6 *saal. A²*, *B;* heilagri *A.* 7 *Med dette Ord begynder atter C.* 8 frialsan *B.* 9 [ok eigi tyniz *B.* 10 komi *B.* 11 [*mgl. B.* 12 [attu at lifa en villdu *B.* 13 *Overskr. B.* 14 *saal A*, *A²*, *B*; sonu *C.* 15 Nefndr *tilf. B.* 16 [æxl a kinninni *A²*, *B;* mikit æxle a k. *C.* 17 hann *tilf. B*, *C.* 18 ef þeir feinge læknad *tilf. C.* 19 [*saal. øvr.;* nockut var *A.*

hann samit til eina silkiros at hylia meinit, þviat lytit var allmikit. Ok einn tima sem hann sitr i samkundo, verðr margt talat[1] ok millum annarra luta, hverr læknir hafi mestr verit i manna minnum. Gamlir menn segia, at engi hafi læknir slikr verit sem Jesus, er Gyðingar drapu i Jorsolum, fyrir þa grein at hann græddi oll mein án skurð[2] eðr bruna eðr[3] hveriu meinlæti. Vespasianus heyrir aa þvilikar ræður með athygli, en talar siðan sva segiande: „Eigi virðiz mer sem þvilikr læknisdomr, sem[4] þer berit fram af Jesu, se at eins mannligrar kunnaztu, helldr syniz mer [sem hans[5] stormerki hafi framiz fyrir guðliga natturu, ok ef sva er, sem ek ætla, ma hann gefa mer til eitt mark ok taka brott af minni aasionu þat lyti, sem ek hefir lengi borit ok engin læknir fekk bot aa unnit. En ef hann gorir mer þetta vinattubragð, skal ek fara ok Titus son minn til Jorsala með ollum várum styrk ok hefna hans aa Gyðingum". Þegar sem hann hefir sva talat, [losnar umbunaðrinn[6] aa kinninni, ok fell[7] niðr aa borðit bæði samt silkit ok[8] æxlit, en aaseonan var sva slett sem aa [.vii. vetra gômlum[9] sveini. Verðr hann við þessa iartegn geysi glaðr, bioðandi ut [þegar i stað[10] miklum her, þviat hann var enn framazti maðr i orrostum ok reyndr i harðfengi, sva ok Titus sonr hans var hinn mesti iþrottamaðr ok kiænn til herskapar. Ok meðr þvi at Gyþingar voru· þenna tima ollum andvigir [bæði keisaranum ok[11] oðrum fyrir sitt ofbelldi ok margan kyndugskap, er þeir fram hôfðu mot þeim, er hann skipaði valldzmenn yfir rikinu, er Vespasiano til reiðu allr sa styrkr af Romariki, sem hann vill fremstan hafa til striðs við Juða. Sem herrinn er albuinn, lętr hann i haf, ok tekz farsælliga, kemr hann til Jorsala um varit, [er nalægh var[12] paskatið Gyðinga. Hafði þaa sott sva mikill mugr mannz[13] til borgarinnar af ollum attum ok rikissins halfum, at alldri fyrr þilikr i manna minnum, sva sem feigðargreip læsi þa saman ok kastaði alla i eina myrkvastofu. Sva segir Josephus sagnamaðr, at þa var lyðr i Jorsolum samankominn til hatiðar[14] þrir tigir hundraða[15] þusunda, allir innstrengdir með herskap Romanorum rett i þann tima sem byriaz haatiðin. Ok rettliga var þessi hefndartimi Judum kosinn með guðs dómi, þviat aa paskatið grimmaðuz þeir með greypiligum

1 med olteiti *tilf.* *C.* 2 skurdi *B.* 3 ok *A*², *B.* 4 er *B.* 5 [likligt at hans verk ok *B.* 6 [losnar umbudin *B*; losna umbondin *C.* 7 fellr *B.* 8 þar med *tilf.* *A*², *B.* 9 [siovetrum *B.* 10 [*tilf.* *A*², *B*; an alla dvol *C*; *mgl.* *A.* 11 [sva keisaranum sem *B*, *C.* 12 [sem nalæg er *A*², *B.* 13 *tilf.* *A*², *B.* 14 halldz *tilf.* *B.* 15 hundrat *B.*

rôddum ok dreyrugum hondum aa sinn skapara drottin varn Jesum Kristum, ok aa engan tima var þeim alla gôtu iafnkiært at taka bloðdryckina, sem aa þeiri tið er lôgmalit Moysi bauð þeim bezt at lifa. At paskum drapu þeir blezaðan Jacobum postola Jons broður með sinu rogi ok feegiofum undir sverði Herodis konungs, sem fyrr var greint. A sômu tið[1], þo at siðarr væri, drapu þeir Jacobum Jorsalabyskup hinn milldazta, þveitandi hvasseggiat griot i hans blezaða hôfut með opi ok aeggian, meðan hann stoð aa kniaam ok bað [fyrir þeim til guðs[2]. Ok sva vilia visir menn skilia, at engri gerð Juða hafi guð braðreiðari vorþit en drapi Jacobi broður sins, var þa ok skamt til aðr þeim kom bardagi. Her með kallar rauðr dreyri [hins sæla[3] Stephani af himni [utsteyptr af Juðum með hôrðu grioti[4], kemr[5] ok eigi siðr fioturr ok [myrkvastofa með harðri huðstroku[6], er þeir veittu forðum ollum samt guðs postolum meðr [umælldri flærð ok umsatum, sva at þeir allir, er beztir menn voru ok guði kiæraztir, urðu at vægia ok brott leita viðs vegar undan þeira[7] unaðum. Þvi stigr yfir þa haðulig[8] skemð ok meira brigzli, en fyrr se lesit, með dauðligum sullt ok harðretti, þviat sva sterkliga ero þeir inni teptir sem olmir hundar i einni holu.

Romveriar kusu Vespasianum til keisara[9].

43. Margar greinir setr[10] Josephus sagnamaðr af þeim sullt ok tannagnistan[11], er Juþar þoldu undir Vespasiano ok Tito syni hans .v. ár i samt, þriu aar sva, at þeir voru baðir samt við[12]. Þviat þeir hôfðu eigi meirr um setit borgina en .ij. aar, aðr en[13] Nero for at deyia. Leið þa sva hit .iii.[14] aar ok .vi. manaðir, at Galba ok Otto eptir hann styrðu Romverium, baþir skammlifir. Kusu þa allir Vespasianum til keisara, þvi for hann til Romam eptir orðsending senatus, en setti son sinn Titum eptir at Jorsolum. En hverr mun greina mega[15] þau manndrap ok hervirki, sullt ok svartan[16] loga, er þeir letu geisa hvervetna um landit með akefð i borgir ok bæi, kauptun ok kastala. Her kemr ofstopafullum Gyðingum, at sva falla þeir i svivirðing sulltarins, at oll diki borgarinnar voru naliga full af dauðra manna bukum. Hverr

1 hatid *B.* 2 [þeim firirgefningar *B.* 3 [*tilf. B, C.* 4 [er Judar gryttu til bana *C.* 5 sva *B.* 6 [hudstroka *B.* 7 [margri flærd ok *B.* 8 hædilig *øvr.* 9 *Overskr. C.* 10 gerir *B.* 11 tannagnisting *B.* 12 en tvô sidan *tilf. B.* 13 *mgl. B.* 14 þridia *B.* 15 *Her mgl. omtrent 20 Blade i A*[2]. 16 þann graaduga *C.*

reif ok sleit or annars kverkum þat er matkyns var, sva at engin[1] venzl eða frændsemi hlifði annarri. Þeir atu af ser belltin ok skoklęðin ok hvat annat, er niðr gekk[2] i halsinn. Þat var[3] hverium manni hinn visazti dauði, ef nóckut atti i sinu husi, þat er etanda væri, þviat sva striddi rán ok ruplan innan ꜵ borgina, sem skipaþar fylkingar Romveria utan [ꜵ murana. Æsktu þeir ser[4] dauða, en sulltrinn dvaldi dauðaskulldina. Sva mikil grimd var þar inni, sem uheyrt [var fyrr[5], at ránsmaðr ok ribballdinn[6] reyndi giarna sinn brand i þess mannz hôfði, er nockut hafði hallda[7] ok feginn villdi lifa, en [þeim villdi hann ôngum veita slag með sinu sverði, er[8] verra þotti lif en dauði [, ok þvi siðr, ef nóckurir baðuz undan at luka fyrr en siðarr þvi auma lifi. Var þat enn Gyðingum með oðrum lutum mikit hꜵð ok brigzli, at þeir hôfðu slika mannfiandr hia ser i borginni, þviat eigi voru þessir af Romverium, helldr af þeira borgarmonnum, til þess at þeir rifiz i sundr sialfir með ginanda munni sem hin verstu hrækvikvendi[9]. En fyrir þa sauk at skômm ok svivirðing guðrækra Gyðinga er uboðanlig hverri tungu með ollum greinum, er at luta þeira fulum svikaradomi, munnum ver snua þagat varu mali, sem borgin gefz upp fyrir sullt ok harðretti, þviat hun var sva sterkliga murut, at hana matti alldregi[10] vinna, meðan nockurr styrkr var til varnar. Nu er sva komit mali Jorsalaborgar, at Titus gengr inn i hana með romverskum her eptir .v. ár liðin, [ok lætr þa flærðarhausa aflsmunar kenna[9], eyðandi allt með oddi ok eggiu, drepandi ok dreifandi þann auma lyð með ymisligu kyni kvalanna. Ellifu hundrat þusunda fórz þar af sullti ok[11] slegit með sverði. Ránsmenn allir voru pindir utan borgar ymisligum pinslum[12] til herfiligs dauða. Þa menn alla, sem ellri voru en .xvii.[13] vetra gamlir, gorir Titus utlegðarþræla fram i Egiptaland, at þeir kenni[14] fornar stoðvar sinna frænda, allan tima ꜵnauðigir undir griotbyrðum, meðan þeir lifa. En þeir sem yngri voru en .xvii.[13] vetra ero selldir mansali sem þybornir þrælar til ymissa[15] landa, sva udyrir, at [.xxx. voru[16] fyrir einn penning, moti þvi er þeir keyptu dauða drottins vars [fyrir .xxx.[17] penninga. Voru þessir ungu menn, er selldir voru, niu tigir þusunda. Aðrir af Juðum ero

1 eingi *B.* 2 matti ganga *B.* 3 þai *tilf. B.* 4 [Allir æsktu þar *B.* 5 [er fyrri *B.* 6 rifballdinn *B.* 7 ser til næringar *C.* 8 [þann villdi hann eingan drepa, sem *B.* 9 [*mgl B.* 10 alldri *B.* 11 var *tilf. B.* 12 kvolum *B.* 13 seytian *B.* 14 kanni *B, C.* 15 ymissra *B, C.* 16 [þrir tigir gengu iafnan *B.* 17 [með þrim tigum *B.*

dyrum beittir eða i [sma sega[1] sundr bladdir[2], aðrir[3] at skotspæni hafðir, meðr spiotum ok sverðum i gegnum grafnir. Nockura þa menn, sem mestir [funduz ok afbragðligztir[4] i sinni atgiorvi ok friðleik, let Titus lifi hallda, halldandi þa sem sina fanga til vitnis þess frægia[5] sigrs. En eptir sva gort skytr hann elldi i borgina ok lætr graðugan loga leika ok hvatvetna gleypa, þat er fyrir varð, sva musterit sem allt annat, með braki ok brestum, afli ok gny hræðiligum, briotandi niðr i balit allt þat smiði, sem nóckut stoð við elldinum, sva vandliga[6], at eigi stoð eptir steinn yfir stein. Siþan lætr hann sallti ausa þann [stað, sem borgin hafði verit[7], at su bolvaða iorð skylldi alldri siþan þrifaz mega. Lyktar her þvi mali, sem ver munum setia af makligri hefnd ok herfviligum kvolum Gyþinga. Er þetta harðla fátt af þvi mórgu, sem[8] þar mætti af segia, þviat ver skundum til annarra luta. En þo ma [skilia heðan af[9], hversu digra bolvan sa verðskylldar ser, sem reisiz með ofbelldi moti sealfum guði.

Capitulum.

44. Agiætr maðr Vespasianus keisari rikti .x. aar með [friðum naðum ok goðum friði[10] til kristninnar[11], en siþan Titus son hans .ij. aar ok .ij. mánaði, mikill frægþarmaðr ok miok harmdauði. Eptir hann framliðinn[12] tekr riki Domicianus broþir hans, er harðla miok afkyniaðiz i sinum gerðum, þviat hann fyrirlet[13] friðsamlig dæmi foður ok broður semiandi sik eptir liotu lyndi hins niðingliga Neronis, ofsækiandi sæla guðs kristni með mikilli grimð ok marghãttuðum illvilia, [bæði likiandi sik hinum versta Herodi ok fyrr nefndum Neroni[14]. Hann byðr faagan fiandligra goða um allt Romveria valld, skipaði[15] valldzmonnum[16] i borgir ok kastala af sinni halfu, at goðanna þionkan skylldi fram hafaz, en kristnir menn pinaz grimliga, ef þeir vilia eigi lyðnaz þeiri tru, sem keisarinn sialfr vegsamar. Ok sva auflgaz um siðir þessi dauðans boðorð [hins vanda[14] Domiciani keisara, at þau fara land af landi með nogum[17] herskap aa guðs kristni, æ þvi verr ok harðara, sem keisarinn lifir lengr ok hann þickiz[18] sterkari i sinu valldi ok rikdómi. Sva

1 [smasiga *B.* 2 [sma streingi sundrskornir *C.* 3 *saal. B;* ok *A.* 4 [voru afbragdzmenn *B.* 5 fræga *B.* 6 gersamliga *B.* 7 [reit, er borgin hafdi stadit *B.* 8 er *B.* 9 [her skilia *B.* 10 [fridi ok nadum *B;* fride og godum nadum *C.* 11 heilagrar kristni *B;* guds kristni *C.* 12 *mgl. B.* 13 firirleit *B.* 14 [*mgl. B.* 15 skipaudi *B.* 16 valldzmenn *B, C.* 17 miklum *B.* 18 *saal. B;* styrkiz *A.*

kemr, at hans bǫlvut boð dreifaz allt austr i Asiam, þar sem hinn kiæri Kristz unnazti virðuligr Johannes postoli predikar guðs orendi [með efldu blomi heilagrar krištni[1], sem fyrr var greint [i þessu mali[1]. Þvi skipar Domicianus keisari valldzmann ok hǫfðingia i haufuðborg rikissins sialfa Effesum, at fram skal hafa dyrkan goðanna en briota kristnina, pinandi þa sem eigi vilia blota. Heyrt hefir dauðasonrinn Domicianus keisari, at sa er einn maðr i Asia af lærisveinum Jesu, at miok se staðfastr i sinni tru ok gagnstaðligr [þeirri fægan, sem hann vill nu gera lata[2]. Þvi skrifar hann pistil sinn til proconsulem, er sitr i Effeso, bioðandi honum at leita eptir þeim manni, er mest striþir i Asia af lærisveinum Jesu i moti hans lǫgmali, ok sem hann er fundinn, skal hann æ minna, at [hann neiti[3] Cristi ok letti af [at predika nafn Jesu[4]. Þessor keisarans boðorð[5] er proconsuli hægt at fullgora fyrir sumar greinir, þviat hann veit val, til hvers talat er, ok at Johannes hǫfuðsmaðr kristninnar er þar innan borgar. Þvi lætr[6] hann gripa postolann ok leiða fyrir sik, hafandi fram sǫmu orð, sem fyrr voru skrifut, [nu með bliðu, nu með[7] striðu, at hann skuli neita [nafni Jesu[8] ok af letta allri predikan. En þvilikri umleitan svaraði hógværliga blezaðr Johannes sva segiandi með uvikianligri staðfesti: „Þat byriar[9], at maðr lyði framarr guði en monnum; fyrir þvi se yðr kunnigt ok ollum ǫðrum, at ek neita eigi guði minum, ok eigi af legg ek lifs predikan hans blezaða nafns, þar til at ek fyllir mina rás i þvi embætti, sem ek tok forðum af minum drotni. Fyrir [þetta andsvar[10] Johannis verðr proconsul storliga forr, þviat hann skilr orðin ganga af hinni mestu alvǫru ok staðfesti hugarins, hvar fyrir hann byðr, at postolinn skal inn kastaz i þungt[11] varðhalld sva sem uvin cesaris ok motstoðumaðr Romarikis. En hann skrifar bref fram til Domicianum keisara af efni Johannis postola halldandi þilikt form, sem her ma heyra.

Sendibref Effesiorum iarls til Domicianum keisara[12].

45. Hinum milldazta [keisara volldugum Domiciano[13] sendir iarl Effesiorum sina kveðiu með skyllduligri[14] virðing i ollum lutum. Yðvarri dyrð se val kunnigt, at sa maðr sem[15] Johannes heitir, kominn

1 [*mgl.* *B* 2 [godanna fagan *B.* 3 [*saal.* *B;* neita *A.* 4 [predikan i Jesu nafni *B.* 5 bod *B.* 6 *saal.* *B;* let *A.* 7 [ymiz med blidu edr *B.* 8 [Jesum *B.* 9 segir hann *tilf.* *B.* 10 [þessi svǫr *B* 11 þrǫngt *B;* þrongvasta *C.* 12 *Overskr.* *C.* 13 [herra volldugum Domiciano keisara *B, C* 14 skylldugri *B, C.* 15 er *B.*

af kyni Ebreorum predicar i Asia Jesum Kristum hinn krossfesta, segiandi hann vera sannan guð ok son guðs lifanda, en fæagan usigranligra goða varra eyðir hann ok forsmár briotandi ok umvendandi [þau virðuligu musteri, sem þeim voru smiðut þegar i upphafi[1]. Nu sem liost verðr i greindri[2] gerð, er þessi lokleysumaðr ok galldrameistari i ollum lutum motstaðligr [yðvarri sæmð[3] ok virþingarhæð, þviat með sinum mætti, orðslægðum ok fiolkyngi snyr hann naliga allan[4] lyð Effesine borgar til þess ætrunaðar at dyrka dauðan mann ok krossfestan. En meðr þvi at ver berum með váru hiarta satt vandlæti usigranligra[5] guða, buðum ver þenna uvin þeira nalægiaz várum domstoli, æ minnandi bliðliga ok ógnandi nǒckuru striðara eptir yðru boði, at hann skylldi neita þann dauðliga[6] mann ok eigi [heðan af i nockurn stað opinberliga eðr leyniliga[7] hans predican fram bera. Her með buðum ver honum at fornfæra goðunum. En ǒll vár orð ok æminningar kǒstuðum ver sem ut i vind, þviat hann lagði oss i moti þræ ok þriotlyndi, engan veg vikiandi af sinu ofbelldi, helldr guðunum grimmari hvat er hann matti. Þvi skrifaðum ver þetta letr yðvarri hæð ok herradomi sem leitandi ok meðr lyðni spyriandi, hvat yð(u)r vitzka dictar framfaranda við sva mikinn þriot ok uvikianligan uvin yðvars soma [ok sæmdarfullra boðorða[7]. Biðium ver, at þer synit varum litilleik yðvarn vilia i þessu mali. Valete.

Domicianus bydr at færa Johannem ur Epheso til Romam[8].

46. Sem þessor bref iarlsins koma fram i Roma, beraz þau Domiciano keisara, hver hann upp brytr ok yfir less, fylldr þegar iafnfram[9] bolvaðrar bræði, [sem hann orðin serr æ þvi falsarabrefi[7], skrifandi iarlinum þrutin orð grimmligrar reiði aptr i moti, at hann skal taka Johannem með harðri hendi brott af Effeso flytiandi hann fiǒtraðan allt i Romam. Ok er iarli kemr þetta bref, vikz hann giarna undir keisarans boð, gripandi gǒfugligan guðs vin Johannem postola strengiandi sterkum fiǒtrum ut æ skip, er gengr af Asia til Italiam, hvar iarlinn stigr æ sialfr með sinu[10] foruneyti. Ok er þeir koma allir samt i Romam, gorir iarlinn kunnigt Domiciano keisara [fyrir sendiboða eðr ǒrindreka val skilrikan[7], at hann ok Johannes ero komnir i borgina. Ok i stað sem hinn

1 [þeira virdulig mustari *B*. 2 *saal* *B*, *C*; grimmri *A*. 3 [ydru valldi *B*, *C*. 4 ollum *C*. 5 odaudligra *B*. 6 dauda *B*. 7 [*mgl* *B*. 8 *saal. Overskr.* *C.*; Pisl Johannis *B*. 9 *mgl.* *B*. 10 miklu *B*.

grimmazti Domicianus vikingr heyrir þat, verðr hann sva reiðr, af hvarki vill hann lata koma ser i augsyn postolann ne iarlinn, utan helldr byðr i stað með diðfulligu forzi sva beraz sin orð iarlinum, at hann leiði Johannem fyrir borgarhlið i Roma, er latina heitir, flettandi hann [i fyrstu[1] ollum klæðum, en siðan lemiandi með harðri huðstroku. Eptir sva gort byðr hann iarlinum at klippa allt hár brott af postolans hôfði sem liotligaz ok næst sverðinum, en siðan steyta[2] honum[3] niðr lifanda i viðsmiorsketil vellanda, sem til heyrir at refsa keisarans uvin ok motstauðümann[4] Romveria. Þetta boð sva bolvat ok grimðarfullt af [fiandans helli, þat er af briosti Domiciani drepsottliga framgengit[5], fyllir greindr iarl i alla staði skipandi með digrum metnaði sinn domstol fyrir nefndu hliði, bioðandi sælan Johannem þar [nalægiaz sinu ôgliti[6]. Margr lyðr kom þar saman aa þeim deghi, þviat eigi for laagt um borgina, hvern pina skylldi, [þviat ilmandi frægð Johannis er fiarlæg litlu hviskri, helldr kemr sa dyn[7] undir, at skalf olldungasveitin i Roma, er sitr þat breiða þing með oðrum lyð, sem nu er sett guði til meingiorða ok hans kiærum vin til sárra pininga. Siþan byðr iarlinn sinum monnum fullgera hveria luti[8], sem keisarinn hafði boðit, afklæða postolann ok huðstroku veita, haar hans klippa [til haaðs ok augabragðz allra manna[1], ok siþarst i viðsmiorsketilinn niðr verpa. En aa þenna dag sem alla aðra synir guð i himinriki, at[9] eigi ma ôflgaz moti hans hægri hendi ranglætisfullr vili mannanna, þviat signaðr Johannes gekk sva heill ok usakaðr brott af þeim dauðliga hita fyrir almattigs guðs miskunn, sem hann var allan tima lutlauss [af uspilliligum bruna[10] sins skiæra likama, [reinni ok biartari en þat gull er i elldi profaz[1].

Capitulum.

47. Til eilifrar minningar þess hins haleita sigrs, er drottinn varr Jesus Kristus vann aa þeim degi fyrir sinn virktavin Johannem postola, reistu cristnir menn aagiætt musteri i fyrr sôgðum stað ante portam latinam, at þar dyrkiz arliga hatið virðuligs Johannis pridie[11] nonas Maij, aa þeim sama degi sem hann sigraði Domicianum keisara ok ranglatan senatum með postoligri rôksemð ok

1 [*mgl. B.* 2 steypa *C.* 3 hann *B.* 4 motstodumanni *B.* 5 [briosti Domiciani *B.* 6 [koma *B.* 7 [þvi kemr sa dynr *B.* 8 grein *B, C.* 9 hans er oll skepna ok *tilf. B.* 10 [af spilliligum bruna *B*; hogligra girnda *C.* 11 þridia(!) *B.*

lofligri staðfesti, sva glaðr ok skirr i elldinum sem aðr ok siðan i meydominum. [Hvat er meistarliga stendr skrifat honum til lofs ok dyrðar i þvi ægiæta responsorio, er syngz um alla kristni aa þann dag in paschali gaudio ok sva byriar: Vox tonitrui tui deus in rota[1]. Nu sem iarlinn Effesiorum ser, at hinn sæli Johannes gengr ut af vellanda ketlinum[2] sem hinn sterkazti kappi smurðr en eigi brunninn, verðr hann miok ræddr ok óttafullr i þessu stormerki, sva at hann villdi þa gefit hafa liðugan gang postolanum ok fullkomit frelsi, ef hann hefði þorat þat gora fyrir keisaranum. En með þvi at hann ottaz veralldligt valld, vikr hann af [annan veg[3] utlægiandi postolann brott af Italia ok Asia, skiotandi niðr i þat utsker, er Pathmos heitir. Þar voru[4] fyrir margir menn [utlægðir, anauðgir[5] ok þrælkaðir[6] at hôggva berg[7] ok vinna til steinsmiðis, þviat þar var griotval mikit. Millim sva aumra manna er nu settr hinn sæli Johannes [sva sem þeira samþræll ok felagi[8], hvat [er eigi þarf[9] synaz undarligt, þviat orð sannleiksins skulu vel fyllaz i pinslardryck Johannis. Lasum ver af hans blezaðum broður Jacobo, hversu hann gerði karlmannliga sina raas fram i pinslarker undir konungsins sverð, ok nu heyrðum ver fyrir skemra, hversu agętr Johannes samneytir sinum broður i milsku þess dryckiar, er varr drottinn sagði þa baða drekka mundo [ser til lofs ok dyrþar[10]. Huðstrokinn var þa[11] Johannes i Judea, fiôtraðr ok innkastaðr millum annarra postola, sem fyrr er skrifat. Gripinn var hann með illyrðum [i annan tima[10] i Asia, bundinn ok innkastaðr fyrir predikan [guðligs orðz ok vitni sannleiksins[10], sitiandi austr[12] þar i fiôtrum, [meðan rógsbref fluttuz i Romam samsett með falsi iarls Effesiorum[10]. Siþan er hann fiotraðr, aa skip leiddr ok i haf rekinn, farandi þilikr[13] fram i Romam, at engan tima helldr hann sialfs sins valld[14] mætandi þar omiukum orskurði[15], klæðum afflettr ok undir sviga settr, hárit latandi ok viðsmiôrsvellu aa sik takandi, utlegð þolandi fram i Pathmos, þar sem nu sitr hann i[16] sampining þeira fatækra, sem[17] þar þrongvaz [daprliga i dagligum[18] sveita. [Nu er aalitanda, hvart þessar greinir samanlesnar i þvingan ok meinlætum Johannis mega eigi martirium heita viðrkvæmiliga, meðr þi at hinn sæli

1 [*mgl. B.* 2 kathnum *B, C.* 3 [adra leid *B.* 4 adr *tilf. B.* 5 [*saal. B, C;* utlendir *A.* 6 [Er nu settr hinn sæli Johannes postoli sva sem þeira samþræll *tilf. her A.* 7 *saal. B;* marmara berg *C;* griot *A.* 8 [*tilf. B, C; mgl. her A.* 9 [*saal. B, C;* eigi ma *A.* 10 [*mgl. B.* 11 þessi *B.* 12 *mgl. B* 13 sva *B.* 14 vǫlld *B.* 15 *tilf. B.* 16 sarri *tilf. B.* 17 er *B.* 18 [dagliga i daprligum *B;* erfvida med dagligum *C.*

Gregorins segir, at i bindandisdygð ok einni saman þinu holldzins geriz maðr pislarváttr i guðs ógliti aan allri ofsokn[1]. Sva fullkvęmiz drottinlig spasaga i þessum bræðrum liosi biartara, at þeir þoldu baðir valk ok vandræði heims þessa með aagangi ok ofsoknum grimmra guðs uvina, hvarr aa sinum tima, þo at annarr lyktaði sina lifdaga i friði kristninnar geymandi þa merking, sem at honum vikr með vilia spekinnar, þviat friðrinn heyrir þeim en eigi sverð i sinum enda, sem [þyðing berr upplitningarlioss[2] unaðsamligra fagnaða, [sem skiliandi maðr fær[3] undirstaðit af þeim greinum, sem fyrr stendr skrifat[4] af merking Petri ok Johannis[5].

Capitulum.

48. Dyrð heilagra hinn haleiti Jesus birtir þat með þessum utlegðarmanni sælum Johanni, er David konungr segir i sinni bok[6], at guð drottinn geriz leiðtogi rettlatra, eigi fyrirlatandi nóckurn þeira, utan helldr skipar hann hvern þvi framarr i himinrikis erfð [ok sinni vinattu[5], sem hann þolir meiri vanvirðing [ok margfalldari þvinganir[5] fyrir hans nafni, [þviat drottinn sa hvat[7] mikit hans blezaðr vin hefir aa hendr tekiz i stiorn ok valldi kristninnar[8], ok hversu andir[9] voru þurfandi hans miuka faðernis ok yfirsynar [,þott nu misti þeir hirðissins i fiarvist greindrar utlegðar. Drottinn litr af sinu sæti yfir sonu mannanna ok sierr[10] meðr skygnum augum, at þeir byskupar i Asia, sem blezaðr Johannes vigði ok yfirskipaði kristnina, vanrækia sina skylldu til hirtingarvalldz[11] við undirmennina [,sva at þar fyrir aukaz illzkur ok siðleysur með flekk ok fólnan cristninnar, þar iafnan meirr sem stiorn var minni[5]. Þvi vill varr herra Jesus Cristr umsia veita þeiri kristni, sem[12] til heyrir hans lærisveini, at sva sem hann er sinum sauðum fiarlægr i likamanum, sva verðr hann fyrir himneska miskunn nalægr i andanum þeira nauðsynium; [sakir hvers[13] hinn aagiæti Johannes pryðiz fógrum giofum ok haleitum i Pathmos, þiggiandi þa virðing at næraz með andarsyn i [ógliti drottins[14] heyrandi hans orð ok viðmæli til [siðvendi ok[5] stiornar kristninni. Af þeiri andarsyn, er hinn blezaði Johannes þiggr i Pathmos, skrifar hann eina bok með guðs boðorði, er hann kallar Apocalipsin. Þiggr hann þessa

1 vondra manna *tilf* C.; [*mgl.* B. 2 [ber sanna þyding uppbirtingarlioss C. 3 vel *tilf.* C. 4 standa skrifadar C. 5 [*mgl.* B. 6 psalmabok C. 7 [þvi minniz brunnr miskunnar, hversu B. 8 sinnar kristne i Asia C. 9 andirnar B; margir C. 10 [.Þvi ser drottinn B. 11 hirtingar B, C. 12 er B. 13 [þviat B. 14 [augliti sialfs guds B.

gipt aa drottinsdag einn, sem hann sialfr vattar eptir kveðiusending i upphafvi nefndrar bækr, er hann sendi af utlegð heim i Asiam siau[1] fyrr nefndum borgum ok þeira byskupum sem ollum auðrum lærðum ok leikmonnum[2], hver upplokin ok yfirlesin angar[3] mikinn sætleik himneskrar miskunnar, er framflaut af haasæti heilagrar þrenningar fyrst i hiarta Johannis, en siþan i faðm ok aaseonu allrar kristninnar; [þvi fyrri Johanni, at hann var utlęgðr fyrir guðs nafni frabyrgðr[4] mannligri huggan ok viðrmęli[5]. Þvi vitiaði hans sialfr guð meðr sinu stormerki [val minnigr þess, er opt er lesit i frumtign Johannis[6], at hann var hverium manni hreinni ok guðs leyndum lutum þvi skapligri. Synir ok varr drottinn i þeima lut .ij. sannindi [millum annarra luta, þat i fyrra stað[7], at sa vinnr undir sik til eignar sialft himinriki ok þess leynda luti, sem aa iarðriki striðir karlmannligha meðr þolinmæði; þat annat birtiz her, at hverium manni er þvi nalægri[8] orð guðs ok heilagra engla til andligra birtinga, sem hann forþaz meirr þys ok margmælgi iarðligra[9] manna. Þvi var Johannes viðtækiligr guði, at hann sat i utlegðinni hlioðr, skiærr ok hreinn, [sem fyrr sagði, provaðr i ofsoknar elldi ok sannri þolinmæði[10], aull sin goð verk eignande einum guði, [sem enn verðr liost i þessu verki, sakir þess at sva skrifaði hann hveria grein, sem honum var synd i guðs lofi[10], ekki veitandi sialf sins roksemð eða meistaradomi.

Capitulum.

49. Þessi Apocalipsis reiknaz millum spámanna boka, þott hun hafi gerz i nyiu[11] testamento, þviat hun spaar storliga langt meðr skygnum anda[12] i uvorðna tima, rennandi fyrir ukomnum lutum til afls ok styrkingar sannleikinum. Þessi bok er æðri ollum spamanna setningum, sakir þess at hun talar af holldgaðum guðs syni ok hans heilagri kristni ok þar með þeim stormerkium, sem fylld ero ok framkomin i marga staði, hvat er fyrri spaamenn sôgðu allt i skugga, at verða mundi. Ok sva sem .iiii. guðspioll bera afli aull lôgmalsins boðorð ok fyrri setningar, sva gnæfir þessi bok Johannis yfir fornar spamanna ritningar. Þann hátt ok setn-

1 siǫ *B.* 2 leikum *B, C.* 3 *saal. B, C*; angrar *A.* 4 fraskilinn *C.* 5 [*mgl. B.* 6 [vel minnegr þess sins blessada fyrirheitz, er hann sagde þa mundu sia sialfan gud, sem hreiner være og skiærir i sinu hiarta, en þat er miog opt lesit ad frumtign Johanni postola *C*; *mgl. B.* 7 [þat fyrra *B.* 8 nalægari *B.* 9 iardneskra *B, C.* 10 [*mgl. B.* 11 nyia *B.* 12 *tilf. B.*

ing valdi guð þessu verki fyrir munn Johannis, at Apocalipsis hefir i[1] stauðum þungar figurur luktar ok læstar aan nóckurri skyring, en sumstaþar standa þær sva sem glosaðar ok skilianliga skyrþar, hvat er eigi þarnaz haleita forseo sialfrar spekinnar. Til þess ero nóckurar upploknar, at þær gefi lesanda manni val skilia, at allar luktar figurur krefia hann rannsaks ok rettrar skyringar. En fyrir þa sauk villdi drottinn sin stormerki undir myrkum figurum leynaz láta sva sem[2] ilmanda kiarna, at goðr kristinn maðr helldi þau þij framarr i minni, sem hann fengi[3] þeira skilning með heitari iðn ok meira erfiði, ok af annarri halfu leyndiz þau þvi sterkligarr fyrir illum manni, sem þau færi lægra ok væri lengra brott borin fra[4] alþyðligu orðtaki. Þessi bok Johannis guðs postola hefir þa undirstauðu, at hun tiár i fyrstu ollum .vij. borgum i Asia, hvat hverri þeira [hefir yfir gefiz[5] ok i hverium[6] lutum byskupar skulo sina rauksemdarstiorn frammi hafa, ok hversu undirmenninir skulu til iðranar renna ok bæta lóstuna, sva framt sem þeir[7] hvarirtveggiu vilia forðaz þa hefnd, er guð hotar, ef eigi verðr at gort. Þvi sendir hinn sæli Johannes þat haleita verk fyrst i Asiam til ser undirgefinnar cristni, [at henni heyrir nefniliga til i upphafi, þo at i dag[8] se þessi bok hvervetna lesin ok i allar halfur heimsins nytsamliga borin almenniligri guðs cristni til friðar ok uppheldis, þviat sva sem um liðr þat efni, sem[9] til heyrir Asie[10], stendr hun saman i nalægum stett ok stauðu allrar cristni guðs, er grundvallaðiz i heiminum fyrir .xii. postola, þar með setiandi þær pinur ok freistanir ok mannraunir, er henni munu siþarr til handa koma, einkannliga við sialfan heimsenda; þviat guð almattigr vill hialpa sinni hiórð birtandi með himneskri speki, hvat mikit ok þungt hun aa fyrir hendi, sakir þess at þat skeyti særir minnr ok vægiligarr, sem maðr veit ván i at fliuga muni, en þat annat, sem vaveifliga snarar i opna skiolldu með óllu at ovóru. Hverr mundi[11] staðit fa i þeim stormi, er i enda heims er komandi sakir falsaradoms ok ofsoknar Antikristi, ef eigi væri aðr fyrir spað ok greiniliga tiað in[12] Apocalipsi ok oðrum spamanna framburði. Af þessu efni setr Johannes miklar figurur fyrirsegiandi kvamu Antikristi, hvar af margt ok merkiligt væri greinanda [monnum

1 morgum *tilf. C.* 2 i *tilf. C.* 3 fingi *B.* 4 af *B.* 5 [gefz yfir *B.* 6 *saal. B, C;* hverigum *A.* 7 þessir *B.* 8 [þo at nu *B.* 9 er *B.* 10 *saal. B;* i Asie *A;* byskupum ok kristninni i Asia *C.* 11 mun *B.* 12 i *B, C.*

til skemtanar[1], þo at ver munim litit ok stutt fram bera sakir faafræði [ok forðaz langmæli[2].

Af Antikristo[3].

50. Sva visa ritningar til, at hinn bolvaði Antikristus mun fæðaz i Babilon, miklu[4] borg aa Serklandi, af kyni Dán, ok sa staðr hæfir honum makliga, þviat Babilon þyðiz hneykingarstaðr ok merkir helviti, sva sem hennar konungr merkir sialfan fiandann, ok hennar vatnfaull framluta glæpi til eylifra ufagnaða, hvar fyrir allir [umilldir ok[5] ranglatir kallaz hennar synir [sva sem hirðmenn konungs Babilonis[5]. I þessum dimma stað er Antikristus getinn i fyrstu millum karlmannz ok konu. Ok sem þat illa freo[6] liggr i konunnar kvið, kemr ureinn andi yfir þa likneskiu hana blasandi[7] ok fyllandi með sinum krapti, meðr hvers verki sveinninn fæðiz, næriz[8] ok upp vex. Fyrir þvi kallaz hann glatanarsonr. Sem hann er fulltiði, mun hann gera sinn vegh brott af Babilon allt aa Gyðingaland i Jerusalem ok taka umskurðarskirn, segiandi Gyðingum sik vera Crist þeim fyrirheitinn. Hvaðan af Juðar flyckiaz saman ok fylgia honum [smiðandi ok[9] uppreisandi þat musteri, er forðum brutu þeir niðr meðr sinum glæpum, en Romveriar eyddu [ok at velli lôgðu með svôrtum kolum ok ausku[10], sem fyrr var greint i þessi sôgu. I þetta musteri hit nyia mun Antikristus bera sitt ôndvegi, segiandi sik vera son mannz ok son guðs, bioðandi ser dyrkan veitaz sem sialfum guði, [miklandi sitt hiarta með drambsemi[11] moti guði[12]. Sem her er komit, syniz vel fallit at heyra þa figuru, sem[13] hinn blezaði Johannes setr fram in Apocalipsi til heyrandi þess hattar efni, sem siðarr mun segiaz af gerðum Antikristi. Hann tekr sva til orðz: Ek saa dyr ganga upp or sionum, þat var með .vii. hôfðum ok yfir hveriu hôfði guðlastanarnafn. Þat hafði .x. horn, ok yfir hveriu horni stoð korona, fætr þess voru sem aa birni, munnr þess[14] sem aa leone. Þat var likt pardo. Þessu dyri gaf dreki sinn crapt ok mikit valld, ok eitt af hans hôfðum sa ek sva sem drepit i dauða, ok dauðasar hans er grætt, ok þat undraz oll iorð ok dyrkuðu[15] drekann, er valld gaf dyrinu,

1 [*mgl. B.* 2 [ok þess annars at ver vilium fordazt langmælgi i vorum framburde *C*; *mgl. B.* 3 *saal. B*; um Antakrist *C.* 4 *saal. A, B*; hinni miklu *C.* 5 [*mgl. B.* 6 frio *B, C.* 7 blessande *C.* 8 *mgl. B.* 9 [*saal. B;* bindandi ok *A*; *mgl. C.* 10 [*mgl. B.* 11 [drambandi *B.* 12 Jesu Kristo *tilf. B.* 13 er *B.* 14 hans *B.* 15 *saal A, B;* dyrkar *C.*

ok þeir dyrkuðu dyrit sva segiandi: Hverr er likr siodyri[1], ok hverr mun mega striða moti þvi[2]. Þessi er figura Johannis, með hverri hann hôndlar marga luti af ofsokn Antikristi ok illzku hans, hvat er heilagir feðr skyrðu fagrliga, þott ver munim stutt gera með skômmu mali. Dyr or sio ganganda kallar hann Antikristum af beiskri Babilon tilkomanda. Haufuð hans .vii. merkiaz fyrir þann styrk, er hann fekk af aullum veralldar hôfðingium, þviat allz hattar stettir[3] skipaði hann i sina þionostu, konunga ok hôfðingia, postola ok predicara, visindamenn ok galldrameistara. Yfir aullum .vii. hôfðum stendr guðlastanarnafn, þviat Antikristus segir sik guð vera, ok þat sanna allir hans fylgiarar, at engin hafi sannr Kristr komit i heiminn fyrr en hann, helldr hafi þeir[4] verit allir Antikristi Se her guðlastanarnafn[5] yfir hveriu hôfði. Horn hafði þat .x. sem Johannes segir in Apocolipsi, þviat Antikristus, hit hæsta hôfut illzkunnar, ok allir hans kompanar stunda æ með megni at stanga til niðrbrotz .x. laga boðorð Moysi, sem i þvi birtiz, hvert eptirdæmi Antikristus gefr sinni fylgð; þviat hann mun vera saurlifr i kvenna girnd, en opinberliga mun hann syna sik helgan ok hreinlifan, at hann megi þvi auðvelldligarr bleckia folkit. Hiarta sitt mun hann upphefia moti guði ok sva mikla dirfð ok drambsemi, at hann mun [um snua[6] lôgum ok siðferði ok ræs timanna. Ok sva mikillar diðrfungar mun hann vera, at hann mun sik ekki ætla[7] pindan verða, fyrir þvi at hans fyrirdæming er um nockura rið dvolð ok undan dregin. Þar af segir David: Auferuntur iudicia tua a facie eius, hann mun láta gera likneski eptir ser ok alla sina menn mun hann marka[8] sinu marki i þeira enni ok hægri hendi, sem Johannes vattar enn i oðrum stað af fyrr nefndu siodyri[1]. Þessir allir voru til þess merktir at lyða hans boðorðum ok tigna hans likneskiu[9] til hinnar mestu meingerþar við almatkan[10] guð.

Capitulum.

51. Antikristus man i fyrstu koma til Jorsalaborgar sva sem linr ok goðgiarn i iartegnagerðum, ok eptir liðit halft ár hans virðingar i Jersusalem munu koma sendir af guði Enoch ok Helias, predikandi Gyðingum ok snuandi til rettrar truar með sinum kenn-

1 *saal.* *C;* skogdyri *A*, *B*. 2 *saal.* *B*, *C;* þer *A*. 3 *saal.* *B*, *C*; stettum *A*. 4 þat *B*. 5 gudlastan *B*. 6 [a stunda um at snua *B;* aa stunda at rangsnua *C*. 7 *tilf.* *B*, *C*. 8 merkia *B*. 9 likneski *B*. 10 hinn hæsta *B*.

ingum brott fra Antikristz[1] boðorþum. Fyrir þa sauk reisiz Antikristus i opinberri[2] ofsokn, hafandi fram[3] alla grimð ok herskap a guðs kristni sendandi sina predikara i allar halfur heimsins, hvat er merkia þeir biarnarfætr, er Johannes sa siodyrit[4] hafa, þviat þessir villupredikarar hallda a lopt hôfuðburð Antikristi, fliotir til bleckinga en miok þungir ok meinsamir til [niðrbrotz ok niðranar[5] við kristnina. Þessi er einn hattr af þeim fiorum, er Antikristus hefir til at [svikia alla menn[6], þat er klokligum orðslægðum, opinberum iartegnum, fegiðfum harðla girniligum, beiskum kvolum ok hræðiligum. Klokligum orðslægðum, þvi at hann man sva predica, at hit nyia laugmal [mun synaz[7] rangt ok engu hæft[8], ok Kristz lôgmal mun hann niðr briota, sem [megn er til[9], bioðandi sinum postolum, at þeir seti sterkazta bann fyrir, hvar er þeir koma, at nockur[10] ritning skyriz af rettkristnum kennimonnum[11] eðr heyriz af kirkiunnar sonum. Postolar Antikristi munu sik syna allvel siðuga fyrir manna augum, en illa luti munu þeir predica ok ôngva[12] aðra. Þij segir Johannes viðrkvæmiliga, at þetta dyr var likt pardo, þviat pardus er eitt hit skiotazta kvikvendi ok harðla fust til bloðsuthellingar, þviat postolar Antikristi dreifaz með fliotri ras takandi cristnina með skiotu skrefi sinna blekkinga hafandi allir nafn ok merking sins meistara, þo at Antikristus se upphaf[13] ok fylling allra illra luta. Hvat er enn ma skilia af fyrr settum orðum Johannis, er hann segir likan pardo. Þat dyr er likt pardo, er panther heitir, fleckott at lit, vaxit utan smaam ringum eðr brogðum, sva at yfir ringana er lagðr gulr litr. Þat dyr verðr alldri getanda eðr fæðanda optarr en um sinn, sakir þess at þegar sem hvelparnir fæþaz[14] með þvi, geraz þeir sva grimmir við sina moþur, at [ôngvar hindranir vilia þeir þola sinnar fæðingar, utan[15] i stað geriz annathvart, at þeir grafa kviðinn niðr i gegnum ok deyða sina moþur, ella fæþaz þeir með sva mikilli akefð, at þeir gegnum grafa ok sundr leysa þat sæti, sem natturan veitti þeim til burþar[16] i moþur kviði, sva at með[17] ôrrum ok knutum [aptr strengt[18] ma þat alldri siþan taka með þess kyns saði. Hvat er sannliga heyrir Antikristo, þviat sva sem i drotni várum Jesu Kristo er fylling allz guðdóms, sva

1 *saal.* *B*; Antikristo *A;* Antichristi *C.* 2 opinbera *B.* 3 frammi *B, C.* 4 *saal. C;* skogdyrit *A, B.* 5 [*saal. B, C;* niðrbriotz *A.* 6 [bleckia folkit *B.* 7 [se *B, C.* 8 nytt *B.* 9 [hann ma *B.* 10 *tilf. B, C.* 11 kennifedrum *B.* 12 enga *B.* 13 uppras *B.* 14 vaxa *B, C.* 15 [þegar *B.* 16 bygdar *B.* 17 fyrir *B.* 18 [*mgl. B.*

er i Antikristo fylling allz ranglætis ok falsaradoms, þviat hann mun vera hôfut allra illra luta, diofullinn sialfr. Þvi segir Johannes, at dyrit[1] hafði munn leonis, þviat hann er hôfut grimmleiksins. Nu sem birtiz i skammri glosu, er Antikristus pardus i fliotleika ok þorsta bloðs, panther i [otrum[2] brôgðum bleckingarinnar ok lit siðsemðarinnar ok þar með[3] allri fylling illzkunnar, en leo i styrkleik grimþarinnar, sem [enn mun siðarr finnaz[4] skrifat.

Capitulum.

52. Meðr auðrum hætti mun Antikristus bleckia mannfolkit fyrir falsliga iartegnagerð,, [ok þvi falsliga[5], at hann mun gôra þat[6] með fiolkunnligri[7] list. Hvaðan af segir hinn sæli Gregorius, at sva mikill gangr mun vera[8] i iartegnagorþum[9] Antikristi, sem alla vega leiki með einu liosi. Hann man likneskin lata mæla[10] meðr fiolkyngi ok ovorðna luti fyrir segia; hann mun lata elld af himni niðr stiga, sem Apocalipsis segir, hvat sva skyriz, at illgiarnan[11] anda mun hann lata [yfir sina menn[12] koma, at þeir tali með ymissum tungum. See her koronur [er Johanni[13] birtuz standa yfir[14] hornum dyrsins, þviat Antikristus sæmir þa meðr þvilikum giôfum, sem niðr briota decalogum. Illgiarn andi mun yfir þa koma opinberliga i ôgliti[15] manna, i þa mynd sem hinn heilagi andi kom yfir guðs postola. En fyrir þa sauk[16] at fylgiarar Antikristi taka opinberliga yfir sik ureinan anda, kallaz þeir æðri postolum guðs, er heilagan anda þágu sva sem i einum leynikofa, ok eigi undarligt, þo at þeir drambi mikit, þviat meistari þeira kallar sik sol heimsins, sem Jon postoli segir in Apocalipsi, quod quartus angelus et cet., at hinn fiorði engill steypti skaal reiði guðs i solina, þat er at skilia, at guð mun fyrir sinn engil drepa Antikristum, er kallaz vera lios heimsins, þat er sol illra manna, þeira er hann trua vera[17] guð, þar er hann skinn sem sol i iartegnagorð ok stortaknum[18]. Antikristus man syna fyrir galldralist ok fiolkyngi, sem hann se drepinn, ok man sva liggia .iii. daga, at fylliz spasaga Johannis, er fyrr var með figuru fram sett, at hann sa einn[19] af .vii. hôfðum sva sem dauðan[20], þat er at skilia Antikristum hôfðingia

1 siodyrit *C.* 2 ytrum *B.* 3 [prettvislegum brogdum bleckingar under yfirbragde sidsemdar og þar med i *C.* 4 [sidar finnz *B.* 5 [þvi *B.* 6 þær *B*, *C.* 7 fiolkyngi. *B*; fiolkyngi og galldra *C.* 8 verda *B*, *C.* 9 iartegnagerd *B*, *C.* 10 tala *B.* 11 *saal. B, C;* illgiarna *A.* 12 [*saal. B, C;* yfir sik *A.* 13 [*saal. B;* yfir haufut *A.* 14 tiu *tilf. B.* 15 augliti *B.* 16 grein *B.* 17 sannan *tilf. B.* 18 kristninnar *tilf. A.* 19 *saal. A, B*; eitt *C.* 20 *saal. A, B;* daudur *C.*

allra þeira valldzmanna, er hans boðorðum hlyða[1]. Hvar með blezaðr Johannes setr þegar aðra grein, segiandi at hans dauðasár er grætt, þviat Antikristus lætr sem hann risi af dauða eptir .iii. daga liðna, ok siðan mun hann fiandr lata bera sik i lopt upp, til þess at allir menn ætli hann munu upp stiga [til himna[2], ok þvi munu þeir lofa hann ok dyrka, sem Johannes segir in Apocalipsi, ok fyrr var fram sett, at aull iorð undrar[3] dyrit ok dyrkar drekann, er þvi gaf sva mikit valld, þviat allir menn vegsamandi Antikristum sem af dauða risinn, verða blindir, þviat þeir dyrkaðu drekann, þat er[4] diöfulinn sialfan, þa er þeir vegsama[5] dauðasoninn, sva sem i guðdomi upphafinn, þviat Antikristus er fiandans son eigi fyrir natturu helldr i eptirliking. Þann tima man heilug cristni ekki gera iartegnir, þaðan af mun hun fa mikinn kinnroða ok raun akafliga[6], þviat Antikristus man hvat gera eptir sinum vilia, hann mun lata tre blomgaz skiott ok skiotliga þorna, sioinn ruglaz ok skiotliga kyrraz. Natturur mun hann um snua i ymissar figurur ok umskipta, dauða menn mun hann uppreisa i augliti allra manna. Þaðan af segir hinn heilagi Gregorius: Hyggit at gerla[7] ok virðum[8] með sialfum oss, hversu mikil freistan þa man i hiarta kristinna manna vera, er pinslarvattr er kvalðr, ok sa sem kvelr, gerir ymisligar iartegnir. Af þessum hætti bleckingar Antikristi segir David: Jnsidiatur in abscondito qvasi leo in spelunca sua, þat er sva at skilia: hann umsitr i leyndum stað sva sem leo i sinum helli. Rettliga kallaz Antikristus sem leo i helli, þviat i honum er bæði styrkleiki framkvæmþar ok prettr bleckingar, merkiz fyrir leonem styrkleiki, en fyrir hellinn merkiz prettrinn. Meðr þriðia hætti man hann[9] bleckia folkit[10], þat er at skilia girniligum fegiöfum, þviat hann man eigi fe skorta at ausa brott til beggia handa, sakir þess at honum ero kunnig oll folgin fe, hvar sem liggia. Sva[11] gerir hann sina vini[12] mektuga ok veralldar rika [kallandi þeira sælu sanna[13]. Sva dregr hann [til sin[14] sterka höfðingia ok mart annarra manna, er veralldar glysit elska, en verpa sinum vapnum ser [at baki[15] i guðligu striði ok bardaga. A .iiii.[16] hatt mun Antikristus upp risa moti kristninni [með snarpazta ufriþarsverði[17], nauðgandi þa með allzkyns kvolum[18], sem eigi verða blektir [með fyrr greindum .iii.

1 fylgia *B.* 2 [*tilf. B, C.* 3 undraz *B, C.* 4 at skilia *tilf. B.* 5 lofa *B.* 6 *mgl. B.* 7 segir hann *tilf. B.* 8 virdim *B.* 9 Antikristus *B.* 10 mannfolkit *B*; mannkynit *C.* 11 Þvi *B, C.* 12 menn *B, C.* 13 [*mgl. B, C.* 14 [*saal. C;* undir sik *B; mgl. A.* 15 [a bak *B.* 16 fiorda *B.* 17 [*mgl. B.* 18 pislum *B.*

hattum eðr til hans dregnir[1] orðslægðum, iartegnum eðr fegiðfum. Sva mikil pinsl ok ógn man þa yfir standa, sem alldri fyrr i heiminum, þviat Antikristus man grimmari vera en nôckurr uvin eðr ofsoknarmaðr fyrir honum. Hvat er sva skyrir hinn sæli Gregorius, at eigi finnr Antikristus nôckur þau pinslarkyn, at hinir fyrri hans limir ok ôrendrekar hafi eigi aðr fundit, [þviat bæði kunna þeir a hals hôggva ok krossfesta, saga i sundr kvika ok með iarnkrokum i gegnum grafa, skogdyrum beita ok i diupar holur iarðarinnar kviksetia[2], af borgum[3] eðr biôrgum háfum til beinbrotz ok dauða fram steyta, i sio eðr vôtnum grimmliga drekkia, fundu þeir ok at brenna menn i graðugum loga alt til fôlska[4]. Nu þa, hvat finnr Antikristus þessu grimmara[5], nema þat er sialfr sannleikrinn vattar in ewangelio: Villukristar[6] ok villuspamenn munu upprisa, segir hann, ok gera[7] mikil takn, sva at valdir menn munu i villu leiðaz, ef þat ma verða. Þvi er ofsokn Antikristi frabær hverri annarri, at nu gera goðir menn iartegnir, þott þeir þoli illra manna ranglæti, en þann tima gorir sa taknin, sem drepr ok deyðir pinslarvattinn, en sa engin, sem þolir. Heðan af segir Johannes in Apocalipsi talandi með figuru af varum herra Jesu Kristo: Pedes eius similes auricalco sicut in camino ardenti, þat þyðiz sva: Fætr hans ero likir gulli rennanda i ofni brennanda. Fyrir fætr Kristz skal her skilia hans siðarstu limu[8], þat er hans valda menn i enda heimsins, er skiraz sem gull i ofni, þat er brennandi ofsokn Antikristi. Þviat sva sem nefndr ufriðr er hverium meiri ok matkari, sva ero pinslarvattar þann tima dyrðligri, sterkari ok staðfastari en [nôckurr hafi aðr verit i verolldinni[9]. Antikristus man frammi hafva aull kvalakyn, [þau sem nefnd ero, ok þau fleiri[10] sem finnaz mattu, akafligaz kveliandi cristna[11] menn i þeim halfum ok heruðum, sem at luta Jorsalaborg, er drottinn varr var krossfestr i. Ok sva sem glosa segir in[12] Apocalipsin Johannis, man su freistni eigi at eins ganga yfir nôckurar halfur, helldr mun hun geisandi[13] fara ok kvelia allan heim, þviat diôflar, sem nu ero bundnir, munu þa leystir verða. Val truaþir menn munu þann tima eigi orð predica, þviat þeir ero halldnir ok hafðir sva sem bannsettir. Þeim skal eigi selia nauðsynliga luti, ok engin sva diarfr, at af[14] þeim

1 [eda til hans dregnir med fyrr greindum þrimr hattum *B*. 2 kvika setia *C*. 3 borgarveggium *C*. 4 ausku *C*. 5 [*mgl. B*. 6 *saal. B*, *C*; villucristr *A*. 7 gefa storliga *B*. 8 limi *B*, *C*. 9 [nockorir fyrr *B*. 10 [*mgl. B*. 11 rettkristna *B*. 12 yfir *B*; super *C*. 13 geislandi *B*. 14 at *B*.

kaupi, nema sa, er falt lætr eitthvat, hafi mark Antikristi, annattveggia munnzins iatning eða [þat letr[1], at æ standi hans snilldarverk. Meðr greindum fiorum hattum man Antikristus svikia[2]. Illa menn mun hann draga fyrir glysligar fegiafir, goða menn fyrir pinslir, einfallda menn ok uvitra fyrir predican ok iartegnir. Hvaðan af signaðr Johannes segir in Apocalipsi: Cauda eius trahebat tertiam partem stellarum celi et misit eas in terram. Þat noræenaz sva framlangt: Hali hans dro hinn þriðia lut af stiornum himinsins ok sendi þær æ iorð. Þessa figuru framsetta munu ver eigi framarr uppluka, [til marks um þat[3] at ver ætlum oss eigi þa hôfutdul at ganga i diupazta verk Johannis með nôckurri glosu, helldr skulum mer[4] æ lita, hvern enda hefir þat grimma strið, sem nu hefir verit af sagt [um rið[5].

C a p i t u l u m.

53. Helias ok Enoch munu predica Juðum[6], sva lengi sem Johannes setr in Apocalipsi, þat er [.m. daga .cc. lx. ok vi[7], þat ero samanlesit .iij. ær, sem drottinn varr Jesus Kristus predikaði. Þessir ero tvau[8] olivatre[9] smurð með helgum anda ok .ii. kertistikur með fôgru liosi eptirdæmis. A þessa[10] guðs vini mun Antikristus grimmaz sva miok um siðir, at hann mun drepa þa baða i Jerusalem, ok likamir þeira munu liggia æ stræti .iii. daga ok[11] nætr ok halfan dag, þviat engin mun þora at grafa þa[12] fyrir ótta Antikristi. En þeir sem þa drapu, munu vera harðla glaðir, þviat þa ero at velli lagþir þeira uvinir. Eptir .iii. daga liðna at hæadegi ens fiorða munu þeir Enoch ok Helias upprisa, ok vegandar[13] þeira munu þilika rôdd heyra: Enoch ok Helias, stigit upp hegat! Ok i biôrtu skyi[14] munu þeir uppstiga til himna. Eptir framferð þeira til guðs mun Antikristus rikia eigi meirr en .xv. daga. En allz sem Johannes segir in Apocalipsi [xl. manaði ok .ii.[15], þat er samanlesit halft .iiii.[16] ær, hvat er miskunnsamliga gerði almattigr guð [meðr sinum almætti[17], at hann bannaði[18], at sva bolvaðr timi [væri lengr[19], at eigi fyrirfæriz allt folk[20] i ofsoknarbruna Antikristi.

1 [*saal. B, C;* hann lætr *A.* 2 menn *tilf. B.* 3 [þvi *B, C.* 4 ver *B.* 5 [*mgl. B.* 6 sem fyrr var sagt *tilf. B* 7 [þusundrat daga tvo hundrat sextigir ok sex *B.* 8 *saal. C*; tvô *B*; *mgl. A.* 9 olifutre *B*, oliutrie *C.* 10 tva *tilf. B.* 11 .iii. *tilf. B, C.* 12 þeira likami *B.* 13 *saal. A, B;* banamenn *C.* 14 sky *B.* 15 [fioratigi manada ok tva *B.* 16 fiorda *B.* 17 [*mgl. B.* 18 med sinum almætti *tilf. her B.* 19 [væri lcingri *B;* standi leingr *C.* 20 holld *B.*

Antechristur mun vera drepinn.[1]

54. Antikristus mun vera drepinn i fiallinu Oliveti, sitiandi drambsamr i sinum[2] velldisstoli i þeim stað eðr nærri þeim, er guð steig[3] upp til himna. Ok þo at hann se [drektr niðr eðr drepinn[4], man drottinn eigi skiott koma til domsins, helldr man sva verða, sem segir in glosa super Danielem, at gefnir munu .xl.[5] daga ok fimm goðum monnum til naða en[6] rangsnunum til iðranar ok yfirbotar. En engin veit, hversu langr timi þaðan er til domsdags ok enda heimsins. Eptir dauða Antikristi munu hans menn ser konur faa ok sva segia: „Þo at hôfðingi varr se dauðr, þa megum ver þo glaðir vera eigi þvi siðr.“ [Ok þa er þeir ero i sinum tignaði, mun koma yfir þa skiotr dauði vaveifliga[7]. Eptir liðna ofsokn Antikristi munu Gyðingar ok kristnir menn meðr iafnri sæmð[8] lifa ok samþyckir vera Mun þa guðs cristni i goðum friði hvilaz allt til enda veralldar, þviat Antikristo drepnum mun með ollu eyðaz diôfulsins flærð ok [allr grimmleiki[9].

Capitulum.

55. Þessi bardagi, er þeir munu hallda millum sin Antikristus ok Enoch ok Helias, er hinn xi.ti af þeim .xii. orrostum, er heilog ritning utskyrir at vorðit hafi[10] ok verða munu[11], aðr[12] varr herra Jesus Kristus leiþir inn sina bruði[13] almenniliga kristni i eilifan[14] fagnat. Hinn fyrsti bardagi var i himinrikis hôll millim hæsta keisara ok mesta vikings, þa er vikingrinn villdi fa ok gripa keisaravalldit ok verða likr hinum hæsta. I þessum bardaga samþyktiz drotningin, þat er engillig nattura, vikinginum ok [fyrirlet bruðgumann[15] en samtengðiz horkarlinum[16]. Ok fyrir þa sôk var bæði horkarlinn ok horkerlingin rekin i [myrkvastofu helvitligrar utlegþar at eilifu[17]. Af þessum hordómi segir Davið guði til lofs: Perdidisti omnem qui fornicatur abste. Annarr bardagi varð[18] undir risum millum sona guðs ok sona mannanna, þat er at skilia millum Abel ok Seth ok hans afkvæmis ok Kain ok hans [afkvæmis eðr[19] afspringis. Kallazt þeir synir guðs, sem af Seth ero komnir, en þeir synir manna, sem af Chayn ero komnir. I þessum bardaga

1 *Overskr. C.* 2 sinu sæti ok *B.* 3 ste *B.* 4 [drepinn ok nidr drektr *B.* 5 vera fiorir tigir *B.* 6 *saal. B, C;* ok *A* 7 [*tilf. B, C.* 8 sidsemd *B.* 9 [grimd *B.* 10 hafa *B* 11 mune *C.* 12 sannr brudgumi *tilf B.* 13 þat er *tilf. B.* 14 himinrikis *tilf. B.* 15 [*saal B, C*; fyrirlatnum bruðgumanum *A.* 16 *saal. B, C*; horkarlinn *A.* 17 [eilifa utlegd helvitligrar myrkvastofu *B* 18 var *B*, C. 19 [*mgl B, C.*

fell Abel merkismaðr ok fekk sigr ok himneska koronu. Lyktaðiz þessi bardagi i Noa floði. Þriði bardagi var undir þeim er smiðaðu stöpulinn Babel millum frelsingia ok þræla. Þessi bardagi byriaðiz aa Cham ok Sém, ok endaðiz þa er tungnaskipti varð. Fiorða strið varð[1] undir höfutfeðrum millum þeira manna, er toku umskurðarskirn, ok þeira, sem eigi toku. Byriaðiz þessi bardagi af Abraham, en endadiz þa er Pharao konungr ok allr hans herr druknaði i hafinu rauða. Fimti bardagi var undir gefnu lögmali millim guðs þionostumanna ok heiðingia. Þessi byriaðiz aa Josve[2], en endadiz undir hinum friðsama konungi Salomone. Setta strið var undir konungum ok spamonnum millum Gyðinga ok Babilonios. Þessi bardagi byriaðiz aa Roboam ok Jeroboam, en endaðiz undir hinum friðsama keisara Augusto. I þessum bardaga fellu formenn primitive ecclesie, þat ero spamenn, ok fengu sigr ok fagrliga koronu. Þessir .vi.[3] bardagar urðu aðr Cristr let beraz, en siðan aðrir .vi. Hinn fyrsti bardagi af þeim varð undir miskunnartima millum bruðgumans ok horkarlsins, þat er millum Cristz ok uvinarins. Þessi bardagi byriaðiz aa hinum illa Herodi ok saklausum sveinum, en endaðiz i blotskapar niðrbrotning ok uppkveyking guðspialligrar truar. I þessum bardaga frömdu þeir holmgöngu bruðguminn ok horkarlinn aa freadag[4] langa, þa er Kristr i gegnum lagði fiandann með krossins broddi ok batt andligum böndum. Eptir þat[5] sendi hann sina riddara aptr[6] at kalla borgir ok bæi ok kastala, er vikingrinn hafði stolit, rænt ok eignaz með langri hefð; þat er at skilia, þa er herra Jesus greip sina menn af helvitzkum byrgium, sem fyrr var skrifat, en sendi sina postola at predica sitt orð i borgum ok bæium, kastolum ok kauptunum, [heruðum ok öllum fiorum höfuðáttum[7]. Annarr bardagi gerðiz millum kristinna manna ok heiðingia[8]. Þat strið byriaðiz af Nerone keisara ok Symone mago moti Petro postola ok Paulo postola broður hans i sialfri Roma, en endaðiz undir Constantino mikla keisara. I þessum bardaga fell merkismaðr ok frumvattr cristninnar hinn heilagi Stephanus ok allir hinir hæstu hennar höfðingiar, þat ero guðs postolar ok hinir agiætuztu byskupar. Þeir fellu senniliga ok fengu sigr [frægiligan meðr hárri virðing ok[9] dyrþarkoronu. Þriði bardagi varð undir guðs iatarum milli cristiligrar truar ok Arrium prestz hins versta villumannz. Byriaðiz þetta strið i Alexandria aa Egiptalandi

1 var *B;* giaurdist *C.* 2 ok Amalech *tilf. B.* 3 sex *B.* 4 fostudaginn *B.* 5 þann sigr *B.* 6 *tilf. B, C.* 7 [um allar fiorar heimsins haufudættir *C*; *mgl. B.* 8 heidinna *B.* 9 [*mgl. B.*

milli Alexandrum erkibyskups ok Arrium, en endaðiz a almenniligu þingi i Miklagarði. I þessarri orrostu barðiz einkar frægiligaz[1] Athanasius byskup Alexandrinus, siþan Jeronimus ok Augustinus, allir framir menn undir andligum herneskium, hverium viðrkvæmiliga samlagaz hinn blezaði Ambrosius, er [ôllu Italia[2] snôri til guðs fra villu Arrij. Hinn fiorði bardagi geriz nu dagliga milli cristinna manna goðra ok illra. Þessi bardagi byriaðiz a Juða Scharioth ok Petro postola ok hefir staðit ok man standa millum ranglatra[3] ok rettlatra, millum siðsamra ok ribballda. Fimti bardagi mun sa verða, sem[4] fyrr var greindr millum Antikristum ok tveggia hertoga, bruþar guðs ok drotningar, þat er at skilia Helias ok Enoch, er kallazt hôfðingiar kristninnar, falla þeir i þvisa striði ok mikill fioldi goðra riddara með fôgrum sigri, sem fyrr var greint [i þessu mali[5]. Setti bardagi mun verða millum konungs eilifrar dyrþar ok konungs hins mikla ofbelldis, sva millum engla ok helvitzkra diôfla. Til þessa bardaga mun koma[6] himnakonungr af miklu borg Jerusalem meðr allan sinn her ok hirðsveitir utoluligra krapta, ok mun elldi skiota[7] iarðliga Babilonem ok brenna upp alla, þat er er at skilia heim þenna, er kallaz diôfulsins borg, ok hann mun hennar konung lægia ok undirleggia, þat er sialfan uvininn með ollum sinum monnum ok árum niðr steypa i diupuzta dyflizu brennanda elldz ok hins fulazta brennusteins. En sina bruði, þat er heilaga kristni, mun hann inn[8] leiða i bruðhvilu[9] eylifrar dyrþar [ok korona[10] meðr fagnaði himneskrar pryði.

Capitulum.

56. Þat kallaz vera endir heimsins[11], er várr herra[12] kemr at dæma heiminn. Þar af segir David: Ignis ante eum[13] precedet, [elldr mun fara fyrir honum segir hann[14]. Elldr þessi man vera sva mikill, at hann man hafa embætti .iiii.[15] ellda, þat er at skilia, at helvitiselldr man pina illa menn, hreinsanarelldr man brenna syndir af goðum monnum, iarðligr elldr mun uppbrenna[16] oll kvikvendi ok likami allra manna, þeira sem þa lifa, sva at þeir munu at osku verða, loptligr elldr mun reinsa hôfuðskepnur ok

1 frækiligа *B.* 2 [alla Italiam *B.* 3 manna *tilf. B.* 4 er *B.* 5 [*mgl. B.* 6 fara *B.* 7 i *tilf. B, C.* 8 *mgl. B, C.* 9 *saal. B, C*; bruðhirðzlu *A.* 10 [*saal. B*; ok koronu *A*; *mgl. C.* 11 þessa heims *B.* 12 Jesus Kristus *tilf. B.* 13 ipsum *B, C.* 14 [*tilf. C.* 15 fiogurra *B.* 16 uppeyda *B;* eyda *C.*

endrnyia. Fyrir þenna elld mun upp brenna aseona[1] iarðarinnar, sva at þessa heims figura man fyrirfaraz. Þessi elldr mun hafa upphaf, miðskeið ok enda: Upphaf, þviat hann man fyrirfara æseonu domarans, þa mun verða allt saman reinsan rettlatra, pining illra ok uppbrunning[2] allra likama; miðskeið, þviat þa skiott mun verða upprisa likamanna ok tilkvama domarans til domsins, ok þa mun brenna allr heimrinn umhverfis[3]; enda, þviat endaðum dominum þa[4] man elldrinn allr fylgia ok fullgera vilia ok orskurð domarans Ite maledicti in ignem eternum, þa mun elldrinn i vefia, draga ok steypa illa menn i helviti. Elldr þessi man reinsa .iiii. hôfutskepnur, iorð, vatn, lopt, elld; iorð, þviat af henni man brenna þungi ok dimma; vatn, þviat af þvi man brenna frost ok kulði; lopt, þviat af þvi man brenna allr myrkleiki; elld[5], þviat [hann man hreinsaz af ollum meinsômum[6] bruna. Himinn er hreinn, ok þvi mun hann ecki hreinsaz, helldr endrnyiaz, þat er at skilia, at hann mun af letta sinni ræs ok umrenningum[7], sva framt at hann mun kyrr standa ok staðfastr ok vera biartari en nu. Þa mun sol standa i austri, en tungl i vestri, þar sem þau voru skôput. Mun þa sol vera .vii. lutum biartari en nu, ok þa mun vera eylifr[8] dagr en engi nátt[9]. Þessi reinsan ok endrnyian mun eigi verða, meðan syndugir menn ero i heiminum, en þegar eptir dominn, sem þeir ero byrgðir i helviti. Mun iorðin verða sva slett, fôgr ok biort sem cristallus. Loptit mun verða miklu biartara ok reinna en nu, þviat þa mun eigi vera sky ne vindar, eigi regn eðr sniorr, eigi myrkr eðr þoka, eigi hagl ne ellding eða reiðarþrumur. Vatn ok elldr man ok hvartveggia reint, þviat vatnit man skiært vera[10] ok gagnsætt, en brott mun falla af þvi frost ok kuldi. Elldr mun ok i ser hafa [lios ok[11] birti, en [brott man guð senda af honum meinsamligan loga[12]. Þaðan af segir David: Vox domini intercedentis flammam ignis. Af þessum lutum birtiz, at himinn ok iorð mun um liða sva sem [mynd ok figura at veru[13] ok undirstôðu. Af allri hofutskepnu mun gersamliga[14] brott falla allt[15], þat er til meins er ok þvinganar[16], en þat mun allt vaxa ok aukaz, sem til gleði er ok fagnaþar. Ok[17] þvi segiaz allir lutir endrnyiaz i mannzins endrnyian, sem ritat er: Ecce nova facio omnia.

1 asiana *B.* 2 *saal. A, B;* brune *C.* 3 umhverfum *B.* 4 *mgl. B.* 5 elldr *B.* 6 [af honum mun brenna ok hreinsa allan meinsaman *B.* 7 umrenning *B.* 8 eilifr *B.* 9 nott *B.* 10 verda *B, C.* 11 [*tilf. B, C.* 12 [eingan bruna *B.* 13 [at mynd ok figuru *B.* 14 allt *B.* 15 *mgl. B.* 16 þynganar *B.* 17 Af *B, C.*

Þa er allr heimrinn reinsaz ok endrnyiaz, þa mun[1] goðr maðr oðlaz sva mikla dyrð ok birti, at hann mun skina i likama sem sol, er þa er .vii. lutum biartari en nu, ok i salinni verða[2] likr englum, sem ritat er, at Kristr man endrnyia fyrir helgan anda likama vars litillætis sammyndan likam[3] sinnar birti. Mun hann taka þa einkannligar .vij giafir i likam, sva at likaminn mun þa verða biartr, opinanligr, gagnfæriligr, skiotr, sterkr, heill ok langlifr. Hann mun verða biartr, þviat hann mun verða .vii. lutum biartari en sol; hann mun verða opinanligr, sva þo at honum væri kastat i brennanda helvitis elld, þa fengi hann þar af enga pinu ne bruna, sva sem .iii. saklausir sveinar voru sendir i brennanda ofn; hann mun verða gagnfæriligr, þviat dyrðligr likami mun i gegnum fara odyrðliga likami sva sem gler, stein eðr tre, ok þo uskoddum veranda[4] [hvarumtveggia likamanum[5]; hann mun verða skiotr, sem segir Augustinus, at hvar sem ǫndin vill, man þa þegar vera likaminn; hann mun ok verða styrkr, sva at hann man mega færa biǫrg ok fioll or stað; hann man ok verða sva vel heill, at alldri mun hann verða krankr ne siukr, ok engis hattar særðr, [þo at hann se sleginn eðr hǫgginn, mun hann eigi sárt kenna, helldr en solar geisli[6]; hann man ok verða langlifr, þviat [af þeim, sem er guð eilifr faðir varr herra Jesus Kristus, mun hann sva lifgaðr ok honum eilifliga samtengðr[7], at hann man alldregi mega deyia. Sva mun ok goðr maðr taka i salinni margar giafir. Hann mun fa sva mikla [speki ok[8] vitzku, þa er hann serr sialfan guð, sva sem hann er, at hann mun vita ok skilia allt þat, sem hann þarf: vilia þat allt, sem guð vill, en þat eigi, sem hann vill eigi; hann mun þa ok vita hugrenningar annars, eptir þvi sem sa vill birta. Ast ok vinattu mun hann faa sva mikla, at hann mun vera elskaðr af guði sem son, en af englum sem broþir. Samþykki mun þar vera sva mikit, at engin mun gera moti annars vilia, mun hann sva gleðiaz af annars fagnaði sem sialfs sins. Sæmð ok virðing mun hann sva hafa af guði, at hann mun vera dyrkaðr af guðs englum. Naðir ok gleði mun hann hafa ok frið eilifan, þviat fiandr ok uvinir ero ǫngir. Aufund ok illzka er þar engin, fatækt, harmr ok hrygð er þar engin, helldr eilif gleði ok skemtan. Hinn mesti fagnaðr er þar i ollum lutum æ

1 skal *B.* 2 mun hann *B.* 3 likama *B.* 4 *mgl. B.* 5 [bæde sialfum sier og þeim likama, sem hann i gegnum fer *C.* 6 [*mgl. B.* 7 [hann mun sva lifgadr ok varum herra Jesu Kristo samteingdr *B.* 8 [*tilf. B.*

alla vega. Goþir menn fagna, er þeir sia allzvalldanda guð upp yfir sik ok hans sætu moþur[1]; þeir fagna, er þeir sea niðr undir sik nyian himin ok hans pryði; þeir fagna, er þeir sia sik vorðna sva dyrðliga ok fagnaðarsæla i sal ok likam; þeir fagna þvi, er þeir sea umhverfis sik af felagskap ok samlagi engla guðs ok heilagra manna. Þar man þickia heimska vitzka Salomonis, er var allra manna vitraztr; vanmattr styrkleikr Samsonis, er var allra manna styrkaztr; liotleikr fegrð Absalonis, er var allra manna friðaztr; fatækt riki Augusti keisara, er var manna rikaztr. Heilagra manna fagnaðr er sva mikill, at eigi ma mælaz, sva margfalldr, at eigi ma telia, sva nógr, at eigi ma eyðaz, sva dyrþarfullr, at eigi ma elldaz.

Capitulum.

57. Af þessum eilifa fagnaði, sem nu hefir greindr verit um rið, segir hinn blezaði Johannes postoli meðr diupum skygnleik i sinni bok Apocalipsi eigi minnr [ok liosligarr[2] en fyrr af ógn ok illzku Antikristi. Þvi at hann vattar sik hafa sieð hirðsveit[3] himnakonungs at upploknum durum hallarinnar, hvat er eigi þarf synaz undranarvert, þo at sva biartr verðleikr sæi valþa menn guðs i himinriki, þa sem fram hôfðu gengit i goðu lifi guðs boðorða ok lyktat sina daga með sælum enda, sva hverir, sem yfirvalldz drottinn kaus þeim til handa. En þat ma synaz einkannligt, at þessi Johannes, sem sat i utlegð, dauðligr maðr a iarðriki[4] enn verandi, þo at goðr væri, skylldi sik sialfan[5] sea i arnar liki standanda annan veg hia guðdomsins hasæti, sva at hann sông lof ok dyrð eilifum guði udauðligum fyrir[6] allar veralldir. Ok hvat hefir þetta at þyða utan guðligt valld ok ubrigðiligan almatt, at hans gôfugligar giorðir ok ægiætuztu[7] skipanir ero framkvæmþar i hans ôgliti[8], þo at eigi se framrunninn stundligr timi, at þær birtiz her æ iarðriki. Nu þa, hvat hefir þessi ôrn at merkia, er Johannes serr i spádoms anda sialfum ser til heyra, utan hôfutgiptu nôckura, sem honum mun enn skiott til handa bera, þo at hun se folgin fyrir veralldligum augum þann[9] tima, hvat ver skulum byria þessu næst meðr drottins vilia, seandi, sem nauðsyn beiðir, at astvin himnakonungsins kallaz heim af utlegð til betri naða, af Pathmos til greindrar Asiam, þviat nu hit fyrsta þarf kristnin

1 mædr *B.* 2 [*mgl. B.* 3 hirdsveitir *B*, C. 4 iordu *B.* 5 *tilf. B.* 6 yfir *B.* 7 agætar *B.* 8 augliti *B.* 9 þenna *B.*

hans nauðsynliga. [Þat fyrsta er sva skilianda, at[1] heilôg cristni guðs þarf nu meirr en nôckurn tima fyrr, at blezaðr Johannes styði hana, sakir þess at .iij. fyrirrennarar Antikristi hafa laupit i erfð hins krossfesta austr i Asia sva sem i sauða dun at fragripnum hirðinum. Fyrsti af þeim dauðans sonum heitir Marcion, annarr Kerintus[2], þriði Ebion með oðrum lagsmonnum ok vándum kompanum, allir samt meirr en bannsettir i þeiri fleckan, sem þeir gerðu kenningum Johannis með falsaradomi ok fulum ætrunaði. Su var þeira kenningh, at þeir sôgðu guðs son ôngvan verit hafa, fyrr en Maria [guðs moþir[3] varð getandi. Þvi goriz hin hæsta nauðsyn, at guðs son i himinriki leiði sem skiotaz heim af utlegðinni þann, sem[4] niðr kann briota þeira[5] guðlastan, bæði framsetta honum til meingerþar ok allri hans hiorð til tions ok tapanar.

Af Domiciano[6].

58. Domicianus keisari, er utlægði blezaðan Johannem, rikti .xiii.[7] ær, [þvi æ[8] hæðiligarr stiornandi sinu valldi, sem hann lifði lengr ok meirr dro at hans endadogum, sem i þvi ma fyrst[9] marka, at æ siðarsta áre sins rikis ofsækir hann Johannem postola, sem fyrr var skrifat, allt til utlegþar i Pathmos Her meðr likiz hann i sinum gerðum .ii. hinum verstum monnum Herodi Aschalonite ok hinum niðingliga Nerone. Herodi likiz hann i þeiri grein, at hann ottaz allan þann attboga, sem kominn er[10] fra David konungi, þviat hann vissi, at konungr Gyðinga var þeirar ættar, [ok þvi vill hann eyða þess hattar folki, at hvarki þeir, sem nu lifa, ne þeir, er fyrr hôfðu komit i verolldina, megi reisaz til rikis moti honum ok svipta hann sæmdum[11]. Fyrir þa sauk lætr hann drepa til beggia handa allan þann lyð, sem fannz i kyni David, [þa alla fyrst ok fremst, sem honum þotti nôckurrar uppreistar at van fyrir rikdom eðr atgorvi[12]. Neroni liktiz hann i ofsokn ok illzku til almenniligrar guðs kristni, [ok þar með i ollum niðingskap ok fullifi, sem verst er lesit af Nerone[11]. Her með var hann sva solltinn i fiaræagirnd[13], at hann drepr gôfga menn ok agiæta i sialfri Roma, en utlægir suma fyrir utan rettindi [æn sauk ok allri skynsemi[11], takandi þeira godz i sinn garð, þar til at sva margfalldar hann yfir sialfan sik bæði guðs reiði ok manna, at honum

1 [þesse oid eru svo skiliande at *C*; þvi at *B*. 2 *saal. B;* Caricius *A*. 3 [drottning *B*. 4 er *B*. 5 þa *B*. 6 *Overskr B*. 7 fimtan *B*. 8 [æ þvi verr ok *B*. 9 *mgl. B*. 10 var *B*. 11 [*mgl. B*. 12 [ok nockorrar uppreistar var at van *B*. 13 fiaragirni *B*.

þoliz með öngu moti. Þvi riss upp sealfr senatus i Roma i moti honum [at drepa[1] hann sviviðiligan i sinum glæpum. Her meðr er romverskum höfðingium sva hugstæð hans illzka vorðin, at þeir gera lögtekit [með valldi þess hins agiæta keisara, er nu var nyliga kominn[2], at allar þær giorþir betri ok verri, sem Domicianus hafði fram farit i sinu riki, skulu nu[3] unytar ok engu hæfar, a þann hatt at allar þær sæmþir, volld[4] ok riki, sem hann hefir skipat hverigum, skal nu i stað brott gripaz ok auðrum veitaz. Sva ok þeir allir, sem hann hefir ofsott [eðr i nockuru[2] utlægt eðr annarskostar illa við gort, skulu nu bót hafa sinna meingiorða, [bæði fe ok fullkomit frelsi, sem hvartveggia höfðu aðr mist[2]. Yfir þessum skipanum ok rettarbótum eptir hinn bolvaða Domicianum sitr hinn ægiæti herra með rómversku raði nytekinn Nerva keisari. [Ero nu send[5] boð ok bref um allt rikit, at sva halldiz [serhveriar greinir, sem aðr var uppkastat[6]. Millum annarra luta, er [Nerva keisari byðr aptr kallaz til sviviðingar Domiciani vikings, er[2] herra Johannes postoli drottins vars Jesu Kristi frials ok liðugr görr af fyrr nefndri utlegð, þvi snyr hann signaðr heimleiðis[7] [sem til eiginligs skala[8] i Effesum. Ok sem hann er kominn i nalægð við borgina með sinu sæmiligu foruneyti, er honum fylgði allan veg af utlegðinni með keisarans boði, drifr ut af staðnum fram a veginn moti honum mikill fioldi[9] karla ok kvenna, allir [með einni gleði sem i guðs tilkvamu, allir hiartaliga[2] syngiandi með miklum fagnaði, sva segiandi [með miklum róm ok hareysti[2]: Benedictus qui venit in nomine domini, þat þyðiz sva, blezaðr se sa er kemr i nafni drottins.

Capitulum.

59. Meðr sva verðugri sæmð ok virðingu[10] gengr hinn blezaði Johannes inn i Effesum. Ok rett sem hann kemr i staðinn, er borjt[11] annan veg fram um strætit [ein rik husfru nysalut Drusiana at nafni[12]. Þessi fru hafði verit alla gautu hinn bezti vin Johannis postola, [siðan hann kom i staðinn[13], fylgiandi hans kenningum [i goðum verkum, optliga sorgmoð af hans utlegð ok piningum[2], girnandiz hann at sea farsælliga sinum augum, fæð-

1 [ok drepr *B*; drepandi *C*. 2 [*mgl. B*. 3 vera *tilf. B*. 4 valld *B*. 5 [*saal. B*, *C*; Er nu sent *A*. 6 [hver grein, sem nu var sagt *B*. 7 sinni ferd *tilf. B*. 8 skola *B*; [*mgl C*. 9 mugr mannz *B*, *C*. 10 virduligri *B*. 11 borin *B*. 12 [lik einnar husfreyiu, er het Drusiana *C*. 13 [*mgl. B*, *C*.

andi fatæka menn ok huggandi fauðurlausa, eckiur ok þurfandi menn eptir hans haleitum boðorðum, þionandi honum sialfum optliga bæði með goðum kosti ok sonnum goðvilia. Hvat er skiotliga profaz i greindri likfylgiu, þviat tveim megin fram hia bôrunum laupa fatækir menn ok aumingiar[1], konur ok karlar, gratandi ok hátt kallandi ok sva segiandi, siþan [þeim er kunnigt vorþit[2], at Johannes postoli er sva nalægr, at hann ma heyra kallit [i kominn borgina ok seandi likfylgiuna: „See her, segia þeir, heyrþu, signaðr Johannes, hvat ver segium þer[3]. Her berum ver[4] Drusianam vinkonu þina, er oss nærði alla meðr sinni goðmenzku sakir lyðni þinna boðorða, þionandi guði með reinleika ok litillæti, girnandiz dagliga þik at sea af utlegð heim komanda, þat talandi með sut ok andvarpi: [Makara at ek sæi[5] minum augum postola guðs, fyrr en ek deyi[6]. Se hér nu þina sæmð, hinn sæli Johannes! Þu ert kominn i vara borg heim af utlegð með allra manna fagnaði, ok er nu Drusiana undir lok liðin, sva at hun ma eigi samgleðiaz þeim flockum, er nu renna i moti þer". Ok er blezaðr Johannes undirstendr fyrir þetta háreysti, hvat honum er geranda i þiliku efni, byðr hann, at bôrurnar[7] gefi stað[8]. Siþan gengr hann nærrmeirr ok [biðr likamann leysa[9] ok af sveipa. Eptir þat gert talar hann sva meðr biartri raust ok skiærri, at allir mattu heyra: „Drottinn minn Jesus Kristus vekr þik, Drusiana, ris upp þu a þina fætr, ok skunda heim til herbergia at buaz fyrir nôckut, þviat ek ætla hia þer at eta i dag". Ok þegar i stað sem Johannes hefir sva talat, sprettr Drusiana upp af bôrunum, sem hun væri af svefni vôkt, hiartaliga fagnandi postolanum meðr sinni[10] lotningh, en skundaði siðan sem mest til herbergis eptir hans boði at bua fyrir hans þarkvamu. En er lyðrinn ser sva haleita iartegn, kallar hann [upp i loptit æ meðr sômum orðum eigi minnr en .iii. stundir dags[11] sva segiandi: „Einn er drottinn, sa er Johannes boþar[12], sa er einn ok sannr drottinn varr Jesus Kristus".

Capitulum.

60. Sva segir ægiætr maðr Clemens erkibyskup af Alexandria, er margt hefir skrifat fagrt ok merkiliga[13] af baðum guðs post-

1 *saal. B*; kunningiar *A*; *mgl. C*. 2 [þeir vita *B*. 3 [:Heyrdu, hinn heilagi Johannes, segia þeir *B*. 4 dauda *tilf. B*. 5 [Ma vera at ek siae *C*. 6 *Fra* þat talandi með sut *hertil mgl. B*. 7 barirnar *B*. 8 ok se nidr settar *tilf. B*. 9 [bydr leysa likamann *B*. 10 einni *B;* litillatri *C*. 11 [med einni roddu *B*. 12 predikar *B*. 13 merkiligt *C*.

olum Johanne ok Jacobo broður hans, at skiotliga sem hinn heilagi Johannes var heim kominn[1] i Effesum, er hann beðinn at visitera kristnina ok endrbæta meðr haleitum kenningum þat, sem skriðnat[2] hafði i hans fraveru, eðr fyrir þa grein at hann skipi, hversu[3] reisaz[4] skulu guðs musteri, þau sem fullrikir[5] menn ok goðfusir vilia efla meðr sinum kosti, [eþa fyrir þa sauk at hann forsio veiti þeim kirkium, sem aðr voru reistar, at þær hafi sinn rett ok lôgliga skipan[6], ok einkannliga er Johannes beðinn, at hann reki brott þat villumyrkr, sem fyrr greindir uvinir hafa drepsottliga[7] i blasit aaseonu cristninnar. Hvat er hinn blezaði Johannes gorir giarna fyrir ast ok elsku sins meistara ok goðfusa bæn byskupa ok annarra siðugra manna, eigi afsakandi mikinn alldr eðr langa mæðu sinnar utlegþar, utan helldr sva glaðr i guði, sem hann væri aa þritôgs alldri. I þessarri ferð gorir[8] Johannes sva mikla [nytsemð, upphelldi ok[6] endrbæting kristnum dominum, sem sa einn ma virða, er alla luti gefr val skilia. Hverr mun þat greina mega, hvilikan fagnat goþir menn auðlaðuz i tilkvamu sva mikils fauður, [eðr hvat hann efldi ok uppreisti guði til sæmþar með sinum hialpsamligum kenningum[6]. Nu sem hann er i visiteran aptr aa veg til Effesum, kemr hann til einnar borgar at nôckurum miklum hátiðisdegi, sækir þa þagat mikill ok margr lyðr af ymissum stauðum [bæði sakir hatiþarhalldzins ok at þiggia blezan hins agiæta Johannis[6]. Ok sem guðs þionosta er fagrliga fylld aa þann signaða dag, sier[9] postoli drottins vars Jesu Kristi [þar kominn millum annarra[6] einn ungan mann stórliga mikinn vexti ok vænan at[10] aaliti. Ok iafnfram sem astvin drottins sier[9] greindar natturugiafir unga mannz, skilr hann fyrir[11] gipt heilags anda, at hiartat var hart ok uvikianligt at sva bunu til þess at þacka guði sva mikla veitzlu ok velgerninga með goðum verkum, sem hann hafði þegit af sinum skapara umfram aðra menn. Þvi litr hinn blezaði Johannes til byskupsins, er [fyrir litlu[12] hafði vigðr verit til þeirar cristni, ok segir sva: „Undir guðs vitni ok heilagrar kristni[13], er þer styrit, felum ver yðr aa hendi þenna unga mann, at þer geymit hans lif til goðs siðferðis ok gialldit mer[14] hann með andar aavexti, [aa þann tima sem[15] ver komum her næst með guðs vilia“. Byskupinn lyðir giarna orðum ok boði sva mikils herra,

1 fra utlegd *tilf. B.* 2 ok afblomgazt *tilf. C.* 3 a hvern hatt *B.* 4 hreinsazt *C.* 5 *saal. B, C*; skilrikir *A.* 6 [*mgl. B.* 7 *saal. B, C;* drepsamliga *A.* 8 hinn sælazti fadir *tilf. B.* 9 ser *B.* 10 likams *tilf. B.* 11 innri *tilf. B.* 12 [skômmu *B.* 13 kirkio *B, C.* 14 oss *B.* 15 [þa er *B.*

takandi þann unga mann heim aa sinn garð ok i sitt[1] herbergi með allri vandvirkt ok goðfysi. Dvelz hinn blezaði Johannes i þeim sama stað nöckura stund, en byz siþan meðr sinu föruneyti fram i veg til Effesum aaminnandi byskupinn .ii.[2] sinnum ok optarr, aðr hann riðr af borginni, at hann geymi þann unga mann með styrkri staðfesti. Vendir þa virðuligr Johannes sinni ferð heim til erchistolsins[3] ok sitr þar.

Capitulum.

61. Ellifu keisara höfum ver nefnt i þessarri saugu yfir Romveria valldi af fyrsta allt higat til, Augustum, Tiberium, Gaium, Claudium, Neronem, Galbam, Octonem, Vespasianum, Titum, Domicianum, Nervam. Sa goði haufðingi, er siðarst var taldr[4], rikti eigi meirr en eitt aar, ok þo varla fullt, en aðrir serhverir sva lengi sem fyrr var greint i bokinni. A þessum timum andaðuz margir agiætir menn i kristninni bæði pindir ok sottdauðir. Fyrst postolarnir sialfir, pávarnir[5] ok erchibyskupar, hveria langt er at greina serhveria. Sva ok blezaðr frændabalkr vars herra Jesu Kristi var nu naliga allr undir lok liðinn, þviat Domicianus hafði til þess fullan vilia, sem fyrr var skrifat, at hann skylldi skammlifr verða, ok þo lifðu nöckurir með guðs vilia allt fram aa daga Traiani keisara, er næstr tok riki eptir Nerva[6]. Einkannliga vilium ver nefna[7] blezaðan herra Johannem postola ok Simonem Jorsala byskup son Cleophe, er fyrr var nefndr, næstr i valldi[8] eptir Jacobum broþur drottins i Jorsolum. Tok hann pinslarvættis koronu aa dögum Traiani keisara kvaldr ymisligum piningum[9] til dauða, sva karlmannliga þreytandi sem aa bezta alldri, en hafði .c. ára ok .xx. ser aa baki. Signaðr Johannes beið sva langan tima ok marga daga þeirar hvilldar ok hins haleita fagnaþar, sem hann verðskylldaði ser dagliga með iðn ok aastundan goðra verka, at hans kruna yrði þvi fegri [ok fremri[10], sem hann striddi lengr ok drengiligarr i hans[11] herbuðum her aa iarðriki, siðan aðrir guðs[12] postolar ok guðspiallamenn ero framgengnir til fagnaþar [at provaðri þolinmæði bæði veralldligra þvingana ok langs undandrattar þeira malagiafa, sem hans voru fyrir dygð ok drengiliga[13] þionostu[14]. Sva langa framras yfir timum Johannis vattar einn

1 sin *B.* 2 tveim *B.* 3 i Effesum *tilf. B.* 4 nefndr *B.* 5 pafar *B.* 6 Nervam *B.* 7 þar til *tilf. B.* 8 *saal. B, C;* velldi *A.* 9 pislum *B.* 10 [firir almatkum gudi *B.* 11 guds *C.* 12 *mgl. C.* 13 dagliga *C.* 14 [*mgl. B.*

aagiætr maðr Hireneus at nafni, sva skrifandi i sinni bok postolans minning, sem her stendr[1] i skömmu mali: Eptir marga framliðna, segir hann, aagiæta menn ok mikils verða, sitr einn maðr austr i Asia sva sem erfingi allra þeira, þessi er sa sem drottinn Jesus elskaði, bæði postoli ok guðspiallamaðr, Johannes at nafni, styrandi með mikilli röksemð þeiri[2] cristni, sem i þeim halfum efldiz fyrir hans predicanarembætti ok haleita goðfysi. Hans virðuligum kenningum ok guðspialligum setningum megu allir [byskupar i Asia, prestar, klerkar, leikmenn[3] vitni bera, þeir er saa Johannem ok heyrðu sva langlifan, at hann styrði sinni[4] cristni allt fram aa tima Traiani. Þessi orð setr Hireneus i annarri bok þess stora voluminis, er hann skrifar moti villumonnum, takandi vitnisburð sinu mali ok rettum framburði af þeim kenningum, er Johannes postoli tieði[5] sinni cristni. I þriðiu bok þess sama verks tekr sva til orðz hinn sami meistari: Su cristni, segir hann, sem er i Effeso ok hennar heraðum, grundvallaðiz senniliga fyrir Paulum en smiðaðiz fyrir Johannem, er henni[6] styrði ok vakrliga geymði allt aa tima Traiani. Sva segir Hireneus af rauksemdarvalldi ok [laungu lifi[7], postoligri tign ok guðspialligri virþing Johannis. Hvar fyrir oss er nauðsynligt at heyra þessu næst, hvat hinn gamli guðs riddari hefz at i sinni elli, ok hveria erfð hann leifir kristninni, aðr hann brott liðr með guðs boði, at þvi skiotara fáe hann tvifallda sæmð beggia nafna bæði kallaðr heðan af[8], sem verðugt er,[9] postoli guðs ok[10] ewangelista.

Capitulum.

62. Sem fyrr var skrifat i bokinni, er [eigi lesit[11] af nockurum manni [i Asia[12], at sva hafi fram gengit i styrk ok krapti heilags anda sem þessi Johannes, þviat allt af tima drottinligrar piningar, upprisu ok uppstigningar allt fram aa[13] siðarsta daga Domiciani keisara predicaði hann guðs orð aan ollu fulltingi ritninga eðr bokligra lista, eigi minnr en .lx.[14] ára fram allt þar til, er hann var i utlegð rekinn. En nu sem hann er heim kominn, biðr fyrst erchibyskupinn i Effeso, þar næst naliga allir lyðbyskupar[15] i Asia,

1 skrifat *tilf. B.* 2 þa *B.* 3 [menn i Asia, lærdir ok leikir *B.* 4 sina *B.* 5 tedi *B.* 6 hana *B.* 7 [langlifi *C.* 8 ifra *B.* 9 virduligr *tilf. B.* 10 sva *tilf. B.* 11 [*saal. B, C;* lesit var *A.* 12 [*mgl. B.* 13 i *B, C.* 14 sextigi *B.* 15 liodbyskupar *B.*

[ok eigi siðr ganga her meðr til[1] sendibref ok miukar bænir ymissa[2] kirkna ok byskupstola, at hinn blezaði Johannes geri sermonem moti þeiri villu, sem[3] fyrr var greind, at Marcion ok hans kompanar[4] fram báru, i hverium hann auðsyni varn herra Jesum Kristum sameilifan sinum blezaða feðr i haleitum guðdomi; sva ok eigi siðr, at þessi hans framburðr samsettr[5] i dyrð ok lofi sialfs guðdomsins verndi cristnina ok varðveiti styrka i sannleikinum, hver villa eðr vaði sem upp kann renna æ siðarstum timum henni til striðs ok unaða. Her meðr tiaz hinum blezaða Johanni .iii. verk .iii.ia guðspiallamanna, þat er at skilia Mathei, Marci, Luce. Segia byskupar ok aðrir spakir menn, er frammi standa i þessarri bæn við sælan Johannem, at þeim syniz nógliga[6] skrifvat i .iii.[7] guðspiollum af manndomi vars herra ok af þeim lutum, sem[8] hann gerði fyrir monnum[9], en af hans eilifum guðdomi þickir þeim minna skrifvat en þörf vinni[10]. En þo at[11] bæn byskupa ok annarra manna væri miok nytsamlig, er hinn signaði Johannes helldr seinn en[12] fliotr til þessa verks, sakir þess at hann sier[13] giorla[14], hversu mikill er þeira bænarstaðr; fyrir þa aðra grein er hann eigi fliotr, at þat var lundlagit postolum guðs almattigs at vera biartir i ollum krauptum hugarins ok reinleika lifsins, ok þvi virðu þeir skreyttan malshatt storliga litils, at salin var meðr þeim fagrliga prydd i guðligum kroptum til miskunnar ok iartegnagerða, er þeim veittiz af varum herra. [Þvi treystuz þeir eigi i[15] æeggianarorðum mannligrar speki, helldr skipaðu þeir hæstu raudd drottinligrar predikanar i auðsyniligum kroptum heilags anda, veitandi ollum þeim sanna vitzku himnarikis meðr biortum geislum sinna orða[16]. Eigi voru þeir giarnir æ nysamþar bokagiorðir, fyrir þa grein sem fyrr var lesit, at predican þeira tæki engan styrk utan af sialfum[17] guði. Þetta birtiz satt vera i sælum Paulo postola, at sva diupr klerkr sem hann var umfram aþra menn, þa let hann eigi meira [verk eptir i ritningum liggia[18] en litla bok sinna brefa, ok mun þo skilianligt verða, at sa væri[19] froðr i sinu hiarta, sem kom i skola sialfrar paradisi ok heyrði þar leynda luti. Her eptir gerðu aðrir lærisveinar af skola drottins vars Jesu Kristi [, sva allir[20] .xii. postolar sem hinir lægri, gerandi[21]

1 [her med *B*; ok eigi sidr koma her til *C*. 2 ymissra *B*. 3 er *B*. 4 felagar *B*. 5 *saal. B;* sameylifr *A*. 6 gnogliga *B*. 7 þremr *B*. 8 er *B*. 9 mann *B*; manna augliti *C*. 10 vinnr *B*. 11 þessi *tilf. B* 12 nockot *tilf. B*. 13 sva *tilf. A*. 14 giorst *B*. 15 *mgl. C*. 16 [*mgl. B*. 17 einum *B*. 18 [eptir sig liggia i ritningum *B*. 19 var *B*. 20 *saal. C;* at *A*. 21 [*mgl. B*.

skamt ok skyrt, hvat þeir skrifuðu fyrir aaminning heilags anda, þo at aðrir væri enn oðrum fremri[1] i þeiri miskunnargiôf, sem guð skipaði.

Capitulum.

63. Þessi hin agiæta skynsemi dvelr Johannem nôckut at iataz undir bæn byskupanna, en þo kemr þar meðr guðs vilia, at hann samþyckir virðandi enn framaz i þessum lut sem i ollum ôðrum sanna elsku guðs ok manna, þviat hann girniz hiartaliga sælan frið heilagrar cristni. En meðr þvi at i hans blezaða briosti er mikill hugr samtempraðr saunnu litillæti, hefir hann sik allan til himneskra luta fulltings biðiandi heilagan anda, svarandi þeim er frammi standa, at til þessa verks gengr hann ôngvan veg, utan þeir vaki ok fasti allir saman, biðiandi almattigan guð, at honum veitiz sa framburðr, sem varum herra Jesu Kristo se lofligr ok hans heilagri cristni nytsamligr. [Ok er[2] allir iata þessu feginsamliga ok gera siþan meðr fremsta goðvilia, tekr hinn blezaði Johannes at rannsaka bækr .iii.[ia] guðspiallamanna aalitandi orð ok efni, smasmugliga skoðandi serhveria luti, ok finnz honum sva til, at allra þeira verk standa saman i hæsta sannleik. I[3] annarri halfu ser hann [ok iafnfram, at[4] þeira framburðr er miok stuttr, einkannliga i þeim lutum, er drottinn varr Jesus Kristus gorði a fyrsta tima, sva[5] sem hann tok at predica. Þviat .iii ewangelia[6] Mathei, Marci, Luce, synaz þa eina luti [hallda ok[7] fram bera i verkum vars herra, er gerðuz aa þij áre sem Johannes baptista var innkastaðr ok[8] halshôgginn, hvat er val[9] birtiz fyrir þa grein, at allir þeir skrifa innsetning Johannis sva sem i upphafi þeira verka, er þeir fram bera af várum herra. Sem Mattheus vattar; þviat skiotliga sem hann hefir sagt af faustu várs herra um xl.[10] daga ok af freistni, er hann þoldi i eyðimork, setr hann þessa clausu: Jesus þat heyrandi, segir hann, at Johannes er gripinn, for brott af Judea ok kom i Galileam. Marcus segir ok þessu[11] likt sva til orðz takandi: Siþan Johannes er innkastaðr, kom Jesus i Galileam. [Þessu likt segir ok Lucas[12], þviat fyrr en hann tok[13] nôckut at segia af verkum Jesu, talar hann sva: Herodes lagði þat við alla sina illa luti, er hann hafði aðr gert, at hann strengdi Jo-

1 *saal. B, C*; framarr *A.* 2 [*tilf. B.* 3 ok af *B.* 4 [at allra *B.* 5 *mgl. B.* 6 gudspioll *B.* 7 [*tilf. B, C.* 8 eda *B.* 9 vel *B.* 10 fioratigi *B.* 11 *saal B, C*; þessum *A.* 12 [Lucas er ok þessum likr *B.* 13 taki *B.*

hannem i myrkvastofu. Af þessum greinum sem nu hafa[1] lesnar verit, skilr hinn sæli Johannes, at þeir lutir ero fullkomliga þagðir, sem Jesus vann allan tima millim freistninnar[2] ok fram til þess er Johannes var innkastaðr. Ok meðr þvi at hann sier Matheum ok Lucam nógliga skrifat hafa af holldligum higatburd vars herra Jesu Kristi, þegir Johannes yfir þvisa efni, en byriar sitt guðspiall aa hans eilifum guðdómi, nogliga lærðr ok dryckiaðr með birting ok miskunnarvitian[3] heilags anda sva fabæriliga[4], at oll myrkr villumanna rekr hann brott meðr[5] liosi sannleiksins, sva byriandi: In principio erat verbum. Þvi kallaz hinn blezaði Johannes viðrkvæmiligarr theologus en nóckurr annarr, at almattigr guð varðveitti honum til handa hinn hæsta[6] lut, þat er at tala smasmugligarr af sialfum guðdominum en nóckurr annarr aðr eðr siðan dauðligra manna. Aðrir guðspiallamenn skrifva varn herra fæddan aa tima af sinni haleitu[7] moþur, en Johannes vattar i sinum framburði, at sami guðs son var þegar i upphafi sannr guð með eilifum guði. Ok hvat megum ver lengra her af tala, en þvilikr er allr sermo Johannis millum upphafs ok enda, sem sigrar hvert mannligt hugskot, ok engu veralldligu hiarta ma[8] veitaz sva mikil vitzka nema með[9] sætri gióf heilags anda, þviat eigi er eitt at telia, helldr fleira en oss fafroþum megi i hug koma, hver sæmð alla vega lytr ok þionar þessu guðspialli, hversu þat er skilrikt[10] ok greiniligt i ollum lutum, birtandi þat verolldinni, sem aðr vissi hon eigi, einkannliga þat, sem fyrr var sagt at .iii. guðspiallamenn hófðu yfir þagat. Skilvisliga skrifar einn Johannes bruðkaupit i Chana Galilee, birtandi at þat gorði Jesus i upphafi sinna iartegna at snua vatn[11] i vin. Þar með boðar hann aðra luti, er fyrr gerðuz en Johannes væri gripinn af Herodi, innan sva langs tima sem fyrr var skrifat i sógunni. Ok sialfr Johannes ewangelista birtir þat i auðrum stað, i hverium timum vars herra hann setr ritningina, þa er hann segir[12] sva: Enn var eigi Johannes settr i myrkvastofu, segir hann. Fyrir þessa grein skal hverr maðr geyma ok kalla .iiii. guþspioll i óngu sundr hlioða, þo at Johannes boði þau verk drottins vars, er gerðuz þann tima, sem aðrir guþspiallamenn letu um liða. Af þviliku ollu saman er til minnis leiðanda senniliga, hvat órninn hefir at merkia, er Johannes sa in Apocalipsi standa hia guðdomsins haasæti.

1 *saal. B, C;* hefir *A.* 2 *saal. B;* freistarinnar *A.* 3 vitranarmiskunn *B.* 4 frabæriliga *B, C.* 5 opinberu *tilf. B.* 6 æzta *B* 7 haleitri *B.* 8 *saal. C;* matti *B;* mani *A.* 9 settri grein ok *tilf. B.* 10 *saal. B, C;* skirligt *A.* 11 vatni *B, C.* 12 talar *B.*

Capitulum.

64. Aurn hefir margar natturur[1] ok mikils verðar, merkia sumar gott, en sumar illt, sem hinn sæli Gregorius pavi fagrliga skyrir. En fyrir þa sauk at öngvar hans natturur heyra þessu efni, utan þær sem[2] gott hafa þyða, munum ver þær einar i þessum stað til greinar fram setia. Aurn hefir þa natturu, at hann hefr [sinn flug[3] með beindum vængium myklu hæra en nôckurr fugl annarr, sva at hann flygr alt upp um sky. Ok sem hann er kominn i sva mikla hæð loptzins, er hann sva skygn niðr undir sik, at hann ser fisk i vatni ok hera lágt liggianda aa iorðunni[4]. Her með er hann sva snarsynn[5] upp yfir sik móti geislum sólarinnar, at hann horfir rett hit [gegnzta ok hit[6] beinazta moti henni ok blôskrar ekki. Þessa sina list elskar hann sva miok, at ecki sitt afkvæmi rækir hann, þat er eigi hefir þessa giôf. Hvat er hann profar með þeima hætti, at þegar sem ungar kvenfuglsins ero nockut styrknaðir, [sva at þeir megi skefiur þola[7], gripr hann þa upp i klær[8] ser ok setr þa moti birti solarinnar, til raunar hvart þeir fáe sieð i moti henni, sva at þeir blauskri eigi. Nu þeir allir sem val[9] profaz, skulo hafa gott uppfæði ok fulla elsku i alla staði, en hinir kastaz brott senn[10] sem afkyniaðir ok til enskis fagnaþar likligir. Viðrkvæmiliga heyrir sælum Johanne arnar flugr hárr ok mikill allt yfir sky, þviat sa guðs astvin hof sitt hiarta upp yfir iorðina allt til himneskra luta með beindum vængium tvennrar elsku, þat er guðs ok manna, bæði skygn til neðri luta ok furðuliga snarr til himneskra luta; skygn aa iorðina, þviat allar villur urðu hans augum liosar bæði nalægar ok ukomnar, sva at hann eyðir þær ok niðr brytr með merkiligum mannkostum[11] sins framburþar; snarr moti geislum solarinnar, þviat hann serr ok rannsakar eilifan guðdomsins almatt framarr ok haleitligarr en nôckut hugskot annat. Hvar fyrir Ezechiel spamaðr sa viðrkvæmiliga þegar i forna vitni þenna sama ôrn i andarsyn hia velldisstoli almattigs guðs, þviat einn Johannes af .iiii. guðspiallamonnum flygr með drottni varum Jesu Kristo sva sem til himins, sakir þess at hann skrifar flest af hans haleitum guðdomi, fyrir hvern er vurðu allir lutir syniligir ok usyniligir aa himni ok iorðu. En aðrir ewangeliste ganga sva sem aa iorðu með varum

1 *saal. B, C*; iartegnir *A*. 2 er *B*. 3 [sig *B*. 4 *saal. C;* iordu *B*; urðinni *A*. 5 skiarrsynn *B*. 6 [*mgl. B*. 7 [*mgl. C*. 8 klom *B*. 9 vel *B*. 10 sva *B; mgl. C*. 11 motkôstum *B, mgl. C*.

herra Jesu Kristo, þviat þeir skyrðu nógliga hans timalig verk ok veralldligan áttboga. See her, hvern ævôxt hefir privilegium Johannis! See hvat aflar hans meydómr ok skiærleiki! See hvat hann drakk af briostfostum brunni hins blezaða Jesu[1]. Sæl er su elli, er þvilika erfð leifði cristninni; blezut[2] er su sala, er sva hellt sterkliga i minni græðarans orð bæði mòrg ok sundrlaus meirr en .lx[3] ára, at engi fôlnan fell æ, utan oll skyrri ok merkiligri en[4] nôckurr megi, sem vert er, til tala. Þvi stendr ewangelium Johannis iafnan siþarst i hverri bok .iiii.[5] guðspialla, at þat gerðiz siðarst i framrás timanna, sem fyrr er greint. En þo at þat standi sva, snarar þat hæra en nockut annat, þviat þess heimili er i himnum með sialfum guði. Þvi stendr Johannes val[6] i arnar mynd hia hinum hæsta velldisstoli, at hans augasialldr briaði[7] ekki moti biartazta guðdomi. Harðla val[6] stendr ok þat, at blezaðr Johannes eignaz suðrætt i rettri merking, þar er solin skinn i hioli himinsins, þviat þessi guðs elskugi birtir skiærliga, at eilif sol rettlætis rikir i valldi guðdomsins. Ewangelium Johannis er einn brunnr af þeim .iiii., er upp spretta i paradiso ok dauggva[8] allan skoginn með lystiligri framrás ok blomga iorðina til ymisligs ævaxtar. Senniliga dôggvar vatn Johannis sialfa paradisum, þat er at skilia æsionu heilagrar cristni, er fagrliga blomgaz i hans kenningum með freosaumum elldi[9] valdra manna guðs i himinriki. Hunang drypr af orðum Johannis, þa er hann synir sætliga kirkiunni, hversu guðdomrinn rikir, er gleðr englana með ilm ok unaðsemd sinnar dyrðar, [með sæmð ok lofi eilifs fagnaðar[10]. Munum ver her upp gefa at tala framarr af guðspialli Johannis, þviat þat ofbyðr hverium skilningi at fæz þar langt i, hverrar sæmdar ok virðingar þat er fyrir allar sinar halfur, ok einkannliga er oss ofroðum monnum umattuligt at tala þar langt[11], hversu Johanni varð skamt i millum sæmðanna at dôggva[12] iorðina með sætri skur sinna ritninga. Þvi munum ver aptr venda til sôgu postolans, greinande þa luti fá af mòrgum, er almattigr guð vann fyrir hans[13] verðleika með sinum almætti.

1 i sidazta snædingi *tilf. B.* 2 *saal B, C*; blezat *A.* 3 sextigi *B.* 4 *saal. B, C*; at *A.* 5 fiogurra *B.* 6 vel *B.* 7 briaadi *C.* 8 dôgga *B.* 9 vidi *B.* 10 [*mgl. B.* 11 um *tilf. B*; af *C.* 12 riga(!) *B.* 13 lif ok *tilf. B.*

Capitulum.

65. Sem lesit er af hôfutborg heimsins sialfri Róma, at hinn sæli Petrus styrði þar langan tima heilagri kristni með pavadomi, ok var þo mikill luti borgarinar verr en hundheiðinn, sem af þvi ma skyraz marka, hversu Nero romverskr keisari styfði kristnina sinu hôfði drepandi Petrum ok Paulum, sem [marga ymissra stetta[1] ut ifra[2]. Lesit var ok, hversu hinn blezaði Jacobus styrði .xxx. aara sinum byskupdomi i Jorsolum, sva at Gyðingar voru þar innan borgar með sva[3] miklum styrk ok valldi, sem raun bar aa, at þeir drapu þann haleita guðs postola. Sama grein heyrir til Effeso austr i Asia, þar er hinn blezaði Johannes hefir smiðat fagra cristni af grundvelli Pauli, þo eigi sva framt, at hann hefði niðr brotit allan blotskap eðr villu þeirar borgar, sem skilianligt ma verða [sva i þeim stað sem hinum .ii. er ver nefndum aðr[4], at þar sem innan staþar ero margar þusundir manna [ymisligra stetta[5] ok rikdoms, valldz ok vilia, mun eigi verða eyðt eðr niðr brotit allt aa litlum tima, þat sem[6] aðr stoð með sva miklum veralldar bloma ok sterkum atrunaði villumanna, ok þat væri agiætaz allra luta. Þvi goriz sva, at hinn sæli herra Johannes postoli aa þvilict at hræra i sinni elli. Hann litr innan borgar ser til skapraunar glæsilig[7] hof, ok þar i skurðgoð með skipaðum þionostum til diôfla fáganar, en orkar eigi niðr at briota sakir ofreflis, er alla vega stendr i mot honum[8]. Fyrst i þvi, sem liosaz er, at keisaradomrinn var optarr snuinn moti guðs boðorðum en meðr, þviat eigi var Nero likligr, Domicianus eðr nu Traianus, at eyða blotum[9] i Effeso, helldr efla, hvat er þeir mattu, til motgerða við guð ok þann sælan[10] herra, sem þar hafði nu predicat langan tima, en innan staðar[11] var þat uvikianligaz, at baðir valldzmenn borgarinnar voru miklir uvinir sannleiksins, iarlinn Effesiorum af halfu keisarans, en blotbyskupinn[12] af hendi allra guðanna[13], er Aristodimus[14] heitir. Voro þeir iarl ok villubyskupinn til þess kiæraztir vinir at gôraz þann tima hinir grimmuztu guðs uvinir ok leggia kapp á, at kenning Johannis skal eigi framarr ganga um borgina. Rægði Aristodimus optliga Johannem fyrir iarlinum liugandi aa hann annat at ôðru, sakir þess at hann villdi

1 [*saal. B*; margar ymisligar stettir *A*. 2 [marga adra guds vini *C*. 3 *tilf. B, C.* 4 [*mgl. B.* 5 [ymisligrar stettar *B*. 6 er *B*. 7 *saal. B, C;* gleðilig *A*. 8 *mgl. B.* 9 blotskap *B. C.* 10 sæla *B*. 11 *tilf. B.* 12 i annan stad *tilf. B.* 13 godanna *B*. 14 Aristodemus, *her og senere B.*

postolann gera [sem mestan[1] uvin iarlsins, at þvi siðr heyrðiz hann aa nôckuru þingi til predikanar[2] embættis, sva at þar fyrir hallaðiz metnaðr guðanna. En þat er miok dasamligt, hversu almattigr guð varðveitir[3] sina kristni ok hennar formenn i þilikum stauðum, er fiandr gengu umhverfis[4] með gapanda munni at bita, hvat er þeir máttu. En heilôg kristni stoð æ þvi fegri með valldi ok vilia drottins[5] vars Jesu Kristi, sem hon þoldi meiri freistni með sannri staðfesti. Mikill partr þeirar[6] borgar var biartr ok þeckiligr guði, en stoð undir klokskap ok umsatum illra[7] manna, hvat er profaz mun i fylgiandi[8] lutum, [sva sem annat serhvert, þat er ver hôfum her uppkastat[9].

Af brædrum tveim[10].

66. I Effeso voro þann[11] tima tveir ungir bræðr storliga rikir eptir dag feðr sins ok[12] med allzkonar[13] godzsi veralldar audæfa. Ok sem þeir hafa i setz erfdina, gera þeir raad med einom veralldar spekingi Kraton at nafni, hvat þeir skulo gera af sva miklo godzsi, segia ser þat i hug at hafna heimi ok eiga einga hluti. Craton spekingr gefr þeim þat raad, ef þeir vilia heime hafna, at þeir skolu vennda sinne erfd i dyrozsto gimsteina, ok eptir þat giort skolo þeir koma fram a þat breidazsta torgh, er finnz i þeire borg, ok briota gimsteinana, sva at[14] allr lydr siai upp aa. Ok med þvi at hinir ungu menn hyggia Cratonem heilan i radagiordum[15], gera þeir, hvat er hann lagdi til, setiandi þa biortu steina [fram a motid[16] briotandi i sundr i smatt firir allra manna augum[17]. Þusti þar at margr lydr ok lofadi miok, hverso þessir ungu menn voro agiætir i sinni giord. Ok rett i þann tima sem Craton spekingr sitr a torgino[18] ok hefir latid þessa heims hafnan sva geraz eptir sino radi, kemr þar at fram Johannes ewangelista postoli drottins vaars Jesu Kristi, spyriandi hvat þeir menn[19] hafi þar gera i sva miklum safnadi. Ok honum er þat[20] sakt, hvat tveir brædr hafa þar giort a þvi sama torgi med rædi ok yfirsyn Cratonis philosophi[21]. Ok er vaars herra vin heyrir

1 [hinn mesta *B. C.* 2 *tilf. B. C.* 3 vardveitti *B.* 4 sva sem umbergis *B.* 5 *Her beg. Fr.IV*[1]. 6 greindrar *B, Fr.* 7 *saal. øvr.*; allra *A.* 8 fylgiandum *Fr.* 9 [*mgl. B.* 10 *Overskr. B.* 11 þenna *B.* 12 *Her mgl. et Blad i A, hvilket er udfyldt efter Fr., saa langt dette naar, og siden efter B.* 13 allzhattar *B.* 14 *tilf. B.* 15 radagerd *B.* 16 [*tilf. B.* 17 augliti *B.* 18 þinginu *B.* 19 *tilf. B, C; mgl. Fr.* 20 *mgl. B, C.* 21 spekings *B, C.*

þessa saugu, likar honum ei med ollu þvilik[1] heims hafnan, þviat hann skilr þegar, at mikit greinir aa raad Cratonis ok þat bodord, er hann nam fordum i skola Jesu Kristi. Þvi kallar hann Cratonem til sin ok talar sva: „Su heims hafnan sem her hefvir giorst med þino raadi, er miok heimsk ok uvitrlig, þviat hun lofaz af monnum en er eingu hæf i guds domi, ok til þess at þu vid kenniz, hverso þin raadagiord er uheil, þa heyr hvat ek segi þer. Lit a, hverso hegomlig er su lækning, er grædir saarit sva at i leyniz sottarkynit, ok þat sem dautt [er var[2] eigi brott snidit; sva er ok hver kenning aungu hæf, su er eigi grædir laustuna med heilo ok lærir siduna til avaxstar saalnanna. Minn agiæti meistare lærdi einn ungan mann, er fystiz til eilifs fagnadar, at ef hann villdi algiorr vera, skilldi hann selia[3] sina eign fasta ok lausa ok gefa fatækum verdit. Eptir sva giort munndi hann afla ser thesaur i himnom ok finna þat lif, sem eingan ennda hefir“. Þessom ordom Johannis svarar Craton spekingr, þar sem hann sitr alla vega umkringdr mikilli fylgd sinna lærisveina: „Avoxstr ok efni mannligrar sinkgirni[4] var settr ok brotinn i manna augliti, segir hann; en nu allt eins, ef gud er meistari þinn, sem þu segir optliga, ok vill hann þat gera lata, at fatækir menn taki þat godz, sem fullrikir menn firirlata, þa kunn at hafa betr en ek, ok enndrbæt gimsteinana aptr i sinn fyrra stett, gerandi þat honum til dyrdar, er ek snere[5] ut i ordlof mannligrar frægdar“. Sem Craton hefvir sva talat, girniz Johannes enn sem fyrr hialp ok heilsu lydsins i heidr ok æro sins drottins, þvi bydr hann, at honum se feingin gimsteinabrotin, ok þau takandi helldr hann aull saman i sinni hendi lyptandi augu[6] upp til himins sva til guds bidiandi: „Heyr þu, drottinn Jesu Kriste, er enndrbættir þenna heim firir krossins tre, er adr var brotinn firir girndartre! þer er ecki umattuligt, þu gaft blinndum manni syn, er natturan neittadi adr alla birti augnanna; þer se lof sonnum gudi trulyndra manna, er aptr kalladir ferdagadan[7] Lazarum daudan ok grafinn, gefandi honum langt lif yfir iord; þer se lof ok dyrd, er græddir aull sottarkyn ok vanmattu med ordi þins almættiss. Vert þu nærri steinom þessom, er menn brutu til veralldar ordlofs uvitandi sannan avoxt rettrar olmosu. Endrbæt, drottinn, steina þessa firir henndr eingla þinna, til þess at þeir komi til þins rikis sem truanndi verda firir miskunn-

1 þessi *B.* 2 [var er *B*, *C.* 3 alla *tilf. B.* 4 singirni *B*, *C.* 5 snera *C.* 6 augum *B*; augu sin *C.* 7 *saal. Fr.*, *B*, *C.*

arverk þat, er geraz mun i verdi þessarra gimsteina. Hvar firir þer se lof ugetnum fedr firir eingetinn son þinn drottin vaarn Jesum Kristum ok heilagan annda, er lysir ok helgar alla kristni almenniliga“. Sem drottins elskari hefir sva talat ok hans blezsada fylgd hefir sakt amen, lykr hann upp sina hond ok synir gimsteinana Cratoni hinom spaka ok ollum lyd nær veranda sva heila ok aptrskipada, at einskis[1] kyns mark fannz a þeira formi, at nockorn tima hefdi þeir brotnir verit. Ok firir stormerki sva haleitrar iartegnar snyz Craton spekingr til hægri hanndar fallandi til fota sælum Johanne postola med þeim tveim ungum monnum, er fyrr voru greindir, ok med aullum sinom lærisveinum, truandi vel ok rettliga a drottin vaarnn Jesum Kristum. Var Craton skiotliga skirdr med ollum sinom monnum[2], sva godfuss ok agiætr nu þegar i vandlæti astarinnar, at hann tok opinberliga aullum predica tru drottins vaars Jesu Kristi, er hans ord villdo heyra. Sva ok þeir tveir brædr, sem attu sagda gimsteina, selldo þa firir mikla peninga, en gafu sidan allt fatækum maunnum med saunnum algiorleik eptir guds bodordi ok kenning hins blezsada Johannis. Firir þenna avoxt, er Craton spekingr var snuinn til guds, efldiz heilaug kristni storliga mikit i Effeso, þviat hann var af ollum kalladr[3] sem hinn visasti madr, ok þvi viko margir a rettan veg eptir hans fortaulum, sva at þar firir fylgdi sælum Johanni margr lydr i gudzspialligum kenningum.

Nærri þessum tima voru adrir .ii. ungir menn miog agiætir i borg Effesiorum, Atthicus ok Eugenius at nafni, veralldz[4] rikir at audæfum, er[5] med eptirdæmi þeira tveggia, er fyrr voru greindir, selldo alla sina eign meire ok minni ok gafu verdit utlendum monnum[6] med guds astriki, komo sidan til Johannem postola fullrikir i sannre tru ok agiætum sidum, sva at innan litils tima gera þeir allzskyns takn, grædandi siuka menn, frialsandi diofuloda en lysandi blinnda, verandi i fylgd ok fauruneyti [ens blezsada[7] Johannis, sem hann ferr at predika guds erinnde[8] i ymsa[9] stadi, vitiandi kristnina, er honum var a hendi folgin af sialfum gudi; þviat sia hinn haleiti veidimadr for þangat iafnan, sem hann skildi sik mest afla, sakir þess at hann hungradi oaflatliga[10] at leida sem flestar salir gudi til hannda. Þvi vard hans prydi mikil ok kruna vegsamligh [i himinrike[11].

1 einkis *B.* 2 kompanum *B, C.* 3 hafdr *B;* hafdr ok halldinn *C.* 4 *saal. ogsaa B*; veralldar *C.* 5 *saal. B;* en *Fr.;* hverier *C.* 6 pilagrimum *B.* 7 [hins sæla *B.* 8 ord *B, C.* 9 ymisliga *B.* 10 *saal. B, C*; vaveifliga *Fr.* 11 [*mgl. B.*

Capitulum.

67. Saugdum ver af framburdi Clementis Alexandrini, at enn blezsade Johannes evangelista visiteradi skiotliga kristni i Asia, sem hann kom heim af utlegd, ok i þeire saumo ferd fal hann a henndi[1] þann frida mann einum byskupi, sem fyrr var greint i þessu mali. Hvat eigi er gleymanda, helldr greinanda, sem Johannes vitiar kristnina, hversu byskupinn hafi ræktad umbodit eda hvat hann hafi fram[2] bera, ok allt eins er þetta mal sva byrianda, at segia fyrst, hversu for midil unga mannz ok byskupsins, at þvi skilianligra verdi, hvat fram ferr, sidan Johannes visiterar borgina ok krefr af byskupi avaxtarins.

Capitulum.

68. Nu er þar til at taka, sem byskup tekr þann unga mann i sina vernd ok vardveizlu med allri elsku talandi optliga vid hann heimolliga, ok lætr hann iafnan vera i sinu herbergi rikt halldinn ok geymiliga eptir bodi Johannis postola. Ok þar kemr, sem byskup finnr, at hinum unga manni likar vel, at hann spyrr eptir tru hans ok sidferdi, ok profaz sva[3], at hann kann ecki i kristnum domi. Telr byskup þa firir honum[4], þar til at hann samþyckir heilagri skirn ok iattar guds bodordum. Ok er byskup hefir kent honum frædi sin med godu sidferdi, ok hann skipaz vel dag fra degi sem hlydinn ok audradr sva rikum meistaradomi, ler byskup[5] tauminn nockot litt[6] i fyrstu, at hann hafi frialsan gang ok meira sialfrædi[7], þviat hann treystir i miskunn skirnarinnar, at hon muni gert hafa unga manni godar kenningar vel briostfastar, sva at eigi muni hann þeim [a bak[8] verpa. En er ungi madr [kennir þat[9], at honum er frialsari gangr[10] en fyrr, temprar hann þat klokliga med einshvers radi, at eigi skal hann skiott kippa taumalagi a sinu sidferdi, helldr, sem stundir lida, [draga til nockot, at þvi sidr megi þann gruna, sem hann skal vardveita[11]. Ok i þvilikum radagerdum er hann æ þvi [gilldari, sem hans alldr ok þroski er meiri[12], þar til at hann legz i gialifi ok nattdryckior med sinum iafnǫlldrum, er[13] gerduz hans meistarar a

1 *Her ender Fr.; nu lægges B til Grund.* 2 at *tilf. C.* 3 til *tilf. C.* 4 kristiliga tru *tilf. C.* 5 honum *tilf. C.* 6 til linanar *tilf. C.* 7 en þar til hefir hann haft *tilf. C.* 8 [at baki ser *C.* 9 [finnr *C.* 10 gefinn *tilf. C.* 11 [munar hann til nockut litt, at þeir sem hann geyma megi þvi sidr gruna hans vilia ok alvoru *C.* 12 [diarfari, sem hann er elldri *C.* 13 nu *tilf. C.*

gôtu svivirdligs lifnadar med leti hiartans[1] ok elsku lastanna. Ok sva kemr, at med þeim fiandans eyrendrekum fæz hann i morgu sucki ok sidaz i stuldum um nætr med þiofum[2], þar til at sva illir lutir ok omannligir[3] bida enn meira ofagnat, þviat sva sem hann er [hinn sterkazti madr vordinn reyndr at atgervi, firirlætr hann[4] allan veg rettan ok hleypr ut i forad med fliotri rás, sva at skiotliga er hann drektr i diupi lastanna, þviat ǫrvænting hefir gripit hann, ok medr þvi at hann gefr sitt hiarta brott fra allri idran, rettsnuning ok yfirbot, hirdir hann eigi at starfa lagt i litlum lutum, helldr selr hann sig i opinbera glatan, eigi þolandi, at nockorr se honum frægari i hverium glæp ok ofagnadi, þar[5] til er hann gorir þa sina lærisveina, sem aðr voru hans meistarar til illra luta. Nu er hann vorðinn þeira hôfðingi ok vakr leiðtogi til manndrapa, ráns ok stulda, eflandi mikinn flock ꜳ einum skogi, sva grimmr ok þyrstr i bloðit sem sialft skogdyrit. Nu er greint, hversu byskup er viðbuinn at giallda sælum Johanni retta skynsemð af þessum manni, ok þvi skulu ver þessu næst ꜳ lita, hvar postoli drottins vars visiterar cristnina ok siðan fram fara til settra luta[6].

Capitulum.

69. Þegar sem byskup þeirar borgar ok aðrir fremztu menn innan staþar spyria, at hinn blezaði Johannes visiterar i nalægð við borgina, fara þeir ut i moti honum meðr miklum[7] fagnaði laðandi hann meðr andligri gleði, leiðandi með sông ok skipaðri processione inn i staðinn; þviat hvar sem hann kom, fôgnuðu sva sauðir guðs, sem þeir sæi sinn meira fagnat en orðum megi skyra, sakir þess at hann var fullr i ast ok elsku til allra manna, sem skiott mun profaz i þvi sem eptir ferr. Nu sem[8] Johannes postoli hefir dvalz[9] um rið ok skipat orindum kirkiunnar, sem honum likar, talar hann sva til staþarbyskupsins, [sva sem þeir sitia baþir samt ꜳ einn dag[10]: „Kominn er timi, segir hann, at þer, herra byskup, latit fram þat, er Jesus Kristus ok ek falum yðr ꜳ hendi forðum við[11] vitni þeirar kristni, er þer styrit.“ Ok

1 hugarins *C.* 2 liotum þioflaunum *C.* 3 oskapligir *C.* 4 5 [fulluliga reyndr i algiorfi illzkunnar, ok þvilikt er at iafna, sem hann se voðinn hestr otaminn, svo odr ok ærr med gapanda munni, at hvergi ma i nand honum koma, hvar fyrir hann i burt varpar þvi beisli, sem sialfr gud lagdi honum i skirninni, svo flyr hann ok fyrirlætr *C.* 5 *Her beg. atter A.* 6 inntra *C.* 7 ollum *B.* 8 hinn sæli *tilf. B.* 9 dvaliz *B.* 10 [a einn dag, sem þeir sitia badir samt *B.* 11 undir *B, C.*

er byskup heyrir at[1] uvôra þvilik orð af munni postolans, ottaz hann eigi litt, sakir þess at honum er giôrsamliga or minni fallit, þat er geymslu unga mannz til heyrir, hvar fyrir honum kemr þat i hug, at Johannes muni utheimta fe nôckut, þat er hann þickiz eigi tekit hafa En þegar af annarri halfvu, sem hann váttaði optliga siðan, rann su hugrenning þeiri i moti, at þat var umattuligt, at sva dyrðligr maðr falleraðiz hvarki fyrir uminni ne fiaragirni, at hann mundi heimta þat vissvitandi, er hann atti eigi. Ok fyrir þa sauk at byskup fær eigi[2] fundit, hvar til vikia orð postolans, en þickiz vita ifalaust, at þau ero rettlætisfull aa einnhvern hatt, sitr hann hugar sins fullr litillatliga ok kann engu svara, þviat sem vitr maðr skilr hann glôggliga, hversu við volldugan hann atti orðum at skipta, ok hversu mikit la við, at hann afsakaðiz eigi rangliga. Astvin drottins vars talar hogliga[3] til hans i annan tima: „Eigi krefium ver af yðr[4] gull eðr brent silfr, helldr þann unga mann ok · sal broþur yðvars.“ En er byskup heyrir upplokna saukina, andvarpar hann sarliga ok talar með tárum ok trega sva til spurðra luta: „Herra minn, hann er dauðr.“ Blezaðr Johannes svarar[5] þa: „Nær andaðiz hann, eðr með hverium hætti let hann sitt lif?“ Byskup svarar: „Hann er sannliga dauðr fra[6] guði, þviat hann flyði heðan fullr með hverskyns glæpum, þar til er[7] i siðarstu kaus hann ser hinn versta lut, sva at hann gerðiz spellvirki ok lagðiz ut i eitt fiall með miclum ualldarflocki sinna kompana, ok þar er hann enn i dag hôfðingi allra þeira til hvers illz, er þa lystir at gera.“ En sva framt sem hit haleita hiarta[8] Johannis tekr framburð byskupsins, leggr[9] hann af ser þat klæði, er hann sitr i, slaandi sitt hôfut með mikilli sut, sem þar er landskapr til, sva talandi millum gratligra andvarpa fyrir sampining astarinnar: „Ek hugðiz þar skipa goðan geymara broðurins ônd, er ek selldi yðr hann i hônd, en nu er sva vorðit, sem eigi ma standa sva buit; þvi se hestr sôðlaðr þegar i stað mer til reiðar, ok þar með [fengnir leiðtogar[10] fram i fiallit“. Ok þegar aan dvôl sem hestr er buinn, stigr sa blezaði herra honum aa bak, riðandi[11] hart ok skyndiliga þar til er hann kemr[12] i fiallit. Ok iafnskiott[13] er hann fanginn af þeim [sem vôrðinn[14] helldu fram aa veginn eptir boði haufðingians,

1 *saal. B*, *C*; af *A*. 2 a *tilf. B*. 3 hogværliga *B;* med elskunnar hogværd *C*. 4 segir hann *tilf. B*. 5 segir *B*. 6 sinum *B; mgl. C*. 7 at *B*. 8 hins miuka *tilf. B*. 9 bledr *B*. 10 [feinginn leidtogi *B*. 11 sidan *tilf. B*. 12 fram *tilf. B*. 13 þegar i stad *B*. 14 [er vord *B*.

er sitr i fiallinu. Lætr hinn sæli Johannes ser allvel lika, þott þeir hafi hendr aa honum, sva at hvarki gerir hann sik likligan til at veriaz ne flyia, utan helldr hefir hann frammi vitru sina ok nærfæri, framr ok fliotr i ðrendum sinum ok ðððrum lutum, fyrr en þeir hafi rænt hann hestinum, þviat hann skilr nu sakir elli, at honum hentar eigi[1] aa fæti at leika, ef skiotleikinn skal reyna. Ok sem hann sitr enn aa baki heill ok raustr með guðs vilia, talar hann hatt til spellvirkianna ok segir sva: „Hvat vilit þer mer?[2] Ekki aa ek ðrindi við yðr, utan [ek vil senda yðr mina sendiferð ok segia[3] hðfðingia yðrum, at ek hefir[4] sótt hegat aa hans fund ok vil[5] giarna sea hann". Ok spellvirkiarnir ero sva lyðnir með þess boði, er ollum lutum styrir, at þeir renna ok segia sinum herra, at riðandi maðr er kominn i þann stað ok vill giarna finna hann. Sðgðu spellvirkiar þvi sva ukunnliga fra manni [þeim sem[6] kominn var, at þeir kendu eigi Johannem postola.

Leidretting spellvirkianna[7].

70. Sem hðfðingi rans ok menndrapa heyrir þat af framburði sinna sveina, at maðr er kominn, saa er hann vill sea, riss hann upp skyndiliga ok herklæðiz til handa ok fóta. Var maðrinn bæði mikill vexti ok sæmiligr[8] at aaliti, rammr at afli ok hinn hermannligzti. Sva væpntr gengr hann fram veginn þar til at [um langt ser hann[9] mann aa hesti ok kennir þegar i stað einkannligt yfirbragð astvinar drottins vars. Þvi slærr yfir hann hræðzlu mikilli, þott bæði væri hann storr ok sterkr, sva at i stað leggr hann aa flotta miklu harðara, en hann sæi fyrir ser skipaða fylking hermanna. En er gamli faþir blezaðr Johannes ser þat, slærr hann [hestinn snarliga fram aa veginn[10], sem hann see ungr vorðinn i annat sinn, kallandi haatt, þegar sem hann kemr [nðckut nærri[11] þeim er flyr, ok segir sva til hans[12]: „Heyr þu son minn, hvi flyr þu [feðr þinn? hvi rennr þu[13] herklæddr undan mer gðmlum ok vápnlausum?" Sem hinn sæli Johannes hefir sva kallat nðckurum sinnum, dregr saman með þeim, þviat hestrinn var val fimr ok fliotr, en maðrinn herklæddr ok storliga feitr, sva at honum dregr

1 *Her beg. Fr.IV*². 2 segir hann *tilf. B*, *Fr.* 3 [þat at þer farit mina sendiferd ok segit *B*, *Fr.* 4 hefi *Fr.* 5 ek vil *B*; vil ek *Fr.* 6 [þessum er *B*. *Fr.* 7 *Overskr. B.* 8 vænn *Fr.* 9 [*saal. øvr.*; hann langt ser *A*. 10 [skiotliga hestinn med sporum, ridandi hvatliga eptir þeim sem undan flyr, svo *C*. 11 [nockorr nærri *Fr.*; nockut nær *B*. 12 [svo nær, at flottamadrinn ma heyra *C*. 13 [fodur þinn ok rennr *B*.

skiott um[1] rasina, hvar fyrir ǫrindreki drottins semr ser ǫnnur orð enn haleitari ok meiri miskunn hafandi; [hann segir sva[2]: „Þu aumr maðr, ottaz eigi, þviat þu hefir enn lifs ván. See herna, segir hann, ek mun giallda skynsemi fyrir þik allzvalldanda guði, ok ef hann vill, skal ek feginn[3] þola dauða fyrir þik, sva sem drottinn þolþi dauða fyrir vara sauk, ok mina sal mun ek utgefa fyrir þitt lif. Þvi gor sva val, son minn sæli, at þu nem staðar[4] ok tru mer, at drottinn sendi mik hegat“. Viðr þessi orð hin siþurstu stendr spellvirkinn ok stirir i iorð sva sem gripinn af guði ok hǫndlaðr brott af grimleik i goða raðagorð, kastandi þvi næst sverðinu, er hann hellt æ, langt i brott æ vǫllinn, þar meðr serhveriar herfórur, sva at hann stendr vapnlauss. Ok sem vinr drottins vars kemr i nalęgð, stigr hann af baki fliotliga ok gengr fram at honum, þar sem hann stendr litillatliga æ vellinum. En þegar sem sterki maðr ser þat, kastar hann i sannleik ollu drambi ok metnaði langt i brott fra ser, rennandi fram i mot postolanum, framfallinn[5] æ iorðina fyrir hans fætr meðr sut ok hæreystum grati, með nogligum lækium táranna ok fremzta litillæti [sins likama, skirandi sik i brunni augnanna enn i annan tima[6]. Ok er hann hefir um stund sva frammi[7] legit, skoþar hinn sæli Johannes smasmugliga[7] oll hans orð ok giorðir, siaandi at sina hægri hǫnd felr hann með æhyggiu mikilli ok þorir eigi at syna þviliks mannz ǫgliti[8]. Hvat er hinn [kiærazti herra[9] undirstendr, at mannzins samvitzka hræðizt geysiliga þau drap ok dreyra, sem su hægri hǫnd hefir utsteypt margan tima. Þvi setr hann sik af nyiu sva sem til vǫrðzlu við almattigan guð styrkiandi þat með haleitum svardaga, at sva skal hann fylgia hans mali fyrir græðarans ǫgliti[8], at hann fæi likn ok fyrirgefningh allra sinna andmarka meiri ok minni. Eptir sva talat fellr hinn sæli Johannes niðr æ vollinn iafnfram honum takandi með afli þa hægri hǫnd, er nu kallar hann reina fyrir grat ok iðran táranna; þessa kyssir hann ok kallar sæla vera, er auðlaðiz yfirbot sinna misverka, ok biðr sva guðs tilkvamu með [eilifra fagnaða ǫmbun ok gleði[10].

Capitulum.

71. Þat veitir faðir allra miskunnsemða, drottinn varr Jesus Kristus, at hinn blezaði Johannes þiggr fagran ævoxt sinnar mæðu

1 *mgl. B, Fr.* 2 [*tilf. B, Fr.* 3 *tilf. øvr.* 4 *saal. øvr.;* stað *A.* 5 framfallandi *B, C.* 6 [*mgl. B.* 7 *mgl B.* 8 augliti *øvr.* 9 [blezadi Johannes *B.* 10 [ǫmbun eilifra fagnada *B, Fr.*

ok mikils sveita, þviat þenna mann færr hann uppreist hafandi með ser heim til byskupsstolsins allan vegh, þaðan sem fyrr hafði hann brott laupiz. Ok sem þann veg er komit, lætr hinn sæli Johannes ser ecki annat skylldra[1] en ganga i skript[2] með honum bæði með voku ok fostum ok uaflatligu bænahalldi natt með degi, fyllandi sitt fyrirheit at giallda hann heilan guði. Her með leggr hann honum ymisligar hugganir ilmandi malsenda[3], þvilikt sem hann brott ræki með sinum yfirsaungum [ok bræddi[4] með sinum hondum hægt þann iokul ok linliga, sem syllt hafði þat hiarta hit auma. Ok eigi gefr hann upp fyrr, en hann gelldr þenna mann aptr i faðm heilagrar cristni sva val endrbættan ok alstyrkan, sem almattigum guði var mest til lofs ok [eilifrar pryði[5]. Sva veitti vin drottins ukomnum timum eptir sinn dag hæleit dæmi sannrar iðranar ok heilaga kenning nyrrar endrgetningar.

Væntir sa er þessa saugu diktaði i latinu guði til lofs ok sęlum Johanne, at hon muni[6] eigi at eins kynning gera sannra luta, helldr mun[7] hon leiða lesandi menn ok heyrandi til astar við guð ok sannrar elsku þess haleita herra Johannis postola, er sva sotti eptir syndugri sal henni at hialpa ok [af þvi foraði i brott leiða, sem hennar var fyrir mikinn samnat[8] storra[9] glępa. Senniliga er syndugum manni þvilikr faðir elskandi ok opt til minnis kallandi, [þviat vist er[10], at Johannes[11] postoli elldiz eigi brott fra miskunninni eðr kappi drengskaparins við hvern þann, er honum gerir nockut elskubragð.

Capitulum.

72. Heyrðum ver, hversu Johannes hialpaði þeim unga manni, er villtz hafði brott fra guði. Þvi skulum ver segia[12] þessu næst, með hverri atferð hann frelsaði[13] tva menn af þeim dauða, sem þeira beið fyrir svikliga hafnan haleitra guðs boðorða, at enn birtiz i fylgiandi lutum, hversu vin drottins hefir [nógligt valld[14] ok vilia goðan. Fyrr var lesit, at .ii. rikir bræðr i Effeso sneruz til guðs með sva miklum algiorleik, at þeir gafu fatækum alla sina eign ok fylgðu sælum Johanni, sem hann for i syslu sina. Vilianliga fatækir[15], sem aðr var lesit, voru þeir postola guðs harðla

1 skylldara *B*, *Fr*. 2 skriptir *B*, *Fr*. 3 malsemda *B*, *Fr*. 4 [þidandi *C*. 5 [dyrdar *B*. 6 mun *Fr*. 7 muni *B*. 8 [brott leida af foradi *B*. 9 *saal. B*, *Fr*; sinna *A*. 10 [*saal. B*, *Fr.*; þvi er vist *A*. 11 Jon *B*, *Fr*. 12 setia *B*, *Fr*. 13 frialsar *B*, *Fr*. 14 [valld i nog *B*, *Fr*. 15 en i krôptum fullrikir *tilf. B*, *Fr*.

kiærir ok heimolligir, sakir þess at hann elskaði þa iafnan mest, sem almattigum guði þionaðu bezt. Nu berr sva til, sem hinn sæli Johannes kemr til fyrr nefndrar borgar Pergamum, þann tima sem hann visiterar, hafandi sagða bræðr i sinu foruneyti, ero innan borgar menn fullrikir ok storliga mektugir, i veralldligri[1] dyrð sva tilkomnir, at þeir voru[2] felausir ok forðum þionostusveinar þeira sômu bræðra, sem nu ero fatækir fyrir guðs ast ok fylgia Johanne postola. Ok er þeir[3] ganga pruðklæddir um staðinn, koma þeir þeim i augsyn, sem fyrr [hofðu verit[4] þeira meistaramenn. Hvar fyrir slægr diôfull setr sina ôr æ streng ok skytr i hiarta guðs riddarum angranarkolfi beiskrar ugleði, fyrir þat er þeir sea sina þræla skinandi með veralldar bloma val klædda en sialfa sik fatæka i einu klæði upp standa. Þessi fiandans ôr slær þa sva hart, at þegar er i brottu gleði hugskotzins ok bliða andlitzins, hvat er skiotliga finnr hinn haleiti[5] faðir Johannes, talandi sva til þeira meðr[6] andvarpan ok hôrmungar yfirbragði: „Ek serr[7], at yckarr hugr ok yfirbragð er umvent brott af fyrri staðfesti, fyrir þat er þit iðriz goðs verks, þit fylgðut kenningum[8] drottins vars Jesu Kristi ok fyrirletut alla luti. See, þetta mislikar yckr nu, ok þetta[9] er sauk til yckarrar ugleði. En þetta ma skiott aptr bætaz, ef yckr þickir þat mestu varða at hafa gull ok gimsteina[10]. Nu farit i skog ok berit til min byrðar yckrar af [rettum vôndum[11]". Ok er þeir hafa sva gort, kallar hinn sæli Johannes æ guðs nafn yfir vônduna, ok æn dvol snuaz þeir upp i gull. [Eptir þat gort[12] talar Johannes til þeira: „Berit enn[13] til min smasteina af siofar strondu". Ok er þeir hafa sva gôrt, kallar [vars herra vin hunangligt[14] nafn drottins sins ok snyr hriufa grasteina[15] upp i fagra gimsteina. Siþan talar hann sva til þeira aumu bræðra: „Farit nu[16] innan .vii daga til gullsmiða ok gimsteinameistara profandi fyrir þeira vitzku ok meistarliga kunnaztu, hvart þetta gull ok gimsteinar er ufalsat". Eptir hans boði foru bræðr um .vii daga, ok aptr komandi tala þeir sva: „Herra[17], vit kringðum allar buðir nalægra gullsmiða, ok sôgðu þeir allir þetta gull þvi helldr ufalsat, at engin þeira sagðiz æ sinum dôgum sieð hafa þvilikan[18] malm

1 veralldar *B*, *Fr.* 2 hofdu verit *B*, *Fr.* 3 þessir *B*, *C.* 4 *saal. øvr;* voru *A.* 5 blezsadi *Fr.* 6 *Her ender Fr. IV*^{2}. 7 se *B.* 8 kenning *B.* 9 þessi *B.* 10 silfr ok dyrdliga steina *B*; silfr ok fagra gimsteina *C.* 11 [limvondum *C.* 12 [Sidan *B.* 13 nu *B.* 14 [hann *B* 15 griotsteina *B*, *C.* 16 segir hann *tilf.* *B.* 17 segia þeir *tilf.* *B.* 18 þesskyns *B.*

fyrr sva skiæran vera mega sem þenna; fundu vit ok þa villduztu meistara, er gimsteina kunnu vel greina, ok sôgðuz þeir alldri fyrr hafa sieð þvilika.“ Eptir [þenna vitnisburð, at gull ok gimsteinar er hvartveggia gott[1], talar hinn sæli Johannes til þeira: „Farit nu leið yckra ok leysit aptr þær iarðir, er þit selldut fyrir nafn drottins mins Jesus Cristz, þviat glatat hafit[2] nu þa ômbun, er þit eignaðuz aðr i himinriki. Kaupit nu klæði fôgr, [at þit[3] skinit um stund sem rosa[4], en fallit siðan i fôlnan sem su rosa, er litlu aðr synir sik hafa sætan ilm ok agiætan roða. Þit pinduz miok i farsældarfôr yckarra þræla, en syttut[5] yckr fatæka vorðna, blomgiz nu i augabragði ok berit væn klæði, at þit þornit siðarr. Verit nu rikir timaliga, at þit sieð fatækir eilifliga. I mikla uvitzku ero þit volltnir, þviat skipan almattigs guðs snuit þit yckr i ufagnat. Yckr væri æ litanda, hvart [guðs hendi[6] er eigi tilheyriligt, at gora þa rika, sem hann vill, ok hefia þa sômu[7] til meistaramanna, sem aðr voru lágir sveinar sinna herra. Þvi vill drottinn sva vera láta, at staðfesti rettlatra megi vel þreyta fyrir hans nafni, þa er þeir trua sik takandi[8] eilif auðæfi fyrir þau [stundligu auðæfi[9], er þeir hôfnuðu fyrir[10] hans astriki. Fyrir þessa sauk virða styrkir menn enskis vert, hvat fagrt syniz þessa heims, utan helldr forðaz þat allt sem elldinn sialfan, þviat þat leiðir uvaran til eilifs bruna.

Sem minn blezaði meistari sagði af einum manni rikum, er dagliga skartaði mikit klæddr guðvefiarpelli, hafandi matbunað skemtiligan ok vel pipraðan með dyrazta kosti, fyrir hvers durum[11] uti læ einn salugr maðr Lazarus at nafni, fullr með sarum ok krankdomi, girnandiz at seðia sitt hungr með þeim smápôrum, er fellu af borði rika mannz, en engi gaf honum. Siðan gerðiz sva, at [hinn riki maðr ok hinn fatæki Lazarus onduðuz baðir a einum degi, var þa[12] hinn fatæki Lazarus[13] fluttr i faðm Abrahe, en riki maðr drektr i loga helvitis, hvaðan af hann upplyptir sin augu siandi Lazarum i sagðri[14] hvilld Abrahe. Hvar fyrir hann kallar hárri rauddu sva talandi: Heyrþu faðir Abraham! miskunna mer ok send Lazarum, at hann vokvi[15] fremsta lut fingrs sins i vatni ok kiæli[16] tungu mina, þviat ek brennr[17] i þessum loga. Her til svarar Abraham: Ver minnigr, son[18], at þu tokt bliða

1 [þetta *B*. 2 hafi þit *B*. 3 [ok *B*, *C*. 4 rose *B*; roser *C*. 5 *saal. B, C;* sytit *A*. 6 [gudi *B*. 7 *tilf. B*, *C*. 8 taka *B*; faa *C*. 9 [stundlig *B*. 10 i *B*. 11 dyrum *B*. 12 [*tilf. B*. 13 var *tilf. A*. 14 *mgl B*. 15 voki *B*. 16 *Her beg. atter A²*. 17 brenn *B*. 18 segir hann *tilf. B*.

luti [i lifi þinu, ok Lazarus laga luti[1], nu huggaz hann, en þu piniz. Sva er ok mikit forat[2] sett ok skipat milli vár, at hvarigir mega her til annarra fara. Riki maðr talar þa enn: Ek a .v. bræðr[3] eptir i heiminum, ok bið ek þik, faþir Abraham, at þu sendir Lazarum at vara þa við, at þeir komi eigi i slika[4] pinu. Abraham svaraði: Bræðr þinir hafa heyrt[5] Moysen ok aðra spamenn, variz þeir þaðan af, ok se lyðnir þvi sem ritningar bioða. Riki maðr svarar[6] þa enn: Herra, þeir munu eigi trua nema[7] nóckurr risi af dauða. Abraham svarar: Ef þeir trua eigi Moysi ok spamonnum, munu þeir eigi þvi helldr trua, þott nóckurr risi af dauða. Þvilika luti framsetta styrkti drottinn varr ok meistari með opinberum iartegnum, þviat þann tima sem hann sagði þetta, svóruðu honum nóckurir: Hverr kom higat or oðrum heimi, at ver seem skylldugir at trua þvi, sem þu segir? En varr herra svaraði sva til: Berit hingat dauða menn! Ok er þat var gert, let hann[8] vitni bera sinum orðum i[9] fullan sannleik.

En til hvers segir ek þessa luti af minum herra, þar sem her standa hia þeir, sem ek reista af dauða i hans nafni. Þer sað upp a, at ek gerði þetta, her með sað þer, at ek græddi[10] kararmenn ok reinsaði[11] likþra. Ek gaf syn blindum ok frialsaði diófuloða. Þessi auðæfi kraptanna ma engi sa hafa, er girniz stundligan rikdom heims þessa. Her með gengut þit sialfir inn til siukra manna ok græddut þa meðr akalli hins blezaða nafns drottins vars Jesu Kristz, þit rakut brott dióflа oc lystut blinda. Nu er su miskunn óll fra yckr horfin, ok sem þit vorut miklir ok sterkir, sva ero þit nu veykir ok veslugir. Yckr hræđduz dióflar sva miok um stund, at þeir flyðu fyrir yckr brott fra sinu herfangi, en nu er sva komit, at þit hræðiz dióflana. Elskari veralldligra penninga er þræll auðęfanna, ranglat elska ok agirndarfull til penninga er af sialfum dióflinum, þviat hann er hófðingi fyrir holldligum afla ok drotnar þeim ollum, er heiminn elska. Sealfir heimsins elskarar mega auðæfin engi freals eiga, helldr eignaz auðæfin þa sva sem þræla. Sa er hattr hins rika mannz at samna saman [mat ok dryck, at þórf vinni[12] þushundrat[13] manna; hann hefir einn kvið, en ann ongum at niota; hann hefir ok einn likama, en hrokaðar[14] storar kistur með ymissum klæðum bæði skornum ok oskornum, sva at þórf vinnr þushundrat manna; eigi veit hann,

1 [*tilf.* *B*, *C*. 2 forad *B*. 3 segir hann *tilf.* *B*. 4 þessa *B*. 5 *mgl. øvr.* 6 segir *B*. 7 utan *B*. 8 þa *tilf.* *B* 9 ok *B*. 10 grædda *A*². 11 reinsada *A*², *B*. 12 [sva mikinn mat ok dryck at þorf vinnr *B*. 13 þusund *C*. 14 *saal.* *B*; hroka skal *A*, *A*², *C*.

hver [su er ein gangveria, at hann megi niota, ok eigi er honum kunnigt, hverium til handa hann varðveitir[1]. Heðan af segir hinn heilagi andi fyrir spaamanninn: Hegomliga ruglaz [þeir er rikdominn lesa ok vita eigi hverium þeir spara[2]. Nôktir komum ver aa þessa iorð af moður kviði þurfandi klæðnaðar, átz ok dryckiar, nôktir munum ver ok aptr snaraz i iorðina, sem ver gengum þaðan. Ok sva sem þetta er sameiginligt ollu mannkyni, sva veitiz ok [ollum rikdomi[3] heimsins[4] meðr sama hætti[5] birti solarinnar einn veg rikum ok fatækum, einn veg lios tunglsins ok annarra himintungla, einn veg loptzins skiærleiki ok regn yfir iorðina niðrfallandi[6]; her meðr er [hurð heilagrar kirkiu ok helgan skirnarbrunnzins sameigit ok fyrirgefning synda allra[7]. I þessum lutum gripr engin persona meira lut en guð vill skipa, einn veg fatækr sem fullrikr; þvi er, sem ek hefvir sagt, at sa er vesall[8] miok, sem framarr aagirniz en hann þarf, með þvi at optliga ma hann þess eigi niota, sem hann væri nauðsyniaðr til at hafa, sakir þess at eigi fæðaz siðr riður ok krankdomar i þess mannz kviði, er fullrikr heitir, hvarki hlifir honum likþraa ne blindleiki, ok allzkyns sottir hôndla hann sva sem fatækan. Rôpta[9] þa fehirðzlur af háfum hroka, en hann sealfan hungrar ok ma hvarki bita ne supa [þann tima[10]. Ok þvi siðr gera þa auðæfin honum gagn, at þat er honum mestr sottarauki, er til þeira veit, sakir þess at hann uggir vangeymslu aa godzinu, ok hvatvetna[11] muni skutlaz ok stolit i brott, en hann lasmærr[12] ok ma engis geyma[13]. Ok einnhvern[14] tima [af þessum[15], sem her greinaz, deyia þeir skiotliga með váveifligum dauða: þa er þeir geyma sitt hus sem sterkligaz fyrir þiofum ok ransmonnum, at eigi skuli nôckut granda godzinu; vellta þeir sialfir ut af, er minnz varir sva [i ymisligum athôfnum ok febrôgðum, fága nu keyptar iarþir ok eria[16] með sva

1 [*saal. A*, A^2; þau ero, sem hann skal niota mega, eda hverium hann vardveitir til handa *B*; þess skal niota eptir hans dag, og eigi er honum kunnigt, hverium til handa hann vardveitir sin audæfi *C*. 2 [hverr madr, er rikdominn less, ok veit eigi hverium hann sparir *B* 3 *saal. A*, A^2, *B*. 4 himinsins *B*. 5 [*mgl. C.* 6 nidrfallanda *B*, *C*. 7 *saal. A*, A^2; helgan skirnarbrunnzins ollum sameiginlig i fyrirgefning allra synda *C*; sameigin hurd heilagrar kirkio ok helgan skirnarbrunnzins, firirgefning synda ok offr heilags alltaris, einkannlig fæda drottins likama ok sætr dryckr hans blezada dreyra, miskunn grædarans, vitian drottins ok firirgefning synda *B*. 8 vesæll *B*. 9 Standa *B*. 10 [*mgl. B*, *C*. 11 hvetvetna A^2; hvetvitna *B*. 12 lasmeyrr *B*; lasinn *C*. 13 gæta *B*. 14 *saal. B*; i hvern *A*, A^2. 15 [*tilf. B*. 16 [þeir standa i ym. ath. ok febrǫgdum *B*.

miklu megni, at allt skal ꜳ gangi vera með harki ok hlaupum, ópi ok unaðum, ꜳ natt ok ꜳ deghi; þa er þeir reikna landzkylldir[1] með klokskap[2] ok udygð, [eðr reisa breiðar buðir ok sterkar sinum fiám til varðveitzlu; þa er þeir reka kaupferðir, eða mykia vǫlldin með fegiôfum, at fyrir þa smurning skuli þeir fa len nôckut, at þvi helldr megi þeir[3] kuga þann hinn fatæka; [þa er þeir fullgera sina reiði ꜳ hverium er þeir mega, en þola með ôngu móti, ef nôckut gengr auðruvis en þeir vilia; þa er þeir[4] samþyckia bliding holldzins ok saurga aðra, enda ero sialfir saurgaþir [leikandi þar með ymisligt truff ok hegoma; hniga þeir skiott nôktir af þessarri vesôld niðr i[5] dauða, berandi með ser marga luti ok stora, ok ecki utan syndirnar, með hverium þeir taka maklig giolld eilifra kvala[6]“.

Reistr Stacteus af dauda.

73. Þessi predicatio, sem nu hefir lesin verit um stund, berr skiært vitni sælum Johanni, hversu fasthalldr hann hefir verit i astinni, ok hversu seint hann let rakna hendr af guðs offri. Hvar fyrir almattig hônd honum er samvinnandi, at hann megi fylla sinn vilia i huggan salnanna. Þvi skipar hinn hæsti guð, at iartegnir skulu til ganga þeim at hallda ok vel styra til goðra luta, sem sva ero harþir, at eigi verða með orðum linaðir, utan helldr bæði með stormerkium ok annars heims ognum. Rett i [þann tima sem predicatio Johannis stendr með þessum orðum, er siðarst voru skrifut i næsta capitulo[7], gôriz likfylgia i borginni Pergamo þann sama veg, sem hinn blezaði Johannes sitr nærri ok talar sin ôrendi. Þessi sem dauðr var borinn var einn eckiu son, Stacteus at nafni, þar innan borgar, maðr ungr at alldri. Hann hafði kvænz fyrir litlum tima, sva at eigi voru meirr liðnir þaðan i fra en .xxx.[8] daga. Lifði moþir hans eptir ok su nyia husfru. Var [þar gratr mikill, kall ok veinan, þvi at moþir sytti eingetinn son sinn, en husfru nyian bonda. Her með hafa þeir mikla likfylgiu, er oll skal grata[9] þeim til hugganar ok biðia þeirar bænar, sem hinn sæli Johannes verðr varr við skiott, [hver er, þat er at[10] allir i senn skiota niðr likaminum en fleygia ser fram

1 skylldir A^2; konungs skylldir *B* 2 prett *C.* 3 [aflandi valldanna at *B.* 4 [fullgerandi sina reidi a odrum en þolandi eingum. *B.* 5 [hnigandi sva bunir i skiotan *B.* 6 pisla *B.* 7 [þenna tima *B.* 8 þrirtigir *B.* 9 [þvi gratr mikill, kall ok veinan af þeim badum. Her med hafa þær mikla likfylgd gratandi *B.* 10 [þviat þessir *B.*

aa iorðina fyrir fætr postolanum biðiandi meðr sarligum styn ok tregafullum tárum, at i nafni drottins sins reisi hann þenna unga mann til lifs sem forðum Drusianam [sina husfru[1]. Sva mikill ok akafr var hôrmungarþytr þessa folks, at hinn helgi Johannes komz við miok [ok matti sik eigi fyrir tárum tempra[1] framfallandi til bænar með grati. Ok [eptir langa stund riss hann upp af bæn ok stendr aa kniám rettandi baðar hendr til himins meðr hlioðri bæn, sva at engin heyrði nema guð einn. Ok[1] er hann hefir sva þrysvar gort[2] langa stund i hvert sinn, byðr hann afsveipa likit ok talar sva: „Heyr, ungi maðr Stactee, er fyrir ungar astir holldligrar girndar glataðir þitt lif! Heyr, ungi maðr, er eigi kendir skapara þinn ok [eigi vissir[1] græðara mannkynsins ok sannan vin! Þvi fell þitt lif með skiotu kalli, at fyrir þina uvitzku kom þer i moti grimmr uvin. Bæði tár ok bænir hefir ek fram steypt minum drotni, til þess at þu leysiz af þinu bandi ok risir af dauða, vattandi .ii. bræðrum Attico ok Eugenio, [hveriu þeir hafa tynt i eilifri dyrð[3] ok i hveria pinu þeir hafa runnit.“ Þegar sem postoli drottins hefir sva talat, riss ungi maðr skyndiliga aa fætr brott af bôrunum gangandi fyrir sælan Johannem, ok hneigir honom með knefalli talandi hatt ok skyrt, þat sem honum var boðit, vendandi ræðu sinni til .ii. bræðra sva segiandi, sem her ma heyra: „Þat skulu þit vita, at ek sa varðhalldzengla yckra miok gratandi, en fiandans engla sa ek fagnandi af yckarri glatan. Ek saa þat riki, er yckr var fyrirbuit, hallir [reistar ok fagrliga samðar[4] með skinandum gimsteinum, fullar meðr fagnaði ok hverskyns gleði, [fullar meðr skemtanum ok eilifu liosi, fullar með liosi uendiligs fagnaþar ok ollum glaðningum[5], hvat er þit tyndut ok brott kôstuðut, aflandi yckr myrka staði fulla [með drekum ok dynianda loga, fulla með kvolum ok uvirðanligum pinslum, fulla með skemð ok harmi, fulla með þrôngingum ok ótta hræðiligum[6]. Þilikir kaupmenn ero þit, hôfnuðut blom i borgum yckrum, er [alldri mega[7] þorna, þar með organa saung sætt hlioðanda, en tokut i moti þa dyflizu, er alldri hlemmir aa hlioði, utan [grætr ok sytir[8] nátt með degi. Nu er yckr engin annarr utvegr en biðia postola guðs með ollu miuklæti, at sva sem hann reisti mik til lifs af likams dauða, sva reisi hann yckr af andar dauða, þviat aan ifasemð skulu þit vita, at

1 [*mgl. B.* 2 med hliodri bæn *tilf. B* 3 [hveria dyrð þeir hafa tynt *B* 4 [fagrliga reistar *B.* 5 [*mgl B.* 6 [kvolum ok dynianda loga, med allzkyns pislum ok hrædiligum harmi ok otta *B.* 7 [eigi megu *B.* 8 [*saal. øvr.;* gratr ok sytr *A.*

yckur nôfn ero nu af skafin lifsbok, ok þar koma þau eigi siðan, utan þit snuit til iðranar ok farit fram raðum Johannis postola i ollum lu um, at hann kalli yckr aptr til guðs miskunnar.

Capitulum.

74. Ok er Stacteus hefir sva talat, kemr ótti mikill yfir fyrr nefnda bræðr, sva at þeir falla til fota sælum Johanni með ollu litillęti, ok með þeim sa ungi maðr, er af dauða var reistr, ok allr sa lyðr er þar var samankominn, miukliga[1] biðiandi, at hann miskunni þeira mali ok biði fyrir þeim til guðs. En hinn sæli faðir Johannes gefr þeim [andsvaur ollum saman, at þeir[2] skulu gora iðran um .xxx. dagha synandi guði enn i annan tima sitt hiarta brottsnuit af heimligum metnaði ok fiaraagirni, biðiandi staðfastliga, at greindir gullteinar sneriz aptr i rettliga[3] natturu, ok gimsteinar i þann stett, sem fyrr helldu þeir. Þessu boði lyða baðir bræðr, gerandi iðran um .xxx. daga, ok stendr enn rikdomr gullz ok gimsteina með heilu, sva at eigi umvendiz fyrir þeira bæn i tre eðr stein. Koma þeir sva fyrir postola drottins, at þeim þickir mein at auðæfum, framfallnir með litillæti, ok segia sva: „Þu, hinn agiæti guðs vin, predicaðir iafnan likn ok lærðir miskunn, bioðandi at maðr skylldi manni fyrirlata við sik misgort; ok ef guð vill þat, at maðr se manni miskunnsamr, mun hann miklu framarr likna ok þyrma manninum, meðr þvi at hann er sialfr[4] guð. Iðrandi erum mið[5] at ockarri synd, ok þat, er við misgerðum með girndaraugum til heimsins, gratum við nu með tarstocknum augum til himinsins. Nu biðium við yðr, hinn virðuligi herra ok hinn agiæti postoli lifanda guðs, at sva sem þer predicaðut miskunn með orðum, sva synit þer hana nu með[6] verkum takandi ockr aptr i sætt ok þionostu við guð ok yðr.“ Þessum bænarorðum svarar hinn sæli Johannes með fagnaðarsælu viðbragði ok bliðu andliti, talandi til þeira allra, er nærri[7] standa, biðiandi fyrir þeim er frammi liggia; hann segir sva: „Drottinn várr Jesus Kristus talaði[8] þessum orðum, [þa er grein gerðiz af syndugum monnum[9]: Eigi vil ek dauða syndugs mannz[10], helldr vil ek framarr, at hann[11] lifi. Ok enn i annan tima, sem minn blezaði meistari lærði oss

1 miuklatliga *B* 2 [svôr, at brædr þessir *B*. 3 treliga *B*; sina *C*. 4 sannr *B*. 5 *saal. A*, A^2; vid *B*. 6 i A^2, *B*. 7 hia *B*. 8 *saal. C*; talaðir *A*, A^2, *B*. 9 [*mgl. B*. 10 sagdi hann *tilf. B*. 11 snuiz ok *tilf. B*.

af iðrandi[1] monnum, sagði hann sva: Ek segi yðr satt, at himinrikis englum er [mikill fagnaðr yfir einum syndugum manni, er brott snaraz fra sinum syndum, ok yfir honum er þeim meiri gleði[2] en yfir .ix monnum ok .ix. tigum, er eigi misgorðu. Fyrir þij vil ek nu kunnigt gera, synir minir, at drottinn tok iðran þessarra bræðra." Eptir sva talat, snyr hann til Atticum ok Eugenium ok mælir sva: „Farit nu ok berit aptr i skog þa vôndu, sem þit þaðan bárut, ok i sama stað, þviat þeir ero nu aptr snunir i sina natturu; sva skulo þit ok bera þa steina til siofar, þviat þat er nu berg sem fyrr." En er opt nefndir bræðr, hôfðu þessa luti fyllt eptir boði hins blezaða Johannis, þagu þeir aptr fylliliga þa miskunn, sem þeir hôfðu aðr glatat, gorandi hverkyns iartegnir i valldi ok vilia sins[3] drottins, er haleitliga sæmir sina vini bæði þessa heims ok i ôþru lifi.

Capitulum.

75. Fyrir þvilikan ævôxt ok margan annan sigraði Johannes margan svira miukan gerandi til litillætis ok þionostu sins græðara, naliga laðandi til eilifrar samkundu alla provinciam Asie, er undir lytr erchistolinn i Effeso, utan þar reis æ harðaz við, sem metnaðrinn var mestr fyrir[4], valldit hæst ok rikdomrinn sterkaztr, i hôfutborg rikissins sialfri Effeso. Þviat sva sem hun var hæri raddar en aðrir staðir i landinu, sva bar hun af um allan metnat, þann er[5] heiðnum domi til heyrir. Allra mest[6] var þar dyrkaðr sa fiandi, er þeir kolluðu Dyanam[7], atti su gyðia storliga mikit hof innan borgar, hagliga gort með storum kosti, sem trautt ma[8] telia. Þvi var folkit hart ok uvikianligt [i marga staði[9], at þeir hôfðu mikinn trunat[10] eptir sinu forellri æ sva fornum fiandans dáraskap. En þo veitir þat almattigr guð æ þessum timum, at hinn sæli faþir Johannes dregr marga brott af hirðsveitum Dyane, ok leiðir til goðs erfiðis i vingarð himnakonungs, þar til at sialft blotskaparmegnit þolir eigi ok reisir mikit framleypi ok samblastr ufriðar moti honum, sva at þeir hafa[11] hann fanginn ok ganga[12] fram til musteris Dyane þrongvandi undir afarkosti[13], at hann fornfæri skurðgoðinu, mykiandi þat[14] fra mikilli reiði, er lengi samnaðiz fyrir motgerðir margar ok storar, er þeir segia

1 idrandum *B.* 2 [meiri fagnadr ok gledi yfir einum manni, er idran gerir ok brott snaraz fra sinum syndum *B.* 3 *mgl.* *A*², vars *B.* 4 *mgl. B.* 5 blotum ok *tilf.* *B.* 6 fremst *B.* 7 Dianam *B.* 8 er at *A*². 9 [*mgl. B.* 10 aatrunad *A*², *B.* 11 gera *B.* 12 draga *B.* 13 afarkostum *B.* 14 *saal. B;* hann *A*, *A*².

postolann i hafa fengiz allan tima, siþan [af fyrsta er[1] hann kom i Asia. En þo at þeir flyti fast ok halldi fram luta gyðiunnar, vill Johannes eigi fornfæra, utan talar til þeira allra saman með bliðri raudd ok staðfastri sva segiandi: „Ek byðr yðr þann kost, sagði hann, at þer komit allir saman með mer til kirkiu drottins mins Jesu Kristi, ok kallit þar aa nafn Dyane fru yðvarrar, sva at kirkian falli[2] af sinum grundvelli, ok ef þer gerit sva, þa man[3] ek yðr samþyckia. En ef þer örvæntit nu þegar, at þer megit þetta gera, þa man ek til profa at biðia drottin minn Jesum Kristum, at þetta hit skrautliga hof hrapi niðr [i iarðar dupt[4] með ollum sinum farmi. Ok ef yður goð steypaz[5] af stöllunum fyrir nafni mins herra, man yðr rett synaz at fyrirlata þenna[6] aatrunat en dyrka minn drottin, er sigrar ok niðr brytr allt þat fals er þer treystit.“ Viðr þessi kostaboð Johannis þagnar lyðrinn, ok þar kemr, at [nöckurir mællto i moti, en[1] allr meginlyðrinn samþykkir þessu uppkasti. Skal Johannes fyrst profa, hversu honum takiz[7] til, en siðan blotmenn, ef honum dugir eigi. Hinn blezaði Johannes gorir sik þa harðla[8] bliðan biðiandi folkit [miukum orðum[9], at þat gangi ut[10] af musterinu. Ok sem hann hefir þat fengit þo at tregliga, talar hann [með biartri rauddu, sva[11] at allir mattu heyra: „Heyr þu drottinn Jesu Kriste, biðr ek þik, at musteri þetta falli[12] niðr með ollum sinum farmi, stöllum ok skurðgoðum, sva at þat gori öngum manni mein, til þess. drottinn minn, at allr þessi lyðr viti sannliga, at Dyana er diöfull en eigi guð.“ Þegar i stað sem postolinn hafði [þetta mællt[13], brestr musterit [ok niðr brytz[14] með ollum sinum blotskap, fiukandi aa iorðina sem litill dupti, sva at hvergi sa stað þess er verit hafði. Fyrir þenna sigr Johannis snöruz aa sama degi .xii. þusundir heiðingia til rettrar truar at fratoldum konum ok börnum, voru skiotliga skirðir ok algörliga guði aa hendi folgnir. Ma af þiliku marka þat, er ver höfum sagt, hverr styrkr eðr mugr mannz var i Effeso, at þessar .xii. þusundir heiðingia voru eigi sialft haufuð illzkunnar[15] innan borgar, þviat enn stendr Aristodimus byskup eptir meðr ollu þvi valldi[16] ok veralldar styrk, er hann helldr bæði af [ser gefnum lyð ok iarlinum[17]. Hvat er þessu næst byriar greina til uendaligs[18] sigrs sælum Johanni postola.

1 [*mgl. B.* 2 nidr *tilf. B.* 3 skal A^2, *B.* 4 [*tilf. øvr.* 5 steytaz A^2, *B.* 6 ydvarn *B.* 7 *saal. øvr.;* tekz *A.* 8 einkannliga *B.* 9 [*tilf. øvr.* 10 brott *øvr.* 11 [sva hatt *B.* 12 hrapi *B* 13 [sva talat *B.* 14 [nidr *B.* 15 þar *tilf. B.* 16 *saal.* A^2, *B;* raði *A.* 17 iarlinum ok ser gefnum lyd *B* 18 *saal. rettet fra* vandaligs *i* A^2*;* vandaligs *A; mgl. B.*

Capitulum.

76. Aristodimus byskup sem hann fregn þat mikla skarð, er Johannes hefir nu skemmztu hǫggit i lið guðanna, reiðizt hann geysiliga ok samnar mikinn her sem til bardaga, þviat nu er þar komit, at Johanni þessum vill hann eigi[1] lengr þola þann skaða, er hann vinnr aa hirðmonnum guðanna. Þij fylliz byskupinn með hinum versta anda vekiandi stora styriolld innan borgar, sva at lyðrinn byz til atgǫngu við sælan Johannem. En kappi guðs lætr ser eigi mikit um finnaz, [hvat er lyðrinn bresta lætr eðr hvar hann[2] brakar sinum vapnum, þviat æ er hann með sama hætti uskelfðr i hiarta ok yfirbragði, sem enn profaz; þviat rett i þann punct sem Aristodimus byskup er reiðaztr framleypandi ufriðinn með eggian ok opi, renn[3] hinn blezaði Johannes fram[4] i moti honum vapnlauss i hendr sinna uvina, ok talar sva: „Seg mer, Aristodime, hvat ek skal þess gǫrt faa, er[5] þer batni i skapi, þviat ek sierr[6] at þu ert nu allreiðr.“ Aristodimus svarar með ulikri hófsemi, þviat hann var[7] ruglaðr ok or lagi færðr: „Ef þu vill[8], at ek trua guði þinum, þa dreck eitr, er ek mun faa þer. Ok ef þu ert sva diarfr, at þu dreckir þat, en deyir eigi, birtiz fyrir vist, at þu hefir sannan guð.“ Postoli drottins svarar [sva til[9]: „Eigi mun mik saka, þo at þu gefir mer eitr at drecka, fyrir þa grein at aakall drottins mins Jesu Kristi er almattigt at deyða eitrit.“ Byskup svarar: „Fyrri syniz mer þat rað, at þu seair, hversu þeim bregðr við, er drecka eitrið ok deyia þegar i stað, at hiarta þitt meghi sia fávitzkuveg ok ottaz þann dauðadrykk.“ Blezaðr Johannes svarar: „Hopa þu eigi helldr en ek; ver buinn at trua aa drottin minn Jesum Kristum ok at þeona honum drengiliga, ef þu serr mik heilan eptir eitrdryckinn.“ En þo at Johannes se sva hugsterkr, sem nu var greint, vill Aristodimus profa, at hann vikni með þeiri atferð, sem [nu var uppkastat[10], farandi til iarlsins vinar sins, biðiandi ut af hans garði .ij. menn, [þa sem[11] aðr voru til dauða dæmðir fyrir sina glæpi. Þessa .ij. lætr byskup leiða þagat, sem Johannes er fyrir, ok mikill mugr mannz alla vega ut i fra. Er þeim skiotliga gefit eitr at drecka, þat er slǒckvir

1 med ongu moti *A*², *B*. 2 [hversu lydrinn *B*. 3 rennr *B*. 4 a veginn *tilf. B*. 5 at *B*. 6 ser *A*²; se *B*. 7 allr *tilf. B*. 8 segir hann *tilf. B*. 9 [*mgl. B*. 10 [hann adr uppkastadi *B*. 11 [er *B*.

þeira lif [ok leiddir[1] i dauða[2] með sva skiotum atburð, sem þeir væri hôggnir niðr. Ok sem þeir liggia dauðir aa vellinum, rennir Aristodimus aa bikarinn, er þeir hafa[3] af druckit, frammi standandi með eitrit fyrir sælum Johanne sva segiandi: „Heyr mik[4] Johannes! Nu ero .ii. kostir, gôr annathvart, legg af kenning þeiri er þu hefir lengi með farit til meingerðar ok motdrattar við guðin, eðr tak i stað með[5] keri þessu, er ek ber þer, ok dreck af, at þu synir guð þinn almattigan vera i þvi, ef[6] þu lifir eptir þenna dryck". Sem byskupinn[7] hefir sva talat, rettir Johannes baðar hendr moti kerinu sva bliðliga, sem honum væri borinn[8] hinn bezti dryckr, gerandi krossmark yfir eitrinu seandi upp til himinsins, [lyptandi þvilika bæn til guðs, sem her fylgir[9]: „Heyr þu, herra minn, almattigr guð faðir drottins mins Jesu Kristi, hvers orði styrktir ero himnarnir ok allir lutir undirgefnir! þer þionar aull skepna, ok hvert valld lægiz fyrir þer ok lytr miukliga með miclum otta, þitt nafn er sva mikit, at [i stað[10] sem ver þinir þionostomenn þat aakallum, hviliz hôggormrinn, flyr drekinn, en naðran þegir, froskrinn stirðnar, en haldrekinn sofnar, sigraz regulus, konungr allra eitrkvikvenda, spalangius ma ôngum mein gera, ne nockur onnur [skriðkviqvendi, þau sem um iorðina skriða[11] full með eitri, grimm ok graðug i sinu eðli, en heil ok hogvær i þinu nafni, [sem allar aðrar meinsamligar rætr mannligrar heilsu snuaz i bliða giætzku með þinu boði[12], bið ek þik, drottinn minn, at þu drepir allt olyfian þessa eitrs, slôckvandi þat dauðadrep sem þessi dryckr hefir með[13] ser. Tak brott, drottinn minn, með þinum almætti allt meinsamligt afl lagar þessa, ok gef ollum þeim er þu skapaðir sva skygn augu [i þinu augliti[14], at þeir seai, ok eyru, at þeir heyri, ok hiarta, at þeir skili, hversu þu ert oumræðiligr i þinum almætti". Sem hinn sælazti Johannes hefir sva beðiz fyrir, hlifir hann sinn[15] munn ok allan likam með marki heilags kross, setr siðan kerit á munn ser ok dreckr af i einu, ok eptir þat talar hann sva: „Biðr ek[16] enn, drottinn minn, þeirar bænar, at fyrir hverra skylld ek drack þetta eitr, snuiz til þin ok þeirar heilsu, er með þer er. Veit þu þeim lios þinnar miskunnar, ok lat þverra blindleiks þoku fyrir[17] augum þeira". Sva stendr hinn sæli

1 leidir A^2, *C.* 2 [*mgl. B.* 3 hofdu *øvr.* 4 *tilf.* A^2, *B.* 5 vid *C.* 6 at *B.* 7 Aristodemus *B.* 8 byrladr *øvr.* 9 [sva segiandi *B.* 10 [þegar *B.* 11 [skridandi kykvendi *B.* 12 [þvi *B.* 13 i A^2, *B.* 14 [*mgl. B.* 15 *saal. øvr.*; sinum *A.* 16 þik *tilf. B* 17 fra A^2, *B.*

Johannes með bliðu andliti ok þeckri æseonu um .iii. stundir dags, siðan hann drack,[1] at Aristodimus byskup ok allr lyðrinn horfir upp æ hann, at þat vel fylliz i þeim[2] agiæta postola, sem lausnari varr Jesus Kristus fyrirhet ollum sinum .xii. ôrindrekum ok þeim er snuaz[3] til rettrar tru[4] með þeira kenningum. Hann sagði sva: „Þeir sem æ mik trua, munu hafa þvilik môrk æ ser: diôfla munu þeir æ brott reka i minu nafni talandi[5] nyium tungum ok þreifa um hauggorma, ok þo at þeir drecki nôckut dauðligt, mun þeim eigi meina“. Hvat er ver seam val fyllt eptir guðs fyrirheiti, sem nu var skômmu lesit [af sælum Johanni postola[6].

Capitulum.

77. Eptir utvolltnar[7] .iii. stundir dags, sem Johannes stendr enn glaðr ok kátr ok skelfr eigi ne bliknar, kallar lyðrinn hátt[8] með einni raust sva segiandi: „Sa er einn sannr guð, sem[9] Johannes dyrkar“. En þo at margir tali þetta [orð sva hátt ok hvellt, at Aristodimus byskup ma vel heyra, vill hann[10] eigi þvi helldr sva segia, þvi at enn truir hann eigi guði, helldr [ryfr hann sin orð ok leitar[11] nyfundinna utvega talandi sva til Johannem postola: „Efasemð er enn eptir með mer. En ef þu reisir[12] upp til lifs [i nafni drottins þins[13] þessa .ij. menn, er [her liggia[14] æ vellinum, mundi hugskot mitt vera[15] fyrir utan grand“. En er lyðrinn heyrir orð Aristodimi enn til nôckurra þvinga[16] við postolann, bôlvar honum hver tunga, sva geriz gnyr mikill ok vapnabrak, þviat þeir vilia fullkomit[17] drepa byskupinn, ef eigi leggr hann af. [Sva tala þeir millum annarra luta[18]: „Ef þu dirfiz[19] at unaða guðs postola heðan af i nôckurum malkrokum, skulu ver brenna þik kvikan æ bæli ok allt þitt hyski [ok herbergi, er þer heyrir[20]“. Ok er hinn sæli Johannes skilr, at [allt er buit[21] til ærasar ok ufriðar, sva at sverð ero skekin i allar ættir hia Aristodimo, kveðr hann ser hlioðs ok fær þegar, þviat nu vilia honum giarna allir lyða utan einn hôfðingi guðanna. Hann segir sva: „Lof ok dyrð [se þer[22] odauðligum guði, at þer erut til hans snunir vikiandi yðrum

1 sva *tilf.* *B.* 2 þessum *B.* 3 snôriz A^2; sneriz *B*; snerust *C.* 4 truar *B.* 5 tala *B.* 6 [*mgl.* *B.* 7 lidnar *B.* 8 sem *tilf.* *B.* 9 er *B.* 10 [vill Aristodemus byskup *B.* 11 [*saal. øvr.;* leitar hann *A.* 12 reistir *B.* 13 [*tilf. övr.* 14 [daudir liggia her *B*, *C.* 15 hreint verda *B.* 16 [*saal. ogsaa* A^2; nockurrar þynganar *B*; nockurrar þvinganar *C.* 17 *mgl.* *B.* 18 [ok tala sva *B.* 19 segia þeir *tilf.* *B.* 20 [medr herbergi er þer til heyrir A^2; med þinu herbergi *B.* 21 [buit er *B.* 22 [med eilifri prydi se þar firir *B.*

hiôrtum [eptir hans boðorþum[1], er yðr munu i þenna tima ukunnig vera. En sakir þess at her goriz efni til, vil ek fyrst kenna yðr um alla luti, at þer sieð[2] þolinmoðir likiandi þat eptir[3] guði, þviat engan tima megit þer sigra harðleik otrura[4] manna, nema þer gerit sva; þvi skulum mer[5] eigi hart fara, þoat Aristodimus standi enn i fyrra storleika[6], helldr skulu ver leysa þa bundna[7] knuta, er hann hafa bundit [langa tima ok vafit i villu bolvaðra[8] skurðgoða, eigi skulu ver upp gefaz, þott oss kosti mikit, þar til er hann kennir [guðs nafn[9]. Ok fyrir mik segir ek yðr, synir minir, at aa þessu verki skal ek eigi mæðaz, sva at um læknisdoma[10] skal ek giarna skipta viðr hans sár, þar til er þau gróa. Ok sva sem læknirinn floar frosinn lim millum sinna handa, sva skal ek gera við þenna mann, synandi honum nyia list, ef hin forna[11] dygði eigi“. Sem hinn sæli Johannes hefir sva talat, stendr hann upp ok kallar Aristodimum til sin. En eptir þat leysir hann môttulinn i fangi ser, ok setr brott af ser yfirhôfnina fándi hana Aristodimo þegiandi. Ok er hann hefir með tekit, biðr hann litla stund, ef postolinn vill bioða, hvert hann skal môttulinn[12] bera. En siðan þat fæz eigi, talar hann sva: „Fyrir hveria sauk[13] fecktu mer klæði þetta?“ Blezaðr Johannes svarar: „Til þess feck ek þer, at þu verðir sigraðr ok flyir brott fra þinni otru“. Aristodimus svarar: „Ok aa[14] hvern hatt ma þat vinnaz fyrir þitt klæði, at ek brott hverfi fra minni otru?“ Agiætr guðs vin svarar: „Far þu[15] ok set[16] môttulinn yfir þeira manna likami, er dauða fengu af eitrinu, ok tala sva: Postoli drottins vars Jesu Kristi sendi mik til yckar þess ôrendis, at i nafni þess guðs, er hann dyrkar, risit þit upp[17], til þess at allir viti, at sinum herra Jesu Kristo þeonar bæði lif ok dauði“. Gorir Aristodimus þetta ôrendi, sem honum var fyrir sagt, af postolans hendi, gengr til ok breiðir klæðit[, talar til dauðra[18], sem fyrr matti heyra. Hvar[19] fylgir mikil framkvæmð guðligs valldz ok vilia, þviat[20] aan dvol risu þeir baþir til lifs fra[21] dauða. Ok er Aristodimus serr þat, er hann fullkomliga unninn fyrir lækningarlyf[22] Johannis, sva at nu fellr hann aa kne fyrir fætr[23] postolanum með fôgrum orðum. En skundar

1 [til hans bodorda *B.* 2 seed *A*². 3 sialfum *tilf. B.* 4 otruadra *B.* 5 *saal. ogs. A*²; ver *B.* 6 stirdleika *B;* storleika og metnadi *C.* 7 ridnu *A*², *B.* 8 [i bǫlvadri villu *B.* 9 [sinn skapara *B.* 10 lækidoma *B.* 11 fyrri *B.* 12 *mgl. B.* 13 segir hann *tilf. B.* 14 *saal. A*², *B*; fyrir *A.* 15 segir hann *tilf. B.* 16 legg *B* 17 i stad *tilf. B.* 18 [a þa talandi þau ord *B.* 19 sva *tilf. B.* 20 at *B.* 21 af *B.* 22 lækuislyf *B.* 23 *mgl. A*², *B.*

siðan i brott sem mest af þeim fundi fram ꜳ[1] garð iarlsins vinar sins, kallandi meðr harri rôddu þegar[i fyrsta sinn, er iarlinn ma heyra:[2] „Ek veit, at þu mant, hversu ek hefir optsinnis uppvakit þina reiði i moti Johanni, er her hefir predikat i borginni, ok eigi siðr hefir ek gôrt honum marga udygð ok illa luti, hvar fyrir ek ma ottaz, at hans reiði falli yfir mik, þviat hann er guð en leyniz undir mannz ꜳseonu, sem þu mátt a þvi marka, at ek gaf honum eitr at drecka, ok er hann siðan eigi at eins sealfr heill ok usakaðr, helldr lifa þeir ok iafnvel nu, sem aðr voru dauðir af eitrinu, sva at minar hendr starfaðu at þeim, aðr þeir risi[3] upp, þviat ek lagði yfir þa môttul postolans, sem hann bauð mer. Se, nu lifa þeir glaðir ok katir hafandi engin dauðamôrk ꜳ ser. Hvat er slikt utan guðs verk.“ Jarlinn svarar: „Hvat villtu nu[4], at mið[5] gerim?“ Aristodimus svarar: „Skiot er raðagerð, við skulum renna sem harðaz fram til postolans ok falla til fota honum hlyðandi hverium lut, er hann byðr okkr.“ Sva gera þeir miukir ok linir eigi minnr en aðr strangir ok striþir, biðia liknar ok fa hana skiott, þviat goðr hirðir tekr þa skiott[6] meðr mikilli gleði offrandi hæsta guði, bioðandi þeim .vij. daga fostu, aðr þeir tæki[7] skirnar embętti. Ok eptir þat liðit[8] skirði hinn sæli Johannes þa baða meðr andligum fagnaði, þviat hann sa giorla[9], hversu mikit hann aflaði ꜳ þeim degi, sakir þess at allir þeira frændr, magar ok þionostumenn sneruz til almattigs guðs at þeira dęmi, briotandi oll skurðgoð sundr i smátt, lemiandi stalla, ok dreifandi heiðinn dom ut i dupt, sva at hann hafði hvergi[10] stað i allri Effeso. Her með reisa þeir agiætt musteri guði til lofs ok sælum Johanni, i hveriu hann endar sina lifdaga, meðr þeim hætti sem nu skal greina.

Capitulum.

78. Þa er virktavin almattigs guðs hinn blezaði faþir Johannes postoli ok ewangelista mundi hafa .ix. tigi ok .ix. ꜳr stundligra lifdaga mæddr i morgum sveita, sem lesit hefir verit um stund, birtiz honum Jesus Kristus himnakonungr með miclum ilm ok unaðsemð með skinanda fôruneyti sinna lærisveina [ok oumræðiligri birti ꜳ alla vega[11], talandi til hans [miukari raudd ok sætari

1 i *B.* 2 [sem fyrst ma iarlinn heyra, hvat hann segir: „Heyr mik iarl *B.* 3 *saal.* *A*², *B;* risu *A.* 4 segir hann *tilf.* *B.* 5 mit A²; vid *B.* 6 *mgl.* *B.* 7 þægi *B.* 8 *mgl.* *B.* 9 giorst *B.* 10 engan *A*², *B.* 11 [*mgl.* *B.*

en englunum se máttuligt i himinriki. Hann segir sva[1]: „Kom til min, minn kiæri, þviat nu er timi, at þu fagnir meðr þinum bræðrum i minu samlagi“. Þessum orðum vars herra[2] verðr Johannes fegnari, en fra megi segia, stendr upp i stað ok ætlar at sækia heimboþit. Drottinn[3] Jesus Kristus talar þa i annan tima: „Eptir .v. daga liðna[4] mun koma drottinsdagr minnar upprisu, aa hverium þu munt til min koma“. Ok eptir sva talat [tekz drottinn at syn i brott af augum[5] Johannis upp i himnana. En er sa drottinsdagr kemr, sem fyrr var nefndr af græðaranum, drifr allr lyðr[6] til hins sæla Johannem i þat musteri, sem fyrr var greint at reistiz i hans nafni. Hvar sa guðs maðr gorir fagra þionostu aa þann dag, predikandi ollum lyð allt [af fyrsta hanasông[7] til .iii[iu] stundar, sva segiandi eitt millum annarra luta, [sem her ma heyra[8]: „Heyrit, bræðr minir ok samþrælar, luttakarar ok samerfingiar i riki guðs, [ok geymit at[9] ok kenniz við, hversu miok[10] þer eigit at lofa Jesum Kristum, þackir gerandi hans eilifri milldi fyrir þær astgiafir, kenning ok iartegnir, er hann hefir yðr veitt fyrir mik. Nu standit ubrigðiliga i hans boðorðum sva eptir minn dag sem fyrir, þviat yðr er[11] kunnigt, at drottinn virðiz mik at kalla brott af þessum heimi“.

Capitulum.

79. Sem hinn agiæti Johannes hefir enda gort aa sinum sermone, byðr hann geraz ferhyrnda grôf annan veg hia alltarinu innan sancta sanctorum, ok lætr molldina alla brott bera ut af kirkiunni. Eptir þat gort stigr hann niðr i grofina hefiandi upp baðar hendr til almattigs guðs sva segiandi: „Heyr þu drottinn Jesu[12], þackir gori ek þinni milldi, er[13] þu virðiz mer heim at bioða til [þinnar skemtanar[14], vitandi þat at ek girntiz þik at sea með ollu minu hiarta. [See, drottinn minn[8]! Nu kemr ek kallaðr til þinnar samkundu. Saa ek þina aaseonu, ok var[15] ek þegar sva glaðr sem reistr af dauða. Ilmr þinn vakti með mer eilifar girndir þinnar aasyndar. Þin rôdd er [hunangs fliotandi[16] full með sætleik, ok þitt malróm er frabæriligt orðum englanna. Optliga bað ek þik, drottinn minn, at ek skylldi til þin koma, en þu svaraðir mer sva til: Bið

1 [miukri rôddu ok sætri sva segiandi *B*. 2 drottins *øvr.* 3 varr *tilf.* *B*. 4 segir hann *tilf.* *B*. 5 [tokz drottinn brott af augliti *B*. 6 fioldi lyds *B*. 7 [fra morni *B*; fra fyrsta fuglasong *C*. 8 [*mgl.* *B*. 9 [geymit at vel *B*. 10 ok margan hátt *tilf.* *B*. 11 se *B*. 12 Kriste *tilf.* *B* 13 þviat *B*. 14 [þinna skemtana *B*. 15 vard *B*. 16 [*mgl.* *B*.

enn[1], at [sa lyðr[2] frealsiz fyrir þik sem truandi er minu nafni. Þackir geri ek þer eilifum guði, þvi at þu varðveittir [minn likam[3] brott af allri fleckan ok lystir iafnan mina ǿnd, engan tima mik fyrirlatandi, helldr geymandi ok huggan veitandi sva i utlegð sem heima. Lof se þer ok dyrð, þviat þu skipaðir heilagt orð þins blezaða sannleiks i munni minum[4] birtandi nælægum dǿgum ok ukomnum [blezut vitni þinna dygða fyrir minn framburð[5], sva at ek skipaði þau verk, er ek saa minum augum, ok þau orð, er ek heyrði minum eyrum fram farandi af þinum munni. Nu fel ek þer aa hendi, drottinn minn, alla þina sonu, er heilǿg cristni mær ok moðir [gat þer fyrir vatn ok[6] helgan anda. Nu tak mik til þin, sæti herra minn, at ek se með bræðrum minum, með hveria[7] fylgð þu birtiz mer ok kallaðir[8] mik. Luk upp þu, drottinn, lifs hurð fyrir mer, þviat nu knyr ek. Giæt min, drottinn minn, at [ǿfundar hǿfðingi[9] renni eigi i moti mer, ok [eigi flyckiz drambsemisfótr mer i mot, ok[10] eigi snerti mik nǿckur su hǿnd, sem i utlegð er rekin fra þer, helldr tak þu mik eptir þinu fyrirheiti leiðandi mik til samkundu þinna krasa, hvar fagna með þer allir vinir þinir eylifliga, þviat þu ert Kristr son guðs lifanda, er hialpaðir heiminum með boði þins blezaða foður, veitandi oss heilagan anda, at ver skylldum[11] allir einn veg læra til þinna boðorða; fyrir þenna sama heilagan anda gorum ver [þackir lof ok dyrð eylifum guði[12] um uendiligar veralldir verallda." Ok er allr lyðr hefir enda gort aa postolans bæn ok sagt amen, kemr lios sva mikit yfir hann, at engin mátti i moti sea, ok sva stoð[13] halfa stund dags. En eptir þat er liosit leið af, saaz eigi postoli drottins i þeim stað, en grǿfin var full með himnamiol, hvert er þar getz sem i freosamri iorðu allt til þessa dags.

Capitulum.

80. [14]Margt umtal ok [margar iartegnir[15] hafa ymsir menn til lagt um andlat Johannis, þviat almattigr guð hefir honum þat veitt millum annarra luta, at hann reiknaz með þeim villduztum hans vinum, er verolldin veit eigi[16], hvern enda tekit hafa eðr

1 sagdir þu *tilf. B.* 2 [*saal. B;* saal þin *A*, A^2; þær salir *C.* 3 [mik *B.* 4 *saal. B, C;* þinum *A*, A^2. 5 [*tilf. øvr.* 6 [fæddi þer firir vatn ok endrgat firir *B.* 7 hverra *C.* 8 ladadir *øvr.* 9 [myrkra hofdingiar *B.* 10 [*mgl. B.* 11 skildim *B.* 12 [þer þackir, lof ok dyrd, eilifr gud *B.* 13 nær *tilf.* A^2, *C;* nærri *B.* 14 *Her beg. Fr.* 111^5. 15 [ætlanir *B.* 16 fyrir vist *tilf.* A^2, *B;* vist *Fr.*

hvar þeira likamir hvilaz framan til domsins. Af þessu efni talar[1] hinn micli Augustinus i enda þeirar skyringar, er hann setr yfir ewangelium Johannis In principio erat verbum. Hann vattar þat satt vera, at margir segia[2] Johannem eigi andaz hafa, helldr at hann liggi sofandi i þeiri grof, sem hann let ser gera i Effeso, taka þeir þat til sanninda[3] sinu mali, at þat dupt sem[4] grofina fyllir, hræriz upp ok niðr i einum stað, sva sem andardrattr mannz leiki lauss[5] undir. Aðrir segia i [sinni ritningu eigi lôgtekinni[6], at þann tima sem hinn sæli Johannes let gera grofina, var hann með ollu heill ok usiukr[7], lagðiz hann niðr hógliga sva sem i sæng ok andaðiz þegar. Nu þeir sem svefninum vilia fylgia ok fyrr voro framsettir, vilia þetta[8] sva skilia, at eigi se postolinn dauðr, helldr hviliz hann i grofinni likr ônduðum manni, ok þat vátti sa blastr, er geriz af[9] hræringinni. Hinn lygni Lucidarius segir, at Johannes hafi verit uppnuminn bæði með ônd ok likama ok andaz i lopti en lifnat þegar, fyllandi sanna upprisu myklu fyrir domsdag, hvat er meirr finnz skrifat i ofdirfdarfullri akefð en nóckurum sannindum. Eigi er sælum Johanni þat nóckur læging, þott hann hafi fram gengit sama veg sem hvert holld annat. Haufut valdra manna drottinn varr þoldi likams dauða, sva hinn bezti maðr næst honum sialfum blezut hans moþir ok mær eilif fru sancta Maria, siþan hôfðingiar postolanna Petrus ok Paulus ok aðrir ut ifra. I þviliku birtiz, at engin maðr skylldi sik ofdiarfan gôra i sinum skilningi til heilagra manna, þviat þat kann verða, at haleitum guðs vinum se[10] annat meira lof en framleypishugrenningar megi skilia. Hvar af Augustinus skrifar, at margir menn[11] segia Moysen eigi andaz hafa, [fyrir þa sok at hans likami finnz hvergi a iarðriki, en Augustinus setr a orskurð, at hann hefir fullkomit andaz[12], hvern stað sem guð hefir[13] kiorit likama hans. Sva segir hann ok ser eigi verða miok skilianligt, hvi menn vilia þat fram draga, at Johannes liggi helldr sofandi her aa iarðriki, en lifi ok gleðiz i salinni með almattigum guði sem aðrir hans astvinir framan[14] til domsins. Ok meirr syniz erkibyskupinum þat heyra, þeim er hvilldizt yfir briost Jesu ok fremzt var elskaðr af honum[15], at eigi byrgiz hann sva lang-

1 langt *tilf.* A^2, *B*; langt erindi *C*. 2 sælan *tilf. B*. 3 sannendis *B*. 4 er *B*. 5 *mgl. øvr.* 6 [sinum (sinni A^2) ritningum eigi logteknum A_2, *B*. 7 en sidan hon var buin *tilf. B*. 8 *saal. övr.*; þeir *A*. 9 i A^2, *B*. 10 er *B*. 11 *tilf. øvr.* 12 [*tilf. B*. 13 sidan *tilf. B*. 14 fram *B*. 15 sialfum gudi *B*.

an tima brott af himneskum fagnaði, meðr því at broðir hans i frumtigninni[1] hinn sæli Petrus gekk inn laungu með pinslarvęttis krunu glaðr ok katr með eilifum borgarmonnum. Ok her eptir leggr Augustinus aa sentenciam, at likami Johannis hviliz andlauss i graufinni sem annarra dauðra manna likamir. En þat segir hann satt vera eptir framburði skilrikra manna, er komit hafa i Effesum ok sieð[2] grofina, at hræring su geriz [aa fyrir vist[3], sem fyrr var greind, ok segiz hann ætla, at þat muni verða fyrir einshveria natturu iarðarinnar[4], eðr fyrir þa sauk at þat mark skuli vitni bera, hversu dauði Johannis er dyrðligr i guðs augliti, með því at hann lyktaðiz eigi meðr pinslarvætti, ella segir hann þat verða með nóckurum leyndum guðs domi.

Styrking Bede presbiteri[5].

81. Þessum orskurði hins agiæta Augustini samþyckir virðuligr Beda prestr i Englandi. Hann segir sva i þeim stað, sem fyrr var nefndr i bokinni, er hann skyrir Sequere me: Sva finnum ver[6] skrifat i ritningum feðranna, at þann tima sem hinn heilagi Johannes var mæddr langri elli, kendi hann nalgaz sinn framferðardag, ok því kallar hann saman sina lærisveina messu syngiandi ok aaminning veitandi til goðra[7] guðs boðorða, heilsandi þa alla miok kiærliga at skilnaði, siðan niðr stigandi i þa grof, sem honum var giór hia alltari, settr hia feðrum sinum, eptir bæn algerva sva frials af saarleik dauðans, sem hann var[8] lutlauss af spilling likamans. En eigi er þat ætlanda, at Johannes hafi eigi dáit, meðr því at salmaskalldit segir sva: Quis est homo[9] qui vivet[10] et non videbit mortem. Mórg erfiði ok margar þrongingar illra manna þoldi hann i guðs nafni, en endaði lif sitt i sælum friði, skipandi aðr heilaga cristni sem bezt samdi, veitandi henni goða erfð [ok halldkvæma[11] bæði með ritningum ok dyrðlighum dæmum ok ágiætum lærisveinum. Hans lærisveinn var virðuligr maðr Policarpus[12] pinslarváttr ok annarr Papias Hierapolensis, baðir styrandi heilagri cristni[13] eptir dag Johannis.

1 frumtignum *B.* 2 seed *A*, séd *B.* 3 [*saal. Fr.;* a i vist *A*[2]*;* fyrir vist, *B*, *C*; af vist *A.* 4 *mgl. B.* 5 *Overskr. Fr.* 6 segir hann *tilf. B.* 7 *mgl. B.* 8 finnz *B.* 9 *tilf. B, C.* 10 vivit *B.* 11 [eptir sig *B.* 12 [Smirnensis byskup *tilf. B.* 13 i Asia *tilf. B.*

Capitulum.

82. Þriðia vátt yfir andlati Johannis leiðum ver Policratem erkibyskup i sialfri Effeso, er eptir sinni tru skrifar til[1] Victorem pava i Roma, hverir agiætir menn hafa andaz i Asia; hann segir sva millum annarra luta: Mikil liosker sloknaðu[2] i halfum Asie, þau er drottinn man upp reisa æ siðarsta degi sinnar tilkvamu, þa er hann birtiz i sinni dyrð, ok laða[3] sina heilaga menn. Nefni ek fyrst Philippum einn af lærisveinum Kristz, er með friði hvilldiz i Hierapolim Asie, þar með .ij. dætr hans agiætar meyiar ok spakonur, ok önnur þeira er full var með helgum anda liggr i Effeso. I saumu borg andaðiz sa Johannes, er upp sat i snæðingi yfir briost drottins, er var guðs kennimaðr, berandi byskupligt petallum, sannr pinslarváttr ok hinn bezti lærifaðir, skinandi með kroptum ok iartegnum allzkyns sva eptir andlat sem fyrir. Sva segir Policrates[4] af sæmð ok virðing hins sæla Johannis. Þvi dyrkaz su kirkia margfalldliga af þeim agiæta thesaur, sem hon[5] hefir geyma, hvers enn man[6] siðarr getit verða með guðs vilia. En nu sakir þess at ver höfum langan tima dvaliz austr i Asia, fysir oss at sea þessu næst, hvat fram ferr vestr i miklu Hispania, þar sem hinn sæli Jacobus postoli Jons broþir æ heima, þviat Asia stendr nu i goðan punct með sönnum friði, en vera kann, at riki Jacobi standi meirr með[7] ufriði, ok þvi er nauðsynligt[8] at skunda þangat varum framburði.

Capitulum.

83. Sögðum ver fyrr i bokinni, hversu drottinn veitti sælum Jacobo sinum postola þat riki til valldz ok lutskiptis er Hyspania[9] heitir vestr af Frannz, ok hversu hann kom þangat meðr guðs fulltingi, ok hversu hann var greptaðr virðuliga i þeim stað, er Liberum donum heitir, i vestanverðu rikinu við hafit, ok hversu hans lærisveinar kristnaðu folkit ok helldu byskupdom yfir landinu, þar til at sva sem fram liðu timar, eitraði fiandinn þær heiðnar þioþir, er Moabite heita ok Sarraceni, til þeirar guðs reiði at heria landit ok [eyða kristnum domi[10], drepa saklausa erfð hins krossfesta en þrælka suma. Ok sva mikinn framgang fæ þessir guðs

1 postoligs herra *tilf. B.* 2 segir hann *tilf. B.* 3 *saal. A, A^2, Fr.;* ladar *C,* leytar (!) alla *B.* 4 *saal. B;* Palicratus *øvr.* 5 *saal. B, C;* hann *A, A^2, Fr.* 6 *Her mgl. 1 Bl. i C.* 7 undir *øvr.* 8 naudsyn *B.* 9 Hispania *B.* 10 [eyda kristinn dominn *A^2, Fr.;* lemia kristinn dominn *B.*

uvinir, at þeir hafa fangit allt rikit, halldandi sterkuztu borgir með sva miklu afli, at þeir þickiaz allt eiga, en kristni almattigs guðs er sva hormuligha hneist ok at velli lôgð, at um siðir vissu menn eigi, at þar lægi [likami hins sæla[1] Jacobi. Þvi siðr veittiz honum nôckur tign eðr þionosta, at hann hefir sik miok lágt ok leyniliga þann tima millum graðugra guðs uvina, þar til er hulningin[2] tekz af ok liosit skinn i verolldina sva skiært, at hvergi verðr endir æ, en hversu þat geriz [með skipan guðs foður i himinriki er þessu næst byrianda i hans nafni.[3]

Her hefz þattr Karoli magno (!).

84. Þa er liðit var fra higatburð vars herra Jesu Kristz [dccc. æra ok .ij.[4] ær reis upp til[5] rikis ægiætr maðr ok môrgum nafnkunnigr[6] Karlamagnus[7] son Pippin [konungs i Franz[8]. Hann hellt fyrstr riki ok keisaradom yfir Romverium, siðan er Constantinus hinn mikli hafði þat valld brott tekit af Roma ok niðr sett i Constantinopolim hofuðborg æ Girklandi[9], er hann uppreisti meðr guðs tilvisan af fornri borg er Bizancia heitir[10]. Var Constantinopolis[11] hôfut ok ôndvegi valldz ok veralldar, þar til er fyrr nefndr Carolus sæmði Romam, setiandi hana aptr i forna stett valldz ok rikdoms aukandi[12] undir hana môrg stor lônd með herskilldi ok ægiætri hreysti, [þviat hann sialfr var hinn mesti afburðarmaðr bæði at afli ok harðfengi[13], hafandi með ser marga sva goða riddara, sem eigi funduz aðrir þilikir[14] i heiminum. [Meðr oðrum lutum hafði hann þa giof, sem æðzt er allra, at[15] hann elskaði val sinn drottin ok skapara geymandi hans boðorða, [stundandi fyrir hans rettindum optliga ok hans þeonostumonnum[16]. Þvi varð hann sigrsæll i orrostum, at hann niðraði dramblatum en hóf goða menn til rikis eptir guðs boðorðum. Nu sem Karolus hinn mikli keisari hefir undir sik lagt morg ok stor konungariki [meðr starfi ok striði[17], England, Frackariki[18], Þyðerskuna, Borgundiam, Lothoringiam, Ytaliam ok ônnur fleiri með utalligum borgum af valldi heiðingia[19], setiandi þetta allt

1 [hinn blezadi likami virduligs *B.* 2 *saal. øvr.*; hulningrinn *A.* 3 [er þessu næst byrianda med skipan guds fodur i himinriki *B.* 4 [atta hundrat ara ok tvo *B.* 5 veralldar *tilf. B.* 6 kunnigr *B.* 7 hinn mikli *tilf. B.* 8 [Fracka konungs *B.* 9 *saal. A, A^2, Fr.;* Gricklandi *B.* 10 var kollut *B.* 11 halldin *tilf. B.* 12 okandi *B.* 13 [*mgl. B.* 14 betri *B.* 15 [*mgl. B.* 16 [stridandi optliga firir hans nafni *B.* 17 [*mgl. B.* 18 Frackland *B.* 19 Sarracenorum *B.*

undir romverskan keisaradom, hugði hann at gefa ser hvilld eptir [margan sveita ok langt[1] erfiði ok hætta eigi lengr ser ok sinum sveinum[2] i ufriði ok orrostu. Ok sem hann hefir þilikar hugsanir, veittiz[3] honum einkannlig syn optliga um nætr, a þann hátt at hann sier likams augum undarligan stiörnuvegh a himninum, er upp hofz af sio Frisie ok veittiz milli þyðerska[4] rikis ok Galiciam, millum Ytaliam ok Aqvitaniam, ok siðan retta leið yfir Gascuniam ok Baldam, Nephariam[5] ok Hyspaniam allt i Galiciam, þar sem var heilagr dómr blezaðs Jacobi postola, miok ukunnigr flestum monnum þar innan landz i þann tima. Ok er Karlamagnus[6] sier greinda syn optliga um nætr, hugsar hann fyrir ser, hvat þetta [hefir at[7] merkia. Ok sem hann studerar her i meðr mikilli hugsan, birtiz honum eina natt i lettum höfga agiætligr herra með fabęriligri[8] fegrð ok asyn frammi standandi fyrir sænginni talandi til keisarans a þessa lund: „Son minn, hvat gorir þu?“ Keisarinn svarar: „Herra, hverr ertu?“ Herrann svarar: „Ek er Jacobus postoli, fostrson Jesu Kristi, son Zebedei, broðir Johannis ewangeliste. Mik kallaði guð fyrir sina oumræðiliga milldi af sio Galilee, en Herodes konungr let halshöggva mik með sverði. Minn likami liggr nu i Galicia miok ukunnigr flestum monnum, þar sem Sarraceni hafa nu miok haðuligt valld yfir, ok þickir mer undarligt, er þu frialsar eigi land mitt af [valldi Sarracenorum[9], þar sem þu hefir mörg stor lönd ok margar borgir lagt undir þitt riki. Ok fyrir þi vil ek kunnigt gera, at sva sem guð gerði[10] þik volldugara en nöckurn konung annan veralldligan, sva kyss hann þik til þess af öllum konungum með fyrirsyndri leið at leysa land mitt af valldi Moabitarum, at þar fyrir þiggir þu af honum koronu eylifrar dyrðar[11]. Þat merkir ok stiornuveg þann, er þu satt undir himni, at þu munt fara i Galiciam af þessum löndum með þinn[12] mikla her ok fyrirkoma þeiri heiðingia[13] þioð ok frealsa sva land mitt ok vitia minnar kapellu ok legstaþar. Eptir þik munu fara allir lyðir til min pilagrimsferð millum .ii.ia seafa[14] þiggiandi af guði lausn[15] sinna synda, [lysandi guðs lofi ok undarligum lutum þeim sem hann gorir. Þessa ferð munu þeir fara af þinum dögum allt[16] til enda veralldar. Far nu

1 [mikit *B.* 2 monnum *B.* 3 veitiz *B.* 4 *saal. øvr.*; þyðersku *A.* 6 Nafariam *B.* 6 konungr *tilf.* *B.* 7 [mun *B.* 8 *saal.* *A*, *A*², *Fr.*; frabæriligri *B.* 9 [þeira valldi *B.* 10 *saal. øvr.*; valdi *A.* 11 ǫmbunar *B.* 12 þinum *B.* 13 heidnu *B.* 14 siafa *Fr.*; siofa *B.* 15 aflausn *B.* 16 [allt fra þinum dögum *B.*

sem skiotaz matt þu, þviat ek skal vera þinn fulltingiari i ollum lutum, ok þitt starf skal ek aavaxta ok þiggia þer af guði þar fyrir koronu i himinriki, [ok til siðarstu daga[1] skal þitt nafn vera lofat[2]. Meðr þvilikum hætti, sem nu var greint, birtiz heilagr Jacobus postoli Karlamagnusi konungi .iii. sinnum.

Af hrapan Pamphilonie[3].

85. Nu sem Karlamagnus[4] er styrktr fyrirheitum postolans, dregr hann saman mikinn her ok ferr til Hyspaniam at eyða heiðnum þioðum, sitiandi fyrst um þa borg er Pamphilonia heitir, ok feck eigi unnit, sakir þess at hennar murar voru sterkir ok usigranligir. Ok sem hann hefir um setit .iii. manaði, biðr hann til guðs i himinriki sva mælandi: „Herra Jesus Kriste, gef mer i valld þessa borg til virðingar þins[5] nafns, þviat sakir þinnar truar kom ek i þessi lônd[6]. Heyr þu, hinn sæli Jacobe postoli, ef þat er satt, er[7] þu birtir[8] mer, lát mik vinna þessa borg". Eptir gerva bæn bregðr hann við skiott, þviat aan dvol hrynia niðr allir borgarveggirnir til grundvallar með guðs giôf ok bæn hins blezaða Jacobi postola. Vann keisarinn sva borgina gefandi lif ollum Sarracenis, þeim er skiraz villdo lata, en aðra let hann halshôggva. Ok er Sarraceni spyria þessi undranartiðindi[9], hversu hrunit hafa murar Pamphilonie, luta þeir Karlamagnusi konungi, hvar sem hann ferr, sendandi fram aa [veginn moti honum[10] skatta ok skylldir, gefandi i hans valld herut ok borgir. Sarraceni undraz miok keisarans folk sakir vænleiks ok aagiætz bunaþar, [var þat ok eigi fyrir sakleysi, þviat hann hafði[11] með ser hina fræguztu menn, [hinn fremzta Turpin erkibyskup af Reinsborg ok Rollant systurson keisarans. Af þvi toku sæmiliga Sarraceni ok friðsamliga við keisaranum ok hans her at uppgefnum sinum vapnum[12]. For Karlamagnus sva fram retta leið allt i Galiciam til legstaþar hins sæla Jacobi postola, er nu kallaz Compostella. Ok þegar sem hann kemr til hafsins, leggr hann sinu spioti i sioinn þackandi guði ok hinum sæla Jacobo, at hann hafði leiðt sinn mikla her [i þa halfu heimsins[2] sva langt sem framaz matti hann.

1 *Her beg. atter C.* 2 [*mgl. B.* 3 *Overskr. Fr.* 2 Karolus *B.* 5 blezada *tilf B.* 6 at eyda otrurri þiod *tilf. B.* 7 at *B.* 8 birtiz *øvr.* 9 tidindi *B.* 10 [vegu fyrir hann *øvr.* 11 [hafdi hann ok *B.* 12 [er i voru ollu Fracklandi. Þvi toku Saraceni med allri sæmd vid keisaranum ok ollum hans her *B.*

Capitulum.

86. Turpin erkibyskup skirði með raði Karlamagnus allt þat folk i Galicia, er af hafði gengit kristni þeiri, er sett hafði Jacobus postoli ok hans lærisveinar. En þa menn alla, er eigi villdo[1] kristni taka, let hann annathvart halshöggva eðr gefa i valld [kristnum monnum[2] til þrældoms ok ænauðar. Eptir þetta vann Karlamagnus konungr allt Hispaniam seofa i millum. I Galicia vann hann af borgum ok storþorpum .d.[3] ok umfram[4] allt landit Hyspaniam. Luta nu undir hann oll þau lönd ok riki, er byggiaz vestr af Affrika til siofar. Mörg þessi lönd storborgir ok staði tok hann með friði, en sum með miclu striði [ok hinni mestu list[5], sum með iartegnum ok [einum saman[5] guðs almætti meðr arnaþarorði hins heilaga Jacobi, sem[4] einkannliga þa borg er Lucrina heitir. Um hana sat hann i siðarstu .iiii. mánaði ok feck eigi unnit, aðr hann sækti[6] guðs fullting ok hins sæla Jacobi. [En eptir þat gort[7] fór æ einn hátt Lucrina ok aðr Pamphilonia, þviat[8] hennar murar hrynia niðr i dupt, en hun er siðan ubygð allt til þessa dags, sakir þess at keisarinn bolvaði henni fyrir þat erfiði, er hon hafði gert hans styrk ok herliði. Ok þessi staðr feck þat bolvanarmark, at ein kellda spratt upp i miðiu hafandi svart vatn, ok þar i synaz svartir fiskar. Enn voru þær fleiri borgir, er Karlamagnus keisari bannsetti, sva at engin maðr þorði þær at byggia siðan [eðr uppreisa til þessa dags[9], er sva heita, Vennzosa, Caparra, Oda, Sona. Aull þau skurðgoð ok likneskiur Sarracenorum, er Karlamagnus keisari[10] fekk i Hyspania, braut hann niðr, utan eina likneskiu, er heitir Salamcadis. Sva segia Sarraceni, at sa Maumet, er þeir dyrka, gerði þessa likneskiu i nafni sinu ok læsti þar i diöflafylking meðr galldralist, ok þvi ma hana eigi briota, at ef nockurr kristinn maðr kemr at[11] henni, verðr hann siukr i stað, en ef nöckurr Sarracenus kemr siukr til hennar ok tignar hana biðiandi ser miskunnar, hann ferr heill i brott. Ef nöckurr fugl setz æ likneskiuna, deyr hann æn dvol. Um hana er sva buit, at einn ferstrendr steinn stendr æ siofarstrondu sva hátt[12] i lopt upp, sem fugl[13] er veniuligt at hefia sik. Sa pilarr[14] er giörr með list Sarracenorum, ok þvi miori sem ofarr er, hvar yfir

1 *Her ender Fr. III*[5]. 2 [kristinna manna *B.* 3 fim hundrat *B.* 4 *mgl. B.* 5 [*mgl. B.* 6 *saal. alle.* 7 [*mgl. B.* 8 at *B.* 9 [*mgl. B.* 10 konungr *B.* 11 nær *B.* 12 harr *B.* 13 fugle *C;* fuglum *B.* 14 piler *B.*

stendr su likneskia steypt i mannz mynd [af hinu beztu latuni[1], hun horfir i suðr ok hefir i hægri hendi klumbu mikla.

Capitulum.

87. Storliga [mikinn rikdom hins skiærazta[2] gullz þiggr[3] Karlamagnus konungr in Hyspanijs, er konungar ok aðrir hôfðingiar presentaðu[4] hans vollduligri[5] koronu. Ok meðr þvi at hann serr musteri vinar sins Jacobi postola bæði litit ok fornfagat i Compostella, lætr hann þar gullit niðr koma, þviat honum syniz[6] ecki betra mega af verða. Var ok su hans dygð millum annarra, at [engan tima[7] villdi hann fe þiggia þar fyrir, þott hann stæði i guðligu striði, utan sva at þat legðiz allt til klaustra ok heilagra kirkna. Sva gorir hann enn leggiandi storliga mikit fee til grafar [hins sæla Jacobi[8] ok lætr auka musterit með mikum hagleik ok meistaradomi. Ok sem þat var gort, skipar hann þar at nyiu byskupsstol, ok þar vigðiz til einn agiætr maðr af hans fylgð. Undir þann sama byskupstol[9] skipar erkibyskupinn[10] canonicos[11] eptir reglu sancti Ysidori. Siðan pryðir hann musterit meðr allri elsku serhverra luta innan kirkiu, [meðr skruða dyrðligum, klockum agiætum ok vænuztum bokum.[12] Ok i þessu starfi stendr hann .iii. ær, ok vill eigi fyrr við skiliaz, en allt se fullgert [guði til sæmdar ok hans sælum postola[12]. En eptir sva gort snyz[13] hann heim i sitt riki Franciam með miklum auðæfum, [er af hôfðu laupit þeim kosti, sem musterit þurfti i Compostella. Ok eigi þvi siðr[12] tærir keisarinn þetta goðz i guðligan[14] heiðr ok hans blezaðu mæðr fru sancte Marie ok hins sæla Jacobi. Hann reisir vegliga kirkiu til vegsemðar[15] signaðri guðs moþur fru sancte Marie i þeim hôfutstað rikissins, er Aquisgranum heitir. Þar eflir hann ok aðra kirkiu til dyrþar Jacobo postola vin sinum. Meðr sama godzi gorir hann aðra kirkiu blezaðum Jacobo i þeiri borg, er Tolosa[16] heitir, [þriðia musteri smiðaði hann honum til virðingar i þeiri borg, er Gascunia heitir[17], fiorða musteri reisir hann honum til sæmdar i sialfri Paris, ok [heðan utan[18] i fra lætr Karlamagnus

1 [med latvn *B*. 2 skirazta *A*², *C*. 3 [mikit gull þiggr agætr herra *B*. 4 presenteradu *B*. 5 volldugri *A*², *B*. 6 þotti *B*. 7 [alldri *B*. 8 [Jacobi postola *B*. 9 stol *B*. 10 keisarinn *B*. 11 canicos *A*². 12 [*mgl. B*. 13 snyr *B*. 14 guds *C*. 15 sæmdar *B*. 16 *saal. B;* Talasa *A*, *A*². 17 [adra i Gasconia *B*. 18 [her ut *B*, *C*.

keisari efla utölulig klaustr ok abotadæmi með greindum[1] rikdomi laugt ok viða um Franciam[2].

1 *saal. ovr.*; nogum *A.* 2 *I C har Sagaen fölgende Afslutning, der knytter sig umiddelbart til Enden af dette Capitel*: um Franciam og suo aull riki sinnar kongligrar tignar og svo keisarligs velldis, allt þvilijcktt giorandi eilijfum gudi til dyrdar, gudz kristne til aukningar, eflingar og avaxtar, aullu himnesku curia til vegsemdar og virdingar, allra hellst gudz apostola s. Jacobo til heidurs og virdingar. Ma af slijku merckia, hvad þvilijkur gudz vin og gofugr mann þann dyrdlegi keisari Karlamagnus verid hefur, ma og af þvi sannliga vita hvorsu dyrdligi keisari Karlamagnus verid hefur, ma og af þvi sannliga vita, hversu rijkugliga guddomurinn honum vidhialp veitti i ollum þeim orostum, sem hann framdi vid heidingia, þeim myandi og fyrirkomandi gudligrar christne vegna, enn hana aukandi og eflandi allt til sijns endadægurs, svo sem liosliga lesa ma i hans lijfsaugu, epttir þvi og sem merckia ma aa hans kauppum ok .xii. iafningium, hverier aller med fysn ok gledi frammlaugdu sijna halsa, lijf og lijkame under illsku, ofsa og aagang margfalldra heidingia. Ma þar fyrir sannliga trua og aurugt traust upaa hafa, ad þessi dyrligi mann med aullum sijnum kauppum og þienurum hafi audlazt og hlotid eilijfa gledi af sialfum gudi i himerijke fyrir forþienan og medalgaungu Jesu gudz sonar med heilax anda samverckan.

Er hier nu upp maalad ok yfer farid lof og lijferni þessa tveggia brædra guds apostola og hans nainna ættmanna, sem ad voru systrungar ad skylldseme vors lausnara, Johannis ewangelista og Jacob hans broðurs, hver ad kallazt Jacob en meiri. Enn hver mun mega saman lesa, tia eda telia, med hvad morgum dasemdum þvilijker gudz fägarar voru prydder og tignader, utan svo sem i stuttu maali ma ad lijkendum raada, ad guddomurinn elskadi þa framm yfer adra, svo sem i sialfum gudz ordum lesa ma, ad þessa tvo brædur med þeim heilaga Petro valdi guddomurinn þessa þria hellst hia ad vera, þa hann framdi þau enu kraupttugustu verck, þa hann uppvacktti þess haufdingians dottur, þa hann formyndadi sig aa fiallinu Thabor, þa hann badzt fyrir i alldinngardinum, hvar hann þreytti svo hardliga vid daudann, þa hann sveittizt blodi manndomsins vegna, þa liet hann þessa þria postola Petrum, Johannem og Jacobum hia sier vera. Enn saukum þess ad vier haufum saugu og frasaugn sierdeilis i þann mata upphafit til lærdoms, epttirdæmis og kunnskapar aullum christnum maunnum, þaa haufum vier hana sierdeilis til eignad þeim dyra gudz manni Johanne, allra hellst fyrir þad ad svo er liosliga lesid i gudz ordi, ad þo ad guddomurinn hefdi alla sijna lærisveina sier kiæra, þaa hafdi hann so sierdeilis aast ok elsku aa þessum sijnum naafrænda Johanne Zebedeo(!) syni, svo sem opinberliga auglystizt þat sijdasta kvelld, sem hann sat med sijnum lærisveinum, og guddomurinn hafdi sialfr liosliga talad, ad einn af þeim tolf sijnum dagligum lærisveinum mundi sig forraada i syndugra hendur, þad er sig til dauda selia. Hvad þeim aullum miog vid hnyckti, so hver leit til annars og spurdust ad sijn i milli, hver saa mundi vera, er þvilijkt mundi giora. Enn saukum þess ad þessi Johannes laa i fadmi Jesu og hafdi laatid sitt

Capitulum.

88. Litlu siðarr en Karlamagnus keisari kemr heim i Franz, heriar hundheiðinn konungr aa hans riki Hyspaniam, Agulandus at nafni,

haufut upp aa hans briost, af hverium sialfs gudlegum giæskubrunni ad hann upp ios og dryckiadizt med meiri og hærri vitzku, helldr enn nockud mannligt hiartta kann at grunda, þess helldur tunga ut ad tala; þvi benti Petur postoli honum, ad hann skylldi spyria Jesum ad, hver saa væri sem þvilijkt forrædara stycki mundi giora. Enn sem þessi gudz mann Johannes hafdi svo spurt Jesum sinn herra og meistara, þaa sagdi guddomurinn: saa er þad, ad hverium eg rietti þann vokvadann braudbita. Hvad hann tok braudit, drap i fatid og gaf Judasi. Maa af þvilijku og morgu fleira merkia, at guddomurinn hefr þessum Johanne miklu fleiri privilegia veitt og gefvid, helldur enn vier med vorri faafrodri skynsemi kunnum þad ad hugleida þess helldur ad kunngiora. Þo vilium vier nockrar daasamlegar gaatur stuttliga uppreikna, fyrst þa diupa speki sem hann upp hefur i sijnu gudzspialli af evigum guddomi Jesu Christi, þar hann tekr svo til ordz, at þad eilijfa ord hia fodurnum veranda aan upphafs hafi hier holldgan tekid og sannur madur ordit af iungfru Mariu. Þad annad ad guddomurinn gaf honum þaa stadfestu, ad hann bivaradi sinn lijkama ofleckadann, svo sem skijr meyia skylldi vera. Þridia, ad guddomurinn hafdi hann kiærastann epttir þeim innra manninum, audladizt þvi ad nefnast saa lærisveinn, sem Jesus sierdeilis elskadi. Fiorda, ad hann valdi hann til þess medal sinna sierligra ad vita sinn allra hæstan leyndarkrapt, svo sem aadur er hrært. Fimta var su hans frumtign, ad guddomurinn bijfaladi honum sijna modur til verndar og vardveitslu fram yfer alla adra. Sietta, ad reiknazt maa epttir klaaru gudz ordi, ad guddomurinn hafdi hann sier enn handhægasta epttir sinne sierligri elsku. Ed siounda, ad hann undirvijsadi honum sinn forrædara. Attunda hans frumtign, ad hann er bædi postoli og gudspiallari, svo og opinberadi guddomurinn honum marga leynda hluti i þeiri utlegd sem hann hafdi i þeiri ey Pathmos. Niunda, ad honum veittizt leingra lijfferni enn nockrum audrum gudz postolum. Tiunda, ad guddomurinn liet hans lijf oraskad, inn til þess hann sialfur kalladi hann af þessu lijferni. Ellefta, ad guddomurinn sialfr opinberadizt honum i moti hans andlati, ad aa einum drottinsdeigi, sem hann var ad sijnu andlaati kominn, þaa syndizt honum i anda sialfur guddomurinn koma med sijnum lærisveinum og sagdi: Kom minn elskulegi, þviat tijme er nu, ad þu samglediezt med þijnum sambrædrum i mijnu eilijfu heimbodi. Tolfta, seigia svo nockrir, ad hans lijkami hafi eigi fundist i þeiri grauf, sem hann lagdizt i, helldur hafi guddomurinn hann oskaddadann til sijn tekid. Þrettanda, ad heilagur andi opinberadi einum gaufugum gudz manni, ad hans minnelsisdagr skylldi halldinn vera aa medal gudz christinna. Fiortanda og ed sijdasta privilegium, ad hann setti saman annann artikulum vorrar christiligrar truar, þar vier svo seigium, ad vier truum aa Jesum Christum gudz eingetinn son vorn herra, og sokum þvilijkra hluta og margra annara iatum vier þvilijkan gudz mann medal annara gudz utvaldra i himeriki skijna saalarinnar vegna, hvad oss almattigr gud gefi i þvilijks og annara slijkra fotspor ad stijga til himnarijkis vistar, og lycktum vier nu i þvilijkann maata lijfsaugu þessara beggia brædra Johans og Jacobs. Sie oss aullum gud med ad eilijfu. Amen.

tilkominn af Affrika, vinnandi undir sik með hörðum herskilldi allt rikit, niðr briotandi alla cristni ok drepandi alla cristna menn eðr af landinu brott rekandi. Ok er Karlamagnus keisari spyrr þessi hörmungartiðindi, dregr hann her saman þegar i annat sinn ok ferr i Hyspaniam. Ok sem hann er staddr [i þeiri[1] borg, er Baion heitir, geriz sa atburðr sem ver vilium skrifa, til þess at menn viti ifalaust, hver aabyrgð þat er, at taka undir sik þær lögligar skipanir, er maðr gorir fyrir sal sinni i banasott. Sem keisarinn dvelzt meðr sinum her við nefnda borg Baion, sykiz einn riddari með herinum, Romaticus at nafni, gerandi sitt testamentum, gefandi goðan hest fyrir saal sinni, aa þann hátt at einn frændi hans, sa er hann truði bezt, skal taka við[2] hestinum ok selia fyrir fulla penninga, en gefa fatækum monnum verðit. Eptir sagða[3] skipan, sem riddarinn er skriptaðr ok huslaðr, andaz hann. En frændi hans selr hestinn fyrir .c.[4] skillinga silfrs, ok gefr eigi verðit fatækum, sem honum var boðit, helldr eyddi hann þvi gozi aa faam dögum i suck[5], mat ok dryck. En er .xxx.[6] daga voru liðnir, birtiz honum hinn framgengni[7] riddari sva mælandi: „Þat skalltu vita, at guð hefir nu fyrirgefit mer allar syndir minar, sakir þess at ek bar[8] goðan vilia til at gefa penningha mina fatækum fyrir sal minni, hvat er ek fal þer aa hendi. En nu fyrir þat er[9] þu tokt rangligha olmosu mina undir þik, hefir ek verit i hörðum piningum .xxx.[10] daga, en aa morgin muntu koma aa[11] minn stað, en ek fer i paradisum“. Ok eptir sva talat hverfr honum[12] hinn framfarni. En er hann hefir sagt drauminn eptir um morgininn, þickir ollum monnum fyrirburðrinn miok vaðaligr[13]. Ok þvi næst heyrðiz i loptit upp yfir honum, sem leones rautaði eðr ulfar þyti eðr graðungar gelldi[14]. Ok i þvi var þessi maðr tekinn i lopt upp, sva at engin maðr saa hann lifanda[15] siðan. Fiora daga var hans [leita farit á hestum ok fotum[16], ok fannz hann eigi. En .xii. dögum siðarr fannz lik hans aa bergi einu brotit allt i sundr .iiii. dagleiðir fra þeim stað, er hann hvarf. Var þat auðsynt, at diöflar höfðu honum þar niðr kastat. En hvat munu ver segia mega af þi sterka striði, sem Karlamagnus framit[17] hefir fyrir frelsi Jacobi moti Agulando konungi ok hans syni ok mörgum oðrum illum monnum, sva [langan tima sem Turpin

1 [med sinn her i þeiri A^2; med sinum her vid þa *B.* 2 med *B.* 3 *saal. B*, A^2; sagdri *A.* 4 hundrat *B.* 5 *mgl. B.* 6 þrirtigir *B.* 7 framlidni *B.* 8 hafdi *B.* 9 at *B.* 10 þriatigi *B.* 11 i *B.* 12 *mgl. B.* 13 undarligr *B.* 14 gelli *B.* 15 lifs *B.* 16 [leitad *B.* 17 fram *B.*

erkibyskup vattar i sinu letri[1], at hann barðiz við heiðnar þioðir ut .xiiii. ær, aðr Agulandus konungr fell, ok fullkomliga frialsaðiz [riki hans[2] in Hyspanijs.

Capitulum.

89. Þat vattar virðuligr herra Turpin erkibyskup, at Karlamagnus konungr felldi Agulandum i Hyspania. Geck þa rikit aptr i goðan stett [undir ægiætan keisara[3]. Skipaði þa Karlamagnus keisari allar þær sterkuztu borgir landzins meðr þeim hôfðingium, er hann til tok af sealfs sins hirðsveinum[4], er vernda skylldo ok veria landit, [at eigi færi sem fyrr[5], þorði ok engin maðr at unaða siðan þat riki með nôckurum ufriði. En eptir þann hinn fræga[6] sigr sem[7] Karlamagnus keisari vann a vansignaðum Agulando, let hann eptir dveliaz in[8] Hyspania allan meginherinn, en sotti sialfr fram til hins sælazta Jacobum i Galiciam, hafandi með ser allt villdarlið sitt, ræðgiafa sina ok stormenni. Ok er hann kemr i Compostellam, setr hann mikit þing [ok breiðt[9] i borginni, bioðandi þangat[10] aullum æztum mönnum af hvarutveggia rikinu Galicia ok Hyspania. Þar skipar hann [ok lôgtekr[11] með raði ok samþykt[12] hinna beztu manna, at hvartveggi halfa Galicia ok Hyspania skal æfinliga luta undir kirkiu hins blezaða Jacobi in[13] Compostella. Her með byðr hann, at Turpin erkibyskup ok aðrir .ix lyðbyskupar[14] með honum skulu vigia musterit sealft ok sva altarit. Ok i þeiri sômu vigslu lysir keisarinn þeim privilegijs, er þar skulo æfinliga standa ok [hverr skal ubrigðiliga hallda eptir annan[15] Þat er hit fyrsta, at hann skipar byskupa i serhveria hôfutstaði landzins, sem hann ser þôrf til vera, þar með presta ok aðra lærða menn, bioðandi at [þessir allir formenn heilagrar kirkiu, sva konungar ok[16] hôfðingiar, hviliks valldz ok virðingar, [stettar eðr slektar[17] hverr væri, skylldo allir luta ok til þiona sætinu i Compostella. Þat er annat, at allr lyðr hvarstveggia rikissins skal þangat undir sva[18] sem skattgilldr, æ þann hátt at hverr sa maðr, er nôckut goðz æ i fastri eign [meiri eða minni[19], skal luka .iiii. penninga kirkiunni i Compostella æ hveriu áre, en vera fullkomit frialsir [ok uppgefnir[19] af ollum skôttum

4 [*mgl. B.* 2 [rikit *B* 3 [*mgl. B* 4 hirdsveitum *B.* 5 [*mgl. B.* 6 frægazta *A*². 7 er *B.* 8 i *B.* 9 [*mgl. B.* 10 þar til *B.* 11 [*tilf. A*², *B.* 12 samþycki *B.* 13 i *A*², *B.* 14 liodbyskupar *B* 15 [obrigdiliga halldaz *B.* 16 [allir formenn kirknanna ok hverskyns *B.* 17 [*mgl. B.* 18 *mgl A*², *B.* 19 [*mgl. B.*

ok skylldum, utan [hann offri[1] til virþingar Jacobi. Þat þriðia, at valldit i Campostella skal heita postoligt sæti æfinliga ok hafa volldugan erkibyskup, at bæði gefi hann krunur konungum ok pallia erkibyskupum, ok i ollum lutum serhverium skal þetta vera hit .iij.[ia] sæti hæst[2] i ollum heiminum meðr guðs valldi ok postoligri rauksemð til aflausnar syndanna [ok allrar miskunnar salnanna[3]. En hver ero ônnur tvau sæti þessu[4] lik, utan fyrst hôfutborg heimsins sealf Roma, ok siðan Effesus austr i Asia. Kemr her þat fram, sem [fyrr var sagt, er[5] ver brott snerum af Effeso, hversu su kirkia dyrkaðiz margfalldliga af [sinum ágiæta thesaur[3] sælum Johanni postola, þviat rett i alla staði hefir hans musteri þilikan heiðr, sem aðr er greint[6] af sęti Jacobi. Er nu ælitanda, hversu þat er fyllt, er ver gatum til i ôndverðri bokinni, at bæn Marie moður postolanna Jacobi ok Johannis mundi framkvæmaz umsiðir, þo at varr lausnari Jesus Kristus leti þa i fyrstu nôckut seint við. See, hversu veitt er af almattigum guði, at þessir .ij. bræðr sitia honum hit næsta til beggia handa; þviat hvat er rettara, en hann sialfr siti i hasæti i Roma, en þessir tveir hans kiæruztu vinir tva vega ut i fra. Skilianligt ma þat verða, sem fyrr var lesit i bokinni, hversu Gyðingar raku sterkliga Johannem brott af sinu riki, ok þvi flyði hann með sælum Petro higat um hafit i Romam, setiandi i þeim sama stað sitt ôndvegi tilkominn[7] aðr af Jorsalalandi. Verðr þa Johannes til hægri handar austr i Asia, en Jacobus til vinstri handar vestr i Galicia. Er guþ miok lofandi i þvilikri sinni skipan sem i hverri annarri, at þeir .iii. af postolasveitinni skulo vera mestrar virðingar i allri cristninni, sem hann sialfr virði mest ok truði bezt, [sem fyrr var lesit i saugunni[8].

Capitulum.

90. Su hin ægiæta kirkiuvigsla sem[9] Karlamagnus keisari let fremiaz i Compostella, gerðiz kalendas Julij með allra manna gleði ok andligum fagnaði. Voru þa aull privilegia kirkiunnar styrkt ok staðfest til æfinligrar minningar meðr keisarans innsigli ok þeira valldzmanna, sem hann sa mestrar rauksemðar vera. En vera kann at nôckurr undri, hvi þessi keisari tok sva styrkri hendi æ kirkiunnar valldi. En þar liggr skiott andsvar til, at Karlamagnus var sva dyrðligr guðs riddari, bæði styrkr[10] ok rettlatr,

1 [þessu offri *B.* 2 æzt *B.* 3 [*mgl. B.* 4 *saal. A*², *B*; þessum *A.*
5 [ver sogdum næst, adr en *B.* 6 *tilf. B.* 7 *saal. A*², *B*; tilkomandi *A.*
8 [*mgl. B.* 9 er *B.* 10 sterkr *B.*

at herra pafanum i Róma þotti þat valldit bezt komit næst sialfum ser[1], er hann styrði eptir sinum vilia; sem postoligr herra Gregorius .vi.^{us} vattar [skyrliga, segiandi þat[2], at kristnin stæði alldri betr ok fagrligarr, en þa er Karlamagnus keisari [styrði fagrliga ok[3] hafði sem[4] valld yfir kirkiunni, hverir byskupar eðr aðrir formenn skylldo geraz, sakir þess at ỏngum gullpenningi varð i hans auga skotit, sva at eigi sæi hann æ[5] hit retta, [sva[6] at engin femuta matti hann svikia. Þetta sama valld hefir hann fram i Compostella, er sva lỏgliga var[7] til komit, at virðuligr herra Adrianus primus páfi meðr þvi nafni i Roma [hafði gefit honum[8], hvat er styrkt ok stauðugt hverr eptir annan helldu. Er þat ok skyrt mark, hvilika syslu Karlamagnus keisari hafði optliga fram fyrir guðs rettindi, at sialfr herra pavinn var i orrostum með honum at drepa guðs uvini. Ok [þa er þilikir lutir hugleiðaz allir[9] saman, er eigi undranar vert, þott keisarinn se miok sterkr i sinum gerðum [hvart sem helldr til andligra luta eðr[10] likamligra.

Capitulum.

91. Heyrðum ver, hversu Karlamagnus keisari [vann undir sik[11] fullting ok fyrirheit hins blezaða Jacobi postola með miklu starfi ok sỏnnu astriki, [með virðing ok vegsemðarhæð i alla staði[12], þvi skulu ver heyra þessu næst ỏmbun postolans, hveria hann leggr keisaranum eptir[13] sagða velgỏrninga Su miskunn er i fyrstu greinandi, sem veittiz Karlamagnusi keisara eptir kirkiuvigsluna i Compostella, at i[14] allan tima þaðan i fra [til hins siðarsta[15] dags[16] var hann meðr nỏckuru kyni iafnan krankr æ sinn likam[17], þar til [er drottinn hefir hans endadag skipat, ok[18] hann leggz i banasott i nefndum stað Aquisgranum, er stendr i þeim luta rikissins [i Franz[19], er þeir kalla Lothoringia[20]. [I þeim[21] stendr su nyia Mariu kirkia, er keisarinn let gera, sem fyrr var sagt. Var þat musteri frabæriliga smiðat, kringlott i sinum vexti. Her sykiz hinn frægazti herra Karolus leiddr at dauða. Ok sem hann er nærri andlati, geriz sa lutr, sem nu skal segia.

1 *saal.* A^2, *B*; guði *A*. 2 [*mgl. B.* 3 [*mgl.* A^2, *B.* 4 mest *tilf. B.* 5 *mgl. B.* 6 þvi A^2. 7 [Var þetta hans valld sva lỏgliga *B.* 8 [*tilf.* A^2, *B.* 9 [firir þvilika luti alla *B.* 10 [bædi til andligra luta ok *B.* 11 [hefir undir sig unnit *B.* 12 [*mgl. B.* 13 firir *B.* 14 *mgl. B.* 15 *Her mgl. 1 Blad i* A^2. 16 [*mgl. B.* 17 likama *B.* 18 [*mgl. B.* 19 [Francie *B.* 20 Lotaringia *B.* 21 [Þar *B.*

Capitulum.

92. Turpin erkibyskup varð langlifari en allir aðrir kappar Karlamagnus konungs, sem hann sialfr vattar i sinum letrum. Hann var staddr æ framferðartima keisarans i þeiri borg rikissins, er Vienna heitir. Ok sem hann gorir sina bæn innan kirkiu einn morgin snimma[1] frammi fyrir alltari, lesandi annan psalm i fimtadags[2] nocturnu Deus in adiutorium meum intende, sigr æ hann haufgi, sva[3] sem hann hefir byriat salminn, ok serr þvi næst i andarsyn[4], hvar fram ferr mikill flokkr helvitzkra anda, ok allra siðarst drattar [einn blamaðr sem stiornari ferðarinnar miok[5] driugliga. At þessum vikr Turpin erkibyskup ok talar sva: „Hvert skulu þer fara?“ Blámaðrinn svarar: „Vær girnumz[6] fram i Lothoringiam til Aquisgranum, þess ǒrendis at taka sal Karlamagnus konungs ok hafa með oss til helvitis“. Erkibyskup svarar: „Ek særir[7] yðr fyrir nafn hins hæsta guðs, at þer farit þessa leið aptr ok segit mer fra ǒrindislokum“. Blamaðr iátar þvi. Ok liðr alllitil stund, sva at byskup hefir varla lesit[8] salminn Deus in adiutorium meum, aðr ureinir andar koma aptr farandi [saman vegh[9] miok daprir ok niðrleitir. Erkibyskupi þickir þat [val, er þeir ero helldr[10] uglaðir, ok vikr þegar at [sama blámanni sem fyrr, er siðarst geck[11], ok talar sva: „[Hversu ferr yðr at, segir hann, eða[9] hver urðu ǒrindislok[12]?“ Hann svarar: „Illa hefir oss at farit, þviat ver hǒfum engan lut fengit; for þat þo auðruvis en ver hugðum um hrið, [sakir þess[13] at oss var i fyrstu boðinn nǒckurr iafnaðr, at ver kompanar ok þeir aðrir, sem þangat komu til motzins, skylldum vega skilvisliga, hvart meira væri gott eðr illt með Karlamagnusi konungi; þótti oss [eina stund[14] nǒckut i landsyn, þar til at þar skytz at fram einn hǒfutlauss maðr vestan af Galicia ok dragsaz með sva mikit griot ok treaharka[15], at ek þickiz [þvilikan alldri seeð hafa[16]. Þetta allt rekr hann niðr i skalina Karlamagnus, sva at þegar stendr æ iorðu. En þat mátti engan lut við[3], er ver attum til motzins, ok þvi sæm ver, at við aflsmun var at etia, ok oss gerði ecki i at fæz. Fórum ver þvi skiott i brott, ok erum nu her komnir.“ Eptir þetta hverfr erchibyskupinn aptr til sialfs sins, þackandi almáttigum guði fyrir

1 snemma *B.* 2 *saal B*; fimtu d. *A.* 3 *mgl. B.* 4 andasyn *B.* 5 [med driugliga sem stiornari ferdarinnar *B.* 6 ætlum *B.* 7 særi *B.* 8 medan *tilf. B.* 9 [*mgl. B.* 10 [vel þot þeir se *B.* 11 [blamanninum *B.* 12 ydr *tilf. B.* 13 [þvi *B.* 14 [um eina rid *B.* 15 triaharka *B.* 16 [alldri slikt a minni æfi séét hafa *B.*

þat, er Karlamagnus keisari[1] var undan þeginn ollu diofla valldi ok samlagaðr[2] hans vinum i sialfu himnariki. Sagði Turpin erkibyskup andlat Karlamagnus[3] fyrir þessa vitran sinum borgarmonnum[4] sva greiniliga[5], sem hann hefði þar[6] nalægr verit. En hvat er ætlanda, hverr þessi var, er fiandi kallaði hôfutlausan[7], utan auðsynt at hinn sæli Jacobus þoldi halshôgg af sverði Herodis, en birtiz nu i fulltingi sins vinar Karoli með kirkna uppsmiði, [hvat þat gefr val[8] skilia, at sa sem kirkiuna eflir ok uppreisir smiþar sialfum ser himinriki.

Capitulum.

93. Frægazti herra Karlamagnus[9] hvilldiz til guðs i goðri elli kalendas Februarij. Voru við hans andlat ok likfylgiu allir dyruztu menn veralldarinnar, [fyrsti byskup inn romverski virðuligr herra pavi, ok með[10] villduztu hôfðingiar af sialfri Róma, her næst erkibyskupar ok lyðbyskupar, siðan abotar ok hverskyns valldzmenn með utôluligum lyð[; en af ollum attum dreif til Aquisgranum, þegar er spurðiz hinn hættari krankdómr keisarans[11]. Þvi goriz i greindum stað[12] sva sæmilig utferð [þess hins andaða[13] mannz, sem fyrr er uheyrt i allri[14] Franz, sakir þess at þat blezaða holld, er sik hafði engan tima sparat i guðligu striði, var sva mikillar virðingar i herra páfans ôgliti[15] ok allra annarra [nær verandis[16] hôfðingia, at þeir þora eigi likamann með molldu hylia [eðr nôckut dupt hit minnzta ꜳ bera, utan helldr pryða[17] hann með ollu konungligu skruði ok[18] setia hann upp ꜳ gulligan stol sva rettan, sem hann se lifandi [maðr ok[19] domari. Koronu með skirazta[20] gulli setia þeir ꜳ hans haufut, ok lata ganga af krununni .ij. gullfestar[21] niðr undir stolbruðurnar, at þær skylldo[22] hallda hôfðinu rettu [, at eigi luti likaminn[23]. Heilagan textum skrifaðan gullstôfum .iiii.[24] guðspialla lata þeir opinn i hans hægri hônd, en vinstri hônd leggia þeir til letrsins i þa mynd, sem hann puncteri lôgbokina, er hann sitr upp at dæma. Annan veg moti hans ꜳseonu[25] láta

1 konungr *B.* 2 *saal B;* samlagðr *A.* 3 keisarans *B.* 4 i Vienna *tilf. B.* 5 skilrikliga *B.* 6 *mgl. B.* 7 mann *tilf. B.* 8 [hvadan vel gefr *B.* 9 keisari *tilf. B.* 10 [herra Leo pafi ok adrir *B.* 11 [af ollum ættum *B.* 12 Aqvisgranum *tilf B.* 13 [þessa *B.* 14 ollum *B.* 15 augliti *B.* 16 [*mgl. B.* 17 [utan helldr prydi *B.* 18 *saal. B*; sva at *A.* 19 [*mgl. B.* 20 skærazta *B.* 21 a bakit *tilf. B.* 22 skoli *B.* 23 [*mgl. B.* 24 fiogurra *B.* 25 asionu *B*

þeir standa hans[1] herskruða, gerandi siþan leiðit sva vaxit sem [þeim umbunaði heyrði til[2], miok hatt ok formerat [ofan sem einn bogi[3], sva sterkliga lukt aullum megin[4], at hvergi matti mannz hônd nærri koma. Var siðan [leiðit gullagt[5] utan ok viðrskilit meðr allri virkt [sem framaz[6] matti, sem einkannliga var makligt sva agiætum herra, [þviat virþuligr textus heilagra guðspialla vattar skyrt, hversu hann fylgði lôgum guðs i sinu lifi, meðr þvi at herra pávinn dæmir honum framfôrnum þa bok til heyra, er helgaz ma finnaz ok hæst i allri cristni[7].

Frægd Karoli[8].

94. Nu er Karlamagnus keisari[9] undir lok liðinn, en hans handaverk lifa [langa daga[10] vestr i Galicia, kirkian i Compostella fagnandi[11] miok i sinum privilegijs ok metorðum [a þeim tima[12]. Hvar fyrir þat framkvæmiz nu, er Jacobus postoli sagði forðum, er hann vitraðiz[13] keisaranum, at pilagrımsferð mundi verða af allu[14] Italia til legstaðar þess hins aagiæta guðs postola. Senniliga er sa timi nu kominn, er[15] flockar renna til Jacobum postola, þviat Karlamagnus [keisari rak i[16] brott hulningina, sva at liosit, er fyrr leyndiz undir þoku villumanna, er nu biart ok skirt[17] um alla kristnina til arnaþarorðz ok allra miskunnsemða, til synda fyrirgefninga ok storra iartegna. Mikils hattar valgerninga veitir Jacobus postoli þeim, er hann heim sækia, með ymissum [háttum aagiætra iartegna, þott ver kunnim storliga fátt[18] at greina bæði sakir [fiarska ok fafræði[19], en þat litit sem ver hôfum fundit, skal[20] giarna til lata.

Capitulum.

95. Þa er liðit var fra higatburð vars herra Jesu Cristi [m. c. xx. ok .iiii.[21] aar, andaðiz aagiætr herra milldrar minningar Calistus[22] pavi, annarr meðr þvi nafni. Hann var einkannligr vin hins blezaða Jacobi postola, sva at þegar aa ungum alldri for hann viðs vegar at lesa saman af ymsum[23] stauðum þær iartegnir, er

1 virduligan *B.* 2 [þessum u. tilheyrir *B.* 3 [*tilf. B.* 4 megum *B.* 5 [*saal. B;* leiði hans *A.* 6 [er geraz *B.* 7 [sem hann var *B.* 8 *Overskr. B.* 9 konungr *B.* 10 [gladliga *B.* 11 fagnadi *B.* 12 [*mgl. B.* 13 birtiz *B.* 14 allri *B.* 15 at *B.* 16 [konungr tok *B.* 17 skært *B.* 18 [iartegnum, hvar ver kunnum storliga fatt af *B.* 19 *saal A*[2] (*som her atter begynder i Ordet* [fa]fræði), *B*; fatæktar ,ok fiarska *A* 20 skolo ver *B.* 21 [þusundrat hundrat tuttugu ok fiogur *B.* 22 Kalixtus *B.* 23 ymissum *A*[2], *B.*

guð gerði[1] fyrir sinn kiæran vin. Ok þetta sama vattar Calistus[2] satt vera, sem hann fram[3] setr fyrir[4] iartegnabok, er hann aflaði af verkum Jacobi postola. Hann segir sva millum annarra luta: Þegar sem ek var æ ungum alldri[5], likaði hiarta minu storliga val við[6] Jacobum postola, sva at [þann tima[7] sem ek var .xiiii. vetra gamall ok ek hafði aðr i skola verit um rið, tok ek æ mik mikla mæðu ok langa vegu bæði rannsakandi heiðnar halfur ok cristnar, [þess ôrendiss[8] at ek mætti i eina bok saman lesa þær blezaðu dygðir Jacobi, sem aðr voru dreifðar her ok hvar. Ok hvat er ek fann, skrifaða[9] ek vandvirkliga. Ok siðan ek hafði hans iartegnir i minni ferð, gekk mer með undarligri hamingiu mitt rað. Ek var gripinn af ránsmonnum ok flettr ollu þvi sem femætt er[10], utan iartegnabok Jacobi var æ eptirlátin. Ek fell optliga niðr i haska diupra [vatna nalægr dauða[11], ok vôknaði engan tima þvi helldr bok[12] Jacobi. Ek var kastaðr i myrkvastofu ok afsviptr[13] ollo minu goðsi, utan æ var bokin eptirlatin[14] hia mer. Ek var i þvi husi er elldr kom i, ok inni brann hverr minn penningr, utan bokinni naða ek, sva at hun var [fullkomliga uskôdd[15]. Ok sva sem ek hugleiddi með mer, hversu himneskum guði mundi at getaz minu starfi er[16] rakz hvervetna eptir iartegnum Jacobi, en ek mætti þo iafnan meingerðum ok ymisligum þrongvingum, æ auðru harðara, [þa er[17] annat var uti, virðiz drottinn at lysa mer fyrir augum, at ek [skylldi þvi rettara skilia[18] þat er fram for. Nôckura natt sem ek var i svefni, þottumz[19] ek kominn i eina konungshall[20] sva fagra ok friða, at ek sa enga [þvilika fyrr[21]. Þar i miðiu sat einn ungr maðr einkannliga vænn æ stoli ægætum sem valldzmaðr ok domari. Ek þottiz sitia æ golfinu fyrir[22] fotum hans ok hafa glofa æ hôndum mer. Mer þotti min æfi allgoð, þviat su birti fylldi mik allan af[23] fagnaði, er geislaði af þeim unga manni. Ok eptir liðna litla stund talar hann sva til min: „Fæ mer glofana!“[24] En er ek hafði þat gort, stoð hann upp af stolinum ok geck i brott. En einn af hans þionostumonnum geck til min ok sagði sva: „Þessi sem þu sátt, er sonr hæsta konungs, ok sva sem hann tok með þinum glofum, sva þiggr hann giarna þa bok, sem[25] þu hefir lesit til

1 hafdi unnit *B.* 2 Kalixtus *B.* 3 frammi *B.* 4 þeiri *tilf. B.* 5 segir hann *tilf. B.* 6 til *B.* 7 [þegar *B.* 8 [*mgl. B.* 9 skrifadi *B.* 10 var *B.* 11 [vatnfalla *B.* 12 bokin *B.* 13 afflettr *B.* 14 eptir *A*², *B.* 15 [osǫkut *B.* 16 ek *tilf. B.* 17 [þegar *B.* 18 [skildi þvi rettara *B.* 19 þottiz *B.* 20 konungsholl *B.* 21 [aðra þvilika *B.* 22 hia *B.* 23 med *B.* 24 sagdi hann *tilf. B.* 25 er *B.*

dyrðar Jacobi, siðan hun er fylld ok algiôr.“ Eptir sva talat til min vaknaða[1] ek. Ok i annann tima sa ek syn aðra, þa er ek hafði þat með hendi at dikta sermonem de translatione sæls Jacobi, at fram segðiz[2] honum til lofs aa þeim signaða degi, sem hann fluttiz til Galiciam af Jorsalalandi. Ok er ek studeraði sem mest, [hvern veg[3] ek skyllda þann sermonem vera láta, saa ek i andar syn drottin minn Jesum Kristum ok með honum hinn sæla Jacobum, ok minn blezaði lausnari virðiz sva til min at tala: „Legg aa goðan hug, segir hann, ok algior þat verk, sem þu hefir byriat til lofs ok dyrðar minum postola; skipa ok sva þann sermonem, er nu hefir þu i giorð, at hann einarðliga boði, hvat þeir ranglætisfullir burgeisar eiga fyrir hendi, er bleckiliga sitia aa vegum mins postola, rænandi [ok ruplandi[4] hans pilagrima. Eptir þessor[5] orð leið synin brott af [minni augsyn[6]. Sva segir virðuligr maðr Calistus[7] frammi fyrir iartegnabok hins signaða Jacobi, [boðanði[8] siðan marga luti ok mikils verða, hvar þilikt finnz skrifat millum annarra luta, sem her ma heyra[9].

Capitulum.

96. Nôckurn tima byriaðu sina ferð .xx. pilagrimar af halfum Hyspanie til heilags Jacobum, ok einn af þeim var prestr at vigslu. Þessir allir verða fangnir af Sarracenis ok innkastaðir i diupa dyflizu, strengðir i[10] sterkum fiôtrum [bæði aa hondum ok fótum[11] i þeiri borg, er þeir kalla Cesar Augustam. Ok er þeir voru sva sterkliga[12] leiknir, minniz prestrinn þeira formaðr, hvers pilagrimar þeir voru, ok þvi biðr hann alla saman, at þeir kalli með staðfôstu hiarta til hins blezaða[13] postola, at hann skipi sva viðr [þeira vesaldir[14], sem hann sier[15] þeim bezt gegna, ok iafnskiott aan allri dvol, kemr maðr inn i þann myrka[16] stað með liosi miklu, talandi sva til þeira er fyrir sitia: „Þer kallaðut mik, se, nu er ek her“. En er pilagrimar sia postolann, verða þeir miok fegnir[17] [aa kostandi allt sitt megn[18] upp at standa[19] moti honum, ok falla til iarþar, þott þeim væri [þungt ok[11] eigi hægt i fiôtrunum, ok þat erfiði sem þeir hôfðu[19] fyrir postolans virðing, ômbunar hann storliga val, þviat i stað ferr hann til ok smyrr

1 vaknadi *B.* 2 i heilagri kirkio *tilf.* *B.* 3 [hverneg *B.* 4 [*mgl* *B.* 5 þessi *B.* 6 [minum augum *B.* 7 Kalixtus *B.* 8 *saal.* A^2; bioðandı *A.* 9 [*mgl.* *B.* 10 *mgl.* *B.* 11 [*mgl.* *B.* 12 sarliga *B.* 13 Jacobum *tilf.* *B.* 14 [þa *B.* 15 ser A^2, *B.* 16 myrkva A^2, *B.* 17 gladir *B.* 18 megin A^2. 19 [leitandi vid at standa upp i *B.* 20 hafa A^2, *B.*

alla fiotrana með feiti sins heilagleiks, sva at þeir falla i sundr [niðr til iarðar[1]. Ero nu lausir pilagrimar ok hafa leiðtoga miok sterkan, þviat Jacobus gengr fyrir þeim ok hefir þegar uppi myrkvastofudyrrnar, leiðir þaa siþan fram i staðinn ok ut at einu borgarliði, ok sterkliga var læst með storum iarngrindum[2], aðr Jacobus postoli hefr upp sina hægri hônd með krossmarki fram aa hliðit, ok i stað sprettr upp fyrir honum. Ganga sva liðugir ut af borginni, at þessi blezaðr leiðtogi ferr ey[3] fyrir, þar til er þeir koma nalægir einum kastala, er kristnir menn hôfðu valld yfir. Postolinn talar þa til þeira: „Her munu ver skilia[4] fyrst at sinni, en gangit nu diarfliga fram at kastalanum, kallit hatt [ok segit, at þer sieð[5] minir pilagrimar, ok mun yðr skiott val fagnat“. Liðr þa guðs vin brott fra augum þeira, en þeir fara sinn veg lofandi guð ok virðuligan herra Jacobum postola, [er þeim hafði synt sva mikla miskunn greindra velgerninga[6].

Capitulum.

97. A daugum agiætz herra Theredemiri erkibyskups i Compostella bar til i nôckuru byskupsdæmi eigi langt af Galicia, at einn maðr fell i sva herfiligan glæp, at hann skammaðiz lengi til skripta at bera. En er þat veitir[7] miskunn heilags anda, at hann færr sik til knosat at iata fyrir einum kennimanni, biðr prestrinn miukliga, at hann man[8] letta byrði hans ok vanda i þessu mali, ok iata þenna lut fyrir byskupi, hvat er hann færr aflat i siðarstu. Ok er byskup hefir heyrt sômu iatning, hryggiz hann miok af huggiæði sakir mikilleiks lastarins, ok leggr þat til með þessum manni, at hann skrifi glæpinn aa bokfelli ok sæki fram i Compostella[9] til hins heilaga Jacobum, leggiandi blaðit undir alltarisblæiu leyniliga, sva at engi maðr viti þat, ok láta[10] sva biða þess er guð vill skipa. Allar þessar greinir gorir þessi maðr, [sem byskup lagði rað til[11], skrifar glæpinn ok sækir heim i[12] staðinn aa sialfan hatiðardag Jacobi postola leggiandi blaðit [yfir alltari[13] undir blæiuna. Ok er erkibyskupinn stendr fyrir alltari i ôndverðri messunni aa þann signaða dag, sier hann, hvar blaðit liggr, ok grunar þegar, at þat muni með nôckurum einkannligum hætti þagat komit. Þvi tekr hann þat upp ok serr lukt vera, snyz siðan til lyðsins, eptirleitandi hvart nôckurr maðr nærverandi hefði

1 [*mgl. B.* 2 iarnrekendum *B.* 3 *saal. ogs* A^2; æ *B.* 4 segir hann *tilf. B.* 5 [segiandi at þer erot A^2, *B.* 6 [*mgl. B.* 7 [veittiz med *B.* 8 muni *B.* 9 Compostellam *B.* 10 lati *B.* 11 [at radi byskups *B.* 12 *mgl. B.* 13 [leyniliga yfir háaltara *B.*

brefit[1] lagit aa alltarit. Ok sem þessi maðr heyrir erkibyskups orð, er glæpinn hefir gort, fellr hann fram með tárum ok sva með nogligri miskunn heilags anda, at nu skammfylliz[2] hann eigi at iata glæpinn fyrir ollum monnum. Ok eptir þat gort lykr byskup upp blaðit ok sierr ôngvan lut þar aa skrifaðan. Varð nu fagnaðr mikill i husi guðs, þviat allir lofuðu drottin, er giarna tekr iðran syndugs mannz [ok veitir sinum vinum, hvat er þeir biðia ser til lofs ok dyrðar[3].

Capitulum.

98. [I[4] þann[5] tima komu saman i nefndri[6] Lothoringia .xxx. kompana, þeir ætluðu allir at geraz pilagrimar Jacobi postola fram til Compostellam, setiandi millum sin felag sva styrkt, at engin skal við annan skilia, hvat sem yfir þa kann ganga bæði heim ok heiman, utan dauðinn [skili i millum[7]. Þessum skildaga[8] iata allir, utan einn þeira þegir hia ok let[9] ser fa·t um finnaz sva mikils hattar ummæli. Raða sið..n i veg ok ganga þar til, er þeir koma i þa borg, er Porta clausa heitir. Ok þa[10] sykiz einn af kompanum, sva at eigi ma hann ganga Er nu at taka til drengkapar ok dyggiligra fyrirheita at bera[11] hinn siuka, ok sva flytia þeir hann .xv. daga, at þeir bera hann ymsir aa herðum ser. Ero þeir þa komnir i þann stað, er heitir Portus cicereus, meirr en .xii. dagleiðir brott af Compostella. Geraz þeir þa allir giðrfarnir[12] at faaz lengr i þeim[13] þunga, þviat aa næstum .xv. dôgum hafa þeir eigi meira gengit en .v. dagleiðir, ef þeir [gengi lausir[14]. Fyrir þvilikt[15] linaz ummælin, ok [dignar hugskotit[16], sva at þeir renna nu [brott fra[17] siuka pilagrimi, utan sa einn dvelz eptir [til allz dugnaðar[18]. er i engum [heitum hafði bundiz[19] i fyrstu, en gorir nu þvi betr ok astsamligarr, flytiandi [nu þenna hinn siuka[20] mann aa herðum ser með [þungum sveita ok[21] storu erfiði, þar til er þeir komaz[22] fram undir þat fiall, er heitir[23] Mons Michaelis. Hinn siuki maðr treysti þa miok aa fôruneytit, biðiandi at þeir fari nu sem [kostgiæfiligaz þann veg, sem[24] liggr[25] yfir fiallit. En sa pilagrimr sem[26] bar hinn siuka, [þreyttiz sva

1 bref *B.* 2 skammaz *B.* 3 [*mgl. B.* 4 A *A*². 5 [Einnhvern *B.* 6 *tilf. A*², *B.* 7 [sialfr skili með þeim *B.* 8 skilmala *B.* 9 lætr *B.* 10 þar *B* 11 þenna *tilf. B.* 12 giorskeknir *B.* 13 þessum *B.* 14 [væri lidugir *A*², *B.* 15 þvi *B.* 16 [digna hugskotin *B* 17 [allir brott fra hinum *B.* 18 [*tilf A*², *B.* 19 [fastmælum hafdi bundit sik *B.* 20 [þann saluga *B.* 21 [*mgl. B.* 22 koma *B.* 23 kallaz *B.* 24 er *A*². 25 [kostgæfligaz *B.* 26 er *B.*

miok af miklu erfiði, sem guð einn ma vitni um bera[2], en vill þo giarna[2] gora sva sem hinum siuka ma bezt lika, treystir enn a veginn upp aa fiallit ok gengr um daginn, allt þar til at siðla um kvelldit andaz pilagrimrinn aa baki honum. Gôriz nu bardagi mikill i hans hugskoti, fyrst[3] sakir þess at hann er miok likblauðr ok hræðiz hinn dauða, en veit hvergi til[4] bygða, her með [gengr at skiotliga náttmyrkr ollum megin[5], sva at hann ma ôngvan veg [i faaz at[6] grafa hinn andaða. Eigi þickir honum ok gott at liggia uti aa nattarþeli bæði fyrir skogdyrum ok vándum raufurum[7]. Þvi snyr hann [sinu hiarta ok hugskoti[6] þagat til traustz, sem nogt er fyrir, biðiandi[8] sælan Jacobum at [nôckurn veg snuiz[9] hans rað til betri lykta, en honum [þickir nu likindi aa vera[10]. Ok [meðr þessi bæn grætr hann taarum[11] haastôfum litla stund, aðr fram snarar hia honum einn vænn[12] riddari aa friðum hesti, þangat vikiandi sem hann sitr fyrir grátandi. [Riddari þessi verpr þegar orðum aa hann[13] sva segiandi: „Hvi grætr þu?“ Pilagrimrinn svarar: „Herra minn, þat þickir[14] mer þungt, er náttmyrkrit sækir[15] at ollum megin, en her liggr dauðr maðr hia mer, ok fær ek ecki[16] grafit hann“. Riddarinn svarar: „Þetta þickir[17] mer alllitill vandi, faa mer upp hinn andaða, en þu stig upp at baki mer“. Ok sem þetta er gôrt, setr riddarinn [þann friða hest fram[18] til rasar þann sama[19] veg, sem liggr[20] til Galiciam, sækiandi .xii. dagleiðir aa þeiri natt, aðr[21] sol rioði[22] um morgininnn. Ok er[23] þeir koma[24] aa þat fiall, er pilagrimar kalla Montem Gaudij, þat þyðiz fiall fagnaðarins, þviat [þeir sea þaðan[25] fyrst til staðarins, talar riddarinn til pilagrims: „Nu att þu at sækia halfa milu fram til[26] Compostellam, ok er þat [skammr vegr[27], þvi skalltu af baki fara ok taka með[28] hinum andaða. Mun þat ok allvel duga haskalaust[29], at her biði likaminn, meðan þu ferr fram i staðinn at segia korsbræðrum[30], at þeir veiti graptar þionostu pilagrimi postolans. Þat skalltu ok vita, at sva sem þu [hefir gort þina pilagrimsferð, muntu snua heimleiðis ok[31] finna

1 [þreytiz sva miog, sem gud einn veit *B*. 2 lifsgiarna *B*. 3 *mgl. B*. 4 manna *tilf. B*. 5 [ferr at nattmyrkr *B* 6 [*mgl B* 7 rauțórum A^2; raufarum *B*. 8 med tarum *tilf. B*. 9 [*saal* A^2, *B*; nôckurr *A* 10 [megi nu likendi a þickia *B*. 11 [grætr nu *B*. 12 vænazti *B*. 13 [Þessi verpr þegar ordum fyrri a pilagriminu *B*. 14 þicki A^2, *B*. 15 setr A^2, *B*. 16 eigi *B*. 17 þicki A^2. 18 [sinn fima hest *B* 19 *mgl B*. 20 veit *B*. 21 en *tilf.* A^2, *B*. 22 *saal B*; næði *A*, A^2. 23 sem A^2, *B* 24 ero kommir A^2, *B*. 25 [þaðan ser *B*. 26 i A^2, *B*. 27 [skamt *B*. 28 i moti *B*. 29 *mgl. B*. 30 kirkiunnar *tilf.* A^2, *A*. 31 [snyr heimleidis, muntu *B*.

þina kompana i þeim stað er Legio heitir, þu skallt segia þeim af halfu [postolans Jacobi[1], at pilagrimsferð su er þeir foro næst[2] er nytsemdarlaus i alla staði, [sakir þess at þeir rufu sina dygð[3] við broður sinn". Eptir sva gort[4] hverfr riddarinn. En pilagrimr gorir [hveria luti[5], sem honum [var boðit[6], finnandi kompana i greindum stað Legione, boðandi þeim af postolans halfu orð sem fyrr voro lesin. Undruðuz þeir miok [þessi orð[7], en iðruðuz miok sinnar giorðar, takandi skript af Legionense byskupi fyrir sin[8] afbrot, lofandi sælan Jacobum, er þeira hafði vitiat með sendiboði, at [þvi helldr mætti þeir forþaz andliga pinu i auðru lifi[9].

Capitulum.

99. Af þvi riki er Theothonia heitir fara .ii. feðgar pilagrimsferð til hins sæla Jacobum, komandi siðla[10] um kvelld til herbergis i þa borg i[11] veginum, er Tholosa heitir. Ok einn rikr maðr tekr þa i sitt hus ok gorir vel við þa meirr i klokskap ok yfirbragði en saunnum goðvilia, þviat hann gefr þeim um kvelldit vin at drecka, sva at þeir falla [sofnir niðr þegar[12], en voro aðr vegmoðir. Þessa[13] neytir bondi sva, at hann rannsakar gyrðla þeira ok finnr, at þeir hafa goða penningha. Gorir siðan rað til, at þetta goðz skal allt undir hann bera, ok þar finnr hann til þa list, at hann tekr .ii. silfrbolla [af sialfs sins eign[14] ok skytr niðr i hvarntveggia packann, lętr sva [liggia ok biða allt til[15] morgins. Risa þa pilagrimar upp ok taka sitt goðz, biðia bonda heilan ok ganga ut af husinu fram aa veginn [miok skamma leið[16], aðr bondi sækir eptir þeim með miklu haareysti ok umfangi, segir at þeir hafi uiafnir vorðit, hann hefir gefit þeim sinn kost, en þeir hafa[17] stolit hans goðz [.ij. bolla sylfrs[18] um nattina. En meðr þvi at feðgar þessir [vissu sik grandalausa af[19] þeima lut, taka þeir sva mikinn af, at sa þeira skal hanga, sem sannr verðr at stuldinum Lata siðan uppi rannsokn ok ganga fra i brott. En [bondi er kunnigr i leitinni[20] ok gripr sinn bolla or hvarum packanum, með kalli miklu ok orðum illum hafandi þa baða meðr afli aptr i staðinn,

1 [Jacobi postola *A*²; heilags Jacobi *B*. 2 skemstu *B*. 3 [sidan þeir rufu sina dygd ok helldu eigi allt *B*. 4 talat *A*², *B*. 5 [hvern lut *A*². 6 [voru bodnir *B*. 7 [sögu hans *B*. 8 sitt *B*. 9 [þeir mætti fordaz andliga pinu *B*. 10 sid *B*. 11 a *B*. 12 [nidr sofnir *A*², *B*. 13 þessu *A*², *B*. 14 [sialfs sins *B*. 15 [bida *B*. 16 [*tilf. A*²; miog skamt *B*; *mgl. A*. 17 hafi *B*. 18 [*saal. ogs. A*²; tva silfrbolla *B*. 19 [vita sig grandlausa yfir *B*. 20 [bonda er kunnig leitin *B*.

dragandi fyrir domara rægiandi af liotum stulð silfrbollanna. Ok eptir hans framburði[1] fellr þat dóms atkvæði, sem valldzmaðrinn þickiz vægia ok miskunna eptir megni, at annarr þeira skal hanga, saa sem þeir vilia sialfir til kiosa, en bondi skal taka allt þeira goðz. Ero þeir nu leiddir [til galgans ut af staðnum[2], þviat meðr þeim var sva mikil elska, at hvarr villdi giarna[3] fyrir annan deyia. En þo kemr þar um siðir, at hinn yngri er upp festr. Gengr þa faðir hans fra i brott með hôrmungarfullt[4] hiarta, gerandi upptekinn veg fram i Compostellam til hins sæla Jacobum postola, en hverfr aptr siðan komandi til nefndrar borgar Tholosam eptir liðna meirr en .xxx. daga, gangandi meðr sut ok sárum andvôrpum þar hia, sem hans son hangir enn aa krossinum[5]. Ok er hann grætr sva hátt, at heyraz matti, ef nôckur væri menn nalægir, kallar þessi, er uppi heck, reinni raudd sva mælandi: „Faðir minn sæti[6], grat eigi! huggaz helldr ok lofa guð, þviat alldri var ek iafnsæll aa minni æfi sem þenna tima, er siðan hefir liðit, er við skildum, [sakir þess[7] at hinn sæli Jacobus lyptir[8] mer upp ok fæðir mik himneskum sætleik". En er faðir heyrir þilik orð sonar sins, nemr hann staðar ok sierr fullkomliga, at hann lifir með glaþri aaseonu ok goðmannligri. Þvi verðr hann fegnari en fra megi segia, rennandi [með ollum skunda[9] fram i borgina, segiandi domara staðarins, hvat hann hefir sieð ok heyrt, vattandi þa undirstôðu þessa mals, at þeir voru hafðir fyrir raungu mali, sem Jacobus postoli hafði nu dæmt með sinni milldi. Ok i stað truir herrann orðum gamla mannz ok lætr gripa þann bonda hinn grimma, er sveik goða menn ok saklausa, hafandi hann[10] með ser ut af borginni fram til galgans. Kom her saman margr lyðr, ok eigi til engis, þviat allir þeir auðlaz at sea miskunn guðs ok almátt fyrir bæn ok verðleika Jacobi, at saa maðr stigr glaðr aa iorð, sem hangit hafði xxx. daga, [ok þvi helldr glaðr, at hann angraðiz[11] af þi er hann var brott tekinn af sælunni. Þilik ero verk drottins fyrir ast ok elsku vina sinna, at saklauss lifi með fagnaði, en sakaðr bondi hangi haðuliga[12] með skômm ok eilifu brigzli, [at salmaskalldzins orð fylliz aa hans hôfði, at sialfs hans fætr detti honum, ok sviklig snara strengi sinn upphefiara, hvat er allt geriz i guðs lofi ok haleitu rettlæti[13].

1 flutningi *A*², *B*. 2 [ut af stadnum til galgans *A*², *B*. 3 *mgl. B*. 4 hôrmungarfullu *A*², *B*. 5 galganum *A*², *B*. 6 sætazti, segir hann *B*. 7 [þvi *B*. 8 *saal. A*², *B*; lypti *A*. 9 [*mgl. B*. 10 *tilf. A*², *B*. 11 [helldr angradiz hann *B*. 12 hædiliga *B*. 13 [*mgl. B*.

Capitulum.

100. A nóckurum tima kemr sótt mikil i Franz, sva at naliga fellr flockum folkit niðr i dauða, hvat er aakafliga ottaz einn þarlendzkr maðr, at hann muni verða i þvi dauðafloði. Ok þvi vill hann brott leita af rikinu ok goraz pilagrimr hins sæla Jacobi. Sva staðfestir hann sina raðagerð, at hann tekr með ser husfrey[1] sina ok .ij. syni sina[2], er þau attu, ok fær ser hest, at sveinarnir flytiz aa, en þau ganga bæði. Gora nu veg sinn, þar til er þau koma i borgina Pamphiloniam, ok þar dveliaz þau nockura hrið með einum garðzbonda miok rikum ok ranglatum. Ok fyrir þa sauk hindraz[3] Francus i Pamphilonia, at husfru[4] hans sykiz ok andaz [i þeiri sómu borg[5], hvat honum þickir mikill skaði. En þo fær hann skiott annan, þviat husbondi hans vill hafa fullt fyrir kost sinn i siðarstu ok gorir hann sva af garði, at hann tekr af honum hestinn ok allt goðzit, en lætr hann bera baða pilltana aa baki ser fram i[6] veginn. Sva gengr hann salugr[7] með dópru skapi bæði hafandi[8] astmannzins skaða ok affletting allra sinna penninga, en gorir sik þo raðinn i, at hvat sem um liðr, skal hann alldri þvi helldr aptr venda, ok[9] meðan hann ma ganga. Litinn tima hefir hann gengit[10], aðr maðr kemr i mot honum ok hefir asna vænligan meðferðar. Hann spyrr þegar fyrri, hvi Francus beri sva þungt, eðr fyrir hveria sauk hann se sva uglaðr. Francus segir, hversu bondinn hefir við hann gort i Pamphilonia. Kvamumaðr svarar þa: „Ek vil giarna lia þer asna minn, at þu flytir aa [þeim asna[11], en berir eigi lengr[12] sialfr aa baki þer.“ Jatar Francus þessu feginsamliga ok setr upp pilltana aa asnann vikiandi fram aa veg. En sa er honum hafði [lieð, for[13] brott annan veg. Tekz nu [ferðin allt hit greiðazta[14], þar til er hann kemr i Compstellam, ok vakir[15] um nattina aa bænum til guðs ok hins heilaga Jacobum. Ok sem hann [biðz fyrir fullkomliga vakandi[16], stendr hinn sæli Jacobus hia honum syniliga sva mælandi: „Hvat er, France![17] hvart kennir þu mik?“ Francus svarar: „Hvi muna[18] ek kenna þik, herra minn?“ Postolinn svarar: „Þat þickir mer undarligt, er þu kennir mik eigi, þar sem ek lieði[19] þer asna minn

1 husfreyio *B.* 2 *mgl.* A^2, *B.* 3 hindrar *A, B.* 4 husfreyia *B.* 5 [þar *B.* 6 aa A^2, *B.* 7 *tilf.* A^2, *B.* 8 firir *B.* 9 æ *B* 10 farit A^2, *B.* 11 [honum sveinana *B* 12 *mgl.* A^2, *B* 13 [led (let *B*) ferr A^2, *B.* 14 [Franko allt greidliga *B.* 15 var *B.* 16 [er a bæn sinni *B.* 17 segir hann *tilf. B.* 18 mun *B.* 19 ledi A^2, *B.*

við Pamphiloniam. Nu [segir ek þer[1], at sva sem þu hverfr aptr [i veginn[2], ok þu kemr [fram i[3] Pamphiloniam, mun sa bondi braðdauðr vorðinn, er þik rænti, aa þann hatt at hans loptskemma mun rapa niðr undir honum ok lemia sundr i smátt. Þat skalltu ok vita, at þvilika fôr munu[4] fara fleiri burgeisar, er til þess sitia aa vegum minum at rupla ok ræna [mina pilagrima ok[5] þa er mer þiona, gripandi undir sik þat sama goðz, er þeir hafa ætlat aðr til offrs drottni minum Jesu Kristo ok mer til aflausnar sinna misverka[6]. Nu mun, at sva ferr, sem ek hefir[7] sagt, nema þeir [bæti sik[8]." Eptir sva talat liðr hann til guðs, en Francus fagnar miok, takandi asnann nu sem fyrri til meðferðar, aptr vendandi til Pamphiloniam, synandi þau tiðindi, at bondinn hefir fallit i sômu dauðatapan[9], sem Jacobus postoli [hefir fyrir sagt[10]. Sva gorir Francus glaðan veg heim i Franz, at hann ferr með asna Jacobi [dag fra degi[11]. En þegar hann er heimkominn ok sveinarnir ero teknir af asnanum, hverfr hann skiotliga ok saaz alldri[12] siðan.

Capitulum.

101. Margir pilagrimar hins sælazta fauður Jacobi hôfðu komiz i kugg með goðum skipherra Frison[13] at nafni. Ok sem[14] þeir ero i miðiu hafi, komu[15] at þeim vikingaskip Sarracenorum. Þar fyrir er sa formaðr er Auctus heitir, bolvaðr með sinum kompanum, þviat hann hefir vapn a lopti með fullum ufriði. Vill hann hafa goðz allt en leiða menn i þrældom aa iorð Moabitarum. En Frison[16] byðr alla menn herklæðaz ok[17] veria fe sitt ok fiôr. Tekz þar [ok skiotliga harðr[18] bardagi. Ferr Frison miok akafr at veria[19] pilagrima ok drepa guðs uvini, sva at þar fyrir geymir hann eigi skynsemþar ok leypr [aa kaf með ollum herklæðunum fyrir borð[20] takandi meðr sinu hiarta sæla aaminningh[21] hins blezaða Jacobi postola. Hvat honum verðr eigi tómt, þviat agiætr guðs postoli birtiz honom þegar i bylgiu siofarins, þrifandi til hans sva hart ok heilagliga, at i einum kipp er hann uppkominn aa skip sitt heill ok herfærr, sem þa er bezt var. Fylgir hinn sæli Jacobus honum upp aa kugginn sva opinberliga, at allir [menn sa hann aa[22] hvarutveggia skipinu. Hann gengr fram aa

1 [segi ek þer firir *B.* 2 [a veg *B.* 3 [til *B.* 4 skiott *tilf. B.* 5 [*mgl.* A^2, *B.* 6 synda *B.* 7 þer *tilf. B.* 8 [bætiz *B.* 9 daudahrapan *B.* 10 [fyrir sagdi A^2, *B.* 11 [*mgl. B.* 12 eigi *B.* 13 Prison *her og senere B.* 14 er *B.* 15 leggr *B.* 16 skipari *tilf. B.* 17 at *B.* 18 [snarpr *B.* 19 vernda lif *B.* 20 [fyrir bord medr aullum herkl. a kaf A^2; ut af saxinu m. o. herkl. a kaf *B.* 21 minning *B.* 22 [mattu sia hann af *B.*

vigit ok talar hátt til Auctum sarracenum sva segiandi: „Tveir ero kostir, giðr annattveggia[1], legg fra i stað þessu skipi kristinna manna, [er þu striðir upp aa með heiðingligum illvilia[2], ella mun ek gefa þeim i valld þinn hialm ok þar með sialfan þik.“ Sarracenus svarar: „Hvi talar þu sva, aagiætr herra? Fyrir hveria sauk villtu banna mer at afla fiár með herfangi, þviat kuggrinn er skiott minn[3], ef stendr bardaginn. [Nu fyrir hveria sok[4] hatar þu vara þioð i miðiu hafi? [Er þu[5] siofar guð?“ Postolinn svarar: „Eighi er ek siovar guð helldr þionostumaðr guðs, er[6] yfirbyðr sióinn.“ Ok aan dvol [sprettr upp[7] sva mikit ofviðri milli skipanna, at Sarraceni þurfu aull sin beztu[8] frammi at hafva, ef þeir faa hialpat lifvi sinu. Keyrir þa sva brott i haf tvifallda[9], at siorrinn ognar þeim dauða[10], en kuggr Frisonis liggr[11] eptir i bliðum kyrrleik ok tekr siþan þa hôfn, sem [þeir mundu[12] kiosa, með heilu ok hôlldnu, lofandi guð ok sælan Jacobum postola.

Capitulum.

102. Byskup einn goðr maðr ok rettviss af Jorsôlum var staddr aa skipi með sinum kompanum. Ok er þeir sigldu[13] mikinn aa einn dag, sitr herra byskup ofarligha[14] aa skipinu miok utarliga aptr aa saxit, lesandi heilaga salma, sva at hann hefir fyrir ser bokina. Ok i þvi slær ein allda sva sterkliga skipit, at byskup ok hans[15] fleiri menn faa eigi við buiz, ok steytir ut alla samt[16] i sioinn meðr sva einkannligum hætti, at engin þeira ferr i kaf ok eigi skilr með þeim, utan bárur[17] leika undir þeim upp ok niðr. Er skipit fullskriða, sva at eigi [bar minnr fra en .xl.[18] faðma, aðr þeir [urðu varir við[19], hvat þeir hafa latit. Byskup helldr aa salltara sinum, treystandi [meðr faugrum bænum[20] aa hinn sæla Jacobum postola. Ok i stað kemr sa sem[21] kallaðr var, blezaðr Jacobus[22] postoli, gangandi at þeim þurrum fotum, þar sem þeir reika i bylgiunum, ok talar sva til þeira: „Ottiz eigi, synir minir! Ek er Jacobus postoli, sa er þer kallaðut, hialpandi nauðstôddum, er aa mik heita, eigi siðr aa seo en aa landi.“ Eptir þessi orð er hann sva skiotraðr, at allt er i senn, at[23] þeir fyrirlata bylgiurnar, en ero settir upp [i skipit[24] i einu

1 [annathvart *B.* 2 [*mgl. B.* 3 unninn *B.* 4 [edr hvi *B* 5 [Ertu *B.* 6 drottnar ok *tilf. B.* 7 [eptir þessi ord brestr upp *B.* 8 betri *B.* 9 tvefallda *B.* 10 daudann *B.* 11 er *B.* 12 [bann mundi *B.* 13 sigla *B.* 14 miog ovarliga *B.* 15 enn *B.* 16 saman *B.* 17 barurnar *B.* 18 [berr minnr fra en fiora tigi *B.* 19 [verda vissir i skipinu *B.* 20 [*mgl. B.* 21 er *B.* 22 guds *B.* 23 er *A*²; *mgl. B.* 24 [a skip *B.*

augabragði með sva mikilli list, sem bok herra byskups berr vitni um, þviat hun var hvergi vôknut. Liðr þa postolinn brott at syn, en byskup stendr upp aa[1] skipinu [miok fagnandi[2], semiandi eitt responsorium til sæmðar Jacobo, [bioðandi at allir lofaði guþ, þeir sem innbyrðis voru.[3]

Capitulum.

103. Enn aa auðrum tima foru margir menn aa skipi pilagrimsferð til hins sæla Jacobum allt af Jorsolum. Ok er þeir sigla heim aptr snarpan byr, sitr einn maðr[4] sômu leið ok aðr byskupinn miok [uvarliga aa[5] skipinu, sva at hann steytiz ut af borðinu, kallandi hátt at hinn heilagi Jacobus [skylldi duga[6] honum. En er þat sier ok heyrir einn kompan hans, hvilika fôr hann ferr, gripr hann upp einn skiolld, er la[7] hia honum i skipinu, ok fleygir [til hans aa sioinn[8] sva mælandi: „Hinn ágiætazti herra Jacobus postoli hialpi þer ok fullting veiti, sva sem þu biðr.“ Eptir þetta snarar fram[9] skipit langt [i brott[10], þviat veðr var sva mikit, at ôngu kom auðru við en sigla undan. Hafa sva skiparar raðbyri .iij. daga ok .iij. nætr takandi siðan [bliðaztu hôfn, er þeir mundo[11] kiosa. Ok [hvat er lengra um[12], en þa saumu hôfn tekr kompan þeira litlu siðarr, er utbyrðis hafði fallit, hefir hann skiolld sinn meðferðar [ok lętr hit vænligzta[13], heill ok hraustr i alla staði. Sagði hann glaðliga[14] af sinum ferðum, at þegar [i fyrstu[13] sem hann hafði naað skilldinum ok komit honum undir briostit framan, at [dvelia dauðann en[13] hialpa lifinu, saa hann standa hia ser Jacobum postola. Hann geck þurrum fotum [um seoinn[15] ok greip þegar i hárit, brynandi aafram, sva at .vi. dægr geck hann[16] æ[17] iafnmikit, sem skipit sigldi undan. Tok hann fyrir þa grein sômu hôfn sem fyrr[18] var skrifat, þo sva miklu siðarr, sem æ var millum hans ok skipsins. [En er pilagrimar heyrðu hans framburð[13], lofaðu allir guð ok hinn sæla Jacobum postola.

Capitulum.

104. Bernardus het maðr pilagrimr hins sæla Jacobi postola. Hann var gripinn aa veg i sialfri Italia ok innkastaðr

1 i *A*², *B*. 2 [med miklum fagnadi *A*²; *mgl B*. 3 [*mgl. B*. 4 aa *tilf. A*², *B*. 5 [uforsioliga i *A*², *B*. 6 [hialpi *B*. 7 liggr *A*², *B*. 8 [aa sioinn til hans *A*², *B*. 9 *mgl. B*. 10 [i fra *B*. 11 [þa hofn er þeir mundi *B*. 12 [hvat leingra *B*. 13 [*mgl. B*. 14 *mgl. B*. 15 [yfir hafit *B*. 16 honum *B*. 17 *saal. A*², *B*; eigi *A*. 18 *Her mgl. 1 Bl. i A*².

i digra fiótra ok diupa myrkvastofu. Su dyfliza, [sem hann sitr i [1], stendr i iorð undan einum turni hafum. Voru þar yfir uppi mörg herbergi ok allovænligt til undankvamu[2]. En [allt at eins[3] biðr Bernardus [nótt ok dagh[4] hinn sæla Jacobum, at hann skuli honum fullting veita ok nöckura huggan sinna vandkvæða. Ok þat veittiz honum, þviat hinn blezaði Jacobus kemr til hans i dyflizuna ok [segir sva til hans: „Statt upp[5] ok far með mer allt i Galiciam.“ Ok eptir [sva talat[6] snarar hann sundr fiotrana ok liðr brott siðan. Bernardus skilr, at hann er lauss ok liðugr fyrir miskunn postolans, en vill þo giarna hafa nöckut mark þessarrar iartegnar, ef honum auðnar at koma fram i Galiciam. Þvi tekr hann halsiarnin, er hann hafði verit i settr, ok hefir [með ser, hvar vænaz er[7] til utkvamu, ok verðr honum þat fyrir með fulltingi ok vilia hins blezaða Jacobi, at hann leitar æ upp i turninn hus af husi sva knaliga[8], sem hann hefði þar hvern dag farit, þar til er hann kemr naliga allt upp undir knappinn. Verðr þa hurð fyrir honum, ok henni lykr hann upp, ok serr, at storliga hátt er hann uppkominn, sva at eigi minnr er til iarðar en .xl.[9] faðma [eptir hans ætlan[10]. Ok eigi þvi siðr [gengr sva mikit traust af miskunn Jacobi inn i hans hiarta[11], at hann hefr[12] sik ut af hlemminum ok kemr standandi a iorð, sva at [eigi nöckut minnzta varð honum[13] ofboðit. For hann [leið sina[14] frials ok liðugr, hafandi meðr ser þriar iartegnir eðr fleiri vestr i Galiciam æ fund Jacobi synandi halsiárnin til [provanar sinum framburði[15].

Capitulum.

105. Riddari rikr var i einshverium stað, Allobrin at nafni. Hann átti iarðir margar ok mikil auðæfi. A einni hans iorð[16] sitr sa bondi er Rambert heitir, hann var forn pilagrimr hins heilaga Jacobi. Ok sva berr til einn tima, sem þeir reiknaz við um fiarfar, at riddarinn verðr miok forr bæði sakir reiði ok rangrar agirni, sva at hann setr digrt hnefahaugg við eyra honum[17] bondanum. En er hann færr slaginn, talar hann sva:

1 [*mgl. B.* 2 nockorrar brottkvamu *B.* 3 [þo *B.* 4 [*mgl. B.* 5 [talar sva: Stattu upp segir hann *B.* 6 [þat *B.* 7 [brott med ser, leitar sidan, hvar vænaz se *B.* 8 kunnliga *B.* 9 fiorir tigir *B.* 10 [*mgl. B.* 11 [gefz honum sva mikit traust *B.* 12 hefir *B.* 13 [honum vard ecki *B.* 14 [sidan *B.* 15 [vitnisburdar *B.* 16 iordu *B.* 17 *mgl. B.*

„Guð hialpi mer ok hinn sæli Jacobus postoli.“ Ok þegar iafnskiott[1] er Allobrin sleginn[2] guðligri hefnd, sva at handleggrinn stirðnar fyrir þat ranglætishaugg, er hann hafði gefit, [ok hann sialfr fell[3] niðr aa iorðina sva sem[4] kominn at dauða. Koma[5] þa til kennimenn at hialpa honum, ef hann mætti nöckut [mæla eða skynia[6]. Ok þat veitir guð fyrir sina milldi, at hann skytr upp öndinni ok færr skynit sva til orðz takandi: „Rambert, Rambert bondi! bið mer liknar fulltrua þinn sælan Jacobum postola, þviat hann er mer reiðr fyrir þat forz, er ek giorða[7] þer.“ Ok bondinn kann betr hafa fallandi þegar fram[8] til bænar, hvat er Jacobus heyrir i stað, sva þiggiandi bæn hans til miskunnar sem seandi slaginn til harðrar hegningar. Feck riddarinn i stað heilsu sina ok stoð upp alheill, verandi iafnan siþan betri vin Rambert bonda, [sakir þess at hann hafði sva mikit halld af Jacobo postola[9].

Capitulum.

106. Annarr riddari varð fyrir mikilli guðs reiði, sakir þess at hann hafði lagiz i suck mörg dægr saman með vantempran átz ok dryckiu[10]. Ok siþan stendr hans kviðr sva harðr ok digr sem blasinn belgr, ok setnaði [með öngu moti[11]. Fengu læknar enga bot [eðr letta[9] unnit aa þessu mali, [hverium listum sem hellz var profat[9], þar til at allir leggiaz fyrir. Riddarinn talar þa: „Leitit[12] um at faa mer krus nöckura af pilagrimsferð hins heilaga Jacobi, þviat ek truir, at mer batni, ef ek dreckr þar af.“ Sva er gort, at um er leitat[13], ok finnz ein flaska, er pilagrimr Jacobi atti, hveria[14] hann hafði fengit i Galicia. Ok þegar sem riddarinn dreckr af henni, setnar hans kviðr eptir natturuligum hætti, ok verðr [alheill aa skömmu bragði lofandi guð ok hinn sæla Jacobum postola i sinni milldi[15].

Capitulum.

107. Kaupmaðr nockurr [var i einshverium stað, hann var skilviss ok oprettottr i sinum gerðum ok hafði penninga goða. Nu berr sva til aa nöckuru aare, sem kornskurðartið nalgaz, at hann[16] vill gera kaupferð i annat riki. [Ok er hann byz, verðr

1 i stad *B.* 2 med *tilf. B.* 3 [Hann fellr *B.* 4 i omegn *tilf. B.* 5 Renna *B.* 6 [skynia eda mæla *B.* 7 gerdi *B.* 8 *mgl. B.* 9 [*mgl. B.* 10 dryckiar *B.* 11 [ecki *B.* 12 Leitiz *B.* 13 leitaz *B.* 14 er *B.* 15 [skiott alheill lofandi gud ok sælan Jacobum *B.* 16 [vel fiareigandi ok skilviss i sinum gerdum *B.*

hann viss, at i þann sama stað sem hann hefir dvaliz um rið, er kominn valldzmaðr af þvi riki, sem nu ætlar hann til, hvat er hann truir ser gipluliga falla til goðs lðruneytis. Þvi leitar hann ok finnr i staðinum þann sama herra, biðiandi sik i hans fylgð ok foruneyti fram aa þa iorð, sem hann vill (til) geraz. Jatar herrann þvi giarna, ok ferðaz siðan baðir samt, þar til at fiandinn þreifar um hiarta rika mannz, sva at hann ágirniz uheilliga alla kaupmannzins penninga. Ok meðr þij at hann skilr þat verk skiott ufrægiaz, ef kaupmaðr ferr liðugr, syniz honum nauðsynligt, at fiðtrar ok myrkvastofa geymi hann eigi siðr [1], þvi lætr hann gripa þann saklausa mann ok setia fiðtraðan i diupa dyflizu, er niðr geck i iorð undan[2] einum turn, aa þaa mynd sem fyrr var lesit af Bernardo. Her meðr setr hann[3] vakra varðhalldzmenn fyrir utan dyflizuna, at[4] ðngvan veg skylldi[5] hann mega brott komaz. Ok eigi at siðr, þo at rað ok riki[6], afl ok illmenzka gangi at utan[7] ollum megin, biðr kaupmaðr ser hialpar nátt [með degi[8], einkannligha treystir hann aa[9] Jacobum postola næst almatkum guði; hvat er honum verðr eigi tómt, þviat hinn blezaði[10] Jacobus kemr til hans i myrkvastofuna neytandi valldi miklu, [handsterkr miok eptir vana[11] at lemia fiðtrana, ok biðr kaupmann með ser fara rett i þann tima nætr, sem varðhalldzmenn hallda vðrð alla vega. Þvi vill postolinn þar hia sneiða, eigi fyrir þat at hann ottiz varðhalldit, helldr fyrir [þa sauk[12] at enn verði æðra stormerkit. Hann gengr fyrir upp i turninn, þar til er þeir[13] koma undir sealfan knappinn[14]. Verða þar i stað dyrr fyrir með boði Jacobi, en þa vill hann[15], at þessi stæði eigi[16] iafnhatt sem Bernardus, helldr skipar hann aa þa leið, at turninn hneigir sik allt til iarðar, i þa mynd sem eik rótfðst aa stofni beygði hæsta brum sinna lima niðr[17] til iarðarinnar. Hvar fyrir sva goriz, at kaupmaðr ma stiga oðrum fæti niðr or knappinum, þviat hans efzti lutr kysti aa[18] iorðina, en stoð niðri ok reistiz upp siðan, sem kaupmaðr

1 [Hann kom ser i fylgd ok foruneyti med þeim valldzmanni, sem var af þvi sama riki sem hann ætladi sina ferd til, ok fara sidan badir samt, þar til at riki madr agirniz med fiandans umstilli alla kaupmannzins penga. En þviat hann skilr, at hann mun skiott ofrægiaz, ef kaupmadr ferr lidugr *B.* 2 *Her beg. Fragm. III*^{6}. 3 riki madr *B.* 4 aa *tilf. Fr.*, *B.* 5 skal *B*; skuli *Fr.* 6 *saal. B*, *Fr.*; rikt *A.* 7 *mgl. B.* 8 [ok dag *B.* 9 sælan *tilf. B*; helga *Fr.* 10 herra *tilf. B*, *Fr.* 11 [*mgl. B.* 12 [þat *B.* 13 *Her begynder atter A*^{2}. 14 *Her ender B.* 15 eigi *tilf. A*^{2}, *Fr.* 16 *mgl. A*^{2}, *Fr.* 17 alt *Fr.* 18 *mgl. A*^{2}, *Fr.*

var brottu or honum. Þetta sea varðhalldzmenn, at bandinginn er utkominn, ok gefa eigi þij helldr guði lof, helldr leypr hverr fyrir annan fram ok ætla at gripa hann. En sva skilr með þeim i skômmu mali, at[1] þeir verða blindir ok leita aptr við sva buit. En kaupmaðr helldr fram sinni ferð, lofandi sannan gud ok sælan Jacobum, er honum hafði miskunn veitt i ollum lutum.

Capitulum.

108. Tveir riddarar voru miok missattir i Italia[2], sva at þar kemr þeira hatri, at hvarr ferr ut af sinni borg til bardaga auðrum i moti með fylktu liði. Ok sem þeir hafa bariz um rið furðuliga strangt, ok sem[3] skamt leið, brestr flotti i annars fylkingu. Renna þa aðrir sem mest, en aðrir reka flottann sem akafligaz, millum hverra er undan laupa er einn riddari aa goðum hesti, seandi at hans uvinir sækia fast eptir honum. Ok þvi talar hann sva litandi upp i loptit: „Blezaðr Jacobe, frealsa þu mik ok minn hest af minna uvina valldi; ok ef þu gerir sva, gefr ek þer hestinn, þviat hann er beztr gripr i minni eign.“ Eptir sva talat riðr hann .vi. milur, sva at hans uvinir sækia hann ok geta engu sári aa hann komit, sakir þess at Jacobus stendr milli þeira ok hefir skiolld aa lopti, sva at engin skot mega honum granda. Sva ferr hann liðugr af þeira valldi fram i Galiciam ok fram til hins sæla Jacobum, offrandi hestinn með miklum fagnaði, þakkande honum lifgiôf með sônnu litillæti.

Miraculum.

109. I halfu Galicie var einn bondi, er átti ubyria konu, sva at innan langs tima mattu þau ecki barn geta. Hvat er bondi angraðiz miok af, er utarfar skylldo taka hans godz, en borinn erfingi skal eigi faaz. Fyrir þessa sauk sækir hann fram til Jacobum, biðiandi litillatliga hans aagiætu tign, at hann mætti son geta með sinni husfru. Ok þat veitti guð drottinn fyrir meðalgôngu Jacobi, at þegar sem bondi kemr heim af pilagrimsferðinni, lykz upp kviðr konunnar, sva at hun verðr hafandi meðr sveinbarn. Gengr hun meðr ok fæðir siðan fagran svein, ok var kallaðr Jacobus, þviat hann var þeginn af guði fyrir bænir Jacobi. Ok sva sem hann er .xv. vetra, fara faðir hans ok moþir pilagrimsferð til Compostellam þess ôrendis at offra sveininn nafna sinum til æfin-

1 allir *tilf.* A^2, *Fr.* 2 Ytalia A^2. 3 er A^2, *Fr.*

ligrar þionostu. En þessarri ferð vendir Jacobus nǒckut einkannliga, þviat pilltrinn tekr sott ok andaz aa miðium veginum. Gǒriz hans andlát aa einum skogi, hvar undir tekr storliga vel, siðan faðir hans ok moþir æpa bæði af æsiligum harmi eptir sitt einberni. Sva lata þau, at kveðr i mǒrkinni, þar til er[1] moþir sveinsins rennir bæn sinni til Jacobum postola með háreysti, aa þann hatt sem her ma heyra: „Satt segir ek þer, Jacobe, at ek skal lata grafa mik kvika niðr hia sveininum, nema þu reisir hann af dauða.“ Eptir þetta er grǒfin giǒr ok sveinninn settr at fram ok rettr. Ok er minnz varir, kippiz hann við ok rifr af ser hvetvetna, þat er um hann var saumat, sprettr heill aa fætr boðandi greiniliga, hversu hinn sæli Jacobus bar hann i faðmi ser, bioðandi honum aptr at hverfa ok fara meðr feðr sinum ok moður, sem aðr var ætlat. Foru þau siðan lofandi guð almáttigan ok þann blezaða herra Jacobum postola, er yfir byðr Galiciam, en rikir i Compostella meðr mikilli dyrð ok guðs[2] lofi.

Miraculum.

110. Þrir riddarar gera sina pilagrimsferð [til hins blezaða Jacobum[3] af þvi byskupsdæmi, er Laudunum heitir. I þeira ferð kemr ein salug kona biðiandi litillatliga, at einnhverr þeira bæri hennar seck fyrir ast ok elsku Jacobi postola, þviat hun sagðiz giarna vilia með þeim fara, en kveðz eigi orka at bera sin þing sakir langs vegar ok solar hita. Þetta veitir henni einn af .iij. kompanum, berandi seckinn þar til at eptir standa .xij. dagleiðir til Compostellam. En i þeim stað kemr fatækr maðr i þeira fǒruneyti, tekr sami riddari honum fylgd veita ok fullting aa[4] veginum, sem aðr gengr undir seckinum. Hefir hann nu sva mikit erfiði bæði af byrðinni ok solar hita, gǒngu dagligri ok fylgð við hinn fatęka, at hann sykiz af. Ok þo stendr hann karlmannliga sakir goðra hugrenninga, þviat hann reiknar sina samvitzku miok synduga ok þurfandi reinsanar i mæðu fyrir hinn fatæka[5]. Sva gorir hann [sina leið allan veg[5] i Compostellam, at hann stendr i goðum verkum til náunganna þolandi sinn krankdom val ok karlmannliga. En er hann kemr i musteri hins sæla Jacobi framfallinn til bænar, koma[7] til hans aðrir pilagrimar hans kompanar, segiandi at kennimaðr er til reiðu at heyra hans skriptamal

1 at *Fr.* 2 *mgl.* A², *Fr.* 3 [i Compostella *Fr.* 4 i *Fr.* 5 mann *tilf. Fr.* 6 [sinn veg alla leið A², *Fr.* 7 ganga A², *Fr.*

ok gefa þeim siðan[1] corpus Cristi ollum saman, eptir þvi sem kirkian er vôn at gera við alla pilagrima. Moti þessum orðum bregðr miok undarligha, þviat riddarinn svarar ôngu ok eigi bendir hann, hafandi þau môrk æ sinum likam, sem hann se allr i omegni ok leiddr at dauða, hvar fyrir hans kompanar verða miok óttafullir bæði fyrir hans andar lif ok likama, vakandi yfir honum .iii. daga ok biðandi hans andlatz, þar til er hann skytr upp ôndunni[2] mæðiliga sva segiandi: „Þackir almattigum guði ok sælum Jacobo postola, er mik frealsaði.“ Sem her stendr, spyria hans felagar, hvat hann segði. Hann svarar: „Þegar i fyrstu sem þer talaðut með mik af minni saluhialp, heyrða ek hvat þer sôgðut, ok villda ek[3] giarna svarat hafa, en ek mátti[4] eigi, sakir þess at diôflar flyktuz at mer [ok þrystu mer[5] ôllum megin sva hart, at ek matti hvarki tala ne benda. Þat var mer til hialpar, er samvitzkan læ i briostinu, sva at ek heyrði iafnan hvat þer sôgðut. Ok i þessu var ek staddr allan tima sva lengi[6] sem þer vitut, þar til er Jacobus postoli kom inn i kirkiuna rioðr ok reiðuligr, hann hafði skiolld fyrir ser ok spiot i hægri hendi. Ek kendi skiott[7], at skiolldr hans var sa seckr, er ek bar fyrir fatæku konu, en spiotit var stafr siuka mannz, er ek fylgði, sem ek her kom. Hann gengr hart ok snuðigt innar eptir kirkiunni, þar til sem ek var fanginn með uvina valldi, hafandi þegar stafinn æ lopti, beriandi þa fiandr er mik þrongðu, sva at sins vegar flyði hverr. Gaf hann mer siðan malit, at ek megi fá miskunn guðs. Nu kalli mer kennimann, þviat ek vil skriptaz, mun ek ok eigi lengi dveliaz i þessum heimi, siðan ek hefir iatning gort fyrir guði.“ Þetta sama ferr fram, at hann skriptaz skynsamliga ok byz[8] vandliga við sinum dauða. Ok sem hann er buinn sem bezt ma hann, liðr [su stund[9] er hann kallaz eigi brott. Ok i þvi gengr spaadomsandi inn i hans briost, hvar fyrir hann talar sva til eins riddara sins kompans, er með honum hafði farit af Galicia: „Vin minn, gef ek þer rað, þeona eigi lengr þeim sama herra, sem [þu hefir[10] lotit um rið, sakir þess at eigi ero goþar hans gorðir, þær er innan litils tima munu i hans hôfut stiga ok fa makligan dauða.“ Eptir sva talat andaz þessi pilagrimr. Ok sem hann er greptaðr eptir sið pilagrima, kompanar hans koma aptr i sitt land segiandi þeim herra, hvat pilagrimrinn hafði talat i Compostella, hvat hann tekr allt i glennzi

1 *tilf.* A^2, *Fr.* 2 ôndinni A^2. *Fr.* 3 *tilf.* A^2, *Fr.* 4 matta *Fr* 5 [*tilf.* A^2, *Fr.* 6 langan, A^2, *Fr.* 7 *Her ender Fr. III*[6]. 8 bydz A^2. 9 [stund su A^2. 10 [nu hefir þu A^2.

kallandi þat draum ómerkiligan. En þo leið skamt, aðr en hann finnr, hvart þat er draumr eðr sannindi, þviat litlu siðarr varð hann i striði laginn i gegnum með spioti. Fylltiz sva i honum, at pilagrimr Jacobi hafði rettan anda at segia fyrir ukomna luti.

Miraculum.

111. Einn borgarmaðr af þeim stað er Bartinona heitir, ferr langan veg pilagrimsferð[1] til hins blezaða Jacobum. Ok sem hann dvelz i Compostella, biðr hann optliga hins sama lutar Jacobum, at hann skuli eigi fanginn verða af sinum uvinum, sem hann ferr heimleiðis. Eptir þessa bæn[2] gerva, en enga aðra, snyr hann aptr aa veg. Ok sem hann kemr aa skipi til Sikileyiar, leggia at þeim Sarraceni ok gripa fremztan þenna pilagrim. Ok fra þessu er hann .xiij. sinnum selldr ok keyptr af heiðnum monnum ymizt aa torgi eðr i borgum. Hefir hann þat iafnan til hugganar, þa er hann er selldr, at þa er skipt um fiotrana við hann, takandi nyia en leggiandi forna. Var su miskunn þo eigi mikil. Nam þat hverr at auðrum at gera sem verst við hann, sva at i .xiijdu. salning hefir hann alla tvenna fiôtrana. Þvi snyr sia hinn aumi maðr sinu hugarfari til almattigs guðs ok hins blezaða Jacobum biðiandi þann guðs mann, at hann veiti honum hialp ok huggan aa nôckurn hátt. Ok eptir langar pinur birtiz Jacobus honum i myrkvastofunni sva mælandi: „Eigi þarftu at undraz, þo at margir lutir ok motstaðligir hafi þik mæðt[3] ok niðr brotit, sakir þess at þa er þu vart i minni kirkiu, baðt þu eigi fyrir saal þinni, helldr beiddir þu stundligrar farsældar ok likamligrar heilsu. Þvi fellt þu makliga i uhamingiu, at þu settir þat hæst i þinum bænum[4], sem engis er vert hia þinni saluhialp. En nu meðr þvi at drottinn er miskunnsamr, sendi hann mik til þin, at ek veitti þer huggan.“ Ok eptir sva talat þreifar Jacobus um fiotrana ok rifr hvetvetna brott af honum, bioðandi at hann fari veg sinn frials ok liðugr. Ok er pilagrimrinn skilr, hversu þessi guðs iartegn er mikil, hugsar hann at hafa nôckurn vátt ok þrifr upp einn fioturstuf, hafandi ut af dyflizunni með ser. Sva undarligt er at segia af ferðum þessa mannz eigi nu siðr en aðr, at hann gengr opinberliga um borgir ok kastala Sarracenorum, sva at þeir sea upp aa; en ef nôckurr heiðingi rann aa[5] moti honum ok villdi gripa hann, varð skamt til atburða, þviat i stað sem hann bregðr fiôtrinum aa lopt ok skok at heiðingi(an)um,

1 *tilf.* A^2. 2 bøn A^2. 3 mødt A^2. 4 bønum A^2. 5 i A^2.

flyði hann sva fast undan[1], sem elldr brennandi væri honum boðinn. A þeim sama veg, sem pilagrimrinn aa at fara til sins landz, ero morg ok skiæð kvikvendi, þviat bæði laupa at honum birnir ok leones, leopardi ok dracones, sem hann gengr uti um eyðimerkr, ok vilia svelgia honum, en aan dvôl sem þau saa fiôturinn, er postolinn hafði með hôndum haft, fara þau brott með hræðzlu mikilli. Ok þenna mann sa ek hallda aa fiotrinum, segir sa er skrifat hefir sauguna.

Miraculum.

112. Annarr pilagrimr Brunus at nafni for til hins sæla Jacobum. Hann var af þeim stað, er Vizeliacum heitir En er hann vendir aptr aa veg, þrytr hans penninga, sva at eigi ma hann kaupa ser til nauðsynia eitt hit minnzta, en hann skammaz at biðia ser olmosu. Hvar fyrir hann angraz miok ok gengr i ryggu skapi. Ok sem hann hefir fastat einn dag allt til nóns, en aa þa engis matar ván, setz hann niðr aa veginum undir tre eitt miukliga biðiandi sælan Jacobum nôckurrar aasea. Ok litlu siðarr sigr yfir hann þungi, sva at hann sofnar. Syniz honum þa, sem hinn blezaði[2] Jacobus se þar kominn ok gefvi honum goðan snæðing at eta. Vaknar hann siðan katr ok glaðr, þviat hann sierr[3] skiotliga, hvar liggr hia haufði hans brauðleifr val bakaðr, hvern hann til sin tekr af guði sendan ok sælum Jacobo. Ok þat er greiniligt, at af þeim brauðleif snæðir[4] hann .xv. dagha tvimællt, ok er hann æ hinn sami eptir um morgininn, sem pilagrimr tekr i seckinn.

Capitulum.

113. Agiætr maðr herra iarlinn af stað heilags[5] Egidij for til Jacobum postola pilagrimsferð með ser hafandi broður sinn ok marga kompana. Ok er þeir koma fram i Compostellam, gengr iarlinn til þess mannz, er kirkiuna varðveitti, biðiandi at hann lofaði kompanum at vaka um nattina i kirkiunni. En meðr þij at þat er vani staðarins at lykia kirkiuna hvert kvelld eptir solarfall, vill kirkiugeymarinn eigi lofa[6], at pilagrimar vaki þar um nattina moti vana, hvat iarlinum er miok móti skapi. Ok sem siðla var vorðit, gengr hann til herbergis[7] saman kallandi alla pilagrima nærr .m. manna, biðiandi at hverr ok einn taki sitt offranarkerti

1 *tilf.* *A*². 2 sæli *A*². 3 ser *A*². 4 fæðiz *A*². 5 hins sæla *A*². 6 veita *A*². 7 *Her ender* *A*².

ok fari allir samt til kirkiu Jacobi, profandi at hann vili lofa þeim at vera um nattina i kirkiunni. Sva gera þeir, at hverr tendrar sitt kerti, gangandi allir samt at læstu musterinu sva talandi: „Heyr þu, hinn sæli Jacobe! Ef þer likar i nôckuru vár ferð, þa gef oss til mark ok luk upp fyrir oss musterinu.“ Ok naliga fyrr en þeir hafi sva talat, kemr undir mikill hliomr, sva at flestir kiptuz við, þviat hurðirnar allar fiuka upp i senn, er fyrir voru rekendr ok læsar, hriotandi fram aa golfit her ok hvar. Er nu pilagrimum kostr at ganga inn ok vaka, sva val sem þeim likar, þviat bannar þeim engin maðr, siþan herra hussins orlofar.

Capitulum.

114. Byskup einn austan af Grecia Stephanus at nafni sækir heim hinn sæla Jacobum postola með fràbæru litillæti, sva at hann i Compostellam fram kemr sem einfalldr pilagrimr i fatækligum buningi. Hann dvelz i staðnum um rið, hafandi litinn kofa aafastan kirkiunni, verandi þar aa bænum nátt með degi i guðs lofi. Sva berr til einn dag, sem hann sitr i kofanum, at pilagrimar margir ganga umbergis kirkiuna[1] biðiandi sva til Jacobum postola: „Heyr þu, sæll Jocobe, goðr riddari! frialsa þu oss af syndum varum.“ En er byskup heyrir þvilika bæn, ut af kofanum seandi, þann tima sem pilagrimar ero sva nalægir, at þeir mega hans orð heyra, talar hann sva: „Þer heimskir þorparar, kallit sælan Jacobum fiskimann en eigi riddara.“ A saumu nátt eptir[2], sem þetta hefir fram farit um daginn, birtiz blezaðr Jacobus Stephano byskupi, hann var skryddr skinandi herforum berandi biôrt vapn, sva at liomaði brott af allt eitt ok solar geislum. Refði .ij. hefir hann i hendi, ok er maðrinn hinn þrifligzti, kallandi þrysvar aa sama hátt til byskupsins sva mælandi: „Stephane guðs þionn! þu ert sa er bauð at kalla mik fiskimann en eigi riddara, þvi birtiz ek þer i þilikum bunaði, at þu gangir uduldr heðan i fra, at ek þiona minum guði sem goðr riddari. Ok til þess at þu truir enn styrkligarr, vil ek gera þer kunnigt, hvat refði þessi hafa at merkia, er ek helldr aa. Þvi ber ek þau, at ek ætla ferðaz til liðveitzlu viðr þann konung, er Fernardus heitir. Hann hefir setit með kristnum her .vij. aar i samt um sterkuztu borg heiðinna manna, er Columbus heitir, hvar fyrir nauðsyn gengr til, at ek slaai þau port, sem[3] dramba i sinum striðleika[4].

1 *Her beg. Fr.* 111^{r}. 2 *mgl. Fr.* 3 er *Fr.* 4 sterkleika *Fr.*

Meðr þessum vápnum skal ek mura Columbi niðr briota ok kristna menn inn leiða með fǫgrum sigri, at þeir fáe alla borgina. Munum við nu skilia, en þer, herra, lifit i guðs friði.“ Sagði byskup vitran þessa, ok skiotliga spurðuz þau tiþindi oll framkomin, sem postolinn hafði sagt i vitraninni, at usigranligir murar Columbi borgar rǫpuðu niðr undir storum hǫggum usyniligrar guðs handar.

Miraculum.

115. Tveir menn helldu strið millum sin, var annarr (iarl) af þeim stað er kallazt Fons Calvarie, en annarr riddari Vilhialmr at nafni. Þeira uvinattu urðu margar greinir, þar til er þeir beriaz sialfir. Verðr i þeira siðarstu orrostu fanginn riddarinn ok leiddr fyrir iarlinn, en hann byðr i stað, at hann se halshogginn. En er riddarinn hefir heyrt orskurðinn, rennir hann hug sinum til Jacobum postola Jons broþur, sva biðiandi sem her ma heyra: „Þu hinn blezaði Jacobe, er forðum þoldi halshaugg af sverði Herodis, frialsa þu mik af þvi sverði, er manndraparinn skekr yfir minu hǫfði.“ Eptir sva talat fellr hann aa bæði kne lyptandi sinar hendr til himins, hafandi traust i guðligri miskunn ok hins heilaga Jacobi. Lætr manndraparinn riða sverðit rett aa miðian halsinn meðr aullu afli þrysvar, hvert sinn eptir annat. Ok er riddarinn iafnglaðr sem aðr, þviat sverðit kann eigi[1] bita, ok eigi hefir þat nǫckurn þunga i sialfri aakvámunni, sva at þat mætti [helldr saka[2]. Ok sem þat er provat, at halsinn ma eigi vinnaz, kastar riddarinn sverðinu, en tekr kesiu eina ok leggr[3] framan i kvið riddaranum. En Jacobus sliofar þat eigi siðr, sva at ecki bitr aa, ok eigi kennir riddarinn, at við hann kiæmi. Ok er iarlinn[4] ser, at hann[5] bita eigi iarn, lætr hann kasta honum i þungt varðhalld, hvar hann sitr i fiǫtrum kallandi aa sælan Jacobum i sinum nauðsynium. Ok snimma dags [syniz honum[6] postolinn i þvi sterka varðhalldi sva mælandi: „Her er ek nu, þviat þu kallaðir mik.“ En af tilkvamu postolans fylldiz husit allt með sva gǫfugligum ilm ok sætleik, at þeir allir, sem þar voru, hugðu sik standa i paradiso, þviat hvartveggia var i nóg ilmrinn[7] angandi ok geislar hvervetna[8] skinandi. I þeiri sǫmu birti, sem ǫngir fengu i moti sieð, [þeir sem vǫrðinn helldu[9], gripr postolinn

1 ecki *Fr.* 2 [honum granda *Fr.* 3 .ij. hǫndum *tilf. Fr.* 4 *saal. Fr.*; riddarinn *A.* 5 þenna mann *Fr.* 6 [birtiz honum syniliga *Fr.* 7 ilmr *Fr.* 8 hvarvetna *Fr.* 9 [*mgl. Fr.*

[hann upp[1] leiðandi hann ut af husinu[2] allt at yzta porti kastalans. Ok þegar i stað lukaz upp grindrnar. Fara þeir sva baþir samt eina milu [brott af staðnum[3], sva at engin maðr for eptir þeim, sakir þess at varðhalldzmenn voru ufærir af þeiri skinblindi, er Jacobus gaf þeim með sinni birti. Þvi ser postolinn, at riddaranum er við engu hætt, ok gefr honum blezan at skilnaði. Kveyktiz sa riddari siðan til allrar elsku við Jacobum farandi með sônnu litillæti hans at vitia, boðandi þęr iartegnir sem hann hafði þegit fyrir verðleika þess agięta guðs vinar Jacobi postola.

Verdr madr braddaudr fyrir helgibrot vid Jacobum[4].

116. Þessu næst skal boða þær iarteinir[5] til lofs ok dyrðar Jacobo, er guðlig hefnd virðiz vinna ꜵ þeim monnum, er hans hatiðisdag villdo svivirða ok eigi heilagan hallda. I Hyspania var einn bondi við þann stað, er Rubellon heitir, hann for til at vinna þræls erfiði. Þat var i þeim kastala, er fyrr var nefndr. En er hann kemr i bað ok kennir hitann, fellr huðin niðr af hans baki allt af auxlum ofanverðum ok niðr til fotleggia. Lꜵ þar huðin ꜵ husveggium, en sa veslugi maðr do þegar i stað af þessarri pinu fyrir þetta lôgbrot ok guðs reiði, er hann hafði i fallit. Ottaðuz menn miok [þetta lôgbrot[6] ok letu ser annars viti at varnaði.

Miraculum.

117. I þeim kastala er Abimetum heitir, var sva veslug þioð, at hun villdi með ôngu moti hallda festum Jacobi heilagt, ok vinna allan dag upp fra morni, hvat er guðlig hefnd ômbunar þeim fullu. Þviat ꜵ næstu nátt kemr elldr i kastalann ok brennir upp at kaulldum kolum. Vissi engin maðr, hvaðan sꜵ elldr kom til, þvi er auðsynt, at himneskr hiti hefir fundit þann auma lyð. I þvi byskupsdæmi, er Bocentum heitir, var einn maðr Bernardus at nafni, hann villdi eigi þyrma hátiðisdegi sæls Jacobi, gerandi þat með sva miklu forzi, at allir menn i þvi sama þorpi letu aðrir heilagt, en hann ekr korni sinu allan dagh hafandi yxn fyrir storum vagni. I þvi sama erfiði hefir hann fyrir ser konur nôckurar, er honum voru nógu lyðnar. Ok sem hann hefir lengi i þessu starfat, kemr elldr af himni ok brennir yxnina, kornit ok vagninn niðr i dupt ꜵ einu augabragði. Snertr hann[7] ok þær konur, er i voru verkinu, ok fengu þær lif, sakir þess at brunnr

1 [riddarann *Fr.* 2 herberginu *Fr.* 3 [*mgl. Fr.* 4 *Overskr. Fr.*
5 iartegnir *Fr.* 6 [þenna atburð *Fr.* 7 *tilf. Fr.*

var nælægr, ok var þeim skotit i niðr. Annarr maðr het Berduinus, hann hafði sômu iðn æ hátiðardegi Jacobi, ok urðu hans yxn steinblind aðr kvelld kvæmi. I þvi heraði er Mons Persolanum heitir var bakat brauð æ nefnda hatið En er þat brauð var æ borð borit, sveittiz þat bloði, en siþan var stangat með knifsoddi, rann þvi bloð[1] sem lifanda manni. Ero þvilikir lutir af guði vorðnir dasamligir miok fyrir várum augum.

De Calixto papa capitulum[2].

118. Sa blezaði herra Calistus pavi, er fyrr var nefndr ok þessa luti hefir saman lesit af dyrð ok lofi Jacobi, sem nu voru lesnir um rið, plantaði fyrstr þann lifnat, er Ordo Cisternensis[3] heitir. Þat claustr liggr undir moðurhus þat er Bonavallis heitir. Yfir þessum nyia lifnaði var fyrstr Johannes kyniaðr af Lugdunum, er siðan varð byskup Valentinus. Hans upphaf var[4] þilikt sem broþir Goffridus vattar i þeiri glosa, sem[5] hann setr yfir Apocalipsin Johannis, hann var af sama lifnaði, sva til orðz takandi þat er til heyrir nefndum Johanni[6]: Þa er fyrstu grundvellir vars lifnaþar mundo vera niðr samdir, var i kirkiu einn klerkr Johannes at nafni heyrandi goða frægð af greindum lifnaði, hvar af hann hugsar þegiandi at samlagaz várum samnaði. En eptir litinn tima liðinn kastar um þessi hugrenning, ok kemr aunnur, at hann skal leysa þa fyrirætlan með pilagrimsferð hins blezaða Jacobi Ok sem hann hefir þat gort með sannri goðfysi, kemr hann heim af laungum veg til frænda ok vina. En allir toku hans heimkvamu með miklum fagnaði. Ok fyrsta kvelld sitr hann skamma hrið ok skundar til naða, þviat hann var miok vegmoðr. Ok þegar sem hann er sofnaðr, birtiz honum guð drottinn várr herra Jesus Kristus meðr .ij. postolum sinum Petro ok Jacobo. Johannes sierr, at Petr postoli, er stendr til annarrar handar guði, helldr æ einni bok, hvarfyrir lausnari varr talar sva til hans: „Petr, luk upp bokina ok les.“ Johannes klerkr sier, at su bok upplokin er skrifut gullstaufum ok hefir ôngva luti i ser utan nôfn þeira manna, er himinrikis dyrþar skulo eylifliga niota. Petrus byriar lestrinn eptir boði drottins ok less þar til, er stoð nafn Johannis. Ok sem þat er lesit, talar drottinn til postolans: „Skaf þat brott af, tak hann brott af bokinni, þviat hann het at goraz minn maðr ok hvarf siðan brott af þessi fyriræetlan.“ Ok

1 dreyri *Fr.* 2 *Overskr. Fr.* 3 Cistertiensis *Fr.* 4 varð *Fr.* 5 er *Fr.* 6 *Her ender Fr. III*ᵛ.

sem her er komit, gengr Jacobus nærrmeirr sva segiandi meðr litillæti: „Herra, þessi er minn pilagrimr.“ Drottinn svarar: „Hvart er æðra, Jacobe, at vera samborgarmaðr minn eða pilagrimr þinn?“ Ok er Jacobus serr, at meira mun kosta en bæn eina saman, margfalldar hann miuklætit, sva segiandi með heitazta afli astarinnar til almattigs guðs: „Heyr þu, hinn milldazti drottinn minn! biðr ek, at þenna mann takir þu eigi af lifsbok, þviat ek gengr i borgan fyrir hann, at hann skal sin heit fullgera eptir þeiri beztu fyrirætlan, sem þer likaði.“ Várr drottinn svarar: „Nærr skal þat fram koma, er þu borgar?“ Postolinn svarar: „Innan .xv. daga skal þat vel byriat.“ Sem her er komit, vaknar Johannes með æsiligum ótta, fleygiandi ser fram or sænginni aa bera iorðina gratandi geysiliga, sva segiandi millum annarra luta: „Blezaðr ser þu, Jacobe, er sva drengiliga fylgðir minu mali, vit ok fyrir vist, at þina borgan skal ek hallda ok þin heit skal ek eigi riufa.“ Ok eptir mikinn grat sofnar hann i annat sinn, ok þegar birtiz honum sama syn. Drottinn várr byðr enn Petro at lesa nôckut, ok þessi orð heyrir Johannes: Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento. Þessi orð eiga heima i bok hins visazta Salomonis, er heitir cantica canticorum, ok skyraz til gôfugligra (miskunnsemda) almáttigs guðs viðr þa menn alla, er rettlæti vinna ok hans boðorða vakrliga geyma. Fylldi Johannes aan dvôl sitt fyrirheit ok kom i klaustr, fyrr en .xv. dagar væri liðnir, ok var hann fyrstr abóti Bonevallensis en siðan byskup, sem aðr var sagt, dyrðligr maðr ok aagiætr, sva at bæði hans lif ok dauði birtiz með verðleik ok iartegnum. Af þessi sôgu er merkianda, hversu monnum er nauðsynligt at dyrka goðfusliga guðs astvini, at þeir biði fyrir þeim, er goðfusliga gera þeira minning aa iarðriki. Þat er annat greinanda her framkomit, sem til visar i fyrsta prologo, at aungum gorir þann afsaka, sem guð aasakar.

Capitulum.

119. Nærri sômu borg Lugduno var einn ungr maðr sutari at iðn. Faðir hans var andaðr, en moðir hans lifði, ok fæddi hann hana með sinum þrifnaði. Hann var aarliga vanr at sækia heim hinn signaða Jacobum, geymdi hann ok langan tima þa dygð, at hann hellt sik reinan af kvenna návist, þar til at meðr umsát fiandans fellr hann af þeiri staðfesti sva uhittiliga, at á nęstu nátt, aðr hann byriar pilagrimsferðina um morgininn til Jacobum postola, fleckar hann sik með einni konu i likamligum losta. Ok eigi

þvi siðr byriar hann sina ferð um morgininn hafandi með ser .ij. kompana, hann hefir ok asna, at hann beri þing þeira. Ok sem þeir koma fram i veg, finna þeir einn fatækan mann, er fyrir hafði lagiz af vesolld, en villdi giarna feginn i Galiciam. Þenna pilagrim veslugan tekr ungi maðr i sina ferð fyrir skylld hins sæla Jacobi flytiandi hann aa sinum asna. Sva fara þeir þar til, at eina nátt þrifr fiandi til sinna flærða, ok birtiz þeim unga manni i svefni bliðligr i aseonu ok viðrmæli sva segiandi: „Kennir þu mik?“ Pilagrimr svarar ok segiz eigi kenna hann. Uvinrinn talar þa enn: „Ek er Jacobus postoli, hvern þu ert vanr heim at sækia aa hveriu aare. Nu skalltu vita, at ek fagnaði miok þinu mali um stund, þviat ek vænti, at þu mundir æ val til min gera sem aðr. En nu fyrir skômmu hefir aa boriz fyrir þer, sakir þess at þu vart með konu rett aðr þu fort heiman, ok siðan þorðir þu at byria pilagrimsferð iðranarlauss ok uskriptaðr, sva sem guði ok mer mundi lika mega ferð þin. Eigi er sva, helldr skal hverr er fyrir mina skylld utlendiz, iata fyrst syndir sinar ok iðraz en koma sva til min.“ Eptir sva talat hverfr fiandi, en ungi maðr vaknar ottafullr af drauminum, hugsandi aptr at hverfa ok iata syndina, en byria siðan pilagrimsferð i annan tima. Ok eptir langa hugsan sofnar hann i annat sinn. Hvar fyrir honum birtiz sami fiandi með glaðligu yfirbragði, ok nu allt eins meðr ottabragði sva segiandi: „Meðr þvi, ungi maðr, at þu byriaðir i fyrstu uskriptaðr mina ferð, fellr mer nu ecki, þott þu faiz i aptr at hverfa; vil ek nu ok segia þer, at þin synd hefir sva ugiptuliga innkomit, at hun hefir ôngva lækning aðra, en þu sniðir brott af þer getnaðarlimuna. Nu ef þu gorir sva, kallar ek syndina bætta. En ef þu vill vera sæll ok reiknaz millum pinslarvatta, þa haf frammi karlmennzku ok drep þik sealfan.“ Eptir sva sagt hverfr fiandinn, en ungi maðr vaknar eigi við goðan draum, þviat hann er sva uvitr, at hann truði Jacobum postola þessa luti talat hafa. Þvi riss hann upp leyniliga millum sinna kompana aa þeiri sômu nátt ok þrifr einn talguknif, sniðandi af ser limuna, en siðan ristandi aa ser kviðinn, sva i stað hefir hann bana. Verða kompanar hans fyrst varir við, at hann er i fiðrbrotum, en bloð flytr alla vega. Risa upp ok bera lios til, seandi þa hôrmung, at þeira felagi er grimliga sęrðr ok drepinn. Þvi ottaz þeir miok, at manndrapit muni þeim eignat, siðan ôngvir menn hafa nalægir verit aðrir. Hvar fyrir þeir flyia brott fram aa veg Jacobi. Hinn fatæki maðr var eptir hia hinum andaða. Ok meðr þvi at hann

salugr er eigi grunsamligr i þessu verki, gerir hann sik diarfan ok segir staðarmonnum, hvat tala er. Vikiaz menn skiotliga við ok þo harmanliga i þilikum atburð. Er þa likaminn sveipaðr ok til kirkiu borinn, settr i garðinum fyrir durum kirkiunnar, þviat eigi matti inni standa fyrir bloðrás. Var hann ok fyrir þa grein þagat borinn ok millum kristinna manna til grafar buinn, at engin vissi hans liflat sva aakafliga liotligt vorðit hafa, helldr voru þeir i grunsemð hafðir, sem aðr haufðu hans kompanar verit. En er minnzt varir, lifnar hann ok reisiz upp aa børunum, vnnz allir menn nęrrverandi ottaz akafliga, sva at fyrir þeira haareysti koma til aðrir mycklu fleiri, heyrandi þenna mann mæla ok greiniliga segia allt af sinum ferðum ok tilgang serhverra luta, ok sva sagði hann millum annarra luta: „Þa er ek hafði drepit mik, toko diỏflar sal mina farandi með langan veg. Ok sem mið komum i naalægð við Romam, veitir hinn sæli Jacobus akafa eptirferð, spyriandi hvi uvinir drægi mik þann veg. En þeir voro sva harðir ok uvikianligir i sinni aastauðu mer til skaða, at postolinn byðr um siðir aullu malinu fram undir dóm eðr skipan signaðrar Marie guðs moður. Ok þat verða þeir fiandr at hallda þo at nauðgir. Komu ver þvi næst fram aa grænan voll biartan ok glaðligan, hvar er blezut drotningh fru Mária sat upp með fylgð ok samtali margra heilagra manna. Blezaðr Jacobus gengr fram þegar fyrir fruina kiærandi fast aa diỏflana, hversu þeir hỏfðu mik svikit með flærð ok falsi undir hans nafni. En uhreinir andar hallda moti, þar til er drotningin snubbar þa ok byðr þa þegia, setiandi aa orskurð, at ek skylldi aptr hverfa ok endrlifna i likama. Hvar fyrir Jacobus postoli tok mik styrkri hendi, skipandi mik aptr higat án dvỏl, sva at ek lifnaði.“ En er staðarmenn heyrðo þessa luti, undraz þeir geysi miok seandi skyrar iartegnir serhverra luta: Maðrinn lifir, sárin gróin sva stormerkiliga, at slett var i stað greindra lima, utan ein bora til likams nauðsynia, en ỏrr aa kviðinum, sva langt sem knifrinn hafði gengit. I þeim sama stað dvalðiz hann .iii. daga, þviat staþarmenn gerðu við hann astsamliga. Eptir þat vikr hann a veg lifgiafa sins, með sama hætti framfarandi sem fyrr með asna sinum ok þeim fatæka manni, þar til at kompanar hans koma farandi i mot honum af Compostella, ok verða þeir okveða við, er þeir sea hann lifanda. Segir hann þeim alla sina saugu, ok kemr þaðan fram i Compostellam, greinandi korsbræðrum allt með sannindum, snuandi heimleiðis meðr guðs lofi, boðandi iafnan

þenna lut guðs moður til sæmðar ok sælum Jacobo hverium er heyra villdi. Var þessi saga mikils virð af hinum vitruztum monnum, þviat hun hefir rettan skilning ok liosan vegh sinna greina, hversu fiandinn er flærða rikr ok prettottr, eðr hversu heilagir menn (eru) haleitir ok blezaðir i sinni einarð.

Fines (!) *miraculorum.*

120. Nu hefir verit lesit um stund, hvat Jacobus postoli vann forðum undir sik með þeim fræga riddaraskap, er hann fram hafði i Judea, sem fyrr er skrifat. Liost er i fyrstu, at hann hefir sigrat þat riki, er stendr fyrir ofan himnana, ok þar með hefir hann verðskylldat i sinum frama sva kiæra vinattu þess haleita konungs, er þar byðr yfir, at hann þiggr af velldinu, hvat er hann biðr aa iarðriki. Hefir hann undir sik lagt Galiciam ok alla Hyspaniam, þar meðr þionar honum aull vestrhalfan flockum farandi, kriupandi ok biðiandi, iafnan boðandi maðr manni, at Jacobus postoli Johannis broþir er hinn milldazti maðr i aaheitum, astuðigr sinum pilagrimum ok hinn haleitazti huggari i ollum sinum nauðsynium, sem vel birtiz goðum eyrum i fyrirfarandum æfintyrum. En hvat munu ver tala i enda mals til hins sætazta hans broþur Johannem ewangelistam, utan fyrst iata vara sekt, at marga luti, er af honum finnaz, bæði samt i guðspiollum ok actibus apostolorum, hôfum ver eptir latit liggia sakir leti ok langmælis; hugsaðum ver ok i aðra grein, at solin þarf eigi vatta, þa(r) sem hun skinn sem biartaz yfir iorðina. Þviat ver skrifuðum, at Johannes merkir ôrn i suðri með hęsta solarkrapti fyrir þann framburð, er hann fram setti af sialfri rettlætissolinni eylifum guði, hvat hans orð birta kristnina hvern dag um verolldina, sva at æ lifir hans minningh i astrikum hugskotum, þa er heyriz In principio erat verbum. Þat finnz skrifat i þessu mali, at agiætr herra Augustinus Ypponensis hefir skyrt ewangelium Johannis. En meðr hverium æfintyrum þat byriaðiz eptir goðra manna saugn, vilium ver setia i þessum stað til sæmðar Johanni við enda sôgunnar.

Principium miraculorum Johannis.

121. Augustinus byskup er hinn .iiii. doctor heilagrar kirkiu, annarr Gregorius, Ambrosius, Jeronimus. Kallaz Augustinus hinn diupazti, Gregorius hinn nytsamligzti, Ambrosius hinn rauksamligzti, Jeronimus hinn nytsamligzti. Ok meðr þvi at ewangelium

Johannis gnæfir yfir ollum ritningum sem ôrn yfir ôþrum fuglum, kyss almattigr guð hinn diupazta kennifauður til sva hærrar þionostugôrþar at rannsaka þau orð til rettrar skyringar, er saman standa i hæsta sannleik guðligrar virðingar. Ok sva sem Augustinus var klerkr geysi goðr, skoðar hann smasmugliga serhvert guðspiallzins orð grafandi sina samvitzku, hvart hann muni eigi nærr fa komiz guðdominum i nôckurum greinum, ef hann fæz i, en Jon karl hafði aðr fyrir gengit aa gamals alldri. Ok er þessi hugrenning staðfestiz i hans hiarta, studerar hann sva hart ok iðuliga, at optliga var hann sem blindr ok daufr til veralldligra skynsemða. Hvat er eigi er undranar vert i þvilikum haufutklerk, með þvi at einfalldir menn ero sva miok staðfastir i sinum hugrenningum, i skalldskap eðr ôðrum greinum, vita laungum hvarki orð ne verk, hvat fram ferr hia þeim, ok eigi greina þeir, hvart þeir riða at þiðu vaði eðr goðum isi. Þvi helldr er þat skilianda með Augustino, er hit hæsta efni hafði i sinu briosti, en atti at fara i margar fehirðslur froðrar vitzku i eptirleitan sinnar skilningar. Hvar fyrir sva geriz einn dagh, at hann raðlauss uti reikar einn herbergi fyrirlátandi ok enga fylgðarmenn með ser hafandi, einvistir elskandi, sva sem klerkum er kært i þess hattar efni, at um siþir kemr hann aa siovar sand, ok nu reiknar hann hvat fyrir er, at eigi mun hæfa lengra at spazera fram langt, er hann skoþar sandinn. At hyggiandi hvar hann er kominn, sér hann, at nærri seonum sitr einn smasveinn, hann hefir silfrspón i hægri hendi ok eyss sionum æ sem tiðaz upp i þa grof, er hann hefir gort i sandinum. Ok er iafnan þat horfit, er þangat kemr i, fyrr en hann getr annat i látit. Erchibyskup sier aa þessa iðn, hversu bernslig er, ok talar sva til sveinsins: „Pilltr minn, segir hann, hvi fæz þu i þessu?“ En er sveinninn heyrir orð sva mikils herra, serr hann upp oc svarar roskinmannliga: „Ok hvi, herra, skal ek eigi i þessu faaz?“ „Þvi, segir erchibyskupinn, at þetta mattu alldri gera at fylla grôfina, sakir þess at sandzins þorsta matt þu alldrigi slôckva, þviat hvat er þu gefr honum, tekr siorinn aptr undir sik, ok þvi er þetta umáttuligt.“ Pilltrinn svarar þa staðfastliga ok miok einarðliga: „Ef þat er umáttuligt, er ek ætla mer, þa er þo môrgum lutum umattuligra, er þu ætlar þer þa dul, at þer muni veitaz su speki, at þin orð gangi nærr guðdomsins liosi, en aðr hefir sett ok samit Johannes son Zebedei, ok til þess valdiz ok vigðiz af almattigum guði at tala makligarr af leyndum guðs stormerkium,

en nôckurum oðrum vęri veitt eðr lofat i allri heimsins kringlu. Þvi gef ek þer þat rað, ok haf þat, far til meðr litillæti ok lát þer þaurf vinna at skyra orð Johannis heilagri kristni til nytsemþar, en þer sialfum til þrifsemðar.“ Eptir sva talat hverfr sveinninn. En hinn sæli Augustinus fellr ꜳ kne ok þackar guði þessa vitran, glaðliga berandi þa hirting ok atyrði sem honum var veitt, hvart sem þat gerðiz fyrir guðs engil, eðr kom hinn sæli Johannes at asaka erkibyskup leiðandi hans hiarta i rettaztan veg. Tok sa blezaði herra siðan at skyra ewangelium Johannis meðr guðs boði, hvert er nu berz um alla cristni ok kallaz tractatus Augustini, hverr er lifir i minning Johannis, sem ver fyrr sôgðum. Lifir ok hans minningh i þeim frægazta sigri, er fyrr var skrifat i bokinni, at hann sva sterkr kappi guðs stoð undir krossinum helga rett ꜳ sialfum pinslartima vars herra Jesu Kristi. Þvi er hans form ok likneskia sett ok samin hia þvi helgazta marki til motz við sanctam Mariam, at þetta sigrlof skal eigi niðr falla ok eigi æfinliga niðr hniga. Hvar til heilug kristni hefir samit eina bæn O intemerata sameiginliga til þeira beggia, er undir krossinum standa, Mariam ok Johannem. Su bæn er þvilikrar miskunnar sem skrifat finnz i Mariu iartegnum, at hun frealsaði salina af diôfla hondum meðr atgôngu Johannis ok valldi signaðrar guðs moður. En hvern er þat fysir framarr vita, þa sendum ver at rannsaka iartegnabokina, þviat ver skundum nu til enda, sakir þess at aullum er kunnigt, þo at ver þagnim, hversu til mikils fagnaðar þeir eiga sea, sem goðfusliga dyrðka guðs moður Mariam ok sælan Johannem ewangelistam. Hefir signut Maria til þess hundratfaulldu fleira, en taulu megi ꜳ koma, at hun se lofut ok dyrkut næst guði sialfum. Johannes hefir mart til vinsælda við goða menn, einkannliga þa sôgu er fyrr lasum ver, hversu miskunnsamliga hann sotti eptir spellvirkianum i fiallinu. Hvar af val gefr skilia, at eigi man hann þann fyrirláta, sem honum þionar með goðvilia. Þvi dyrka hann margir ok hafa dyrðkat ágiętir menn ok mikils verðir, kiosandi hann ser til fulltrua ok forstauðumannz af hirðsveitum himnakonungs næst blezaðri guðs moður, halldandi hans ꜳrligt festum meðr allri veitzlu ok virðingh við rika sem fatæka. Hvat er lesit finnz af ꜳgiætum herra Eadvardo konungi i Englandi, hann sæmdi Johannem með ollu viti ok konungligu valldi, setiandi ꜳ hans dagh hit hæsta hóf allrar goðmennzku, meðr sannri ast ok elsku sæmandi kirkiuna, gleðiandi klerkana, bliðandi rika en seðiandi fatæka.

Capitulum.

122. Miok lofar heilug ritning þenna konung Eddvardum in Anglia, þviat guðs miskunn var með honum, sva at allr lyðr óttaðiz hann sva sem konung, en elskuðu hann i annarri grein sem miukan broþur sakir þeirar astar ok bliðu, er hann veitti serhverium. Alldri um alldr stygði hann fatækan mann, ok engin for hugganarlauss er til hans kom, hvert er vel auðsyniz aa þvi, sem eptir ferr bæði til vitnisburðar um elsku Johannis ok goðfysi olmusugæðis. Sva berr til aa nǒckuru aare .iij. dag iola, sem Eddvardus konungr berr krunu gangandi um kirkiu in processione með byskupi fyrir haamessu pryddr ollu konungligu skruði, kemr aa moti honum rett aa veginum einn vænn maðr ok val buinn aa þann hátt sem pilagrimr af Jorsolum kominn. Hann gengr kunnliga at konunginum sva segiandi: „Gef mer nǒckut.“ Konungrinn svarar: „Minn kiærazti, þu serr, hversu ver stǒndum ok hǒfum eigi olmosu hia oss.“ Pilagrimrinn svarar: „Gefit mer nǒckut fyrir þess heilags mannz skylld, er þer elskit, ef þer hafit nǒckut til.“ En er konungrinn heyrir þessi orð, minniz hann Johannis vinar sins ok dregr fingrgullit af hendi ser ok gefr honum. Skilia þeir sva, at pilagrimr ferr glaðr i braut. Ok aa næstu nátt birtiz heilagr Johannes einum enskum manni miok kynstorum, er .ix. aar hafði setit i fiǒtrum hertekinn i þioð Sarracenorum, þessum byðr Johannes, at hann skal fara til Eaddvardum Engla konungs ok segia honum, at Johannes ewangelista birtiz honum undir aaseonu pilagrims aa hatiðardegi sialfs sins. Ok til vitnisburðar skal enski maðr bera konungi þat gull er hann hafði gefit. Ok er Johannes hafði boðit með enska manni aull þau ǒrendi sem honum likar, greiðir hann skiotliga veg fyrir honum, þviat allt er i senn i augabragði, at enski maðr hefir boðskapinn heyrt i utlegðinni, ok hann er heim kominn frials ok liðugr i sinar eignir aa Englandi, kendr af kompanum ok sinni husfru, frændum sinum ok hyski, at hann er sa hinn sami. Biðr hann næsta dag nærandi sik með vist ok vini, þviat hann var aðr mæddr af matleysi, en ferr annan dag til konungsins curiam, boðandi honum ok hans villdarmonnum serhveria luti, er honum voro boðnir af sælum Johanni, gullit aptr skipandi herra konungsins hendi. Segir hann ok, hversu hinn sæli Johannes greip hann brott af þrældómi ok setti hann heim aa England aa einu augabragði. Hvert er heyrandi menn óttaz miǒk, kveiktir i liosi ok elsku þess guðs postola, sæmandi konungsins goðfysi, er þegar auðlaðiz sannan vitnisburð

af guði. Hvat er Eaddvardus konungr geymði sva millum annarra gripa i fehirðzlu litillætis, at hann er hinn ágætazti guðs vin birtr með iartegnum ok skrinlagðr i Englandi.

Capitulum.

123. Sva sem saga þessi byriaz, sva endaz hun i guðs nafni meðr þvi niðrlagi, at ver kriupum þer til fota, hinn blezaði Johannes ewangelista, biðiandi miukliga, at sva sem þu frealsaþir spellvirkiann af snǫrum fiandans ok enska mann af veralldligu valldi Sarracenorum, sva leys þu oss af ollum haska andligum ok likamligum ok leið oss brott af þrældomi heims þessa til lifandi manna iarþar, hvar er valdir gleðiaz með guði i dyrð eylifri, sem þu skrifaðir i þinni bok Apocalipsi. Hneigium ver ok varum aseonum fyrir þinum fótsporum, hinn sæti herra Jacobe, litillatliga biðiandi, at sva sem þu fylgdir mali Johannis, at hans nafn stæði æ lifsbok ok leystir þinn pilagrim af diǫfla valldi, sva flyt þu vart mal við almattigan guð, at eigi rapim ver or valdra manna tolu, helldr reiknumz ver millim þeira, er hann miskunnar, eylifliga hlifðir af valldi uvina fyrir postoliga rǫksemd þinna bæna. Nu heyrit, baþir samt guðs astvinir blezaðir, þar sem þit erot vænir steinar i uppsmiði heilagrar Iherusalem ok .ij. liosker i hall himnarikis ok .ii. gimsteinar i hǫfutgulli almattigs guðs eylifrar dyrþar, at þeir allir oðliz yckart fullting ok æsea, sem meðr goðfysi hafa heyrt eðr heyrandi ero þessa sǫgu, ok hverr er less ok skrifar eðr sinn kost leggr til hana at skrifa, taki ǫmbun af yckr baðum, sva at þessa goðs ok allz annars, er þeir gera, nioti þeir i eilifum fagnaði meðr varum herra Jesu Kristo lifanda guðs syni, er með feðr ok helgum anda lifir ok rikir einn guð almattigr per omnia secula seculorum. Amen.

THOMAS SAGA POSTOLA.

I.

Her hefz Thomas saga postola[1].

1. Thomas postoli, er ǫðru nafni er kallaðr Didimus, hann kom til borgar þeirar, er Cesarea[2] heitir. Þa vitraðiz honum drottinn ok mællti [við hann[3]: „Gundoforus Jndialandz konungr hefir sendan greifa sinn [til Syrlandz[4] at leita ser husasmiðs[5], en ek vil senda þik með honum.“ Thomas postoli svaraði: „Drottinn, sentu mik þangat sem þu villt [i annan stað[6] en til Indialandz.“ Drottinn mællti við hann: „Far þu, þviat ek em með þer ok skal[7] eigi fyrirlata þik. En er þu hefir førða mer Indialandz menn, þa muntu[8] koma til min með dyrð.“ Thomas svaraði: „Þu ert drottinn, en ek em þræll þinn, verði vili þinn.“ En þa gekk [Indialandz greifi með sinum mǫnnum[9] a torg, en hann het Abbanes. En drottinn syndiz honum ok mællti: „Hvat villtu kaupa, ungr maðr?“ Abbanes mællti: „Indialandz konungr sendi mik hingat at leita smiða ok[10] kaupa þræla, þa er hagir se [a husasmiði[11], þviat hann vill ser hǫll gera lata.“ Drottinn mællti við hann: „Ek a þræl hagan[12], þann er ek sendi til borga, ok førir hann mer avǫxt [syslu sinnar ok[13] erfiðis, en ek mun senda hann með þer, en þu lat hann koma til Indialandz[14].“ Abbanes varð feginn, er hann heyrði þetta, ok fell til fota honum. En drottinn kallaði Thomam ok selldi hann i hond Abbane. En er þeir stigu a skip, þa mællti Abbanes við Thomam: „Seg þu mer, ef þat er satt, at þu ert þræll þess, er selldi þik mer?“ Thomas svaraði: „Af þvi mællta ek ekki við[15], þa er hann selldi mik þer, at ek em þræll hans, ok geri ek eigi þat, er ek vil, helldr þat, er drottinn byðr. En ek em einn af otalligum þrælum hans, ok kunnum ver allir margar iþrottir, ok fǫrum ver um borgir ok førum drottni varum allt, þat er ver oflum með erviði varu.“ Abbanes mællti: „Hvat kantu iþrotta?“ Thomas svaraði:

1 *Overskr. B.* 2 Cesaria *B.* 3 [*tilf. B.* 4 [*saal. B*; Abbanes *A.* 5 husasmiðar *B.* 6 [annan veg helldr *B.* 7 mun ek *B.* 8 skalltu *B.* 9 [Indiakonungs greifi fra skipi ok kom *B.* 10 eða *tilf. B.* 11 [at husasmið *B.* 12 truan mer *B.* 13 [*saal. B*; allrar syslu sins *A.* 14 min með veg *B.* 15 i mot *B.*

„Smiða[1] ek hus, þau er alldri fyrnaz, ok veggi, þa er alldri falla, [ok glugga[2], þa er alldri þrytr lios i husum. Ek geri [hasmiði þau er bera af öðrum[3], en smiði min hafa mikla fegrð utan, en meiri innan. Allt kann ek at gera, þat er smiða ma or steini eða tre. Ef þu selr mer lærisveina, þa mun ek læra þa sva, at þeir se iafnhagir sem ek.“ Abbanes mællti: „Mikill er sa maðr ok konungum betri, er slika þræla hefir.“ Thomas svaraði: „Vel er þat mællt, þviat hann er einga[4] sonr konungs, ok ræðr faðir hans enu øzta riki, þar er alldri megu ovinir søkia, ok þar ma engi finnaz siukr ne valaðr.“ En er þetta viðrmæli þeira hafði nokkura stund verit, þa gaf þeim veðr i haf, ok sigldu þeir fullan byr siau daga, unz þeir komu til borgar þeirar, er Andropolis heitir.

En er þeir gengu af skipi, þa heyrðu þeir song ok hörpuslatt[5] ok gleði mikla til borgarinnar. En þar var brullaup, ok gipti konungr sa [manni dottur sina, er þar reð fyrir[6]. En rennari for um borgina ok mællti, at allir skylldi koma til þess brullaups, auðgir ok fatøkir[7], tignir ok otignir, [innanlandz menn ok utlendir[8], ef sva villdi gera, at konungi likaði. Þa foru þeir Thomas ok Abbanes til brullaupsins, en menn undruðuz þa, þviat þeir voru utlendir ok ollum þar okunnir. Þa for ein mær ebresk ok kom fyrir hvern mann ok song fagrt i pipu ok skemti. En er hon kom fyrir Thomam, þa sa hon a hann lengi ok undraðiz, hvi[9] hann at eigi ne drakk, helldr sa hann avallt til himins. Þa skildi hon, at hann mundi ebreskr vera ok trua a himna guð, ok tok hon at syngia a ebreska tungu: Einn er guð ebreskra manna, sa er skop himin ok iorð ok sio. En er postolinn heyrði þat, þa minti hann hana a þat, at hon hefði þat[10] opt i munni. En sa maðr er drykk bar, avitaði postolann, at[11] hann at eigi ne drakk, ok drap hann hendi i andlit honum. Thomas mællti við hann: „Betra er þer at taka [hefnd her i heimi en[12] i öðrum heimi, þar er eilifar kvalir eru, en þer mun i þessum heimi golldit vera þat, er þu laust[13] mik saklausan, en hond þina munu hundar hingat bera þenna aptan.“ Þetta mællti postolinn [at ebresku mali[14], sva at engi matti skilia nema hin ebreska mær, er i

1 Geri *B.* 2 [*saal. B*; liosastiaka *A.* 3 [*saal. B*; þa smiði, er af beri ollum *A.* 4 *saal. B;* einka *A.* 5 harpslatt *B.* 6 [er þar var, dottur sina manni *B.* 7 oauðgir *B.* 8 [innlendzskir ok utlendzskir *B.* 9 er *B.* 10 þessi orð *B.* 11 er *B.* 12 [likn *B.* 13 slott *B.* 14 [a ebresku *B.*

pipuna song. En [byrlarinn, er i andlit postolanum hafði drepit[1], gekk til brunnz at taka vatn, en hit oarga dyr drap hann [ok saug bloð hans[2], en hundar atu hræ hans, ok einn mikill hundr svartr bar hond hans hina høgri i munni ser eptir hỏllinni endilangri, ok undruðuz menn, er þetta sa, ok þỏgnuðu. En mærin su hin ebreska kastaði pipu sinni ok mællti við lyðinn: „Sa maðr er propheta ok postoli guðs, þviat þa er [byrlarinn laust hendi i andlit honum, þa[3] sagði hann honum a ebresku tungu þat, sem nu er framkomit.“

En er konungi voru þessir atburðir sagðir, þa let hann kalla postolann til sin ok bað, [at hann blezaði[4] dottur sina ok bruðgumann. Þa lagði Thomas postoli hendr sinar yfir hỏfuð þeim [baðum saman[5] ok mællti: „Guð Abraham, guð Ysaac, guð Jacob, blezaðu þessa hina ungu menn, ok sa þu lifs saði i hug þeira, at þau fylli þat i verkum, er þau nema til þurftar ser af drottni varum Jesu Kristo, [fyrir þann[5] gerum ver þakkir guði feðr með[6] helgum anda um odauðligar alldir allda.“ En er Thomas postoli hafði þetta mællt, þa gekk hann ut, ok hinn ungi bruðgumi [tok ok[5] leiddi postolann ut. En þa vitraðiz alldinberandi palmr i hendi [hinum unga manni[7], en hann [varð feginn ok hvarf aptr til rekkiu sinnar, en hann[8] selldi bruði[9] sinni af alldini þvi, ok bergðu bæði þau[10]. En er þau sofnuðu, þa syndiz þeim itarligr konungr i draumi ok stoð i milli þeira ok mællti: „Postoli minn blezaði ykkr, at þit takit hlut eilifrar dyrðar.“ Þa vỏknuðu þau, ok sagði hvart ỏðru draum sinn. En þa kom Thomas postoli til þeira at loknum durum ok mællti: „Konungr minn, er i draumi mællti við ykkr, hann leiddi mik hingat at loknum durum, at þit niotit blezanar minnar. Þit skulut hallda[11] hreinlifi, er drottning er allra mannkosta ok avỏxtr eilifrar farsælu[12]. Meydomr er systir engla, en sigr af lỏstum, hlifskiolldr við ovinum ok ỏruggleikr eilifrar dyrðar, en af munuðlifi geraz syndir ok saurgan; en af þessum syndaraðum[13] alaz opt synir[14] með miklum haska ok abyrgð, annattveggia[15] at moðirin deyr, eða [sonrinn er blindr borinn[16] eða lami eða með nỏkkurum

1 [byrlinn, er drepit hafdi hendi i andlit postolanum *B.* 2 [*mgl.* *B.* 3 [byrlinn drap hann *B.* 4 [hann bleza *B.* 5 [*mgl. B.* 6 ok syni ok *B.* 7 [bruðgumanum *B.* 8 [*tilf. B.* 9 *saal. B*; konu *A.* 10 þar af *tilf. B.* 11 hafa *B.* 12 fullsælu *B.* 13 syndum *B.* 14 bỏrn *B.* 15 annathvart *B.* 16 [barnit er blint borit, dauðt *B.*

ørkymslum likamans[1]. Nu [siait þit, hve[2] mikill haski er i munuðlifinu. En ef þit vilit hallda blezan, er guð gaf ykkr fyrir minar hendr, þa mun hann sva gera, at þit munit[3] eigi deyia, helldr fagna i eilifri fullsælu. En er [þau þektuz bæði[4] vel þat allt, er hann[5] kendi þeim, þa synduz þeim tveir englar ok mælltu: „Vit erum englar[1] sendir af guði [til ykkar at synaz ok bera guði[6] bønir ykkrar, ef þit halldit[7] kenning postolans. Vit leiddum hann inn at loknum durum, en hann mun luka upp himinrikis durum[8] fyrir ykkr.“ Þa fellu bæði þau til fota postolanum ok mælltu: „Styrk þu okkr i allri tru, sva at okkr se enskis vant, þess er vit þurfim at[9] vita.“ Thomas svaraði: „Koma mun ek hingat aðra nott ok kenna ykkr þat, er þit þurfit [at vita aðr ek fara[10] i braut.“ En hann kom, sem hann het, ok kendi þeim retta gôtu, þa er þau þurftu til eilifrar dyrðar, ok skirði þau aðr hann for braut. En siðan sendi hann þeim lærisvein sinn, ok vigði hann aðr[11] til prestz ok bauð honum at lata gera kirkiu i borginni. En þar samnaðiz margr lyðr til guðs, ok er þar velldi Thome apostoli [ok trua rett allt til þessa dags[12].

En þessi enn ungi maðr er nefndr Dionisius, hann var siðan vigðr til byskups, en hann vigði bruði sina til nunnu. En hon het Pelagia. Hon var af tveim hlutum pind fyrir guðs nafni, [þvi at[13] hon villdi eigi blota, ok [af þvi[14] at hon villdi eigi með manni ganga, ok var hon fyrir þær sakir hôggvin. En sva er ritit girzkum stofum a leiði hennar: Her hvilir bruðr Dionisius[15] byskups, dottir Thome apostoli. En langt er at tina[16] serhveriar iartegnir þeira, ok mun ek helldr nu segia fra taknum postolans.

2. Thomas postoli kom til Indialandz ok til borgar þeirar, er heitir Eleopolis[17]. Þa sagði Abbanes Gundoforo konungi lok erenda sinna. Konungrinn mællti þa við Thomam postola: „Mattu mer hôll smiða?“ „Ma ek“, sagði postolinn. [Gundoforus mællti[18]: „Hversu mattu gera hôllina?“ Thomas postoli mællti[19] grundvollinn ok sagði konungi, hversu hann mundi gera hollina, eða hvar hann mundi vera lata hvert hus þeira tolf, er hann lezt gera mundu. Dyrr skulu horfa i austr, sagði hann i gegn upprennandi solu, en virki skal gera um hôllina. En er konungr hafði a litit, hversu hann ætlaði at gera hollina, þa mællti hann: „Hagr maðr muntu

1 *mgl. B.* 2 *saal. B*; um siajt, hversu *A.* 3 munut *B.* 4 [þeim þoknaðiz *B.* 5 postolinn *B.* 6 [at þægia *B.* 7 vilit hallda *B.* 8 dyrr *B.* 9 hafa ok *tilf. B.* 10 [*saal. B*; aðr en ek fer *A.* 11 þann *B.* 12 [*mgl. B.* 13 [af þvi er *B.* 14 [fyrir þat *B.* 15 Dionisii *B.* 16 rita *B.* 17 Eliopolis *B.* 18 [Konungrinn spurði *B.* 19 *saal. A og B.*

vera, ok somir[1] þer at þiona konungum.“ Þa selldi konungr honum mikit fe ok for a braut or borginni.

En Thomas postoli for um borgir ok heroð ok boðaði orð guðs ok skirði þa, er tru toku, ok veitti mikit fe valuðum ok vigði kennimenn ok let gera kirkiur ok efldi kristinn dom, ok sneri [otalligum þioðum[2] til rettrar truar a þeim tveim vetrum, er konungr var a braut or borginni. En er hann[3] kom aptr ok fra, hvat postolinn hafði gert, þa let hann setia [þa baða i myrkvastofu Thomam ok ok Abbanem[4]. En [þvi dvaldiz dauði þeira[5], at broðir konungs la hættr, en hann het Gaad, ok var ætlat at fla skinn af þeim baðum kvikum ok brenna þa i elldi. Þa do Gad, ok varð hryggleikr mikill i hirð konungsins. Þa let hann bua um lik broður sins með purpura ok silkiklæðum, ok [sendi eptir smiðum, at þeir gerði[6] kistu at likinu, sem þeir kynni vandligast, or marmarasteini. En þa er dvaldiz grôptr [hins dauða mannz, meðan kistan var gor[7], reis Gad upp af dauða ok lifnaði snemma morgins hinn fiorða dag [fra andlati sinu[8]. En þeir er gratit hôfðu dauða hans, urðu þa hlioðir ok hræddir af undri þvi er orðit var. Þa mællti Gad við broður sinn: „Heyr[9] þu mer, broðir! Sa maðr er þu ætlar at fla kvikan[10] ok brenna, hann er vinr guðs, ok þiona honum allir englar. Ond min var leidd a himna, ok var mer synd hôll su er Thomas hefir þer gôrva með þeiri skipan allri, sem hann het þer at gora, en þat smiði er allt gort[11] enum dyrligstum gimsteinum utan ok innan. En er ek leit a þessa fegrð, þa mælltu englar guðs við mik: Her er hôll su er Thomas gerði broður þinum. En er ek æsta mer þess at hafa hit yzta sæti i þeiri holl, þa mælltu englar guðs við mik: Ef þu villt her vera, þa munum ver biðia drottin Jesum Krist son guðs lifanda, at hann lati þik lifna; en þu far ok kaup hôllina, en broðir þinn taki fe sitt, er hann þikkiz glatat hafa.“ En er Gad hafði þetta mællt, þa for hann skyndiliga til myrkvastofunnar ok fell til fota postolanum ok bað ser liknar ok broður sinum, ok mællti: „Broðir minn er fallinn i mikla synd, þviat hann veit eigi, at þu ert postoli guðs.“ Þa leysti hann bônd af honum[12] ok bað hann taka við dyrligum klæðum, er hann hafði at føra honum. Thomas mællti: „Þu veizt enn eigi, at þeir girnaz enskis iarðligs, er himneskt velldi vilia hafa; mer vinnr þorf

1 samir *B.* 2 [*saal. B*; otali þioðar *A.* 3 konungr *B.* 4 [Thomam ok þa Abbanes bada i myrkvastofu *B.* 5 [hann dvaldi dauða þeira þvi *B.* 6 [let gera eptir smiðum at gera *B.* 7 [þria daga *B.* 8 [*mgl. B.* 9 Hlyð *B.* 10 skinn af kvikum *B.* 11 or *tilf. B.* 12 postolanum *B.*

klæðnaðr, sa er nu hefi ek, ok mun sa eigi fyrnaz, meðan ǫnd min er i likam.

En er Thomas postoli gekk ut or myrkvastofu, þa kom Gundoforus konungr a mot honum ok fell til fota honum ok bað ser liknar. Thomas svaraði: „Mikit hefir drottinn minn Jesus Kristr veitt yðr, er hann syndi yðr leynda hluti sina; borgir yðrar ok heroð eru nu full kristins doms; veri þer nu ok þa bunir at helgaz i skirnarbrunni guðs, at þer takit hlut eilifrar dyrðar.“ Gad svaraði: „Ek sa hǫll þa er þu smiðaðir broður minum, en englar baðu þess ok gatu af guði, at ek a kost at kaupa hollina.“ Thomas svaraði: „Broðir þinn skal þvi raða, sem hann vill.“ Gundoforus mællti: „Þvi trui ek, at mitt eigin er þat, er mer var smiðat, en Thomas geri þer aðra holl, en vit eigum[1] þessa baðir, ef hann ma eigi gera aðra.“ Thomas mællti: „Þat skulu þer vita, at margar eru hallir smiðaðar a himni ok bunar af guði [fra upphafi heims[2], þær er kaupa skal með verði rettrar truar[3]. En ef þer vilit ǫðlaz af himneskum auðøfum, þa fari [auðøfi yður[4] fyrir yðr, aðr en þer deyit, þviat þau megu eigi koma eptir yðr; lati þer auðøfi yður þiona [fatøkum monnum[5], aumum monnum, utlendum ok frændlausum, siukum ok sarum, hungruðum ok þyrstum, ok ollum þurftugum[6], ok verit oruggir, at þer munut þar finna hundraðfǫlld [laun af guði yðarra auðøfa at eilifu[7].“

En er þau tiðindi spurðuz a Indialandi, at sa maðr var kominn, er dauða menn reisti upp ok ræki[8] diofla fra oðum monnum ok grøddi siuka, hvatki er þeim var at meini, þa hugðu þeir hann vera guð, ok foru menn um langan veg or heruðum [ok borgum[9] með koronur or gulli giorvar ok gimsteinum ok með gullofin klæði, ok villdu skryða postolann ok blota hann ok søfa fyrir honum øksn[10] ok hruta. En Thomas bað konunginn, at hann leti samna liði hinn næsta manuð, ok gera þat siðan, sem hann kendi þeim. En er manuðr var liðinn, þa mællti Thomas, at allr lyðr skylldi ganga ut a viðan vǫll, þviat þa var sva mart lið komit, at eigi matti i husum vera. En er lyðrinn var ut genginn, þa heimti postolinn siuka menn alla saman i einn stað, ok stoð hann a meðal þeira ok hellt hondum til himna ok mællti: „Heilagr, osyniligr, oskiptiligr guð, er sendir oss hit himneska

1 haufum *B.* 2 [fyrir heims upphaf *B.* 3 tru *B.* 4 [þau *B.* 5 [*tilf. B.* 6 þurfendum *B.* 7 [auðæfi yður, er alldri verðr endir *B.* 8 rak *B.* 9 [*tilf. B.* 10 yxn *B.*

lios drottin varn Jesum Krist son þinn, en hann gaf oss postolum sinum þat velldi, at ver grøddim [allar sottir[1] ok gætim þat allt, er ver bæðim guð foður i nafni [hans sonar, i hans[2] nafni bið ek þik, guð, at þu grøðir alla þessa siuka menn með lækningu þins velldis, at lyðr[3] viti, at þu ert einn guð osyniligr faðir ok einn drottinn Jesus Kristr, fyrir þann eru gervir allir lutir syniligir ok osyniligir, ok einn heilagr andi lysandi [ok helgandi[4] allra luta nu ok æ um alldir allda.“ Þa svôruðu kristnir menn ok sôgðu amen. En þa kom lios mikit yfir ena siuku menn sva sem ellding, en þeir fellu allir til iarðar með postolanum ok hugðuz drepnir mundu verða af elldingunni, ok lagu a iorðu halfa stund dags. Þa reis postolinn upp ok kallaði a þa alla ok mællti: „Risit upp þer, þviat drottinn Jesus Kristr kom sem ellding, ok mun hann grøða alla yðr.“ En þeir risu upp heilir allir ok lofuðu guð ok Thomam postola.

Þa ste postolinn upp a stein hafan, þar er hann matti sia allan lyðinn, ok allir sa hann, ok bað ser hlioðs ok mællti: „Heyri þer, allir lyðir! Drottinn minn Jesus Kristr sendi mik hingat til yðar, en ek em þræll hans, en hann grøddi lyð þenna. En ek em maðr sem þer ok sendr til yðar af guði at kenna yðr, at þer hverfit fra skurðgoðum, þeim er andlaus eru, en gôfgit[5] skapara yðarn guð a himnum, þann er [ôllum vill biarga[6], þeim er a hann trua. Hlyði þer, kallar ok konur, [sveinar ok meyiar[7], ungir menn ok gamlir, frialsir ok anauðgir! Ef þer vilit koma i lif eilift, þa trui þer fyrst a einn guð fôður almattkan, [osyniligan ok oskiptiligan[7], þann er byggir i himnesku liosi, ok engi er honum øðri[8]. Trui þer ok a eingetinn son hans drottin varn Jesum Krist, fyrir þann eru gôrvir allir hlutir a himni [ok a iorðu[9], syniligir ok osyniligir, ok a [hinn helga[10] anda, huggara osyniligan, þann er helgar ok lysir andir truaðra. En þer munut verða i þeira tôlu, ef þer truit hreinu hiarta a guð ok rekit fra yðr hinn forna mann með verkum sinum, þat eru syndir, ok briotit ôll diôfulig skurðgoð ok hatiðir þeira, ok fyrirlatit [myrkra hôfðingia[11], at þer finnit eilift lios. Variz þer við alla guðlastan ok illzku, þeir er a guð trua. Þann hafi þer fyrstan avôxt, ef þer truit a einn guð; sa er annarr, at[12] þer latit skiraz; sa er þriði, at þer variz við hordom; sa er hinn fiorði, at þer stoðvit alla ranga

1 [siuka menn *B.* 2 [fodur ok sonar, i Jesus *B.* 3 allir lydir *B.* 4 [*tilf.* *B.* 5 gaufga *B.* 6 [bergr aullum *B.* 7 [*mgl.* *B.* 8 efre *B.* 9 [*tilf.* *B.* 10 [einn helgan *B.* 11 [myrkr *B.* 12 ef *B.*

agirni; sa er hinn fimti, at þer iðriz synda; sa er hinn setti, at þer siait við ofdrykkiu ok ofati; sa er hinn siaundi, at þer set geðfastir i goðum verkum; sa er hinn atti, at þer seð gestrisnir; sa er hinn niundi, at þer leitit at gora guðs vilia i ollu; sa enn tiundi, at þer siait við at gera þat, er guði mislikar; sa er hinn ellifti, at þer hafit ast við vini yðra ok ovini fyrir guðs sakir; en tolfti avôxtr er hvers dags athugi at varðveita þessa kosti alla, ok maðr beri þvi meiri ahyggiu fyrir at hallda himneskum auðøfum, sem maðr[1] hefir þau fleiri, þviat[2] i þessum .xii. kostum helldz allt rettlæti, þat er leiðir til himna hallar þa, er þessa luti varðveita. En giafar[3] er þer førðut mer, gefi þer aumum mônnum, þviat ek em eigi guð, helldr þræll hans[4]. En hverr yðarr veri buinn tru at taka ok skirn."

En lyðrinn gerði, sem Thomas mællti, ok toku skirn enn næsta drottinsdag .ix. þusundir karla, en eigi voru taldar konur ne born. En siðan for Thomas postoli til hins øfra[5] Indialandz, sva sem guð vitraði honum. En margr maðr[6] for at sia iartegnir hans ok heyra kenning hans, ok toku margir tru[7] ok hurfu fra blotum, er þeir sa hann gefa syn blindum, en heyrn daufum, ok lif dauðum, ok reka diôfla fra oðum mônnum.

3. Migdeus[8] het konungr, er reð fyrir þessu[9] Indialandi, [en kona hans het Trepicia[10]; iarl hans het Caricius, en kona hans[11] het Mikdonia, en hvarr þeira atti systur annars. Kona het Sintica, er sex[12] vetr hafði blind verit, en hon[13] var vinkona Mikdonie. En þeiri konu gaf Thomas postoli syn. Hon kom [heileyg ok skygn[14] fyrir[15] Mikdoniam ok sagði henni til heilsu sinnar. Mikdonia mællti: „Sa mun vera engill guðs eða postoli, er þer gaf syn, sva at hann hafði enga lækning til þess." Sintica mællti: „Eigi gaf hann mer einni syn, þviat mikill fioldi er þat karla ok kvenna, er hann hefir heilsu gefit i nafni Jesus Kristz." Mikdonia mællti: „Ma ek sia hann?" Sintica svaraði: „A morgin er ætlat, at hann muni telia fyrir [mônnum eða lyðnum[16]. En ef þu villt sia hann, þa skiptu[17] buningi þinum, at þu verðir eigi kend, ok far þu þa með oðrum konum." Þa [tok Mikdonia[18] annan buning ok for með vinkonum sinum ok ambattum, ok kom þar er postolinn [taldi tru[19] fyrir mônnum, ok mællti: „Þetta

1 hann *B.* 2 *mgl. B.* 3 þessar *tilf. B.* 4 guds *B.* 5 efra *B.* 6 lydr *B.* 7 af honum *tilf. B.* 8 Miðeus *B.* 9 *mgl. B.* 10 [*mgl. B.* 11 iarlsins *B.* 12 .x. *B.* 13 su *B.* 14 [heil *B.* 15 fru sina *tilf. B.* 16 [folki *B.* 17 skipt þu *B.* 18 [for Mikdonia ok tok *B.* 19 [var ok taldi *B.*

lif er ver hofum, sagði[1] postolinn, er vesæligt[2] ok liggr undir [mörgum haskum[3], ok liðr þa or höndum, er maðr hyggr bezt til at hallda, þviat braðr dauði tekr þat i braut, ok flyr þat sva, at alldri ma siðan finnaz. Af þvi kom guðs sonr af himni ok sagði oss annat lif vera, þat er alldregi hefir dauða ne sott ne hryggleik, helldr er þar avallt fagnaðr ok lios ok gleði. En sonr guðs gerði sva, at menn megu endrgetaz til lifs, þeir er getnir eru til dauða, ok geraz synir guðs fyrir heilaga[4] kenning postola, þeir er aðr eru synda þrælar. En eigi megu dauðligra manna synir verða odauðligir, nema þeir verði[5] endrgetnir fyrir vatn ok helgan anda. En til þess at menn tortryggi eigi kenning þessa, þa gaf sonr guðs oss þat velldi[6], [sa er oss sendi til kenningar[7], at ver gefim [i hans nafni[8] heilsu siukum, en lif dauðum, at skynsamr maðr mætti [skilia eða[9] ætla fyrir ser, at eigi mætti slikar iartegnir fylgia, ef kenningin væri eigi sönn. Ek kallaða yðr til þess fyrra dags, at þa grøddiz likamir yðrir, en i dag kalla ek yðr til þess, at andir yðrar grøðiz af kenningu[10] guðs orða. Þviat sva sem læknar megu eigi grøða siukan mann, nema hann standiz atgerðir ok megi drekka þann drykk, er þeir gefa honum, sva megu ok kennimenn eigi grøða andir manna, nema menn heyri orð guðs ok trui [sönnu, ok halldi hreinlifi ok variz við allri[11] agirni rangri ok ofati, ok misbioði engum, ok tømiz[12] opt til þess at heyra ok hallda boðorð guðs. Þat skal hafa til heilsu andanna, [ok til þess at þær megi hallda heilsu sinni[7]. Sva sem likamans sott gerir manni matleiða, sva [gerir ok andarinnar sott[13] öndinni leiða sina føzlu[14], þviat sa ma eigi elska ond sina, er lifir at likams munuð; [sva sem spamaðrinn mællti: hatar sa önd sina, er syndir elska[7], elldi ok brennusteini mun rigna yfir synduga menn. Heyrðu þer nu pislir syndugra manna. Ver vitum, at þat kann verða einnar stundar regn her a iorðu, er menn þikkiaz eigi uti mega vera [ne leiðar sinnar fara[7]; hyggit at þer þa, hversu þeir eru staddir, er yfir rignir bæði elldi ok brennusteini an enda, er þer megut eigi standaz þat regn, er her[4] gefr groðr a iorðu. Trui þer þvi, at syndugir menn hafa sannar[4] pislir, en rettlatir sannar dyrðir[; þvi kalla ek sannar,

1 kvad *B.* 2 vesaligt *B.* 3 [haska *B.* 4 *mgl. B* 5 se *B* 6 *tilf. B.* 7 [*mgl. B.* 8 [*tilf B.* 9 [sva *B.* 10 lækningu *B.* 11 [at saunnu ok halldi sik hreinliga ok siae vid *B.* 12 temizt *B.* 13 [gera ok syndir *B.* 14 fæðu *B.*

at eilifar eru, þviat allt þat sem endir, þikkir sem eigi hafi verit, þa er liðit er[1]."

4. En er Thomas postoli hafði þetta mællt, þa tok allr lyðr, sa er þessi orð heyrði, tru ok skirn eptir siau[2] daga fôstu. En Mikdonia kom eigi siðan i sama sæng iarlinum. En er [Karicius iarl[3] varð þess viss, at þat gerðiz af kenningum postolans, þa bað hann [Mikdeus konung þess[4], at Thomas postoli væri tekinn ok settr i myrkvastofu. Var þat ok gert, sem hann bað. En Mikdonia for til myrkvastofunnar ok fell til fota postolanum ok mællti: „Ek bið þik, postoli guðs, at þu gangir ut ok hliotir eigi þetta af mer, sva at eigi komi guðs reiði yfir mik." Thomas svaraði: „Far þu heim til huss þins, ok mun ek þar koma þessa nott at syna þer, at ek em viliandi pindr fyrir guðs nafni." Þa for Mikdonia heim ok lauk aptr klefa sinum ok mællti: „Guð almattigr, sa er Thomas postoli boðar, lattu[5] mik verða makliga hans kenninga!" En at miðri nott kom Thomas þangat at loknum durum ok mællti: „Vertu styrk, Mikdonia, þviat sva sem þu munt koma til lifs fyrir mik, sva mun ek koma með dyrð pislar fyrir þik til drottins mins Jesu Kristz." Þa [oaðiz Mikidonia[6] ok mællti: „Ek bið þik, postoli guðs, at þu lukir upp augum[7] andar minnar, sva sem þu laukt upp augum[7] blindra manna, at ek mega sia retta gôtu ok falla ek[8] eigi i talgrafir diôfuls." Thomas svaraði: „Fyll þu siau daga fôstu, en a hinum atta degi mun ek koma til þin ok skira þik ok þa menn alla, er af þinum orðum trua a guð." [Nu hvarf Tomas postoli a braut[9].

[Karicius iarl for[10] til konungs ok mællti við hann: „Ek bið yðr[11], herra konungr, at [þer sendit[12] Trepiciam drottning til Mikdoniam, ok ma verða, at hon snui hug hennar fra orum þessum, þviat ek hefi beðit hana bæði reiðr ok [i hugum, ok sva beggia vinir[13] ok frændr, at hon skylldi samfarir hafa við mik enn, ok megum ver[14] þat eigi geta af henni, ok vill hon eigi sia oss ok eigi [eta ne[15] drekka með oss." Mikdeus konungr svaraði: „Bið þu systur þina, at hon fari, þviat hon mun eigi erendislaust fara, ef hon ferr." Trepicia [svaraði ok kvezt mundu fara við bøn broður sins. Hon mællti við Mikdoniam, er hon fann

1 [þær er alldri skal eptir verda *B.* 2 sex *B.* 3 [iarllinn *B.* 4 [konunginn *B.* 5 late *B.* 6 [ottaðizt hun *B.* 7 augu *B.* 8 *mgl. B.* 9 [*mgl. B.* 10 [siþan for iarlinn *B.* 11 þik *B.* 12 [þu sendir *B.* 13 [ureiðr ok vinir okk(r)ir *B.* 14 vid *B.* 15 [*tilf B.*

hana[1]: „Ek bið þik, Mikdonia, systir ok vinkona hin kærsta, at þu latir af orum þessum ok hafnir eigi samforum við buanda þinn, ok ger eigi i gegn goðum varum ok[2] frændum, þviat konungr er nu oglaðr ok hirð hans óll, ok røða allir um þik ok harma[3] orar þinar.“ Mikdonia svaraði: „Ef þu vissir, Trepicia, þat er ek veit, þa mundir þu þat eigi kalla orar, er Thomas postoli kennir; maðr syniz hann vera, en hann er guð, þviat Sintica vinkona okkur hefir tekit sion af honum, er marga vetr hefir blind verit, ok hann gefr heyrn daufum, en heilsu siukum, ok lif dauðum, ok synir hann annat lif vera odauðligt, þar er eigi er sott ne sarleiki ne ogleði. En þetta ma bratt reyna, þviat Simforus riddari[4] for a þessarri nott, er nu var, til myrkvastofunnar ok [reiddi Thomas postola a braut[5], ok hefir hann nu reistan einga[6] son hans af dauða, ok sitr hann nu i husum Simfori ok telr tru fyrir monnum ok gefr heilsu siukum, er þangat koma.“ Trepicia mællti: „Ef sva er, sem þu segir, þa fórum við nu þangat, ok mun ek trua honum, ef ek reyni þetta satt vera, þviat heimskligt er at fysaz eigi til hins eilifa lifs, ok heimskligt[7] at trua eigi sva miklum iartegnum.“ Þa foru þær baðar til husa Simfori ok fundu fyrir durum[8] einn likþran mann, er finna villdi postola guðs ok naði eigi inn at ganga, þviat daunn var illr af honum, ok vall[9] vagr or andliti honum[10], ok var engi flekkr heill a [likama hans[11]. En þær Migdonia [ok Trepicia[12] gengu inn ok mattu ekki mæla við postolann, þviat hann lagði hendr sinar yfir siuka menn ok gaf þeim heilsu. En er Trepicia sa þessar iartegnir, þa mællti hon: „Se bolvaðir af guði þeir, er eigi trua þessum heilsuverkum!“ Mikdonia mællti við Thomas postola: „Likþrar maðr einn vill finna þik, drottinn, ok nair eigi [inn at ganga[13].“ Postolinn mællti við Simforum: „Banna þu eigi þeim at taka heilsu, er trua [a guð[14].“ Simforus mællti: „Sa maðr er eigi asiandi, er [þær segia[15] þer i fra, ok er allr likami hans sem ein skan, ok vellr hann vag ok móðkum.“ Postolinn mællti: „Þvi meira er vert um guðs iartegnir, sem hann grøðir torvelldra. Leiðit[16] hingat hinn likþra!“ En er postolinn sa hann, þa felldi hann tar ok fell a kne ok var lengi a bøn. Siðan bað hann leiða til sin hinn siuka

1 [for vid bæn brodur sins til fundar vid Migdoniam ok mællti *B.* 2 ne *B.* 3 *mgl. B.* 4 riddarahofdingi *B.* 5 [leiddi Th. til hus sins *B.* 6 *saal. B;* einka *A.* 7 enn heimsligra *B.* 8 husdyrum *B.* 9 feil *B.* 10 hans *B.* 11 [andliti hans ne likama *B.* 12 [*mgl. B.* 13 [inngaungu *B.* 14 [gudi *B.* 15 [þar segit *B.* 16 Leiði *B.*

ok lagði hendr sinar yfir hann ok mællti: „Þu guð, skapari allra hluta syniligra ok osyniligra, er oss gaft þat velldi fyrir son þinn, at ver gefim sion blindum ok heilsu likþram ok lif dauðum, bioð þu syniliga, at vitriz[1] engill þinn ok grøði þenna mann fyrir hendr minar[2], at hann verði heill ok dyrki þik skapara sinn ok grøðara, at allir menn viti, at þu ert einn guð ok engi guð er annarr.“ En er Thomas hafði þetta mællt, þa vitraðiz sveinn lioss með skinanda andliti ok leiddi i eina hyrning hussins hinn likþra mann, ok førði hann or fötum; siðan flo hann af honum likþrana, sva sem maðr flær skinn af kalfi, ok leiddi[3] hann heilan fyrir postolann. En Thomas skirði hann ok skryddi hann nyium klæðum ok hvitum. Þa dyrkaði allr lyðr guð ok mællti: „Sannliga vitraðiz[1] engill guðs a varu landi.“ Þa fell Trepicia drottning til fota postolanum ok mællti: „Ek bið þik, postoli guðs lifanda, at ek mega taka hlut hins eilifa lifs.“ Thomas svaraði: „Upp er lokin[4] höll[5] ens himneska konungs, ok ganga inn þeir er af ollu hiarta trua guði[6], en þu matt[7] ok maklig vera guðs miskunnar, ef þu truir rett.“ Trepicia svaraði: „Ek trui þvi, at engi er annarr guð, en sa er þu boðar, af þvi bið ek, at þu latir mik taka hlut með þeim, sem til hans koma.“ Þa lagði postolinn hendr sinar yfir hofuð henni ok blezaði henni[8] ok kendi henni tru retta ok mællti: „Nu heyrða ek rodd drottins mins Jesu Kristz, ok kallar hann mik. En þu tak nu skirn, þa er gefin er fyrir vatn ok helgan anda, þviat nu nalgaz su tið, er ek skal or heimi fara.“ Þa skirði hann hana, en taldi þat fyrir lyðnum, at hann[9] elskaði kristinn dom ok kennimenn sina, ok komi opt til kirkna at heyra guðs orð. En siðan for hverr heim til sins huss.

5. En er Trepicia kom heim, þa mællti konungr við hana: „Fyrir hvi dvaldiz þu sva lengi, at þu komt eigi heim fyrir aptan?“ Trepicia svaraði: „Ek hugða, at Mikdonia væri ør orðin, en hon hefir fundit sanna speki, þa er mik leiddi til eilifs lifs, þviat ek sa postola guðs, þann er öllum gefr heilsamligt[10] rað. En þu matt eigi vera konungr odauðligr, þott þu raðir fyrir löndum[11]; en ef þu villdir hlyða orðum postolans, þa mundir[12] þu alldri deyia.“ Þa ogladdiz konungr ok let kalla þangat Karicium iarl mag sinn, ok mællti: „Þa er ek villda bøta um[13] fyrir þinni

1 birtiz *B.* 2 sinar *B.* 3 sendi *B.* 4 lokit *B.* 5 himins ok ens eilifa lifs ok *tilf.* *B.* 6 aa guð *B.* 7 mant *B.* 8 hana *B.* 9 þeir *B.* 10 heilsamlig *B.* 11 iordum *B.* 12 myndir *B.* 13 *mgl.* *B.*

konu, þa tynda ek minni konu, þviat Trepicia er nu verri mer en Mikdonia þer.“ En þa var þegar farit eptir postolanum, ok [var hann[1] leiddr þangat bundinn. Konungr mællti við hann: „Hverr er sa guð[2] þinn, er fiflir fra oss konur varar fyrir orð þin?“ Thomas postoli svaraði: „Þu ert konungr, ok villtu[3] eiga raðvanda præla ok hreinlifar ambattir, en ef þu villt[3] hreinlifra manna þionostu hafa ok ertu maðr, þa mattu sia, at guð mun vilia[4] hreina þionostu præla sinna ok ambatta. Eða hvat sakar þu mik um þat, er ek segi sva, at guði liki þat vel við sina præla ok þyiar, er þer likar vel við þina mansmenn, þat er hreinlifi ok raðvendi?“ Mikdeus konungr mællti: „Ek senda mina konu, at hon leiddi Mikdoniam fra foraði, en þu steyptir þeim baðum i forað.“ Postolinn mællti: „[Þat er forað, at firraz hreinlifi ok lifa at likams munuð; en sa er sik helldr fra rangri munuð[5], hann ferr fra foraði til heilsu, ok fra myrkri til lioss.“ Mikdeus konungr mællti: „Sva sem þu skildir þær fra samlagi hiuskapar með þessum orðum ok velum, ger þu sva [ok nu[1] af orðum þinum ok raðum, at þær hafi enn samfarir við oss [sem fyrr[1]. Thomas sagði: „Villiz nu boðorð konungsins.“ Konungr mællti: „I hveriu villiz nu boðorð mitt?“ Postolinn svaraði: „Ek smiðaða stopul hafan, en þu [byðr, at ek briota hann[6] þegar; ek grof iörð til hreins brunnz[7], en þu mælir, at ek skula moka molldu i brunninn[8] ok byrgia hann. Ek mun helldr segia þeim orð drottins mins, at sa er eigi guði makligr, er meirr elskar föður sinn eða moður eða likamliga frændr eða astmenn en guð. En þu, konungr, er stundligr maðr, ok hefnir þu þess stundliga, er i gegn þer er gort; en guð er eilifr konungr, ok gelldr hann eilifa hefnd fyrir þat, er i gegn hans vilia er gort. En þu matt glata likamanum, en siðan mattu ekki gera at öndinni, en guð [er einn sannr konungr, hann[9] ma senda i eilifan elld bæði önd ok likama.“ Þa mællti Karicius við konung: „Ef þu dvelr drap þessa hins fiölkunniga mannz, þa mun hann hafa oss sialfa i[10] foraði.“

Þa reiddiz Mikdeus konungr, ok let gera iarnslar gloandi ok let þar leiða postolann yfir berføttan, at hann brynni. En þa spratt vatn upp or iörðu ok køldi slarnar. En postolinn mællti

1 [*tilf. B.* 2 *saal. B*; konungr *A.* 3 vill *B.* 4 hafa *tilf. B.* 5 [*saal. B*; Eigi bauð ek þeim at forðaz hreinlifi ok lifa at likams munuð, helldr bauð ek þeim, at þær helldi sik fra likams munuð. Sa er hreinlifi helldr *A.* 6 [mælir, at ek skula hann niðr briota *B.* 7 vatnz *B.* 8 brunn þann *B.* 9 [hinn sanni konungr *B.* 10 aa *B.*

við konunginn: „Eigi gerði guð þetta fyrir minar sakir helldr fyrir þinar sakir, at þu mættir þa helldr trua guði, þviat guð ma gefa mer þat velldi, at ek mega[1] eigi hræðaz [elld þinn[2]. Karicius[3] mællti enn við konunginn: „Lattu hann setia i ofn brennanda.“ En er þat var gert, þa mattu þeir eigi ofninn heitan gera, þviat guð slokti[4] elld þeira. Þa mællti Karicius: „Lattu hann blota solar[5] likneski, ok mun þa guð hans reiðaz honum, sa er nu leysir hann fra pislum.“ En er þeir leiddu hann inn i hofit, þa leit hann við konunginum ok mællti: „Segðu mer, konungr, hvart betri ert þu eða likneski þat, er eptir þer er gört? Eigi efa ek[6] þat, at þu ert øðri en likneskit. Fyrir hvi orøktut[7] þer guð yðarn, en blotit likneski hans?“ En solar likneski var gert or[8] gulli, ok sva kerra þess ok hestar, en glerhiminn var gerr yfir likneskinu[9], ok syndiz sva sem sol rynni a himni. En er þeir baðu postolann luta likneskinu, þa mællti hann enn við konunginn: „Þat skalltu vita, konungr, at eigi mun sva fara, sem Karicius iarl mællti, at guð muni mer reiðaz, þo at ek luta guði þinum, helldr mun hann þa reiðaz guði þinum ok briota hann.“ Konungr svaraði: „Enn rammasti solarass mun briota guð þinn, þann er Gyðingar krossfestu.“ Thomas mællti: „Villtu reyna, hvart þat ma[10] verða?“ Karicius mællti: „Nu leitar hann raða, at hann luti eigi ne bloti.“ Thomas svaraði: „Luta mun ek fyrst, en blota siðan, ef guð minn brytr hann eigi, þegar er ek lyt.“ Konungr mællti, at hann skylldi sva gera.

En tvau hundruð manna leku hliomandi[11] hringleik fyrir likneskinu, ok voru þar meyiar með pipum ok hörpum ok reykelsi, ok var lið þat albuit[12] til blotz. Þa mællti Thomas postoli við skurðgoðit: „Þu diofull, er byggir i likneski þessu ok gefr svör villtum monnum ok heimskum, er likneskit sia, en þik megu þeir eigi sia, ek søri þik i nafni drottins Jesu Kristz, þess er Gyðingar krossfestu, at þu gangir ut ok standir, sva at ek mega sia þik, en þu gerir[13] þat siðan, er ek byð þer.“ Þa gekk diofullinn ut or likneskinu ok stoð sva, at postolinn einn matti sia hann. Þa mællti postolinn við hann: „Ek göfga af ollu hiarta drottin minn Jesum Krist, en þegar er ek fell a kne ok mæli, at þu briotir eigi at eins skurðgoðit helldr ok hof þetta, þa mun ek biðia drottin minn Jesum Krist, at hann sendi engil sinn at binda þik

1 man *B.* 2 [*saal. B*; orð þin *A.* 3 Jarll *B.* 4 kældi *B.* 5 solarguðs *B.* 6 um *tilf. B.* 7 orǫki *B.* 8 af *B.* 9 þvi *B.* 10 megi *B.* 11 *mgl. B.* 12 allt buit *B.* 13 ger *B.*

ok kasta þer niðr i undirdiupit, ef þu gerir eigi sva.“ Diofullinn svaraði: „Ek bið þik, postoli guðs, at þu sendir mik eigi i undirdiupit[1], ok lat mik helldr drepa þessa menn alla.“ Postolinn svaraði: „Ek byð þer i nafni drottins mins Jesu Kristz, at þu gerir engum manni mein, helldr briot þu likneskit, þegar er ek fell a kne.“ En postolinn mællti at[2] ebresku mali við diofulinn, ok vissi engi, hvat hann mællti, eða við hvern hann mællti. [Þa leit postolinn til konungsins ok mællti: „Hygg þu at raði þinu, konungr[3]; þu segir guð þinn hinn rammasta, en guð minn krossfestan mann; ef guð þinn verðr styrkri[4], ok brytr sa diofull hann eigi sundr, er leyniz i likneskinu, þegar er ek kalla a guð minn, þa mun ek luta honum ok blota siðan; en ef kappi[5] þinn verðr brotinn, þa er rett, at þu fyrirlatir villu en truir sônnu.“ Konungr svaraði: „Þorir þu enn at mæla iðfnum orðum við mik? Glata mun ek þer lata, ef þu lytr eigi ok[6] blotar.“ Postolinn mællti: „Nu lyt ek, ok eigi likneskinu; nu lyt ek, ok eigi malminum; nu lyt ek, ok eigi skurðgoðinu; helldr lyt ek drottni minum Jesu Kristo, i þess nafni byð ek þer, diofull, er i þessu likneski leyniz, at þu briotir þat ok gerir engum manni grand[7], ok far [þar siðan, at[8] engi maðr finni þik.“ En er hann hafði þetta mællt, þa losnaði skurðgoðit i sundr sem vax við elld. Ok þa lagði blothofðinginn sverði at[9] postolanum ok mællti: „Ek mun hefna [guðs mins[10].“ Þa flyðu þeir konungr ok iarl ok hrædduz. En kristnir menn førðu likama[11] postolans til kirkiu með veg ok guðs lofi ok smurðu dyrligum smyrslum. En i þeim stað verða margar iartegnir, er hann var grafinn, þviat þar flyia dioflar fra oðum mônnum ok fa siukir menn heilsu.

En môrgum vetrum siðarr, þa er Alexandr Romaborgar hôfðingi hafði heriat a Persialand[12] ok felldan konung þeira ok for [heim a leið[13] með sigri, þa baðu Syrlandzmenn, at hann sendi eptir likam postolans ok leti þangat føra. Þa var likami postolans førðr af Indialandi til Syrlandz i borg þa er Edissa heitir, ok gert skrin at or silfri. I þeiri borg ma eigi vera villumaðr ne [blotmaðr ne Gyðingr[14], ok eigi megu heiðnir menn þangat heria, þviat þeim hlifa verðleikar ok bønir Thomas[15] post-

1 diupit *B.* 2 aa *B* 3 [*saal. B;* Thomas mællti: Hygg þu at raði, konungr. Þa leit Thomas til konungs ok mællti *A.* 4 sterkari *B.* 5 kakki(!) *B.* 6 ne *B.* 7 mein *B.* 8 [siðan þangat, er *B.* 9 aa *B.* 10 [þin, guð minn! *B.* 11 lik *B.* 12 Persidaland *B.* 13 [heimleidis *B.* 14 [gudnidingr *B.* 15 heilags Thomas *B.*

ola, þess er hondum sinum þreifaði um siðu drottins ok mællti sva: „Þu ert drottinn minn ok guð minn.“ Þeim[1] gerum ver allir þakkir ok biðium, at ver [megim oðlaz[2] synda aflausn ok koma til eilifra fagnaða með postola drottins Jesu Kristz, þess[3] er lifir ok rikir einn[4] guð um allar alldir allda. Amen.

---

*Fragment**.

. . . .

hans, en hann grøddi lyð þenna. En ek em maðr sem þer ok sendr til yðar af guði at kenna yðr, at þer hverfið fra skurðgoðum, þæim ær andlaus ero, en gôfgit skapara yðarn guð a himnum, þann ær ôllum vill biarga þæim ær a hann trua. Hlyði þer, kallar ok konur, svænar(!) ok mæyiar, ungir menn ok gamlir, frialsir menn ok anauðgir. Ef er vilit koma i lif æilift, þa trui þer fyrst a æinn guð fôður almattkan osynilegan ok oskiptteligan, þann ær byggvir i himnesko liose, ok engi er honum øðri. Trui þer ok a eingetinn son hans drottinn varn Jesum Kristum, fyrir þann eru gôrfer allir hlutir a himne synilegir ok osyniligir, ok a hinn helga anða huggara osynilegan, þann ær helgar ok lysir andir truaðra. En þer munuð verða i þæira tôlo, ef þer truið hreino hiarta a guð ok rekit fra yðr hinn forna mann með verkum sinum, þat ero synðer, ok briotið ôll diôfulig skurðgoð ok hatiðir þeira, ok fyrlatið myrkra hôfðingia, at þer finnit æilift lios. Variðz þer við alla guðlastan ok illzko, þæir ær a guð trua. Þann hafi þer fyrstan avôxt, ef þer truið a æinn guð; sa ær annarr, at þer latit skiraz; sa ær þriðe, at þer variz við hordom; sa ær hinn fiorðe, at þer stoðfit alla ranga agirni; sa ær hinn .v. at þer iðriz synða; sa ær hinn .vi at þer seeð[5] við ofdrykkio ok ofate; sa ær hinn .vii. at þer seeð geðfaster i goðum verkum; sa ær hinn atte, at þer seeð gestristnir; sa ær hinn .ix. at þer læitið at gora guðs vilia i aullo; sa enn .x. at þer seeð við at gera þat er guðe mislikar; sa ær hinn .xi. at þer hafið ast við vini yðra ok ovini fyr guðs sakir; en xii. avôxtr ær hvers dags athugi at varðvæita þessa kosti alla, ok maðr beri þvi mæiri ahyggio fyrir at hallda himneskum auðøfum, sem maðr hefir þau

1 gudi *tilf. B.* 2 [audlimzt *B.* 3 *saal. B;* þeim *A.* 4 *tilf. B.*
* *Jvf ovenfor S. 718^19—720^7.* 5 *Over* ee *i Ordet* seeð *er af en senere Haand skrevet* a, *maaske for at rette til* seaeð.

flæiri; þvi at i þessum .xii. kostum helldz allt rettlæiti(!), þat ær læiðir til himna hallar þa er þessa lute varðvæita. En giafar er þer førðut mer, gefi þer aumum mônnum, þviat æk em æigi guð helldr þræll hans. En hverr yðarr veri buinn tru at taka ok skirn.“ En lyðrinn gerði sem Thomas mællte, ok toko skirnn en næsta drottinsdag .ix. þusundir karla,en æigi voro talðar konur ne bornn. En siðan for Thomas postoli til hins øfra Indialannz, sva sem guð vitraði honum. En margr maðr for at sia iartegnir hans ok heyra kenning hans, ok toko margir tru ok hurfo fra blotum, er þer(!) sa hann gefa syn blindum en heyrnn daufum ok lif dauðum, ok reka diôfla fra oðum mônnum. Migdeus het konungr, ær reð fyr þesso Indialandi, en kona hans het Trepicia; iarll hans het Caricius, en kona hans het Mikdonia. En hvarr þeira atte systor annars. Kona het Sintica, er sexx(!) vetr hafði blind verit, en hon var vinkona Mikdonie; en þæiri kono gaf Thomas postole syn. Hon kom hæileyg[1] ok skygn fyrir Mikdoniam, ok sagði henne til hæilso sinnar. Mikdonia mællte: „Sa man vera engill guðs eða postole, er þer gaf syn, sva at hann hafði enga lækning til þess.“ Sinrica(!) mællte: „Eigi gaf hann mér æinni syn, þvi at mikill fioldi er þat karla ok kvænna, er hann hefir hæilso gefit i nafni Jesus Kristz.“ Mikdonia mællti: „Ma ek sia hann?“ Sintica sagði: „A morgin ær ætlat, at hann mune telia fyrir mônnum eða lyðnum, en ef þu villt sia hann, þa skiptu buningi þinôm, at þu verðer æigi kend, ok far þu þa með oðrum konum.“ Þa tok Mikdonia annann buning ok for með vinkonum sinum ok ambatum, ok kom þar, er postolinn talði tru fyrir mônnum ok mællte: „Þetta lif ær ver hofum, sagðe postolinn, er væsælikt ok liggr undir môrgum haskum, ok liðr þa or hôndum, er maðr hyggr bæzt til at hallda, þvi at braðr dauði tekr þat i braut, ok flyr þat sva, at alldregi ma siðan finnaz. Af þvi kom guðs sonr af himne ok sagði oss annat lif vera, þat ær alldregi hefir dauða ne sott ne hrygglæik, helldr ær þar avallt fagnaðr ok lios ok gleði. En sonr guðs gerði sva at menn mego endr

. . . .

1 *En senere Haand har skrevet* d *over* g, *og saaledes forandret* hæyleyg *til* hæileygd.

II.

1.*

. . . .

eptir leið orðit, þa sa hann i hendi ser fagran palm með fullum avexti oc bloma. Þa rann hann fagnandi til bruðar sinnar, oc bergðu þau bæði af alldini þess tres. Enn er þau haufðu bergt af avexti þeim, þa sofnoðu þau bæði skiott eptir, oc bar einn draum firir þau bæði. Sva syndizt þeim sem konungr harðla mattugr skryddr dyrligu skruði stæði a millum þeira, hann faðmaði þau bæði bliðliga oc mællti: „Postuli minn blezaði yckr, at it gerðizt hluttakendr ens eilifa lifs.“ Enn er þau vaucnuðu oc tauluðu um draum sinn, þa kom þar Thomas postuli oc mællti: „Konungr minn, sa er mællti við yckr i syn yckr, sialfr leiddi hann mic hingat at lok(n)um durum, at blezun min verði at avexti fyrir yckr þeim, at it halldit hreinlifi, þviat þat er drotning allra crapta oc avauxtr allra crapta oc eilifrar sælu. Meydomr er engla systir eða broðir oc auðlun allra goðra hluta; meydomr er sigrvegning lostans oc efling truarinnar oc sigrmark i o(rrost)unum oc auruggleikr eilifs lifs, þviat af afbrugðningu likamans getzt saurgunin, enn af saurguninni sektin, enn af sekðinni hneykslin. Enn i þessum aullum verkum koma baurnn i heiminn með haska mæðrinnar, fyrir þvi at þa er fram skal fara sonr girndarinnar af fiorsia(!) mæðrinnar, þa sykizt aull su in ohrausta cona, harmar hon oc leggr a leiðindi, liðr at henni sva stundum, at hon andazt af harmi burðar sins. Enn elði, þat er fram ferr af qviði konunnar, kann verða annat tveggia fol eða fifl, skacr eða lami eða at nockurum lið vanburða, stundum tunglærr eða diaufulærr. Nu siai þit, með hveriu abyrgðarraði saman tengizt karlmaðr oc cona. Nu ef it vilit varðveita blezon þa er drottinn gaf yckr firir mic, þa mun hann yckr alldregi lata deyia, helldr fagna af eilifri sælu.“ Enn er þau heyrðu með ahyggiusaumo hiarta orð oc kenning postulans, þa vitraðiz þar hvarotveggia þeira varðhalldzengill hvars þeira, oc mællto þeir: „Við erum englar gefnir yckr af guði, at við synim yckr sialfa ockr fyrir blezan Thomas postula, at við færim guði bænir yckrar, þa er it varðveitið kenning postulans. Nu leiddum við hann inn hingat til yckar at locnum durum hussins, til þess at sva luki hann yckr upp dyrr eilifs lifs, sem

* *Jvf. ovenfor S. 714*[19]*—716*[2].

nu opnuðu við læstar hurðir.“ Þa fell bruðgumi oc bruðr hans til fota postulanum, oc mælltu þau: „Styrk þu ockr i aullum sannleik, at ecki se fra ockr af guðs viti.“ Thomas svaraði þeim: „Koma mun ek aðra nott til yckar oc læra yckr fulligarr, aðr ec fara i braut.“ Nu kom hann, sem hann hét, oc lærði bæði þau vandliga af taknum eilifs lifs. Enn a þat ofan skirði hann bæði þau. Enn siðan sigldu þeir Thomas oc Abbaness til Indialandz. Enn morgum daugum siðarr sendi Thomas einn lærisvein sinn aptr til Andropilin oc gaf honum bruðgumanum þat velldi, at hann vigði kirkiu oc kennimenn i borginni. Þar er nu margr lyðr snuinn guði til handa, oc er þar kallaðr stoll Thomas postula oc almenniig trua allt til þessa dags. Enn sialfr Dionisius sveinn oc bruðgumi varð byskup. Hann vigði til nunnu Pelagiam bruði sina. Enn hon tok þrent(!) piningarvætti til bana: eitt þat er hon hafnaði samlagi bonda sins, enn i þvi annat er hon hafnaði skurðgoða blotum. Firir þessum saukum tveimr var hon hauggvin. Enn yfir leiði hennar eru ritin þessi orð: I þessum stað hvilir bruðr Dionisius byskups dottir Th.mas postula. Enn nu er langt at segia fra maurgum iarteinum er þau gerðu, oc faurum ver firir þvi skyndiliga til endimargs(!) hlutanna.

Fra Thomasi.

Þa er þeir Thomas oc Abbanes komo i borg þa er heitir Eliopolim a Indialandi, þa sagði Abbanes Gunduforu konungi deilld a Thomasi. Enn er konungr sa Thomas postula, þa mællti hann: „Hvart kantu mer haull smiða?“ Thomas svaraði: „Kann ek.“ Þa syndi konungr Tho. husastaðinn oc mællti: „Segðu mer, með hverri skipun þu[1] matt mer haull uppgera i þessum stað.“ Enn Th tekr upp reyrisprota(!) oc markaði yfir grundvellinum oc mællti sva: „Her set ec dyrr a mot solar uppras“ Þar merkti hann i hus aulam .ii. salutatorium .iii. consistorium .iiii. trichonium .v. zetas hiemales .v. zetas estivales oc triclinia .vii. epikastorium .viii. capitalia .ix. thermas .x. gimnasia .xi. coquinam .xii. columbos .xiii. yppodromum oc per girum arcus deambulatcrios. Þessa husaskipun merkti hann alla saman at þeim sið oc lytzku, sem þar somði konungum at hafa. Enn er konungr sa þetta, þa mællti hann: „Sandliga(!) ertu haufuðsmiðr oc somir þer konungum at þiona.“ Þa selr konungr orof þar i hendr Th. oc for siðan a brot or landi oc var a braut .ij. vetr. Siðan for

. . . .

1 þa *Cd.*

2.*

. . . . þusundir karlla enn konur oc baurnn um fram. Þa var Th. postula þat vitrað af guði, at hann færi til ins efra Indialandz. Enn við frægð þa er varð i þeiri atfaur hans oc tilquamo, þa skyndu allir lyðir a fund hans, oc er þeir sa takn oc iarteinir, þær er hann gerði, þa mattu þeir eigi hafna boðorði hans, þviat hann gerði allzkonar iarteinir. I þvi floði græddi hann conu, þa er Sintica heitir, er blind hafði verit .vi. vetr, hon (var) vincona Migdonie drott(n)ingar(!) cona(!) Karicius iarls. Enn er Sintica kom til Migdoniam, þa sa hon hana heileygia oc sva snareygia, sem hon hefði alldregi blind verit. Þa kallaði Migdonia oc mællti: „Sia maðr er annat tveggia postuli guðs eða spamaðr guðs, er þer gaf syn, sva at hann hafði eigi ne ein læcnislyf við.“ Sintica mællti: „Með aullu græddi hann mik [eigi] eina, en ec kann eigi segia, hversu marga hann græddi karlla oc konur oc baurnn fra ymsum sarleik firir akall nafns Jesus Cristz.“ Migdonia mællti: „Hvat ætlar þu, hvart ek muna mega sia hann?“ Sintica svarar: „Þat var nu ætlat, at hann skyli a morgin tala firir lyðnum. Nu ef þu vill þar vera, þa skiptu klæðnaði þinum oc far a meðal annarra qvenna, oc fallt þer sitt, at eigi verðir þu kend.“ Enn þvi tauluðu þær þat, at hon var cona Karicius iarls, en hann var konungs magr, þess er Migdeus het. Enn er hon hafði skipt um buningi a meðal ambatta sinna oc vinqvenna, þa namu þær þar staðar, er heilagr Thomas postuli boðaði tru Cristz oc lærði þa mælandi með postuligum munni oc mællti sva: „Firir hvi kom guð hingat i heim a meðal manna, þar er þetta lif er vesalict, er vær erum i bornir, oc liggr undir anauðum oc sva fallvallt, at þa skriðnar þat a brot, er maðr hyggr bazt til at niota þess, þviat vaveifligr dauði brytr þat undir, sva at þat finz alldregi siðan; eða firir hvi kom oss lios af himni, þat er guðs sonr var, oc sagði, at var annat lif, þar er alldregi kemr dauði oc alldregi harmr, alldri syting, alldri hryggleikr, helldr er þar avallt faugnuðr oc gleði oc allt yndi oc aull skemtun oc birti oc allzkyns unað; nema firir þvi kom hann, at menn þeir endrgætiz til lifs, er aðr eru til bana bornir, oc algiorðizt ier guðs senir firir kenningar postula hans; þviat eigi megu senir dauðligra manna odauðligir verða, þeir er synðgir eru oc synðugra synir, nema þeir algeriz guðs senir firir vatnn oc helgan anda. Enn til þess at eigi væri

* *Jvf. ovenfor S. 719*[15]*—720*[33].

mistruuð sia kenning, þa gaf sa oss[1] matt oc velldi, er oss[1] sendi at kenna þetta, at i hans nafni lystim ver blinda, gæfim heyrn daufum, gaungu haulltum, rækim diofla fra oðum, hreinsaðim licðra, vektim dauða til lifs. Til þess gaf hann oss þenna matt, at þetta mællti skynsamr maðr i hug ser: Ef eigi væri saunn kenning þeira, þa mundi eigi sva matkar iarteinir þeira sem þessar; oc firir þvi heyri þer nu, senir minir, at i gær eða ina fyrri daga kallaða ec yðr ti(l þes)s, at likamir yðrir græddiz, enn i dag er til þess sett þetta mót, at andir yðrar græddiz af lækningu guðs orða, þa er þær taka heilsuorð; þviat sva sem augu firir verða, er eigi taka læcnislyf, oc menn, þeir er eigi drecka heilsudrycki, græðaz eigi af læcnum, sva oc af postulum eða auðrum kennimaunnum megu eigi græðaz andir manna, nema þær taki guðs orð oc trui sannleic oc varðveiti hreinlifi af aullum athuga, skili sik fra ofati, ræki agirni, meini mannigi; tæmi sic avallt til þess at heyra guðs orð oc varðveita siðan. Þvilikum hlutum græðaz andir manna. Nu er nauðsyn, at græddar andir skili heillt rað oc girniz fæzlu guðs orða, þar er þær þolðu leiðindi aðr þær yrði heilar, þviat sva sem sott likamlig lætr eigi manninn taka likamliga fæzlu, þviat sa er fram hefir ast sina i ast holldz sins til munuðlifis, þa hefir hann ecki þat með ser, er hann megi þaðan af elska aundina. Þaðan af mælir sva gamall spamaðr, at sa er elskar aundina, sa berr likamann, enn sa er elskar illzkuna, sa hatar aundina; oc enn sagði hann þat i enum sama salmi, at snaurum(!) elldz mun rigna yfir synðga menn. Heyrit ier nu oc skilit: regn þetta it grimma merkir qvalar synðugra manna. Jofnum ver saman nu oc þa þvi regni oc þessu, er her i heimi kann verða i ogurligum hriðum; þessi regn eru sæt hia hinum, oc reynum ver þo opt þat, er maðr verðr staddr firir utan þekiu eða a viðum velli eða undir berum himni i þvi foraðsveðri, at i eli einnar stundar verðr maðr hriðdrepa eða lama eða mioc þrekaðr, eða hvat skulu þa gera vesalir menn, er yfir þa steypiz an aflati skur elldz . . .

. . . .

3.*

. . . .

Karicius mællti: „Lattu hann senda i hvera suðr.“ Enn er sva var giort, þa mattu eigi hverarnir heitir verða siðan. Enn a auðrum degi gengr Thomas þaðan alheill. Þa mællti Karicius við

1 oc Cd. * *Jvf. ovenfor S. 725*[3]*—726*[35].

konung: „Lattu hann nu blota solarguði, þa mun guð hans reiðaz honum, sa er nu hlifir honum.“ Enn er Thomas var til þess skylldaðr at færa solarguði fornir, þa brosti hann oc mællti: „Segðu mer, konungr, hvart er tignara þu eða goð þitt? Enn þo ifa ec eigi umb, at þu ert tignari helldr enn smið handa þinna, eða firir hvi lati þer guð yðvarn, enn gaufgit skepnuna?“ Solar licneski var or gulli giort oc kerra undir steypt af gulli. Þa mællti Thomas við konung: „Þat ætlar þu, konungr, sem Karicius mællti, at guð min muni mer reiðazt. Enn þu skallt þat vita, þa er ec em skylldaðr til at blota solarguði, þa mun guð minn reiðaz þinum guða(!) oc briota hann allan i sundr.“ Konungr svaraði: „Ecki er inum matkazta solarguði firir þvi, at snua undir guð þinn þann er Gyðingar crosfestu.“ Thomas svaraði: „Villtu þat reyna, hvart sva ma vera?“ Karicius mællti: „Dvala leitar hann ser i sliku, at hann bloti eigi.“ Thomas svaraði: „Ef guð minn brytr eigi niðr solargoð, þa mun ec gaufga hann.“ Konungr svaraði, oc iarll oc allir vinir þeira: „Latum ver sva vera.“ Siþan leiddu þeir hann inn i hofit með cc manna, sem siðr þeira var til. Meyiar sungu þar a fiðlu, enn sumar a haurpu, sumar baru reykelsi firir sol. Þa mællti Thomas við skurðgoðit: „Við þic mæli ec, inn illi diofull, þu ert(!) byggvir i þessu skurðgoði oc gefr svaur þeim maunnum, er tælldir eru oc heimskir oc þic sia eigi, ec særi þic i nafni drottins mins Jesus Cristz, þess er Gyðingar crosfestu, at ut farir þu oc standir firir mer, sva at ec sia þic, oc gerðu þat er ec byð þer.“ Siðan gengr sa diofull ut or skurðgoðinu, sva at Thomass einn sa hann, oc stendr firir honum. Þa mællti postulinn við hann: „Ec gaufga af aullu hiarta drottin min Jesum Cristum, oc þegar er ec set kne min til iarðar oc mælic, at þu briotir niðr skurðgoðit, eigi at eins þat helldr oc hofit allt, þa mun ec biðia þess drottin minn, at hann sendi engil sinn, þann er þic bindi, oc farir þu i eilift diup.“ Diofullinn svaraði: „Bið er þic, guðs postuli, at eigi drepir þu mic i diup, helldr lattu mic drepa af(!) þenna lyð.“ Postulinn svaraði: „Ec byð þer i nafni drottins vars Jesus Cristz, at eigi meiðizt her ne eit nema skurðgoðit.“ Þessi orð mællti hann a ebreska tungu, oc skildi engi, hvat hann mællti eða við hvern hann mællti. Þa snyzt Thomas postuli til konungs oc mællti: „Þu ætlar i hug þer inn mattkasta þenna guð, enn þu segir guð minn mann crosfestan oc veginn af Gyðingum. Nu ef firir þa sauk verðr guð þinn styrkri oc verðr sa diofull eigi niðr brotinn af akalli nafns guðs mins, þa

mun ec eigi at eins luta honum helldr oc blota hann. Enn með þvi at þinum guði verði mygt, þa er þat iafnmæli, at þu firirlatir villuna oc halldir sannleikinn.“ Konungr svaraði: „Oc skalltu enn þora at mæla iofnum orðum við mic? Nu mun ec lata af kippa tær þinar, ef þu lytr eigi solarguði.“ Thomas svaraði: „Se herna, ec gaufga eigi skurðgoðit; se herna, ec gaufga oc eigi malminn; se herna, ec gaufga eigi blotit. Enn ek gaufga drottin minn Jesum Cristum, i þess nafni byð ec þer, diofull, er byggvir i þessu likneski, at eigi særir þu ne einn mann, helldr briottu niðr malm scurðgoðsins.“ Þa brotnaði þat skurðgoð allt i sundr sem vax við elld. Þa emiuðu allir blotgoðar, enn sialfr blotbyskup hofsins bra sverði oc vegr postulann oc mællti þetta við: „Rec ec harma guðs mins.“ Konungrinn lagði a flotta oc sva Karicius. Siðan giorðizt styriolld akaflig, oc var þo meiri lyðr, sa er leitaði firir postulans sakar oc kallaði hatt, at sialfr byskupinn væri i elldi brendr kykr, sa er postula guðs vá. Enn heilagr domr Thomas postula var til kirkiu borinn með postuligri tign oc dyrligu lofi, oc var þar umbuit með dyrligum smyrslum, oc verða þar takn oc iarteinir i þeim stað, er hann var settr, þviat þar græðaz allar sottir. Siðan baðu Syrlendingar Alexandrum innverskan keisara, þa er hann kom með sigri af Serclandi at yfirstignum Artasercses konungi, þeir baðu þess, at hann sendi orð til Indialandz, oc væri heilagr domr Thomas færðr til Syrlandz, oc væri hann andaðr golldinn sinum borgarmaunnum. Enn nu var sva gert, at likami hans var færðr af Indialandi oc i borg þa er Edissa heitir, oc kvilir(!) hann i silfrscrini, þat et sama scrin hangir þar i kirkiu með silfrfestum. I þeiri borg ma engi villumaðr lifa oc engi Gyðingr, engi blotmaðr, heiðnir menn megu oc eigi heria þangat, siðan er Abbagarus konungr þeirar innar saumu borgar þa rit þat af sialfum græðaranum drottni varum Jesu Cristo, er hann reit sinni hendi sialfs. Þetta rit skal . . . .
. . . .

TVEGGIA POSTOLA SAGA PHILIPPUS OK JACOBS.

I.

Sagan fra Philippo postola.

I dag hôlldum ver dyrliga hatið postolum Philippo ok Jacobo, i þa minning er þeir skilduz við þetta fallvallta lif ok sottu þa til himinrikis fagnaða, ok þagu þa eilifar ômbunir af almatkum guði fyrir sitt lif dyrligt ok sinn dauða fagran. Er sa dagr skylldr til einkum at hallda ollum guðs postolum, þviat sa verðr postoladagrinn optast næstr piningu vars drottins ok upprisu, ok verðr nu af þvi at hallda þeim af skylldu fagnaðartið, at þeir hôfðu litlu minni mannraun af piningu vars drottins en af sialfra sinna piningu eða dauða. Eigi berr ok af þvi saman hatið þeira ok liflatzdag postolanna Philippi ok Jacobi, at þeir væri asamt, aðr þeir skildu við þetta lif. En af þvi eru skammar frasagnir a bokum gôrvar fra hvarum þeira, at Jacobus var eigi lengi til raunar, en kominn þar at heimsvist, sem reynt var, at mest væri i kaf haldit allri guðs kristni ok heilagra manna dyrð, en Philippus var sva fiarlægr þeim mônnum, er heilagra manna sôgur hafa samsettar, ok er þvi fra honum fatt sagt.

Sva segia helgar ritningar, at Philippus var ættaðr af borg þeiri, er Bethsaida heitir, þeiri hinni sômu sem Petrus ok Andreas voru. Ok annan dag eptir, er þeir Petrus ok Andreas hofðu hit fyrsta sinn kannaz við drottin, þa kallaði hann Philippum til fylgðar með ser, ok fylgði hann honum siðan i sifellu. Ok af hans orðum kom ok til fylgðar með lærisveinum Natanael, er aðr var spekingr mikill ok drottinn mællti til lofligum orðum, hann kvað hann vera trulyndan ok flærðlausan. Philippus kallaz lioskers muðr, af þvi at hann var orðførr ok slettmall, ok sneri hann môrgum manni aleiðis ok mællti môrgum manni hughvarf af sinni gøzku ok orðføri, er aðr voru miok vanstilltir ok aftruaðir, ok lysti liknarbraut fyrir sinum undirmônnum bæði með kenningum ok dømum goðra verka[1], eptir þvi sem drottinn mællti sialfr: Lysi lios yðart fyrir monnum, at þeir siai verk yður goð ok dyrki fôður yðarn, þann er a himnum er. Su er mikil virðing þessa mannz Philippi, ef hann hefir hann fyrstan kallaðan til fôruneytis af engri ættlegð, ok var þat haleit virðing, at hann væri einn af ôllum fyrstr kosinn til þessa dyrliga embættis at fylgia sialfum guðs syni ok honum at þiona i sifellu.

1 manna *Cd.*

En eptir uppstigning drottins, þa er postolar hans dreifðuz til kenninga naliga um allan heim, þa for Philippus a þat land, er Scitia heitir, er af sumum monnum er kólluð Sviþioð hin mikla, ok er hon kolluð hingat nalægst þeira landa, er postolarnir hafa kenningar sialfir kent. En þegar er postolinn kom þar, þa var hann tekinn af heiðnum monnum ok leiddr til Tys hofs, ok var hann nauðgaðr til at blota Tys likneski. Ok i þvi bili varð sa atburðr, at skreið undan umbuningi skurðgoðsins dreki mikill, ok drap þegar til dauðs son hofgoðans, er reykelsi bar fyrir skurðgoðit. Ok hann laust ok tva hófðingia, þa er upphafsmenn voru at ofriði við postolann, ok þeira fylgðarmenn; margir fengu sott af blæstri drekans. En er þessi stortiðindi hofðu gorz, þa tok Philippus til orða ok mællti: „Ef þer vilit hlyða minum orðum, þa mun enn mikit um bøtaz, þott mikit se at orðit. Dreki, sa er yðr hefir lengi meinsamr verit, mun flyia a braut i nafni guðs mins.“ En allir baðu, at sva skylldi verða. Philippus postoli mællti: „Briotit niðr likneski þetta, er i Tys liki þikkir gort verit hafa, en reisit upp þar i staðinn kross drottins Jesus Kristz, er honum er sigrs ok piningar mark en hinn styrkasti stolpi varrar hialpar ok lausnar.“ En hinir siuku menn eggiuðu miok, at þat skylldi fram fara sem skiotast, ef þeir væri þa nókkut nærr heilsu sinni en aðr. Ok var sva gert. Postolinn beiddi ser hlioðs, ok mællti siðan: „Ek byð þer, dreki, sa er her hefir lengi bygt i þessum stað til meins monnum, at þu farir a braut heðan i eyðimork, þar er engi er fór manna ne fenaðar, ok verðir engum manni at meini siðan.“ Þa sa allir, er við voru, at ut for einn hræðiligr dreki ok sotti i eyðimork, ok varð siðan alldri at meini. En eptir þat reisti postolinn upp þa þria menn, er dauðir voru, en gaf þeim heilsu, er siukir voru.

En eptir þat sneruz þeir allir til rettrar truar, er aðr hófðu ofrið boðit postolanum, ok iðruðuz þa þess, er þeir hofðu honum i mot mællt eða gort, ok hugðu hann guð vera ok villdu hann a þa leið dyrka. En hann sagði þeim, at annarr var sannr guð, sa er skapaði himin ok iórð ok alla aðra skepnu, ok heimrinn hafði allr tapaz af synd hinna fyrstu manna, en guðs son let beraz hingat i heim fra Mariu meyiu, ok hann hafði pining tekit ok dauða, ok hann hafði upprisit af dauða ok stigit til himna, ok hann hafði sent þeim postolum sinum astgiof heilags anda, ok kunnu þeir siðan allar tungur at mæla, ok af þeiri gipt toku þeir iartegnir at gera allzhattar ok reisa menn af dauða. En þar em

ek einn af þeim sendr hingat til yðar at kenna yðr retta tru.“ En allir þeir er við voru staddir, toku tru, ok voru þa skirðar margar þusundir manna. Philippus postoli for þa siðan um heroð ok borgir ok vigði byskupa, presta ok diakna, ok marga aðra klerka, ok let þar margar kirkiur reisa ok efla þar miok kristinn dom. Ok var hann þar .xx. ar kenningar at kenna, ok gerði allzkyns iartegnir, gaf syn blindum, en heyrn daufum, gǫngu hǫlltum, en hreinsun likþram, ok reisti dauða menn til lifs.

En at liðnum þessum stundum vitraði guð postola sinum, at hann hyrfi aptr i Asiam ok Affrikaland i hofuðborg þa er Hieropolis heitir. Þar geck yfir villa þeira manna, er Hebioniti voru kallaðir. Ok for postolinn þangat eptir guðs boði ok tilvisun, ok eyddi þeiri villu ok førði kristnina i lag, sem þa er bezt hafði verit. Þar voru i borginni døtr postolans tvær, helgar nunnur ok dyrligar, ok hafði hvartveggia þeira mikla meyiasveit með ser, þær er guði þionuðu i sifellu. En er postolinn var sva gamall, at hann hafði siau vetr ens niunda tigar, þa kallaði hann til sin klerka ok kennimenn ok byskupa þar nalægra borga, ok sagði þeim skammar mundu eptir lifstundir sinar, en bað þa gæta vandliga guðs boðorða ok sinna kenninga. Segia sva helgar bøkr, at þa kømi þar heiðnir menn með ofriði miklum ok hǫndluðu postolann ok dømdu hann þegar til liflatz, ok var hann siðan krossfestr, ok gryttu þeir hann siðan a krossinum, ok for hann með þeim piningarsigri a þessum degi til almattigs guðs. En eptir þat toku kristnir menn likama postolans ok grofu með allri slikri dyrð, sem þeir hǫfðu framast fǫng a. Ok þa er døtr hans onduðuz, þa voru þær hia honum grafnar, a sina hond hvar, ok veitir guð þar margfolld gøði fyrir dyrð sins postola ǫllum þeim, er hann søkia at arnaðarorði með ast ok rettri tru til almattigs guðs; honum se dyrð ok valld um alldir allda Amen.

Saga Jacobs postola.

Nu er enn skylldugt, goðir brøðr, at segia nǫkkut fra þeim enum dyrliga guðs postola ǫðrum, er sa dagr er helgaðr með guði, Jacobo postola, er einn er af naverondum drottins. Hann
53 var systrungr hans at iarðligri frændsemi, hans moðir var Maria, systir Mariu drottningar, sammøðra við hana, ok var hon Cleophas

dottir ok broðurdottir Josephs fostra drottins. Alfeus var faðir hans, brøðr hans Jacobi voru þeir Simon ok Judas ok Joseph hinn rettlati. Jacobus þyðiz undirgrefill eða rotsetiari, ok hefir hann af þvi þat nafn, at i kenningum sinum grof hann syndir ok andmarka or briosti manna ok hiörtum, en rotsetti i staðinn ast ok elsku til almattigs guðs með oðrum mannkostum.

En aðrir lærisveinar ok guðs postolar foru af Gyðingalandi, til þess þioðlandz hverr, sem guð hafði til visat, en þat kom a hluta Jacobi at styra þeiri kristni, er at Jorsolum var, ok þotti þat öllum torsott, fyrir þvi at þat var reynt, at þeir mundi fam þyrma Gyðingarnir, er þeir höfðu lagt hendr a postolana ok þvi framarr a drottin sialfan, en hofðu synt sik i öllum ofriði við postolana, meðan þeir voru allir saman. En sva var hann vinsæll ok hugþekkr alþyðunni, at hann var kallaðr enn rettlati Jacobus, ok var honum þat sannefni. Sva segia bøkr helgar, at Jacobus hafi olikr verit oðrum monnum at flestu, hann drakk alldri afengan drykk, hann at alldri slatr, ok alldri kom harknifr yfir höfuð honum, hann hafði alldri laug eða bað, hann hafði alldri ullklæði, ne af oðrum vefium ger, hann vafði sik allan i einum linduki. Hann var naliga allar stundir i guðs musteri nætr ok daga. Hann einn kom i Sancta sanctorum, þar er allir voru enir helgustu hlutir varðveittir. Hann la longum flatr til iarðar i guðs musteri, ok bað sva fyrir lyðnum litillatliga. En hann fell a kne bæði hart ok opt, ok gerði sva hörð knein ok kneskeliarnar sem a ulfallda, at horn þotti a vera, eða sva sem skeliar væri, ok var eptir sliku annat harðlifi hans. Margir voru aðrir villumenn i borginni en Gyðingar, ok komu þeir til postolans ok baðu hann skyra fyrir ser, hvat dura Jesus væri, er hann hafði sialfr haft i sinum kenningum. Sva segir Jon guðspiallamaðr, at drottinn hafi mællt við sina lærisveina: „Sönnu sannara segi ek yðr, at sa er eigi gengr inn um dyrr i sauðahus, helldr stigr hann annan annan veg upp, hann er þiofr ok illvirki; en sa er inn gengr um dyrr, er hirðir sauðanna.“ Ok nökkuru siðarr segir drottinn i hinu sama guðspialli: „Ek em dyrnar, segir hann, ok ef nökkurr gengr inn fyrir mik, hann mun heill verða, ok inn mun hann ganga, ok sva mun hann ut ganga ok goða haga finna.“ En Jacobus sagði þeim, at hann hafði sik sialfan sva kallat, ok dyrnar skulu iartegna þrenning almattigs guðs; þær eru einar, ok megu eigi dyrnar vera nema af þrim triam, tveim dyristöfum ok umdyri; er sva þrenning guðs, at hon er með þrennum greinum, ok er

hann þo einn guð; en þreskôlldrinn iartegnir tru vara, ok ma þa auðvelldliga i dyrnar ganga, ef þreskolldrinn helldr i sundr dyristôfunum; megum ver ok þvi at eins i himinrikis dyrr inn ganga, ef ver hôfum þrenningar tru retta.

En er Jacobus hafði þetta mællt, þa sneruz margir menn fra villu til rettrar truar af hans kenningum, ok nôkkurir af yfirgyðingum. Ok er yfirgyðingar urðu þessa varir, þa foru þeir til fundar við Jacobum ok mælltu við hann: „Ver biðium þik, enn bezti maðr ok hinn rettlatasti, at þu kennir mônnum tru retta ok segir fra Jesu, at menn viti þat it sanna, hvat titt er, af þvi at ver vilium þer allir hlyða ok þat hafa, sem þu byðr. Er her nu kominn mikill fioldi folks, bæði or nalægum borgum ok margir langt tilkomnir, en hatið mikil, ok høfir, at þu ser þar kominn, er þu siair alla, ok allir megi sia þik ok heyra þat, er þu mælir.“ Hofu þeir hann þa upp siðan a hialla þa hafa, er i musterinu voru. Ok tok hann þa til orða ok mællti við allan lyð, þann er við var: „Hlyðit mer ok hugleiðit þat, er ek mæli, Gyðinga lyðr fyrst at upphafi, ok allir þeir, er nu heyra mitt mal. Ek em nu kominn i hafan stað, ok skal ek nu bera vitni af Jesu hinum nadverska, er yfirgyðingar krossfestu ok sogðu hann fiôlkunnigan mann vera, en eigi guðs son. En hann var sannr guðs son, ok var fyrr getinn af feðr, en himinn ok iorð voru. Sa hinn sami tok manndom a sik ok let beraz maðr hingat i heim a varum dôgum af meyiar kviði ok af Davids ættrifi a dôgum Herodis konungs, en var krossfestr undir domi Pilati iarls. Hann reis upp af dauða a þriðia degi, ok gaf oss til þess velldi ok matt lærisveinum sinum, at gefa syn blindum monnum ok grøða allar sottir ok reisa dauða menn til lifs. Ok til þess at hann syndi oss sanna ok efalausa upprisu sina, fyrir þvi at hann hafði hin sômu orð upp fyrir oss eptir upprisu sina, sem hann hafði tiað fyrir upprisu sina ok pining, tok hann føzlu með oss ok syndi oss oll ôrr groin sara sinna, þeira er hann tok a krossinum. En er hann sagði oss, at hann mundi upp stiga til himna, ok er ver urðum við þat hryggir, þa bað hann oss eigi hrygga vera, skulu þer helldr fagna, sagði hann, þviat ek fer til fôður mins, ok mun ek senda yðr innan skamms bragðz enn helga anda. Ok vitruðuz þar tveir englar ok sôgðu oss, at hann ste upp til himna, ok hann mundi með þeim hætti koma til domsdags hingat i heim, sem þa skildiz hann við oss. En fam dôgum siðarr, þa er ver satum allir saman ok lærðum lyðinn, ok sôgðum þat, sem satt var,

at Jesus er sannr guðs son af guði getinn, þa kom hinn helgi andi yfir oss alla saman sva sem lios af himni ok gerði hiórtu var gloandi naliga af ast ok gipt heilags anda. Kunnum ver þa bæði at mæla ok at skilia a allar tungur.“

En er Jacobus hafði þetta mællt, þa gengu yfirgyðingar ok mælltu: „Ver baðum þik, at þu skylldir eyða villu lyðsins um Jesum, en oss þykkir, sem þu hafir aukit miók i ummælum þinum.“ Jacobus svaraði þeim: „Ek tok a braut villuna, en synda ek hit sannat.“ Ok er þeir sa þat yfirgyðingar, at allir fógnuðu kenningu postolans ok truðu a Jesum, þa hliopu þeir at honum ok hrundu honum ofan. Ok var van, at hann mundi allr lemiaz, en hann kom standandi niðr, ok sakaði ekki, ok stoð hann siðan upprettr ok kendi kenning sina. Þa hliop at einn af yfirgyðingum i reiði mikilli ok øði ok greip upp þvattvifl eina mikla ok laust i hófuð postolanum, sva at þegar la heili a iorðu, ok for hann a þessum degi með piningarsigri til almattigs guðs. En allr lyðr villdi hondla þa yfirgyðinga, er þessa ohæfu gerðu, en þeir flyðu. En trufastir menn grofu likama postolans með mikilli virðingu, ok veitir guð þar margar iartegnir, ok hvilir hann við sialfs guðs musteri; þeim enum sama guði se dyrð ok vegr um alldir allda. Amen.

II.

Her hefr upp sogu Philippi postola.

Heilagr Philippus postole guds drottins vórs Jesus Cristz fór eftir uppstigning hans til þess landz, er Scithia heitir, ok kendi þar kenningar ok retta tru .xx. vetr. Enn er hann var tekinn af heiðnum monnum ok leiddr til Tys hofs ok neyddr at blota, þa skreid dreki mikill undan syllustokki, þar sem Tys liknerski stóð yfir, ok drap hann son blotbyskups, þess er fyrir þvi bloti red, ok heradshofdingia .ii, þa er taka leto Philippum postola ok setia i bónd. Enn af blæstri drekans feingu allir sott, þeir (er) fyrir urðu. Þa mællti Philippus postole vid lyðinn: „Hlydit þer radum minum, ok munu þer taka heilsu, enn þessir

heilsu ok lif, sem dauðir ero, enn dreki sió mun flyia i nafni drottins mins." Þa svaradi lydrinn: „Segðu hvat vær skulum giðra." „Dragit þer ut skurgoðit þetta ok briotid, enn setid þar i stadinn cross drottins mins Jesus Cristz." Þa kaulludu þeir sem siukir voru: „Gef þu oss afl ok heilsu, ok munu vær briðta Ty þenna, sem vær hôfum blotad." Þa mællti postolin: „Ek byð þer, dreki, i nafni drottins mins Jesus Cristz, at farir þu i brutt ôr þessum stad, ok giðr aungum manni mein, ok far i eydimôrk, þar sem eingi er manna faur ne nytsemi." Þa flydi æ brutt inn grimmasti dreki, ok var hvergi siðan senn. En postolen reisti af dauda son blotbyskups ok .ii. hofdingia, þa er drekinn hafdi drepit, ok gaf hann aullum heilsu, þeim er sôtt hôfdu feingit af blæstri drekans. Þa idruduzt þeir, sem ofrid hôfdu giort moti postolanum, ok hugdu hann gud vera ok gaufgudu hann. En postolin sagdi þeim (fra drotni), hversu hann kom i þenna heim at biarga mannkyninu, ok hversu hann reis upp af dauða æ þridia degi ok ste sidan til himin(s)ins at æasianndum postolum sinum, ok hversu hann sendi þeim inn helga anda i elldligum tungum, sem hann het, ok gaf þeim mal allra tungna. „Enn ek em einn af þeim, sagdi postolinn, ok sendi hann mik hingat at gera yðr þess visa, at skurgôd þessi ero dioflar ok uvinir blôtmanna sin(n)a." En er postolinn hafdi mællt þetta, þa toku margar þusundir manna tru ok skirn. Enn Philippus postole vigdi byskupa ok presta ok adra kennimenn ok let kirkiur giðra. Enn sidan fôr hann til Asialandz, sem gud vitradi honum, i borg þa er Hieropolis heitir. Hann eyddi þar villu þeira manna, er þat sôgdu, at sonr mannz ok guds hefdi eigi tekit sannan likam af meyiu. Enn þar vôru .ii. detr Philippi enar helgustu meyiar, þær sem margar meyiar leiddu eptir ser til guds. Enn Philippus postole kalladi til sin byskupa ok presta ok diakna ur môrgum[1] borgum .vii. dôgum fyrir andlat sitt ok mællti vid þa: „Þessa .vii. daga veitti drottinn mer at vera i þessu[2] lifi. Vere þer minnigir kenningar drottins mins Jesus Cristz, ok standit upp hreinliga[3], enn hann man fylla heit sitt ok efla kristni sina." Enn er postolin hafði þetta mællt, þa fôr hann[4] til guds, er hann hafdi [.vii. vetr ins niunda[5] tigar. Enn er nôckurir vetr lidu þadan, þa aunduduzt dætr hans, ok voru grafnar hia honum, æ sina hônd honum hvar

1 *Her beg. Fr.* 2 þvisa *Fr.* 3 drengiliga *Fr.* 4 *saal. Fr.;* postolin *A.* 5 [*saal Fr.;* vetr ok sió ins .ix.unda *A.*

Enn þar getazt margir gôdgerningar af gudi aullum maunnum, þeim er trua a gud fôdr[1] ok son ok anda helgan.

De sancto Jacobo apostolo[2].

Jacobus postole hafdi fôrrad þeirar kristni, sem at Jôrsôlum var. Enn Gydingar gerdu ofrid moti honum, ok toko þeir hann ok settu yfir ræfr musteris ok mælltu: „Vær bidium þik, inn rettlatasti madr, þvi at þu hefir þat ord[3] af aullôm, at eigi megi annarr þinu iafningi finnazt at rettlæti, af þvi tel þu fyrir [folkinu ok allri[4] alþydu, er her er komin til þin ok hatidardags þessa, eigi at eins ôr enum næstum borgum, helldr oc[5] ôr fiarlægum herôdum, at eigi villizt menn ok segi Jesum Nazarenum guds son vera.“ Þa kalladi Jacobus postole æ allan lyðinn med mikilli rôddo ok mællti: „Heyrid þer allir synir Israel! Til þess em ek settr i hafan stad, at ek bera vitne um Jesum Nazaræenum, þan er Gyðingar krossfestu ok sôgdu fiolkunnigan vera, enn hann er sannr sonr guds eingetinn af fedr fyrr enn [himininn væri ok iordin[6]. Hann tok manndom a sik æ vôrum[7] timum ok let berazt fra meyiu ôr kyne Davids, hann var borinn æ dôgum Herodis konungs ok pindr æ krossi undir Pontverskum Pilato iarle. Sia reis upp af dauda æ þridia degi ok gaf oss lærisveinum sinum matt i sino nafni at lysa blinda, græda siuka, reka brutt diôfla ok lifga dauda menn. Hann let oss at fullri ok sannri raun um koma sik af dauda hafa risit, er hann minti oss æ þa hluti alla, sem hann hafdi oss kent fyrir pining sina, sva át hann med oss, ok syndi hann æ hôndum sinum nagla spôr, sagdi hann oc[5], at hann mundi upp stiga til fedr[8] sins æ himna. Enn ver lærisveinar hans hrygdumzt af þvi, enn hann kvidiadi oss þat, ok sagdi: Fagnit þær, þviat ek fer til fôðr[9] mins, enn ek man senda ydr helgan anda huggara[10]. Ok eptir .xl. daga fra upprisu sinni at oss æsiôndum[11] steig hann til himins, ok er vær sæm [til himinsins[13], þa synduzt oss tveir einglar sva mælandi: „Jesus

1 fauðor *Fr.* 2 *Overskr. Fr.*, capitulum *A.* 3 vitne *Fr.* 4 [*mgl. Fr.* 5 *tilf. Fr.* 6 [himenn oc iorð væri *Fr.* 7 varom *Fr.* 8 fôðor *Fr.* 9 fauðor *Fr.* 10 *saal. Fr.*, hyggara *A.* 11 asiandom *Fr.* 12 [i himenenn *Fr.*

þessi, sem nu er uppnuminn yfir ydr, man sva koma, sem þer siait hann nu fara i himininn. En eigi eptir marga daga, þa er vær satum i einu husi ok kenndum kenningar fôlki, at Kristr væri sannr gud ok af gudi getinn, þa kom bradum yfir heilagr andi sva sem lios af himne ok ikynde [hiaurto vár oc lauc[1] upp fyrir oss allra þioða tungur, sva at sina tungu sialfra[2] mælltu ver vid hveria þioð um stormerki Kristz drottins vars sonar guds lifanda."

Þa gengu upp til postolans yfirgydingar ok mælltu: „Þess badum ver þik, at þu skylldir taka fra lydnum villuna um Jesum, enn þu iôkt[3] vid." Jacobus postole svarar þeim: „Ek tok brutt villu ok synda sannyndi." Enn er þeir sa, hvar komit var, at allir felldu goðan ok gladan hug til eyrendis postolans ok villdu trua aa Jesum, þa hrundu þeir honum ofan þadan ok allt aa iôrd. Enn hann kom standandi nidr ok osakadr, ok predickadi þa enn af nyiu. Þa tok einn yfirgydingr upp i ædi sinni þvatvifl ok færdi i hôfut postolanum, sva at þegar laa heilinn aa iordu. Ok er allir lydir þustu at ok villdu handtaka Gydinga, þa er þessa voru valldir, þa flydu þeir felms fullir. Enn allt folkit gerdi med veg ok virding leizlu postolans ok iorðudu hann þar hia musterinu, truandi aa son guds lifanda, þann er med fedr ok helgum anda lifir ok rikir gud um allar alldir. Amen.

BARTHOLOMEUS SAGA POSTOLA.

I.

1. Messudag holldum ver i dag Bartholomeo postola i minning þeirar piningar ok hinnar agæztu sigrfarar, er hann for a þessum degi til himinrikis dyrðar með sarligum piningum. Eigi hôfum ver a bokum seð, hver hans iðn hefir verit, aðr drottinn kallaði hann til sins fôruneytis. Þat hafa nokkurir vitrir menn sagt, at Bartholomeus postoli hafi ættstørstr verit allra postola, hafi hann af þvi þat nafn hatt, at hann hafi konungborinn verit.

1 [*saal. Fr.*; hiartu vôr ok laukzt *A.* 2 *saal. ogsaa Fr.* 3 iokt *Fr.*

Konungar hetu hverr eptir annan Tholomeus a Egiptalandi langa æfi, en Bar[1] þyðiz sonr a vara tungu; þvi kalla sumir menn, at a þessum degi se þat guðspiall lesit i messu, er postolar þrættu um þat, hverr þeira mestr væri. En drottinn segir sva: hversugi er hverr þeira var ættaðr, eða hveria iðn sem þeir hôfðu haft aðr, at su fylgð, er þeir fylgðu drottni, ok þau boðorð, er hann bauð þeim, ok su virðing, er hann veitti þeim um aðra menn fram, þat gerði þa alla iafna, ok engi matti þeira virðing onnur slik vera, sem su dyrð er hann veitti þeim. Margir hlutir þykkia þeir synz hafa i hans hattum, at hann hafi mikilmenni verit þegar at þessa heims virðingu, hann var styrkr maðr ok staðramr, fatpruðr ok fyrirleitinn, þrifsamr ok þrekmaðr mikill.

2. [2]Indialônd eru þriu: eitt er þat er liggr hia Blalandi, annat liggr hia Serklandi, en hit þriðia er við heimsenda, ok er þat hit yzta Indialand kallat a bokum. Ok þa er postolar skiptuz til landa, var a hit yzta Indialand sendr af guði heilagr Bartholomeus postoli. En er hann kom þangat, þa var þar blotað skurðgoð þat er het Astaroth. I skurðgoðinu var diôfull, sa er sagðiz grøða siuka menn, en þa eina grøddi hann, er hann meiddi; þviat Indialandz menn kunnu eigi sannan guð, ok urðu þeir af þvi tældir af osônnum guðum. En hinn lygni guð tælir sva þa, er eigi truðu eða kunnu sannan guð, at hann kastar a þa sottum ok meinum ok skôðum, ok gefr svôr or skurðgoðum, at þeir bloti honum; en þa syniz heimskum monnum sem hann grøði, þa er hann lætr af at meiða. En hann bergr engum, [helldr grandar hann[3], ok syniz þa biarga, er hann lætr af at granda. En er Bartholomeus postoli var þangat kominn, þa matti Astaroth engi svôr veita sinum monnum ok engum biarga, þeim er hann meiddi. En hofit var fullt siukra manna, þeira er um langan veg [voru þangat komnir[4]. En Astaroth matti [engi svôr veita[5] sinum monnum, þott þeir blotaði ok hellti ut bloði sinu, sem þeir voru vanir. Þa foru þeir til annarrar borgar, þar er var annarr diofull blotaðr, en sa het Berith; ok blotuðu menn þar ok spurðu, fyrir hvi Astaroth goð þeira svaraði þeim eigi. En Berith svaraði þeim ok mællti: „Guð yðarr er sva herfenginn ok bundinn elldligum[6] rekendum, at hann þorir eigi at mæla ne blasa, siðan er Bartholomeus postoli kom þangat.“ Blotmenn mælltu: „Hverr er sa Bartholomeus?“ Berith svaraði: „Vinr er hann almattigs

1 Bartholomeus *Cd.* 2 *Her begynder B.* 3 [*mgl. B.* 4 [hôfðu þangat leiddir verit *B.* 5 [aungu svara *B.* 6 baundum ok *tilf. B.*

guðs, ok kom hann hingat til þess at eyða [ôll blot þau[1] er a Indialandi eru.“ Blotmenn mælltu: „Seg þu oss [mark hans[2], at ver megim finna hann, þviat ver megum eigi kenna hann með morgum þusundum manna.“ Berith svaraði þeim: „Svartr er hann a hars lit, ok karr mikill i hari hans, rettnefiaðr er hann, ok eyrun hans eru huld hari hofuðs[3], siðskeggiaðr er hann, ok hæra nokkur i skeggi[4] hans; meðalmaðr er hann a vôxt, sva at hann ma hvarki þykkia har ne lagr; hvitan klæðnað hefir hann buinn purpura ok gimsteinum; sex vetr ok tuttugu hefir þat verit, at eigi saurguðuz klæði hans ne fyrnduz, ok slitna eigi klæði hans ne skuar[5] hans; hundrað sinnum a nott ok hundrað sinnum a degi fellr hann a kne[6] ok gôfgar guð sinn; rodd hans er sem ogurligt mothorn; englar guðs fara með honum ok lata hann eigi møðaz ne hungra; avallt er hann með hinum sama [hug, bliðr er hann iafnan[7] ok glaðr; allt veit hann ok ser fyrir, ok allra þioða tungur kann hann mæla ok skilia; ok þat sialft veit hann, er þer spyrit mik nu, en ek segi yðr fra honum, þviat englar guðs þiona honum ok segia honum alla luti. En ef þer leitit hans, þa munu þer þvi at eins finna hann, ef hann vill, en elligar eigi; en ef þer finnit hann, þa biði þer hann, at hann komi eigi hingat, at eigi geri guðs englar slikt at mer, sem þeir gerðu nu at vin minum Astaroth.“

3. Þagnaði diôfull, er hann hafði þetta mællt. En blotmenn hurfu aptr ok hugðu at buningi ok aliti hvers mannz utlendz, ok leituðu postolans .ii. daga ok fundu hann eigi. Siðan gerðiz þat, at einn diôfuloðr maðr kallaði ok mællti: „Guðs postoli Bartholomeus, brenna mik bønir þinar.“ Postolinn mællti: „Þegi þu, [ohreinn andi[8], ok far fra honum.“ Þa varð sa heill, er marga vetr hafði oðr verit. Þa var konunginum [sôgð heilsa[9] hins siuka mannz; en konungrinn het Polimius, hann atti dottur, þa er oð var. Þa sendi hann menn eptir postolanum, ok mællti hann siðan við hann: „Dottir min er illa halldin, en ek bið, at sva sem þu grøddir Seustium, er marga vetr hefir oðr verit, grøð[10] þu ok sva dottur mina.“ Postolinn reis upp ok for með honum. Ok er postolinn sa hana[11] bundna rekendum, þa [kallaði hann ok bað hana[12] leysa. En þionarnir svoruðu: „Hverr mun þora at retta hendr sinar til hennar, er hon bitr eða slitr allt, þat er

1 [blotum aullum þeim *B.* 2 [atferd hans ok yfirlit *B.* 3 hans *B.* 4 *saal. B*; hari *A.* 5 skor *B.* 6 knebed *B.* 7 [buningi ok einum hug, blidr er avallt hann *B.* 8 [fiandi *B.* 9 [sagt um heilsu *B.* 10 grædir *B.* 11 meyna *B.* 12 [bauð hann, at hana skylldi *B.*

[hon ma fa[1]. Postolinn mællti við þa: „Bundinn hefi ek ovin þann, er hana kvaldi; en þer hræðiz [enn hana[2]; fari þer ok leysit hana ok gefit henni mat, ok leiðit hana til min snemma a morgin.“ En þeir gerðu, sem postolinn bauð, ok matti diofull siðan alldri kvelia hana.

4. Þa let Polimius konungr klyfia ulvallda ok hesta gulli ok silfri, gimsteinum ok dyrligum klæðum, ok leitaði hann postolans ok matti eigi finna hann; ok var þa aptr borit feit[3] til hallar. En er nott þa leið ok lysti fyrir degi, þa syndiz postolinn konungi, er hann [la i kofa sinum inni[4] at loknum durum, ok mællti við hann: „Til hvers leitaðir þu min allan daginn með gull ok silfr ok gimsteina ok dyrlig klæði? Þessa giafa þikkiaz þeir þurfa, er iarðliga hluti elska, en ek girnumz enskis likamligs ne iarðligs. En þat vil ek, at þu vitir, at sonr guðs let beraz hingat i heim fra Mariu meyiu, ok gerðiz hann maðr i meyiar kviði. En er su hin helga mær hafði með ser guð, þann er skop himin ok iorð ok sio, ok allt þat er i milli er, þa tok hann manndom a guðdom sinn, ok hafði upphaf burðar með monnum sa, er alldri hefir upphaf haft at guðdomi, helldr er hann sialfr allz[5] upphaf ok gefr upphaf allri skepnu syniligri ok osyniligri. En su mær het þvi heiti fyrst guði, at varðveita meydom sinn ospilltan ok giptaz eigi; en engi hafði [fyrr þetta heit guði ført, en su mær fyrst kvenna het þvi guði at hallda meydomi sinum[6]. Þetta nam hon eigi af dømum[7] manna ne orðum, helldr gerði hon þetta i eptirliking engla lifs fyrir ast guðs. Fyrir þvi vitraðiz henni at loknum durum Gabriel engill skinandi sem sol. En er hon hræddiz, þa mællti engillinn við hana: Eigi skalltu hræðaz, Maria, þviat þu munt son geta. Þa lagði hon niðr hræzlu ok mællti staðfastliga: Hversu ma þetta vera, þviat ek [ætla eigi manni at giptaz[8]. Engillinn svaraði: Fyrir þvi mun koma yfir þik andi heilagr, ok sa heilagr burðr, er þu berr, mun kallaz sonr guðs. En sa sonr guðs, þa er hann var her maðr með monnum, þa let hann þann diőful freista sin, er ste yfir hinn fyrsta mann ok vann teygðan til þess at eta alldin af tre þvi, er guð bannaði honum. En nu sva sem fiandinn mællti við hinn fyrsta mann, at hann æti, ok at hann, ok var af þvi a braut rekinn or paradis ok gorr utlægr i heim þenna, ok kom allt mannkyn fra honum, sva hit

1 [fyrir verdr ok hun ma na eda til taka *B.* 2 [hana enn *B.* 3 konungsins *tilf. B.* 4 [hvildi i klefa sinum *B.* 5 *mgl. B.* 6 [þetta heit fyrri gudi fært *B.* 7 annarra *tilf. B.* 8 [hefi eigi karllmann kennt *B.*

sama mællti fiandinn við guðs son, at hann gerði brauð or grioti ok steinum ok æti ok leti sik eigi hungra. Drottinn svaraði honum: Eigi lifir maðr við brauð eitt, helldr við ǫll orð guðs. Sa diǫfull er ste yfir þann, er at, sa andskoti tyndi sigri sinum fyrir þann, er fastaði ok fyrirleit teygingar hans. Þviat þat var rett, at meyiar sonr stigi yfir þann, er fyrr hafði stigit yfir meyiar son.“ Þa svaraði Polimius konungr ok mællti: „Hversu sagðir þu moður guðs sonar mey vera, ef annarr var fyrr meyiar sonr?“ Postolinn svaraði: „Þakkir geri ek guði þvi at þu hlyðir mer með athuga.

5. Hinn fyrsti maðr var skapaðr or iorðu, ok var af þvi iorðin moðir hans, en hon var mær, þa er hon var enn eigi saurguð af syndum manna ok eigi upplokin til graptar dauðra manna. En þat var rett, er ek sagða þer, at meyiar sonr stigi yfir þann, er fyrst ste yfir meyiar son ok vann hann væltan af sinni sløgð, at hann æti af bǫnnuðu tre ok yrði siðan a braut rekinn or paradisu ok uti byrgðr. En sa meyiar sonr let fiandann freista sin. Sløgð fiandans var su, at hann villdi fyrirfara þessum meyiar syni, en þorði eigi at freista hans, meðan hann sa eigi hungr a honum; þviat hann ætlaði þat vist fyrir ser, at Jesus væri guðs sonr, ef hann hungraði eigi eptir .xl. daga. En sva sem hann er sannr [sonr guðs[1], sva er hann ok[2] maðr, en þeir einir menn megu kenna hann, er með hreinum hug ok goðum verkum elska hann. En er fiandinn sa, at drottin hungraði eptir .xl. daga, þa þottiz hann vist vita, at hann var eigi guð, ok mællti við hann: „Fyrir hvi lætr þu þik hungra? mældu, at steinar þessir verði at brauði, ok et.“ En drottinn svaraði honum: „Heyr þu, andskoti, ef þu hefir af þvi velldi yfir mǫnnum, at faðir allz mannkyns Adam let at teygingum þinum ok hafnaði boðorðum guðs, þa mun ek varðveita log[3] guðs ok stiga yfir þik fastandi, ok reka þik fra þvi velldi, er þu eignaðiz fyrir synd þess er at.“ En er fiandinn fann sik yfirstiginn i þeiri freistni, þa syndi hann honum gull ok silfr ok alla heims dyrð, ok mællti við hann: „Þetta allt mun ek gefa þer, ef þu lytr mer.“ Drottinn svaraði honum: „Flyðu, fiandi, þviat sva er ritið: drottni þinum guði einum skalltu luta ok honum einum þiona.“ Enn var hin þriðia freistni[4] ofmetnaðar, su er andskotinn hof drottin upp a musteri hatt[5], ok bað hann ofan stiga, ef hann væri guðs son. En sa er um sinn hafði stigit yfir meyiar son, hann varð nu þrifalldliga[6] yfirstiginn af meyiar syni.

1 [gud *B.* 2 sannr *tilf. B.* 3 bodord *B.* 4 fiandans *tilf. B.* 5 *mgl. B.* 6 *saal. B*; þvi fastligar *A.*

[Ok sva sem þu ser, at konungr[1] stigr yfir ovin sinn[2] ok sendir riddara sina[3] ok liðsmenn i alla staði, þa er ovinr hans[4] hafði velldi yfir ok leggr sitt[5] mark ok eigu a allt, sva gerði ok Jesus Kristr, þa er hann ste yfir fiandann, at hann sendi oss i oll lond, at ver rekim a braut alla þiona diôfuls, þa er byggia i hofum ok i skurðgoðum, en ver leysim menn or anauð þeira ok fra velldi þess, er yfir var stiginn. En af þvi fyrirlitum ver gull ok silfr, sva sem Kristr fyrirleit, at ver vilium þar auðgir vera, er hann hefir velldi eilift; þar verðr alldri sott ne ogleði, þar er eilifr fagnaðr ok sæla an enda ok eilift yndi. En er ek gekk inn i hof yðart, þa bundu englar [drottins mins[6], þess er mik sendi, dioful þann, er yðr svaraði or skurðgoðinu. En ef þu lætr skiraz ok tekr tru, þa mun ek sva gera, at þu munt sia hann, ok muntu þa vita, [hversu mikils goðs þu hefir mist[7]. Ok þeir allir, er siukir liggia i þessu hofi, heyrðu[8], með hverri sløgð diofullinn syniz grøða þa. Siðan er hann ste yfir hinn fyrsta mann, þa tok hann at hafa velldi yfir monnum, ok hefir hann yfir þeim monnum meira velldi, er fleira misgera, [en yfir þeim minna, er minna misgera ok færa[9]. Fiandinn sialfr gefr[10] monnum sottir af velum sinum ok eggiar menn at trua a [sik ok a[11] skurðgoð, til þess at hann hafi forrað anda þeira. En þa lætr hann af at meiða þa, er þeir kalla stokk eða stein guð sinn. Af[12] þvi ma sa diofull eigi svara blotmonnum sinum, er i þessu likneski var[13], at hann er bundinn ok yfirstiginn af mer. En ef þu villt[14] reyna, at þat er satt, er ek segi þer, þa mun ek bioða, at hann gangi or likneski sinu ok svari yðr.“ Konungr svaraði: „A morgun[15] snemma munu blotbyskupar bunir vera at blota, ok mun ek þar koma at sia undr þau[16], er þu segir.

6. En er annarr morgunn kom ok blotmenn blotuðu, þa kallaði diofullinn ok mællti: „Latið af, vesalir menn, at blota mik, at þer hafit eigi verra; bundinn em ek með eldligum rekendum af englum Jesus Kristz, þess er Gyðingar krossfestu ok hugðu hann [mann vera ok[17] halldaz i dauða; en hann heriaði a Hel drottning vara ok batt sialfan Heliar hofðingia elldligum rekendum, ok reis hann upp a þriðia degi af dauða, ok gaf mark kross sins

1 [Enn sva sem konungr sa er *B.* 2 *saal. B.*; þinn *A.* 3 *saal. B;* þina *A.* 4 *saal. B*; þinn *A.* 5 *saal. B;* þitt *A.* 6 [guds *B.* 7 [hve mikils þu hefir mist adr *B.* 8 þa muntu heyra *B.* 9 [*tilf. B.* 10 gerir *B.* 11 [*mgl. B.* 12 Ok *B.* 13 er *B.* 14 vill *B.* 15 morgin *B.* 16 þetta *B.* 17 [mundu *B.*

postolum sinum ok sendi þa i allar ættir[1] heims; ok er her nu einn kominn af þeim[2], ok hefir sa bundit mik. En ek bið yðr þess, at [hann lati mik fara til annars heraðs fyrir yðra bøn[3]. Bartholomeus mællti: „Segðu, ohreinn andi, hverr er sa, er grandaði þessum monnum ollum, er her liggia siukir?“ Diðfull svaraði: „Hôfðingi varr sendir oss at granda monnum, fyrst likomum þeira, meðan ver hofum eigi velldi yfir ondunum; en þa er þeir blota oss til heilsu likama sinna, þa latum ver af at meiða þeira likami, þviat þa hofum[4] ver velldi yfir ondum þeira; ok þa synumz ver grøða, er ver latum af at meiða, ok erum gofgaðir sem guð, en ver erum dioflar ok þionar þess, er hinn krossfesti [meyiar sonr[5] batt. En fra þeim degi er [postoli hans sa kom[6] hingat, þa kveliumz ek bundinn eldligum rekendum, ok mæli ek nu[af þvi, at hann bauð[7] mer at mæla; þviat eigi mundi hofðingi varr sialfr [þora at[8] mæla, þott hann væri her.“ Bartholomeus mællti: „Fyrir hvi grøðir þu eigi þessa menn, er til þin eru komnir?“ Diofullinn svaraði: „Þa er ver meiðum likami þeira, þa latum ver halldaz [mein þeira[9], meðan ver megum eigi granda ôndunum.“ Postolinn mællti: „Hversu grandi þer ondunum?“ Diofullinn svaraði: „Þa er menn trua, at ver sem guð, ok blota oss, þa hverfr guð fra þeim, en ver snuum sottum [likamans til andanna[10].“ Þa mællti Bartholomeus við lyðinn: „Nu [megi þer sia[11], hvern þer hugðut guð vera ok grøða yðr; heyri þer nu, hverr hinn sanni guð er, skapari yðarr, sa er byggir a himnum en eigi i steinum [eða stokkum[5]. En ef þer vilit, at ek biðia fyrir yðr, ok[12] þessir allir taki heilsu, er siukir eru, þa leggi þer niðr skurðgoð þetta ok briotið, en ek mun helga hofit i Kristz nafni ok skira yðr Kristz skirn i þessu musteri.“ Þa bar allr lyðr reip ok festar a skurðgoðit at raði konungs, ok villdu draga þat ut or hofinu, ok mattu þeir hvergi hrøra þat or stað. Þa mællti postolinn við þa: „Leysi þer nu bondin oll af skurðgoðinu.“ En er þeir hofðu [leyst af þvi bondin oll[13], þa mællti postolinn við [diofulinn, er i skurðgoðinu var[14]: „Ef þu villt eigi, at ek senda þik i undirdiup[15], þa gakk þu brott or likneski þessu ok briot þat allt[16], ok far siðan i eyðimork, þangat

1 attir *B.* 2 þessum *B.* 3 [þer bidit hann, at hann lati mik fara til annars herads *B.* 4 tokum *B.* 5 [*mgl. B.* 6 [þu komt *B.* 7 [eigi af þvi, nema at þu bydr *B.* 8 [*tilf. B.* 9 [meiding *B.* 10 [þeira til likamanna ok andarinnar *B.* 11 [siaid þer *B.* 12 at *B.* 13 [sva gert *B.* 14 [ovininn *B.* 15 it nedsta *tilf. B.* 16 sialfr *B.*

er eigi fliuga[1] fuglar [ok eigi heyriz mal manna[2]. Þa gekk Astaroth[3] ut ok braut i sundr oll skurðgoð bæði meiri ok minni, er þar voru inni, ok tok hann af hofinu allan villufa[4], þann er þar var skrifaðr[5]. Þa tok allr lyðr at kalla[6] einni roddu: „Einn er almattigr guð, sa er Bartholomeus postoli[7] boðar.“ Þa hellt Bartholomeus postoli hǫndum til himins ok mællti: „Guð Abraham, guð Ysaac, guð Jacob, þu er sendir til lausnar varrar eingetinn son þinn drottin varn Jesum Krist, at hann leysti oss með sinu bloði, þa er ver vorum[8] þrælar synda, ok gerði hann oss ser at sonum, þu ert [einn guð sannr[9], einn faðir ogetinn, [einn sonr eingetinn[10], Jesus Kristr drottinn varr, einn heilagr andi[11], lysari ok huggari anda varra, [einn guð oskiptiligr[10]. Drottinn varr gaf oss þat velldi i nafni sinu, at ver grøðim siuka ok gefim sion blindum ok rekim[12] diofla fra oðum monnum ok hreinsim[13] likþra ok gefim lif dauðum, ok ver getim þat allt af guði, er ver biðium i nafni Jesus Kristz; i hans nafni bið ek, at sia allr fioldi siukra manna verði heill, ok viti þat allir, at þu ert einn guð a himni ok a iǫrðu ok a sæ, er endrbøttir heilsu allra fyrir sialfan drottin varn Jesum Kristum, fyrir þann [er þer[14] vegr ok dyrð um allar alldir.“ Allr lyðrinn svaraði ok kvað amen.

6. En þa vitraðiz engill guðs lioss sem sol, ok flaug hann i fiǫgur horn hofsins ok reist með fingri sinum krossmark a fiorum hornsteinum ok mællti: „Þetta mællti guð, sa er mik sendi, at sva sem hann hreinsaði yðr af sottum yðrum, sva [hreinsaði hann[15] ok hof þetta af allri saurgan diofla, þviat postoli hans rak a braut fianda þann fra monnum, er her bygði [hof þetta[16]; en drottinn bauð mer, at ek synda hann yðr. En eigi skulu þer hræðaz, er þer siait hann, helldr geri þer með fingrun yðrum slikt mark i enni yðr, sem ek gerða a steinunum[17], ok munu flyia fra yðr allir illir lutir.“ Þa syndi hann þeim mikinn skugga hræðiligan hrafni svartara; nef hans var hvast ok skegg hans var sitt, har hans tok allt a føtr niðr; elldr brann or augum hans, en gneistar flugu or munni hans sem af gloanda iarni, en brennusteins logi rauk or nǫsum hans; fiaðrar hans voru sva sem þyrnar[18], en

1 fliugi *B.* 2 [ne mal manna megi heyra *B.* 3 fiande *B.* 4 villufaa *B.* 5 aa skrifadr *B.* 6 mæla sem *B.* 7 gǫfgar ok *tilf. B.* 8 [adr *tilf. B.* 9 [*saal. B;* faðir ok guð, einn ok hinn sami ok oskilligr *A.* 10 [*tilf. B.* 11 lausnari *tilf. A.* 12 rækim *B.* 13 hreinsadim *B.* 14 [sem þer er *B.* 15 [hreinsi þer *B.* 16 [adr *B.* 17 steininum *B.* 18 þornar *B.*

hendr hans voru bundnar a bak aptr með elldligum bǫndum. Siðan mællti engill guðs við hann: „Þvi at þu hlyddir orðum postolans ok eyddir ǫllum skurðgoðum, þeim er i hofinu voru, þa mun ek leysa þik, sem postolinn het þer. En þu far i eyðimork, [þar er[1] menn megu eigi vera, ok ver þu þar til domsdags[2].“ Þa flo hinn svarti andi or hofinu ut ylandi grimmri roddu ok hvarf siðan. En engill guðs flo [upp til himna[3], ok sa allir þat. Þa lagði konungr niðr koronu af hǫfði ser ok purpuraklæði sin ok gerðiz lærisveinn postolans, ok tok hann skirn, ok kona hans ok synir hans tveir, ok oll hirð hans, ok allir þeir er þar hǫfðu heilsu tekit, ok allir þeir er i hans velldi voru.

8. Þa sǫfnuðuz saman blotbyskupar allra hofa ok foru til fundar við broður hans, er reð fyrir halfu Indialandi, en hann het Astriges, ok mælltu þeir við hann: „Broðir þinn geriz lærisveinn fiolkunnigs mannz, þess er ser eignar hof var ok brytr [oll goð[4] var.“ En þa er þeir hofðu þetta mællt gratandi, þa komu aðrir blotbyskupar ok sogðu hin somu dømi með grati. Þa reiddiz Astriges konungr ok sendi siðan þusund[5] manna með alvæpni með blotbyskupum, at þeir tøki postolann ok leiddi hann þangat bundinn, ef þeir mætti [finna hann[6]. En er þeir hofðu þat gort, þa mællti Astriges konungr við hann[7]: „Ertu sa er villtan hefir broður minn?“ Postolinn mællti: „Eigi villta ek hann, helldr leidda ek hann fra villu.“ Konungrinn mællti: „Ertu sa er brytr goð var?“ Postolinn mællti: „Ek gaf velldi dioflum, [þeim er i skurðgoðunum voru[8], at þeir bryti sialfir skurðgoð sin[9], en menninir hyrfi fra villu þeira ok tryði einum[10] guði, þeim er a himnum er.“ Konungr mællti: „Sva sem þu gerðir við broður minn, at hann fyrirleti goð sin ok tryði þinum guði, sva mun ek ok gera, at þu fyrirlatir guð þinn ok blotir þu[11] minum guði.“ Postolinn mællti: „Ek synda guð þann bundinn, er broðir þinn blotaði, ok ek gerða sva, at hann braut sialfr likneski sitt. Ef þu matt gera þat at minum guði, þa mattu gera sva, at ek blota guði þinum. En ef þu matt eigi þetta[12] gera at minum guði, en ek mega[11] briota ǫll goð þin, þa er rett, at þu truir minum guði.“ En er postolinn hafði þetta mællt, þa komu menn ok sogðu konunginum, at [Balldath guð hans[13] var ofan fallinn ok brotinn i smatt[14].

1 [þangat sem *B.* 2 domadags *B.* 3 [til himins *B.* 4 *saal. B;* niðr hof *A.* 5 þusundrat *B.* 6 [*tilf. B.* 7 postolann *B.* 8 [*mgl. B.* 9 þeir sem þar bygdu i þeim *tilf. B.* 10 sinum *B.* 11 *mgl. B.* 12 *tilf. B.* 13 [Baldaca gud þeira hann *B.* 14 sundr *B.*

Þa reiddiz konungr ok reif klæði af ser, ok let postola guðs beria stongum ok [fla kvikan en[1] hoggva siðan. Þa komu menn or tolf borgum með Polimio konungi, ok toku lik postolans með guðs lofi ok allri dyrð, ok gerðu honum kirkiu mikla ok vegliga, ok grofu þar likam postolans. En er .xxx. daga liðu þaðan, þa varð Astriges konungr gripinn af ohreinum anda, ok kom hann til leiðis postolans, ok allir blotbyskupar urðu oðir af dioflum[2] ok iattu heilagleik postolans, ok siðan[3] fellu þeir dauðir niðr [at leiði hans[4]. Þa varð otti mikill ok hræzla yfir heiðnum monnum, ok toku allir tru ok skirn af prestum þeim, er postolinn hafði vigða[5]. En at[6] vitrun guðs ok allra manna raði, lærðra ok olærðra, þa var Polimius tekinn til byskups, ok tok hann siðan at gera margar iartegnir i guðs nafni. Tuttugu vetr var Polimius byskup, ok var hann algorr i [goðum verkum[7], ok efldi Polimius miok kristinn dom ok alla goða siðu. Siðan for Polimius til guðs [i eilifa dyrð[1], þess er lifir ok rikir um allar alldir allda. Amen.

9. *Bartholomeus kendi kenningar a hinu yzta Indialandi, er liggr viðr heims enda. Hann var, sem fyrr er sagt, fleginn kvikr fyrir guðs nafni ok sva akafliga pindr, en siðan var hofuð af honum hoggvit eptir boðorði konungs þess er Astriges het. En heilagr domr Bartholomei postola er nu i Beniventh, en fyrr var hann i ey þeiri er Liparis heitir. En bratt eptir frafall Polimius byskups, varð þar yfirgangr mikill vandra manna ok otrufullra, ok logðu þeir oþægð a fegiafir ok virðingar, er menn gerðu til hins sæla Bartholomei postola, en virðu enskis þær iartegnir, er hann gerði a siukum monnum. Ok er þeir komu litlu a leið at slæfa hugi manna til astar við postolann, þa toku þeir þa øði ok orað, at þeir gerðu ork af tre ok letu þar i koma helgan dom postolans, ok skutu siðan a sio ut ollu saman, ok oðrum fiorum helgum domum pindra manna. Helga doma þessa rak um haf innan, ok for æ fyrir ork Bartholomei, unz hon kom við ey þa, er skamt er fra Sikiley, er Liparis heitir, ok var þar vitrat byskupi þeim helgum, er þar var ok Agathon het ok þar hafði atsetu. Ok vitiaði hann þessarra stormerkia, ok let hann siðan aðra helga doma, er komnir voru, flytia til annarra hofuðstaða, en let fiolda manna ganga i mot helgum domi postolans með kertum ok reykelsiskerum ok fogrum lofsongum, ok villdu

1 [*mgl. B.* 2 diofli *B.* 3 *tilf. B.* 4 [þar vid leidit *B.* 5 skirt ok vigt *B.* 6 af *B.* 7 [aullum hlutum *B.* * *Dette sidste Capitel findes ikke i B.*

flytia til kirkiu, ok mattu hvergi koma, ok sneriz þa fyrst fôgnuðr i hryggleik, ok vissu menn þa eigi, hvat til skylldi taka. En guð er nær ôllum þeim, er a hann kalla, ok gaf hann til gott rað, sem hann gerir avallt, er til hans er leitað með ast ok goðvilia. Taka þeir þa tvær kvigur ungar, hreinar ok fagrar, ok beittu fyrir orkina, er i var heilagr domr Bartholomei postola, ok rann hon þa eptir laus til kirkiunnar; ok var þa um buit með allri dyrð, ok urðu þar margar storar iartegnir: iarðelldr stoðvaði gang, er menn hofðu aðr mein af, ok toku menn þar heilsu siukir, hvatki er at meini var. Heilagr domr postolans var þar dyrkaðr um langa hrið, unz at þvi dro, er guð villdi hans helgan dom þangat flytia lata, er enn væri meiri hofuðstaðr, en þar sem aðr var hann. Þa er liðit var fra burð Kristz at aratolu .dccc. ok .viii. vetr hins fiorða tigar, þa komu Serkir ok heriuðu a eyna Liparis ok ræntu þar hvervetna, ok kôstuðu serhveriu beini postolans. En er þeir voru a braut farnir, þa vitraðiz Bartholomeus postoli munki einum grikskum, er þar var kirkiuvôrðr, ok mællti við hann: „Ris upp þu ok safna saman beinum minum, er nu eru dreifð viða.“ Munkrinn svaraði: „Hvi mun ek safna saman beinum þinum eða gera þer sømd, er þu villdir oss ekki fullting veita ne lyðs þins gæta, at eigi væri her hvervetna rænt ok ruplat?“ Postolinn mællti: „Môrg ar hefir þat verit, at guð hefir fyrir minar bønir vægt þessu folki meirr en at verðleik; en nu hefir þann vôxt tekit þeira illzka ok osomi, at nu er eigi fyrir þeim biðianda, ok vil ek nu segia mer af hendi þenna lyð. En þu ger, sem ek byð; kann vera, at þer viti vegs, ef þu gerir, sem ek mæli.“ Munkrinn svaraði: „Hversu ma ek finna bein þin, er ek veit eigi, hvar eru?“ Postolinn mællti: „Far þu ut i nott, þegar myrkt er, ok tak þu allt, þat er þu ser skina sem elldr; þat eru bein min.“ Munkrinn gerði, sem postolinn bauð, reis upp um nottina ok fann beinin, með þeim hætti sem postolinn hafði fyrir sagt. Varð hann feginn, ok varðveitti siðan i gulligu keri, ok for a braut þaðan með helgum dom postolans, ok nokkurir menn með honum, ok hittu þeir skip, þat er af Lunbardi var, ok reðuz til skips með þeim, ok foru þeir allir saman. En er þeir voru a leið komnir með helgan dom postolans, þa lôgðu at þeim vikingar af Serkium, þeim er aðr ræntu i Liparis; su þioð het Saraceni, en ver kollum Serki. Ok er þeir komu sva miok i nand, at þeim þotti ser van engrar undankomu, er með helgan dominn foru, þa hetu þeir a postolann.

Ok gerði sva mikit myrkr, at vikingarnir sa þa hvergi, ok foru hinir frialsir, hvert sem þeir villdu, fyrir arnaðarorð hins sæla Bartholomei postola. Foru siðan ok urðu vel reiðfara, unz þeir komu i borg þa er Benivent heitir. Ok þegar er borgarmenn urðu varir við, at þar var kominn heilagr domr Bartholomei postola, þa gengu þeir i moti með fagnaði ok lofsongum ok bioggu vandliga um i haalltari hofuðkirkiu þeirar, er øzt var i borginni; ok er hann þar nu dyrkaðr, ok verða þar allzkyns iartegnir at hans helgum domi allt til þessa dags.

Fragment.

Messodag holldum ver i dag Bartholomeo postola i minning þæirar piningar ok hinnar agæzto sigrfarar, ær hann for af(!) þessom degi til himinrikis dyrðar með sarligum piningum. Eigi hôfum ver a bokum seð, hver hans iðn hefir verit, aðr drottinn kallaði hann til sins føronæytis; þat hafa nôkkurir vitrir menn sagt, at Bartholomeus postole hafi ættstørstr verit allra postola, hafi hann af þvi þat nafn haft, at hann hafe konungborinn verit; konungar hæto hverr eptir annan Tholomeus a Egyptalande langa ævi, æn Bartholomeus þyðiz sonr a vara tungu. Þvi kalla sumir menn, at a þessum degi se þat guzspiall lesit i messo, ær postolar þrætto of þat, hverr þeirra mestr væri; æn drottinn segir sva: hversuge ær hverr þæira var ættaðr, æða hveria iðn sem þeir hofðo haft aðr, at su fylgð ær þæir fylgðu drottne, ok þau boðorð ær hann bauð þæim, ok su virðing ær hann væitte þæim of aðra menn framm, þat gerði þa alla iafna, ok ængi matte þæira virðing ônnor slik vera, sem su dyrð ær hann væitte þæim. Margir hlutir þykkia þæir synnz hafa i hans hattom, at hann hafe mikilmenni verit þegar at þessa hæims virðingo, hann var styrkr maðr ok staðramr, fatpruðr ok fyrirlæitinn, þrifsamr ok þrekmaðr mikill.

Indialônd æro þriu: æitt ær þat ær liggr hia Blalande, annat liggr hia Serklande, ænn hit þriþia ær við hæims ænða, ok ær þat hit yzta Indialand kallað a bokum. Ok þa ær postolar skiptoz til landa, var a hit yzsta Indialand sendr af guði hæilagr Barthol-

omeus postole. En ær hann kom þangat, þa var þar blotið skurðgoð þat ær het Astaroth. I skurðgoðino var diðfull, sa ær sagðiz grøða siuka menn, enn þa æina grøddi hann, ær hann mæiddi, þviat Indialannz menn kunnu æigi sannan guð ok vurðu þæir af þvi tølldir af osðnnum guðum. En hinn lygne guð tælir sva þa, ær æigi truðu æða kunnu sannan guð, at hann kastar a þa sottum ok mæinum ok skððum, ok gefr svðr or skurðgoðum, at þæir blote honum. En þa syniz hæimskum maunnum, sem hann grøðe þa, ær hann lætr af at mæiða. Æn hann bergr ængum, helldr grandar hann, ok syniz þa biarga, ær hann lætr af at granda. En ær Bartholomeus postole var þangat kominn, þa matte Astaroth ængi svðr væita sinum maunnum ok ængum biarga, þæim er hann mæiddi. En hofit var fullt siukra manna, þæira ær of langan veg voru þangat komnir. Æn Astaroth matte ængi svðr væita sinum maunnum . . . .

. . . .

*bæði mæiri ok minni, þau er þar voro inne, ok tok hann af hofino allan villofa, þann ær þar var skrifaðr. Þa toko aller lyðir at kalla æinne roddo: „Æinn er almattigr guð, sa ær Bartholomeus postole boðar.“ Þa hellt Bartholomeus hðndum til himins ok mællte: „Guð Abraham, guð Ysaac, guð Jacob, þu er sendir til lausnar varrar æingetinn son þinn drottinn varn Jesum Krist, at hann læyste oss með sino bloði, þa ær ver vorum þrælar synða, ok gerði hann oss ser at sonum, þu ær ært faðir guð æ hinn same ok øskiligr(!), æinn faðir ogetinn, Jesus Kristus drottinn varr, æinn hæilagr ande, lausnare, lysari ok huggare anda varra. Drottinn varr gaf oss þat vælldi i nafni sino, at ver grøðim ok gefvin(!) sion blindum ok rekim diðfla fra oðum maunnum, ok hræinsim likðra, gefim lif dauðum, ok ver getim þat allt af guði, ær ver biðium i nafne Jesus Kristz. I hans nafne bið ek, at sia allr fiðlði siukra manna verði hæill, ok vite þat allir, at þu ært æinn guð a himne ok a iðrðu ok a sæ, ær endr bøtter hæilso allra fyr sialfann drottinn varn Jesum Kristum, fyr þann ær þer vegr ok dyrð of allar alldir.“ Allr lyðrinn svaraðe ok kvað amen. En þa vitraðiz engill guðs lioss sem sol, ok flaug hann i fiðgur horn[1] . . . . ræist með fingre sinom krossmark a fiorum hornstæinum ok . . . . ær mik sendi, at sva sem hann hræinsaði yðr af sottum . . . . hræinsaði hann

* *Jvf. ovenfor S. 750²—751³⁰.* 1 *Dette og de følgende Huller er bevirket ved en Flenge i Pergamentet.*

ok hof þetta af allri saurgan diôfla, þviat postole . . . . a brôt fianda þann fra maunnum, ær her bygðe hof þetta. En drottinn bauð mer, at æk synða hann yðr. Enn æigi skoluð ær hræðaz, er ær seð hann, helldr geri þær með fingrum yðrum slikt mark i enni yðr, sem ek gerða a stæinunum, ok muno fløgia[1] fra yðr allir illir lutir.“ Þa syndi hann þæim mikinn skugga hræðiligan hrafni svartara, næf hans var hvast ok skegg hans var sitt, har hans tok allt a føtr niðr; elldr brann or augum hans, en gnæistar flugo or munni hans sem af gloanda iarne, en brænnostæins loge rauk or nôsum hans; fiaðrar hans voro sva sem þyrnar, en hendr hans voro bundnar a bak aptr með elligum bôndum. Siðan mælte engill guðs við hann: „Þvi at þu hlyddir orðum postolans ok eyddir ôllum skurðgoðum, þæim er i hofino voro, þa mun ek læysa þik, sem postolenn het þer, en þu far i æyðimork, þar ær menn mega æigi vera, ok ver þu þar til domsdags.“ Þa flo hinn svarte ande or hofino ut ylandi grimmri roddo ok hvarf siðan. En engill guðs flo upp til himna, ok sa aller þat. Þa lagði konungr niðr corono af hôfði ser ok purpurakleði sin ok gerðizt lærisvæinn postolans, ok tok hann skirnn, ok kona hans ok synir hans tvæir, ok ôll hirð hans, ok aller þæir ær þar hôfðu hæilso tekit, ok aller þæir ær i hans velldi voro. Þa sômnoðuz[2] blotbyskupar saman allra hofa ok foro til fundar við broður hans, ær reð fyrir halfu Indialande, en hann het Astriges, ok mælto þeir við hann: „Broðir þinn gøriz lærisvæinn fiôlkunniss(!) manz, þess ær ser æignar hof var, ok brytr niðr ôll hof var.“ En þa ær þæir hôfðo þetta mællt gratandi, þa komu aðrir blotbyskupar[3] ok sô . . o hin sômo døme með grate. Þa ræiddiz Astriges . . . . ðan þusund manna með alvæpni . . . . nn ok læiddi hann þangat bundinn ef . . . . En er þæir hôfðo þat gørt, þa mællte Astriges konungr við hann . . . . . . ær villtan hefir brøður(!) minn?“ Postolinn mællte: „Eigi villta ek hann, helldr læidda ek hann fra villo.“ Konungrinn mællte: „Ertu sa ær brytr goð var?“ Postolinn mælte: „Ek gaf velldi diôflum, þæim ær i skurðgoðunum voro, at þæir bryte sialfir skurðgoð sin, en menniner hyrfe fra villo þæira ok tryðe æinum guði, þæim ær a himnum ær.“ Konungr mællte: „Sva sem þu gerðir við broður minn, at hann fyrirlæti goð sin ok tryði þinum guði, sva man

1 *Senere rettet til* flygia. 2 *Senere forandret til* sôfnnoðuz. 3 blotb'apar *Cd.*

æk ok gøra, at þu fyrirlater guð þinn ok bloter þu minum guði.“ Postolinn mællte: „Ek synda guð þann bundinn, er broðer . . . . .

Tillæg.

Passio Bartholomei apostoli.

Indialaund ero .iii. eitt þat er ligr hia Blalande, en annat liggr hia Serclande, en it þriþia er viþ heims enda. En a þetta Indialand var sendr af goþe sanctus Bartholomeus postole. En er hann com þangat, þa var hann þar øllom okuþr oc utlendr. A þvi lande var blotaþ scurþgoþ þat er hét Astaroþ. I þvi scurþgoþi var diofull sá es sagþesc græþa siuca menn, en þa eina græde hann, er hann meide ipse, þviat landzmenner cunno eigi sannan goþ, oc urþo þeir af þvi tęlder af osønnom goþe. En inn lygne goþ tęler sva þa, er eigi cunno enn sanna goþ, at hann castar a þá sóttom oc meinom oc scøþom, oc gefr svor ur scurþgoþom, at þeir blote honom. En þa synesc heimscom monnom sem hann græþe þa, er hann lętr af at meiþa þa. En hann bergr øngom heldr grandar hann, oc synesc þa biarga, er hann lętr af at meiþa. En er Bartholomeus var þangat comenn, þa matte Astaroþ engi svor veita, oc engom biarga þeim es hann meide. En hofit var fult siucra manna, þeira es of langan veg voro þangat leider. En Astaroþ matte eigi svara monnom sinom, þót þeir blotaþe oc helti út bloþe sino, sem þeir voro vaner. Þa foro þeir til annarrar borgar, þar er var annarr diofull blotenn, en sa het Beriþ, oc blotoþo þeir þar, oc spurþo firir hvi Astaroþ goþ þeira svaraþe þeim eigi. En Beriþ svaraþe oc melte: „Goþ yþvarr er sva herfengenn oc bundenn eligom(!) rekendom, at hann þorer eigi at męla ne at blasa, siþan es Bartholomeus postole com hingat.“ Blotmenn melto: „Hverr er sa Bartholomeus?“ Beriþ svaraþi: „Vinr es hann almatex goþs, oc com til þess þangat[1] at eyþa øll blót, þau er a Indialande ero.“ Blotmenn melto: „Segþu ǫss marc hans, at ver megem kenna hann, þviat ver megom eigi kenna hann með morgom þusundum manna.“ Beriþ svaraþi: „Svartr er hann a hars lit, oc car i háre hans mikell, retnefiaþr es hann,

1 *Først skrevet* þingat, *men Afskriveren har selv rettet dette til* þangat *ved at sætte* a *over* i.

oc eyro hans hulþ háre høfut(!) hans. Siþsceggiaþr es hann, oc hęra necqer i hare hans, meþalmaþr at véxti, svát hann má hvartki þykia hór ne lagr, hvitan clęþnot(!) hefir hann buinn purpura oc gimsteinom. Sex vetr oc .xx. hevir þat verit, er eigi saurgoþosc clęþi hans ne fyrndosc, oc slitna eigi clęþi hans ne scquar hans. Hundrat sinnom a degi oc .c. sinnom a nótt fellr hann a knebet oc gøfgar goþ sinn. Rǫd hans er sem ogorlegt mothorn. Englar goþs fara meþ honom oc lata hann eigi møþasc ne hungra. Avalt er hann meþ enom sama hug, slict oc it sama hugbliþr avalt oc aldregi oglaþr. Alt sér hann oc alt veit hann fyrer, oc kann allra tungor mela oc scilia. Oc þat sialft veit hann, er ér spyriþ mic nú en ec segi yðr fra honom, þviat englar goþs þiona honom oc segia honom alla hluti. En ef ér leitiþ hans, þa muno þér þviat eins finna hann, ef hann vill þat, en ella eigi. En ef ér finnit hann, þa biþit ér, at hann come eigi hingat, at eigi gere englar goþs slict at mér, sem þeir gerþo ad Astaroþ vin minom.“ Þa þagnaþe diofullenn, er hann hafþi þetta melt. En blótmenn hurvo aftr oc hugþo at alite oc buningi hvers manz utlendz, oc leitoþo postolans .ii. daga oc fundo eigi. Siþan gerþesc þat, at .i. diofuloþr maþr callaþe oc melte: „Goþs postole, qvaþ hann, Bartholomeus, brenna mic bǫner þinar.“ Postolenn svaraþe: „Þegi þu, ohreinn ande, oc far fra honom,“ melte postolenn. Þa varþ sa heill, er marga vetr hafþi oþr veret. Þa var konong(en)om søgþ heilsa ens oþa manz. En hann hét Polimius, en hann átte dottor þa er oþ var. Þa sende hann menn efter postolanom oc melte viþ hann: „Dotter min er illa halden, en ec biþ þic, at sva sem þu græder Seustium, er marga vetr hafþi oþr verit, græþu sva oc dotor mina.“ Postolenn reis up oc for meþ honom. En er postolenn sa hana bundna rekondom(!), þa baþ hann hana leysa. En þrelarnir svoroþo: „Hverr mon þora at leysa hana, es hon bitr eþa slitr alt þat er hon ma taca.“ Postolenn melte viþ þa: „Bundenn hefi ec nú ovin þann, er meþ henne var oc hana qvalþe, en ér hręþezc enn hana. Fariþ ér oc leysit hana oc gefit henne mat, oc leiþit hana til mín snemma a morgon.“ En þeir gerþo sem postolenn bauþ, oc mate diovoll aldregi qvelia hana siþan. Þa lét Polimius konongr clyfia hesta oc ulvalda golle oc silfre oc gimsteinom oc dyrligom clęþom, oc leitaþe postolans oc matte eigi finna hann, oc var þa aftr boriþ heim til hallar féet. En er nótt þa lidde oc lyste firer degi, þa syndesc postolenn konongenom, er hann hvilde i clefa sinom at locnom durom, oc

melte viþ hann: „Til hvers leitaþer þu mín of allan dag meþ gulle oc meþ silfre oc gimsteinom, oc meþ dyrligom clęþom? Þeira giafa þykiasc þeir þurva, er iarþliga hluti elsca. En ec girnomsc enskis licamlex ne iarþlex.“ Þa hóf postolenn up tølo: „En þat vil ec, at þu viter, at sonr goþs lét berasc fra meyio oc gerþesc maþr i meyiar qviþe. En er sú en helga męr hafþe meþ ser þann, er scop himen oc iorþ oc sé, oc alt þat er þar er a miþli, þa tóc hann manndom a godom sinn, oc hafþi uphaf burþar meþ monnom sa, er aldregi hefir uphaf at godome, heldr er hann ipse alt uphaf, oc gefr uphaf allre scepno syniligre oc osyniligre. En sia męr hét goþe fyrst þvi heite at varþveita meydom sinn ospiltan oc giftasc eigi manne, en engi hafþe þetta heit goþe fort, en sia męr er fyrst qvenna het þvi goþe at halda meydome sinom. Þetta nam hon eigi af dǫmom manna ne orþom, heldr gerþi þat i eftergliking engla lifs firer óst goþs. Af þvi vitraþesc henne at locnom durom Gabriel engell scinande sem sol. En er hon hrędesc, þa melte engill viþ hana: „Eige scaltu hręþasc, Maria, þviat þu munn(!) sun geta.“ Þa lagþe hon niþr hręzlo oc melte staþfastliga: „Hverso ma þat vera, þviat ec ętlag eige manne at giftasc.“ Engillenn svaraþe: „Fyr þvi mon coma ande heilagr ifer þic, oc sa heilagr ande(!) er þu berr mon callasc sonr goþs. En siá sonr goþs, þa er hann var her meþ monnom, þa leit(!) hann þann dioful freista sin, er ifer ste of enn fyrsta mann oc vann tøgþan til þess at eta af tre þvi, es goþ bannaþi honom. En sva sem fiandenn melte viþ enn fyrsta mann, at hann ęte, oc át hann, oc var af þvi a braut rekinn yr paradiso oc ger utlagþr i heim þenna, oc com alt manncyn fra honom, sva it sama melte fiandenn viþ goþ(s) son, at hann gerþe brauþ or griote oc ęte, oc léti sic eigi hungra. Dominus svaraþe honom: „Eige liver maþr viþ brauþ .i. heldr viþ øll orþ goþs. Sa diofull er ste iver þann er át, hann tynde sigri sinom firer þann er fastaþe oc firerleit teygingar hans; þviat þat var rét, at meyiar sonr stigi iver þann, er fyrr hafþi stigit iver meyiar sonr(!).“ Þa svaraþe Polimius konongr: „Hverso sagþer þu moþor goþs sonar fyrsta mey vera, ef annarr var fyrr meyiar sonr?“ Postolenn svaraþe: „Þaker geri ec goþe, þviat þu hlyþer meþ athuga. En fyrsti maþr var scapaþr or iorþo, oc var af þvi iorþen męóþer(!) hans. En hon var męr, þa er hon var eige saurgot af synþom manna, oc eigi uploken til graftar dauþra manna. En þat var rét er ec sagþa, at meyiar sonr stigi ifer þann, es fyrr ste ifer

meyiar son oc vann vęltan hann af sløgþ sinne, at hann ęti af bǫnnoþo tre, oc urþo braut rekin or paradiso oc úte byrgþ. En sá meyiar sonr let fiandann freista sín. Sløgþ fiandans var su, at hann vilde firerfara þessom meyiar syne, en hann þorþi eigi at freista hans, meþan hann sá eigi hungr a honom, þviat hann ętlaþi þat vist firer sér, at Jesus vere goþs sonr, es hann hungraþi eigi efter .xl. daga. En sva sem hann es saþr sonr goþs, sva er(!) oc saþr maþr. En þeir einer mego kenna hann, es meþ hreinom hug oc goþom vercom elsca hann. En er fiandenn sa hann hungra efter .xl. daga, þa þottesc hann vist vita, at hann var eige goþ, oc melte viþ hann: „Firir hvi lętr þu þic hungra? Męlþu at steinar þesser verþi at brauþi oc et.“ En dominus svaraþi honom: „Heyrþu andscote! Ef þu hefir af þvi velde ifer monnom, at faþer allz manncyns Adamr lét at tøgingom þinom oc hafnaþe boþorþom goþs, þa mon ec varþveita løg goþs oc stíga ifer þic fastande, oc reka þic fra þvi velde, es þu eignaþisc firir synþ þess er át.“ En er fiandenn fann sic iferstiginn i þessi freistne, þa syndi hann honom goll oc silfr oc alla heims bygþ, oc melte viþ hann: „Þetta alt mun ec gefa þér, ef þu lytr mér.“ Dominus svaraþi: „Fløþu, fiandi, þviat sva er ritiþ, drótni goþe þinom einom scaltu luta oc honom einom þiona.“ Enn var in þriþia freistni ofmetnaþar, su er andscotenn hóf hann upp a mustere oc baþ hann ofan stiga, ef hann være goþs sonr. En sá er of sinn hafþi stigit ifer meyiar son, hann varþ nu þrefaldliga iferstiginn af meyiar sǫni. Oc sva sem konongr sá es stigr ifer ovin sinn oc sender riþera sina oc liþsmenn i alla staþe, þa er ovinr hans hafþi veldi ifer, oc leggr sítt sigrmarc oc sina eigo a alt, sva gerþi oc Jesus Cristus, þa er hann ste ifer fiandann, at hann sende oss i øll heroþ, at ver rekem a braut alla þiona diofuls, þa er byggva i hofom oc i scurþgoþom, at ver leysem menn*

. . . .

at þu .i. ert goþ a himne oc a iorþo oc a sę oc endr bøter heilso allra firer sialvan dominum nostrum Jesum Cristum, þann er þer er vegr oc dyrþ of allar alder.“ Lyþrenn alr svaraþi oc qvaþ amen. Þa risu þeir up heiler, es siuker hofþo verit. En þa vitraþesc engill goþs lioss sem sol, oc fló hann i fiogor horn hofsins oc reist meþ fingri sinom crossmarc a fiorom hornsteinom, oc melte: „Þetta melte goþ, sa er mic sende, at sva sem hann hreinsaþi yþr af sottom yþrom, sva hreinsaþi hann oc hof þetta af allre saurgon

* *Her mangler et Blad.*

diofla, þviat postole hans rac a braut fianda þann fra monnom, er her bygþi. En hann bauþ mer, at ec synda hann yþr fyrr. En ér scolot eigi hrøþasc, es ér sét hann, heldr geriþ ér crossmarc meþ fingre yþrom slict i enni yþr, sem ec gerþa a steinom, oc muno fløia fra yþr aller iller hluter.“ Þa synde hann þeim mikinn sugga(!) oc hræþilegan hrafni[1] svartara; nef hans var hvast oc scegg hans sitt, hár hans tóc a fǫtr niþr alt, eldr brann or aúgom hans en gneistar flugo ór munni honom sva sem af gloanda iarne, oc brennosteins loge røc ór nǫsom hans, fiaþrar hans voro sva sem þornar, en hendr bunnar a bac aftr elligom rekendom. Oc melte engill goþs viþ hann: „Þvi at þu hlyder orþom postolans oc eyder øllom scurþgoþom þeim er i hofeno voro, þa mun ec leysa þic sem postolenn hét þer. En þu far i eyþimorc, þar er eigi mege menn vera, oc vestu þar til domsdags.“ Þa fló inn svarti ande or hofeno ut ylande oc øpande grimligri rødo oc hvarf allr. En engill goþs flo til himens, oc so þat aller. Þa lagþi konongr niþr corono af høfþi ser oc purpuraclęþi sin oc gerþesc lerisveinn postolans, oc toc hann scirn oc kona hans, oc syner hans .ii., oc hirþ hans ǫll, oc aller þeir es þar høfþo heilso tekit, oc þeir aller er i hans veldi voro. Þa sǫmnoþosc saman blotbyscopar alra hofa oc foro til fundar viþ bróþor konongs, þann er réþ firer holfo Indialandi. En hann het Astriges, oc męlto þeir viþ hann: „Frater tuus geresc discipulus fiolcunnigs manz þess er sér eignar hof ór oc brytr goþ ór.“ En þa es þeir høfþo þetta melt gratande, þa reidesc Astriges oc sende þusund manna meþ alvępne meþ blótbyscopom, at þeir tøki postolann oc leide þangat bundenn, ef þeir mętti finna hann. En þa er þeir hǫfþo þat gert, þa melte Astriges konongr: „Ertu sá er viltan hefir fratrem meum.“ Postolenn svaraþe: „Eigi vilta ec hann, heldr leida ec hann fra villo.“ Konongrenn melte: „Ertu sá er brytr goþ ór?“ Postolenn svaraþi: „Ec gaf velde diøflom þeim er i scurþgoþom voro, at þeir bryti sialver scurþgoþ sin, oc mennener hyrfi fra villo þeira oc tryþe goþe þeim es a himnom er.“ Konongrenn svaraþe: „Sva sem þu gerþer viþ fratrem meum, at hann firerlęit scurþgoþ sin oc truþe þinom goþe, sva mon ec oc gera, at þu firerlater goþ þinn oc bloter minn goþ.“

1 *Først skrevet* hvarni; *Skriveren har derpaa rettet det i een Figur sammenslyngede* rn *til* f, *siden skrevet Forkortningstegnet for* ra *over* v (*dog uden at udslette denne Bogstav*); *det er tydeligt, at han har villet skrive* hrafni.

Postolenn svaraþi: „Ec synda goþ þann bundenn, es frater tuus blotaþe, oc gerþa ec sva, at hann braut ipse licnesci sitt. En ef þu mát þat gera at minom goþe, þa mun ec luta þinom goþe. En ef þu mát eki gera at minom goþe, en ec mega briota øll goþ þín, þa er oc rét at þu truer minom goþe.“ En er postolenn hafþi þetta melt, þa como menn oc sǫgþo, at Baldáþ var fallenn ofan, goþ sa es Astriges truþi á, oc brotenn i smat. Þa reidesc konongrenn oc reif af sér clęþi oc lét postolann beria, oc siþan flogo þeir scinn af honom kycom oc hioggio(!) hann siþan. Þa como menn ór .xii. borgom meþ Polimio kononge oc toco líc postolans meþ goþs lofe oc allre dyrþ oc grofo þar licam hans. En er .xxx. daga liþo þaþan, þa varþ Astriges konongr gripen af diofle, þa er hann com til leiþes postolans, oc aller blotbyscopar urþo oþer af dioflom oc iótto heilagleic postolans oc fello niþr dauþer at leiþe hans. Þa var otte micill oc hræzla ifer ǫllom monnom, oc toco aller tru oc scirn af prestom þeim es Bartholomeus postole hafþi vigþa. En at vitron goþs oc at allra manna raþe lęrþra oc olerþra var Polimius tekenn til byscops, oc tóc hann at gera iarteiner i goþs nafni. .xx. vetr var hann byscop oc var algerr i ǫllom goþom hlutom oc eflde cristendom oc alla goþa siþo. En siþan fór hann til goþs þess er liver oc riker of allar allder allda. Amen.

II.

. . . .

*allir scylldu bera reip oc festar a scurðgoðit, oc mattu þeir hvergi rœra. Þa mællti postolinn, at þeir scylldu leysa bond af scurðgoþino, oc þeir gerþu sva. Hann mællti við dioful þann, er bygþi i scurðguðino: „Ef þu vill eigi, at ec senda þic i hit nesta helvitis diup, þa gack þu ut ór þessu licneski oc briot þat allt i sundr oc far siþan i þa eyðistaði, er eigi se manna vistir ne fugla flaug oc eigi megi manz rodd heyra. Eptir þat gœck hann ut, sem postolinn bauð, oc braut niþr oll scurðguþ, þau er i hovino varo, oc allt þat scraut oc scrivan, er firir þeirra sakir var gert. Þa colluþu allir einni roddu: „Einn er almattigr guð, sa er Bartholomeus

* *Jvfr. ovenfor S. 749*[29].

boþar.“ Bartholomeus hof þa up hendr sinar til guþs oc mællti: „Guð Abrahams, guð Ysaacs, guþ Jacobs, er sendir til varrar lausnar eingetinn son þinn drottin varn Jesum Crist, at hann leysti oss alla sinu banabloþi, er aðr varom þrelar synþarennar, oc gerþir oss þer at sonum, þu ert sannr guþ oc avallt enn sami, staðfastr oc uskiptiligr, einn guð ugetinn, einn sonr eingetinn drottinn Jesus Cristr, einn andi heilagr, lysari oc leittugi(!) anda varra, sa enn sami drottinn varr, er i sinu nafni gaf oss velldi til þess at geva siukum monnum heilsu oc sion blindum, hreinsa licþra, hressa kararmenn, reca diofla fra oþum monnum, en reisa dauða menn til lifs, oc mællti við oss, at ver myndim allt þiggia, þat er ver bæþim i hans nafni. I hans nafni bið ec nu, at allr fiolþi þeirra manna, er her ero siukir, taki heilsu sinna sotta, at allir megi þat vita, at þu ert einn guð a himni oc a iorþu oc a sio, oc endrbyr alla heilsu firir sialvan drottin varn Jesum Crist, firir þann er þer vegr oc dyrþ meþ helgum anda um udauðlegar veralldir.“ Þeir sogþu amen, er við varo. Þa vitraþisc engill guðs biartr sem sol meþ vengiom oc flaug i fiogur horn hofsins oc gerþi crossmarc meþ fingri sinum a ollum hornsteinum oc mællti: „Þetta mællti drottinn guþ, er mic sendi, at sva sem drottinn hefir grœdda yþr af allum siucleicum, sva man hann reinsa hof þetta af allum sauri. Oc þann enn sama, er i þessu scurðgoþi hevir bygt oc postolinn bauð i eyðistaþi at flyia fra manna vistum, scal ec nu yðr syna at boði drottins, at þer megit þa vita, hvern þer havið dyrcat. En eigi er vist, at þer megit standasc, nema þer gerit slict marc hverr i enni ser, sem ec gerþa a hornsteinum hofsins, oc munu allir illir lutir fra þeim hverva, er þat gera.“ Eptir þat geck ut or scurþgoþinu ogorlegr blamaþr biki svartari, harðlundlegr oc hvassnefiaðr, siðskeggiaðr oc svart skeggit oc illilict, harit svart oc sitt, sva at toc a tær honum, augun sem elldr væri i at sia, oc flugu gneistar or sem af vellanda iarni. Or munninum oc nausunum for ut sva sem brennusteins logi, oc honum varo vengir oc fiaðrar sva sem clungr oc þyrnar, hendr hans varo bundnar a bak aptr meþ iarnlegum bondum. Engillinn mællti þa: „Þvi at þu lyddir boþum postolans oc eyddir scurþgoþum i þessu husi, þa mun ec þic leysa, oc far þu þangat, er engar se manna vistir, oc verþu þar allt til domadags.“ Eptir þat leysti engillinn hann, oc flaug hann ut ylandi oc varþ alldrigi senn siþan. En engillinn flaug up til himins, sva at allir sa, þeir er við varo staddir. Conungrinn toc skirn, oc cona hans oc synir þeirra oc oll hirþ þeirra oc allir

þeir menn, er i hans riki varo. Eptir þat lagþi konungrinn niþr coronu sina oc purpuraclæþi oc fylgþi postolanum. Blotbiscupar sofnuþusc saman oc foru a fund broþur konungsins, er Astriges het, oc mællto við hann: „Broþir þinn gerðisc lærisveinn fiolkunnigs manz, þess er ser eignar hof var, en brytr niþr guþ var.“ Oc er þeir baro fram sin œrendi gratandi, þa como aðrir af aðrum borgum oc sogþu slica sogu gratandi. Astriges varþ þa reiðr mioc oc sendi þusund riddara meþ vapnum, at þeir scylldu leiða þangat postolann bundinn. Oc þeir gerþu sva. Konungr mællti viþ hann: „Ert þu sa maðr, er snerir afleiþis broþur minn?“ Postolinn mællti: „Eigi afleiþis, helldr aleiðis.“ Konungrinn mællti: „Ertu sa er briota lezt guþ var?“ Guþs postoli svaraþi: „Ec gaf velldi dioflum þeim er i scurðguþum bygþu, at þeir scylldu þau meiþa oc briota, at þeir, er aþr truþu a þau, firirleti sina villu oc tryþi a sannan guþ almatkan, þann er a himnum er.“ Konungrinn mællti: „Sva sem þu lezt broþur minn firirlata guþ sinn oc trua þinum guþi, sva scal ec oc gera, at þu scallt lata guþ þinn oc trua minum guþi oc honum fornir fœra.“ Postolinn mællti: „Ec synda broþur þinum guþ sinn bundinn oc fiotraþan, er diofull var reyndar, oc bauð ec, at hann scylldi sialfr briota scurþguþ þat er hann hafþi i bygt. Nu ef þu matt gera slict við guþ minn, þa mon ec blota þinn guþ. En ef þu matt ecki gera at guþi minum, en ec matta læmia þinn guþ, þa er þat maclict, at þu truir minum guþi.“ Oc er þeir attu slict at rœþa, þa var honum sagt, at Baldaþ guþ hans var fallit af stalli sinum oc brotit allt i sundr. Konungrinn varþ þa sva reiþr við þessa frett, at hann reif af ser purpuraclæþin, oc bauþ hann at postolann scylldi beria stongum. Oc er sva var gert, þa villdi hann lata fla hann kvickan. Oc er þat var gert, þa matti þat udœmaverc eigi til lycta fœra firir sakir bloþrasar, þa var hann þar hoggvinn siþan. Eptir þat com Polimius konungr þar, oc meþ honum utal manna af þeim .xii. borgum, er undir honum hofþu verit, oc baro i brot helgan licam postolans. En a hinum þrettuganda degi eptir andlat Bartholomeus postola varþ Astriges konungr diofuloðr, oc allir urþu oþir blotbiscuparnir, oc comu þeir allir saman til leiðis postolans oc fellu þar niþr dauþir allir. Eptir þat varþ sva mikill otti yfir allum [utru]monnum, at allir toco tru oc skirn heiðnir menn af prestum þeim, er Bartholomeus postoli hafþi vigþa. En af guþs tilskipan oc allra manna villd varþ Polimius konungr til biscups tekinn, oc at oscum manna geck hann undir þenna vanda,

oc var hann biscup fiora vetr oc .xx. oc sneri morgum monnum til rettrar truar oc var enn mesti mætismaðr i sinum biscupdomi oc atti þa unaðsvist at sœkia, er hann var kallaþr af þessa heims lifi. Hann var biscup yfir þeim luta Indialandz ens yzta er Attrabana heitir, oc varðveitti hann helgan dom Bartholomeus postola vel oc virþiliga, meþan hann lifði.

En bratt eptir frafall Polimij konungs oc biscups, var þar yvirgangr mikill vandra manna oc utrufullra, logþu þeir a uþecþ micla a fegiavar oc virþing, þa er menn gerþu til ens sæla Bartholomeus postola, en virðo enskis iartegnir þær, er hann gerþi i sifello i heilsugiofum við siuka menn. Oc er þeir comu litlu a leið at slæva hugi manna til atrunaðar oc astar viþ postolann, þa tocu þeir þa œþi oc uraþ firir sic at leggia, at þeir gerþu aurk af tre oc letu þar coma i helgan dom postolans oc scutu siþan a sæ ut allu saman oc aðrum fiorum helgum domum pindra manna. Helga doma þessa rac um haf innan, oc for iafnan fyrir aurk Bartholomeus, þar til er hon com viþ utey þa er Liparis heitir scamt fra Sikiley; þar var vitrat biscupi helgum er Agathon het, er þar hafþi atsetu, com hann þa siþan at vitia þessa stormerkia. Let hann þa aðra helga doma, þa er comnir varo, flytia til annarra hafuðstaða, en hann let fiolþa manna ganga i moti helgum domi postolans meþ kertum oc reykelsi oc fogrum lofsongum, oc villdu flytia helgan dom postolans til kirkiu oc mattu hvergi coma, oc sneriz þa fagnaðr þeira fyrst i rygþ, oc vissu menn þa eigi, hvat til raþs scylldi taca. En guþ er nær allum þeim, er a hann calla, oc gaf hann gott rað til, sem hann gerir avallt, ef til hans er leitat meþ ast oc goþvilia. Tocu þeir tvær ungar kvigur, reinar oc fagrar, oc beittu firir aurkina, er i var heilagr domr Bartholomeus postola, oc rann hon þa laus eptir þeim til kirkiu, oc var þa umbuit meþ allri dyrþ oc sœmð, sem menn hafþu framarst fong a. Oc urþu þa margar oc storar iartegnir: iarþelldr stoþvaþi gang sinn, er menn hofþu aðr mein af, oc tocu menn þar heilso, þeir er siukir varo, hvat sem þeim var at meini. Heilagr domr Bartholomeus var þar dyrcaðr langa riþ, til þess er guþ villdi hans helgan dom þangat flytia lata, er enn er meiri hafuðburþr at, en þar er aðr var hann. Þa er liþit var fra burþ Cristz at aratolu .viii. hundroþ vętra oc atta vetr ens fiorþa tigar, þa comu þar Serkir oc herioþu i eyna Liparis oc ræntu þar hvivetna oc costuðo serhveriu beini postolans. En er þeir varo a brot farnir, þa vitraþisc Bartholomeus postoli munki girzkum, er þar var kirkiu-

vorþr, oc mællti við hann: „Ris up þu oc safna saman beinum minum, er nu ero viþa dreifþ.“ Munkrinn svaraði: „Hvi muna ec saman safna beinum þinum eþa gera þer sœmð, er þu villdir oss ecki fulting veita oc eigi lyþs þessa geta, at eigi væri her hvivetna ræent oc ruplat.“ Postolinn svaraði: „Morg ar hevir þat verit, er guþ hefir firir minar bœnir vægt þessu folki framarr en at verþleic, en nu hevir þann voxt tekit þeirra illzka oc udaþir, at nu er eigi firir þeim biðianda, oc vil ec nu segia mer afhendan þenna lyð. En þu ger sem ec byþ, oc kann vera, at þer viti vel.“ Muncrinn mællti: „Hversu ma ec finna bein þin, er ec veit eigi, hvar von er.“ Postolinn mællti: „Far þu i nott, þa er myrct er, oc tac þat allt, er þu ser skina sva biart sem elld, þat ero bein min.“ Muncrinn gerþi sem postolinn bauð, reis up um nottina, oc fann beinin sva meþ hætti, sem hann hafþi fyrir sagt, oc varþ hann feginn oc varþveitti vandliga i einu dyrligu keri. Oc siþan for hann a brot meþ helgan dom postolans, oc einn maðr meþ honum, oc hittu þeir a skip þat, er Langbarþar varo a, oc reþusc þeir til foruneytis meþ þeim. Oc er þeir varo a leið comnir meþ helgan dom postolans, þa logþu at þeim vikingar af hinni somu þioð, sem aþr hofþu ræent i Lipari. Su þioð heitir Sarraceni, en ver kollum Serki. Oc er þeir komu sva miok i nand, at þeim þotti ser naliga engi van undankvamu, er meþ helgum dominum foru, þa hetu þeir a postolann. Oc eptir þat gørþi myrcr sva mikit, at vikingarnir sa þa hvergi. Foro þeir þa siþan frialsliga, hvert er þeir villdu, firir arnaþarorð Bartholomeus postola. Þeir urþu þa vel reiðfara oc komu i ageta borg þa er Benevent heitir. Oc þegar er borgarmenn urþu varir viþ, at þar var cominn heilagr domr ens helga Bartholomeus postola, þa gengu þeir i moti meþ frægþ oc fagnaði oc allri þeirri dyrþ, sem þeir hofþu framarst fong a, oc bioggu vandliga um helgan dom postolans hia altara hofuð-kirkio þeirrar, er œzt var i borginni, oc er hinn sæli Bartholomeus þar dyrcaðr i sifellu, oc veiþa þar allzscyns iarteignir at hans helgum domi allt til þessa dags. Nu er yfirfarin þessi saga, eptir þvi sem ver hofom framarst a bocum (fundit), oc mun hans dyrþ æ þvi meiri þyckia, sem gerr er vituþ, (oc) hans heilagleikr. Oc þurfom ver hann einkanliga at at hyllasc oc sœkia at arnaþar-orþi, at hann arni oss viþ almatkan guþ hialpar oc miskunnar bæþi þessa heims oc annars.

MATHIAS SAGA POSTOLA.

I.

1. Mathias postoli guðs, er ver hôlldum i dag hatið, kom snemma til fylgðar ok foruneytis með drotni varum, ok reðz þegar i þeira manna sveit, er litillatligast þionuðu guði ok hans postolum. Hann var einn af lærisveinum Kristz drottins, er taldir voru tveir hins atta tigar. En Mathias kallaz a ebreska tungu, en a latinu donatus, ok þyðir þat a vara tungu gøddr eða gefinn, ok kom þat hvervetna fram, at hann var gøddr hinu haleitasta tignarnafni, ok tok þar með gipt heilags anda ok þat hit agæta umboð almattigs guðs at boða hans erendi um allan heim sem aðrir postolar, hann var ok oss gefinn til hofðingia ok forstiora i stað Judas Skarioths, er drottin varn selldi við verði. En Lucas guðspiallamaðr segir fra þeim atburð, er Mathias kom til postolatignar ok samlags með ôðrum postolum guðs i bok þeiri, er heitir Actus Apostolorum, en þat þyðir, sem bokin heiti verk eða syslur postolanna, ok hefr hann upp at segia fra þeim atburðum með þeim hætti: Eptir þat, segir hann, at drottinn hafði uppstigit til himna, voru guðs postolar i Jorsalaborg ok hans lærisveinar, ok var þat allz tolfrøtt hundrað þeira manna, er þar voru i sifellu i guðs þionostu nætr ok daga.

En allt þat er stort var at raða, meðan postolarnir voru allir saman, þa var Petrus postoli forstiori at þeim hlutum ôllum, af þvi at guð hafði hann settan þeira hofðingia ok fengit honum i hendr himinrikis lykla, ok atti sa upphafsmaðr at vera at þessum kosningi, er øztr var at mannvirðingu Petrus reis þa upp a milli þeira manna, er þar voru við staddir, ok mællti: „Brøðr, sagði hann, þat mun høfa at fylla ritning, þa er fyrir sagði heilagr andi fyrir munn Davids, þat sama sem nu er framkomit um Judam, er gerðiz leiðtogi þeira manna, er hôndluðu Jesum, en var aðr með oss; kom þat ok til þeira lykta, sem þer vitit, sagði postolinn, at þa er Judas fannz at sinum gløp, ok hann sa drottin til kvala leiddan, þa bar hann aptr þat fe, er hann hafði tekit til dauða ok hôfuðs drottni, ok eptir þat ørvilnaðiz hann ok hengði sik sialfr siðan, ok rifnaði kviðrinn ok hliopu or honum ut iðrin oll ok innyflin. En feit er Judas kastaði aptr i hendr Gyðingum, þat loguðu þeir til þess at kaupa með teig

þann, er lagðiz til graptar utlendra manna ok er kallaðr bloðsteigr allt til þessa dags. Hafði ok sva David fyrir sagt i psalltara, at einn mundi eyðaz með òllu i sinni eign, ok mundi annarr taka hans byskupsdom. En mer lizt, segir postolinn, sem þat eitt muni høfa at velia þann mann til postola i staðinn Judas, er með oss hefir verit allar stundir, siðan er Johannis skirn tokz upp, ok vattr se drottins upprisu með oss ok uppstigningar til himna, ok sa megi ok òll sònn vitni fram bera hervistar hans i þessum heimi, ok þenna hinn sama Jesum reisti guð af dauða a þriðia degi, ok syndi hann sik þa eigi ollum lyð, helldr oss, þa er ver atum ok drukkum með honum, siðan er hann reis upp af dauða, at ver skylldum efalausa vita mega hans upprisu."

En þar til hafði kennimannskapr at hlutfòllum farit, ok syndiz þeim postolunum, sem skylldugt væri at fylla þat boðorð guðs et forna, ok voru siðan tveir menn til hlutfalla kosnir af postolunum, annarr Joseph enn rettlati, er òðru nafni var kallaðr Barsabas, en annarr var i þessum kosningi Mathias. Siðan baðuz þeir fyrir postolarnir ok mælltu sva: „Þu drottinn, er kunnigt er hvers mannz hiarta, syndu oss nu, hvarn þu villt velia af þessum tveimr mònnum til samlags varrar þionunar ok postoladoms i stað Judas, er oss varð fraskila ok nu er kominn i sitt rum." Siðan lògðu þeir fram hlutina, ok fell hlutr yfir Mathiam, ok fylldi hann siðan postolatolu ok allt þeira embætti. En þessi kosningr er allr iartegnafullr, ok byr þar mart i, er mònnum er til nytsemi siðan, er gæta kunnu. Er þat fyrst i þvi mali, at postolatalan matti (eigi) sva standa, at væri ellifo, af þvi at tiu eru laga boðorð, ok er su tala avallt heilòg siðan, en ellefu tala iartegnir afbrigð guðs boðorða, en bæði hefir synz i hinu forna logmali ok enu nyia, at su tala mundi æ siðan naliga øzt vera um allar alldir.

2. Þat fe er drottinn var selldr með, for til andvirðis þeirar iarðar, er dauða menn skylldi grafa, ok var þat makligt, at þvi at hann hafði sellt lifit en tekit dauðann við, fyrirlatit lifandi manna iòrð ok tekit við eilifan dauða; ok þvi keypti hann eigi sialfr þessa iorð at ser lifanda, en aðrir keyptu með þessu verðinu, at þeir attu forrað þessarrar iarðar, er lifandi voru, en Judas eignaðiz hina dauðligu, eptir þvi sem segir sialfr drottinn i guðspiallinu hins rika mannz ok hins uarmvitka, at þa er hann do, var hann grafinn i helviti. En er Judas tok þann dauða, at hann hengdi sik, ok virgill, sa er at barka honum rann, gerði ørent[1]

1 ønd *Cd.*

hans et vesla lif, þa var þat sannligt, at sa barki væri til liflatz þrongdr með snôrunni, er su rodd hafði eptir runnit, er selldi drottin. Var ok þat makligt, at sa døi i loptinu a milli himins ok iarðar, er þann hafði svikit, er bæði er drottinn himins ok iarðar, engla ok manna, eptir þeim hætti sem fyrr do þeir drottinssvikarar Absalon ok Achitophel, er sviku David konung, ok þau iðr, er lengi hofðu þrutnat af þessum oraðum, hliopu ut i liflati þessa ens illa mannz Judas, eptir þvi sem Arrio for i sinum dauða. Var þat sem vert var, at við þa kømi glik hefnd fram, er annarr villdi fara manndominum, en annarr villdi eyða guðdominum, ok at þeir mætti tomir synaz at iðrunum ok ôllum innyflunum, er tomir voru at vitinu ok at allri gøzkunni. En þess er við getit i frasôgninni, at teigr sa er þeir keyptu til graptar utlendra manna, ok siðan kallaz bloðsteigr allt til þessa dags, þat synir postolinn i frasôgu umrøðunnar (i) piningarsôgunni sialfri, ok segir, þoat þeir hafi ebresku mællt hvarirtveggiu, þeir er i Jorsalaborg bygðu ok þeir er i Galilea voru, at sva var malit olikt, at hvara matti kenna fra ôðrum mennina at malinu einu saman. En þvi tok Petr i psalltara til døma um kosning Mathie, at þa ma virðaz, at guð hafi lengi fyrir set glôtun Jude ok utvalning Mathie. Ma ok nôkkut af þvi marka af þessum atkvæðum ens helga Davids, at eptir þat er hann segir, at annarr skylldi hans byskupsdom taka, ok er þat sa Mathias, en hann lagði a Judam eptir iafnmôrg bolvanarorð at tolu, sem peningar þeir voru, er Judas hafði i verð tekit, þa er hann selldi drottin, er þat auðsynt, hve miok þat hefir a hrinit su bolvan ok sa hinn harði formali, er i þeim psalmi stendr, ok sætti þat þvi, at hann var þess verðr; en hann hlynti sva fyrir spamaðrinn, at skylldi a þeim einum hrina, er sakir gerði til, ok skulum ver þvi nu fastliga trua siðan, at þessi bôlvan, er stendr i þessum psalmi, er Deus laudem meam er upphafit, eða aðrir sva harðir psalmar eða formalar, er i ritningum helgum standa, muni a þeim hrina, er sakir gera til, en hia þeim liða stormælin, er saklausir verða fyrir. En þess er við getit, at kennimannskaprinn skylldi at hlutfôllum fara i Moyses lôgum, ok villdu postolarnir þau fylla i þessum kosningi, ok ætluðu þetta endimark vera skylldu at eiga undir hlutum þat, er sva stort við lægi. En þat fylgði þessu mali, at þeir letu þat fylgia, er nu skal alldri niðr falla, helldr skal þat upphaf vera allz vanda, sem þeir gerðu postolarnir, at biðia guð miskunnar ok forsia um þat allt, er miklu varðar. Var sa hinn

siðasti hlutr allra kosninga, er Mathias hlaut postolatölu. En þa tokz upp hinn nyi hattr kennimanna kosnings, er Stephanus var valdr til diakns ok sex aðrir at raði allra postola. En Petrus lagði a þa vixlur, ok var sva hans valld mikit, at þat nam oðlaz hverr af guði, sem hann kvað a, þa er hann lagði þeim hendr yfir höfuð. Sa var byskup, er hann mællti sva fyrir, sa prestr, er hann kvað þat at, sa diakn, er hann villdi sva, ok með þeiri vigslu hverr, sem hann kvað a með heilags anda gipt.

3. En þat er ihuganda, goðir menn, hvat mest er i virt, er Mathias hlaut helldr postolatign en Joseph hinn rettlati. Engi hlutr var honum at finna, at eigi væri hann storvel fallinn tign at taka, helldr voru tveir hlutir til fundnir: sa annarr, at Joseph hafði meira manna lof, en Mathias var einkaðr til þess, at hann var allra manna litillatastr. Nu þa ma sia, goðir menn, hvat miok hinn vándi mun sekiaz af orðlofinu, ef þat stoð fyrir tign Josephs, ok var hann lofs fra öllum verðr. En sva sem Mathias var pryddr morgum öðrum mannkostum, þa er þo þat fra sagt, at litillætit hafi mest upphafit hann til ennar mestu tignar, ok sannaz þat þa, sem sialfr drottinn segir i guðspialli, at sa muni lægiaz, er sik hefr upp i metnað, en sa mun upphefiaz, er sik litillætir.

4. Eptir þat er Mathias tok postolatign, ok þeir höfðu hann tekit i sitt samlag, þa kom hinn helgi andi yfir þa alla postolana, ok toku þeir allir iafna gipt ok iafnan styrk ok iafna gøzku ok atgervi af hans tilkomu a hvitasunnudegi; kendu þeir þa ok allir kenningar eptir þat, ok þoldu þeir þa allir mikit harðretti af Gyðingum, þeir voru barðir ok i myrkvastofu settir, ok gerðu þeir þa allzkyns iartegnir. En sva voru þeir grimmir Gyðingar, at fra þeim verðr skemst frasagan postolum öllum, er þeir naðu hellzt hendr a at leggia Jacobus Johannis broðir tok fyrr liflat a Gyðingalandi, en postolarnir aðrir føri þaðan i brott; en annarr Jacobus, er þat tok a sik at bøn annarra postola forrað Jorsalakristni sialfrar, ok veittu þeir honum liflat Gyðingar. Mathias kendi þar helgar kenningar a Gyðingalandi, ok þar tok hann pining ok liflat fyrir guðs sakir, ok var hann grafinn af siðlatum mönnum, ok var þar lengi siðan dyrkaðr af guðs vinum.

5. En er þau fagnaðartiðindi voru orðin at Jorsolum, at þar var i lög tekin almennilig kristni, ok undir valldi Constantini keisara ok Helenu moður hans la naliga oll heimsbygðin, var

þa Helena drottning i Jorsalaborg, ok var hon þa sva mikils orðin styrandi, var þa ok fundinn kross drottins vars ok umbuit. Þa þottiz hon skylld til at minnaz sinna frænda goðra ok gôfugra, er hon atti fyrir norðan fiall, i sendingum virðiligum, ok þa er liðin voru fra burð Kristz þriu hundruð ok atta ar ens fimta tigar, þa sendi hon drottning Agricium patriarcham af Antiochia með helgum domum dyrðligum norðr um Mundiafioll i Frakkland, nagla or krossi drottins ok helgan dom Mathias postola. En Sylvester pavi let fylgia sina kveðiu þessum helgum domum ok sannindi, at þeir mætti efalausliga við taka þeiri astgiof, er þeim var send. Ok er heilagr domr postolans kom i Treverisborg, þa taka þeir við feginsamliga ok með slikri sømd allir, sem þeir mattu framast. En fyrir sakir ovirðingar ok ofriðar heiðinna manna þorðu þeir eigi at hafa miok a vitorði manna helgan dom Mathias postola, ok settu hann niðr utan borgar hia þeim helgum mônnum, er þar voru aðr dyrkaðir, Eucherio ok Valerio ok Materno, ok var postolinn settr undir haalltari i munklifi þvi, sem þar var reist, ok var hann þar lengi dyrkaðr eptir með soma. Ok er þaðan liðu enn nôkkurar stundir, þa gleymdiz su minning nokkut meirr en sømdi, ok vissu menn þa ogiorla um stundar sakir, hvat titt var um helgan dom postolans. En er guð villdi i annat sinn magnaz lata ok endrnyiaz tign ok soma sins postola oss til hialpar, þa var þat með þeim atburði, at þa er ofan var tekit fyrir fyrnsku sakir þat et gamla musteri, er þar hafði lengi staðit i þvi munklifi utan borgar, þa fannz þar heilagr domr Mathias postola með þeim sama umbuningi, sem hann hafði þar verit niðr settr undir alltarinu, ok þar með innsigli Sylvester pava til merkis, at þat var heilagr domr postolans. Þa var liðit fra burð Kristz, er sa umbuningr var upptekinn, þusund ok hundrað vetra ok atta ok .xx. vetr, ok a dôgum Honorij pava, er annarr var með þvi nafni, ok a dogum Lothari keisara, ok var þa sa erkibyskup yfir Treverisborg, er Manherus het, ok var su upptekning a fyrsta degi Septembris manaðar.

6. Su er iartegn fyrst sôgð eptir þessa upptekning Mathie, at maðr het Lambertus, hann var mylnuvorðr ok hafði bat at roa undir mylnurnar, hann atti son ungan at alldri, er Varnherus het. Sveinninn var kviklatr miok ok oforsiall, sem verðr opt ungmenni, en er Lambert atti opt erendi brott at fara til annarrar syslu, þa var sveinninn eptir a skipinu, ok for ovarliga ok steyptiz fyrir borð af batnum, ok druknaði hann. En er Lambert kom til

batzins ok fann eigi sveininn, þa hugði hann, sem var, at hann mundi tyndr vera, ok varð hann hryggr við sonar dauðann. Reikaði siðan hingat ok þangat upp ok niðr með anni, ok for hann með kalli miklu ok grati. Ok um siðir snyr hann aheitum til Mathiam postola ok mællti sva: „Heyrðu, hinn helgi Mathias, postoli drottins mins Jesu Kristz, ef þeir eru sannir hlutir, er oss eru sagðir fra þinni upptekningu, lattu þer soma at syna mer þina miskunn til guðs lofs, ok giallt mer einka son minn til lifs.“ Þa stoð þar fioldi manna ok beið þess, er at hendi villdi koma. En sa varð nær staddr þeira bøn, er bæði er skapari lifs ok dauða, sialfr drottinn, er sva er um ritit, at drottinn deyðir ok lifgar, leiðir til helvitis ok brott þaðan, er hann vill sva, sa hinn sami let ser soma at syna þeim monnum, er þar stoðu yfir liki sveinsins, er a land var kastat, ok baðu þeir honum lifs með tarum, hvat hann mundi gera vilia fyrir verðleik sins postola. En er þriar tiðir dags voru liðnar, fra þvi sveinninn druknaði ok likit rak a land, ok er þeir voru þrabønir við guðs postola lifs sveininum, þa let guð sina miskunn yfir skina fyrir dyrð sins postola Mathias: lifnaði sveinninn ok var heill ok hraustr, ok var hann siðan ok allt hans lið i guðs þionostu ok hins helga Mathie postola guðs.

7. Maðr het Leothfridus, hann tok fotarmein mikit, ok gerðiz a føtinum hol stort, ok fell or bæði bloð ok vagr, ok lek meinit við fimtan vetr, ok var hann orðinn fatøkr ok naliga ôrvasi at alldri, ok hafði hann lengi haltrat við staf. Kona hans ok vinir hofðu fluttan hann bæði i Meginsoborg ok i Kolne ok hofðu fe gefit til lækningar honum bæði kristnum monnum ok sva Gyðingum, ok mattu þeir honum eigi bot vinna. Þeir keyptu hvat sem þeir fengu af viðsmiori eða ôðrum smyrslum, ok var hans mein þess verr, sem þar var optarr a borit. En a hinu sextanda ari meins hans þa lagðiz hann i rekkiu, ok matti ser þa naliga ekki sialfr um vinna, ok var hann þa at þroti kominn með ollu. Þa heyrði hann sagt fra upptekningu hins sæla Matthie postola ok iartegnum þeira, er til heilsu ser hetu, ok þegar er hann hafði heitit, þa þottiz hann fa fro a sinu meini, ok þaðan i fra bøttiz honum dag fra degi, unz hann varð alheill maðr, ok for siðan sialfr til þess staðar, er Mathias postoli hvilir, ok sagði mônnum þessa iartegn.

8. Sveinn einn frumvaxta lek ser uti hia oðrum sveinum samôlldrum sinum, en hann tok sva skiott mein mikit, at hann stirðnaði fyrst i hondunum, en eptir þat dro sinar hans allar

saman, sva at hælarnir lagu við þiohnappana ok eigi siðr iliarnar, en andlitit þrongðiz niðr milli knianna; armleggirnir voru sva blasnir ok þrutnir, at ogurligt var a at sia. Ok er frændr hans urðu varir sva mikilla ohøginda ok vabela, sem at honum voru komnir, þa urðu þeir hryggvir miok, ok toku ser gott rað ok hetu a hinn helga Mathiam postola ok førðu þangat sin heit, ok þa er þeir hofðu fyllt heit sin oll, þa var sveinninn heill meina sinna.

9. Acelin het maðr, en Edilburg het kona hans, ok attu þau son ungan þrevetran at alldri. En Edilburg atti at fara yfir a, er la hia bø þeim, er þau bygðu. En sveinninn rann eptir anni ok drap føti ok rauk ut a ana ok druknaði. En er þau feðgin hans sôknuðu sveinsins, þa leituðu þau hans, ok fundu rekit likit af anni a land, ok gretu þau akafliga, þviat þau hofðu mikit unt sveininum. Ok liðu þaðan eigi langar stundir, þa sneru þau aheiti ollu þar til er var Mathias postoli, at hann miskunnaði þeim ok arnaði lifs syni þeira við almatkan guð. En er þau hôfðu heitit, þa kom litr i andlit sveininum, ok þvi næst hrørðiz hann, en eptir þat lifnaði hann ok hof upp augu sin. Ok foru þau siðan með son sinn lifanda ok sottu heim helgan dom Mathias postola, ok lofuðu guð ok dyrkuðu enn helga Mathiam postola fyrir lif sonar sins, er þeim var veitt fyrir hans arnaðarorð.

10. Heinrikr het maðr einn riddari, er kom i Kolni þeira ørinda at søkia þangat rikra manna traust. En er hann hafði þar verit um stundar sakir, þa varð hann missattr við einn rikan mann er Gucelinus het. Ok er þat var af nôkkut sva, þa truði riddarinn honum vel, af þvi at hann hafði mart gert fyrir hann ok af honum haft. Þa sendi Gucelinus riddaranum orð, at hann skylldi koma i hus hans til nokkurrar raðagerðar, ok er hann kom þar, þa let Gucelin hôndla hann Heinrik riddara ok setia i fiôtur ok siðan i myrkvastofu, ok var þar byrgðr atian døgr, ok þoldi þar bæði hungr, kulda ok þorsta ok marga aðra þronging. Ok þa er hann tok at møðaz i þessum mannraunum, þa het hann a hinn sæla Mathiam postola, at hann legði honum til hialpar nôkkut, sva nauðuliga sem hann var staddr. Eptir þat rann a hann svefnhofgi, ok er hann vaknaði, þa fann hann, at fioturrinn þrongði eigi oðrum føtinum, ok tok hann til hendi sinni, ok var fotrinn lauss ok husit olæst, ok komz riddarinn a braut, ok batt upp fioturinn, ok for siðan a braut, unz hann kom i Treverisborg er postolinn hvilir, ok sagði þar þessa iartegn, ok var þar fiôturr-

inn uppfestr til synis, at hann beri vitni, at iartegn se sonn ok merkilig.

11. Einn kolneskr maðr fekk mein mikit ok oaflatanligt, ok la hann i rekkiu fimm manuði ok gerðiz naliga banvænn. En kona hans sat yfir honum hrygg, ok annat hans hyski. Ok er þeim þotti miok at honum liða, þa hetu þau fyrir honum a Mathiam postola til heilsubotar honum. Ok a enni somu stundu, sem þau hofðu heitit, varð hann alheill ok reis upp þegar or þeiri rekkiu, sem hann hafði siukr i legit, ok gekk þa sialfr siðan berføttr allt fra Kolni til Treverisborgar ok þakkaði guði heilsu sina, er hann hafði fengit, ok Mathie postola.

12. Kona het Gilla, en hon misti mals sins ok var lengi mallaus, ok var allz i leitat af læknum, þess er i hug matti koma, henni til heilsubotar, ok stoðaði ekki. En þa leitaði hon sialf raðs ok let gera tungu af silfri sem glikast sinni tungu, ok førði siðan þessa forn til Mathias postola kirkiu i Treverisborg, ok førði a haalltari, ok tok siðan mal sitt ok for gloð heim.

13. Sigrlod het kona, er sva var krept, at hælarnir lagu við þionappana; ok er hon het a enn helga Mathiam postola, þa tok hon þegar heilsu sina, ok for siþan til sinna heimkynna ok sva heil, sem þa er hon hafði bezt verit.

14. Nu er yfir farit, þo at með skómmu mali se, ok eigi sva skyrsamlega sem vera ætti, frasogn su, sem ver hofum a bokum einkannliga seð af Mathia postola. Ok þo at hon se eigi sva skynsamliga samið eða i frøði førð, sem postolinn sialfr hefir efni til sellt fyrir sakar sinnar dyrðar ok heilagleiks, þa velldr þvi meirr ukønska en illvili, þviat vandrøtt er um dyrð heilagra manna, er hon umfram alla vara skilning. En þat eitt er þo vart, goðir menn, at dyrka þa alla, eptir þvi sem ver hofum framast fong a, i lofsongum ok bønahalldi. Ok sva skylldir sem ver erum til, þar er aðrir eru helgir menn, þa erum ver þo miklu skylldari at virða postolana of alla menn aðra fram, þviat þeir ero stoðir ok stolpar undir alla guðs kristni ok fastlegarr settir en allir aðrir. Eru þeir ok mest styrandi ok raðandi með guði ok hans moður Mariu; er ok sva mikit samvelldi postolanna, at ver eigum þa alla at dyrka a hvers þeira hatið, þvi at þeir hofþu allir eitt hiarta ok eina ond. Morg er sia haleit virðing, er guð hefir sinum postolum veitt umfram þat sem ollum oðrum monnum, hann gaf þeim valld at leysa ok binda, ok þeir skulu með honum døma

a efsta dag um alla menn, ok þurfum ver þvi þeira ifalausa vinattu hia guði feðr, þeim enum sama guði feðr með syni ok helgum anda se vegr ok dyrð um alldir allda. Amen.

II.

Electio Mathie.

1. Sidan er drôttinn vôrr Jesus Cristr ste upp til himna at aasiôndum postolum sinum i fialli þvi er kallazt Mons Oliveti, þa hurfu postolarnir aptr i Hierusalem. Voru þar aa bænum allir saman med Marie modr Krizc(!) ok lærisveinum hans, enn þat var hundrat manna tolfrætt. Aa þeim dôgum stod Petr postole upp ok mælte vid brædr sina: „Þat byriar oss at fylla, brædr, er heilagr ande mælte fyrir munn David um Judam, er leidtogi var þeira sem toku Jesum. Enn hann var talidr med oss i postolalagi, til þess er hann tok verd ilzku sinnar ok hengdi sik ok sprack i sundr i midiu [1]. Enn sva er ritad i salmabok: Verdi aud bygd hans, ok taki annarr byskupsdom hans. Enn af þessum monnum, sem med oss eru, byriar at taka nockurn i stad hans upprisuvôtt Kristzt(!), þann er sed hafi takn hans, þau er hann gerdi, þa er hann var med oss, þar til er hann steig upp til himins.“ Þa settu þeir tva til hlutfalz, annan Joseph, er kalladr var enn rettlati, ok Mathiam, ok kolludu þeir aa gud ok mæltu: „Þu drottinn, er veiz allra hiortu, syndu, hvarr þessa tveggia þu vill at taki postoladom, þann er Judas villtizt fra ok for til sins stadar.“ Þa gerdu þeir hluti, ok kom upp hlutr Mathie, ok var hann sidan talidr med .xij. postolum enn .xij.ti Enn er postolar hôfdu tekit helgan anda, þa fôr Mathias um Gydingaland ok bodadi nafn Jesus Kristz ok gerdi margar iarteinir ok sneri morgum lyd fra villu, medan hann lifde.

2. A enum atta vetri ens .vi.ta tigar ens fiorda .c.[2] eptir hingatkômu [3] drôttins vars, þa er Helena drottning modir Constantini konungs hafdi tekit tru, mintizt hun frenda sinna ok

1 *Her begynder Fr.* 2 hundraðs *Fr.* 3 hingatkvamo *Fr.*

fostriardar. Enn hun var ættuð ur borg þeire, er Treveris heiter aa Fraklandi, ok sendi þangat af Indialandi helgan dom Mathie postola at radi Silvestri pafa. Enn er ofridr heidinna manna efldist aa Fraklandi, þa falu krisnir menn helga doma sina ok grofu langt i iord utan borgar undir allteri[1] þvi i kirkiu, er giðr var til dyrdar Mathie postola, ok var heilagr domr hans leyndr fyrir monnum marga vetr, þar til (er) gud vildi vitra fagnat fundningar hans. Enn þa fanzt heilagr domr hans folginn verit undir altari, ok gerdiz þa þegar iarteinir af postola guds. Enn þa var lidit .m. vetra ok .c. ok .vij. vetr ens þridia tigar fra burd Kristz, er Mathias fanz aa þeim degi, er upp hôfzt manudr sa, er September heitir.

3. Lanbertus het madr, er for um dag til syslu sinnar, ok let son sinn aa skipi, med(an) hann vann verk sitt. Enn hann vann, ok svein(n)inn kunni æigi at varazt vid haska, ok fell hann utan bôrdz ok druknadi, ok rak lik hans langt ofan eptir aa. Enn Lanbertus fann eigi sveinin. Þa kunne hann illa bædi glæp sinum ok orægtt enda dauda sveinsins, ok fôr hann med aanne klaukvandi ok leitade liksins ok fann æigi. Þa kom honum i hug funding Mathie postola, ok het hann aa Mathiam postola af aullu hiarta ok mælti: „Heilagr Mathias postole Kristz, ef þat er satt, sem oss er sagt fra funningu þinni, syndu mer þat vesôlum nu i dag fyrir miskunn þina til lofs gudi, ok gialltu mer son minn.“ Enn allir, þeir er spurdu harm hans, badu med taarum honum hugganar. Gud heyrdi bæn þeira ok syndi þeim krapt postolans. Sveinninn fanz rekinn daudr aa straundu, enn hafdi þriar stundir dags i vatni legit. Enn er gratande lydr bad fyrir honum, þa lifnadi hann af verdleikum heilags Mathie postola, ok var honum skirn gefin, ok þionadi gudi siþan at kirkiu postolans, meðan hann lifði.

4. [2]Leofredus het einn bôndi audigr, er .xv. vetr hafdi fotarmein, ok vægdi kalfa hans allan milli knes ok aukla. Enn at radi kônu sinnar ok vina var hann færdr læknum til Meginzuborgar bædi krisnum ok [heidnum ok[3] Gydingum. Enn honum vesnade vid allt, þat sem þeir gerdu at fæti hans, ok tok hann[4] þa at leiðazt likamliga[5] lækning ok treysti gudi þeim, er ma bæria [ok meida[3] ok greda. Aa enum .xvi.[da] vetri lagdiz thann i kaur mæddr bædi af sott ok elli, ok matti hann hvergi ur reckiu risa ne komazt aa þeim misserum, nema adrir bæri hann. Þa spurdi

1 *Ender Fr. 1ste Spalte.* 2 *Begynder Fr. 2den Spalte.* 3 [*mgl. Fr.* 4 *tilf. Fr.* 5 *saal. Fr.*; likamlig *A.*

hann funning[1] Mathie postola, ok styrktizt hann þegar i tru, ok het at gaufga helgan dom postolans med fornum, ef hann gefi honum heilsu til þess at komazt þangat. En þegar er hann hafdi þetta mællt, þa styrktizt hann, ok batnadi honum dag fra degi. Ok gerdi hann gudi þackir ok Mathie postola, ok for til kirkiu hans, þegar hann matti ganga, ok færdi þangat margar fornir gudi ok sagdi mörgum feginsögu fra endrbot heilsu sinnar.

5. Sveinn nockurr feck brada sott um dag, er hann var at leik med audru ungmenni, ok krepti hann allan saman, sva at hann matti æigi hefia höfuð af[2] kniam ne hæla fra þiom, ok hönd hans adra blæs upp allt fra auxl ofan. Allir undruduzt, er hann matti nockra stund lifa vit þetta mein. Fadir hans ok modir kunnu illa sott hans, þviat þau unnu honum mikit. Enn eptir .ij. manadi fregnudu þau iarteinir heilags Mathie postola, ok hetu þau þegar at færa sveininn med mörgum fornum til kirkiu hans. Enn er þau haufdu þetta mællt, þa sa gud milldi þeira, ok reis svein(n)inn upp þegar alheill, enn þau efndu heit sitt vid postolann.

6. Acelmus hét einn böndi, enn Adelburga het köna hans, þau biuggu nær bru einni. Kona þessi atti skyllda faur yfir aana ok let heima eptir son sinn þrevetran. Ok er hon for yfir bruna, þa rann sveinnin eptir modr sinni, þar til er hann kom aa midia bruna, þa drap hann fæti ok fell ut i ána ok druknadi þegar. Enn mödir hans kom heim ok fann æigi son sinn, þa för hun þegar at leita hans ok fann hann daudan aa straundu, ok gret hon sarliga dauda hans. Enn er hun gaadi raads, þa het hun aa Mathiam postola ok bad med taarum ser hugganar ok lifs syni sinum. Postolinn saa harm hennar, ok hof sveinninn upp augu sin ok leit i gegn modr sinni, ok reis sidan heill upp. Enn fadir hans ok modir sveinsins foru sidan til kirkiu Mathie postola ok gerdu þackir gudi ok sogdu siðan munkum ok kennimonnum fagnat sinn.

7. Heinrikr het einn riddari, er kom til Kolnisborgar ok sotti hald eins rikismanz, þess er Guncelinus het[3]. Enn nockur þræta gerdizt um dag meðal þeira, ok urdu þeir missattir, enn þo ætladi Heinrikr[4], at Guncelinus mundi þat einskis virda vit hann, þviat leingi hafdi vinatta þeira verit göd. Þa baud Guncelinus honum heim um dag, ok let sem hann ætti nockut skyllt

1 fundning *Fr.* 2 *Ender Fr. 2den Spalte.* 3 *Her begynder Fr. 3die Spalte.* 4 Heinrekr *Fr.*

eyrende vit hann. Enn er Heinrikr venti ser einkis[1] ótta, þa let Guncelinus setia hann i fiðtur ok lucti hann i myrkvastofu. Enn er hann hafdi þar verit .ix. daga matlaus, sva at eingi madr vitiadi hans, þa het hann af aullu hiarta aa enn helga Mathiam postola ok bad hann leysa sik ur baundum. Þa sofnaði hann ok dreymdi þat, at hann væri laus. Enn er hann vacknadi, þa voru sva rumir fiotrarner a fotum hans, at[2] hann matti audve(l)liga þeim af ser koma, ok þa vard hann fegin ok gerdi gudi þackir ok komz bratt ur myrkvastofunni med guds krapti ok flutningi heilags Mathie postola, ok bar med ser fiotrana til kirkiu postolans, ok læt þar eptir liggia til syniz.

8. Eustakius het einn[3] Kolnisborgar madr, hann hafdi .v. manade siukr verit. Enn er hann het aa Mathiam postola, þa tok hann þegar heilsu sina ok vard feginn, ok sva kona ok aull hiu hans, ok gekk hann berfettr samdægris til kirkiu postolans, ok gerdi þar gudi þackir[4] fyrir heilsu sinni.

9. Kona nockur het Gilla, su er leingi hafdi mallaus verit. Enn hun let gera ur silfri tungu ok bar þat(!) til alltaris Mathie postola uppstigningardag drottins vars, ok tok hun þar þegar mal sitt.

10. Mær nockr hafdi marga vetr siuk verit, ok voru kreptir fetr hennar. Enn er hun vackti at kirkiu Mathie postola, þa gekk hun alheil þadan. Margar eru adrar iarteinir, þær sem gerduz hvern dag fyrir verdleika ok bænir heilags Matthie postola til lofs ok dyrdar drotni vðrum Jesu Kristo, þeim er med fedr ok helgum anda lifir ok rikir gud um allar alldir allda. Amen.

1 enskis *Fr.* 2 *saal. Fr.;* aat *A.* 3 *saal. Fr.;* ein *A.* 4 *Her ender Fr.*

TVEGGIA POSTOLA SAGA SIMONIS OK JUDE.

I.

Her byriaz saga Simonis ok Jude[1].

1. Þa er helgir postolar drottins vars Jesu Kristz Simon ok Judas komu a Persaland[2], þa kom a mot þeim iarl, sa er het Varardag. En Babilonis[3] borgar konungr, sa er Serxes[4] het, hafði sendan hann til orrostu i gegn Indiamônnum, er þa hôfðu heriat a Persaland. En i fôr hans voru skurðgoð, ok [blotbyskupar ok visindamenn[5], þeir er blotuðu diôflum i hverium nattstað, ok gafu monnum svôr flærðar[6] sinnar. En a þeim degi mattu þeir engi svôr gefa[7] mônnum, þviat skurðgoðin voru dumb orðin. Þa foru þeir til annarrar borgar ok blotuðu þar diofla[8]. Þa tok diôfull at belia or skurðgoði einu ok mællti: „Goð þau er yðr fylgðu til orrostu, megu eigi svara yðr, þviat postolar guðs eru þar, annarr heitir Simon, en annarr Judas. Þeir hafa sva mikinn krapt af guði sinum, at engi goð þora at mæla fyrir þeim.“ En er Varardag fra þetta, þa let hann leita postolanna ok spurði þa, er þeir funduz, hverir þeir væri, eða hvaðan [þeir væri[9], eða hverra ôrenda þeir føri. Simon svaraði: „Ebreskir menn erum við at kyni ok þrælar Jesu Kristz, sendir hingat til hialpar yðarrar, at þer fyrirlatit villu skurðgoða ok kennit sannan guð, þann er a himnum er.“ Varardag iarl mællti: „Ek fer nu til orrostu i gegn Indiamônnum, er heriuðu a Persaland ok drogu lið mikit saman i gegn oss. Ok er nu eigi tom til at røða um þetta lengr, en þa vil ek heyra orð yður[10], er ek kem aptr með sigri.“ Judas postoli svaraði: „Nu er þer skyllt at vita, með hvers fulltingi þu megir sigr hafa eða sættaz við ovini þina.“ Varardag iarl mællti: „Þat heyri ek sagt, at goð var þori eigi at mæla fyrir yðr[11] ne svara oss[12]; segi þit ok þa oorðna hluti, [sva at ek mega vita[9], hversu ganga mun orrosta su[13].“ Simon mællti: „Til þess at þu megir skilia villu þeira, er þu ætlar þer oorðna hluti segia, þa munum ver[14] gefa þeim velldi at svara þer.“ Varardag mællti: „Verði sva vel, at goð var svari oss.“

1 *Overskr. B.* 2 Persidaland *B.* 3 Babilonar *B.* 4 Xersex *B.* 5 [blotmenn *B.* 6 *saal. B.;* frægðar *A.* 7 veita *B.* 8 aðra *tilf. B.* 9 [*mgl. B.* 10 yckur *B.* 11 yckr *B.* 12 monnum *B.* 13 þessi *B.* 14 vit *B.*

Þa svôruðu postolar: „Bið þu nôckura stund, ok munum við bioða dióflum þeim at mæla, at þu megir reyna lygi þeira, þa er þeir segia þąt, er þeir vita eigi.“ Þa mælltu postolar við skurðgoðin: „I nąfni drottins vars Jesu Kristz bioðum ver[1] yðr, at þer svarit at veniu yðarri þeim er yðr spyria.“ Þa toku goð þeira at mæla ok sôgðu mikla orrostu verða mundu ok mannfall i hvarutveggia[2] liði.“ Þa toku postolar guðs at brosa. Varardag mællti við þa: „Ek ottumz ok em hræddr, en þit hlæit.“ Postolarnir svôruðu: „Eigi skalltu hræðaz, þviat friðr kom hingat með okkr i þetta herað. [Send þu[3] i dag sendimenn þina, en þeir munu aptr koma a morgun at dagmalum, ok sendimenn Indiamanna með þeim, ok munu segia þer aptrgolldnar iarðir þær allar [ok auðøfi ôll með þeim leigum, er þeir toku fra yðr, ok munu[4] geraz skattgilldir undir Persalandz menn framarr en fyrr hafi verit, ok munu þeir hlyðnir vera velldi yðru, hvern maldaga sem þer vilit þeim gera, ok mun verða með yðr hinn fastasti friðr.“ Þa hlogu blotmenn at þeim ok mælltu við iarlinn: „Herra iarl, tru þu eigi þessum lygimônnum, utlendum ok okunnum, er af þvi mæla þetta helldr en þegia, at eigi verði þeir halldnir sem niosnarmenn. En goð var, er alldri liuga, svôruðu þer, at þu værir varr um þik, en þessir vilia gera þik ovaran, at þeir væli[5] þik, ef þu ser eigi við þeim.“ Postolar svoruðu: „Hlyð[6] þu ockr, iarl! Við utlendir menn ok okunnir mælum eigi, at þu skulir biða einn manuð, helldr einn dag. En [a morgin[7] at dagmalum sôgðum við koma mundu sendimenn þina ok sendimenn Indialandzmanna með þeim, ok hafa settan frið meðal yðar.“ Þa toku blotbyskupar at reiðaz ok mælltu: „Hvat er bana vert, ef eigi er su guðlastan, er þat er sagt, at goð var liugi, er skina i gulli ok silfri ok gullofnum klæðum ok allri dyrð Babilonisborgar, ok gafu oss svôr guðdoms sins. En þessir menn, er enga tign hafa, ok þakki at ser eigi klæði, ok hryss hugr við, þott at eins siai þa eða heyri til þeira, en þu lætr þer soma, iarl, at sitia þeim guðlastan.“ Jarlinn svaraði: „Þat þikki[8] mer mikils vert, at þessir menn utlendir ok valaðir þora at mæla með sva miklu trausti þat er andvitni berr goðum varum.“ Blotmenn mælltu: „Lattu þa varðveita, iarl, at eigi flyi þeir.“ Jarlinn svaraði: „Eigi at eins mun ek lata þa varðveita, helldr ok yðr með þeim til morgins, at þa mega ek

1 vit *B.* 2 hvarratveggia *B.* 3 [Sentu *B.* 4 [er þeir toku fra yðr ok aull auðæfi aunnur með leigum, ok munu þeir *B.* 5 megi vęla *B.* 6 Heyr *B.* 7 [*tilf. B.* 8 þickir *B.*

reyna, hvarir sannara segia, ok skal þa døma, hvarir dyrðar se verðir eða pisla[1].

2. Annan dag eptir komu sendimenn iarlsins ok sǫgðu allt sva farit hafa, sem postolarnir hǫfðu fyrir sagt. Þa reiddiz iarlinn blotmǫnnunum, ok let kynda elld mikinn ok bað kasta i þann elld ǫllum blotbyskupum ok ǫllum þeim, er røgðu postola guðs. En postolarnir fellu til fota iarlinum ok iosu molldu i hǫfuð ser ok mælltu: „Við biðium þik, iarl, at eigi se þeir deyddir fyrir okkrar sakir, þviat við erum til þess sendir at gefa lif dauðum en deyða eigi lifendr.“ Varardag iarl svaraði: „Undrumz ek þat, at þit biðit fyrir þeim, er um þat eina satu ok gafu hǫfðingium fe til, at þit værit kvikir i elldi brendir.“ Postolarnir svǫruðu: „Su er kenning lærifoður vars, at maðr skal goðu illt launa, en þat skulut er vita, at su er grein a meðal var ok annarra þioða, at allir aðrir launa illu illt ok hata ovini sina, en ver elskum ovini vara, ok gerum vel við þa, er oss hata, ok biðium fyrir þeim, er oss misbioða.“ Jarl mællti: „Veiti þit mer þat þa, at þit takit við auðøfum þeira ǫllum, þviat þit erut utlendir ok valaðir.“ Postolar svǫruðu: „Við erum eigi valaðir, þviat við hǫfum himnesk auðøfi, en okkr er eigi lofat at eignaz iarðligt, þviat auðr okkarr er a himni allr, þar er eilift lif en alldri dauði. En af þvi vilium við eigi eignaz gull ok silfr ok dyrlig klæði, eða hus eða iarðir eða mansmenn, at þat allt er iarðligt ok ma eigi fylgia manni eptir dauðann. En ef þu villt[2], at auðøfi þin stoði þer til heilsu andar þinnar, þa veittu þau aumum mǫnnum ok fǫðurlausum ok siukum, hǫlltum ok blindum, ok leys þa or skulldum, er eigi hafa at giallda fyrir sik, ok veittu ollum þeim, er þessarra auðøfa þurfa, en við þurfum enskis þess, er iarðligt er.“ En er postolar hǫfðu þetta mællt, þa let iarlinn at þvi leita[3], hversu mikil væri auðøfi byskupanna. En honum var sagt, at einn þeira tok mǫrk gullz a manaði at mala, en blotbyskupar voru .xx. ok hundrað, en umfram þessa tǫlu var yfirbyskup þeira einn, en sa hafði [fiorar tekiur[4] annarra. Þa var samnat saman gulli þeira ok silfri ok klæðum ok mani ok smala, ok var auðr sa sva mikill, at eigi matti telia.

En Varardag iarl sagði konungi þau tiðindi, er gerðuz, ok mællti: „Hlyð þu mer, konungr! Þessir eru guð, er leynaz i manna likium, þviat goð var hræðaz þa ok mattu eigi svara oss, aðr þessir lofuðu. En svǫr þeira sialf urðu at lygi, ok var ekki satt i þeim. En er blotmenn varir røgðu þa ok sǫgðu uhæft[5]

1 kvala *B*. 2 vill *B*. 3 grafa *B*. 4 [fiǫgurra tekiu *B*. 5 ohæfu *B*.

vera at trua þeim, þa let ek varðveita hvaratveggiu, at ek mætta reyna, hvarir satt sögðu, ok giallda hvarumtveggium, sem þeir væri verðir. En er ek reynda[1] þat allt satt, er þessir sogðu, þa villda ek gera blotbyskupum þann dauða, sem þeir [þessum hugðu[2]. En þessir baðu mik, at þeim skylldi eigi grand gera. En þa bað ek, at [þessir eignaðiz[3] fe blotmanna allt, en þeir fyrirlitu þat allt ok [letuz eigi vilia eignaz iarðligt[4].

3. En er iarlinn hafði þetta konungi sagt, þa fyllduz öfundar tveir fiolkunnigir menn Zaroes ok Arfaxath, er voru i hirð konungsins, ok mælltu: „Þessir menn eru illgiarnir ok vilia vela þik ok eru ovinir goða þinna. En ef þu villt nu[5] vita, at við segium satt, þa lattu þa eigi koma til tals við þik, fyrr en þeir blota goð þin, ok mattu þa trua þeim; en ef þeir blota eigi, þa lattu þa ekki við þik mæla.“ Konungr mællti: „Þreyti þit við þa, ef þit treystiz, ok se þeir a braut reknir, ef þit stigit yfir þa.“ En þeir svöruðu: „Bloti [þeir, sem við[6] blotum.“ Konungr mællti: „Þat skal mark vera sigrs ykkars, ef þit [fait komit þeim til[7] blota.“ Zaroes ok Arfaxath mælltu: „Villtu sia matt okkarn ok reyna, at þeir munu eigi þora at mæla við okkr? Bioð þu hingat hinum malsniöllustum mönnum, þeim sem algervastir eru bæði at viti ok mælsku, ok bioð þeim at eiga orðaskipti við okkr, ok ef þeir þora at mæla við okkr, þa mattu reyna, at við erum ovitrir, en ef spekingar þinir verða yfirstignir, þa muni þessir utlendir ekki mega við okkr.“ Þa let konungr senda eptir spekingum. En iarlinn eggiaði þa, at þeir leitaði allz við at stiga yfir hina fiölkunnigu menn i orðum sinum. En er þeir komu [i auglit konungs ok allrar þioðar[8], ok þegar hinir fiolkunnigu toku til mals, þa urðu spekingar allir omala, ok sva at þeir mattu eigi benda, at mal var fra þeim tekit. En er leið ein stund, þa mælltu hinir fiölkunnigu við konunginn: „Við erum guð, ok munum við nu lofa þeim at mæla, en þeir munu eigi mega ganga.“ En er þeir höfðu sva gort, þa mælltu þeir við konunginn: „Nu munum við gefa þeim gongu, en þeir munu opnum augum [eigi mega[9] sia.“ En er sva varð, þa hræddiz konungr ok iarl. En vinir þeira mælltu, at þeir skylldu hlyða orðum hinna fiolkunnigu manna, at eigi gerði þeir slikt at konunginum ok iarlinum.

1 heyrða *B*. 2 [höfðu þeim hugðan *B*. 3 [þess at þeir skylldu eignaz *B*. 4 [sogðuz ecki vilia þiggia þat sem iarðligt er *B*. 5 þat *B*. 6 [blót vár, sem vær *B*. 7 [komit þeim til at *B*. 8 [fyrir konung ok iarl i augliti alþyðu *B*. 9 [ecki *B*.

En er þetta leiðmot[1] hafði verit allt fra morni ok til miðdags, þa foru spekingar hryggir heim til husa sinna með mikilli møði hugar.

4. Eptir þetta for iarlinn ok sagði postolunum alla hluti, þa er gerz hôfðu. En þeir mælltu sva: „Þat skalltu vita, iarl, at velar þeira [munu eigi ofraz mega, sva at við sém hia[2], þviat þeir forðaz[3] navistu okkra. En þu bioð spekingum, at þeir komi hingat, aðr þeir fara til hirðar konungs; en ef þeir verða yfirstignir af galldramônnum, er[4] þeir hafa aðr her komit, þa skalltu þat vita, at við munum ok verða yfirstignir af þeim.“ Siðan heimti iarl alla spekinga i hus sin ok mællti við þa: „Ek harma með yðr meingerð þa, er yðr var gôr i gær. En þat skulu þer vita, at ek veit menn þa tva, at yðr munu sva efla, at þer munut sigr vega[5] a hinum fiolkunnigum monnum.“ Þa fellu þeir allir til fota iarlinum ok baðu hann [efna þat[6], er hann het þeim. Siðan leiddi hann þa til postola guðs. En er spekingar sa þa opruða i klæðum, þa toku þeir at fyrirlita þa i hug ser[7].

Þa mællti Simon postoli við þa: „Þat kann opt verða, at oitarligir hlutir eru luktir[8] i gullbunu skrini, en i ofôgrum tre-kistum er lukt[9] gull ok gimsteinar. Þat verðr ok opt, at eitr ok olyfian er i fogrum drykkiarkerum, ok verða þau þa ræk[10] af ôllum, þviat þau bioða flærð; en oitarligir bollar eru fullir hins bezta vins, þess er mikla gleði fær bergiôndum, ok virðiz þa meira søtleikr vinsins, en sakaz verðr[11] við ofegrð bollans. Sa er fagran grip vill eiga, røkir litt, þott ofagrt se um utan, ef sa er goðr gripr, er hann eignaz. Af þvi styggiz þer eigi við [herfiligan fatabuning okkarn, þviat[12] þeir hlutir leynaz fyrir innan, er þer megit af þeim finna eilifa dyrð ok lif. Ver erum allir bornir i heiminn fra einum [karli ok einni[13] konu; en er þau voru skopuð[14] ok sett i lifs herað, þa teygði ôfundarengill þau [til þess at briota guðs boðorð skapara sins, ok[15] voru þau þa anauðguð af diofli, þviat þau hlyddu teygingum hans, ok voru ger utlæg hingat i heim or lifs heraði. En sva hefir guð veitta monnum miskunn sina i utlegðinni, at ofundarengill ma eigi granda manninum, ef hann vill elska skapara sinn. En sa hinn versti engill gerði sva,

1 mot *B.* 1 [megi ecki offra ser, ef við erum i hia *B.* 3 hrædaz *B.* 4 *saal. B;* ef *A.* 5 vinna *B.* 6 [*saal B*; þess *B.* 7 sinum *B.* 8 hirdir *B.* 9 hirt *B.* 10 rekin *B.* 11 verdi *B.* 12 [auðgętligan bunat klæðnaðar ockars, at *B.* 13 [karlmanni ok *B.* 14 af guði *tilf. B.* 15 [*tilf. B.*

at maðrinn hvarf fra skapara sinum guði atmatkum ok truði a skurðgoð, ok kallaði þat guð sinn, er hann gerði sialfr. En er maðrinn hvarf fra guði grøðara sinum, þa varð hann i velldi ovinar sins, en ôfundarengill føddi af þvi þessa villu með monnum, at hann mætti hafa velldi yfir þeim, at gera við þa, sem hann villdi. En af þessarri sok gerði hann yðr dumba eða blinda, meðan hann villdi, fyrir fiôlkunniga menn sina. En ef þer vilit reyna, at ek segi satt, þa heiti þer þvi at hverfa fra blotum ok trua a einn guð osyniligan, ok munu við þa gera krossmark i enni yðru, en þer megit okkr lygi kenna i ôllum hlutum, ef þer vinnit þa eigi sigr a hinum fiolkunnigum monnum.“

Þa sa spekingar sanna skynsemi i orðum postolanna ok fellu til fota þeim ok mælltu: „Geri þer[1] sva, at þeir megi eigi taka mal fra oss ne geri annan vansa likômum varum, en guðs reiði se yfir oss, ef ver truum siðan a skurðgoð.“ Þa hofu postolarnir upp bøn sina ok mælltu: „Þu guð, er niðr brauzt velar tveggia fiôlkunnigra manna a Egiptalandi Jamnes ok Mambres, ok gaft þeim skemd ok sar a likomum þeira, sva komi nu hefnd þin yfir þessa menn Zaroen[2] ok Arfaxath, en þessa þræla þina, er heita nu at hverfa fra blotum, ger þu þa styrka ok staðfasta i gegn þeim, at allir viti, at þu ert einn almattigr guð um [alldir allda[3].“ En þeir svôruðu ok sôgðu amen, ok voru siðan merktir krossmarki Kristz.

En er spekingar gengu inn með iarli fyrir konung, þa villdu hinir fiôlkunnigu menn gera enn slikt, sem þeir gerðu hinn fyrra dag, ok mattu þeir eigi. Þa tok einn þeira spekinganna til mals, en sa het Sepides[4]: „Hlyð þu mer, konungr, kasta þu ut ohreinindum þessum or riki þinu, at eigi deyi[5] allr landherr[6] af þeim, þviat þeir hafa með ser ovin allz mannkyns, ok tæla þeir þa menn, er ovinrinn hefir velldi yfir, ok eigi þiona einum guði, en þeir trua a þau goð, er þeir verða sialfir at varðveita, en þau mega hvarki biarga ser ne ôðrum. En af þvi kostgæfðu þessir villumenn, at postolarnir skylldu blota, at þa gremdi þeir sannan guð at ser, en þessir mætti þa fremia i gegn þeim fiolkyngi sina fyrir illgiarnan engil, þann er með þeim var. En postolarnir gerðu með fingri sinum mark guðs sins i enni oss ok sendu oss til þin, ok mælltu, at þeim þyrfti eigi at trua, ef ver hefðim eigi afl við gerningum þessarra manna eptir þetta guðs mark, en nu hlæium ver at

1 þit *B.* 2 Zaroes *B.* 3 [allar alldir *B.* 4 Zebedeus *B.* 5 spilliz *B.* 6 landzherr *B.*

þeim i nafni almattigs guðs.“ Þa hlogu[1] at þeim allir spekingar ok mælltu: „Gerit [þer nu, ef þer[2] megit, þat er þer[3] gerðut i gær.“ [Þa reidduz þeir Zaroes ok Arfaxat ok voktu upp or iorðu mikinn fiolda orma[4]. En þa mælltu menn við konunginn, at hann skylldi lata kalla þangat postola guðs, ok voru menn þa sendir eptir þeim. En er þeir komu, þa sǒfnuðu þeir saman ormunum i mǒtla sina ok kǒstuðu þeim a hina fiǒlkunnigu menn ok mælltu: „I nafni drottins vars Jesu Kristz, [skulut it eigi deyia, helldr[4] skulu þer[3] vera kvaldir sarliga af ormunum.“ Þa toku ormarnir at slita holld þeira, en þeir yldu sem vargar. Konungrinn mællti þa við postolana: „Lati þit þa deyia, þviat þeim er nu verra lif en hel.“ En þeir svǒruðu: „Við erum sendir at kalla menn til lifs fra dauða, en deyða eigi þa, er lifa.“ Þa mælltu postolarnir við ormana: „I nafni Jesu Kristz fari þer aptr til yðarra staða, ok hafit i brott með yðr eitr þat, er þer blesut a menn þessa.“ En sa var þeim mestr sarleikr, er ormarnir sugu eitr ok bloð or holldi þeira. En er ormarnir voru i brott farnir, þa mælltu postolar guðs við hina fiǒlkunnigu menn: „[Heyri þer þat, er yðr[5] er sagt ok heilog ritning segir[6]: sa er gerir grǒf fyrir naungi sinum, þa fellr hann sialfr i grofina[7]. Þer[3] bioggut fyrir okkr dauðann, en við baðum drottin Jesum Krist, at hann leysti ykkr fra dauða. En þar er þit mundut kveliaz marga vetr af ormum þessum, þa skulu þit hafa heilsu eptir þria daga, ok ma verða at þvi, at þit latit af villu ykkarri, þa er þit reynit guðs milldi yfir ykkr overðum. En til þess latum við ykkr hafa sott a þessum þrim dǒgum, at þit gerit iðran fyrir villu ykkra.“ Þa voru hinir fiolkunnigu bornir heim til husa sinna, ok lagu þeir þria daga, sva at þeir mattu hvarki eta ne drekka, helldr stundu þeir avallt eða øptu. En er þeir voru at bana komnir, þa komu postolar guðs til þeira ok mælltu: „Eigi þiggr guð nauðga þionostu[8], af þvi risit nu upp heilir, ok verit nu sialfraðir at snuaz til [goðs fra illu[9] ok fra myrkri til lioss.“ En þeir voru þrair a villu sina ok flyðu sva þessa guðs postola, sem þeir flyðu Matheum, ok blotuðu skurðgoð ok foru um oll heroð Persalandz ok røgðu postola guðs ok mælltu sva: „Koma munu ovinir goða varra[10]; en ef þer vilit hafa hylli goðanna, þa neyði þer þa til blota, en banit þeim, ef þeir vilia eigi blota.“ Þeir blotuðu sialfir i ǒllum hofum, ok gerðu menn blinda, [daufa

1 ęptu *B.* 2 [nu, ef þit *B.* 3 þit *B.* 4 [*tilf. B.* 5 [Heyrit þat, sem af yckr *B.* 6 mælir *B.* 7 hana *B.* 8 þionostumenn *B.* 9 [guðs fra villu *B.* 9 *saal. B*; yðarra *A.*

ok dumba[1] eða lama af gôlldrum sinum, en siðan letu þeir þa [sia ok heyra ok mæla ok[2] ganga.

5. En postolarnir dvôlduz i Babilon ok gerðu margar iartegnir ok storar, gafu sion[3] blindum, en heyrn daufum, ok raku diôfla fra oðum mônnum. Þeir hôfðu ok lærisveina marga ok vigðu þa til presta ok diakna, ok letu þeir gera kirkiur margar. En einn diakn þeira varð fyrir lygi þeiri, at ein auðigs mannz dottir kendi honum barn, en hann het Eufrosinus. En frændr konunnar toku hann ok leiddu til draps ok kvaðu hann sekan vera. Þa komu postolarnir þangat ok mælltu: „Hvenær var barn þat alit?“ Frændr konunnar svôruðu: „Snemma morgins i dag.“ Guðs postolar mælltu: „Leiðit [hingat barnit ok diaknann, er þer røgðut[4].“ En er þat var gert, þa mælltu postolarnir við barnit: „I nafni drottins vars Jesu Kristz, mæl þu ok seg, ef diakn sa gerði þessa synd.“ En barnit svaraði ok mællti skyrt: „Sa diakni[5] er heilagr ok hreinn ok saurgaði alldri sinn likama.“ Þa baðu frændr konunnar, at þeir spyrði, hverr faðir væri barnsins. Postolar svôruðu: „Oss byriar at biarga saklausum, en oss er eigi lofat at segia til hins seka.“ Sa atburðr gerðiz enn, at [vinr konungs[6], sa er het Nikanor, var skotinn ôr i kne, þa er hann var i orrostu, en ôrin stoð fost i knenu, sva at eigi matti þaðan[7] koma. En Simon postoli kallaði a nafn drottins Jesu Kristz, ok tok a brott ôrina ok for hondum um sarit, ok varð hinn[8] heill, sva at engi orr voru fundin a honum. Þat gerðiz enn, at dyr .ii. akafliga grimm, þau er tigris heita, urðu laus or bondum ok slitu allt ok rifu, þat er [fyrir þeim varð ok[9] þau mattu taka. Þa flyði allr lyðr til postola guðs. En þeir hetu a Jesum Krist ok buðu dyrunum, at þau sefaðiz ok fylgði þeim heim til huss með ser. En þau hlyddu boðorði postolanna ok voru i husi þeira þria daga. Þa heimtu þeir saman allan lyðinn ok mælltu: „Heyri þer, synir manna, er gervir erut eptir likneskiu guðs, ok guð hefir gefit yðr minni ok manvit, hyggi þer at dyrum þessum, er vôn eru at vera grimm, en þau sefuðuz þegar, er þau heyrðu nafn Jesu Kristz. En menninir eru sva villtir, at þeir hyggia þat guð vera, er or gulli eða silfri, eða or triam eða steinum at forraði manna er gert. En þer kunnit eigi skapara yðarn, er yðr gefr regn or skyium, en brauð af iorð, ok vin ok viðsmior af viði, en

1 [eda daufa *B.* 2 [heyra eda mæla eda *B.* 3 syn *B.* 4 [er hingat diakninn, ok sva komi barnit *B.* 5 diakn *B.* 6 [einn konungr *B.* 7 brutt *B.* 8 hann þegar *B.* 9 [*tilf.* *B.*

sannr er guð drottinn Jesus Kristr sa, er i þess nafni eru dyr þessi hogvær orðin sem sauðir, ok skulu þau vera með yðr. En oss byriar at fara viðara um heroð ok borgir ok boða kenningar guðs.“ En þa gretu allir lyðir ok baðu postolana, at þeir føri eigi a braut. En þeir dvolduz þar ein misseri siðan ok þria manaði. En a þeiri stundu skirðuz meirr en .lx. þusunda karla, en [eigi voru talin[1] konur ok bǫrn. En konungr ok iarl ok aðrir rikismenn hǫfðu fyrr við tru tekit; þviat þa er menn sa siuka fa heilsu af orðum postola, en dauða risa upp til lifs i nafni drottins Jesu Kristz, þa truðu allir guði ok fyrirletu skurðgoð sin ok gerðu kirkiur. En postolarnir vigðu byskup i Babylon, þann er Abdias het, sa hafði komit af Gyðingalandi með þeim, ok hafði hann seð drottin varn Jesum Krist. Siðan foru postolar or Babilon, ok fylgðu þeim .cc. lærisveina þeira. En þeir foru um .xii. heroð Serklandz ok um borgir þeira. En Craton lærisveinn þeira ritaði a .x. bokum þat, er þeir gǫrðu þa .xiiii. vetr, er þeir voru i þeim heroðum. En af[2] þeim .x. bokum er her ritað upphaf [hinnar fyrstu ok endir hinnar siðurstu. En þat ma[3] þǫrf vinna þeim, er vita vilia upphaf kenninga postola guðs, eða með hverium enda þeir foru or þessum heimi til eilifra fagnaða.

6. Zaroes ok Arfaxath villumenn foru um borgir ok letuz guð vera, en þeir flyðu avallt guðs postola, ok voru i hverri borg, unz þeir urðu varir við postolana. En hvar sem postolarnir komu, þa eyddu þeir ǫll villuverk þeira ok syndu kenning þeira vera af diǫfli. I borg þeiri er Susis heitir voru .lxx. blotbyskupa, en serhverr þeira eignaðiz mork gullz af konungi, þa er þeir heldu solarhelgi, en þat var .iiii. sinnum a [tveim misserum[4] at upphafi vars, sumars, haustz ok vetrar. Þessa blotbyskupa eggiuðu hinir fiǫlkunnigu menn i gegn postolum guðs ok mælltu: „Koma munu til yðar tveir ebreskir menn allra goða ovinir. En er þeir segia annan guð vera, þa munu þer verða ræntir ǫllu fe ok a braut reknir ok enskis virðir. Mæli þer [ok þa[5] við lyðinn, at þessir menn se þegar neyddir til blota, er þeir koma i borgina. En ef þeir blota, þa hafi þer frið við þa, en ef þeir vilia eigi blota, þa munu þeir gǫra yðr mein ok skaða [ok dauða[6], ef þeir lifa.“

En er postolar guðs hǫfðu farit um ǫll heroð Serklandz, þa komu þeir til hinnar miklu borgar Susan[7], ok gistu þar lærisvein

1 [otalit *B.* 2 *saal. B;* a *A.* 3 [ok endir ennar fystu ok sidurstu, þott mart se annat yfir hafit, ok ma þetta *B.* 4 [.xii. manuðum *B.* 5 [*mgl. B.* 6 [*tilf. B.* 7 Sasan *B.*

sinn, er þar atti hus, en hann het Simeon Sennes. En þegar er lysa tok, þa komu þar allir blotbyskupar með otaligum lyð ok mælltu við Simeonem: „Leið ut þu ovini goða varra, ok blota með þeim sialfr, eða[1] ella munum ver brenna þik inni ok hiu þin." Þa voru postolarnir hôndlaðir ok leiddir til solarhofs[2]. En er þeir gengu i hofit, þa kôlluðu diôflar fyrir oða menn: „Hvat søkit þit at oss, postolar guðs lifanda? Ver brennum i tilkvamu ykkarri." En solar likneski stoð i einu horni hofsins, þat var i austri, en likneskit var i kerru, ok hestar fyrir, en þat var allt or gulli gort. En i ôðru horni hofsins var tungl af silfri, þat var ok i kerru, oc oxn[3] fyrir or silfri. Þa þustu blotbyskupar at postolum guðs ok villdu neyða þa til blota, en þeir Zaroes ok Arfaxath eggiuðu lyðinn a hendr þeim. Þa mællti Judas við Simonem: „Simon broðir, se ek drottin minn Jesum Kristum, ok kallar hann okkr nu." Simon svaraði: „Lengi hefi ek seð hann nu meðal engla." En er þeir mælltu þetta með ser at ebresku mali, þa vitraðiz þeim engill guðs ok mællti: „Verit nu[4] styrkir ok staðfastir, ok kiosit annattveggia, at þit gangit ut or hofinu, ok mun hofit[5] falla a ovini ykkra, eða þit munut her vera pindir ok koma með sigri til guðs." En þeir svôruðu: „Þess eigum við at biðia guð, at hann leiði okkr til sinnar dyrðar, en hann miskunni þessum ôllum, ok verði þat, at nôkkurir snuiz til guðs af þeira liði." Þessa vitran mattu postolarnir einir heyra ok sia.

Þa[6] kôlluðu blotmenn at þeim, at þeir skylldi luta likneskinu bæði solar ok tungls. Postolar guðs svôruðu: [Gefi þer[7] hlioð, at ver megim mæla, sva at menn heyri." En er hlioð varð, mælltu postolarnir: „Heyri þer allir ok seð! Þat vitum ver allir, at sol ok tungl þiona boðorði skapara sins, ok eru þau a himni. En þat er þeim meingôrð en eigi vegr, er þau eru byrgð i husum[8] inni, þar er ôll þioð veit, at þau eru a himni ok lysa allan heim. En þessi likneski eru full af [diôflum en eigi af solu ne af tungli, af þvi munum við bioða[9] diôflum þeim er yðr svikia, at þeir gangi ut or likneskium þessum ok brioti þau." Þa mællti Simon við solar likneski, en Judas við tungl(s)[10]: „Þu hinn versti andi, er tælldir þenna lyð, gakk þu ut or likneski þessu[11] ok briot þat, ok sva kerru þess." En er þeir hôfðu þetta mællt, þa sa allr lyðr tva hræðiliga blamenn hrafni svartari ganga ut or likneskiunum, ok yldu þeir grimmri rôddu ok brutu skurðgoðin. Þa drifu blotmenn

1 *mgl. B.* 2 *saal. B*; hofs *A.* 3 yxn *B.* 4 þit *B.* 5 þat *B.* 6 Eptir þetta *B.* 7 [Gefit er *B.* 8 hofum *B.* 9 [*mgl. B.* 10 hitt *B.* 11 þvisa *B.*

at postolum guðs ok vagu þa, ok foru þeir fagnandi[1] til guðs. Þa var ok hôggvinn með þeim Simeon Sennes lærisveinn þeira, þviat hann villdi eigi blota. En a hinum sama degi, þa er aðr var skafheið, þa flugu elldingar, ok rifnaði hofit i þrim stôðum or ræfri ofan ok allt til hins neðsta syllustokks. En þeir Zaroes ok Arfaxath urðu drepnir elldingu ok do hinum versta dauða En er þrir manaðir gengu[2] þaðan, þa sendi Serxes konungr eptir ôllum blotbyskupum ok kennimônnum, ok braut þa til kristni, er hann matti, en hann let hina kvelia til bana, er eigi villdu[3] tru taka. Konungrinn let ok føra likami postolanna til borgar sinnar með miklum veg, ok let þar gora kirkiu til dyrðar[4] þeim ok skrin or silfri at likomum þeira. [En su kirkia var .iiii. vetr i giôrð, en er hon var algor, var hon vigð at iamlengðardegi pislar þeira[5]. I þeim stað megu geta at[6] guði[7] goðgerninga þeir, er þangat koma ok trua rett a einn guð fôður ok a eingetinn son hans drottin varn Jesum Kristum ok a helgan anda, huggara anda varra, [nu ok ey ok of odauðligar[8] alldir allda. Amen.

Fragment.

. . . .

*vigðo byskup i Babilone þann er Abdias het, sa hafði komit af Gyðingalande með þæim, ok hafði hann seeð drottin varn Jesum Krist. Siðan foro postolar or Babilone, ok fylgðu þæim .cc. lærisvæina þæira. En þæir foro of .xii. heroð Serklanndz ok of borgir þæira. En Craton lærisveinn þæira ræit a .x. bokum þat er þæir gôrðo þa .xiiii. vætr, er þæir voro i þæim heroðum. En a þæim .x. bokum er her ritið uphaf hinnar fyrsto ok endir hinnar siðorstu. En þat ma þôrf vinna þæim, er vita vilea upphaf kenninga postola guðs, eða hverium enda þæir foro or þessom hæimi til æilifra fagnaða. Zaroes ok Arfaxath villomenn foro of borgir ok letoz guð vera, en þæir flyðu avallt guðs postola, ok voro i hverri borg, unnz þæir urðo varir við postolana. En hvar sem postolannir(!) komo, þa eyddo þæir ôll villoverk þæira ok syndo kenning þæira vera af

1 með fagnaði *B.* 2 liðu *B.* 3 við *tilf. B.* 4 sæmdar *B.* 5 [*mgl. B.* 6 af *B.* 7 marga *tilf. B.* 8 [honum se lof ok dyrð ok vegr i þrenningu um *B.* * *Jvf. ovenfor S. 787*[11].

diôfle. I borg þæiri er Susis hæiter voro .lxx. blotbyskupa. En serhverr þæira æignaðiz mork gullz af konungi, þa er þæir heldo solarhelgi. En þat var .iiii. sinnum a tvæim misserum, at uphafi varss, sumars, haustz ok vætrar. Þessa blotbyskupa eggioðo hinir fiôlkungo menn i gegn postolum guðs ok mællto: „Koma muno til yðar tveir ebreskir menn allra goða ovinir. En er þæir segia annan guð vera, þa muno þer verða rønter ôllo fe ok a braut rekner ok enskis virðir. Mæli þer ok þa við lyðinn, at þessir menn se þegar næyddir til blota, er þæir koma i borgina. En ef þæir blota, þa hafe þer frið við þa. En ef þæir vilia æigi blota, þa muno þæir gøra yðr mæin ok skaða, ef þæir lifa.“ En er postolar guðs hôfðo farið of ôll heroð Serklannz, þa komo þæir til hinnar miklo borgar Susan, ok gisto þar læirisvæin(!) sinn, er þar atte hus, en hann het Simeon sennes. Enn þegar er lysa tok, þa komo þar allir blotbyskupar með otaligum lyð ok mællto við Simeonem: „Læið ut þu ovine goða varra ok blota með þæim sialfr, eða ella munum ver brenna þik inne ok hiu þin.“ Þa voro postolarnir hôndlaðir ok læiddir til hofs. Enn er þæir gengo i hofit, þa kôlloðu diôflar fyr oða menn: „Hvat søkit ið at oss, postolar guðs lifanda? Ver brennum i tilkvámo ykkarre.“ En solar likneske stoð i æino horne hofsens, þat var i austri, en likneskit var i kerro, ok hestar fyrer. En þat var allt or gulle gort. En i ôðro horne hofsins var tungl af silfre, þat var ok i kerro, ok oxn fyrer ur silfre. Þa þustu blotbyskupar at postolum guðs ok vildo næyða þa til blota. En þæir Zaroes ok Arfaxath eggioðu lyðinn a hendr þæim. Þa mællte Judas við Simonem: „Simon broðir, se ek drottin minn Jesum Kristum, ok kallar hann okr nu.“ Simon svaraði: „Lengi hefi ek seð hann nu a meðal engla.“ En er þæir mællto þetta með ser at ebresko male, þa vitraðiz þæim engill guðs ok mællte: „Verit it styrkir ok staðfastir ok kiosit annat tveggia, at it gangit ut or hofino, ok mon hofit falla a ovine ykkra, eða it munuð her vera pindir ok koma með sigri til guðs.“ En þæir svaroðu: „Þess æigum við at biðia guð, at hann læiða(!) okr til sinnar dyrðar, en hann miskunne þessum ôllum, ok verðe þat, at nôkkurir snuiz til guðs af þæira liðe.“ Þessa vitron mattu postolarnir æinir hæyra ok sia. Þa kôlloðo blotmenn at þæim, at þæir skylldu luta likneskino bæði solar ok tungls. Postolar guðs svoroðo: „Gefi þer hlioð, at ver megim mæla, sva at menn hæyre.“ En er hlioð varð, mællto postolarnir: „Hæyri þer allir ok seeð! Þat vitum ver allir, at sol ok tungl þionar(!) boðorði skapara

sins, ok ero þau a himne. En þat ær þæim mæingórð en æigi vegr, er þau ero byrgð i husum inne, þar er óll þioð væit, at þau ero a himne ok lysa alla(n) hæim. En þessi likneske ero full af dióflum, en æigi af solo ne af tungle, af þvi munum við bioða dióflum þæim, er yðr svikia, at þæir gange ut or likneskium þessum ok briote þau." Þa mællte Simon við solar likneski, en Judas við tungl: „Þu hinn vesti anðe, er tælldir þenna lyð! gak þu ut or likneski þesso ok briot þat, ok sva kerro þess." En er þæir hófðu þetta mællt, þa sa allr lyðr tva hræðilega blamenn hrafne svartare ganga ut or likneskionum, ok ylldo þæir grimmre roddo ok bruto skurðgoðin. Þa drifo blotmenn at postolum guðs ok vago þa, ok foro þæir fagnendr til guðs. Þa var ok hóggvinn með þæim Simeon sennes lærisvæinn þæira, þvi at hann villde æigi blota. En a hinum sama degi, þa er aðr var skafhæið, þa flugo elldingar, ok rifnaði hofit i þrim stóðum or røfri ofan ok allt til hins næðsta syllustoks. En þæir Zaroes ok Arfaxath urðo drepnir eldingo ok do hinum versta dauða. En ær þrir manaðir gengo þaðan, þa sendi Serxes konungr eptir óllum blotbyskupum ok kennimonnum ok braut þa til kristne, er hann matte, en hann let hina kvælia til bana, er æigi villdo tru taka. Konungrenn let ok føra likama postolanna til borgar sinnar með miklum veg, ok let þar gora kirkio til dyrðar þæira ok skrin or silfre at likomum þæira. En er(!) su kirkia var .iiii. vetr i giórð, en er(!) hon var algor ok vigð at iamlængðar degi pislar þæira. I þæim stað mego geta at guðe goðgerninga þæir, er þangat komo(!) ok trua rett a æinn guð fóður ok a æingetinn son hans drottin varn Jesum Kristum ok a helgan anda, huggara anda varra, nu ok ey ok of odauðlegar alldir allda. Amen.

II.

Passio apostolorum Simonis et Jude.

1. Ver holldum i dag hatið hinum helgum postolom Simone oc Juda, er þessi sigrfarardagr þeirra af þessum heimi til eilifs fagnaðar. Sva segir enn helgi Jeronimus prestr, at þeir havi verit systrungar drottins oc brǫeþr Jacobi, er um varit a dag með Philippo, oc havi Maria verit moþir þeirra, dottir Cleophe oc systir Marie drotningar. En eigi hofum ver set a bocum ritað, meþ

hverium atburð þeir comu til fylgþar oc foruneytis meþ drotne varum, en meþ honum varo þeir allar stundir til hans piningar. En eptir upstigning drottins for Simon a Egiptaland ok kendi þar kenningar þa fyrst. En Judas, er Taddeus er callaðr, for i Mesopotamiam oc boðaþi þar guðs nafn, unz guþ vitraði, a hvert land hverr þeirra postolanna scylldi fara kenningar at kenna, oc com þeirra lutr up at fara til Serclandz guðs nafn at boþa. Þar varo firir tveir fiolkungir menn Zaroes oc Arphaxat, er flyit hofþu af Blalandi firir Matheo guðspiallamanne, oc gerþu þeir þar allzcyns s[caða] oc framþu margskyns fiolkyngi. Sogþu þeir sva, at þar myndu coma ovinir goþa varra, oc mono þeir firirlita oll goþ oc briota hofin oc brenna, þeir mono eyþa ollum logum oc [siþum] þeim er þar hofþu veret. En i þann tima er postolarnir comu til Serclandz, reð firir Babilonar rike konungr sa er Serkr het. Oc er þeir sottu at borginni postolarnir, þa for i moti þeim meþ miklu liði iarl, sa er het Varardag, hann [atti] landvarner firir konunginn, er Indialandz menn gengu a hans riki. I for varo meþ iarlinum fiolþi blotmanna með scurðgoðum, þar varo fiolkungir menn oc galldramenn. [En þat varð] a þeim degi, er postolarnir qvomo þar, at þeir fengu engi svor af scurþguþom, sem vanði var til, oc ruþu þeir þo iafnvel stallana bloþi sinu, oc var þa eigi nærr en aðr. Foro þeir þa til nalægrar borgar oc blotuþu þar oc frettu eptir, hvi guþ þeirra varo mallaus. Diofullinn toc at belia i scurþgoðinu oc mællti: „Guþ þau, er meþ yþr ero i for til orrostu, megu yþr engi svor veita, þviat þar ero postolar guþs, oc heitir annarr Simon, en annarr Judas. Þeir hafa sva mikla crapta, at engi guð þora at mæla, ef þeir eru við staddir.“ Varardag let at leita postolonum oc spurþi þa at ætt, þa hverir þeir væri, eþa firir hvi þeir kœmi þar. Simon svaraþi: „Ef þu spyrr at ætt varri, þa erom ver ebreskir at ætt; en ef þu spyrr at tegund varri, þa erum við þrælar Jesus Cristz; en ef þu spyrr, firir hvi við erom her comnir, þa comum við at kenna yþr hialparstig til himinrikis fagnaðar oc at firirlata scurþgoða blot, oc at þer kannisc við guð, þann er i himnum er.“ Varardag mællti: „Ec scal nu fara . . . .
riki . . . .
com til þessar . . . .
meþ hvers fultingi van er, at þu megir sigrinn fa eþa elligar frið gera.“ Varardag mællti: „Þat heyri ec mællt, at engi guþ þori at mæla, sva at þer seþ við staddir. Nu segi þer oss fyrir

uorðna luti, sem þau ero van, hverso bardagi mun ganga.“ Simon postole mællti: „At þu vitir þat villu vera, er þau sægia, þa monum ver geva leyvi til, at guþin svaræ eptir sinum vanða, at þer megit þa reyna þeirra fals oc lygi.“ Jarlinn svaraþi: „Sælir veri ver, ef þau mællti.“ Postolarnir mællto: „Bið þu litla riþ, oc munum ver bioþa dioflum þessum at mæla.“ Þa mællto postolarnir: „I nafni drottins vars Jesus Cristz bioþum ver yþr at svara eptir venio.“ Þa tocu guþin at mæla, oc sogþu orrostu micla firir hondum vera oc mikit mannfall i hvarntveggia flock. Þa tocu postolarnir at læia. En iarlinn mællti: „Ec em ottafullr, en þit læit.“ Postolarnir mællto: Lati af ræzla, þvi at friþr fylgir varri hingatcomu. Send þu menn þina til motz viþ Indiamenn, en a morgin muno þeir aptr coma at dagmalum, oc meþ þeim sendimenn Indiamanna meþ friðboþum oc scattgilldum, framarr en fyrr havi verit, oc aptr giallda alla yþra eign.“ Þa tocu blotmenn at læia oc mællto: „Heyr þu, iarl, sogþu þeir, tru þu ecki þessum hegomamonnum lygnum oc lastauðgum, utlendum oc ukunnum, mæla þeir af þvi slica luti helldr en þegia, at þeir se eigi halldnir sem niosnarmenn. En þessi guþ, er alldrigi liuga, baþu þic vera varan oc ahyggiosaman, en þeir biðia þic vera uvaran oc oruggan.“ Simun mællti: „Vist erom ver utlendir oc ukunnir oc umerkilegir, en eigi mælum við, at biða scyli manuð, helldr seggiom(!) vit, at einn dag scal biþa, oc a morgon scal ockor saga vituþ vera.“ Þa tocu blotgoþarnir at œþasc allir oc mællto: „Guþ var, er skina oll i gulli oc gimsteinum, prydd gullofnum clæþum oc i allri Babilonar dyrþ, gavo þer svœr af sinum guðdomi, oc scal þau nu lygi vena, en trua stafkorlum þessum, er eigi hava clæþi a ser, oc ero utlendir oc ar(!) engo mannum sinna, oc bera þeir andvitni guþunom.“ Varardag iarl mællti: „Þat syniz mer mikils vert, þar er þeir ero utlendir oc eigi fatpruðir, er þeir mela af sva miclu trausti oc staþfesti þat, er andvitni er goþunom.“ Blotmenninir mællto: „Lat þu þa varþveita, iarl, at eigi flyi þeir.“ Jarlinn svaraði: „Eigi at eins man ec þa varþveita lata, helldr scal alla yþr varðveita til morgons, at þa taki þeir virþing, er þess þyckia verþir, en þeir taki viti, er til þess gera.“

2. En um morgoninn eptir ner dagmalum como aptr sendimenn Indiamanna meþ allum þeim boþum, er postolarnir hofþu sagt. Þa varþ iarlinn reiþr acaflega, oc let þa kynda bal mikit oc baþ þar a casta blotbiscupunum þeim allum, er postolana hofþu rœgþa. En postolarnir fellu til fota iarlinum oc mællto: „Við biðiom yþr,

herra, at eigi se þeirra glotun firir varar sacar, þvi at ver erom til þess settir at lifga dauða, en eigi til þess at deyþa þa er aðr liva." Oc er þeir lagu firir fotum iarlinom oc iosu dusti yvir havuþ ser, þa mællti iarlinn: „Undrumc ec yþr, er þer biþit þeim friþar, en þe(i)r baro fe undir alla hofþingia, til þess at yþr scylldi kvikva i elldi brenna." Postolarnir mællto: „Þat er kenning vars meistara, at eigi at eins scal goþu gott launa, helldr scal oc goþu illt launa; scolum ver þa elsca, er oss hata, oc þeim vel gera, er oss ero meinsamir, oc biðia firir þeim, er oss gera ufriþ." Iarlinn mællti: „Ef þer vilið þeim lif geva, þa taki þer alla eign þeirra oc virþingar." Var þa siþan eptir leitat um þeirra eign, oc var þat ugrynni fiar.

Let hann þa saman safna allri þeirra eign, oc for siþan meþ postolana a konungs fund oc mællti: „Hlyð þu, konungr, minu mali. Þessir, er menn synasc, ero guþ oc leynasc i manna licneskiom; guþin oll ero rædd viþ þa oc þorþu ecki at mæla, fyrr en þeir leyfþu. En þa er þeir leyfþu þeim malit, þa lugu þau allt, en þessir sogþu allt, sem eptir geck. Blotmenn kolluþu þa utlenda oc ukunna oc storum uvirþilega, en liclega til niosnarmanna. En ec let þa varþveita hvaratveggiæ til raunar. Oc þa er allir lutir gengu eptir þeirra fyrirsogn, þa villda ec drepa blotmennina, en þessir baþu þeim friþar. Nu hevi ec saman safnat auþ þeim, er þeir hava att, oc villda ec, at þessir tœki þat allt undir sic, en þeir segia sic ecki iarþlegt eignasc vilia, kalla þeir sina eign alla a himnum vera, segia þeir þar vera eilift lif, oc vilia firir þvi hvarki eiga gull ne silfr, eþa dyrleg clæþi, hus ne garþa, þorp eþa þiona, calla þeir þat allt iarþlegt oc mega ecki fylgia manni, er hann liþr heþan or heimi. En ef menn vilia fiarins niota annars heims, þa [bi]þia þeir geva feit fatœkiom monnum, lomum eða holltum, blindum eþa daufum, eckiom oc utlendum oc foþurlausum."

3. V[ið þe]ssa frasogn varo staddir hinir fiolkungo menn Zaroes oc Arphaxath, er þa varo meþ konungi, oc tocu þeir sva til orþz: „Ver vitum deilld a þessum monnum, oc ero þeir illgiarnir oc uvinir goþanna, vilia þeir viþ var(!) einar veniær(!) samþyckiasc. Nu lattu, konungr, þessa menn eigi coma yþr i augsyn, nema þeir bloti." Varardag mællti: „Hafi þer malstefnur yþar i milli, oc set, hvarir þar sigraz a aþrom." þeir mællto: „Bloti þeir sem ver, oc munum ver þa samþingt hava." Konungrinn mællti: „Hvat scolu þer nu nema þreyta yþar i milli?" Hinir fiolkungu menn svoroþo: „Eigi vilium vit reyna ocrar iþrottir a sva herviligum monnum. Bioð þu hinum mestum þinum spekingum at reyna við ocr malspecþ,

oc ef þeir þora eigi viþ oss, eþa mega þeir eigi, þa þurvo þeir eigi, er minna ero verþir, við ocr at þreyta.“ Þa varo spekingar þangat callaþir, þeir er mestir varo. Oc er þeir como i hollina, þa toc fra þeim malit. Oc er sva hafþi gengit eina tiþ dags, þa mællto hinir fiolkungu menn: „At þu vitir oss, konungr, af goþa tolu vera, þa muno vit nu leyva þeim at mela, en nu scolu þeir eigi ganga mega.“ Oc þa varþ sva. Oc er sva geck um stund, þa mællto þeir enn: „Nu scolo þeir ganga mega en sia ecki at opnum augum.“ Oc þa varþ sva. Þa ottaþisc hiarta konungsins oc iarl[sins], at þeir yrþi firir slicum vabœlum oc var þa slitit þeirri stefnu, oc hafþi hon verit allt til miðsdags fra morni. En spekingar foro heim til husa sinna meþ hrygþ oc svivirþingo.

4. Jarlinn for a fund postolanna oc sagþi þeim til svabuins. En þeir svoroþo: „Til þess at þu vitir, at okr skelva ecki þeirra brogþ, þa kalla þu hingat spekingana, oc munum við læggia hendr i havuð þeim, oc ef þeir gera þeim þa þvilict, þa þarpt þu ecki oss at trua.“ Jarlinn for þa a fund spekinganna oc mællti: „Harma ec þat miok, er yðr hendi sva mikil scomm i konungs holl. En ec hefi þa menn a minum varnaði, er yðr megu sva styrkia, at þessir menn munu ecki granda yþr ne til meins gera.“ Oc er þeir heyrðu þessi orð, þa fellu þeir til fota iarlenum oc baðu, at hann fylldi þat i verki, er hann het þeim i orþi. Siþan leiddi hann þa firir postolana. Oc er þeir sa þa i hervilegum buninge, þa firirlitu þeir postolana i hug ser, oc syndisk(!) þeim þeir utigulegir.

Þa toc Simon til orða oc mællti sva: „Þat cann opt verða, sagþi hann, at i trekistlum ero varðveittir hinir virþilegstu lutir, en i gullegum kistlum þat, er œngu er nytt. Enn er þat oc stundum, at eitr er byrlat gullkerum, en hitt er alsiða, at byrla hiþ bezta vin or trekerum, oc meta þo flestir dryckinn, en hitt minna, hvar or er byrlat. Man oc uscaplect þyckia, ef sa tecr þock oc laun, er giofina [þiggr], en sa eigi, er gefr. Eigi scolu þer firirlita oss, þo at ver seem i felitlum clæþum, þat ma leynaz undir þessum buninge, er yðr taki undan svivirðingo en comi yþr til hialpar. Ver eigum allir einn foþur oc eina moþur, oc a engi varr at firirlita annan, allir varum ver til sælu scapaþir fyrir andverþu oc sættir i lifs herað. En hinn fyrsti maðr misgerði eptir teygingo ofundarengils, oc var hann þa brot rekinn or lifs heraði oc hingat i nauð þessar veralldar, en sa hinn sami fianda arr oc ofundarengill eflir þessa hina fiolkungo menn, er nu hava mioc

yðr a sporþi staðit. Oc at þer reynit þetta meþ sannu vera, sem ver segiom, þa heitiz þer guði en neitið scurðguðum oc rongum atrunaði, en ver monum gera crossmarc i ennum yðr. En ef þeir gera yðr þa þvilic scrœc sem fyrr, þa er ecki oss at treystasc."

Þa fellu spekingarnir til fota postolonum oc mællto: „Ef ver frelsumc undan valldi þessa hinna vandu manna, þa comi guðs reiði yvir oss, ef ver hofnum þa eigi allum blotum." Þa baþu postolarnir til guðs oc mællto: „Þu almattigr guð, er eyddir a Egiptalandi villu oc fiolkyngi þeirra Jafnes oc Mambres, oc gaft þa i skemd oc næisu, lat þu sva coma ond þina yfir þessa hina fiolkungo menn Zaroes oc Arphaxat, en ger nu þessa menn styrkia oc staðfasta, er heita nu til þin at snuasc oc fra scurðgoða blotæ, at allir megi þat vita, at þu ert einn guð almattigr, er livir um allar alldir allda." Oc er cristnir menn sogþu amen, þa gerþu þeir crossmarc i enni serhvers þeirra.

Oc gengu þeir siþan eptir þat inn i konungs holl, oc iarlinn meþ þeim. En er hinir fiolkungu menn sa þa inn ganga, þa villdi(!) þeir enn gera sem fyrr, taca fra þeim syn eþa heyrn eþa gongu, oc mattu þa ecki at gera. Þa toc einn þeirra til orþa spekinganna, sa het Zebedeus, oc mællti: „Hlyð mer, konungr, sagði hann, rec þu a brot or þinni hirð þessa hina vandu menn, at eigi spilli þeir lengr firir þer eþa þinum monnum; þeim fylgir ovundarengill svikari allz mannkyns, oc svikr sva mennina oc meiðir licama, til þess er þeir taca valld a andunum. En postolar guðs ero her, þeir er nu kenna tru retta til guðs oc hava allt valld i moti þessum udaðamonnum, hava þeir nu gert meþ fingri sinum crossmarc i ænnum varum, oc gombrum ver nu yvir þeim, er ver varum aðr yvirstignir af oc firirlagþir." Risu þeir þa up siþan allir spekingarnir oc gerþu scoll micla at þeim oc eggioþu þa a hendr ser, at þeir scylldu þa gera sem fyrr, ef þeir mætti. Þa reiddusc þeir hinir fiolkungu menn, er þeir mattu ecki at þeim gera, oc vocþu up fiolþa hoggorma. Þa melto allir, þeir er [þar varo] staddir, at þangat scylldi kalla postola guðs, oc var sva gert. Oc er þeir como þar, þa sofnuðu þeir saman allum ormunom i motla sina, oc gengu siþan at hinum fiolkungum monnum oc costuþu a þa ormunom, oc mællto: „I nafni drottins Jesu Cristz sculo þer eigi veita þeim bana, helldr scolu þer særa holld þeirra oc blasa eitri . . . . þa tocu ormarnir at slita . . . . lata þa deyia sem . . . .

. . . . deyþa þa, er aðr liva, helldr at lifga þa er aðr ero dauðir." Þeir lagþusc þa til bœnar [postolarnir, oc eptir þat mællto þeir] við ormana: „Hverfit a brot i nafni Jesus Cristz til staða yþarra, oc havit meþ yðr eitr þat allt, er . . . . Ormarnir gerþo, sem þeim var boðit, drogu at ser eitrit, oc hofþu þeir af þvi . . . . siþan hurvu þeir a brot. Siþan mællto postolarnir við þa hina fiolkungo menn: „Lyðit þer, hinir umilldu menn. Þat er [sagt i heilagri ritningu, at sa er] byr grofna firir nangi sinum, man sialfr i hana falla; þer biogguð [ocr] dauðann, [en þer] myndut dauða liota, ef eigi . . . . skylldug . . . . deyia . . . . liggia i þessum sarum þria daga, at þer megit iðran gera firir yþra villu." Varo þeir þa . . . . herbergia, oc lagu þeir sva þria daga, at þeir sofnuþo eigi oc [eigi a]tu þeir ne drucku, en þeir stun[du] avallt i sifellu. Eptir þat comu postolarnir til þeirra oc mællto: „Eigi vill guð þiggia nauþgar þionostur; [risit af] þvi up nu heilir, oc takit frelsi at snuasc fra illu oc til goþs, fra myrcri til lioss." Þeir [stoðu up] heilir oc varo staþfastir i sinni illzcu. Þeir foro þa i brot . . . . sem . . . . myndi koma uvinir guða þeirra . . . .

MATHEUS SAGA POSTOLA

I.

1. Tveir fiolkungir menn voru a Blalandi, Zaroes ok Arfaxath, i borg þeiri, er het Naddaber; en þar reð konungr fyrir, er Eglippus het. Þessir fiǫlkungir menn villtu [alla þioð[1] ok sogðuz guð vera. Konungrinn truði þeim ok allr borgarlyðr, ok urðu þeir agætir um allt Blaland, ok komu menn viða or heroðum at gǫfga þa. En þeir namu sion eða gǫngu fra monnum, ok kvǫldu menn i sottum, meðan þeir villdu; þeir sendu hǫggorma til meins monnum ok

1 [allan lyð *B.*

grøddu sialfir[1] sottir með gôlldrum, þeim[2] er þeir gerðu. En fyrir því at guði er røkt a mônnum, ok vill hann ôllum hialpa, þa sendi hann Matheum postola sinn ok guðspiallamann i moti þessi villu. En er hann kom þangat[3], þa braut hann niðr fiôlkyngi þeira, ok gaf hann þeim monnum sion, er hinir fiôlkungu [gerðu blinda[4], en þeim gôngu, er þeir heptu. Hôggorma svæfði hann, þa er þeir sendu til meins monnum, ok grøddi hann i guðs nafni mein þau oll, er af ormunum urðu.

Maðr het Candacis, sa er var gelldingr, hann varðveitti fe drottningar; þenna mann hafði Philippus postoli skirðan. En er hann sa Matheum postola, þa fell hann til fota honum ok mællti: „Guð sa miskunnar augum a borg vara ok sendi þik hingat til var, at þu leystir oss [af hôndum þessa .ii. fiôlkunnigra[5] manna, er heimskir menn ætla guð vera.“ Þa leiddi hann postolann i hus sin, ok komu þar allir vinir Candacis at heyra orð guðs, ok truðu allir a drottin varn Jesum Kristum, ok toku margir tru ok skirn, er þeir sa, at guðs postoli eyddi ôllu illu, því er hinir fiolkungu menn gerðu monnum. En þeir grônduðu þeim, er þeir mattu, unz[6] hinir siuku baðu ser heilsu af þeim, ok synduz þeir þa grøða, er þeir letu af at kvelia. En Matheus grøddi eigi at eins þa, er þeir kvoldu, helldr alla þa er til hans komu, [hvatki er[7] þeim var at meini, en hann kendi þeim guðs nafn, ok undruðuz allir mælsku hans. En Candacis, er við honum hafði tekit, spurði hann ok mællti: „Segðu mer, hvi[8] þat gegnir, er þu ebreskr maðr kant grikska[9] tungu ok blalenzka, sva at þeir kunnu[10] eigi iafnvel, er þar eru føddir.“ Matheus svaraði: „Allr heimr hafði fyrst eina tungu, [þar til[11] er su dirfð hofz, er menn fystuz at gera stopul, þann er til himins tøki. En þessa dirfð stoðvaði guð, sva at engi[12] matti nema, hvat annarr mællti. Þa gerðuz fleiri kyn tungna, ok eyddiz þat rað, er menn bundu[13] saman, meðan þeir hofðu eina tungu; því at eigi var af goðum vilia helldr af illri dirfð þat, er þeir villdu overðir fara til heilags staðar. En sonr guðs kom at syna þat, hversu þann stôpul skal smiða, er til himins ma uppstiga or, ok sendi hann oss lærisveinum sinum helgan anda af himnum, þa er ver satum i einum stað, ok kom hann yfir hvern varn i elldligum tungum, ok lystumz ver af honum. Þa

1 sidan *B.* 2 þær *B.* 3 *tilf. B.* 4 [hofdu fra tekit *B.* 5 [fra villu enna fiolkunnigu *B.* 6 þar til er *B.* 7 [hvat sem *B.* 8 hveriu *B.* 9 girzku *B.* 10 kunna *B.* 11 [til þess *B.* 12 þeira *tilf. B.* 13 bunduzt *B.*

hvarf fra oss oll hræzla, ok tokum ver at mæla a allar tungur um takn Kristz, ok hversu [guðs son[1] var borinn hingat i heim, sa er var ok er fyrir allar alldir. En hann var borinn fra meyiu, uppføddr ok skirðr, pindr ok deyddr ok grafinn, ok reis upp af dauða a þriðia degi, ok ste til himna, ok sitr til høgri handar guðs foður almattigs, ok mun þaðan koma at døma allan heim með ogn elldz. En eigi er, sva sem þu ætlar, at ver lærisveinar hans kunnim þessar einar tungur, er þu nefndir nu, helldr kunnum ver allar tungur at mæla ok skilia, hvar sem ver komum; þviat nu er gorr stopull til himna eigi af steinum helldr af[2] krapti Kristz. Allir þeir er skiraz i nafni foður ok sonar ok anda heilags, þeim lykz upp stopull sa, er Kristr smiðaði, ok smiða þeir sialfir þann stopul, unz[3] þeir stiga[4] upp i himinriki.

2. En er postolinn hafði [þetta mællt[5] með mikilli skynsemi, þa sagði maðr, at hinir fiolkungu menn Zaroes ok Arfaxath foru þangat, ok flugu drekar með þeim En drekarnir voru ogurligir ok blesu af nosum ser reyk ok brennusteins loga, ok fengu menn sott eða bana af þeim dauni[6]. Þa signdi Matheus postoli sik ok villdi ganga ut a moti þeim; en Candacis bannaði honum þat [ok lauk aptr durum[7] ok mællti: „Stattu við glugg, ef þu villt, ok mæl þaðan við þa.“ Matheus svaraði: „Luk upp þu durum, ok statt sialfr við glugginn ok sia dirfð þeira.“ Þa lauk postolinn upp durum ok gekk ut, þa er hinir fiǫlkungu menn voru komnir, ok flugu drekarnir [yfir þeim. En þegar er Matheus postoli kom ut, þa fellu drekarnir[8] niðr a iorð ok sofnuðu[9]. Matheus mællti við hina fiolkungu menn: „Hvar er nu vel yður? Veki þit nu ormana, ef þit megit. En ef ek bæða drottin minn Jesum Krist, þa mætta ek senda aptr til ykkar þat mein, er þit efldut a moti mer. En þa er saman kemr allr lyðr, sa er eigi þorir nu hingat at ganga, þa mun ek vekia ormana ok bioða þeim heðan at fara til sinna staða hofsamliga.“ En þeir leituðu við með fiolkyngi sinni at vekia drekana, ok mattu þeir eigi upp hefia augu sin, ne vakna ne hrøraz. Þa mællti lyðrinn við Matheum: „Ver biðium þik, at þu leysir þenna borgarlyð fra dyrum þessum.“ Matheus svaraði: „Eigi skulu þer hræðaz, ek mun þeim a braut visa, sva at eigi skal mein at þeim verða.“ Þa leit hann til drekanna ok mællti: „I nafni drottins mins Jesus Kristz, þess er getinn er af anda helgum ok borinn fra meyiu ok selldr Gyðingum af Juda

1 [gud *B.* 2 med *B.* 3 þar til er *B.* 4 þadan *tilf. B.* 5 [slika hluti sagda *B.* 6 hnyc *B.* 7 [*tilf. B.* 8 [*mgl. B.* 9 þeir þar *tilf. B.*

lærisveini sinum; en þeir krossfestu hann ok[1] grofu, en hann reis upp af dauða a þriðia degi, ok var með oss .xl.[2] daga ok minti oss a hin somu orð, sem hann hafði oss kent fyrir pisl sina; en siðan ste hann til himna, sva at ver sam, ok sitr[3] til høgri handar [fóður sins[4], ok mun hann[5] þaðan koma at døma um kvika ok um dauða; i hans nafni ok krapti søri ek þik, andi, sa er fyrir ollum ormum ræðr, at þu vekir flugdreka þessa, ok latir þa fara hofsamliga til sins staðar, sva at þeir geri ekki grand monnum ne fuglum ne[6] dyrum.“ Þa hofu drekarnir upp hofuð sin ok foru ut i borgarhlið, ok urðu alldri senir siðan. En Matheus mællti við allan lyð: „Heyri þer, brøðr[7] ok synir, ok allir þeir, er leysa vilia andir sinar fra hinum forna dreka, þat er fra diofli! Fyrir heilsu yðra sendi guð mik hingat, at þer fyrirletið[8] villu skurðgoða en truit skapara yðrum. Guð skapaði hinn fyrsta mann ok setti hann i paradis*. En af[9] þvi var illum engli ofund, er hann sa guðs likneski vera i manninum, ok maðrinn matti vera i lifs heraði, þar er oll kvikendi þionuðu[10] honum. Þa tok sa engill ófund af ser sialfum ok mællti fyrir hoggorminn við konu hins fyrsta mannz, at þau æti[11] epli bannaðs tres; en þa sveik konan karlmanninn. En er þau hofðu bæði misgert, þa voru þau a braut rekin or [lifs heraði[12] hingat i dauða herað, en sialfr finnandi syndar varð fundinn i hoggorminum, ok var hann bolvaðr. En sonr guðs tok mannz likam a sik, sa er með feðr ok helgum anda hafði skapat manninn, ok fyrirlet hann eigi guðdom sinn, þa er hann tok manndom, ok var hann borinn guð ok maðr fra meyiu. En sia mær ok moðir varð kviðug af helgum anda, þa er hon heyrði orð or engils munni ok truði þvi. En trua hennar samtengðiz við anda helgan, þvi at hann elskaði þessa osaurgaða mey, ok fann likam hennar hreinan ok ond hennar hreina ok tru ospillta; ok gerðiz guð maðr i kviði hennar. Sem Salomon mællti ok sagði fyrir, at guðs speki gerði ser hus. En sia maðr Jesus Kristr bøtti yfir misverk[13] þess, er yfir varð stiginn af diófli ok braut rekinn or paradisu hingat i heim. En hinn fyrsti maðr var or iorðu gorr, ok var iorðin mær, meðan hon var osaurguð ok eigi spillt af syndum ne af uthellingu bloðs. Af þvi var þat rett, at sa var

1 deyddu ok *tilf. B.* 2 fiora tigi *B.* 3 hann *tilf. B.* 4 [guds fodr *B.* 5 *mgl. B.* 6 eda *B.* 7 ok systr *tilf. B.* 8 firirlitid *B.* * *B indskyder her en Skildring af Paradis, som den findes nedenfor i de andre Recensioner.* 9 aa *B.* 10 þionadi *B.* 11 af *tilf. B.* 12 [paradis *B.* 13 misverka *B.*

fra meyiu borinn, er bøtti yfir verk meyiar sonar[1], ok hann stigi fastandi yfir þann, er sigr vann a þeim, er þat at, er [guð bannaði[2]. Jesus Kristr ste yfir velar fiandans ok yfir dauðann deyiandi, ok lauk upp himnesku[3] paradis i upprisu sinni fyrir ondum allra heilagra, þa er þeir[4] fara or likomum sinum, sva at allir megu nu þangat komaz an ifa, þeir er Kristi þiona."

3. En er postolinn hafði þetta mællt við lyðinn, þa gekk hann inn i borgina. En þar var gratr mikill ok ogleði, þviat sonr konungs var þa dauðr. En þeir Zaroes ok Arfaxath stoðu hia [liki hans[5] ok hugðuz mundu reisa hann af dauða. En er þeir mattu þat eigi gera, þa toldu þeir þat fyrir konungi, at hann væri uppnuminn ok orðinn at guði, ok gera skylldi honum hof ok likneski ok blota hann. En Candacis gelldingr gekk fyrir drottningu ok mællti: „Seti þer i bond þessa fiolkunga menn, ok biðit, at hingat komi Matheus postoli; en ef hann reisir hann upp af dauða, þa brenni þer galldramenn i elldi kvika, þvi at ver hliotum allt illt af þeim i borg varri." Þa var Candacis sendr, ok hinir gøfgustu menn [af hirð konungs[6] með honum, eptir postolanum. En er þeir leiddu hann með mikilli vegsemd fyrir konung, þa fell Eufenora drottning til fota postolanum ok mællti: „Ek veit, at þu ert postoli sendr af guði ok þess lærisveinn, er dauðum gaf[7] lif ok ollum siukum heilsu með orði sinu[8]. En nu kom þu at kalla a nafn hans yfir son minn dauðan, ok trui ek, at hann mun þa lifna." Matheus svaraði: „Þu hefir enn eigi [heyrða kenning drottins mins Jesus Kristz af munni minum[9], ok truir þu þegar, af þvi skalltu vita, at son þinn mun lifna." Þa hellt Matheus høndum til himins ok mællti: „Guð Abraham, guð Ysaac, guð Jacob, er sendir einka son þinn af himni til iarðar at biarga oss ok leysa af villu ok syna oss þik sannan guð. En nu minztu orða drottins mins Jesus Kristz sonar þins, er hann[10] mællti: Satt segi ek yðr, hvatki er þer biðit foður i nafni minu, þa mun hann gefa yðr. En at allar þioðir viti, at engi er guð nema þu, ok kenning munnz mins er sonn, þa risi upp sveinn sa af dauða." Þa tok Matheus i hond hinum dauða ok mællti: „I nafni Jesus Kristz hins krossfesta, ris þu upp, Eufronon!" Þa reis sveinninn upp þegar. [Þa oaðiz konungrinn, ok bað hann føra honum[11] koronu

1 *tilf.* *B.* 2 [bannad var *B.* 3 *mgl.* *B.* 4 þær *B.* 5 [likamanum *B.* 6 [*mgl* *B.* 7 gefr *B.* 8 einu *B.* 9 [kenning mina af drottni minum Jesu Kristo *B.* 10 sva *B.* 11 [Enn konungrinn ottadiz ok baud at færa skylldi postolanum *B.*

ok purpura, ok sendi hann rennara um borgina ok um hin næstu Blalandz heroð, ok mællti: „Komi þer til borgar ok siait guð[1] i mannz liki.“ Þa kom [allr lyðr[2] með kertum ok reykelsi ok [með ollum vanda blota[3]. Þa mællti Matheus við lyðinn: „Eigi em ek guð, helldr þræll drottins mins Jesus Kristz sonar guðs lifanda, er mik sendi til yðar at kynna yðr sannan guð ok leiða yðr fra villu skurðgoða. En ef þer ætlit mik likan guði, hversu helldr skulu þer trua a þann guð, er ek em þræll hans[4], ok reista ek i hans nafni konungs son af dauða. En þer allir, er retta skynsemi megit skilia, taki þer brott heðan gull ok silfr ok gersemar þessar allar, ok farit ok gerit musteri guði, ok komit þangat opt at heyra orð guðs.“

Þa komu til .lx. þusunda manna, ok gerðu kirkiu a .xxx.[5] daga; en su kirkia var kǫlluð upprisa Mathei, þviat af upprisu hins dauða gerðiz[6] kirkiugǫrð su. En Matheus postoli setti byskupsstol sinn at þessi kirkiu, ok reð þar fyrir .xxiii. vetr ok kristnaði margar borgir ok bøi ok heroð, ok let kirkiur gera ok vigði byskupa ok presta ok kennimenn. Eglippus konungr tok skirn, ok kona hans Eufenora, ok son þeira, er af dauða var reistr, Eufronon, ok dottir þeira Ephigenia, en hon var mær alla æfi. En þeir Zaroes ok Arfaxath hinir fiǫlkungu menn tveir flyðu af Blalandi, þegar er Matheus hafði konungs son reistan af dauða, ok foru til Serklandz ok Persialandz, ok gerðu þar slikt eða verra, sem[7] þeir hofðu gǫrt a Blalandi, ok villtu þar margar þioðir, unz[8] guð sendi postola sina Simon ok Judam a mot villu þeira[9]. En langt er at telia, hversu mǫrgum blindum monnum Matheus gaf sion, eða hversu marga hann grøddi siuka, eða reisti af dauða, eða hversu konungr varð kristinn ok lyðr hans allr. Þa mun ek liða yfir þat, ok segia, hversu Matheus kom til pislar[10] fyrir guðs nafni.

4. Eglippus konungr beið goða elli ok for til guðs, en broðurson hans tok velldi eptir hann, en sa het Hirtacus. En hann villdi ganga at eiga Ephigeniam dottur hins andaða konungs, er þa var Kristi helguð ok hafði þa nunnuvigslu tekit af postola guðs, ok reð þa fyrir meirr en .cc.[11] meyia. En Hirtacus vænti, at hann mundi þat geta at[12] postolanum, at hann sneri hugskoti[13] meyiarinnar eptir vilia hans, ok lezt gefa mundu honum helm-

1 þann er leyniz *tilf.* *B.* 2 [mikill landzherr *B.* 3 [audrum blotatilbunadi *B.* 4 *tilf.* *B.* 5 þrim tigum *B.* 6 hofz *B.* 7 enn *B.* 8 þar til er; *B.* 9 þeiri *B.* 10 dyrdar fyrir pislarsigr *B.* 11 tvenn cc.(!) *B.* 12 af *B.* 13 hug *B.*

ing rikis sins, ef hann gerði sva, at Ephigenia mær villdi ganga með honum. Matheus svaraði honum: „Sva vandiz Eglippus konungr, meðan hann lifði, at hann kom hvern drottinsdag at heyra orð guðs. En þu bioð þat nu, at margr lyðr komi hinn næsta drottinsdag, ok sva Ephigenia með meyiar sinar, ok muntu þa heyra, hversu marga goða hluti ek mun telia um helgan hiuskap; þviat rett halldnir hiuskapir eru þægir guði.“ En þvi mali varð Hirtacus feginn ok bað [mart manna[1] koma þangat, ok sendi orð, at Ephigenia skylldi koma at heyra orð postolans, ok ætlaði hann þat, at þa mundi hugr hennar hverfa eptir þokka hans. En er lið mart var komit, þa hof Matheus upp tôlu sina ok mællti:

„Heyri þer mal mitt, allir synir kristninnar, heyri þer ok skilit ok halldit i hiôrtum yðrum. Guð varr helgaði hiuskapi ok lofaði likamliga ast veralldligum monnum, at maðr unni konu sinni, ok kona manni[2] sinum. En þat siam ver opt verða, at konur skiliaz við bøndr sina, eða menn leiðaz[4] konur sinar; en þeir gera i gegn [þeiri ast, er guð veitti ok lofaði at hallda i likomum[5]. En hiuskapr framdr með guðhræzlu, þar er hiu[6] fara saman at guðs lôgum, sva at karlmaðrinn hefir eigi munuðlifi við aðra konu, ne kona við annan mann, þa hreinsa lôg guðs hiuskapinn af synda sauri. [En su saurgan ok likams munuð ma hreinsaz fyrir olmosugøði ok miskunnarverk, ok er eigi sva þung synd, at eigi megi hreinsaz fyrir iðranar tar. Hiuskapr hefir saurgan likams af munuðlifi, en eigi gløp. En sa er eigi helldr sik iafnt fra munuðlifi sem fra kiôtati um langafôstu eða aðrar lôgfôstutiðir, þa hefir hann eigi at eins saurgan likams, helldr ok gløpinn; ok þat er eigi synd, þott maðr matiz, helldr þat er hann mataz a fôstutiðum. Sva er ok, ef nokkurr tekr fyrst likams føzlu, en siðan dirfir hann sik at taka corpus domini samdøgris, þa verðr hann hvarstveggia sekr af dirfð ok osiðsemi; ok verðr eigi af þvi sekr, at hann eti, helldr af þvi, at hann gerði i gegn guðs lôgum ok rettum sið, ok át, aðr hann tøki corpus domini; þviat verkin gera eigi manninn sekan, helldr oskynsemi ok ostilling verkanna. Manndrap er illt, þar er saklauss maðr er veginn, ok vitum ver þo stundum manndrapit lofat vera ok rett, þa er ovinr friðarins er drepinn, eða þiofr eða vikingr. Eigi eru verk af eðli ill, helldr af

1 [marga menn *B.* 2 bonda *B.* 3 skilia *B.* 4 afrækiaz *B.* 5 [guds vilia ok ast, at gud veitti ok lofaði, at helldiz i likamanum *B.* 6 hion *B.*

ostilling; þviat ef oskirðr maðr tekr corpus domini, þa snyr hann goðu til illz, ok tekr þaðan sekt, er hann mætti sik leysa fra eilifri kvol.[1] Sva eru ok hiuskapir goðir, þeir er helgaz af guði ok blezaz af kennimonnum ok halldaz at guðs logum."

En er Matheus hafði þetta mællt, þa tok Hirtacus ok hirð hans at lofa miok tôlu hans, ok hugði, at til þess væri su tala gor at snua hug Ephigenie til hiuskapar. En er su tala var lengi lofuð, sem vert var, þa bað Matheus ser hlioðs i annat sinn ok mællti: „Hyggit at, er brøðr ok konur ok synir, hvar til horfir mitt mal Þat manndrap talda ek eitt gott, er einn osiðamaðr er drepinn, at eigi drepi hann marga saklausa, sva sem veginn[2] var Golias forðum, eða Aman[3] eða Olofernes, eða sva sem vegnir voru uvinir yðvars rikis. Sva helgaz ok með goðum verkum þeir hiuskapir, er rettliga eru gorvir at guðs logum. En ef nokkurr þræll [vill eða[4] gengr at eiga festarmey drottins sins, þa mundi hann þess þykkia verðr fyrir gløp sinn ok dirfð, at hann væri kvikr brendr i elldi; ok verðr hann eigi af þvi sekr, at hann kvangaðiz, helldr af þvi at hann tok festarmey drottins sins eða konungs eða nokkurs ser betra mannz. Sva skalltu ok þat vita, konungr, at Ephigenia er festarmær konungs hins himneska ok hefir nunnuvigslu tekna[5]; eða hversu mattu ganga at eiga festarmey þer betra mannz?" Af þessu mali reiddiz Hirtacus konungr, er aðr hafði i hveriu orði lofat tolu postolans, ok gekk a braut okveði. En postolinn stoð ohræddr ok let eigi niðr falla tôlu sina, ok mællti: „Hlyði þer mer enn allir, er elskit guð! Jarðligr konungr hefir skammrar stundar [ok tiðar[6] velldi, en himneskr konungr hefir eilift[7] riki. Ok sva sem hann gefr eilift velldi ok fagnað þeim, er [hallda tru sinni[8], sva gelldr hann ok eilifar kvalir þeim, er a braut fara[9] fra tru hans ok heilagleik. Ef konungs reiði er ogurlig, hyggit at þer, hvar ogurligri er guðs reiði eða mannz. Mannz reiði endiz[10] a einu augabragði stundar[11] með elldi eða iarni, en guðs reiði kyndir eilifan loga misgerondum. Drottinn, kennandi hins sanna, vissi fyrir oorðna hluti ok mællti: Eigi skulu þer hræðaz þa, er likomum granda [at eins[12], þviat þeir megu eigi ôndina vega, helldr skulu þer þann hræðaz, er bæði hefir velldi at fyrirfara ond ok likama i helvitis elldi; sva segi ek yðr, at þann skulu þer hræðaz." Þa fell Ephigenia mær til fota postolanum fyrir ôllum lyð ok

1 [*mgl. B.* 2 drepinn *B.* 3 *saal. B.;* Amon *A.* 4 [*mgl. B.* 5 tekit *B.* 6 [*mgl. B.* 7 velldi ok *tilf. B.* 8 [*saal. B;* trua honum *A.* 9 hverfa *B.* 10 skiott *tilf. B.* 11 *mgl. B.* 12 [*tilf. B.*

mællti: „Ek bið þik, postoli guðs, at þu blezir mik ok meyiar þessar allar, er fyrir þin orð eru guði helgaðar, at ver megim forðaz reiði hôfðingia þessa, er margra raða leitaði i gegn mer i ognum ok feboðum, þa er faðir minn lifði ok moðir; en ef[1] hann þorði þa at freista var, er [þau lifðu[2], þa er þess nu miklu meiri van.“ En postolinn hafði traust undir[3] guði ok hræddiz eigi reiði konungs, ok lagði hann þa hendr yfir hôfuð meyiunum ok blezaði, ok mællti: Guð skapari likama ok anda, er engan fyrirlitr ok engan skilr [fra sinni[4] miskunn, ungan ne gamlam, karl ne konu, gofgan ne ogofgan, helldr ertu iafnt[5] allra skapari ok lausnari! Hlif þu þessum ambattum þinum með skilldi fulltings þins, þviat þu ert goðr hirðir ok valdir þær or flokki hiarðar þinnar ok helgaðir til dyrðar meydoms[6] ok til hreinlifis andar. Efl þu þær til allz goðs verks ok dyrligra krapta, at þær stigi yfir holldligar girndir ok olofaða munuð, ok se þær staðfastar i elsku sonar þins Jesus Kristz. Veittu þeim, drottinn, andlig herklæði, ok hlif sva likomum þeira, at syndir megi eigi velldi hafa i holldi þeira ne i hug. Lifi þær sva i miskunn þinni, at ekki megi eignaz i þeim ovinr goðra [en illra styðiandi[7]. Slokk þu allan skaðsamligan hita likams i þeim með[8] dogg himneskrar milldi, ok kveik i þeim hreinlifis lios. Veri með þeim hreinn meydomr, pryddr ok efldr rettri tru ok vissri van ok algôrri ast. Veittu þann hreinlifis krapt i hug þeira, er yfirstigi diôful ok allar hans velar, sva at þær fyrirlati alla likamliga hluti, en þekkiz andliga, ok þyðiz fôstur meirr en likamligar krasir, meirr bønir ok helgar bøkr en ofdrykkiu. Se þær føddar bønum ok fylldar kenningum, en lystar i vôkum ok albunar at fylla ôll goð verk. Hlif þu ambattum þinum með þessum dugnaðarvapnum, ok veit þeim at ganga osaurgaða gôtu meydoms til drottins vars Jesus Kristz, lausnara anda varra, með þeim er þer guði feðr vegr ok dyrð með anda helgum um odauðligar alldir allda.“ Þa svoruðu allir ok kvaðu amen. Siðan song Matheus messu ok framdi alla guðs[9] þionostu. En[10] þa for hverr heim til husa sinna. En Kristr dvaldi postola sinn eptir i kirkiu, ok tok hann þar pisl fyrir guðs nafni, er hann stoð fyrir alltari, þar er hann hafði helgat corpus domini. Þviat sendimaðr konungs kom ok lagði sverði a meðal herða honum, þa er hann hellt hondum til himna, ok for þa Kristz postoli ok piningarvattr til guðs.

1 er *B.* 2 [hann lifdi ok þau bęði *B.* 3 af *B.* 4 [þu fra þinni *B.* 5 iafn *B.* 6 mandoms *B.* 7 [*mgl. B.* 8 [miskunn ok *tilf. B.* 9 gudliga *B.* 10 *tilf. B.*

5. En er lyðrinn fra þat, þa foru þeir með elldi til konungs hallar, ok villdu brenna hann inni. En prestar ok kennimenn runnu a moti þeim ok mælltu: „Hirðit eigi þer [hræðaz ok[1] gera i gegn boðorði guðs; þviat Petrus postoli bra sverði ok hio eyra af einum þræli, þeim er i liði var þeira, er hôndluðu drottin; en hann villdi sin eigi hefna lata, helldr grøddi hann eyrat, er af var hoggvit, ok mællti: Veiz þu, at faðir minn mætti senda mer meirr en .xii. þusundir englaliðs, ef ek villda. Hôlldum ver þa ok allir[2] pislartið postolans með fagnaði, ok biðum þess, er guð vill gera.“ En Ephigenia hin helgasta mær veitti kennimônnum guðs fe þat, er hon atti i gulli ok silfri ok i gimsteinum, ok mællti: „Geri þer kirkiu postola guðs, ok gefit valoðum fe þat, er af þvi gengr. En ek verð enn at eiga þrautir við Hirtacum.“ Siðan sendi Hirtacus [konur rikismanna til Ephigeniam ok vænti, at þær[3] myndi telia henni hughvarf. En er þat matti eigi verða, kallaði hann þangat[4] galldramenn, at þeir mætti tæla hana með diôfla velum. En er þeir mattu eigi [lok a þvi gera[5], þa let hann elld leggia i bø hennar, þar er hon var inni ok þionaði guði nott ok dag. En er børinn tok at loga umhverfis hus hennar, þa vitraðiz henni engill guðs með Matheo postola, ok mællti: „Ver þu styrk, Ephigenia, ok hræz eigi elld þenna, þviat hann mun aptr hverfa.“ Þa gerði guð vind mikinn, ok lagði logann allan fra husum Ephigenie til husa konungs, ok brann holl hans, sva at engum eyri matti biarga, er þar var inni. En Hirtacus[6] komz ut or elldi með einka son sinn; ok væri honum þo þat betra, at hann hefði þar inni brunnit, þviat sonr hans var gripinn af diôfli [hinum sterkasta[7], ok rann hann þegar til leiðis Mathei ok ios upp þar fyrir alþyðu ôllum gløpum fôður sins. En eptir þat drap fiandinn Hirtacum hinni verstu likþra or hôfði ofan ok allt a føtr niðr. En er læknar ok fiôlkungir menn mattu hann eigi[8] grøða, þa lagði hann sialfr[9] sverði a ser. En [allir hlogu at dauða hans, ok toku broður Ephigenie til konungs[10], en hann het Veor, en hann hafði tru tekit af orðum systur sinnar, en skirn af Matheo postola. Halfþritugr var hann, er hann tok konungdom, en hann var konungr fiora vetr hins siaunda[11] tigar, ok hafði hann frið bæði við Serki ok [Rom-

1 [at *B.* 2 hatidardag ok *tilf.* *B* 3 [rikismenn til moz vit Efigeniam ok vęnti, at þeir *B.* 4 til sin *B.* 5 [lokka hana *B.* 6 konungr *tilf.* *B.* 7 [*mgl.* *B.* 8 lækna eda *tilf.* *B.* 9 sidan *B.* 10 [allr lydr hlo at dauda hans, ok var til konungs tekin brodir Ephigenie *B.* 11 fiorda *B.*

aborgarmenn[1], en þa voru òll heroð Blalandz full kristni ok almenniligrar truar. En takn mòrg geraz af verðleikum heilags Matheus postola, er fyrstr reit[2] at ebresku mali guðspiall drottins vars Jesus Kristz, með þeim er guði feðr vegr ok dyrð [með helgum anda huggara nu ok æ[3] um allar alldir allda. Amen.

Fragment.

Tvæir fiòlkunngir menn voro a Blalandi Zaroes ok Arfaxath i borg þæire er het Naddaber. En þar reð konungr fyrir, er Eglippus het. Þessir fiòlkungir menn villtu alla þioð ok sògðuz guð vera. Konungrinn truði þeim, ok allr borgarlyðr, ok urðo þæir agætir of allt Blaland, ok komo menn viða or heroðum at gòfga þa. En þæir namo sion eða gongo fra monnum ok kvòlðo menn i sottum, meðan þæir villdo. Þæir sendo hòggorma til mæins mònnum, ok grøddo sialfir sottir með gòlldrum, þæim er þæir gòrðo. En fyr þvi at guði er røkð a monnum, ok vill hann òllum hialpa, þa sendi hann Matheum postola ok guzspiallamann sinn i mote þessi villo. En er hann kom, þa braut hann niðr fiòlkynge þæira, ok gaf hann þæim monnum siòn(!), er hinir fiòlkungo gòrðo blinda, en þæim gòngo, er þæir hepto. Hòggorma svæfði hann, þa er þæir sendo til mæins mònnum, ok grøddi hann i guðs nafne mæin þau aull, er af ormunum urðo.

Maðr het Candacis, sa er var gelldingr, hann varðvæitte fe drottningar. Þenna mann hafðe Philippus postole skirðan. En er hann sa Matheum postola, þa fell hann til fota honum ok mællte: „Guð sa miskunnar augum a borg ora[4] ok sendi þik hingat til var, at þu læyster af hòndum þessa .ii. fiò(l)kunnegra manna, er hæimskir menn ætla guð vera.“ Þa læiddi hann postolann i hus sin, ok komo þar allir vinir Candacis at hæyra orð guðs, ok truðu allir a drottinn varn Jesum Kristum, ok toko margir tru ok skirnn, er þæir sa, at guðs postole eydde òllu illo, þvi er hinir fiòlkungo menn gorðu maunnum. En þæir grònduðo þæim, er þæir mattu, unz hinir siuko baðo ser hæilso af þæim, ok syndoz þæir þa

1 [Romveria *B.* 2 ritadi *B.* 3 [ok med helgum anda huggara einum gudi i þreningu *B.* 4 *En senere Haand har rettet til* vora.

grøða, er þæir leto af at kvelia. En Matheus grødde æigi at æins þa, er þæir kvolðu, helldr alla þa, er til hans komo, hvatke er þæim var at mæine. En hann kende þæim guðs nafn, ok undroðuz aller mælsko hans. En Candaces, er við honum hafði tekit, spurðe hann ok mællte: „Segðu mer, hvi þat gegnir, er þu ebreskr maðr kant grikska tungo ok blalennzka, sva at þæir kunno æigi iafnvel, er þar ero føddir?“ Matheus svaraði: „Allr hæimr hafði fyrst æina tungo, þar til er su dirfð hofz, er menn fystuz at gora stopul, þann er til himins tøki. En þessa dirfð stoðvaðe guð, sva at engi matte nema, hvat an(n)arr mælte. Þa gørðuz flæire kyn tungna, ok eyddiz þat rað, er menn bundo saman, meðan þæir hôfðo æina tungo; þvi at æigi var af goðum vilea helldr af illri dirfð þat, er þæir villdo overðir fara til hæilags staðar. En* . .

. . . .

En er þau hôfðu bæði misgôrt, þa voro þau a braut rekin or lifs heraði hingat i dauða herað. En sialfr finnannde synðar varð fundinn i hôggorminum, ok var hann bôlfaðr. En sonr guðs tok mannz likam a sik, sa er með feðr ok helgum anda hafði skapat mannenn, ok fyrlet hann æigi guddom sinn, þa er hann tok manndom, ok var hann borinn guð ok maðr fra mæyio. En sia mær ok moðer varð kviðug af helgum anða, þa er hon heyrðe orð or engils munne ok truði þvi. En trua hennar samtængdiz við anda helgan, þvi at hann elskaðe þessa osôrgaða mey ok fann likam hennar hræinann ok aund hennar hræina ok tru ospillta, ok gerðiz guð maðr i kviðe hennar. Sem Salomon mællte ok sagðe fyrir, at guðs speki gerði ser hus. En sia maðr Jesus Kristr bøtte yfir misverk þess, er yfir varð stiginn af diôfli ok braut rekinn or paradiso hingat i hæim. En hinn fyrste maðr var or iorðu gorr, ok var iorðin mær, meðan hon var osaurguð ok æigi spillt af synðum ne uthellingo bloðs. Af þvi var þat rett, at sa var fra meyio borinn, er bøtte yfir verk mæiar(!), ok hann stige fastande yfir þann, er sigr vann a þæim, er þat át, er guð bannaði. Jesus Kristr ste yfir velar fiandans ok yfir dauðann deyiande ok lauk upp himnesko paradisis(!) i upprisu sinne fyr ôndum allra hæilagra, þa er þæir fara or likômum sinum, sva at aller mego nu þangat komaz an ifa, þæir er Kriste þiona.

3. En er postolenn hafði þetta mællt við lyðinn, þa gekk hann inn i borgina. En þar var gratr mikill ok ogleði, þvi at sonr konungs var þa dauðr. En þæir Zaroes ok Arphaxath stoðu

* *Her mgl. et Blad; jvf. ovenfor S.* $798^{32}-800^{20}$.

hia like hans ok hugðuz mundo ræisa hann af dauða. En er þæir mattu þat æigi gora, þa tôlðu þæir þat fyr konunge, at hann væri uppnuminn ok orðinn at guðe, ok gøra skylde honum hof ok likneske ok blota hann. En Candacis gilldingr(!) gekk fyr drottningo ok mællte: „Seti þer i bônð þessa fiô(l)kunga menn, ok biðit at hingat kome Matheus postole, en ef hann ræisir hann upp af dauða, þa brenni þer galldramenn i elldi kvika, þvi at ver hliotum allt illt af þæim i borg varre.“ Þa var Candacis sendr ok hiner gôfgusto menn af hirð konungs með honum eptir postolanum. En er þæir læiddo hann með mikilli vegsemð fyr konung, þa fell Eufemora drottning til fota postolanum ok mællte: „Ek væit, at þu ert postole sendr af guði ok þess læirisvæinn(!), er dauðum gaf lif ok ôllum siukum hæilso með orði sino. En nu kom þu at kalla a nafn hans yfir son minn dauðan, ok true ek, at hann môn þa lifna.“ Matheus svaraði: „Þu hefir æigi enn hæyrða kenning drottins mins Jesus Kristz af munni minum, ok truer þu þegar. Af þvi skalltu vita, at son þinn mun lifna.“ Þa hellt Matheus hôndum til himins ok mællte: „Guð Abraham, guð Ysaac, guð Jacob, er sendir æinka son þinn af himne til iarðar at biarga oss ok læysa villo ok syna oss þik sannann guð. En nu minztu orða drottins mins Jesus Kristz sonar þins, er hann mællte: Satt segi ek yðr, hvatke er þer biðit fôður i nafne mino, þa man hann gefa yðr. En at allar þioðer vite, at engi er guð nema þu, ok kenning munnz mins er sônn, þa rise upp sveinn sia af dauða.“ Þa tok Matheus i hônd enum dauða ok mællte: „I nafne Jesus Kristz hins krosfesta ris þu upp, Eufronon!“ Þa ræis svæinninn upp þegar. Þa oaðiz konungrinn, ok bað hann føra honum korono ok purpura, ok sendi hann rennara of borgina ok of hin nęsto Blalannz heroð ok mællte: „Komi þer til borgar ok seð guð i mannz liki.“ Þa kom allr lyðr með kertum ok ræykelsi ok með ôllum vanða blota. Þa mællte Matheus við lyðinn: „Eigi em ek guð, helldr þræll drottins mins Jesus Kristz sonar guðs lifanda, er mik sendi til yðar at kynna yðr sannan guð ok læiða yðr fra villo skurðgoða. En ef þer ætlit mik likann guði, hverso helldr[1] trua a þann guð, er ek em þræll, ok ræista ek i hans nafne konungs son af dauða. En er allir, er retta skynsemi megið skilia, take þer braut heðan gull ok silfr ok gørsemar þessar allar,

1 *En Haand fra 17de Aarhundrede har over Linien skrevet* skulu þier, *hvilke Ord ere udeglemte af den gamle Afskriver.*

ok farit ok gôrit[1] musteri guði ok komit þangat opt at heyra orð guðs.“

Þa komu til .lx. þusunda manna ok gorðo kirkio a .xxx. daga, en su kirkia var kôlloð upprisa Mathei, þvi at af upprisu hins dauða gerðiz kirkiogorð sia. En Matheus postole setti byskupsstol sinn at þesse kirkio ok reð þar fyrir .iii. vætr ok .xx. ok krisnaði margar borgir ok bøi ok heroð, ok let kirkior gøra ok vigðe byskupa ok presta ok kennimenn. Eglippus konungr tok skirnn ok kona hans Eufenora ok son þæira er af dauða var ræistr Eyfronon, ok dottir þæira Ephigenia, en hon var mær alla æfi. En þæir Zaroes ok Arphaxath hinir fiôlkungo menn .ii. flyðo af Blalandi, þegar er Matheus hafði konungs son reistan af dauða, ok foro til Serklannz ok Persialannz, ok gerðo þar slikt eða verra, sem þæir hofðu gørt a Blalande, ok villto þar margar þioðer, unnz guð sendi postola sina Simonem ok Judam a mot villo þæira. En langt er at telia, hverso maurgum blindum maunnum Matheus gaf sion, eða hverso marga hann grøddi siuka eða ræiste af dauða, eða hverso konungr varð kristinn ok lyðr hans allr. Þa môn ek liða yfir þat ok segia, hverso Matheus kom til pislar fyr guðs nafne.

4. Eglippus konungr bæið goða elli ok for til guðs, en broðurson hans tok velldi eptir hann, en sa het Hirtacus. En hann villde ganga at æiga Ephigeniam dottur hins andaða konungs, er þa var Kriste helgoð ok hafði þa nunnovigslo tekit af postola guðs, ok reð þa fyrir mæirr en .cc. mæ(y)ia. En Hirtacus vætte, at hann mundi þat geta at postolanum, at hann snere hugskote mæyiarennar eptir vilea hans, ok læzt gefa mundo honum helming rikis sins, ef hann gerðe sva, at Ephigenia mær villde ganga með honum. Matheus svaraði honum: „Sva vanðez[2] Eglippus konungr, meðan hann lifðe, at hann kom hvern drottinsdag at hæyra orð guðs. En þu bioð þat nu, at margr lyðr kome hinn næsta drottinsdag, ok sva Ephigenia með mæyiar sinar, ok môntu þa heyra, hverso marga goða lute ek môn telia of helgan hiuskap, þvi at rett halldner hiuskaper ero þeger guði.“ En þvi male varð Hirtacus feginn ok bað mart manna koma þangat, ok sendi orð, at Ephigenia skylde koma at hæyra orð postolans, ok ætlaði hann þat, at þa mônde hugr hennar hverfa eptir þokka hans. En er lið mart var komit, þa hof Matheus upp tôlo sina ok mællte: „Heyre þer mal mitt,

1 *I Codex staar* ðrit, *samme Haand fra 17de Aarhundrede har føiet* g *til.*
2 *Oprindeligt* vanðe, *men en senere Haand har tilføiet* z *over Linien.*

allir synir kristninnar! hæyre þer ok skilit ok halldit i hiôrtum yðrum. Guð varr (helgaði)[1] hiuskapi ok lofaði likamlega ast veralldlegum monnum, at maðr unne kono sinne, ok kona manne sinum. En þat seam ver opt verða, at konur skiliaz við bøndr sina, eða menn læiðaz konur sinar. En þæir gôra i gegn þæiri ast, er guð væitte ok lofaði at hallda i likômum. En hiuskapr framiðr með guðhræzlo, þar er hiu fara saman að guðs lôgum, sva at kalmaðrinn(!) hefir æigi munuðlifi við aðra kono, ne kona við annan mann, hræinsa lôg guðs hiuskapinn af synða saure. En sia saurgan ok likams munoð ma hræinsazk fyr ôlmosogøðe ok miskunnarverk, ok er æigi sva þung synð, at æigi megi hræinsaz fyr yðranar(!) tar. Hiuskapr hefir saurgan likams af munoðlife en æigi gløp. En sa er æigi helldr sik iafnt fra munoðlife sem fra kiôtate of langafôsto eða aðrar lôgfôstutiðer, þa hefir hann æigi at æins sôrgan likams helldr ok gløpinn, ok þat er æigi synð, þot maðr matiz, helldr þat er hann mataz a fôstutiðum. Sva er ok ef nokkurr tekr fyst likams føzlo, en siðan dirfir hann sik at taka corpus domini samdøgris, þa verðr hann hvarstveggia sekr af dirfð oc osiðsemi, ok verðr æigi af þvi sekr, at hann ete, helldr af þvi at hann gorði i gegn guðs lôgum ok rettum sið ok át, aðr hann tøke corpus domini; þvi at verkin gôra æigi mannenn sekian helldr oskynseme ok ostilling verkanna. Mandrap er illt, þar er saklaus maðr er veginn, ok vitum ver þo stundum mandrapit lofat vera ok rett, þar er ovinr friðarens er drepinn eða þiofr eða vikingr. Eigi ero verk af eðli ill, helldr af ostilling; þvi at ef oskirðr maðr tekr corpus domini, þa snyr hann goðu til illz ok tekr þaðan sekð, er hann mætte sik leysa fra æilifre kvol. Sva ero ok hiuskaper goðer, þæir er helgaz af guði ok blæzazk af kennimonnum ok halld* . . . . . .

. . . .

þu ambattum þinum með þessum dugnaðarvapnum, ok væit þæim at ganga osaurgaða gauto mæydoms til drottins vars Jesus Kristz lausnara anda varra, með þæim er þer guði feðr vægr ok dyrð með anda helgum of odau(ð)ligar allder allda. Þa svôroðo aller ok kvaðo amen. Siðan sông Matheus messo ok framðe alla guðs þionosto. Þa for hverr hæim til husa sinna. En Kristr dvalðe postola sinn eptir i kirkio, ok tok hann þar pisl fyr guðs nafne,

1 *Ordet* helgaði *er glemt i Haandskriftet; en Haand fra 17de Aarhundrede har over Linien mellem* varr *og* hiuskapi *tilskrevet* getinn i. * *Her mgl. 1 Blad; jvf. ovenfor S. 804[4]—805[28].*

er hann stoð fyrir alltare, þar ær hann hafðe helgat corpus domini. Þviat sendimaðr konungs kom ok lagðe sverðe a meðal herða honum, þa er hann hellt haundum til himna, ok for þa Kristz postole ok piningarvattr til guðs.

5. En er liðrinn(!) fra þat, þa foro þæir með elldi til konungs hallar ok villdo brenna hann inni. En prestar ok kennimenn runnu a mot þæim ok mællto: „Hirðit æigi ær hrøðaz ok gøra i giegn boðorði guðz, þvi at Petrus postole bra sverðe ok hio æyra af æinum þræle, þæim er i liðe var þæira, er hôndluðo drottin En hann villde sín æigi hefna lata, helldr grøde hann æyrat, er af var hôggvið, ok mællte: „Væiz þu, at faðir minn mætte senda mer mæirr en .xii. þusundir englaliðs, ef ek villda. Hôlldum ver þa ok allir pislartið postolans með fagnaðe, ok biðum þess ær guð vill gøra. En Ephigenia hin helgasta mær væitte kennimonnum guðs fe þat er hon atte i gulli ok silfre ok i gimsteinum, ok mællte: „Geri þer kirkio postola guðs, en gefit valoðum fe þat er af þvi gengr. En ek verð enn at æiga þrautir við Hirtacum.“ Siðan sendi Hirtacus konur rikismanna til Ephigeniam, ok vænti at þær môndi tælia henne hughvarf. En er þat matte æigi verða, þa kallaði hann þangat galldramenn, at þæir mætti tæla hana með diôfla velum. En ær þæir mattu æigi lok a þvi gera, þa let hann elld leggia i bø hennar, þar ær hon var inne ok þionaði guðe nott ok dag. En er børinn tok at loga umbhverfis huss hennar, þa vitraðiz henne engill guðs með Matheo postola ok mællte: „Ver þu styrk, Ephigenia, ok hræz æigi ælld þenna, þvi at hann man aptr hverfa.“ Þa gôrðe guð vind mikinn, ok lagði logann allan fra husum Ephigenie til husa konungsens, ok brann hôll hans, sva at engum æyri matte biarga, er þar var inne. En Hirtacus komz ut or elldi, ok með ænka son sinn, ok veri honum þo þat betra, at hann hefði þar inne brunnit, þvi at sonr hans var gripinn af diôfle enom sterkasta, ok rann hann þegar til leiðis Mathei ok ios upp þar fyr alðyðo ôllum gløpum fôður sins. En eptir þat drap fiandinn Hirtacum hinne versto likðra or hôfði ofan ok allt a føtr niðr. En er læknar ok fiôlkunger menn mattu hann æigi grøða, þa lagðe hann sialfr sverðe a ser. En aller hlógo at dôða hans ok toko broður Ephigenie til konungs. En hann het Veór, en hann hafði tru tekit af orðum systur sinnar, en skirn af Matheo postola. Halfðritogr var hann, er hann tok konungdom, en hann var konungr .iiii. vætr hins siônda tigar, ok hafði hann frið bæði við Serke ok Romaborgar menn. En þa voro ôll heroð

Blalannz full kristne ok almennelegrar truar. En takn mǫrg gøraz af verðlæikum hæilags Matheus postola, er fyrstr ræit at ebresko male guzspiall drottins vars Jesus Kristz, með þæim ær guðe feðr vegr ok dyrð með helgum anda huggara nu ok ey um allar alldir allda. Amen.

II.

Passio sancti Mathei apostoli.

Tveir fiolcunger menn voro a Blalande Zaroes oc Arfaxáþ i borg þeire es hét Nabdaber. En þar reþ konongr sa fyrer, es Eglippus het. En þesser ener fiolcungo menn vilto þar þioþ alla, oc søgþosc goþ vera. Konongrenn truþe þeim, oc allr borgarlyþr, oc urþo þeir agęter of alt Blaland, oc como menn viþa ór hierøþom(!) at gøfga þá. En þeir nómo sýn eþa gøngo fra mønnom oc qvolþo menn i sóttom, meþan þeir vildo. Þeir sendo hǫggorma til meins monnom, oc grædo sialfer sotter með gølldrom þeim er þeir gerþo. En firer þvi es goþe er røcþ a monnom, oc vill hann øllom hialpa, þa sendi hann Matheum goþspiallamann þangat oc postola sinn i gegn villo þesse. En er hann com þangat, þa braut hann niþr fiolcynge þessa, oc gaf hann þeim mønnom syn, er ener fiolcungo høfþo blindaþa, en þeim gøngo, es þeir hefto. Hǫggorma svęfþi hann, þa er þeir sendo til meins monnom,oc græde hann i goþs namni mein þau ǫll, er af hǫggormonom urþo.

Maþr hét Candacis, sa var geldengr, hann varþveitte fe drotningar. Þenna mann hafþi Philippus diacn scirþan. En er hann sá Matheum postola, þa fell hann til fota honom oc melte: „Goþ sa miscunnar augom a borg þessa oc sende þic til vár, at þu leyster ǫss af bǫndom þessa .ii.[a] fiolcung(o) manna, er heimscer menn ętla goþ vera.“ Þa leide hann postolann inn i hus sín, oc como aller viner Candacis þangat at heyra orþ goþs, oc truþo aller a dominum Jesum Cristum, oc toco marger scirn, er þeir só, at goþs postole eydi øllo illo, þvi er ener fiolcungo menn gerþo monnom. En þeir grøndoþo þeim, es þeir mótto, unz ener siuco boþo sér heilso af þeim, oc syndosc þeir þa græþa, es þeir leto af at qvelia. En Matheus græde eigi at eins þa, er þeir

qvolþo, heldr þa alla, er til hans como, hvatki es þeim var at meine. En er(!) hann kendi þeim goþs namn, oc undroþosc aller męlsco hans. En Candacis, er viþ honom hafþi tekit, spurþi hann oc melte: „Segþu mer, hvi þat gegner, er þu ebrescr maþr cant griska tungo oc blalenzka, svat þeir cunno eige iamvel męla, er þar ero føder?“ Matheus svaraþe: „Alr heimr hafþi fyrst eina tungo, unz su dirfþ hofsc at gera stopul, þann er til himens tøki. En þessa dirfþ stǫþvaþe goþ sva, at engi matte nema, hvat annarr melte. Þa gerþosc fleire cyn tungnanna, oc eydesc þat raþ, es menn bundo saman, meþan þeir hofþo eina tungo, þviat eigi var af goþom vilia heldr af illre dirfþ þat, er þeir vildo overþer fara til heilax staþar. En goþ(s) sonr com at syna þat, hverso þann støpul scal smiþa, er til himens ma[1] upstiga ýr, oc sendi hann ǫss .xii. discipulis suis spiritum sanctum af himne, þa er ver sótum i einom staþ, oc com spiritus sanctus ifer hvern varn i eldligom tungom, oc lystomc ver af honom. Þa hvarf fra ǫss øll hræzla, oc tocom ver at mela a allar tungor of iarteiner Cristi, oc hverso sonr goþs var natus hingat i heim, sa er var oc er firer allar alder. En hann var natus fra meyio oc up fødr oc scirþr oc pindr, dauþr oc grafenn, oc reis up a .iii. dege oc ste til himna, oc sitr til høgre handar goþs fǫþor almattegs, oc mon þaþan coma at døma of allan heim meþ ogn ellz. En eigi es sicut þu ętlar, Candacis, at ver discipuli eius kunnem þessar einar tungur, er þu nemnder nu, heldr cunnom vér alra þioþa tungur mela oc scilia, h(v)arge sem vér comom, þviat nu er ger støpull til himna, eigi or steinom, heldr af crafti Cristi. Aller þeir er scirasc in nomine patris et filij et spiritus sancti, þeim lýxc up støpull sa es goþ smiþaþi, oc smiþa þeir ipsi þann støpul, unz þeir stiga up til himinrikis.

2. En er postolenn hafþi þetta melt meþ micille scynseme, þa sagþe maþr, at hiner fiolcungo menn Zaroes oc Arfaxaþ foro þangat, oc flugdrecar þeira En flugdrecarner voro ogorliger oc bleso af nøsom sér reyc oc brennosteins loga, oc fengo menn sott eþa bana af þeim daune. Þa signde Matheus postole sic oc vilde ganga út a mot þeim. En Candacis bannaþi honom oc lauc aftr durom oc melte: „Stattu viþ glugg, ef þu vill, oc męl þaþan.“ Matheus svaraþi: „Luc up þu durom oc statt ipse viþ gluggenn, oc se dirfþ þeira.“ Þa lauc postolenn up durom oc gec ut, es

1 *Skriveren har først skrevet* sl' (*d. e.* scal), *men senere sat* m *foran og rettet* sl' *til* a.

hiner fiolkungo voro comner oc flugdrecar þeira. En þegar es flugdrecarner como firer kne postolanom, þa somnoþo þeir. Matheus melte viþ ena fiolkungo: „Hvar er nu vęl yþor? Veket it nu ormana, ef it meget. En ef ec bęþa dominum nostrum Jesum Cristum, þa mętta ec senda þa aftr til ykar, oc mønda ec sva støþva þat mein, er it efldoþ i gegn mér. En þa er saman cǫmr alr lyþr, sa er nu þorir eigi hingat at ganġa, þa mun ec vekia ormana oc bioþa þeim aftr at fara til sinna staþa hófsamliga.“ En þeir leitoþo viþ meþ fiolkynge sinne at vekia drecana, oc motto þeir eigi up hefia augo sin ne vacna ne hrærasc. Þa melte lyþrenn viþ Matheum: „Ver biþiom þic, at þu leyser borgarlyþ þenna fra dyrom þessom.“ Matheus svaraþe: „Eigi scolot ér hręþasc, ec mon þeim a braut visa, svát eigi scal mein at þeim verþa. Þa leit hann til drecanna. I nomine domini mei Jesu Cristi, þess er getenn es de spiritu sancto oc natus fra meyio oc seldr Gyþingom af Juda lerisveini sinom; en þeir crossfesto hann oc grofo, en hann reis up a þriþia dege af dauþa oc var meþ ǫss .xl. daga, oc minnte ǫss a in somo orþ, sem hann hafþi øss kent fyrer pisl sina; en siþan sté hann til himna, svát vér som, oc sitr hann til høgre handar foþor sins, oc mon hann þaþan coma at dǫma of cyqva oc of dauþa; i hans nafni oc crafti søri ec þic ohr(e)inn andi, sa er firer ǫllom ormom røþr, at þu veker flugdreca þessa, oc later þa fara aftr hofsamliga til sins staþar, svat þeir gere eki grand monnom ne foglom ne dyrom.“ Þa hofo drecarner up augo sin oc høfut sin oc foro ut i[1] borgarhliþ, oc urþo aldregi sener siþan. En Matheus melte viþ allan lyþ: „Høriþ, brøþr oc synir, oc aller þeir, es leysa vilia ander sinar fra enom forna dreca, þat er diofle, fyrir heilso yþra sendi goþ mic hingat, at ér firerletet villo scurþgoþa en tryþet scapera yþrom. Goþ scapaþi inn fyrsta mann oc setti hann i paradisom(!).

Paradisus es staþr góþr ollom fiøllom øþre oc nalęgr himne, oc hefir eki þat i sér, er gagnstaþlect er villo manna. Þar hrøþasc eigi foglar fǫr manna, þar vaxa eigi þornar ne illgrese, þar hrarnar(!) aldregi blomar, þar missir einnigra grasa, þar er eigi mein at elle ne øsco, þar ero avalt bliþ veþr i lofti oc goþr ilm(r) firer nøsom, þviat sicut reykelsis ilmr tecr a braut illan ilm fra nǫsom, sva taca oc nasar þeira, es þar ero, ilm eilifrar dyrþar; þar eldesc maþr eigi ne møþisc ne sykvesc; þar reystir hliomr engla goþs sanctorum firer eyrom, oc dyrligar raddir; verþra þar høgg-

[1] l Cd.

ormr ne froscr ne padda, ne eki illcycqvende þat er grande heilso manna; þar þiona monnom en oorgo dyr, oc hvatqe es maþr męler viþ fogla eþa dyr, þa ero þau iamhlyþin honom sem goþe; .iiii. ár falla þaþan, ein heitir Fison, ønnor Gion, þriþia Tigris, fiorþa Eufrates. Þessar ár ero fullar allzcyns fisca, oc þa er maþr męler viþ vatnet, at þat sendi honom fisca, þa fellr óen up firer føtr honom meþ alzcyns fiska, svát hann ma taca sem hann vill, en þá efter lata, es þat vill hann. Sva it sama oc foglar, oc øll cycvende, þau er monnom mego vera til crasa, þa coma þegar er nemnder ero, oc þarf eigi þar at søfa þá til føzlo, oc hefir þo hverr gnóga føzlo af þeim oc firerbunar craser af almatcom goþe, oc ero kycqvende þau øll heil oc oscød, þviat hveriom ero þar ǫrnar craser oc fullr føgnoþr, er hann veit, at øll cyqvende þiona honom. En þęr craser, er þar ero, verþa sva hveriom þokaþar, sem hugr hans beiþer. Þar geresc eigi saurr i qviþi manz af áte ne af dryk; þar er eigi hunda gauþ ne ulfa þytr, ne grenion enna oorgo dyra; þar ero aller hluter bliþer oc aller cyrrer oc hogvęrer; þar er aldregi himens fegrþ siukom(!) hulit; þar fliuga aldregi eldingar, þar verþa eigi reiþarþrumor, heldr er þar gleþi avalt on enda, oc hotiþ su er eigi hefir endemarc. En firer þvi er eigi høggormr þar, at øfundar engill framþe illzco sina fyr høggormenn, oc var hann sva bolvaþr siþan, at hann ma eigi vera i blezoþom staþ.

En at þvi var illom engli øfund, es hann sá goþs licnesce vera i manninom, oc maþrenn matte vera i lifs heraþe, þar er øll cyqvende þionoþo honom. Þa toc engill øfund af ser siolfom oc melte firir høggormenn viþ konona ens fyrsta manz, at þau ęte eple bannaþs trés. En siþan sveic kona carmann(!). En er þau høfþo beþi misgert, þa voro þau beþi a braut rekin yr lifs heraþi hingat i dauþa heraþ. En siþan ipse finnande synþar varþ fundenn i høggormenom, oc var hann bølvaþr. En sonr goþs toc manz licam a sic, sa er meþ feþr oc spiritu sancto hafþi scapaþ mannenn, oc firerlét hann eigi godom sinn, þa er hann tóc manndom, oc hann var borinn goþ oc maþr fra meyio. En sia mer oc moþer varþ qviþog af spiritu sancto, þa er hon heyrþi orþ ór engils munni, oc truþi þvi. En trua hennar samtingþesc(!) viþ spiritu sancto, þviat hann elscaþe þessa osaurgaþa mey, oc fann hann licam hennar hreinan oc ǫnd hennar hræina oc tru ospilta, oc gerþesc goþ maþr i qviþi hennar. Sem Salomon melte oc sagþe fyrer, at goþs speki gerþi sér hus. En sia maþr Jesus

Cristus bøtti iver misgerþ þess, er iver varþ stiginn af diofle oc braut rekenn ór paradiso hingat i heim. En inn fyrsti maþr var ór iorþo gørr, oc var iorþen mȩr, meþan hon var osaurgoþ oc eigi spilt af synþom ne af uthellingo bloþs. Af þvi var þat rétt, at sa være fra meyio natus, es bøtte iver verc meyiar sonar oc stige fastande iver þann, er sigr vá a þeim, er át þat er goþ bannaþi. Jesus Cristus ste iver vȩlar fiandans oc deyiande iver dauþann, oc lauc up paradisum i uprisu sinne. Þangat leide hann hann fyrstan þiof, þann er hec a tre meþ honom, oc lauc hann up paradisom firer alra sanctorum ǫndom, þa er þeir fara or licømom sinom, svat aller mego nu þangat comasc ón iva, þeir er þiona Cristo. En a enom e(f)sta dege þa er up loket himenriki, svát þeir mego þa þangat comasc efter upriso sina. En nú renni sa er vill fra dauþa til lifs oc hverfe aftr til paradisar, þaþan er licamligr pater noster var a braut sendr meþ øllo sino cyne i utlegþ þessa heims. Dominus lauc up (firer) ǫss dyrr paradisi, at ver hverfem aftr til fostriarþa varra, þar er avalt er føgnoþr oc aldregi cømr dauþe.

3. En er postolenn hafþi þetta melt viþ lyþenn, þa gek hann inn i borgina. En þar var gratr micill oc ogloþe(!), þviat sonr konongs var þar dauþr. En þeir Zaroes oc Arfaxaþ stoþo hia lice hans oc hugþosc mondo reisa hann af dauþa. En er þeir motto þat eigi, þa tølþo þeir þat firer konongi, at hann være upnuminn oc orþenn at goþe, oc gera scylde honom hof oc licnesci oc blota hann. En Candacis geldengr gec firer drotningo oc melte: „Seteþ ér þessa ena fiolkungo menn i bønd, oc biþet at hingat come Matheus postole, en ef hann reiser þenna mann af dauþa, þa brenni þér galdramenn þessa i elde cycqva, þviat vér hliotom alt illt af þeim i borg varre.“ Þa var Candacis sendr oc hiner gøfgusto hirþmenn konongs meþ honom efter postolanom. En þeir leido hann firer kne konongi meþ micille vegsemþ. Þa fell Eufenora drotning til fota postolanom oc melte: „Ec veit at þu, postole, ert sendr af goþe, oc ert þess discipulus, es dauþom gaf lif oc øllom siukom meþ orþi sino. En nu comþu oc call a namn hans iver son minn dauþan, oc trui ec, at hann mun þa lifna.“ Postolenn svaraþe henne: „Þu hevir enn eigi heyrþa kenning domini mei Jesu Cristi af munni minom, oc truer þu þegar. Af þvi scaltu vita, at þu sonr þinn[1] monn lifna.“ Þa

1 sonr þinn *er med Nedflytningstegn skrevet over* þu, *uden at dette er udslettet.*

helt Matheus hondom til goþs oc melte: „Goþ Abraham, goþ Isaac, goþ Jacob, es sende einga son þinn af himne til iarþar at biarga øss oc leysa øss fra villo oc syna oss þic sannan goþ. En nu minztu orþa goþs domini nostri Jesu Cristi sonar þins, es hann þat melte: „Satt segi ec yþr, hvatke er ér biþet føþor i namni mino, þa mon hann gefa yþr. En at allar þioþer vite, at engi er goþ nema þu oc kenning munnz mins es sønn, þa ríse up sveinn sia af dauþa.“ Þa tóc Matheus i hønd enom dauþa oc melte: „In nomine Jesu Cristi ens crossfesta ristu up, Eufronón!“ Þa reis svennenn(!) up þegar. Þa oaþesc hiarta konongs oc baþ hann føra honom postolanom corono oc purpura, oc sende hann rennera of borgena oc of in nęsto Blalandz heroþ oc melte þetta: „Comet ér til borgar oc sét goþ, þann er leynisc i mannz like.“ Þa com allr landherr þangat meþ kertom oc reykelse oc meþ øllom vanþa blótom. Þa melte Matheus viþ lyþenn: „Eigi em ec goþ, heldr em ec þrell domini Jesu Cristi sonar goþs, es mic sendi til yþvar at cynna yþr sannan goþ oc leiþa yþr fra villo scurþgoþa yþvarra. En ef ér etlit mic glikian goþe, þa mun ec segia yþr, hverso miclo heldr ér scolot trua a þann goþ, es ec em þręll hans, oc reista ec i hans namni konongs son af dauþa. En ér aller, er retta scynseme megoþ scilia, taket braut heþan gull þetta oc silfr oc gersemar, oc farit oc gerit mustere goþe, oc comet þangat oft at heyra dyrþ goþs.

Þa como til .lx. þusunda liþsmanna oc gerþo kirkio a .xxx. døgom(!). En su kirkia var colloþ uprisa Mathei, þviat af uprisu ens dauþa gerþesc kirkiogerþ sia. En Matheus postole setti byscopstol sinn at þeire kirkio, oc reþ þar fyrer .iii. vetr oc .xx. oc cristnaþi margar borger oc bøe oc lét gera margar kirkior oc vigþi byscopa oc presta oc kennimenn. Eglippus konongr toc scirn, oc cona hans Eufenora oc sonr þeira, er af dauþa var reistr Eufronon, oc dotter þeira Efigenia, en hon var męr goþs alla ęfe. En þeir Zaroes oc Arfaxaþ fløþo af Blalande, þegar er Matheus hafþi konongssonenn reistan af dauþa, oc foro til Serclandz oc Persidalandz oc gerþo þar slict eþa verra, sem þeir høfþo gert a Blalande, oc vilto þar marga þioþ, unz goþ sendi þangat postola sina Simonem oc Judam a mot villo þeira. En langt er at telia, hverso morgum Matheus gaf syn blindom, eþa hverso marga hann græde siuca, oc reiste af dauþa til lifs, eþa hverso cristenn konongr varþ eþa lyþr hans, þa scal nu segia, hverso Matheus com til pislar firer goþs namni.

4. Eglippus konongr beiþ goþa elle oc for til goþs, en broþorsonr hans tóc veldi efter hann, en hann (het) Hirtacus. En hann vilde ganga at eiga Efigeniam dottor Eglippus konongs, er þa var Cristo helgot, oc hafþi þa nunnovixlo teket af postola goþs, oc reþ* þa firer meir en .cc. meyia. En Hirtacus vętte, at hann mønde þat geta at postolanom, at hann snere hugscote meyiarennar efter vilia hans, oc lezk gefa mundo honom helming rikis sins, ef hann gerþe svá, at męren vilde ganga meþ honom. Postolenn svaraþe honom: „Sva vanþe(!) Eglippus konongr, meþan hann lifþe, at domini dag hvern com margr lyþr at heyra orþ goþs. En þu bioþ þat, nu oc, at marger lyþer come at heyra orþ goþs en nesta domini dag, oc sva Efigenia oc meyiar hennar, oc mundo þa heyra, hverso marga hluti goþa ec mon telia of rettan hiuscap, þviat retter hiuscaper ero þegiliger goþe.“ En þvi male varþ Hirtacus feginn oc baþ mart manna þangat coma, oc sende orþ, at Efigenia cøme oc meyiar hennar at heyra orþ postolans, oc ętlaþe hann þat, at þa mynde hugr hennar hverfa efter þoka hans. En er liþ mart var comet, þa hóf Matheus up tǫlo:

Heyriþ ér mál mit, aller syner cristnennar! heyriþ ér oc scilet, oc haldet i hiortom yþrom. Goþ várr helgaþe hiuscape oc lofaþe licamliga ost veraldar monnom, at maþr ynni kono sinni oc kona manne sinom. En þat siom ver oft verþa, at carlar sciliasc viþ konor sinar, en konor leiþasc buendr sina. En þeir gera i gegn þeiri ost er goþ veitte oc lovaþe at heldesc i licǫmom. En ef hiuscapr er frameþr meþ goþs hręzlo, þar er hiu fara saman at goþs løgum, svát carlmaþrenn hevir eigi munoþlife viþ aþra kono ne konan viþ annan mann, þa hreinsar goþ(s) løg hiuscapen af synþa saure. En sia sǫrgun oc licams monuþ má hreinsasc firer olmoso gøþe oc miscunnar verc. Oc er su eigi sva þung synþ, at eigi megi hreinsasc firer utan iþronartór. Hiuscapr hevir saurgon licams af munoþlife en eigi gløp. En sá er eigi vill halda sic iamt fra munoþlife licams sem fra kiotáte of langaføsto eþa aþrar løgføstotiþer, þa hevir hann eigi at eins licams saurgon, heldr bøþe oc gløpenn, oc er eigi þat synþ, þót maþr matesc, heldr þat er hann etr a fostotiþom. Sva oc ef nøcqer dirfer sic at(!) at taca corpus domini þeira, er teket hefir aþr licams føzlona samdøgres, þa verþr hann hvarstveggia sekr, af dirfþ oc osiþseme; oc verþr eigi af þvi sekr, at hann ęte, heldr af þvi at hann gerþi i gegn goþs løgom oc rettom siþ oc át, aþr hann tøki corpus

domini; þviat verken gera mann eigi sekian, heldr oscvnseme oc ostilleng verkanna. Manndrap er ilt, þar er saclaus maþr verþr veginn, oc vitom ver þo stundom lovaþ manndrapet vera oc rétt, þar er ovinr friþarens es drepinn eþa þiofr eþa vikingr. Þa siom vér oc, at lygen es góþ, þót hon se ill i sino øþle, ef sa atburþr verþr, at ovinr þinn vill glata þer, en nøcqer feli þic firer honom oc segþesc eigi vita, hvar þu vęrer, þa være honom eigi lofat at eins at liuga, heldr oc at sveria, oc gører þar sia atburþr goþan avøxt af tvennom illom hlutom, þat er lyge oc liugeiþr, þviat goþ dømer meirr at ahuga orom en at vercom. Sa er þat hreþisc at liuga, oc selr hann firer þęr sacar mann til dráps, þar er sem hann hrøþesc at glata eirpenninge, en firer þęr sacar glatar hann byrþi gollz. En eige [ero verc[1] af øþle ill heldr af ostilling; þviat ef oscirþr maþr tecr corpus domini, þa snyr hann goþo til illz, oc tecr þaþan af secþ eilifrar qvalar, es hann mętte sic leysa fra eilifre qvol. Sva ero oc hiuscaper goþer, þeir es helgasc af goþe oc blezasc af kennimonnom oc haldasc at goþs løgom.“

En þa es postolenn hafþe þetta melt, þa tóc Hirtacus konongr oc hirþ hans at lova postolann miøc oc tølo hans, oc hugþe at til þess være sia tala ger, at snua hugscote Efigenie meyiar til hiuscapar. En er sia tala var lengi lovoþ, þa baþ postolen sér hlioþs i annat sinn oc melte: „Hyggit at er, fratres oc syner oc konor, hvar til mal mitt horfer; þat eitt manndrap talþa ec gótt, es .i. osiþamaþr es drepenn, at eigi drepe hann marga saclausa, sva sem veginn var Golias forþom eþa Amon eþa Olofernis, eþa sva sem vegner voro oviner yþvars rikis. Sva helgasc oc meþ goþom vercom þeir einer hiuscaper, es retliga ero gørver at goþs løgom. En ef neqer þræll ginge at eiga festarmey domini sui, þa myndi hann þess þykia verþr firer gløp sinn oc dirfþ, at hann være cycr brenndr i elde, oc verþr hann eigi of qvongona(!) secr, heldr af þvi at hann toc festarmey domini sui eþa konongs eþa necqers ser betra mannz. Sva scaldu oc þat vita, konongr, qvat postolen, at Efigenia es festa(r)męr conongs ins himnesca oc hevir nunnovixlo tecna; hverso mattu eiga ganga festarmey þér betra manz?“ En af þesso mali reidesc Hirtacus konongr, er aþr hafþi i hverio orþe lofat tølo postolans, oc gec a braut oqveþi. En postolen stoþ ohredr oc let eigi niþr falla tølo sina oc melte enn: „Hlyþit er mér enn, aller er elsciþ goþ. Jarþligr konongr hefir scamrar tiþar velde, en himnescr konongr hefir eilift rike, oc

1 [er veit *Cd.*

sva sem hann gefr eilivan føgnoþ þeim er halda tru sinne, sva geldr hann oc eilivar qvalar þeim, er braut fara frá tru hans oc heilagleić. Ef konongs reiþe es ogorlig, hyggit at ér, hvor ogorligre er goþs reiþe eþa mannz. Mannz reiþi endesc á eino augabragþi stundar meþ elde eþa iarne, en goþs reiþe cynder eil(i)fan loga misgerøndom. Dominus goþ, kennande ens sanna, visse firer oorþna hluti oc melte: „Ér scoloþ eigi hręþasc þá, es licomom granda einom saman, en þeir mego eigi øndena vega, heldr scoloþ ér þann hreþasc, es beþi hefir velde at firerfara bøþi ǫnd oc licama i helvites elde. Sva segi ec yþr, at þann scolot ér hręþasc.“ Þa fell Efigenia mer til fóta postolanom firer ǫllom lyþ oc melte: „Ec biþ þic, postole goþs, at þu blezer mic oc meyiar þessar allar, es firir þin orþ ero goþe helgaþar, at ver megem forþasc ógner høfþingia þessa, es margra raþa leitaþe i gegn mer i ógnom oc feboþom, þa er faþer minn lifþe oc broþer. En ef hann þorþe at freista vár, þa er þeir lifþo, þa er þess nu myclo meire von.“ En postolen hafþi traust af goþe oc hrędesc eigi reiþe konongs, oc lagþi hendr ifer høfuþ meyionom oc blezaþe oc melte: „Goþ scapare licama oc anda, es engi firerlítr oc enge scilr fra sinni miscunn, ungan ne gamlan, carl ne cono, gøfgan ne ogǫfgan, heldr ertu iamt allra scapare oc lausnare! Hlifþo þessom ambottom þinom meþ scilde fultings þins, þviat þu, goþr hirþer, valþer þér yr floke hirþar þinnar oc helgaþer til meydoms oc dyrþar oc hreinlifes andar. Efldu þęr til allra goþra verca oc dyrligra crafta, at þęr stíge ifer holdligar girnþer oc olovaþa munoþ, oc sé þęr staþfastar i elsco sonar þins Jesu Cristi. Veittu þeim andlig herclęþi oc sva hlif licǫmom þeira, at synþer megi eigi (velde) hafa i holde þeira ne i hug þeira. Life þęr sva i þinne miscunn, at eki megi eignasc ovinr i þeim. Sløcþu allan scaþligan hita licams i þeim meþ doggo himnescrar milde, oc qvecþu i þeim lios hreinlifes. Vere meþ þeim hreinn meydómr prydr oc efldr meþ retre tru oc vísse vón oc algørre óst. Veitu þann hreinlifes craft i hug þeira, es ifer stige of diofol oc allar vęlar hans, svát þęr firerlíti licamliga hluti, en þekisc andliga hluti, oc þyþesc fǫstor meir en licamligar craser, meir bøner oc helgar bøcr en ofdrykio. Sé þęr fødar bønum oc fyldar af kenningom oc lystar vøco oc albunar at fylla ǫll goþ verc. Hlifþo ambottom þinom meþ þessom dugnaþar vopnom, oc veit þeim at ganga osaurgaþa gøto meydoms til domini nostri Jesu Cristi lausnera anda varra, meþ þeim er þér goþe feþr er(!) vegr oc dyrþ meþ anda helgom of

odauþiligar(!) alder alda.“ Þa svoroþo aller oc qvoþo amen. Siþan søng Matheus messo oc framþi alla goþs þionusto. En þa fór hverr heim til husa sinna. En Cristus dvalþe postola sinn efter i kirkio, oc tóc hann þar pisl firer goþs namni, er hann stoþ firer altare, þar er hann hafþe vigt corpus domini. Þa com sendimaþr konongs oc lagþe sverþe a miþel herþa honom, þa er hann helt hǫndom til himna, oc for þá postole Cristi oc piningarvattr til goþs.

5. En er lyþrenn fra þat, þa foro þeir meþ elde til hallar konongs oc villdo brenna hann inne. En prestar oc kennimenn runno a mot þeim oc melto: „Hirþet eigi ér at gera i geng(!) goþs boþorþi, þviat Petr postole bra sverþe oc hiv(!) eyra af einom þrele, þeim es i liþi var þeira er hondluþo dominum, en hann vilde eigi hemna lata sin, heldr grøde hann eyraþ, es af var høggvet, oc melte: Veiztu at faþer minn ma senda mer .xii. þusunder englaliþs, ef ec vilda. Høldom vér oc þa aller pislartiþ postolans meþ fagnaþe, en biþom þess es goþ vill gert hafa.“ En Ephigenia en helgasta męr veitte kennimonnom goþs fe þat er hon atte i gulle oc silfre oc i gimsteinom, oc melte: „Gøriþ ér kirkio postola goþs, en gefit valoþom fé þat es af þvi gengr. En ec verþ enn at eiga þrauter viþ Hirtacum.“ Siþan sende Hirtacus conor rikismanna til Ephi(g)eniam oc vętte, at þęr mønde telia henne hughvarf. En er þat matte eigi verþa, þa callaþi hann þangat galdramenn, at þeir mętte tęla hana meþ galdravęlom oc diofla. En er eigi motto loc a þvi verþa, þa lét hann leggia eld i bø hennar, þar er hon var inne oc þionaþi goþe dag oc nott. En er børenn tóc at loga umbhverfes, þa vitraþesc henne engill goþs meþ Matheo postola oc melte: „Vestu styrc Ephigenia, oc hrezc eigi eld þenna, þviat hann mon aftr hverfa til þess er gera lét.“ Þa gerþi goþ vind micinn, oc lagþi logann fra husom hennar oc til hallar konongs, oc brann høll hans øll, svat øngom eyre matte biarga, þeim er þar var inni. En Hirtacus comsc ut ór eldinom meþ einga son sinn, oc være honom þo þat betra, at hann hefþi þar inne brunnit, þviat sonr hans varþ gripenn af diofle enom sterxta, oc rann hann til leiþes Mathei oc ios up þar firer alþyþo øllom gløpom føþor sins. En þa drap fiandenn Hirtacum enne verstu licþro ór høfþi ofan oc alt a føtr niþr. En er lęcnar oc fiolcunger menn mótto hann eigi græþa, þa lagþi hann ipse sverþe a sér. En aller lyþer hlógo at dauþa hans oc toco broþor Ephigenie til konongs, en hann hét Veór. En hann hafþe tru teket af orþom systor sinnar, en scirn af postola goþs.

Hann var halfþritogr at aldri, þa er hann toc konongdom, en hann var konongr .iiii. vetr ens siønda tegar, oc hafþe hann friþ beþi viþ Serki oc Rumaborgar menn. En þa voro øll heroþ Blalandz full cristne oc almenniligrar cristne oc tru. En morg tócn getasc af verþleicom oc bønom sancti Mathei apostoli, er fyrstr reit at oro mali goþspiøll domini nostri Jesu Cristi, meþ þeim er goþe feþr vegr oc dyrþ meþ helgom anda huggar(a) nu oc ei of allar alder alda.

Fragment.

. . . .

*en hæyrða kænneng drottens vars Jesus Crists or munni minum Oc truir þu þegar. Af þvi scaltu vita. At sonr þin man lifna. Ða hof hann up hendr sinar. Postolen oc mælte þa sva. Deus Abraham. Deus Ysaacc. Deus Jacob. En(!) sende æinga sun sin af himnum. oc till jarðar oc at hann læysti oss fra villu. oc syndi oss sec sannan guð. Mints tu nu orða þinna. Alzvaldande guð. Ðæirra er þu mælter. Sat sægi ec yðr hvatke er þer biðið faður mín. I nafne minu. Ða man hann gefua yðr. Ðic bið ecc at sia svæin risi up. Af dauða till þess at allar þioðer viti þat at ængi se guð nema þu æin. Ða toc Matheus ihond hinum dauða. Oc mælte sva. I nafne drottens vars Jesu Crists hins crosfæsta. Ris upp þu. Eufronon. Ða ræis hann upp þegar. En konongr. fæl till jarðar þegar. er hann sa sun sin hæilan uprisa or dauða. Oc bað fœra. Postolanom. corona sit(!) eða purpura skickiu. En siðan þa sende hann menn viða um borger. oc um hærað. at boða þangat komo. Allum mannum. eða at sia guðz jartæinir oc guð sialfuan. En þa com margr lyðr or allum borgom viða vega. Ða mælte Matheus við lyðen. Ec em æigi guð cvað hann. hældr em ec þræls(!) drottens sunar guðz þess er mec sende till yðar. Till þess at þer mætteð vita sannan guðz vilia. oc hværfua fra illu. En ef þer ætleð mec guði glickian. Hværsu miclu hældr sculu þer trua. A þan guð. Er ec em hans þræll. Oc ec ræista up í hans nafne

* *Jvf. ovenfor S 801[24]–803[26].*

þenna konongs sun af dauða. En þer aller er skilia megoð retta scynsemi. Ða takeð abraut fra augliti minu gull þetta oc silfr yðat. eða gereð mynstere guði með þvi fe. Oc komeð oft þangat till. At hæyra orð guðs. Ða samnaðosc till sextigir þusunda manna. oc gerðo kirkiu a þrim togom daga. En su kirkia vas kallað uprisa Mathei. Ðvi at kirkiu smiðen gerðesc af up risu hins dauða. En Matheus. sat at þæirri kirkiu .iii. vetr oc .xx. oc cristnaðe margar þioðer. oc let margar kirkiur gera. oc vigði marga biscupa oc presta. Konongr toc skirn. Eglippus oc cona hans Eufenora. oc sonr hans. Eufronon oc dotter hans. Ephigenia. En hon vas mǽr alla æue. Enn þæir Zaroés oc Arfaxat flyðu abraut af blalande. Oc till Persalanz. oc gerðo þar slict eða værra. Oc skiftu viðða Simonem oc Judam. oc fengo þar bana. En lanct es um þat at tællia hværso margum blindum Matheus gaf sion. Eða hæilsu margfallega. En ec man liða yfuir þat. oc sæhgia hværsu hann vass pindr fyrir guðz sacar. Eglippus konongr bæið goð ællii(!). oc for till guðz æftir dauða sinn. En Yrtacus vas konongr æftir hann. broðor sunr hans. En hann villdi ganga at æiga Ephigeniam. hins dauða konongs dottor. Es þa hafðe Nunnu vigslu tæckit af postola guðz oc ræið(!) fyrir tvæim hundraðom mæyia. En Irtacus vætte þess. at hann myndi geta at postolanom. at hann snere hugscote Ephigenio. Æftir vilia sinum. Oc quasc hanum gefua myndu hælfning rikis sins. Ef hon genge með hanum. En postolen svaraðe þa. Sa vas vanðe hins fyrra konongs at hann com hværndag hælgan at hæyra orð guðz. Nu bioð þu hingat margum mannum. Occ sva Ephigenie með mæyium sinum. Auc man tu hæyra þa marga goða luti. Es ec man tællia um rættan hiuscap. Ðvi mále varð Hirtacus fæhgin. Oc bauð þangat liði miclu. Occ sva Ephigenie með mæyium sinum. En þa er þar vas komen fiolðe mikill manna. Ða mælte postolen. Hæyri þærr mall mit aller synir Crists. oc skilið þat es ér hæyrið. oc varððvæitið i hiartum yðrum. Guð vár bletsaðe hiuscape. Oc lofuaðe mannum lichamlega ást. At maðr unni kono sinni. Oc kona manne sinum. En þat siom vér oft at kona skilsc við buanda sin. Eða menn læiðasc conor sinar. oc gera i gægn boðorðom guðz. Oc þvi es guð lofuaðe lichammenom. En ef hiuscapr es fræmdr með guðs ræðslo. Ðar es þau fara saman at guðz lahgum oc saurgasc hvarke af syndum fiol ræðes. Ða ræinsa guðsz log hiuscappen af synda saúri. En su saúrgan oc lichams munuðg(!) ma ræinsasc af almusu gærðum oc miscunnar værcum Fyr utan iðranar tár. Hiuscapr

hæfuir saurgan lichams af munugðar lifui. En æigi glœp. En sa er æigi hældr secc fra munuðgðar(!) lifui i aðra staðe. Ða hæfuir sa æigi at æins saurgan lichams. Hældr auc glœpenn Eða við kiot atte um langa fastu . . . .

III.

Her hefr upp saugu Mathei.

Tveir fiolkunnigir menn voro a Blalandi, annarr het Zaroes enn annarr Arfaxath, þeir voro i borg þeiri er Nabdaber heitir. Enn þar reð firir konungr sa er Eglippus het. Þessir inir fiolkungu saugðuz guð vera oc villtu alla þioð a Blalandi. Konungrinn truði þeim oc allt landz[folk], oc urðu þeir agætir of allt Blaland, oc komo menn viða or heroðum at gaufga þa. Enn þeir namo syn eða gaungu fra maunnum oc qvolðu menn i sottum, þeir sendu hauggorma til meins maunnum, oc þotti þa sem þeir græddi, er þeir letu af at meiða. Enn firir þvi at guði er rækð a maunnum oc vill hann aullum hialpa, þa sendi hann postula sin Matheum guðspiallamann a mot villu þessi. Enn er hann kom, þa braut hann niðr villu þessa oc fiolkyngi þeira, oc gaf hann þeim maunnum syn, er inir fiolkunnigu blinduðu, enn þeim gaungu, er þeir toko fra. Hauggorma svæfði hann, þa er þeir sendu til meins maunnum, oc græddi mennina i guðs nafni. Maðr het Candacis, hann var gelldr, hann varðveitti fe drottningar. Þann mann hafði Philippus postuli skirðan. Enn er hann sa Matheum postula, þa fell hann til fota honum oc mællti: „Guð sa miskunnar augum a borg þessa oc sendi þic til vár, at þu leystir oss af illzku þessa tveggia enna fiolkunnigu, er heimskir menn ætla guð vera.“ Þa leiddi hann postulann inn i hus sin, oc qvomo vinir Candacis þangat at heyra orð guðs, oc truðu margir a drottin Jesum Crist oc toko skirnn, er þeir sa, at guðs postuli Matheus eyddi aullu illu, er inir fiolkunnigu menn gerðu maunnum til meins. Enn þeir graunduðu þeim, er þeir mattu, unz enir siuku baðu ser heilsu af þeim,

oc synduz þa græða, er þeir letu af at qvelia. Enn Matheus postuli græddi eigi at eins þa er þeir meiddu, helldr alla þa er til hans kvomo, hvatki er þeim var at meini. Enn hann kendi þeim orð guðs. Allir menn undruðuzt mælsku hans. Þa spurði Candacis postulann oc mællti sva: „Segðu mer, hvi þat gegnir, er þu ebreskr maðr kant at mæla a grixca tungu oc blalenzka oc egipzka, sva at þeir kunnu eigi sva at mæla, er þar eru fæddir?" Postulinn svaraði: „Allr heimr hafði fyrst eina tungu. En su dirfð hofzt með maunnunum, at þeir fystuz at gera' sva havan staupul, at tæki til himins. Enn guð stauðvaði þessa dirfð, sva at engi matti nema hvat annarr mællti. Þa gerðizt(!) fleiri tungurnar, oc eyddiz þat rað, er þeir baru saman, meðan þeir haufðu eina tungu, þviat eigi toko þeir þat upp af goðum vilia helldr af illri dirfð, þar er þeir villdu fara til skapara sins overðir. Enn guðs sonr kom at syna, hversu þann staupul skal smiða, er til himins ma upp stiga af, oc sendi hann oss .xii. postulum sinum helgan anda af himni, þa er ver satum i einu husi, oc kom yfir oss i elldligum tungum, oc birtumzt ver allir af honum. Enn þa hvarf fra oss hræz(la) oll, oc toko ver allir at mæla a allar tungur of stormerki Cristz, hversu eingetinn guðs son var borinn i heiminn, sa er ier(!) oc var firir allar alldir. Enn hann var borinn fra meyio oc skirðr, oc freistaði diofull hans, oc var hann pindr oc dauðr oc grafinn oc reis upp a enum þriðia degi oc ste til himna oc sitr til hægri handar guði feðr, oc mun hann koma at dæma of allan heim firir ogn elldz. Enn eigi kunnum ver lærisveinar Cristz þessar einar tungur fiorar, sem þu nefndir, helldr kunnum ver allra þioða tungur allir at mæla oc skilia, hvargi er ver komum, þviat nu er giorr staupull oc eigi or steinum helldr af crauptum guðs, þviat aullum, þeim er skiraz i nafni fauður oc sonar oc heilags anda, lykzt upp sa staupull, er Cristr smiðaði, oc þeir smiða þann staupul sialfir, unz þeir stiga til himinrikiss."

Enn er postuli guðs hafði þetta mællt með mikilli skynsemi, þa kom maðr oc sagði, at þeir Zaroes oc Arfaxath foro, oc flugu drekar hræðiligir firir þeim, þeir er blesu reyk oc brennusteins loga or nausum ser oc munni. Enn af þeim reyk fengu menn sott eða bana. Þa signdi postulinn sic oc villdi ut ganga auruggr a mot þeim. Enn Candacis lauk aptr durum oc mællti: „Stattu við glugg, ef þu vill, oc mæl þaðan við þa." Postulinn svaraði: „Luk þu upp durum, enn þu statt við glugg, ef þu vill, oc sia dirfð þeira." Þa geck Matheus postuli ut, er enir fiolkunnigi(!)

menn voro komnir, oc flugu drekar með þeim. Enn þegar er drekarnir komo firir fætr postulanum, þa sofnuðu þeir. Postulinn mællti við ina fiolkungu: Veki þit nu drekana, ef it megit. Enn ef ek bæða drottin minn, þa mætta ek senda aptr til yckar þat mein, er þit ætluðut mer. Enn er saman kemr allr lyðr, sa er nu þorir eigi hingat at ganga, þa mun ek vekia drekana, sagði postulinn, oc bioða þeim aptr at fara til sins staðar með hogværi." Þa letituðu(!) inir fiolkunnugu(!) við at vegkia(!) drekana, oc mattu eigi. Þa mællti lyðrinn við Matheum postula: „Vær biðium þic, drottinn, at þu leysir lyð þenna fra dyrum þessum." Postulinn svaraði: „Eigi skaulu(!) þer hræðazt, ec mun þeim a braut visa, sva at eigi mun mein at þeim verða." Þa mællti hann við drekana: „I nafni drottins Jesus Cristz, þess er getinn er af anda helgum oc borinn fra Mariu meyiu oc selldr af lærisveini sinum oc krosfestr af Gyðingum, siðan var hann grafinn oc reis upp a enum þriðia degi, oc minti oss a þat, er hann kendi oss firir pisl sina. Siðan ste hann upp til himna, sva at ver sám a, oc sitr nu til hægri handar fauður sinum, oc mun hann þaðan koma at dæma of lifendr oc of dauða. I hans nafni oc krapti særi ek þic, ohreinn andi, er ræðr aullum ormum, at þu vekir flugdreka þessa oc latir þa fara hogsamliga aptr til sinna staða, oc gori ecki grand maunnum ne dyrum ne foglum." Þa hofo drerkarnir(!) upp haufuð sin oc foro ut i borgarhlið oc voro alldregi senir siðan. Þa mællti postulinn við allan lyð: „Heyri þer, bræðr, þeir er leysa vilia andir sinar fra inum forna dreka. Guð sendi mic til heilsu, at iér firirlatið villu skurðgoða oc truið a skapara yðvarn. Þa er guð skop inn fyrsta mann, þa sendi hann inn fyrsta mann i paradis oc kono hans, er skaupuð var or rifi hans.

Paradis er goðr staðr aullum fiollum efri, nalægr himni, oc er þar ecki þat, er gagnstaðlict se heilsu manna; þar hræðazt eigi foglar farar manna, þar renna eigi upp þyrnar ne illgresi, þar hraurna[1] alldri fargrir(!) blomar, þar missir ongra goðra grasa, þar er eigi mein at elli ne æsku, þar eru avallt blið veðr[2] oc goð, oc gera dyrligan ilm firir nausum; þviat sva sem it dyrligsta reykelsi rekr a braut [allt odaunan[3], sva taka nasar þeira[4] ilm eilifrar dyrðar, þann [ilm er þa lætr eigi męðaz ne sykiazt ne elldaz. Þar reysta lofsaungvar[5] engla fyrir eyrum oc dyrligar

[1] fǫ̊lna *B.* [2] *saal. B;* verðr *A.* [3] [illan daun *B.* [4] er þar eru *tilf. B.* [5] [er madr eldizt eigi ne męðizt eda sykizt. Þar reystir hliomr heilagra guds *B.*

raddir [heilagra manna, þar eru eigi hauggormar ne froskar[1] ne padda, oc ecki meinkyckvendi, þar þiona maunnum enu[2] óaurgu dyr, oc [hvatki er[3] maðr mælir við fogla eða við dyr, þa [hlyða þau honum sem guði[4]. Fiorar ar falla þaðan. Ein heitir Fison, aunnur [Gion, þriðia Tigris[5], fiorða Eufrates. Þessar ar eru fullar fiska. [Þa er maðr mælir við vatnit, at þat sendi honum fisk, þa fellr ain firir fætr honum með allzkyns fiskum, sva at hann ma þann taka er hann vill, enn þann eptir lata, er hann vill þat, i vatninu. S(l)ict et sama foglar oc aull kyqvendi, þau er til krasa megu vera, koma þegar er nefnd eru, oc þarf eigi at sæfa þau til fæzslu, oc hefir þo hverr gnoga fæzslu af þeim oc firirbunar crasir af guði, oc eru þo kycqvendi aull heil oc oskaudd, þviat hverium ero þat crasir oc faugnuðr, er hann veit, at aull kycqvendi þióna honum[6]. Enn þær crasir er þar eru, verða sva hverium þockaðar sem hugr hans[7] beiðir. [Þar geriz eigi saurr i qviði manz, þar er eigi hunda gauð ne ulfa þytr ne greniun innu(!) oaurgu dyra[6], þar eru allir hlutir bliðir oc allir hogværir, allir kyrrir, þar er alldregi himins fegrðr(!) skyium hulit, þar fliuga alldri elldingar, þar verða alldri reiðarþrymur[8], helldr er þar gleði án enda oc hatið su er ecki hefir endimark. Enn af þvi er eigi hauggormr þar, at aufundar engill framdi ena fyrstu illzku firir hauggorminn, oc var hann sva baulvaðr siðan, at hann matti eigi vera i blezoðum stað.

Enn at þvi var inum(!) englum aufund, at þeir sa manninn hafa guðs licneski, oc maðrinn matti vera i lifs heraði, þar er aull kycqvendi þiona honum. Þessa aufund tok engillinn af ser sialfum oc mællti or hauggormi við conu Adams, at þau æti epli bannaðs tress. Enn siðan tælldi conan karlmanninn. Enn er þau hofðu bæði misgert, þa voru þau bæði a braut rekin or lifs heraði oc send hingat i dauða herat. Enn sialfr glæps hvetiandi varð fundinn i hauggormi oc tok eilifa baulvan. Siðan let sonr guðs ser soma at taka manz likama a sic, sa er með feðr oc helgum anda skapaði manninn, oc firirlet hann þo eigi guðdom sinn, þa er hann tok manndominn, oc var hann borinn guð oc maðr fra meyiu. Enn su mær oc moðir varð qviðug af helgum anda, þa er hon heyrði (orð) or engils munni oc truði þeim. Enn trua hennar samtengdiz helgum anda, þviat heilagr andi elskaði osaur-

1 [, hauggormr hefir þar eigi vist, ne froskr *B.* 2 en *B.* 3 [hvat sem *B.* 4 [þiona þau ok veita hlydni honum *B.* 5 [Tigris, þridia Gangis *B.* [6 *mgl. B.* 7 manz *B.* 8 reidarþrumur *B.*

gaða mey, oc fann hann likama hennar hreinan oc aund osaurgaða oc tru ospilta, oc giorðiz maðr i qviði hennar, sem Salomon sagði, at guðs speki giorði sér hus. Enn sia maðr Jesus Cristr bætti yfir misverk þess, er yfir varð stiginn af diofli oc braut rekinn or paradiso hingat i heim. Enn firir þvi at inn fyrsti maðr var skapaðr or hreinni iorðu, þa byriaði þat, at sa væri fra meyio borinn, er bætti yfir verk Adams, oc hann stigi fastandi yfir þann, er sigr vann a þeim, er at þat, er guð bannaði. Enn Jesus Cristr ste yfir vælar fiandans oc yfir dauðan deyiandi, at hann lyki upp dyrr paradisar i upprisu sinni. Enn þangat leiddi hann fyrstan þiof, þann er heck a crossi með honum, oc lauk hann upp paradisu firir aundum allra heilagra, þa er þær fara or (li)kamanum, sva at allir megu nu þangat komazt eptir upprisu sina. Enn nu renni sa er vill fra dauðanum oc til lifsins, oc hverfi aptr til paradisar, þangat er þaðan var likamligr faðir varr a braut rekinn oc sendr með aullu kyni sinu i utlegð þessa heims. Drottinn lauk upp dyrr paradisar, at ver hverfim aptr til fostriarðar varrar, þar er avallt se faugnuðr oc kemr alldri dauði.

Enn er postulinn hafði þetta mællt við lyðinn, þa geck hann inn i borgina. Enn þar var þa (o)gleði mikil oc gratr, þviat konungs son var þa andaðr. Enn hia liki hans stoðu þeir Zaroes oc Arfaxath oc hugðuz mundu mega reisa hann upp af dauða. Enn er þeir mattu þat eigi, þa saugðu þeir þat konungi, at hann væri uppnuminn oc orðinn at guði, oc gera skylldi honum hof oc blota hann. Enn Candaciss gelldingr geck firir drotningu oc mællti: „Seti þer i baund þessa ena fiolkungu menn oc biðit Matheum postula, at hann komi hingat, enn ef hann reisir enn dauða til lifs, þa brenni þer ena fiolkungu kyqva i elldi, þviat þeir vallda aullu illu, þvi er geriz i borg varri.“ Þa var Candacis sendr (með) enum gaufguzstum hirðmaunnum eptir postulanum, oc var hann leiddr firir konung með veg miklum. Þa fell Eufenora drotning til fota postulanum oc mællti: „Ec veit at þu ert postuli sendr af guði, oc ertu þess lærisveinn, er dauðum gaf lif oc aullum siukum heilsu með orði sinu einu. Enn nu kallaðu yfir son minn dauðan a nafn lærifauður þins, oc trui ek, at hann mun lifna.“ Postulinn svaraði: „Þu hefir enn eigi heyrða kenning drottins Jesus Cristz or minum munni oc truir þu þegar. Af þvi vittu þat, at sonr þinn mun lifna.“ Þa hof hann upp hendr sinar oc mællti: „Guð Abrahams, guð Ysaacs oc guð Jacobs, þu er sendir son þinn eingetinn af himni til iarðar, at hann leysti oss fra villu oc syndi

oss sic sannan guð vera, minnztu nu orða drottins vars Jesus Cristz sonar þins, er hann mællti sva: Satt segi ec yðr, hvatki er ier bið(it) fauður minn i nafni minu, þa mun hann veita. Þic bið ek, at sia svein(n) risi upp af dauða, til þess at allar þioðir viti þat, at engi er guð nema þu.“ Þa tok Matheus i haund inum dauða oc mællti sva: „Ris upp þu Eufronon.“ Þa reis hann upp þegar lifs oc heill. Enn hiarta konungs oazz(!) oc bað færa postulanum koronu oc purpura oc senði hann rennara of borgina oc of heruð Blalannz oc mællti sva: „Komi þer hingat oc siait guð, er leyniz i manz licneski.“ Þa kom mikill fioldi lyðs með kertum brennaundum oc með reykelsi oc aullu kyni blota. Þa mællti postulinn við lyðinn: „Ec em eigi guð, helldr þræll drottins mins Jesus Cristz sonar guðs, þess er mic sendi til yðvar, at ier mættit vita sannan guð oc hverfa fra blotum oc villu skurðgoða. En ef ier ætlit mik guð vera, hversu miklu helldr skaulut ier trua a þann guð, er ec em hans þræll, oc ec reista i hans nafni upp þenna konungs son af dauða. Enn ier allir er skilia meguð retta skynsemi, takit a braut fra augliti minu gull þetta oc silfr oc gerit musteri til dyrðar guði oc komit oppt þangat at heyra orð guðs.“ Þa saumnuðuz til sex tigir þusunda manna oc geyrðu kirkiu a þrimtigum daga. Enn su kirkia var kaulluð upprisa Matheus, þviat kirkiusmiðin gerðiz af upprisu ins dauða. Enn Matheus sat at þeiri kirkiu .iii. vetr oc .xx. oc cristnaði margar þioðir oc let margar kirkiur gera oc vigði byskupa oc presta. Eglippuss konungr tok skirn oc kona hans Eufenora oc son þeira Eufronon, er af dauða var reistr, oc dottir þeira Ephigenia. Enn hon var mær alla æfi. Enn þeir Zaroes oc Arfaxath flæðu a braut af Blalandi a þeiri stundu er Matheus reisti konungssoninn af dauða. Þeir foro til Persiðalandz oc gerðu þar slict eða verra enn a Blalandi, unz guð sendi þangat postula sina Simon oc Judas i gegn villu þeira. Enn langt er at segia serhveriar iarteinir þeira, eða hversu morgum Matheus postuli gaf syn, eða hversu marga hann leysti fra dioflum, eða reisti af dauða, eða hversu konungr lifði eða cona hans, eða senir eða lyðr hans, oc verðr af þvi liða yfir þat, oc segia hversu at bar, er pindr var Matheus guðspi(a)llamaðr. Enn Eglippus konungr beið goða elli oc kona hans Eufrora(!).

Fra Hirtacus konungi.

2. Þat er at segia, at konungdom tok eptir Eglippum Hirtacus broðurson hans. Hann villdi ganga at eiga Ephigeniam dottur Eglippus konungs bræðrungu sina. Enn hon hafði tekit nunnuvigslu af Matheo postula, oc reð hon firir tveim hundruðum meyia. Enn Hirtacus vætti þess, at postulinn mundi snua hugskoti hennar, eptir þvi sem hann villdi konungrinn, oc qvaðz gefa mundu helming rikis sin(s), ef hann gerði sva, at Ephigenia mær villdi ganga með honum. Postulinn svaraði: „Sa var vandi Eglippus konungs, at hann kom hvern dag at heyra orð guðs. Nu bioð þu, at margr lyðr komi hingat a morgin, oc sva Ephigenia mær með meyium sinum, oc muntu þa heyra, hve marga goða hluti ek mun telia of rettan hiuskap, þviat heilagr hiuskapr er guði þægr.“ Þvi mali varð Hirtacus konungr feginn oc bað mart lið þangat koma oc sva Ephigeniam með lið sitt. Enn er margr lyðr var þangat kominn, þa lauk postulinn upp munn sinn oc mællti við allan lyð: „Heyri þer mal mitt, allir senir Cristz, oc skilit þat er ier heyrit, oc varðveitit i hiortum yðrum. Guð varr blezaði hiuskap oc lofaði maunnum likamliga ast, at maðr ynni conu sinni, enn cona manni sinum. Enn þat siam ver oppt verða, at cona skilsz við bonda sinn eða bondi le(i)ðiz cono sina, oc gera þau þa i gegn þeiri ast, er guð veitti oc lofaði likamanum. Enn ef hiuskapr er framiðr af guðs hræzlu, þar er hiu tvau fara saman, at guðs laug hreinsa hiuskapinn af sauri synðanna. Enn sia sau(r)gun oc munuð likams ma hreinazt firir aulmosu gæði oc miskunnar verk, ok er eigi sva þung synð, at eigi megi hreinazt með iðrunartarum; hiuskapr hefir saurgun likama af munuðlifi, enn eigi af glæpnum. Enn sa er eigi helldr sic fra munuðlifi sem við kiotati of langafaustu eða aðrar laugfaustur, þa hefir sa eigi at eins saurgun likamans, helldr oc glæpinn með, oc er eigi þat glæpr, at hann matiz, helldr hitt, er hann mataðiz a faustutiðinni. Sva er oc ef nockurr tekr fyrst likams fætzlu, enn siðan gengr at taka corpus Cristi samdægris osiukr, þa verðr hann hvarstveggia sekr dirfðar oc osiðsemi, oc verðr hann eigi af þvi sekr, er hann at, helldr firir þvi er hann gerði i gegn guðs laugum oc mataðiz, aðr hann tæki corpus Cristi; þviat eigi gera verkin ein saman manninn sekian, helldr oskynsemi oc ostilling vercsins. Manndrap sialf siam ver stundum lofat, þar er veginn er osiðamaðr eða þiofr eða vikingr eða illvirki, oc er þo eigi mandrapit gott, ef saklauss maðr væri veginn. Þat siam ver oc verða, at lygin sialf kann

verða goð af atburð, þott hon se ill i sinu eðli. Ef ovinr þinn vill granda þer, enn maðr forðaði þer, oc segiz eigi vita, hvar þu ert, þa væri honum lofat eigi at eins at dylia helldr oc at sveria, oc eru þat tvennir illir hlutir lygi oc liugeiðr, oc gerðu þo goðan avauxt með þessum atburð, þviat guð dæmir at hugskoti varo meirr enn at verkum. Sa er hræðiz at liuga oc selr firir þær sakar mann til dauða, þa er sem hann hræðizt at giallda eirpenning oc glati firir þær sakar byrði gullz. Eigi eru flest verkin at eðlinu ill helldr af ostillingu verksins; þvi(at) ef oskirðr maðr tekr corpus Cristi, þa snyr hann goðu til illz oc tekr af þvi sekt eilifrar qvalar, er hann mætti sic leysa fra eilifri qvaul með, ef hann væri skirðr. Sva eru oc hiuscapir goðir, þeir er helgaz af guði firir blezun kennimanna oc halldaz i guðs laugum, ef þeir eru eigi með ostilling framðir.“ Enn er postulinn hafði þetta mællt, þa tok Hirtacus konungr oc hirðmenn hans at lofa þessa tǫlu, oc hugði hann til þess giort vera þetta mal at snua hug Ephigeniam(!) meyiar. Enn þa er lengi var lofuð sia tala, þa bað postulinn ser hlioðs i annat sinn oc mællti: „Hlyði þer enn, bræðr, oc hyggit at, hvar til horfir mal mitt. Þat vig tel ec gott, er osiðamaðr er veginn, oc er til þess einn veginn, at eigi vegi hann marga saclausa, sva sem veginn var Golias risi eða Amon eða Olofernus eða þeir er ovinir voru yðvars rikiss. Sva helgazt oc hiuskapr með goðum verkum, ef hann er rettliga framiðr at guðs laugum. Enn ef þræll nocqurr gengi at eiga i dag festarcono drottins sins, þa væri hann þess verðr firir dirfð sina oc glæp, at hann væri kvikr i elldi brendr, oc sek(i)zt hann eigi firir þat, er hann qvangaðiz, helldr firir þat, er hann tok festarconu drottins eða konungs sins, eða nockurs ser betra manz. Sva skalltu oc vita, Hirtacus konungr, at Ephigenia er festarmær himnakonungs oc hefir nunnuvigslu, hversu mattu ganga at e(i)ga festarconu þer betra konungs.“ Þa reiddiz Hirtacus konungr, er aðr hafði lofat i hveriu orði taulu postulans, oc geck a braut oqveði. Enn Matheus stoð glaðr oc ohræddr oc mællti: „Hlyði þer mer, allir vinir guðs! Jarðligr konungr hefir skamrar tiðar riki, enn himneskr konungr eilift velldi, sva sem hann gefr þeim eilifan faugnuð, er hallda tru sinni, sva gefr hann oc þeim eilifar qvalar, er eigi hallda hans tru oc villaz fra honum oc hans heilagleik. Ef konungs reiði er ogurlig, hyggit ier at, hvar ogurligri er guðs reiði eða manzins, þviat reiði mannzins endiz a ęinu augabragði með elldi eða iarni, enn guðs reiði kyndir eilifan

loga i helviti misgerundum. Enn drottinn vissi gervallt firir aðr yrði, oc mællti við oss: Eigi skulu þér hræðaz þa er bana likamanum, þviat þeir megu eigi fleira granda, helldr skulu þer þann hræðaz, er hefir velldi at senda aundina i helviti, siðan hann hefir banat likaumunum.“ Þa fell Ephigenia mær til fota postulanum oc mællti: „Ec bið þið, guðs postuli, at þu blezsir mic oc allar meyiar þessar, er firir þin orð eru guði helgaðar, oc ver megim forðaz hofðingia ognir, er margir(!) er margra raða leita(ði) i gegn mer i ognum sinum oc feboðum, þa er faðir minn lifði oc moðir. Enn ef hann þorði at freista vár, þa er þau lifðu, þa er nu þess myclu meiri ván.“ Þa lagði Matheus postuli hendr sinar yfir haufuð guðs meyiom oc blezaði þær oc mællti sva með guðs trausti: „Guð skapaði likamann oc andann, sa er eigi firirlitr ne skilr fra þinni(!) miskunn ungan ne gamlan, karll ne cono, gaufgan ne ogaufgan, helldr ertu iafnt allra skapari oc launsnari(!); hlifðu þessum ambattum þinum með skilldi fulltings þins, er þu, goðr hirðir, valdir or flocki þinnar hirðar oc helgaðir til dyrðar meydoms oc hreinlifiss. Eflðu þær til goðra verka oc dyrligra krapta, at þær stigi yfir holldligar girndir oc allar olofaðar munuðir oc þær eignizt staðfasta elsku drottins vars Jesus Cristz. Veittu þeim, drottinn, andlig herklæði oc hlif sva likaumum þeira, at eigi hafi syndir velldi i hug þeira ne i holldi, oc lifi þær sva i þinni miskunn, at ecki megi ser eigna ovinr goðra hluta i þessum kerum, er guði eru helguð. Slauktu allan skaðasamligan hita i þeira hiortum með dauggu himneskrar milldi, oc kve(i)ktu hreinlifiss lios i þeim. Se i þeim hræzla saurgunar oc hreinn meydomr pryddr rettri tru oc efldr vissi van oc algiorri ast, at sa kraptr veitiz i hugskot þeira, er stigi yfir dioful oc allar vælar hans, sva at þær firirliti stundliga hluti, enn þeckizt eilifa dyrð, oc þyðizt meirr faustur enn likamligar krasir, meirr helgar bækr oc bænir enn ofdryckiur; se þær fylldar bænum oc fæddar af kenningum oc lystar i vaukum oc bunar at fremia aull goð verk. Hlifðu ambattum þinum með þessum dugnaðarvapnum oc veitt þeim at ganga osaurgaða gautu meydoms til drottins vars, oc veittu lausn anda varra með þeim, er odauðligr er of allar alldir.“ Enn allir svaruðu oc qvoðo amen. Þa saung Matheus postuli messu oc framði guðs þionostu. Enn eptir messu for hverr maðr heim til sinna heimkynna. Enn Cristr dvalði eptir postula sinn i kirkiu, oc tok hann pisl firir guðs sakar, er hann stoð oc hafði lokit messu firir altari. Þviat sendimaðr konungs kom oc lagði saxi a meðal herða honum,

þa er hann hellt haundum til himins, oc for Matheus guðspiallaskalld oc piningarvattr með þessum sigri til almattigs guðs. Enn er þetta fragu allir lyðir, þa foro þeir með elldi til borgar konungs; þa runnu a mot þeim prestar oc lærisveinar Matheus oc mællto sva: „Hirðit eigi þer at gora i gegn guð(s) boðorði, þviat Petrus postuli bra . . . .

IV.

Passio Mathee postola.

Matheus postoli oc guðspiallamaðr, er ver holldum nu messudag, hann com til fylgþar meþ drotni varum, eptir þvi sem i guðspiollum er sagt, at drottinn kallaþi hann til foruneytis meþ ser fra þeirri iþn, er hann var aðr hvarki agetr at vinsælþ ne at rettlæti. Hann var aþr kallaþr tollamaðr, oc var hann i þvi allu metr oc strangr oc nocqvot berr i rangendum, at þvi er menn virðo. Drottinn þa veizlu eptir þat at Math[eus], er [aðr] var Levi kallaðr, oc sato at þvi borþi margir uraðvandir menn, er aðr hofðu verit [þiofar eþa iafningiar þeira], oc veittu Gyþingar atolu drottni varum, er hann at oc drack meþ bersynðugum monnum. En drottinn svaraþi þvi sem [segir i guðspialli], er þeir tolþu at hans hattum, at meiri þorf var læcningar siukom monnum en heilum, oc var hann eigi til þess cominn, at calla rettlata menn, helldr til þess at calla synðga menn til iðronar oc leiþrettu. En eptir upstigning drottins var Matheus fyrst a Gyþingalandi oc gerþi þar sitt guþspiall a þa tungu, er ebresca er colluþ oc avallt hevir verit, siþan er hinir fyrstu menn varo scapaþir. Siþan for hann i Macedoniam oc i borg þa, er Mirmidonia heitir, oc vildi þeim lyþ aleiþis snua, en þo beið þat þess at, er Andreas postoli cristnaði þa borg. Eptir þat for Matheus til Blalandz, sem guþ visaþi til. Eglippus het konungr, er þar reþ fyrir, en Eufenora drotning, sonr þeirra het Eufronon, dottir þeirra het [Ephigenia. Maðr het Candacis], hann varðveitti fe drotningar. þenna mann hafði Philippus postoli skirðan. En er hann sa Matheum postola, þa fell hann til fota postolanom oc mællti: „Guð sa miscunnar augum a þessa borg oc sendi þec til var, at þu leysir oss af hondum þessa tveggia manna fiolkunnigra, er heimskir menn ætla guþ vera.“ Þa leiddi hann postolann inn i hus sin. Comu þa vinir Candacis þangat at heyra orþ guþs, oc truþu allir a drottin

Jesum Crist oc tocu skirn, er þeir sa, at guþs postoli eyddi allu illu, þvi er þeir Zaroes oc Arphaxath hofþu gert. Matheus grœddi eigi at eins þa, er þeir qvolþu, helldr alla þa er til hans qvomo, hvat sem þeim var at meini, oc kendi þeim guþs nafn, oc allir undroþusc þa melscu hans. En Candacis, sa er við hanum hafþi tekit, spurþi hann sva: „Seg þu mer, hverio gegnir þat, er þu ebrescr maðr kannt griksca tungu oc blalennsca sva, at þeir cunnu eigi iafnvel mæla, er her ero fœddir?“ Matheus svaraþi: „Allr heimr hafþi fyrst eina tungu, til þess er su dirfþ hofsc, er menn fystusc at gera stopul þann, er tœki til himins. En þessa dirfþ stöþvaði guþ sva, at engi matti skilia, hvat annarr mællti, oc gerþusc þa fleiri kyn tungna, oc eyddisc þat rað, er menn bundu saman, meþan þeir hofþu eina tungu, þviat eigi var af goþum vilia, helldr af illri dirfþ, er þeir villdo uverþir fara til heilags staþar. En sonr guþs com at syna, hversu þann stopul scal smiþa, er til himins scal up stiga or, oc sendi hann oss .xii. lærisveinum sinum helgan anda af himni, þa er ver satum i einum stað, oc com hann yvir hvern varn i elldligum tungum, oc lystumc ver af honum. Þa hvarf fra oss oll ræzla, oc tocum ver þa at mæla a allar tungur um iartegnir Cristz, oc hversu guðs sonr var borinn hingat i heim, sa er var oc er firir allar veralldir. En er hann var borinn fra meyio oc upfœddr, scirþr oc pindr, dauþr oc gravinn, oc reis up a þriðia degi, oc siþan steig hann til himna, oc sitr til hœgri handar guþs foþur almattigs, oc man hann þaþan coma at dœma um allan heim meþ ogn elldz. En eigi er sva sem þu ætlar, at ver lærisveinar hans kunnum þessar einar tungur, er þu nefndir til, helldr cunnum ver allra þioða tungur mæla oc skilia, hvar sem ver comum, þviat nu er gerr stopull eigi or steinom, helldr af crapti guðs. Allir þeir er skirasc i nafni foþur oc sonar oc heilags anda, þeim lycsc up stopull sa, er Cristr smiþaði, oc smiþa þeir þann stopul sialfir, til þess er þeir stiga up til himinrikis.“

Oc er postolinn hafþi þetta męlt, þa sagþi maðr einn, at hinir fiolkunnigu menn Zaroes oc Arphaxath foru þangat, oc flugu drecar meþ þeim sva ogorlegir, at þeir bleso af nosum ser reyk oc brennusteins loga, oc fengu menn sottir eða bana af þeim dauni. Þa signdi Matheus postoli sic oc villdi ut ganga a moti þeim, en Candacis bannaþi honum oc lauc aptr durum oc mællti: „Stattu viþ glygg(!), ef þu vill, oc mæl þaþan viþ þa.“ Matheus svaraði: „Luc þu upp durum, oc statt siþan sialfr við glugginn

oc se dirfþ þeirra.“ Postolenn lauc þa upp durum oc gec ut, er hinir fiolkunnigu menn varu comnir, oc drecarnir meþ þeim. Oc þegar er drecarnir comu firir fœtr postolanom, þa sofnaþu þeir. Matheus mællti viþ hina fiolkunnigu menn: „Hvar er vel yþur? Veki þit ormana, ef þit megit nu. En ef ec bæða drottin minn Jesum Crist, þa mætta ec senda aptr þat mein til yckar, er þit efldut mer i moti. En er saman [kemr] allr lyþr, sa er nu þorir eigi hingat at ganga, þa man ec vekia ormana oc bioða þeim aptr at fara til sinna staða [hofsamliga. En þeir] leituðu þa við meþ fiolkyngi at vekia drecana, oc mattu þeir eigi upp hefia augu sin ne vakna [ne rœrasc. Þa mællti lyþrinn] viþ Matheum: „Ver biðiom þec, at þu frælsir borgarlyðinn fra dyrum þessum.“ Matheus svaraþi: „Eigi scolu þer hræðasc, ec mon þeim a braut visa, sva at ecki scal mein at verþa.“ Þa leit hann til drecanna oc mællti: „I nafni drottins Jesu Kristz, þess er getinn er af anda helgum oc borinn fra Mario meyio oc selldr Gyþingum af Juda lærisveini sinum; en þeir crossfestu hann oc grovo, en hann reis upp af dauða a þriþia degi oc [var með oss .xl. daga, oc minti oss a hin somu] orþ, er hann hafþi oss kennt fyrir pisl sina, en siþan steig hann til himna, [sva at ver sam, oc sitr til hœgri handar foður sins, oc] mun þaþan coma at dœma um kvicqva oc dauða; [i hans nafni oc crapti sœri oc þec, andi, sa er firir] ollum ormum ræðr, at þu vekir flugdreka þessa oc latir þa [fara hofsamliga til sins staðar, sva at þeir geri ecki grand monnum ne fuglum ne dyrum].“ Þa hofu drecarnir upp hofuð sin oc [foru ut i borgarlið oc urðu alldrigi senir siþan. En Matheus mællti við allan lyð: „Heyri þer, brœðr oc synir], oc allir þeir er leysa vilia andir sinar fra hinum forna dreca, þat er dioflinum. Firir heilsu yþra sendi guð mic hingat, at þer firirletiþ scurðgoþa villo en truið scapara yðrum. Guð scapaþi enn fyrsta mann oc setti hann i paradisum. Paradis er goðr staðr, ollum fiollum œþri oc nalægr himni, oc hevir ecki þat i ser, er gagnstaðlict er heilso manna. Þar ræðasc eigi foglar for manna, þar vaxa eigi þyrnar ne illgresi, þar missir alldrigi goðra crasa, þar er eigi mein at œscu, þar er avallt blið veþr oc goþr ilmr firir nosum; þviat sva sem reykelsis ilmr recr a braut illan daun, sva taca nasar þeirra, er þar ero, ilm eilifrar dyrþar, þann er maþr elldisc eigi, oc eigi mœþisc maþr ne sykisc. Þar reystisc liomr engla guþs firir eyrum oc fagrar raddir. Hoggormr hevir þar eigi vist ne froscr, padda ne ecki illkyckvendi, þat er grandi heilsu manna;

þar þiona monnum en uorgu (dyr), oc hvat sem maðr mælir við fugla eþa dyr, þa eru þau iafnlyþin honum iafnlyþin(!) sem guði. Fiorar ar falla þaþan, heitir ein Fison, annur Gion, þriðia Tigris, fiorþa Eufrates. Þessar ar ero fullar fisca allzkyns, oc þa er maðr mælir við vatnit, at þat sendi honum fisca, þa fellr up · ain firir fœtr honum meþ allzkyns fiskum, sva at hann ma taca, þa er hann vill, en þa eptir lata, er hann vill þat. Sva hit sama oc fuglar oc oll kyckvendin, þau er monnum megu vera til crasa, þa coma þegar, er nefnd ero, oc þarf eigi at sœva þar til fœzlu monnum, oc hava þo allir gnoga fœzlu oc firirbunar crasir af almatkum guþi, oc ero þo kyckvendin oll heil oc uscodd, þvi at hveriom ero þat crasir oc fullr fagnaðr, er hann veit, at oll kyckvendi þiona honum. Oc þær crasir, er þar ero, verþa sva hveriom þockaþar, sem hugr hans beiðir. Þar gerisc eigi saurr i kviþi manz af ati eþa dryck, þar er eigi hunda gauð ne ulva þytr, eigi grenian enna uorgu dyra, þar ero allir lutir bliþir, kyrrir oc hógverir. Alldrigi er þar himins fegrd scyiom hulið, þar fliuga elldingar alldrigi, alldrigi reiþarþrumur, helldr er þar gleþi an enda, oc hatið su er eigi hevir endimarc. En þvi er eigi hoggormr þar, at ovundar engill framþi illzcu sina firir hoggorminn, oc var hann sva bolvaþr siþan, at hann ma alldrigi vera i blezsoþum stað. En at þvi var englinom ovund, er hann sa guþs licneski i manninum, oc maðrinn matti vera i lifs heraði, þar er oll kyckvendi þionuþo honom. Þa toc engillinn ovond af siolvom ser oc mællti firir hoggorminn viþ cono ens fyrsta manz, at hon æti æpli bannaðs tres, en siþan sveik conan karlmanninn. Oc er þau hofþu bæþi misgert, þa varo þau a brot rekin or lifs heraði oc i dauða herað, þessa verolld. En sialfr finnandæ synðarennar varþ fundinn i hoggorminum, oc var hann þa bolvaðr. En siþan toc sonr guþs manz licam a sic, sa er meþ feþr oc helgum anda hafþi scapat manninn, oc firirlet hann eigi guðdom sinn, þa er hann tok manndom, oc var hann borinn bæþi guþ oc maþr fra meyio. En sia mær oc moþir varþ qviþug af helgum anda, þa er hon heyrþi orþ engilsins, þviat hann elscaþi þessa usaurgaða mey, oc samtengþisc þa hennar trua helgum anda, oc fann heilagr andi reinan hennar licam, oc sva ond, oc uspillta tru, oc gerþisc guþ þa maþr i hennar qviþi. Sem Salomon sagþi firir, at guþs speki gerþi ser hus. En sia maðr Jesus Cristr bœtti yvir misverca þess, er yvir varþ stiginn af diofli oc braut rekinn or paradiso oc hingat i heim. En inn fyrsti maðr var

or iorþu gerr, oc var iorþin þa mær, meþan hon var usorguþ oc eigi spillt af synðum eþa af uthellingu bloþs. Af þvi var þat rett, at sa veri fra meyio borinn, er bœtti yvir verc meyiar sonar, oc hann stigi fastandi yfir þann, er sigr vá a þeim, er át þat, er guþ bannaði. Jesus Cristr ste yvir velar fiandans oc yvir dauðann deyiandi oc lauk up paradiso i upriso sinni. Þangat leiddi hann fyrstan þiof, þann er heck a crossi meþ honum, oc lauc hann up paradiso firir ondum allra heilagra manna, þa er þer fara or licomum sinum, sva at allir megu nu þangat comasc án iva þeir er Cristi þiona. En a hinum ôfsta degi þa er up lokit himinriki, sva at þeir megu þangat comasc eptir upriso sina. En nu renni sa er vill til lifs fra dauþa oc hvervi aptr til paradisar, þaþan er licamlegr faþir varr var a braut rekinn meþ allu sinu kyni i utlegþ þessa heims. Drottinn lauc oss up dyrr paradisar, at ver hvervim aptr til fostriarþar varrar, þar er avalt fognuþr oc alldrigi kemr dauði.“

Oc er postolinn hafþi þetta mællt viþ lyþinn, þa geck hann inn i borgina. Oc var þar gratr mikill oc ugleþi, þviat sonr konungsins var þa dauþr. En þeir Zaroes oc Arphaxath stoþu hia liki hans oc hugþusc mundu reisa hann af dauða. En er þeir mattu þat eigi, þa tolþu þeir þat firir konunginum, at sonr hans veri upnuminn oc orþinn at guþi, oc hann scylldi gera lata licneski eptir honum oc blota hann. En Candacis geck þa firir drotningu oc mællti: „Setiþ þer nu i bond þessa ena fiolkunnigu menn, en biðit at hingat comi Matheus postoli; en æf hann reisir þenna af dauþa, þa brenni þer galldramenn þessa i elldi, þvi at ver liotum allt illt af þeim i borg varri.“ Þa var Candacis sendr oc hinir gofgusto hirðmenn konungs meþ honum eptir postolanum, oc læiddu þeir hann firir konunginn meþ mikilli sœmþ. Þa fell Eufenora drotning til fota postolanum oc mællti: „Ec veit, at þu ert postole sendr af guþi oc þess lærisveinn, er dauþum gaf lif oc allum siukum heilso meþ orþi sinu. Nu com þu oc calla a nafn hans yvir son minn dauðan, oc trui ec, at hann man lifna.“ Postolinn svaraþi: „Þu hevir enn eigi heyrþa kenning drottins mins Jesus Cristz af minum munni, oc truir þu þegar; [af þvi] scallt þu vita, at sonr þinn man lifna.“ Eptir þat hellt Matheus hondum til himins oc mællti: „Deus Abraham, deus Ysaac, deus Jacob, er sendir son þinn af himni til iarþar at biarga oss oc leysa fra villo oc syna oss þic sannan guþ. En nu minz þu orða drottins vars Jesus Cristz sonar þins, er hann

mællti: Satt segi ec yþr, hvat sem þer biþit foþur i nafni minu, þa man hann geva yþr. En til þess at allar þioþir viti, at engi*

. . . .

firir arnun sins postola, sa er fyrr gaf viðsmior af þurru keri oc vatn or biargi fram fliotandi til dryckiar þyrstum lyð.“ Oc er þeir sa til kersins, þa flaut þar yvir vin, oc drucku þeir allir at œrnu. Athanasius hof þa up augo sin til himins oc mællti: „Þu enn sæli guþs þionn Mathee, nu se ec, at þu hevir mæirr vitrazk firir sakir Salernitarum manna helldr en ockrar sakir mœðgina.“ Biscup gerþi þackir, oc allir þeir aðrir, almatkum guði oc hinum sæla Matheo postola. Oc er nott com, þa foru menn at sova. En Athanasius villdi na a brot helgum domi postolans, oc for inn i kirkio um glugg einn, oc fyrr en hann com a golf niðr, þa song i orkinni, sva at allir vocnuþu viþ. Sa þeir þa Athanasium oc tocu hann oc fœrþu Joni biscupi. Hann hirti hann bliþlega oc miðlaþi við hann nocqvot af helgum domi postolans. En um morgoninn toc biscup helgan dom Matheus postola oc bar sialfr, til þess er þeir comu at a þeirri, er a leiþinni var. Þa toc við prestr, sa er Petrus het, oc slo iva i scap honum, hvart hann bæri þann helgan dom, sem latit var, eþa eigi. Malla het ain, oc er prestrinn oð a ana, þa rac undan honum fœtrna, oc rac hann eptir anni. Þeir naðu bratt helgum dominum, en sva fremmi prestinum, ær hann var nalega at bana cominn. Jatti hann þa firir biscupi iva þann, er verit hafþi i hans scapi. Foro þeir þa siþan meþ helgan dominn i Petrs kirkio, en þar var firir diacn sa er Rogatus het, hann truþi engu um iartegnir, þær er sagþar varo fra Matheo, oc eigi bazk hann ferlegra orþa um. En um nottina eptir þa vitraþisc honum maðr virþilegr synum, hann bar firir hann rossaslatr, oc bað hann up risa oc eta. Diacninn svaraði: „Hvi man ec eta uatan, drottinn?“ Sa mællti: „Eigi verþr briost þitt reinna af þeirri hugrenningu oc munzhofn, er þu hefir aðr, helldr æn af þvi, þo at þu etir þetta.“ Hann þottisc þa mæla: „Þo at hingat til havi sva verit, þa man mic þat alldrigi siþan henda.“ Hann vacnaþi siþan ræzlu fullr oc sagþi biscupi draum sinn, oc þar meþ iva oc utru, þann er hann hafþi haft. Biscup let þa bera helgan dom postolans i Mario kirkio, þar sem hans stoll var, oc let bua um vandlega.

Gisulphus het hofþingi vitr oc mattugr i hofuþborg þeirri, er Salernitana heitir. Oc er hann spurþi, at heilagr domr Mathei

* *Her mangler 2 Blade.*

var sva nær þangat cominn, þa sendi hann eptir abota þeim, er Jon het, oc meþ honum gofga menn, at þeir hefþi heim helgan dominn. Byscup varþ ryggr við þeirra comu, en treystisc þo eigi oþro en selia fram helgan dominn þeim, er vitia varo comnir. Foro þeir þa siþan heim meþ helgan dominn. Oc fyrr en þeir kœmi til borgarennar, þa geck Bernardus biscup þeirrar borgar i moti þeim, oc fiolþi kennimanna meþ honum, meþ kertum oc reykelsi oc fogrum lofsongum. Var þar borinn heilagr domrinn i Mario kirkio oc buit um vandlega, oc verþa þar i sifellu margar iartegnir oc fagrar, þær er enn sæli Matheus gerir allt til þessa dags.

Maðr het Andreas, hann atti dottur sva siuca, at nalega var hon at bana comin. Hann mœddisc mioc a vokum oc yvirsetu meyiarennar, oc sofnaði hann, oc bar þat firir hann, at hann þottisc ganga meþ sævarstrondu oc bera meyna i faðmi ser. Þa þotti honum ureinn andi gripa meyna or faðmi ser oc laupa a sioinn ut. En hann þottisc vera i horþum hug, sem van var. Þa vitraþisc honum biartr maþr scolauss oc hafþi mottul yvir ser. Sa spurþi, hvi hann veri sva ryggr. Hann sagþi hvat til bar. Sa mællti: „Grát þu eigi, Andrea, bratt mun dottir þin coma heil til þin.“ Hann þottisc feginn verþa oc mællti: „Þo at ec mega ecki til þin at verþleic gera, þa villda ec þo vita nafn þitt oc kyn.“ Hann svaraþi: „Ec em Matheus postoli oc guþspiallamaðr, oc þarf ec ecki þinna giava.“ Postolinn toc meyna fra uhreinum anda oc selldi heila i hendr foþur sinum, oc siþan leið hann fra augum hans. Andreas vacnaði oc fann dottur sina heila, oc syndi hann biscupi oc allum þeim, er viþ varo, oc sagþi þeim greinilega þenna atburþ. Oc var þessi iartegn hina næstu nott eptir, er heilagr domr Mathei hafþi þangat comit.

Þar var enn cona, su er atti siuca dottur, oc var sva qvalið af iþraverc, at hon var nær at bana comin. Moþir hennar for til heilags doms Mathei meþ mœþingu mikilli sins hugar oc bað firir henni meþ tarum, oc gaf enn sæli Matheus hænni hæilsu, oc geck hon sinum fotum a brot, en hon var borin þangat.

Systir Gisulfi hofþingia het Roþillda, gafug cona oc auþig, hon atti þion, þann er hon virði mikils, er Stephanus het. Hann þyrsti mioc um nott, oc baþ hann cono sina fara at fa ser dryck. Oc er hon let eigi allsciott til at fa honum dryckinn, þa varþ hann reiðr miok oc mællti [he]rmiliga: „[Gefi] mer dryckinn diofullinn!“ Konan reis þa up oc feck honum dryckinn, oc liop þar i diofullinn, sa er hann hafþi til qvaddan, oc svalg hann þa

allt saman, oc varð þegar diofuloþr, oc var þegar i bond fœrðr, er matti. Siþan var sagt drotningo, oc for hon at finna hann oc bað firir honum, leitaði hon eptir, ef nocqvorr maþr kynni raþ til leggia. Athanasius muncr var þar, oc lezc hann hava tonn Matheus postola. Biscup toc þa tonnina at raði Roðilldar oc lagþi i vigt vatn oc gerþi cross yfir, gavo hanum nauðgum at drecka. Diofullinn villdi undan leita, oc matti eigi þa leið fara, sem vatnit var fyrir, oc for hann aptr oc þar ut meþ fyiu mikilli. En hann var alheill eptir. Oc gerþu allir guþi þackir, er við varo, oc naði Athanasius eigi siþan tonninni. Þessir atburþir urþu i Benevent.

Eptir þat for hofþingi sa i Salernesborg, er Landulfus het, oc beiddi, at þeir myndi nocqvot vilia miðla við þa af helgum domi ens sæla Mathei guðspiallamanz til sœmþar þeim oc styrcþar. Þeir miðluþu við hann handlegg postolans, oc foro brot meþ fagnaði oc heim til sinnar borgar. Beneventar[menn] spurþu, aðr en þeir cœmi aptr, hve œrendi þeirra var orþit, oc for biscup ut af borginni oc nalega allr borgarlyþr, oc sungu lærþir menn lof guþi oc hinum sæla Matheo postola. Sa maðr var þar i borginni, er Landulfus het, en sa hofþingi nafni hans, er fyrr var getið, hafþi latit setia þenna mann i bond. En er hann heyrði þys þenna oc hareysti, þa spurþi hann, hvi sætti. Maðr svaraþi: „Firir scommo kom heilagr domr Matheus postola i Salernisborg, en nu er her cominn handleggr hans, oc ganga honum i moti meþ glaumi oc fagnaði.“ Hann mællti þa bandinginn: „Ef þu ert Matheus guðspiallamaðr, oc se þessar miniar af þer, er her ero comnar, þa lat þu losna bond þessi, er ec þickiomc saclauss i sitia.“ Þa spruttu þegar bondin af honum. Oc var honum sagt hofþingianum, oc baþ hann þa leiða hann or myrkvastofonni, oc toc hann þa i sett oc fullan friþ viþ sic, oc urþu allir fegnir þessum atburþ.

Margar verþa þar iartegnir i hvarritveggio borginni allt til þessa dags, oc hvarvetna þar er hann er rettliga dyrkaðr; megum ver oc hans arnaþarorþz niota i sifellu bæþi þessa heims oc annars. Amen.

JONS SAGA BAPTISTA.

I.

Lifssaga hins sæla Johannis baptiste.

Þessi hatid er helgod med allmatkum gudi enum gofga hans dyrlingi Joani baptista, oc hon er med annare setni(n)gu en flestar adrar hatidir, af þvi at þessi dagr er halldin i mining hingadburdar hans, en sa er engi madr annar, er burdardagr er halldin, nema sialfum guds syni oc hans modor Marie ero þeir dagar hallnir, en engum monnum odrum af guds halfo. Er þat i þessu en merct sem i maurgu annars, at gud hefir þau miclo meira virdt bædi en alla adra sina astvini. Her er oc fatt a bocum sagt fra æfi þessa ens dyrliga guds astvinar hia þvi sem þeirra, er lagir ero hia honom at verdleic, en þat ber til, at han var leyninn at crauptum sinum oc meinlætsemi lifi fyr maunnunum en ber i guds augliti, oc gerdi gud af þvi bert, at han virdi Johannem um adra men fra(m), at þat matti eigi vitat verda ellegar iamgiorla, nema skaparin sialfr bæri vitni um. Nu ma eigi sidan ifa, er han qvedr sva at, at engi væri honum ædri feddr. Þa eina hofum ver sogu fra lifi Johannis, er i gudspiollum er sogd, oc er þat haleit virding þessum enum dyrliga guds astvin, at hans ferr afvallt iamfram i frasogn æfi sialfs guds sonar.

Þat er uphaf þess mals, at madr het Zacharias, han var guds vinr oc godr kenimadr a dogum Herodis konungs, han (var) ættadr af bæ þeim a Gydingalandi, er Abia heitir. Han var qvangadr vel oc atti kono þa (er) Elisabed het, þau voru bædi retlat i guds augliti oc voro stadfost i hans bodordum oc letu ser skaptitt allt, er gott var. Þau oru vel saman oc lengi, oc var þeim eigi erfingia audit, þviat Elisabed var obyria en fyra hlut æfi sinnar. En er at þvi kom (at han) atti fornir at færa, at þvi sem hlutr rac þa til, af þvi at þa skylde kennimanzskapr at hlutfaullum fara i þan tima, þa for Zacharias ut riykelse(!) at bera a þeirri tid sem þat var bodit. Oc þa er han var inn gengin i guds mustari, en lydrin var inn(i) oc beid þar medan, þa vitradiz honom engil guds oc stod a hægra veg altaris, oc vard han ottafullr af þvi at han var ovanr engla syn. En engillinn fann þat brat oc melti: „Eigi skalltu ottaz, þvi at heyrd er bæn þin, kona þin mon son fæda, þann er id munud eiga, oc skal han Johannes

heita, oc mon þer verda mikill fognodr oc gledi i hans tilqvomu, oc margra manna fagnadr mun þat vera. Þessi madr Johannes mon michill verda i guds auglite, oc mun han eigi drecka vin eda afengen dryck, mun han fyllasc helgum anda i modor qvidi, oc mun han snua morgum monnum til guds af sonum Gydinga lyds, han mun fara fyrir drotni i anda oc krapti Helie, at hann vinni[1] fedra hiortu til sonanna oc otrua menn[2] til vizcu oc bua drotni algorvan lyd. Zacharia þótti uliclec(!) saga engilsins oc trudi tregliga at sva mundi verda, oc vitradiz honom þa i anat sinn Gab(r)iel engill oc mælti vid hann: „Eg em engill guds, er stendc i sifellu fyrir gudi, oc em ec nu sendr vid þic at mæla oc segia þer med merkium, þat er þu hefir her til mistruat. Oc fyr þat sama er þu mistrudir min ord, skaltu mallaus vera, unz þat kemr fram, sem ek hefi þer fyrir sagt“ En eptir þat leid engillinn fra honom at syn, en spamadrenn var eptir i mustarinu mallaus, unz adrir men qvomo hans at vitia, oc foro þeir sidan heim med han, oc markadi han þa allt at bendingum, þar til er Joan var fædr, oc var mioc einvistum.

A þessi tid urdu þau stortidende, at þa kom Gabriel engell at boda Marie guds son oc sagdi þa henni, hvat tit var um rad Elisabed fræ(n)kono hennar. Oc af þeirra fundi reis Maria up oc for i fiallbygd at hitta Helisabed oc forvitnaz þat, er til hennar var viked af þes(sum) stormælum, er engillinn hafdi vitrað. Enn Maria qvaddi Ellisabed. Þa kom þat fram, sem engillenn hafdi sagt Zacharia, at sveinnenn fylldiz þa helgom anda, er hon bar fyrir briosti, oc hne(i)gdi Joan sic i modor qvidi drotni varum oc hans modor Marie, er þa hafdi qvadda Elisabed. Oc er þau vissu oll saman þessi tidendi, þa dvaldiz Maria þar, unz Elisabed vard letari. En er su tid kom, er þess var von, þa fæddi hon son sinn. Oc er þat spurdu frændr hennar oc nagrannar, at gud micladi miskunn sina med henne, þa qvomo þeir hana at finna oc gerdo henne fagnad þa vicu alla.

En a enum (atta) degi qvomo þeir menn, er sveinin skyldu um snida oc nafn gefa, oc villdu kalla han nafni fodur sins, en modir hans bannadi þat oc sagdi Johannem heita skylldu. En þeir lætu undarlliga yfir þvi oc saugdu engan mann med þvi nafni vera i þeirra æt, oc foro þa til fyndar(!) vid Zachariam oc bado, at han skylldi nackot benda, hvat sveinnenn skylldi heita. Zacharias beiddi ritfæra oc reit sva: Johannes er nafn hans.

1 in *Cd.* 2 mem *Cd.*

Þeim þotti ollum undarlic(t), er vid voro, er þetta kom upp nafn sveinsins. Oc eptir þetta laucsc upp mudr Zacharie oc toc han mal sitt oc blezadi gud. Þa kom otti mikill yfir alla er vid voro, oc foro þessi tidendi brat um alla fiallbygdina oc voro morgum manne mioc hiartnæm, oc ræddo[1] sin a milli, hvelicr þessi sveinn mundi verda, þottosc sia þat gerla, at gud hellt þegar mioc hendi yfir honom. En Zacharias fadir hans fylldisc hellgum anda oc melti med spaleic þan cantica, er bendictus er upphafid, oc er þar su fyrirsogn i, sem sidan gecc eptir um sveinsins rad, at han mundi bædi spamadr vera oc lagdr til mikils þrifnadar oc gæfo Gydinga lyd, oc þa mundi sa fęddr vera, er guds gautur mundi fyrir skolo bua, oc han mundi leid skolo lysa þeim, er adr svima i myrcrum, oc mun han greida gautur varar a fridar stigu. Eptir þessi fagnadar tidendi for hver til sins heimilis, oc þa er eigi gettid i bocum mioc þadan i fra samvistu þeirra frændqvenna Marie oc Elisabed.

Sva segia bæcr, at frændsemi hafi farid(!) verit med drotni varum oc Joani, at Anna modir Marie atti systur þa er Esmeria het, oc var hon modir Elisabed, oc voro þær badar, sem i gudspiollum er sagt, komnar fra dættrum Áárón oc oro af kyni Levi, oc sva oc Zach(a)rias. Var han af þvi kennimadr at sinu leyti, at i þeirri ætt skylldi of allt kennima(n)zskapr vera i Moysse logum, oc toc af þvi þann hatt a sic i sumu lagi Johannes, þegar er han hafdi til þess alldr. En Maria var bædi af konungligri ætt komin oc kennimanligri, af þvi at hon var bædi af Judas ætt oc Levi, en su leifdi sit kyn hvar eptir sic ætin.

Þegar Joan hafdi alldr til þess, þa for hann i eydimorc, oc var þar e(i)nvistum þess a mille, er menn sótto a hans fynd, sumir lærisveinar hans at geraz, en sumir kenningum hans at lyda, sumir foro til fretta at ganga, en sumir fyrir forvitnis sacar, sumir foro skirn at taca. Þar var oc eigi smatt eitt at forvitnaz, at þvi sem i gudspiollum segir, af þvi at sva segir þar, at han hefdi þau klædi er af ulfallda hari voro gǫr, en af al hafdi hann belti um lendar ser; han hafdi til matar ser þau kyqvendi er locuste heita, oc þar med skogar hunang oc drac vatn[2] vid; lengstum var han i nand vid Jordan oc skirdi menn i þeim stad er Beitania heitir, oc for þa frett vida um Joan, sem van var at.

En er Gydingar spurdu til Joans, þa sendu þeir kennimenn til fundar vid Joan at fretta han sialfan, hverr han væri. Oc

[1] raddo *Cd.* [2] vatit *Cd.*

frettu þeir han, ef han væri Cristr, en han neitadi þvi. Þa spurdu þeir, ef han være Helias. En han sagdiz eigi Helias vera. Þa spurdu þeir, ef han væri spamadr. En han lez eigi spamadr vera. Þeir frettu, hvat han villdi fra ser segia, at þeir kynne segia [þeim er[1] þa hofdo senda. Han svaradi þa: „En ec em rodd kallanda i eydimorc, en er greidit drotins gautur oc gerid reitta(!) hans stigu.“ Þeir spurdu, hvat skirn han flytti, ef han var eigi Cristr oc eigi Helias oc eigi spamadr. Han melti: „Ec skiri i vatni oc kennig ydr synda at idrasc, oc bodac ydr þat, at nu nálgaz himna riki. En sa er ydar a mille, er mer (er) ædre, oc er kenniz eigi vid, han mun skira i helgum (anda), oc er sa ocar munr eda meire, at ec em eigi verdr hans skoklædi at leysa.“

Menn drifu þa floccum i eydimorkena til hvarstvegia skirn at taca af honum oc kenningar hans at heyra oc rad at sækia. Oc er þeir komo han at hitta oc skirnar at beida, er oeirumenn voro oc ofmetnadar fullir, þa melti han vid þa: „Er erod nodru ætt, oc er torsótt ydr at syna, hversu flyia skal comanndi[2] reidi. En sa er ydr til at gera sæm(i)liga idrun ydarra annmarka, oc dirfiz eigi at, medan er erod sva bunir, a kalla Abraham fodor ydarn, af þvi at sva erod er attlæra(!) at sva bunu, at gudi er eigi torveldra at gera af grioti sonu Abrahe helldr en at gera ydr at mann(um).“ Þeir spurdu hann þa, hvat þeir skyldi rad taca. En han melti: „Sa er tva kyrtla á, gefi han annan fatækium monnom, oc skipte sva et sama um fæzlur.“ Þa qvomo til hans bersyngir menn oc spurdu, hvat þeir skylldu til rads taka. Han svaradi: „Þat mun at ydr heimt sem leid(!) er, oc eigi framar, enda monod eigi þat verda undan at draga, sem þer hafid fong a.“ Eptir þat qvomo ridarar (til hans oc spurdu, hvat þeir skylldu til rads taka. Han svaradi: „Verit þer ridarar) fridsamir oc ómeinsamir oc unid vid ydar(t) lan en girniz eigi annarra.“ En af slicum kenningum oc odru hans athæfi hugdu margir, at han væri Cristr, oc sonnodo þat honom a hendr. En han neitadi þvi þverliga oc sagdi þeim þa grein, sem var þeirra a mille oc hann hafdi þeim fyrr sagt.

En þa er Johannes hafdi einn vetr kenningar kendt i eydimorcenne, þa kom sialfr guds sonr til hans, at han leiti(!) skirasc af honom. Joan toc vid honum stadfastliga oc litillatliga oc tiadi þat sem honom syndisc, at han þottisc skirn þyrfa(!) at taca af guds syni, en han þottisc vanfærr til han at skira. En er han

1 [*staar to Gange i Cd.* 2 comamoanndi *Cd.*

sa, at þat var guds vili, þa skirdi han drottin varn, oc nadi þa þvi af sem engi annarra, at han sa helgan anda coma yfir guds son oc han heyrdi rodd guds faudur, at han iatadi ser þan son er þa var skirdr. Oc þa sagdi hann þat berum ordum þeim maunnum, er vid voro, oc retti hond sina til guds sonar oc melti sva: „Se her lamb guds, er tecr syndir hęimsins; her er nu sa, er ec hefi fra sagt, er eptir mer kom en er mer fyrri oc ædri.“ Han bar þvi framar vitni um hervist drotins en allir adrir spamenn, at han syndi þann med sinni hendi, er allir adrir spamenn hofdu sagt fyrir, at han myndi i heim koma, oc han sagdi oc sva, at i hans tilqvomo var fyllt þat logmal, er fyrir Moysen var bodit, en (fyrir) Jesum Crist[1] var gefen i stadinn miskunn oc sanleicr.

Nu verdr þess vid at geta, at þa er menn foro floccum at heyra ord guds sonar, hvat han melti of Johannem, en hann sagdi sva, sem nu er opt sidan sungid i hans lofs(a)ungum, at eigi reis ædri madr up Joani baptista fæddr fra karli oc konu, sa einn var ædri i himna riki, er yngri var her i heimi, oc mun morgum sa nu lægri synaz. Sa vitnisburdr[2] ma engum audrum allicr synaz, er sa bar, er gerst vissi, hvat um var at mæla, oc mælti um han sva virduligum ordum sem um engann annan þvilicum, oc ma sia, at þat ma nu retligast synaz ollum at samþyckiaz vid sialfan guds son oc dyrka þann mest, er han kallar æztan.

Joan kendi þa enn kenningar i morkenne þau missere en næstu eptir oc mioc sva til annara paska, oc gec a berhog at banna allar þær uhæfur, er honom voro mioc i nand[3] at heimvistum, oc ol han eptir engum monnum udadir. Johannes fastadi oc langafostu fyrr en drotin varr fiora tugu daga oc fiora tugo natta oc greinde þa tid meirr til meinlæta en adrar. Verdr af þvi sva at qvedit, at Johannes bioge guds gautur oc gerdi hans stigu retta. En i sliku bio han guds gautur, at han fastadi fyrri, kendi han oc fyrre kenningar, skirdi han oc fyrri en drottinn varr; þa bio han einkanliga guds gautu, er hann skirdi i vatninu, en þa gerddi hann hana fyr oss, er han skirdi skaparann sialfan oc sa himnana opna fyr þeim, er þa skirn tæki sidan. En þa gerdi hann retta hans stigu, er han kendi maunnum synda at idrasc oc til yfirbota at ganga.

I þann tima voro fiogur riki yfir Gydingalandi, sem i gudspiollum er sagt; reid(!) einum fiordung lands Pilatus, odrum Lisania,

1 Cristr *Cd.* 2 vittusburdr *Cd.* 3 nænd *Cd.*

þridia Herodes; einum(!) fiorda Philippus brodir hans; þeir voro synir Herodes ens illa, er samtida var hingadburd drotins, oc atto þeir einn fodor oc eina modur. Filippus qvangadiz oc fecc dottor Arethe konung(s) af Syrlande, er het Herodiadis, væn kona oc æstilig(!). En er riki Herodis gecc fram meirr en Filippus, þa þottisc Herodiadis vargefin, oc foro þa ord um, at hon mundi ganga med Herode, ef han (h)efdi þrec til at fa hennar. For þa Herodes a fund Arede konungs oc fastnadi ser þa Herodiam oc toc hana af brædr sinum naudgum oc fecc hennar sidan oc unni ofrast. En um þessa uhæfo vandadi Johannes oc avitade Herodem, er han hafdi tiltekit eiginkonu sins brodur. Þau kunnu bædi illa hans umvondun oc ottoduz mioc, (at) menn mundu gaum gefa at hans rædu, sva fiolmennir sem menn gerdu(z) a fund hans, oc ugdu at þau mundu rekin af rikinu fyr sinar udadir. Herodis gerdi menn til at taka Johannem, oc var han bunndinn oc i myrqvastofo settr nær paskatid, oc sat þar alla tolf manudr.

En er han heyrdi sogd Cristz verk, þa er han sat i bondum, þa sendi hann tva sina lærisveina at spyria Crist sialfan, hvart hann mundi dauda taca sialfr til hialpar maunnum oc til helvitis (fara, eda mundi annarr) eptir honum koma, sva sem han hafdi hingad i heim eptir honom komid. Drotinn mælti sva vid þa: „Farid oc segid Joani, sem er sad oc heyrdot, blindir sia, haltir ganga, licþrair hreinsaz, en daufir taca h(e)yrn, daudir lifna, en fatækir audgaz, oc er sa sæll er vid mig verdr samhuga.“ Eptir þat mælti drotin vid floccana þa er vid voro þesa rædu: „Til hvers forud er ut i eydimork? Villdu(d) er sia reyr vidi skekinn? Eigi er Joan sva, þvi at hann hnigr eigi fyr blidu ne stridu. Eda forod er at sia blaudklæddan mann? I konunga husum bygia þeir en eigi a eydimorkum. Eda villdud er spamann sia? Ec segi ydr sat, meir en spamadr er Joann, þviat um hann er þat ritad: Ec mun senda engil min þann er bua skal gautu þina fyrir þer.“ En er lærisveinar Johannis komu aptr oc sogdu þessi ord drotins, þa þottisc han vita glegt sitt liflat miok nalægt, oc hann mundi skolo koma fyre honom til helvitis.

Herodias gol opt at um liflat Johannis, at fram skylldi koma, en Herodes treystiz traut fyrir vinsældar sacar hans, oc forst af þvi fyrir um stundar sacar. En nær paskum gerdi Herodes veislu mikla vinum sinum oc hofdingium sins rikis, oc skylldi þa hallda hatid i minning burdar konungsins. Þar var morgo vid slegid til beinabotar, oc at ecki væri af dregid, þa var mærin a golfi dotir

Herodes oc lec til gamans maunnum, oc dadu þat allir, oc fyrir þa beinabot er hon þotti gera, þa mælti konungren, at hon skylldi kiosa ser laun fyrir sina skemtun, þott hon villdi halft riki hans. Mærin spurdi modor sina, hvers hon skylldi beida. En hon svaradi: „Bid hann gefa hofud Joans baptista.“ For hon sidan a fund konungsins oc mælti: „Ecki læt ec mer annat lika, en þu latir mer a diski færa hofod Joans baptista.“ Konungrinn gerdi a ser hrygdarsvip at yfirbragdi fyrir bodsmaunnum, en þo sendi hann mann til at hogva hofud af Joani baptista, oc let sidan færa henni a diski, en hun fecc modur sinni. Hon let hofudit fela i turn einum havum, þviat þau hugdu hann mundu upp risa af dauda, ef hofodit nædi til bolsins, en þotti þa enngi von annars, en þau mundi skild verda þverliga. En lerisveinar Joans toco likama hans oc færdu i Samaria oc grofo hann þar med mikilli hrygd. Oc er drotinn spurdi liflat Joans, þa þotti honom sva mikils[1] um vert, at han gecc i eydimorc eptir um stundar saca(r). En er stundir lidu þadan, þa qvomo Serkir oc ræntu þar ollo oc toco mioc sva oll bein Joans oc brendo i elldi oc kostodu sidan ut a acra, en þau fundusc sidan at aqvedinni stundu, oc ero nu þar dyrcud af einum(!) æzta manni(!), en nu er mestr hofodstadr i heiminum i Latrane þar sem heimili pafans er.

De miraculo capitis Johannis baptiste.

En hofod Joans fanz at guds tilvisun af tveim muncum a degi Mathie postola, oc urdu þeir fegnir mioc, oc er þeir villdu heim fara til sins claustrs, þa slosc madr i ferd med þeim, oc toc i brot hofodit at þeim sofondum oc færdi i borg þa er Edissa het, er stortigna hefir audit ordit, oc var þat þar dyrkad i akia(!) um stundar sakar. Þa leid enn nacqverra manna lif oc gleymdiz þa su minning, er þar haldi gior verit fyrr sacar hofods ens sæla Joans baptista. Oc vitradisc hann þa sialfr einum sidlatum manne oc sagdi honom til greiniliga, hvar hans hofud var folgid oc þa mundi fin(n)az, ef leitad væri. En þa sagdi hann byscupi þessa vitron, en hann baud fostu sinum clercum oc lyd, oc gengu til þess stadar, sem til var visad, oc fundu hofudit i fauto einni, oc urdu fegnir oc gerdu gudi þacir oc baro sidan i kirkiu med lofsaungom, oc drupu þa or bloddropar, sva sem nyhogvid væri af, oc var þvi ridit a haund clercs eins, oc mati hann hana adr naliga ecki hræra oc vard þegar heil. En annar fecc bot i

1 misLils *Cd.*

processione, oc var þa sva mikill fagnadr þeirra manna, er voro vid þessi tidendi, at sa dagr er nu um allan heim halldinn agetliga at tidum i minning hans liflatz, er þo var a paskatid, en þat hefir nu synz guds cristni merkiligast at hallda þa minning a þeim degi er hofudid fanzc med storum iartegnum oc . . . . . .
. . . .

II.

Bref Grims prestz.

Virðuligum herra Runolfi abota i Veri sendir Grimr prestr qveðio guds ok sina sanna vinattu. Þers truir ek yðr minniga vera, at þer baðut mik saman lesa or likama heilagra gudspialla lif hins sæla Johannis baptiste ok setia þar yfir tilheyriligar glosur lesnar af undirdiupi omeliarum hins mikla Gregorij, Augustini, Ambrosij ok Jeronimi ok annarra kennifedra. Nu þvi at hvarki mællti fyrir mer gnott klerkligra lista edr natturugiǫf hiartaligra vitzmuna ne lofligr vitnisburðr fyrirfaranda lifs, ok adrir voro stormargir miklu betr til þessa starfs fallnir, sá ek ǒngva sǒk til þers, er þer bundut þat mer á hendi, adra enn þa, at þer unnut mer þers odrum framarr, sem þer sád mik ǒdrum framarr þurfanda, enn þat er aflausn andmarka, ef almattigum gudi ok hans haleita fyrirrennara Johanni þætti nockut þess vert fyrir þenna samanburd. Hefir ek nu gert, at brottkastadu(m) ollum kinnroda, um þenna lut ydvarn bodskap, þo at ek vissa á minu verki mundu finnazt morg ok stor gǒrdarlyti. Truir ek, at nockurum monnum syniz i mǒrgum stǒdum mǒrg orð yfir sett, þar sem fá standa fyrir. Gorða ek þvi sva, at þat var ydvart atkvædi, at ek birta ord hans med glosum. I annan stad truda ek, ef obóckfrodir menn heyrdi hans hin fǒgru blom ok hinar myrku figurur, at þeim mundu þær a þa leid onytsamar, sem gimsteinar ero svinum, ok at betra væri at lysa hans spaasogur ok skynsemdir morgum manni til trubotar, helldr enn at sinna heimskra manna þocka, þeira sem allt þickir þat langt, er fra Cristz kǒppum er sagt, ok skemtaz framarr med skrǒksǒgur. I

þridia stad syndiz mer sa orskurdr her til heyra, at miklum soma mi̊klir lutir. Af þvi lét ek frammi allt þat, er mer þotti af þessa dyra mannz lofi her til heyriligt, ok þat sem ek truda vitrum monnum mundu sôgubót i þickia. Vil ek nu bidiandi vera, at þer takit þenna samanlestr til skodanar ok umbotar, æigi fyrir annat enn þat er þer budut mer þetta at gera, ok mer syndiz, sem þer seed sakir astar ok godvilia ok visdoms a mannligar boklistir ok gudligar rôksemdir til þessa starfs ôruggir, ok uti muni vera byrgd ôll skynsamlig aleitni oss samlendra manna af þvi aullu, sem þer vilit med ydrum skynsemdum veria. Sva vil ek ok einkannliga bidia, at þer æstit þers almattigan gud fôdur, at æigi taka ek fyrir þetta verk pinu sakir ofdirfdar helldr af-lausn andmarka fyrir yfirsetu ok eptirlæti med ydr. Ok þott æigi vinniz til þess gipta, at ek verda i valdra manna tôlu vars herra, mega ek þo fyrir arnadarord sæls Johannis med domi ber-syndugra manna fordaz bruna helvitis fyrir makliga ok vidrkvęm-iliga idranar ávôxtu ok bida sællar vanar i hinni sidarri sealfs drottins tilkvámu. Quod ipse p.[1]

Prologus.

Þat byriar oss at skilia oc i minning at hallda, at varr drottinn oc lausnari, sa er allan heiminn vissi tapaðan fyrir synð hinna fyrstu manna, let ser soma sakir sinnar omælldrar[2] misk-unnsemðar at tendra i heimi þessum marga liosa lampa til þess at leiða allt mannkyn, þat er tapaz hafði fyrir flærð hins forna fianda, til ens sanna lioss, oc voru [fyrstir af þeim[3] helgir hofuð-feðr oc spamenn. A meðal þeira skein hinn sæli Johannes sva sem solin, er biartari skinn [æ himnum[4] enn onnur himintungl, þviat hann var pryddr með hærum guðs giofum her a iarðriki. Þessi hinn fyrsti þionn oc framflytiari vatzskirnar oc fyrirrennari drottins vars var fæddr, þa er liðnir voru fra upphafi [veralldar þessar[5] fim þusundrat oc .c. oc niutigir ara oc niu[6] oc þrir man-aðir[7], i þann tima er Octovianus Augustus reð ollum heimi, sa er næstr var einvallds[8] hôfþingi yfir Romveria riki eptir Julium Cesarem, þann er fyrst[9] tok undir sig allz heims velldi af Rom-verium, siþan riki[10] hvarf undan girskum[11] monnum.

1 *Dette Brev findes kun i B, og mangler sandsynligvis i A paa Grund af et forrest i Bogen udrevet Blad.* 2 umælldrar *B.* 3 [*saal. B*; af þessum fystir *A.* 4 [*tilf. B.* 5 [heims *B.* 6 .viii. *B.* 7 manadr *B.* 8 einvalldz *B.* 9 fyrstr *B.* 10 rikit *B.* 11 girzkum *B.*

Her byriar upp lifssogu ok pinslarsogu hins helgazta Johannis baptiste sonar Zacharie[1].

1. Af kynferð þessa hins storburðuga oc gôfga guðs vinar Johannis segir sva virðuligr prestr Beda yfir orð Luce guðspiallamannz, at eigi at eins voru þau faðir [oc moðir Johannis[2] sialf fyrir sig[3] agæt, helldr oc þar með af agætu kyni komin, oc sialfr upphefiari allra goðra hluta let fyrir þvi sva til bera, at eigi mætti predican oc fyrirsogn guðligrar tilkvamu, su er hinn sæli Johannes bar framm, synaz usannlig[4], ef eyrindrekinn væri braðliga[5] upprunninn af kynsmonnum litillar roksemðar, helldr gerði frægð fyrirfarandi frænda goða vænting sannrar roksemðar honum oc hans frambornum orðum, þar sem hann var eigi at eins af retvisi[6] helldr þar með af konungligri oc kennimannligri kynsloð kominn, sva sem Lucas segir.

Fra Herode[7].

2. I þann tima er Herodes konungr reð Judea, var sa kennimaðr er Zakarias[8] er nefndr af leyti Abia, enn husfreyia hans var af Aarons ætt, su er Elisabeth het. Þessi Herodes var ættaðr af Idumea at fauðurkyni enn af[9] Arabia at moðurkyni. Faðir hans het Antipater[10], en Cipris moðir, naskyld konungi af Arabia. Fyrr nefndr Herodes var fyrst af Antonio, þeim er riki skipti við Augustum, skipaðr yfir Galileam, en siþan[11] yfir Judeam, oc [enn siðan[12], at sigruðum Antonio oc Kleopatra drottning Egipti, þotti Augusto litið riki Herodis, oc fyrir[13] sakir margra dygða hans oc velgerninga til sin tok hann mikinn hlut af riki þvi, er fyrr nefnd Kleopatra hafði raðit, oc [skipaði Herodi[14]. Oc var i þessu marki þat riki er Trakonitida heitir oc [annað Ituriam[15], oc allar borgir oc bygðir, þær er með sio liggia til þeirar borgar, er Pigrumstratones[16] heitir, enn siþan var uppsmiðuð af sama Herode til sæmþar Augusto oc kollut Cesarea. Herodes gerði oc i þeiri borg er Askalonia[17] heitir konungligt[18] hus, oc þvi var hann Askalonita kallaðr. Hann atti .viii. eða .ix. konur, oc [atti við þeim[19] marga sonu, enn þo mun ek fa nefna. Frumgetinn son hans [het Antipater[20],

1 *Overskr. B;* kynferð Johannis *A.* 2 [hans ok modir *B.* 3 sik *B.* 4 usannligri *B.* 5 bradkomliga *B.* 6 rettvissi *B.* 7 Af Herode ascalonita *B.* 8 Zacharias *B.* 9 *saal. B*; ab *A.* 10 Antipas *B.* 11 sidarr *B.* 12 [um sidir *B.* 13 *saal. B;* þvi *A.* 14 [*saal. B*; skipat H. *A.* 15 [annat Iturea *B.* 16 Pirgumstratonis *B.* 17 *saal. B*; Ascalonita *A.* 18 konunglig *B.* 19 [af .vii. þersum tok hann *B.* 20 [var Antipas *B.*

moðir hans het Dosides, hon var utigin at ætterni; þar næst voru þeir Alexander oc Aristobolos, moðir þeira het Mariagenes[1] frændkona Hirkani; þar næst[2] var Arkilaus, Matica het moðir hans af Samaria. Þenna Herodem segia sumir[3] sun Mariagene[4]. Þessum næst voru þeir Herodes antipas, er siþan var kallaðr[5] tetrarka[6], oc Philippus, moðir þeira var Kleopatra af Hierusalem. Þessi Herodes Askalonita let drepa hina saklausu sveina oc vall moðkum til bana, hann reð riki oc konungsnafni .xxx. ara oc atta ár.

Vitran Gabriel engils.

3. Zakarias þessi var, sem fyrr segir, leytismaðr Abia, þess er einn var af fiorum oc .xx. þeim kennimonnum, er David skipaði, þa er hann villdi auka guðs gôfgan, valdi þessa .xvi. af ætt Eleazar Aarons sonar enn .viii. af Ithamar, ok skipaði serhverium þeira vik(u) at lutfalli eptir annan. Þessi hiu fyrr nefnd voru rettlat fyrir guði. Beda segir, at þvi kallar Lucas þau rettlat fyrir guði, at eigi eru þeir allir rettlatir fyrir guði, þeim sem hiortun ser, þeir er eptir augnasyn einni saman dæma synaz rettlatir, oc af falsaradomi bera a ser yfirbragð rettlætis en hafa eigi satt rettlæti. En þessi hiu er falslaust þionuðu guði oc voru rettlat eptir vitnisburð guðspiallzinz fram i ollum boðorðum guðs oc rettleiðingum an allri kveinan, þat greinir Beda sva: Sa gengr eptir guðs boðorðum, er þeim hlyðir, en sa helldr rettleiðing guðs, er aðra dæmir með rettlæti. Oc a einu hausti, þa er hlutr Zakarie kom upp, gekk hann i mustari drottins eptir kennimanna sið oc bunaði, oc berr reykelsi i Sancta sanctorum, þat er i þann hlut mustarisins, sem tialldit, þat sem um þvert husit var fest, greindi fra hinum ytra hlut herbergis Þar var varðveitt lôgmalsorkin, su er i voru tvau steinspiold, þau er a voru skrifuð .x. laga boðorð, þau er guð gaf Moysi, oc gullig fata, su er himnamiol var i, oc vond(r) Aarons, sa er blomgaz hafði. Þessa hatið segir Beda verit hafa a einhveriu ari a hinum siaunda manaði fra paskum, er byskupinn skylldi i þetta herbergi ganga at biðia fyrir folksins hialp. Oc nefnir Commestor þessa diem propitiationis, en þat þyðizt liknardagr, en ver kôllum ymbrudag, oc bað hann þa tilkvamu hialpar hans, oc þvi sa hann guðs engil, þann er honum birti, með hverri framferð þat mundi verða sem hann bað, standa til hægri handar alltaris, þess er reykelsi var yfir sett. En

1 Mariannes *B* 2 næstr *B.* 3 *saal. B*; menn *A.* 4 Marianne *B.* 5 *mgl. B.* 6 *Her ender 1ste Blad i B.*

er Zakarias sa þessa syn, varþ hann miok ottafullr, sva at hann þorði eigi nafns at spyria engilinn. Enn hann mællti til hans: „Eigi skalltu ottaz, Zakarie, þviat heyrð er bæn þin, oc Elisabeth eiginkona þin man þer son fæða, oc mantu nefna hann Johannem. Af þessu mantu fagna oc gleðiast, oc margir munu fagna a hans burðartið. Hann mun mikill vera fyrir guði oc drekka eigi vin ne afenginn drykk, oc þegar fra moður kviði man hann vera fullr af helgum anda, oc marga af sonum Iraels man hann snua til guðs sialfra þeira, oc hann mun fyrir honum fara i krapti oc anda Helie, oc marga þa, sem aðr eru otrufullir, man hann leiða til sannrar vizku rettlatra manna oc snua hiortum feðra til sona, oc hann mun bua algert folk guði til handa. Vit þessi orð engilsins slo ęfa i skap kennimanninum sakir mikileika fyrirheitinna oc elli sinnar oc huspreyiu sinnar, oc beiddiz af englinum marks til styrkingar truar sinnar, þess er hann gerði visan af þessum hlutum, oc þvi mællti hann til hans: „Af[1] hveriu marki skal ek þetta vita, þvi ek em gamall. oc huspreyia min ellri en hon megi born[2] geta, oc hefir hon þo aðr ekki barn alit.“ Engillinn svaraði þa: „Ek em Gabriel engill, sa er iafnan stendr fyrir guði, enn nu em ek til þin sendr at tala við þig oc at bioða[3] þer þessa hluti. Nu fyrir þvi at þu truðir eigi orðum minum, þeim er framm munu koma a sinum tima, mantu mallauss verða[4] til þess dags, er þessi min spa man verða framgeng.“ Beda segir i þeim[5] stað, at manni er leyft at beiðast takna eða roksemða af þeim hlutum, er maðr segir honum, enn þat sem guðs engill segir, er manni eigi rett at [spyria eða[6] gruna ne takna at beiðast til styrkingar sogunni[7], oc fyrir verðleik sinnar otrygðar[8] gallt hann þagnar viti, þat er honum var til marks[9] gefit um þa hluti, sem hann mistrygði talandi en truði þegiandi. Þat er oc hugsanda, hvi engillinn sagði, at margir mundu fagna a burðartið sveinsins. En þa kom þat fram, þegar er nagrannar[10] fognuðu stundliga þvi, er Zakarie var son fæddr, en nu kemr þat fram iafnan, er heilög kristni gleðz með andligri[11] gleði a hatið halldinni i minning hans signaða burðar. Sva er a þat litanda, hvi hann skylldi Johannes heita, þat þyðiz guðs miskunn. En þat leysir Beda a þa leið, at af þvi fekk hann þetta nafn eptir guðligri tilskipan, at hann auðlaðist einkannligri miskunn oc forpris en aðrir helgir menn i[12] þvi, er

1 *Her beg. C.* 2 barn *C.* 3 boda *C.* 4 vera *C* 5 þessum *C.* 6 [*mgl. C.* 7 saugninni *C.* 8 tortrygdar *C.* 9 *saal. C*; margs *A.* 10 *saal. C;* naungar *A.* 11 *saal. C;* anligri *A.* 12 *tilf. C.*

hann var skipaðr fyrirrennari sealfs guðs sonar i sinni predican, skirn oc sigrvegarasamligum[1] dauða, oc þvi er hann bar fagnaðartiðindi til helvitis, þau er engi bar aðr enn hann. En þat er engillinn sagði hann mikinn mundu verða, skal eigi sva skilia, at sæll Johannes mundi mikill vera at likams vexti, helldr skal [þar til[2] skilia, at hann mundi mikill verða at mannkostum oc at goðum verkum; þviat eigi gerir vallarsyn manninn[3] mikinn fyrir guði, þeim sem bæði ser oc skyniar andir oc li[kami][4], helldr er sa[5] fyrir honum mikill, sem hann elskar umfram alla hluti oc honum fylgir i þvi at fylla ok frambera mikileik hans boðorða með fullum vilia oc verki, orðum oc eptirdæmi. En þat er engillinn sagði Johannem þegar mundu fra moður kviði eða i moður maga fyllaz af helgum anda, sannaz i þvi, at hann var þegar i[6] moður kviði sva framarliga helgaðr af guði, sem summa theologia greinir, at hann matti eigi fremia dauðliga synð, oc hann hafði myklu minni fysi enn aðrir menn at gera likamligar synðir, oc þvi gerði hann færi oc smæri enn flestir menn aðrir. Heðan af hefir sa vandi verit i kristninni sums staðar at hallda getnaðartið þeira guðs moður, at þau voru bæði helgut i moður kviði. Enn sumir kennifeðr segia, at fyrir þa skylld eigi[7] eigi þann dag at hallda, at þau voru bæði með eptirlifis synð getin. En þar er af þeim, er þann dag vilia hallda, þvi a moti kastað, at þetta hald se skipat i þa minning, er þau voru i moður kviði helgut, en eigi fyrir getnað þann sem með[8] synð var. Hinir svara þa, at eigi er vist, nær þau fengi þa helgan[9], oc þvi eigi með ongu moti einn dag fyrir þat at hallda. Sumum meistorum synist, at hverr eigi sealfraði[10] at vera þess[5], hvart hann helldr þetta dagshalld eða eigi, þar sem hvarirtveggiu hafa nær fullar skynsemðir fyrir ser. En þar er engillinn sagði, at hann mundi snua hiortum feðra til suna, kom þa fram, er hann sneri morgum af Juðum, [þeim er[11] aðr voru bæði at alldri oc froðleik feðr oc meistarar Moyses laga, sva at þaþan fra voru þeir Kristz lærisveinar oc hans sannir synir i 5 miskunn inna nyia guðspialla[12] boðorða, oc margir rangtruaðir urðu fyrir hann rettruaðir. En þat er hann sagði Johannem mundu fyrir fara sealfum guði i anda ok krapti Helie[13], skal sva skilia, at Johannes kom a þa leið fyrir ena fyrri guðs hingatkvomo,

1 *saal.* *C*; sigrvegsamligum *A*. 2 [þat til þess *C*. 3 *saal.* *C*; manni *A*. 4 likam *C*. 5 *tilf.* *C*. 6 fra *C*. 7 aa *C*. 8 af *C*. 9 *saal.* *C*; hellan *A*. 10 sialfradr *C*. 11 [*saal.* *C*; þeir sem *A*. 12 gudspiallz *C*. 13 Elie *C*.

sem Helias man koma fyrir ena siðarri, oc sva sem Johannes var fyrirrennari lausnarans, sva mun Helias vera domandans[1], oc þeir voru at morgu likir, sem siðarr mun sagt verða. Þess ma oc spyria, hvi engillinn sagðiz iafnan standa fyrir guðs augliti en vera nu sendr til Zakariam; þviat þat ma eigi skilia eptir likamligri staðasetning[2], at engill sa, sem eigi var[3] i ollum stoðum senn, megi bæði standa a himni fyrir guðs augliti oc vera þo hingat sendr a iarðriki. En þessi spurning verðr auðvelliga leyst, ef ver hugsum, at guð er i ollum hlutum oc þo með ongu moti inni luktr, oc hann er um alla hluti framm oc hvergi uti luktr. Renna þvi englarnir um umællt viðerni hans guðdomligrar navistu, hvart sem þeir renna til himins eða iarðar. Oc þo at þeir se eigi i ôllum stôðum[4], þa er hann þo þeim nalægr i ollum stôðum, oc þvi megu þeir hvergi fara fra hans augliti. Enn eptir þat er engillinn hafði þetta talat, sem nu var[3] greint, hvarf hann fra spamanninum at syn, en hann gekk mallauss af mustarinu[5] til folksins, þess er a bænum hafði verit alla stund, meðan hann færði fornina, oc undraði, hvi hann atti þar sva langa dvol, oc af þvi at hann matti ekki tala við þa, þottuz þeir vita, at hann mundi syn seð hafa i mustarinu.

Um getnat Johannis[6].

4. Ok er liðnir voru þeir dagar, er hann hlaut i mustarinu at þiona, for hann til heimkynna sinna, oc atti þa lag[7] við eiginkonu sina, oc varð hon hafandi at barni, oc leyndi hon þvi .v. manaði oc talaði sva fyrir[8] sealfri ser: Þannig[9] gerði guð við mig a þeim dogum, at[10] hann villdi brott taka þat brigsli, sem ek hefi aðr borit milli manna. Beda segir, at þessi grein um[4] heimfor Zakarie er þvi skrifut, at þaþan af megi skilia, at þann tima sem kennimenn þionuðu i mustarinu, voru þeir skildir eigi at eins fra faðmlagi huspreygna[11] sinna, helldr oc iafnvel af allri inngongu sinna herbergia. Var þeim[12] nauðsynligt hionalag oc barngetnaðr, er kennimanzskapr hvarf sem[13] erfð i ætt þeira[14], en þeim kennimonnum, er nu standa iafnan at skylldu fyrir helgum alltorum a vorum timum, hæfir [iafnan hreinlifi at hallda[15].

1 domarans *C.* 2 *saal. C*; staðnasetning *A.* 3 er *C.* 4 *tilf. C.* 5 musterinu *C, og saaledes senere.* 6 Er Johannes baptista var feddr *C.* 7 samlag *C.* 8 med *C.* 9 þann veg *C.* 10 er *C.* 11 husfreygna *C.* 12 þat þa *C.* 13 med *C.* 14 Levi *C.* 15 [*saal. C*; oc iafnan at hreinlifi halldi *A.*

Fra þvi er Gabriel bodadi Mariu[1].

5. I þann tima var smiðr sa i Judea, er Joseph het, oc ser hafði festa með guðligri tilskipan mey, þa er Maria het, oc biotz i þann tima við brullaupi sinu. Þessi mær var frændkona[2] Elisabeth oc atti þann foður, sem Joachim het. Sva segir Speculum Historiale, at Johannes var getinn octavo kalendas octobris a iafndægri um haust, þa er nætr taka at vaxa en dagar at minkaz. En þessi[3] mær Maria gat son sinn a hinum setta manaði fra þvi a octavo kalendas[4] aprilis a varligu iafndægri, þa er dagar taka at vaxa en nætr at minkaz, sem nu mun sagt verða. A þessum tima þa er hin sæla mær Maria var ein saman a bæn sinni i luktu herbergi, kom Gabriel engill oc birtiz henne oc heilsaði hana oc sagði henne, at hon mundi fæða Jesum son hins hæsta guðs. Hon leitaði þa eptir, með hverri tilskipan þetta mundi verða, þar sem hon hafði þvi heitið i hiarta sinu at kenna eigi karllmanz, at skilia at eins likamz losta. Engillinn sagði henni þa, at þenna getnað mundi eigi leiða af karllmanz sambuð, helldr af verki heilags anda. Hann sagði henni, at Elisabeth frændkona hennar mundi son fæða. En þa frændsemi greina bækr, at Esmeria moðir Elisabeth væri systir Aunnu moður Marie. En þo hofðu fyrrum blandaz konunga ættir oc kennimanna, þa er Aaron fekk eiginkonu af ætt Jude Elisabeth systur Naason, oc Joram konungr gipti dottur sina Elisabeth Joade byskupi. Oc þa er Maria hafði heyrt oc skilt engils orð um getnað þeira beggia sins sonar oc sinnar frændkonu, mællti hon: „Se her ambatt drottins, verði mer eptir orði þinu.“ Ok þa þegar var Kristr getinn með henni at uskoddum hennar meydomi, fullkominn maðr i aund oc likama, oc var getinn, sem fyrr segir, .viii. kal. aprilis, oc at liðnum .xxx. oc .iii. arum væri hann pindr oc deyddr a þeim sama degi. Yfir þessa vitran alla saman segir Bernardus langa skyring, af þeiri rita ek fa orð, sakir leti at forðaz langmæli, þau er hann glosar yfir þessi orð Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Se her ambatt drottins. I þessum orðum er litillæti synt, at miskunnar sæti var fyrirbuit. Hvert er þetta hit haleita litillæti, er eigi lettir fyrir vegsemðinni oc eigi kann dramba i dyrðinni? Moðir guðs var hon valit oc nefnir sig þo ambatt. Oc fyrirfarandi þessa giof þekkiliga fyrirheitz iok hon með viðtengðum verðleika sinnar sætuztu bænar: Verði mer, sagði

1 *Overskr. C;* Fra Marthe (!) *A.* 2 fyr nefndrar *tilf. C.* 3 fyr nefnd *tilf. C.* 4 *Her mgl. 2 Blade i C.*

hon[1], eptir þinu orði; sem (hon) segði með þessum hætti: Verði mer þat orð, sem i upphafi var guð, hold af holdi minu eptir þinu orði; verði mer þetta orð eigi til þess framsagt at liða um, helldr getiz með mer at vera holldi skryd enn eigi lopti; verði mer þetta orð eigi at eins heyriligt með eyrum, helldr oc syniligt með augum, oc þreifanligt með hondum, oc bærıligt a herðum; verði mer þetta orð skrifat i hiarta minu, eigi sem i iokli se ritað i solar skini, helldr sem með obrugðuligum(!) penna ritað a lifs bok; verði þat eigi sem með mallausum fingrum fatað a dauðra kvikvenda skinnum, helldr lifliga fast sett með mannligri mynd i minum skirum iðrum, eigi fyrir dauðligan penna helldr fyrir enn helga anda.

Fra Mariu ok Elisabeð.

6. Eptir þessa hluti, sem nu voru sagðir, reis Maria upp oc for af Nazareth i borg Juda. Juda[2] er (i) þessum stað borgar nafn en eigi ættar. En Jerusalem er i Beniamins ætt, um hana la vegr sancte Marie, þa er hon for i þann kastala eða borg, sem heimkynni Zakarie voru, oc var sa staðr .iiii. milur af Jerusalem, sem Johannes var fæddr. Her um segir Ambrosius super Lucam: Maria for til fiallbygða eigi sem mistryggvandi engiliga forspa, eigi sem ovis af sendiboðunum, eigi efandi um dæmit, helldr sva sem gloð af fysinni, siðlat i þionustunni, fliot af felagleikinum; eða hvar var hennar vegr, þar sem hon var full af guði, nema at fara til hinna hæri hluta oc þo með skunda[3], þviat heilagr andi kann eigi sema (við) talman. Nemi þer her af heilagri konu, hvilika gaumgæfð þer skulut þeim konum veita, er með bornum ganga. Maria, su er aðr hirði sig i hinum instum leynum husanna, let sig eigi talma fra þessi ferð kinnroðann meydomsins, oc eigi fra þionustunni snarpleik fiallanna, oc eigi fra kostgæfinni langleik ferðarinnar, oc mærin með skunda steig til fiallbygðanna minnig embættisins enn ominnig meingerðarinnar, ostyrk i tegund en styrk at goðviliafor, at fyrirlatnum sinum heimkynnum. Nemi þer, meyiar, at renna eigi opt um annarra manna herbergi, eða eiga langar dvalir a strætum, eða blandaz miog við alðyðu með margfolldu tali. Maria var seinlat inni en skiotlat uti. Hon var með frændkonu sinni .iii. manaði, oc þvi at hon kom til þionustu, eigi fyrir þvi at hana lysti at vera i annarra herbergium, helldr fyrir þa skyld, at hon villdi eigi optliga opinberliga litin vera.

1 af orði *tilf. Cd.* 2 Judea *Cd.* 3 skynda *Cd.*

Nemit nu, meyiar, kinnroða at Mariu, nemit oc litilætið. Frændkona kom til frændkonu, en yngri til hinnar ellri, eigi at eins kom hon, helldr heilsaði hon fyrri. Se hver sem ein mær þvi litillatari, sem hon er helgari, oc kunni at vegsama ser ellri menn. Se með henni meistaradomr litillætis, þar sem algerleikr er skirlifis, se oc sök milldinnar oc regla læringarinnar; hugsi hon þat, at hin hæri kom til hinnar lægri, Maria til Elisabeth, Kristr til Johannem. Þegar birtiz hvat arnaðiz i tilkvamu Kristz oc Marie. Iafnskiott sem Maria gekk i herbergit oc heilsaði Elisabeth, gladiz barnit i i kviði hennar, oc þaþan af varð hon full af helgum anda. Seam her grein serhverra hluta. Elisabeth heyrði röddina, en Johannes kendi fyrri miskunnina, hon heyrði eptir skipan natturunnar, en hann fagnaði eptir skipan stormerkisins, hon kendi tilkvamu Marie, enn hann tilkvamu drottins, kona konu oc sun sunar. Þær vinna stormerkit fyrir innan byrgit i moðurligum iðrum, en þær tala miskunnina fyrir utan oc spa taknsamliga með tviföllduin spaleikxanda sinum oc sinna suna. Gladdiz barnit, gladdiz moðirin, eigi var moðirin fyrrum full af helgum anda en suninn, helldr þa er suninn fekk hans gipt, fekk oc moðirin. Þa er Johannes fagnaði, fagnaði Elisabeth. En eigi segium ver Mariam þa hit fyrsta fyllda heilags[1] anda, þess er aðr var með henni, helldr segium ver anda hennar fagnat hafa þvi, at oumbræðiligr guð vann oumræðiligan sinn matt með sinni mæðr, varð [hon fylld[2] hins helga anda fyrir getnað sins sunar, en Elisabeth eptir getinn sinn sun. Oc til vitnisburðar, hvat með henni var, kallaði hon til varrar fru: „Blezuð ertu a meðal kvenna, oc blezaðr er avoxtr kviðar þins; oc hvaðan af kom su gipt at mer, at moþir drottins mins kæmi til min? þvi at iafnskiott sem rodd þinnar heilsanar hlioðaði fyrir minum eyrum, fagnaði barnit i kviði minum, oc sæl ertu, er þu truðir, þat er at skilia, engiligum orðum, þviat þeir hlutir munu algerliga fram koma um þig, sem af guði voru til þin talaðir.“ Her yfir segir hinn sam(i) Ambrosius byskup: Af þessum orðum Elisabeth, er hon sagði barnit fagna i kviði hennar, birtiz at þa þegar hof Johannes þa þionustu, sem hann var tilskipaðr, at bua veg fyrir varum herra, er hann heilsaði honum með hiartaligum fagnaði, meðan eigi vanz tungan til talsins, oc kom(u) fram forspáár Gabriels, at þessi sveinn Johannes mundi i moður kviði vera fullr helgum anda. En eigi er fyrir þa skylld sagt, at moðir hans kallaði með mikilli röddu, at hlioð hennar heyrðiz viða eða hagliga um loptzinz

1 helgum *Cd.* 2 [oc ufylld *Cd.*

viðerni eða landz, helldr var þessi rôd mikil at goðfysi oc kendi miklar guðs giafar, þa er hon sagði sva Blezuð ertu a meðal kvenna, þviat Maria var eigi at eins blezuð meðal kvenna, helldr var hon meðal blezaðra kvenna einkannliga tignut með meiri blezan helldr en allar aðrar konur. Ok þa er hon sagði blezaðan avoxt kviðar Marie, þann sem eigi er sva blezaðr sem aðrir blezaðir menn, helldr sva sem postolinn segir, er hann blezaðr yfir alla hluti fram um allar veralldir, oc fyrir hann veitaz allar aðrar blezanir. Oc þessi orð guðspiallzinz koma saman oc orð psalmsins, þau er David segir undir skilning sealfs guðs foður talandi til sin: Af avexti kviðar þins man ek setia, at skilia hôfðingia, yfir sæti þitt, þat er yfir Gyþingafolk. Þvi toluðu þau bæði engillinn oc Elisabeth hin somu blezanarorð til Marie, at i þvi syndiz hon vera virð oc vegsomuð bæði af monnum oc englum oc forprisut ollum kvenmonnum. En i þvi er hon sagði sva Hvaðan af kom mer su tign, at moðir drottins mins kæmi til min, synir hon sig eigi uvitandi þess, at þvilik dayndi mattu eigi með auðrum kosti veitaz helldr en þeim, sem nu er auðsynt, at þeim var þa samvinnandi hinn helgi guðs andi, oc þat varð eigi fyrir hennar verðleik, helldr fyrir guðs giof, at moþir spamanzinz heilsaði moður drottins sins til aukningar verðleiks sunar sins. Oc sva er þat, er sa hinn sami andi, sem gaf spaleikinn, gaf oc litillætið, sem hon segði með þessum hætti: Fyrir hvert mitt rettlæti eða af hverium minum verðleik varð þetta tilfelli, er guð veitti mer þa giof, at til min kæmi moðir drottins mins? kenni ek takn þetta, veit ek oc stormerkit. Moðir drottins ertu fyrir guði oc af guðs orði oc full af guði, þviat iafnskiott sem rôdd þinnar heilsanar kom til minnar heyrnar, fagnaði barnit i kviði minum. Ambrosius segir enn þetta: A þvi augabragði sem roddin kom til eyrna likamans, kom andligr kraptr til hiartans, oc eigi at eins tendrandi moðurina, helldr oc þar með hennar eldi með ast guðs sonar, þess er þa var til þeira kominn, oc með birting hins helga anda, þess sem hennar hiarta fylldi, skildi hon, hvat fagnaðr barnsins bendi, þat er, at þa var þar komin moðir þess, sem sun hennar skylldi fyrirrennari geraz. Ok (su) er fyrrum skammaðist þunga moðurnafnsins, meðan hon vissi eigi stormerkit siðlætisins, blezaði nu eldinu Marie ok moður eldisins; oc su er aðr leyndi þvi, er hon hafði mann getið, hrosaði nu, at hon hafði spamann getið, oc þau stormerki, sem hon hafði aðr leyniliga með ser, predicaði hon nu fyrir ôllum opinberliga aheyrondum sva mælandi: Sæl ertu þinnar

tru, þviat i þer munu fullgeraz þeir hlutir, sem til þin voru af guði sagðir. Var þat oc viðrkvæmiligt, at Maria oc Elisabeth tæki spaleiksanda fyrir fæðing sinna suna, at sva sem syndin hofs af konunni, sva birtiz upphaf hialparinnar af konunni. Af þessi sælu konu Elisabeth segir hinn mikli Gregorius super Ezekielem sva mælandi: Heilagr spaleiksandi tekr með misiofnu moti hug spamanna, stundum sea þeir umliðna hluti oc samtiða hluti i anda sinum, enn eigi okomna hluti, stundum sia þeir bæði umliðna hluti oc ukomna, en eigi samtiða hluti, stundum sia spamenn bæði senn umliðna hluti oc naverandi hluti oc ukomna, sem Elisabeth sa Mariu til sin koma oc vissi, at hon bar fyrir briosti guðs orð með holldi hulit, kendi oc Mariu vera moður drottins sins oc sagði: Hvaþan af veittiz mer þat, at moðir drottins mins kæmi til min? Hon mællti oc: Sæl ertu truar þinnar, þviat allir þeir hlutir munu algerliga fram koma, sem til þin voru sagðir af guði. I þessu er hon mællti þessi orð, birtir hon, at hinn helgi andi hafði henni birta þa hluti, sem til Mariu hofðu talaðir verit af getnaði guðs sonar; hon sagði oc, at hann sa fyrir, hversu þeir hlutir, sem okomnir voru Marie fyrirsagðir, mundu fram koma a siðurrum timum, sa hon oc þa alla senn umliðna hluti oc samtiða oc ukomna, er hon vattaði Mariu hafa truat umliðnum orðum engilsins, oc kendi hana vera nefnandi moður, berandi fyrir sinu briosti lausnara allz mannkyns[1], oc sagði framkvæmð ukominna engilsins fyrirheita. Var þvi likligt, at hon mundi sig birta með ollu spadoms kyni, þar sem hon bar fyrir briosti hinn mikla oc framarr enn spamann.

Fæðing Johannis.

7. Eptir þat er Maria hafði heyrt þessi orð Elisabeth, sem nu var sagt, matti hon eigi lengr þegia yfir sva haleitum guðs giofum, sem hon hafði þegit, oc þa hluti, sem hon huldi aðr með þaugn sakir meyligs kinnroða, lauk hon nu upp a viðkvæmiligum tima sva mælandi: „Miklar aund min drottin oc andi minn gladdiz i guði hialpara minum.“ Siðan leiddi hon með trausti hins helga anda þenna guðligan lofsaung til enda, er heilug kristni syngr hvern dag i aptansong, oc er hann fullega glosaðr i sialfrar hennar sogu. En ek set her fa orð, þau er heilagr Bernardus hefir skrifat til birtingar þessum cantica, litandi a hennar haleitu hugsan, sem hon hefði sva a þessa leið talat: Meðr sva mikilli oc með sva

1 manskyns *Cd.*

oheyrðri giof hefir guð mig tignat, at með ongum kosti ma þat mannlig tunga greina, oc varla ma þat rannsaka með hinni diupuztu hugsan hiartans, oc af þvi geri ek guði þakkir ofrandi honum ǫll ǫfl mins hugar i þessum haleitum giofum, oc ek færi honum með fagnaði, litandi a hans hit haleita lof, alt mitt lif oc alla mina skilning oc alla mina greining, þviat minn andi gleðz með[1] þeiri gleði, er ek fagna eilifum guðdomi Jesu hialpara, at skilia, allra leystra manna [fra eilifum dauða[2].

Er Maria var med frendkonu sinni.[3]

8. Sva vatta heilug guðspioll, at var fru heilug Maria var með sinni frændkonu .iii. manaði. Oc var eigi fyrir þvi þar[4], at henni þætti annars[5] heimkynni skemtiligri enn sin, helldr fyrir þa skyld, at hon villdi eigi at sinni opinberliga verða uti litin, oc fyrir þvi at sok þionustunnar hvatti hana til þessarrar ferðar. Villdi hon oc þionustuna fylla, þviat þann tima sem Elisabeth fæddi son sinn at liðnum .ix. manuðum fra hans getnaði, veitti hon sinni frændkonu astsamliga þionustu, sva sem lesit er i bok þeiri er Liber Justorum heitir, at hon[6] hof Johannem af iorðu nyfæddan. Se her haleita dyrð þessa haleita sveins, at drotning himins oc iarðar, su er þa bar fyrir briosti konung konunga oc drottin drotna, oc su er englarnir oc ǫll skepna þionar með rettri reglu, fyrir þvi er hon fæddi þann, er alla hluti skapar, veitti honum nyfæddum elskuliga þionustu, sakir þess er heilagr andi, sa er hennar briost kaus ser til herbergis, vissi þenna hinn dyra mann mundu verða fyrirrennara hennar sæta sonar oc ukominn þion ukominnar skirnar, þeirar er sialfr upphefiari allra goðra[7] hluta let ser soma at taka af hans signuðum hondum. Sannliga[8] var hann þa sælaztr allra [ufæddra smasveina[9], er hann kendi eigi sialfan sig oc kendi þo drottinliga tilkvamu, oc þann heimsins hialpara, er hann matti eigi með tungunni birta, birti hann með spadomligum fagnaði; oc sem hvert barn kemr með hryggviligum grati i þessa veroid, kom fyrrum[10] til hans andligr fagnaðr umfram natturulǫgin; þviat þat somði, at sa, er fra ubyria mæðr var fæddr dasamliga, birti með sinum[7] dasamligum getnaði dasamligan getnað meyiarinnar, þann er meyiunni gaf dygð frioleiksins enn raskaði með aungu moti[11] insigli meydomsins. Þat er oc miog undranda oc harðla

1 *Her beg. atter C.* 2 [*mgl. C.* 3 *Overskr. C; A har her ikke nyt Capitel.* 4 *saal. C*; þat *A.* 5 annarra *C.* 6 vor fru *C.* 7 *mgl. C.* 8 Senniliga *C.* 9 *saal. C;* ufædda sinna sveina *A.* 10 fyrri *C.* 11 *tilf. C.*

dasamligt, er Zakarias faðir Johannis tyndi malinu, er hann truði eigi englinum, þar til er fyrirheitið kom fram, oc fyrirrennari hins nyia manz leysti nyfæddr bond foðurligrar tungu oc lauk upp þann munninn, sem engillinn byrgði. Enn þa er grannar oc frændr Elisabeth heyrðu, at hon hafði son fæddan, er guð miklaði miskunn sina með henni, þa samfögnuðu þeir henni, oc kom þa [hit fyrsta[1] fram spasaga Gabriels, su at margir mundu fagna a burðartið þessa sveins. Ok enn atta dag þaþan komu menn, eptir þvi sem lögmal Moysi bauð[2], oc veittu honum skurðarskirn. Þa villdu þeir kalla hann Zakariam eptir feðr sinum, enn moðir hans bannaði þat oc sagði sveininn Johannem heita skyldu. Þeir svoruðu henne þa, at engi væri með þessu nafni[3] af hennar frændum, oc fyrir þvi at Elisabeth let eigi eptir þeim, beiddu þeir Zakariam giora[4] orskurð um þeira þrætu. Hann bendi þa, at honum skylldi fa þat sem pugillaris er nefnt af guðspiallamanninum[5]. En Petrus Commestor segir helst, at þat se sva litið vaxspiald eða bleikiuspiald, at lykia ma[6] hnefa, þviat pugillus er hnefi at varu mali. Eptir þat ritaði hann þat sama sem moðirin hafði aðr talat, sva at allir þeir sem[7] þetta sa undruðu. Þess ma einnhverr spyria, hvi Elisabeth var vitandi, hvert nafn engillinn sagði at sveinninn skylldi hafa, þar sem hon heyrði eigi [hans sögu[8], enn Zakarias mallauss matti eigi þenna hlut sagt hafa. En þat er auðvitat, at hon vissi þat af leyndri heilags anda birting. Enn er Zakarias heyrði[9] nafn sonar sins, losnaði tunga hans oc lauks[10] upp munnr hans, oc talaði hann blezandi almatkan[11] guð veitara allra goðra hluta. Her af segir einn meistari: Hvat er iafndyrðarfullt sem þetta siðlæti, hvat er þessarri tru tiguligra? Fyrir hennar skyld verðr obyria kona frio, mærin fǫðir sun, hinn mallausi talar, sveininn[12] luktan i leynum moðurligra iðra gleðia ukomnir fagnaðir[13], oc eigi var þat undarligt, þo at i þeim punkt, er fyrir var buin af guði almennilig andar heilsa, fengi eigi dauðlig nattura varðveitt forna skipan sinna laga. Þat er oc vitanda, at eigi efaði Zakarias þaðan af, at Johannes væri [honum af guði[14] fyrirheitinn oc gefinn, þa er hann kendi sig af hans sok hafa tekit oc tapað eiginligu mali. Enn þa er þessi tiðindi spurðust oc [viða frægðust[15] um allar fiallbygðir Judee, slo miklum otta a folkit, sva at hverr oc

1 [*mgl. C.* 2 stodu til *C.* 3 kalladr *tilf. C.* 4 gefa *C.* 5 *saal. C*, guðspiallamonnum *A.* 6 med *tilf. C.* 7 er a *C.* 8 [sögn hans *C.* 9 hafdi skrifat *C.* 10 laukz *C* 11 almattigan *C.* 12 suninn *C.* 13 *saal. C;* fagnaðar *A.* 14 [af gudi sendr ok honum *C.* 15 [vidfrǫgduz *C.*

einn talaði i sinu hiarta: Hvat hyggr þu, at skilia aund min, hvilikr þessi sveinn man verða. [Sem hann segði: yfir vit mitt er[1] at skilia, hversu mikill þessi sveinn [mun verða i guðs augliti.[2] Oc senniliga, sogðu þeir, var nu haund[3] hans, þat er kraptr hans, með honum, þat er sva at skilia, fyrirrennandi takn veita[4] veg oc visa leið fyrirrennara sannleiksins, oc umliðnar spár eru forsagnir fremri dyrða þessa haleita manz.

Dictaðr Benedictus.

9. Eptir þessa hluti varð Zakarias faðir hans fullr af spaleiksanda oc hof sinn lofsong, þann sem hann dictaði af þeim hlutum, sem þa birti honum hinn helgi andi, Benedictus dominus usque in finem. Se her mikinn ǫrleik[5] guðligrar milldi, þat malit er fyrir tortrygð var tekit fra efanda manni, veittiz nu oc aptr gallz[6] með viðrlogu[7] spaleiksanda rettruaðum manni. Elisabeth spaði fatt, enn Zakarias mart, enn þo var hvartveggia fullt af helgum anda, oc varðveittu þau i þessu þat guðligt boðorð, at kona skal framarr astunda[8] at nema helldr enn kenna guðlig stormerki. [Fyrir þvi sagði Zakarias fram þessi orð[9] Blezaðr er drottinn guð [Iraels, þviat[10] þa er hann bað guðliga milldi leysa folkit fyrir[11] tilkvamu græðarans, var honum veitt at eiga þann son, er vera skylldi fyrirrennari græðarans, oc litlu siðarr vitiaði guð faðir[12] þenna heim fyrir sinn einka[13] sun, [þann sem[14] syndiz i mannligu holldi oc þa gerði heila, sem aðr voru dofnaðir i longum siuknaði, oc þa rettlata, sem aðr voru honum miog fiarlægir vorðnir af sin sialfra fullkomnu ranglæti. Þvi sagði hann, at guð gerði lausn folks sins, at su lausnin [var þa[15] dictuð i drottinligri fyrirhyggiu, er skiott kom framm, oc þat var þa gert i guðligu raði[12], þo at eigi væri til lykta leitt, at guð faðir mundi með blezuðu sins sæta sonar bloði[16] leysa heim þann, sem aðr var selldr fyrir[17] synð hinna fyrstu manna oc hertekinn, þviat hann gerði, þat er at skilia[18] let fram koma lausn við folk þat, er hann gerði sitt meðr sialfs sins vitian. Þar næst fylgir þetta vers: Oc hann reisti upp heilsuhorn, þat er at skilia þat er hann gaf oss, i husi Davids sveins sins. Heilsuhorn kallar hann stoðugan

1 [*saal. C;* i guðs augliti, oc senniliga er yfir mitt vit *A.* 2 [*saal. C;* eigi fyrir guði *A* 3 *saal. C;* aund *A* 4 *saal. C;* vatta *A.* 5 *saal. C;* orðleik *A.* 6 *saal. C;* golldit *A.* 7 vidlagdri giof *C.* 8 stunda *C.* 9 [*tilf. C.* 10 [Israels at *C;* 11 med *C.* 12 *tilf. C.* 13 eigin *C.* 14 [*saal. C;* þeim *A.* 15 [væri *C.* 16 banabloði *C.* 17 undir *C.* 18 *Her mgl. 2 Blade i C.*

oc styrkan hagleik heilsugiafar þeirar, er guð gaf folkinu, oc er þetta horn sialfr guðs son. Verðr oc með þessi figuru synt, hvi Salomon oc aðrir konungar Juda voru með þvi viðsmiorvi smurðir i sinni vigslu, sem i horni varðveitis af kennimonnum, þann tima sem þeir toku valld oc stiorn yfir folkinu at guðs vilia. Þvi sagði Zakarias hornit uppreist i Daviðs husi, at Cristr var a Judea fæddr. Þri(ði)a vers psalmsins segir sva: A þa leið sem guð talaði fyrir munn spamanna þeira, sem eru liðnir, at skilia af þessi verold. Hvað ma sannara segia enn þetta, þviat oll ritning hins forna logmals allt til varra tima sagði spar[1] af Kristi, oc allir helgir feðr bera bæði með verkum sinum oc orðum vitni guðligri tilskipan. Hit fiorða vers talar sva: Heilsu[2] af uvinum varum oc af hendi allra þeira sem oss hotuðu. Þetta vers er fylling ens fyrra vers, oc skal sva skilia: drottinn reisti upp heilsuhorn i husi Daviðs sveins sins, þat er at hann gaf oss Krist sinn, þann er at sonnu er var heilsa, oc fyrir hans milldi megum ver fa odreyrugan sigr, þo at (ver) striðim likamliga við uvini vara, oc hallda likams heilsu oc andar, ef ver snðrumz alhuglega undan hendi, þat er undan afli eða valldi allra vandra manna, þeira sem oss hata likamliga, eða enn sannligarr nndan ollu valldi vandra ohreinna anda, þeira sem oss veita umsat nætr oc daga. Þessar heilsu eigum ver at vænta með guðligu fulltingi, at fa ongvan skaða af þvi i andligri orrustu her i þessu lifi, en allir leystir menn fra eilifum dauða munu fa i andligu lifi. Hit fimta vers þat er sva segir: Til gerandi miskunnnar með feðrum varum oc at minnaz hins helga logmals, leiðir[3] enn skilning af hinu fyrra versi, at drottinn reisti upp þetta horn Crist sinn til þess, at ver þęgim miskunn af honum a þa leið, at sva sem hann leiddi feðr vara a fyrirheitz iorð, sva leiði hann oss oc til fyrirheitinna himinrikis fagnaða, oc minniz þannig sins heilaga lǫgmals at lata þat nu fram koma andliga, sem þat merkir i laugunum, var þa heitið at fylla likamliga. Hit setta vers mælir sva: Særi[4] þat er hann sor Abraham feðr varum at gefa sialfan sig oss til lausnar, þat skal sva skilia, at Zakarias birti með þessum orðum, at guð faðir let nu fram koma þat heit sem Genesis vattar, at(i) kyni Abrahe skylldu allar þioðir blezan taka, er hann gaf oss sinn sun Jesum fæddan or hans kyni, þann er sinn likama veitti oss til piningar at heimta undan diofuligu veldi allan heim; en hann gefr hversdagliga ollum rettkristnum monnum fyrir sanna iðrun oc tru. Hit .vii. vers segir, at ver þionim guði an ǫllum

1 spat *Cd.* 2 heilsi *Cd.* 3 leiðit *Cd.* 4 Sæti *Cd.*

otta leystir undan ollu valldi ovinarins. Hit .viii. vers vattar, hvilik þessi þionusta skal vera, at með heilagleik oc rettlæti fyrir guði skulum ver honum þiona alla daga vars lifs, oc profan rettlætis þessa skal eigi vera undir mannligri skyn heldr undir vitni sialfs hans, oc þessi þionusta skal eigi vera augabragðlig eða stundlig helldr alla daga vara, þat er utan enda. I enu niunda versi vendir hann tungunni til sunar sins, at þar sem hann hefir aðr talat af guðs getnaði, vattandi þa velgerninga sem allri truandi þioð voru veittir, syniz hann eigi oþakklatr fyrir hann um þær astgiafir, sem hann kendi fra sialfum ser veittar i þvi, er honum var sun fæddr iartegnasamliga oc i moti natturu: Ok þu sveinn, sagði hann, mant kallaðr vera spamaðr hins hæsta guðs, oc þu mant fara fyrir augliti hans at bua hans gôtur. Þat ma nokkurum synaz undarligt, er spamaðrinn talar við sveininn atta daga gamlan sva skiliandi hans ræðu, en þeim ma þvi svara, at þat er truanligt, at Johannes fæddr mætti skilia foðurligt mal, þar sem hann kendi i moður kviði heilsan moður, ella talaði Zakarias þessi orð birtandi þeim sem hia voru, hvilikar giafir sveinninn mundi af guðligri gipt þiggia, eptir þvi sem engillinn hafði fyrir sagt. Hit .x. vers segir sva sem leiðandi sinn skilning af hinu fyrra, at hann skylldi gefa folki hans vizku sann(r)ar heilsu til fyrirgefningar synða þeira. Þat er i þessu fyrst hugsanda, at fyrir þa sok nefnir spamaðrinn optliga hialp eða heilsu i sinum cantica, at hann vill lofa nafn Jesu, er hialpari eða græðari þyðist, oc sem vandvirkligaz skyra þat sem fyrst segir hann heilsuhorn upprunnit, þar næst skulum ver (beiða) heilsu andligra sára eða likamligra, þeira sem ovinir varir veita oss i andligri eða likamligri orrustu, oc vega sigr a þeim. Enn nu segir hann, at þessi guðs fyrirrennari Johannes skal með þvi moti bua gotur at kenna folki hans þa vizku, at þeir viti skyn a sinni saluhialp oc heilsu, þeiri sem Cristr er; oc (at) eigi at eins litz nokkurum, sem hann beiddi at likams heilsu, þa er stundlig er at eins, þvi let hann fylgia, at þessi heilsa mundi þeim veita aflausn eiginligra synða, oc þetta allt mundi þeim veitaz, eptir þvi sem hit ellipta vers vattar um miskunnar iðr guðs vars. Miskunnar iðr guðs eru astsemðir hans, þær er hann veitir oss fyrirgefning synða, eigi eptir varum fyrirfarandi verðleikum helldr fyrir eina saman sina elsku, þa er hann hefir a oss, sva sem postolinn vattar: Guð sendi sun sinn eingetinn i liking synðugs holldz, eigi fyrir annat en þa hinu miklu astsemð er hann elskaði oss, i þenna heim, at veita oss aflausn synða varra. Endir

þessa vers a at leysaz með hinu .xii. versi, oc segir sva, at[1] af hæð rann upp (oc) vitiaði oss, til þess at lysa fyrir þeim, er sitia i myrkrum oc dauðaskugga, oc at greiða fætr vara a friðar stig. Þessi orð Zakarie segia, at guðs orð, þat[2] er guðs sun, sa er af hæð, þat er af himnum, rann upp at birta alla verolldina með andligri birti, a þa leið sem solin rennr upp at birta heiminn með likamligu skini, vitiaði til þess hiortu þeira, er i myrkrum satu, þat er i þykri þoku svartra synða, oc þrongdir voru i hiartaligum blindleik oc i synða skugga, þat er i þeim hugarvillum, er þa drogu a dauðligar synþir, at upp lykiz fyrir þeim himinrikis braut, oc þeir sæi hit sanna lios sialfan guðs son, oc af hans (liosi) birtaz fyrst hiortun oc þar næst greiðast þeira stigar með goðum verkum a gotu hins sanna friðar, þviat gongur verka varra eigum ver með ollu moti[3] at samþykkia um miskunn vars birtara, þar til er ver gongum i vist ens sanna friðar. Af þvi at þessi salmr Benedictus er guðspialligr, hefir heilug kristni þann siðvanda upp tekit at standa, meðan hann er sunginn, sva sem um Magnificat cantica varrar fru, eptir þvi sem virðuligr prestr Beda segir.

Capituli.

10. I þann tima sem hinn sæli Johannes tok at vaxa, for heilǫg Maria heim, oc var þa fundin af virðuligum Joseph, at hon var frio orðin af helgum anda. Fæddi hon sinn sæta son at .vi. manuðum liðnum fra hennar heimkvamo .viii. kal. Januarij. Oc a þrettanda degi hins fyrsta eða annars árs komu .iii. austrvegskonungar oc færðu honum fornir. Ok at liðnum reinsanardogum hans virðuligu moður færði hon hann til guðs mustaris með fornum. Þa birtu þau Simeon oc Anna sina spadoma fyrir þeim hlutum, sem siðan gerðust i hans lifi. Fyrir þetta allt saman vildi Herodes konungr tapa honum, oc ætlaði hann vera kominn af kyni Hyrkani eða Aristoboli, þeira konunga sem hann hafði fyrir riki raðit, oc at hann mundi taka riki af ser eða sonum sinum, let hann drepa hina saklausu sveina. En Joseph fostri drottins flutti i Egiptum at engiligu boði Jesum oc moður hans, voru þau þar, meðan þessi fyrr nefndr Herodes rikði. Oc þvi at hann hafði marga sonum rænta, þa fell su ugipta til hans, at sialfr hann let drepa sonu sina oc do sialfr af uheyrðum harmkvælum, vall moðkum oc veitti ser averka með knifi; varð herfilig framfǫr ens versta glæpamanz a fiorða ari eptir barnadrapit. Eptir drap Herodis tok Archilaus,

1 ek *tilf. Cd.* 2 þo *Cd.* 3 matti *Cd.*

sa er kiliarka var kallaðr enn eigi konungr, halft riki feðr sins Judeam oc Jdumeam, enn annan helming sneið Augustus i tva luti, tok Herodes broðir Archilai annan lutinn[1] fyrir handan Jordan oc Galileam, þviat þat var fiorðungr foðurligs valds, er hann styrði, var hann þaþan af tetrarka kallaðr, enn þat sem eptir var tok Philippus broðir hans, Ituriam oc þat herat sem Trakon heitir, oc þat hit þriðia er Auranias heitir. A dogum þeira Arkilai flutti Joseph Jesum oc moður hans i Nazareth Galilee, vox hann þar upp. Arkilaus þessi rikti .ix. ár, þviat fyrr nefndr Augustus þolði honum eigi lengr sinn grimleik oc sendi hann i Viennam borg i Gallia utlagan oc sviptan allri sæmð. I hans stað kom Komponius, oc þann tima sem hann kom aptr i Roma, var Markus Rufus settr hôfðingi i hans stað. A hans dogum andaðiz Augustus i Kampania heraði i borg þeiri er Acella heitir, oc hafði hann .xv. ár styrt riki, þa er varr herra var fæddr, enn reð Romverium .l. oc .vii. ar, oc .xiiii. af þessum með Antonio. Hann hrosaði þvi við dauða sinn: leirborg var Roma, þa er ek fekk hana, enn nu er hon marmaraborg. I hans stað kom Tiberius Nero sun Julie huspreyiu hans. Þessi sendi Valerium Gaium i Judeam, oc kallaði hann aptr i Romam eptir .xv. ár, en sendi Pontium Pilatum i Judea, er hellt Archilaum bundinn i fyrr nefndum stað. Þessi Tiberius rikti .xxiiii. oc sva Herodes tetrarcha.

Fra uppruna Johannis.

11. Eigi hofum ver, segir Beda, mikla frasogn af uppruna hins sæla Johannis, enn þessi fa orð er guðspiallamenninir segia, at sveinninn vox at likams vexsti oc styrktiz i anda, þat er i andligum krapti, til þess at fremia hafa hluti oc þola meinlæti fyrir guðs astsemð. Af þvi for hann i eyðimork oc var þar til þeira daga, sem til voru skipaðir af upphefiara allra goðra hluta oc rettruandi manna, at hann hof sitt predicanaremhætti, oc segir Beda, at[2] fyrir þvi valdi hann ser snarpleik eyðimerkr, at hann mætti fyrir þat dæmi, er hann tamði sitt horund fra ollum lystingum þessa heims lifs þegar a barns alldri, frialsligar kalla fra þessarrar veralldar astsemð þa menn, sem hans kenning sottu til sannrar iðrunar, með sinum fogrum fortolum. Af þessum lutum segir Innocencius tertius: Sva haleitr var Johannes, at hann fyrirlet foðurligt hus með ollum auðæfum, en girntis eyðimerkr með fullkomnum fatækleik, oc var þar[3] alt til þess er guð villdi,

1 Herodes *tilf. Cd.* 2 af *Cd.* 3 þat *Cd.*

at hans predican birtiz firir Iraels folki. Eigi vildi hann neyta kennimannz tign eptir feðr sinum oc taka logligar inntekiur, þat er ofr oc frumfornir, sva oc tiundir folksins, fyrirlet hann alla hluti, at hann tæki eitt at moti, þat er almatkan guð; oc sa gerir hverr at hans dæmi, er sva nemr Crist at bera i sinum likama, at hann fyrirlætr auð en elskar aureign, ferr fra krasum til fôstu oc tekr harklæði við silkiklæðum, þogn moti skemtan oc skroksogu, vokur moti svefni, starf moti sysluleysi, eymð við sælu, striðu við bliðu, anauð við frelsi, motstaðliga luti við farsælu, skirleik oc bindendi moti lostasemi oc allri ofgeytlan.

Predican Johannis.

12. Þessi fyrr nefndr Lucas evangelista greinir, at sæll Johannes bar guðs orð fram i Judea nær þritugr at alldri, sva segiandi, at þa kom guðs orð yfir Johannem sun Zakarie i eyðimork. Þat er sva at skilia, at i þann tima bauð guð honum at fara i ubygðir at predica fyrir folki iðran oc aflat annmarka oc at taka vatzskirn, oc var þat a .xii. ari rikis Tiberij cesaris, at þvi sem bækr visa til; voru oc þa þeir flestir landzstiornarmenn, sem fyrr greinir, Pontius Pilatus i Judea, Herodes tetrarcha i Galilea, Philippus broðir hans (i) Ituria; Lucas leggr til hinn fiorða Lisaniam, þann sem Commestor segir son Tholomei eins gofugs manz, enn sumir kennarar segia verit hafa son ens mikla Herodes, enn guðspiallit vattar nafn hans, oc at hann haf(ð)i einn fiorðung rikis oc var tetrarka Abiline heraðs oc þess fleira, sem þar la til. Hofðu Romveriar þenna tima smaad oc parterað riki ebreskra manna, sva sem nu er greint, at allir mætti sia, at miog sva var þa kominn þess rikis endir. Eptir þvi sem sialfr guðs son sagði þeim með þessum orðum: Hvert riki i sialft ser skipt man eyðast. Enn i annan stað syndi guðspiallamaðrinn, at i þann tima var Romveria riki stôðugt, þar sem þar vattar, at þvi styrði einn hôfðingi, enn fyrrum styrðu þvi margir. Hinn mikli Gregorius segir þat berum orðum, fyrir hveria sok guðlig milldi skipaði sva til um skipti rikianna, at enir ebresku letu sakir synðagialldz [þa tru[1], sem feðr þeira hofðu lengi af guði halldit, enn heiðinn domr, sa er gofgaði marga guði, var þa samankallaðr i retta tru oc til gofgunar eins guðs. Hinn sami Lucas greinir oc, at[2] i þann tima voru kennimenn Juda Annas oc Caiphas[3]. Oc er fyrir þa sok int, hverir konungar voru oc hôfðingiar [fyrir heiðnum monnum[4], oc

1 [þar til *Cd.* 2 *Her beg. atter C.* 3 *saal. C;* Cleophas *A.* 4 [yfir heiðuinni C.

sva hverir kennimenn voru i Judea, at Johannes kom þangat at predica, sem marga kallaði til sannrar[1] truar oc aflausnar eiginna synða af hvarritveggiu þioð oc bæði var konungr oc byskup.

Um skirn Johannis oc predican.[2]

13. Enn þessi hinn haleiti guds vin hof sina kenning með þessum orðum: Giori þer, sagði hann, iðran, at skilia fyrir annmarka yðra, þviat nu nalgaz himinriki[3]. Commestor segir, at þetta talaði hann til huggunar[4] þeim, sem honum truðu oc lyddu kenning hans, vattandi at fyrir aflat synða oc sanna iðran mundu þeir nalgaz[5] aflausn annmarka. Oc hann for um alt þat herat, sem[6] liggr við ana Jordan, oc skirði folkit iðranarskirn i vatni. Hinn sami Commestor segir, at fyrir þvi var af guðspiallamanninum skirn Johannis kölluð[7] iðranarskirn, at hann eggiaði menn til at iðraz afgerða sinna, oc skirði[8] þa eina, sem hann sa at iðrandi voru, oc sagði fyrir, at su skirn mundi skiott birtaz oc fram koma, er syndir mundi fyrirgefa oc af þva, oc hann skirði lyðinn i vatni með sinni skirn til þess at venia hann at taka, þegar sem fyrst yrði færi á, Cristz skirn. Enn þat er[9] sagt er, at sæll Johannes vattaði, at himinriki mundi nalgaz, er sva skilianda[8], at hit forna lögmal oc spamanna bækr hetu monnum friði oc farsælu oc auðrum iarðligum gæðum, þeir[10] sem þat helldi, er[11] þeim var boðit. Enn þessi guðs vin het fyrir[12] himinriki oc eilifri ombun þeim, sem hans kenningum fylgði, oc sagði þat nalægt vera, þat er at skilia, mundu veitaz eptir Cristz pining oc upprisu aullum rettruandum[13] monnum.

Af heilræði Johannis[14].

14. Næst þessum orðum sagði sæll Johannes til folksins: Rodd kallar i eyðimork: greiði þer[15] gautu guðs, sva sem Ysayas spamaðr kendi, oc gerit stigu[16] hans retta. Hverr dalr man fyllaz, en fioll oc halsar munu lægiaz, rangir hlutir munu rettaz, en snarpir[17] slettaz, oc alt hold man sia hialprað guðs. Þess ma

1 rettrar *C.* 2 Af kenning Johannis *C.* 3 *saal. C;* riki himnaiki(!) *A.* 4 hugganar *C.* 5 nalęgiaz *C.* 6 er *C.* 7 *saal. C;* kallaðr *A.* 8 *tilf. C.* 9 sem *C.* 10 þeim *C.* 11 sem i *C.* 12 fystr *C.* 13 truudum *C.* 14 *Overskr. af C.* 15 ok fyrirbuit *tilf. C.* 16 stiga *C.* 17 lutir munu *tilf. C.*

nokkurr spyria, hvi[1] sæll Johannes talaði þessi orð fyrir folkinu, eða hvern skilning þau hafa. Enn kennifeðr helgir segia þa glosu yfir þau, at sialfr hann se þessi rödd fyrir laungu spað i bok Ysaie, er kallar[2] i Judea þeiri, sem eyðimork er i þessum stað kölluð, af þeiri sok er hon[3] var þa sakir synðagialldz af guði fyrirlatin oc at þrotum komin, nema hon[3] þektiz i því hans[4] gagnsamliga kenning [at bua veg vars herra[5] til sins eiginligs[6] hiarta oc gera hans stigu retta, þat er at verpa af ser ranglæti enn taka retta tru oc gera goð verk. Þvi sagði hann dali mundu fyllaz enn fioll oc hola[7] lægiaz, fyrir því at heiðit folk, sem þa var lágt oc afleitt i guðs augliti, var þa fyrir satt litillæti oc retta tru hefianda til þeirar tignar at fyllaz af viðrtekning guðligrar miskunnar oc vera skipuð[8] i forna sæmð Iraels[9] folks, enn Judea, su er forðum stoð i hæð mannkosta, var nu fyrir ofdramb oc otru af guði fyrirlogð, þviat hann mygir metnaðarfullum enn veitir miskunn litillatum. Þvi sagði hann ranga luti mundu rettaz en snarpa slettaz, at fyrir hans kenning urðu þau hiortun illra[10] manna, sem aðr voru ranglat oc snöruð með margfalldri illzku, siþan greidd til rettlætisreglu, oc snarpar oc omiukar hyggiur af sök rangrar reiði, þeir[11] sem predicanarfæri gafu ekki rum til sin at koma, urðu snunir til hogværi oc veittu sannre kenning slettan veg til sinna hiartna fyrir guðliga miskunnsemi. Sa oc þa skams brags allt holld, þat er Judar oc heiðingiar, karll oc kona, ungr oc gamall, hialprað Kristz, eptir því sem Johannes hafði tiað, þa er varr drottinn syndi sik i manz likama birtandi sinn guðdom með margfolldum iartegnum i lifinu, enn eptir dauða krossins með dyrð ufalsaðrar upprisu. Enn þo at eigi mætti i þessarri verolld hverr maðr guðs son sia, [munu allir goðir menn ok illir[12] sia hann i enda þessarrar veralldar; goðir menn til uætlanligrar[13] aukningar eilifra dyrða oc fagnaða, enn illir menn til [eilifrar fyrdæmingar oc skemðar[14] oc botlausrar bolvanar, þa er þeir fyrirdæmaz til endalauss ufagnaðar[15]. Enn su er sok til þess, hvi guðlig milldi let ser soma slikar aminningar at veita Juðum, sem iafnan stendr hans uþrotnanlig astsemð, er a[4] aullum timum lætr[16] ser soma at kalla oss[17] synðga menn til [sannrar

1 fyrir hveria sôk *C.* 2 *saal. C;* kallat *A.* 3 *saal. C;* honum *A.* 4 *tilf. C.* 5 [*tilf. C.* 6 eigins *C.* 7 halsa *C.* 8 *saal C;* skrifut *A.* 9 Israels *C.* 10 allra *C.* 11 þær *C.* 12 [*saal. C;* ma nu bæði goðr oc illr *A.* 13 *saal. C;* væntanligar *A.* 14 [eilifra aurskemda *C.* 15 ofarnadar *C.* 16 let *C.* 17 *saal. C;* a *A.*

iðranar annmarka[1], oc at ver megim enga afsakan finna um þa luti, sem ver gerum i moti hans vilia at[2] efsta domi.

Af predican Johannis[3].

15. Marcus guðspiallamaðr vattar oc þessi tiðindi, sem nu eru greind, at sæll Johannes predicaði i eyðimork Judee fyrir þvi folki, sem sotti hans fund, oc skirði iðrandi menn undir van ukominnar synðalausnar i á þeiri, er Jordan heitir, oc kendi þeim[4], at [þeir iataði[5] afgerðer sinar. Þess ma spyria, segir enn heilagi prestr Beda, hvi sva er at kveðit, at sæll Johannes gæfi iðranarskirn undir von synðalausnar, þar sem auðsynt er, at i einni saman Kristz skirn gefz[6] sônn synðalausn. Sva ma oc spyria, hvart skirn Johannis var nokkut gagnsamlig þeim, sem hana toku. Enn þar liggr sa orskurðr til, at hon ma með ongum kosti profast oavaxtsamlig takandum[7], oc sæll[8] Johannes skirði til þess folkit iðranarskirn[9] i vatni at fylla embætti sinnar fyrirrasar, oc predicaði ukomna synðalausn, þa sem fram kom i Cristz skirn, oc gaf sina skirn undir vænting fyrirheitinnar aflausnar oc til truarmarks oc iðranar, oc til þess at enir skirðu geymdi[10] sin i þvi at bindaz annmarka oc at gera aflausn[11] a Crist at trua, iafnskiott[12] sem hann birtiz, oc at skynda til hans skirnar, þeirar sem synðir mundi af þva fyrir hans einkanliga miskunn.

Um klæðnat Johannis[13].

16. Þessi sami Marcus segir, at menn foru at taka [fyrr greinda skirn Johannis[14] af allre Judea, sva oc þeir menn sem af Jerusalem komu, oc virðir fyrr nefndr Beda þat sva, at hinir visuztu menn komu fyrstir at heyra [kenning þess goða manz oc[15] guðs vinar oc at taka skirn hans. Guðspiallamaðr hinn sami segir oc[16], at sæll Johannes hafði klæði vofin[17] af hari þeira kvikvenda, sem kameli heita oc ver kollum ulfallda, oc segir enn sami Beda, at i sinum bunaði birti hann, at iðrandi monnum heyrir[18] harklæði at bera at hans eptirdæmi, oc allt sitt lif lifði hann auðrum til eptirlikingar, þeim sem þurfu[19] at fa yfirbot annmarka

1 [*saal. C;* lausnar annmarka iðranar *A.* 2 a *C.* 3 *Overskr. C.* 4 *saal. C;* honum *A.* 5 [iata *C.* 6 *tilf. C.* 7 *saal. C;* taknondum *A.* 8 fyrr nefndr *C.* 9 *mgl. C.* 10 *saal. C;* geymdu *A.* 11 *saal. C;* olmusur *A.* 12 *mgl. C.* 13 Fra klędabuningi Johannis *C.* 14 [skirn af sęlum Johanne *C.* 15 [kenningar þessa goda *C.* 16 sva *C.* 17 vofit *C.* 18 *saal. C;* hvert *A.* 19 *saal. C;* þurftu *A.*

eða ser vilia[1] afla i himinriki eilift verkaup[2]. Þessi Marcus segir oc, at Johannes gyrði sig með al[3] um lendar, oc segir Beda, at i þvi er hann bar um sig bellti af dauðs[4] kvikvendis skinni, kennir hann oss at þrongva lendar, þær er[4] i ser bera lostasemi, meðr[5] skirlifi oc bindendi oc deyða sva með oss allar rangar girndir. Sia sami ewangelista greinir oc um fæzlu Johannis, at hann at skogarhunang oc þat sem locuste heitir, oc innir Beda i glosa super Marcum, at þetta eru smair foglar, þeir sem snart oc skamt beina flug sinn fra iorðu enn fliuga skiott niðr til hennar. Þa kalla Norðmenn engisprett, oc merkia þeir fugligt oc ustöðuligt hugarfar Juda, þviat þeir voru stundum trufastir, þa er þeir reyndu a ser bardaga guðligrar milldi eða sa hans takn, þau er hann veitti þeim leysandi þa undan margfolldum nauðum, ufriðe eða þrælkan oc herleiðingum, þann tima er þeir voru pindir sakir sins synðagialldz oc hirtir til goðra luta, sva sem beinandi skiotan flug til himins með mannkosta vængium. Enn þa er þeir voru ottalausir um sialfa sig, gleymðu þeir guði oc goðum verkum oc blotuðu skurðgoð, þau sem þeir smiðuðu eptir liking iarðligra kvikvenda, sva sem fallandi af hæð himnesk(r)a verka oc guðleg(r)ar gôfgunar i saurugt lif oc i svivirðlegar heimsins girndir. Skogarhunang þat sem eigi er vax fraskilit ne sictat með mannligri list, en helldr þo með ser natturuligan sætleik, merkir heiðit folk, þat sem eigi var fágat með list guðleg(r)ar kenningar enn skildi[6] greiniliga likamliga spekt sva sem þann sætleik, er sialf natturan dictaði af guðs giofum. Þviat sæll Johannes kallaði marga menn af þessum hvarumtveggia lyð i eining þess likama, sem sialfr hann var i, en sa sami likami er heilôg kristni samansôfnuð undir vars herra nafni fyrir hans ofalsaða tru. Ma hann ok taknsamliga kallaz sva sem vist þess fyrr nefn(d)s guðs vinar, þvi at Johannes þyðist guðs miskunn, eru þessir lyðir þvi hans vist, er hann leiddi með sinum fôgrum fortolum oc hvossum greinum sinnar kenningar sva sem myliandi með þeim tônnum, er bita uvini siðlætis, oc leiðandi i kvið cristninnar oc til miskunnar iðra almattigs guðs. Sumir visir menn segia, at Johannes hafi grasa neytt, þeira sem þeir nefna locustas, þau grôs kalla menn buxhorn; oc ef sva er, þa er auðsynt, at af sinum dæmum kendi hann eremitis oc anachoritis oc sva oðrum elskorum eyðimerkr við gros at lifa. Eru oll hans orð spakleg[7], sa er synir oc kennir cristnum monnum retliga at lifa. Ma i hans

1 vili *C.* 2 verdkaup *C.* 3 aal *C.* 4 *tilf. C.* 5 *Her mgl. 6 Blade i C.* 6 skilit *Cd.* 7 spegleg *Cd.*

saugu naliga kalla sva morg orðin sem stormerkin. Petrus Commestor greinir eigi framarr, en hann segir[1], at Johannes neytti nokkuru kyni locustarum, þvi sem leyfiligt er til fæzlufangs[2]. Hinn mikli Augustinus segir fra[3] þessum lut in sermone de .xl^{ma}: Johannes drottinligr fyrirrennari lifði við locustas oc teigarhunang enn eigi við kvikvenda kiot eða [við sætleika fuglaholldz[4]. Matti hann oc auðvelliga lata veiða ser fiska til matbunaðar, þar sem hann var [nærr anni[5] Jordan. En þvi at hann var til þess skipaðr af guði at kenna folkinu aflat annmarka oc iðranar eptirdæmi, atti hann með fôstum [oc striðum[6] við sialfs sins likama auðrum bindendi[7] at kenna framarr með eptirdæmi enn með orðum. Nu þvi at hinir visuztu[8] meistarar[9] deilaz at þessu, leifum þvi þetta mal ugreint þeira disputan, en dæmum eigi visliga[10] um uvisa luti.

Fra tru oc siðum Saduceorum oc Phariseorum[11].

17. I þenna tima komu margir af Phariseis oc[12] Saducęis til Johannem at taka skirn af honum. Pharisei eru þeir menn, segir Petr Commestor, sem sig skipta fra sameiginligri[13] tru oc lifnaði annarra manna[14]; hofðu þeir snarpligan[15] klæðabunat oc oskrautligan, enn neyttu storum sparliga matar oc dryckiar. Þær skipanir, sem þeir somðu ser[16], helldu þeir sva rikt, at fyrir þeim færðu þeir or morkum eða fyrirletu skipanir Moysi. Rituð blôð, þau er a voru skrifut .x. laga boðorð, þau sem guð gaf Moysi, bunndu þeir i enni ser oc [við enn[17] vinstra armlegg; þviat guð hafði sva kent i lôgmali af decalogo: Þetta skalt þu festa fyrir augu þer oc bera i þinni hendi. Breyttu þessir menn þvi sva[18], sem nu var sagt, at [þeir skildu[19] sem guðs orð ætti likamliga at hallda enn eigi andliga at skilia. Enn nu skilia cristnir menn, at [þa hafi þeir[20] decalogum fyrir augum[21], er þeir rita hann a blaði rettrar minningar, halldandi þau .x. laga boðorð, sem hann kennir, fyrir sinum hugskotzaugum, oc þa hafi þeir hann i hendi, er þeir hallda hann i verki. Þessi bloð, sem Pharisei bundu a sig, hetu philacteria, þat er at varu mali logmals varðveizla, þviat thorath er logmal a ebresku enn philaxe varðveizla. Þessir menn hofðu meiri

1 *Her beg. atter B.* 2 fædzlugagna *B.* 3 ok af *B.* 4 [sætleik fuglaholldz *B.* 5 [nærri *B.* 6 [*mgl. B.* 7 bindandi *B.* 8 visu *B.* 9 synaz oss *tilf. B.* 10 hvatvisliga *B.* 11 Johannes skirdi Phariseos *B.* 12 af *tilf. B.* 13 eiginligri *B.* 14 Juda *B.* 15 snarpan *B.* 16 *mgl. B.* 17 [med hinn *B.* 18 til *tilf. B.* 19 [*tilf. B.* 20 [*saal. B;* þeir hafi þeim *A.* 21 oc fyrir (i *B*) hendi *tilf. A, B.*

trefr a klæðum sinum enn aðrir menn; við þær bundu þeir þyrna, at þeir stangaði þa iafnan, er þeir gengu, þottuz þeir verða við þat minnigir guðs boðorða. Alla luti ætluðu þeir guði, enn truðu miog i manz valldi at geyma oc at vangeyma rettlætis; þo truðu þeir getnaðartima mikit til [hialpa mega[1] oc ræring himintungla. [Feðrum sinum[2] oc formonnum mælltu þeir alldri i moti, biðandi ukomins guðs doms. Allar andir sogðu þeir ubrugðnar[3] vera fra upphafi, einar saman illra manna andir sogðu þeir hverfa i aðra likami oc vera i þeim allt til doms oc upprisu oc byrgiaz i eilifum [kvðlum oc[4] myrkrum. Voru þeir fyrir þetta, er þeir skiptu sig fra sameiginligum[5] siðum annars folks oc rettri tru, pharisei, þat eru sundrskiptar[6], kallaðir, þviat phares þyðiz skipti. Voru oc með þessum monnum i sveit þeir menn, sem ukomna luti vissu fyrir annattveggia [af astronomia eða oðrum visdomi eða[7] forneskiu. Saducei neita, at getnaðartimi raði ne eitt[8] ne himintungla gangr[9], en segia guð vera alitara allra luta; i manz sialfræði segia þeir vera at gera gott oc illt; [dyrð oc pinu andanna trua þeir ongva vera oc neita almenni(li)gri upprisu dauðra manna[10]. Andir trua þeir deyia með likomum; ongva[11] trua þeir engla vera, enn hallda at eins .v. bækr Moysi. Þeir eru miog striðir oc harðir i domum sinum, oc af þessu [falsligu rettlæti[12], sem þeir draga [a sialfa sig at usyniu[13], kalla þeir þa[14] Saduceos, þat er rettlata. Sva eru oc með þeim framsynir[15] menn, sem með Phariseis var aðr getið.

Fra þvi er Johannes talar vid Phariseos[16].

18. Enn [eptir þat[17] er sæll Johannes sa þessa menn [til koma[18] at taka skirn, mællti hann til þeira: „Hverr kendi yðr at flyia undan ukominni reiði, þar sem þer megut retliga kallaz afkvæmi þeira orma sem[19] vipere heita.“ Fra þessum segir einn philosophus: Concipiens morte parit equa vipera sorte. Þat er sva at skilia, at ormr, sa er vipera heitir, getr yrmlinga með dauða karllormsins, oc hon tapaz með þvilikum [lut at skilia[20] i skilnaði við yrmlingana. En glosa super[21] grecismum segir, með hverium hætti þat verðr, at kvenormrinn drepr karllorminn i sambuðinni: þa er hann rettir hofuðit[22] i munn henni oc friovar

1 [hialpar *B.* 2 [*saal. B;* feðr sonum *A.* 3 *saal. B;* ubrugnar *A.* 4 [*mgl. B.* 5 sameignum *B.* 6 sundrskiptarar *B.* 7 [astronomiam edr annan visdom ok *B.* 8 einu *B.* 9 *saal. B;* gangi *A.* 10 [*mgl. B.* 11 enga *B.* 12 [hinu falsliga rettlæti aullu saman *B.* 13 [osyniu aa sik *B.* 14 sik *B.* 15 frammvisir *B.* 16 *Oversk. B.* 17 [þa *B.* 18 [koma til sin *B.* 19 er *B.* 20 [hætti *B.* 21 yfir *B.* 22 hofud sitt *B.*

hana, veit hon, at hon skal deyia af þeiri[1] sambuð, af þvi bitr hon af honum hofuðit. Enn þa er yrmlingarnir geraz vaxnir með henni, rifa þeir hana til dauða oc biða eigi þess, er þeir [eru fæddir[2] með fullu. Þessi orð sæls Johannis glosar [hinn fyrr nenfdi[3] Beda oc segir, at allt se eitt oc þott hann hafi sva talat: Engi man[4] yðr kenna at flyia undan ukominni reiði ogurligs domanda, þeiri sem at efsta[5] domi man koma yfir vanda menn, ok[6] þa ma enn synðgi með ongum kosti forðaz, nema þer, sem erut eitrs fullir synir þeira feðra, sem eina leið oc þer voru fullir af eitri vandrar villu, sem þer erut, oc iafnan striddu, sem þer striddut[7], a goða menn, [oc sva drapu[8] sem þer drepit yðra naunga með illri kenning, spyit[9] upp fyrst þvi olyfiani, sem þer hafit innan briostz, þat [er at[10] þer lettið af hinni fornu illzku oc komit sva til skirnar. Enn ef yðr tregar þat, sem þer hafit[11] illa gert, oc skipit til at[12] gera eigi sva illa lengr, man ek yðr kenna retta kenning. Oc er þeir hofðu heyrt þessa [orðaslattu hans[13], þo at horð væri, mællti hann enn við þa: „Giori þer makliga avoxtu iðranar,“ sem hann segði: Hegni þer meðr viðrkvæmiligri hegning annmarka yðra, oc latið eigi uframarr birtaz með yðr heðan af avoxt goðra verka, helldr enn aðr syndiz með yðr framkvæmð illra verka, þviat sa skal framarr bæta, er framarr braut. Oc enn kendi enn sæli Johannes þeim aðra kenning: „Geymi þer at kalla eigi Abraham foður yðvarn, þviat guðs hond ma reisa upp af steinum þessum[14] sonu Abrahe.“ Commestor segir, at hann man synt þeim hafa þa .xii. steina, sem .xii. [hôfðingiar Iraels[15] ættar baru af þurum[16] Jordanar veg a þurt land, at sa griotvarði væri verandum[17] monnum oc viðkomandum til sanz vitnisburðar um þa iartegn, er þeir gengu þurrum fotum yfir fyrr nefnda a[18]. Einn af þessum steinum segiz sæll Jeroninus seð[19] hafa sva þungan, sem þa mattu tveir menn letta, oc eigi fyrir þvi at [steinarnir hefði[20] vaxit, helldr fyrir þvi[21] at mannfolkit hafði[22] þorrit. Oc ef sa skilningr er halldandi, þa er sem Johannes hafi mællt: Þvi banna ek yðr at kalla Abraham foður yðvarn, at[23] guði er eigi meira fyrir at reisa til lifs þa menn, sem hann leti[24] verða af steinum

1 þeira *B.* 2 [fædaz *B.* 3 [*tilf. B.* 4 mun *B.* 5 [hinum efzta *B.* 6 *tilf. B.* 7 stridit *B.* 8 [þar *B.* 9 *saal. B;* spyia *A.* 10 [*tilf. B.* 11 her til *tilf. B.* 12 gera betr ok *tilf. B.* 13 [ordslattu *B.* 14 *saal. B;* þessa *A.* 15 [foringiar Israels folks *B.* 16 *saal. ogsaa B.* 17 verande *B.* 18 aa *B.* 19 set *B.* 20 [*saal. B*; steinar hafi *A.* 21 þat *B.* 22 hefði *B.* 23 *saal. B;* þviat *A.* 24 lætr *B.*

þessum, sem her liggia, enn at giora yðr retlata, sem aðr eruð steinum likir fyrir harðleik hugar oc fullkomna otru. Fyrr nefndr Beda segir, at þessi orð sæls Johannis hafa enn annað[1] at segia, sva sem hann helði þannig[2] sagt til þeira: þvi at þer vilit eigi [fyrir þat[3] við kannaz, at þer seð synða fullir, er þer eigut[4] kynsloð yðra at rekia[5] til Abraham, banna ek yðr heðan af at metaz [eptir þvi[3] oc at treysta a þessa holdlega kynstærð, er af honum leiðir, fyrir þat er þer gerit yðr orkynia[6] fra hans retlæti oc hans agætri tru. [Oc bið ek yðr[7] fyrir þa ormliga vizku, sem yðr er natturlega gefin til þess at vita [fyrir ukomna[8] luti, skili þer, at guðs hond er mattug at gera heiðna menn, þa sem[9] steins hiortu hafa, oc, fyrir[10] þat er þeir kalla[11] steina guð sin, megu við steina iafnaz[12], at sonnum sonum Abrahe fyrir tru oc retlæti oc at lata nu[13] fram koma yfir[14] þeim þat fyrirheit, at i hans kyni mundu allar þioðir blezan taka. Sumum meistorum syniz sæll Johannes hafa figuru talat til þeira oc nefndan guð foður undir[15] skilningi Abrahe haufuðfeðr, oc hafa með fyrr greindum orðum þessum monnum bannat at hefia upp [til guðs lofs eða bænarorða[16] sinn munn saurgaðan með ferligri predican falsligrar[17] villu, þeirar sem auðsen er i morgum lutum[18] fyrr greindum i frasogn [truaðra þeira[19], enn leyfa[20] þeim at eins hiartaliga bæn[21], sem nu gera pafar við opinbera villumenn, þa sem þeir skripta at þegia, sva sem gert var við Petrum Abaleardum[22], eða sva sem helgir menn [gerðu við[23] einstaka menn, þa sem aðr eru agætir at motstoðu við almatkan guð, sva sem var Advenir konungr, sa er Josaphat [konungs son[3] setti þagnar skript, oc sem Pafnutius[24] gerði við Thaidam. Er þessi skript sumum sett [at akveðnum[25] tima, en sumum allt til dauða, þviat oll[26] orð Johannis eru uleysiligt lǫgmal almattigs guðs, þau er i hans predican standa, ef þau eru rett skilit.

Enn þvi at hinn oyfirstigligi oc hinn gǫfgi guðs kappi sa þessa fyrr nefnda menn nokkut sveigða en eigi fullkomliga undir satt [litillæti lagða[27], syndi hann þeim aðra figuru sva mælandi: „Nu er bolǫx sett við[28] tria rætr, oc hvert tre, þat sem[29] eigi

1 annat *B.* 2 þann veg *B.* 3 [*tilf. B.* 4 eigit *B.* 5 reka *B.* 6 aurkynia *B.* 7 [Bidr ek *B.* 8 [hversu fyrir komna *B* 9 er *B.* 10 *saal. B*; þvi *A.* 11 stocka ok *tilf. B.* 12 *A tilf. her* en eigi. 13 *tilf. B.* 14 *saal. B;* fyrir *A.* 15 *saal. B;* undan *A.* 16 [*mgl. B.* 17 *saal. B*; ferligrar *A.* 18 stǫdum *B.* 19 [truar þeirar *B.* 20 leyfdi *B.* 21 þeonostu þa leid *B.* 22 *saal. B;* abadardum *A* 23 [gera med *B.* 24 Pafuntius *B* 25 [a akvedinn *B.* 26 *mgl. B.* 27 [*saal. B*; rettlæti lægða *A.* 28 *saal. B*; til *A.* 29 er *B.*

gerir goðan avoxt, man vera upphauggvit oc i eld kastat. Þat [skal sva[1] skilia: þvi at allt mannkyn er sem margr viðr vaxinn af einum rotum, man lausnari allz heimsins, sa sem skiott man birtaz milli manna oc ek merki fyrir bolöxi, af þvi at hann hefir með ser iarn guðdomsins, þat er i gegnum gengr oc sigrar alla luti, oc skapt manndomsins, þat er með likamligum höndum ma taka oc hallda, þo at hann þoli nu með miukri biðlund[2] var ill verk, at hinum efsta domi eigi at eins þær kvislir, sem aungvan avoxt [bera, þat er heiðingia, þa sem eigi hafa með ser avoxt goðra verka, i eilifan bruna kasta, oc falsara slika, sem þer erut, eða rett kallaða villumenn, þa (er) ongvan avoxt[3] bera, nema þann sem til bruna er makligr, þo at skammsynum monnnm syniz hann nokkut[4] nytr, oc alla þa menn, sem i þessum heimi vilia eigi[5] betra sitt rað með avaxtsamligri[6] iðran, helldr man allr illr viðr oc oavaxtsamr með aullum illum rotum, þat er allt[5] illt afkvæmi með illum feðrum, i elld kastað, at þar af megi engi ill risla upp renna [um alldr[3], þat er at skilia dæmt[7] til endalauss bruna, at af þvi megi eigi ill kynsloð upp renna[8] um aldr her i heimi. Enn af þvi at þessir menn, sem sæll Johannes atti tal við, voru margvisir, var makligt, at hann hneykti þeira vizku[9], er þeir hugðu aðr at oyfirstiglig væri, oc bryti niðr ofdramb þeira oc [dul með[10] myrkum figurum, þeim sem þeir mætti undirstanda, at[11] skilia, at þeir voru eigi at eins sannsakaðir oc verðir harðrar pinu[12], helldr oc fullkomliga með hans usigranligri vizku unnir oc yfirkomnir fyrir sannar skynsemðir. Nu þvi at þeir urðu miog ottafullir við þau[13] orð, toku þeir með litillæti sælan Johannem raðs at biðia, at þeir mætti við gera oc liota eigi[14] þann bruna, sem þeir skildu sig makliga, sva mælandi: „Hvat skulum ver gera," sem þeir mællti, þvi at þu hinn goði guðs vin hefir nu synt, hvat ver eigum at forðaz, seg nu með þvilikri miskunnsemi[15], hvat ver skulum til þess vinna, at ver megim af guði liknina[16] auðlaz. Hann svaraði þessu [at moti[10]: „Sa yðvarr sem .ii. kyrtla hefir[17], gefi [hann annan[18] þeim sem aungvan[19] hefir, oc sa sem vistir hefir, geri[20] slikt hit sama." Sem hann segði: þvi byð ek yðr at gefa annan kyrtil, [ef .ii. eru til[21], oc vistum at skipta eptir sama hætti,

1 [er sva at *B*. 2 *saal. B*; bliðlynd *A*. 3 [*mgl. B*. 4 nockuru *B*. 5 *tilf. B*. 6 avaxtsamre *B*. 7 *saal. B;* domr *A*. 8 vaxa *B*. 9 otru *B*. 10 [*tilf. B*. 11 ok *B*. 12 refsingar *B*. 13 þessi *B*. 14 þat upphögg ok *tilf. B*. 15 skynsemi *B*. 16 *saal. B;* likama *A*. 17 aa *B*. 18 [*saal. B;* ann *A*. 19 engan *B*. 20 gefi *B*. 21 [af tveim *B*.

at eigi at eins eigum ver hina ytri luti vara, þa sem oss eru minnr nauðsynligir, helldr oc þa luti, sem oss eru harðla nauðsynligir, fram at leggia i nauðsyn við vara naunga. Her yfir segir hinn mikli Gregorius: Guðligt lôgmal byðr oss naunginn at elska sem sialfa oss, oc af þvi er auðsynt, at sa elskar hann ser minnr, er eigi skiptir milli sin oc hans [sinum lut, ef þurft beiðir[1]. En þvi bauð Johannes einn kyrtil af tveimr at gefa, at einum fær eigi oðruvis skipt, [enn þa er hvargi nôktr[2], sa er gefr oc hinn er við tekr. Oc af þessu ma marka, hvat miskunnarverkin mega, er þau eru boðin i makliga iðranar avoxtu, oc sialfr guðs son mælir: Gefi þer olmosu, at skilia, rettskriptaðir oc af rettfengnu, oc eru yðr þa allir lutir rettir[3]. Af þessu efni ma nokkurr sva tala, segir heilagr Jeronimus i þeiri bok, er hann ritar til Evidiam: Hversu ma maðr gefa annan kyrtil i frostum hinnar koldu Scithie eða i sniofum alpinar fialla, þar sem varlla ma veria likamann[4] við kulda með .ii. eða .iii. kyrtlum eða með skinnklæðum. Enn þar liggr su[5] orlausn til, at sa klæðnaðr, sem þorf vinnr likamanum[6], er einn kyrtill rett skilðr, oc vinnaz ma þeim manninum[7], sem natturan hefir naukðan skapað, oc su vist, sem þann tima er nauðsynlig, sem þa stendr yfir, þar til er ônnur [ma faz[8], eptir natturu er eins dags vist. Oc ef þu, segir Gregorius, hefir meira, veitt[9] þat þurfundum. Sumir meistarar segia[10], at Pharisei oc Saducei voru villtir af fornri villu[11] ebreskra manna, oc fyrir þa sok hafi enn sæli Johannes setta þeim þessa skript, oc af þessu hans dæmi hefir heilug kristni þat logtekit, at uppnæmir eru[12] penningar [þeir allir[13], er opinberir villumenn [hafa at[14] varðveita, oc ef þeir eru[15] klerkar, falla þeira fiarlutir undir kirkiu, en ef þeir voru[16] leikmenn, undir konungligt valld. Enn þetta boð sæls[17] Johannis se eigi [alðyðu skullda[18], helldr rað eða bænarstaðr, a þa leið sem varr herra mællti: Ef þu vill algerr vera, far oc sel alla eign þina oc gef fatækum monnum, oc fylg mer. Var oc þetta rað vars herra enn eigi hverium sem einum skyllt at hallda, nema hin hæsta nauðsyn [kalli, at[19] þa eru allir lutir sameiginligir.

1 [i hans naudsyn sinum naudsynligum lutum *B.* 2 [er þa er hvarrtveggi nôckvidr *B.* 3 reinir *B.* 4 likama sinn *B.* 5 *mgl. B.* 6 *saal. B*; likomunum *A.* 7 *saal. B*; monnum *A.* 8 [fæz *B.* 9 veit *B.* 10 lita a þat *B.* 11 tru *B.* 12 se *B.* 13 [*saal. B*; allir þeim *A.* 14 [*tilf. B.* 15 varu *B.* 16 eru *B.* 17 *tilf. B.* 18 [alþydu skyllda *B.* 19 [gangi til, *B.*

Fra riddarum ok domandum[1].

19. A einum tima komu fyrir sælan Johannem at heyra kenning hans publicani. [Þessu nafni[2] eru stundum kallaðir þeir menn er með soknir fara, sva oc þeir menn sem heimta skatta, tolla eða alôgur af folkinu, eða þeir sem nyiar alôgur eða pyndingar leggia a menn; sva ok þeir sem fremia nokkurn þann kaupskap eða rangan fiarafla, sem trautt eða með ongum kosti ma synðalaust fremia; oc eru þessa lastar harðla margar kynkvislir, [ran oc ribballdaskapr, viking oc allr onauðsynligr herskapr, okr oc allzkonar vælakaup, vagir oc mælingar rangar oc falslig giold, oll lygi oc opinberir lestir[3]. Þat er greinanda um tolla eða alogur, hvart þær eru nyiar eða fornar oc svarðar oc skynsamligar, þviat þær er nauðsyn at giallda, oc liggr við horð pina þeim, er eigi gelldr eptir logum guðs oc manna, einkanliga ef konungr eða hofðingi helldr sina eiða við þa. En nyiar alôgur ma konungr eða hofðingi fyrir nauðsyn at eins a leggia oc einkanliga[4] með roksemð [heilagrar kirkiu[5] oc fyrir retta sok, ef menn [þurfa fostrland[6] sitt at veria fyrir ransmonnum eða[7] vikingum a landi eða sio eða fyrir vorn rettrar truar moti heiðingium oc villumonnum eða annarri þvilikri sok, ma þa[8] konungr þat frealsliga gera eptir stilling eða atvikum. Enn þa er lond eru reinsut oc goðr er friðr, a ekki nyia tolla at auka[9], enn i vorn fostriarðar sinnar oc einkannliga borgar sinnar, biar[10] eða kastala, þorps eða heraðs, er maðr eigi skylldr at eins penninga sina[8] til at leggia, helldr oc starf sitt oc vokur til varðhallds oc at giora varnir, oc þar með likama sinn, ef þôrf er a, at hann megi hallda ser heilum oc sinni eign. Enn ef aðrir gera þessar alôgur, er þeim fyrir dæmi [orð Johannis hafandi[11]. Af þessum segir Ysaays: Vei verði þeim, er lôg setia moti rettindum oc rita ranglæti til þess at þraungva monnum i domum oc at gera ofrefli litlum monnum oc lagum i folki minu, segir drottinn, oc at ekkiur verði[12] herfang þeira oc[13] þeir gripi fyrir smasveinum. Eða hvat munu þer gera, eða hvert munu þer flyia til fulltings a minum vitianardegi oc a degi uvęgs[14] hita, eða hvar[15] munu þer skilia við yðra dyrð, at eigi bogni þer undir bandi oc fallit með drepnum monnum? Yfir ollum þessum lutum[16]

1 Fra predican sæls Johannis baptista *B.* 2 [*saal. B*; þessir menn *A.* 3 [*mgl. B.* 4 fyrir nauðsyn *tilf. A.* 5 [kirkiunnar *B.* 6 [eiga land *B.* 7 ok *B.* 8 *tilf. B.* 9 tak(a) *B.* 10 *mgl. B.* 11 [orda sæls Johannis hafnanda(!) *B.* 12 væri *B.* 13 edr at *B.* 14 ofvægs *B.* 15 *saal. B*; hvat *A.* 16 *mgl. B.*

snyz eigi min reiði af yðr, oc enn[1] er min hond upprett[2], at skilia, til refsingar. Eigu allir þeir, er i moti fyrr greindri reglu taka fe fyrir monnum, aptr at luka þeim er attu eða þeira erfingium, ef þeir finnaz, eða[3] ella eptir kirkiunnar domi[4] fatækum monnum, oc standa i dauðligri synð, til þess er þeir [giallda aptr[5]; þvi at þat er afskapligt, at varnarmaðr[6] verði vikingr oc tænaðarmaðr at tapanarmanni. Þvi at sa heitir rex, þat er stiornari, er rett gerir, enn engi annarr, oc þott nokkurr hyggi betra at svipta sinkan oc auðgan, en gefa fatækum guðs[7], segir hinn sæli Augustinus, at sia hugsan er af slægð annskotans tendruð, oc maðr eykr glæpinn, þott hann gefi allt þat er hann tok, helldr enn minkar. Jeronimus segir, at su borg[8] er guði at sva liotum glæp, sem sa er slikt gerir sæfi sun[9] i augliti fauðurins, oc er fyrir þvi rett tekin rôksemð Ysaie at glosa Johannis orð, þar sem hann kallaz eptir þvi guðs gôtur greiða, sem Ysaias sagði fyrir, oc ma i þessum orðum sia, hveria pinu hann eignaði[10] þeim, [sem vond[11] lôg skipaði, þat er ofn[12] oc elldz bruna[13], lat sømða, bond oc bana, usigr i orrustum. Enn þar sem þessi pina gnæfir yfir þeim, er almuginn þrongva, hvat man þa, ef þeir hôfðingiar[14], sem leikmanna vald hafa, leggia tolla eða alôgur eða skatta uskyllda a klerka eða [kennimenn ok a[15] kirkiur, dragandi undir sig þeira logsogn, eða taka þat, sem kirkiur eða klerkar eiga, or kirkna vernd? Þessir falla i hit meira bann, oc sva þeir sem visvitandi[16] taka við sva fengnum penningum eða veita til þessa rað, fullting eða leyfi[17] opinberliga eða leyniliga. Eru oc þessi log ôll eða skipanir[18] onyt oc mega ekki eptir natturulôgunum[19], þviat ekki logmal hefir neitt afl moti guði, oc enn minni hefir ekki valld moti enum meira. Verr oc þessa menn engi [hefd ne[20] landzsiðr. Eigu þeir eða þeira arfar þetta allt með [fullu aptr at giallda oc rettri stôðu[21] at bæta oc skafa þessar[22] skipanir af sinum bokum oc fullkomliga at onyta oc or logum taka, aðr þeir fai lausn af þeim, sem valld hefir til at leysa þess kyns[23] mal. Hefir oc sialfr guð slika luti harðliga refsat, þar sem mannlig hond [spardi[24] þeim hegning sliks lôgbrotz, sem ritningarnar vatta. Þessa alla

1 *tilf. B.* 2 uppreist *B.* 3 enn *B.* 4 *saal. B;* dæmi *A.* 5 [bæta *B.* 6 varnadarmadr *B.* 7 edr gudi *B.* 8 sorg *B.* 9 soninn *B.* 10 ognadi *B.* 11 vand *B.* 12 ofriðr *B.* 13 bruni *B.* 14 menn *B.* 15 [*tilf. B.* 16 vitz vitandi *B.* 17 lof *B.* 18 aullum *tilf. B.* 19 sealfum *tilf. B.* 20 [*saal. B*; hefnd eða *A.* 21 [fullum aptrgiolldum ok rettarstôdum *B.* 22 þess hattar *B.* 23 hattar *B.* 24 *saal. B*; syndi *A.*

saman oc serhvern [i sinni gradu[1] hepti [enn sæli Johannes ne einum[2] rangt at gera, oc mællti: „Krefi þer ekki framarr enn yðr er skipat,“ sem hann segði: Geymit gersamliga þess, at eigi komiz þer at annarra eign með rôngu eða[3] girniz at fa hana uretliga, at þer megit oc vilit þvi næst miðla naungum yðrum yðra eign retliga[4]. Oc enn segir her[5] af þessu efni: harðla mikit afl fylgir orðum þessa agæta manz, þar sem hann leiðir bersynðga menn oc þa sem voru með [ôllu onytsamir[6] a heilsu rað, fyrirbioðandi at neinn þeira tæki eða heimti nokkut um rett fram. [Er með þessi grein niðrbrotinn margs manz oskynsams oskynsamligr þokki, sa er domarann hyggr allt eða mikinn þora þess, er i sakeyri er tekit, uretliga afla. Sumir hyggia oc, at alt þat, sem heilog kirkia tekr, se fatækra manna eign, oc domendr eða soknarmenn, þeir er þar hafa starfat fyrir, eigi þar ekki af at taka, þo at þeir hafi þar ongva aðra rentu til. En þat er auðsynt, at natturulôgin ætla hverium mala fyrir sitt starf, oc þvi er agætt miskunnarverk at gefa ôlmusum sakeyri oc sækia a sinum kosti helldr enn lôgskyllda.[7]

Fra þvi er riddarar komu til Jons.

20. Riddarar oc þeir menn, sem [konungliga stiorn[8] hofðu, komu oc til Johannem ok spurðu: Hvat skulum ver gera? Hann fyrirbauð þeim crimen concutionis[9]. Þat ma sva þyða helst, at hann fyrirbauð þeim nokkurn at hrista eða skaka [með ogn[10] til penningalatz. Ok er þessi figura tekin af þeiri liking, er maðr hefir ker i hendi fullt nokkurs hræriligs lutar, sva sem korns eða [silfrs eða[7] einshvers lagar, oc siþan ristir hann kerit[11] eða skekr, sva at þat, sem aðr var i þvi, slagnar niðr. Kennir [hinn fyrr nefndi Johannes[10] soknaranum sva at þyrma [undirmonnum sinum[12], þeim er hann hefir i sinu valldi [sva sem[13] i sinni hendi, sva sem þeim, er kerit berr, dugir þyrmiliga með þvi[14] at fara, þviat domarinn[15] ma at likendum sakir valldz eða vitzmuna a þessa lund leika at viti eða pen(nin)gum sinna undirmanna. Verðr þetta lyti þa framit, er[16] domarinn geriz ofsoknarmaðr oc ræðir[17] ser minni menn með kuga[18] eða einhverri[19] væl til [þess at þeir

1 [*mgl. B.* 2 [hann neinum *B.* 3 no *B.* 4 rettvisliga *B.* 5 hann *B.* 6 [fullu onytsamligir *B.* 7 [*mgl. B.* 8 [konunglig stórf *B.* 9 concussionis *B.* 10 [*tilf. B* 11 *mgl B.* 12 [undirmanninum *B.* 13 [ok *B.* 14 þat *B.* 15 domandinn *B.* 16 ef *B.* 17 rærir *B.* 18 *saal. A. og B.* 19 einnihverri *B.*

leggi penninga fram við hann[1], þar sem eigi eru logligar sakir til, oc þrongvir þa aflogliga, sem hann ætti[2] vernd at veita oc fullkomit fullting til allra rettra mala eptir skylldu sialfra laganna at boði sins hofðingia, verðr þa vikingr af varnarmanni, en vargr af geymslumanni. Ok er[3] kunnari verða kynkvislir þessa lytis þeim er þat[4] vilia forðaz, þar sem varlla ma illt varaz, nema vitað se, verðr þat framit, ef nokkurr, sa er i malafylgiu starfar, snarar með kuga eða einhverri væl penninga af monnum fyrir rett fram, oc[5] ef domandi vill eigi malum luka, nema honum se nokkut gefit til[6], þar sem hann er aðr skylldr at gera [goða grein[7] a hveriu lôgprofuðu mali fyrir þa rentu, sem [hann er i logunum skipaðr til hvers mals[8]; sva oc ef umvandanarmaðr lettir af rettri[9] umvondun fyrir 'log fram eða fyrir heit fram laga, eða soknari lætr af rettri asokn annarligs mals, sva oc ef soknari tekr fe til at sækia einnhvern eða [lata sækia[9]. Þessir enir siðurstu eigu aptr at gialdda[10], eigi þeim sem gaf, helldr þeim sem mein stoð af giofinni, utan sa sem gaf hafi [fyrir goðu[11] gefit, þa a hann aptr at luka gialldit. En hvat[12] sem domarinn dæmir illa[13] vitandi oc með væl, fyrir ræzlu sakir við einnhvern eða fyrir vinattu eða hatr eða fegirnd, þa a[14] þat allt, sem hinn missir sins, aptr at luka þeim, sem hann hallar [domi á[15], oc þar með [skynsamligan rett[16] fyrir allt mein oc fyrir skaða þann, sem hinum leiðir[17] af hans misdæming, nema þessi sami domandi fai þann, sem hann hefir fylgt i malinu, a þat leiddan at luka þetta allt aptr. Eigu þessir rettir at tempraz eptir atvikum, oc sva refsingin eptir malavoxtum. Enn ef domr[18] tekr fe til at dæma, er greinanda, hvart hann tok til þess at dæma rangt, eða tok hann til þess at dæma rett, eða tok hann at eins til þess at dæma. I enum fyrsta atburð af þessum, er hann tok til þess at dæma rangt, a hann, sem fyrr segir, at luka þeim aptr, sem[19] misdæmdr var, enn i enum siðarrum tveim a hann aptr at luka, þvi at hann tok liotlega oc framdi fyrr nefnt lyti concucionis[20], þat er sæll Johannes bannaði, at neinn tæki i nokkuru[21] mali framarr enn þeim[22] mala eða rentu, sem login

1 [peninga um rett fram *B.* 2 aa *B.* 3 at *B.* 4 þær *B.* 5 sva ok *B.* 6 *tilf. B.* 7 [godan enda *B.* 8 [honum er i l. til hvers mals skipad *B.* 9 [at létta af ásokn *B.* 10 luka *B.* 11 [*tilf. B.* 12 hvart *B.* 13 viliandi ok *tilf. B.* 14 hann *tilf. B.* 15 [a dominum *B.* 16 [*saal. B;* 'skynsaml. veitt *A.* 17 leiddi *B.* 18 domari *B.* 19 er *B.* 20 concussionis *B.* 21 neinu *B.* 22 þann *B.*

segia honum, þar sem hann var [fyrir hana[1] skylldr at dæma fyrir utan allt annat kaup. Hit sama [syniz ok[2], ef hann tekr til þess at dæma eigi, eða til þess at dæma eigi illa, [þar sem hann er aðr skylldr at[3] dæma vel. Þviat Augustinus hinn mikli segir, at domanda se eigi lofat at selia rettan dom, oc a hann i þeim[4] fiorum atburðum hinum siðurrum þeim[4] aptr at luka, sem gaf, ef hann vildi fyrir goðu gefa til þess at fa sin rettindi eða leysa sig undan rekstri, kostnaði oc onaðum; en ef hann[5] gaf til þess, at hann vildi með undirhyggiu snua hug domandans undir asionu hins retta til rangrar fylgiu með ser, oc veit þat domandi[6], þa a þetta at gefa fatækum monnum eða þeim, sem hann villdi at mein fengi af giofinni, eptir þvi sem kirkiudomandinn vill. Enn ef nockurr[5] domandi vill [með engu moti[7] dæma eitt mal eða fleiri, oc verðr nokkurr þar fyrir [at missa[8] sinna rettinda, þa a domarinn at svara [allri hans[9] missu oc ollu þvi meini, sem [honum leiðir[10] þar af, oc bæta þat allt aptr af [sinum peningum[11], sem hinn skaðar af[12] hans vanrækð eptir rettum domi. Þetta sama lyti concutionis[13] er oc, ef domr[14] snyr sinum retti i giafir oc afrækis[15], at hinn mishaldni fai sin rettindi, oc skal fara sva sem nu var sagt af næstu grein.

Predican Johannis[16].

21. Þessu næst mællti sæll Johannes enn við ena somu konungs menn[17] oc sagði sva: „Eigi skulu þer [ne einum[18] calumpniam gera". Calumpniam kalla lôgin aburð usanz lytis[19] vilianlegan fyrir ôfund, ef domandi eða einnhverr annarr girniz peninga einhvers manz með agirni, eða[20] girniz hann með heipt þeiri, sem hann hefir a honum, limar hans eða lif, segiandi at hann hafi tekit með gripdeild, stulð eða rani, eða fengit annars kostar rangliga hest eða uxa eða annan smala eða nokkura peninga eða gripi eða akra eða eignir, eitt eða fleira af þessum[21], oc lætr þat sanna með falsvitnum eða rangfengnum soknargôgnum. Stundum berr hann a hann kvenna legorð, averka eða banorð manna leynd eða berlig, eða orð þau, er sekð stendr á, oc ręgia þess kyns menn sina ovini lognu rogi við hofðingia; stundum lata þeir þyfi bera ða

1 [fyrr *B.* 2 [*tilf. B.* 3 [þat er hann (er) skylldr at dæma ok *B.* 4 þessum *B.* 5 *tilf. B.* 6 domarinn *B.* 7 [eigi *B.* 8 [*mgl. B.* 9 [*saal. B;* allra þeira *A.* 10 [hinum leiddi *B.* 11 [sinu *B.* 12 fyrir *B.* 13 concussionis *B.* 14 domandi *B.* 15 afrækiz *B.* 16 *Ikke nyt Capitel i B.* 17 þionostumenn *B.* 18 [ok neinum *B.* 19 *saal. B;* lytiz *A.* 20 ella *B.* 21 *saal. B;* þessu *A.*

binda a menn eða a þeira varnað, er þeir[1] vilia fyrirkoma; stundum vinna þeir eða lata vinna nokkur illvirki oc nefnaz þeira nofnum, sem þeir vilia fyrir [lygi hafa[2]; stundum snua þeir goðum verkum til illz, sem Pharisei sogðu varn herra eigi með guðs krapti takn gera, helldr með diofuls krapti; stundum rista þeir með runum eða rita a bloðum login lyti með sundrlausum orðum eða samfostum, versum eða kantilium[3], figurum eða bendingum, oc kasta i opinberum stoðum, til þess at þeira uvin[4] fai af[5] skomm eða skaða, ofagnað[6] eða alldrtila. Þessir allir falla i dauðliga synð oc eigu at standa undir þungum pinum fearlatz eða bardaga, brigsla eða utlegða, meizla eða bana eða limations[7] eptir mikilleik tilgerða; þviat vikings[8] ma varaz, enn eigi[9] illan domanda, þvi [at hann[10] er hverium ransmanni verri. En þeir, er menn ufrægia með fyrr greindum uppslattum, eru þvi verri en þiofar, þeir sem fenu stela, at þessir stela frægðinni oc sva, ef þeir mega, sialfu lifinu; þeir eru skylldir, ef þeir vilia bæta [yfir misverka sinn[11], at[12] kannaz við villu sina oc biðia ser liknar þa menn, sem þeir gerðu mein undir sinni personu. Enn ef þeim er lifshaski at tala við sinn sokudolg, geri hann þat [fyrir milli setta personu[13]. Hann er skylldr at færa af honum ufrægðina, slikt sem[14] hann vinz til. Eru oc allir þeir, er slikt gera, skyldir til at bæta eptir lagadomi þeim, sem[14] þeir ufrægðu, oc eru allir þeir, sem þessi bref finna, skylldir at brenna þau oc lata ongvan mann sia. Enn ef þeir lata þau uppi aufundsamliga, þa falla þeir i sekt með hinum, er fyrir ondverðu reistu lygina. Virðuligr prestr Beda segir[15], at sæll Johannes minti með rettri stilling[16] riddara a þat [i þessum orðum[17], at eigi tæki þeir fyrir[18] alygi penninga [eða með hernaði af þeim[19], er þeir voru skylldir at veita vernd við ollum hernaði oc fullting til allra rettra mala[20]. Oc enn segir Beda prestr: Ongan alldr oc ekki embætti eða[21] þionustu eggiaði sæll Johannes eigi til miskunnar, alla saman bað hann til þess, at hverr veitti þat hverigum, sem hann kendi þann þurftugan, þviat miskunn er fylling[22] allra mannkosta. At hirtum lytum domanda[23] vendi sæll Johannes sinni

1 *saal. B;* þeim *A.* 2 [liuga *B.* 3 cantilenum *B.* 4 uvinir *B.* 5 þvi *tilf. B.* 6 *tilf. B.* 7 liftions *B.* 8 vikinginn *B.* 9 varla *B.* 10 [*tilf. B.* 11 [sinn miska *B.* 12 *saal. B;* oc *A.* 13 [*saal. B;* fyrri milli settra persona vist er *A.* 14 er *B.* 15 i þessum ordum *tilf. B.* 16 *saal. B;* skilning *A.* 17 [*mgl. B.* 18 *saal B;* með *A.* 19 [*saal. B;* af monnum með hernaði *A.* 20 luta *B.* 21 ne *B.* 22 *saal. B;* fullting *A.* 23 domandanna *B.*

signuðu tungu til huggunar þeim oc mællti: Hallda skulu þer malagiofum yðrum; sem hann segði: hvarvetna þar sem þer innit af hendi með lôgum þat starf, sem hofðingiar skipa yðr at gera rett manna a milli, þa skulut þer oc megut þer með rettu taka þann mala, sem hofðingiar skipa yðr fyrir [yðra þionustu eða starf[1]. Beda segir her yfir: Rettliga[2] ma domari eða ridari taka sinn mala, þann sem lôgin segia honum, at eigi þurfi hann, þa er kostinn vantar, með rani at taka, at skilia þat expens, sem hann eða hans sveinar þurfa til mala eða klæða eða farargreiða, meðan þeir acta almennings nauðsyniar. Hafa þvi helgir pafar oc aðrir heimsins formenn rentu skipað til hvers starfs, at postolinn Paulus segir: Engi er skylldr auðrum at þiona a sinum kosti, er þvi sannligt, at logbrotsmaðrinn leggi af sinum kosti fyrir þann, er honum þrongvir til þess at hallda lôgin oc ryðr til rettinda hinum retlata, þeim sem helldr login, oc hvergi er skulldbundinn undir lôgin.

Johannes neitaði sig Krist.

22. I þann tima sem fyrr nefndr Johannes talaði þvilika luti, sem nu voru greindir, fanz folkinu sva mikit um, at a tveim tungum lek, hvart hann mundi eigi Cristr vera, oc segia bækr þa sok til þess, at ebreskir menn vissi af orðum spamanna oc einkanliga Davids, at þa var kominn sa timi, er Cristr mundi beraz lata i[3] heim. Var þo undrandi sa blindleikr, er þeir mistrygðu þat yfir Jesu rettindum at taknum oc stormerkium[4] syndum með vitnisburð Johannis, sem þeir truðu sealfkrafa[5] yfir sælum Johannes[3], sem ekki takn giorði eptir vitni guðspiallzens i lifi sinu. En su var sok til þeirar tortrygðar, at þvi sem virðuligr prestr Beda segir, at þeir hugðu Crist mundu fæðaz fra konu enn eigi fra meyiu at moti Ysaia, er þeim sagði, at mær mundi son fæða oc geta, oc nafn hans mundi kallaz Emmanuel, þat er guð með oss. At moti þessi[6] villu mællti sæll Johannes oc sagði sva: „Eigi em ek Cristr, ek skiri yðr i vatni til synða iðranar, en sa er mer sterkri, sem eptir mig man koma, oc ek man eigi verðr at bera skoklæði hans, hann man yðr skira i helgum anda oc elldi. Hann hefir sitt ventilabrum i hendi, oc hann man reinsa sinn lafa oc samna hveitikorni i hlauðu sina oc brenna agnir i osløkkviligum elldi. Sem hann segði: Ek væti likami i vatni oc kenne synða iðran, oc tek upp þann vanda oc hatt, at menn taki vatzskirn,

1 [hveria grein ok þionostu ydra ok starf. Hinn sami *B.* 2 *Her mgl. 2 Blade i B.* 3 þ' *tilf. Cd.* 4 oc *tilf. Cd.* 5 sealfa krapta *Cd.* 6 þessu *Cd.*

oc man þessi min skirn halldaz þar til, er sa kemr, sem gefr helgan anda; þviat (sa) man skiott koma, sem mer er styrkari. Oc ef yðr syniz sa styrk(r), er til þess skirir at kenna oc iata synðir, þa er sa styrkari, er til þess skirir at fyrirgefa synðir. Ok ef sa er styrkr, er i ser hefir hinn helga anda, þa er sa styrkari, er gefr þann sama anda; oc ef sa syniz styrkr, sem fyrst kemr at predica himnariki, þa er sa styrkari, er gefr þat sama riki. Ek em litill, hann er mikill, þviat ek skal at eins vera hans fyrirrennari at predican oc at skirn, oc ek em eigi verðr at bera með minni predican stormerki hans holldgunar, þat er hann t k a sig dauðlegan likama, þann sem skoklæðit merkir um allan heiminn, þviat þat er embætti postola hans. Hann man yðr af synðum reinsa i vatzskirn fyrir hinn helga anda oc (með) elldi sinnar eiginligrar astar i þessi verolld, enn i ukominni verold með reinsanarelldi. Hann hefir oc fulla grein rettrar roksemðar doms i sinni hendi, þa sem guð faðir gaf honum i hond, oc hann man reinsa þessa verold, er lavi hans kallaz, a þa leið sem lavamaðr kastar með einu keri, þvi sem ventilabrum heitir, utindu korni með sauri oc saðum oc ôgnum, sva at i annan stað flygr ôgnin með ollum ureinindum oc merglausum haumsum, þeim sem hann kastar i oslokkiligan[1] elld, þat er ranglatum monnum, þeim er fyrir opinbera glæpi verða sniðnir af kristninni her i heimi, en i auðrum heimi dæmaz til eilifs bruna, en i annan stað flygr allt ufalsat korn, þat sem hann fær i kornskala, þat er retlat folk, þat sem hann laðar til himinrikis hallar oc skipar i fyrirbunar fullsælu vistir. Marga luti aðra talaði enn sæli Johannes fyrir folkinu.

Johannes bar vittni drottni Jesu.

23. Johannes guðspiallamaðr segir oc i sinu guðspialli, at nafne hans sæll Johannes baptista bar drotni Jesu vitni, þa er hann vissi eða heyrði, at hann mundi koma til hans i þann stað, sem hann veitti monnum skirn i anni Jordan, oc hefir hann at guðspialligu vitne stundum veitt þetta embętti nær kastalanum i Bethania, stundum hefir hann þat framit i Ennon, þat eru morg votn. Hann hof sva sitt mal at skilia: „Jesus er sa sem ek hefi fyrrum fra sagt, at sa mundi i heiminn koma mer siðarri, sem mer er fremri, þviat hann var mer fyrri.“ Sem hann segði: Nu man sa koma, er mer siðar var i heiminn fæddr, oc mer siðar man predica i heiminum, oc mer er fremri sva miklu, sem solin

1 oslokeyligan *Cd.*

er biartari[1] en morginstiarnan, þo at hon syniz siðarri, oc okkat vald skilr sva mikit, sem skilr laupanda svein, þann sem fyrirboðar kvamu domandans, oc sealfan domarann, þann er siðarr kemr, oc sva mikit sem skilr konung oc þræl. Oc hann var mer fyrri, þviat orð var i upphafi, oc orð var með guði, oc guð var orð. Næst þessum orðum sagði sæll Johannes enn af Jesu sva mælandi: „Allir hofum ver af hans fullting tekit miskunn fyrir miskunn", þat er at segia, ver spamenn oc hôfuðfeðr, postolar oc allir þeir sem fyrir holdgan verða sendir, hôfum allir af hans fullting tekit, þviat hann er brotin, en ver erum kerin, oc ver erum menn, enn hann er guð, oc veitti hann oss þa miskunn i þessum heimi, at ver fengim fyrir hans giof retta tru oc giptu til þess at standa i hans ast-semð ok auðrum goðum verkum allt til enda þessa hins stundliga lifs, enn eptir þetta lif fyrir þau verkin oc þa miskunnina, sem ver þagum i liknsamligu lifi at aungum varum fyrirfarendum verðleikum, þa miskunn at lifa at eilifu með Kristi. Oc enn talaði sæll Johannes þessi orð: „Lôgmal var gefit fyrir Moisen, enn sannleikr oc miskunn fyrir Jesum Cristum Þat er sva at skilia, Moyses syndi folkinu þat lôgmal, sem þvi het, at þeir mundu hreinsatz af synðum fyrir adreifing þess lambs bloðs, er þeim var boðit at sæfa oc fornfæra, oc matti þetta lôgmal sannliga kallaz skuggi eða figura ukominna luta, enn su miskunn oc sa sannleikr man veitaz fyrir Jesum Cristum, at sia figura man at sonnu verða, þa er hann þvær folkit af synðum með sinu eiginligu bloði. Þvi næst sagði fyrr nefndr Johannes fram þenna orðskvið: „Engi sa guð um alldr, en hans eingetinn son, sa sem er i fôðurligum faðmi man segia." Þat hefir þann skilning: Engi maðr sa sem lifir i dauðlegum likama, þeim sem saman er settr af holdi oc bloði oc eigi ma stundliga sol sia, þa sem skinn her i heimi i eina stund, sva at eigi daukvi ustyrkleik mannligrar synar, ma nu lita oumræðiligt lios guðdomligs vallds, þat sem hvergi ma inni lykia, oc eingetinn guðs son, sa sem sitr i leyndri varðveizlu foður sem i hans faðmi, oc en er eigi almenniliga birt(r), hann man segia oc greina með sonnum raunarstofum at hinum efsta domi þessa figuru, þa er vandir menn munu guð sia ser til uætlanligrar[2] orskemðar dæmandi þa til eilifs ufarnaðar. En þeir sem honum hafa her i heimi með reinu hiarta þionat, manu leiddir vera at sia heilaga guðs þrenning til oætlanligs hroka allra goðra luta, þeira sem veitiz i samlagi allrar himneskrar hirðar.

[1] biartara *Cd.* [2] væntanligrar *Cd.*

Fra sendimonnum.

24. Enn[1] sami Johannes ewangelista segir, at þann tima sem nafni hans enn sæli Johannes haf(ð)i nu greinda luti af Kristi spaad eða fram sagt, sendu Judar af Jerusalem þa menn til Johannem, sem i kennimanna stett voru, oc þa menn, sem af kyni Levi Jacobs sonar voru, at spyria hann, hverr hann væri, oc reis spurningin af alðyðu rom, þeim sem þat talaði, at hann væri Cristr. Enn hann iataði enn neitaði eigi oc sagði: „Eigi em ek Cristr.“ Af þessum orðum segir Gregorius enn mikli, at miok er lofanda litillæti Johannis, þar sem hann var sva mikill hugarkosta maðr, at folkit villdi trua hann Crist vera, villdi hann at standa stauðuliga i þvi sem hann var, at eigi væri hann með mannligri skamsyni hafiðr upp yfir þat sem hann var, oc at hann yrði fyrir iatning sannleiksins limr Kristz, þar sem hann dro eigi með falsi a sig nafn Kristz At heyrðum þessum annsvorum Johannis, spurðu sendimenn, ef hann væri Helias, at skilia endrborinn eptir ætlan villumanna, þeira sem andir segia aptr hverfa i ymsa likami, eða ella spurðu þeir þessa fyrir þa sok, at þeir vissu þa kominn vera tima drottinligs burðar, enn þeir voru ovisir af þvi, hvart Elias mundi koma fyrir ena fyrri Cristz tilkvamu eða ena siðarri, oc af þvi spurðu þeir, hvart Johannes væri Elias. En hann neitti þessu fullkomliga, þar sem hann sa, at spurningin reis af vandri villu. Þeir spurðu þa, ef hann væri spamaðr. Sæll Johannes neitaði þvi sem hinu fyrra. Þess ma spyria, hvi hann neitaði sig spamann vera, þar sem hann sagði[2] marga luti ukomna fyrir. En sok til þessa greinir Petrus Commestor, at þessir menn spurðu undir spamanz nafni, hvart hann væri Elias[3], at skilia endrborinn, fyrir þvi at figura skirnar hafði i þessum spamonnum fyrirfarit, Elia oc Heliseo; matti sæll Johannes þvi frialsliga[4] neita, er með undirhyggiu var spurt eða með alðyðligri[5] villu. Aðrir kennifeðr segia oc, at hann matti þvi neita sig spamann vera, at honum var þat embætti a hendi folgit at syna sialfan lausnarann með sinum[6] fingri oc renna fyrir honum með predican, skirn oc [sigri vegsamligs[7] dauða, oc at boða hans tilkvamu i helviti. Er þat auðsynt, at þetta allt var framarr enn spadomr. Sendimenn helldu [a somu[8] eyrindi oc mælltu: „Hveriu skulum ver annsvara þeim hôfðingium[9], er oss sendu, fra þvi, hvat þu segir[10] af sealfum þer?

1 Einn *Cd.* 2 *Her beg. atter C.* 3 Heliseus *C.* 4 friasliga *A og C.* 5 alhugligri *C.* 6 *tilf. C.* 7 [sigrvegarasamligum *C.* 8 [enn a sinu *C.* 9 monnum *C.* 10 sagdir *C.*

Hann svaraði: „Ek em rödd kallanda i eyðimork, greiði þer guðs gøtur, sva sem Ysaias spamaðr kendi.“ Sem hann segði: Ek fer i Judea, þeiri er nu ma við eyðimork iafnaz sakir [þess er hon er nu fyrir sitt syndagialld[1] af guði fyrirlitin, utan hon bæti sig nu með sannri iðran fyrir guðs syni, þeim sem at rettu kallaz hans orð, sva sem röddin [su sem fyrrum kemr[2] til eyrnanna, en orðit megi skiliaz[3], oc bið ek, at þer buit honum veg til yðvars hiarta með rettri iðran annmarka, sva at þer megit með litilæti skynsamliga heyra hans kenning, þa er hann kemr til yðar, þviat hann er orð guðs oc sealfr sannleikrinn. I þessum stað segir [fyrr nefndr[4] Johannes guðspiallamaðr, at sendimenn Juda voru af Phariseis, þat er at skilia, hofðu þeir[5] tru oc siðu þa, sem [greindir eru[6], oc komu eigi til þess at fretta hann[7] at gerðum sinum eða malsendum, at þeir girntiz at nema eða eptirlikia hans meðferðir, helldr til þess at hugsa aufundsamlega, ef þeir mætti i nokkuru hann lasta, oc þvi helldu þeir afram spurnenne[8], at þeir mætti þat nokkut finna, sem þa fysti, segiandi a þa leið: „Hvi fremr þu skirnarembætti, ef þu ert eigi Cristr,· eigi Elias, oc eigi spamaðr?“ En sæll Johannes svaraði með hogværi, þott hann væri með undirhyggiu spurðr, oc skipti ekki skapi, helldr kendi hann þeim kenningar sva mælandi: „Ek skiri i vatni, en sa stendr a millum yðvar, sem þer kunnut eigi skynia[9].“ Sem hann segði: þvi frem ek skirnarembætti, at ek renna fyrir þeim, er i millum yðvar stendr með minni skirn oc i anda man skira, oc þo at þer kennit hann at likams[10] syn, þa er hann yðr þo ukunnigr at valldi. Oc enn sagði sæll Johannes: „Sa kom siðarr en ek, sem fyrr[11] var enn ek, oc eigi em ek makligr at leysa skoklæðaþveng hans.“ Þat er sva at skilia: i[12] þvi sigrar sa mig, sem mer siðarr er i verolldina fæddr, at hann þrongva eigi timar sins getnaðar, oc þo at hann se a tima af moðurinni [fæddr oc[13] getinn, þa er hann fyrir alla tima oc fyrir utan tima af guði feðr getinn, enn ek em fyrir þvi eigi verðr at fletta hans fætr, at ek vil fyrir ongan mun draga a mig þat bruðguma nafn, sem mer heyrir með ongu moti. Ma þessi en siðustu orð sæls Johannis betr skilia, ef sagt er, hvi hann tok sva til mals. Sa siðr var með enum fyrrum monnum, ef sa maðr, sem einhveria[14] konu atti með løgum at fa, hafnaði hennar

1 [*saal. C*; sins synðagealldz *B*. 2 [kemr fyrri *C*. 3 skilia *C*. 4 [*tilf. C*. 5 þeira *C*. 6 [fyrr eru greindir *C*. 7 guds mann *C*. 8 spurninginni *C*. 9 skyn a *C*. 10 likamligri *C*. 11 fyrri *C*. 12 *saal. C*; oc *A*. 13 [*mgl. C*. 14 einahveria *C*.

eiginorði, at sa hans frændi, sem skylldastr[1] var okvændr skylldi leysa skoþvengi[2] af fæti hans[3], er konunni hafnaði, oc[4] eiga þa konu siðan, sem hans frændi villdi eigi fa. Atti varr herra þessa figuru her a mille manna, þviat hann er sannr[5] bruðgumi sinnar Kristni. Enn þo at menn hygði her i heimi Johannem Crist vera, neitaði hann þvi fullkomliga; fyrir þvi kallaz[6] hann eigi maðr til at leysa af honum skoklæðe, þat er at eigna ser með falsi bruðguma nafn fyrir uvisan alðyðu rom.

Jesus kom til skirnnar.

25. Fyrr nefndr Johannes evangelista segir, at þessi tiðindi urðu i Bethania við ana Jordan, þar sem hans nafni skirði mannfolkit. Annan dag eptir þessa atburði sa Johannes baptista Jesum koma til sin af Galilea heraði at [taka skirn[7] af honum. Oc þa mællti hann til hans: „Se her lamb guðs, þat er syndir tekr af heiminum.“ Þat [skal sva[8] skilia: Nu er sa her kominn, sem sva er einfalldr oc meinlauss mille vandra manna sem lamb mille varga, oc sva er lutlauss af aullum synðaflekkum, þo at hann hafi holld af hollde aðr, sem fornarlamb a annmarkalaust at vera, þat sem Moyses bauð i lôgmali guði at sæfa; oc a þa leið sem bloði þess sama lambs var dreift yfir folkit til [annmarka lausnar[9], man sea með sinu bloði[10] þva syndir af heiminum. Oc enn sagði sæll Johannes at skilia lærisveinum sinum eða þeim monnum, sem[11] þa voru nær: „Nu er sa kominn, er ek sagða yðr at skilia fyrrum fra, at maðr mundi siðarr koma enn ek, sa sem[11] fyrrum var enn ek, þviat hann var mer fremri, oc ek kunna hann eigi, en þo kom ek fyrir þa sok at veita monnum vatzskirn[12], at hans nafn birtiz fyrir Iraels[13] folki.“ Þat er liosara at segia: Þessi maðr sami er sa, sem þer heyrðut mig fyrrum fra segia, at mer siðar mundi i veroldina koma[14], oc þo er mer fremri at konungligri tign oc valldi oc at þeiri frumtign, sem hann hefir fram um[15] englana, oc hann var mer fremri[16] at eilifleik guðligs vallds[17], þar sem hann er aliafn guði feðr. Enn hafa þau orð Johannis, er hann sagðiz til þess fremia vatzskirn, at hans nafn at skilia Jesu birtiz fyrir folki, annan skilning, sem hann segði: Eigi kom ek fyrir þa sok i vatni at skira, at ek mætta gefa synda[18] aflausn, helldr at birta [með minni[19]

1 sidarstr *C.* 2 skoklędi *C.* 3 þess *C.* 4 at *C.* 5 at saunnu *C.* 6 kalladiz *C.* 7 [lata skiraz *C.* 8 [er at *C.* 9 [aflausnar annmarka *C.* 10 banablodi *C.* 11 er *C.* 12 vatnskirn *C.* 13 Israels *C.* 14 fędaz *C.* 15 *saal. C*; við *A.* 16 fyrri *C.* 17 velldis *C.* 18 *tilf. C.* 19 [*saal. C*; mina *A.*

predican oc minni skirn ollu Jraels folki þann, sem skirir i helgum anda oc þvær synðir af heiminum. Lettir[1] nu af þeiri skirn, er til iðranar er gefin, þviat nu man skiott birtaz su skirn, er til aflausnar synða er gefin. Oc enn[2] lettir af at vilia skirn taka af yðrum samþræli, [þviat nu[3] er nær allra manna herra oc hôfðingi, sa sem skirir leiðandi þvegna[4] menn til eilifs lifs, biðit af[5] honum skirn at taka, fylgit þeim oc truið þeim, sem ek skirnarþionn yðvarr girniz at taka skirn af. Mer er hann siðar at manndomi, enn fyrr at hofðingiadomi oc fyrr at eilifum guðdomi. Þvi sagðiz sæll Johannes eigi kenna hann, at engi kann sun at fullu nema faðir. Sumir meistarar segia, at sæll Johannes sagðiz fyrir þvi eigi kenna Jesum, at hann vissi eigi, at varr herra mundi ser einum ætla vald skirnarennar, oc undir einum guði væri einleikr hennar. Sva segir Speculum Historiale, at guðs son, sem aungvan hafði synðaflekk, þann sem skirnin þurfti at þva, villdi fyrir fleiri skynsemðir en eina skirn taka. Var su en fyrsta, at hann veitti vegsemð Joani oc skirn hans; aunnur er su, at hann villdi fylla retlæti lôgmalsins, at eigi byði hann auðrum þat, sem hann villdi eigi sialfr með verki fylla oc fremia, fyrir þessa sok villdi hann skirn taka oc vera ofraðr til mustaris oc hallda hit forna paskahald; hin þriðia, at hann syndi af ser litilætis dæmi i þvi at lata ser soma af sinum þionustumonnum skirn at taka; su var hin fiorða, at með sinum heilaga likama þeim, sem þa syndiz(!) votnin þva, veitti hann þa helgan oc þat afl votnunum, at þau mætti a þa leið reinsan veita aundunum, sem þau megu aðr veita þvatt likomunum, ef yfir þau er kallat hans haleita nafn; hit fimta, at fyrir syniliga dufu syndi hann usyniliga tilkvamu heilags anda yfir hverium, er Kristz skirn er skirðr; hinn setti, at engi væri sva haleitr eða helgaðr, stollz eða storr, at hann dæmdi ser eigi skirnina nytsamliga oc þarfsæliga; hit .vii., at hann syndi þat, at allir þeir, sem endrgetnir[6] verða fyrir vatn oc helgan anda, geraz i skirninni guðs synir oc samerfingiar Kristz.

Capitulum.

26. Annarr guðspiallamaðr segir, at drottinn Jesus kom af Galilea til Johannem at taka skirn af honum. Enn Johannes bannaði þat oc mællti: „Ek ætta af þer skirn at taka.“ Heyrum nu, hvi sæll Johannes afneitaði honum skirn at veita. Bar su

1 *saal.* *C*; lætr *A*. 2 *saal.* *C;* eigi *A*. 3 [*saal.* *C;* þvi *A*. 4 *mgl.* *C*. 5 *Her mgl. 1 Bl. i C.* 6 eingetnir *Cd*.

sok til þess, at hann sa þann kominn til þess af ser skirn at taka, sem engan hafði synðaflekkinn, þann sem skirnin mætti þva, oc syndirnar mætti af ollum rettruundum monnum þva; matti hann þat eigi at eins af ser helldr af ollu mannkyninu[1] segia, at af honum ætti skirn taka, þar sem hann kom til þess i verolldina, at enir synðugu menn fengi aflausn sinna annmarka. I þessum stað rennr oc inn vond spurning, hvi sæll Johannes, reinsaðr aðr af enni gomlu synð þegar i moður kviði eða i skurðarskirn, mællti sva: Ek ætta af þer skirn at taka. En til þess liggia þau svor, at þo at Johannes væri aðr storliga reinn, vissi hann þo sig mundu framarr i pisl Kristz reinsaz með ollum rettruandum monnum. Ella hefir hann a sig tekit skilning almennings, þvi at hverr maðr, sa sem i þessu lifi er, þarf[2] af guði reinsan at þiggia. At moti þessum orðum Johannis annsvaraði Jesus: „Ger sem ek bið, þviat með þessum hætti samir okkr at fylla allt retlæti.“ Commestor segir, at þat er skyllt rettlæti at leggia sig undir hlyðni við ser meiri menn fyrir guðs sakir, enn þat er nægianda litillæti at lyða sinum iafnmaka, en framarr er enn nægianda litillæti at hlyða ser minna manni. Fylldi varr herra þvi þetta dæmi, at alldri um alldr syndiz nokkurum manni vanvirða at taka umvandan eða sacramenta kirkiunnar af ser minna manni. Sæll Johannes let þa eptir honum, þegar hann vissi, at með þvi moti mundu þeir fylla allt rettlæti. Þessi siðustu orð Jesu glosar Beda sva sem hann segði: Lat eptir mer at skira mig i vatni, sem ek vil, at þu megir eptir þat skiraz af mer i helgum anda. I þessum stað rennr vetratals grein meistorum kirkiunnar fyrir orð[3] þat er hann segir, at Jesus var uphefiandi eða tiltakandi sva sem þritugr at aratali. Hyggia menn af þvi, at hann væri þa hit þritogunda ar upphefiandi, þat er sva at skilia, at hann hafði sva mikit haft af hinu þritogunda ari, þat sem var fra ioladegi til ens þrettanda dags, oc telia þeir sem þvi fylgia, at varr herra hafi haft .xxx. ara oc .ii. oc halft ar, þviat a sama degi, sem hann tok skirn at liðnum eptirfarendum .xii. manuðum, sneri hann vatni i vin, oc a hinum næstum paskum fra þvi var sæll Johannes innkastaðr, oc a oðrum paskum annars árs hins fiorða tigar var hann hôggvinn, enn at hinum þriðium paskum yfir .xxx. var Cristr pindr; hefir hann þa haft .xxx. ara oc .ii. ar oc sva mikit af hinu þriðia, sem hans hingatburðardagr var fram til paska, oc eru þeir dagar settir fyrir halfu ári i þeim stað. En Johannes Crisostomus segir, at eptir

1 mannkynynu *Cd.* 2 eigi *tilf. Cd.* 3 orðluti *Cd.*

fullkomliga liðna .xxx. ara kom Jesus til Jordanar at taka skirn af Johanne baptista, oc þat umfram sem var fra fæðingardegi hans til ens þrettanda dags, oc hefr þessa sina predican af þvi orði sem Jesus mællti: Með þessum hætti somir okkr at fylla alt retlæti, at þar sem hann hafði aðr um .xxx. ara fyllt retlæti lôgmalsins, kom hann skirn at taka oc at kenna guðspiallit sva sem setiandi roka a[1] allar skylldir þess sama lôgmals hins forna, oc hafði hann af þessarri grein .xxx. fulla oc .iii. ar heil, oc af hinu fiorða sva langt sem er fra fyrsta ioladegi til paska. Oc þo at sæll Johannes væri agætr maðr oc heilagr, ottaðiz hann þo drottin at skira sva sem minnigr mannligs breys(k)leiks oc agætz litilætis, samðykti hann þo guðligum vilia, þegar hann vissi, at með þvi moti skylldi fyllaz allt retlæti, er með ser helldr i foruneyti sanna lyðni, oc eptir þetta veitti hann skirn varum herra.

Fra skirn Kristz.

27. Hinn sæli Lucas segir i sinu guðspialli, at þa er naliga var allr lyðr skirðr at skilia skirn Johannis, oc Jesus var skirðr oc bað fyrir þeim, at skilia sem þaðan af voru skirandi i hans nafni, at þeir tæki hinn helga anda i anne, þa lukuz upp himnar, þat er sva rett at skilia, at uætlanligr liomi skein um hann, sva sem loptligr himinn oc sa himinn, sem i sinu takmarki hefir sialf himintunglin, voru upp loknir[2], oc birti ens elldliga himins veittiz með [hinu biartazta[3] skini a sealfri iorðunni. Oc þa steig niðr at skilia til iarðar af himinriki sendr hinn helgi andi i dufu liki, oc sat yfir hofði Jesu. Kannaðiz oc þa sæll Johannes baptista við þat, sem aðr kallaðiz hann eigi vitað hafa, at einn saman Jesus mundi þaþan af skira, þat er, at hann villdi[4] ser einum spara valld skirnarinnar[5] oc þa þionustu, sem saman helldr einleikr[6] kristnennar, þat er at veita aflausn synða fyrir enn helga anda, þo at aðrir hafi hendr at skirninni, oc at eigi væri sva margar skirnirnar sem skirifeðrnir, sem aðr er greint. Kom þat þa fram, sem fyrrum hafði guðs andi vitrat Johanne, þa er hann var i eyðimork, sa sem honum bauð at veita monnum skirnarembætti, at sa[7] mundi einn milli margra skirandi [manna til hans[8] koma, at skilia Johannes mundi sia niðrstiga yfir þann helgan[9] anda

1 oc *Cd.* 2 *saal. C*, *som atter beg. med dette Ord;* lokin *A.* 3 [*saal. C;* sinu biartara *A.* 4 mundi *C.* 5 *saal. C*; kristnennar *A.* 6 einleik *C.* 7 *saal. C;* hann *A.* 8 [*saal. C;* til *A.* 9 hinn heilaga *C.*

oc yfir honum vera, oc sa einn mundi skira i enum helga anda. [Hinn fyrr nefndi[1] Commestor segir, at þessi dufa, sem syndiz yfir Jesu, var eigi af kyni[2] annarra dufna, en var þo sônn dufa. En Speculum Historiale segir, at þessi dufa var sônn, oc sannr var hennar likamr formeraðr a þeiri stundu til þess at synaz; eigi sva þo at hinn helgi andi hafi oviðrskilianliga tekit [a sig[3] þenna dufu likama, sva sem guðs sun mannliga natturu ok likama, helldr til einnar saman birtingar, þvi at enn usyniligi matti eigi auðruvisi[4] synaz. Oc er sva retskilit[5] af þessi dufu sem af þeim oðrum figurum, sem guð syniz i, at þær hverfa aptr at luktaðu sinu embętti i fyrirfaranda efni, þat sem þær eru afteknar. Lucas ewangelista segir, at þa heyrðiz rôdd fôður af himne sva mælandi: Þessi er minn sun elskaðr, i þeim [þoknadiz mer. Annarr gudspiallamadr segir: Þessi er minn son elskadr, i þeim[6] þoknuðumz ek mer. Fyrr nefndr Commestor segir, at eptir heyrða rôdd hvarf hit himneska lios, þat er þangat til skein[7] yfir Jesu. Johannes ewangelista segir, at sæll Johannes baptista talaði a þessa land: Oc ek sa hinn helga anda koma[8] yfir Jesum. Oc er eigi efanda, segir Beda, at hann hafi storliga mikit við gengiz, þa er hann sa oc skirði guðs son i mannligri mynd. Sa hann oc enn helga anda i dufu liki, heyrði hann oc fôðurliga rôdd, ma þvi [synaz sannligt[9], at þo at hann væri aðr agætr at spadomi oc heilagleik, at hann hafi uætlanligan hroka oc aukning [allra ser[10] veittra goðra luta fengit, þa er honum varð auðit þeirar hofuðgiptu at vera vattr oc vitnismaðr ennar haleituztu vitranar eilifrar guðs[11] þrenningar. Oc þvi er eigi vort[12] at meta, hvilikt eða hversu mikit hann hefir þa at birtum eigi at eins likams augum helldr oc þar með hugskotz augum fengit numit af birting himneskrar speki, til þess at skilia yfir ollum lutum gnæfanda valld guðligs haleiks[13]; oc truligt at hann þættiz aðr litla skyn [hafa a guði kunnat[14] i samvirðingu þeirar haleituztu vizku, sem hann hafði nu, þegar[15] hann sa himininn upplokinn, til þess at ver vitim [hverium manni i Kristz skirn gefinni upplokit himinriki. Hann sa enn heilaga anda koma yfir Jesum i dufu liki, til þess at ver vitim[16] enn helga anda veitaz hverium skirðum[17] i Kristz skirn. Hann heyrði oc fôðurliga rôdd, þa

1 [*tilf. C.* 2 fræi *C.* 3 [*mgl. C.* 4 audruviss *C.* 5 *saal C;* retligt *A.* 6 [*tilf. C.* 7 var *C.* 8 komanda *C.* 9 [saunnu likt þickia *C.* 10 [*saal. C*; ser allra *A.* 11 *mgl. C.* 12 *saal. C;* vert *A.* 13 *saal. C;* hagleiks *A.* 14 [*saal. C;* a hafa guði kanað *A.* 15 fengit *C.* 16 [*tilf. C.* 17 *tilf. C.*

er guð vattaði sinn elskaðan son skirðan, oc at sa þoknaðiz honum vel, at ver vitim hvern sem einn i Kristz skirn skirðan undir iatningu postoligrar truar geraz guðs son oc veitaz[1] aflausn allra synða, fyrir þat er faðir sagðiz i þeim[2] ser vel þoknaz, oc at ver vitim þat atkvæði aptr tekit, er guð sagðiz þess iðraz, er hann hafði manninn skapat, þa er hann vattaði sinn elskaþan sun skirþan. Hinn sami Lucas segir, at Jesus fullr af helgum anda gekk af Jordan, oc skal þat eigi sva skilia, at þa hit fyrsta væri hann fullr heilags anda, þess er iafnan var með honum, helldr fyrir þat at þa tok hann at syna hans gipt eptir sina skirn, er hann gekk fyrst i eyðimork at hans leiðzlu oc fastaði .xl. daga oc natta. Siþan for hann aptr til Jordanar i þann stað, sem Johannes baptista var fyrir oc .ii. af hans lærisveinum, þviat Johannes hafði lærisveina i þenna[3] tima, sem þessi tiðindi gerðuz, oc var annarr af þeim Andreas broðir Simonis Petri. Enn þa er sæll Johannes sa Jesum til sin koma, mællti hann [sem fyrrum[4]: Se her lamb guðs, þat er syndir tekr af heiminum. Commestor segir, at enn ma sa skilningr finnaz i þessum orðum Johannis, at hann hafi fyrir þa sok kallat Jesum lamb guðs, at lambit veitir [af ser[5] þria luti, ull til klæða, miolk til drykkiar, hold til vistar. Sva veitir oc varr drottinn sinum monnum i himinriki odauðleiks stolu, þa er retlatir menn skina sem sol i riki fǫður þeira; hann veitir oc miolk einfalldrar kenningar[6] þeim sem næringar þurfu i hans almenniligri[7] tru; hann veitir oc af heilugu alltari vist sins eiginligs likama folkinu til synðalausnar. Oc er þessi orð sæls Johannis heyrðu .ii. af viðstoddum hans lærisveinum, sneru þeir a veg með Jesu metandi sva þessi orð sins sannorða meistara, sem hann kendi þeim viðr sig at skilia enn honum at fylgia, oc voru þeir með Jesu þann dag. Enn [skams brags[8] giorðuz þessir somu bræðr Petrus oc Andreas hans lærisveinar uviðrskilianligir oc forunautar, sem greinir i helgum guðspiollum. A auðru ári þa er kom iafnlengþardagr drottinligrar skirnar, sat varr herra at brullaupi oc giorði vin or vatni. Eptir þat hof hann predicanarembætti opinberliga með iartegnagiorð.

1 veitta *C.* 2 þessum *C.* 3 þann *C.* 4 [enn sem fyrr *C.* 5 [*tilf.* *C.* 6 miskunnar *C.* 7 *saal.* *C;* anligri *A.* 8 [skambragz *C.*

Kristz skirn hofs[1].

28. Nokkuru siðarr kom Jesus i Judeam með lærisveinum sinum oc veitti monnum skirn, þo at eigi skirði hann folkit, helldr lærisveinar hans. En hinn sæli Johannes veitti þa skirnarembætti i Ennon. Þar eru morg votn hia kastalanum Salim, þar sem forðum rikði Melchisedech konungr oc byskup. Þessi staðr er skamt fra Jordan. Oc af þvi at margir sottu hann þa enn til þess at taka skirn af honum, bauð hann þeim fra ser at fara til Jesum. Oc toku þa lærisveinar Johannis[2] at þræta við Juda um þat, hvart betri væri skirn Johannis eða Jesu. Augustinus hinn mikli segir greiniliga efni þessarrar þrætu, at sæll Johannes hafði skirðan margan lyð, er Cristr tok at skira folkit, oc rann þat fra Johanne til Cristz enn eigi fra Cristi til Johannem. Judar þeir sem deiluna helldu, sǫgðu Crist vera meira enn Johannem, þar sem fra skirn Johannis var runnit til Kristz oc hans skirnar. Enn lærisveinar þessa sama Johannis samðyktu þat eigi oc vorðu skirn sins meistara oc lǫgðu urskurð[3] þessa mals undir hann, oc mælltu sva: „Meistari, sogðu þeir, ver gerum þer þat kunnigt, at sa hinn sami maðr, sem þu bart vitni[4] við Jordan, veitir nu morgu folki skirn, oc allir koma nu til hans, þeir sem skirn vilia taka. En hvat dæmir þu um þetta mal? Enn at visu syniz oss, sem eigi dugi, at þer rekit fra yðr oc til hans þa menn, sem til yðvar vilia koma at taka skirn nu sem fyrr.“ Yfir þessi orð segir fyrr nefndr Augustinus: Hugleiði astsemð yður yðr[5] til nytsemðar oc eptirdæmis oc agætz litillætis, hvat[6] sæll Johannes villdi i þessi þrætu, þa er menn villtuz um sialfan hann [oc matti hann ser leitað hafa[7] nokkurs metnaðar, þvi at hann mætti[8] sva talað hafa: Satt segi þer, min skirn er betri enn Cristz skirn, oc er þat til marks, at min skirn er æðri, at ek hefi skirðan sialfan Krist. Seam nu, hversu langt þessi guðs maðr matte sig fram færa, ef hann villdi; oc þo at hann sęi, hversu hann matti sig upp hefia, vissi hann, at betra var við þann, sem hann atti at skipta, sialfan sig [at lægia; kunni hann[9] at vægia þeim i iatningu, sem hann for fyrir með skirn oc kenningu; vissi hann von sina vera i Kristi, oc fyrir þvi svaraði hann: „Ekki ma maðr neitt a sig taka, nema þat sem honum er af himni gefit; þer sialfir berit mer vitni, at ek hefi sagt: eigi em ek Kristr.“ Sem hann segði: Hvi blekkit þer

1 Er skirn Jesu hofz *C.* 2 hans *C.* 3 orskurd *C.* 4 *saal. C;* i vatn *A.* 5 *tilf. C.* 6 hvart *C.* 7 [ser leita *C.* 8 matti *C.* 9 [*saal. C;* a legia kunni *A.*

sialfa yðr, þar sem þer vitið, hvilikt vitni ek hefi honum borit, eða hyggi þer, at ek muna nu segia hann annan, en ek sagða hann fyrr, oc vili þer gera mig hegomamann, sva at ek tala nu[1] moti sônnu, þar sem ek hefi aðr af himneskri giof þegit at vera nokkut, þviat maðr ma ekki a sig taka, nema þat er honum er af himni gefit. Sialfir beri þer mer vitni, at ek sagða: eigi em ek Kristr. Oc þo at þer segit: vitum ver, at eigi ertu Kristr, enn eigi vitum ver, nema þu ser honum meiri, þviat þu skirðir hann. Sendr em ek, fyrirrennari em ek, domandi er hann. Oc enn talaði [sæll Johannes[2]: „Sa sem bruði a, er bruðgumi, en vin bruðguma stendr oc heyrir hann oc gleðz af[3] fagnaði fyrir rodd bruðguma. I þessum lut er minn fagnaðr fylldr oc framkominn.“ Sem hann segði: Kristr er bruðgumi, en bruðr hans er heilog kristni, hana skipar hann i gæzlu sinna vina her a iorðu, enn hann er a himni. Ek em vin bruðguma, oc ek stend, þvi at ek fell eigi i þat urað at draga bruðguma nafn a mig oc kallaz Kristr, sa sem ek em með ongu moti. Enn þat er hans rôdd, [sva er oc þat[4] hans vili sem kenning, at ek veita vandlæti um fyrr greinda hans bruði, at engi fifli hana eða elski eða kenni ser utan sialfr hann. Ek heyri rôdd hans, þviat ek held kenning hans i þvi at geraz eigi drottins sviki eða horkarll rækiligr ollu folki oc mannkyni. Hans er bruðrin en eigi min. Ek heyri, en hann segir; ek em lysandi, en hann er liosit; ek em eyra, enn hann er orðit. Ek skil, at ek ma aungvan fagnað taka af minni vizku, helldr er minn fagnaðr at gleðiaz af þeiri vizku, sem guð gaf mer; i þvi er minn fagnaðr fylldr oc framkominn, at ek hefi oc helld enn tyni[5] eigi þvi lani oc þeiri miskunn, sem hann[6] gaf mer. Enn þo kenni ek mer ekki framarr enn ek hefi; ek girnumz eigi at hafa háfa raust, helldr at hann hafi háfa raust, þviat ek girnumz hans sæmð enn eigi mina. Oc þvi kenni ek mer ekki framarr enn ek hefi, at eigi tyna ek þvi, sem ek hefi. Þessu næst talaði enn sæll Johannes baptista: „Mer byriar at þverra, enn honum byriar at vaxa.“ Sem hann segði: Fyrir þa sok at þer truið mig framarr en ek em, byriar mer at þverra, at skilia fyrir augum yðrum. Enn fyrir þvi at þer truit hann lægra en hann er, oc ætlið hann mann vera, þar sem hann er sannr[7] guð, [samir þat[8] oc byriar, at hann vaxi fyrir yðrum augum, eigi a þa leið sem iarðligir menn vaxa at likams[9] vexti, helldr heyrir[10] yðr, at hans trua vaxi með yðr a þa leið, sem

1 at *tilf.* C. 2 [hann C. 3 med C. 4 [ok þat er sva C. 5 ek *tilf.* C. 6 gud C. 7 *mgl.* C. 8 [*tilf.* C. 9 likamligum C. 10 fyrir C.

syn þroaz með þeim blindum manni, sem[1] eigi ser þat lios, sem honum er hiaveranda, fyrr[2] en kænn læknir berr aut[3] oc lækningarlyf a augu hans, sva at þaðan af vex hans skygnleikr dag fra degi, til þess er hann fær fullkomliga[4] syn til þeira luta, sem hann hefir þaurf til. Oc ek kann yðr segia, at þessi Jesus er bæði lysandi [mannligra hiartna oc sialft liosit[5]. Enn gefr sæll Augustinus aðra glosam in sermone af sælum Johanne yfir þessi orð Mer byriar at þverra enn honum at vaxa, sem hann mællti: þat byriar mer, at mitt hôfuð se af bol hôggvit, til þess at mandomrinn lægiz, enn honum byriar, at hann se hafiðr a tre krossins til lausnar ollu mankyni, at guðdomrinn se upphafiðr. Þessu næst talaði enn sæll Johannis: „Sa sem ofan kemr, er yfir ollum, en sa sem af iorðu er, hann er af iorðu oc talar af iorðu. Sa sem af himni kemr, hann er yfir ollum oc [vattar þat sem hann (sa oc) heyrði[6], oc tekr þo engi maðr hans vitni. Enn sa sem þetta hans vitni hefir tekit, merkði at guð er sannsogull.“ Sem hann segði: Sa sem ofan kemr Jesus Cristr er yfir alla fram, enn sa er af iorðu er, at skilia[7] skapaðr sem ek, hann er af iorðu, þat er at skilia iarðlegr maðr at natturu, oc hvat sem hann talar, þa talar hann af iorðu, þat er af þeim likama, sem af iorðu er skapaðr. Oc ef hann talar nokkut guðligt, þa er þess, er veitir oc lysir, en eigi þess, er liosit er gefit, oc sva mikit skilr okkr, at ek em iorð oc ek tala af iorðu, en hann [er guð[8] af himni, at skilia af sinu eiginligu sæti, oc hann er yfir alla fram at natturu guðdomligs mattar, oc hann er konungr konunga oc drottinn drotna; oc sva sem maðr talar sena luti af iarðligum natturum oc talar her i heimi, a þa leið talar hann sena luti af himni, oc þa luti, sem hann heyrði af feðr, þviat hann a ser fôður, talar hann her i heimi; oc heyrir hann þo eigi a [þa lund[9] fauður, sem maðr heyrir mann, helldr berr hann fram fôðurligt orð, sem hann er sialfr, a þa leið sem maðr berr fram með ritanlegum figurum þat orð með sinum eiginligum munni, sem aðr hefir hann getið þat er[10] fyrirhugsat i hiarta, oc a þa leið sem maðr getr sitt orð a tima, sva gat guð sitt orð fyrir utan alla tima. Nu þvi at þetta orð hans [er son guðs[11], talar hann fyrir oss eigi sitt orð, helldr foðurligt orð, oc predicar oss sealfan sig, þa er hann predicar fauðurligt orð oc vattar fauðurligt vitni.

1 er *C.* 2 *saal. C*; fyrrum *A.* 3 *saal. ogs. C.* 4 fullkomna *C.* 5 [*saal. C;* oc sealfr liosit mannligra hiartna *A.* 6 [*saal. C;* vattr *A.* 7 *tilf. C.* 8 [kom *C.* 9 [þann hatt sinn *C.* 10 *saal. C*; eða *A.* 11 [*tilf. C.*

Oc þo at hans orð[1] oc vitni se sannligt, tekr þat engi at skilia af þeim lyð, sem til vinstri handar guði man skipaðr[2] at enum efsta domi oc til fyrirdæmingar er[3] fæddr. Enn sa lyðr, at skilia, sem hans vitni tekr, þat er hlyddir[4] oc helldr hans kenning, hefir merkt, þat er at skilia ritað i sinu hiarta með fullum raunarstofum oc til raunar truar oc iartegna þeira, sem i Kristz nafni gerðu nalega allir kristnir menn i upphafi kristnennar, at guð er sannsogull, þat er at su ein [er sönn kenning oc trua, sem hann kennir[5]. Oc enn sagði sæll Johannes fram þessi orð: „Sa talar guðs orð, sem guð sendi, oc eigi gefr guð sinn anda til mælingar." Af þessum orðum Johannis syniz grein ganga millum hans oc þess Paulum[6], er skolann hellt[7] i himinriki(!), oc sva sagði til sin oc annarra lærisveina Jesu Cristz: Hverium sem einum varum er guðs andagipt gefin eptir mæling[8] hans vingiafa. Enn sæll Johannes segir: eigi gefr guð sinn anda eptir mæling. Þessa grein tekr i brott sæll Augustinus, þyðandi orð Johannis sem hann hafi [þetta talat[9] til greinar millum sin oc guðs sonar, a þessa leið: Sa Jesus sem i þenna heim er af guði sendr, talar sva margfalliga[10] hans orð, at hann gefr honum sinn hinn helga anda utan alla mæling, þo at ek oc aðrir menn hafim þenna sama anda með mæling oc settum endimorkum hans vingiafa. Ok enn sagði sæll Johannes: „Faðir elskar son[11] oc gefr honum alla luti i hendr. Sem hann segði: Guð faðir elskar eigi a þa leið sun sinn Jesum, sem bondi elskar þræl sinn eða tilæskingarsun, helldr sem eiginlegan sun, gefandi honum [alla hluti i[12] valld, at skilia himin oc iorð oc þa alla skepnu, sem i þeim er, at sva mikill sem faðir er, se oc hans sun eigi minkaðr, helldr honum aliafn i eilifum guðdomi. Oc enn talar sæll Johannes: „Sa sem a son truir, hefir eilift lif." Sem hann segði: Sva haleita ombun tekr sa maðr fyrir sina tru, er a guðs son truir, at hann hefir at verkalaunum vist eilift lif. Enn mikli Gregorius segir, at þetta er satt, oc þvi at eins, ef maðr helldr þessa somu tru[13] i hiarta oc iatar hana með munni, en vattar hana með goðum[14] verkum. Þessu næst gerði sæll Johannes enda a sinu mali oc sagði sva: „Hverr sa sem syni er eigi trur, man eigi lif sia, helldr er yfir honum guðs reiði". Þessi orð sæls Johannis, segir fyrr nefndr Augustinus, syndu Juðum,

1 vattord *C.* 2 vera *tilf. C.* 3 *tilf. C.* 4 *saal. C;* lyðr *A.* 5 [kenning er sönn ok su ein trua saunn, sem hann kendi *C.* 6 Pauli *C.* 7 hafdi *C.* 8 þessa *tilf. C.* 9 [*tilf. C.* 10 framarliga *C.* 11 sinn *tilf. C.* 12 [*saal. C;* allra luta *A.* 13 *saal. C;* tro *A.* 14 *mgl. C.*

þat er ebreskum monnum, sina villu oc ollum oðrum þeim monnum, sem suninn syniz sem þræll, en faðirinn sem guð, oc kendi hann i þeim orðum ollum monnum at gofga einn veg fauður oc son, þviat Judar mæla: Hvat a ek at gera með syni, en fôður vegsama ek sem guð. Enn þessi orð Johannis hafa þann skilning, sem hann [talaði sva[1] til þeira: Lygr þu, ef þu segiz vegsama fauður, en þu guðlastar sun oc giorir svivirþing sealfum feðr, i þvi er þu hafnar[2] at trua a son, oc þvi er su guðs reiði yfir þer[3], sem iafnan gnæfar[4] yfir ollum rangtruuðum[5] monnum, oc Adam oc Eva ofluðu ser oc sinu afkvæmi, með þvi er þau atu bannat epli i paradiso. Oc at fengnum þessum svorum foru sendimenn heim oc sogðu sin eyrindislok.

Jesus for i Galileam[6].

29. Eptir þessi tiðindi, sem nu voru sogð, var Jesu kunnigt gert, at Pharisei [toku visir at verða[7], at hann hafði fleiri læri-sveina, en fyrr nefndr Johannes hafði með ser halldit, oc skirði fleiri menn, en Johannes hafði skirða, þo at eigi skirði Jesus helldr lærisveinar hans; fyrirlet hann Judeam oc for i Galileam. Augustinus segir, at eigi hefði hann farit af Judea, þo at [Pharisei afvirði þessa hans tiltekiu[8], ef hann vissi þeim til batnaðar[9] mundu komit hafa sina þarvist, helldr gaf hann i þessi ferð sinum monnum þat dæmi at flyia[10] sina ovini, þa er þeira kenning vinnr i sumum[11] stôðum meira til snuðar, helldr en þar sem þeir eru aðr, þviat hann mundi kyrr [verit hafa[12] i Judea, ef hann hefði vitað Phariseos a sig truandi en eigi striðandi.

Fra Herode tetrarcha.

30. I þenna tima rikði i Galilea Herodes sun ens mikla Herodis, sa er tetrarcha var kallaðr, þviat hann hellt at eins undir ser fiorðung fauðurligs rikis, sem fyrrum er sagt. Hann var um marga luti eptirlikiari foðurligrar illzku, hann vann ofan a þessa alla luti þat uhæfuverk, at hann rænti fyrr nefndan Phil-ippum broður sinn eiginkonu sinni, þeiri sem guðspiallit nefnir Herodiaden [ok geck at eiga, enn let eina sina konu. Þessa

1 [tali a þessa lund *C.* 2 *saal. C*; iafnar *A.* 3 *saal. C*; þeim sett *A.* 4 gnæfir *C.* 5 *saal. C*; rettruandum *A.* 6 Fra ferd Jesu af Judea ok i Galileam *C.* 7 [voru visir þess *C.* 8 [Phariseis yrdi kunnig hans tiltęki *C.* 9 betranar *C.* 10 *saal. C;* flygia *A.* 11 audrum *C.* 12 [hafa setit *C.*

atburdi greinir hinn sęli Jeronimus vottandi, at su frasaugn, sem Historia Vetus er kǫllut, segir Philippum son mikla Herodis hafa fengit til eiginkono Herodiaden[1] dottur Arethe konungs af Damasko. Þessi saga greinir oc, at nokkut sundrþykki hafi uppkomit millum þeira[2] maga, sva at fyrir þat hafi Aretha konungr ræntan mag sinn dottur sinni, þann er storliga miog sytti sina missu, oc i moti hans vilia hafi hann gefit[3] hana Herode broður hans, þviat þeir bræðr[4] voru oc uvinir sin i milli. En Josephus segir Herodiaden verit hafa dottur Aristoboli þess sonar ens gamla Herodes, er hann sialfr let drepa sakir þeira svika, sem hann villdi eitra[5] með feðr sinn. Hann segir oc Herodiaden verit hafa systur Herodis Agrippa, oc hana hafi[6] Herodes fauðurfaðir hans[7] gefit til huspreyiu Herodi syni sinum, þviat hann fæddi þessi born Herodem Agrippam oc Heriodiaden upp með mikilli vegsemð, þott hann leti drepa foður þeira. Fyrr nefndr Josephus segir þenna Herodem hafa verit sun ens mikla Herodis oc broður Herodis tetrarcha, oc hafi [hann þenna[8] son attan við dottur Simonis kennimanz. Enn sami Josephus segir, at Philippus þessi hafi dauðr verit, sem fyrr var nefndr, aðr Gaius tæki at rikia, oc at sia Herodes man[9] her Philippus kallaðr. Hann greinir oc, at Herodes tetrarcha atti[10] dottur Arethe konungs af Damasko, þa sem eigi er nefnd. Ok eitt sinn er Herodes[11] for i Romam, tok hann nætrgisting at þessa broður sins oc talaði leyniliga við huspreyiu hans, at i sinni aptrferð mundi hann segia skilt[12] við sina konu en fa hennar. En þo at þessi svik væri leyniliga dictuð, komu þau allt[13] at liku til eyrna sialfs hans eiginkonu; þvi[14] villdi hon eigi hans heima biða oc for þegar af skyndingu heim til fauður sins. Oc þa er Herodes tetrarcha for heimleiðis, efndi hann sitt it uretliga fyrirheit, sva at hann tok fyrr nefnda konu af nafna sinum oc flutti heim oc gerði brullaup til. Varð hann fyrir þetta fullkominn uvin[15] Herodis broður sins oc Arethe, sva at mikit strið varð[16] i millum þeira fra þessu upp[17] um stundar sakir.

Umvandan Johannis[18].

31. En þa er sæll Johannes baptista heyrði[19] þessa ohæfu fram fara, sakaði[20] hann Herodem oc sagði, at honum var oleyft eptir þeim lǫgum, sem hann hafði inn[21] gengit, at hafa at likams

1 [*tilf.* *C.* 2 þessarra *C.* 3 gipt *C.* 4 brędrnir *C.* 5 *saal.* *C*; erta *A.* 6 hafdi *C.* 7 hennar *C.* 8 [*saal.* *C*; þann tima *A.* 9 muni *C.* 10 ętti *C.* 11 tetrarka *tilf.* *C.* 12 skilit *C.* 13 *mgl.* *C.* 14 þa *C.* 15 ovinr *C.* 16 var *C.* 17 *mgl.* *C.* 18 Fra þvi er Johannes vandad um framferd Herode *C.* 19 vissi *C.* 20 asakadi *C.* 21 i *C.*

losta eiginkonu broður sins lifanda. Her af segir enn sæli Jeronimus: Þvi at hinn sæli[1] Johannes hafði til þess komit i þenna heim at renna fyrir sinum herra i krapti oc anda Elie, hirti hann a þa leið Herodem oc Herodiaden, sem forðum hirti Elias Achab oc Jezabel, oc vildi helldr þola konungsins reiði en gleyma guðs boðorðum fyrir uleyft eptirmæli við sialfan hann. Þvi sendi hinn fyrr nefndi Herodes fyrir aeggian horkonu sinnar mikit folk oc tok hondum Johannem oc villdi drepa hann, at þvi er heilagt guðspiall vattar, enn sakir otta þess margs lyðs, sem iafnan kom at heyra kenning hans[2], dvaldi hann [uhæfu þa[3], þvi at [þat folk[4] hellt hann fyrir spamann. Oc þvi at hann var eggiaðr til [þeira oraða[5] oc i hiartanu fanginn fyrir astriki[6] við Herodiaden, hafnaði hann rettlæti oc vanvirði guðs boðorð setiandi hans haleita vin sælan Johannem i myrkvastofu. Um þessi tiðindi talar enn mikli Augustinus i einum sermone sva mælandi: I dag neykiaz mannligir[7] lutir oc skialfa hiortun, dǫknar synin, [deyfaz eyrun[8], sliovaz skilningin, þa er oss er sagðr kraptr Johannis enn grimleikr Herodes[9], eða hvat er þa stoðugt i mannligum vitzmunum, er mikileikr mannlastanna tapar mikileik mannkostanna. Herodes tok Johannem oc setti hann [i bond[10] i myrkvastofu. Johannes er skoli mannkostanna oc meistaradomr mannligs lifs, forn heilagleiks, spegill skirlifis, lofan[11] lastveri, eptirdæmi reinlifis, gata iðranar, likn lasta, læring siðferða. Johannes er meiri enn maðr, aliafn englum, fylling hins forna lǫgmals, helgan guðspiallz, rodd postola, þaugn spamanna, lampi heimsins, fyrirrennari domandans, oddamaðr Kristz oc manna, vattr drottins oc hiastandandi meðalgongumaðr allrar guðs þrenningar. Enn Herodes saurgaði mustari enn rænti lærdominn, neykði hann vigslupallinn en daraði konungsrikit, spillti hann þat sem var siðlætis[12], þat sem var lǫgmals[13], þat sem var guðspiallsins[14], þat sem var siðferðanna, oc alla retta reglu raskaði hann oc neykði. Herodes var morðari sinna samborgarmanna, ladrunn[15] tiginna manna, [audnarmadr eiginna felaga, hervikingr heimamanna[16], tapanarmaðr almennings, banamaðr eiginna suna, manndrapari utlendra manna, frændrapari eiginligra sialfs sins niðia; drukna gerði hann iorðina af mannligum[17] deyra, en

1 heilagi *C.* 2 sęls Johannis *C.* 3 [obęfuna *C.* 4 [hann *C.* 5 [þessa orads *C.* 6 *saal. C*; allt riki *A.* 7 *saal. C*; manlegs *A.* 8 [deyfiz heyrnin *C.* 9 Herodis *C.* 10 [bundinn *C.* 11 *saal. C;* lofanlig *A.* 12 sidlætissins *C.* 13 laugmalsins *C.* 14 godlifissins *C.* 15 *saal. rettet;* ladremingr *A*, ládrisningr *C.* 16 [*tilf. C.* 17 iardligum *C.*

var[1] þo sialfr þystr[2] til dreyra. Fyrir þat[3] svalg hann enn millda oc enn dyra dreyra Johannis i sinum grimleiksdrykk. Sa enn sami Johannes, er synðabondin var vanr at leysa, var nu bundinn með synðugs manz bondum, oc bundin liknin[4] fyrirlet eigi stað liknarinnar. Heyrðu Herodes, þu fremr hóran, en Johannes ferr i myrkvastofu, oc sitr nu hinn seki i stað domandans[5], oc i stað hegningarmanz enna meinsomu sitr nu asoknarmaðr meinleysis. Heyrðu Herodes, bið ek, segðu, hvar er nu sett[6] asiona gerandi luta, hvar er nu skamfyllin, hvar er nu rett ætlan retz provanarmanz, hvar er nu guð, hvar er nu maðr, hvar er nu leyfi, hvar er[7] nu login, hvar [er nu[8] sealf rettindi natturunnar? Allir þessir lutir eru svivirðir at þer dæmanda oc raðanda oc lifanda. Heyrðu Herodes, þig bitr sokin, þig asaka bondin, þig rægir myrkvastofan, þig asakar pinan opinberliga a logð. Johannes er kunnr heiminum, frægr af mannkostunum, agætr at heilagleik; þa er hann kallar[9] til sin atfrettarmenn usæmðarinnar, gerir hann þina horan[10] morgum kunniga; slikt gerir hann til þess, at þig hepti opinber neyking, þar sem ekki vinnr at leynd[11] aminning. Johannes, segir Augustinus, gaf Herode aminning enn hneykði hann[12] eigi með opinberu amæli, oc sva sem skirlifis[13] elskari villdi hann hirta þann, sem hann villdi eigi at fyrirfæriz. En Herodes blindr at hugskotzaugunum hitnaði af logbrondum lostasemi, villdi helldr tapaz enn hallda eigi uleyfiliga eiginkonu broður sins, oc þoknaðiz fyrir þat herteknum vinum lastanna oc uvinum meinleysis, þeim sem iafnan eru vanir at hafa frelsit, þviat iafnan er mannkostrinn gagnstaðligr lastafullum, oc þeim[14], sem helguðum[15] lutum raska, er heilagleikrinn hatrsamligr, enn uskirum er feandskapr[16] fullr skirleikrinn oc pina, en lostasomum er motsnuin hofsamlig næring[17] matar oc drykkiar, oc grimmum monnum synist horð miskunn, enn umilldum syniz oþolanlig milldi[18]. Þetta mællti Johannes við Herodem: „Eigi er þer lofat at hafa at likams losta broðurkonu þina.“ Siam her, fyrir hvat Johannes fekk uþokka, oc fyrir hvat Herodes varð reiðr. Sa fekk oþokka, sem illa menn hirtir, oc opt verðr sa hataðr, sem þa asakar, er lastafullir eru. Johannes talaði þat, sem var laganna, oc þat sem var retlætissins, oc þat sem var heilsunnar,

1 *Her beg. D.* 2 siþyrstr *C, D.* 3 þvi *C, D.* 4 likami *C.* 5 domarans *C, D.* 6 rett *C.* 7 eru *C.* 8 [eru *C, D.* 9 spandi *C.* 10 *saal. C, D;* þoran *A.* 11 bryndi *C.* 12 *mgl. C.* 13 *saal. C, D;* eptirlifis *A.* 14 *saal. C;* þa *A, D.* 15 heilögum *C, D.* 16 fiandskapar *C, D.* 17 neyting *C, D.* 18 milldin *C, D.*

at skyru[1] talaði hann þat, sem eigi var hatrs fyrir vert helldr astar. Siam her, hvert verkaup[2] hinn milldi fekk af enum umillda fyrir sinn goðvilia. Herodes villdi drepa hann, enn ottaðiz margmenni, þviat litið er fyrir at leiða þann a gotuleysi[3] fra sannleikinum, er i soknunum[4] ottaz eigi guð helldr menn, oc tilfellit dvelr framkvæmð synðarinnar enn tekr eigi i brott viliann. Af þvi verða þeir opt, sem fyrir tilfellit eru heptir fra mannlytum, agiarnari[5] til lytisins oc girnaz þat þvi hætligar[6] i huginum, til þess er þeir fullgera þat illt, sem hugrinn hefir; enn einn saman guðs otti leiðir meinsama menn fra [lytum oc[7] lostum oc hirtir mannlyti, rekr i brott uhæfur, varðveitir meinleysi oc veitir eilift sialfræði til goðra luta. Nu þo at Johannes væri i myrkvastofu, komu margir menn til hans at heyra hans haleitu kenning, þviat hann letti[8] eigi af, sva framarliga sem fong voru a, at hallda uppteknum hætti um sina predican.

Predican Kristz[9].

32. Ok þa er drottinn varr heyrði þessi tiðindi, for hann i brott af Judea, þaðan sem aðr var hann, oc for i Galileam oc bygði i Kapharnaum nær herodum Zabulon oc Neptalim, oc hof predican sina með [þeim hætti oc[10] þvi upphafi, sem fyrrum hafði sæll Johannes, þviat þeir likiaz at morgu, sem goðir þikkiaz, oc sagði sva: „Giorið iðran fyrir annmarka yðra, þviat nu nalgaz himnariki[11].“ Ætla menn þessa hans ferð verit hafa alla eina oc hina, sem fyrr greinir, er hann flyði undan Phariseis.

Fra sendimonnum.

33. I þenna tima sendi sæll Johannes i bondum hafðr til Jesum .ii. sina lærisveina oc spurði hann: „Hvart ertu sa sem koma man, eða biðum ver annan?“ Sem hann segði, þvi at nu mun[12] skamt þess at biða, er ek man niðr stiga til mins folks, þat er at skilia, at ek man enda mitt lif, vil ek vita, hvart þu ert Kristr, eða man hann siðarr koma. Enn ef þu ert Kristr, þa forvitnar mig, hvart ek skal a þa leið segia fyrir þina tilkvamu þeim, sem i helviti eru, sem aðr sagða ek þeim, er a iarðriki eru.

1 visu *C;* sonnu *D.* 2 verkkaup *C*; verdkaup *D.* 3 gautu *C.* 4 saukunum *C.* 5 *saal. C, D;* agiarn *A.* 6 heitligar *D.* 7 [*tilf. C.* 8 let *C* 9 Fra ferd vars herra af Judea *C.* 10 [*tilf. C.* 11 himinriki *C, D.* 12 er *C, D.*

I þessum stað [leita Manichei[1] a sælan Johannem oc segia hann efað hafa, hvart hann væri Kristr, oc vera fyrirdæmdan af sok þessarrar otruar. Enn þat er[2] lesit, þott hann hafi spurt, at hann hafi eigi[3] efat. Spurði Jesus skattheimtumenn, hvers likneski a penninginum væri, eigi uvitandi, helldr til þess at hann mætti sin ansvor makliga tempra eptir þeira orðum. Sva spurði hann oc eigi fyrir uvizku, hvar Lazarus væri grafinn, helldr fyrir sakir sinna lærisveina oc þess folks er hia stoð, at sem flestir kæmi til oc sæi, er[4] enn ferdagaði reis upp af dauða. Johannes efaði eigi, hvart hann væri Kristr, þar sem hann hafði fyrrum sagt Se her lamb guðs, enn fyrir sakir sinna lærisveina, þeira sem orð hans efuðu, let hann þa þessa spyria, at þeir yrði fyrir hann, at skilia Jesum, af þessu oruggir. Þat er oc auðsynt, at ætlan Manicheorum er lygi, oc at Johannes er[5] eigi fyrirdæmdr, þviat þat er vitað, at eigi er oll efan fyrirdæmilig, matti oc þat vera[6], at þvi er Gregorius super Ezechielem syniz segia vilia, at Johannes hafi um þat efat, hvart Kristr mundi fyrir sialfan sig oc i sinni personu niðr stiga til helvitis oc draga þaðan sina vini, eða mundi hann annan til þess senda.

Enn Jesus tok or hiarta þeira [allan efa[7], oc sagði þeim skyr mork sinnar tilkvamu nu framkomin sva mælandi: „Blindir menn sia, en halltir ganga, likþrair hreinsaz, daufir fa heyrn, dauðir lifna, en fatækir viðfrægiaz, oc er sa sæll, sem eigi ratar[8] i nokkura utru, þa er hann ser þa luti, er um mig geraz.“ Oc eru þessi orð tekin or spasögu Ysaye, þar er sva ritað: Drottinn man koma oc hialpa oss, þa munu lukaz upp augu blindra manna, oc eyru daufra munu fa heyrn, þa [munu halltir[9] hlaupa sem hiortr, oc losna man tunga enna mallausu manna, oc annat þat sem fylgir oc greint er i bok Ysaye. Þessi orð drottins, sem nu [er ritað[10], glosar hinn mikli Gregorius, sva sem hann mællti: Dasamlig takn gerða[11] ek, þau er mig vatta Krist vera; en þo let ek mer soma at þola afleita[12] luti, oc þvi er monnum viðsianda, at eigi fyrirliti þeir mig af sok mins dauða, þess er ek þoli til lausnar ollu mannkyni, ef þeir veita mer vegsemð af mikileik minna eiginligra takna. Annarr guðspiallamaðr segir, at a þeiri stundu, sem lærisveinar Johannis [foru fyrir varn[13] herra, græddi hann marga siuka menn,

1 [*saal. C. D;* leitaði manichi *A.* 2 eigi *tilf. C, D.* 3 *mgl. C.* 4 at *C, D.* 5 se *C.* 6 *saal. C, D;* vita *A.* 7 [þessa efan *C, D.* 8 rasar *C.* 9 [mun hinn hallti, *C D.* 10 [eru ritud *C, D.* 11 geri *C, D.* 12 flesta *C.* 13 [voru fyrir varum *C, D.*

oc syndi þeim eigi at eins með orðum helldr oc með verkum framkomin mork guðligrar[1] tilkvomu, þau sem Ysayas sagði fyrir.

Lærisveinar sæls Johannis foru skiott aptr til meistara sins flytiandi honum annsvor vars herra, þau er hann gerði[2] visan þeira luta, sem hann villdi forvitnaz lata. Oc þa er þeir voru i brottu farnir, tok Jesus at tala fyrir þeim flokkum, sem fyrrum hofðu heyrða kenning Johannis oc nu voru komnir at heyra hans agætan meistaradom oc kenning, oc hof a þessa lund [lof Johannis[3] sva mælandi: „Til hvers foru þer i eyðimork, eða foru þer at sia reyrvond vindi skekinn, eða villdut þer sia blautklæddan mann?“ Þeir bera blaut klæði, sem i [husum þessa heims konunga eru[4]. Gregorius segir, at með þessum figurum greindi varr herra Johannem fra[5] falsðrum oc eptirlifismonnum, þeim sem alla [vega lata[6] sla i ymissum[7] tilfellum, oc hniga sem reyrvendir i hvossu veðri[8], fyrir stormi motmælis [ok blidum blę eptirmælis[9], oc fra þeim er með sinum blautum bunaði bera vitni um þat, at þeir stunda framar a riki oc metnað i þessum fallvallta heimi, sem ver byggium, enn annars heims dyrð, sem sa Johannes, er eigi gerði[10] bliðan eptirmæli ne reiðan[11] motmæli, oc likam huldi með ulfallda hari, oc iðrandi monnum gaf dæmi með sialfs sins lofligum lifnaði. Þa tok fyrr nefndr Jesus at auka sitt tal til ens sama folks oc segia: „Hvat foru þer at sia i eyðimork, eða villdu þer sia spamann? ek kann yðr[12] segia oc framarr enn spamann. Þessi er sa, sem þetta er til talað: Ek sendi engil minn fyrir þitt andlit, sa man bua þina gotu fyrir þer.“

I þessum orðum ma sia yfirkomna villu Manicheorum, at eigi er Johannes fyrirdæmdr, þar sem sialfum sannleiknum þotti honum of lágt at vera nefndum með ubreyttu spamanz nafni. Oc af þvi kallaði hann sælan Johannem framarr enn spamann, at hann hafði syndan [sialfan hann með sinum fingri[13], oc þar með kallaði hann sælan Johannem engil. Af þessu segir Gregorius hatt nafn at heita engill, þviat angelus er girzka en nuntius a latinu, enn a vara tungu engill eða sendiboði. Enn þo er lif Johannis eigi lægra[14] en nafnit. Johannes Crisostomus segir yfir þau orð, er drottinn kallaði hann engil: Þat ætla ek eigi dirfð at mæla, at sæll Johonnes er dyrligri [maior homine, par angelis[15]. Maðr var hann,

1 *saal. C, D;* gudspialligrar *A.* 2 [*saal. A, D;* gerdu *C.* 3 [*saal. C, D;* of Johannem *A.* 4 [konunga husum eru þessa heims *C.* 5 *saal. C, D;* fyrir *A.* 6 [*mgl. C.* 7 misiofnum *C, D.* 8 edr *tilf. C.* 9 [*tilf. C.* 10 gerdu *C, D.* 11 *saal. C, D;* ræddan *A.* 12 at *tilf. C, D.* 13 [*saal. C, D*; hann með sinni figuru *A.* 14 lengra *C.* 15 [enn madr *C, D.*

en fyrir verðleika[1] sakir oc hugarkrapta er hann engill kallaðr. I þessum stað leiða inn villumenn þa villu, at Johannes hafi verit himneskr engill holdgaðr, oc er su villa fyrirdæmd með ollu moti. Þat er oc vitanda, at enn voru þeir villumenn, er fyrir þat hafa grunað þat vitni, sem sæll Johannes bar Kristi, at hann fylgði honum eigi, oc hann mundi til hans farit hafa, ef hann hefði goðr verit. En þvi ma þar til svara, at meira var vert vitni þat, er hann bar at fraveranda Kristi, helldr en hann hafði með honum farit. Sva sem Matheus evangelista segir fra þeim manni dioful-oðum, er Jesus gerði heilan, oc sa bað at fylgia honum, enn varr herra let þat eigi eptir honum oc bauð honum at fara oc predica in Neptalim[2] þat takn, sem guðlig milldi veitti honum, oc vann þa meira su kenning, sem hann flutti fram at fraveranda Kristi, helldr enn þa mundi, ef hann hefði iafnfram Jesu predicat. Ma oc þat auðvelliga skilia, at Johannes var eigi af þessi sok fyrirdæmdr, þo at villumenn segi þat, þar sem siðan kallaði hann Johannem engil.

Oc eptir þat haleita lof lagði hann til hans mikinn auka hinna fyrri sæmðarmala oc sagði: „Ek segi yðr satt, at engi þeira manna, sem[3] fra konum eru fæddir, er meiri en Johannes baptista.“ Þat glosar a þa leið enn sami Augustinus oc segir sva: Hæri er hann hverium sem einum, gnæfar[4] hann yfir giorvollum[5], fyrir gengr hann spamannasveitinni, yfir gengr hann hofuðfeðrna, oc hverr sa er fra konu er fæddr er lægri Johanne. Af þessum orðum ma nokkut sva mæla, ef sæll Johannes er hæstr af kvenna sonum, þa er hann hialparanum hæri. Þessa grein skal sva onyta, at Johannes er konu son, enn Kristr er meyiar son[6]; Johannes er fæddr af brugðligum konu kviði oc með karllmans friovi[7], en Cristr er blom osaurgaðs kviðar, getinn af helgum anda an ǫllu karllmanz frioi. Commestor segir þenna orskurð gefinn fyrir umliðinn tima, oc i þessu drottinligu atkveði er ugreint, hvart nokkurr heilagr maðr man siðarr verða iafn eða æðri Johanni i verolldunni.

Ok enn iok Jesus sitt mal sva segiandi: „Sa sem minni er i himinriki, er honum meiri.“ [Sem hann segði: Sa sem minni er at alldri enn hann samiafn[8] heilagra her i heimi, er honum meiri[9]. Skal þessi orð sva skilia, ef einfaldliga er alitið af varum herra. En sæll Jeronimus segir, at sa sem minstr er i himinriki af tali heilagra, er meiri enn hinn helgasti maðr her a iarðriki,

1 verdleiks *C*, *D*. 2 Pentapoli *C*. 3 er *C*. 4 gnæfir *D*. 5 ollum *C*, *D*. 6 *tilf.* *C*, *D*. 7 frioe *C;* fræi *D*. 8 i samansamnan *C*. 9 [*mgl.* *D*.

sa sem eigi er reynd endalyktin. Oc enn sagði hann[1]: „Allt lôgmal oc allar spamanna bækr sogðu ukomna luti fyrir allt til Johannem, oc ef þer vilit vita, þa er hann Elias, sa sem koma mun. En sa heyri[2] þessi orð, sem eyru hefir at heyra. Oc fra dogum Johannis allt her til þolir himinriki ofrefli, oc ofreflismenn gripa þat.“ I þessum vars drottins orðum finnaz stormorg lof heilags Johannis, þau sem hann biðr eigi at eins þa heyra, sem likamliga heyrn hafa, helldr oc þar með [andligan skilning[3].

Þvi ma spyria, hvar himinriki þolir ofrefli. En þvi ma [sva til[4] svara, at stundum kallaz su himnesk hirð, sem rikir með Kristi i himinriki, en stundum su kristni, sem honum þionar her i heimi, stundum sônn oc hiartligs[5] trua, stundum heilug ritning, sem dæmi finnaz til, þau er allar þessar sôgur[6] sanna eptir rettum[7] skilning. Syniz ritningin þola nauðgun[8] eða ofrefli, þar sem logmal Moysi byðr at hegna með likams dauða manndrap oc marga aðra luti, sva sem guðlastan, horan oc aðra þa luti, sem Decalogus greinir, en Johannes kallar þa lifendr i likama til synða iðranar, þo at þeir væri dauðir i ônd, oc het þeim aflausn synða fyrir yfirbot verka[9], sva sem engi aðr, oc skildi þann, sem deyðandi[10] var sagðr i likama, dauðan i ôndinni[11] enn endrlifnanda[12] fyrir iðran oc yfirbot snuandi letrligum skilningi i andligan. Truan syniz oc fra dogum sæls Johannis ofreflis kenna, þar sem þa var boðit þvi at trua, at mærin fæddi son oc i moti ollum natturulôgunum, oc um likama vars herra oc um marga luti aðra, þa sem eigi ma mannlig tilraun sanna oc guð vildi verða lata a þa leið sem eru[13], at þat mætti[14] snuaz til verðleiks aukningar þeim sem tryði[15]; sem postolinn segir: Su trua hefir ongan verðleik, er mannlig tilraun ma prova með sinum visleik. Guðs kristni, su sem honum þionar her i heimi, toc oc fra dogum Johannis ofrefli at þola, þar sem at hans dæmum toku menn fyrst at elska vilianliga eymð oc fatækt eyðimerkr oc utlegðir, vas oc vokur, bænahalld oc bindendi, fôstur oc kulða[16], vil oc erfiði, harðlifi oc hárklæði, [þôgn oc allzkonar athalld, ast oc ôlmusugæði, friðsemð oc falyndi[17], með þaganligu[18] reinlifi, oc vonduz a þetta ofan at þola vilianligt pislarvætti. Enn þo at þessum orðum kasti nokkurr a moti oc segi, at margir

1 sva *tilf.* *C.* 2 *saal.* *C;* heyrði *A*, *D.* 3 [andliga heyrn *D.* 4 [*mgl.* *C*, *D.* 5 hiartalig *C;* hiartanlig *D.* 6 sagnir *C*, *D.* 7 letrligum *C.* 8 naudung *C*, *D.* 9 misverka *C.* 10 *saal.* *C*, *D;* deyiandi *A.* 11 *saal.* *C*, *D*; synðyni(!) *A.* 12 endrlifna *A.* 13 er *D.* 14 matti *C.* 15 *saal.* *C*, *D;* truði *A.* 16 ok klædleysi *tilf.* *C.* 17 [*mgl.* *C.* 18 *saal.* *A*, *D;* fagrligu *C.*

undir fornu lôgmali hafi slika luti gerfa, þa er þeim þessu svaranda: Þo at Jacob bęðiz[1] fyrir oc Daniel oc Elias fastaði, en Judas Machabeus gefi[2] salugiafir, er þat vitanda, at fair voru þa slikir, oc fromdu þo sialdan slika luti, en fra dogum ens sæla Johannis toku storliga margir slika luti at giora, oc storliga opt, sva at þaðan fra oc allt her til stunduðu menn fyrir [atstôðu oc[3] iðinleik [goðra verka[4] með miklum flokkum oc morgum fylkingum at þrongvaz til kristinligrar[5] truar oc at bera hans kross, honum fylgiandi bæði andliga oc likamliga um hit þrongva hlið til haleitra himinrikis fagnaða. Meðr slikum hætti ma oc segia, at himinrikis dyrð þoli ofrefli, þa er bersynðugir menn, ribballdar oc ransmenn, þeir sem fyrst leiddi hinn sæli Johannes til iðranar með sinum fogrum fortolum, oc aðr veittu monnum ofrefli, [toku ser siðan umakligt[6] sæti með hinu sama ofrefli[7], at ongum fyrirfarendum[8] verðleikum helldr fyrir eina saman milldi oc miskunnsemi Kristz. Þetta sannar enn mikli Augustinus talandi af þeim ladruni[9], sem hia guðs syni var krossfestr a þessa leið: Siam her loflegan ladrun[10] oc dasamligan, eptirlikianda at skilia i sinum oruggleik; fyrrum striddi hann með sverði, enn tok nu himinriki at herfangi, fyrrum gandi[11] hann a ran, en nu hitnaði hann af sannri tru, oc þann sem Petrus neitaði sem mann, vegsamaði þessi sami ladrun[12] crossfestan[13], at skilia sem guð.

Þat er oc greinanda, hvi Jesus sagði, at lôgmal oc spamanna bæкr hefði[14] ukomna luti fyrir sagt allt til Johannem, enn þat er sva takanda, at fyrir þvi letu[15] fra dogum Johannis af miog sva spárnar, þær sem i lôgmali oc spamanna bokum hofðu þar til endz, at [þa var at[16] miklum þora þat allt framkomit, sem þær bendu[17] fyrir, oc fyrr nefndr sæll Johannes syndi[18] þann með sinum fingri, sem kominn var at fylla allar spar, oc voru þær eigi [þaðan af[19] nauðsynlegar, er lausnin var framkomin. Enn þo at þvi se i moti kastað, at siðan spaði[20] Agabus spamaðr [oc fiorar dætr Philippi[21], þa er þvi svaranda, at þessar spar voru litils verðar hia enum

1 *saal.* *C*, *D*; beidiz *A*. 2 giæfi *D*. 3 [ok stodu i *C*. 4 [guds bodorda *C*. 5 kristiligrar *C*, *D*. 6 omakligir *C*. 7 [*mgl.* *D*. 8 fyrirfarandi *C*, *D*. 9 *saal. rettet*; ladryingi *A*, ladrudningi *C*, landræningi *D*. 10 *rettet*; ladryning *A*, ladrudning *C*, laadreyning *D*. 11 girntiz *C*, gaadi *D*. 12 *rettet;* ladreyngr *A*, ladrudningi *C*, ladreyningr *D*. 13 krossfestr *C*, *D*. 14 *saal.* *C*, *D;* hofðu *A*. 15 letti *C*. 16 [*tilf.* *C*. 17 kendu *D*. 18 *saal.* *C*, *D;* bendi *A*. 19 [siþan iafn *C*; 20 *saal.* *C*, *D;* sagði *A*. 21 [*mgl.* *D*.

fyrrum[1] spasogum, þeim sem endir gerðiz a fyrir sælan Johannem, þar sem aðr spaði mikill þori manna.

Þat er skoðanda, hvi sæll Johannes er aðr[2] af sialfum sannleiknum Elias sagðr[3], enn hann neitaði sig Eliam vera, þa er Pharisei spurðu hann, hverr hann væri, eða hversu ma Johannes kallaz spamaðr sannleiksins, ef hann er þo gagnstaðligr orðum sialfs sannleiksins. En sæll Gregorius leysir þat sva, at hinn heilagi[4] Johannes var Elias i anda, eptir þvi engillinn sagði, at hann mundi fyrir fara drotni i krapti oc i anda Elie; var þat oc viðrkvæmiligt, at drottinn Jesus segði [lærisveina sina andligan skilning af Johanne hafa[5], þar sem þeir hofðu [af honum greiningarvit þegar[6] til þess at skilia andliga luti, oc þvi kallaði hann Johannem Eliam, at hann var a þa leið skipaðr til þess at vera fyrrirrennari lausnarans i hinni fyrri hans tilkvomu, sem Elias man vera fyrirrennari domandans[7] i hinni siðarri hans hingatkvomu. Baðir voru þeir skirlifir oc baðir [neyttu þeir sparlliga fætzlu[8], baðir voru þeir i eyðimork, baðir voru þeir ofagrliga bunir, baðir þoldu þeir reiði konungs oc drotningar, annarr Achab oc Jezabel, enn annarr Herodes[9] oc Herodiaden. Helias stemdi Jordan[10], meðan hann gekk yfir hana, en Johannes skirði drottin i þeiri somu á. Elias var numinn af iorðu, til þess at eigi yrði hann fanginn af sinum uvinum, en sæll Johannes var fyrir orð sialfs sannleiksins koronaðr með pislarvættis koronu, til þess at hann vęgi deyiandi sigr a ollum sinum uvinum. Enn sæll Johannes sagði flokkum, at hann væri eigi Elias oc neitaði þvi [af skilningum[11], sem Jesus sagði fram af andanum, atti hann með rettu letrlegan[12] skilning obokfroðri alðyðu at segia, sva sem Jesus matti rettliga sinum lęrisveinum andligan skilning segia. Var þvi hvargi oðrum gagnstaðligr Jesus oc Johannes. Þvi sagði drottinn, at sa skylldi heyra þessi lof Johannis, sem eyru hefði, at til þessa vanz eigi likamlig[13] heyrn at nogu, su sem allir hofðu, þeir sem hia stoðu, helldr [andligr skilningr, sa[14] sem postolarnir hofðu oc þeira eptirkomendr.

Oc þa er [varr herra[15] lauk sinu mali, lofaði oll alðyða með Kristz lærisveinum guðlig dayndi[16], þau sem veitt voru sælum Jo-

1 fornum *C*, *D*. 2 *mgl.* *C*, *D*. 3 kalladr *C*. 4 *Her mgl. 1 Blad i C.* 5 [lærisveinum sinum andligan skilning af Joh. *D*. 6 [þegit greiningarvit *D*. 7 domarans *D*. 8 [voru þeir sparneytnir *D*. 9 Herodis *D*. 10 iordina (!) *D*. 11 [i skilninginum *D*. 12 lettligan *D*. 13 likams *D*. 14 [andlig, su *D*. 15 [Jesus *D*. 16 daaindi *D*.

hanne. Sva oc bersynðugir menn, þeir sem fyrrum[1] voru skirðir með skirn Johannis, lofuðu guðligt rettlæti oc truðu kenningum hans. Enn Pharisei oc logspekingar hôfnuðu guðs raði oc villdu eigi taka skirn af honum, oc þa tok hann at tala til þeira sva mælandi: „Hveriu skal ek lika telia menn þessarrar ęttar, nema þeim sveinum, sem a torgi sitia oc tala til sinna iafnalldra: sungum[2] ver, oc sungu þer eigi, syttum ver, oc syttu þer eigi. Johannes baptista kom til yðvar oc snęddi eigi brauð oc drakk eigi vin, oc kaulluðut þer, at diofull væri með honum; mans sun kom til yðvar, sa sem at oc drakk, oc kolluðu þer hann etara oc ofdrykkiumann oc vin bersynðugra manna, oc kendiz spekin retlat af [sonum sinum[3].

Sæll Jeronimus segir, at þessi orð hafi þann skilning, sem Jesus hafi sva mællt: Sveinar minir, þat er lærisveinar oc kennarar minna boðorða, þeir sem[4] sitia a torgi eða akri predicanar ok kenna, hversu kaupa skal himinriki með andvirki[5] goðra verka sinum iafnolldrum, þat er yðr ebreskum monnum þeim sem erut[6] samtiða, oc þvi at þer villdut eigi heyra, þvi toluðut þer eigi at eins, helldr kolluðut þer með fullum kverkum: [Sungum ver[7] fyrir yðr, þat er sva at skilia, ver kendum yðr at lifa með skemtan oc hoglifi oc bindendi annmarka oc með ast mannkosta, oc villdut þer eigi eptir þvi likia, oc þessu næst syttum[8] ver fyrir yðr, þat er [ver syndum yðr sutfullan[9] lifnað iðrandi manna oc þeira, sem með meinlętum vilia ser afla eilifs verkaups[10], oc hofnuðu þer þvi iafnvel sem enu fyrra dæmi, oc er þat eigi undarligt, þo at þer fyrirlitið tvenna heilsugotu, þar sem þer hofnuðut bæði fostunni oc saðningunni. Enn ef yðr likaði fastan oc harðlifit, fyrir hvi mislikaði yðr Johannes, sva at þer kolluðut hann diofuloðan. Ok ef yðr likar hofsamlig saðning, fyrir hvi mislikaði yðr manz[11] son, sva at þer kolluðut hann etara oc ofdrykkiumann oc vin bersynðugra manna? Nu þo at þer villdut hvariga þessa kenning þekkiaz, kendiz spekin, þat er guðlig tilskipan oc kenning oc ek, þviat ek em [guðs kraptr[12] oc speki rettlat, þat er at skilia, hafa rettliga gert af sinum sonum postolum minum, þeim er faðir vitraði þa luti, sem hann fal fyrir þeim, er ser sialfum synduz spakir oc

1 fyrr *D.* 2 *saal. D;* syngium *A.* 3 [*saal. D:* sinum vinum *A.* 4 at *tilf. D.* 5 andvirdi *D.* 6 eru *D.* 7 [*saal. D;* syngium *A.* 8 *rettet;* lystum *A, D.* 9 [syndum ydrum hæfer at fylgia *D.* 10 lifs *D.* 11 mansins *D.* 12 [gud *D.*

vitrir, sem þer eruð. Sumstaðar er sva ritað, at spekin syndiz retlat af verkum sinum, þviat hon leitar eigi þess vitnis, er með monnum er borit, helldr með goðu verki. Eptir þat letti Jesus af at tala lengr at sinni við Juda af fyrr nefndum Johanne.

Fra Herode.

34. Þa er þessi enn tiguligi[1] cedrus paradisi hinn sæli Johannes uleysiliga[2] plantaðr oc groðrsettr með enum sterkuztum rotum hinnar haleituztu truar, sva at hann bognaði hvergi fyrir striðum stormi diofuligra umsata oc mannligra motgerða ne fyrir bliðum blæ eptirmæla, stoð i guðs vingarði við hialpsamligar uppsprettur hinna eilifu vatna með biortu[3] blomi blezaðra dæma[4] oc með algervum avexti agætra mannkosta oc hinna virðuligstu verka, skyniaði hinn illi oc hinn eitrsfulli dreki, sa sem uvinr er allz mannkyns oc ekki veit ser verra oc vælottara ne illgiarnara, utelianliga skaða verða a sinu niðingliga riki[5] fyrir[6] marghattaða framkvæmð oc fyrir dyrlliga predican Johannis baptista[7]; tendraði hann hiortu sinna briostfastligra[8] vina Herodes tetrarche oc hans horkonu, þeirar sem fyrr er nefnd, með enum heituztum logbrondum liotlegrar lostasemi oc þar með [hinnar vestu ôfundar[9], illvilia oc grimðar, til þess at fylla þat et illa overkan með hondunum at ræna lifi sælan Johannem, sem aðr gerðu þau i huginum, oc sa, sem [fra upphafi[10] eggiaði þau til illvirkissins, gaf nu færi framkvæmdinni. Nu[11] þvi at þetta verk syndiz liott fyrir monnum, settu þessir fyrr nefndir illivismenn þær gilldrur til þessa efnis[12], at þau fengi þat unnið með listuligum svikum, sva at skamsynum monnum syndiz [þessi goði maðr helldr af lifi raðinn fyrir verkin eða rikissins nauðsyn en fyrir eina saman illgirnd, þviat vandr maðr finnr iafnan klokskap til þess, at ofroðum monnum syniz[13] i þeim verkum fylgt laugunum, sem fullkomliga eru fyrir guði at moti logunum. Ok þvi at nu var at þeiri stundu komit, er enn eilifi faðir villdi leiða enn agæta Johannem or bondum ens dauðliga likama til hvilldar, gaf hann fyrr nefndum Herodi valld yfir hans likamligu lifi, at fyrir pislarvættis sigr mætti hans verðleikr [uætlanligr verða[14] i andligu lifi.

1 ogurligi *D.* 2 oleyniliga *D.* 3 blidu *D.* 4 fagnada *D.* 5 *saal. D;* tru *A;* 6 yfir *D.* 7 baptiste *D.* 8 briostsamligra *D.* 9 [*saal. D;* hinni verstu ôfund oc *A.* 10 [*saal. D;* i huginum *A.* 11 *mgl. D.* 12 oefnis *D.* 13 [*mgl. D.* 14 [oætlanliga vaxa *D.*

Hinn visi Josephus sagnameistari Juda greinir i sinni bok, at su hafi[1] verit dauðasok þessa guðs vinar hins sæla Johannis, at hann predicaði folki iðran annmarka[2] oc at elska raðvendi oc retlæti oc aðra mannkosti. Oc þvi at hann veitti monnum skirn, samnaðiz til hans mikit folk. En þvi at Herodes hellt i þenna tima strið við Aretam konung oc Herodem konung[3] broður sinn, ottaðiz hann, at sa lyðr, sem af Johanne heyrði aeggian, þa er hann kendi goðlifnað[4] oc raðvendi oc gaf þar til af guðlegu lôgmali fauðurlegar[5] roksemðir, mundi eigi vilia með honum beriaz oc veria udaðir hans oc orskemðir, villdi hann fyrr[6] enn [nauðsyn liðsdrattar[7] dytti[8] a, ræna Johannem lifi oc gefa honum þenna liðsundandratt oc landrað at sok helldr enn eina saman rettyrði oc heila kenning, þa sem guðs maðr lagði alldri niðr þa .xii. manuðr[9], er hann sat inni. Ok segir Eusebius byskup Cesariensis, at Herodes vissi, at naliga var allr lyðr skirðr skirn Johannis, oc var buinn at gera allt, þat er hann bauð, oc kom enn optliga til hans. Villdi hann þvi drepa Johannem, at hann ætti[10] eigi lif sitt [eða limar[11] undir hans tungurotum, þvi at [hann truði[11] folkit eigi mundu heyia þessa orrustu, nema Johannes segði, at þat væri leyfiligt. Þo var sva mikil undirhyggia Herodis, at hann let, sem hann legði trunað a kenning Johannis oc heyrði hann giarna, oc gerði marga luti at hans skapi, sem guðspiallit seger.

Pisl Johannis baptista[13].

35. A nęstum paskum eptir þat sem Johannes var i myrkvastofu settr, helldr Herodes tetrarcha burðartið sina með myklu fiolmenni, oc bauð hann til sin ollu stormenni oc hôfðingium Galilee. Sva segir sęll Jeronimus, at tveir hofðingiar hafi halldit burðartið sina, Pharao Egiptalandz konungr oc þessi Herodes. Nu þvi at eitt var hatiðarhalld beggia þeira[14] oc ein umilldi hvarstveggia þeira[14], flekkuðu þeir[14] baðir sitt hatiðarhalld með manndrapi. Vann þo Pharao þvi minna illfelli, sem hann var fiarlęgri enu sanna siðlæti oc heiðinn maðr drepandi sinn steikara fyrir sannar sakir; enn Herodes, sa sem i log hafði gengit með ebreskum monnum, þo at hann helldi illa, fell eigi i obreytta manndrapssok, helldr

1 hafdi *D.* 2 synda *D.* 3 *mgl. D.* 4 *saal. D;* guð lofaðan *A.* 5 fagrligar *D.* 6 *saal. D;* fyrrum *A.* 7 [lidsdrattr *D.* 8 *Med dette Ord beg. atter C.* 9 manadi *C*; manudi *D.* 10 *saal. C, D*; atti *A.* 11 [*tilf. C, D.* 12 [*saal. C, D;* þeir truðu *A.* 13 Her segir fra drapi Johannis baptiste *C.* 14 *mgl. C, D.*

let hann þann af lifi taka, sem lifit var ollum dugandi monnum oc saunn gleði, enn dauðinn ofharmr oc ogleði.

Enn i þann tima dags, sem menn snæddu oc drukku, gekk inn dottir [Herodiadis oc stiupdottir Herodis[1] oc lek með mikilli list. Sumir meistarar segia hana a hondum hafa gengit með margskyns kukli, sva at ekki hafi niðr fallit klæði um hana, sem [sligt ma þikkia eigi olikligt[2], þar sem finz i helgum bokum, at kveldriður eða hamleypur[3] þykkiaz með Diana gyðiu oc Herodiade a litilli stundu fara yfir stor hôf riðandi hvolum eða selum, fuglum eða dyrum, eða yfir stor lond, oc þott þær þikkiz i likama fara, þa vatta bækr þat lygi vera. Syniz likligt, at þær męðgur hafi þesskyns konur verit, er sialfr ovin allz mannkyns synir þær[4] sva sem foringia [þeira illvirkia[5]. Sumir segia, at hon hafi kveðit með listuligum[6] nota[7] mansaungscantica oc þeytt þar eptir með mikilli kunnastu margboraðar pipur. Vit þenna hennar leik varð Herodes undarlliga glaðr, sva at hann gaði sin varlla, at þvi er alðyðu syndiz, oc hann sor at gefa henni fyrir þessa sina skemtan, hvat er hon villdi, oc sva þo at hon beiddiz at eiga[8] halft riki hans. Mærin for þegar oc fretti moður sina, hvers hon skylldi beiðast, oc eigi sem uvitandi vælar. Enn hon svaraði: „Eigi[9] skalltu annars beiðaz en hofuðs Johannis baptiste.“

Her af þessu efni talar hinn mikli Augustinus i sinum sermone: Se her ena fornu illzku konunnar, þa er Adam tok[10] or paradisar fognuðum. Hon gerði himneska menn iarðliga oc drekði allt mankyn i helviti oc tok lifit fra ollum heiminum fyrir epli ens uleyfða tres. Þetta grand leiþir mennina til eilifs alldrtila. Hana flyði Elias spamaðr, sa er með sinni tungu lukti ok lauk upp himininn[11], oc hann for fyrir henni hriaðr oc rekinn, oc þann manninn, sem hon finnr reinan, gerir hon saurgan. Hon leiddi oc i girndarbruna oc þrongving David psalmistam, oc drap nu Johannem baptistam. Hon fyrirleggr bernsku oc tapar æsku, lokkar fulltiða alldr, en svikr oc snarar oc unaðar ôrvasa[12] oc aldauða elli. Mærin tiltempruð[13] af sinni mæðr talaði við Herodem: „Gef mer nu a diski hôfuð Johannis baptiste.“ Hinn sæli Jeronimus segir, at þvi beiddiz Herodiadis[14] hôfuð spamanzins, at vera kann, at hon hafi eigi kunnað

1 [Herodes ok Herodiadis *C*, *D*. 2 [likligt ma þickia *C*, *D*. 3 hamhlaupur *C*; hamhleypur *D*. 4 *saal.* *C*, *D*; þeim *A*. 5 [þessarra illferda *C*, *D*. 6 listugum *C*. 7 notum *D*. 8 eignaz *C*, *D*. 9 Engis *C*; einskis *D*. 10 red *C*; rak *D*. 11 himnenum *D*. 12 alldr *tilf.* *C*. 13 temprud *C*. 14 Herodias *C*, *D*.

allan klokskap Herodis oc yfirdrepskap, oc hafi ætlat, at hann mundi við sik rakna oc lyða raðum Johannis, ef eigi væri hann afraðinn, ella mundi hann gera þa bræðrna satta, oc mundi fyrir þetta annathvart losna hit uskira samlag þeira Herodis. Fyrir þvi villdi hon sem skiotaz lata fram koma ohappit. Enn talar Augustinus af meyiunni með þessu atkvæði: Mærin hitnaði af lostasemi oc blauðaðiz[1] i huginum um[2] þat saurga samband, sem milli moður hennar var oc Herode tetrarcha, þar fyrir slokði hon lampa heimsins.

Enn þa er Herodes heyrði bæn hennar, bra hann a sig ugleði fyrir boðsmonnum. Enn segir hinn sami Jeronimus, at með sialfum ser yrði hann geysi glaðr, þa er hann sa, at fram mundi koma fyrirætlut væl, oc segir sva: Yfirdylmari[3] eiginligs hugar oc meistari [slægrar vigvælar[4] bra rygð i anndliti en gleði i briosti, en sakir sins særis oc boðsmanna bauð[5] hann giora hennar vilia. Enn eigi afsaka ek hann sva, at hann hafi oviliandi[6] framit manndrap til þess at hallda sęrit[7], þar[8] sem hann sor eigi fyrir atburð, helldr til þess at hann byggi[9] [nyia vęl[10] ukomnu svikræði, oc hann mundi þenna eið fyrir ekki haldit hafa, ef hon hefði beidz hǫfuð einshvers hans elskaðra vandamanna. En þat er auðsynt, at hann atti þat at vinna a spamanninum, sem hann villdi eigi vinna a sinum naungum.

Her rennr inn su spurning, hvart maðr skal eða eigi hallda, ef hann sverr at gera eitthvert bannað verk, annaðhvart vilianliga eða kugaðr til eða hvatvislega. En Leo pafi leysir or, at eigi skal eiðr illzkuband vera, þat er at skilia, at iafnan þa er ver sverium þat at gera, sem aundinni snyst til haska, skulum ver riufa eiðinn, en taka skriptir fyrir oskynsamlig[11] særi. Þvi at sva segir Liber Regum [hinn fyrsti[12], at David konungr sor i bræði[13] at lata drepa Nabal i Karmelo, þann mann sem aðr hafði við hann sakir gert, enn fyrir sakir[14] Abigail huspreyiu þessa manz, rauf hann þetta sęri oc gaf Nabal grið oc mællti: „Se blezaðr drottinn guð Iraels[15], sa er i dag sendi þig mer at moti, oc blezað se þitt mal oc þu sialf, þvi at þu bannaðir mer i dag at steypa ut manligum dreyra oc hefna min með minni hendi.“ Oc er Nabal varð vis tiltękia[16] oc

1 blandadiz *C*, *D*. 2 vid *C*, *D*. 3 yfirdyliari *D*. 4 [slęgligra vigvęla *C*, *D*. 5 bad, *C*, *D*. 6 *saal.* *C*, *D*; viliandi *A*. 7 særin *D*; *mgl.* *C*. 8 *saal.* *C*, *D*; þat *A*. 9 bioggi *C*. 10 [nyiar vęlar *C*, *D*. 11 oskynsamligt *C*. *D*. 12 [*saal.* *C*; hin fyrsta *D*; hinn fyrsta *A*. 13 reidi *D*. 14 benir *C*. 15 Israel *C*. 16 tiltekta *C*, *D*.

orða Davids, fell a hann sva mikit hugar[1] angr, at hann var dauðr, aðr .x. dagar [voru liðnir[2]. Oc lofaði David þa enn af nyiu guð, [þann er[3] hefndi hans meingerða, þeira sem hann hafði eigi hefnt. Oc eptir þat tok hann ser til [eiginnar huspreyiu[4] fyrr nefnda Abigail[5] ena beztu konu. Sva vattar guðspiallit, at Herodes gerði sig hryggvan[6] i yfirbragði við bæn meyiarinnar, enn sakir sins særis oc sinna boðsmanna sendi hann til þess sinn þionustumann at hoggva af bol hofuð spamanzins. Sva segir hinn sami Jeronimus: Umilldina huldi Herodes með yfirbragði milldinnar, oc uhæfuna afsakaði hann með særinu, oc kallaðiz eigi vilia meyna hryggva sakir boðsmanna, at þeir hrygðiz eigi sakir hennar hrygðar, oc villdi alla gera luttakara glępsins, þa sem hann hafði samlaga boðsins[7]. Eptir þat for þessi rækiligi þionn hins udygga hofðingia oc hio af bol hofuð sæls Johannis i sialfri myrkvastofunni. Var þat þegar fram borit a diski i holl Herodis oc gefit meyiunni, enn hon gaf þat mæðr sinni.

Af þessu efni segir Augustinus: Heyrt hafi þer, bræðr, hversu mikill grimleikr fæddiz af munugðinni oc umildleikr af lostaseminni; þat hofuð Johannis var nu a diski borit i samkunduna, sem með roksamligri aminning hafði aðr bannat hordoms uhęfuna[8], oc af þessi ohęfunni bar hollin a ser figuru þess villidyragarðs, sem menn [etia dyrum[9] til skemtanar eða lata þau sundr rifa einhveria ser fengna brað, oc heitir sia staðr arena, enn þessi en umillda skemtan spectaculum. Borðit berr a ser figuru braðaholu, menninir geraz villidyr[10], oc þeir sem aðr skemtuðu ser við drykkinn, skemtuðu ser nu við dauða spamanzins. Drykkr blandaðiz við reiðina, vistin likðiz hræm[11], vinið varð at bloði, dauðadagrinn af burðartiðinni, en upprasin at ǫrlagi[12], mannfagnaðrinn at manndrapi, organin sneriz i dauðasut, skemtanin var glæpsamlegar hervikinga gerðir. Inn gekk dyrið, en eigi mærin, oc hirði framarr haufuðit at fa helldr enn leikinn at fremia; fram rann villidyrið, enn eigi konan, oc dreifði faxi um svira helldr enn meyligu hári um meyligan hals með marghattuðum hvekkingum; limirnir toku at vaxa af aukningum olmleiksins, oc varð hon mikil [at grimleik[13] enn eigi at likama; freniaði[14] þat með munni en gnisti tǫnnum,

1 volad ok *tilf. C.* 2 [væri lidnir *C;* lidu *D.* 3 [*saal. C, D;* þat er hann *A.* 4 [eiginkonu *C, D.* 5 Bygail *A.* 6 (o)gladan *C.* 7 bordsins *C.* 8 atferdina *D.* 9 [eti audrum *C.* 10 spillidyr *C, D.* 11 hræum *C, D.* 12 aurlaga(!) *C.* 13 [*saal. C, D;* oc grimlig *A.* 14 *saal. A, C;* emadi *D.*

til þess er þat fekk braðina; beitti[1] þat vapninu, en tok eigi a ser [vapnit; tilbeðin af mæðrinni hellt hon fram rautan bænarinnar, til þess er hon fekk[2] tafnit; af beit hon hofuðit, enn let eptir styfðan bolinn. Siam her nytt dyr[3] oc fagætt dyr, þat er af slitr hofuðit en leifir allan bukinn. Enn eigi[4] skal ætla, at ver vilim[5] til slikra luta kalla, helldr fra kalla, oc vilium ver þo kalla vattandi fagnaði hatiðar varrar oc vattandi roksemðir til hatiðar varrar. Se með þvi moti fagnaðir varra manna, at hatiðleg gleði se halldin með hofsamligri skemtan; se Kristr opinberliga með oss oc meðal krasa varra, sva at ver halldim varar samkundur[6] með roksemð sialfs upphefiarans; se sialf natturan vegsomut, su er oss leiðir i þetta lif, fagnaðr fæzlutoku varrar snerti fatæka menn Kristz; se hyski vart glatt með grandalausum fagnaði oc goðri lęring[7]; se engi ofdrykkia ne urein lostasemi[; se i brottu bloðsuthelling, kukl ok klękiligir leikar, mansǫngr allr, sa er kveikir lostasemi[8] oc munuðlifi; skynlaus offylli oc skipbrot hugar se afsniðit með enum synðafulla snęðingi Herodis, at nu verandi gleði se oss til æ verandi gleði. Ok til þess hofum ver snuit malshætti varum til Herodem, at sa hverr, er heyrir, megi at nogu skilia, hvilik er dyrð þessa pislarvattz hins sæla Johannis, oc hvilik er eymð oc vesǫld ens grimma hervikings Herodis, þvi at Johannes var fæddr at skilia guði af sinum dauða, en Herodes do a sinni burðartið.

Hinn sami Jeronimus segir, at sva er lesit i Historia Romana, at sa hertugi sem[9] Flamineus het veitti einni portkonu, þeiri sem i þeiri veizlu var inni sem hann hellt, at lata drepa einn mann i sialfri veizlunni dauða verðan, fyrir þa sok at hon letz alldri[10] set hafa a neins mans[11] bana. Oc þa er Romveriar vissu þetta hans tiltæki, raku þeir hann or sinni tign, fyrir þat er hann hafði snæðinginn bloði blandit oc [veitt manninum þoat meinsomum[12] bana auðrum til skemtanar, til þess at saman blandaðiz saurlifi oc manndrap. Enn þo var langt fra þessu sekð Herodis oc Herodiadis oc meyiarinnar, þeirar sem lek oc fyrir leikinn beiddiz hǫfuð spamansins, oc vildi i valldi hafa þa tunguna, sem fyrirbauð it bannaða brullaup.

1 hętti *C.* 2 [*mgl. D.* 3 tafn *D.* 4 engi *C, D.* 5 mann *tilf. C,* dæmi *D.* 6 samkundir *C;* hatidir *D.* 7 lękning *C.* 8 [*tilf. C, D.* 9 er *D.* 10 alldrigi *C.* 11 manz *C.* 12 [*saal. C, D;* veitti þo manninum meinlausum *A.*

Fyrr nefndr Josephus segir, at þessi tiðindi gerðuz in Arabia i þeim kastala er Macheronta heitir, en þar hafði sæll Johannes aðr i bondum setið[1]. Enn þeir lærisveinar, sem inn heilagi Jeronimus segir oc verit hafa Kristz lęrisveina, gripu sins dyra meistara likama hofuðlausan oc grofu i þeiri borg, sem þa het Samaria, en siðan var hon niðr brotin oc i annat sinn uppsmiðut oc kollut Sebaste. Enn hofuð Johannis var i iorð grafit at Jorsolum nær herbergium þessa Herodis i fôtu einni, þviat hann truði þenna helgan[2] mann mundu af dauða risa, ef þetta hofuð nęði til bolsins. Sumar bękr segia, at Herodias[3] hafi grafit þat i turn Stratonis.

Fra villu Herodis[4].

36. Litlu siðar heyrði þessi sami Herodes frægð, þa er for af Jesu, oc mællti [til sveina sinna[5]: „Þessi er Johannes baptista, sa sem ek let halshôggva, risinn af dauða, oc þvi geraz takn fyrir hann. [Oc her eptir girniz[6] hann at sia Jesum. Sea ma hverr maðr, er þetta heyrir, hversu mikit mark Judar gafu til, hve[7] mikils verðleiks sæll Johannes var fyrir þeira augum, þar sem þeir truðu þann mann, sem ekki takn gerði i sinu lifi, mega af dauða risa; enn i annan stað, hversu mikilliga þeir fylldus ofundar moti varum herra, er þeir villdu helldr trua hann stolinn af grof fyrir hendr sinna lærisveina enn af dauða risinn, þar sem hann var reyndr at taknum oc stormerkium, oc i hans dauða skulfu allar hofuðskepnurnar, oc hans upprisu oc uppstigning til himna vattuðu konur oc karllmenn, postolar hans oc helgir[8] englar. Þessu næst komu þeir, sem grafit hofðu Johannem, til Jesum oc sogðu honum tiðindin. Enn hann fekk ser eitt litið skip oc for a þvi i eyddan stað, oc kom til hans mart folk, oc þa saddi hann .v. þusundir[9] manna með .v. bygleifum oc .ii. fiskum nær paskum. Hinn sæli Jeronimus segir sakir þessarrar brotferðar [Jesu Kristz[10] hefning dauða sęls Johannis, at þeir væri afsviptir raudd oc tungu spadomsins, er spamanz hôfuðit hôfðu af hôggvit, ella hefði[11] drottinn þyrmt ovinum sinum, at eigi soðlaði þeir glæp a ohapp oc tengði manndrap við manndrap; ella hefir[12] hann viliat dvelia dauða sinn til annarra paska, þar sem hann bar a ser liking þess paskalambs, er þa var sæft oc riðit bloði a

1 verit hafdr *C*, *D*. 2 heilaga *C*, *D*. 3 Herodes *C*, *D*. 3 Af Jesu capitulum *C*. 5 [vid sveina sina *C*, *D*. 6 [eptir þat girntiz *C*, *D*. 7 hversu *C*, *D*. 8 himneskir *C*, *D*. 9 þusundrat *C*. 10 [*mgl.* *C*, *D*. 11 hafi *C*, *D*. 12 hafi *C*.

ofdyri oc dyristafi[1] rettruaðra manna. Sva vattar oç heilagt guðspiall, at eptir myndskipting[2] drottins gengu at honum nokkurir af Phariseis oc sogðu: „Heyrðu, Jesus, vertu[3] i brottu heðan, at skilia af Galilea, þviat Herodes vill drepa þig." Enn hann svaraði: „Segit ref[4] þeim, at nu rek ek ut diofla[5] i dag, en a morgun veiti ek heilsugiafir, enn a þriðia degi mun ek upp neytaz eða fullgera; þviat eigi tekr, at skilia, ritningin, at spamaðr, at skilia[6], ek sialfr þola[7] dauða fyrir utan Jerusalem." Sem hann segði[8]: Aðrir munu mig pina, enn eigi Herodes, þo at hann villdi giora þeira glæp sinn glæp. Ek legg lif mitt, enn a fyrsta degi dauða mins man ek svipta dioful i helviti sinu herfangi; annan dag man ek leiða leyst folk i hvild oc syna þvi upplokit hlið paradisi eða skipa i ena iarðlegu paradisum, þa sem i uthafinu er skipuð til austrættar, sva sem aptr gefandi manninum þa heilsu, sem hann hafði tapað; a þriðia degi man ek fullgera mina upprisu eða gefa minn likama minum monnum at neyta.

Fra sneypu Herodis[9].

37. Þat segir sæll Jeronimus, at þessum sama Herode, er vera villdi banamaðr sealfs drottins, sem nu heyrðut þer, oc siðarr samðykti pisl hans oc klæddi spottsamliga[10], kom skiot hefnd [yfir hann[11], fyrir þat er hann sparði eigi sig til enna mestu[12] ohappa, þviat litlu eptir dauða Johannis selldu Judar[13] hann eptir mikit manntion, þat sem hann fekk af liði Arethe konungs sins mags, sialfan hann[14] með mikilli sneypu vesaliga bundinn honum[15] i hendr, en þo sakir Romveria, þeira sem hann helt riki af, var hann aptr settr i sitt vald oc helt þvi, meðan Tiberius keisari lifði[16], enn at honum liðnum hof Gaius cesar til rikis in Judea Agrippam son Aristoboli en broður Herodiadis. Þessi rægði nafna sinn Herodem tetrarcham [oc bar a hann[17], at hann ætlaði at striða[18] með Tyrkiakonungi moti Romverium. Fyrir þat voru þau bæði flutt i eilifa[19] utlegð Herodes oc Herodiadis oc dottir hennar i Lugdunum borg fyrir norðan fiall i Gallia, oc voru þau þar til dauðadags.

1 at *tilf. C, D.* 2 *saal. D;* myndskiptis *C*, myndskipining *A.* 3 verdu *C.* 4 *saal. D;* þer *A*, er *C.* 5 *saal. C, D;* dioful *A.* 6 *saal. C, D;* skula *A.* 7 þoleg *C.* 8 *Her indfalder en Lacune i D.* 9 Er Herodes villdi fyrirfara Jesu *C.* 10 spottligu klędi *C.* 11 [*mgl. C.* 12 hęstu *C.* 13 þiodir *C.* 14 *saal. C;* sig *A.* 15 *saal. C;* þeim *A.* 16 *saal. C;* hellt riki *A.* 17 [*saal. C*; þvi *A.* 13 *saal. C*; riða *A.* 19 *saal. C*; eina *A.*

Likami Johannis var brendr[1].

38. Sva segir magister in historijs, at likami hins sæla Johannis baptiste var, sem fyrr greinir, grafinn i Samaria borg, þeiri er nu heitir Sebaste, i Palestina heraði, oc la hann þar allt til þess, er Julianus niðingr rikði i Roma. A hans dogum syndi heiðinn domrinn alla grimð eptir sinum illvilia, sva sem at slitnu ollu þvi aptrhallzbeizli, sem aðr hepti þeira enn rangliga motgang fra þvi at striða guðs kristni. Nu þviat guðlig milldi giorði iafnan morg oc mikil takn við grof þessa ins agæta guðs vinar til styrkingar guðligri oc postoligri tru, fylltuz[2] þeir sva mikillar reiði[3], at þeir brutu leiði sæls Johannis oc kaustuðu beinum hans uti um akra. En þvi at þeir ottuðuz, at kristnir menn mundu þau saman lesa oc eptir verðleikum haleitliga vegsama, þa toku þeir [at soðla glęp[4] a hit fyrra uhapp, at þeir sôfnuðu [saman beinunum i einn stað oc fengu til menn[5] at brenna þau oc at blanda þessarri osku, sem af [þessum beinum[6] varð, við iarðar dupti[7] oc kasta annat sinn i vind um viða vollu. Nu þo[8] at guðlig milldi þoldi, at þessi uhæfa færi fram, sendi hann þo með sinni fagrligri forsio[9] i þann sama stað, sem [nu var[10] nefndr, tva munka fra Jorsolum af munklifi Philippi, þess er þa var byskup i Jerusalem, oc hofðu þeir þangat sott til þess at flytia þar fram til guðs sinar fyrirheitnar bænir. Ok þa er þeir sa þessa ohęfu fram fara með kvikvendligum hugum, þo at mannkindin legði[11] hendrnar til, syndiz þeim betri skiotr dauði enn at flekka sal sina af þessarri fyrr sagðri glæpsku. Þvi logðu þeir sig i þa hættu, sva at þeir sloguz i leitina með þeim heiðingiunum, er til brunans toku [beinunum at safna[12], oc með heilagri slægð oc siðlatum stuld toku þeir leyniliga [ok at[13] uvitundum guðs uvinum, at þvi sem truiz með krapti sæls Johannis, i sina varðveizlu mikinn lut af þeim helga manz beinum, eptir þvi sem þeir komuz framast við. A meðal þessarra beina var sa[14] alheill fingr hins heilaga Johannis baptiste, sem hann retti, þa er hann syndi varn herra sinum lęrisveinum. Þenna lut af likama guðs manz hofðu þeir heim til Jorsala oc færðu hinum fyrr nefnda feðr sinum Philippo. Enn hann sendi bein þessar flekklausu Cristz fornar fyrir Julianum diakn Athanasio byskupe in[15] Alexandrio[16].

1 Fra þvi er brend var bein Johannis *C.* 2 fyllduz *C.* 3 ôfundar *C.* 4 [þann glęp at saudla *C.* 5 [maunnum til at safna þeim saumum beinum i einn stad ok *C.* 6 [þeim *C.* 7 duft *C.* 8 þvi *C.* 9 forsia *C.* 10 [*saal. C;* nil er *A.* 11 leidi (!) *C.* 12 [beinin at lesa *C.* 13 [*saal. C;* a *A.* 14 *tilf. C.* 15 i *C.* 16 *saal. ogs. C.*

Þessi Athanasius let [með faara manna vitand[1] varðveita þenna helgan dom, þar sem hann let hoggva einn steinvegg oc skiotliga aptr byrgia, sparandi ukomnum spadomi þau at finna, at eigi nę́ði heiðnir menn þeim at misfara [nu sem fyrrum[2] i Sebaste. Voru þau þar folgin til dauða hins umilda Juliani, oc sva meðan Jovinianus rikði oc Valens villukeisari, oc Gracianus oc Valentinianus hvartveggi, Maximus oc Eugenius. Ok þa er hinn mikli Theodosius tok heiðnum domi at niðra[3] oc skurðgoð at briota, eigi at eins a Italialandi oc fyrir norðan haf, helldr oc um Egiptum oc um allt Asialand, sva sem hann komz við, let Theophilus, sa sem þa var byskup i Alexandria, hreinsa hof Serapis af ollum skurðgoða sauri oc færa þangat helgan dom hins sæla Johannis baptiste. Eptir þat vigði hann þat sama hof til lofs oc dyrðar drotni varum Jesu Kristo oc þessum hans agæta fyrirrennara Johanni, var hann þar dyrkaðr langar stundir, sem menn kunnu framast oc makligt var.

Um [fœrslu hofuð(s)[4] *Johannis.*

39. Sva segia helgar bækr, at haufuð þessa hins agæta manz guðs vinar oc fyrirrennara Johannis var at Jorsolum grafit, sem fyrr vattar i þessarri frasogn. En nær .xl.[5] vetra eptir pisl Kristz, þa er hann villdi hegna Juðum fyrir þat, er þeir hofnuðu hans heilagri tru oc helltu ut hans signaða bloði oc hans hinna kæruztu vina, brutu Romveriar niðr Jorsalaborg oc drapu i henne utaligan[6] fiolða þeira, [sem þa lifðu[7] ebreskra manna, en selldu þat, sem eptir lifði, i þrældom naliga um allan heim undir þessum keisorum Vespasiano oc Tito. Ok eptir langa tima komu kristnir menn þangat, oc vonduz at flytia þar fram bænir sinar guði til dyrðar en ser til synða aflausnar[8], oc a þeim dogum komu þangat tveir munkar af austrhalfu heimsins þessa[9] sama eyrindis[10] at biðiaz fyrir oc sea helga staði. Þessum munkum vitraðist sæll Johannes oc mællti við þa: „Farit þit, sagði hann, i þann stað, sem forðum var [herbergi Herodis tetrarche[11], oc leitið þar hofuðs mins, oc siþan þit hafit þat fundit, veitið þvi vegsamligan gropt, sem skylldugt er.“ [Eptir þat birti hann þeim þenna stad ok hvarf fra þeim at syn. Þeir foru ok fundu stadinn ok grofu þar iord,

1 [*saal. C;* fara an manna vitand at *A.* 2 [*tilf. C.* 3 myia *C.* 4 [*saal. A i Margen, i Texten* fystu boð; fę́rdslu hofut *C.* 5 fiorumtigum *C.* 6 otaululigan *C.* 7 [manna sem þa lifdu af kyni *C.* 8 lausnar *C.* 9 *saal. C;* oc til *A.* 10 *saal. C;* eyryndiz *A.* 11 [*saal. C;* hertugi Herodes tetrarcha *A.*

hittu hofudit ok urdu storum fegnir[1]. Eptir þat sneru þeir a sinn veg með mikilli gleði oc baru með ser þat hit helga hôfuð i fotu einni. Enn a þessum veg slotz i for með þeim einn ukunnigr[2] maðr; þeir letu hann bera þat, sem þeir hofðu til þunga. En einn dag þa er þeir logðuz til svefns, hliop þessi maðr fra þeim með hôfuðit oc bar þessa dyrliga[3] fehirðzlu i þa borg sem Emissa het, oc stoð i þvi heraði, er Fenitia[4] heitir fyrir utan haf. Þessi maðr varðveitti nu nefndan helgan dom leyniliga i sialfs sins husi oc vegsamaði hvern dag með fullri alvoru, enn við sinn dauða sagði hann ongum til utan sinum erfingia. Þessi veitti ok með likum[5] hætti makliga vegsemð sælum Johanni. [Eptir þat tok at gleymazt at hann lidinn minning þess heilaga hôfuds af hans eptirkomandum. Sa motburðr vard i þessi borg, at þeir menn, sem þar bygdu, hôfdu fyrir sakir ymisligrar ohamingiu tynt þvi riki, sem þangat hafdi at fornu legit[6], enn meðan hofuð sęls Johannis var þar skynsamliga varðveitt oc vegsamat, veittiz borgarmonnum fyrir verðleika þessa agæta guðs vinar margskyns æra oc auðigleikr. Þat fylgði oc, at siþan hans minning var gleymt, endrlifnaði hin fyrri uhamingia, sva at margstaðar var þar auðn, sem aðr voru bygð herbergi, oc þessi staðr, sem hôfuð Johannis var grafit, lagðiz i eyði.

Eptir nokkura tima bygði þetta herbergi einn siðlatr[7] aboti, sa sem Marcellus het. Honum birtiz i svefni syn, at hann þottiz eina á sia, oc þar sa hann sælan Johannem skira mart folk, þat sem til hans rann, i þessi somu á, oc þa, sem skirðir voru, sa hann i skinanda klęði þaðan ganga i hit biartasta borgarhlið, oc toku biartir menn við þeim oc leiddu þa i unaðsamliga staði. Hann þottiz þa at ganga oc vilia skirn taka af guðs manni, [en hann sa[8] hann með gloðu [hiarta oc[9] andliti til sin [talanda oc vattanda[10], hversu hans hôfuð hafði i þessa[11] borg Emissam komit oc þar lengi uvirðuliga grafit verit, oc sva hvar þat var folgit. Eptir þat vaknaði hann oc for þegar til byskups, þess er i borginni var oc styrði guðs kristni oc Julianus[12] het, oc sagði honum sina vitran. Enn hann lagði fostu a allan borgarlyðinn, oc for siðan með klerkasveit oc morgu folki i þann stað, sem abotanum var birt, oc eptir lyktaða bæn leituðu þeir til oc fundu hôfuðit[13] i enni somu fôtu

1 [*tilf.* *C.* 2 okunnr *C.* 3 dyrligu *C.* 4 Phenicia *C.* 5 slikum *C.* 6 [*tilf.* *C.* 7 prestr ok *tilf.* *C.* 8 [ok sa *C.* 9 [*mgl.* *C.* 10 [*saal.* *C*; talandi oc vattandi *A.* 11 *saal.* *C*; þeira *A.* 12 Jullioranus *C.* 13 *saal.* *C;* hann *A.*

oc gerðu guði almatkum[1] þakkir fyrir þenna fund. Eptir þat baru þeir þat til kirkiu með guðs lofi. Þa hofu þeir[2] hỏfuðit af fotunni, oc flutu þa af þvi bloðdropar, sva sem þat væri nyhoggvit af bol. Einn klerkr, sa sem hia stoð, hof upp sinn armlegg með ofund i moti þessu heilaga hỏfði oc mællti: „Hversu ma ek[3] vita, at þetta se hofuð Johannis baptiste?“ Oc iafnskiott sem hann hafði þetta mællt, varð hans armleggr[4] sva stirðr, at hann matti honum eigi breyta or þvi sem hann hafði hann upp hafit. Vit[5] þat slo miklum otta a folkit, oc lofuðu allir drottin Jesum Cristum. Ok er processia var gengin, fell þessi hinn tortryggi[6] klerkr til iarðar fyrir þessu virðuliga hỏfði oc iataði með tarum sina sekt. Ok at lyktaðri bæn hans bættiz hondin með fullkominni heilsu, oc lofuðu allir, þeir sem hia stoðu, guðlegan matt oc hans kæran astvin sęlan Johannem. Var þa enn hofuð Johannis i iorð grafit með hinni mestu vegsemð. Tok þa til þat hatiðarhalld [at hallda(z)[7] quarto kal. Septembris, hatið ens sęla Johannis, i þessi sỏmu borg Emissa af hinum sama Marcello presti [i þa minning, er þetta sama hỏfuð var or iorðu tekit oc vegsamliga grafit[8] i hinni hæstu hofuðkirkiu þessar somu borgar. Sumir meistarar segia þenna dag halldinn vera i þa minning, er hans virðuligu bein voru brend oc samanlesin, oc kalla þetta annat pislarvętti Johannis, er hans heilagr domr var [brendr oc[8] dreifðr oc með dusti blandinn.

Ok er fram liðu stundir, gleymdiz enn minning sęls Johannis baptiste, sva at þeim monnum, sem þa bygðu þessa saumu borg, var ukunnigt, hvar grafit var hans hit helga hofuð, oc for sva fram þar til, er hinn sami Johannes baptista syndi sitt hofuð þeim munkum, er af Macedonia borg hofðu þangat farit at flytia þar fram sinar bænir. Ok er Macedonius[9], sa sem þar var forstiori i hỏll Valentis villukeisara, þess er rikði eptir Jovinianum keisara, gerði þessa vitran kunniga fyrr nefndum Valente, bauð hann, at þat helga hỏfuð væri flutt til Miklagarðs. Enn [þeir menn, sem hann skipaði til þessarrar sendiferðar, foru[10] i Emissam borg, oc lỏgðu it sama hofuð Johannis i vagn, þann er hestar voru fyrir beittir, oc helldu heimleiðis. Enn þa er þeir komu i þann stað er Kallcedonia heitir, gatu eykirnir, þott þeir væri barðir með morgum slỏgum, hvergi hræðan vagninn. Þeir gerðu þetta kynzl

1 margfalldar *C.* 2 upp *tilf. C.* 3 þat *tilf. C.* 4 armr *C.* 5 Vid *C.* 6 otryggi *C.* 7 [*tilf. C.* 8 [*mgl. C.* 9 Mardonius *C.* 10 [*saal. C;* þeim monnum sem hann skipaði þessa sendiferð, foru þeir *A.*

keisaranum i kunnigleika[1]. Syndiz honum oc ollum, þeim sem[2] til heyrðu, þessi motburðr uætlanligt skyssi vera, at sva styrkir eykir gæti eigi hræerðan sva litinn[3] lut, sem hôfuðit var. [Fyrir þvi[4] toku þeir þat raðs, at grafa þann helgan dom i iorð i [þorpi þvi[5] er Casilai heitir; var hann þar varðveittr af einni tiginni fru oc heilagri mey, þar til er Theodosius hinn mikli keisari kom i þenna fyrr nefndan stað oc beiddiz at fullgera sin heit oc at flytia þat haleita hôfuð til Miklagarðs. Enn mærin ottaðiz, at hinn sęli Johannes mundi eigi þola sva sem a dogum Valentis at vera þangat fluttr. Enn þvi at keisarinn bað hana þessa lutar optliga með tarum, veitti hon honum um siðir sina bæn. Hann tok þa hirðzlu, sem i var folgit hôfuðit sæls Johannis baptiste, oc lagði i sitt purpuraklæði berandi i sinum faðmi til þeirar ennar agætuztu kirkiu, sem hann hafði smiða latið[6] i hinni siaundu milu fra Miklagarði. Var þat þar i iorð grafit með hinni mestu sæmð.

Ferr hofuð Johannis i Alexandriam.

40. Sva segir Speculum Historiale, at a einum tima vitraðiz sęll Johannes baptista einum heremita oc mællti við hann: „Taktu hôfuð mitt i[7] þeiri holu, sem þat er grafit, oc fær þat i Alexandriam Joranno byskupi, þangat sem bein min eru aðr varðveitt“. Ok sva gerði hann. Eptir nokkur ar birtiz engilig syn munki nokkurum, þeim er til Jorsala hafði farit fyrir sakir bænahallds oc Felicius het, oc mællti við hann: „Farðu i Alexandriam, þar mantu finna i nokkurri kirkiu haufuð sęls Johannis með þrim smasveinum af Innocentibus, þar sem þat er grafit. Tak þat oc oc flyt i halfur Galliarum oc i herat þat sem Aquitania heitir.“ Þessi munkr gerði, sem honum var boðit, oc lukði þessa fehirðzlu, sem honum var a hendi folgin, i einum vandlaupi. Þvi nęst kallaði hann til sin lagsmenn sina. Þeir gengu þa til strandar oc stigu a skip, oc iafnskiott sem þeir hofðu fra landi latið, hof fyrr nefndr Felicius hendr til himins oc augu biðiandi drottin Jesum, at hann sendi honum engil sinn, þann er þeim segði leið til fyrirætlaðs staðar at varðveita fehirðzlu þessarra heilagra doma, sem hann flutti. Oc þa er hann baðs[8] fyrir, dro upp mikit sky yfir skipit, oc af þessu skyi flaug ein dufa hvit sem snior oc settiz a skutstafn skipi[9] þeira. [Þar stoð hon[10] uræerilig sva daga sem

1 kunnleika *C.* 2 er *C.* 3 lettan *C.* 4 [*tilf. C.* 5 [þeim bę *C.* 6 *Her beg. 1ste Blad E.* 7 or *C.* 8 badz *C.* 9 skips *C.* 10 [*saal. C;* þviat hon stoð *A.*

nætr, þar til er þeir toku Aquitaniam við siðu uthafsins[1] oc laugðu i hôfn, þa er Agolinensis heitir. Þaðan gengu þeir a land sva sem tvær milur fra sionum, oc fundu þar valfall mikit sva sem .xx. þusundir manna. Eptir þvi sem menn hugðu, hafði þar fallit i orrustu konungr þeirar þioðar, sem Vandali eru kallaðir, með sva morgu liði, sem nu var talt. Þessi lyðr hafði siglt af sinu landi, þvi sem þa hellt hann, með miklum afla oc skipastoli, oc hafði veðr-stormr keyrðan allan herinn i fyrr nefnda hôfn Agolinensem. Landz-menn sogðu þa þegar Pippino konungi Aquitanie, at Vandali voru þar komnir at striða a riki hans. Hann samnaði ollum þeim her er[2] hann gat, reð þegar til orrustu við Vandalos oc felldi sva ger-samliga allan þeira her með sinu valldi oc liði, at engi komz umeiddr undan af sva miklum fiolða, enn af hans liði fellu at eins .xx. menn, þeir sem hann elskaði um aðra fram. Ok þa er hann hafði glaðr snuit fra orrustu þessi sakir þess agæta sigrs, er honum hafði gefinn verit, hafði hann ser latið hvilu bua i einu tialldi[3] af morgum landtiolldum[4], þeim sem hann let upp reisa. Enn þa er svefn hafði fallit a hann [af mæði sokum[5], kom yfir hann guðleg rôdd, su er sva sagði: „Fyrir hvi þrongvir þu þig með svefni af leti sokum[6]? oc þat skaltu vita, at hôfuð ens mikla spamanz, oc framarr enn spamanz, oc lampa heimsins, er nu hingat flutt utan yfir haf með þrimr smasveinum af liði Innocentium, oc fyrir hans nafn hefir guð veitt þer agætan sigr. Nu fara [eptir þessi somu gôtu sem[7] þu hefir farit .iii. menn i utlenzkum klędabunaði, oc heitir sa Felicius er formaðr þeira er. Ris upp þu nu oc leita þeira oc far i mot þeim, oc at fundnum tak þu við þeim með litilęti, oc leita at þeir fari með friði oc samðykki sinu með þer, oc mantu þa sia stormerki guðs.“ Enn þegar konungrinn[8] vaknaði, for hann oc allr herrinn, sa sem þa var i herbuðum, sva sem einn maðr at heyrðri kvamu þessarra manna moti þeim, berandi með ser dauða likami þeira .xx. manna, sem i orrustunni hofðu fallit. Oc at fundnum þessum utlendum monnum toku þeir vandlaup, þann sem hit helga hôfuð var i hirt[9], oc baru yfir serhveriar borur[10], þær sem likin voru a borin, oc með dasamligum hætti var þa fyrir[11] hinn dauða þeim[12] hinum dauðum lifit aptr golldit ollum[13].“ Enn gerðuz þar ônnur fleiri stortakn oc dasamligir lutir fyrir hinn

1 *saal. C;* hafsins *A.* 2 *Her beg. atter B.* 3 landtialldi *B*; *mgl. C.* 4 *mgl. B.* 5 [sakir mædi *B*; af mædi *E.* 6 *mgl. E.* 7 [þa somu gotu ok *øvr.* 8 *Her end. 1ste Blad E.* 9 *mgl. øvr.* 10 baurur *C*; bôrur *B.* 11 þenna *tilf. øvr.* 12 þessum *øvr.* 13 *mgl. øvr.*

sæla Johannem. Konungrinn Pippinus let þa kirkiu gera til dyrðar þessum sama Johanni, oc let þar varðveita nu greinda helga doma, hann lagði þar til af sinu mikit herað oc eignir, oc veitti alla nauðsynliga luti þeim munkum, er þar þionuðu guði.

Fra þvi er talit eru lof Johannis.

41. Nu hofum ver yfirfarit þat, sem i guðspiollum stendr af lifi hins sęla Johannis oc hans enum dyrlega dauða, sva oc um frasogn, hversu hans bein hafa flutt verit oc hit haleita hofuð, þo at [ver vitim[1] eigi, hversu færslur hans gegna olldrum. Þvi vil ek nu telia sextan lof hans, þau sem Summa Virtutum segir, þo at þau standi aðr ser hver i hans saugu; oc þat fyrst skipað, at þat var af spamonnum longu aðr spaað, sem i hans lifi[2] gerðiz, sem Ysaias sagðe: Rodd kallar i eyðimork; oc þarf eigi til þessa mals vitna at leita, þar sem at sogn Mathei vattaði sealfr Johannes þetta af ser sagt vera. Sva spaaði oc Malachias þat, sem sialfr Jesus at vitni Mathei vattar af Johanne vera sagt: Ek sendi engil minn, þann sem þina gotu man þer fyrir bua. Sva spaði oc David i salltara þat lof, sem varr herra sagði at vitni Johannis guðspiallamanz af enum sęla Johanne baptista sagt vera: Ek bio lampa eða skriðlios Kristi minum. Enn drottinn sagði, at Johannes baptista var skriðlios eða brennandi lampi oc lysandi, oc at Juðar villdu um stundar sakir fagna i hans liosi. Annat er þat lof Johannis, at getnaðr hans oc fæðing i þenna heim var fyrir engil birt, oc eigi fyrir hvern sem einn engil, helldr fyrir þann sem Kristz getnað sagði fyrir, sva sem Lukas sagði: Ek em Gabriel, sa er stendr fyrir guði. Hit þriðia er þat, at hann var taknsamliga fæddr af heilôgum frændum, sva sem Lucas segir, at bæði þau Zakarias oc Elisabeth voru retlat fyrir guði, oc Elisabeth var obyria, oc bæði þau hôfðu aðr ekki barn att[3]. Hit fiorða er þat, at sæll Johannes var fyrrum helgaðr[4] enn hann var fæddr, sem engillinn sagði at vitnisburð Luce, þess er sva segir: Hann man af helgum anda fyllaz i moður kviði. Hit fimta, at hann var spamaðr oc[5] hof þat embætti þegar i moður kviði berandi guði vitni með spadomligum fagnaði, sem Lucas segir, at Elisabeth sagði til guðs moður: Þegar er rôdd þinnar heilsanar hlioðaði fyrir minum eyrum, fagnaði barnit i kviði minum. Sva falslaust var þetta vitni, at hann var eigi at eins spamaðr helldr framarr

1 [menn viti *øvr* 2 *saal. øvr.;* lofi *A.* 3 alit *øvr.* 4 heilagr *øvr.* 5 *Her beg. atter D.*

en spamaðr, oc syndi Jesum með eiginligum fingri at vitni Mathei, þa er hann sagði: Se her lamb guðs. Hit setta, at hann var engill bæði at nafni oc krôptum, þo at hann væri eigi sva at natturu, sem Matheus segir: Ek sendi engil minn, eptir þvi sem fyrr greinir. Hit siaunda var þat, at hann var makligr [at skira guð, sem Matheus segir. Hit atta, at hann var makligr[1] at heyra fôðurliga rôdd at vitni hins sama Mathęi, þa er sva męllti: Þessi er minn son elskaðr. Hit niunda, at hann verðr at vitni guðspiallsins[2] at sia hinn helga anda koma yfir Jesum i dufu liki, eptir þvi sem fyrrum var honum af guði feðr sagt, at sia[3] mundi skira i helgum anda, sem hann sęi i skirninni heilagan anda yfir koma. Hit tiunda, at hann hafði .iii. aureolas[4], þat [er þria luti, þa[5] sem hundraðfalldr avoxtr heyrir hverium[6] til,[7] skirlifi oc predican oc pislarvætti. Hit ellipta, at hans heilagleikr var kunnr[8] bæði Juðum oc heiðingium oc kristnum monnum. Hit tolpta, at hann var enn[9] algervasti hirtingarmaðr sins eiginligs likama, sem Lucas segir, at hann drakk eigi afenginn drykk, oc Matheus segir, at vist hans var locuste oc skogarhunang, oc hann huldi likama sinn með ulfallda hári oc var i eyðimork til birtingardaga sinna. Hit þrettanda, at hann var hinn fyrsti predicari himinrikis, þviat þeir er fyrrum kendu monnum kenningar, hetu monnum iarðligum hlutum, oc sva het oc sialft logmalit, en þaðan af var predicat himinriki, sem Matheus vattar, at Johannes sagði: Iðriz þer annmarka, þviat nalgaz nu himnariki[10]. Hit fiortanda, at hann var uvin lastanna oc enn snarpasti vandlætismaðr um alla usiðu, oc þetta vandlæti var hans dauðasok. Hit fimtanda, at hann var hinn mesti hafnanarmaðr heimsins. Hit sextanda, at burðartið hans er tignuð næst burðartið Kristz oc varrar fru.

Speculum Ecclesie gefr honum .x. nofn, oc kallar hann rôdd, þviat hann for fyrir holdguðu guðs orði; hann er kallari domandans, þviat hann bað folkit bua guði[11] veg með goðum verkum. Hann er oc skirari hialpara vars, þviat hann skirði i Jordan helgara allra vatnanna; fyrirrennari domarans, þviat hann rann fyrir honum með predican her i heimi, oc eptir pislarsigr með fagnaðartiðindi til helvitis; framarr enn spamaðr, þviat hann syndi Krist

1 [*tilf. øvr.* 2 gudspiallz *C.* 3 sa *øvr.* 4 *saal. B;* aureola *C;* aureoles *A, D.* 5 [*saal. B, C;* eru þrir lutir þeir *A, D.* 6 *mgl. øvr.* 7 þat er *tilf. B, C.* 8 kunnigr *B, C.* 9 hinn *øvr.* 10 himinriki *øvr.* 11 fyrir *tilf. A.*

með fingri; engill, þvi at hann het monnum engiligu samlagi[1]; brennandi lampi oc lysandi, þviat hann for fyrir hinu eilifa liosi; vinr bruðguma, þviat hann er af Kristi eilifum bruðguma sinnar kristni laðaðr til ens eilifa brullaups. Hann kallaz oc Paranimphus, þat er sa er bruðina byr, þa er hana skal leiða [fyrir bruðguma[2], a þa leið sem hann [truir honum[3] munu framast þoknaz Er hann fyrir þvi sva nefndr, at hann bio samansamnan[4] rettruaðra manna, þa er at rettu er Kristz bruðr talit[5] með [andligu skrauti[6] goðra verka [ok með gimsteinum krapta[7]. Hann er[8] Helias i anda, þvi at sva sem Helias man snua Juðum til sannrar iðranar i hinni siðarri Kristz tilkvomu[9], sva sneri Johannes þeim morgum til guðs i hinni fyrri hans hingatkvomu.

Enn hversu megu ver at makligleikum lofa sęlan Johannem, þar sem hinn heilagi[10] Jeronimus hinn hæsti kennari talar sva af einni sottpindri ekkiu, er Paula het, oc fyrir ekkiudom atti sextugfalldan avoxt: „Þo at allir limir mins likama [skiptiz i tungur[11], ok allir liðir hlioðaði[12] með mannligri rődd, mætta ek eigi segia þat, sem makligt væri krőptum Paule ekkiu“, hversu megum[13] ver þa tala af kroptum Johannis, þess er skinn með þrennum aureolis, skirlifis oc predicanar oc pislarvættis, þeim er hverr berr hundraðfalldan avoxt, þar sem ver erum ufroðir oc iðrottalausir oc at rettu mallausir hia þvilikum philosopho[14], sem var sæll Jeronimus, utan komaz sva at orði: Allir lutir eru meiri oc agætari, hæri oc dyrðarfullari at segia af[15] enum helga Johanne, en þat megi mannlig tunga tina[16]; þvi at hans goðir lutir hinir smæstu eru margra heilagra manną hinir stærstu oc hinir hæstu. Hin fegrstu blom [hans blezaðrar[17] tungu eru full af skynsemi oc himneskum rőksemðum, oc ma kalla i hans sogu sva morg orðin sem stormerkin, þau er sem hinn feitasti[18] seimr eru, þvi sætari sem þau eru smæra mulit[19]. Hafa þau sva margfalldan skilning, ef froðir menn lita a þau, at æ oc æ finnz i þeim hulit annat agæti, þa er annat er upp grafit, oc þvi bið ek alla skynsama menn, at mer varkynni, þo at ek hafa meirr enn einfalliga talat um suma luti; er[20] þar su sok til, at ek truða, ef hans enar myrku figurur eða agætar[21]

1 sambandi *C.* 2 [i brudhviluna *D.* 3 [ætlar henni *D.* 4 *saal. övr.;* samansafnat *A.* 5 talin *D.* 6 [*saal. øvr.;* andligum krapti *A.* 7 [*tilf. øvr.* 8 ok *tilf. B, C.* 9 *saal. øvr.;* hingatkvomu *A.* 10 sæli *B, D.* 11 [yrdi at tungum *B, C.* 12 *saal. øvr.*; lioðandi *A.* 13 *Her beg. 2det Blad E.* 14 spekingi *D.* 15 fra *øvr.* 16 greina *øvr.* 17 [*saal. øvr.;* á hans *A.* 18 feskasti *E.* 19 *saal. A, C, E;* muld *D,* malit *B.* 20 bar *øvr.* 21 hinar agætu *øvr.*

spasôgur væri glosulausar oc neykðar[1] fram bornar, mundi eigi synaz vitrum monnum, sem fyrir ofroðri[2] alðyðu væri brotið brauð vizkunnar, helldr at agætum gimsteinum væri kastað fyrir uskynsaum svin. Trui ek ok [þessa lengð[3] munu þeim oskapfellda[4], sem giarnari vilia heyra verallegar vikinga sôgur enn agæt verk valdra [vigmanna oc kappa[5] hins krossfesta Kristz, en hinum ollum skapfellda[6], sem með ser kenna nokkurn [part vandlętis[7] rettrar truar oc astar mannkosta, þeira[8] er hverr ma finna i lifssogu sęls Johannis; þviat þott ver rannsakim greinir þeira .vii. mannkosta, er naliga felaz allir undir, oc fiorir heita kardinales, enn þrir theologice, þa finz hinn sęli Johannes i aullum [gradum allra þeira[9] hinn agætasti. Hversu ma trua[10], at hann væri eigi hinn vitrazti, þar sem hans orð eru uleysiligt[11] lôgmal almattigs guðs oc full af hans hinni haleitustu vizku? Þat er oc uheyriligt at trua hann eigi hinn fremsta i stillingunni, þar sem hann gerði eigi reiðan motmæli ne bliðan eptirmæli. Þat er oc usannligt at ætla, at hann hafi eigi þegit giof hins algiorfasta[12] styrkleiks, þar sem hann valdi ser[13] hinn þrongvasta veg vars drottins boðorða, hinn meinlatsamligsta[14] lifnat, oc þolði a þat ofan hatr vandra manna oc hernað, oc hneigðiz[15] þo hvergi fra uppteknum styrkleik i nokkurri mannraun. Auðsynt er oc þat, at hann var retlatr, þar sem sialfr guðs son mællti við hann, þa er hann tok skirn af honum: Með þessum hætti, at skilia sem við hôfum fram, somir okkr at fylla alt retlęti. Þat ma oc engis kostar vera, at eigi væri hann hinn hæsti i sannri tru, þar sem hann var til þess i heiminn sendr at syna þa eina vera sanna tru at trua a Jesum Krist. Þat er oc liosi biartara, at hann var hinn agætazti at vaninni[16], þar sem hann kendi ribbolldum oc ransmonnum oc auðrum storglæpamonnum, [þeim sem dræpir[17] voru i logmali, at þeir [tryði sik auðlaz mundu[18] himinriki fyrir iðran annmarka oc yfirbot[19] goðra verka. Þat er oc umakligt[20] at trua hann eigi hinn haleitazta i ast bæði við guð oc menn, þar sem hann syndi hverium [hinn hæsta[21] goðvilia

1 nôckvidar *øvr.* 2 *saal. øvr.;* ufræði *A.* 3 [*saal. øvr.;* þessar lengðir *A.* 4 *saal. øvr.;* oskapfelldar *A.* 5 [*saal. øvr.;* vigamanna *A.* 6 *saal. B, D, E;* skapfelldra *A, C.* 7 [*saal. A, D;* vandlætis part *øvr.* 8 þa *øvr.* 9 [*saal. A, D;* þeim ok ollum þeira gradum *øvr.* 10 truaz *øvr.* 11 *saal. øvr.;* uleynilig *A.* 12 algiorligsta *øvr.* 13 gangandi *tilf. øvr.* 14 meinlætsamligsta *øvr.* 15 hneycktiz *C.* 16 *saal. øvr.;* nafni *A.* 17 [*saal. øvr.;* þeir sem drepnir *A.* 18 [*saal. øvr.;* mundu sig trua ôðlaz *A.* 19 *Her ender E.* 20 umattuligt *B, D.* 21 [*saal. øvr.;* hinum *A.*

i heilsamligri[1] kenning, þeim er a hans fund sottu, enn fyrirlet alla heimliga hluti, til þess at hann tęki eitt at moti, þat er almatkan guð, oc var hans eptirlikiari um alla luti, sva sem manni var matuligt[2], utan iartegnakrapt her i heimi. Er nu truanligt, at þvi storvirkuligarr[3] leysi hann salur kristinna manna af hreinsanarelldi i auðrum heimi, þar sem hann framdi sin goð verk naliga allan sinn alldr at eins at[4] guðs vitni her i heimi oc gerði her engi takn, at allr hans verðleikr tæki þvi meira aukning til andligra takna i eilifu[5] lifi, sem taknin veittuz eigi likamliga fyrir hann i þessu hinu augabragðligu lifi.

Truiz oc, at hann muni[6] þa eina luti misgert hafa, sem varlla er i sialfręði manzins, þar sem hann var sva helgaðr i moður kviði, at hann matti eigi fremia dauðliga synð. Enn Gregorius hinn mikli segir þetta af fyrr nefndum Johanne: Hversu matti hann i vistaneytzlunni misgera, þar sem hann snæddi at eins locustas oc skogarhunang, eða hversu matti hann misgera i klęðabunaði[7], þar sem hann huldi likamann með ulfallda hári? [Eða hversu[8] matti hann synðgaz i samlifnaði alðyðu, er hann gekk alldri naliga af eyðimork, eða hversu matti hann misgera i fiolmælgi, þar sem hann var fiarri monnum, eða hversu matti hann misgera i þogn, er hann avitaði snarpliga þa menn, er til hans komu [sva segiandi[9]: „Hverr kendi yðr at flyia undan ukominni reiði, þar sem þer erut eitrorma undireldi?“ Enn hvat bendir þat, segir hinn sami Gregorius, er þessi haleiti guðs[10] maðr Johannes er lofaðr með guðligri rôdd oc do þo druknum monnum til skemtanar oc fyrir danzlaun, nema þat at almattigr guð þolir, at hans hinir hæstu vinir, þeir er hann valdi fyrir verallder, fai akaflega fyrirlitning i þessi verôlldu oc se þrôngðir i hinum lęgstum hlutum, til þess at þeir hefiz upp um [alla fram manz[11] ætlan i hinum hæstum hlutum, oc til þess at þeir, sem eigi vilia her[12] iðraz annmarka sinna[12] i þessi verold, eða ofvilnaz sva framarlliga, at þeir ætla, at guð muni ôngvan vilia fyrirdæma sakir sinnar omeldrar[13] milldi, dragi dæmi af þessu, hvart guð mun þyrma sinum uvinum, þar sem hann þyrmir eigi vinum sinum, at þeir viti af þvilikum dæmum, hversu ogurliga þeir munu pinaz[14],

1 heilagri *B*, *C*. 2 mattuligt *D*. 3 storvirkligarr *øvr.* 4 i *B*, *C*; *mgl. D.* 5 *saal. øvr.*; andligu *A*. 6 naliga *tilf. B*, *C*. 7 klædabuningi *B*, *C*. 8 [*saal. øvr.*; Ęigi *A*. 9 [ok sagdi *øvr.* 10 *mgl. øvr.* 11 [fram allra manna *B*, *C*. 12 *tilf. B*, *C*. 13 omælldrar *øvr.* 14 *saal. øvr.*; fyrirdæmaz *A*.

er hann hata, þar sem þeir pinaz mikiliga, er hann elska, eða með hvilikri fyrdæming þeir munu at dominum lostnir[1] vera, er hann rekr fra ser með bolvanarorðum, ef þeira lif verðr þrongt, er hann berr hit hæsta viti með agætum lofsorðum. Þvi er nauðsyn, at engi klappi sialfum ser, at ekki stoðar, þo at hôrundin[2] eða heimrinn oc fiandinn geri þat lett, er guð gerir þungt. Ok ef ver hôfum her til illa lifat, litum nu a pisl hins agæta Johannis [oss[3] til iðranar[4], oc a lif hans oss[5] til eptirdæmis algiorrar yfirbotar, þviat þa ma hann allt þat, er hann vill, þiggia af guði oss til handa, ef ver fylgium hans dæmum[6].

Komum nu fyrir auglit Jesu Kristz með algiorri synða iatning oc biðium sęlan Johannem, at hann arni oss þeirar miskunnar af hinum eilifa konungi, at sva sem hann skirði mannfolkit i Jordan undir van ukominnar synðalausnar, skirims[7] ver nu oc þvaimz af ollum varum annmorkum i iðranar tarum, oc þolim heðan af rôsklega alla aumleika þessar ennar veslu veralldar oc sialfa dauðans kvol, ef guð vill þess[8] krafit hafa fyrir hans eptirdæmi, at sva sem hinn sami Johannes baptista ôðlaðiz, þa er hann skirði Jesum, at bera vitni um birting allrar guðs þrenningar, leiði hann oss at liðnum varum lifsdôgum[9] reinsaða af ôllum synða sauri at sia þa ena somu guðlega þrenning. Þat lati ser soma oss at veita almattigr guð, sa er með feðr oc helgum anda lifir oc rikir um endalausar alldir veralldа[10]. Amen.

1 *saal. øvr.;* leystir *A.* 2 horundit *D.* 3 *saal. D;* ok *A.* 4 [til eptir idranar *B, C.* 5 *mgl. B, C.* 6 *Her indskyder B og C, hvad A og D har ovenfor S. 918¹⁶-²⁵:* Sea ma — helgir englar. 7 skirimz *øvr.* 8 *saal. øvr.;* oss *A.* 9 lifdogum *B, C.* 10 allda *B, C.*

ANMÆRKNINGER

VED DE TIL JONS SAGA IV HENHØRENDE VISER.

De ovenfor Side 509—512 trykte Viser meddeles her i normaliseret Orthographi med nogle Textforbedringer, der for største Delen skyldes Professor Sophus Bugge, hvis Velvillie Udgiveren ogsaa skylder de fleste af de til Visernes Forklaring meddelte Oplysninger.

Af Forfatteren til de 3 første her citerede Viser, Nikolaus Abbed til Thveraa Kloster, død 1160, anføres ogsaa en Vise i Snorra Edda II, 186.

Unni allra manna
alskýrr ok mey dýrri
heilagr Kristr hins hæsta
hreinlífis þér einum.

Valði heims ok hölða
hauksnjallr konungr allrar
sér til sýslu stjóra
sárvæginn þik frægan.

Ordfølgen: Alskýrr heilagr Kristr unni allra manna einum þér ok mey dýrri hins hæsta hreinlífis. Heims ok hölða hauksnjallr sárvæginn 1 konungr valði þik frægan sér til stjóra allrar sýslu.

1 sárvæginn, *lemfældig i at tilføie Saar, her vel* = eirsamr, *mild, skaansom.*

Þeim unni Guð geymi
guðdóms er vel sómir
hreinum himna sýnar
hirðarvist með Kristi.

Jón heyrðir þú orða
eilífs föður deili
hollr við oss ok allan
almátt líta[2] knáttir.

1 *Bugges Rettelse for* sia, *da Verset fordrer Tostavelsesform; dog kunde man maaske her læse* séa, *den ældre Form = oldt.* sehan.

Ordfølgen: Guð unni hreinum guðdóms geymi[1], þeim er hirðarvist með Kristi sómir vel, himna sýnar. Jón, hollr við oss, þú heyrðir orðadeili[2] ok knáttir líta almátt eilífs föður.

1 *Guddommens rene Vogter d. e. Johannes.* 2 *omstændelige, nøiagtige Ord.*

Sjálfr unni þér sinna
snjallr postoli allra
sal-deilandi sólar
siklingr framast miklu.

Hátt gengr vegr sá'r veittir
vagnbryggju þér tyggi,
Jón ert þú hreinstr und háva
hjarlborg skapaðr karla.

Ordfølgen: Sjálfr snjallr sólar saldeilandi[1] siklingr unni þér miklu framast allra sinna postola. Vegr[2], sá'r vagnbryggju tyggi[3] veittir þér, gengr hátt und háva hjarlborg[4]; Jon! þú ert skapaðr hreinstr karla.

1 *som giver (Menneskene) Del i Solens Sal (d. e. Himmelen).* 2 *Ære, Hæder.* 3 Vagnbryggju *(Karlsvognens Brygges d. e. Himmelens)* tyggi *(Konge d. e. Gud).* 4 hjarlborg, *Borgen, Befæstningen over Jorden d. e. Himmelen.*

De følgende 3 Viser ere af Kanniken Gamle, Forfatteren til Digtet Harmsól, udgivet af Sv. Egilsson som Program fra Bessastada Skole 1844.

Tignar frá ek þik upphaf eignask,
eigi mistir blezan Kristi
ráðeflandi, risnu prúðan,
rekka liðs, af flærðar hnekki:

sólar ranns at siklingr unni
seima brjót[1] i þessum heimi
mærðar kœnn ok móður sinni
mætra lífs en aðrir gæti.

1 *Bugges Rettelse for* brjotr.

Ordfølgen: Ek frá þik, risnu prúðan, eignask upphaf tignar af flærðar hnekki[1]; (eigi mistir blezan Kristi, rekka liðs ráð-eflandi!): at[2] mærðar kœnn sólar ranns siklingr unni seima brjót[3] ok móður sinni mætra lífs, en aðrir gæti í þessum heimi.

1 *Falskheds Undertrykker d. e. Christus.* 2 at *maa forbindes med den foregaaende Halvstrophe: „i det nemlig."* 3 seima brjót *(Dativ) d. e. Johannes.*

Brigð kómu þess brátt er hugði
bölfyldr konungr verða skyldu,
harðla fljótt því at huggan veitti
hreggskríns jöfurr frænda sínum.

Alla náði eirar stillis
ítr postoli dýrð at líta,
humra nausts þá'r höfðu flestir
hreina 1 þollar fréttir einar.

1 *Bugges Rettelse for* hreinir.

Ordfølgen: Brigð kómu brátt þess, er bölfyldr 1 konungr hugði verða skyldu, þvíat hreggskríns 2 jöfurr veitti harðla fljótt frænda sínum huggan. Itr postoli náði at líta eirar stillis 3 alla dýrð, þá er flestir humra nausts hreina 4 þollar höfðu fréttir einar 5.

1 *En Forandring indtraadte snart af det, som (d. e. det gik gonske anderledes end) den onde Konge (Domitianus) havde tænkt.* 2 hreggskrín, *Uveirets Gjemmested d. e. Himmelen, dens Konge d. e. Gud.* 3 *Fredens Konge d. e. Gud.* 4 humra nausts hreina (*Humrenes Nøsts d. e. Havets Reners d. e. Skibenes* þollar *Trær d. e. Menneskene*). 5 *Apostelen Johannes opnaaede selv at se al den Guds Herlighed, som andre Mennesker kun kjende af Omtale.*

Systrungr hefr 1 nú alt þaz 2 æstir
ýta hilmis giptu flýti
sólar vangs með sjálfum deili
synðalauss í fullu ynði.

Dróttinn valði drengja sætti
dyggra líf en menn of hyggi,
alla hlaut af engla stilli
Jón postoli dýrð ok kosti.

1 *Rettet af Bugge for* hefir, *da Verset fordrer Enstavelsesord.* 2 þaz (*d. e.* þat es = þat er) *Bugges Rettelse for* þat.

Ordfølgen: Yta hilmis systrungr hefr nú alt þaz (*nl.* hann) æstir giptu flýti 1, synðalauss í fullu ynði með sjálfum sólar vangs deili. Dróttinn valði drengja sætti dyggra líf en menn of hyggi; Jón postoli hlaut alla dýrð ok kosti af engla stilli.

1 giptu flýtir *Salighedens Befordrer d. e. Gud.*

Hörðu lát mik hverju firðan,
hreinlífr faðir! dróttar meini,
(síðan mætti vár of eyðask
andar sár), þvi'r ljónum grandar.

Flotna, vilda'k fra þér aldri,
ferð 1 geymandi! skiliðr verða;
uggr er mér, hvárt þá 2 má'k þiggja
þessa gipt, er heimar skiptask.

1 *Rettet for* frið *paa Grund af Rimet* verða. 2 *Bugges Rettelse for* þat.

Ordfølgen: Hreinlífr faðir! lát mik firðan hverju dróttar meini, því'r ljónum grandar; síðan mætti 1 vár andar sár of eyðask. Flotna ferð 2 geymandi! ek vilda aldri verða skiliðr frá þér. Uggr er mér, hvárt ek má þiggia þessa gipt, þá er heimar skiptask 3.

1 *Ønskende: Gid vore Aandssaar (vor Syndeskyld) maatte hæves.* 2 Flotna ferð *Mændenes Skare d. e. Menneskene, deres Bevarer, Frelser d. e. Christus.* 3 *naar Verdenerne ombyttes, naar jeg ombytter denne Verden med hin.*

De følgende Stropher af Kolbein Tumason, død 1208, ere trykte Biskupa Sögur I. 570, 571.

Angrfellir! vartu öllum
einn postolum hreinni
heilags Krists í hæstu,
happskeytr, föruneyti.

Unni engum manni
jahnheitt friðar veitir
þýðr sem þér ok móður,
þat er minniligt, sinni.

Ordfølgen: Happskeytr angrfellir![1] vartu í Krists hæstu föruneyti einn hreinni öllum postolum. Þýðr friðar veitir unni engum manni jafnheitt sem þér ok móður sinni; þat er minniligt.

1 *Heldig som Skytte i at fælde Sorgen d. e. Apostelen Johannes.*

Miðr gekk(t) þú einn en aðrir
öðlings frá píningu,
svikbannandi! sunnu,
snjallr, postolar allir;

þvíat drengr í styr ströngum
stótt þú hjá kvöl dróttins
blíð ok bragnings móðir
byrstrandar grátandi.

Ordfølgen: Þú gekkt, snjallr svikbannandi! einn miðr en allir aðrir postolar frá sunnu öðlings píningu; þvíat þú — ok byrstrandar bragnings[1] blíð móðir grátandi — stótt hjá kvöl dróttins drengr[2] í styr ströngum.

1 byrströnd, *Vindens Strand, Hjemstavn d. e. Himmelen, dens* bragningr (*Konge*) *d. e. Gud.* 2 *som en Helt i den haarde Kamp* (*jvf. ovenfor S. 511*[29] guðs riddarinn stóð í stríði várs grœðara undir krossinum).

Sjálfr kallaði sællar
sólknarra[1] þik harri
son Maríe, særar
sundhyrs! í kvöl bundinn.

Ráð fal ræsir lýða
risnu kendr á hendi,
díks, áðr dauðann tœki,
dagrennir! þér hennar.

1 *Gudbrandr Vigfussons Rettelse for* sólknarri.

Ordfølgen: Sjálfr sólknarra[1] harri, bundinn í kvöl, kallaði þik son sællar Maríe, sundhyrs særar[2]! Risnu kendr lýða ræsir fal hennar ráð á hendi þér, díks dagrennir[3]! áðr tœki dauðann.

1 knarri, m. *Biform til* knörr, *se Sn. Edd. II. 136*; sólknarri *Solskibet d. e. Himmelen, dens Herre d. e. Christus.* 2 sundhyrr (*eg. Havilden*) *Guldet, dets Saarere, d. e. Mænd! Tiltale til dem, som høre Skalden kvæde Digtet.* 3 díks dagr, *Guldet, dets* rennandi, *som udgiver det d. e. Mand, her Johannes.*

Kœnn, léztu[1] þú hag hreinnar
höfðingi! dróttningar,
hafs meðan hyrþöll litði,
huggat[2] blíðliga síðan.

Þér var hon, sem hárar
hildingr skipa vildi
(ykr lofar) éla þekju
(öll þjóð) í stað móður.

1 *rettet for* leitz. 2 *rettet for* hugat.

Ordfølgen: Kvenn höfðingi! þú lézt huggat[1] síðan bliðliga hag hreinnar dróttningar, meðan hafs hyrþöll[2] lifði. Hon var þér í móður stað, sem hárar éla þekju hildingr[3] vildi skipa; öll þjóð lofar ykr.

1 lézt huggat = huggaðir. 2 hafs hyrþöll (*Havildens d. e. Guldets Fyrretræ*) *Kvinden d. e. Jomfru Maria.* 3 *det høie Uveirtags* (*d. e. Himmelens*) *Konge d. e. Christus.*

Frami gengr hátt, sá er himna
herteitir þér veitir,
snardeilandi sólar
sunds! á margar lundir.

Hár er á hvern veg meiri
hyrbjóðr en kyn þjóðar
alda garðs með orðum
yðra dýrð geti skýrða.

Ordfølgen: Frami sá er himna herteitir[1] veitir þér, sunds sólar snardeilandi[2]! gengr hátt á margar lundir. Hár alda garðs hyrbjóðr[3]! [meiri er á hvern veg en þióðar kyn geti skýrða yðra dýrð[4].

1 himna her-teitir *som glæder Himlens Hærskarer d. e. Gud.* 2 sunds sólar (*Havets Sols d e. Guldets*) snardeilandi (*raske Uddeler*) *d. e. Johannes.* 3 alda garðs (*Bölgerækkens*) hyrbjóðr (*Ildbyder*) *den gavmilde Mand d. e. Johannes.* 4 [*maa forstaaes saaledes:* meiri er yður dýrð en þjóðar kyn (*Menneskeslægten*) geti hana skýrða.

TRYKFEIL.

47[26]	varalldar	*læs*	veralldar	643[34]	5 [fulluliga	*læs*	[fulluliga
72[24]	undir sir	-	undir ser	645[17]	menndrapa	-	manndrapa
190[24]	friðarboði	-	friðarboð	669[34]	2 Karolus	-	4 Karolus
234[13]	vicscart(?)	-	vicscart(!)	768[29]	su tala *burde maaske være* .xii. tala		
270[18]	allzvallandi	-	allzvalldandi	847[26]	vidi	*læs*	vi(n)di
271[37]	15 verolldu	-	12 verolldu	864[20]	nndan	-	undan
415[38]	Nathaniel	-	Nathanael	879[28]	Ysaays	-	Ysayas
480[32]	andalykt	-	endalykt	889[37]	synðagealldz *B*	-	synðagealldz *A*
533[28]	*ufuldendt*	-	*ufuldendt i*	902[35]	deyra	-	dreyra
643[1]	hiartans[14]	-	hiartans[1]	906[36]	honnes	-	hannes